Anötö ndê Yom Lêŋsêm Wakuc

The New Testament in the Bukawa language of Papua New Guinea

Nupela Testamen long tokples Bukawa long Niugini

Wycliffe
BIBLE TRANSLATORS

Anötö ndê Yom Lêŋsêm Wakuc

The New Testament in the Bukawa language
in the Huon Gulf area of Morobe Province,
Papua New Guinea

Translation by Lutheran Bible Translators Australia

© 2000 Lutheran Bible Translators Australia

Print publisher, 2000 by Lutheran Bible Translators Australia
197 Archer Street, Adelaide
South Australia 5006

Web version
2013, Wycliffe Bible Translators
www.Wycliffe.org

http://pngscriptures.org

www.ScriptureEarth.org

Creative Commons license (Attribution-Noncommercial-No Derivative Works)
http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0

Your are free to share — to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice — For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narepela manmeri.** Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long http://tokplesbaibel.org. Yu no ken kisim mani na salim dispela. **Yu mas givim nating.** Na tu, **yu no ken senisim Tok.**

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa.

Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela.**

Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long

http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0.

Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela.**

BUKU DINDEC ŋADÊNAŋ

Matyu ndê ŋawaê ŋayham	Matyu	Mat	1
Mak ndê ŋawaê ŋayham	Mak	Mak	67
Luk ndê ŋawaê ŋayham	Luk	Luk	108
Jon ndê ŋawaê ŋayham	Jon	Jon	175
Aposel si gweleŋ	Aposel	Apo	225
Pol ndê bapia têŋ lau Rom-ŋga	Rom	Rom	287
Pol ndê bapia ŋamata-ŋga têŋ lau Korin-ŋga	1 Korin	1 Kor	318
Pol ndê bapia tilu-ŋga têŋ lau Korin-ŋga	2 Korin	2 Kor	350
Pol ndê bapia têŋ lau Galasia-ŋga	Galasia	Gal	372
Pol ndê bapia têŋ lau Epesas-ŋga	Epesas	Epe	384
Pol ndê bapia têŋ lau Pilipai-ŋga	Pilipai	Pil	395
Pol ndê bapia têŋ lau Kolosi-ŋga	Kolosi	Kol	403
Pol ndê bapia ŋamata-ŋga têŋ lau Tesalonika-ŋga	1 Tesalonika	1 Tes	411
Pol ndê bapia tilu-ŋga têŋ lau Tesalonika-ŋga	2 Tesalonika	2 Tes	418
Pol ndê bapia ŋamata-ŋga têŋ Timoti	1 Timoti	1 Tim	422
Pol ndê bapia tilu-ŋga têŋ Timoti	2 Timoti	2 Tim	432
Pol ndê bapia têŋ Taitus	Taitus	Tait	438
Pol ndê bapia têŋ Pilemon	Pilemon	Pmn	442
Hibru	Hibru	Hib	444
Jems ndê bapia	Jems	Jem	469
Pita ndê bapia ŋamata-ŋga	1 Pita	1 Pit	478
Pita ndê bapia tilu-ŋga	2 Pita	2 Pit	488
Jon ndê bapia ŋamata-ŋga	1 Jon	1 Jon	494
Jon ndê bapia tilu-ŋga	2 Jon	2 Jon	502
Jon ndê bapia titö-ŋga	3 Jon	3 Jon	504
Jud ndê bapia	Jud	Jud	506
Revelesen (Gêŋ naŋ Yisu hoc asê têŋ Jon)	Revelesen	Rev	510
Yom Ŋatô Ŋahu (Glossary)	Glossary	Glossary	542

The New Testament in Bukawa of Papua New Guinea; 1st ed. 2000, Lutheran Bible Translators Australia; web ed. 2013

The New Testament in Bukawa of Papua New Guinea; 1st ed. 2000, Lutheran Bible Translators Australia; web ed. 2013

Matyu

ndê ŋawaê ŋayham

Yom whê ŋawaê ŋayham dindec sa-ŋga

Matyu iŋ Yisu ndê ŋgacsêŋomi 12 si daŋ, ma iŋ ndê ŋaê daŋ bu Liwai (Mak 2:14). Têŋ ŋamata-ŋga iŋ kôm gweleŋ whiŋ gavman Rom-ŋga ma kôc mone takis-ŋga yêc lau Israel-ŋga. Ma tiŋambu Yisu kêgalêm iŋ sa ti ndê ŋgacsêŋom daŋ.

Matyu iŋ ŋgac Israel-ŋga, ma iŋ to ŋawaê ŋayham dindec gic iŋ dau ndê lau Israel-ŋga ŋawaê. Iŋ to tu bu whê sa bu Mesaya naŋ Anötö gic bata bu êŋkiŋ têŋ lau Israel-ŋga, naŋ Yisu dau. Matyu kôc yom daêsam yêc lau Israel si buku dabuŋ (naŋ dasam bu Yom Lêŋsêm Akwa) bu puc yom naŋ iŋ to pi Yisu, naŋ dôŋ, ma bu tôc asê bu yom hoŋ naŋ propet akwa-kwa sêto pi Mesaya dau, naŋ ŋandô sa pi Yisu. Ma Matyu to yom daêsam pi yom naŋ Yisu sôm ma kêdôhôŋ têŋ lau, ma pi gêŋ naŋ iŋ kôm.

Ŋawaê ŋayham dindec gic waê lau Israel-ŋga tawasê dom, magoc gic waê lau nom-ŋga hoŋ. Ŋahu bu Matyu to yom daêsam pi †Anötö ndê gôliŋ (kingdom), ma whê sa bu Anötö tac whiŋ bu lau hoŋ sêsôc iŋ ndê gôliŋ ŋapu, ma sêti iŋ ndê balêkoc. Tôm yom naŋ Yisu sôm têŋ lau Israel-ŋga, ma Matyu to yêc 4:17, naŋ yêc bocdec bu:

Anötö ndê gôliŋ meŋ kêpiŋ su. Bocdinaŋ anem daôm kwi ma ahu mêtê sac siŋ.

Yisu ndê apai ŋadênaŋ
(Luk 3:22-38)

1 1 Yisu †Kilisi ndê apai si ŋadênaŋ dindec. Iŋ sa akêŋ Dawid ndê, ma
Dawid sa akêŋ Abraham ndê.
2 Abraham ndê atu iŋ Aisak. Ma Aisak ndê atu iŋ Jakob. Jakob ndê atui
†Juda ti iŋ ndê asidôwai. 3 Juda gêm Tama ma iŋlu sêkwê balê lu asê, naŋ
Peres lu Sera. Peres ndê atu iŋ Hesron, ma Hesron ndê atu iŋ Ram. 4 Ram
ndê atu iŋ Aminadab. Aminadab ndê atu iŋ Nason, ma Nason ndê atu iŋ
Salmon. 5 Salmon gêm Rahab, ma iŋlu sêkwê Boas asê. Boas gêm Rut, ma
iŋlu sêkwê Obed asê. Ma Obed iŋ Jessi damba. 6 Ma Jessi ndê atu iŋ Kiŋ
Dawid.

The New Testament in Bukawa of Papua New Guinea; 1st ed. 2000, Lutheran Bible Translators Australia; web ed. 2013

Dawid gêm Betsiba, naŋ muŋŋga ti Uria ndê awhê, ma Dawid lu
Betsiba sêkwê Solomon asê. 7 Solomon ndê atu iŋ Rehoboam. Ma
Rehoboam ndê atu iŋ Abaisa. Abaisa ndê atu iŋ Asa. 8 Asa ndê atu
Yehosapat, ma Yehosapat ndê atu iŋ Yehoram. Yehoram ndê atu iŋ
Usiah. 9 Usiah ndê atu Yotam, ma Yotam ndê atu Ahas. Ahas ndê atu iŋ
Hesekaya. 10 Hesekaya ndê atu iŋ Manase, ma Manase ndê atu Amon.
Amon ndê atu iŋ Josaya. 11 Ma Josaya ndê atui, naŋ Yekonaya ti ndê asii.
Têŋ Josaya ndê têm lau Babilon-ŋga sêŋgaho lau †Israelŋga su, ma sêkôc
ŋac sa si sêndöc gameŋ apa Babilon-ŋga gitôm lau gapocwalô-ŋga.
12 Têŋ ndoc lau Israel-ŋga sêmbo gameŋ Babilon-ŋga, naŋ Yekonaya
kwê Sealtial asê. Tiŋambu lau Israelŋga sêmbu akêŋ gameŋ Babilon-ŋga
sêmeŋ, ma Sealtial kwê Serubabel asê. 13 Serubabel ndê atu iŋ Abiud, ma
Abiud ndê atu Eliakim. Eliakim ndê atu iŋ Aso. 14 Ma Aso ndê atu Sadok.
Sadok ndê atu iŋ Akim, ma Akim ndê atu iŋ Eliud. 15 Eliud ndê atu iŋ
Eleasa, ma Eleasa ndê atu Matan. Matan ndê atu iŋ Jakob, 16 ma Jakob
ndê atu iŋ Josep. Josep gêm Maria naŋ kôc Yisu, ŋgac naŋ sêsam bu
Kilisi.
17 Bocdinaŋ, têŋ Abraham ndê têm ma meŋ têŋ Kiŋ Dawid ndê têm,
Yisu ndê apaŋgaci 14 sêmbo. Ma têŋ Dawid ndê têm ma meŋ têŋ ndoc lau
Israel-ŋga sêndöc Babilon, naŋ iŋ ndê apai 14 tiyham sêmbo. Ma têŋ ndoc
lau Israel-ŋga sêndöc Babilon, e meŋ têŋ ndoc Maria kôc Kilisi, naŋ apai
14 tiyham sêmbo.

Yisu ndê dinda kôc iŋ

18 Yisu Kilisi dinda kôc iŋ ŋamiŋ dau dec. Ŋac sêhê iŋ dinda Maria têŋ
Josep su, magoc iŋlu sêmbo sêwhiŋ dau dom, ma sêlic bu Maria daê. Iŋ
daê akêŋ Ŋalau Dabuŋ ndê. 19 Josep, naŋ sêmasaŋ yom bu nem Maria, naŋ
ŋgac gitêŋ, ma bu kôm iŋ maya sa dom, dec gauc gêm bu hu iŋ siŋ gelec.
20 Iŋ kôc gauc dinaŋ su, goc Pômdau ndê aŋela daŋ hoc dau asê têŋ
iŋ ŋa mbê, ma sôm, “Josep, Dawid ndê apaŋgac, töc daôm dom bu kôc
Maria sa ti am nem awhê, bu Ŋalau Dabuŋ dau kêŋ balêkoc naŋ mbo
iŋ ŋatac ŋalôm. 21 Maria oc kôc balê daŋ, ma am oc sam iŋ ndê ŋaê bu
†Yisu, ŋahu bu iŋ oc nem iŋ ndê lau si yêc ŋac si sac ŋagêyô.”
22 Gêŋ hoŋ dinaŋ hôc asê ma bocdinaŋ Pômdau ndê yom naŋ propet
Aisaya hoc asê muŋ su, naŋ ŋandô sa. Iŋ hoc yom dau asê bocdec bu:
23 Alic su naŋ. Awhê akiŋ daŋ oc daê e kôc balêkoc ŋgac daŋ, ma ŋac
oc sêsam iŋ ndê ŋaê bu Imanuel. *[Ais 7:14]*
(Ŋaê ‘Imanuel’ dau ŋahu bu ‘Anötö mbo whiŋ yac.’)
24 Têŋ ndoc Josep tapo sa, naŋ iŋ kôm gitôm Pômdau ndê aŋela gic atu
iŋ, ma kôc Maria sa meŋ mbo iŋ ndê andu ti iŋ ndê awhê. 25 Iŋlu sêmbo
sêwhiŋ dandi, magoc Josep gic ahê Maria mbo e gitôm iŋ kôc balêkoc
dau su. Ma iŋ sam iŋ ndê ŋaê bu Yisu.

Lau tigauc sêŋsalê Yisu

2 1 Yisu dinda kôc iŋ yêc malac Betlehem yêc gameŋ Judia-ŋga, têŋ
têm Kiŋ †Herod gêm gôliŋ mbo. Tiŋambu lau apa ŋatô sêhôc asê
Jerusalem. Ŋac lau tigauc tu sêŋyalê tata-ŋga, ma sêmeŋ akêŋ gameŋ ac pi-
ŋga. 2 Sêhôc asê ma sêndac, "Balêkoc naŋ bu ti lau Israel si kiŋ, naŋ dinda
kôc iŋ yêc nde? Yac alic tata wakuc daŋ pô yac mba gameŋ dec kêŋ puc yac
bu iŋ hôc asê su. Ma yac ameŋ bu atoc iŋ sa ti apôŋ haŋduc têŋ iŋ."
3 Ŋac si yom dinaŋ kôm Kiŋ Herod sö ma gauc gêm yom daêsam. Ma
lau Jerusalem-ŋga hoŋ boc-dinaŋ. 4 Goc Herod kêgalêm lau Israel si
†dabuŋsiga atu-tu ti lau naŋ sêndôhôŋ yomsu, naŋ sa sêpitigeŋ, ma ndac
ŋac, "Mac nem †Mesaya dinda oc kôc iŋ yêc malac bocke?" 5 Ma sêô iŋ
ndê yom ma sêsôm, "Iŋ dinda oc kôc iŋ yêc malac Betlehem yêc gameŋ
Judia-ŋga. Propet akwa daŋ to yom pi iŋ muŋ su bocdec bu:

6 O malac Betlehem yêc gameŋ naŋ †Juda ndê toŋ sêwêkaiŋ. Malac
atu-tu hoŋ naŋ sêyêc Juda ndê gameŋ, naŋ ŋadaŋ hôc gêlêc am su
dom, ŋahu bu gôliŋwaga naŋ oc sa yêc am, naŋ oc ti ŋgac atu tu
yob aneŋ lau Israel-ŋga." *[Mai 5:2]*

7 Herod ŋgô yom hoŋ dinaŋ su, ma kêŋ ŋac sêsa si. Goc iŋ gic lau tigauc
dinaŋ sa tiyham gelec, ma kip yom sa yêc ŋac, bu bêc bocke tata dau meŋ
hôc asê ma ŋac sêlic. Ŋac sic miŋ yom hoŋ têŋ iŋ su, 8 ma iŋ kêkiŋ ŋac bu
sêtêŋ malac Betlehem sêndi, ma sôm têŋ ŋac, "Andi aŋsalê balêkoc dau,
ma têŋ ndoc mac atap iŋ sa, naŋ goc ambu ameŋ akêŋ ŋawaê têŋ aö bu
aö dauŋ waloc, ma watoc iŋ sa."
9 Lau dinaŋ sêŋgô Herod ndê yom su, ma sêsa si. Ma tata naŋ sêlic su
yêc ŋac si gameŋ ac pi-ŋga, naŋ wê ŋac gi e kalhac andu naŋ balêkoc
yêc, naŋ ŋahô solop. 10 Ŋac sêlic tata dau dec kôm ŋac atac ŋayham atu.
11 Sêsôc andu dau si, ma sêlic balêkoc lu dinda Maria. Ma sêpôŋ haduc
têŋ balêkoc dau ma sêtoc iŋ sa. Goc ŋac sêkac si talhi sa, ma sêkêŋ si
awalauŋ naŋ ŋaôli atu-tu têŋ iŋ kaiŋ gitôm gol, ma a ŋakwi ŋamalu ti
gêŋ ŋamalu ŋayham. 12 Têŋ ndoc dinaŋ Anötö kêŋ puc ŋac ŋa mbê bu
sêmbu sêtêŋ Herod sêndi dom. Bocdinaŋ sêlhö sêsa seŋ daŋ dau-ŋga daŋ,
ma sêmbu sêtêŋ ŋac si gameŋ si.

Josep lu Maria ma Yisu sêsip Isip si

13 Têŋ têm lau tigauc dinaŋ sêhu ŋac siŋ su, Pômdau ndê aŋela daŋ suŋ
mbê têŋ Josep ma sôm, "Herod kêsalê balê dau bu ndic iŋ ndu. Bocdinaŋ
tisa, ma kôc balê lu dinda sa ma asip Isip andi. Ambo dinaŋ e tôm aö
wakêŋ puc mac." 14 Josep ŋgô aŋela ndê yom su, goc tisa têŋ ôbwêc dinaŋ
ma kôc balê lu dinda sa, ma sêsip Isip si. 15 Ma ŋac sêmbo gameŋ dinaŋ,
e Herod mbac ndu su. Ma ŋalêŋ dau dinaŋ dec Pômdau ndê yom naŋ
propet daŋ hoc asê muŋ su, naŋ ŋandô sa. Yom dau bocdec bu:

Aö kagalêm aneŋ atuŋgac sa akêŋ gameŋ Isip-ŋga meŋ. *[Hos 11:1]*

Herod gic balêkoc dedec ndu

16 Têŋ ndoc Josep kôc Maria lu Yisu sa sêsip Isip si, naŋ Herod hôŋ lau
tigauc bu sêkêŋ ŋawaê têŋ iŋ pi balê dau. Magoc ŋac sêmeŋ dom, dec
iŋ kêyalê bu ŋac sêŋsau iŋ, ma iŋ tac ŋandê atu. Goc kêkiŋ iŋ ndê lau
siŋ-ŋga sêtêŋ Betlehem si, ma sic balêkoc ŋgac dedec hoŋ ndu yêc malac
Betlehem, ma yêc gameŋ ŋamakê-ŋga whiŋ. Iŋ tap ŋawaê sa su yêc lau
tigauc, pi bêc naŋ tata hôc asê ŋac-ŋga, ma bocdinaŋ ŋac sic balêkoc ŋgac
dedec e gi tap ŋac naŋ si yala tilu, naŋ hoŋ ndu. 17 Ma tu dinaŋ-ŋga yom
naŋ propet Jeremaya to, naŋ ŋandô sa. Iŋ to yom bocdec bu:

18 Lau sêtaŋ daŋgibo atu yêc malac Rama.[a] Rakel ndê lau wakuc sêtaŋ
ŋac si balêkoc naŋ siŋga su. Ma lau daŋ sêtôm bu sênem malô ŋac
dom. *[Jer 31:15]*

Josep kôc Yisu lu dinda sêmbu sêmeŋ

19 Tiŋambu Herod mbac ndu, ma yêc Isip, Pômdau ndê aŋela hoc dau
asê têŋ Josep ŋa mbê, 20 ma sôm têŋ iŋ, "Tisa ma kôc balê lu dinda sa,
ma ambu atêŋ gameŋ Israel-ŋga andi. Lau naŋ sêkôm bu sêndic balê dau
ndu, naŋ hoŋ sêmbac ndu su." 21 Goc Josep tisa, kôc balê lu dinda sa, ma
ŋac sêmbu sêtêŋ Israel si. 22 Tigeŋ Josep ŋgô bu Akelaus gêm gôliŋ gameŋ
Judia-ŋga ô damba Herod su, dec töc dau bu mbu têŋ gameŋ Judia-ŋga
ndi. Ma Pômdau kêŋ puc iŋ ŋa mbê bu têŋ gameŋ Galili-ŋga ndi. 23 Goc
ŋac sêtêŋ Galili si, ma sêndöc malac daŋ ŋaê Nasaret. Ma bocdinaŋ yom
naŋ propet akwa-kwa sêto muŋ su, naŋ ŋandô sa pi Yisu. Ŋac sêto yom
yêc bocdec bu, "Lau oc sêsam iŋ bu ŋgac Nasaret-ŋga."

Jon, Ŋgac Kêku Lau-ŋga kêmasaŋ Yisu ndê seŋ
(Mak 1:2-8; Luk 3:2-17)

3 1 Tiŋambu Jon, Ŋgac Kêku Lau-ŋga hôc asê gameŋ Judia-ŋga, ma
gêm mêtê mbo gameŋ sawa. 2 Iŋ sôm têŋ lau, "Anötö ndê gôliŋ meŋ
kêpiŋ su. Bocdinaŋ anem daôm kwi ma ahu mêtê sac siŋ." 3 Gêŋ dau
kêkuc yom naŋ propet Aisaya hoc asê muŋ su bocdec bu:

Ŋamalac daŋ ta yom mbo gameŋ sawa, bocdec bu, 'Amasaŋ Pômdau
ndê seŋ tisolop. Amasaŋ nem ŋalôm bu akôc iŋ sa.' *[Ais 40:3]*

4 Jon sôc ŋakwê naŋ sêmasaŋ ŋa kamel ŋamliclhu, ma kic piŋkap yêc
iŋ ŋampêbalê. Ma iŋ gêŋ gêŋ bambaliŋ gitôm wakô ma lêp.
5 Lau daêsam sêsa sêtêŋ Jon si. Ŋac lau akêŋ malac atu Jerusalem ma
malac hoŋ yêc gameŋ Judia-ŋga, ma lau naŋ sêndöc Bu Jordan ŋamakê.
6 Ŋac sêhoc si sac asê têŋ Jon, ma iŋ kêku ŋac yêc Bu Jordan. 7 Ma lau

---

[a] **2:18** Rama - malac sauŋ daŋ naŋ yêc kêpiŋ Jerusalem.

†Palêsai ti lau †Sadiusi daêsam sêsa sêtêŋ gameŋ naŋ Jon kêku lau mbo,
naŋ si. Têŋ ndoc Jon gêlic ŋac iŋ sôm ŋac bocdec bu, “Mac mboc ŋatui
mac! Tu sake-ŋga mac alhö ameŋ? Mac akôc gauc pi Anötö ndê tac ŋandê
naŋ lau propet sêkêŋ puc yac bu oc meŋ sa, dec gauc gêm bu ameŋ ma
aliŋ saŋgu ŋambwa, a? 8 Aŋgô! Akôm mêtê ŋayham naŋ tôc asê bu mac
am daôm kwi yomandô. 9 Ma asôm têŋ daôm dom bu, ‘Abraham apai yac,
ma tu dinaŋ-ŋga Anötö oc kôc yac sa.’ Aö wasôm têŋ mac bu Anötö gitôm
bu nem hoc hoŋ dindec kwi sêti Abraham ndê atui sêô mac. 10 A hoŋ
naŋ sem ŋandô ŋayham dom, naŋ kwahic dec Anötö kêŋ ki ŋamata têŋ
ŋawakac, ma iŋ oc lêŋ su ma tuc pi ya ndi.
11 “Aö wasôm têŋ mac hoŋ bu ŋgac daŋ oc meŋ êŋkuc aö, naŋ ndê
ŋaclai hôc gêlêc aneŋ su. Aö ŋgac ŋambwa, gitôm dom bu wati iŋ ndê
ŋgac akiŋ tu wakeŋ iŋ ndê atapa-ŋga. Aö dec kaku mac ŋa bu ŋambwa,
naŋ tôc asê bu mac am daôm kwi su. Tigeŋ iŋ ŋgac dau oc êŋku mac
ŋa Ŋalau Dabuŋ ti ya. 12 Iŋ meŋ bu êŋsahê lau, gitôm ŋgac naŋ whê wit
ŋandô ti ŋapa kôc, goc gic ŋandô sa sôc andu gêŋ ŋandô-ŋga gi, ma tuc
ŋapa sip ya naŋ sa ŋapaŋ, naŋ gi.”

Jon kêku Yisu
(Mak 1:9-11; Luk 3:21-22; Jon 1:32-34)

13 Têŋ dinaŋ Yisu meŋ akêŋ gameŋ Galili-ŋga ma hôc asê Jon yêc Bu
Jordan. Iŋ tac whiŋ bu Jon êŋku iŋ. 14 Magoc Jon gic yao dau têŋ iŋ ma
sôm, “Am bu êmku aö, oc ŋayham. Bocke dec am sôm bu aö waŋku am?”
15 Tigeŋ Yisu ô Jon ndê yom ma sôm, “Am tec dom. Kwahic dec am êmku
aö, bu taŋkuc lêŋ solop naŋ Anötö kêmasaŋ gwanaŋ su.” Yisu sôm su
ma Jon gôlôc bu êŋku iŋ. 16 Yisu gêliŋ saŋgu su ma pi akêŋ bu meŋ. Ma
undambê kac sa, ma iŋ gêlic Anötö ndê Ŋalau sip meŋ gitôm balusi ma
sac iŋ ŋahô. 17 Ma awha daŋ sa akêŋ undambê, naŋ sôm bu, “Aö Atuŋgac
atac whiŋ-ŋga dau dindec. Aö gatisambuc iŋ ŋandô.”

Sadaŋ kêtôm Yisu
(Mak 1:12-13; Luk 4:1-13)

4 1 Tiŋambu Ŋalau Dabuŋ wê Yisu sa gameŋ sawa gi, bu †Sadaŋ
êntôm iŋ. 2 Yisu gêŋ gêŋ daŋ dom tôm acsalô 40 ma ôbwêc 40, ma
tiŋambu gêŋ yô iŋ ŋandô. 3 Ma têŋ dinaŋ Sadaŋ hôc asê iŋ ma sôm têŋ iŋ,
“Am Anötö ndê Atu, a? Bocdinaŋ sôm têŋ hoc dindec bu sênem dau kwi
ti gêŋ daneŋ-ŋga.” 4 Magoc Yisu ô yom ma sôm, “Mba! Sêto Anötö ndê
yom yêc bocdec bu, *‘Gêŋ daneŋ-ŋga ŋambwa kêŋ lau sêndöc tali dom. Ŋac
daŋga wambu yom hoŋ naŋ Anötö sôm, dec ŋac oc sêndöc tali.’ ”*
5 Goc Sadaŋ kôc iŋ sa pi malac dabuŋ Jerusalem gi, ma kêŋ iŋ kalhac
†lôm dabuŋ ŋapoc lôlôc. 6 Ma sôm têŋ iŋ, “Am Anötö ndê Atu, a?
Bocdinaŋ pwê sip ndi. Am oc tisac dom, bu sêto yom yêc bocdec bu,

'Pômdau oc êŋkiŋ ndê aŋela bu sêyob am, ma sêpê am sa lôlôc bu am tiŋ gahim pi hoc daŋ dom.' " 7 Magoc Yisu sôm têŋ iŋ, "Mba! Sêto yom daŋ tiyham yêc bocdec bu, *'Êmsahê Pômdau am nem Anötö dom.' "*

8 Goc Sadaŋ kôc iŋ sa, ma lu sêpi lôc baliŋ daŋ si. Ma gameŋ hoŋ naŋ kiŋ nom-ŋga sem gôliŋ, ma kiŋ dau si awa ti gêŋ ŋayham-ŋayham hoŋ, naŋ Sadaŋ tôc têŋ Yisu. 9 Ma sôm, "Am bu pôŋ hamduc têŋ aö ma nem akiŋ aö, goc wakêŋ gêŋ hoŋ dec sip am amam." 10 Magoc Yisu sôm têŋ iŋ, "Mba, Sadaŋ! Am kôc daôm sa ndi! Sêto yom yêc bocdec bu, *'Pôŋ hamduc têŋ Pômdau am nem Anötö, ma nem akiŋ iŋ tawasê.' "* 11 Têŋ dinaŋ Sadaŋ hu iŋ siŋ, ma aŋela sêmeŋ ma sem akiŋ iŋ.

Yisu gic hu ndê gweleŋ

12 Tiŋambu †Herod kêkiŋ ndê lau siŋ-ŋga si ma sêkôc Jon dôŋ, ma sêkêŋ iŋ ndöc gapocwalô. Ma têŋ ndoc Yisu ŋgô ŋawaê, goc iŋ mbu têŋ gameŋ Galili-ŋga gi. 13 Iŋ gi ndöc malac Nasaret dom, magoc iŋ gi ndöc Kapenaom, malac naŋ yêc kêpiŋ Bugictoŋ Galili-ŋga. Muŋ-ŋga andô †Jakob ndê atu lu, Sebulun lu Naptali sêwêkaiŋ nom yêc gameŋ dinaŋ. 14 Ŋalêŋ dinaŋ yom naŋ propet Aisaya to muŋ su, naŋ ŋandô sa. Yom dau bocdec bu:

15-16 Ŋawê atu daŋ meŋ pô lau naŋ sêndöc Sebulun lu Naptali si gameŋ naŋ yêc kêpiŋ bugictoŋ, ma yêc Bu Jordan ŋamakê. Gameŋ Galili-ŋga dinaŋ sêsam bu lau apa si gameŋ, ma lau naŋ sêndöc dinaŋ, naŋ sêmbo tôm lau naŋ ŋasec atu kôm ŋac ahuc, ma tôm lau naŋ sêmpiŋ bu sêmbac ndu. Magoc kwahic dec sêlic ŋawê atu su. *[Ais 9:1-2]*

17 Têŋ ndoc dinaŋ Yisu gic hu ndê gweleŋ nem mêtê lau-ŋga, ma iŋ hoc yom asê têŋ lau bocdec bu, "Anötö ndê gôliŋ meŋ kêpiŋ su. Bocdinaŋ anem daôm kwi, ma ahu mêtê sac siŋ."

Yisu mbwêc lau hale tu sêŋkuc iŋ-ŋga
(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11; Jon 1:35-42)

18 Têŋ bêc daŋ Yisu kêsêlêŋ mbo Bugictoŋ Galili-ŋga ŋamakê. Ma iŋ gêlic Saimon naŋ ndê ŋaê daŋ Pita, lu asi Andru. Iŋlu sêkêŋ wasaŋ sêmbo, bu iŋlu ŋgac sêkôc i-ŋga lu. 19 Goc Yisu sôm têŋ iŋlu, "Amlu ameŋ aŋkuc aö, ma aö wakêŋ amlu ahê ŋamalac sêmeŋ sêŋkuc aö, tôm naŋ kwahic dec amlu ahê i." 20 Ma ŋagahô iŋlu sêtec si wasaŋ yêc, ma sêŋkuc iŋ.

21 Sêŋsêlêŋ si, ma Yisu gêlic Sebedi ndê atu lu, naŋ Jems lu Jon. Sêndöc waŋ sêwhiŋ damba Sebedi, ma sêpô si wasaŋ kic sêmbo. Yisu mbwêc iŋlu bu sêmeŋ sêŋkuc iŋ, 22 ma ŋagahô iŋlu sêhu damba ti waŋ siŋ, ma sêŋkuc Yisu.

Yisu gêm lau gêmbac sa

23 Dinaŋ su, goc Yisu kêsêlêŋ golom-golom malac yêc gameŋ Galili-ŋga. Iŋ kêdôhôŋ lau mbo †lôm wê-ŋga, ma gêm mêtê ŋawaê ŋayham pi Anötö

ndê gôliŋ. Ma iŋ kôm lau ti gêmbac tidau-tidau hoŋ ŋayham sa. 24 Ŋawaê
pi gêŋ dau gêm gameŋ Siria-ŋga hoŋ ahuc, ma tu dinaŋ-ŋga lau sêkôc ŋac
si lau gêmbac hoŋ sêtêŋ Yisu si, ma iŋ kôm ŋac ŋayham sa. Lau naŋ sêhôc
ŋandê atu, lau ti ŋalau sac, lau bôliŋ, ma lau deŋdeŋ ti mboloctê, lau ti
ŋawapac hoŋ dinaŋ iŋ gêm ŋac sa. 25 Ma lau daêsam sêsa si ma sêŋkuc iŋ.
Ŋatô sêmeŋ akêŋ gameŋ Galili-ŋga, ma ŋatô akêŋ gameŋ Dekapolis-ŋga.[b]
Ma ŋatô sêmeŋ akêŋ malac Jerusalem ma malac hoŋ yêc gameŋ Judia-
ŋga, ma ŋatô sêmeŋ akêŋ Bu Jordan ŋadaŋga.

Yisu gêm mêtê mbo lôc
(Luk 6:20-23)

5 1 Têŋ bêc daŋ Yisu gêlic bu lau daêsam sêŋkuc iŋ, goc pi lôc daŋ gi.
Iŋ ndöc sic, ma iŋ ndê †sêŋomi sêtigasuc iŋ. 2 Ma iŋ gic hu kêdôhôŋ
ŋac ma sôm,

3 "Anötö ndê mwasiŋ gic waê lau naŋ sêŋgwiniŋ dau yêc iŋ aŋgô-ŋga.
Iŋ gêlic ŋayham bu kôc ŋac sa sêmbo iŋ ndê gôliŋ ŋapu.
4 Anötö ndê mwasiŋ gic waê lau naŋ sêndöc ti ŋalôm ŋawapac. Iŋ oc
kôm ŋac si ŋalôm timalô.
5 Anötö ndê mwasiŋ gic waê lau ti lêŋ malô ma yom malô. Bu ŋac oc
sêwêkaiŋ gameŋ nom-ŋga sambob.
6 Anötö ndê mwasiŋ gic waê lau naŋ atac whiŋ ndu andô bu sêsa lêŋ
gitêŋ eŋ. Iŋ oc nem ŋac sa sêti lau gitêŋ ŋandô.
7 Anötö ndê mwasiŋ gic waê lau naŋ tawalô lau. Iŋ oc tawalô ŋac.
8 Anötö ndê mwasiŋ gic waê lau ti ŋalôm ŋawasi. Ŋac oc sêlic Anötö.
9 Anötö ndê mwasiŋ gic waê lau naŋ sêŋsalê lêŋ tu sêmbo ti yom
malô-ŋga. Iŋ oc sam ŋac bu iŋ dau atui awhê ma ŋgac.
10 Anötö ndê mwasiŋ gic waê lau naŋ sêtap kisa sa tu sêsa Anötö ndê lêŋ
gitêŋ-ŋga. Iŋ gêlic ŋayham bu kôc ŋac sa sêmbo iŋ ndê gôliŋ ŋapu.

11 "Têŋ ndoc lau sêkêŋ kisa mac ma sêpu mac ti sêŋgôliŋ yom sac
daêsam pi mac tu mac aŋkuc aö-ŋga, naŋ ahêgo daôm dom. Bu Anötö
oc êmwasiŋ mac. 12 Atac ŋayham ma atisambuc, bu Anötö oc kêŋ ŋaôli
ŋayham têŋ mac yêc undambê. Ma gauc nem bu ŋalêŋ tigeŋ, lau sêkêŋ
kisa Anötö ndê lau propet naŋ sêmbo muŋ su."

Anötö ndê lau sêtôm gwêc so ma sêtôm ŋawê

13 Ma Yisu sôm, "Dakêŋ gwêc so sip gêŋ daneŋ-ŋga bu dakôm gêŋ dau
ŋayham. Ma mac ambo lau nom-ŋga ŋalôm atôm gwêc so. Tigeŋ gwêc so
bu ŋamakic niŋga, oc dakôm ŋamakic sa tiyham ŋalêŋ nde? Iŋ tisac su,
ma tambaliŋ siŋ niŋga, ma lau sêkwê dôŋ.

---

[b] **4:25** Dekapolis - ŋaê dinaŋ danem kwi bu 'malac amaŋlu.' Malac amaŋlu dinaŋ sêyêc Bugictoŋ Galili-ŋga ŋagameŋ têŋ ac pi-ŋga.

14 “Ma mac ambo nom atôm ŋawê bu pô gameŋ. Malac daŋ bu yêc lôc,
oc tôm dom bu siŋ dau kwi. 15 Ma têŋ ndoc datuŋ lam asê, oc taŋgatöc
ŋa suc ahuc dom. Taŋkiŋ sa bu ŋawê pô gameŋ hoŋ. 16 Bocdinaŋ, akôm
mêtê ŋayham yêc lau hoŋ aŋgô-ŋga, naŋ gitôm mac nem ŋawê bu pô
gameŋ. Ma lau oc sêlic mac nem mêtê ŋayham, ma sêmpiŋ Damam
undambê-ŋga.”

Yisu sôm yom pi yomsu ma propet si yom

17 “Gauc nem dom bu aö gameŋ tu waseŋ Anötö ndê yom naŋ Moses
ti lau propet sêto yêc, naŋ su-ŋga. Aö gameŋ tu waseŋ su-ŋga dom,
tigeŋ tu wakôm yom dau ŋandô sa-ŋga. 18 Yomandô, aö wasôm têŋ mac
bu undambê ti nom bu niŋga, magoc yom ŋalhô sauŋ daŋ oc niŋga yêc
yomsu dom e aö dauŋ wandic dabiŋ gêŋ hoŋ. 19 Asa naŋ kêgilì yomsu naŋ
hêganôŋ gêŋ sauŋ andô daŋ, me kêdôhôŋ lau ŋatô bu sêkôm bocdinaŋ,
naŋ ti ŋamalac waêmba yêc Anötö ndê gôliŋ ŋapu. Magoc asa naŋ daŋga
wambu Anötö ndê yomsu, ma kêdôhôŋ lau ŋatô bu sêkôm bocdinaŋ,
naŋ ti ŋamalac tiwaê yêc Anötö ndê gôliŋ ŋapu. 20 Aŋgô! Lau Palêsai
ti †kêdôhôŋ-waga yomsu-ŋga sêŋsahê ŋaŋga bu sêti lau gitêŋ, tigeŋ aö
wasôm têŋ mac, bu mac bu ati lau gitêŋ ahôc gêlêc ŋac dom, dec oc tôm
dom bu mac ambo Anötö ndê gôliŋ ŋapu.”

Yomsu dandic ŋamalac ndu-ŋga ŋahu

21 Ma Yisu sôm têŋ ŋac, “Mac aŋyalê yom naŋ Anötö kêŋ têŋ abaŋi
bocdec bu, ‘*Ndic ŋamalac ndu dom.*’ Ma ‘Asa naŋ bu ndic ŋamalac ndu,
naŋ oc tap ŋagêyô sa.’ 22 Tigeŋ kwahic dec aö wasôm têŋ mac, bu asa
naŋ tac ŋandê têŋ ŋamalac daŋ, naŋ oc tap ŋagêyô sa gitôm iŋ naŋ
gic ŋamalac ndu. Ma mac nem ŋagôliŋ daŋ sôm bu lau atu-tu sêmatôc
ŋamalac naŋ sam ndê asidôwa bu ŋamalac gauc mbasi-ŋga. Magoc aö
wasôm têŋ mac, bu asa naŋ sôm yom kaiŋ dinaŋ, naŋ gitôm bu tap
ŋagêyô lambwam-ŋga sa.
23 “Bocdinaŋ têŋ ndoc am bu lic om ma bu kêŋ nem da têŋ Anötö, ma
bu gauc nem yom daŋ yêc amlu ŋamalac daŋ ŋasawa, 24 naŋ goc hu nem
da siŋ yêc alta ŋamakê ma sa ndi tap ŋamalac dau sa. Gêŋ ŋamata-ŋga
amlu amasaŋ yom naŋ yêc amlu ŋasawa, goc mbu ndi ma kêŋ nem da têŋ
Anötö.
25 “Ma am nem tôp bu yêc ŋamalac daŋ, ma iŋ bu wê am têŋ ŋgac
êmatôc yom-ŋga ndi, naŋ êmasaŋ yom têŋ iŋ ŋagahô, têŋ ndoc amlu
aŋsêlêŋ ambo seŋ. Ma bocdinaŋ ŋgac dau oc kêŋ am têŋ ŋgac êmatôc
yom-ŋga dom. Bu mba, mboe ŋgac êmatôc yom-ŋga oc kêŋ am têŋ ŋgac
yob gapocwalô-ŋga, ma iŋ êmbaliŋ am sôc gapoc-walô ndi. 26 Aö wasôm
yom ŋandô têŋ am, am oc ndöc gapocwalô ŋapaŋ e am ndic nem tôp hoŋ
pacndê.”

Yomsu mockaiŋ-ŋga ŋahu

27 "Ma mac aŋyalê yom naŋ Moses to bocdec bu, *'Kôm gêŋ mockaiŋ-ŋga dom.'* 28 Tigeŋ kwahic dec aö wasôm têŋ mac, ŋgac daŋ bu tahê awhê daŋ e ŋalôm ŋagalac, naŋ gitôm iŋ kôm mêtê mockaiŋ-ŋga têŋ iŋ su, yêc iŋ ndê ŋalôm.
29 "Am tanôm daŋga bu hê am têŋ sac, goc kip tanôm dinaŋ sa ma êmbaliŋ niŋga. Am tanôm daŋ bu niŋga, naŋ hôc gêlêc am tanôm lu yêc ma hê am bu kôm sac, ma tiŋambu Anötö kêŋ am sip ya lambwam-ŋga ti ŋamlic sambuc ndi. 30 Ma amam daŋga bu tim am, goc tim kic ma êmbaliŋ niŋga. Amam daŋ bu niŋga, naŋ hôc gêlêc am mbo ti amam lu-lu ma kôm sac su, ma tiŋambu sip ya lambwam-ŋga ti ŋamlic sambuc ndi."

Awhê lu ŋgac sêhu dau siŋ dom

31 "Ma Moses to yom daŋ bocdec bu, *'Ŋgac daŋ naŋ gauc gêm bu hu nawhê siŋ, naŋ kêŋ bapia sêhu dau siŋ-ŋga têŋ nawhê, goc hu iŋ siŋ.'*
32 Tigeŋ aö wasôm têŋ mac, bu yom tigeŋ yêc bu ŋgac hu iŋ nawhê siŋ, naŋ awhê dau kôm mêtê mockaiŋ-ŋga whiŋ ŋgac daŋ. Ŋgac daŋ bu hu nawhê siŋ ŋambwa, naŋ kôm iŋ ti awhê mockaiŋ-ŋga. Ma ŋgac wakuc daŋ bu nem awhê dau, naŋ kôm mêtê mockaiŋ-ŋga[c] whiŋ."

Dasôm yom tidôŋ goc dakôm ŋandô sa

33 "Mac aŋyalê yom daŋ tiyham naŋ Anötö kêŋ têŋ abaŋi bocdec bu, '*Yom bocke naŋ mac amatiŋ tidôŋ, naŋ akôm popoc dom,'* ma '*Yom naŋ mac bu apuc dôŋ bu yomandô yêc Pômdau aŋgô-ŋga, naŋ akôm ŋandô sa.'* 34-35 Magoc aö wasôm têŋ mac, bu asôm yom daŋ tu apuc nem yom dôŋ-ŋga dom. Asôm yom pi undambê me pi nom tu bu apuc nem yom dôŋ-ŋga dom, ŋahu bu Anötö iŋ undambê ti nom ŋadau. Ma asôm yom pi Jerusalem dom, bu Anötö kêyaliŋ malac dau sa ti iŋ ndê kiŋ atu ndê malac. 36 Ma asôm yom pi nem ŋagôlôŋ dom, bu mac atôm dom bu akôm nem kêclauŋ daŋ tisêp me tiyec. 37 Asa bu lôc bu kôm gêŋ daŋ, naŋ sôm 'Aêc, aö wakôm,' ma bu kôm dom goc sôm, 'Mba, aö wakôm dom.' Yom ŋatô bocke naŋ mac asôm tu apuc yom dau dôŋ-ŋga, naŋ meŋ akêŋ Sadaŋ ndê."

---

[c] **5:32** Lau ŋatô gauc gêm bu yom dau ŋahu bocdec. Ŋgac daŋ bu hu ndê nawhê siŋ ŋambwa, ma awhê dau bu mbo tawasê, dec lau ŋatô oc gauc nem bu iŋ nakweŋ hu iŋ siŋ tu iŋ kôm mêtê mockaiŋ-ŋga whiŋ ŋgac daŋ, ma bocdinaŋ ŋac oc sêlic iŋ tôm awhê mockaiŋ-ŋga. Ma lau ŋatô gauc gêm bu yom dau ŋahu bocdec. Têŋ ndoc awhê dinaŋ nakweŋ hu iŋ siŋ, goc iŋ oc nem ŋgac wakuc. Tigeŋ Anötö gêlic bu iŋ nakweŋ hu iŋ siŋ ŋambwa, dec iŋlu si yom sênem dau-ŋga gacgeŋ yêc. Bocdinaŋ awhê dau lu nakweŋ wakuc sêkôm mêtê mockaiŋ-ŋga yêc Anötö aŋgô-ŋga.

Daô sac naŋ sêkôm têŋ yac, naŋ dom

38 “Ma mac aŋyalê yom naŋ Moses to bocdec bu, *‘Ŋamalac daŋ bu ndic
am tanôm tisac, naŋ ndic iŋ ndê ô. Ma asa naŋ tuc nem ŋalhôm daŋ dulu,
naŋ tuc iŋ ndê dulu ô.’* 39 Tigeŋ aö wasôm têŋ mac bu akôm mêtê sac ô
mêtê sac naŋ lau sêkôm têŋ mac, naŋ dom. Daŋ bu tap am sip alim andô
daŋga, naŋ kêŋ daŋga bu iŋ ndic whiŋ. 40 Ma ŋgac daŋ bu wê am têŋ lau
sêmatôc yom-ŋga, ma iŋ tac whiŋ bu am nemlhi iŋ ŋa am nem gêŋ sauŋ
daŋ, goc kêŋ nem gêŋ atu têŋ iŋ whiŋ. 41 Ma lau †Rom-ŋga si ŋgac siŋ-ŋga
daŋ bu kac yom am bu hoŋ iŋ ndê wapa seŋ ŋasawa apê, goc hoŋ wapa
dau êmsêlêŋ seŋ ŋasawa baliŋ whiŋ iŋ ndi. 42 Êmgamiŋ nem gêŋ têŋ lau
naŋ sêteŋ gêŋ têŋ am, naŋ dom, ma daŋ bu ndac am bu nem iŋ sa ŋa gêŋ
daŋ, naŋ puc dômwêm iŋ dom.”

Atac whiŋ nem ŋacyo
(Luk 6:27-36)

43 “Ma mac aŋyalê yom naŋ Moses to bocdec bu, *‘Atac whiŋ nem lau
meŋpaŋ am-ŋga,’* ma yom naŋ lau sêsôm bocdec bu, ‘Atac tec nem ŋacyo.’
44 Tigeŋ aö wasôm têŋ mac bu atac whiŋ nem ŋacyo, ma ateŋ mbec tu
lau naŋ sêkêŋ kisa mac-ŋga. 45 Mac bu akôm boc-dinaŋ, goc Damam
undambê-ŋga oc sam mac bu iŋ atui awhê ma ŋgac. Iŋ dau kêŋ ndê ac pi
pô lau sac ti lau ŋayham, ma kêŋ u gic lau gitêŋ ti lau naŋ sêsa lêŋ giso.
46 Lau sac ma lau naŋ sêkôc takis-ŋga atac whiŋ lau naŋ atac whiŋ ŋac,
ma sêtec lau naŋ sêtec ŋac. Mac bu aŋkuc ŋac si mêtê, dec tu sake-ŋga
Anötö oc lic mac ŋayham? 47 Lau sambuc sêtoc dau si asidôwai sa, magoc
sêtec lau ŋatô. Bocdinaŋ mac bu atoc nem asidôwai tawasê sa, dec tu
sake-ŋga Anötö oc lic mac ŋayham hôc gêlêc lau sambuc? 48 Akôc gauc pi
yom hoŋ dinaŋ, ma akôm mêtê solop eŋ, tôm Damam undambê-ŋga ndê
mêtê.”

Yom pi sakiŋ gitêŋ ŋatô

6 1 Ma Yisu gic têku yom ma sôm, “Ayob daôm bu akôm nem sakiŋ
anem akiŋ Anötö-ŋga tu bu lau sêlic e sêmpiŋ mac-ŋga dom. Mac bu
akôm tu bu lau sêmpiŋ mac-ŋga, oc atap nem ŋaôli daŋ sa yêc Damam
undambê-ŋga dom.”

Mêtê dakêŋ gêŋ têŋ lau-ŋga

2 “Bocdinaŋ têŋ ndoc am bu nem lau ŋalôm sawa sa, naŋ goc sêc gêŋ
dau ahuc. Ndic dahuc taŋ bu kêŋ puc lau dom. †Lau sêtim yom lau-ŋga
naŋ sêtoc dau sa, naŋ sêkôm bocdinaŋ yêc lôm wê-ŋga ti malac lôm, bu
lau sêlic e sêmpiŋ ŋac. Yomandô aö wasôm têŋ mac bu lau si sêmpiŋ ŋac,
dinaŋ ti ŋac si ŋaôli sambuc naŋ sêkôc sa su. 3 Tigeŋ têŋ ndoc am bu kêŋ

gêŋ têŋ lau ŋalôm sawa, naŋ siŋ ma kêŋ gelec têŋ ŋac, ma yob bu lau daŋ
sêŋgô ŋayom dom. 4 Bocdinaŋ am nem mêtê kôm yác lau-ŋga oc yêc siŋ
dau. Ma Damam naŋ gêlic gêŋ naŋ yêc siŋ, naŋ oc kêŋ ŋaôli têŋ am."

Mêtê dateŋ mbec-ŋga
(Luk 11:2-4, 9-13)

5 "Ma têŋ ndoc am bu teŋ mbec, naŋ teŋ tôm lau sêtim yom lau-ŋga
dom. Ŋac atac whiŋ bu sêteŋ mbec sêlhac lôm wê-ŋga ti seŋ ŋamakê, tu
bu lau sêlic ma sêmpiŋ ŋac-ŋga. Yomandô aö wasôm têŋ mac bu lau si
sêmpiŋ ŋac, dinaŋ ti ŋac si ŋaôli sambuc naŋ sêkôc sa su. 6 Têŋ têm am
bu teŋ mbec, naŋ goc sôc nem andu ŋalôm ma sêc gatam ahuc, ma teŋ
mbec têŋ Damam yêc malam naŋ lau daŋ sêlic dom. Ma Damam naŋ
kêyalê gêŋ naŋ yêc siŋ dau, naŋ oc kêŋ ŋaôli têŋ am.
7 "Ma têŋ têm mac bu ateŋ mbec, naŋ ateŋ mbec baliŋ tôm lau sambuc
dom. Ŋac gauc gêm bu mbec dau oc ŋandô sa tu ŋac si yom ŋalhô
daêsam-ŋga. 8 Aŋkuc ŋac si gêbôm dom, bu Damam kêyalê gwanaŋ su,
gêŋ naŋ mac apônda.
9 Bocdinaŋ ateŋ mbec bocdec bu:
Damaŋ, am naŋ mbo undambê. Am nem ŋaê lau sênem dabuŋ
maŋ.
10 Mweŋ ti lau hoŋ si Pômdau. Kêŋ lau daŋga wambu nem yom ŋapep
yêc nom, gitôm yêc undambê.
11 Kêŋ yac mba gö têŋ ac dindec.
12 Suc yac mba sac ŋatôp kwi, tôm yac asuc lau naŋ sêkôm sac têŋ yac,
naŋ si sac ŋatôp kwi.
13 Yob yac têŋ lêtôm bu tap yac sa dom, ma têŋ ŋgac sac Sadaŋ bu kôm
yac ŋayom dom.
14 Mac bu asuc lau naŋ sêkôm sac têŋ mac, naŋ si sac kwi, goc Damam
undambê-ŋga oc suc mac nem kwi bocdinaŋ. 15 Magoc mac bu asuc lau si
sac kwi dom, dec Damam oc suc mac nem kwi dom bocdinaŋ."

Mêtê dahu gêŋ daneŋ-ŋga siŋ tu danem akiŋ Anötö-ŋga

16 "Ma têŋ têm mac bu ahu gêŋ daneŋ-ŋga siŋ tu anem akiŋ Anötö-ŋga,
naŋ akôm aŋôm andô masiŋ-masiŋ tôm lau sêtim yom lau-ŋga sêkôm,
naŋ dom. Lau dinaŋ sêkôm aŋgô andô tisac, bu lau sêlic ma sêŋyalê bu
ŋac sêhu gêŋ daneŋ-ŋga siŋ ma tu dinaŋ-ŋga sêmpiŋ ŋac. Yomandô aö
wasôm têŋ mac bu lau si sêmpiŋ ŋac, dinaŋ ti ŋac si ŋaôli sambuc naŋ
sêkôc sa su. 17 Bocdinaŋ têŋ têm mac ahu gêŋ daneŋ-ŋga siŋ tu anem
akiŋ Anötö-ŋga, naŋ aliŋ bu ma amasaŋ daôm ŋapep. 18 Ma ŋalêŋ dinaŋ
lau daŋ oc sêŋyalê dom bu mac ahu gêŋ daneŋ-ŋga siŋ. Tigeŋ mac nem
Damam naŋ mbo siŋ dau, naŋ kêyalê gêŋ hoŋ naŋ yêc siŋ dau, ma
bocdinaŋ oc kêŋ nem ŋaôli têŋ mac."

Taŋsalê awa ŋandô undambê-ŋga
(Luk 12:33-34)

19 Ma Yisu sôm, “Andic nem awa ti wapa sa lhac nom dom, bu sop oc
neŋ, ma u oc nôm gêŋ dau tibalê, ma lau kaŋ oc sênem kaŋ sa. 20 Apo gêŋ
undambê-ŋga sa ti nem awa ŋandô, ma sop ti u oc seŋ su dom, ma gitôm
dom bu lau kaŋ sêsôc sêndi bu sênem kaŋ. 21 Aö gasôm yom dinaŋ, ŋahu
bu gameŋ bocke naŋ mac nem awa yêc, naŋ mac nem ŋalôm ti gauc oc
sap dôŋ ŋapaŋ.”

Ŋamalac si tandô gitôm ya ŋawê
(Luk 11:33-36)

22 “Ŋamalac si tandô gitôm ya ŋawê naŋ tôc seŋ têŋ ŋac. Bocdinaŋ mac
nem tanôm bu wê mac asa lêŋ ŋayham, goc mac nem ŋamlic ŋagêŋ hoŋ
oc yêc ŋawê ŋalôm eŋ. 23 Magoc tanôm bu wê mac asa lêŋ sac-ŋga, goc
mac gacgeŋ ambo ŋasec ŋalôm. Bocdinaŋ mac bu gauc nem bu ambo
ŋawê ŋalôm, magoc asa lêŋ ŋasec-ŋga, naŋ dec ŋasec gêm mac ahuc
sambuc.”

Danem akiŋ ŋadau lu dom

24 “Ŋamalac daŋ gitôm dom bu nem akiŋ ŋadau lu, bu iŋ oc tec daŋ,
ma atac whiŋ daŋ, me sap daŋ dôŋ ma pu daŋ. Ma mac bocdinaŋ, gitôm
dom bu mac atoc Anötö ma awa nom-ŋga lu-lu sa ti mac nem ŋadau.”

Dahêgo dauŋ dom
(Luk 12:22-32)

25 “Tu dinaŋ-ŋga dec ahêgo daôm dom tu gêŋ aneŋ-ŋga ti anôm-ŋga,
me tu ŋakwê asôc-ŋga. Anötö kêŋ mac ambo tamli, ma gêŋ dinaŋ iŋ
gêŋ atu. Gêŋ daneŋ-ŋga iŋ gêŋ atu dom. Ma Anötö kêŋ mac nem ŋamlic
ŋagêŋ hoŋ, ma gêŋ dinaŋ iŋ gêŋ atu. Ŋakwê asôc-ŋga iŋ gêŋ atu dom.
26 “Akôc gauc pi mbac. Ŋac sêsô gêŋ dom, sêhoŋ gêŋ ŋandô ma sic sa
sôc andu gêŋ ŋandô-ŋga dom. Tigeŋ Damam undambê-ŋga gôlôm ŋac.
Ma iŋ tac whiŋ mac ŋamalac hôc gêlêc mbac hoŋ su. 27 Ma mac nem asa
bu hêgo dau, dec oc tôm bu ndic têku ndê têm mbo tali-ŋga?
28 “Tu sake-ŋga mac nem ŋalôm ŋawapac tu ŋakwê asôc-ŋga? Akôc
gauc pi ŋaola ŋayham naŋ sêpo sêlhac kwaŋ ŋalôm, naŋ sêkôm gweleŋ ti
sêmasaŋ ŋakwê dom. 29 Tigeŋ aö wasôm têŋ mac bu Kiŋ Solomon iŋ sôc
ŋakwê ŋayham andô, magoc iŋ ndê gôlôŋ ti ŋawasi hôc gêlêc ŋaola dinaŋ
daŋ su dom. 30 O mac lau naŋ akêŋ whiŋ gwalec, aŋgô! Kwaŋ ti ŋaola
nom-ŋg a sêlhac bêc daêsam dom, ma lau oc sêkêŋ ya neŋ su. Magoc
Anötö kêŋ gêŋ dau ti ŋadalô ŋayham, ma yob ŋapep. Ma bocdinaŋ aŋyalê
bu yom ŋandô, iŋ oc yob mac, ma kêŋ ŋakwê têŋ mac whiŋ. 31 Bocdinaŋ

ahêgo daôm dom ma asôm bu ‘Daneŋ sake?’ me ‘Danôm sake?’ me ‘Dasôc
ŋakwê bocke?’ lec dom. 32 Lau sambuc naŋ sêŋyalê Anötö dom, naŋ
sêhêgo dau tu gêŋ hoŋ dinaŋ-ŋga, tigeŋ Damam undambê-ŋga kêyalê su
bu mac apônda gêŋ hoŋ dinaŋ. 33 Gêŋ ŋamata-ŋga akôm ŋaŋga bu atap
malam sa yêc Anötö ndê gôliŋ ŋapu, ma bu asa iŋ ndê lêŋ gitêŋ. Ma iŋ oc
yob mac tu gêŋ nom-ŋga-ŋga whiŋ.
34 “Bocdinaŋ ambo ti nem ŋalôm ŋawapac tu gêŋ laŋsê-ŋga dom. Ahu siŋ
yêc e laŋsê dau hôc asê. Ŋawapac bêc tigeŋ-ŋga naŋ gitôm bêc tigeŋ dinaŋ.”

Dapu lau ŋambwa dom
(Luk 6:37-42)

7 1 Ma Yisu sôm, “Alic lau sac ŋambwa tu ŋac si lêŋ ti sakiŋ-ŋga dom,
dec Anötö oc lic mac sac tu nem-ŋga dom. 2 Bu Anötö oc êŋsahê mac
tôm mac aŋsahê lau, ma nem dôhôŋ mac nem lêŋ ti sakiŋ tôm dôhôŋ naŋ
mac am dôhôŋ lau si.
3 “Tu sake-ŋga am hêgo daôm tu gêŋ golop sauŋ naŋ yêc nem asidôwa
tandô, tigeŋ gêŋ golop atu naŋ yêc am daôm tanôm, naŋ gêlic apu? 4 Ma
bocke am sôm têŋ nem asidôwa, ‘Aö bu wakôc gêŋ golop naŋ yêc am tanôm,
naŋ sa.’ Tigeŋ gêŋ golop atu pôc daôm nem tanôm ahuc? 5 Am ŋgac tim yom
lau-ŋga! Kôc gêŋ golop atu sa yêc daôm tanôm muŋ e tanôm ŋawa sa, naŋ
goc kôc gêŋ golop sauŋ dinaŋ sa yêc nem asidôwa tandô.”

Dayob Anötö ndê gêŋ dabuŋ ŋapep

6 “Akêŋ gêŋ dabuŋ têŋ giam dom, b u oc sêkac dau kwi ma sêseŋ mac.
Ma ambaliŋ nem gôlôŋ ŋayham têŋ bôc dom, bu oc sêkwê popoc.”

Anötö iŋ ŋadau bu kêŋ gêŋ têŋ yac-ŋga

7 “Ateŋ gêŋ têŋ Anötö, dec oc akôc ŋandô, aŋsalê iŋ ti ndê lêŋ, ma oc
atap sa, ma bu amati gatam oc lêc su têŋ mac. 8 Bu Anötö kêŋ gêŋ têŋ lau
hoŋ naŋ sêndac iŋ, ma lau hoŋ naŋ sêŋsalê iŋ ti ndê lêŋ, naŋ oc sêtap sa,
ma ŋac naŋ sêmati gatam naŋ oc lêc su têŋ ŋac.
9 “Mac dambai aŋgô! Nem balê daŋ bu teŋ gö têŋ am, dec am oc kêŋ
hoc têŋ iŋ, a? 10 Ma bu teŋ i oc kêŋ mboc sac têŋ iŋ, a? 11 Mba! Mac lau
sac, tigeŋ atoc nem balêkoc sa ŋa gêŋ ŋayham. Magoc Damam naŋ mbo
undambê iŋ gitêŋ eŋ, ma oc kêŋ gêŋ ŋayham-ŋayham eŋ têŋ lau naŋ
sêteŋ iŋ. 12 Akôm mêtê ŋayham têŋ lau hoŋ, gitôm mêtê ŋayham naŋ mac
atac whiŋ bu sêkôm têŋ mac. Yom hoŋ naŋ Moses ti lau propet sêto, naŋ
hêganôŋ yac dakôm mêtê ŋayham bocdinaŋ.”

Yom seŋ lu-ŋga

13 “Aŋsahê ŋaŋga bu atap gameŋ andöc tamli ŋapaŋ-ŋga sa, magoc
aŋyalê bu gatam gameŋ dinaŋ-ŋga iŋ gatam sauŋ. Bu gameŋ andiŋam-

ŋga dê yêc, ma seŋ têŋ gameŋ dau iŋ seŋ atu, ma ŋagatam atu bocdinaŋ.
Lau daêsam sêsa seŋ atu dinaŋ, ma oc sêsôc gatam atu dau. 14 Magoc
gameŋ dandöc taŋli ŋapaŋ-ŋ ga ŋagatam iŋ gatam sauŋ, ma seŋ têŋ
gameŋ dinaŋ iŋ seŋ atu dom, ma lau daêsam oc sêtap sa dom."

Yom pi propet tasaŋ

15 "Ayob daôm tu propet tasaŋ-ŋga. Ŋac sêtôm giam pôm naŋ sêmpaŋ
dau ahuc ŋa domba ŋamlic, tu bu sêti gasuc domba-ŋga ma sêseŋ ŋac su.
Ŋalêŋ tigeŋ propet tasaŋ oc sêtêŋ mac sêloc tu sêŋsau mac-ŋga. 16 Aŋsahê
ŋac si lêŋ dec tôm bu mac aŋyalê bu ŋac lau tasaŋ. Ŋalêŋ tigeŋ, yac dalic
a ŋandô ma taŋyalê a dau bu ŋayham me sac. Oc tôm dom bu dahiŋ
ŋandô ŋayham yêc a sac. 17 Yomandô! A ŋayham sem ŋandô ŋayham, ma
a sac sem ŋandô sac. 18 A ŋayham daŋ gitôm dom bu nem ŋandô sac, ma
a sac gitôm dom bu nem ŋandô ŋayham. 19 Ma a hoŋ naŋ sem ŋandô sac,
naŋ oc sêlêŋ su ma sêtuc pi ya ndi, ma ya neŋ su. 20 Bocdinaŋ aŋsahê
propet si lêŋ, ma aŋyalê ŋac bu propet ŋayham me sac."

Pômdau kêyalê iŋ ndê lau su

21 "Lau daêsam sêsam aö bu, 'Pômdau,' tigeŋ ŋac hoŋ oc sêtap gameŋ
undambê-ŋga sa dom. Mba! Lau naŋ daŋga wambu Damaŋ undambê-ŋga
ŋapep, ma sêkôm mêtê tôm iŋ atac whiŋ, naŋ oc sêtap undambê sa. 22 Têŋ
Anötö ndê bêc êmatôc lau-ŋga, naŋ lau tasaŋ daêsam oc sêsôm têŋ aö bu,
'Pômdau, Pômdau! Yac ahoc yom asê atôm propet, ma atiŋ ŋalau sac su ma
akôm gêŋ dalô daêsam am am aŋôm. Bocdinaŋ kôc yac sa.' 23 Tigeŋ aö wasôm
têŋ ŋac bu, 'Aö kayalê mac dom sambuc mac lau sac. Alhö su yêc aö!' "

Yom gôliŋ pi ŋgac lu naŋ sêkwê andu
(Luk 6:46-49)

24 "Lau naŋ sêŋgô aneŋ yom ma sêkôm ŋandô sa, naŋ sêtôm ŋgac tigauc naŋ
kwê ndê andu kalhac nom ŋaŋga ma kêŋ hoc kêgapiŋ alhö dôŋ. 25 Têŋ ndoc u
gic e bu hêc, ma mbu puc ŋadinda hôc pi andu dau, naŋ andu dau ku sa dom bu
hoc kêgapiŋ dôŋ. 26 Magoc lau naŋ sêŋgô aneŋ yom ma sêkôm ŋandô sa dom,
naŋ sêtôm ŋgac gauc mba naŋ kwê ndê andu kalhac nom babalê. 27 Ma u gic ti
bu hêc, ma mbu puc ŋadinda hôc pi andu dau, goc ku sa ma tisac sambuc."
28 Yisu gic bata ndê yom dinaŋ, ma lau hoŋ sêhêdaê tu iŋ ndê yom-ŋga.
29 Ŋahu bu yom naŋ iŋ kêdôhôŋ têŋ ŋac naŋ yom ti ŋaclai, hôc gêlêc lau
Israel-ŋga si kêdôhôŋwaga yomsu-ŋga si yom hoŋ su.

Yisu kôm ŋgac ti gêmbac leprasi ŋayham sa
(Mak 1:40-45; Luk 5:12-14)

8 1 Yisu sip akêŋ lôc meŋ, ma lau daêsam sêŋkuc iŋ. 2 Ma ŋgac daŋ ti
gêmbac †leprasi têŋ iŋ gi, goc pôŋ haduc ma sôm, "Pômdau. Am bu

tac whiŋ dec gitôm bu am oc kôm aö ŋamlic ŋawasi sa.” 3 Yisu kêmatôc
amba sa gi ma kêmasec iŋ, ma sôm, “Aö atac whiŋ, dec wasôm têŋ am bu
ŋamlic ŋawasi sa.” Ma ŋagahô eŋ gêmbac hu iŋ siŋ, ma iŋ ŋamlic ŋayham
sa. 4 Ma Yisu sôm têŋ iŋ, “Am ŋgô! Gêŋ naŋ kwahic dec hôc asê am, naŋ
sôm asê têŋ lau daŋ dom. Tigeŋ têŋ †dabuŋsiga ndi, tôc daôm têŋ iŋ bu
lic bu am nem ŋamlic ŋawasi sa su. Ma kêŋ da tôm yomsu naŋ Moses kêŋ
têŋ yac. Ma ŋalêŋ dinaŋ lau hoŋ oc sêŋyalê bu am ŋamlic ŋayham sa.”

Ŋgac bata siŋ-ŋga daŋ kêŋ whiŋ ŋaŋga
(Luk 7:1-10)

5 Tiŋambu Yisu sôc malac Kapenaom gi. Ma ŋgac bata Rom-ŋga daŋ,
naŋ gêm gôliŋ lau siŋ-ŋga 100, naŋ têŋ iŋ gi ma ndac iŋ bu nem iŋ sa.
6 Iŋ sôm, “Pômdau, aneŋ ŋgac akiŋ daŋ ndöc bôliŋ. Iŋ yêc andu ŋapaŋ
ma kêsahê ŋandê atu.” 7 Ma Yisu sôm têŋ iŋ, “Aö oc waloc ma wakôm
iŋ ŋayham sa.” 8 Tigeŋ ŋgac bata dau ô yom ma sôm, “Pômdau, am ŋgac
atu ma aö ŋgac apa, dec mayaŋ dauŋ bu am sôc aneŋ andu. Tigeŋ aö
kayalê su bu am ŋgac ti ŋaclai atu, ma bocdinaŋ dec am bu ndic atu
yom, goc aneŋ ŋgac akiŋ oc ŋayham sa. 9 Bu aö dauŋ daŋaŋ wambu lau
naŋ si ŋaclai hôc gêlêc aö neŋ, ma aneŋ lau siŋ-ŋga daŋga wambu aö. Aö
bu wasôm têŋ daŋ, ‘Am ndi!’ goc iŋ oc ndi. Ma bu wasôm têŋ daŋ, ‘Am
mweŋ,’ goc iŋ oc meŋ. Ma bu wasôm têŋ aneŋ ŋgac akiŋ bu kôm gêŋ daŋ,
goc iŋ oc kôm.”
10 Yisu ŋgô ŋgac bata ndê yom ma hêdaê, ma sôm têŋ lau naŋ sêŋkuc iŋ
bu, “Yomandô wasôm têŋ mac, bu yêc lau Israel hoŋ aö gatap ŋac si daŋ
naŋ kêŋ whiŋ ŋaŋga gitôm ŋgac Rom-ŋga dindec, naŋ sa dom. 11 Aŋgô!
Lau daêsam naŋ lau Israel dom, naŋ oc sêmeŋ akêŋ nom ŋabatiŋ hoŋ,
ma sêtap mwasiŋ atu sa yêc undambê sêwhiŋ Abraham, Aisak ma Jakob.
12 Tigeŋ lau Israel daêsam naŋ gauc gêm bu sic waê bu sêndöc undambê,
naŋ Anötö oc êmasuc ŋac su sêndöc gameŋ ŋasec-ŋga, ma sêtaŋ ti lhö
êŋsiŋ pi dau.”
13 Yisu sôm yom dinaŋ têŋ lau hoŋ su, goc sôm têŋ ŋgac bata, “Am lhö
mbu ndi. Aö oc wakôm am nem ŋgac akiŋ dinaŋ ŋayham sa, tôm am
kêŋ whiŋ.” Ma têŋ ndoc dau dinaŋ gêmbac hu ŋgac akiŋ dau siŋ, ma iŋ
ŋayham sa.

Yisu kôm lau daêsam ŋayham sa
(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)

14 Tiŋambu Yisu têŋ Pita ndê andu gi ma gêlic Pita lawawê gêmbac lic
ŋandê atu ma yêc. 15 Yisu têŋ iŋ gi ma kêmasec iŋ amba, goc gêmbac hu
iŋ siŋ. Ma iŋ tisa, ma ndê gêŋ daneŋ-ŋga ma kêŋ têŋ Yisu.
16 Têŋ telha dinaŋ ac gi sip su, g oc lau malac-ŋga sêkôc lau daêsam
naŋ ŋalau sac sêmbo ŋac si ŋalôm, naŋ sa sêtêŋ Yisu si. Ma iŋ gic atu

yom, goc ŋalau sac sêhu lau dau siŋ, ma iŋ kôm lau gêmbac hoŋ ŋayham sa.

17 Ŋalêŋ dau dinaŋ yom naŋ propet Aisaya sôm su naŋ dec ŋandô sa. Muŋ-ŋga iŋ to yom pi Mesaya bocdec bu:

Iŋ hôc yac neŋ ŋawapac tu nem yac sa-ŋga. *[Ais 53:4]*

Lêŋ taŋkuc Yisu-ŋga
(Luk 9:57-62)

18 Têŋ bêc daŋ Yisu gêlic lau daêsam sêŋgihi iŋ ahuc, goc sôm têŋ ndê †ŋgacsêŋomi bu sêlom bugictoŋ ma sêpi daŋga sêndi. 19 S êmasaŋ dau sêmbo ma kêdôhôŋ-waga yomsu-ŋga daŋ meŋ ma sôm têŋ iŋ, "Kêdôhôŋwaga, aö bu waŋkuc am, wawhiŋ am watêŋ gameŋ bocke naŋ am oc ndi." 20 Ma Yisu ô iŋ ndê yom ma sôm, "Giam pôm si hocsuŋ yêc, ma mbac lôlôc-ŋga si ŋaic yêc, tigeŋ †Ŋamalac ndê Atu dau ndê mala yêc bêc-ŋga mba."

21 Ma sêŋom daŋ sôm têŋ iŋ, "P ômdau, aö bu waŋkuc am, magoc gêŋ ŋamata-ŋga aö wandi wambo wawhiŋ aneŋ lau e aŋsuhuŋ damaŋ su naŋ." 22 Tigeŋ Yisu sôm, "Mba! Am bu gauc nem bu êmkuc aö, naŋ gêŋ ŋamata-ŋga. Tec lau batê sêŋsuhuŋ lau batê."

Yisu kôm bu ŋampoŋ timalô
(Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)

23 Yisu sôm yom dinaŋ su, goc pi waŋ daŋ gi. Ma iŋ ndê ŋgac-sêŋomi sêŋkuc iŋ ma sêpi waŋ sêwhiŋ. 24 Sêlac si, ma mbu puc atu ma gêli bu ŋampoŋ sa gic sip waŋ, e kêpiŋ bu waŋ pac. Tigeŋ Yisu yêc bêc yêc waŋ. 25 Dec sêtêŋ iŋ si, sêuŋ iŋ sa ma sêsôm, "Pômdau, nem yac sa, bu yac oc dapac dandiŋaŋ." 26 Magoc Yisu sôm têŋ ŋac, "O mac lau naŋ akêŋ whiŋ gwalec. Tu sake-ŋga mac atöc daôm?" Goc iŋ tisa ma sôm yom ŋaŋga têŋ mbu ti bu ŋampoŋ, ma gameŋ ŋaŋeŋ sa. 27 Ma ŋac hoŋ sêhêdaê ma sêsôm têŋ dandi, "Ei! Iŋ ŋgac kaiŋ bocke? Bu gêŋ hoŋ sêsôc iŋ ndê yom ŋapu, ma mbu ti bu sêwhiŋ."

Yisu soc ŋalau sac su yêc ŋgac lu
(Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)

28 Ŋac sêhôc asê bugictoŋ ŋadaŋga ma sêsôc lau Gadala-ŋga si gameŋ si. Ma yêc dindê ŋgac lu sêsa akêŋ ôm sêhô-ŋga ma sêtêŋ Yisu si. Iŋlu ŋgac lu naŋ ŋalau sac sêmbo iŋlu ŋalôm, ma sêkôm iŋlu sêti ŋgac pôm. Ma bocdinaŋ lau hoŋ sêtöc iŋlu ma sêmbo ahê iŋlu, ma iŋlu sêndöc ôm sêhô-ŋga ŋapaŋ. 29 Têŋ ndoc iŋlu sêhôc asê Yisu, naŋ ŋalau sac naŋ sêmbo iŋlu ŋalôm, naŋ sêmbwêc bocdec bu, "O Anötö ndê Atu! Am bu kôm sake têŋ yac? Têm bu Anötö êmatôc yac-ŋga yêc dôŋ yêc. Ma bocke am kwahic dec mweŋ bu kôm yac ŋayom?"

30 Bôc toŋ atu daŋ seŋ gêŋ sêmbo ahê gameŋ naŋ ŋac sêlhac. 31 Goc
ŋalau sac sêteŋ Yisu bu, “Am bu soc yac su, naŋ kêŋ yac asip bôc ŋalôm.”
32 Ma iŋ sôm têŋ ŋac, “Andi!” Goc sêhu ŋgac lu dinaŋ siŋ ma sêsôc bôc
ŋalôm si. Ma bôc hoŋ sênti sêsip salic sac, sêsip bugictoŋ ŋalôm si, ma
bu kô ŋac sêmbac ndu. 33 Lau sêyob bôc-ŋga sêlic gêŋ dau, goc sêlhö sêsa
malac si, ma sic miŋ têŋ lau malac-ŋga pi gêŋ hoŋ dinaŋ, ma pi gêŋ naŋ
Yisu kôm têŋ ŋgac lu ti ŋalau sac. 34 Ma lau malac-ŋga hoŋ sêsa sêtêŋ
Yisu si, ma têŋ ndoc sêlic iŋ, naŋ sêteŋ iŋ bu hu ŋac si gameŋ siŋ.

Yisu kôm ŋgac bôliŋ daŋ ŋayham sa
(Mak 2:3-12; Luk 5:17-26)

9 1 Goc Yisu pi waŋ gi ma gic bugictoŋ kic, ma têŋ iŋ ndê malac
Kapenaom gi. 2 Ma lau gameŋ dinaŋ-ŋga sêmbalaŋ ŋgac bôliŋ daŋ
yêc sac daŋ ma sêtêŋ Yisu si. Iŋ gêlic bu ŋac sêkêŋ whiŋ iŋ, dec sôm têŋ
ŋgac bôliŋ dau, “Aneŋ balê, atac ŋayham sa. Kwahic dec aö oc wasuc am
nem sac kwi.”
3 Kêdôhôŋwaga yomsu-ŋga ŋatô s êŋgô Yisu ndê yom dau, goc sêsôm
têŋ dandi, “Ŋgac dê ndê yom sac sambuc! Anötö tigeŋ gitôm bu suc sac
kwi.” 4 Yisu kêyalê ŋac si gauc, goc ndac ŋac, “Tu sake-ŋga mac gauc gêm
yom sac yêc nem ŋalôm? 5 Mac akêŋ whiŋ dom bu aneŋ ŋaclai yêc bu
wasôm têŋ ŋgac dau bu, ‘Aö wasuc am nem sac kwi.’ Bocdinaŋ aö wasôm
têŋ iŋ bu, ‘Tisa ma êmsêlêŋ.’ 6 Ma têŋ ndoc mac alic bu aneŋ yom dinaŋ
ŋandô sa, goc aŋyalê bu Anötö kêŋ ŋaclai têŋ Ŋamalac ndê Atu yêc nom,
bu suc ŋamalac si sac kwi whiŋ.” Goc Yisu sôm têŋ ŋgac bôliŋ bu, “Tisa
ma hôc nem mbô sa, ma lhö têŋ nem andu ndi!” 7 Goc ŋgac dau tisa ma
kölhö têŋ ndê andu gi. 8 Ma lau daêsam naŋ sêlic gêŋ dau sêhêdaê ŋandô,
ma sêmpiŋ Anötö naŋ kêŋ ŋaclai bocdinaŋ têŋ ŋamalac.

Yisu kêgalêm Matyu bu êŋkuc iŋ
(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)

9 Yisu kêsêlêŋ gi ma gêlic ŋgac daŋ ŋaê Matyu naŋ ndöc ndê mala kôc
takis-ŋga. Ma iŋ sôm têŋ iŋ, “Êmkuc aö!” Goc Matyu tisa ma kêkuc iŋ.
10 Tiŋambu Yisu gêŋ gêŋ ndöc Matyu ndê andu ŋalôm, ma lau daêsam
sêmeŋ ma seŋ gêŋ sêndöc sêwhiŋ Yisu ti ndê ŋgacsêŋomi. Ŋac lau sêkôc
takis-ŋga ti lau ŋatô naŋ lau Palêsai sêsam ŋac bu lau sac. 11 Ma lau
Palêsai ŋatô sêlic gêŋ dinaŋ, goc sêndac iŋ ndê ŋgacsêŋomi bocdec bu,
“Tu sake-ŋga mac nem kêdôhôŋwaga gêŋ gêŋ ndöc whiŋ lau sac dindê?”
12 Yisu ŋgô ŋac si yom dau ma sôm, “Lau naŋ sêlic dau bu gêmbac mba,
naŋ oc sêŋsalê dokta dom, magoc lau ti gêmbac oc sêŋsalê dokta. 13 Gauc
nem Anötö ndê yom naŋ propet akwa daŋ to yêc bocdec bu, *‘Gêŋ atu naŋ
aö atac whiŋ, naŋ bu mac tamwalô lau, hôc gêlêc domba hoŋ naŋ mac bu
andic ndu ma akêŋ ti da, naŋ su.’* Andi ma akôc gauc pi yom dau e aŋyalê

ŋahu ŋapep. Bu aö gameŋ bu waŋgalêm lau naŋ sêlic dau bu lau gitêŋ, naŋ sa dom. Aö gameŋ bu waŋgalêm lau sac sa, bu sênem dau kwi ma sêsôc Anötö ndê gôliŋ ŋapu."

Yao gêŋ daneŋ-ŋga-ŋga
(Mak 2:18-20; Luk 5:33-35)

14 Ma Jon, Ŋgac Kêku Lau-ŋga ndê sêŋomi ŋatô sêtêŋ Yisu si ma sêndac iŋ bu, "Bocke dec yac ti lau Palêsai akêŋ bêc ŋatô bu aneŋ gêŋ dom tu
gauc nem Anötö-ŋga, tigeŋ am nem ŋgacsêŋomi seŋ gêŋ tôm bêc hoŋ?"
15 Ma Yisu sôm têŋ ŋac, "Ŋgac nem awhê-ŋga daŋ bu êŋgalêm lau sa
sêmbo sêwhiŋ iŋ tu sêneŋ mwasiŋ nem awhê-ŋga, dec oc tôm dom bu
sêhu gêŋ daneŋ-ŋga siŋ ma sêndöc ti ŋalôm ŋawapac têŋ ndoc ŋgac dau
mbo whiŋ ŋac. Mba! Ma bocdinaŋ aneŋ ŋgacsêŋomi sêmbo sêwhiŋ aö ti
atac ŋayham, ma sêhu gêŋ daneŋ-ŋga siŋ dom. Tigeŋ ndoc oc meŋ naŋ
lau oc sêkôc aö su yêc ŋac, ma têŋ têm dinaŋ ŋac oc ŋalôm ŋawapac ma
sêŋkuc lêŋ dahu gêŋ daneŋ-ŋga siŋ-ŋga."

Yisu ndê yom gitôm gêŋ wakuc
(Mak 2:21-22; Luk 5:36-39)

16 Ma Yisu sôm, "Yac dasi po wakuc pi ŋakwê akwa naŋ kic, naŋ dom.
Bu po wakuc oc hôc ŋakwê akwa kic e tisac sambuc. 17 Ma têŋ ndoc lau
sêmasaŋ wain wakuc, naŋ sêkêc sip bôc ŋamlic wain-ŋga akwa dom.
Mba! Ŋac bu sêkôm, goc wain wakuc oc hôc ŋamlic akwa kôc. Ma wain
oc wê niŋga, ma ŋamlic dau oc tisac. Bocdinaŋ lau sêkêc wain wakuc sip
bôc ŋamlic wakuc, ma lu-lu oc sêyêc ŋayham."

Yisu kôm awhê lu ŋayham sa
(Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)

18 Yisu sôm yom dinaŋ mbo, ma ŋgac bata daŋ meŋ pôŋ haduc têŋ iŋ
ma sôm, "Aneŋ atuŋwê kwahic dec mbac ndu su, magoc am bu mweŋ ma
kêŋ amam sac iŋ, dec iŋ oc mbo tali tiyham." 19 Goc Yisu tisa ma iŋ ti ndê
ŋgacsêŋomi sêwhiŋ ŋgac dau si.
20 Sêŋsêlêŋ sêmbo, ma awhê daŋ tigasuc iŋ kalhac iŋ dômbwê ma
kêmasec iŋ ndê ŋakwê ŋadali. Awhê dau hôc ŋawapac gêm dac-ŋga
ŋapaŋ gitôm yala 12 su, dec 21 gauc gêm yêc dau bu, "Aö bu wamasec iŋ
ndê ŋakwê ŋambwa, dec oc kôm aö ŋayham sa tiyham." 22 Yisu kac dau
kwi e gêlic iŋ, goc sôm, "Aneŋ bawhê, atac pa su. Am ŋayham sa tiyham
tu am nem kêŋ whiŋ aö-ŋga." Ma têŋ ndoc dau dinaŋ awhê dau ŋayham
sa.
23 Ma tiŋambu Yisu gi e hôc asê ŋgac bata dau ndê andu, ma gêlic bu
lau toŋ atu sêmbo. Ŋatô sêyu gasuc ma ŋatô sêtaŋ ti ŋanta atu. 24 Goc
sôm, "Alhö su, bu bawhê dau mbac ndu dom. Iŋ yêc bêc naŋ yêc." Magoc

ŋac sêmbwac iŋ. 25 Dec Yisu sôm bu sêsoc ŋac sêsa sêndi, goc sôc gi kêm
bawhê sip amba, ma iŋ tisa. 26 Ma yom dau ŋawaê tiapa sambuc yêc
gameŋ dinaŋ.

Yisu kôm ŋgac tapec lu ŋayham sa

27 Dinaŋ su, goc Yisu kêsêlêŋ gi. Ma ŋgac tapec lu sêŋkuc iŋ ma
sêmbwêc, "O †Dawid ndê Atu, tamwalô alu!" 28 Magoc Yisu kêsêlêŋ gi sôc
andu daŋ, dec ŋgac lu dinaŋ sêtêŋ iŋ si, ma iŋ ndac, "Amlu akêŋ whiŋ bu
aneŋ ŋaclai yêc bu wakôm amlu ŋayham sa, me mba?" Ma iŋlu sêsôm,
"Aêc, Pômdau!" 29 Goc Yisu kêmasec iŋlu tandô, ma sôm bu, "Tu amlu
akêŋ whiŋ aö-ŋga, dec gêŋ naŋ amlu andac, naŋ oc ŋandô sa." 30 Ma iŋlu
tandô po asê. Goc Yisu gic yao iŋlu bu sêsôm gêŋ dau ŋayom asê têŋ
lau daŋ dom. 31 Magoc iŋlu sêsa si, ma sêkôm iŋ ndê waê sa e tiapa gêm
gameŋ dinaŋ ahuc.

Yisu kôm ŋgac awha mba sôm yom asê

32 Ŋac sêsa si ma lau ŋatô sêtêŋ Yisu sêmeŋ. Ŋac sêkôc ŋgac daŋ, naŋ
ŋalau sac kôm iŋ awha mba. 33 Yisu soc ŋalau sac sa awê gi su, goc awha
mba dau sôm yom asê. Lau daêsam dinaŋ sêseŋ amba ma sêsôm bu, "Yac
dalic gêŋ daŋ bocdec yêc Israel dom andô." 34 Magoc lau Palêsai sêsôm
bu, "Iŋ kôc ŋaclai yêc ŋalau sac si ŋadau Sadaŋ, dec tiŋ ŋalau sac su."

Yisu tawalô lau

35 Ma Yisu kêsêlêŋ golom-golom malac atu ti sauŋ. Iŋ kêdôhôŋ lau mbo
lôm wê-ŋga, ma hoc ŋawaê ŋayham pi Anötö ndê gôliŋ asê. Ma iŋ kôm
lau ti gêmbac tidau-tidau hoŋ ŋayham sa.
36 Magoc têŋ ndoc iŋ gêlic lau daêsam naŋ sêŋkuc iŋ, naŋ tawalô
ŋac. Ŋahu bu iŋ gêlic ŋac sêtôm domba naŋ si ŋgac yob ŋac-ŋga mba,
dec giam pôm sêtê ŋac saliŋ-saliŋ ŋapaŋ. 37 Goc iŋ sôm têŋ iŋ ndê
ŋgacsêŋomi, "Gêŋ ŋandô daêsam yêc ôm, magoc lau sêndic ŋandô sa-ŋga
daêsam dom. 38 Bocdinaŋ ateŋ mbec têŋ ôm ŋadau bu êŋkiŋ lau gweleŋ-
ŋga sêsôc iŋ ndê ôm ma sêndic gêŋ ŋandô sa."

Yisu kêyaliŋ †aposel 12 sa
(Mak 3:16-19; Luk 6:12-16)

10 1 Yisu ta iŋ ndê ŋgac-sêŋomi 12 sêtêŋ iŋ si, ma kêŋ ŋaclai têŋ ŋac
bu sêsoc ŋalau sac su yêc lau, ma bu sêkôm gêmbac hoŋ ŋayham
sa. 2 Aposel 12 dau si ŋaê bocdec. Ŋgac ŋamata-ŋga iŋ Saimon naŋ sêsam
bu Pita, lu iŋ asi Andru, ma Sebedi ndê atu lu Jems lu Jon, 3 P ilip ma
Batolomeas, Tomas ma ŋgac kôc takis-ŋga Matyu, ma Alpayas ndê atu
Jems, Tadaus, 4 Saimon naŋ sêsam bu 'Ŋgac †Selot,' ma Judas Iskeriot naŋ
tiŋambu hoc Yisu asê.

Yisu kêkiŋ aposel 12 sêsa si bu sênem mêtê lau
(Mak 6:7-11; Luk 9:1-5)

5 Yisu kêkiŋ lau 12 dinaŋ sêsa si bu sênem mêtê, ma gic yomsu ŋac
bocdec bu, "Asôc lau apa ti lau †Samaria-ŋga si malac daŋ dom, 6 tigeŋ
gêŋ ŋamata-ŋga atêŋ domba Israel-ŋga naŋ siŋga su, naŋ andi. 7 Anem
mêtê ma asôm têŋ lau bu Anötö ndê gôliŋ meŋ kêpiŋ su. 8 Akôm lau
gêmbac ŋayham sa, ma akôm lau ti gêmbac leprasi ŋamlic ŋawasi sa.
Auŋ lau batê sêtisa, ma asoc ŋalau sac su yêc lau. Anötö kêŋ ŋaclai têŋ
mac ŋaôli mba, ma bocdinaŋ anem lau sa ŋambwa. 9-10 Ma têŋ ndoc mac
aŋsêlêŋ andi, naŋ gauc nem wapa seŋ-ŋga dom. Aŋsêlêŋ amam sawa,
akôc mone dom, ampwic talhi dom, akôc ŋakwê aô daôm-ŋga ti atapa
dom, ma ahôc tôc dom. Ŋalêŋ solop bu lau sêlôm lau naŋ sem gweleŋ
mêtê-ŋga ma sêpuc ŋac dôŋ ŋa gêŋ dinaŋ, naŋ ti ŋac si ŋaôli ô gweleŋ.
11 "Malac bocke mac bu asôc andi, naŋ aŋsalê ŋamalac ŋayham naŋ toc
Anötö sa ŋapep, bu ambo awhiŋ iŋ e mac ahu malac dau siŋ. 12 Têŋ ndoc
mac api iŋ ndê andu andi, naŋ anem mbec iŋ ndê lau ŋa mbec yom malô-
ŋga. 13 Ma ŋac lau dau bu lau gitêŋ, goc yom malô oc yêc ŋac. Ma ŋac bu
lau gitêŋ dom, goc mac nem mbec yom malô-ŋga oc gacgeŋ yêc mac-ŋga.
14 Ma lau malac daŋ bu sêkôc mac ti nem yom sa dom, goc ahu malac me
andu dinaŋ siŋ ma atoŋ kop su yêc gahim. 15 Aö wasôm têŋ mac bu têŋ
Anötö ndê bêc êmatôc lau-ŋga, lau malac dinaŋ-ŋga oc sêtap ŋagêyô sac
sambuc sa, hôc gêlêc ŋagêyô naŋ iŋ oc kêŋ têŋ lau Sodom ti Gomora-ŋga
têŋ têm ŋambu-ŋga, naŋ su."

Yisu ndê lau oc sêtap kisa sa
(Mak 13:11-13; Luk 21:12-17)

16 "A ŋgô su naŋ! Aö waŋkiŋ mac asa andi, atôm domba naŋ sêsip giam
pôm si gameŋ. Bocdinaŋ akôc gauc ŋapep ma akôm nem gweleŋ, ma
akôm mêtê ŋayham eŋ e lau daŋ gitôm dom bu sêpu mac. 17 Ayob daôm
têŋ lau naŋ sêkêŋ whiŋ aö dom, bu ŋac oc sêkêŋ mac atêŋ lau sêmatôc
yom-ŋga andi, ma sêhi mac ŋa sö yêc ŋac si lôm wê-ŋga. 18 Tu mac aŋkuc
aö-ŋga dec ŋac oc sêkêŋ mac alhac gôliŋwaga ti kiŋ si aŋgô-ŋga. Ndoc
dinaŋ ti mac nem ndoc bu awhê aneŋ yom sa têŋ lau atu-tu dinaŋ, ma têŋ
lau akêŋ gameŋ hoŋ, naŋ whiŋ. 19 Ma têŋ ndoc sêkôc mac dôŋ, naŋ ahêgo
daôm dom tu yom asôm-ŋga. Anötö oc nem mac sa tu asôm yom-ŋga.
20 Ma yom naŋ mac bu asôm, naŋ mac nem yom dom. Damam undambê-
ŋga oc kêŋ iŋ ndê Ŋalau puc mac dôŋ, ma hôc nem awham sa.
21 "Têŋ ndoc ŋawapac-ŋga dinaŋ, lau naŋ sêkêŋ whiŋ dom oc sêhoc si
asidôwai sêkêŋ whiŋ aö-ŋga asê bu sêndic ŋac ndu, ma dambai oc sêkôm
têŋ atui boc-dinaŋ. Balêkoc oc sêli dau sa têŋ damba ti dindai, ma sêkêŋ
ŋac sêtêŋ lau bu sêndic ŋac ndu. 22 Ma lau sambob oc atac tec mac tu aö-

ŋga. Magoc asa naŋ bu lhac ŋaŋga ma hu aö siŋ dom, naŋ oc tap Anötö
ndê mwasiŋ nem iŋ si-ŋga sa. 23 Ma lau bu sêkêŋ kisa mac, goc ahu ŋac si
malac siŋ ma atêŋ malac daŋ andi. Yom ŋandô aö wasôm têŋ mac! Mac
nem gweleŋ anem mêtê ŋawaê ŋayham-ŋga yêc malac Israel-ŋga hoŋ oc
pacndê dom, e Ŋamalac ndê Atu meŋ sa tiawê."

Lau naŋ sêŋkuc Yisu oc sêhôc ŋawapac gitôm iŋ dau
(Luk 6:40)

24 "Kwapuc daŋ oc hôc gêlêc gwalam akwa naŋ kêdôhôŋ iŋ, naŋ
dom. Ma ŋgac akiŋ oc hôc gêlêc iŋ ndê ŋadau dom. 25 Kwapuc bu tôm
ndê gwalam akwa ma ŋgac akiŋ bu tôm ndê ŋadau, goc tôm. Lau sêpu
gôlôwac ŋadau aö ma sêsam aö bu †Belsebal, ma bocdinaŋ ŋac oc sêkôm
têŋ ŋadau ndê lau mac, hôc gêlêc su."

Atöc lau nom-ŋga dom
(Luk 12:2-7)

26 "Magoc atöc daôm tu lau naŋ sêkêŋ kisa mac-ŋga dom. Ŋahu bu gêŋ
hoŋ naŋ lau sem ahuc, me yêc siŋ dau, naŋ oc meŋ sa tiawê. 27 Yom naŋ
aö gasôm têŋ mac têŋ ôbwêc, naŋ asôm asê têŋ acsalô, ma yom naŋ aö
gac yom sec têŋ mac, naŋ asôm tiatu alhac malac lôm. 28 Atöc lau naŋ bu
sêndic mac ndu-ŋga dom, bu ŋac gitôm dom bu sêseŋ mac gatôm su whiŋ.
Atöc lau dom, magoc atöc Anötö ma asôc iŋ ŋapu. Bu mba, goc iŋ gitôm
bu kêŋ mac ŋamlic ti gatôm lu-lu sêsip lambwam sêndi e sêniŋga gacgeŋ.
29 "Akôc gauc pi mbac kecsoc naŋ lau sêlic bu gêŋ ŋambwa. Tigeŋ
Anötö gêlic gêŋ sauŋ dinaŋ bu gêŋ ŋambwa dom, ma iŋ bu lôc dom, dec
daŋ oc niŋga dom. 30-31 Bocdinaŋ ahêgo daôm dom, bu Anötö tac whiŋ
mac hôc gêlêc mbac kecsoc daêsam su. Iŋ kêyalê mac e pi sa, gitôm iŋ sê
mac nem kêclauŋ hoŋ sa timala."

Dasêc Yisu ahuc dom
(Luk 12:8-9)

32 "Asa naŋ sôm asê yêc ŋamalac aŋgô-ŋga bu iŋ kêŋ whiŋ aö, naŋ aö
wasôm iŋ ndê ŋaê asê yêc Damaŋ undambê-ŋga aŋgô-ŋga. 33 Tigeŋ asa
naŋ sêc iŋ ndê kêŋ whiŋ aö-ŋga ahuc yêc ŋamalac aŋgô-ŋga, naŋ wasêc
iŋ ahuc yêc Damaŋ aŋgô-ŋga bocdinaŋ."

Taŋkuc Yisu ti dahôc ŋawapac
(Luk 12:49-53; 14:26-27; 9:48)

34 "Gauc nem bu aö gameŋ bu wahê wamba lau dom. Mba! Tu aö-ŋga dec
lau oc sêwhê dau kôc ma sêkêŋ kisa dau. 35 Tu aö-ŋga dec damba lu atuŋgac oc
sêkêŋ kisa dau, ma dinda lu atuwê, ma lawawê akwa lu lawawê wakuc oc sêkêŋ
kisa dau bocdinaŋ. 36 Ŋgac daŋ oc tap iŋ ndê ŋacyo sa yêc iŋ dau ndê lau.

37 "Asa naŋ tac whiŋ damba me dinda me atuŋgac me atuwê hôc gêlêc
iŋ ndê atac whiŋ aö su, naŋ oc tôm dom bu ti aneŋ daŋ. 38 Ma asa naŋ
tec bu hôc iŋ ndê a gicso dau[d] ma êŋkuc aö, naŋ tôm dom bu ti aneŋ daŋ
bocdinaŋ. 39 Lau naŋ takwê gêŋ nom-ŋga ŋapaŋ tu puc ŋac si ŋamlic dôŋ-
ŋga, naŋ oc sêniŋga. Magoc asa naŋ bu hu gêŋ nom-ŋga siŋ tu aö-ŋga,
naŋ oc mbo tali ŋapaŋ.
40 "Lau naŋ sêkôc mac sa, naŋ gitôm sêkôc aö dauŋ sa, ma ŋac naŋ
sêkôc aö sa, naŋ sêkôc Anötö naŋ kêkiŋ aö gameŋ, naŋ sa. 41 Asa naŋ toc
aneŋ propet daŋ sa, ma kôc iŋ sa tu iŋ ti propet gêm aö aŋôŋ-ŋga, naŋ
Anötö oc kêŋ ŋagêyô ŋayham têŋ iŋ gitôm iŋ kêŋ têŋ propet dau. Ma asa
naŋ toc ŋamalac gitêŋ daŋ sa, ma kôc iŋ sa tu aneŋ ŋaê-ŋga, naŋ Anötö
oc kêŋ ŋagêyô ŋayham têŋ iŋ gitôm iŋ kêŋ têŋ ŋgac gitêŋ dau. 42 Ma asa
naŋ kôm gêŋ sauŋ bocke bu nem lau naŋ sêŋkuc aö, naŋ sa, tôm iŋ kêŋ
bu ŋalhuc têŋ ŋac sênôm, naŋ Anötö oc êŋlhiŋ iŋ siŋ dom. Iŋ oc kêŋ
ŋagêyô ŋayham têŋ iŋ yomandô."

11 1 Yom hoŋ dinaŋ Yisu sôm têŋ iŋ ndê ŋgacsêŋomi 12 tu êndôhôŋ
ŋac-ŋga. Iŋ gic bata yom dau, goc kêsêlêŋ golom-golom malac
naŋ sêyêc gameŋ Galili-ŋga dinaŋ, ma gêm mêtê ti kêdôhôŋ lau.

Yisu sôm yom pi Jon, Ŋgac Kêku Lau-ŋga
(Luk 7:18-35)

2 Têŋ ndoc dinaŋ Jon, Ŋgac Kêku Lau-ŋga ndöc gapocwalô, ma iŋ ŋgô
ŋawaê pi gêŋ hoŋ naŋ Kilisi kôm. Bocdinaŋ iŋ kêkiŋ iŋ ndê sêŋomi ŋatô
sêtêŋ Yisu si, 3 ma sêndac iŋ bocdec bu, "Anötö gic bata têŋ yac bu oc
êŋkiŋ Mesaya. Am daôm dinaŋ, me yac oc akêŋ bataŋ ŋgac daŋ tiyham?"
4 Yisu ô yom ma sôm, "Ambu andi ma asôm yom têŋ Jon pi mêtê naŋ mac
aŋgô aö gahoc asê, ma pi gêŋ naŋ mac alic aö gakôm. 5 Lau tapec sêlic
gameŋ tiyham, lau bôliŋ sêŋsêlêŋ tiyham, lau ti gêmbac leprasi ŋamlic
ŋawasi sa, lau daŋgasuŋ bic sêŋgô yom, lau batê sêtisa, ma lau ŋalôm
sawa sêŋgô ŋawaê ŋayham. 6 A ŋgô! Lau naŋ atac lu-lu tu aö-ŋga dom,
naŋ oc sêtap Anötö ndê mwasiŋ sa."
7 Jon ndê sêŋomi sêsa si, ma Yisu sôm yom pi Jon têŋ lau toŋ atu naŋ
sêmbo sêwhiŋ iŋ. Iŋ ndac ŋac bocdec bu, "Têŋ ndoc mac asa atêŋ Jon yêc
gameŋ sawa a, dec gauc gêm bu atap ŋamalac kaiŋ bocke sa? Mac bu alic
ŋgac gauc babalê gitôm gakoc naŋ mbu kêwic, a? 8 Mac asa a bu alic ŋgac
daŋ naŋ sôc ŋakwê ŋayham, a? Mba! Lau naŋ sêsôc ŋakwê ŋayham, naŋ
sêmbo gameŋ ŋayham gitôm kiŋ si andu. 9 Bocdinaŋ aö wandac mac, mac
asa a bu alic sake? Bu alic propet daŋ? Yomandô! Iŋ propet daŋ, ma iŋ
hôc gêlêc propet hoŋ su. 10 Propet akwa daŋ to yom naŋ Anötö sôm têŋ

---

[d] **10:38** Yisu ndê yom pi a gicso dau, naŋ ŋahu bu tamasaŋ dauŋ tôm bêc hoŋ bu dahôc ŋandê ti ŋawapac tu iŋ-ŋga e tôm dambac ndu tôm iŋ dau mbac ndu.

Mesaya bocdec bu, *'Aö waŋkiŋ aneŋ ŋgac aheŋ-ŋga muŋ am, bu êmasaŋ am nem seŋ.'* Y om pi ŋgac aheŋ-ŋga dau hêganôŋ Jon solop. 11 Yêc ŋamalac nom-ŋga, daŋ hôc gêlêc Jon, Ŋgac Kêku Lau-ŋga su dom. Tigeŋ aö wasôm yom ŋandô têŋ mac, bu lau hoŋ naŋ sêmbo Anötö ndê gôliŋ ŋapu, lau tiwaê, ma lau waêmba boc-dinaŋ, naŋ hoŋ sêhôc gêlêc Jon su yêc Anötö aŋgô-ŋga.

12-13 "Muŋ-ŋga, Moses ti propet akwa-kwa sêhoc yom asê gwanaŋ pi Anötö ndê gôliŋ. Ma ŋac si yom ŋandô sa dom, e Jon meŋ ma gêm mêtê bu Anötö ndê gôliŋ meŋ kêpiŋ. Têŋ ndoc Jon gic hu yom dau e meŋ têŋ kwahic dec, Anötö ndê gôliŋ kêsôwec gi tiatu, ma lau daêsam sêkôm mwasac bu sêsôc Anötö ndê gôliŋ ŋapu. 14 Anötö gic bata bu êŋkiŋ propet daŋ muŋ Mesaya, naŋ gitôm propet Elaija. Ma aö wasôm têŋ mac bu yomandô, Jon iŋ propet dau dinaŋ. Mac akêŋ whiŋ yom dinaŋ, me mba? 15 Mac bu daŋamsuŋ yêc, naŋ aŋgô aneŋ yom!

16 "Lau têm dindec-ŋga ŋac lau kaiŋ bocke? Ŋac sêtôm balêkoc naŋ sêkôc whê sêmbo malac lôm, naŋ sêtucdiŋ ŋac si silip ŋatô ma sêsôm, 17 'Têŋ ndoc naŋ yac ac oŋ bu datê wê, naŋ mac atec. Ma têŋ ndoc yac am wê daŋgibo-ŋga, naŋ mac atec bu ataŋ awhiŋ.' 18 Ma lau têm dindec-ŋga bocdinaŋ. Jon meŋ ma gêŋ gêŋ ti nôm gêŋ ŋayham dom, ma sêsôm bu ŋalau sac mbo iŋ ndê ŋalôm. 19 Ma Ŋamalac ndê Atu meŋ nôm ti gêŋ gêŋ ŋayham, tigeŋ sêsôm bu iŋ ŋgac gêŋ gêŋ ti nôm wain ŋawahô-ŋga, ma bu iŋ hê silip têŋ lau sac ti lau sêkôc takis-ŋ ga. Bocdinaŋ, mac lau têm dindec-ŋga atôm balêkoc naŋ sêkôm tô aŋiŋ ŋapaŋ. Tigeŋ Anötö ndê gauc hôc gêlêc gêŋ hoŋ, ma iŋ ndê lau sêŋyalê bu iŋ ndê lêŋ iŋ lêŋ solop."

Yisu sôm yom pi lau naŋ sem dau kwi dom
(Luk 10:13-15)

20 Têŋ dinaŋ Yisu gic hu pu lau naŋ sêndöc malac ŋatô. Ŋahu bu iŋ k ôm gêŋ dalô daêsam yêc ŋac aŋgô-ŋga, tigeŋ ŋac sem si ŋalôm kwi dom. 21 Iŋ sôm, "Oyaê mac lau Korasin ti lau Betsaida-ŋga. Mac ac waê bu atap Anötö ndê atac ŋandê sa. Lau apa naŋ sêndöc Taya ma Saidon, naŋ bu sêlic gêŋ dalô naŋ aö gakôm yêc mac aŋôm-ŋga, dec oc tôm sênem dau kwi wandêc su, ma sêndöc ti sêtaŋ si sac. 22 Tigeŋ mac akôm dom, dec wasôm têŋ mac bu têŋ ndoc Anötö êmatôc lau-ŋga, naŋ iŋ oc kêŋ ŋagêyô sac sambuc têŋ mac, hôc gêlêc ŋagêyô naŋ iŋ oc kêŋ têŋ lau Taya ti Saidon-ŋga, naŋ su.

23 "Ma mac lau Kapenaom-ŋga. Mac gauc gêm bu Anötö oc kôc mac sa andöc undambê, a? Aö wasôm mba! Iŋ oc êmasuc mac su asip lambwam andi. Lau Sodom bu sêlic gêŋ dalô gitôm mac alic su, dec oc tôm sêhu si sac siŋ ma sêndöc ŋayham e kwahic dec. 24 Aö wasôm têŋ mac bu Anötö oc kêŋ ŋagêyô sac têŋ mac, hôc gêlêc ŋagêyô naŋ iŋ oc kêŋ têŋ lau Sodom-ŋga."

Yisu kêpiŋ Damba
(Luk 10:21-22)

25 T êŋ ndoc dinaŋ Yisu teŋ mbec ma sôm, “O Damaŋ, undambê ti nom
ŋadau. Aö wampiŋ am bu am tôc nem yom ŋa-ŋandô asê têŋ lau naŋ
sêŋgwiniŋ dau, ma siŋ kwi têŋ lau naŋ gauc gêm bu ŋac lau tigauc ma
sêŋyalê gêŋ hoŋ. 26 Aêc, Damaŋ, am kôm bocdinaŋ kêkuc am daôm nem
atac whiŋ.”
27 Goc Yisu sôm, “Damaŋ kêŋ gêŋ hoŋ sip aö amaŋ. Lau daŋ sêŋyalê
Atu dom, Damba tawasê kêyalê iŋ. Ma lau daŋ sêŋyalê Damba dom, tigeŋ
iŋ ndê Atu kêyalê iŋ, ma lau naŋ Atu dau atac whiŋ bu tôc iŋ asê têŋ ŋac,
naŋ sêŋyalê Damba.”

Yisu gêm malô lau kwapac

28 “Mac lau hoŋ naŋ ahôc ŋawapac ma kwampac, naŋ atêŋ aö ameŋ, ma
aö wakêŋ mac asê awham su. 29 Ameŋ ma akôm aö neŋ gweleŋ awhiŋ aö,
ma aö oc wandôhôŋ mac. Aö ŋgac malô ma gatoc dauŋ sa dom, ma mac oc
atap malam aŋwhaŋ daôm-ŋga sa yêc aö. 30 Ŋahu bu gweleŋ naŋ mac akôm
awhiŋ aö, naŋ ŋadehe dom, ma aö wakêŋ mac ahôc ŋawapac atu dom.”

Yisu iŋ Pômdau bêc Sabat-ŋga
(Mak 2:23–3:6; Luk 6:1-11)

12 1 Têŋ têm dinaŋ ŋabêc †Sabat-ŋga daŋ, naŋ Yisu ti ndê
ŋgacsêŋomi sêŋsêlêŋ sêmbo lôcwha naŋ gic ôm wit-ŋga daŋ kic.
Ma gêŋ yô ŋgacsêŋomi, dec sêkôc wit ŋandô ma seŋ. 2 Lau Palêsai ŋatô
sêlic, goc sêsôm têŋ iŋ, “Lic su naŋ. Am nem ŋgacsêŋomi sêkôc wit ŋandô
ma yomsu gic yao bu dakôm gweleŋ kaiŋ dinaŋ têŋ bêc Sabat-ŋga dom.”
3 Goc Yisu ô ŋac si yom ma sôm, “Gauc nem yom naŋ sêto yêc, pi gêŋ
naŋ Kiŋ Dawid ti ndê lau sêkôm têŋ ndoc gêŋ yô ŋac. Mac asam su, me?
4 Dawid sôc Anötö ndê andu gi, ma kôc bolom dabuŋ naŋ lau sêkêŋ ti da,
naŋ Moses kêŋ yao bu dabuŋsiga tawasê sêneŋ, ma lau bambaliŋ sêneŋ
dom. Ma Dawid ti ndê lau seŋ, magoc lau daŋ sêŋgôliŋ yom pi Dawid ma
sêsôm bu iŋ kêgilì yomsu lec dom.
5 “Ma gêŋ daŋ tiyham, naŋ mac asam su yêc Moses ndê yomsu. Têŋ bêc
Sabat-ŋga hoŋ dabuŋsiga sêkôm gweleŋ yêc lôm dabuŋ, ma gweleŋ dinaŋ
kêgilì yomsu Sabat-ŋga. Magoc lau sêŋgôliŋ yom pi ŋac dom.
6 “A ö wasôm têŋ mac, bu gweleŋ naŋ aö gameŋ tu wakôm-ŋga, naŋ
hôc gêlêc sakiŋ lôm dabuŋ-ŋga hoŋ su. 7 Sêto Anötö ndê yom yêc bocdec,
‘*Gêŋ atu naŋ aö atac whiŋ, naŋ hôc gêlêc mac nem da hoŋ su, naŋ bu mac
tamwalô lau.*’ Mac aŋyalê yom dau ŋahu dom. Mac bu aŋyalê, dec gitôm
dom bu mac aŋgôliŋ yom pi lau naŋ sêkôm gêŋ so daŋ dom. 8 Bu Ŋamalac
ndê Atu iŋ gêŋ hoŋ ŋadau, ma iŋ Pômdau bêc Sabat-ŋga whiŋ.”

Yisu kôm ŋgac amba balê ŋayham sa têŋ bêc Sabat-ŋga
(Mak 3:1-6; Luk 6:6-11)

9 Yisu kêsêlêŋ gi, ma sôc ŋac si lôm wê-ŋga gi. 10 Ma yêc dinaŋ, ŋgac
amba tibalê daŋ ndöc. Lau Palêsai sêŋsalê yom tu sêŋgôliŋ pi Yisu-ŋga,
goc sêndac iŋ, "Yac bu dakôm ŋamalac daŋ ŋamlic ŋayham sa têŋ bêc
Sabat-ŋga, oc taŋgilì yomsu Sabat-ŋga, me mba?" 11 Ma Yisu sôm têŋ ŋac,
"Mac nem domba daŋ, bu peŋ sip sê ŋalôm têŋ bêc Sabat-ŋga, naŋ mac
oc akôm sake? Mac oc akôc sa. 12 Aêc! Ma ŋamalac sêhôc gêlêc domba
su! Bocdinaŋ yac bu dakôm ŋayham ma danem lau sa têŋ bêc Sabat-ŋga,
oc daso yomsu Sabat-ŋga dom." 13 Goc Yisu sôm têŋ ŋgac dau, "Êmatôc
amam!" Ma iŋ kêmatôc amba, ma amba dau ŋayham sa tiyham, gitôm iŋ
amba daŋga. 14 Tigeŋ lau Palêsai sêsa si ma sem yomgalôm pi lêŋ sêndic
Yisu ndu-ŋga.

Yisu iŋ Anötö ndê Ŋgac Akiŋ

15 Yisu kêyalê lau Palêsai si gauc, goc hu gameŋ dinaŋ siŋ. Lau daêsam
sêŋkuc iŋ, ma iŋ kôm ŋac si gêmbac hoŋ ŋayham sa. 16 Tigeŋ iŋ gic yao
bu sêsôm iŋ ŋahu asê dom. 17 Ŋalêŋ dinaŋ yom naŋ propet Aisaya sôm pi
Mesaya muŋ su, naŋ ŋandô sa. Yom dau sêto yêc bocdec bu:

18 Alic aneŋ ŋgac akiŋ dindec, naŋ aö kayaliŋ iŋ sa. Aö atac whiŋ iŋ
kêlêc, ma aneŋ ŋalôm tisambuc iŋ. Wakêŋ aneŋ Ŋalau nem iŋ
ahuc, ma iŋ oc hoc yom gitêŋ matôc-ŋga asê têŋ lau akêŋ gameŋ
nom-ŋga hoŋ.

19 Iŋ oc sôm yom tac ŋandê-ŋga me mbwêc ŋaŋga dom. Ma lau daŋ oc
sêŋgô iŋ whasuŋ yêc malac lôm dom.

20 Gakoc timdec iŋ oc pôŋ dulu dom, ma ya ŋawê naŋ tisauŋ, naŋ iŋ oc
yu ndu dom.[e] Ma iŋ oc kôm bocdinaŋ e nditôm iŋ ndê yom gitêŋ
matôc-ŋga nem nom sambuc ahuc.

21 Ma lau akêŋ gameŋ nom-ŋga hoŋ oc sêkêŋ bata bu Anötö nem ŋac si
tu iŋ ndê ŋaê-ŋga. *[Ais 42:1-4]*

Yisu ndê ŋaclai ŋahu
(Mak 3:23-27; Luk 11:14-22)

22 Têŋ têm dinaŋ lau sêwê ŋgac daŋ naŋ ŋalau sac kôm iŋ tandô t ipec
ma awha mba, naŋ sêtêŋ Yisu sêmeŋ. Yisu soc ŋalau sac dinaŋ su, goc
kôm ŋgac dau ŋayham sa, ma iŋ gêlic gameŋ ma sôm yom asê. 23 Lau hoŋ
sêhêdaê tu Yisu-ŋga, ma sêsôm, "Mboe †Dawid ndê Atu iŋ ŋgac dau dec,
me?" 24 Tigeŋ lau Palêsai sêŋgô ŋawaê, dec sêpu Yisu ma sêsôm, "Iŋ kôc

---

[e] **12:20** Yom pi gakoc timdec ma ya ŋawê naŋ mbac, naŋ hêganôŋ lau naŋ sêkêŋ whiŋ ŋaŋga dom.

ŋaclai yêc ŋalau sac si ŋadau †Belsebal, dec iŋ soc ŋalau sac su." 25 Yisu
kêyalê ŋac si gauc, ma sôm, "Lau gameŋ daŋ, me malac daŋ, me gôlôwac
daŋ, bu sêwhê dau kôc, dec ŋac oc sêlhac ŋaŋga dom, ma ŋac si ŋacyo
oc sêku ŋac dulu. 26 Ma Sadaŋ boc-dinaŋ. Iŋ bu soc dau ndê ŋalau sac su,
dec iŋ kêŋ kisa dau, ma iŋ ndê ŋaclai oc niŋga.
27 "Mac asôm bu aö gakôc ŋaclai yêc Belsebal, dec gasoc ŋalau sac su.
Ma bocke? Mac nem sêŋomi naŋ sêsoc ŋalau sac sêwhiŋ, naŋ mac aŋgôliŋ
yom dau pi ŋac whiŋ, a? Ŋac oc sêlic mac nem yom bu so ma sêmatôc
mac! 28 Tigeŋ aö gasoc ŋalau sac ŋa Ŋalau Dabuŋ ndê ŋaclai, dec aŋyalê
bu Anötö ndê ŋaclai bu nem gôliŋ gêŋ hoŋ, naŋ hôc asê mac su.
29 "Ŋgac daŋ oc sôc ŋgac ti licwalô atu daŋ ndê andu ma êŋgaho iŋ ndê
wapa su ŋalêŋ bocke? Gêŋ ŋamata-ŋga iŋ sô ŋgac dau dôŋ, goc kôc iŋ ndê
wapa su. Ma Sadaŋ iŋ gitôm ŋgac ti licwalô atu.
30 "Asa naŋ kalhac whiŋ aö dom, naŋ ti aneŋ ŋacyo. Ma asa naŋ gic
lau sa sêtêŋ aö sêmeŋ dom, naŋ soc ŋac su yêc aö. 31 Tu dinaŋ-ŋga aö
wasôm têŋ mac bu ŋamalac naŋ kac ndê ŋalôm kwi ma hu ndê sac siŋ,
naŋ Anötö oc suc iŋ ndê sac ti yom sac-sac hoŋ kwi. Tigeŋ yom sac naŋ
ŋamalac daŋ bu sôm pi Ŋalau Dabuŋ, naŋ Anötö oc suc kwi dom.[f] 32 Asa
naŋ bu sôm yom sac pi Ŋamalac ndê Atu, tigeŋ tiŋambu kac ndê ŋalôm
kwi, naŋ Anötö oc suc iŋ ndê sac kwi. Magoc asa naŋ bu sôm yom sac pi
Ŋalau Dabuŋ, naŋ Anötö oc suc iŋ ndê sac kwi têŋ têm dindec-ŋga dom,
ma têŋ têm ŋambu-ŋga dom bocdinaŋ."

Lau si mêtê whê ŋac sa bu ŋayham me sac
(Luk 6:43-45)

33 Ma Yisu sôm, "A ŋayham sem ŋandô ŋayham. Ma a sac sem ŋandô
sac. Dalic a ŋandô, dec taŋyalê a bu ŋayham me sac. 34 Mac lau sac atôm
mboc ŋatui! Mac atôm bu asôm yom ŋayham daŋ dom! Bu lau sêsôm yom
kêkuc gauc ti mêtê naŋ hôc ŋac si ŋalôm ahuc. 35 Gauc ti mêtê ŋayham
hôc lau ŋayham si ŋalôm ahuc, dec sêsôm yom ŋayham. Ma gauc ti mêtê
sac hôc lau sac si ŋalôm ahuc, dec sêsôm yom sac. 36 Aö wasôm yom
ŋandô têŋ mac. Tiŋambu Anötö oc êmatôc lau pi yom sac ti yom ŋambwa
hoŋ naŋ ŋac sêsôm. 37 Lau naŋ si yom ŋayham, naŋ iŋ oc sam ŋac bu lau
gitêŋ, magoc ŋac naŋ si yom sac, naŋ oc sêtap iŋ ndê matôc sa."

Lau sêndac Yisu bu kôm gêŋ dalô
(Luk 11:29-32)

38 Goc lau Palêsai ti kêdôhôŋ-waga yomsu-ŋga ŋatô sêsôm têŋ Yisu,
"Kêdôhôŋwaga, yac bu alic am kôm gêŋ dalô atu bu whê nem ŋahu sa." 39 Ma

---

[f] **12:31** Lau Palêsai sêsôm bu Yisu kôc ŋaclai yêc Sadaŋ ndê ma soc ŋalau sac su, ma Yisu tôc asê bu yom dau gitôm yom sac sambuc naŋ sêsôm pi Ŋalau Dabuŋ.

Yisu sôm, “Mac lau têm dindec-ŋga, mac lau sac naŋ apuc dômwêm Anötö,
ma asa nem lêŋ bambaliŋ gitôm lau mockaiŋ-ŋga. Mac andac bu alic gêŋ dalô,
magoc Anötö oc kêŋ gêŋ dalô tigeŋ têŋ mac alic, tôm gêŋ dalô naŋ iŋ kôm pi
propet Jona. 40 Jona mbo i atu ŋalôm gitôm acsalô tö ti ôbwêc tö. Ma bocdinaŋ
Ŋamalac ndê Atu oc yêc nom ŋalôm nditôm acsalô tö ti ôbwêc tö. 41 Têŋ ndoc
Jona gêm mêtê lau Ninewa, naŋ sêkac si ŋalôm kwi. Ma ŋgac naŋ hôc gêlêc
Jona su dec mbo, tigeŋ mac am daôm kwi dom. Tu dinaŋ-ŋga têŋ bêc matôc-
ŋga, lau Ninewa oc sêtisa akêŋ lau batê sêwhiŋ mac lau têm dindec-ŋga, ma ŋac
oc sêhoc mac nem sac asê. 42 Muŋŋga, Kwin Siba-ŋga[g] kêsêlêŋ seŋ baliŋ bu ŋgô
Kiŋ Solomon ndê yom ti gauc atu. Ma kwahic dec ŋgac naŋ hôc gêlêc Solomon
su, naŋ mbo dec. Magoc mac akêŋ daŋam iŋ dom. Tu dinaŋ-ŋga, têŋ bêc matôc-
ŋga, Kwin dau oc tisa whiŋ mac lau têm dindec-ŋga, ma hoc mac nem sac asê.”

Ŋalau sac sêŋsalê mala naŋ yêc ŋambwa
(Luk 11:24-26)

43 “Têŋ ndoc ŋalau sac daŋ sa yêc ŋamalac daŋ, naŋ gitôm iŋ kêgihi mbo
gameŋ sawa ma kêsalê mala êŋwhaŋ dau-ŋga. Tigeŋ têŋ ndoc iŋ tap sa dom,
44 naŋ iŋ oc sôm têŋ dau, ‘Aö wambu wandi wasôc andu naŋ aö gahu siŋ su.’ Ma
iŋ oc mbu ndi ma tap sa bu ŋamalac dau ndê ŋalôm yêc ŋambwa, gitôm andu
naŋ sêmasaŋ ŋawasi sa. 45 Dec iŋ oc sa ndi, wê ŋ alau 7 naŋ sac sambuc sêhôc
gêlêc iŋ su, naŋ sêmeŋ, ma hoŋ sêsôc ŋamalac dau ndê ŋalôm sêndi, ma sêmbo
dinaŋ. Bocdinaŋ ŋawapac naŋ tap ŋamalac dau sa, naŋ hôc gêlêc ŋawapac
ŋamata-ŋga-ŋga su. Ma ŋalêŋ tigeŋ mac lau sac têm dindec-ŋga, oc atap
ŋawapac atu sa têŋ têm ŋambu-ŋga.”

Yisu dinda ti asii
(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)

46 Lau daêsam sêmbo andu daŋ sêwhiŋ Yisu têŋ ndoc iŋ sôm yom dinaŋ
mbo, ma iŋ dinda ti asii sêmeŋ sêlhac awê, ma bu sêsôm yom têŋ iŋ.
47 Goc ŋamalac daŋ kêŋ ŋawaê têŋ iŋ ma sôm, “Am dinam ti asimi sêlhac
awê ma bu sêsôm yom têŋ am.” 48 Magoc Yisu ô yom ma sôm, “Aneŋ
dinaŋ asa, ma asiŋi ŋac lau asa?” 49 Goc iŋ tôc amba têŋ ndê ŋgacsêŋomi,
ma sôm, “Aö dinaŋ ti asiŋi dau dindec. 50 Bu lau naŋ daŋga wambu
Damaŋ undambê-ŋga ndê yom, naŋ ŋac aö asiŋi ti lhuŋwêi ma dinaŋi.”

Yom gôliŋ pi ŋgac kêbalip wit ŋawhê
(Mak 4:1-9; Luk 8:4-8)

13 1 Têŋ bêc dinaŋ Yisu hu andu siŋ ma sa gi ndöc Bugictoŋ Galili-
ŋga ŋamakê. 2 Ma lau daêsam sêkac sa sêŋgihi iŋ ahuc e ŋasawa

---

[g] **12:38** Matyu to yom pi Kwin akêŋ gameŋ ŋapu-ŋga (South). Yom dau hêganôŋ Kwin Siba-ŋga, naŋ ndê miŋ sêto yêc 1 Kiŋ 10:1-13. Kwahic dec dasam gameŋ Siba-ŋga bu ‘Arabia.’

mbasi. Tu dinaŋ-ŋga dec iŋ pi gi ndöc waŋ daŋ naŋ poc kêpiŋ baö. Ma lau
hoŋ dinaŋ sêlhac baö. 3 Goc Yisu sôm yom gôliŋ daêsam têŋ ŋac. Iŋ sôm
yom gôliŋ daŋ bocdec bu, "Ŋgac daŋ sa gi bu êmbalip wit ŋawhê yêc iŋ
ndê ôm. 4 Ma têŋ ndoc iŋ kêbalip gêŋ dau, naŋ ŋatô sêpeŋ sêsip seŋ, dec
mbac sêmeŋ ma seŋ su. 5 Ma ŋawhê ŋatô sêpeŋ sêsip gameŋ hoc-hoc, naŋ
nom ŋagec sac hoc ŋahô ŋambwa. Ŋawhê dau sêsip nom ŋalôm gacgeŋ si
dom, dec sêpo sêpi sêmeŋ ŋagahô. 6 Magoc tiŋambu ac pec ŋagatôm ma
gêm bôliŋ. Ŋahu bu nom ŋayham mba tu ŋawakac sip ndi-ŋga. 7 Ma wit
ŋawhê ŋatô sêpeŋ sêsip kwaŋ ti ŋakwa ŋalôm, magoc têŋ ndoc sêpo sêpi
sêmeŋ, naŋ kwaŋ pi whiŋ e yaŋ ndu. 8 Ma ŋatô sêpeŋ sêsip nom ŋayham
ma sêpo sêpi ŋayham e sem ŋandô. Ŋatô sem ŋandô 30, ma ŋatô sem 60
ma ŋatô sem ŋandô 100. 9 Asa bu daŋgasuŋ yêc, naŋ ŋgô aneŋ yom."

Yom gôliŋ ŋahu
(Mak 4:10-12; Luk 8:9-10)

10 Tiŋambu Yisu ndê ŋgac-sêŋomi sêtigasuc iŋ ma sêndac, "Tu sake-
ŋga am sôm yom têŋ lau ŋa yom gôliŋ?" 11 Ma iŋ ô yom ma sôm, "Anötö
ndê gôliŋ ŋalêŋ ŋahu sip ŋalôm gi. Iŋ kêyaliŋ mac sa bu aŋyalê ŋahu
dau, magoc lau naŋ sêkêŋ whiŋ aö dom, naŋ oc tôm dom bu sêŋyalê.
12 Asa naŋ kôc Anötö ndê yom sa sip ndê ŋalôm e tidôŋ, naŋ Anötö oc
kêŋ gauc têŋ iŋ êŋlêc, e iŋ êŋyalê yom dau timala eŋ. Magoc asa naŋ
yom dau tidôŋ iŋ dom, naŋ Anötö oc kôc gêŋ hoŋ su yêc iŋ. 13 Tu dinaŋ-
ŋga aö wasôm yom têŋ lau ŋa yom gôliŋ. Ŋac sêlic gêŋ ŋapaŋ, tigeŋ ŋac
si gauc sa dom, ma ŋac sêŋgô yom ŋapaŋ, tigeŋ ŋac sêŋyalê ŋahu dom.
14 Yom naŋ propet Aisaya hoc asê muŋ su, naŋ dec ŋandô sa. Yom dau yêc
bocdec bu:

> Ŋac sêŋgô aneŋ yom ŋapaŋ, magoc sêŋyalê ŋahu dom. Ma sêlic gêŋ
> naŋ aö gakôm naŋ ŋapaŋ, tigeŋ ŋac si gauc sa dom.
> 15 Lau dau si ŋalôm ŋadandi. Ŋac si daŋgasuŋ hôc ahuc, ma ŋac sêpôc
> si tandô ahuc. Bu bocdinaŋ dom, dec oc tôm bu tandô sêlic ma
> daŋgasuŋ sêŋgô, ma sêŋyalê aö tidôŋ yêc ŋac si ŋalôm e sênem
> dau kwi, ma aö wakôm ŋac ŋayham sa." *[Ais 6:9-10]*

16 Ma Yisu sôm têŋ ŋgacsêŋomi, "Aö wampiŋ mac nem tanôm ti
daŋamsuŋ, bu mac alic gêŋ atu-tu naŋ aö gakôm, ti aŋgô aneŋ yom. 17 Aö
wasôm yom ŋandô têŋ mac bu propet ti lau gitêŋ daêsam naŋ sêmbo muŋ
su, naŋ sêkêŋ bata bu sêlic gêŋ naŋ mac alic su, magoc sêlic dom. Ma
sêkêŋ bata bu sêŋgô yom naŋ mac aŋgô su, tigeŋ sêŋgô dom."

Yisu whê yom gôliŋ wit ŋawhê-ŋga ŋahu sa
(Mak 4:13-20; Luk 8:11-15)

18 Ma Yisu sôm, "Dec akêŋ daŋam ma wawhê yom gôliŋ ŋgac kêbalip
wit ŋawhê-ŋga sa. 19 Yom pi ŋawhê naŋ sêpeŋ sêsip seŋ, naŋ hêganôŋ lau

naŋ sêŋgô yom pi Anötö ndê gôliŋ, magoc sêŋyalê ŋahu dom. Bocdinaŋ
Sadaŋ dau meŋ kêgaho yom dau su yêc ŋac si ŋalôm. 20 Ma yom pi ŋawhê
naŋ sêpeŋ sêsip gameŋ hoc-hoc, naŋ hêganôŋ lau naŋ sêŋgô Anötö ndê
yom, ma sêkôc sa ŋagahô ma ti atac ŋayham. 21 Magoc tôm ŋawhê dinaŋ
ŋawakac sip gi dom, naŋ yom dau tidôŋ yêc lau dinaŋ si ŋalôm dom.
Sêlhac ŋasawa sauŋ, tigeŋ têŋ ndoc sêtap ŋawapac sa me lau sêkêŋ kisa
ŋac tu Anötö ndê yom-ŋga, naŋ sêhu si sêkêŋ whiŋ siŋ ŋagahô eŋ. 22 Ma
yom pi ŋawhê naŋ sêpeŋ sêsip kwaŋ ti ŋakwa ŋalôm, naŋ hêganôŋ lau
naŋ sêŋgô Anötö ndê yom, magoc yom dau gêm ŋandô yêc ŋac si ŋalôm
dom. Ŋahu bu ŋac sêhêgo dau pi gêŋ nom-ŋga ŋapaŋ, ma sêsa lêŋ atac
whiŋ mone-ŋga e gêŋ kaiŋ dinaŋ kôm Anötö ndê yom ahuc. 23 Ma yom
pi ŋawhê naŋ sêpeŋ sêsip nom ŋayham ma sem ŋandô 30, me 60, me
100, naŋ hêganôŋ lau naŋ sêŋgô yom ma sêŋyalê ŋahu, ma sem ŋandô
daêsam."

Yom gôliŋ pi wahô

24 Yisu sôm yom gôliŋ daŋ tiyham bocdec bu, "Aö bu wawhê Anötö ndê
gôliŋ sa ŋalêŋ bocdec. Ŋgac daŋ kêbalip wit ŋawhê ŋayham sip ndê ôm.
25 Magoc têŋ ndoc lau sêyêc bêc, naŋ iŋ ndê ŋacyo meŋ, ma kêbalip wahô
ŋawhê sip ôm dau whiŋ wit ŋawhê ŋayham, goc kölhö gi. 26 Tiŋambu wit
ŋawhê po pi meŋ, ma têŋ ndoc ŋandô sa, naŋ lau sêlic bu wahô pi meŋ
whiŋ. 27 Goc ôm ŋadau ndê lau akiŋ sêtêŋ iŋ si ma sêsôm, 'Ŋadau, yac alic
bu am kêbalip ŋawhê ŋayham sip nem ôm. Magoc wahô dec meŋ akêŋ
nde?' 28 Ma iŋ ô yom ma sôm, 'Ŋacyo daŋ kôm gêŋ dau.' Ma sêndac iŋ, 'Am
tac whiŋ bu yac asa andi ayê wahô dau sa, me?' 29 Ma iŋ sôm, 'Mba! Bu
mboe mac ayê wahô ma apuc wit sa whiŋ. 30 Atec lu-lu sêlhac sêwhiŋ dau
ma sêtiatu e ndoc sêndic gêŋ ŋandô sa-ŋga. Têŋ dinaŋ aö oc wasôm têŋ lau
sêndic gêŋ ŋandô sa-ŋga bu sêndic wahô sa muŋ, goc sêkic dôŋ ma sêkêŋ
pi ya ndi. Ma tiŋambu sêndic wit ŋandô sa pi aneŋ andu gêŋ ŋandô-ŋga.' "

Yom gôliŋ pi gêŋ ŋawhê sauŋ
(Mak 4:31-32; Luk 13:18-19)

31 Ma iŋ sôm yom gôliŋ daŋ têŋ ŋac bocdec, "Anötö ndê gôliŋ gitôm
a soc ŋawhê, naŋ ŋgac daŋ sô sip iŋ ndê ôm. 32 Ŋawhê dau iŋ gêŋ sauŋ-
têc, tigeŋ tiŋambu oc po pi meŋ e ti a atu hôc gêlêc gêŋ ôm-ŋga hoŋ, ma
mbac lôlôc-ŋga oc sêmeŋ sêhê si ŋaic yêc ŋasaŋgac."

Yom gôliŋ pi yist
(Luk 13:20-21)

33 Ma iŋ sôm yom gôliŋ daŋ tiyham bocdec, "Anötö ndê gôliŋ gitôm
yist, naŋ awhê daŋ kêŋ sip plawa lôŋ atu daŋ ma kêgaluŋ e kôm plawa
hoŋ suŋ."

Yisu sôm yom gôliŋ daêsam
(Mak 4:33-34)

34 Yom hoŋ naŋ Yisu sôm têŋ lau toŋ atu dinaŋ, naŋ iŋ sôm ŋa yom
gôliŋ ŋambwa. Ma iŋ sôm yom ŋalêŋ daŋ dom. 35 Ma boc-dinaŋ propet
ndê yom bocdec ŋandô sa:

Aö wasôm aneŋ yom ŋa yom gôliŋ, ma gêŋ naŋ yêc siŋ dau têŋ têm
Anötö kêŋ undambê ti nom e meŋ, naŋ kwahic dec wasôm asê.

[BW 78:2]

Yom gôliŋ wahô-ŋga ŋahu

36 Goc Yisu hu lau hoŋ siŋ ma sôc andu gi. Ma iŋ ndê ŋgacsêŋomi sêtêŋ
iŋ si ma sêndac, "Gitôm bu am whê yom gôliŋ wahô-ŋga ŋahu sa têŋ
yac?" 37 Ma Yisu sôm, "Ŋgac naŋ kêbalip ŋawhê ŋayham, naŋ Ŋamalac
ndê Atu. 38 Ma iŋ ndê ôm, naŋ nom sambuc lec. Yom pi ŋawhê ŋayham
hêganôŋ lau naŋ sêmbo Anötö ndê gôliŋ ŋapu, ma wahô hêganôŋ ŋalau
sac si ŋadau ndê lau. 39 Ma ŋacyo naŋ kêbalip wahô ŋawhê, naŋ Sadaŋ
dau. Ndoc sêndic gêŋ ŋandô sa-ŋga, naŋ tôm bêc ŋambu-ŋga, ma lau
sêndic gêŋ ŋandô sa-ŋga, naŋ Anötö ndê aŋela. 40 Têŋ bêc ŋambu-ŋga, lau
sac oc sêsip ya atu ŋalôm sêndi, ŋalêŋ tigeŋ tôm wahô naŋ lau sic sa ma
sêkêŋ pi ya gi. 41 Ŋamalac ndê Atu oc êŋkiŋ ndê aŋela, ma ŋac oc sêkôc
gêŋ lêtôm-ŋga ti lau hoŋ naŋ sêkôm sac, naŋ su yêc Anötö ndê lau. 42 Ma
ŋac oc sêmbaliŋ ŋac sêsip ya atu ŋalôm sêndi, ma ŋac oc sêtaŋ atu ti lhô
êŋsiŋ pi dau. 43 Têŋ dinaŋ lau gitêŋ si ŋawasi ti ŋawê oc pô gameŋ gitôm
ac, yêc ŋac si Damba ndê gameŋ undambê-ŋga. Mac bu daŋamsuŋ yêc,
naŋ aŋgô aneŋ yom."

Yom gôliŋ lu pi Anötö ndê gôliŋ

44 "Anötö ndê gôliŋ ŋamwasiŋ gitôm awa ŋayham andô daŋ naŋ yêc
siŋ dau yêc nom daŋ ŋalôm. Ŋamalac naŋ tap awa dau sa, naŋ oc siŋ
kwi tiyham, ma lhö ndi ti atac ŋayham atu ma kêŋ ndê gêŋ hoŋ têŋ lau
sênemlhi, goc nemlhi nom dinaŋ bu kôc awa dau sa.
45-46 "Ma Anötö ndê gôliŋ ŋamwasiŋ gitôm yac ŋapa ŋaôli atu. Ŋgac
tidulu gêŋ-ŋga naŋ kêsalê yac ŋapa ŋayham tu êmasaŋ gôlôŋ-ŋga, naŋ bu
tap yac ŋapa ŋayham andô dau sa, dec iŋ oc lhö ndi ma kêŋ ndê gêŋ hoŋ
têŋ lau sênemlhi, goc nemlhi yac ŋayham dau."

Yom gôliŋ pi wasaŋ

47-48 "M a yom gôliŋ daŋ tiyham. Ŋalêŋ naŋ Anötö kêgalêm lau sa bu
s êmbo iŋ ndê gôliŋ ŋapu, naŋ gitôm wasaŋ naŋ lau sêkêŋ sip gwêc, ma
i tidau-tidau sêsip wasaŋ dau si e meŋhu. Goc lau sêhê sa pi baö gi. Ma
sêndöc sic ma sêŋyaliŋ i ŋayham-ŋayham sa sip dalu, ma i sac-sac, naŋ

sêmbaliŋ siŋga. 49 Ma ŋalêŋ tigeŋ têŋ bêc ŋambu-ŋga, aŋela oc sêmeŋ
ma sêwhê lau sac ti lau gitêŋ kôc. 50 Ŋac oc sêmbaliŋ lau sac sêsip ya atu
ŋalôm sêndi, ma ŋac oc sêtaŋ ti lhô êŋsiŋ pi dau."

Awa akwa ma awa wakuc

51 Yisu gic bata yom dinaŋ, goc ndac iŋ ndê ŋgacsêŋomi, "Mac aŋyalê
aneŋ yom hoŋ dindec ŋahu, me mba?" Ma sêlôc, "Aêc." 52 Goc iŋ sôm têŋ
ŋac, "Kêdôhôŋwaga yomsu-ŋga naŋ sêŋyalê Anötö ndê gôliŋ ŋahu tidôŋ
whiŋ, naŋ sêtôm bu sêwhê yom akwa sa têŋ lau, ma yom wakuc whiŋ.
Ma bocdinaŋ ŋac sêtôm andu ŋadau daŋ naŋ gic awa daêsam sa, dec tôc
awa akwa ti awa wakuc asê têŋ lau."

Yisu ndê lau sêkôc iŋ sa dom
(Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)

53 Yisu sôm yom gôliŋ hoŋ dinaŋ pacndê, goc hu gameŋ dinaŋ siŋ.
54 Iŋ mbu têŋ iŋ ndê malachu gi, ma kêdôhôŋ lau mbo ŋac si lôm wê-ŋga.
Dec ŋac sêhêdaê ma sêndac dandi, "Ei! Gauc ŋayham ti ŋaclai bu kôm
gêŋ dalô atu-tu, naŋ ŋgac dec tap sa yêc nde? 55 Iŋ k apenta ndê atu! Iŋ
dinda iŋ Maria, ma iŋ asii Jems, Josep, Saimon, ma Judas. 56 Ma iŋ ndê
lhuwêi sêmbo sêwhiŋ yac. Bocdinaŋ gêŋ hoŋ dindec iŋ kôc sa yêc nde?"
57 Ma ŋac atac lu-lu tu iŋ-ŋga. Magoc Yisu sôm têŋ ŋac, "Lau hoŋ sêtoc
propet daŋ sa, tigeŋ yêc propet dau ndê malachu, iŋ dau ndê lau sêtoc iŋ
sa dom." 58 Ma tu ŋac sêkêŋ whiŋ iŋ dom-ŋga, dec iŋ kôm gêŋ dalô atu-tu
daêsam yêc ŋac si gameŋ dom.

Herod Antipas ŋgô ŋawaê pi Yisu
(Mak 6:14-16; Luk 9:7-9)

14 1 Têŋ ndoc dinaŋ †Herod, naŋ gêm gôliŋ gameŋ Galili-ŋga, naŋ
ŋgô ŋawaê pi Yisu. 2 Ma iŋ sôm têŋ iŋ ndê lau akiŋ bu, "Ŋgac dê
mboe Jon, Ŋgac Kêku Lau-ŋga naŋ tisa akêŋ lau batê-ŋga. Ma tu dinaŋ-
ŋga iŋ kôc ŋaclai bu kôm gêŋ dalô atu-tu dinaŋ."

Herod gic Jon, Ŋgac Kêku Lau-ŋga ndu ŋamiŋ
(Mak 6:17-29)

3-4 Muŋ-ŋga, Herod gêm iŋ ndê asi Pilip ndê awhê Herodias ti ndê
awhê, dec Jon sôm têŋ iŋ, "Am kôm gêŋ so sambuc." Tu dinaŋ-ŋga Herod
kêkiŋ ndê lau bu sêkôc Jon dôŋ ma sêkêŋ iŋ ndöc gapocwalô. 5 Herod tac
whiŋ bu ndic Jon ndu, tigeŋ iŋ töc lau daêsam naŋ sêlic Jon bu propet
daŋ. 6 Têŋ ndoc daŋ sêndê mwasiŋ tu Herod ndê bêc dinda kôc iŋ-ŋga,
ma Herodias atuwê tê wê yêc mwasiŋ dau ŋalôm. Herod gêlic ma tac
ŋayham atu, 7 dec iŋ kêmatiŋ yom têŋ iŋ ma sôm, "Yomandô aö wasôm
têŋ am. Gêŋ bocke am bu tac whiŋ naŋ sôm, ma aö oc wakêŋ têŋ am."

8 Goc bawhê dau sa gi gêlic dinda Herodias. Iŋ dinda tec Jon, dec sôm
têŋ bawhê bu ndac Herod bocdec bu, “Aö tac whiŋ bu am tim Jon, Ŋgac
Kêku Lau-ŋga ndê kachu kic, ma kêŋ iŋ ndê ŋagôlôŋ sip pele daŋ ma kêŋ
têŋ aö, bu walic pi tanôŋ bu iŋ mbac ndu ŋandô.” 9 Têŋ ndoc Herod ŋgô
yom dinaŋ, iŋ ndê ŋalôm ŋawapac atu. Tigeŋ tu iŋ kêmatiŋ yom yêc lau
hoŋ aŋgô-ŋga, dec iŋ sôm têŋ iŋ ndê lau siŋ-ŋga bu sêkôm tôm bawhê
dau teŋ. 10 Iŋ kêkiŋ ŋac sêsôc gapoc-walô si, ma sêtim Jon ndê kachu kic.
11 Ma sêkêŋ ŋagôlôŋ sip pele daŋ, ma sêkôc sêmeŋ ma sêkêŋ têŋ bawhê.
Goc bawhê dau kôc sa gi kêŋ têŋ dinda gêlic. 12 Tiŋambu Jon ndê sêŋomi
sêmeŋ sêkôc iŋ ŋamlaŋ sa ma si sêŋsuhuŋ. Goc sêtêŋ Yisu si ma sic miŋ
têŋ iŋ.

Yisu gôlôm lau 5,000
(Mak 6:32-44; Luk 9:10-17; Jon 6:1-15)

13 Têŋ ndoc Yisu ŋgô ŋawaê pi Jon, naŋ iŋ pi waŋ daŋ gi bu pi bugictoŋ
ŋadaŋga, ma lhö têŋ gameŋ sawa daŋ ndi ma mbo tawasê. Magoc lau
malac-ŋga sêŋgô ŋawaê bu iŋ pi waŋ dau gi, ma daêsam sêwê sêmbo baö
ma sêŋkuc iŋ. 14 Têŋ ndoc Yisu sôc baö gi, naŋ gêlic lau daêsam dinaŋ ma
tawalô ŋac. Ma iŋ kôm ŋac si gêmbac ŋayham sa.
15 Têŋ telha, kêpiŋ bu ac ndi sip, goc ŋgacsêŋomi sêtêŋ iŋ sêmeŋ ma
sêsôm, “Gameŋ dec gameŋ sawa, ma ac gi su. Kêŋ lau sêlhö sêtêŋ malac
sêndi bu sênemlhi si gêŋ sêneŋ-ŋga.” 16 Magoc Yisu sôm, “Mba! Oc tôm
bu sêneŋ gêŋ yêc dec. Mac daôm akêŋ gêŋ têŋ ŋac sêneŋ.” 17 Ma sêsôm,
“Yac oc akôm ŋalêŋ nde, bu yac mba bolom amaŋdaŋ ma i lu solop dec
yêc.” 18 Goc iŋ sôm, “Akôc gêŋ dau sa ameŋ.” 19 Ma iŋ sôm têŋ lau bu
sêndöc sic sêndöc kwaŋ. Iŋ kôc bolom amaŋdaŋ ma i lu, tatac undambê
goc gêm mbec ma pô bolom kôc-kôc. Ma iŋ kêŋ têŋ ŋgacsêŋomi, ma sic
sam têŋ lau. 20 Ŋac hoŋ seŋ gitôm, ma ŋgac-sêŋomi sic gêŋ ŋadêlê sa sip
gatop 12 e meŋhu. 21 Lau naŋ seŋ gêŋ dau, naŋ si lauŋgac ŋanamba gitôm
5,000. Ma lauwhê ti balêkoc daêsam sêmbo sêwhiŋ.

Yisu kêsêlêŋ mbo bu ŋahô
(Mak 6:45-52; Jon 6:16-21)

22 Dinaŋ su, goc Yisu kêkiŋ ndê ŋgacsêŋomi sêpi waŋ bu sêmuŋ iŋ
sêmbu sêpi bugictoŋ ŋadaŋga sêndi. Ma iŋ dau gacgeŋ mbo, bu kêŋ lau
sêlhö sêndi. 23 Sêlhö si su, goc iŋ pi lôc tawasê gi bu teŋ mbec. Ŋasec
sa, ma iŋ tawasê mbo. 24 Magoc waŋ dau sa awê tibaliŋ gi su, ma mbu
ŋadinda gêli bu sa e gic sip waŋ.
25 Têŋ ôbwêc lôm, Yisu kêsêlêŋ mbo bu ŋahô têŋ ŋac gi. 26 Magoc
têŋ ndoc ŋgacsêŋomi sêlic iŋ kêsêlêŋ mbo bu ŋahô, naŋ sêtöc dau ti
sêmbwêc, ma sêsôm, “Êê! Ŋalau daŋ!” 27 Goc Yisu sôm têŋ ŋac, “Atöc
daôm dom! Ŋalôm pêŋ dôŋ, bu aö dauŋ dec.” 28 Goc Pita sôm, “Pômdau,

bu am daôm dinaŋ, naŋ goc sôm aö waŋsêlêŋ wambo bu ŋahô watêŋ
am waloc.” 29 Ma Yisu sôm, “Mweŋ!” Goc Pita sip yêc waŋ, ma kêsêlêŋ
mbo bu ŋahô têŋ iŋ gi. 30 Magoc mbu ŋadinda kôm iŋ töc dau atu ma iŋ
kwê bu soloŋ tigeŋ. Goc iŋ mbwêc, “Pômdau, nem aö sa!” 31 Ŋagahô Yisu
kêmatôc amba gi, hê iŋ sa ma sôm, “O am ŋgac kêŋ whiŋ babalê-ŋga.
Bocke ma am atac lu-lu tu aneŋ ŋaclai-ŋga?” 32 Goc iŋlu sêpi waŋ si, ma
mbu timalô. 33 Ma ŋgacsêŋomi naŋ sêndöc waŋ sêpôŋ haduc ma sêmpiŋ
iŋ ma sêsôm, “Yomandô, am Anötö ndê Atu!”

Yisu gêm lau gêmbac sa yêc malac Genesaret
(Mak 6:53-56; Jon 6:22-25)

34 Sêlac waŋ si e sêsôc baö yêc malac Genesaret. 35 Ma têŋ ndoc lau
malac-ŋga sêlic bu Yisu meŋ, naŋ sêkêŋ ŋawaê têŋ gameŋ ŋamakê-ŋga
hoŋ, ma lau sêkôc si lau gêmbac hoŋ sa sêtêŋ iŋ sêmeŋ. 36 Ŋac sêteŋ bu
sêmasec iŋ ndê ŋakwê ŋadali ŋambwa, ma lau hoŋ naŋ sêmasec iŋ, naŋ
ŋayham sa.

Gêŋ naŋ kôm ŋamalac ŋadômbwi sa yêc Anötö aŋgô-ŋga
(Mak 7:1-23)

15 1 Têŋ dinaŋ lau Palêsai ti kêdôhôŋwaga yomsu-ŋga ŋatô sêmeŋ
akêŋ Jerusalem sêtêŋ Yisu si, ma sêndac iŋ, 2 “Tu sake-ŋga am
nem ŋgacsêŋomi sêkôm ŋagôliŋ naŋ lau andô sic dulu têŋ yac, naŋ
popoc? Têŋ ndoc sêneŋ gêŋ, naŋ sêŋgwasiŋ amba muŋ su dom.” 3 Ma
Yisu ô ŋac si yom bocdec bu, “Ma bocke? Tu sake-ŋga mac atoc lau andô
si ŋagôliŋ sa ma akôm Anötö ndê yomsu popoc? 4 Anötö dau sôm, ‘*Toc
damam lu dinam sa,*’ ma iŋ sôm tiyham bu, ‘*Asa naŋ sôm yom sac pi iŋ
damba me dinda, naŋ oc sêndic iŋ ndu.*’ 5 Tigeŋ mac aŋkuc yomsu dau
dom. Ŋgac daŋ ndê awa me gêŋ bu yêc bu nem damba lu dinda sa, magoc
iŋ sôm têŋ iŋlu, ‘Oc tôm dom bu wanem amlu sa, bu gêŋ dindec aö
wakêŋ ti da têŋ Anötö,’ 6 goc mac alic ŋayham bu iŋ toc damba sa dom.
Bocdinaŋ mac aseŋ Anötö ndê yom naŋ sôm bu atoc damam lu dinam sa,
naŋ popoc, tu bu aŋkuc lau andô si ŋagôliŋ. 7 Mac lau atim yom lau-ŋga!
Yom naŋ propet Aisaya hoc asê muŋ su, naŋ hêganôŋ mac solop. Iŋ sôm
bu, 8 ‘*Lau dindec sêtoc aö sa ŋa whasuŋ ŋambwa, tigeŋ ŋac si ŋalôm yêc daŋ
dau-ŋga.* 9 *Ŋac sem akiŋ aö ŋandô dom, ma yom naŋ sêndôhôŋ têŋ lau, naŋ
ŋamalac si yomsu ŋambwa.*’ ”
10 Goc Yisu ta lau hoŋ ma sôm, “Aŋgô ma aŋyalê ŋapep. 11 Gêŋ daneŋ-
ŋga naŋ sip ŋamalac whasuŋ, naŋ kôm ŋac ŋadômbwi sa yêc Anötö
aŋgô-ŋga dom. Tigeŋ yom naŋ sa akêŋ ŋamalac whasuŋ, naŋ kôm ŋac
ŋadômbwi sa.” 12 Têŋ dinaŋ Yisu ndê ŋgacsêŋomi sêtigasuc iŋ ma sêsôm
têŋ iŋ, “Lau Palêsai sêŋgô am nem yom dinaŋ, dec kôm ŋac sêlic sac. Am
kêyalê, me mba?” 13-14 Goc iŋ sôm têŋ ŋac, “Ahêgo daôm tu ŋac-ŋga dom!

Atec ŋac. Lau hoŋ naŋ daŋga wambu Damaŋ undambê-ŋga ndê yom dom,
naŋ sêtôm wahô naŋ iŋ oc puc sa ti ŋawakac. Ŋac bu sêtôc seŋ têŋ lau
ŋatô, magoc ŋac tandô pec. Ma ŋgac tapec daŋ bu wê tapec daŋ, iŋlu lu-
lu oc sêpeŋ sêsip sê."
15 Dec Pita sôm, "Gitôm bu am whê yom gôliŋ dinaŋ ŋahu sa têŋ yac?"
16 Goc Yisu ndac, "Ma bocke? Têŋ nde mac oc aŋyalê? 17 Alic! Gêŋ naŋ sip
ŋamalac whasuŋ, naŋ sip iŋ ŋatac ŋalôm gi, ma tiŋambu sa meŋ tiyham.
18 Tigeŋ yom sac naŋ sa ŋamalac whasuŋ, naŋ sa akêŋ iŋ ndê ŋalôm, ma
sac naŋ yêc ŋamalac ŋalôm, dec kôm iŋ ŋadômbwi sa yêc Anötö aŋgô-
ŋga. 19 Gauc sac, mêtê sêndic ŋamalac ndu-ŋga, mêtê mockaiŋ-ŋga naŋ
lau naŋ sem dau sa su, ma lau naŋ sem dau sa su dom, naŋ sêkôm, mêtê
sênem kaŋ gêŋ-ŋga, yom tasaŋ, ma yom sêpu lau-ŋga, 20 naŋ yêc ŋamalac
ŋalôm, naŋ kôm ŋac ŋadômbwi sa. Tigeŋ yac bu taŋgwasiŋ amaŋ dom
ma daneŋ gêŋ, dec oc kôm yac ŋadômbwi sa yêc Anötö aŋgô-ŋga dom."

Awhê Kanan-ŋga kêŋ whiŋ ŋaŋga
(Mak 7:24-30)

21 Yisu hu malac dinaŋ siŋ, ma iŋ ti ndê ŋgacsêŋomi sêtêŋ malac Taya
ma Saidon ŋagameŋ ŋamakê-ŋga si. 22 Ma awhê Kanan-ŋga daŋ, naŋ
ndöc gameŋ dinaŋ, naŋ têŋ iŋ meŋ ma mbwêc, "O Pômdau, †Dawid ndê
Atu, tamwalô aö. Ŋalau sac kêŋ ŋawapac atu têŋ aö atuŋwê, ma kôm iŋ
tisac." 23 Yisu gêm dôŋ ma ô yom daŋ dom, goc ŋgacsêŋomi sêtigasuc iŋ
ma sêsôm, "Kêŋ iŋ lhö ndi, bu iŋ kêkuc yac ma mbwêc yom ŋapaŋ." 24 Ma
iŋ sôm, "Awhê dau iŋ awhê Israel-ŋga dom. Anötö kêkiŋ aö bu wanem lau
Israel-ŋga sa, bu ŋac sêtôm domba naŋ siŋga su."
25 Têŋ dinaŋ awhê dau meŋ pôŋ haduc têŋ iŋ ma ndac tiyham,
"Pômdau, nem aö sa." 26 Ma Yisu sôm, "Solop dom bu dakôc balêkoc
si gêŋ daneŋ-ŋga su ma tambaliŋ têŋ giam sêneŋ." 27 Magoc awhê dau
ô yom ma sôm, "Aêc Pômdau, tigeŋ giam naŋ sêndöc ŋadau ndê tebo
ŋapu, naŋ seŋ gêŋ ŋapopoc naŋ peŋ yêc tebo." 28 Yisu ŋgô yom dinaŋ ma
sôm, "O awhê, am kêŋ whiŋ ŋaŋga. Aö oc wakôm tôm am ndac." Ma têŋ
acgatu ŋasawa dau dinaŋ, awhê dau ndê atuwê ŋayham sa.

Yisu gôlôm lau 4,000
(Mak 8:1-10)

29 Yisu kölhö gi ma kêsêlêŋ whiŋ ndê ŋgacsêŋomi mbo Bugictoŋ Galili-
ŋga ŋamakê. Goc iŋ pi lôc daŋ gi ma ndöc sic. 30 Ma lau daêsam sêwê
sêtêŋ iŋ sêmeŋ. Ŋac sêkôc lau gahi sac, lau tapec, l au bôliŋ, awha mba,
ti lau gêmbac daêsam, ma sêkêŋ ŋac sêyêc Yisu aŋgô-ŋga. Ma iŋ kôm
ŋac hoŋ ŋayham sa. 31 Têŋ ndoc lau sêlic awha mba sêsôm yom asê, ma
lau gahi sac ti lau bôliŋ sêŋsêlêŋ tiyham, ma tapec si tandô ŋawa sa, naŋ
sêhêdaê ŋandô. Ma sêmpiŋ Anötö Israel-ŋga.

32 Yisu ta iŋ ndê ŋgacsêŋomi sêmeŋ, goc sôm têŋ ŋac, “Aö taŋwalô
lau dindec, bu sêmbo sêwhiŋ aö gitôm bêc tö su. Ŋac si gêŋ daneŋ-
ŋga pacndê, ma aö gatec bu wakêŋ ŋac sêlhö sêndi ti gêŋ yô ŋac, mbo
ŋac tagôlô yêc seŋ.” 33 Magoc ŋgac-sêŋomi sêsôm, “Bocke? Gameŋ dec
gameŋ sawa, ma danemlhi bolom yêc nde, bu dakêŋ têŋ ŋac sêneŋ?”
34 Ma Yisu ndac, “Mac nem bolom hiŋga ndöc?” Ma sêsôm, “Bolom 7 ma
i mwambwa ŋatô.” 35 Goc Yisu sôm têŋ lau bu sêndöc sic. 36 Dec iŋ k ôc
bolom 7 ma i sa ma gêm daŋge, p ô kôc-kôc, ma kêŋ têŋ ŋgacsêŋomi,
ma ŋac sic sam têŋ lau. 37 Ŋac hoŋ seŋ e gitôm, ma tiŋambu ŋgac-sêŋomi
sic gêŋ ŋadêlê sa sip gatop 7 e meŋhu. 38 Lau daêsam seŋ gêŋ dinaŋ e
gitôm. Ŋac si lauŋgac ŋanamba gitôm 4,000, ma lauwhê ti balêkoc sêmbo
sêwhiŋ.
39 Tiŋambu Yisu kêŋ lau hoŋ sêlhö si, goc iŋ ti ndê ŋgacsêŋomi sêpi
waŋ daŋ ma sêtêŋ malac Magadan ŋagameŋ si.

Lau Palêsai sêndac gêŋ dalô
(Mak 8:11-13)

16 1 Lau Palêsai ti lau Sadiusi ŋatô sêtêŋ Yisu sêmeŋ bu sêŋsahê iŋ.
Ŋac sêndac iŋ bu kôm gêŋ dalô bu tôc asê bu iŋ kôc ŋaclai yêc
Anötö ndê. 2 Dec iŋ sôm, “Mac bu alic umboŋ tikoc, goc mac asôm bu ‘Ac
oc pi ŋayham.’ 3 Ma mac bu alic umboŋ tiyec, goc mac asôm, ‘U oc ndic.’
Mac alic gêŋ dalô umboŋ-ŋga dinaŋ, ma aŋyalê ŋahu. Ma bocke dec mac
aŋyalê gêŋ dalô daêsam naŋ aö gakôm têŋ ŋasawa dindec, naŋ ŋahu
dom? 4 Mac lau sac naŋ apuc dômwêm Anötö, ma asa nem lêŋ bambaliŋ
gitôm lau mockaiŋ-ŋga. Mac aŋsalê gêŋ dalô, tigeŋ Anötö oc kêŋ gêŋ dalô
tigeŋ têŋ mac alic, gitôm gêŋ dalô naŋ iŋ kôm pi Jona.” Yisu sôm yom
dinaŋ su, goc hu ŋac siŋ ma kölhö gi.

Yisu puc lau Palêsai ti lau Sadiusi si giso asê
(Mak 8:14-21)

5 Têŋ ndoc Yisu ti ŋgacsêŋomi sêmbu akêŋ bugictoŋ ŋadaŋga sêmeŋ, naŋ
ŋgacsêŋomi sêkôc bolom dom, sêŋlhiŋ dau siŋ. 6 Ma Yisu sôm têŋ ŋac, “Ayob
daôm ŋapep tu lau Palêsai ti lau Sadiusi si yist.” 7 Goc ŋac sem yomgalôm
sêwhiŋ dandi ma sêsôm, “Iŋ sôm yom dinaŋ ŋahu bu yac dakôc bolom dom.”
8 Magoc Yisu kêyalê ŋac si yom dau, dec sôm, “O mac lau naŋ akêŋ whiŋ
gwalec! Tu sake-ŋga mac am yomgalôm awhiŋ daôm, ma gauc gêm bu aö
gasôm yom pi yist, ŋahu bu mac nem bolom mba? 9 Bocke mac nem gauc sa
pi gêŋ hoŋ naŋ aö gakôm, naŋ dom? Gauc nem bolom amaŋdaŋ naŋ gakêŋ
têŋ lau 5,000 seŋ. Tiŋambu mac ahoŋ ŋadêlê sa sip gatop hiŋga? 10 Ma têŋ
ndoc lau 4,000 seŋ bolom amaŋdaŋ ŋandôlu, naŋ ŋadêlê sip gatop hiŋga?
11 Aö gasôm yom pi bolom kaiŋ dinaŋ dom, ma bocke dec mac aŋyalê aneŋ
yom ŋahu dom? Ayob daôm ŋapep pi lau Sadiusi ti lau Palêsai si yist.” 12 Têŋ

dinaŋ ŋac si gauc sa. Ma sêŋyalê bu iŋ ndê yom hêganôŋ yist bolom-ŋga dom.
Sêŋyalê bu iŋ kêŋ puc ŋac bu sêyob dau pi yom naŋ lau Sadiusi ti lau Palêsai
sêndôhôŋ têŋ lau.

Pita hoc Yisu ŋahu asê
(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)

13 Yisu ti ndê ŋgacsêŋomi sêhôc asê gameŋ naŋ sêsam bu Sisaria Pilipai, ma
iŋ ndac ŋac, "Lau sêsôm sake pi Ŋamalac ndê Atu? Sêsôm bu iŋ asa?" 14 Ma
sêsôm, "Lau ŋatô sêsôm bu am Jon, Ŋgac Kêku Lau-ŋga, ma ŋatô sêsôm bu am
Elaija, ma ŋatô sêsôm bu am Jeremaya me propet akwa-kwa si daŋ."
15 Goc Yisu ndac ŋac, "Ma mac daôm, mac asôm bu aö asa?" 16 Ma Saimon
Pita ô yom ma sôm, "Am Mesaya, Anötö Tali Ŋadau ndê Atu am." 17 Dec Yisu
sôm, "O Saimon, Jona ndê atu, aö awhaŋ hôc am, bu ŋamalac daŋ hoc yom
dau asê têŋ am dom. Damaŋ undambê-ŋga kêŋ gauc dinaŋ têŋ am. 18 Aö
wasôm têŋ am, bu am Pita, ma aö wandic aneŋ gôlôwac dabuŋ sa sêlhac
hoc dau ŋahô.[h] Ma ŋaclai lambwam-ŋga gitôm dom bu ku ŋac dulu. 19 Ma aö
wakêŋ ki têŋ am bu yob gatam lau sêsôc Anötö ndê gôliŋ ŋapu-ŋga. Ma gêŋ
bocke naŋ am bu êmbwala su yêc nom, naŋ wambwala su yêc undambê. Ma
gêŋ bocke naŋ am bu sô dôŋ yêc nom, naŋ wasô dôŋ yêc undambê bocdinaŋ."
20 Yisu sôm yom dinaŋ su, goc gic yao iŋ ndê ŋgacsêŋomi ti ŋaŋga, bu sêsôm
asê têŋ lau bu iŋ Mesaya dau dom.

Yisu sôm gwanaŋ bu iŋ oc hôc ŋandê
(Mak 8:31-33; Luk 9:22)

21 Têŋ têm dinaŋ Yisu gic hu sôm yom têŋ ndê ŋgacsêŋomi, pi gêŋ naŋ oc hôc
asê iŋ. Iŋ whê sa bu iŋ gic waê bu têŋ Jerusalem ndi, ma lau bata Israel-ŋga ti
dabuŋsiga atu-tu, ma kêdôhôŋwaga yomsu-ŋga oc sêkêŋ ŋawapac daêsam têŋ
iŋ e lau sêndic iŋ ndu. Ma têŋ bêc titö-ŋga Anötö oc uŋ iŋ sa mbo tali tiyham.
22 Goc Pita kôc iŋ sa ŋasawa sauŋ gi, ma sôm iŋ bocdec bu, "Pômdau, mba! Tu
Anötö-ŋga, oc mba! Gêŋ dinaŋ oc tap am sa dom andô!" 23 Yisu kac dau kwi ma
sôm têŋ Pita, "Sadaŋ, kôc daôm sa lhö su! Am gauc gêm bu lhac aö ahuc, a? Am
kêyalê Anötö ndê lêŋ dom, am bu êmkuc ŋamalac si gauc ŋambwa."

Lau naŋ sêŋkuc Yisu oc sêhôc ŋawapac
(Mak 8:34–9:1; Luk 9:23-27)

24 Goc iŋ sôm têŋ iŋ ndê ŋgac-sêŋomi, "Asa naŋ tac whiŋ bu êŋkuc aö, naŋ
êŋgwiniŋ dau ma hôc ndê a gicso dau sa, ma êŋkuc aö. 25 Bu asa naŋ tac whiŋ

---

[h] **16:18** Yêc Yom Grik Pita ndê ŋaê sêsam bu 'Petros,' ma hoc sêsam bu 'petra.' Lau ŋatô gauc gêm bu Yisu ndê yom pi hoc naŋ iŋ ndê gôlôwac dabuŋ oc sêlhac ŋahô, naŋ hêganôŋ yom naŋ Pita hoc asê pi Yisu. Bu Pita hoc yom asê ma sôm bu Yisu iŋ Mesaya, Anötö Atu, ma yom dau ti gôlôwac dabuŋ hoŋ si yom sêkêŋ whiŋ-ŋga ŋahu.

bu sap gêŋ nom-ŋga dôŋ ŋapaŋ tu mbo tali-ŋga, naŋ oc niŋga. Magoc asa naŋ
bu hu gêŋ nom-ŋga siŋ tu êŋkuc aö-ŋga, naŋ oc niŋga dom. 26 Ŋamalac daŋ
bu po gêŋ nom-ŋga hoŋ sa, magoc iŋ dau gatu bu niŋga, dec gêŋ nom-ŋga hoŋ
dinaŋ oc tôm dom bu nem iŋ sa. Gêŋ ŋayham bocke yêc, naŋ gitôm bu dakêŋ
têŋ Anötö ô yac neŋ gatuŋ? 27 Tiŋambu Ŋamalac ndê Atu oc mbu meŋ ti Damba
ndê ŋaclai ti ŋawasi undambê-ŋga, ma whiŋ aŋela hoŋ. Têŋ dinaŋ iŋ oc kêŋ
ŋagêyô têŋ ŋamalac hoŋ tôm ndi, êŋkuc mêtê naŋ ŋac sêkôm. 28 Aö wasôm
yom ŋandô têŋ mac! Lau ŋatô naŋ sêlhac dec, naŋ oc gacgeŋ sêmbo tali e sêlic
Ŋamalac ndê Atu meŋ ti ndê ŋaclai nem gôliŋ-ŋga."

Pita, Jems ma Jon sêlic Yisu ndê ŋawasi
(Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)

17 1 Bêc 6 giŋga su, goc Yisu kôc Pita, ma Jems lu asi Jon sêwhiŋ iŋ, ma
ŋac tawasê sêpi lôc baliŋ daŋ si. 2 Yêc dindê sêlic Yisu ndê ŋamlic kaiŋ
daŋ sa. Iŋ aŋgô andô ŋawê sa gitôm ac pô gameŋ, ma iŋ ndê ŋakwê ŋawasi sêp
sambuc. 3 Ma sêlic Moses lu Elaija sêhoc dau asê ma iŋlu sem yomgalôm sêwhiŋ
Yisu. 4 Goc Pita sôm têŋ Yisu, "Pômdau, ŋayham kêlêc bu dambo dec. Am bu
tac whiŋ, goc aö wakwê bac tö bu mac ambo-ŋga, am nem bac daŋ, Moses ndê
daŋ, ma Elaija ndê bac daŋ." 5 Iŋ sôm yom dau mbo, ma dao ti ŋawê atu daŋ sip
meŋ ma kêgatöc ŋac ahuc. Ma awha daŋ sa yêc dao ŋalôm, naŋ sôm, "Aö neŋ
atuŋgac dau dindec. Aö gatisambuc iŋ, ma atac whiŋ iŋ ndu andô. Aŋgô iŋ ndê
yom maŋ!" 6 Têŋ ndoc ŋgac-sêŋomi tö sêŋgô awha dinaŋ, naŋ sêtöc dau ŋalêŋ
sac, ma sêhu dau aŋgô andô sip nom. 7 Magoc Yisu têŋ ŋac gi, kêmasec ŋac ma
sôm, "Atisa ma atöc daôm dom." 8 Ma sêhôc tandô sa ma sêlic bu Yisu tawasê
mbo.

Gêndac pi Elaija
(Mak 9:11-13)

9 Tiŋambu ŋac sêsip akêŋ lôc dau sêmeŋ, ma Yisu kêŋ yao ŋac bocdec bu,
"Andic miŋ pi gêŋ naŋ mac alic naŋ dom, e Ŋamalac ndê Atu tisa akêŋ lau
batê-ŋga." 10 Ma ŋgacsêŋomi tö dinaŋ sêndac iŋ bocdec bu, "Lau †Skraib naŋ
sêndôhôŋ yomsu, naŋ sêsôm bu Elaija oc meŋ hôc asê muŋ, ma tiŋambu Mesaya
oc meŋ. Yom dau ŋahu bocke?" 11 Goc Yisu ô yom ma sôm, "Elaija gic waê bu
meŋ ma êmasaŋ gêŋ hoŋ tisolop. 12 Ma aö wasôm têŋ mac, bu Elaija meŋ su,
tigeŋ lau sêŋyalê iŋ dom. Ma sêkôm mêtê sac têŋ iŋ tôm ŋac atac whiŋ. Ma ŋalêŋ
tigeŋ Ŋamalac ndê Atu oc sip ŋac si amba, ma sêkêŋ ŋandê atu têŋ iŋ." 13 Têŋ
dinaŋ ŋac si gauc sa bu Yisu ndê yom pi Elaija hêganôŋ Jon, Ŋgac Kêku Lau-ŋga.

Yisu soc ŋalau sac su yêc balê daŋ
(Mak 9:14-29; Luk 9:37-43)

14 Têŋ têm ŋac sêmbu sêmeŋ, naŋ sêtap lau toŋ atu sa, ma ŋgac daŋ têŋ
Yisu gi ma pôŋ haduc. 15 Ma iŋ sôm, "Pômdau, tamwalô aneŋ balê ma

nem iŋ sa. Iŋ hôc ŋawapac atu daŋ, ma ndoc daêsam kôm iŋ titoŋ e peŋ
sip ya me bu. 16 Aö gakôc iŋ gatêŋ nem ŋgac-sêŋomi ga, magoc ŋac sêtôm
dom bu sêkôm iŋ ŋayham sa." 17 Ma Yisu sôm, "O mac lau sac! Aö gambo
gawhiŋ mac ŋasawa hic baliŋ su, ma bocke mac atôm dom bu akôm gêŋ
daŋ? Aö wambo wawhiŋ mac tu wanem mac sa-ŋga ŋapaŋ dom! Mac
nem akêŋ whiŋ mbasi. Akôc balê dau sa ameŋ." 18 Goc Yisu hec yom
ŋalau sac naŋ mbo balê dau ŋalôm, ma soc iŋ sa awê gi, ma ŋagahô eŋ
balê dau ŋayham sa.

19 Tiŋambu ŋgacsêŋomi sêtêŋ Yisu si, ma sêndac iŋ gelec, "Tu sake-ŋga
yac atôm dom bu aseŋ ŋalau sac dinaŋ su?" 20 Ma iŋ ô yom ma sôm, "Mac
atôm dom, bu mac akêŋ whiŋ Anötö ndê ŋaclai gitôm dom. Yomandô aö
wasôm têŋ mac, bu mac nem akêŋ whiŋ bu nditôm gêŋ sauŋ andô daŋ,
tôm soc ŋamatu sauŋ, dec oc tôm bu mac asôm têŋ lôc daŋ bu puc dau
sa ma têŋ gameŋ wakuc ndi, goc lôc dau oc ndi. Akêŋ whiŋ, ma mac oc
atôm bu akôm gêŋ hoŋ. [21 Yac bu dasoc ŋalau sac kaiŋ dinaŋ su, goc gêŋ
ŋamata-ŋga dahu gêŋ daneŋ-ŋga siŋ tu gauc nem Anötö-ŋga, ma dateŋ
mbec ŋaŋga.]"

Yisu sôm tiyham bu iŋ oc mbac ndu ma tisa tiyham
(Mak 9:30-32; Luk 9:43-45)

22 Tiŋambu Yisu ndê ŋgac-sêŋomi sêkac dau sa yêc gameŋ Galili-ŋga,
ma iŋ sôm têŋ ŋac, "Tiŋambu oc sêkêŋ Ŋamalac ndê Atu sip lau ŋatô
amba. 23 Ŋac oc sêndic iŋ ndu, magoc têŋ bêc titö-ŋga Anötö oc uŋ iŋ sa
mbo tali tiyham." Yisu ndê yom dinaŋ kôm ŋgacsêŋomi si ŋalôm ŋawapac
ŋandô.

Takis Lôm Dabuŋ-ŋga

24 Tiŋambu Yisu ti ndê ŋgac-sêŋomi sêhôc asê malac Kapenaom, ma lau
naŋ sêkôc takis lôm dabuŋ-ŋga,[i] naŋ sêtêŋ Pita si ma sêndac iŋ bocdec
bu, "Bocke? Mac nem kêdôhôŋwaga oc kêŋ mone nemlhi takis lôm
dabuŋ-ŋga, me mba?" 25 Ma Pita sôm, "Heceŋ, iŋ oc nemlhi."

Têŋ ndoc Pita sôc andu gi, naŋ iŋ gic miŋ yom dau têŋ Yisu dom,
magoc Yisu dau ndac iŋ, "Saimon, am gauc gêm sake? Kiŋ nom-ŋga sêkôc
takis yêc lau asa? Sêkôc yêc ŋac dau si atui, me sêkôc yêc lau ŋatô?"
26 Goc Pita ô yom ma sôm, "Ŋac sêkôc takis yêc lau ŋatô." Ma Yisu sôm,
"Bocdinaŋ yomsu takis-ŋga hêganôŋ Kiŋ ndê atui dom. 27 Tigeŋ yham
dom bu ŋac sêlic yac sac. Bocdinaŋ sa ndi ma kêŋ gam yêc bugictoŋ. Ma i
ŋamata-ŋga naŋ am hê sa, naŋ kac i dau whasuŋ sa, ma am oc tap mone

---

[i] **17:24** Tôm yala tigeŋ-tigeŋ lauŋgac Israel-ŋga hoŋ naŋ si yala hôc gêlêc 20, naŋ semlhi takis lôm dabuŋ-ŋga. Takis dau gitôm lau Grik si mone drakma lu, gitôm ŋaôli naŋ sêkôc tu gweleŋ bêc lu-ŋga. Alic Eks 30:13 ma 38:26.

sa gitôm bu nemlhi hêclu neŋ takis lôm dabuŋ-ŋga. Kôc sa, ma kêŋ têŋ ŋac.”

Asa ti ŋamalac ŋamata-ŋga?
(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)

18 1 Têŋ ndoc dinaŋ ŋgac-sêŋomi sêtêŋ Yisu si, ma sêndac iŋ bocdec bu, “Lau naŋ sêmbo Anötö ndê gôliŋ ŋapu, naŋ si asa ti ŋamalac ŋamata-ŋga?” 2 Goc Yisu ta balêkoc sauŋ daŋ meŋ, ma kêŋ iŋ kalhac ŋac ŋalhu. 3 Ma iŋ sôm, “Anem daôm kwi ma aŋgwiniŋ daôm e atôm balêkoc sauŋ. Bu mba, naŋ wasôm yom ŋandô têŋ mac bu mac atôm dom bu asôc Anötö ndê gôliŋ ŋapu. 4 Asa naŋ bu êŋgwiniŋ dau nditôm balêkoc dindec, naŋ ti ŋamalac ŋamata-ŋga yêc Anötö ndê gôliŋ ŋapu. 5 Ma asa naŋ kôc balêkoc sauŋ daŋ gitôm iŋ dindec, naŋ sa tu aneŋ ŋaê-ŋga, naŋ gitôm iŋ kôc aö dauŋ sa.”

Puc pi lêtôm
(Mak 9:42-48; Luk 17:1-2)

6 Ma Yisu sôm, “Ŋamalac daŋ bu tim balêkoc sauŋ dindec si daŋ naŋ kêŋ whiŋ aö bu kôm mêtê sac, naŋ kôm giso atu. Oc ŋayham bu dasô hoc atu daŋ pi iŋ kachu, ma tambaliŋ iŋ sip gwêc tim ndi, ma gwêc kô iŋ mbac ndu. Ma boc-dinaŋ oc tôm dom bu iŋ tim balêkoc dau, ma tiŋambu tap Anötö ndê matôc sa.

7 “Aö wasôm têŋ mac, bu gêŋ lêtôm-ŋga oc sêmeŋ, ma sêkêŋ ŋawapac têŋ lau nom-ŋga. Tigeŋ asa naŋ bu kôc gêŋ lêtôm-ŋga daŋ meŋ, naŋ oc tap Anötö ndê matôc sa. Oyaê! 8 Bocdinaŋ am amam me gahim daŋ bu wê am bu kôm sac, goc tim kic. Oc ŋayham bu am sôc undambê ma ndöc tamli ti amam gatuc me gahim gatuc, hôc gêlêc naŋ am kôm sac ti lic sambuc e Anötö tuc am sip ya naŋ sa ŋapaŋ, naŋ ndi. 9 Ma am nem tanôm bu wê am bu kôm sac, goc kip sa ma êmbaliŋ niŋga. Am bu mbo tamli ndöc undambê ti tanôm tigeŋ, naŋ hôc gêlêc am mbo ti tanôm lu ma kôm sac, dec tiŋambu Anötö tuc am sip ya lambwam-ŋga ndi.”

Yom gôliŋ pi domba naŋ giŋga
(Luk 15:4-7)

10 “Ma ayob daôm ŋapep bu alic lau sauŋ dindec gitôm gêŋ ŋambwa dom. Aö wasôm têŋ mac, bu ŋac si aŋela naŋ sêmbo undambê, naŋ sêlhac Damaŋ undambê-ŋga ndê aŋgô andô-ŋga. [11 Ŋamalac ndê Atu meŋ bu nem lau naŋ siŋga su, naŋ si.]

12 “Akôc gauc pi ŋgac daŋ naŋ yob domba 100. Têŋ ndoc domba daŋ bu êŋsêlêŋ bambaliŋ e ndi niŋga, naŋ iŋ oc kôm sake? Iŋ oc hu 99 siŋ sêmbo, ma sa ndi êŋsalê daŋ naŋ giŋga. 13 Aö wasôm têŋ mac bu têŋ ndoc iŋ tap sa, naŋ iŋ ndê atac ŋayham tu domba tigeŋ dinaŋ-ŋga oc hôc gêlêc

iŋ ndê atac ŋayham pi 99 naŋ sêmbo, naŋ su. 14 Ma bocdinaŋ, mac nem
Damam undambê-ŋga tec bu lau sauŋ daŋ sêniŋga.”

Lêŋ tamatôc asidôwai si yom-ŋga

15 “Am nem asidôwa daŋ bu kôm sac têŋ am, goc am tamwasêm têŋ iŋ
ndi, ma sôm iŋ ndê giso asê têŋ iŋ. Iŋ bu ŋgô am nem yom ma kac ndê
ŋalôm kwi, dec amlu apitigeŋ tiyham ma ambo ti yom malô. 16 Magoc
iŋ bu ŋgô dom, dec kôm tôm yac neŋ ŋagôliŋ, naŋ sôm bu yom naŋ lau
lu me tö sêpuc dôŋ, naŋ dakôc sa ti yom ŋandô. Boc-dinaŋ kôc ŋamalac
tigeŋ me lu sêwhiŋ am, tu bu sêpuc am nem yom dôŋ-ŋga, ma atêŋ
nem asidôwa dau andi. 17 Ma asidôwa dau bu sôc lau dinaŋ si yom ŋapu
dom, naŋ sôm yom dau asê têŋ gôlôwac dabuŋ hoŋ. Ma iŋ bu tec bu sôc
gôlôwac dabuŋ si yom ŋapu, naŋ goc alic iŋ gitôm ŋgac sambuc me ŋgac
kôc takis-ŋga naŋ kêyalê Anötö dom.
18 “Aö wasôm yom ŋandô têŋ mac. Gêŋ bocke naŋ mac ambwala su yêc
nom, naŋ wambwala su yêc undambê. Ma gêŋ bocke naŋ mac asô dôŋ
yêc nom, naŋ wasô dôŋ yêc undambê bocdinaŋ.
19 “Ma gêŋ daŋ tiyham. Mac nem ŋamalac lu me tö bu ŋalôm tigeŋ bu
ateŋ gêŋ daŋ têŋ Damaŋ undambê-ŋga, naŋ iŋ oc kêŋ têŋ mac. 20 Ŋahu
bu gameŋ bocke naŋ mac nem ŋamalac lu me tö akac daôm sa tu aneŋ
ŋaê-ŋga, naŋ aö oc wambo wawhiŋ mac.”

Dasuc asidôwai si sac kwi maŋ

21 Pita têŋ Yisu gi, ma ndac iŋ bocdec bu, “Pômdau, sôm têŋ aö. Aneŋ
asidôwa daŋ bu kôm sac têŋ aö ŋapaŋ, naŋ wasuc iŋ ndê sac kwi tidim
hiŋga? Nditôm 7, me tidim hiŋga?” 22 Goc Yisu sôm, “Aö wasôm têŋ am,
bu tidim 7 dom. Suc iŋ ndê sac kwi tidim 77 ma hôc gêlêc. Sê sa dom!
23 “Aŋgô su naŋ! Aö bu wawhê sa têŋ mac, lêŋ dasuc sac kwi-ŋga naŋ
gic waê lau naŋ sêmbo Anötö ndê gôliŋ ŋapu. Kiŋ daŋ mbo, ma iŋ tac
whiŋ bu êmasaŋ yom whiŋ iŋ ndê lau akiŋ naŋ si tôp yêc iŋ. 24 Iŋ gic
hu gweleŋ dau, ma sêkêŋ ŋgac daŋ kalhac iŋ aŋgô-ŋga, naŋ ndê tôp atu
andô, gitôm mone talent 10,000.[j] 25 Ŋgac dinaŋ gitôm dom bu ô ndê tôp,
goc Kiŋ dau sôm bu sêkêŋ iŋ ti iŋ ndê awhê ma balêkoc ma iŋ ndê gêŋ
hoŋ bu lau sênemlhi ô tôp dau. 26 Dec ŋgac akiŋ dau hu dau sip gi pôŋ
haduc têŋ Kiŋ, ma teŋ iŋ bocdec bu, ‘Kêŋ ŋasawa têŋ aö, ma waô gêŋ
hoŋ!’ 27 Goc Kiŋ tawalô iŋ, ma hu yom tôp-ŋga siŋ, ma kêŋ iŋ sa gi.
28 “Tigeŋ tiŋambu ŋgac dau tap ŋgac akiŋ daŋ sa, naŋ ndê tôp sauŋ yêc
iŋ, gitôm mone †denarii 100.[k] Iŋ gôlô ŋgac dau dôŋ, hôc iŋ sip kachu, ma

---

[j] **18:24** Lau Grik si mone naŋ sêsam bu talent, naŋ ŋaôli atu andô - talent tigeŋ gitôm K5-6,000. Bocdinaŋ ŋgac dau ndê tôp hôc gêlêc 5 milien kina. [k] **18:28** Ŋgac dau ndê tôp gitôm K5-600.

sôm, ‘Am ndic nem tôp têŋ aö!’ 29 Ma ŋgac dau hu dau sip gi pôŋ haduc
ma teŋ iŋ bocdec bu, ‘Kêŋ ŋasawa têŋ aö ma waô neŋ tôp.’ 30 Tigeŋ iŋ tec,
ma kêŋ ŋgac dau ndöc gapocwalô e iŋ ô tôp hoŋ pacndê. 31 Lau akiŋ ŋatô
sêlic gêŋ dinaŋ, dec ŋalôm ŋawapac ŋandô, ma sêtêŋ Kiŋ si ma sic miŋ
gêŋ hoŋ têŋ iŋ. 32 Goc iŋ ta ŋgac akiŋ dau ma sôm têŋ iŋ, ‘Am ŋgac sac!
Am teŋ aö bu taŋwalô am, dec aö gahu am nem yom tôp-ŋga siŋ. 33 Tu
sake-ŋga am tamwalô ŋgac dinaŋ dom, gitôm aö taŋwalô am?’ 34 Goc iŋ
tac ŋandê atu, ma kêŋ ŋgac akiŋ dau têŋ lau gapocwalô-ŋga, bu sêndic iŋ
ŋamlic ŋandê ma ndöc gapocwalô e iŋ ndic ndê tôp sambuc su.”

35 Yisu gic bata yom gôliŋ dau, goc sôm, “Mac bocdinaŋ, asuc nem
asidôwai si sac kwi ma gauc nem tiyham dom. Bu mba, dec aneŋ Damaŋ
undambê-ŋga oc kôm têŋ mac gitôm Kiŋ dinaŋ kôm têŋ ndê ŋgac akiŋ.”

Anötö tec bu awhê lu ŋgac sêhu dau siŋ
(Mak 10:1-12)

19 1 Yisu sôm yom dau su, goc hu gameŋ Galili-ŋga siŋ, ma têŋ
gameŋ Judia-ŋga naŋ yêc Bu Jordan ŋadaŋga têŋ ac pi-ŋga, naŋ
gi. 2 Lau daêsam sêŋkuc iŋ, ma yêc gameŋ dinaŋ iŋ kôm ŋac si gêmbac
ŋayham sa.

3 Ma lau Palêsai ŋatô sêtêŋ iŋ si bu sêtim iŋ, dec sêndac iŋ bocdec bu,
“Yom daŋ yêc, naŋ tôm bu ŋgac daŋ hu ndê awhê siŋ, me mba? Iŋ oc
êŋgilì yomsu, me mba?” 4 Goc iŋ sôm, “Mac aŋyalê Anötö ndê yom naŋ
sêto yêc, me mba? Yom dau sôm bu, ‘*Têŋ têm ŋamata-ŋga Anötö kêmasaŋ
ŋamalac awhê ma ŋgac.*’ 5 Ma yom daŋ tiyham sôm, ‘*Tu dinaŋ-ŋga ŋgac
daŋ oc hu damba lu dinda siŋ, ma sap iŋ ndê awhê dôŋ. Ma iŋlu sêti gêŋ
tigeŋ.*’ 6 Yom dau whê sa bu iŋlu sêmbo sêtôm ŋamalac lu dom, iŋlu sêti
gêŋ tigeŋ yêc Anötö aŋgô-ŋga. Bocdinaŋ yham dom andô bu ŋamalac
sêkac gêŋ naŋ Anötö dau kêŋ pitigeŋ, naŋ su.”

7 Goc sêndac iŋ, “Bocdinaŋ dec tu sake-ŋga Moses to yomsu daŋ, naŋ
sôm bu ŋgac daŋ gitôm bu to bapia hu nawhê siŋ-ŋga, goc hu iŋ siŋ?”
8 Ma Yisu ô yom bocdec bu, “Moses kêyalê bu mac nem ŋalôm ŋadandi,
dec sôm bu ŋgac daŋ gitôm bu hu ndê awhê siŋ. Tigeŋ têŋ têm ŋamata-
ŋga Anötö kêmasaŋ ŋamalac awhê ma ŋgac tu bu sêhu dau siŋ-ŋga dom.
9 Aö wasôm têŋ mac, bu yom tigeŋ yêc bu ŋgac daŋ hu ndê awhê siŋ, naŋ
awhê dau kôm mêtê mockaiŋ-ŋga whiŋ ŋgac daŋ. Ma ŋgac daŋ bu hu ndê
awhê siŋ tu gêŋ dau-ŋga daŋ-ŋga, ma nem awhê wakuc, naŋ kôm mêtê
mockaiŋ-ŋga yêc Anötö aŋgô-ŋga.”

10 Têŋ dinaŋ Yisu ndê ŋgac-sêŋomi sêsôm têŋ iŋ, “Bu bocdinaŋ, dec
mboe oc ŋayham bu lau sênem dau dom, a? Oc ŋawapac atu bu awhê lu
ŋgac sêsôc yom dau ŋapu.” 11 Magoc iŋ sôm, “Mba! Anötö kêmasaŋ awhê
lu ŋgac bu sênem dau. Magoc lau tigeŋ-tigeŋ iŋ kêmasaŋ ŋac bu sênem
awhê me ŋgac dom. 12 Lauŋgac ŋatô dindai sêkôc ŋac, naŋ sêtôm dom bu

sênem awhê. Ma lauŋgac ŋatô naŋ sêsê ŋac bu sênem awhê dom. Ma ŋatô sêkêŋ dau sambuc tu gweleŋ ŋawaê ŋayham-ŋga tu bu sêpo Anötö ndê gôliŋ sa, ma tu dinaŋ-ŋga dec sem awhê dom. Am asa naŋ gitôm bu kôc yom dindec sa ma sôc ŋapu, naŋ kôc sa."

Yisu gêm mbec balêkoc
(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)

13 Lau ŋatô sêkôc si balêkoc sêtêŋ Yisu si. Ŋac tac whiŋ bu iŋ kêŋ amba
sac ŋac, ma teŋ mbec pi ŋac. Tigeŋ ŋgacsêŋomi sêsôm dinda ti dambai.
14 Goc Yisu sôm, "Atec balêkoc sêtêŋ aö sêmeŋ. Alhac ŋac ahuc dom, bu
Anötö ndê gôliŋ gic lau naŋ sêtôm balêkoc sauŋ dindec, naŋ ŋawaê."
15 Ma iŋ kêŋ amba sac ŋac hoŋ ma gêm mbec ŋac, goc tisa ma kölhö gi.

Ŋgac ti lêlôm
(Mak 10:17-22; Luk 18:18-23)

16 Ma ŋgac daŋ têŋ Yisu gi, ma ndac iŋ bocdec bu, "Kêdôhôŋwaga, aö
wakôm gêŋ ŋayham bocke, dec tiŋambu Anötö oc kôc aö sa wandöc taŋli
yêc undambê?" 17 Yisu ô yom ma sôm, "Tu sake-ŋga am ndac aö bu gêŋ sake
iŋ gêŋ ŋayham? Anötö tawasê iŋ ŋayham. Am bu ndöc tamli yêc undambê,
naŋ daŋam wambu yomsu naŋ Anötö kêŋ têŋ Moses." 18 Goc ŋgac dau ndac,
"Yomsu hoŋ, me yomsu bocke?" Ma Yisu sôm, "Yomsu bocdec bu, *'Ndic
ŋamalac ndu dom. Kôm gêŋ mockaiŋ-ŋga dom. Nem kaŋ gêŋ dom. Sôm yom tasaŋ
pi lau dom.* 19 *Toc damam lu dinam sa,'* ma *'Tac whiŋ lau ŋatô gitôm am tac whiŋ
daôm.' "* 20 Goc iŋ sôm, "Yomsu hoŋ dinaŋ aö kakuc gambo. Ma gêŋ sake yêc
tu wakôm-ŋga?" 21 Ma Yisu sôm, "Am bu ti ŋgac gitêŋ, naŋ sa ndi ma kêŋ nem
gêŋ hoŋ têŋ lau sênemlhi, ma kêŋ ŋa-awa têŋ lau ŋalôm sawa. Ma bocdinaŋ
dec êmyalê bu am nem awa ŋandô yêc undambê. Ma tiŋambu mweŋ ma
êmkuc aö." 22 Ŋgac dau iŋ ndê yala daêsam dom, ma têŋ ndoc iŋ ŋgô Yisu ndê
yom dinaŋ, goc iŋ kölhö ti ŋalôm ŋawapac gi. Ŋahu bu iŋ ŋgac ti lêlôm.

Puc pi awa ti wapa
(Mak 10:23-31; Luk 18:24-30)

23 Goc Yisu sôm têŋ ndê ŋgac-s êŋomi, "Yomandô wasôm têŋ mac, b u
lau ti lêlôm oc tôm dom bu sêsôc Anötö ndê gôliŋ ŋapu ŋagahô, ŋahu bu
ŋac si awa ti wapa hê ŋac kwi. 24 Aŋgô! Bôc atu daŋ gitôm kamel, oc tôm
bu sôc so ŋalasê ŋagahô hôc gêlêc ŋgac ti lêlôm daŋ, naŋ bu sôc Anötö
ndê gôliŋ ŋapu." 25 Têŋ ndoc ŋgacsêŋomi sêŋgô yom dinaŋ dec sêhêdaê
ŋandô, ma sêndac Yisu, "Bu bocdinaŋ dec asa oc tôm bu tap Anötö ndê
mwasiŋ nem lau si-ŋga sa? Oc ŋawapac atu!" 26 Magoc Yisu tahê ŋac ma
sôm, "Gêŋ naŋ ŋamalac sêtôm dom bu sêkôm, naŋ Anötö gitôm bu kôm."
27 Ma Pita ô yom ma sôm, "Yac ahu gêŋ hoŋ siŋ tu aŋkuc am-ŋga.
Bocdinaŋ yac oc atap mwasiŋ bocke sa?" 28 Dec Yisu sôm têŋ ŋac

hoŋ, “Yomandô wasôm têŋ mac, bu têŋ ndoc ŋambu-ŋga naŋ gêŋ hoŋ
sêtiwakuc, naŋ Ŋamalac ndê Atu oc ndöc iŋ ndê pôŋ Kiŋ-ŋga ti ŋaclai ma
ŋawasi atu. Ma mac lau naŋ aŋkuc aö, naŋ oc andöc pôŋ 12, ma anem
gôliŋ lau Israel-ŋga si toŋ 12. 29 Ma lau hoŋ naŋ sêhu andu me damba lu
dinda, me asidôwai ma balêkoc, me nom siŋ tu aö-ŋga, naŋ Anötö oc kêŋ
gêŋ kaiŋ dinaŋ daêsam têŋ ŋac ô. Ma tiŋambu iŋ oc kêŋ ŋac sêwêkaiŋ
gameŋ sêndöc tali ŋapaŋ-ŋga.
30 “Magoc lau daêsam naŋ sêti lau ŋamata-ŋga têŋ têm kwahic dec-ŋga,
naŋ oc sêti lau ŋambu-ŋga, ma lau ŋambu-ŋga oc sêti lau ŋamata-ŋga.”

Yom gôliŋ pi lau naŋ sem gweleŋ yêc ôm wain-ŋga.

20 1 Goc Yisu sôm, “Aŋgô yom gôliŋ dindec pi Anötö ndê gôliŋ, oc
whê aneŋ yom dinaŋ sa. Ŋgac daŋ mbo, naŋ wêkaiŋ ôm wain-
ŋga atu daŋ. Iŋ tisa têŋ bêbêc ganduc ma sôc malac lôm gi, ma kêsalê lau
tu sênem gweleŋ yêc iŋ ndê ôm-ŋga. 2 Iŋ tap lau ŋatô sa, ma sôm bu iŋ
oc nemlhi ŋac ŋa mone gitôm †denarias tigeŋ tu gweleŋ bêc tigeŋ-ŋga.
Goc iŋ kêkiŋ ŋac sêsôc iŋ ndê ôm si. 3 Ma têŋ acgatu gitôm 9 kilok, iŋ sa
gi gêlic lau ŋatô sêlhac ŋambwa sêlhac malac lôm. 4 Ma iŋ sôm têŋ ŋac,
‘Andi akôm gweleŋ yêc aneŋ ôm wain-ŋga, ma aö oc wakêŋ ŋaôli solop
têŋ mac ô nem gweleŋ.’ 5 Goc sêsôc ôm si ma sem gweleŋ. Ma iŋ kôm
bocdinaŋ têŋ ac kalhac lhu ma têŋ 3 kilok telha-ŋga. Iŋ gi tap lau sa, ma
kêkiŋ ŋac si sêkôm gweleŋ. 6 Ma têŋ 5 kilok telha-ŋga iŋ sa gi tap lau
ŋatô sa, naŋ sêlhac ŋambwa. Ma iŋ sôm têŋ ŋac, ‘Tu sake-ŋga mac ambo
ŋambwa têŋ acsalô sambuc dindec?’ 7 Ma sêsôm, ‘Lau daŋ sêmeŋ sêkêŋ
gweleŋ têŋ yac tu akôm-ŋga dom.’ Goc iŋ sôm, ‘Mac andi anem gweleŋ
yêc aneŋ ôm.’
8 “Têŋ ac gi sip, goc ôm ŋadau sôm têŋ iŋ ndê ŋgac ŋamata-ŋga, ‘M
bwêc lau naŋ sem gweleŋ sêmbo, naŋ sêmeŋ, ma kêŋ ŋac si ŋaôli têŋ
ŋac. Nemlhi lau naŋ sêmeŋ têŋ 5 kilok telha-ŋga naŋ muŋ, goc tiŋambu
nemlhi lau naŋ sêmeŋ têŋ bêbêc.’ 9 Ma lau naŋ ŋadau kôc ŋac sa têŋ 5
kilok, naŋ sêkôc denarias tigeŋ-tigeŋ ti ŋac si ŋaôli tôm gi. 10 Tu dinaŋ-
ŋga dec lau naŋ sic hu gweleŋ têŋ bêbêc, sêkêŋ bata bu oc sêkôc ŋaôli
hôc gêlêc denarias tigeŋ su. Magoc ŋac hoŋ sêkôc denarias tigeŋ. 11 Têŋ
dinaŋ ŋac sic hu sêtucdiŋ ŋadau, 12 ma sêsôm, ‘Lau naŋ sêmeŋ tiŋambu,
naŋ sem gweleŋ gitôm ŋasawa apê, ma yac am gweleŋ atu ma ac pec yac
acsalô sambuc dindec. Magoc yac hoŋ akôc ŋaôli kaiŋ tigeŋ.’ 13 Magoc
ŋadau sôm têŋ ŋac si daŋ, ‘O aneŋ silip! Bocke dec am sôm bu aö gakôm
gêŋ so têŋ am? Bêbêc lec am gôlôc bu kôc denarias tigeŋ ti am nem ŋaôli
gweleŋ-ŋga. 14 Boc-dinaŋ kôc nem ŋaôli sa, ma lhö ndi. Aö tac whiŋ bu
wakêŋ ŋaôli têŋ lau ŋambu-ŋga gitôm aö gakêŋ têŋ am. 15 Mone dindec
aneŋ gêŋ, ma wakôm tôm aö atac whiŋ. Bocke dec am gêlic sac bu aö
ŋgac wamwasiŋ lau-ŋga.’ ”

16 Goc Yisu sôm têŋ ndê ŋgac-sêŋomi, “Bocdinaŋ, lau ŋambu-ŋga oc sêti
lau ŋamata-ŋga, ma lau ŋ amata-ŋga oc sêti lau ŋambu-ŋga.”

Yisu sôm tiyham bu iŋ oc mbac ndu
(Mak 10:32-34; Luk 18:31-33)

17 Tiŋambu Yisu ma lau naŋ sêŋkuc iŋ, sêŋsêlêŋ sêmbo seŋ bu sêpi
malac Jerusalem sêndi. Ma Yisu wê ŋgacsêŋomi 12 sêsa si sêmbo dau-
ŋga, ma sôm têŋ ŋac, 18 “Kwahic dec yac oc dapi malac Jerusalem
dandi, ma ŋgac daŋ oc kêŋ Ŋamalac ndê Atu sip dabuŋ-siga atu-tu ti
kêdôhôŋwaga yomsu-ŋga amba. Ŋac oc sêkic yom bu sêndic iŋ ndu, 19 ma
sêkêŋ iŋ sip lau Rom-ŋga amba. Ma lau Rom-ŋga oc sêsu iŋ susu, ma
sêndic iŋ ŋamlic ŋandê atu, goc sêndic iŋ ndu pi a gicso dau. Ma têŋ bêc
titö-ŋga, Anötö oc uŋ iŋ sa mbo tali tiyham.”

Jems lu Jon bu sêhôc gêlêc ŋgac-sêŋomi ŋatô
(Mak 10:35-45)

20 Têŋ ndoc dinaŋ Jems lu Jon dinda bu teŋ gêŋ daŋ têŋ Yisu nem iŋlu
awha, goc kôc Sebedi ndê atu lu dinaŋ sa sêtêŋ Yisu si, ma pôŋ haduc yêc
iŋ aŋgô-ŋga. 21 Ma Yisu ndac, “Am tac whiŋ sake?” Goc awhê dau sôm,
“Aö tac whiŋ bu am toc aneŋ atuŋ lu dindec sa, ma sôm bu iŋlu sêndöc
sêwhiŋ am têŋ ndoc am ndöc nem pôŋ kiŋ-ŋga ma nem gôliŋ lau. Kêŋ daŋ
ndöc amam andô-ŋga, ma daŋ ndöc gasê-ŋga.” 22 Dec Yisu sôm têŋ iŋlu,
“Amlu aŋyalê gêŋ naŋ amlu andac, naŋ dom. Amlu atôm bu anôm gêŋ sip
laclhu ŋawapac-ŋga naŋ aö wanôm, a?” Ma iŋlu sêsôm, “Aêc, alu atôm.”
23 Ma Yisu sôm, “Yomandô, amlu oc ahôc ŋawapac gitôm aö wahôc.
Magoc aö dec oc waŋyaliŋ lau sa bu sêndöc aö amaŋ andô-ŋga me gasê-
ŋga, naŋ dom. Aneŋ Damaŋ ti ŋadau bu êŋyaliŋ lau sa bu sêndöc dinaŋ.”
24 Têŋ ndoc ŋgacsêŋomi amaŋlu sêŋgô yom dau ŋawaê, dec kôm ŋac
atac ŋandê têŋ Jems lu Jon. 25 Goc Yisu mbwêc ŋac sêtêŋ iŋ si, ma sôm,
“Mac aŋyalê bu lau sambuc si gôliŋwaga sêtoc dau sa têŋ ŋac si lau, ma
ŋac si lau bata sêŋgwiniŋ lau naŋ sêmbo ŋac ŋapu. 26 Tigeŋ mac aŋkuc
ŋac si mêtê dau dom. Mba! Mac nem asa naŋ tac whiŋ bu ti ŋamalac
tiwaê yêc Anötö aŋgô-ŋga, naŋ nem akiŋ mac. 27 Aêc! Asa naŋ bu ti mac
nem ŋamalac ŋamata-ŋga, naŋ êŋgwiniŋ dau ma ti mac nem ŋgac akiŋ
ŋambwa. 28 Ŋalêŋ tigeŋ Ŋamalac ndê Atu meŋ bu lau sênem akiŋ iŋ dom.
Iŋ meŋ bu nem akiŋ lau, ma bu kêŋ dau ti da bu nemlhi lau daêsam si sac
ŋatôp.”

Yisu kôm ŋgac tapec lu ŋayham sa
(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)

29 Têŋ ndoc Yisu ti iŋ ndê ŋgac-sêŋomi sêhu malac Jeriko siŋ, naŋ lau
daêsam sêŋkuc iŋ. 30 Ŋgac tapec lu sêndöc seŋ ŋamakê, ma sêŋgô ŋawaê

bu Yisu kêsêlêŋ meŋ, goc sêmbwêc, “Pômdau, Dawid ndê Atu, tamwalô
alu.” 31 Goc lau sêsôm iŋlu bu sênem dau dôŋ. Magoc iŋlu sêmbwêc ti
ŋaŋga, “Pômdau, Dawid ndê Atu, tamwalô alu.” 32 Yisu kwê dôŋ kalhac
ma ta iŋlu sêmeŋ. Ma iŋ ndac, “Amlu atac whiŋ bu wakôm sake têŋ
amlu?” 33 Ma sêô yom ma sêsôm, “Pômdau, alu atac whiŋ bu tanôŋ
ŋayham sa.” 34 Dec Yisu tawalô iŋlu, ma kêmasec iŋlu tandô. Ma ŋagahô
iŋlu tandô ŋayham sa, ma sêŋkuc iŋ.

Yisu hôc asê Jerusalem
(Mak 11:1-10; Luk 19:29-38; Jon 12:12-15)

21 1 Ŋac sêsuŋ sa Jerusalem ma sêhôc asê malac Betpagi yêc Lôc Olib.
Ma Yisu kêkiŋ ndê ŋgacsêŋomi si ŋgac lu, 2 ma sôm têŋ iŋlu, “Amlu
asôc malac dindê andi, ma amlu oc atap doŋki dinda daŋ sa, naŋ sêsô dôŋ
kalhac, whiŋ doŋki dau ŋatu. Aŋgapwêc su, ma akôc sa atêŋ aö ameŋ. 3 Ma
ŋamalac daŋ bu ndac amlu pi gêŋ dau, naŋ asôm têŋ iŋ bu, ‘Pômdau tac whiŋ
bu doŋki lu dindec sênem iŋ sa,’ ma ŋagahô iŋ oc kêŋ doŋki lu dau têŋ amlu.”
4 Ŋalêŋ dinaŋ dec yom naŋ propet akwa daŋ sôm, naŋ ŋandô sa. Yom
dau sêto yêc bocdec:
5 Asôm têŋ lau †Sayon-ŋga bu, “Alic su naŋ! Mac nem Kiŋ têŋ mac meŋ. Iŋ
ŋgac malô, ma iŋ meŋ ndöc doŋki ŋatu daŋ ŋahô.” *[Sek 9:9; Ais 62:11]*
6 Ŋgacsêŋom lu dinaŋ sêsôc malac si, ma sêkôm tôm Yisu sôm. 7 Sêwê doŋki
dinda lu ŋatu sêtêŋ Yisu si, ma sêkêŋ ŋac si ŋakwê awê-ŋga sac doŋki, ma Yisu
pi gi ndöc ŋahô. 8 Ma lau daêsam sêhê si ŋakwê yêc seŋ, ma sêhêako a ŋalauŋ
ma sêkêŋ yêc seŋ. 9 Ma lau toŋ atu naŋ sêŋsêlêŋ sêmuŋ Yisu, ti lau naŋ sêŋkuc
iŋ, naŋ sêmbwêc, “Hosana têŋ Dawid ndê Atu. Anötö nem mbec iŋ naŋ meŋ
gêm Pômdau aŋgô. Hosana têŋ Anötö lôlôc-ŋga.”
10 Têŋ ndoc Yisu sôc malac Jerusalem gi, naŋ lau malac-ŋga hoŋ gauc
gêm yom daêsam ma sêndac, “Iŋ asa dê?” 11 Ma lau daêsam sêŋgô ŋac
si yom ma sêsôm, “Iŋ Yisu, propet atu naŋ meŋ akêŋ malac Nasaret yêc
gameŋ Galili-ŋga.”

Yisu soc lau su yêc lôm dabuŋ
(Mak 11:15-18; Luk 19:45-46)

12 Yisu sôc lôm dabuŋ ŋabatêm-ndö gi, ma soc lau naŋ sic dulu gêŋ ti semlhi
gêŋ, naŋ su. Ma iŋ tac lau naŋ sêô mone,[l] naŋ si tebo sa, ma lau naŋ sêkêŋ
balusi[m] tu lau sênemlhi-ŋga, naŋ iŋ kêbalip ŋac si gêŋ hoŋ giŋga. 13 Ma iŋ

---

[l] **21:12** Lau sêmeŋ akêŋ gameŋ baliŋ bu sêlic om atu-atu yêc malac Jerusalem, ma bu sêkêŋ da ya ti sêtoc Anötö sa yêc lôm dabuŋ. Ŋac gitôm dom bu sênemlhi gêŋ bu sêkêŋ ti da, me sênemlhi takis lôm dabuŋ-ŋga ŋa mone akêŋ ŋac si gameŋ, ma bocdinaŋ lau ŋatô sêkôm gweleŋ yêc lôm dabuŋ ma sêô ŋac si mone ŋa mone naŋ gitôm bu sênemlhi gêŋ-ŋga.
[m] **21:12** Lau ŋalôm sawa naŋ gitôm dom bu sênemlhi domba bu sêkêŋ ti da, naŋ semlhi balusi bu sêkêŋ ti da. (Alic Lev 5:7, 12:6, 14:22 ma Luk 2:22-24).

sôm, “Sêto Anötö ndê yom yêc, naŋ sôm, *‘Aneŋ andu gic waê bu lau sêteŋ mbec sêmbo-ŋga.’* Tigeŋ mac akôm Anötö ndê andu ti lau kaŋ si gameŋ.”
14 Lau bôliŋ ti lau tapec sêtêŋ Yisu si yêc lôm dabuŋ ŋamakê, ma
iŋ kôm ŋac ŋayham sa. 15 Ma balêkoc naŋ sêmbo gameŋ dinaŋ, n aŋ
sêmbwêc yom bocdec, “Hosana têŋ Dawid ndê Atu!” Magoc têŋ ndoc
dabuŋsiga atu-tu ma kêdôhôŋwaga yomsu-ŋga sêlic gêŋ dalô naŋ Yisu
kôm, ma sêŋgô balêkoc dau si yom, dec kôm ŋac atac ŋandê atu. 16 Ma
sêndac iŋ, “Am ŋgô balêkoc dindec sêmbwêc yom so, me?” Ma iŋ sôm,
“Mba! Sêto yom yêc bocdec bu, *‘Anötö kêyaliŋ balêkoc ti lau sauŋ sa, tu bu sêhoc iŋ ndê waê asê-ŋga.’ ”*
17 Tiŋambu Yisu hu ŋac siŋ ma sa yêc malac Jerusalem gi, ma têŋ
ôbwêc dinaŋ iŋ yêc malac Betani.

Yisu pucbo a kiŋ daŋ
(Mak 11:12-14, 20-24)

18 Têŋ bêbêc ganduc Yisu kêsêlêŋ bu mbu têŋ Jerusalem ndi, ma gêŋ yô
iŋ. 19 Ma iŋ gêlic a kiŋ daŋ kalhac seŋ ŋamakê, goc têŋ a dau gi ma kêsalê
a ŋandô. Tigeŋ a dau ŋandô mba, iŋ tap ŋalauŋ ŋambwa sa. Dec iŋ pucbo
a dau ma sôm, “Am oc nem ŋandô tiyham dom!” Ma ŋagahô a dau mbac.
20 Têŋ ndoc ŋgacsêŋomi sêlic gêŋ dau, dec sêhêdaê ma sêndac dandi,
“Bocke dec a dindê mbac ŋagahô?” 21 Ma Yisu ô yom ma sôm, “Aö wasôm
yom ŋandô têŋ mac. Akêŋ whiŋ, ma atac lu-lu pi Anötö ndê ŋaclai dom.
Ma mac oc atôm bu akôm tôm naŋ aö gakôm têŋ a dindê. Ma mac oc atôm
bu akôm gêŋ dalô atu-tu ŋatô whiŋ. Oc nditôm mac asôm têŋ lôc dindê bu,
‘Puc daôm sa, ma sip gwêc ŋalôm ndi,’ ma gêŋ dau oc ŋandô sa. 22 Mac bu
akêŋ whiŋ, goc gêŋ naŋ mac ateŋ têŋ Anötö, naŋ iŋ oc kêŋ têŋ mac.”

Gêndac pi Yisu ndê ŋaclai ŋahu
(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)

23 Yisu têŋ lôm dabuŋ gi, ma kêdôhôŋ lau mbo lôm ŋamakê, ma
dabuŋsiga atu-tu ti lau bata Israel-ŋga sêtêŋ iŋ si. Ma sêndac iŋ, “Am kôc
ŋaclai yêc nde, bu kôm gêŋ hoŋ naŋ am kôm? Asa kêŋ têŋ am?” 24 Ma iŋ
sôm, “Gêŋ ŋamata-ŋga aö wakêŋ gêndac daŋ têŋ mac. Mac aô aneŋ yom
muŋ, goc wasôm aneŋ ŋaclai ŋahu asê têŋ mac. 25 Mac asôm têŋ aö, asa
kêŋ ŋaclai têŋ Jon, dec iŋ kêku lau? Anötö kêŋ ŋaclai têŋ iŋ, me mba?”
Goc ŋac sem yomgalôm pi Yisu ndê gêndac, ma sêsôm têŋ dandi, “Yac
bu dasôm bu Anötö kêŋ ŋaclai têŋ Jon, goc iŋ oc ndac yac, ‘Tu sake-ŋga
mac akêŋ whiŋ Jon dom?’ 26 Magoc yac bu dasôm bu Jon kêku lau kêkuc
ŋamalac nom-ŋga si gauc ŋambwa, dec lau oc sêkôm yac ŋayom, ŋahu
bu sêlic Jon bu Anötö ndê propet daŋ.” 27 Bocdinaŋ sêsôm têŋ Yisu, “Yac
aŋyalê dom.” Ma iŋ sôm têŋ ŋac, “Ma bocdinaŋ aö wasôm aneŋ ŋaclai
ŋahu asê têŋ mac dom.”

Yom gôliŋ pi balê lu

28 Goc Yisu sôm têŋ ŋac, “Akôc gauc pi yom dindec. Ŋgac daŋ ti iŋ
ndê atu lu sêmbo. Têŋ bêc daŋ iŋ ndac balê daŋ bocdec bu, ‘Aneŋ balê,
kwahic dec aö bu wandac am bu sôc ôm wain-ŋga ndi ma nem gweleŋ.’
29 Ma balê dau sôm, ‘Mba, aö gatec!’ Tigeŋ tiŋambu iŋ kac ndê ŋalôm
kwi, ma sôc ôm gi ma gêm gweleŋ. 30 Ma damba gi tap balê tilu-ŋga sa,
ma ndac iŋ bu nem gweleŋ ôm-ŋga. Ma iŋ sôm, ‘Aêc, oc wandi.’ Tigeŋ
tiŋambu iŋ tec ma gi dom.”
31 Dec Yisu ndac ŋac, “Mac gauc gêm sake? Balê lu si asa kôm tôm
damba tac whiŋ?” Ma sêsôm, “Balê ŋamata-ŋga.” Goc iŋ sôm têŋ ŋac,
“Yomandô aö wasôm têŋ mac. Lau naŋ sêkôc takis ma lauwhê seŋ-ŋga
sêsôc Anötö ndê gôliŋ ŋapu, sêhôc gêlêc mac lau dabuŋsiga ti lau bata su.
32 Bu Jon hôc asê mac bu tôc lêŋ gitêŋ têŋ mac, tigeŋ mac akêŋ whiŋ iŋ
dom. Lau naŋ sêkôc takis ma lauwhê seŋ-ŋga sêkêŋ whiŋ iŋ ndê yom ma
sem dau kwi. Ma têŋ têm mac alic gêŋ naŋ lau dau sêkôm, naŋ mac am
daôm kwi dom, ma akêŋ whiŋ dom.”

Yom gôliŋ pi lau sêyob ôm wain-ŋga
(Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

33 Ma Yisu sôm, “Aŋgô yom gôliŋ daŋ tiyham. Ŋgac daŋ sô ôm wain-
ŋga daŋ, sô tuŋ kêgihi, kêmasaŋ gameŋ sêmasaŋ wain ŋakwi-ŋga, ma
kwê andu baliŋ daŋ, bu lau sêlhac ma sêtip lau kaŋ. Goc iŋ kêŋ ôm dau
têŋ lau ŋatô sêyob, ma kölhö gi mbo gameŋ daŋ. 34 Têŋ ndoc sêhoŋ ôm
dau ŋandô sa-ŋga, naŋ iŋ kêkiŋ lau akiŋ ŋatô sêtêŋ lau sêyob ôm-ŋga
si, bu sêkêŋ wain ŋandô ŋatô têŋ ŋac. 35 Magoc ŋac sêlô lau akiŋ dau
dôŋ. Sic ŋgac akiŋ daŋ ŋamlic ŋandê, sic daŋ ndu, ma sêtuc daŋ ŋa hoc.
36 Ma tiŋambu ôm ŋadau kêkiŋ lau akiŋ toŋ hic atu tiyham, magoc lau
naŋ sêyob iŋ ndê ôm, naŋ sêkôm mêtê kaiŋ tigeŋ têŋ ŋac. 37 Tiŋambu iŋ
kêkiŋ iŋ ndê atuŋgac têŋ ŋac gi, bu iŋ gauc gêm bu ŋac oc sêtoc iŋ ndê
atu dau sa. 38 Tigeŋ têŋ têm lau sêyob ôm-ŋga sêlic ŋadau ndê atu dau
kêsêlêŋ meŋ, naŋ sêsôm têŋ dandi, ‘Balê kêlê oc wêkaiŋ ôm dindec ti ndê
gêŋ lêŋsêm. Bocdinaŋ dandic iŋ ndu, ma dakôc ôm dindec su ti yac neŋ.’
39 Goc sêlô iŋ dôŋ ma sêhê iŋ sa awê gi, ma sic iŋ ndu.”
40 Yisu gic bata yom gôliŋ dau, ma ndac, “Têŋ ndoc ôm ŋadau mbu
meŋ, naŋ iŋ oc kôm sake?” 41 Ma sêsôm têŋ iŋ, “Ôm ŋadau oc ndic lau sac
dinaŋ ndu, ma kêŋ ndê ôm têŋ lau ŋatô sêyob. Ma ŋac oc sêkêŋ ôm ŋandô
têŋ iŋ têŋ ndoc sêhoŋ ŋandô sa-ŋga.” 42 Goc Yisu sôm têŋ ŋac, “Gauc
nem yom naŋ sêto yêc bocdec bu, ‘*Hoc naŋ lau sêkwê andu-ŋga sêtec, naŋ
kwahic dec ti hoc ŋamata-ŋga yêc andu dau. Pômdau kôm gêŋ dau, ma
yac alic ŋayham.’* Mac asam yom dau su, me mba? 43-44 [*Asa naŋ peŋ tu
hoc dinaŋ-ŋga, naŋ oc niŋga, ma hoc dau bu peŋ pi ŋamalac, dec oc sec iŋ*

popoc.] Bocdinaŋ aö wasôm têŋ mac, bu Anötö oc seŋ mac su bu ayob lau naŋ sêmbo iŋ ndê gôliŋ ŋapu, naŋ tiyham dom. Ma iŋ oc êŋyaliŋ lau ŋatô sa bu sêyob iŋ ndê lau, naŋ oc sêkôm gweleŋ ŋapep ma sênem ŋandô ŋayham."

45 Dabuŋsiga atu-tu ti lau Palêsai sêŋgô Yisu ndê yom gôliŋ dinaŋ, ma sêŋyalê bu yom dau hêganôŋ ŋac. 46 Dec sêŋsalê lêŋ bu sêkôc iŋ dôŋ, magoc sêtöc lau, bu lau hoŋ sêlic iŋ bu propet daŋ.

Yom gôliŋ pi mwasiŋ atu
(Luk 14:16-24)

22 1 Ma Yisu sôm yom gôliŋ daŋ tiyham têŋ ŋac bocdec bu, 2 "Ŋalêŋ naŋ Anötö kêgalêm lau sa bu sêmbo iŋ ndê gôliŋ ŋapu, naŋ bocdec. Kiŋ daŋ kêmasaŋ mwasiŋ atu daŋ tu iŋ ndê atuŋgac naŋ bu nem awhê-ŋga. 3 Ma iŋ kêkiŋ iŋ ndê lau akiŋ bu sêkêŋ aheŋ lau naŋ sic waê bu sêneŋ mwasiŋ dau. Magoc ŋac hoŋ sêtec bu sêmeŋ. 4 Goc iŋ kêkiŋ lau akiŋ ŋatô ma sôm, 'Mac asa andi asôm têŋ lau naŋ aö kagalêm ŋac sa su, bu aö kamasaŋ gêŋ hoŋ pacndê su. Aneŋ lau sic makao tôp ŋayham ndu su, bocdinaŋ dec ameŋ aneŋ mwasiŋ dau.' 5 Tigeŋ lau hoŋ sêtec iŋ ndê yom dau, ma sêmbo si gêŋ. Ŋatô sêsôc ôm si, ma ŋatô sem si gweleŋ awa-ŋga. 6 Ma ŋatô sêlô Kiŋ ndê lau akiŋ dôŋ, sêkôm ŋatô ŋayom, ma sic ŋatô ndu. 7 Goc Kiŋ dau tac ŋandê atu. Ma iŋ kêkiŋ iŋ ndê lau siŋ-ŋga ma ŋac sic lau sac dinaŋ ndu. Ma sêkêŋ ya gêŋ ŋac si malac hoŋ su.

8 "Goc iŋ sôm têŋ ndê lau akiŋ, 'Aö kamasaŋ gêŋ hoŋ su. Magoc aö galic lau naŋ aö kagalêm ŋac sa, naŋ gitôm dom bu sêneŋ mwasiŋ dau. 9 Bocdinaŋ asa seŋ malac-ŋga andi, ma aŋgalêm lau bocke naŋ mac bu atap sa, naŋ sa sêmeŋ ma sêneŋ mwasiŋ dau.' 10 Goc ŋac sêsa seŋ si ma sêŋsalê lau, ma sêhoŋ lau daêsam sa, lau ŋayham ma lau sac sêwhiŋ sêmeŋ, e andu ŋalôm atu sêneŋ mwasiŋ-ŋga meŋhu.

11 "Têŋ ndoc Kiŋ meŋ bu lic iŋ ndê ŋacleŋ dinaŋ, dec iŋ gêlic ŋgac daŋ naŋ sôc ŋakwê mwasiŋ-ŋga dom. 12 Ma iŋ ndac, 'Bocke dec am sôc mweŋ, magoc am sôc ŋakwê mwasiŋ-ŋga dom?' Ma ŋgac dau ndê yom mba. 13 Goc Kiŋ sôm têŋ iŋ ndê lau akiŋ, 'Mac asô iŋ ndê amba ti gahi dôŋ, ma atuc iŋ sa awê ndi mbo gameŋ ŋasec-ŋga. Yêc dê lau oc sêtaŋ atu ti lhô êŋsiŋ pi dau.' "

14 Goc Yisu gic bata yom dau ma sôm, "Anötö kêgalêm lau daêsam sa, magoc iŋ oc kôc ŋac hoŋ sa dom."

Lau bu sêtim Yisu pi yom takis-ŋga
(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)

15 Têŋ dinaŋ lau Palêsai sêsa si, ma sêmasaŋ yom bu sêtim Yisu bu sôm yom so daŋ. 16 Goc sêŋkiŋ ŋac si lau ŋatô sêwhiŋ lau Israel-ŋga ŋatô naŋ sêpuc Herod ma lau Rom-ŋga si gôliŋ dôŋ, naŋ sêtêŋ iŋ si, ma sêsôm têŋ

iŋ, “Kêdôhôŋwaga, yac aŋyalê bu am ŋgac sôm yom ŋandô-ŋga, ma bu
am whê Anötö ndê lêŋ sa ti yom ŋandô. Ma am gauc gêm lau si waê dom,
magoc toc ŋac hoŋ sa ŋalêŋ tigeŋ. 17 Boc-dinaŋ sôm asê têŋ yac. Solop bu
dakêŋ takis têŋ †Sisa, me mba?”
18 Yisu kêyalê su bu ŋac bu sêtim iŋ, dec sôm, “Mac lau daêtim-ŋga! Tu
sake-ŋga mac bu atim aö? 19 Atôc mone anemlhi takis-ŋga daŋ têŋ aö.”
Goc sêkêŋ denarias tigeŋ têŋ iŋ. 20 Ma iŋ ndac ŋac, “Asa ndê ŋagatu ti
ŋaê yêc mone dindec?” 21 Ma sêsôm, “Sisa ndê.” Goc iŋ sôm, “Bocdinaŋ
atoc Sisa sa ŋa gêŋ naŋ gic iŋ ŋawaê, ma atoc Anötö sa ŋa gêŋ naŋ gic
iŋ ŋawaê.” 22 Têŋ ndoc sêŋgô Yisu ndê yom dinaŋ, naŋ sêhêdaê tu iŋ ndê
gauc-ŋga, ma sêhu iŋ siŋ ma sêlhö si.

Lau Sadiusi bu sêtim Yisu pi yom datisa akêŋ lau batê-ŋga
(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)

23 Têŋ bêc dinaŋ lau ŋatô akêŋ Sadiusi si toŋ sêtêŋ Yisu si bu sêkêŋ
gêndac têŋ iŋ. Lau dau sêkêŋ whiŋ bu dom lau batê oc sêtisa tiyham.
24 Ma sêsôm têŋ iŋ, “Kêdôhôŋwaga, Moses to yom pi ŋgac naŋ gêm awhê
sa su magoc mbac ndu ma iŋ ndê balêkoc mba. Moses ndê yom sôm têŋ
yac bu ŋgac dau ndê asi nem awhê sawa dau, ma kwê balêkoc asê tu
dôwa-ŋga. 25 Têŋ ndoc daŋ, asidôwa 7 sêmbo sêwhiŋ yac. Ŋgac ŋamata-
ŋga gêm awhê sa magoc iŋ mbac ndu ma balêkoc mba. Ma ŋgac tilu-ŋga
gêm dôwa ndê awhê sawa. 26 Magoc iŋ mbac ndu, ma ŋalêŋ tigeŋ ŋgac
titö-ŋga sip e gi têŋ ŋgac ŋambu-ŋga ŋac sem awhê sawa, magoc sêmbac
ndu ma balêkoc mba. 27 Ma tiŋambu awhê dau mbac ndu. 28 Kwahic dec
yac bu andac am bocdec bu. Lau batê bu sêtisa tiyham tôm lau ŋatô
sêsôm, goc awhê dau oc ti asidôwa 7 dinaŋ si asa nawhê? Bu ŋac hoŋ sem
iŋ su têŋ ndoc sêmbo tali.”
29 Goc Yisu ô yom ma sôm, “Mac akôc gauc so, bu mac aŋyalê Anötö
ndê yom ti iŋ ndê ŋaclai dom. 30 Têŋ têm ŋambu-ŋga naŋ lau batê sêtisa,
naŋ lau oc sênem dau dom. Ŋac oc sêmbo sêtôm aŋela undambê-ŋga.
31 Ma yom daŋ tiyham tôc asê bu lau batê oc sêtisa. Gauc nem Anötö dau
ndê yom, naŋ mac asam su. 32 Iŋ sam dau bu Abraham, ma Aisak, ma
Jakob si Anötö. Lau batê bu sêtisa dom, dec tu sake-ŋga Anötö sam dau
bu lau tö dinaŋ si Anötö? Iŋ lau batê si Anötö dom, iŋ lau tali si Anötö.”
33 Ŋalêŋ dinaŋ Yisu kêdôhôŋ lau, ma lau hoŋ naŋ sêŋgô iŋ ndê yom dinaŋ
sêhêdaê.

Yomsu ŋamata-ŋga
(Mak 12:28-34; Luk 10:25-28)

34 Lau Sadiusi sêŋgô Yisu ndê yom dinaŋ ma ŋac si yom mba. Ma lau
Palêsai sêŋgô gêŋ dau ŋawaê, goc ŋac si lau ŋatô sêtêŋ Yisu si. 35 Ŋac
si daŋ iŋ gwalam akwa yomsu-ŋga ma iŋ bu êŋsahê Yisu dec ndac iŋ

bocdec bu, 36 "Kêdôhôŋ-waga, yêc Moses ndê buku, yomsu bocke ti
yomsu ŋamata-ŋga?" 37 Ma Yisu ô yom ma sôm, "Yomsu naŋ sôm, *'Am
atac whiŋ Pômdau am nem Anötö, ti nem ŋalôm sambuc, ma ti gatôm
sambuc, ma ti nem gauc sambuc.'* 38 Yomsu dinaŋ tiŋamata ma hôc gêlêc
yomsu ŋatô hoŋ su. 39 Ma yomsu tilu-ŋga naŋ gitôm ŋamata-ŋga, naŋ
sôm, *'Atac whiŋ nem asidôwai gitôm am atac whiŋ daôm.'* 40 Yomsu lu dinaŋ
sêpiŋ yom hoŋ naŋ Moses ti lau propet sêto, naŋ dôŋ sêpitigeŋ."

Yisu kêsahê lau si gauc pi Mesaya
(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

41 Lau ŋatô akêŋ Palêsai si toŋ sêlhac dinaŋ, dec Yisu ndac ŋac, 42 "Mac
asôm sake pi Mesaya? Iŋ asa ndê atuŋgac?" Ma sêsôm têŋ iŋ bu, "Mesaya
iŋ Dawid ndê Atu." 43 Goc Yisu sôm, "Ma bocke Dawid dau sam Mesaya
bu iŋ dau ndê Pômdau? Ŋalau Dabuŋ puc Dawid dôŋ, dec iŋ to yom yêc
bocdec bu, 44 *'Anötö sôm têŋ aneŋ Pômdau, "Am ndöc aö amaŋ andô-ŋga
e nditôm aö wakêŋ nem ŋacyo sêsôc am gahim ŋapu." '* 45 Bocdinaŋ Dawid
dau sam Mesaya bu Pômdau, ma bocke mac asam Mesaya bu Dawid ndê
Atu?" 46 Ma ŋac si daŋ gitôm dom bu ô iŋ ndê yom. Ma tiŋambu lau hoŋ
sêtöc dau bu sêkêŋ gêndac têŋ iŋ tiyham.

Yisu pu lau bata Israel-ŋga
(Mak 12:38-39; Luk 13:34-35; 20:45-46)

23 1 Goc Yisu sôm têŋ lau daêsam naŋ sêkac dau sa sêmbo, ma têŋ
iŋ ndê ŋgacsêŋomi bu, 2 "Lau Palêsai ti lau †Skraib sêndôhôŋ
Anötö ndê yomsu têŋ lau, tôm Moses kôm têŋ têm ŋamata-ŋga.
3 Bocdinaŋ asôc ŋac ŋapu, ma aŋgô ŋac si yom. Magoc aŋkuc ŋac si mêtê
dom, bu ŋac lau sêtim yom lau-ŋga. Sêsôm yom ŋayham-ŋayham, magoc
ŋac dau sêŋkuc si yom dau dom. 4 Ma yomsu daêsam naŋ sêkêŋ têŋ lau,
naŋ kêŋ ŋawapac atu têŋ ŋac, magoc ŋac dau sêkôm gêŋ daŋ tu sênem
lau dau sa-ŋga dom.
5 "Ma gêŋ hoŋ naŋ ŋac sêkôm, naŋ sêkôm yêc lau si aŋgô-ŋga tu sêtoc
dau sa-ŋga. Yomsu ti apaŋ naŋ sêkic pi dau, naŋ sêmasaŋ atu-tu tu lau
sêlic-ŋga, ma sêsôc ŋakwê ti ŋabala baliŋ.[n] 6 Ŋac atac whiŋ bu sêndöc lau
tiwaê si pôŋ yêc lau si mwasiŋ ŋalôm, ma yêc lôm wê-ŋga. 7 Ŋac tac whiŋ
bu lau sêhê mwalêc ŋac yêc malac lôm, ma bu lau hoŋ sêtoc ŋac sa ma
sêsam ŋac bu 'Kêdôhôŋwaga.'

---

[n] **23:5** Lau Palêsai sêto yomsu ŋatô sip bapia ma sêkêŋ sip apaŋ sauŋ, goc sêkic pi si sêcbala ti amba têŋ ndoc sêteŋ mbec. Ŋac gauc gêm bu Anötö gic yomsu ŋac bu sêkôm bocdinaŋ - alic Eks 13:9, 16, Diut 6:4-9 ma 11:13-21. Ma sêsôc ŋakwê ti ŋabala bu sêtôc asê bu ŋac lau sem akiŋ Anötö-ŋga - alic Namba 15:37-41. Magoc lau Palêsai ti lau Skraib sêmasaŋ apaŋ atu, ma ŋakwê ti ŋabala baliŋ, tu bu sêtoc dau sa ma sêhôc gêlêc lau ŋatô su-ŋga.

8 “Magoc aŋkuc ŋac si mêtê dom. Mac hoŋ ambo nom atôm asidôwai,
ma mac nem kêdôhôŋ-waga tigeŋ mbo. Tu dinaŋ-ŋga solop dom bu
lau sêsam mac bu ‘Kêdôhôŋwaga.’ 9 Ma asam lau nom-ŋga bu mac nem
damami dom, bu mac nem Damam tigeŋ mbo undambê. 10 Ma mac nem
ŋadau tigeŋ mbo, naŋ Mesaya, dec solop dom bu lau sêsam mac bu ŋac si
ŋadau. 11 Asa naŋ gêm akiŋ mac, naŋ ti ŋamalac ŋamata-ŋga yêc Anötö
aŋgô-ŋga. 12 Bu asa naŋ toc dau sa, naŋ Anötö oc êŋgwiniŋ iŋ, ma asa
naŋ kêgwiniŋ dau, naŋ Anötö oc toc iŋ sa.

13 “Oyaê mac lau Skraib ti Palêsai! Mac lau atim yom lau-ŋga! Mac nem
lêŋ kalhac lau ahuc bu sêsôc Anötö ndê gôliŋ ŋapu dom. Mac daôm asôc
iŋ ŋapu dom, ma lau naŋ tac whiŋ bu sêsôc iŋ ŋapu, naŋ mac alhac ŋac
ahuc. [14 Oyaê mac lau Skraib ti lau Palêsai, mac lau atim yom lau-ŋga.
Mac ateŋ mbec baliŋ bu atoc daôm sa yêc lau si aŋgô-ŋga, magoc têŋ
ndoc lau sêlic mac dom, naŋ mac aŋsau lauwhê sawa bu aŋgaho ŋac si
andu su. Tu dinaŋ-ŋga Anötö oc kêŋ ŋagêyô sac sambuc têŋ mac.]

15 “Oyaê mac lau Skraib ti Palêsai! Mac lau atim yom lau-ŋga! Mac
aŋsêlêŋ seŋ baliŋ yêc b aö ma yêc gwêc, bu atap sêŋom daŋ sa tu êŋkuc
mac-ŋga. Mac Sadaŋ ndê lau mac! Ma têŋ ndoc mac ahê sêŋom daŋ kêkuc
mac, naŋ mac akôm iŋ ti Sadaŋ ndê balêkoc daŋ, hôc gêlêc mac daôm su.

16 “Oyaê! Mac bu atôc seŋ têŋ lau ŋatô, magoc mac daôm tampec. Têŋ ndoc
lau sêsôm yom pi lôm dabuŋ tu bu sêpuc si yom dôŋ-ŋga, naŋ mac asôm bu
ŋac si yom iŋ yom ŋambwa. Magoc têŋ ndoc sêsôm yom pi gôlôŋ gol naŋ yêc
lôm dabuŋ tu bu sêpuc si yom dôŋ-ŋga, naŋ mac asôm bu yom dau tidôŋ su,
ma gitôm dom bu sêseŋ su. 17 Mac lau tampec, gauc mbasi. Gêŋ sake hôc gêlêc
su? Gol, me lôm dabuŋ naŋ kôm gol dau ti gêŋ dabuŋ? 18 Ma lau bu sêsôm
yom pi alta naŋ kalhac lôm dabuŋ tu bu sêpuc si yom dôŋ-ŋga, naŋ mac asôm
bu ŋac si yom iŋ yom ŋambwa. Magoc ŋac bu sêsôm yom pi da naŋ kalhac
alta ŋahô, naŋ mac asôm bu yom dau tidôŋ. 19 Mac lau tampec! Gêŋ sake ti
gêŋ ŋamata-ŋga? Da, me alta naŋ kôm da dau ti dabuŋ? 20 Asa naŋ sôm yom
pi alta, naŋ sôm pi alta ma pi gêŋ hoŋ naŋ kalhac alta ŋahô whiŋ. 21 Ma asa
naŋ sôm yom pi lôm dabuŋ, naŋ sôm pi lôm dau, ma pi Anötö naŋ ti lôm
dabuŋ ŋadau, naŋ whiŋ. 22 Ma asa naŋ sôm yom pi undambê, naŋ sôm pi
Anötö ndê pôŋ atu, ma pi Anötö naŋ ndöc pôŋ ŋahô, naŋ whiŋ.

23 “Oyaê mac lau Skraib ti Palêsai. Mac lau atim yom lau-ŋga! Mac
awhê gêŋ sauŋ-sauŋ ôm-ŋga hoŋ kôc gi toŋ amaŋlu, ma akêŋ toŋ daŋ ti
da. Magoc mac ahu mêtê ŋandô yomsu-ŋga siŋ. Mêtê atu hêganôŋ mac
tamwalô lau, ma amatôc lau si yom ŋalêŋ gitêŋ, ma akôm nem yom
ŋandô sa. Mêtê hoŋ dinaŋ iŋ gêŋ atu! Solop bu mac akôm gêŋ sauŋ-sauŋ
tôm yomsu sôm, magoc akôm gêŋ atu-tu whiŋ.

24 “Mac lau tampec naŋ akôm bu atôc seŋ têŋ lau ŋatô. Mac atôm
lau naŋ sêhêgo dau bu sêŋgati gêŋ golop atêc naŋ poc bu ŋahô, naŋ sa,
magoc gêŋ ŋadômbwi atu naŋ poc bu dau ŋalôm, naŋ sêlic apu.

25 “Oyaê mac lau Skraib ti Palêsai, mac lau atim yom lau-ŋga! Mêtê
tamgatu gêŋ ti aneŋ gêŋ ŋawahô-ŋga hôc mac nem ŋalôm ahuc.
Bocdinaŋ mac atôm laclhu ti pele naŋ sêŋgwasiŋ ŋadômbwê-ŋga ŋambwa
ŋawasi sa. 26 O lau Palêsai, mac lau tampec! Gêŋ ŋamata-ŋga aŋgwasiŋ
laclhu ti pele ŋalôm ŋawasi sa, goc gêŋ awê-ŋga oc ŋawasi sa bocdinaŋ.
27 “Oyaê mac lau Skraib ti Palêsai, mac lau atim yom lau-ŋga! Mac
atôm sêhô naŋ sêsê pen pi gi e ŋawasi sêp sambuc ma lau sêlic ŋayham.
Magoc yêc sêhô dau ŋalôm lau batê si ŋakwa ti gêŋ mbôp meŋhu. 28 Ma
mac lau daôm bocdinaŋ. Lau sêlic gêŋ awê-ŋga naŋ mac akôm, dec gauc
gêm bu mac lau gitêŋ. Magoc yêc mac nem ŋalôm, mêtê tasaŋ ma mêtê
aŋgilì yomsu-ŋga hôc mac ahuc.
29 “Oyaê mac lau Skraib ti Palêsai, mac lau atim yom-ŋga! Mac amasaŋ
sêhô ti gôlôŋ atu, tu bu atoc lau propet ti lau gitêŋ naŋ mac apami sic
ndu muŋ su, naŋ sa. 30 Ma mac asôm bu mac bu ambo têŋ apami si têm,
dec mac oc aŋkuc ŋac si lêŋ sêkêc propet dau si dac siŋ-ŋga dom. 31 Mac
nem yom dinaŋ tôc asê bu mac asa akêŋ lau Israel-ŋga naŋ sic lau propet
ndu. 32 Bocdinaŋ dec mac akôm mêtê sac tôm apami sêkôm. 33 Mac mboc,
ma mboc ŋatui mac! Gitôm dom bu mac awê Anötö ndê matôc sa. Iŋ oc
êŋkiŋ mac asip lambwam andi.
34 “Aŋgô! Aö waŋkiŋ lau propet ma lau tigauc, ma lau ŋatô bu sêndôhôŋ
mac. Magoc mac oc andic ŋac lic ŋandê yêc mac nem lôm wê-ŋga, ma
ambulu ŋac alom-alom malac. Ma ŋac si lau ŋatô mac oc andic ndu, ma andic
ŋatô pi a gicso dau sêndi. 35 Bocdinaŋ mac oc atap ŋagêyô sa tu lau gitêŋ hoŋ
si dac, naŋ apami sêkêc siŋ-ŋga. Abel iŋ ŋgac ŋamata-ŋga, ma Berekaya ndê
atu Sekaria iŋ ŋgac ŋambu-ŋga.[o] Sekaria iŋ ŋgac naŋ sic ndu yêc lôm dabuŋ
ma alta naŋ kalhac lôm dau ŋasactô, naŋ ŋalhu. 36 Yomandô wasôm têŋ mac.
Mac lau têm dindec-ŋga oc atap matôc sa pi lau hoŋ dinaŋ si dac.
37 “O Jerusalem, Jerusalem. Mac ac Anötö ndê lau propet ndu, ma lau gitêŋ
naŋ iŋ kêkiŋ têŋ mac, naŋ mac atuc ŋa hoc ndu. Ndoc daêsam aö tac whiŋ bu
wandic mac sa asôc Anötö ndê gôliŋ ŋapu tiyham, gitôm mbac dalec dinda
gic ŋatu sa sêsôc ŋamakê ŋapu. Tigeŋ mac atec. 38 Bocdinaŋ Anötö oc hu mac
ti mac nem andu siŋ. 39 Aö wasôm têŋ mac, bu mac oc alic aö tiyham dom e
mac asôm, ‘Tampiŋ Mesaya naŋ meŋ gêm Pômdau aŋgô.’ ”

Yisu sôm yom pi lôm dabuŋ Jerusalem-ŋga
(Mak 13:1-2; Luk 21:5-6)

24 1 Yisu hu lôm dabuŋ ŋagameŋ siŋ ma bu êŋsêlêŋ ndi, ma iŋ ndê
ŋgacsêŋomi sêtêŋ iŋ si. Ma sêsôm yom pi lôm dabuŋ ma pi gêŋ

---

[o] **23:35** Yisu sôm yom dinaŋ hêganôŋ lau gitêŋ hoŋ naŋ lau Israel sic ndu, naŋ sêto ŋamiŋ yêc Yom Lêŋsêm Akwa. Abel iŋ ŋgac ŋamata-ŋga - alic Gen 4:8, ma Sekaria iŋ ŋgac ŋambu-ŋga - alic 2 Kr 24:20-22.

ŋayham hoŋ naŋ lau sêkwê yêc gameŋ dinaŋ. 2 Magoc iŋ sôm, “Mac alic
gêŋ hoŋ dindec. Aö wasôm yom ŋandô têŋ mac, bu ŋacyo oc sêseŋ hoc
hoŋ dindec su e hoc daŋ ndöc hoc daŋ ŋahô tiyham dom.”

Gêŋ wapac têm ŋambu-ŋga-ŋga
(Mak 13:3-13; Luk 21:7-19)

3 Tiŋambu Yisu ndöc Lôc Olib, ma iŋ ndê ŋgacsêŋomi tawasê sêtêŋ iŋ
si, ma sêndac, “Sôm têŋ yac, ŋawapac naŋ am sôm yom pi, naŋ oc hôc
asê Jerusalem têŋ têm bocke? Ma gêŋ sake oc kêŋ puc yac bu am oc mbu
mweŋ, ma bu bêc ŋambu-ŋga oc hôc asê?” 4 Goc iŋ sôm, “Ayob daôm
ŋapep bu lau daŋ sêŋsau mac dom. 5 Bu lau daêsam oc sêŋsau bu sênem
aö aŋôŋ ma sêsôm, ‘Aö Mesaya dauŋ dec!’ Ma ŋac oc sêŋsau lau daêsam.
6 Ma têŋ ndoc mac aŋgô ŋawaê bu lau sic siŋ têŋ dau me sêmasaŋ dau tu
sêndic siŋ-ŋga, naŋ asö dom. Bu gêŋ hoŋ dinaŋ gic waê bu meŋ hôc asê,
magoc têm ŋambu-ŋga yêc dôŋ yêc. 7 Kiŋ nom-ŋga oc sêkêŋ kisa dau, ma
lau gameŋ daŋ oc sêndic siŋ têŋ lau gameŋ daŋ. Ma tôbôm ti tiyhô atu
oc sêkôm gameŋ ŋatô tisac. 8 Gêŋ hoŋ dinaŋ oc ndic hu ŋawapac têm
ŋambu-ŋga-ŋga gitôm awhê naŋ kêsahê balêkoc tuŋ iŋ ma gêŋ dau gic hu
ŋandê atu naŋ iŋ oc hôc tu kôc balêkoc-ŋga.
9 “Têŋ ndoc dinaŋ lau oc sêkôc mac dôŋ ma sêkôm mac ŋayom, ma
sêndic mac nem ŋatô ndu. Lau nom-ŋga hoŋ oc atac tec mac tu mac
aŋkuc aö-ŋga. 10 Têŋ têm dinaŋ lau daêsam oc sêhu si sêkêŋ whiŋ aö
siŋ, ma ŋac oc sêhoc si lau ŋatô asê ma sêtec dandi. 11 Ma propet tasaŋ
daêsam oc sêhôc asê ma sêŋsau lau daêsam. 12 Mêtê sac oc êŋsôwec tiatu
e lau daêsam oc sêhu mêtê atac whiŋ asidôwai-ŋga siŋ. 13 Magoc asa naŋ
bu lhac ŋaŋga ma hu aö siŋ dom e ndê têm pacndê, naŋ oc tap Anötö
ndê mwasiŋ nem iŋ si-ŋga sa. 14 Ma bêc ŋambu-ŋga oc hôc asê dom, e lau
sêhoc ŋawaê ŋayham pi Anötö ndê gôliŋ asê, tôm nom ŋagameŋ sambob,
ma lau hoŋ sêŋgô su.”

Ŋawapac gameŋ Judia-ŋga
(Mak 13:14-23; Luk 21:20-24)

15 Ma Yisu gic têku yom ma sôm, “Propet Daniel hoc yom asê gwanaŋ
su, pi gêŋ sac sambuc[p] naŋ lau oc sêkêŋ lhac lôm dabuŋ, naŋ oc kôm
gameŋ tisac.” (Asa naŋ sam yom dindec, naŋ kôc gauc pi ŋapep, bu ŋahu
yêc siŋ dau.) 16 “Têŋ ndoc mac alic gêŋ sac dinaŋ, naŋ mac lau hoŋ naŋ

---

[p] **24:15** Alic Dan 9:27, 11:31 ma 12:11. Daniel ndê yom hêganôŋ anötö tasaŋ Seus ndê gwam naŋ Antiokus Epipanes kêŋ kalhac lôm dabuŋ têŋ yala 168BC. Yisu ndê yom tôc asê bu gêŋ kaiŋ dinaŋ oc hôc asê tiyham têŋ têm ŋambu-ŋga. Lau ŋatô gauc gêm bu yom dau hêganôŋ lau Rom-ŋga naŋ seŋ lôm dabuŋ popoc têŋ yala 70AD. Ma lau ŋatô gauc gêm bu yom dau hêganôŋ gêŋ naŋ sêto yom pi yêc 2 Tes 2:4 ma Rev 13:14-15.

ambo gameŋ Judia-ŋga alhö api gameŋ lôc-ŋga andi. 17 Alhö ŋagahô,
ma gauc nem mac nem gêŋ daŋ dom. Lau naŋ sêndöc andu ŋasactô, naŋ
sêsôc andu ŋalôm bu sêkôc ŋac si gêŋ daŋ sa dom. 18 Ma ŋac naŋ sêmbo
ôm, naŋ bocdinaŋ. Sêkac dau kwi bu sêkôc si gêŋ ŋatô dom. 19 Oyaê.
Lauwhê tidaê, ma ŋac naŋ sêkêŋ su têŋ balêkoc, naŋ oc sêtap ŋawapac
atu sa têŋ têm dinaŋ. 20 Ateŋ mbec bu têm ŋawapac-ŋga dinaŋ tap ma
sa têŋ ndoc uhô-ŋga me têŋ bêc Sabat-ŋga daŋ dom. 21 Bu ŋawapac têm
dinaŋ-ŋga oc hôc gêlêc ŋawapac hoŋ su. Têŋ têm ŋamata-ŋga e meŋ têŋ
kwahic dec, ŋawapac atu kaiŋ dinaŋ daŋ hôc asê su dom. Ma tiŋambu
ŋawapac kaiŋ dinaŋ oc hôc asê tiyham dom. 22 Anötö oc tawalô lau naŋ
iŋ kêyaliŋ ŋac sa su, ma tu dinaŋ-ŋga iŋ oc kêŋ têm ŋawapac-ŋga dau
tiapê. Bu mba, ma têm d au tibaliŋ, goc lau hoŋ oc sêniŋga.
23 "Têŋ têm dinaŋ, lau daŋ bu sêsôm têŋ mac bu, 'Alic, Mesaya dec
meŋ,' me 'Mesaya dau dê,' naŋ akêŋ whiŋ ŋac dom. 24 Bu lau naŋ sêŋsau
bu ŋac Mesaya, ma propet tasaŋ oc sêhôc asê sêmeŋ, ma sêkôm gêŋ dalô
atu-tu bu sêŋsau lau. Ma ŋac oc sêŋsahê bu sêtim lau naŋ Anötö kêyaliŋ
ŋac sa, naŋ sêwhiŋ. 25 Aŋgô ŋapep, bu aö gasôm gêŋ hoŋ dindec têŋ mac
gwanaŋ. 26 Bocdinaŋ, lau bu sêsôm, 'Mesaya kêlê mbo gameŋ sawa,'
naŋ asa andi dom. Ma bu sêsôm, 'Mesaya kelec mbo andu daŋ ŋalôm,'
naŋ akêŋ whiŋ dom. 27 Ŋamalac ndê Atu oc mbu meŋ ŋagahô eŋ, gitôm
sickac naŋ gic hep tigeŋ, ma umboŋ ŋasawa sambuc ŋawê sa. 28 Mac bu
alic macmpoŋ sêŋgihi sêmbo, naŋ aŋyalê bu gêŋ daŋ mbac ndu yêc. Ma
bocdinaŋ gêŋ hoŋ dindec kêŋ puc mac pi ndoc Ŋamalac ndê Atu mbu
meŋ-ŋga."

Ŋamalac ndê Atu ndê bêc mbu meŋ-ŋga
(Mak 13:24-31; Luk 21:25-33)

29 "T êŋ ndoc ŋawapac-ŋga dinaŋ pacndê, goc ac oc nem ganduc, ma
ayô oc ŋawê sa dom. Gêŋ ti ŋaclai naŋ sêlhac umboŋ oc wiwic sa, ma
tata oc sêpeŋ akêŋ umboŋ. 30 Têŋ ndoc dinaŋ lau titoŋ-titoŋ nom-ŋga hoŋ
oc sêlic gêŋ dalô yêc umboŋ, naŋ kêŋ puc ŋac bu Ŋamalac ndê Atu oc
mbu meŋ, ma ŋac hoŋ oc sêtaŋ daŋgibo atu. Ma ŋac oc sêlic Ŋamalac ndê
Atu dau meŋ ndöc dao ŋahô ti ŋawasi ma ŋaclai atu. 31 Goc iŋ oc êŋkiŋ iŋ
ndê aŋela sêndic dahuc taŋ atu, ma sêsa sêtêŋ nom ŋabatiŋ ti undambê
ŋabatiŋ hoŋ, bu sêndic lau naŋ iŋ kêyaliŋ ŋac sa su, naŋ sa.
32 "Gauc nem a laŋ. Têŋ ndoc mac alic ŋalauŋ wakuc bu lêc, naŋ aŋyalê
bu ndoc ac-ŋga meŋ kêpiŋ. 33 Ma bocdinaŋ têŋ ndoc mac alic gêŋ naŋ aö
gasôm yom pi, naŋ aŋyalê bu Ŋamalac ndê Atu ndê bêc mbu meŋ-ŋga
meŋ kêpiŋ su, gitôm iŋ meŋ kalhac gatam nem andu-ŋga. 34 Yomandô!
Lau têm dinaŋ-ŋga oc sêmbac ndu dom e gêŋ hoŋ dinaŋ hôc asê.
35 Undambê ti nom oc niŋga, magoc aneŋ yom daŋ oc niŋga dom. Gêŋ
hoŋ oc ŋandô sa tôm aö gasôm."

Lau daŋ sêŋyalê Yisu ndê bêc mbu meŋ-ŋga dom
(Luk 17:26-36)

36 Ma Yisu sôm, “Ŋamalac daŋ kêyalê bêc me acgatu naŋ Ŋamalac
ndê Atu oc mbu meŋ, naŋ dom. Aŋela undambê-ŋga sêŋyalê dom, ma
Anötö ndê Atu kêyalê dom. Damba tawasê kêyalê. 37 Têŋ ndoc Ŋamalac
ndê Atu mbu meŋ, naŋ lau oc sêmbo tôm lau sêmbo têŋ Noa ndê têm.
38-39 Têŋ ndoc dinaŋ, lau sêŋlhiŋ dau siŋ ma seŋ ti sênôm gêŋ, ma sem
dandi e Noa sôc waŋ gi, ma bu suŋ meŋ ma seŋ ŋac hoŋ su siŋga. Ma lau
nom-ŋga oc sêmbo ŋalêŋ tigeŋ dinaŋ, têŋ Ŋamalac ndê Atu ndê bêc mbu
meŋ-ŋga. 40 Ŋgac lu oc sêkôm gweleŋ sêmbo ôm, ma Anötö oc kôc iŋlu si
daŋ sa, ma hu daŋ siŋ. 41 Ma awhê lu oc sêndê gêŋ sêmbo, ma iŋ oc kôc
daŋ sa, ma hu daŋ siŋ.
42 “Bocdinaŋ amasaŋ daôm ŋapep, bu mac am gauc bêc bocke mac
nem Pômdau oc mbu meŋ. 43 Gauc nem yom dindec. Andu ŋadau daŋ,
bu êŋyalê ndoc naŋ ŋgac kaŋ daŋ oc meŋ, naŋ iŋ oc yob iŋ ndê andu bu
ŋgac kaŋ dau sôc meŋ dom. 44 Ma bocdinaŋ, amasaŋ daôm tôm bêc hoŋ,
bu Ŋamalac ndê Atu oc mbu meŋ têŋ ndoc naŋ mac akêŋ batam, naŋ
dom.”

Yom gôliŋ pi ŋgac akiŋ ŋayham ma sac
(Luk 12:42-46)

45 Ma Yisu sôm, “Ŋgac akiŋ ŋayham ma ti gauc, iŋ ŋgac kaiŋ bocdec.
Iŋ ndê ŋadau bu lhö têŋ gameŋ daŋ ndi, goc iŋ oc kêŋ iŋ yob lau akiŋ
ŋatô, ma kêŋ gêŋ daneŋ-ŋga têŋ ŋac tôm ŋandoc. 46 Ma têŋ ndoc ŋadau
mbu meŋ, ma tap iŋ sa kôm iŋ ndê gweleŋ ŋapep mbo, naŋ iŋ oc lic iŋ
ŋayham ma kôm ŋayham têŋ iŋ. 47 Yomandô! Ŋadau oc kêŋ iŋ yob iŋ ndê
wapa hoŋ. 48 Magoc ŋgac akiŋ sac oc sôm têŋ dau, ‘Aneŋ ŋadau oc mbu
meŋ ŋagahô dom.’ 49 Goc iŋ oc ndic lau akiŋ ŋatô, ma sa ndi nôm ti neŋ
gêŋ whiŋ lau naŋ sênôm gêŋ êŋiŋ ŋac-ŋga ŋapaŋ. 50 Ŋadau oc mbu meŋ
hôc asê têŋ bêc ti acgatu naŋ ŋgac akiŋ dau kêŋ bata, naŋ dom. 51 Ma iŋ
oc kêŋ ŋagêyô sac sambuc têŋ iŋ, ma soc iŋ su ndi mbo whiŋ lau sêtim
yom lau-ŋga. Yêc dindê lau oc sêŋsahê ŋandê atu e sêtaŋ ma lhô êŋsiŋ pi
dau ŋapaŋ.”

Yom gôliŋ pi lauwhê akiŋ amaŋlu

25 1 Ma Yisu sôm yom gôliŋ daŋ bocdec bu, “Têŋ ndoc Ŋamalac ndê
Atu mbu meŋ bu nem gôliŋ gêŋ hoŋ, naŋ lau ŋatô oc sêmasaŋ
dau ŋapep, ma lau ŋatô oc mba. Oc tôm lauwhê akiŋ amaŋlu naŋ sêkôc
si lam ma sêsa si bu sêhôŋ ŋgac nem awhê-ŋga, naŋ sêkêŋ bata bu oc
meŋ. 2 Ŋac si amaŋdaŋ ŋac lauwhê tigauc, ma amaŋdaŋ ŋac lauwhê gauc
mbasi. 3 Lauwhê gauc mbasi dinaŋ sêkôc si lam, magoc sêkôc buya ŋatô

whiŋ dom. 4 Ma lauwhê tigauc sêkôc si lam, ma sêkôc buya ŋatô sip bu
akôp tôhôŋ. 5 Ŋac sêhôŋ ŋgac nem awhê-ŋga sêmbo, magoc iŋ hôc asê
ŋagahô dom e ŋac kwapac sa, ma sêyêc bêc.
6 "Timaniŋhu goc ŋgac aheŋ-ŋga daŋ ta yom bocdec bu, 'Oê! Ŋgac dau
meŋ! Asa andi ma akôc iŋ sa.' 7 Goc lauwhê akiŋ sêtisa, ma sêmasaŋ ŋac
si lam. 8 Ma amaŋdaŋ gauc mbasi dinaŋ sêndac lauwhê tigauc bocdec,
'Akêŋ buya ŋatô têŋ yac, bu yac mba lam sêmbac.' 9 Magoc ŋac sêô yom
ma sêsôm, 'Mba! Mboe buya oc tôm yac hoŋ dom. Magoc mac andi alic
lau naŋ sêkêŋ buya tu lau sênemlhi-ŋga, ma anemlhi nem.' 10 Magoc têŋ
ndoc sêlhö si bu sênemlhi buya, goc ŋgac nem awhê-ŋga meŋ hôc asê.
Ma lauwhê akiŋ naŋ sêmasaŋ dau gwanaŋ, naŋ sêwhiŋ iŋ sêsôc iŋ ndê
gameŋ si, bu sêneŋ mwasiŋ awhê-ŋga. Goc iŋ gic gatam ahuc. 11 Tiŋambu
lauwhê akiŋ gauc mbasi dinaŋ sêmbu sêmeŋ ma sêmbwêc, 'Ŋadau!
Ŋadau! Lêc gatam su têŋ yac.' 12 Magoc ŋadau sôm, 'Mba! Aö wasôm
yomandô bu kayalê mac dom!' " 13 Yisu gic bata yom gôliŋ dinaŋ ma sôm,
"Boc-dinaŋ anem ali ma ayob daôm ŋapep, bu mac aŋyalê bêc ti acgatu
naŋ aö oc wambu wameŋ, naŋ dom."

Yom gôliŋ pi mone gol
(Luk 19:12-27)

14 Ma Yisu sôm yom gôliŋ daŋ tiyham pi têm ŋambu-ŋga bocdec bu,
"Ŋgac tiwaê daŋ bu sa têŋ gameŋ baliŋ daŋ ndi. Bocdinaŋ iŋ mbwêc
iŋ ndê lau akiŋ, ma kêŋ ndê gêŋ ŋatô têŋ ŋac bu sêyob e iŋ mbu meŋ.
15 Iŋ kêŋ mone gol naŋ sêsam bu talent[q] têŋ ŋac, kêkuc ŋac si licwalô ti
ŋac si gauc. Iŋ kêŋ talent amaŋdaŋ têŋ ŋgac daŋ, ma talent lu têŋ daŋ,
ma talent tigeŋ têŋ daŋ. Goc iŋ hu ŋac siŋ ma kölhö gi. 16 Ma ŋgac akiŋ
naŋ kôc mone amaŋdaŋ, naŋ gi kôm gweleŋ pi mone dau e t ap mone
amaŋdaŋ tiyham sa. 17 Ma iŋ naŋ kôc mone lu naŋ kôm boc-dinaŋ, ma
tap mone lu tiyham sa. 18 Magoc ŋgac naŋ kôc mone tigeŋ, naŋ sa gi kwê
sê daŋ ma siŋ ŋadau ndê mone kwi yêc sê dau ŋalôm.
19 "Ŋasawa hic baliŋ gi su, goc lau akiŋ dinaŋ si ŋadau mbu meŋ, ma
bu ŋgô ŋac si yom pi mone dau. 20 Ma ŋgac naŋ kôc mone amaŋdaŋ, naŋ
kôc amaŋdaŋ naŋ iŋ tap sa, naŋ whiŋ ma sôm, 'Pômdau, am kêŋ mone
amaŋdaŋ têŋ aö gayob, ma lic, aö gakôc amaŋdaŋ tiyham.' 21 Goc ŋadau
sôm, 'O aneŋ ŋgac ŋayham, am kôm ŋayham. Am yob gêŋ amaŋdaŋ
ŋapep, dec wakêŋ am yob gêŋ daêsam. Mweŋ ma mbo whiŋ aö ti atac
ŋayham.' 22 Ma ŋgac akiŋ naŋ kôc mone lu, naŋ meŋ ma sôm, 'Pômdau, am
kêŋ mone lu têŋ aö gayob, ma aö gakôc mone lu tiyham whiŋ.' 23 Ma ŋadau
sôm, 'O aneŋ ŋgac akiŋ ŋayham, am kôm ŋayham. Am yob gêŋ lu ŋapep,
dec wakêŋ am yob gêŋ daêsam. Mweŋ ma mbo whiŋ aö ti atac ŋayham.'

---

[q] **25:15** Alic yom pi talent yêc Mat 18:24.

24 “Têŋ dinaŋ ŋgac naŋ kôc mone tigeŋ, naŋ meŋ ma sôm, ‘Pômdau,
aö kayalê bu am ŋgac lêlê-ŋga dom, ma bu am oc kêŋ batam bu ndic gêŋ
ŋandô sa yêc gameŋ naŋ am daôm kêbalip gêŋ ŋawhê me sô gêŋ dom.
25 Bocdinaŋ aö gatöc dauŋ ma kasalê lêŋ bu am nem mone niŋga dom,
dec gasa ga gasiŋ kwi yêc nom ŋalôm. Lic, gêŋ dau kelec.’ 26 Goc ŋadau
ô yom ma sôm, ‘Am ŋgac sac solop! Am ŋgac oyom. Am kêyalê su bu aö
oc wandic gêŋ ŋandô sa yêc gameŋ naŋ aö gasô gêŋ dom. 27 Bocdinaŋ am
gitôm bu kêŋ aneŋ mone têŋ lau sêyob mone-ŋga bu sêyob e aö wambu
wameŋ, dec oc tôm bu sêkêŋ mone ŋagec sac mone dau ŋahô, ma aö
wakôc hoŋ sa.’ 28 Goc ŋadau sôm têŋ iŋ ndê lau ŋatô, ‘Akôc mone su yêc
iŋ, ma akêŋ têŋ ŋgac naŋ kôc mone amaŋlu. 29-30 Ma atiŋ ŋgac akiŋ sac
dindec sa awê ndi bu mbo gameŋ ŋasec-ŋga naŋ lau sêtaŋ, ma ŋalhô
êŋsiŋ pi dau. Bu asa naŋ yob gêŋ naŋ gakêŋ sip iŋ amba, naŋ ŋapep, naŋ
wakêŋ gêŋ ŋatô tiyham têŋ iŋ whiŋ, ma iŋ ndê gêŋ oc ti daêsam. Magoc
asa naŋ yob ndê gêŋ ŋapep dom, naŋ wakôc iŋ ndê gêŋ hoŋ su.’ ”

Pômdau oc whê lau kôc têŋ bêc ŋambu-ŋga

31 Goc Yisu sôm, “Têŋ ndoc Ŋamalac ndê Atu mbu meŋ whiŋ aŋela
hoŋ, naŋ iŋ oc ndöc iŋ ndê pôŋ kiŋ-ŋga ti iŋ ndê ŋaclai ma ŋawasi atu
undambê-ŋga. 32 Ŋac oc sêndic ŋamalac hoŋ sa sêlhac iŋ aŋgô-ŋga. Ma
iŋ oc whê ŋac kôc gitôm ŋgac yob domba-ŋga, naŋ whê iŋ ndê domba ti
naniŋ kôc. 33 Iŋ oc kêŋ domba sêlhac iŋ amba andô-ŋga, ma naniŋ sêlhac
gasê-ŋga.
34 “Dec Kiŋ atu dau oc sôm têŋ lau naŋ sêlhac iŋ amba andô-ŋga,
‘Ameŋ mac lau naŋ Damaŋ gêlic mac ŋayham. Ma andöc mac nem malam
yêc gameŋ undambê-ŋga, naŋ Damaŋ kêmasaŋ tu mac-ŋga têŋ ndoc
iŋ kêŋ undambê ma nom. Dinaŋ ti mac nem gêŋ lêŋsêm. 35 Yom dinaŋ
ŋa-ŋandô iŋ bocdec. Têŋ ndoc aö gêŋ yô aö, naŋ mac akêŋ gêŋ aö gaŋ.
Ma têŋ ndoc bu yô aö, naŋ mac akêŋ bu têŋ aö ganôm. Aö ŋgac apa, ma
mac akôc aö sa ma ayob aö. 36 Aneŋ ŋakwê mba, ma mac akêŋ têŋ aö. Aö
gêmbac, ma mac am yaom aö. Aö gandöc gapocwalô, ma mac ameŋ ac aö
kêsi.’
37 “Ma têŋ dinaŋ lau gitêŋ oc sêô yom ma sêndac, ‘Pômdau, bocke? Têŋ
nde yac alic am gêŋ yô am me bu yô am, ma yac akêŋ gêŋ daneŋ-ŋga me
bu têŋ am? 38 Ma têŋ nde yac alic am ŋgac apa, ma akôc am sa, me am
pônda ŋakwê, ma akêŋ têŋ am? 39 Ma têŋ nde yac alic am gêmbac me am
ndöc gapocwalô, dec yac ameŋ alic am?’ 40 Goc Kiŋ atu dau oc ô yom ma
sôm, ‘Alic lau sêkêŋ whiŋ-ŋga hoŋ naŋ sêti aneŋ asiŋi ti lhuŋwêi. Yomandô
wasôm têŋ mac, bu gêŋ bocke naŋ mac akôm têŋ ŋac si ŋamalac tiwaê me
ŋamalac waê-mba daŋ, naŋ gitôm mac akôm têŋ aö dauŋ.’
41 “Goc iŋ oc sôm têŋ lau naŋ sêlhac iŋ amba gasê-ŋga, ‘Mac lau atap
Anötö ndê atac ŋandê sa-ŋga! Alhö su yêc aö, asip ya naŋ sa ŋapaŋ andi.

Ya dau, Anötö kêmasaŋ gic Sadaŋ ti iŋ ndê aŋela sac ŋawaê. 42 Yom
dinaŋ ŋa-ŋandô iŋ bocdec. Aö gêŋ yô aö, magoc mac akêŋ gêŋ daneŋ-
ŋga têŋ aö dom. Ma bu yô aö, magoc mac akêŋ têŋ aö dom. 43 Aö ŋgac
apa, magoc mac akôc aö sa dom. Aö gapônda ŋakwê, ma mac akêŋ têŋ
aö dom. Aö gêmbac, ma gandöc gapocwalô, magoc mac ameŋ alic aö
dom.'
44 "Ma ŋac oc sêndac, 'Pômdau, bocke? Têŋ nde yac alic am gêŋ yô
am, bu yô am, am ŋgac apa, am pônda ŋakwê, gêmbac kôm am, me am
ndöc gapocwalô, ma yac am am sa dom?' 45 Ma iŋ oc sôm, 'Yomandô
wasôm têŋ mac, bu têŋ ndoc mac alic aneŋ lau tiwaê me lau waêmba
daŋ naŋ pônda dau, magoc am iŋ sa dom, naŋ gitôm mac am aö dauŋ sa
dom.'
46 "Têŋ dinaŋ iŋ oc êŋkiŋ ŋac sêtêŋ gameŋ sêhôc ŋandê-ŋga sêndi, bu
sêmbo ŋapaŋ. Magoc lau gitêŋ iŋ oc kôc ŋac sa sêndöc tali ŋapaŋ."

Lau bata sêkic yom bu sêndic Yisu ndu
(Mak 14:1-2; Luk 22:1-2)

26 1 Yisu sôm yom hoŋ dinaŋ su, goc sôm têŋ iŋ ndê ŋgacsêŋomi,
2 "Bêc lu yêc dôŋ yêc tu lau Israel-ŋga sêlic om atu †Pasowa-ŋga.
Ma lau oc sêkêŋ Ŋamalac ndê Atu sip lau amba, bu sêndic iŋ ndu pi a
gicso dau."
3 Têŋ ndoc dinaŋ dabuŋsiga atu-tu ti lau bata Israel-ŋga sic dau sa
sêmbo †dabuŋsiga ŋamata-ŋga Kayapas ndê andu. 4 M a ŋac sêŋsalê lêŋ
bu sêkôc Yisu dôŋ gelec ma sêndic iŋ ndu. 5 Magoc ŋac sêsôm, "Dakôm
têŋ Mwasiŋ Pasowa-ŋga ŋandoc dom, mbo lau daêsam naŋ sêmbo
Jerusalem tu Pasowa-ŋga, naŋ oc sêlic ma sêli dau sa."

Awhê daŋ gêm oso Yisu
(Mak 14:3, 9; Luk 7:36-50; Jon 12:1-8)

6 Tiŋambu Yisu mbo whiŋ ŋgac daŋ ŋaê Saimon yêc malac Betani.
Muŋ-ŋga iŋ ŋgac ti gêmbac leprasi. 7 Yisu ndöc tebo, ma awhê daŋ meŋ
kôc bu ŋamalu ŋayham naŋ ŋaôli atu sip kac daŋ, ma kêc pi iŋ ŋagôlôŋ.
8 Yisu ndê ŋgacsêŋomi sêlic gêŋ dinaŋ ma tac ŋandê. Ma sêsôm têŋ dandi,
"Tu sake-ŋga iŋ kêyaiŋ gêŋ ŋamalu ŋayham dinaŋ? 9 Gitôm bu dakêŋ têŋ
lau sênemlhi ŋa-awa atu, goc dakêŋ têŋ lau ŋalôm sawa."
10 Yi su kêyalê bu ŋac sêsôm yom dinaŋ, goc sôm, "Akêŋ ŋawapac têŋ
iŋ dom! Iŋ kôm gêŋ ŋayham kêlêc têŋ aö. 11 Lau ŋalôm sawa oc sêmbo
sêwhiŋ mac ŋapaŋ. Tigeŋ aö oc wambo wawhiŋ mac ŋapaŋ dom. 12 Iŋ
kêc gêŋ ŋamalu dec pi aö, tôm iŋ kêmasaŋ aö neŋ ŋamlic gwanaŋ tu
sêŋsuhuŋ aö-ŋga. 13 Yomandô aö wasôm têŋ mac, bu tiŋambu lau oc
sêhoc ŋawaê ŋayham asê yêc gameŋ hoŋ, ma têŋ dinaŋ ŋac oc sêsôm
yom pi gêŋ naŋ awhê dindec kôm, ma lau oc gauc nem iŋ."

Judas sôm tidôŋ bu hoc Yisu asê
(Mak 14:10-11; Luk 22:3-6)

14 Têŋ dinaŋ ŋgacsêŋomi 12 si daŋ, ŋgac naŋ sêsam bu Judas Iskeriot,
naŋ têŋ dabuŋsiga atu-tu gi, 15 ma ndac, “Aö bu wahoc Yisu asê têŋ mac,
goc mac oc akêŋ sake têŋ aö?” Dec sêlic ŋayham ma semlhi iŋ ŋa mone
silba 30. 16 Ma Judas gic hu kêsalê lêŋ tu bu hoc Yisu asê-ŋga.

Sêmasaŋ Mwasiŋ Pasowa-ŋga
(Mak 14:12-16; Luk 22:7-13)

17 Têŋ †Mwasiŋ Bolom Yist Mba-ŋga ŋabêc ŋamata-ŋga, naŋ
ŋgacsêŋomi sêtêŋ Yisu si, ma sêndac iŋ bocdec bu, “Am tac whiŋ bu
yac amasaŋ gameŋ tu daneŋ Mwasiŋ Pasowa-ŋga yêc nde?” 18 Goc iŋ
sôm yom pi ŋgac malac Jerusalem-ŋga daŋ, ma kêkiŋ ŋac sêtêŋ iŋ si
ma sôm, “Asôc malac ma atêŋ ŋgac dau andi, ma asôm têŋ iŋ, ‘Yac mba
kêdôhôŋwaga sôm bu iŋ ndê têm meŋ kêpiŋ su. Ma iŋ bu neŋ Mwasiŋ
Pasowa-ŋga whiŋ iŋ ndê ŋgacsêŋomi yêc am nem andu.’ ” 19 Bocdinaŋ
ŋgacsêŋomi sêkôm tôm iŋ sôm têŋ ŋac, ma sêmasaŋ Pasowa.

Yisu sôm bu ŋgac daŋ oc hoc iŋ asê
(Mak 14:17-21; Luk 22:21-23)

20 Têŋ ôbwêc dinaŋ, Yisu ti ndê ŋgacsêŋomi 12 sêtêŋ andu dau si,
ma sêndöc sêwhiŋ dau. 21 Ŋac seŋ gêŋ sêmbo, ma iŋ sôm, “Yomandô aö
wasôm têŋ mac bu mac nem daŋ oc hoc aö asê.” 22 Yom dau kôm ŋac sêsö
ma ŋalôm ŋawapac atu, ma ŋac tigeŋ-tigeŋ sêsôm têŋ iŋ, “Pômdau, mboe
aö, a?” 23 Ma Yisu ô yom ma sôm, “Iŋ ŋgac naŋ alu aŋ gêŋ sip pele tigeŋ,
naŋ oc hoc aö asê. 24 Gêŋ dau oc ŋandô sa pi Ŋamalac ndê Atu, tôm yom
naŋ sêto yêc. Tigeŋ ŋgac naŋ bu hoc aö asê, naŋ oc tap ŋawapac atu sa,
ma tu dinaŋ-ŋga iŋ dinda bu kôc iŋ dom, dec oc ŋayham.” 25 Goc Judas,
naŋ oc hoc iŋ asê, naŋ sôm, “Kêdôhôŋ-waga, mboe aö, a?” Ma Yisu sôm,
“Tôm naŋ am daôm sôm.”

Yisu gic hu Mwasiŋ Dabuŋ
(Mak 14:22-26; Luk 22:15-20)

26 Têŋ ndoc ŋac seŋ gêŋ sêndöc, naŋ Yisu kôc bolom, gêm daŋge ma
pô kôc-kôc. Goc iŋ kêŋ têŋ ŋgac-sêŋomi ma sôm, “Akôc loc ma aneŋ. Aö
neŋ ŋandô dau dec.” 27 Goc iŋ kôc laclhu wain-ŋga daŋ ma gêm daŋge,
ma kêŋ têŋ ŋac ma sôm, “Mac hoŋ akôc loc anôm. 28 Aneŋ dac wamatiŋ
pwac-ŋga dau dec. Wakêc siŋ tu wasuc lau daêsam si sac kwi-ŋga. 29 Aö
wasôm têŋ mac bu aö oc wanôm wain tiyham dom e wanôm wawhiŋ mac
têŋ ndoc Damaŋ ndê gôliŋ meŋ sa tiawê.”
30 Tiŋambu ŋac sem wê daŋ ma sêsa sêtêŋ Lôc Olib si.

Yisu sôm gwanaŋ bu Pita oc sêc iŋ ahuc
(Mak 14:27-31; Luk 22:31-34)

31 Ma Yisu sôm têŋ ŋac, “Tu gêŋ naŋ oc hôc asê aö têŋ ôbwêc dindec-
ŋga, dec mac hoŋ oc ahu aö siŋ, tôm yom naŋ sêto yêc bocdec bu,
‘Aö wandic ŋgac yob domba-ŋga, ma domba oc sêlhö babalip.’ 32 Magoc
tiŋambu aö oc watisa tiyham, ma wamuŋ mac watêŋ gameŋ Galili-ŋga
wandi.” 33 Ma Pita ô yom ma sôm, “Lau hoŋ bu sêhu am siŋ, magoc aö
oc wahu am siŋ dom.” 34 Goc Yisu sôm, “Aö wasôm yom ŋandô têŋ am,
têŋ ôbwêc dec am oc sêc aö ahuc tidim tö muŋ, naŋ goc dalec oc taŋ.”
35 Magoc Pita sôm têŋ iŋ, “Mba! Gitôm sêndic aö ndu wawhiŋ am, aö oc
wasêc am ahuc dom!” Ma ŋgacsêŋomi hoŋ sêsôm yom kaiŋ tigeŋ.

Yisu teŋ mbec mbo ôm Getsemani
(Mak 14:32-42; Luk 22:39-46)

36 Goc Yisu ti ndê ŋgacsêŋomi sêtêŋ gameŋ naŋ sêsam bu Getsemani,
naŋ si. Ma iŋ sôm têŋ ŋac, “Andöc dec ma aö wasa dê wandi ma wateŋ
mbec.” 37 Goc iŋ kôc Pita, ma Sebedi ndê atu lu sêwhiŋ iŋ si. Têŋ ndoc
dinaŋ iŋ ndê ŋalôm ŋawapac atu ma kedehe iŋ. 38 Ma iŋ sôm têŋ ŋac,
“Aö neŋ ŋalôm kêsahê ŋawapac atu, kêpiŋ bu oc wambac ndu. Andöc dec
ma anem ali awhiŋ aö.” 39 Goc iŋ hu ŋac siŋ ma sa ahic gi, ma hu dau
aŋgô andô têŋ nom, ma teŋ mbec bocdec bu, “Damaŋ, aö wandac am bu
nditôm, naŋ goc kôc laclhu ŋawapac-ŋga dindec su yêc aö. Magoc êmkuc
aö neŋ atac whiŋ dom, kôm tôm am daôm nem atac whiŋ bu kôm.”
40 Iŋ teŋ mbec su, goc tisa ma mbu têŋ ŋgacsêŋomi tö dinaŋ gi, ma
gêlic ŋac sêyêc bêc sêyêc. Iŋ uŋ ŋac sa, ma ndac Pita, “Bocke? Mac atôm
dom bu anem ali awhiŋ aö gitôm acgatu ŋasawa daŋ, a? 41 A nem ali,
ma ateŋ mbec bu lêtôm tap mac sa dom. Mac nem gatôm licbalê, tigeŋ
ŋamlic kwapac.” 42 Goc iŋ sa gi ma teŋ mbec tiyham ma sôm, “Damaŋ,
am bu kôc ŋawapac dindec su yêc aö dom, naŋ aö wahôc, ma wakôm am
nem yom ŋandô sa.” 43 Iŋ teŋ mbec dau pacndê, ma mbu gi tiyham ma
gêlic ŋac sêyêc bêc sêyêc. Ŋac tandô hê ŋac sa ŋandô. 44 Dec iŋ hu ŋac siŋ
ma sa gi teŋ mbec tidim tö-ŋga, ma sôm yom tigeŋ dinaŋ tiyham.
45 Pacndê, ma iŋ mbu têŋ ŋgac-sêŋomi gi, ma sôm têŋ ŋac, “Tu sake-
ŋga mac ayêc bêc ma aŋwhaŋ daôm ŋapaŋ? Aŋgô su naŋ! Sêhoc Ŋamalac
ndê Atu asê su, ma ndoc meŋ sa bu sêkêŋ iŋ sip lau sac amba. 46 Atisa ma
dandi, bu ŋgac naŋ hoc aö asê dec meŋ su.”

Sêkôc Yisu dôŋ
(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Jon 18:1-11)

47 Yisu sôm yom dinaŋ mbo, ma Judas, ŋgacsêŋomi 12 si daŋ, meŋ
hôc asê whiŋ lau daêsam naŋ sêkôc bieŋ baliŋ ti siŋ. Dabuŋsiga atu-tu

ti lau bata Israel-ŋga sêŋkiŋ lau dau sêwhiŋ Judas. 48 Judas kêŋ puc ŋac
gwanaŋ su bocdec bu, “Ŋgac naŋ mac aŋsalê, naŋ aö waŋgutô iŋ tu bu
watôc iŋ asê, ma mac akôc iŋ dôŋ.” 49 Bocdinaŋ iŋ têŋ Yisu gi, ma sôm,
“Ôbwêc, Kêdôhôŋwaga,” ma ŋgutô iŋ. 50 Ma Yisu sôm, “Aneŋ silip, gêŋ
naŋ am gauc gêm bu kôm, naŋ kôm.” Têŋ dinaŋ lau naŋ sêwhiŋ Judas,
naŋ sêtêŋ Yisu si ma sêkôc iŋ dôŋ. 51 Goc Yisu ndê ŋgacsêŋom daŋ puc iŋ
ndê bieŋ sa, ma pa dabuŋ-siga ŋamata-ŋga ndê ŋgac akiŋ ndê daŋgalauŋ
daŋ su. 52 Magoc Yisu sôm têŋ iŋ, “Kêŋ nem bieŋ mbu sip ŋapaŋ tiyham.
Asa naŋ kôc bieŋ sa tu ndic lau-ŋga, naŋ oc sêndic iŋ ndu ŋa bieŋ.
53 Aŋyalê ŋapep bu oc tôm bu aö wateŋ Damaŋ ma iŋ oc kêŋ aŋela
tausen ma tausen sêmeŋ ŋagahô ma sênem aö sa. 54 Tigeŋ aö bu wateŋ
bocdinaŋ, dec gêŋ naŋ sêto yêc muŋ su, naŋ oc ŋandô sa ŋalêŋ nde?”
55 Goc Yisu sôm têŋ lau daêsam dinaŋ, “Bocke dec mac akôc bieŋ ti
wapa siŋ-ŋga, ma asa ameŋ bu akôc aö dôŋ gitôm ŋgac kaŋ daŋ? T ôm
bêc hoŋ aö gandöc ti kadôhôŋ lau gambo lôm dabuŋ ŋabatêmndö, magoc
mac akôc aö dôŋ dom. 56 Tigeŋ gêŋ hoŋ dindec hôc asê bu kôm yom
naŋ lau propet sêto pi aö muŋ su, naŋ ŋandô sa.” Têŋ dinaŋ Yisu ndê
ŋgacsêŋomi hoŋ sêhu iŋ siŋ ma sêlhö si.

Lau bata Israel-ŋga sêmatôc Yisu

(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55, 63-71; Jon 18:12, 13, 19-24)

57 Lau naŋ sêndôhôŋ yomsu ti lau bata Israel-ŋga sêkac dau sa su ma
sêhôŋ sêmbo dabuŋsiga ŋamata-ŋga Kayapas ndê andu. Ma lau naŋ sêkôc
Yisu dôŋ, naŋ sêwê iŋ sêtêŋ andu dau si. 58 Pita kêsêlêŋ kêkuc Yisu mbo
ahê e hôc asê dabuŋsiga ŋamata-ŋga ndê andu. Goc iŋ sôc gi ndöc andu
ŋatuŋlôm whiŋ lau siŋ sêyob lôm dabuŋ-ŋga ŋatô, bu lic gêŋ bocke oc
hôc asê Yisu.
59 Dabuŋsiga atu-tu ma lau bata hoŋ naŋ sêndöc †Sanedrin si toŋ, naŋ
sêŋsalê yom tu sêŋgôliŋ pi Yisu-ŋga ma sêkêŋ iŋ sip lau Rom-ŋga amba
bu sêndic iŋ ndu. 60 Lau tasaŋ daêsam sêtisa ma sêsôm yom tasaŋ pi iŋ,
magoc yom ŋandô bu sêŋgôliŋ pi iŋ, naŋ sêtap daŋ sa dom. Tiŋambu ŋac
si lu sêtisa, 61 ma sêsôm, “Iŋ ŋgac dec sôm bu iŋ gitôm bu seŋ Anötö ndê
lôm dabuŋ su, ma kwê sa tiyham tôm bêc tö.” 62 Goc dabuŋsiga ŋamata-
ŋga tisa ma sôm têŋ Yisu, “Am ŋgô yom dê sêŋgôliŋ pi am, me? Am bu
ô yom, me mba?” 63 Magoc Yisu gêm dôŋ. Ma dabuŋsiga dau sôm, “Sôm
yom ŋandô yêc Anötö Tali aŋgô-ŋga! Sôm asê têŋ yac bu am Mesaya,
Anötö ndê Atu, me mba?” 64 Ma Yisu ô yom ma sôm, “Tôm naŋ am sôm.
Tigeŋ aö wasôm têŋ mac hoŋ, tiŋambu mac oc alic Ŋamalac ndê Atu
ndöc Anötö Ŋaclai Ŋadau ndê andô-ŋga, ma sip meŋ ndöc dao ŋahô.”
65 Têŋ ndoc dabuŋsiga ŋamata-ŋga ŋgô yom dinaŋ, naŋ tac ŋandê atu
dec kêc dau ndê ŋakwê kic ma sôm, “Iŋ ndê yom pi dau dê sac sambuc.
Mac hoŋ aŋgô su. Yac dapônda yom daŋ tu taŋgôliŋ pi iŋ-ŋga dom.

66 Mac gauc gêm sake?" Ma sêô yom ma sêsôm, "Iŋ mbac ndu maŋ." 67 Ma
sêhê gasôp p i iŋ aŋgô andô, ma sêŋguluŋ amba ma sêpêŋ iŋ. Ma lau ŋatô
sêtap iŋ, 68 ma sêsôm, "Am Mesaya, a? Am bu propet, dec sôm asê bu asa
tap am?"

Pita sêc Yisu ahuc
(Mak 14:66-72; Luk 22:55-62; Jon 18:15-18, 25-27)

69 Têŋ têm dinaŋ Pita ndöc andu dau ŋamakê, ma awhê akiŋ daŋ têŋ
iŋ gi, ma sôm, "Am ŋgac naŋ kêkuc Yisu Galili-ŋga whiŋ." 70 Magoc iŋ pa
dau yêc ŋac hoŋ aŋgô-ŋga ma sôm, "Mba! Aö kayalê am nem yom ŋahu
dom."
71 Goc iŋ sa gi kalhac gatam. Ma bawhê daŋ gêlic iŋ ma sôm têŋ lau,
"Iŋ ŋgac dê, iŋ ŋgac daŋ naŋ kêkuc Yisu Nasaret-ŋga." 72 Ma Pita pa dau
tiyham ma sôm yom ŋaŋga, "Yom ŋandô! Aö kayalê iŋ dom!" 73 Ŋasawa
sauŋ ma lau naŋ sêlhac dinaŋ, sêtêŋ Pita si ma sêsôm, "Lau naŋ sêŋkuc
iŋ, naŋ si daŋ am! Yomandô! Am sôm yom ŋa awha naŋ gi tap lau Galili-
ŋga dinaŋ si sa." 74 Goc iŋ sôm, "Mba! A ö bu wasôm yom tasaŋ, naŋ
Anötö ndic aö. Aö kayalê iŋ dom andô!" Ma ŋagahô dalec taŋ. 75 Dec Pita
gauc gêm Yisu ndê yom bocdec, "Am oc sêc aö ahuc tidim tö, goc dalec
oc taŋ." Goc iŋ kölhö sa awê gi, ma taŋ dau ndu.

Sêwê Yisu têŋ Pailot gi
(Mak 15:1; Luk 23:1-2; Jon 18:28-32)

27 1 Têŋ bêbêc ganduc dabuŋ-siga atu-tu ti lau bata Israel-ŋga hoŋ
si ŋalôm pitigeŋ bu sêndic Yisu ndu. 2 Goc sêsô iŋ amba dôŋ, ma
sêwê iŋ gi ma sêkêŋ iŋ sip Pailot amba. Pailot iŋ Rom si gôliŋwaga naŋ
gêm gôliŋ gameŋ Judia-ŋga.

Judas kiŋ dau ndu

3 Têŋ ndoc Judas gêlic gêŋ dinaŋ, ma ŋgô bu sêsôm tidôŋ bu sêndic
Yisu ndu, naŋ iŋ ŋalôm ŋawapac bu iŋ hoc iŋ asê. Goc iŋ kêŋ mone silba
30 dinaŋ mbu têŋ dabuŋsiga atu-tu ti lau bata gi. 4 Ma iŋ sôm, "Aö gakôm
so, bu aö gahoc ŋgac gitêŋ daŋ asê, ma oc sêkêc iŋ ndê dac siŋ." Ma ŋac
sêô iŋ awha ma sêsôm, "Tu sake-ŋga am sôm têŋ yac? Am daôm nem
ŋawapac!"
5 Dec Judas kêbaliŋ mone dau yêc lôm dabuŋ ŋamakê, ma sa gi kiŋ dau
ndu. 6 Ma lau dabuŋsiga dau sêsôm, "Dac hi mone dindec ahuc, ma yac
bu dakêŋ sip apa da-ŋga yêc lôm dabuŋ, dec oc daso yomsu." 7 Goc sêsôm
yom tidôŋ bu sêkôc mone dau ma sênemlhi ŋgac pec lôŋ-ŋga ndê nom
daŋ, ma sêŋyaliŋ nom dau sa ti lau apa si ôm sêhô-ŋga. 8 Tu dinaŋ-ŋga lau
têm dindec-ŋga sêsam gameŋ dau bu 'Nom ti Dac.' 9 Bocdinaŋ yom naŋ
propet Jeremaya sôm, naŋ dec ŋandô sa. Sêto yom dau yêc bocdec bu:

Lau Israel-ŋga sêkôc mone silba 30 naŋ sêŋyaliŋ sa ti iŋ ndê ŋaôli,
naŋ sa, 10 ma semlhi ŋgac pec lôŋ-ŋga ndê nom, tôm Pômdau kêŋ
yatu aö. *[Sek 11:12-13]*

Pailot kêsu Yisu
(Mak 15:2-15; Luk 23:2-3, 18-25; Jon 18:29–19:16)

11 Sêkêŋ Yisu kalhac gôliŋwaga Pailot aŋgô-ŋga, ma iŋ ndac Yisu, "Am
lau Israel si Kiŋ, a?" Ma Yisu ô yom ma sôm, "Tôm naŋ am daôm sôm."
12 Têŋ dinaŋ dabuŋsiga atu-tu ma lau bata Israel-ŋga sêŋgôliŋ yom pi
iŋ, magoc iŋ ô ŋac si yom dom. 13 Goc Pailot ndac iŋ, "Am ŋgô yom naŋ
sêŋgôliŋ pi am, me mba?" 14 Magoc Yisu ô yom naŋ sêŋgôliŋ pi iŋ, naŋ
daŋ dom. Ma tu dinaŋ-ŋga Pailot hêdaê ŋandô.
15 Tôm yala hoŋ, têŋ ndoc lau Israel sêndê Mwasiŋ Pasowa-ŋga,
naŋ Pailot kêkuc lêŋ daŋ bocdec bu. Lau Israel-ŋga oc sêndac ŋgac
gapocwalô-ŋga daŋ, dec iŋ oc êŋgapwêc iŋ su têŋ ŋac. 16 Têŋ ndoc dinaŋ
ŋgac daŋ ndöc gapocwalô. Iŋ ndê ŋaê Barabas, ma lau hoŋ sêŋyalê bu iŋ
ŋgac sac sambuc. 17 Goc Pailot ndac lau daêsam dinaŋ bu, "Mac atac whiŋ
bu wahu asa siŋ têŋ mac? Barabas, me Yisu naŋ sêsam bu Kilisi?"
18 Pailot kêyalê bu lau dabuŋsiga dau sem lêmuŋ Yisu ŋambwa, ma tu
dinaŋ-ŋga dec sêkêŋ Yisu têŋ iŋ. Bocdinaŋ iŋ gauc gêm bu êŋgapwêc Yisu
su. 19 Ma gêŋ daŋ tiyham. Têŋ n doc Pailot ndöc iŋ ndê pôŋ êmatôc yom-
ŋga, naŋ iŋ ndê awhê kêŋ yom têŋ iŋ bocdec bu, "Kôm gêŋ daŋ têŋ ŋgac
gitêŋ dinaŋ dom, bu kwahic dec aö gayêc mbê pi iŋ, naŋ kôm aneŋ ŋalôm
ŋawapac ŋandô."
20 Magoc dabuŋsiga atu-tu ti lau bata sêli lau ŋalôm sa, ma sêndac Pailot bu
hu Barabas siŋ têŋ ŋac, ma ndic Yisu ndu. 21 Dec Pailot ndac ŋac tiyham, "Mac
atac whiŋ bu wahu ŋgac lu dec si asa siŋ têŋ mac?" Ma sêsôm, "Barabas!"
22 Goc iŋ ndac, "Bocdinaŋ aö wakôm sake têŋ Yisu naŋ sêsam bu Kilisi?" Ma
ŋac hoŋ sêsôm bu, "Ndic iŋ pi a gicso dau ndi." 23 Magoc Pailot ndac, "Tu sake-
ŋga? Iŋ kôm giso bocke?" Tigeŋ ŋac sêmbwêc atu, "Ndic iŋ pi a gicso dau!"
24 Pailot kêyalê bu ŋac oc sêsôc iŋ ndê yom ŋapu dom, ma ŋac sêli dau
sa ŋandô. Bocdinaŋ iŋ kôc bu, ma kêgwasiŋ amba yêc ŋac hoŋ aŋgô-ŋga,
ma sôm, "Gêŋ dec sip mac amam. Aö wawêkaiŋ ŋgac dindec ndê dac
ŋagêyô wawhiŋ mac dom." 25 Ma lau hoŋ sêsôm, "Iŋ ndê dac ŋagêyô meŋ
pi yac ti yac mba balêkoc."
26 Goc Pailot kêgapwêc Barabas su têŋ ŋac, ma kêŋ Yisu têŋ iŋ ndê lau
siŋ-ŋga bu sêhi iŋ ŋamlic ŋandê, ma sêndic iŋ ndu pi a gicso dau.

Lau siŋ-ŋga sêsu Yisu susu
(Mak 15:16-20; Jon 19:2-3)

27 Pailot ndê lau siŋ-ŋga sêwê Yisu sêsa Pailot ndê andu ŋa-malac lôm
si, goc sêta lau siŋ-ŋga hoŋ sêkac sa sêmeŋ, ma sêŋgihi iŋ ahuc. 28 Sêkôc

iŋ ndê ŋakwê baliŋ su, ma sêkêŋ iŋ sôc ŋakwê kokoc baliŋ tôm kiŋ sêsôc.
29 Ma sêwhê wac kêm ma sêkêŋ iŋ uŋ gitôm suŋsuŋ. Ma sêkêŋ a daŋ iŋ
gêm kôm yêc amba andô-ŋga gitôm kiŋ si tôc. Goc sêpôŋ haduc têŋ iŋ,
ma sêsu iŋ susu ma sêsôm, "Ei! Datoc lau Israel si kiŋ dindec sa maŋ!"
30 Sêhê gasôp pi iŋ, ma sêkôc a dau su yêc iŋ, ma sic iŋ pi ŋagôlôŋ tidim
daêsam. 31 Sêsu iŋ susu pacndê, goc sêkac ŋakwê dinaŋ su, ma sêkêŋ iŋ
sôc dau ndê ŋakwê sa tiyham. Goc sêwê iŋ sêsa malac Jerusalem ŋamakê
si, bu sêndic iŋ ndu pi a gicso dau.

Sic Yisu pi a gicso dau
(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)

32 Têŋ ndoc sêwê Yisu sêsa si, naŋ sêtap ŋgac apa daŋ sa, naŋ meŋ
akêŋ malac Sairin. Iŋ ndê ŋaê Saimon. Ma sêkac iŋ bu êmbalaŋ Yisu
ndê a gicso dau. 33 Ma ŋac si e sêhôc asê gameŋ naŋ sêsam bu Golgota.
(Ŋaê dau danem kwi bu 'Gameŋ Ŋakêcyha-ŋga.') 34 Lau siŋ-ŋga sêkêŋ
bu ŋamakic sip laclhu daŋ whiŋ wain, ma sêkêŋ têŋ Yisu nôm. Iŋ kêsahê
ma tec. 35 Goc ŋac sic iŋ pi a gicso dau. Ma tiŋambu sêwhê iŋ ndê ŋakwê
kôc, ma sêpuc gapoc bu sêlic asa oc kôc ŋakwê bocke. 36 Pacndê su, goc
sêndöc sic ma tatiŋ iŋ. 37 Ma yom naŋ lau bata Israel-ŋga sêŋgôliŋ pi
iŋ, naŋ sêto ma sêkêŋ kalhac a gicso dau ŋahô. Yom dau sôm bu, "Ŋgac
dindec iŋ Yisu, lau Israel-ŋga si Kiŋ."
38 Têŋ bêc dinaŋ ŋac sic ŋgac kaŋ lu sêpi a gicso dau sêwhiŋ Yisu, daŋ
kêgalêŋ Yisu ndê andô-ŋga, ma daŋ kêgalêŋ gasê-ŋga. 39 Lau naŋ sêŋsêlêŋ
si sêmeŋ sêndahiŋ ŋasu ma sêtaŋ bôlê Yisu. 40 Ma sêsôm, "Am ŋgac naŋ
sôm bu seŋ lôm dabuŋ su, ma kwê sa tiyham tôm bêc tö. Am bu Anötö
ndê Atu, naŋ goc nem daôm si ma sip mweŋ!" 41 Ma ŋalêŋ tigeŋ dinaŋ
dabuŋsiga atu-tu ti lau naŋ sêndôhôŋ yomsu ma lau bata seŋgec iŋ. 42 Ma
sêsôm têŋ dau, "Iŋ gêm lau ŋatô sa, magoc gitôm dom bu nem dau sa!
Iŋ lau Israel-ŋga si Kiŋ, a? Iŋ bu sip meŋ akêŋ a gicso dau meŋ, dec yac
oc dakêŋ whiŋ iŋ. 43 Iŋ kêŋ whiŋ Anötö ma sam dau bu Anötö ndê Atu.
Anötö bu tac whiŋ iŋ, dec oc nem iŋ si." 44 Ma ŋgac kaŋ lu naŋ sic iŋlu
sêpi a gicso, naŋ sêsôm yom kaiŋ tigeŋ dinaŋ pi Yisu.

Yisu mbac ndu
(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)

45 Têŋ ac kac lhu, ŋasec atu gêm gameŋ sambuc ahuc e acgatu gitôm 3
kilok telha-ŋga. 46 Ma têŋ 3 kilok Yisu mbwêc awha atu, "Eloi, Eloi, lama
sabaktani?" (Yom dau danem kwi bu 'Aneŋ Anötö, aneŋ Anötö, tu sake-
ŋga am hu aö siŋ?') 47 Lau naŋ sêlhac sêmpiŋ, naŋ sêŋgô iŋ ŋapep dom ma
sêsôm, "Iŋ ta Elaija." 48 Ma ŋgac daŋ kêti gi ma kêŋ sôwam daŋ sip wain
ŋamakic, goc sô dôŋ pi a baliŋ daŋ, ma puc pi Yisu whasuŋ bu iŋ nôm. 49 Ma
lau ŋatô sêsôm, "Hu iŋ siŋ ma dalic. Elaija oc meŋ nem iŋ sa, me mba?"

50 Têŋ dinaŋ Yisu mbwêc awha atu tiyham, ma mbac ndu. 51 Têŋ ndoc
dinaŋ po baliŋ naŋ kêgalêŋ lôm dabuŋ ŋalôm, naŋ dau kic gi lu, kalhac
ŋahô-ŋga e gi têŋ ŋapu-ŋga. Ma tiyhô gêm ma hoc atu-tu daêsam popoc.
52 Ma sêhô sêhôc kôc, ma lau dabuŋ daêsam naŋ sêmbac ndu su, naŋ
sêtisa sêmbo tali tiyham. 53 Ŋac sêsa akêŋ sêhô sêmeŋ, ma tiŋambu têŋ
ndoc Yisu tisa su, goc sêsôc malac dabuŋ Jerusalem si, ma sêhoc dau asê
têŋ lau daêsam sêlic.
54 Têŋ ndoc ŋgac bata siŋ-ŋga ti iŋ ndê lau naŋ sêyob Yisu sêmbo, naŋ
sêlic tiyhô ti gêŋ hoŋ dinaŋ, dec sêtöc dau atu, ma sêsôm, "Yomandô!
Ŋgac dec iŋ Anötö Atu!" 55 Ma lauwhê daêsam sêlhac ahê ma sêlic gêŋ
hoŋ dinaŋ. Ŋac lauwhê naŋ sêŋkuc Yisu akêŋ gameŋ Galili-ŋga sêmeŋ,
ma sem akiŋ iŋ. 56 Maria Magadala, ti Jems lu Joses dinda Maria, ma
Sebedi nawhê (Jon lu Jems dinda) sêmbo sêwhiŋ lauwhê dinaŋ.

Josep kêŋ Yisu ndê ŋamlaŋ yêc hoc ŋasuŋ
(Mak 15:42-47; Luk 23:50-56; Jon 19:38-42)

57 Lau naŋ sêŋkuc Yisu, naŋ si daŋ iŋ ŋgac ti lêlôm naŋ ndê ŋaê Josep,
ma iŋ meŋ akêŋ malac Arimatiya. Têŋ telha dinaŋ, 58 iŋ têŋ Pailot gi, ma
ndac Yisu ndê ŋamlaŋ. Pailot gôlôc ma kêŋ yom têŋ iŋ ndê lau siŋ-ŋga
bu sêhu Yisu ndê ŋamlaŋ siŋ têŋ Josep. 59 Dec Josep sa gi, kôc Yisu ndê
ŋamlaŋ ma kêpaŋ si ŋa po ŋawasi daŋ. 60 Ma iŋ kôc sa gi ma kêŋ yêc iŋ
dau ndê sêhô, naŋ sêlêŋ gwanaŋ su yêc hoc ŋalôm. Ma Josep kêpi hoc
atu daŋ gi ndöc sê awha ahuc, goc kölhö gi. 61 Têŋ ndoc dinaŋ Maria
Magadala lu awhê daŋ ŋaê Maria, sêndöc sêhô ŋamakê ma sêlic.

Lau siŋ-ŋga sêyob sêhô

62 Sic Yisu pi a gicso dau têŋ bêc naŋ lau Israel sêmasaŋ dau tu Sabat-
ŋga, ma têŋ ŋagalaŋsê dabuŋsiga atu-tu ti lau Palêsai sêtêŋ Pailot si. 63 Ma
sêsôm, "Ŋgac atu. Yac gauc gêm yom daŋ naŋ ŋgac tasaŋ dau sôm têŋ
ndoc iŋ mbo tali. Iŋ sôm bu mbac ndu ma tiŋambu bêc tö niŋga iŋ oc tisa
tiyham. 64 Bocdinaŋ ndic atu lau bu sêyob sêhô e bêc tö niŋga su. Mboe
iŋ ndê ŋgacsêŋomi oc sêmeŋ ma sênem kaŋ iŋ ndê ŋamlaŋ, ma sêsôm
têŋ lau bu iŋ tisa su. Iŋ kêsau lau ma sôm bu iŋ Mesaya dau, magoc ŋac
bu sêkôm tasaŋ dau, oc hôc gêlêc tasaŋ naŋ iŋ kôm ŋamata-ŋga, naŋ su."
65 Goc Pailot sôm têŋ ŋac, "Akôc lau siŋ-ŋga sa andi, ma akêŋ ŋac sêyob
sêhô ŋaŋga." 66 Goc sêsa si ma sêsap hoc naŋ ti gatam sêhô-ŋga, naŋ dôŋ
ŋaŋga ŋa a ŋakwi bu lau daŋ sêkac sa dom. Ma sêkêŋ lau siŋ-ŋga sêyob.

Yisu tisa
(Mak 16:1-13; Luk 24:1-12)

28 1 Bêc Sabat-ŋga meŋ gi su, ma têŋ wake ŋabêc ŋamata-ŋga, Maria
Magadala lu awhê daŋ ŋaê Maria sêti têŋ bêbêc ganduc ma sêsa

si bu sêlic sêhô dau. 2 Têŋ ndoc dinaŋ tiyhô gêm atu, ma Pômdau ndê
aŋela daŋ sip akêŋ undambê meŋ, ma kêpi hoc naŋ ndöc sê awha ahuc,
naŋ su, goc pi gi ndöc ŋahô. 3 Iŋ ndê ŋawasi pô gameŋ gitôm sickac, ma
iŋ ndê ŋakwê sêp sambuc. 4 Têŋ ndoc lau siŋ-ŋga sêlic iŋ, naŋ sêtöc dau
atu ma sêntitec. Ma ŋac tagôlô ma sêhu dau sêyêc gitôm lau batê. 5 Ma
aŋela dau sôm têŋ awhê lu, "Atöc daôm dom. Aö kayalê bu amlu aŋsalê
Yisu naŋ sic iŋ ndu pi a gicso dau. 6 Iŋ mbo lec dom. Iŋ tisa su tôm iŋ
sôm gwanaŋ su. Ameŋ alic gameŋ naŋ sêkêŋ iŋ yêc naŋ. 7 Goc ambu andi
ŋagahô, ma asôm têŋ iŋ ndê ŋgacsêŋomi bu iŋ tisa akêŋ lau batê-ŋga su.
Ma iŋ oc muŋ mac ndi mbo gameŋ Galili-ŋga. Yêc dindê mac oc alic iŋ.
Kwahic dec aö gahoc yom dindec asê têŋ amlu, ma amlu aŋgô su."
8 Têŋ ndoc dinaŋ awhê lu dau sêlhö si bu sêkêŋ ŋawaê dau têŋ Yisu ndê
ŋgacsêŋomi. Iŋlu si ti atac ŋayham atu, magoc ŋalôm lu-lu ma sêtöc dau.
Sênti sêmbo seŋ, 9 ma ŋagahô Yisu hoc dau asê têŋ iŋlu ma hê mwalêc
iŋlu. Goc iŋlu sêtigasuc iŋ ma sêhu dau sêyêc nom. Ma sêkôc iŋ sip gahi
ma sêmpiŋ iŋ. 10 Goc Yisu sôm têŋ iŋlu, "Atöc daôm dom. Andi ma asôm
têŋ aneŋ asidôwai hoŋ bu sêtêŋ Galili sêndi, ma ŋac oc sêlic aö yêc
dindê."

Lau siŋ-ŋga sêsôm Yisu tisa ŋawaê

11 Têŋ ndoc naŋ awhê lu dinaŋ sêmbo seŋ, naŋ lau siŋ-ŋga ŋatô naŋ
sêyob sêhô dau, naŋ sêmbu sêtêŋ Jerusalem si. Ma sêkêŋ ŋawaê têŋ
dabuŋsiga atu-tu, pi gêŋ hoŋ naŋ sêlic. 12 Goc lau dabuŋsiga dau sêkac
lau bata sa, ma sêmasaŋ yom pi gêŋ dau. Ŋac semlhi lau siŋ-ŋga ŋa mone
atu, 13 ma sêsôm têŋ ŋac, "Mac asôm têŋ lau bu, 'Têŋ ôbwêc yac ayêc bêc
ayêc. Ma iŋ ndê ŋgacsêŋomi sêmeŋ, ma sem kaŋ iŋ ndê ŋamlaŋ.' 14 Ma
Pailot bu ŋgô bu mac ayêc bêc, dec yac oc amasaŋ yom awhiŋ iŋ, bu
mac atap matôc sa dom." 15 Bocdinaŋ lau siŋ-ŋga sêkôc mone dau sa, ma
sêkôm tôm lau bata Israel-ŋga sêsôm têŋ ŋac. Ma yom dau tiapa yêc lau
Israel-ŋga ŋalôm, ma lau ŋatô sêsôm e meŋ têŋ kwahic dec.

Yisu hoc dau asê têŋ ŋgacsêŋomi

16 Têŋ ndoc dinaŋ ŋgacsêŋomi 11 sêsa sêtêŋ lôc naŋ yêc gameŋ Galili-
ŋga si, gitôm Yisu sôm têŋ ŋac muŋ su. 17 Têŋ ndoc sêlic iŋ, naŋ sêpôŋ
haduc ma sêmpiŋ iŋ. Magoc ŋac si lau ŋatô atac lu-lu. 18 Goc Yisu tigasuc
ŋac ma sôm, "Anötö kêŋ ŋaclai têŋ aö pi gêŋ undambê ti nom-ŋga hoŋ.
19 Bocdinaŋ atêŋ gameŋ hoŋ andi ma andôhôŋ lau e sêŋyalê aö ma sêkêŋ
whiŋ aö. Aŋku ŋac anem Damba, Atu, ma Ŋalau Dabuŋ aŋgô. 20 Ma
andôhôŋ ŋac bu daŋga wambu yom hoŋ naŋ aö gac atu mac. Ma aŋyalê
pi ŋandô bu aö oc wambo wawhiŋ mac ŋapaŋ, e nom ŋatêm pacndê."

Mak

ndê ŋawaê ŋayham

Yom whê ŋawaê ŋayham dindec sa-ŋga

Mak iŋ Yisu ndê ŋgacsêŋomi 12 si daŋ dom, magoc iŋ tiatu yêc Jerusalem ma gêlic gêŋ hoŋ naŋ Yisu kôm têŋ ndoc dinaŋ. Tiŋambu Mak kêsêlêŋ whiŋ Pita têŋ ndoc Pita gêm mêtê, ma to ŋawaê ŋayham pi Yisu kêkuc mêtê naŋ Pita gêm. Lau ŋatô gauc gêm bu yom naŋ Mak to yêc 14:51-52 naŋ hêganôŋ iŋ dau. Tiŋambu iŋ gêm Pol lu Banabas sa tu iŋlu si gweleŋ-ŋga. Alic yom ŋatô pi iŋ yêc Apo 12:12, 25; 13:5, 13; 15:36-39, ma yêc Kol 4:10 ma 2 Tim 4:11.

Mak to yom daêsam pi gweleŋ naŋ Yisu kôm, magoc yom daêsam naŋ Yisu sôm tu bu êndôhôŋ lau-ŋga, naŋ iŋ to dom.

Jon kêmasaŋ Yisu ndê seŋ
(Mat 3:1-12; Luk 3:2-16)

1 1 Yom dindec gic hu ŋawaê ŋayham pi Anötö ndê Atu Yisu Kilisi.
2 Muŋ-ŋga, propet daŋ to yom naŋ Anötö sôm têŋ iŋ ndê Atu bocdec bu:

Aö wakêŋ aneŋ ŋgac aheŋ-ŋga muŋ am. Iŋ oc êmasaŋ am nem seŋ.
[Mal 3:1]

Ma propet Aisaya to Anötö ndê yom pi ŋgac aheŋ-ŋga dau bocdec bu:

3 Ŋamalac daŋ ta yom mbo gameŋ sawa bocdec bu, ‘Amasaŋ Pômdau ndê seŋ tisolop. Amasaŋ nem ŋalôm bu akôc iŋ sa.’ *[Ais 40:3]*

4 Yom dau ŋandô sa pi Jon, Ŋgac Kêku Lau-ŋga, naŋ tiŋambu hôc asê ma gêm mêtê mbo gameŋ sawa. Iŋ sôm têŋ lau bu sêliŋ saŋgu tu bu sêtôc asê bu sêkac si ŋalôm kwi ma sêhu mêtê sac siŋ, dec Anötö oc suc ŋac si sac kwi. 5 Lau daêsam akêŋ malac Jerusalem, ma akêŋ malac hoŋ yêc gameŋ Judia-ŋga, sêsa sêtêŋ Jon si. Ŋac sêhoc si sac asê, ma iŋ kêku ŋac yêc Bu Jordan.

6 Jon sôc ŋakwê naŋ sêmasaŋ ŋa kamel ŋamliclhu, ma kic piŋkap yêc iŋ ŋampêbalê. Ma iŋ gêŋ gêŋ bambaliŋ gitôm wakô ma lêp. 7 Iŋ gêm mêtê

The New Testament in Bukawa of Papua New Guinea; 1st ed. 2000, Lutheran Bible Translators Australia; web ed. 2013

ma sôm têŋ lau bocdec bu, “Ŋgac daŋ oc meŋ êŋkuc aö, naŋ ndê ŋaclai
hôc gêlêc aö neŋ su. Aö ŋgac ŋambwa dec gitôm dom bu wati iŋ ndê ŋgac
akiŋ naŋ pôŋ sic ma kêgapwêc iŋ ndê atapa ŋawalô. 8 Aö kaku mac ŋa bu
ŋambwa, tigeŋ iŋ oc êŋku mac ŋa Ŋalau Dabuŋ.”

Jon kêku Yisu
(Mat 3:13-17; Luk 3:21-22; Jon 1:32-34)

9 Têŋ têm dinaŋ Yisu meŋ akêŋ malac Nasaret yêc gameŋ Galili-ŋga,
ma hôc asê Jon. Ma Jon kêku iŋ yêc Bu Jordan. 10 Têŋ ndoc Yisu pi akêŋ
bu meŋ, iŋ gêlic undambê kac sa, ma Ŋalau Dabuŋ gêm balusi aŋgô, ma
sip têŋ iŋ meŋ. 11 Goc awha daŋ sa akêŋ undambê, naŋ sôm, “Aö Atuŋgac
atac whiŋ-ŋga am. Aö gatisambuc am ŋandô.”

Sadaŋ kêsahê Yisu
(Mat 4:1-11; Luk 4:1-13)

12 Dinaŋ su, goc Ŋalau wê Yisu sa gameŋ sawa gi, ma iŋ mbo tawasê.
13 Tôm bêc 40 iŋ mbo gameŋ sawa, ma Sadaŋ kêsahê bu êntôm iŋ. Iŋ mbo
whiŋ bôc gameŋ sawa-ŋga, ma aŋela sem akiŋ iŋ.

Yisu gic hu iŋ ndê gweleŋ

14 Tiŋambu †Herod kêkiŋ iŋ ndê lau siŋ-ŋga bu sêkôc Jon dôŋ, ma
sêkêŋ iŋ ndöc gapocwalô. Têŋ têm dinaŋ Yisu gêm mêtê ma hoc Anötö
ndê ŋawaê ŋayham asê têŋ lau yêc gameŋ Galili-ŋga. 15 Iŋ sôm, “Têm naŋ
Anötö kêyaliŋ sa, naŋ meŋ sa su. †Anötö ndê gôliŋ meŋ kêpiŋ su. Bocdinaŋ
anem nem ŋalôm kwi, ma akêŋ whiŋ Anötö ndê ŋawaê ŋayham.”

Yisu mbwêc lauŋgac hale tu sêŋkuc iŋ-ŋga
(Mat 4:18-22; Luk 5:1-11; Jon 1:35-42)

16 Têŋ bêc daŋ Yisu kêsêlêŋ mbo Bugictoŋ Galili ŋamakê, ma gêlic
Saimon lu asi Andru. Iŋlu ŋgac lu sêkôc i-ŋga, ma sem gweleŋ sêkêŋ
wasaŋ sip bu sêmbo. 17 Ma Yisu sôm têŋ iŋlu, “Amlu ameŋ aŋkuc aö, ma
aö wakêŋ amlu ahê ŋamalac sêmeŋ sêŋkuc aö, tôm naŋ kwahic dec amlu
ahê i.” 18 Ma ŋagahô iŋlu sêtec si wasaŋ yêc, ma sêŋkuc iŋ.
19 Iŋ kêsêlêŋ ŋasawa sauŋ, ma gêlic Sebedi ndê atu lu, Jems lu Jon.
Sêndöc waŋ daŋ ma sêmasaŋ si wasaŋ naŋ kic. 20 Yisu mbwêc iŋlu bu
sêmeŋ sêŋkuc iŋ, goc sêhu damba Sebedi ti lau naŋ sêkôm gweleŋ sêwhiŋ
iŋ, naŋ siŋ sêmbo waŋ, ma sêŋkuc Yisu.

Yisu kêdôhôŋ lau ma soc ŋalau sac yêc malac Kapenaom
(Luk 4:31-37)

21 Yisu kôc lau hale dinaŋ ma sêŋsêlêŋ sêtêŋ malac Kapenaom si.
Sêhôc asê têŋ bêc Sabat-ŋga daŋ, ma Yisu sôc †lôm wê-ŋga gi, ma gic hu

kêdôhôŋ lau. 22 Ma lau Kapenaom-ŋga sêhêdaê tu iŋ ndê yom-ŋga, bu
iŋ kêdôhôŋ ŋac gitôm kêdôhôŋwaga ti ŋaclai atu, hôc gêlêc lau Israel si
†kêdôhôŋwaga yomsu-ŋga hoŋ su.
23 Ŋgac daŋ ndöc lôm wê-ŋga dinaŋ, naŋ ŋalau sac mbo iŋ ndê ŋalôm.
Iŋ ta yom bocdec bu, 24 "Ei! Yisu Nasaret-ŋga. Aö kayalê am, am ŋgac
dabuŋ naŋ Anötö kêkiŋ. Am bu kôm sake têŋ yac? Am mweŋ bu seŋ yac
su, a?" 25 Magoc Yisu hec yom ŋalau sac ma sôm, "Am mamaŋ ma hu iŋ
siŋ!" 26 Goc ŋalau sac kêmwanaŋ ŋgac dau ti ŋaŋga ma hu iŋ siŋ ti mbwêc
atu.
27 Tu dinaŋ-ŋga lau hoŋ sêhêdaê ma sêndac dandi, "Gêŋ bocke dec? Iŋ
kêdôhôŋ yac ŋa lêŋ wakuc ma ti ŋaclai atu. Ma iŋ kôc ŋaclai pi ŋalau sac
whiŋ, bu iŋ kêŋ yatu ŋac, ma sêsôc iŋ ndê yom ŋapu." 28 Ma tiŋambu lau
sic miŋ yom pi gêŋ dau, e ŋagahô eŋ iŋ ndê waê gêm gameŋ Galili-ŋga
hoŋ ahuc.

Yisu gêm lau gêmbac daêsam sa
(Mat 8:14-17; Luk 4:38-43)

29 Ŋac sêhu lôm wê-ŋga dinaŋ siŋ, ma Saimon lu Andru sêkôc Yisu,
Jems ma Jon ma sêtêŋ iŋlu si andu si. 30 Saimon ndê lawawê gêmbac lic
ŋandê ma yêc andu dau ŋalôm, ma lau sêkêŋ ŋawaê têŋ Yisu. 31 Bocdinaŋ
Yisu têŋ iŋ gi, kêm iŋ sip amba ma keŋ iŋ sa. Ma gêmbac hu awhê dau
siŋ, ma iŋ gêm akiŋ ŋac.
32 Têŋ telha dinaŋ têŋ ndoc ac gi sip, naŋ lau malac-ŋga sêhoŋ lau
gêmbac daêsam ti lau naŋ ŋalau sac sêmbo si ŋalôm, ma sêkôc ŋac
sêtêŋ Yisu sêmeŋ.[a] 33 Lau malac-ŋga hoŋ sêkac dau sa, sêmbo andu dau
ŋamakê. 34 Ma Yisu gêm lau ti gêmbac tidau-tidau daêsam dinaŋ sa, ma
soc ŋalau sac daêsam su yêc lau. Tigeŋ iŋ kêŋ yao ŋalau sac bu sêsôm iŋ
asê dom, ŋahu bu ŋac sêŋyalê bu iŋ †Mesaya dau.

Yisu hu malac Kapenaom siŋ
(Luk 4:42-44)

35 Têŋ ŋagalaŋsê ac pi meŋ su dom ma Yisu tisa ma hu malac dau siŋ.
Iŋ sa gi bu mbo tawasê ma teŋ mbec. 36 Saimon ma lau ŋatô naŋ sêwhiŋ
iŋ, naŋ sêsa si bu sêŋsalê iŋ. 37 Ma têŋ ndoc sêtap iŋ sa, naŋ sêsôm têŋ iŋ
bu, "Lau hoŋ sêŋsalê am." 38 Magoc Yisu ô yom ma sôm, "Aö oc wambo
malac tigeŋ dinaŋ dom. Dalhö datêŋ malac naŋ sêyêc gameŋ ŋamakê-
ŋga dandi, bu wanem mêtê wambo dinaŋ. Tu gweleŋ dinaŋ-ŋga dec aö
gameŋ."

---

[a] **1:32** Lau Israel si yomsu Sabat-ŋga gic yao lau bu sêŋsêlêŋ seŋ baliŋ me sêkôm gweleŋ têŋ bêc Sabat-ŋga dom. Magoc bêc Sabat-ŋga ŋa-yao pacndê têŋ ndoc ac gi sip. Tu dinaŋ-ŋga dec lau sêhôŋ e ac gi sip su, goc sêkôc si lau gêmbac sêtêŋ Yisu si.

39 Ma tiŋambu iŋ kêsêlêŋ golom-golom malac hoŋ yêc gameŋ Galili-
ŋga. Iŋ gêm mêtê mbo lau si lôm wê-ŋga, ma soc ŋalau sac daêsam su yêc
lau.

Yisu kôm ŋgac ti gêmbac leprasi ŋayham sa
(Mat 8:1-4; Luk 5:12-16)

40 Têŋ bêc daŋ, ŋgac ti gêmbac †leprasi daŋ têŋ Yisu gi. Iŋ pôŋ haduc
ma teŋ Yisu bu nem iŋ sa. Iŋ sôm, "Am bu tac whiŋ, dec gitôm bu am
oc kôm aö ŋamlic ŋawasi sa." 41 Yisu tawalô iŋ, dec kêmatôc amba sa gi
ma kêmasec iŋ, ma sôm, "Aö atac whiŋ, dec wasôm têŋ am bu ŋamlic
ŋawasi sa." 42 Ma ŋagahô eŋ gêmbac dau hu iŋ siŋ, ma iŋ ndê ŋamlic
ŋawasi sa. 43-44 Goc Yisu kêkiŋ iŋ têŋ †dabuŋ-siga gi, ma sôm ti ŋaŋga
têŋ iŋ, "Am ŋgô! Gêŋ naŋ kwahic dec hôc asê am, naŋ sôm asê têŋ lau
daŋ dom. Tigeŋ têŋ dabuŋsiga ndi, ma tôc daôm têŋ iŋ bu lic bu am nem
ŋamlic ŋawasi sa su. Ma kêŋ da tu am ŋamlic ŋawasi sa-ŋga tôm yomsu
naŋ Moses kêŋ têŋ yac. Ma ŋalêŋ dinaŋ lau hoŋ oc sêŋyalê bu am ŋamlic
ŋayham sa." 45 Ma ŋgac dau sa gi ma gic miŋ pi gêŋ dau e yom dau tiapa.
Tu dinaŋ-ŋga lau hoŋ takwê Yisu, dec iŋ tec bu sôc malac daŋ yêc lhu.
Iŋ mbo gameŋ ŋamakê-ŋga, magoc lau akêŋ gameŋ hoŋ sêwê sêtêŋ iŋ si
ŋapaŋ.

Yisu kôm ŋgac bôliŋ daŋ ŋayham sa
(Mat 9:1-8; Luk 5:18-26)

2 1 Bêc ŋatô giŋga su, goc Yisu sôc malac Kapenaom tiyham. Ma lau
malac-ŋga sêŋgô ŋawaê bu iŋ mbu meŋ ndöc andu daŋ. 2 Goc lau
daêsam sêkac dau sa, ma Yisu gêm mêtê ŋac. Lau daêsam andô sêkac sa
e ŋasawa mba yêc andu ŋalôm ma yêc ŋasactô bocdinaŋ. 3 Ma lauŋgac
hale sêmbalaŋ ŋgac bôliŋ daŋ yêc sac daŋ sêmeŋ, ma bu sêtêŋ Yisu sêndi.
4 Magoc lau daêsam dinaŋ sem gameŋ ahuc, ma tu dinaŋ-ŋga dec ŋac
sêpi andu ŋapoc lôlôc si, ma sêkac poc sa ma sêmasaŋ ŋalasê daŋ yêc
gameŋ naŋ Yisu kalhac, naŋ ŋahô-ŋga. Goc sêŋwhaŋ sac ti ŋgac bôliŋ sip
têŋ Yisu gi. 5 Yisu gêlic gêŋ dinaŋ ma kêyalê bu ŋac sêkêŋ whiŋ iŋ, goc
sôm têŋ ŋgac bôliŋ, "Aneŋ balê, kwahic dec aö wasuc am nem sac kwi."
6 Têŋ ndoc dinaŋ kêdôhôŋwaga yomsu-ŋga ŋatô sêndöc andu dau.
Sêŋgô Yisu ndê yom dau, ma gauc gêm yêc ŋac si ŋalôm, 7 "Anötö tigeŋ
gitôm bu suc sac kwi. Ma bocke ŋgac dindê sôm yom kaiŋ dinaŋ? Iŋ ndê
yom sac sambuc." 8 Yisu kêyalê ŋagahô bu ŋac gauc gêm yom bocdinaŋ,
dec iŋ sôm têŋ ŋac, "Tu sake-ŋga mac gauc gêm yom bocdinaŋ? 9 Mac
akêŋ whiŋ dom bu aneŋ ŋaclai yêc bu wasôm têŋ ŋgac bôliŋ dindec bu
wasuc iŋ ndê sac kwi. Bocdinaŋ aö wasôm têŋ iŋ, 'Tisa, kôc nem mbô sa
ma êmsêlêŋ.' 10 Ma têŋ têm mac alic aneŋ yom dau ŋandô sa, dec aŋyalê
bu Anötö kêŋ ŋaclai têŋ †Ŋamalac ndê Atu yêc nom, bu suc ŋamalac si

sac kwi whiŋ.” Goc Yisu sôm têŋ ŋgac bôliŋ, 11 “Aö wasôm têŋ am bu tisa,
kôc nem mbô sa, ma lhö têŋ nem andu ndi.” 12 Ma ŋgac dau tisa yêc lau
hoŋ aŋgô-ŋga, kôc ndê mbô sa ma kölhö gi. Gêŋ dau kôm lau hoŋ sêhêdaê
ŋandô. Sêmpiŋ Anötö ma sêsôm, “Gêŋ kaiŋ dindec, yac alic daŋ su dom.”

Yisu kêgalêm Liwai bu êŋkuc iŋ
(Mat 9:9-13; Luk 5:27-32)

13 Tiŋambu Yisu sa gi mbo bugictoŋ ŋamakê tiyham. Lau daêsam sêsa
si sêŋkuc iŋ, ma iŋ kêdôhôŋ ŋac. 14 Ma tiŋambu iŋ kêsêlêŋ gi e gêlic
†Liwai, Alpayas ndê atuŋgac ndöc ndê mala kôc takis-ŋga. Goc Yisu sôm
têŋ iŋ, “Êmkuc aö.” Ma Liwai tisa ma kêkuc iŋ.
15 Têŋ bêc daŋ Yisu ti iŋ ndê ŋgacsêŋomi seŋ gêŋ sêndöc Liwai ndê
andu. Ma lau sêkôc takis-ŋga ma lau daêsam naŋ lau bata Israel-ŋga
sêsam bu lau sac naŋ sêndöc sêwhiŋ ŋac, bu lau kaiŋ dinaŋ sêŋkuc Yisu
tôm bêc hoŋ. 16 Ma lau †Palêsai si kêdôhôŋwaga yomsu-ŋga ŋatô sêlic
bu Yisu gêŋ gêŋ ndöc whiŋ lau takis-ŋga ti lau sac dinaŋ. Goc sêsôm têŋ
iŋ ndê ŋgac-sêŋomi, “Tu sake-ŋga iŋ gêŋ gêŋ whiŋ lau takis-ŋga ti lau
sac?” 17 Yisu ŋgô yom dau, ma sôm têŋ ŋac, “Lau naŋ sêlic dau bu gêmbac
mba, naŋ oc sêŋsalê dokta dom, magoc lau ti gêmbac oc sêŋsalê dokta.
Aö gameŋ bu waŋgalêm lau naŋ sêlic dau bu lau gitêŋ, naŋ sa dom, aö
gameŋ bu waŋgalêm lau sac sa.”

Yao gêŋ daneŋ-ŋga-ŋga
(Mat 9:14-15; Luk 5:33-35)

18 Jon, Ŋgac Kêku Lau-ŋga ndê †sêŋomi ti lau Palêsai sêkêŋ bêc ŋatô
bu sêneŋ gêŋ dom tu gauc nem Anötö-ŋga, magoc Yisu ndê ŋgacsêŋomi
sêkôm dom. Ma lau ŋatô sêmeŋ ma sêndac Yisu bocdec bu, “Tu sake-
ŋga Jon ndê sêŋomi ma lau Palêsai si sêŋomi sêhu gêŋ daneŋ-ŋga siŋ tu
gauc nem Anötö-ŋga, magoc am nem ŋgacsêŋomi sêkôm dom?” 19 Goc
Yisu sôm têŋ ŋac, “Ŋgac nem awhê-ŋga daŋ bu êŋgalêm lau sa sêmbo
sêwhiŋ iŋ bu sêneŋ mwasiŋ nem awhê-ŋga, dec oc tôm dom bu sêhu gêŋ
daneŋ-ŋga siŋ têŋ ndoc ŋgac dau mbo whiŋ ŋac. Ŋalêŋ tigeŋ kwahic dec
aö gambo gawhiŋ aneŋ ŋgacsêŋomi ma oc tôm dom bu sêhu gêŋ daneŋ-
ŋga siŋ. 20 Tigeŋ ndoc oc meŋ naŋ lau oc sêkôc aö su yêc ŋac, ma têŋ
ndoc dinaŋ ŋac oc ŋalôm ŋawapac, ma sêŋkuc lêŋ dahu gêŋ daneŋ-ŋga
siŋ-ŋga.”

Yisu ndê yom gitôm gêŋ wakuc
(Mat 9:16-17; Luk 5:36-39)

21 Ma Yisu sôm, “Yac dasi po wakuc pi ŋakwê akwa naŋ kic, naŋ dom.
Bu po wakuc oc hôc ŋakwê akwa kic, ma gêŋ dau oc tisac sambuc. 22 Ma
têŋ ndoc lau s êmasaŋ wain wakuc, naŋ sêkêc sip bôc ŋamlic wain-ŋga

akwa dom. Mba! Ŋac bu sêkôm, goc wain wakuc oc hôc ŋamlic akwa kôc ma wê sa niŋga. Ma bôc ŋamlic oc tisac bocdinaŋ. Wain wakuc dakêc sip bôc ŋamlic wakuc."

Yisu iŋ Pômdau bêc Sabat-ŋga
(Mat 12:1-8; Luk 6:1-5)

23 Têŋ bêc Sabat-ŋga daŋ Yisu ti ndê †ŋgacsêŋomi sêŋsêlêŋ sêmbo lôcwha
daŋ naŋ gic ôm wit-ŋga daŋ kic. Ma iŋ ndê ŋgacsêŋomi sêkôc wit ŋandô ŋatô
bu sêneŋ. 24 Ma lau Palêsai ŋatô sêlic gêŋ dau ma sêsôm têŋ iŋ, "Lic gêŋ naŋ
am nem ŋgacsêŋomi sêkôm. Tu sake-ŋga ŋac sêkôm gweleŋ naŋ yac neŋ
yomsu gic yao bu dakôm têŋ bêc Sabat-ŋga dom?" 25-26 Yisu ô ŋac si yom ma
sôm, "Gauc nem yom naŋ sêto pi gêŋ naŋ Kiŋ Dawid kôm. Mac asam su, me?
Têŋ ndoc naŋ Abiata iŋ †dabuŋsiga ŋamata-ŋga, naŋ Dawid ti lau naŋ sêwhiŋ
iŋ, naŋ sêpônda dau ma gêŋ yô ŋac. Goc Dawid sôc Anötö ndê andu gi, ma
gêŋ bolom dabuŋ naŋ lau sêkêŋ ti da, naŋ Moses kêŋ yao bu lau dabuŋsiga
tawasê oc sêneŋ. Ma iŋ kêŋ têŋ lau naŋ sêmbo sêwhiŋ iŋ, ma ŋac seŋ. Magoc
lau daŋ sêŋgôliŋ yom pi Dawid ma sêsôm bu iŋ kêgilì yomsu lec dom."
27 Ma Yisu gic têku yom ma sôm, "Bocdinaŋ akôc gauc ŋapep pi yomsu.
Anötö kêŋ bêc Sabat-ŋga bu nem ŋamalac sa. Iŋ kêŋ ŋamalac tu bêc
Sabat-ŋga dom. 28 Ŋamalac ndê Atu iŋ gêŋ hoŋ ŋadau, ma iŋ Pômdau
Sabat-ŋga whiŋ."

Yisu kôm ŋgac amba balê ŋayham sa têŋ bêc Sabat-ŋga
(Mat 12:9-14; Luk 6:6-11)

3 1 Têŋ bêc daŋ tiyham Yisu sôc lôm wê-ŋga gi. Ma ŋgac amba tibalê
daŋ ndöc. 2 Palêsai ŋatô sêŋsalê yom bu sêŋgôliŋ pi Yisu, dec sêtip
iŋ ŋapep bu mboe iŋ oc kôm ŋgac dau ŋayham sa têŋ bêc Sabat-ŋga,
dec ŋac oc sêsôm bu iŋ kêgilì yomsu Sabat-ŋga. 3 Yisu sôm têŋ ŋgac
naŋ amba tibalê, "Tisa, ma lhac ŋalhu whiŋ aö." 4 Dec iŋ ndac lau hoŋ
bocdec bu, "Gêŋ bocke oc êŋgilì yomsu Sabat-ŋga? Dakôm ŋayham têŋ
lau, me dakôm sac têŋ lau? Danem ŋamalac sa, me datec ŋac sêmbac
ndu?" Magoc ŋac hoŋ sem dôŋ. 5 Iŋ tahê ŋac ma tac ŋandê sa, ma ŋalôm
ŋawapac tu ŋac si ŋalôm ŋadandi-ŋga. Goc iŋ sôm têŋ ŋgac dau, "Êmatôc
amam." Ma ŋgac dau kêmatôc amba, ma amba dau ŋayham sa tiyham.
6 Têŋ dinaŋ lau Palêsai sêhu lôm wê-ŋga dau siŋ ma sêsa si. Ma ŋac
sêndöc sêwhiŋ lau Israel-ŋga naŋ tac whiŋ Herod ma lau Rom-ŋga si
gôliŋ, ma ŋac hoŋ sêkôc gauc pi lêŋ sêndic Yisu ndu-ŋga.

Yisu kêdôhôŋ lau ma kôm gêmbac ŋayham sa
(Luk 6:17-19)

7 Yisu ti ndê ŋgacsêŋomi sêtêŋ bugictoŋ si, ma lau daêsam sêŋkuc ŋac.
Ŋac lau akêŋ gameŋ Galili-ŋga ma gameŋ Judia-ŋga, 8 ma akêŋ malac

Jerusalem ma akêŋ gameŋ Judia ma Idumia-ŋga ma akêŋ Bu Jordan
ŋadaŋga, ma akêŋ malac Taya ma Saidon ŋagameŋ. Lau daêsam dinaŋ
sêŋgô ŋawaê pi gêŋ naŋ Yisu kôm, dec sêsa sêtêŋ iŋ si.
9 Yisu gêlic lau toŋ atu naŋ bu sêŋgapiŋ iŋ sa, dec sôm têŋ ndê
ŋgacsêŋomi bu sêmasaŋ waŋ sauŋ daŋ tu iŋ pi ndi ndöc-ŋga. 10 Iŋ sôm
yom dinaŋ ŋahu bu iŋ kôm lau gêmbac daêsam ŋayham sa su e lau
daêsam ti gêmbac sêkôm mwasac bu sêmasec iŋ. 11 Ma têŋ ndoc lau
ti ŋalau sac sêlic iŋ, naŋ sêhu dau sêyêc iŋ aŋgô-ŋga, ma ŋalau dau
sêmbwêc yom asê bocdec bu, “Am Anötö ndê Atu.” 12 Tigeŋ Yisu kêŋ gic
yao ŋaŋga bu sêsôm iŋ ŋahu asê dom.

Yisu kêyaliŋ ŋgacsêŋomi 12 sa
(Mat 10:1-4; Luk 6:12-16)

13 Tiŋambu Yisu pi lôc daŋ gi ma mbwêc lau naŋ iŋ atac whiŋ, naŋ
sêtêŋ iŋ sêmeŋ. 14 Goc iŋ kêyaliŋ ŋac si lau 12 sa, ma sam ŋac bu †Aposel,
bu ŋac oc sêmbo sêwhiŋ iŋ, ma iŋ oc kêŋ ŋac sêsa sêndi bu sênem mêtê.
15 Ma iŋ kêŋ ŋaclai têŋ ŋac bu sêsoc ŋalau sac su. 16 Aposel 12 naŋ Yisu
kêyaliŋ ŋac sa, naŋ bocdec: Saimon (naŋ iŋ sam bu Pita), 17 Jems lu
Jon (Sebedi ndê atu lu naŋ Yisu sam bu ‘wapap atui’), 18 Andru, Pilip,
Batolomeas, Matyu, Tomas, Jems (Alpayas ndê atu), Tadaus, Saimon (naŋ
sêsam bu ‘Ŋgac †Selot’), 19 ma Judas Iskeriot, ŋgac naŋ tiŋambu hoc Yisu
asê.

Lau sêŋgihi Yisu ahuc ŋapaŋ

20 Yisu sôc andu daŋ gi, magoc lau toŋ atu sêsap iŋ dôŋ ŋapaŋ e ŋasawa
mba bu iŋ ti ndê ŋgac-sêŋomi sêneŋ gêŋ. 21 Gêŋ dau ŋawaê tap Yisu dinda
ti asii sa, dec ŋac sêsôm, “Iŋ ndê gauc tisac.” Bocdinaŋ dec sêtêŋ iŋ si bu
sêkôc iŋ sa ndi.

Yisu ndê ŋaclai ŋahu
(Mat 12:22-32; Luk 11:14-22)

22 Têŋ têm dinaŋ kêdôhôŋwaga yomsu-ŋga ŋatô sêmeŋ akêŋ Jerusalem
ma sêŋgôliŋ yom pi Yisu bocdec bu, “Ŋalau sac si ŋadau †Belsebal gêm
gôliŋ iŋ, ma kêŋ ŋaclai têŋ iŋ bu soc ŋalau sac su.” 23 Goc Yisu mbwêc
ŋac sêtigasuc iŋ, ma ô ŋac si yom ŋa yom gôliŋ daŋ bocdec bu, “Bocke
ma Sadaŋ oc soc Sadaŋ? 24 Gôliŋwaga daŋ ndê lau bu sêkêŋ kisa dau,
dec iŋ ndê gôliŋ oc pacndê. 25 Ma gôlôwac daŋ bu sêwhê dau kôc, dec oc
sêlhac ŋaŋga dom. 26 Ma Sadaŋ bu kêŋ kisa têŋ dau ma whê dau kôc, dec
iŋ oc lhac ŋaŋga dom, iŋ ndê ŋaclai oc pacndê. 27 Aŋgô! Sadaŋ iŋ gitôm
ŋgac ti licwalô atu, ma yac bu dasôc ŋgac ti licwalô atu daŋ ndê andu bu
taŋgaho iŋ ndê gêŋ, naŋ gêŋ ŋamata-ŋga dasô iŋ dôŋ, goc taŋgaho iŋ ndê
gêŋ.

28 "Yomandô aö wasôm têŋ mac. Ŋamalac naŋ kac ndê ŋalôm kwi
ma hu ndê sac siŋ, naŋ Anötö oc suc iŋ ndê sac ti yom sac-sac hoŋ kwi.
29 Tigeŋ ŋamalac daŋ bu sôm yom sac pi Ŋalau Dabuŋ, naŋ Anötö oc suc
iŋ ndê sac kwi dom andô. Iŋ kôm gêŋ sac sambuc, ma iŋ ndê giso oc yêc
ŋapaŋ."
30 Yom hoŋ dinaŋ Yisu sôm, ŋahu bu ŋac sêsôm bu ŋalau sac daŋ mbo
iŋ ŋalôm.

Yisu dinda ti asii
(Mat 12:46-50; Luk 8:19-21)

31 Têŋ têm dinaŋ Yisu dinda ti ndê asii sêhôc asê andu dau. Sêlhac awê
ma sêŋkiŋ ŋamalac daŋ sôc gi bu kôc iŋ sa sa meŋ. 32 Lau daêsam naŋ
sêndöc sêŋgihi Yisu ahuc, naŋ sêsôm têŋ iŋ bu, "Am dinam ti nem asimi
dec sêmeŋ sêlhac awê ma sêndac am." 33 Goc iŋ ndac ŋac, "Aneŋ dinaŋ
ti asiŋi naŋ asa?" 34 Ma iŋ tahê lau naŋ sêndöc sêŋgihi iŋ ahuc, ma sôm,
"Aneŋ dinaŋ ti asiŋi dau dindec. 35 Bu lau naŋ daŋga wambu Anötö ndê
yom, naŋ ŋac sêti aö asiŋi ti lhuŋwêi ma dinaŋi."

Yom gôliŋ pi ŋgac kêbalip wit ŋawhê
(Mat 13:1-12; Luk 8:4-8)

4 1 Tiŋambu Yisu sa gi mbo bugictoŋ ŋamakê, ma gic hu kêdôhôŋ lau
tiyham. Ma lau sêwê-sêwê sêmeŋ e ti toŋ atu andô. Tu dinaŋ-ŋga iŋ
pi waŋ daŋ gi poc bugictoŋ kêpiŋ baö, ma lau daêsam dinaŋ sêlhac baö.
2 Yisu sôm yom gôliŋ daêsam bu êndôhôŋ lau dinaŋ. Iŋ sôm yom gôliŋ
daŋ têŋ ŋac bocdec bu, 3 "Aŋgô! Ŋgac daŋ sa gi bu êmbalip wit ŋawhê yêc
iŋ ndê ôm. 4 Têŋ ndoc iŋ kêbalip gêŋ dau, naŋ ŋawhê ŋatô sêpeŋ sêsip
seŋ, ma mbac sêsip sêmeŋ ma seŋ su. 5 Ma ŋawhê ŋatô sêpeŋ sêsip gameŋ
hoc-hoc, naŋ nom ŋagec sac hoc ŋahô ŋambwa. Ŋawhê dau sêsip nom
ŋalôm gacgeŋ si dom, dec sêpo sêpi sêmeŋ ŋagahô. 6 Tigeŋ tiŋambu ac
pec ŋagatôm ma gêm bôliŋ. Ŋahu bu nom ŋayham mba tu ŋawakac sip
ndi-ŋga. 7 Ma wit ŋawhê ŋatô sêpeŋ sêsip kwaŋ ti ŋakwa ŋalôm, ma kwaŋ
lu wit sêpi sêwhiŋ dau e kwaŋ yaŋ wit ndu ma gêm ŋandô daŋ dom.
8 Ma wit ŋawhê ŋatô sêpeŋ sêsip nom ŋayham, ma tiŋambu sem ŋandô
daêsam, ŋatô sem ŋandô 30, ŋatô sem ŋandô 60, ma ŋatô sem ŋandô
100."
9 Goc Yisu sôm, "Asa bu daŋga-suŋ yêc, naŋ ŋgô aneŋ yom."

Yisu whê yom gôliŋ wit ŋawhê-ŋga ŋahu sa
(Mat 13:10-23; Luk 8:9-15)

10 Tiŋambu lau daêsam sêmbo dom, ma lau naŋ sêmbo sêwhiŋ Yisu, ti
ŋgacsêŋomi 12 sêndac Yisu pi yom gôliŋ dau ŋahu. 11 Ma iŋ whê sa têŋ
ŋac bocdec bu, "Anötö ndê gôliŋ ŋalêŋ ŋahu sip ŋalôm gi. Iŋ kêyaliŋ mac

sa bu aŋyalê ŋahu dau, magoc lau naŋ sêmbo Anötö ndê gôliŋ ŋalôm
dom, naŋ wasôm yom têŋ ŋac ŋa yom gôliŋ ŋambwa. 12 Aisaya to yom pi
lau kaiŋ dinaŋ, naŋ yêc bocdec bu:

Ŋac sêlic gêŋ naŋ aö gakôm, naŋ ŋapaŋ, magoc ŋac si gauc sa dom.
Ma ŋac sêŋgô aneŋ yom ŋapaŋ, magoc sêŋyalê ŋahu dom.
Ŋac bu sêŋyalê, dec oc tôm bu sênem dau kwi, ma Anötö oc suc ŋac
si sac kwi." *[Ais 6:9-10]*

13 Goc Yisu sôm têŋ ŋac, "Bocke dec mac aŋyalê yom gôliŋ dinaŋ ŋahu
dom? Bocdinaŋ ŋalêŋ bocke mac oc aŋyalê yom gôliŋ ŋatô ŋahu? 14 Aŋgô!
Yom pi ŋgac naŋ kêbalip wit ŋawhê, naŋ hêganôŋ ŋgac naŋ hoc Anötö
ndê yom asê. 15 Ma yom pi wit ŋawhê naŋ sêpeŋ sêsip seŋ, naŋ hêganôŋ
lau naŋ sêŋgô Anötö ndê yom, magoc ŋagahô Sadaŋ meŋ ma kêgaho yom
dau su yêc ŋac si ŋalôm. 16 Ma wit ŋawhê naŋ sêpeŋ sêsip gameŋ hoc-hoc,
naŋ hêganôŋ lau naŋ sêŋgô A nötö ndê yom ma sêkôc sa ŋagahô ti atac
ŋayham. 17 Tigeŋ tôm wit naŋ ŋawakac mbasi, naŋ lau dau sêlhac ŋasawa
baliŋ dom. Têŋ ndoc sêtap ŋawapac sa, me lau sêkêŋ kisa ŋac tu Anötö
ndê yom-ŋga, naŋ sêhu si sêkêŋ whiŋ siŋ ŋagahô eŋ. 18 Ma wit ŋawhê naŋ
sêpeŋ sêsip kwaŋ ti ŋakwa ŋalôm, naŋ hêganôŋ lau naŋ sêŋgô Anötö ndê
yom, 19 tigeŋ sêhêgo dau pi gêŋ nom-ŋga kêlêc, ma lêŋ atac whiŋ mone
ti wapa nom-ŋga hê ŋac si gauc ŋapaŋ e kôm Anötö ndê yom ahuc, ma
ŋandô mbasi. 20 Ma wit ŋawhê naŋ sêpeŋ sêsip nom ŋayham, ma sem
ŋandô 30, me 60, me 100, naŋ hêganôŋ lau naŋ sêŋgô Anötö ndê yom,
sêkôc sa e tidôŋ, ma sem ŋandô daêsam."

Dasiŋ lam ŋawê kwi dom
(Luk 8:16-18)

21 Ma Yisu sôm têŋ ŋac, "Lam iŋ gêŋ pô gameŋ-ŋga, ma bocdinaŋ yac
taŋgatöc ŋa suc ahuc me dasiŋ kwi sôc sasac ŋapu dom. Mba! Taŋkiŋ
êŋgalêŋ ŋalhu bu ŋawê pô gameŋ. 22 Ma ŋalêŋ tigeŋ, yom naŋ yêc siŋ dau
me ŋahu sip ŋalôm gi, naŋ oc meŋ sa tiawê. 23 Asa naŋ daŋgasuŋ bu yêc,
naŋ ŋgô."

24 Ma iŋ gic têku yom ma sôm, "Akôc gauc ŋapep pi Anötö ndê yom
naŋ mac aŋgô. Mac bu atac whiŋ bu aŋyalê ŋahu, dec Anötö oc kêŋ gauc
têŋ mac, ma iŋ oc kôm mac nem gauc êŋsôwec tiatu. 25 Bu asa naŋ kôc
Anötö ndê yom sa sip ndê ŋalôm e tidôŋ, naŋ Anötö oc kêŋ gauc têŋ iŋ
êŋlêc. Magoc asa naŋ kôc sa tidôŋ dom, naŋ Anötö oc kôc iŋ ndê yom
hoŋ su yêc iŋ."

Yom gôliŋ pi gêŋ ŋawhê naŋ po pi meŋ

26 Ma Yisu sôm, "Ŋalêŋ naŋ Anötö ndê gôliŋ kêsôwec, naŋ gitôm gêŋ
ŋawhê naŋ ŋamalac daŋ sô sip ndê ôm. 27 Ma tiŋambu iŋ yêc bêc ôbwêc
ma tisa têŋ acsalô, ma ŋawhê dau po pi meŋ. Magoc ŋamalac dau kêyalê

ŋalêŋ dom. 28 Têŋ ŋamata-ŋga ŋawhê dau hôc nom kôc ma ŋagatôm pi
meŋ, malô goc ŋamlha sa ma tiŋambu gêm ŋandô. 29 Magoc têŋ ndoc gêŋ
ŋandô dau tilôwê iŋ oc ndic su, bu bêc sêhoŋ gêŋ ŋandô sa-ŋga meŋ sa."

Yom gôliŋ pi gêŋ ŋawhê sauŋ
(Mat 13:31-32; Luk 13:18-19)

30 Ma Yisu sôm, "Aö wasôm yom gôliŋ bocke tu bu wawhê ŋalêŋ naŋ
Anötö ndê gôliŋ kêsôwec, naŋ sa? Aö wanem dôhôŋ pi gêŋ sake bu
wawhê sa? 31 Anötö ndê gôliŋ gitôm gêŋ ŋawhê sauŋ andô daŋ naŋ dasô
sip nom, gitôm a soc ŋawhê. 32 Gêŋ dau gêŋ sauŋ andô, tigeŋ yac bu dasô
sip nom ndi, dec oc po tiatu e hôc gêlêc gêŋ ôm-ŋga hoŋ su. Ma ŋasaŋgac
oc sêhê baliŋ e mbac lôlôc-ŋga sêmeŋ sêhê si ŋaic yêc ayuŋ ŋayham dau."
33 Yom gôliŋ kaiŋ dinaŋ Yisu sôm têŋ lau ŋapaŋ. Iŋ kêdôhôŋ ŋac tôm ŋac
si gauc. 34 Yom hoŋ naŋ iŋ sôm têŋ ŋac, naŋ iŋ sôm ŋa yom gôliŋ. Ma têŋ
têm naŋ iŋ ti ndê ŋgacsêŋomi sêmbo tawasê, naŋ iŋ whê gêŋ hoŋ sa têŋ ŋac.

Yisu kôm bu ŋampoŋ timalô
(Mat 8:23-27; Luk 8:22-25)

35 Têŋ acsalô dinaŋ kêpiŋ bu ŋasec sa, naŋ Yisu sôm têŋ iŋ ndê
ŋgacsêŋomi, "Yac dalhö, dapi bugictoŋ ŋadaŋga dandi." 36 Goc sêhu lau
toŋ atu dinaŋ siŋ ma sêkôc Yisu whiŋ ŋac sêpi waŋ daŋ ma sêlhö si. Ma
waŋ ŋatô sêlac sêwhiŋ. 37 Sêlac si ma mbu puc atu ma gêli bu ŋampoŋ sa
gic sip waŋ e kêpiŋ bu waŋ pac. 38 Magoc Yisu teŋ gwalim ma yêc bêc
yêc waŋku-ŋga. Ŋgacsêŋomi sêuŋ iŋ sa, ma sêsôm têŋ iŋ, "Kêdôhôŋwaga,
bocke? Am hêgo daôm dom bu yac oc dandiŋaŋ, a?" 39 Goc iŋ tisa, ma
sôm yom ŋaŋga têŋ mbu ti bu ŋampoŋ bocdec bu, "Naŋ gitôm! Timalô!"
Goc mbu timalô ma gameŋ ŋaŋeŋ sa. 40 Ma iŋ sôm têŋ ŋac bu, "Tu sake-
ŋga mac atöc daôm kêlêc? Bocke? Mac akêŋ whiŋ aö dom, a?" 41 Magoc
ŋac sêsö ti sêtöc dau ŋandô ma sêndac dandi, "Iŋ asa dec? Gêŋ hoŋ sêsôc
iŋ ndê yom ŋapu, ma mbu ti bu ŋampoŋ sêwhiŋ!"

Yisu kôm ŋgac ti ŋalau sac ŋayham sa
(Mat 8:28-34; Luk 8:26-39)

5 1 Yisu ti ndê ŋgacsêŋomi sêhôc asê Bugictoŋ Galili-ŋga ŋadaŋga têŋ
gameŋ ac pi-ŋga, ma sêsôc baö yêc lau Gerasa-ŋga si gameŋ. 2 Sêpi
baö si, ma ŋgac daŋ naŋ ŋalau sac mbo iŋ ndê ŋalôm, naŋ sa akêŋ ôm
sêhô-ŋga ma têŋ Yisu gi. 3 Iŋ ŋgac dau êlêmê ndöc ôm sêhô-ŋga, ma têm
daêsam lau sêŋsahê bu sêsô iŋ dôŋ ŋa wac me ŋa sen, magoc gitôm dom.
4 Têm daêsam sêsô iŋ amba ti gahi dôŋ ŋa sen, magoc iŋ hê sen kic ma
seŋ gapocwalô gahi-ŋga su. Lau daŋ sêtôm dom bu sêkôm iŋ timalô. 5 Têŋ
acsalô ti ôbwêc, iŋ mbo ôm sêhô-ŋga ti gameŋ ŋabaö, ma taŋ asê ma kôc
hoc ma tuc-tuc dau ŋamlic tisac.

6 Têŋ têm dinaŋ iŋ gêlic Yisu kalhac ahê, goc kêti gi ma pôŋ haduc yêc
iŋ aŋgô-ŋga. 7-8 Ma Yisu sôm têŋ iŋ, “Ŋalau sac, am hu ŋgac dinaŋ siŋ.”
Dec ŋalau dau mbwêc atu ma sôm, “Yisu, Anötö Ŋaclai ti Ŋawasi Ŋadau
ndê Atu, am bu kôm sake têŋ aö? Tu Anötö ndê ŋaê-ŋga, aö wateŋ am bu
kôm aö ŋayom dom.” 9 Goc Yisu ndac iŋ, “Am nem ŋaê asa?” Ma ŋalau
sac ô yom ma sôm, “Aneŋ ŋaê ‘Toŋ Atu,’ bu yac ŋalau daêsam.” 10 Ma
ŋalau dau teŋ Yisu tidim daêsam, bu soc ŋac su yêc gameŋ dinaŋ dom.
11 Têŋ têm dinaŋ bôc toŋ atu seŋ gêŋ sêmbo lôc ŋapu yêc gameŋ dinaŋ.
12 Goc ŋalau sac sêteŋ Yisu ma sêsôm, “Êmkiŋ yac atêŋ bôc dindê andi,
bu yac asôc bôc si ŋalôm.” 13 Yisu gôlôc goc ŋalau sac sêhu ŋgac dinaŋ
siŋ, ma sêsôc bôc ŋalôm si. Goc bôc hoŋ sênti si e sêsip salic sac, ma
sêsip bugictoŋ e bu kô ŋac sêmbac ndu. Bôc dau toŋ atu, ŋanamba gitôm
2,000. 14 Goc lau sêyob bôc-ŋga sênti si, ma sic miŋ yom dinaŋ têŋ lau
naŋ sêmbo malac atu ti gameŋ ŋamakê-ŋga. Ma lau dau sêsa si bu sêlic
gêŋ naŋ Yisu kôm. 15 Sêhôc asê iŋ ma sêlic ŋgac naŋ Yisu soc ŋalau sac
toŋ atu dinaŋ su yêc iŋ, naŋ ndöc ti gauc ŋawa ma sôc ŋakwê, dec ŋac
sêtöc dau. 16 Ma lau naŋ sêlic gêŋ dau, naŋ sic miŋ pi gêŋ naŋ Yisu kôm
têŋ ŋgac ti ŋalau sac, ma têŋ bôc. 17 Goc lau gameŋ dinaŋ-ŋga sêteŋ Yisu
ŋaŋga bu hu ŋac si gameŋ siŋ.
18 Têŋ ndoc Yisu bu pi waŋ ndi, naŋ ŋgac naŋ iŋ soc ŋalau sac su yêc
iŋ, naŋ teŋ iŋ ŋaŋga bu whiŋ iŋ ndi. 19 Magoc Yisu sôm, “Mba! Am mbu
têŋ nem lau ndi, ma ndic miŋ têŋ ŋac pi ŋalêŋ naŋ Pômdau tawalô am,
ma pi gêŋ hoŋ naŋ iŋ kôm têŋ am.” 20 Goc ŋgac dau kölhö gi, ma kêgihi
gameŋ naŋ sêsam bu Dekapolis,[b] ma gic miŋ yom pi gêŋ atu naŋ Yisu
kôm têŋ iŋ. Ma lau hoŋ sêhêdaê.

Yisu kôm awhê lu ŋayham sa
(Mat 9:18-26; Luk 8:40-56)

21 Yisu ti ndê ŋgacsêŋomi sêpi waŋ ma sêmbu sêpi bugictoŋ ŋadaŋga
si. Ma têŋ ndoc iŋ sip baö gi, naŋ lau toŋ atu sêkac sa e sêŋgihi iŋ ahuc.
22 Ma ŋgac daŋ ŋaê Jairas, naŋ yob lau Israel-ŋga si lôm wê-ŋga yêc
gameŋ dinaŋ, naŋ meŋ hôc asê. Iŋ gêlic Yisu goc hu dau sip nom yêc iŋ
gahi-ŋga. 23 Ma iŋ teŋ iŋ ŋaŋga bocdec bu, “Aneŋ bawhê sauŋ gêmbac atu
kêpiŋ bu oc mbac ndu. Aö tac whiŋ bu am mweŋ, kêŋ amam sac iŋ tu bu
iŋ mbac ndu dom, ma ŋayham sa tiyham.” 24 Goc Yisu whiŋ iŋ gi.
Yisu kêsêlêŋ mbo, ma lau daêsam sêŋkuc iŋ ma sêŋgihi iŋ ahuc. 25 Lau
toŋ dinaŋ si daŋ iŋ awhê naŋ gêm dac ŋapaŋ tôm yala 12. 26 Iŋ kêsalê
dokta daêsam bu sênem iŋ sa, ma gêmlhi ŋac e iŋ ndê mone hoŋ pacndê.
Magoc ŋac sêtôm dom bu sênem iŋ sa. Iŋ hôc ŋandê atu tu ŋac-ŋga, ma

---

[b] **5:20** Dekapolis - ŋaê dinaŋ danem kwi bu ‘malac amaŋlu.’ Malac amaŋlu dinaŋ sêyêc Bugictoŋ Galili-ŋga ŋagameŋ têŋ ac pi-ŋga.

gêmbac dau hôc gêlêc su. 27-28 Awhê dau ŋgô Yisu ŋawaê su, dec gauc
gêm têŋ dau bu, “Aö bu wamasec iŋ ndê ŋakwê, dec oc kôm aö ŋayham
sa.” Tu dinaŋ-ŋga iŋ kêsêlêŋ yêc lau toŋ atu ŋalôm kêkuc iŋ, ma kêmasec
iŋ ndê ŋakwê. 29 Ma ŋagahô eŋ iŋ ndê dac sa tiyham dom, ma iŋ kêsahê
bu iŋ ndê gêmbac pacndê su.
30 Yisu kêyalê bu ŋaclai sa yêc iŋ, goc ŋagahô iŋ kac dau kwi yêc lau
toŋ atu ŋalôm ma ndac, “Asa kêmasec aö neŋ ŋakwê?” 31 Magoc iŋ ndê
ŋgacsêŋomi sêô yom ma sêsôm, “Lic lau daêsam dindec s êkôm am si.
Bocke dec am ndac bu ŋac si asa kêmasec am?” 32 Magoc Yisu taso lau
hoŋ, ma kêsalê ŋamalac naŋ kôm gêŋ dau. 33 Awhê dau kêyalê bu iŋ
ŋayham sa su, dec têŋ Yisu gi ma pôŋ haduc yêc iŋ aŋgô-ŋga. Iŋ töc dau
ti kêtitec mbo, ma hoc yom asê pi gêŋ naŋ iŋ kôm. 34 Goc Yisu sôm teŋ iŋ,
“O aneŋ bawhê, am nem kêŋ whiŋ aö dec kôm am ŋayham sa. Am ndi ti
atac malô, kwahic dec am nem ŋawapac pacndê su.”
35 Yisu sôm yom dinaŋ mbo, ma lau ŋatô sêmeŋ akêŋ Jairas ndê andu,
ma sêsôm têŋ iŋ, “Am atômwê mbac ndu su. Tu sake-ŋga am bu kêŋ
ŋawapac têŋ Kêdôhôŋ-waga? Sôm têŋ iŋ bu meŋ dom.” 36 Tigeŋ Yisu
hêgo dau tu ŋac si yom-ŋga dom, ma sôm têŋ Jairas, “Töc daôm dom,
kêŋ whiŋ.” 37 Goc Yisu kalhac lau hoŋ ahuc, ma kôc Pita, ma Jems lu ndê
asidôwa Jon, ma sêwhiŋ Jairas si. 38 Sêŋsêlêŋ si e sêhôc asê Jairas ndê
andu, ma Yisu gêlic lau sêkôm ŋanta atu, ŋac sêhu daŋgibo asê ma sêtaŋ.
39 Goc iŋ sôc gi ma ndac ŋac, “Mac akôm ŋanta ti daŋgibo atu dindec tu
sake-ŋga? Bawhê dau mbac ndu dom, iŋ yêc bêc naŋ yêc.” 40 Magoc ŋac
sêmbwac iŋ. Yisu kêŋ ŋac sêsa awê si, ma kôc bawhê ŋadamba lu dinda
ti ŋgacsêŋomi tö dinaŋ sêwhiŋ iŋ si, ma sêsôc ŋalôm naŋ bawhê yêc. 41 Iŋ
kêm bawhê dau sip amba ma sôm têŋ iŋ, “Talita, k umi.” (Yom Hibru dau
danem kwi bu, ‘Bawhê sauŋ, am tisa.’) 42 Ma ŋagahô eŋ bawhê dau, naŋ
ndê yala ti 12, naŋ tisa ma kêsêlêŋ. Ma lau hoŋ naŋ sêlic gêŋ dau, naŋ
sêhêdaê ŋandô. 43 Magoc Yisu kêŋ yao ŋaŋga bu sêsôm gêŋ dau asê têŋ
lau ŋatô dom. Ma iŋ sôm bu sêkêŋ gêŋ daneŋ-ŋga têŋ bawhê dau neŋ.

Yisu ndê lau sêkôc iŋ sa dom
(Mat 13:54-58; Luk 4:16-30)

6 1 Yisu mbu têŋ iŋ ndê malac-hu gi, ma iŋ ndê ŋgacsêŋomi sêŋkuc iŋ.
2 Têŋ bêc Sabat-ŋga daŋ iŋ sôc lôm wê-ŋga gi, ma gic hu kêdôhôŋ
lau. Ma lau daêsam naŋ sêŋgô iŋ ndê yom, naŋ sêhêdaê ma sêsôm têŋ
dandi, “Aluê! Iŋ ŋgac dec tap gêŋ hoŋ dindec sa yêc nde? Asa kêŋ gauc
atu-tu dinaŋ têŋ iŋ, ma ŋaclai tu kôm gêŋ dalô-ŋga? 3 Iŋ yac neŋ ŋgac
naŋ muŋ-ŋga kôm gweleŋ kapenta-ŋga. Iŋ Maria ndê atuŋgac, ma Jems,
Josep, Judas ma Saimon dôwa! Ma iŋ ndê lhuwêi sêmbo sêwhiŋ yac.” Ma
ŋac atac lu-lu tu iŋ-ŋga. 4 Goc Yisu sôm têŋ ŋac, “Lau hoŋ sêtoc propet
daŋ sa, tigeŋ yêc iŋ ndê malachu, iŋ ndê asidôwai ma iŋ dau ndê lau

sêtoc iŋ sa dom.” 5 Ma yêc gameŋ dinaŋ iŋ gitôm dom bu kôm gêŋ dalô
daêsam. Iŋ kêŋ amba sac lau gêmbac tigeŋ-tigeŋ, ma kôm ŋac ŋayham sa.
6 Ma iŋ hêdaê bu ŋac sêkêŋ whiŋ iŋ dom.
Tiŋambu iŋ kêsêlêŋ golom-golom malac, ma kêdôhôŋ lau.

Yisu kêkiŋ ŋgacsêŋomi 12 sêsa si
(Mat 10:7-11; Luk 9:1-5)

7 Yisu mbwêc ndê ŋgacsêŋomi 12 sêtêŋ iŋ sêmeŋ, ma iŋ kêkiŋ ŋac lu-lu
sêsa sêtêŋ malac ŋatô si, bu sênem mêtê lau. Ma iŋ kêŋ ŋaclai têŋ ŋac bu
sêsoc ŋalau sac su yêc lau. 8-9 Iŋ kêkiŋ ŋac ti sôm yom têŋ ŋac bocdec bu,
“Aŋsêlêŋ andi, magoc akôc wapa daêsam dom. Asôc nem atapa ma akôc
nem tôc, dec tôm. Ampwic hacgêlê dom, ma akôc gêŋ daneŋ-ŋga me awa
me ŋakwê aô daôm-ŋga dom. 10 Têŋ ndoc mac asôc malac daŋ andi, ma
lau sêkôc mac sa asôc ŋac si andu, naŋ ambo whiŋ ŋac e mac ahu malac
dau siŋ. 11 Ma lau malac daŋ-ŋga bu sêkôc mac ti nem yom sa dom, goc
atoŋ kop su yêc gahim têŋ ndoc mac ahu ŋac siŋ, bu atôc ŋac si giso asê.”
12 Goc ŋac sêlhö si ma sem mêtê bu lau sênem si ŋalôm kwi ma sêhu
mêtê sac siŋ. 13 Sêsoc ŋalau sac daêsam su yêc lau, ma sêmbac olib ŋakwi
pi lau gêmbac daêsam ma sêkôm ŋac ŋayham sa.

Herod gauc gêm yom daêsam pi Yisu
(Mat 14:1-2; Luk 9:7-9)

14 Lau sic miŋ pi Yisu ŋapaŋ e iŋ ndê waê tiapa, ma Kiŋ Herod ŋgô
ŋawaê pi iŋ whiŋ. Lau ŋatô sêsôm bu, “Yisu iŋ Jon, Ŋgac Kêku Lau-ŋga,
naŋ tisa akêŋ lau batê-ŋga, ma bocdinaŋ iŋ kôc ŋaclai bu kôm gêŋ dalô.”
15 Ma ŋatô sêsôm, “Mba! Iŋ ŋgac dec iŋ propet Elaija naŋ tisa akêŋ lau
batê-ŋga.” Ma ŋatô sêsôm, “Mba! Iŋ propet daŋ tôm propet akwa-kwa.”
16 Magoc têŋ têm Herod ŋgô yom dinaŋ pi Yisu, naŋ iŋ sôm, “Ŋgac dê
mboe Jon, ŋgac naŋ aö gatim iŋ kachu kic, naŋ tisa akêŋ lau batê-ŋga.”

Herod gic Jon, Ŋgac Kêku Lau-ŋga ndu ŋamiŋ
(Mat 14:3-12)

17-18 Muŋ-ŋga, Herod kôc iŋ asi Pilip ndê awhê Herodias ma gêm ti
ndê awhê. Dec Jon hoc Herod ndê giso asê ma sôm têŋ iŋ, “Am gêm nem
asim ndê awhê, dec kôm gêŋ so sambuc.” Tu dinaŋ-ŋga Herod kêkiŋ ndê
lau siŋ-ŋga bu sêkôc Jon dôŋ, ma sêkêŋ iŋ ndöc gapocwalô. 19 Tu Jon
ndê yom-ŋga, Herodias êlêmê tac ŋandê têŋ iŋ ma tac whiŋ bu sêndic
iŋ ndu. Magoc iŋ gitôm dom, 20 bu Herod kêyalê bu Jon iŋ ŋgac gitêŋ
ti dabuŋ, dec töc Jon ma yob iŋ ŋapep. Herod tac whiŋ bu ŋgô Jon ndê
yom, magoc Jon ndê yom kôm iŋ gauc gêm yom daêsam. 21 Tiŋambu
Herodias tap lêŋ daŋ sa bu lau sêndic Jon ndu. Têŋ Herod ndê bêc dinda
kôc iŋ-ŋga, naŋ Herod ndê mwasiŋ daŋ ma kêgalêm iŋ ndê lau atu-tu, ti

lau bata siŋ-ŋga, ma lau bata Galili-ŋga. 22 Ŋac sêndöc mwasiŋ dau ŋalôm
ma Herodias atuwê sôc meŋ ma tê wê. Gêŋ dau kôm Kiŋ Herod ti ndê
ŋacleŋ hoŋ atac ŋayham kêlêc. Goc iŋ sôm têŋ bawhê dau, “Am ndac gêŋ
bocke naŋ am atac whiŋ, ma wakêŋ têŋ am.” 23 Ma iŋ kêmatiŋ yom têŋ iŋ
bocdec bu, “Gêŋ naŋ am bu ndac, naŋ aö wakêŋ têŋ am, tôm aö wawhê
neŋ wapa hoŋ kôc ndi toŋ lu ma wakêŋ toŋ daŋ têŋ am.” 24 Goc bawhê
dau sa gi ma ndac dinda, “Aö wandac gêŋ sake?” Ma dinda ô yom ma
sôm, “Am ndac Jon, Ŋgac Kêku Lau-ŋga ndê ŋagôlôŋ.” 25 Goc bawhê dau
kac dau kwi ma kêti mbu têŋ Kiŋ Herod gi, ma sôm têŋ iŋ bu, “Aö tac
whiŋ bu kwahic dec, am tim Jon, Ŋgac Kêku Lau-ŋga ndê kachu kic, goc
kêŋ iŋ ndê ŋagôlôŋ sip pele daŋ ma kêŋ têŋ aö, bu walic pi tanôŋ bu iŋ
mbac ndu ŋandô.” 26 Yom dau kôm Kiŋ Herod ŋalôm ŋawapac atu, tigeŋ
tu iŋ kêmatiŋ yom yêc ŋacleŋ hoŋ aŋgô-ŋga, dec kôm tôm bawhê dau
ndac. 27 Ma ŋagahô iŋ kêkiŋ ŋgac daŋ bu ndic Jon ndu ma kôc iŋ ŋagôlôŋ
mbu meŋ. Ŋgac dau sôc gapocwalô gi, tim Jon ndê kachu kic, 28 ma kêŋ
ŋagôlôŋ sip pele daŋ. Goc kôc sa gi kêŋ têŋ bawhê, ma bawhê kêŋ têŋ
dinda gêlic.
29 Têŋ têm Jon ndê sêŋomi sêŋgô gêŋ dau ŋawaê, naŋ sêmeŋ ma sêkôc
iŋ ndê ŋamlaŋ sa, ma si sêŋsuhuŋ.

Yisu ndê ŋgacsêŋomi sêmbu sêmeŋ

30 Ŋgacsêŋomi naŋ Yisu kêkiŋ ŋac sêsa si, naŋ sêmbu sêtêŋ iŋ sêmeŋ,
ma sic miŋ pi gêŋ hoŋ naŋ sêkôm, ma yom naŋ sêndôhôŋ têŋ lau. 31 Têŋ
têm dinaŋ lau daêsam sêwê sêtêŋ Yisu sêmeŋ ŋapaŋ, dec ŋasawa mba
bu iŋ ti ndê lau sêneŋ gêŋ. Tu dinaŋ-ŋga dec iŋ sôm têŋ ŋac, “Mac
tamwasêm awhiŋ aö, ma yac dasa gameŋ sawa daŋ dandi, ma taŋwhaŋ
dauŋ.”

Yisu gôlôm lau 5,000
(Mat 14:13-21; Luk 9:10-17; Jon 6:1-15)

32 Bocdinaŋ ŋac sêpi waŋ daŋ bu sêlhö sêtêŋ gameŋ sawa daŋ sêndi.
33 Magoc lau daêsam sêlic ŋac sêpi waŋ ma sêŋyalê bu Yisu ti ndê lau.
Bocdinaŋ lau akêŋ malac hoŋ yêc gameŋ dinaŋ sêŋkuc ŋac, sênti sêmbo
baö ma sêhôc gêlêc ŋac. 34 Têŋ têm Yisu ti ndê ŋgac-sêŋomi sêsôc baö
si, iŋ gêlic lau daêsam dinaŋ ma tawalô ŋac, bu ŋac sêtôm domba naŋ si
ŋgac yob ŋac-ŋga mba. Dec iŋ gic hu kêdôhôŋ yom daêsam têŋ ŋac.
35 Sêmbo e telha sa, goc Yisu ndê ŋgacsêŋomi sêtêŋ iŋ si ma sêsôm,
“Gameŋ dindec gameŋ sawa, ma ac pacndê. 36 Kêŋ lau dau sêlhö sêtêŋ
malac ti gameŋ ŋamakê-ŋga sêndi, bu sênemlhi gêŋ sêneŋ-ŋga.” 37 Magoc
Yisu sôm, “Mba! Mac daôm akêŋ gêŋ têŋ ŋac sêneŋ.” Ma ŋac sêô yom
ma sêsôm, “Lau dindec ŋac lau daêsam andô! Yac bu anemlhi bolom ŋa
mone atu gitôm †denarii 200, dec oc tôm bu ŋac hoŋ sêneŋ ŋagec-ŋagec.

Yac akôm bocdinaŋ, a?” 38 M a iŋ ndac, “Mac nem bolom hiŋga ndöc?
Andi alic.” Ma ŋac si sêlic goc sêmbu sêmeŋ ma sêsôm, “Yac mba bolom
limdaŋ, ma i lu sêndöc.”
39 Goc Yisu sôm têŋ ŋac bu sêkêŋ lau hoŋ sêndöc sic titoŋ-titoŋ sêndöc
kwaŋ. 40 Ma lau hoŋ sêndöc sic titoŋ-titoŋ, toŋ ŋatô gitôm lau 100, ma ŋatô
gitôm 50. 41 Goc Yisu kôc bolom limdaŋ ma i lu sa, tatac undambê ma gêm
mbec, goc pô bolom kôc-kôc, ma kêŋ têŋ ŋgacsêŋomi bu sêndic sam têŋ
lau. Goc iŋ kôm bocdinaŋ pi i lu. 42 Lau hoŋ seŋ gêŋ e hôc ŋac dôŋ. 43 Ma
tiŋambu ŋgacsêŋomi sic bolom ti i ŋadêlê sa sip gatop 12 e meŋhu.
44 Yisu gôlôm lau toŋ atu dinaŋ, ma lauŋgac naŋ sêmbo toŋ dau ŋalôm
ma seŋ gêŋ, naŋ si namba gitôm 5,000.

Yisu kêsêlêŋ mbo bu ŋahô
(Mat 14:22-33; Jon 6:16-21)

45 Têŋ têm dinaŋ Yisu kêŋ ndê ŋ gacsêŋomi sêpi waŋ daŋ si, ma kêkiŋ
ŋac sêmuŋ iŋ sêpi bugictoŋ ŋadaŋga, bu sêtêŋ malac Betsaida sêndi. Ma
iŋ dau mbo baö bu kêŋ lau toŋ atu dinaŋ sêlhö si. 46 Iŋ hu ŋac siŋ su, goc
pi lôc daŋ gi bu teŋ mbec.
47 Ŋasec sa su, ma waŋ dau sa bugictoŋ ŋalhu, ma Yisu tawasê mbo baö.
48 Iŋ gêlic ndê ŋgac-sêŋomi sêhêc waŋ ŋaŋga, bu mbu atu kêsêlêŋ ma puc
ŋac dôŋ. Têŋ ôbwêc lôm iŋ kêsêlêŋ mbo bu ŋahô, ma sa têŋ ŋac gi. Iŋ bu hôc
gêlêc ŋac, 49 magoc têŋ ndoc sêlic iŋ kêsêlêŋ mbo bu ŋahô, ŋac gauc gêm
bu sêlic ŋalau daŋ. Ŋac sêmbwêc atu, 50 bu ŋac hoŋ sêlic iŋ ma sêtöc dau.
Magoc ŋagahô iŋ sôm yom têŋ ŋac bu, “Ŋalôm pêŋ dôŋ ma atöc daôm dom,
bu aö dauŋ dindec!” 51 Goc iŋ kêsêlêŋ têŋ ŋac ma pi waŋ gi. Ma mbu timalô
ma binôŋ sip. Ŋac sêhêdaê ŋandô, 52 ŋahu bu ŋac sêlic gêŋ naŋ iŋ kôm pi
bolom ti i, magoc ŋac si gauc sa dom pi iŋ ndê ŋaclai. Ŋac si ŋalôm ŋadandi.

Yisu gêm lau gêmbac sa yêc malac Genesaret
(Mat 14:34-36; Jon 6:22-25)

53 Ŋac sêhôc asê malac Genesaret yêc bugictoŋ ŋadaŋga, ma sêsô waŋ dôŋ.
54 Ŋac sêsip baö si ma ŋagahô lau sêŋyalê bu Yisu. 55 Goc sênti sêtêŋ malac
hoŋ yêc gameŋ dinaŋ, ma sêkêŋ Yisu ŋawaê. Ma tiŋambu lau sêmbalaŋ si lau
gêmbac sêtêŋ malac bocke naŋ sêŋgô bu Yisu mbo. 56 Ma malac atu ti sauŋ,
me gameŋ ŋamakê-ŋga bocke naŋ Yisu mbo, naŋ lau sêtoc si lau gêmbac
sêyêc maket ŋamala, ma sêteŋ Yisu bu ŋac sêmasec iŋ me bu sêmasec iŋ ndê
ŋakwê ŋambwa. Ma lau hoŋ naŋ sêmasec iŋ, naŋ ŋamlic ŋayham sa.

Gêŋ naŋ kôm ŋamalac ŋadômbwi sa yêc Anötö aŋgô-ŋga
(Mat 15:1-20)

7 1 Lau Palêsai ti kêdôhôŋwaga yomsu-ŋga ŋatô akêŋ Jerusalem
sêtêŋ Yisu si. 2 Ma ŋac sêlic bu iŋ ndê ŋgacsêŋomi ŋatô sêŋgwasiŋ

amba dom ma seŋ gêŋ. Bocdinaŋ ŋac gauc gêm bu ŋgac-sêŋomi si amba
ŋadômbwi. 3 Ŋac gauc gêm yom dinaŋ, ŋahu bu lau Palêsai ti lau Israel-
ŋga daêsam sêŋkuc mêtê naŋ lau andô sic dulu têŋ ŋac, bu sêŋgwasiŋ
amba muŋ su, goc sêneŋ gêŋ. 4 Ma têŋ ndoc sêmbu akêŋ maket sêmeŋ,[c]
naŋ sêŋgwasiŋ amba muŋ, goc sêneŋ gêŋ. Ma ŋac sêŋgwasiŋ laclhu ti
akôp ma suc, ma sêŋkuc mêtê kaiŋ dinaŋ daêsam, naŋ lau andô Israel-
ŋga sic dulu têŋ ŋac.

5 Bocdinaŋ lau Palêsai ti kêdôhôŋ-waga yomsu-ŋga dinaŋ sêndac Yisu,
"Tu sake-ŋga am nem ŋgac-sêŋomi sêŋkuc ŋagôliŋ naŋ lau andô sic dulu
têŋ yac, naŋ dom, ma seŋ gêŋ ti amba ŋadômbwi?" 6 Ma Yisu ô yom ma
sôm, "Propet Aisaya hoc yom asê muŋ su, naŋ hêganôŋ mac lau atim yom
lau-ŋga solop. Yom dau sêto yêc bocdec bu:

Lau dindec sêtoc aö sa ŋa whasuŋ ŋambwa, tigeŋ ŋac si ŋalôm yêc
daŋ dau-ŋga.
7 Ŋac sem akiŋ aö ŋandô dom, ma yom naŋ sêndôhôŋ têŋ lau, naŋ
ŋamalac si yomsu ŋambwa." *[Ais 29:13]*

8 Goc Yisu gic têku yom ma sôm, "Mac ahu Anötö ndê yomsu siŋ, ma
asap ŋamalac ŋambwa si ŋagôliŋ dôŋ. 9 Mac alic ŋayham bu asap mac
daôm nem ŋagôliŋ dôŋ, magoc atec Anötö ndê yomsu, a? 10 Bu Moses to
Anötö ndê yomsu bocdec bu, *'Toc damam lu dinam sa.'* Ma iŋ to yom daŋ
whiŋ bocdec bu, *'Ŋgac daŋ bu sôm yom sac pi iŋ damba lu dinda, naŋ lau
sêndic iŋ ndu maŋ.'* 11 Tigeŋ mac andôhôŋ lau bu sêŋgilì yomsu dinaŋ.
Ŋamalac daŋ ndê awa me gêŋ bu yêc bu nem damba lu dinda sa, magoc
iŋ bu ndic yao gêŋ dau ma sôm têŋ iŋlu, 'Gêŋ naŋ bu nem amlu sa, naŋ
gasam bu Koban.' (Yom Koban dinaŋ ŋahu bu iŋ kêyaliŋ gêŋ dau sa bu
kêŋ ti da têŋ Anötö.) 12 Tu dinaŋ-ŋga iŋ gêm iŋ damba lu dinda sa dom,
ma mac alic ŋayham. 13 Ŋalêŋ dinaŋ mac aseŋ Anötö ndê yom popoc ma
aŋkuc lau andô si ŋagôliŋ naŋ apami sic dulu têŋ mac. Mac akôm mêtê
daêsam gitôm dinaŋ."

14 Goc Yisu ta lau hoŋ sêtêŋ iŋ sêmeŋ tiyham, ma sôm, "Mac lau hoŋ,
aŋgô ma aŋyalê. 15-16 Gêŋ hoŋ naŋ yêc awê ma sip ŋamalac ŋatac ŋalôm,
naŋ ŋadaŋ kôm iŋ ŋadômbwi sa yêc Anötö aŋgô-ŋga dom. Magoc mêtê
ti gauc sac naŋ meŋ akêŋ ŋamalac ŋalôm, naŋ kôm iŋ ŋadômbwi sa yêc
Anötö aŋgô-ŋga."

17 Tiŋambu Yisu hu lau dinaŋ siŋ ma iŋ ti ndê ŋgacsêŋomi sêsôc andu
daŋ si. Goc sêndac iŋ pi yom gôliŋ dinaŋ ŋahu. 18 Ma iŋ ndac ŋac, "Bocke
dec mac atôm lau ŋatô naŋ si gauc sa dom? Alic bu gêŋ n aŋ yêc awê,

---

[c] **7:4** Têŋ ndoc lau Palêsai ma lau †Skraib sêmbo maket, naŋ semlhi gêŋ yêc lau Israel ŋatô naŋ sêhêgo dau tu Moses ndê yomsu-ŋga dom, ma †lau gameŋ apa-ŋga naŋ sêmbo maket ŋamala. Ŋac gauc gêm bu lau dau oc sêkôm ŋac ŋadômbwi sa yêc Anötö aŋgô-ŋga, ma bocdinaŋ sêŋgwasiŋ amba têŋ ndoc sêmbu akêŋ maket sêmeŋ.

ma sip ŋamalac ŋatac ŋalôm, naŋ oc kôm iŋ ŋadômbwi sa dom. 19 Ŋahu
bu gêŋ dinaŋ sip iŋ ŋalôm ti gauc dom, magoc sip iŋ ŋatac ŋalôm goc
tiŋambu sa meŋ tiyham." (Yisu ndê yom dinaŋ tôc asê bu Anötö gic yao
gêŋ daneŋ-ŋga daŋ bu gêŋ ŋadômbwi dom.)
20 Ma iŋ gic têku yom ma sôm, "Gêŋ sac bocke naŋ sa yêc ŋamalac
si ŋalôm me whasuŋ, naŋ kôm iŋ ŋadômbwi sa yêc Anötö aŋgô-ŋga.
21-22 Mêtê sac daêsam ŋahu yêc ŋamalac si ŋalôm. Gauc sac, mêtê sênem
kaŋ gêŋ-ŋga, sêndic ŋamalac ndu-ŋga, mêtê mockaiŋ-ŋga naŋ lau naŋ
sem dau sa su, ma lau naŋ sem dau sa su dom naŋ sêkôm, lêŋ atac whiŋ
awa ti wapa-ŋga, mêtê sêlic lau sac-ŋga ti sêŋsau lau-ŋga, mêtê sêneŋ gêŋ
ŋawahô-ŋga, mêtê ŋalôm ŋagalac-ŋga ti mêtê lêmuŋ-ŋga, ma sêsôm yom
sac-sac-ŋga, mêtê sêtoc dau sa-ŋga, ma lêŋ gauc mbasi-ŋga. 23 Mêtê sac
kaiŋ dinaŋ hoŋ ŋahu yêc ŋamalac si ŋalôm, ma kôm ŋac ŋadômbwi sa
yêc Anötö aŋgô-ŋga."

Awhê Kanan-ŋga daŋ kêŋ whiŋ ŋaŋga
(Mat 15:21-28)

24 Yisu ti ndê ŋgacsêŋomi sêhu gameŋ dinaŋ siŋ, ma sêtêŋ gameŋ naŋ
yêc kêpiŋ malac Taya ma sêsôc andu daŋ si. Iŋ tec bu lau daŋ sêŋyalê
gameŋ naŋ iŋ mbo, magoc iŋ gitôm dom bu siŋ dau. 25-26 Awhê daŋ mbo
gameŋ dinaŋ, naŋ ŋalau sac daŋ mbo iŋ atuwê ŋalôm. Iŋ awhê Grik-ŋga
naŋ dinda kôc iŋ yêc gameŋ Sairo-Pionisia-ŋga. Têŋ ndoc awhê dau ŋgô
ŋawaê pi Yisu, naŋ têŋ iŋ gi, ma hu dau sip nom yêc iŋ gahi-ŋga. Ma iŋ
teŋ Yisu ŋaŋga bu iŋ soc ŋalau sac dau su yêc iŋ atuwê.
27 Ma Yisu sôm têŋ iŋ, "Gêŋ ŋamata-ŋga dakêŋ gêŋ daneŋ-ŋga têŋ
balêkoc bu sêneŋ e hôc ŋac dôŋ. Solop dom bu dakôc balêkoc si gêŋ
daneŋ-ŋga, ma tambaliŋ têŋ giam sêneŋ." 28 Magoc awhê dau ô yom ma
sôm, "Yomandô Pômdau, magoc giam naŋ sêndöc tebo ŋapu, naŋ seŋ
gêŋ ŋapopoc naŋ balêkoc sêŋyaiŋ sip nom." 29 Goc Yisu sôm, "Tu am nem
yom dinaŋ-ŋga dec aö wanem am sa. Am mbu ndi ma am oc lic bu ŋalau
sac dau hu am atômwê siŋ su." 30 Goc awhê dau mbu têŋ ndê andu gi, ma
tap sa bu ŋalau sac dau hu iŋ atuwê siŋ ma bawhê dau yêc bêc yêc ndê
mbô.

Ŋgac awha mba ma daŋgasuŋ bic

31 Yisu ti ndê ŋgacsêŋomi sêhu malac Taya ŋagameŋ siŋ. Ŋac sêŋsêlêŋ
sêmbo seŋ têŋ malac Saidon goc sêtêŋ bugictoŋ Galili-ŋga, ma sêpi
bugictoŋ ŋadaŋga ma sêtêŋ gameŋ Dekapolis-ŋga si. 32 Yêc gameŋ dinaŋ
lau ŋatô sêkôc ŋgac daŋ daŋgasuŋ bic ma awha mba ma sêtêŋ Yisu si, ma
sêteŋ iŋ bu kêŋ amba sac iŋ. 33 Lau daêsam sêlhac dindê, goc Yisu kôc
ŋgac dau ma iŋlu sêsa ŋasawa sauŋ si sêlhac dau-ŋga. Ma iŋ kêŋ amba-
atu sôc ŋgac dau daŋgasuŋ, ma iŋ hu gasôp pi amba-atu ma kêŋ pi ŋgac

dau êmbala. 34 Goc iŋ tatac undambê, sê awha atu, ma sôm têŋ iŋ bu,
"Epata." (Yom dau danem kwi bu 'Po asê.') 35 Ma ŋagahô iŋ daŋgasuŋ po
asê, êmbala tigoloŋ, ma iŋ sôm yom yêc awê.
36 Yisu gic yao lau bu sêndic miŋ pi gêŋ dinaŋ têŋ lau ŋatô dom, magoc
sêsôc iŋ ndê yom ŋapu dom. Iŋ gic yao ŋac tidim daêsam, magoc ŋac sic
miŋ pi iŋ hôc gêlêc su. 37 Ma lau hoŋ naŋ sêŋgô, naŋ sêhêdaê ŋandô ma
sêsôm, "Iŋ kôm gêŋ hoŋ ŋapep eŋ, ma gitôm bu kôm lau daŋgasuŋ bic
sêŋgô yom, ma lau awha mba sêsôm yom asê."

Yisu gôlôm lau 4,000
(Mat 15:29-39)

8 1 Têŋ têm dinaŋ lau daêsam sêkac sa tiyham e lau toŋ atu sêmbo
sêwhiŋ Yisu. Iŋ gêlic bu ŋac si gêŋ sêneŋ-ŋga mba, goc ta ndê
ŋgacsêŋomi sêtêŋ iŋ sêmeŋ, ma sôm têŋ ŋac bu, 2 "Aö taŋwalô lau dindec,
bu sêmbo sêwhiŋ aö gitôm bêc tö su, ma ŋac si gêŋ sêneŋ-ŋga pacndê.
3 Ma aö bu wakêŋ ŋac sêlhö ti gêŋ yô ŋac, dec ŋac oc tagôlô yêc seŋ. Ŋac
si lau ŋatô sêmeŋ akêŋ gameŋ baliŋ." 4 Magoc iŋ ndê ŋgacsêŋomi sêô iŋ
ndê yom ma sêsôm, "Yac dambo gameŋ sawa, ma oc dakôc gêŋ daneŋ-
ŋga y êc nde, naŋ tôm bu lau hoŋ dindec sêneŋ?" 5 Ma Yisu ndac ŋac,
"Mac nem bolom hiŋga ndöc?" Ma ŋac sêsôm, "Yac mba bolom 7 sêndöc."
6 Goc Yisu sôm têŋ lau bu sêndöc sic sêndöc nom. Ma iŋ kôc bolom 7
dinaŋ ma gêm daŋge, pô kôc-kôc, ma kêŋ têŋ ndê ŋgac-sêŋomi bu sêndic
sam têŋ lau, dec sic sam. 7 Ma ŋac si i mwambwa ŋatô sêndöc, naŋ Yisu
gêm mbec whiŋ, ma sôm bu sêndic sam têŋ lau. 8 Ma lau hoŋ seŋ e hôc
ŋac dôŋ, goc ŋgacsêŋomi sic ŋadêlê sa sip gatop 7 e meŋhu. 9 Lauŋgac
naŋ seŋ gêŋ dau, naŋ si namba gitôm 4,000. Tiŋambu Yisu kêŋ ŋac sêlhö
si, 10 ma iŋ ti ndê ŋgac-sêŋomi sêpi waŋ daŋ ma sêtêŋ gameŋ naŋ sêsam
bu Dalmanuta, naŋ si.

Lau Palêsai sêndac Yisu bu kôm gêŋ dalô
(Mat 16:1-4)

11 Lau Palêsai ŋatô sêtêŋ Yisu si, ma sic hu sêŋsu iŋ. Ŋac bu sêŋsahê iŋ,
dec sêndac iŋ bu kôm gêŋ dalô daŋ bu tôc asê bu iŋ kôc ŋaclai yêc Anötö
ndê. 12 Magoc Yisu h ulai ma sôm têŋ ŋac, "Tu sake-ŋga mac lau têm
dindec-ŋga aŋsalê gêŋ dalô? Yomandô wasôm t êŋ mac bu aö wakôm gêŋ
dalô tôm mac andac, naŋ daŋ dom." 13 Goc iŋ hu ŋac siŋ ma pi waŋ tiyham
whiŋ ndê ŋgac-sêŋomi ma sêlhö bu sêmbu sêpi bugictoŋ ŋadaŋga sêndi.

Yisu puc lau Palêsai ti Herod si giso asê
(Mat 16:5-12)

14 Têŋ ndoc ŋgacsêŋomi sêpi waŋ dau si, naŋ sêŋlhiŋ dau siŋ bu sêkôc
bolom ŋatô, ma ŋac si bolom tigeŋ yêc waŋ dau ŋalôm. 15 Ma Yisu sôm

yom ti ŋaŋga têŋ ŋac bu, “Ayob daôm ŋapep pi lau Palêsai si yist ma
Herod ndê yist.” 16 Ma ŋac sem yomgalôm sêwhiŋ dandi ma sêsôm, “Iŋ
sôm yom dinaŋ ŋahu bu yac neŋ bolom mbasi.” 17 Yisu kêyalê yom naŋ
ŋac sêsôm, dec sôm têŋ ŋac, “Tu sake-ŋga mac am yomgalôm ma gauc
gêm bu yom naŋ aö gasôm pi yist, naŋ ŋahu bu mac nem bolom mba?
Bocke mac nem gauc sa pi gêŋ hoŋ naŋ aö gakôm, naŋ dom? Mac nem
ŋalôm ŋadandi sa, a? 18 Tanôm yêc, magoc mac alic gêŋ daŋ ŋapep dom.
Daŋamsuŋ yêc, magoc mac aŋgô yom dom. Gauc nem gêŋ naŋ aö gakôm
su. 19 Têŋ têm naŋ aö gac sam bolom amaŋdaŋ têŋ lau 5,000, naŋ mac
ahoŋ ŋadêlê sa sip gatop hiŋga?” Ma sêsôm, “Gatop 12.” 20 Goc Yisu sôm,
“Ma têŋ têm naŋ aö gac sam bolom 7 têŋ lau 4,000, naŋ mac ahoŋ ŋadêlê
sa sip gatop hiŋga?” Ma sêsôm “Gatop 7.” 21 Goc iŋ sôm têŋ ŋac, “Ma
bocke dec mac nem gauc sa su dom?”

Yisu kôm ŋgac tapec ŋayham sa

22 Ŋac sêlac waŋ si e sêhôc asê malac Betsaida. Ma lau ŋatô sêkôc ŋgac
tapec daŋ sêtêŋ Yisu si, ma sêndac Yisu bu kêŋ amba sac iŋ. 23 Goc Yisu
kêm iŋ sip amba, ma wê iŋ sa malac ŋamakê gi. Iŋ hê gasôp pi iŋ tandô
ma kêŋ amba sac iŋ, ma ndac, “Am gêlic gêŋ daŋ me mba?” 24 Ma ŋgac
dau hôc tandô sa ma sôm, “Aêc, aö galic ŋamalac sêŋsêlêŋ sêmbo, magoc
galic ŋac ŋadauŋ-dauŋ. Aö galic ŋac sêtôm a.” 25 Goc Yisu kêŋ amba sac
iŋ tandô tiyham, ma iŋ tandô po asê ma ŋayham sa. Ma iŋ gêlic gêŋ hoŋ
ŋawa ŋayham. 26 Goc Yisu kêŋ iŋ kölhö gi ma sôm, “Am lhö solop têŋ
nem andu ndi. Mbu sôc malac dec ndi dom.”

Pita hoc Yisu ŋahu asê
(Mat 16:13-20; Luk 9:18-21)

27 Tiŋambu Yisu ti ndê ŋgac-sêŋomi sêlhö bu sêtêŋ malac ŋatô naŋ yêc
kêpiŋ Sisaria-Pilipai sêndi. Sêŋsêlêŋ sêmbo seŋ ma Yisu ndac ŋac bocdec
bu, “Lau sêsôm bu aö asa?” 28 Ma ŋac sêsôm têŋ iŋ, “Lau ŋatô sêsôm bu
am Jon, Ŋgac Kêku Lau-ŋga, ma ŋatô sêsôm bu am Elaija, ma ŋatô sêsôm
bu am propet akwa-kwa si daŋ.” 29 Dec iŋ ndac ŋac, “Ma mac daôm, mac
asôm bu aö asa?” Ma Pita ô iŋ awha ma sôm, “Am Mesaya dau.” 30 Goc
Yisu gic yao ŋac bu sêsôm iŋ asê têŋ lau daŋ dom.

Yisu sôm gwanaŋ bu iŋ oc hôc ŋandê
(Mat 16:21-23; Luk 9:22)

31 Têŋ têm dinaŋ Yisu gic hu kêdôhôŋ ŋac pi gêŋ naŋ oc hôc asê
Ŋamalac ndê Atu. Iŋ oc hôc ŋawapac daêsam, ma lau bata Israel-ŋga ti
†dabuŋsiga atu-tu ma lau naŋ sêndôhôŋ yomsu oc sêtec iŋ. Lau oc sêndic
iŋ ndu, ma tiŋambu bêc tö niŋga su iŋ oc tisa tiyham. 32 Iŋ sôm yom
dinaŋ yêc awê, dec Pita kôc iŋ sa ŋasawa sauŋ gi, ma sôm iŋ. 33 Magoc

Yisu kac dau kwi, tahê ndê ŋgacsêŋomi ma sôm Pita bocdec bu, “Sadaŋ, kôc daôm sa lhö su! Bu am kêyalê Anötö ndê lêŋ dom, am bu êmkuc ŋamalac si gauc ŋambwa.”

Lau naŋ sêŋkuc Yisu oc sêhôc ŋawapac
(Mat 16:24-28; Luk 9:23-27)

34 Goc iŋ mbwêc ndê ŋgac-sêŋomi ti lau daêsam naŋ sêŋkuc iŋ, naŋ
sêtêŋ iŋ sêmeŋ, ma sôm têŋ ŋac, “Asa naŋ tac whiŋ bu êŋkuc aö, naŋ
êŋgwiniŋ dau ma hôc ndê a gicso dau sa, ma êŋkuc aö. 35 Bu asa naŋ
tac whiŋ bu sap gêŋ nom-ŋga dôŋ ŋapaŋ tu mbo tali-ŋga, naŋ oc niŋga.
Magoc asa naŋ bu hu gêŋ nom-ŋga siŋ tu êŋkuc aö-ŋga ma tu ŋawaê
ŋayham-ŋga, naŋ oc niŋga dom. 36 Ŋamalac daŋ bu po gêŋ nom-ŋga hoŋ
sa, magoc iŋ dau gatu bu niŋga, dec gêŋ nom-ŋga hoŋ dinaŋ oc tôm dom
bu nem iŋ sa. 37 Bu gêŋ ŋayham bocke yêc, naŋ gitôm bu dakêŋ têŋ Anötö
ô yac neŋ gatuŋ?
38 “Lau têm dindec-ŋga ŋac lau sac, ma sêpuc dômbwê Anötö ma sêsa si
lêŋ bambaliŋ tôm lau mockaiŋ-ŋga. Asa naŋ kwahic dec maya tu aö ti aneŋ
yom-ŋga, naŋ Ŋamalac ndê Atu oc maya tu iŋ-ŋga têŋ ndoc ŋambu-ŋga naŋ
iŋ mbu meŋ ti Damba Anötö ndê ŋawasi, ma aŋela dabuŋ sêwhiŋ.”
9 1 Ma iŋ sôm têŋ ŋac, “Yomandô aö wasôm têŋ mac! Lau ŋatô kwahic
dec sêmbo, naŋ oc gacgeŋ sêmbo tali e sêlic Anötö ndê gôliŋ meŋ sa
tiawê ma ti ŋaclai atu.”

Pita, Jems ma Jon sêlic Yisu ndê ŋawasi
(Mat 17:1-13; Luk 9:28-36)

2 Bêc 6 giŋga su goc Yisu kôc Pita, Jems ma Jon sêwhiŋ iŋ, ma ŋac
tawasê sêpi lôc baliŋ daŋ si. Têŋ têm dinaŋ Yisu ndê ŋamlic kaiŋ daŋ sa,
ma sêlic iŋ ndê ŋawasi. 3 Iŋ ndê ŋakwê sêp sambuc ma ŋawasi atu, hôc
gêlêc gêŋ sêsêp nom-ŋga hoŋ. 4 Ma sêlic Elaija lu Moses sêhoc dau asê, ma
iŋlu sem yomgalôm sêwhiŋ Yisu. 5 Goc Pita sôm têŋ Yisu, “Kêdôhôŋwaga,
ŋayham kêlêc bu yac dambo lec. Yac oc akwê bac tö tu mac ambo-ŋga,
am nem bac daŋ, Moses nde daŋ, ma Elaija ndê bac daŋ.” 6 Ŋgacsêŋomi
tö dinaŋ sêtöc dau atu, ma bocdinaŋ Pita gêm gauc yom tu sôm-ŋga. 7 Têŋ
dinaŋ dao daŋ meŋ kêgatöc ŋac ahuc, ma awha daŋ sa yêc dao ŋalôm,
naŋ sôm, “Aö neŋ atuŋgac dau dindec, naŋ aö atac whiŋ ndu andô. Aŋgô
iŋ ndê yom maŋ.” 8 Ma ŋagahô ŋac tahê gameŋ dau, ma sêlic bu Yisu
tawasê mbo whiŋ ŋac.

Gêndac pi Elaija
(Mat 17:10-13)

9 Tiŋambu ŋac sêsip akêŋ lôc dau sêmeŋ, ma Yisu kêŋ yao bu sêsôm
yom pi gêŋ naŋ sêlic yêc lôc, naŋ asê dom e tôm Ŋamalac ndê Atu tisa

akêŋ lau batê-ŋga. 10 Tu dinaŋ-ŋga ŋac sem yom dinaŋ ahuc yêc ŋac dau,
magoc sem yomgalôm sêwhiŋ dandi ŋapaŋ pi gêŋ dau. Ŋahu bu Yisu ndê
yom pi iŋ tisa akêŋ lau batê-ŋga, naŋ sêŋyalê ŋahu dom.
11 Ma sêndac Yisu, "Lau Skraib naŋ sêndôhôŋ yomsu, naŋ sêsôm bu
Elaija oc meŋ hôc asê muŋ, ma tiŋambu Mesaya oc meŋ. Yom dau ŋahu
bocke?" 12-13 Ma Yisu sôm, "Elaija gic waê bu hôc asê muŋ Mesaya, bu
êmasaŋ gêŋ hoŋ tisolop. Ma aö wasôm têŋ mac, bu Elaija meŋ hôc asê
su. Ma lau sêkôm mêtê sac têŋ iŋ tôm ŋac atac whiŋ, tôm Anötö ndê yom
naŋ sêto yêc gwanaŋ su. Ma yom naŋ sêto yêc pi Ŋamalac ndê Atu naŋ
sôm bu iŋ gic waê bu hôc ŋandê atu, ma lau oc sêpu iŋ ma sêtec iŋ. Mac
aŋyalê yom dau ŋahu, me mba?"

Yisu soc ŋalau sac su yêc balê daŋ
(Mat 17:14-21; Luk 9:37-43)

14 Yisu ma ŋgacsêŋomi tö dinaŋ sêsip akêŋ lôc dau sêmeŋ ma sêlic
bu kêdôhôŋwaga yomsu-ŋga ŋatô ma Yisu ndê ŋgacsêŋomi ŋatô sêsôm
dau sêmbo, ma lau toŋ atu sêŋgihi ŋac ahuc. 15 Têŋ ndoc lau hoŋ dinaŋ
sêlic Yisu naŋ sêhêdaê ŋandô, ma sênti sêtêŋ iŋ si ti sêhê mwalêc iŋ.
16 Ma Yisu ndac ŋac bu, "Mac asôm daôm pi yom bocke?" 17 Ma ŋamalac
daŋ naŋ mbo lau toŋ atu ŋalôm, naŋ ô yom ma sôm, "Kêdôhôŋwaga, aö
gakôc aneŋ balê dindec gameŋ, bu ŋalau sac daŋ mbo iŋ ŋalôm ma kôm
iŋ awha mba. 18 Têm ŋatô ŋalau sac dau kôc iŋ dôŋ ma tuc iŋ sip nom gi,
kôm iŋ whapwic sa ma seŋ lhô, ma iŋ amba ti gahi ŋaŋga sa. Aö gandac
am nem ŋgacsêŋomi bu sêsoc ŋalau dau su, magoc ŋac sêtôm dom."
19 Yisu ŋgô yom dau ma sôm, "O mac lau, aö gambo gawhiŋ mac ŋasawa
hic baliŋ su, ma bocke mac atôm dom bu akôm gêŋ daŋ? Aö wambo
wawhiŋ mac ŋapaŋ dom! Mac nem akêŋ whiŋ mbasi. Akôc balê dau sa
ameŋ."
20 Dec sêkôc balê dau sêtêŋ Yisu sêmeŋ, ma têŋ têm ŋalau sac gêlic iŋ,
naŋ ŋagahô iŋ kêmwanaŋ balê dau ti ŋaŋga, goc tuc iŋ sip nom gi, ma iŋ
kêpi ti whapwic sa yêc nom. 21 G oc Yisu ndac balê dau ŋadamba, "Ŋalau
sac kôm iŋ bocdinaŋ tôm yala hiŋga?" Ma damba sôm, "Iŋ mbo bocdinaŋ
têŋ têm iŋ balêkoc sauŋ ŋapaŋ e kwahic dec. 22 Ma ndoc daêsam ŋalau
sac dau tuc iŋ peŋ sip bu me sip ya, ma kôm bu ndic iŋ ndu niŋga. Tigeŋ
am bu nditôm, dec tamwalô alu ma nem alu sa." 23 Goc Yisu sôm têŋ iŋ,
"Bocke dec am sôm têŋ aö, 'Am bu nditôm?' Mac bu akêŋ whiŋ, dec gêŋ
hoŋ oc nditôm." 24 Ma ŋagahô balê ŋadamba ta yom ma sôm, "Aö gakêŋ
whiŋ. Nem aö sa bu wakêŋ whiŋ ŋaŋga."
25 Yisu gêlic bu lau daêsam sênti sêmeŋ, dec hec yom ŋalau sac ma
sôm, "Am ŋalau daŋgasuŋ bic ma awha mba-ŋga, aö wandic atu am bu
hu balê dindec siŋ, ma sôc iŋ ŋalôm tiyham dom!" 26 Goc ŋalau sac dau
mbwêc asê ma kêmwanaŋ balê dau ŋalêŋ sac, goc sa awê gi. Ma balê

dau yêc gitôm ŋgac batê daŋ, dec lau daêsam sêsôm, “Iŋ mbac ndu su.”
27 Tigeŋ Yisu kêm iŋ sip amba, keŋ iŋ sa, ma iŋ tisa kalhac.
28 Tiŋambu Yisu sôc andu daŋ gi, ma iŋ ndê ŋgacsêŋomi sêndac iŋ gelec,
“Bocke dec yac atôm dom bu asoc ŋalau dinaŋ su?” 29 Ma iŋ sôm, “Mac bu asoc
ŋalau kaiŋ dinaŋ su, naŋ ateŋ mbec ŋaŋga. Ŋalêŋ daŋ mba.”

Yisu sôm tiyham bu iŋ oc mbac ndu ma tisa
(Mat 17:22-23; Luk 9:43-45)

30-31 Yisu ti ndê ŋgacsêŋomi sêhu gameŋ dinaŋ siŋ, ma sêŋsêlêŋ sêmbo
gameŋ Galili-ŋga. Yisu bu êndôhôŋ ŋac têŋ têm dinaŋ, dec tec bu lau
sêŋyalê gameŋ naŋ ŋac sêmbo. Iŋ sôm têŋ ŋac, “Tiŋambu oc sêkêŋ
Ŋamalac ndê Atu sip lau ŋatô amba. Ŋac oc sêndic iŋ ndu, magoc têŋ
bêc tö niŋga su, iŋ oc tisa tiyham.” 32 Magoc ŋac si gauc sa pi iŋ ndê yom
dom, ma sêtöc dau bu sêndac iŋ pi yom dau ŋahu.

Asa ti ŋamalac ŋamata-ŋga?
(Mat 18:1-5; Luk 9:46-48)

33 Ŋac sêŋsêlêŋ e sêhôc asê malac Kapenaom, goc si sêndöc andu daŋ. Ma Yisu
ndac ŋac, “Mac aseŋ daôm pi gêŋ sake yêc seŋ?” 34 Magoc ŋac sem dôŋ, bu yêc
seŋ ŋac sem yomgalôm sêwhiŋ dandi pi ŋac si asa iŋ ŋgac ŋamata-ŋga. 35 Yisu
ndöc sic ma ta ŋgacsêŋomi 12 sêtêŋ iŋ si, ma sôm têŋ ŋac, “A sa naŋ bu ti ŋamalac
ŋamata-ŋga yêc Anötö aŋgô-ŋga, naŋ êŋgwiniŋ dau ti ŋgac ŋambu-ŋga, ma nem
akiŋ lau hoŋ.” 36 Goc iŋ kôc balêkoc sauŋ daŋ ma kêŋ iŋ kalhac ŋac ŋalhu. Ma iŋ
kêgape iŋ ma sôm, 37 “Asa naŋ bu kôc balêkoc sauŋ daŋ tôm iŋ dindec, naŋ sa tu
aö neŋ ŋaê-ŋga, naŋ gitôm iŋ kôc aö dauŋ sa. Ma asa naŋ kôc aö sa, naŋ kôc aö
taŋwasêŋ sa dom, magoc kôc Damaŋ naŋ kêkiŋ aö gameŋ, naŋ sa bocdinaŋ.”

Lau naŋ sêkôm gweleŋ tu Yisu-ŋga, naŋ sêwhê dau kôc dom
(Luk 9:49-50)

38 Têŋ bêc daŋ Jon sôm têŋ Yisu bu, “Kêdôhôŋwaga, yac alic ŋgac daŋ kôm
gweleŋ ma soc ŋalau sac su yêc lau ŋa am nem ŋaê. Yac ac yao iŋ, bu iŋ kêkuc
am whiŋ yac dom.” 39 Magoc Yisu sôm, “Alhac iŋ ahuc dom, bu ŋamalac naŋ kôm
gêŋ dalô ŋa aneŋ ŋaê, naŋ gitôm dom bu kac ndê awha kwi ŋagahô, ma sôm yom
sac pi aö. 40 Asa naŋ kêŋ kisa yac dom, naŋ yac neŋ daŋ. 41 Yomandô aö wasôm
têŋ mac bu asa naŋ kôm gêŋ sauŋ daŋ bu nem mac sa tu mac aŋkuc aö Kilisi-ŋga,
gitôm iŋ kêŋ bu laclhu daŋ têŋ mac anôm, naŋ Anötö oc êŋlhiŋ iŋ siŋ dom. Iŋ oc
kêŋ ŋagêyô ŋayham têŋ iŋ.”

Puc pi lêtôm
(Mat 18:6-9; Luk 17:1-2)

42 Ma Yisu sôm, “Ŋamalac daŋ bu tim balêkoc sauŋ daŋ naŋ kêŋ whiŋ
aö bu kôm mêtê sac, naŋ kôm giso atu. Oc ŋayham bu dasô hoc atu daŋ

pi iŋ kachu, ma tambaliŋ iŋ sip gwêc ndi niŋga. Ma bocdinaŋ oc tôm
dom bu iŋ tim balêkoc dau, ma tiŋambu tap Anötö ndê matôc sa.
43-44 "Am amam bu kôm sac, naŋ tim kic. Am bu tap undambê sa, ma
ndöc tamli ti amam gatuc, naŋ ŋayham hôc gêlêc am kôm sac ŋa amam
lu-lu e am sip ya lambwam-ŋga naŋ sa ŋapaŋ, naŋ ndi. 45-46 Ma gahim bu
kôm sac, naŋ tim kic. A m bu tap undambê sa, ma ndöc tamli ti gahim
gatuc, naŋ ŋayham hôc gêlêc am kôm sac ti gahim lu-lu e Anötö tuc am
sip ya lambwam-ŋga naŋ sa ŋapaŋ, naŋ ndi. 47 Ma am nem tanôm bu kôm
sac, naŋ kip sa. Am bu ndöc Anötö ndê gameŋ undambê-ŋga ti tanôm
tigeŋ, naŋ ŋayham hôc gêlêc am kôm sac ti tanôm lu-lu e Anötö tuc am
sip lambwam ndi. 48 Yêc gameŋ dinaŋ lau oc sêhôc ŋandê ŋapaŋ, tôm
yom naŋ Aisaya to yêc bocdec bu, *'Dombo oc mbac ndu dom, ma ya oc sa
ŋapaŋ.'*
49 "Bocdinaŋ ayob daôm tu lêtôm-ŋga, bu Anötö oc kêŋ ya êmbô lau
hoŋ,[d] gitôm lau sêkêŋ gwêc so pi wata tu bu yêc ŋayham ŋasawa baliŋ.
50 Gwêc so dau iŋ gêŋ ŋayham, magoc ŋamakic bu niŋga, oc dakôm
ŋamakic sa tiyham ŋalêŋ nde? Bocdinaŋ ambo lau nom-ŋga ŋalôm atôm
gwêc so, ma ambo awhiŋ daôm ti yom malô."

Anötö tec bu awhê lu ŋgac sêhu dau siŋ
(Mat 19:1-12)

10 1 Yisu ti ndê ŋgacsêŋomi sêhu gameŋ dinaŋ siŋ, ma sêtêŋ gameŋ
Judia-ŋga si. Goc sêpi Bu Jordan ŋadaŋga naŋ yêc têŋ gameŋ ac
pi-ŋga, naŋ si. Yêc gameŋ dinaŋ lau daêsam sêkac sa tiyham ma sêtêŋ iŋ
si, ma iŋ kêkuc iŋ ndê mêtê ma kêdôhôŋ ŋac.
2 Ma lau Palêsai ŋatô sêmeŋ ma bu sêtim Yisu, dec sêndac iŋ bocdec
bu, "Ŋgac daŋ bu hu ndê awhê siŋ, naŋ oc êŋgilì yomsu, me mba?" 3 Ma
Yisu ndac ŋac ô, "Moses to yomsu bocke?" 4 Goc sêsôm, "Moses sôm bu
ŋgac daŋ gitôm bu to bapia hu nawhê siŋ-ŋga, goc hu ndê awhê siŋ." 5 Ma
Yisu sôm, "Aêc. Moses to yomsu dinaŋ tu mac nem ŋalôm ŋadandi-ŋga.
6 Magoc têŋ têm Anötö kêŋ undambê ti nom, naŋ iŋ kêmasaŋ ŋamalac
ŋgac ti awhê. 7 Ma tu dinaŋ-ŋga *'ŋgac daŋ oc hu damba lu dinda siŋ,
ma sap iŋ nawhê dôŋ,* 8 *ma iŋlu sêti gêŋ tigeŋ.'* Yom dau whê sa bu iŋlu
sêmbo sêtôm ŋamalac lu dom, iŋlu sêti gêŋ tigeŋ yêc Anötö aŋgô-ŋga.
9 Bocdinaŋ yham dom andô bu ŋamalac sêkac gêŋ naŋ Anötö dau kêŋ
pitigeŋ, naŋ su."

---

[d] **9:49** Yom naŋ yêc ŋabatiŋ 49 naŋ ŋahu yêc awê dom, magoc lau ŋatô gauc gêm bocdec bu. Anötö tac whiŋ bu lau sêkêŋ whiŋ Yisu-ŋga sêhu mêtê sac hoŋ siŋ ma sêsa lêŋ gitêŋ eŋ. Gêŋ bocke naŋ bu lhac ŋac ahuc tu sêtap gameŋ undambê-ŋga sa, naŋ sêhu siŋ tôm yom naŋ yêc ŋabatiŋ 43-47 whê sa. Ma Anötö oc kêŋ ya êmbô lau gitôm lau sêpec gol ŋa ya tu bu ŋadômbwi niŋga ma gol ŋawasi solop yêc.

10 Tiŋambu Yisu ti ndê ŋgac-sêŋomi sêndöc andu daŋ, ma sêndac iŋ pi
yom dinaŋ ŋahu. 11 Ma iŋ sôm, "Ŋgac naŋ hu iŋ ndê awhê siŋ ma gêm
awhê wakuc, naŋ kôm gêŋ mockaiŋ-ŋga têŋ iŋ yêc Anötö aŋgô-ŋga. 12 Ma
awhê naŋ hu nakweŋ siŋ ma gêm ŋgac wakuc, naŋ kôm gêŋ mockaiŋ-ŋga
bocdinaŋ."

Yisu gêm mbec balêkoc
(Mat 19:13-15; Luk 18:15-17)

13 Têŋ bêc daŋ lau sêhoŋ si balêkoc sêtêŋ Yisu si, bu iŋ kêŋ amba sac
ŋac. Magoc iŋ ndê ŋgac-sêŋomi sêsôm dinda ti dambai. 14 Têŋ têm Yisu
gêlic gêŋ dau iŋ tac ŋandê, ma sôm têŋ ŋac, "Atec balêkoc dinaŋ sêtêŋ
aö sêmeŋ. Alhac ŋac ahuc dom, bu Anötö ndê gôliŋ gic lau naŋ sêtôm
balêkoc sauŋ dindec, naŋ ŋawaê. 15 Aö wasôm yomandô têŋ mac bu asa
naŋ bu sôc Anötö ndê gôliŋ ŋapu gitôm balêkoc sauŋ daŋ dom, naŋ oc
nditôm dom bu sôc ndi." 16 Goc iŋ kôc balêkoc dau sa ma kêgape ŋac. Ma
iŋ kêŋ amba sac ŋac, ma gêm mbec ŋac.

Ŋgac ti lêlôm
(Mat 19:16-22; Luk 18:18-23)

17 Yisu ti ma kêsêlêŋ mbo seŋ whiŋ ndê ŋgacsêŋomi. Ma ŋgac daŋ
kêti meŋ ma pôŋ haduc yêc iŋ aŋgô-ŋga, ma ndac iŋ bocdec bu, "K
êdôhôŋwaga ŋayham, aö wakôm bocke dec tiŋambu Anötö oc kôc aö sa
wandöc taŋli ŋapaŋ." 18 Goc Yisu sôm têŋ iŋ, "Tu sake-ŋga am sam aö bu
ŋayham? Anötö tigeŋ iŋ ŋayham. 19 Am kêyalê yomsu naŋ Anötö kêŋ têŋ
Moses, *'Ndic ŋamalac ndu dom. Kôm gêŋ mockaiŋ-ŋga dom. Nem kaŋ gêŋ
dom. Sôm yom tasaŋ pi lau dom. Êmsau lau bu kôc ŋac si gêŋ dom,'* ma *'Toc
damam lu dinam sa.' "* 20 Ma iŋ sôm, "Kêdôhôŋ-waga, aö kakuc yomsu
hoŋ dinaŋ, têŋ ndoc aö gambo balê ŋapaŋ e kwahic dec." 21 Yisu tahê
iŋ ma tac whiŋ iŋ kêlêc. Ma iŋ sôm, "Gêŋ tigeŋ yêc tu am kôm-ŋga. Am
ndi, kêŋ am nem gêŋ hoŋ têŋ lau sênemlhi, ma kêŋ ŋa-awa têŋ lau ŋalôm
sawa. Ma bocdinaŋ am nem awa ŋandô oc yêc undambê. Ma tiŋambu am
mweŋ ma êmkuc aö." 22 Magoc têŋ têm ŋgac dau ŋgô Yisu ndê yom dinaŋ
iŋ wec, ma kölhö ti ŋalôm ŋawapac gi. Ŋahu bu iŋ ŋgac ti lêlôm.

Puc pi awa ti wapa
(Mat 19:23-30; Luk 18:24-30)

23 Goc Yisu tahê lau hoŋ, ma sôm têŋ iŋ ndê ŋgacsêŋomi, "Lau ti lêlôm
si awa ti wapa kalhac ŋac ahuc e gitôm dom bu sêsôc Anötö ndê gôliŋ
ŋapu ŋagahô." 24 Ŋac sêŋgô iŋ ndê yom dinaŋ e sêhêdaê. Ma Yisu sôm têŋ
ŋac tiyham, "O aneŋ balêkoc atac whiŋ-ŋga, ŋamalac bu sêsôc Anötö ndê
gôliŋ ŋapu, naŋ gêŋ sauŋ dom. 25 Bôc atu daŋ gitôm kamel, oc tôm bu
sôc so ŋalasê ŋagahô, hôc gêlêc ŋgac ti lêlôm daŋ bu sôc Anötö ndê gôliŋ

ŋapu.” 26 Yisu ndê ŋgac-sêŋomi sêŋgô yom dinaŋ ma sêhêdaê ŋandô. Ma
sêsôm têŋ dandi, “Bu bocdinaŋ dec asa oc tôm bu tap Anötö ndê mwasiŋ
nem lau si-ŋga sa? Oc ŋawapac atu!” 27 Yisu tahê ŋac ma sôm, “Gêŋ naŋ
ŋamalac sêtôm dom bu sêkôm, naŋ Anötö gitôm bu kôm, bu Anötö gitôm
bu kôm gêŋ hoŋ.”
28 Goc Pita sôm têŋ iŋ, “Yac oc bocke? Yac ahu gêŋ hoŋ siŋ tu aŋkuc
am-ŋga.” 29 Ma Yisu ô yom ma sôm, “Aö wasôm yomandô têŋ mac.
Asa naŋ bu hu andu, me asidôwai, me lhuwêi, me dinda lu damba, me
balêkoc, me nom siŋ tu aö-ŋga ma tu gweleŋ ŋawaê ŋayham-ŋga, 30 naŋ
Anötö oc kêŋ gêŋ kaiŋ dinaŋ daêsam têŋ iŋ ô, têŋ ndoc iŋ mbo nom.
Ma iŋ oc tap kisa ti ŋawapac sa tu aö-ŋga whiŋ. Ma têŋ têm ŋambu-ŋga,
Anötö oc kôc iŋ sa, ma kêŋ iŋ ndöc tali ŋapaŋ yêc undambê. 31 Tigeŋ lau
daêsam naŋ kwahic dec sêti lau ŋamata-ŋga, naŋ oc sêti lau ŋambu-ŋga,
ma lau ŋambu-ŋga oc sêti lau ŋamata-ŋga.”

Yisu sôm tiyham bu iŋ oc mbac ndu
(Mat 20:17-19; Luk 18:31-34)

32 Yisu wê iŋ ndê ŋgacsêŋomi ma sêŋsêlêŋ sêmbo seŋ bu sêtêŋ Jerusalem
sêndi. Iŋ ndê ŋgac-sêŋomi sêŋsêlêŋ ti sêhêdaê, ma lau ŋatô naŋ sêŋsêlêŋ
sêwhiŋ ŋac, naŋ sêtöc dau.[e] Bocdinaŋ Yisu kôc ŋgacsêŋomi 12 sêsa si sêlhac
dau-ŋga, ma sôm yom tiyham pi gêŋ naŋ oc hôc asê iŋ. 33 Iŋ sôm, “Kwahic
dec yac bu dapi malac Jerusalem dandi, ma ŋgac daŋ oc hoc Ŋamalac ndê
Atu asê ma kêŋ iŋ sip dabuŋsiga atu-tu ti kêdôhôŋ-waga yomsu-ŋga amba.
Ŋac oc sêkic yom bu sêndic iŋ ndu, ma sêkêŋ iŋ sip lau Rom-ŋga amba.
34 Ŋac oc sêsu iŋ susu, sêhê gasôp pi iŋ, sêndic iŋ ŋamlic ŋandê ma sêndic
iŋ ndu. Magoc tiŋambu bêc tö niŋga su, goc iŋ oc tisa tiyham.”

Jems lu Jon bu sêhôc gêlêc ŋgacsêŋomi ŋatô
(Mat 20:20-28)

35 Jems lu Jon, Sebedi ndê atuŋgac lu, sêtêŋ Yisu si ma sêsôm,
“Kêdôhôŋwaga, alu atac whiŋ gêŋ daŋ, ma bu andac am bu kôm gêŋ dau
ŋandô sa.” 36 Goc Yisu ndac, “Amlu atac whiŋ bu aö wakôm sake?” 37 Ma
sêsôm, “Alu atac whiŋ bu têŋ ndoc am ndöc nem pôŋ kiŋ-ŋga ti ŋawasi
atu, naŋ am kêŋ alu andöc awhiŋ am, daŋ ndöc amam andô-ŋga ma daŋ
ndöc gasê-ŋga.” 38 Magoc Yisu ô yom ma sôm, “Amlu aŋyalê gêŋ naŋ
amlu andac, naŋ dom. Amlu atôm bu anôm gêŋ sip laclhu ŋawapac-ŋga
naŋ aö wanôm, a? Ma atôm bu aliŋ saŋgu[f] naŋ aö oc waliŋ, a?” 39 Ma iŋlu

---

[e] **10:32** Lau naŋ sêŋkuc Yisu naŋ sêhêdaê ti sêtöc dau, ŋahu bu ŋac gauc gêm yom naŋ Yisu sôm têŋ ŋac su, pi gêŋ naŋ oc hôc asê iŋ têŋ têm iŋ bu pi Jerusalem ndi. Alic Mak 8:31 ma 9:30. [f] **10:38** Yisu ndê yom pi laclhu naŋ iŋ oc nôm, ma saŋgu naŋ iŋ oc liŋ, naŋ ŋahu sip ŋawapac daêsam naŋ oc hôc asê iŋ.

sêsôm, “Aêc, alu atôm.” Goc Yisu sôm, “Yomandô! Amlu oc anôm gêŋ sip
laclhu tôm aö wanôm, ma aliŋ saŋgu tôm naŋ aö waliŋ. 40 Magoc aö dec
oc waŋyaliŋ lau sa bu sêndöc aö amaŋ andô-ŋga ti amaŋ gasê-ŋga, naŋ
dom. Anötö ti ŋadau bu êŋyaliŋ lau sa bu sêndöc dinaŋ.”
41 Têŋ ndoc ŋgacsêŋomi 10 sêŋgô yom dau ŋawaê, naŋ ŋac tac ŋandê
têŋ Jems lu Jon. 42 Goc Yisu mbwêc ŋac sêtêŋ iŋ si, ma sôm, “Mac aŋyalê
bu lau sambuc si gôliŋwaga sêtoc dau sa têŋ ŋac si lau, ma ŋac si lau
bata sêŋgwiniŋ lau naŋ sêmbo ŋac ŋapu. 43 Tigeŋ mac aŋkuc ŋac si mêtê
dau dom. Mba! Mac nem asa bu ti ŋamalac tiwaê yêc Anötö aŋgô-ŋga,
naŋ nem akiŋ mac. 44 Aêc! Asa bu ti mac nem ŋamalac ŋamata-ŋga, naŋ
êŋgwiniŋ dau ma ti mac hoŋ nem ŋgac akiŋ ŋambwa. 45 Ŋahu bu lêŋ
dau ti aneŋ lêŋ. Ŋamalac ndê Atu meŋ tu bu lau sênem akiŋ iŋ-ŋga dom.
Mba. Iŋ meŋ bu nem akiŋ lau, ma bu kêŋ dau ti da bu nemlhi lau daêsam
si sac ŋatôp.”

Yisu kôm ŋgac tapec Batimeas ŋayham sa
(Mat 20:29-34; Luk 18:35-43)

46 Yisu ti ndê ŋgacsêŋomi sêŋsêlêŋ e sêhôc asê malac Jeriko, ma lau toŋ
atu sêŋkuc ŋac. Têŋ ndoc ŋac bu sêhu Jeriko siŋ, naŋ sêtap ŋgac tapec daŋ
sa, naŋ ndöc seŋ ŋamakê ma teŋ gêŋ. Iŋ Batimeas, ŋgac daŋ ŋaê Timeas
ndê atuŋgac. 47 Têŋ têm iŋ ŋgô bu Yisu Nasaret-ŋga kêsêlêŋ mbo seŋ,
naŋ gic hu mbwêc yom asê bocdec bu, “Yisu, †Dawid ndê Atu, tamwalô
aö!” 48 Goc lau daêsam sêhec yom iŋ ma sêsôm bu iŋ nem dôŋ. Magoc iŋ
mbwêc ti ŋaŋga, “Dawid ndê Atu, tamwalô aö.” 49 Yisu ŋgô ŋac si yom ma
kwê dôŋ kalhac, goc sôm têŋ lau, “Mac asôm têŋ iŋ bu meŋ.” Goc sêta yom
têŋ ŋgac tapec dau ma sêsôm, “Tisa ti atac ŋayham! Iŋ ta am bu mweŋ.”
50 Goc ŋgac dau kac ndê ŋakwê andô-ŋga baliŋ su yêc nom, ma tisa ŋagahô
ma têŋ Yisu gi. 51 Ma Yisu ndac iŋ, “Am tac whiŋ bu aö wakôm sake têŋ
am?” Ma ŋgac tapec dau sôm, “Kêdôhôŋ-waga, aö tac whiŋ bu tanôŋ
ŋayham sa.” 52 Goc Yisu sôm, “Am ndi! Am nem kêŋ whiŋ aö dec kôm am
ŋayham sa.” Ma ŋagahô iŋ tandô ŋawa sa, ma iŋ kêkuc Yisu mbo seŋ.

Yisu sôc Jerusalem gi
(Mat 21:1-9; Luk 19:28-40; Jon 12:12-15)

11 1 Yisu ti ndê sêŋomi sêŋsêlêŋ sêhêganôŋ Jerusalem e sêsuŋ sa
malac Betani ma malac Betpagi yêc Lôc Olib. Goc Yisu kêkiŋ
ndê ŋgacsêŋom lu, 2 ma sôm têŋ iŋlu, “Asôc malac dindê andi, ma yêc
dindê amlu oc atap doŋki daŋ sa, naŋ sêsô dôŋ kalhac. Iŋ doŋki ŋatu
wakuc, naŋ ŋamalac daŋ ndöc ŋahô muŋ su dom. Aŋgapwêc su ma akôc
sa ameŋ. 3 Ma lau bu sêndac amlu bu bocke ma amlu aŋgapwêc doŋki
dau, naŋ asôm têŋ ŋac bu, ‘Pômdau tac whiŋ bu doŋki dindec nem iŋ sa
ŋasawa sauŋ, goc iŋ oc kêŋ mbu meŋ.’ ”

4 Bocdinaŋ dec iŋlu sêsôc malac dau si ma sêtap doŋki daŋ sa, naŋ
lau sêsô dôŋ kalhac seŋ ŋadali k êpiŋ andu daŋ. Iŋlu bu sêŋgapwêc su,
5 ma lau ŋatô naŋ sêlhac sêmpiŋ, naŋ sêndac iŋlu, "Amlu akôm sake, dec
bu aŋgapwêc doŋki dau su?" 6 Ma iŋlu sêô ŋac si yom tôm Yisu sôm têŋ
iŋlu, dec sêhu doŋki dau siŋ têŋ iŋlu. 7 Sêwê iŋ sa sêtêŋ Yisu si, ma sêhu
si ŋakwê awê-ŋga sac doŋki, goc Yisu pi gi ndöc ŋahô. 8 Ma lau daêsam
sêhê si ŋakwê yêc seŋ. Ma lau ŋatô sêhêako a ŋalauŋ yêc seŋ ŋamakê ma
sêkêŋ yêc seŋ. 9 Lau naŋ sêmuŋ Yisu ti lau naŋ sêŋkuc iŋ, naŋ sêmbwêc
"Hosana! Anötö nem mbec ŋgac naŋ meŋ gêm Pômdau aŋgô. 10 Anötö
nem mbec iŋ naŋ meŋ bu puc abaŋ Dawid ndê gôliŋ dôŋ. Hosana têŋ
Anötö lôlôc-ŋga."
11 Yisu hôc asê Jerusalem, goc sôc lôm dabuŋ ŋabatêmndö gi, ma gêlic
gêŋ sambob naŋ yêc dindê. Magoc ac gi su dec iŋ ti ndê ŋgacsêŋomi 12
sêmbu sêsa malac Betani si bu sêyêc dindê.

Yisu pucbo a kiŋ daŋ
(Mat 21:18-19)

12 Têŋ bêbêc Yisu ti ndê ŋgac-s êŋomi sêhu Betani siŋ ma sêŋsêlêŋ
sêmbo seŋ, ma gêŋ yô Yisu. 13 Iŋ gêlic a kiŋ daŋ naŋ kalhac ahê, goc têŋ a
dau gi. Têm dinaŋ iŋ têm naŋ a kiŋ sem ŋandô dom, magoc Yisu gêlic bu
a dinaŋ ŋalauŋ kêsôlô su dec kêŋ bata bu mboe kiŋ ŋandô oc sêŋgalêŋ.
Magoc ŋandô mbasi, iŋ tap ŋalauŋ ŋambwa sa. 14 Goc iŋ pucbo a dau
ma sôm, "Lau daŋ oc sêneŋ ŋandô yêc a dindec tiyham dom." Ma iŋ ndê
ŋgacsêŋomi sêŋgô yom dau.

Yisu soc lau su yêc lôm dabuŋ
(Mat 21:12-17; Luk 19:45-46)

15 Yisu ti ndê sêŋomi sêŋsêlêŋ si e sêhôc asê Jerusalem, ma sêtêŋ lôm
dabuŋ si. Yêc lôm dabuŋ ŋabatêmndö lau sêtidulu gêŋ ti semlhi gêŋ
sêmbo, ma Yisu gic hu soc ŋac sêsa awê. Iŋ kac lau sêô mone-ŋga si tebo
sa, ma kac lau naŋ sêyob balusi bu lau sênemlhi,[g] naŋ si pôŋ sa whiŋ.
16 Ma iŋ gic yao lau bu sêkôc wapa sêtidulu-ŋga sôc lôm dabuŋ ŋagameŋ
tiyham dom. 17 Ma iŋ kêdôhôŋ lau ma sôm, "Sêto Anötö ndê yom yêc
bocdec bu, *'Aö neŋ andu gic waê bu lau akêŋ gameŋ hoŋ sêteŋ mbec sêmbo-
ŋga.'* Mac aŋyalê yom dau, ma bocke dec mac akôm Anötö ndê andu ti lau
kaŋ si gameŋ?"
18 Tiŋambu dabuŋsiga atu-tu ma lau naŋ sêndôhôŋ yomsu, naŋ sêŋgô
ŋawaê pi gêŋ naŋ Yisu kôm, ma sêŋyalê bu lau sambob sêhêdaê tu iŋ ndê
yom-ŋga. Tu dinaŋ-ŋga dec sêtöc Yisu, ma sêŋsalê lêŋ bu sêndic iŋ ndu.
19 Yisu ti ndê ŋgac-sêŋomi sêmbo Jerusalem e ac gi sip, dec sêmbu sêsa si.

---

[g] **11:15** Alic yom ŋapu-ŋga (footnote) yêc Mat 21:12.

Yom pi lêŋ dakêŋ whiŋ ti dateŋ mbec-ŋga
(Mat 21:20-22)

20 Ŋagalaŋsê bêbêc Yisu ti ndê ŋgacsêŋomi sêŋsêlêŋ bu sêmbu sêtêŋ
Jerusalem sêndi, ma sêhôc asê a kiŋ naŋ Yisu pucbo. Ŋac sêlic bu a dau
mbac, ŋasaŋgac ti ŋawakac hoŋ tibasô. 21 Ma Pita gauc gêm Yisu ndê
yom, dec sôm têŋ iŋ, "Kêdôhôŋwaga, lic a kiŋ naŋ am pucbo, naŋ mbac
su." 22 Goc Yisu ô yom ma sôm têŋ ŋac, "Akêŋ whiŋ Anötö. 23 Aö wasôm
yomandô têŋ mac, bu asa naŋ bu sôm têŋ lôc daŋ bu, 'Puc daôm sa ma
sip gwêc ŋalôm ndi,' ma atac lu-lu dom magoc kêŋ whiŋ bu Anötö oc kôm
yom dau ŋandô sa, dec gêŋ dau oc ŋandô sa. 24 Boc-dinaŋ aö bu wasôm
têŋ mac bu gêŋ bocke naŋ mac bu ateŋ Anötö bu kêŋ têŋ mac, naŋ akêŋ
whiŋ bu mac akôc su, ma aö wasôm yom ŋandô, iŋ oc kêŋ têŋ mac.
25-26 Ma têŋ ndoc mac bu ateŋ mbec, ma bu gauc nem lau naŋ sêkôm
sac têŋ mac, naŋ goc asuc ŋac si sac kwi. Ma mac nem Damam naŋ mbo
undambê, oc suc mac nem sac kwi bocdinaŋ."

Gêndac pi Yisu ndê ŋaclai ŋahu
(Mat 21:23-27; Luk 20:1-8)

27 Yisu ti iŋ ndê ŋgacsêŋomi sêhôc asê malac Jerusalem tiyham ma
sêtêŋ lôm dabuŋ si. Yisu kêsêlêŋ mbo lôm dabuŋ ŋabatêm-ndö, ma
dabuŋsiga atu-tu ti kêdôhôŋwaga yomsu-ŋga ma lau bata sêtigasuc iŋ.
28 Ma sêndac iŋ, "Am kôc ŋaclai yêc nde, bu kôm gêŋ hoŋ naŋ am kôm?
Asa kêŋ têŋ am?" 29 Goc Yisu sôm têŋ ŋac, "Gêŋ ŋamata-ŋga aö wakêŋ
gêndac daŋ têŋ mac. Mac bu aô aneŋ yom, dec wasôm aneŋ ŋaclai ŋahu
asê têŋ mac. 30 Asa kêŋ ŋaclai têŋ Jon dec iŋ kêku lau? Anötö kêŋ ŋaclai
têŋ iŋ, me mba? Asôm têŋ aö."
31 Ŋac sem yomgalôm pi Yisu ndê gêndac, ma sêsôm têŋ dau, "Yac bu
dasôm bu Anötö kêŋ ŋaclai têŋ Jon, goc Yisu oc ndac yac, 'Tu sake-ŋga
mac akêŋ whiŋ Jon dom?' 32 Magoc yac bu dasôm bu Jon kêku lau kêkuc
ŋamalac nom-ŋga si gauc ŋambwa, goc lau oc sêlic yac sac." Ŋac sêŋyalê
bu lau daêsam sêlic Jon bu propet daŋ, dec sêtöc dau. 33 Bocdinaŋ sêsôm
têŋ Yisu, "Yac aŋyalê dom." Ma iŋ sôm têŋ ŋac, "Bocdinaŋ aö wasôm
aneŋ ŋaclai ŋahu asê têŋ mac dom."

Yom gôliŋ pi lau sêyob ôm wain-ŋga
(Mat 21:33-46; Luk 20:9-19)

12 1 Ma iŋ gic hu yom gôliŋ daŋ ma sôm têŋ lau bata Israel-ŋga dinaŋ,
"Ŋgac daŋ sô ôm wain-ŋga daŋ. Iŋ sô tuŋ sa, kêmasaŋ gameŋ tu
lau sêmasaŋ wain ŋakwi-ŋga, ma kwê andu baliŋ daŋ bu lau sêlhac ma
sêtip lau kaŋ. Tiŋambu iŋ kêŋ ôm dau têŋ lau ŋatô sêyob, ma kölhö gi mbo
gameŋ daŋ. 2 Têŋ têm sêndic wain ŋandô sa-ŋga, naŋ ŋadau kêkiŋ ŋgac

akiŋ daŋ têŋ lau sêyob ôm-ŋga, tu bu sêkêŋ wain ŋandô ŋatô têŋ iŋ. 3 Tigeŋ
ŋac sêlô iŋ dôŋ, sic iŋ ŋamlic ŋandê, ma sêkêŋ iŋ kölhö amba sawa gi. 4 Goc
ŋadau kêkiŋ ŋgac akiŋ daŋ tiyham, tigeŋ ŋac sic iŋ pi ŋagôlôŋ, ma sêkôm
mêtê sac têŋ iŋ. 5 Tiŋambu ŋadau kêkiŋ ŋgac titö-ŋga, magoc ŋac sic iŋ ndu.
Ma iŋ kêkiŋ lau daêsam tiyham, ma ŋac sic ŋatô ŋamlic ŋandê, ma sic ŋatô
ndu. 6 Tiŋambu ŋgac tigeŋ mbo, naŋ ŋadau ndê atuŋgac, naŋ iŋ tac whiŋ
ndu andô. Goc ŋadau kêkiŋ ndê atu dau têŋ ŋac gi, ma gauc gêm têŋ dau,
'Lau naŋ sêyob aneŋ ôm, naŋ oc sêtoc aneŋ atuŋgac dindec sa.' 7 Tigeŋ têŋ
têm ŋadau ndê atu hôc asê, naŋ lau sêyob ôm-ŋga sêsôm têŋ dau, 'Ŋgac
dinaŋ iŋ ŋadau ndê atuŋgac naŋ oc wêkaiŋ ôm dindec ti ndê gêŋ lêŋsêm.
Bocdinaŋ dandic iŋ ndu ma dakôc ôm dindec su ti yac neŋ.' 8 Ma sêkôc
atuŋgac, sic iŋ ndu ma sêtuc iŋ sa awê gi."

9 Goc Yisu ndac, "Mac gauc gêm bu ôm ŋadau oc kôm sake têŋ lau naŋ
sêyob iŋ ndê ôm? Iŋ oc meŋ ma ndic ŋac ndu, ma kêŋ ôm dau têŋ lau
ŋatô sêyob. 10 Gauc nem yom naŋ sêto yêc bocdec bu, '*Hoc naŋ lau sêkwê
andu-ŋga sêtec, naŋ kwahic ti hoc ŋamata-ŋga yêc andu dau.* 11 *Pômdau kôm
gêŋ dau, ma yac alic ŋayham.*' Mac asam yom dau su, me?"

12 Têŋ dinaŋ lau bata Israel-ŋga sêŋyalê bu Yisu sôm yom gôliŋ dau
hêganôŋ ŋac, dec sêŋsalê lêŋ bu sêkôc iŋ dôŋ. Magoc sêtöc lau toŋ atu
naŋ sêmbo sêwhiŋ Yisu, ma tu dinaŋ-ŋga sêhu iŋ siŋ ma sêlhö si.

Lau bu sêtim Yisu pi yom takis-ŋga
(Mat 22:15-22; Luk 20:20-26)

13 Tiŋambu lau bata dinaŋ sêŋsalê lêŋ bu sêtim Yisu bu sôm yom so daŋ.
Ŋac sêŋkiŋ lau Palêsai ŋatô sêwhiŋ lau Israel-ŋga ŋatô naŋ sêpuc Herod ma
lau Rom-ŋga si gôliŋ dôŋ, naŋ sêtêŋ Yisu si. 14 Ŋac sêhôc asê iŋ ma sêsôm,
"Kêdôhôŋ-waga, yac aŋyalê bu am ŋgac sôm yom ŋandô-ŋga. Am gauc gêm
lau si waê dom, ma toc ŋac hoŋ sa ŋalêŋ tigeŋ. Ma am kêdôhôŋ Anötö ndê
lêŋ têŋ lau kêkuc yom ŋandô solop. Kwahic dec yac bu andac am bu iŋ solop
bu yac dakêŋ takis t êŋ †Sisa, me mba? Yac oc danemlhi takis, me mba?"

15 Yisu ŋgô yom dau, tigeŋ iŋ kêyalê bu ŋac gauc gêm bu sêtim iŋ, dec
sôm, "Tu sake-ŋga mac bu atim aö? Akôc mone silba daŋ ma atôc têŋ aö."
16 Goc sêkêŋ mone daŋ têŋ iŋ, ma iŋ ndac ŋac, "Asa ndê ŋagatu ti ŋaê
yêc mone dindec?" Ma sêô yom ma sêsôm, "Sisa ndê." 17 Dec Yisu sôm,
"Bocdinaŋ atoc Sisa sa ŋa gêŋ naŋ gic iŋ ŋawaê, ma atoc Anötö sa ŋa gêŋ
naŋ gic iŋ ŋawaê." Ŋac sêŋgô Yisu ndê yom dau, ma sêhêdaê tu iŋ ndê
gauc-ŋga.

Lau Sadiusi bu sêtim Yisu pi yom datisa akêŋ lau batê-ŋga
(Mat 22:23-33; Luk 20:27-38)

18 Ma lau †Sadiusi ŋatô sêtêŋ Yisu si, bu sêkêŋ gêndac daŋ têŋ iŋ. Ŋac
lau Israel si toŋ daŋ, naŋ sêkêŋ whiŋ dom bu lau batê oc sêtisa tiyham.

19 Ma ŋac sêndac iŋ bocdec bu, “Kêdôhôŋwaga, Moses to yac neŋ yomsu
daŋ bocdec bu. Ŋgac daŋ bu ndê dôwa nem awhê sa ma bu mbac ndu
ma balêkoc mbasi, naŋ ŋgac dau oc nem dôwa ndê awhê sawa, ma
kwê balêkoc asê tu dôwa-ŋga. 20 Têŋ ndoc daŋ asidôwai 7 sêmbo. Ŋgac
ŋamata-ŋga gêm awhê sa, magoc mbac ndu, ma balêkoc mba. 21 Goc iŋ
asi, ŋgac tilu-ŋga, gêm awhê sawa dau, magoc mbac ndu ma balêkoc
mba. Ŋgac titö-ŋga bocdinaŋ, 22 ma asidôwa hale bocdinaŋ, hoŋ sem
awhê sawa dau sa, magoc sêmbac ndu, ma balêkoc mba. Ma tiŋambu
awhê dau mbac ndu. 23 Kwahic dec yac bu andac am bocdec bu. Lau batê
bu sêtisa tôm lau ŋatô sêsôm, dec awhê dau oc ti asidôwa asa ndê awhê?
Bu asidôwai 7 dinaŋ hoŋ sem awhê tigeŋ dinaŋ su têŋ ndoc sêmbo tali.”[h]
24 Ma Yisu sôm têŋ ŋac, “Mac akôc gauc so, bu mac aŋyalê Anötö ndê
yom ti iŋ ndê ŋaclai dom. 25 Têŋ têm lau batê sêtisa, naŋ lau oc sênem
dau dom. Ŋac oc sêmbo sêtôm aŋela undambê-ŋga. 26 Ma yom daŋ
tiyham tôc asê bu lau batê oc sêtisa. Mac asam su yêc Moses ndê buku.
Têŋ ndoc Moses gêlic ya golom a daŋ, naŋ Anötö sôm têŋ iŋ bu, *‘Aö
Abraham ndê Anötö, Aisak ndê Anötö ma Jakob ndê Anötö.’* 27 Lau batê bu
sêtisa dom, dec tu sake-ŋga Anötö sam dau bu lau tö dinaŋ si Anötö? Iŋ
lau batê si Anötö dom, iŋ lau tali si Anötö. Mac nem gauc iŋ so sambuc.”

Yomsu ŋamata-ŋga
(Mat 22:34-40; Luk 10:25-28)

28 Kêdôhôŋwaga yomsu-ŋga daŋ kalhac whiŋ lau naŋ sêkêŋ daŋga Yisu
ma lau Sadiusi si yom, ma iŋ gêlic bu Yisu ô lau Sadiusi si yom ŋapep.
Bocdinaŋ iŋ ndac Yisu, “Anötö ndê yomsu bocke ti yomsu ŋamata-ŋga?”
29 Ma Yisu sôm, “Yomsu ŋamata-ŋga naŋ hôc gêlêc yomsu hoŋ naŋ
bocdec, *‘Mac lau Israel-ŋga aŋgô! Pômdau yac neŋ Anötö iŋ Pômdau tigeŋ.*
30 *Atac whiŋ Pômdau am nem Anötö ti am nem ŋalôm sambuc, ti gatôm
sambuc, ti gauc sambuc, ma ti licwalô sambuc.’* 31 Ma yomsu tilu-ŋga
bocdec yêc, *‘Atac whiŋ lau meŋpaŋ am-ŋga, tôm am atac whiŋ am daôm.’*
Yomsu lu dinaŋ sêhôc gêlêc yomsu hoŋ su.”
32 Goc kêdôhôŋwaga yomsu-ŋga dau sôm têŋ Yisu, “Kêdôhôŋwaga, am
sôm solop. Yomandô, Anötö tigeŋ mbo, ma anötö ŋandô daŋ mbo dom.
33 Ma yac bu atac whiŋ A nötö ti neŋ ŋalôm sambuc, ti gauc sambuc, ma
ti licwalô sambuc, ma yac bu atac whiŋ lau meŋpaŋ yac-ŋga tôm yac atac
whiŋ yac dauŋ, naŋ hôc gêlêc bu yac dakêŋ wata ti da pi ya ndi, me bu
dakêŋ gêŋ ŋatô ti da.” 34 Yisu gêlic bu ŋgac dau ô yom ti gauc ŋayham,
dec sôm têŋ iŋ, “Êmkuc gauc ŋayham dinaŋ dec am oc tôm bu mbo
Anötö ndê gôliŋ ŋalôm.”

---

[h] **12:19-23** Lau Sadiusi gauc gêm bu ŋac si gêndac dau tôc asê bu lau batê oc sêtisa tiyham dom.

Yisu sôm yom dinaŋ, ma tiŋambu lau sêtöc bu sêkêŋ gêndac têŋ iŋ tiyham.

Yisu kêsahê lau si gauc pi Mesaya
(Mat 22:41-46; Luk 20:41-44)

35 Yisu kêdôhôŋ lau mbo lôm dabuŋ ŋamakê, ma ndac ŋac, "Bocke ma
lau †Skraib sêsam Mesaya bu Dawid ndê Atu? 36 Dawid dau hoc yom asê
tôm Ŋalau Dabuŋ puc iŋ dôŋ, ma to yom pi Mesaya bocdec bu, '*Anötö*
sôm têŋ aneŋ Pômdau, "Am ndöc aö amaŋ andô-ŋga e nditôm aö wakêŋ
nem ŋacyo sêsôc am gahim ŋapu." ' 37 Dawid dau sam Mesaya bu iŋ ndê
Pômdau, ma bocke dec lau sêsam iŋ bu Dawid ndê Atu?" Ma lau hoŋ
sêŋgô Yisu ndê yom ti atac ŋayham atu.

Yisu ndê puc pi lau Skraib si mêtê sac
(Mat 23:1-7; Luk 20:45-47)

38 Ma Yisu kêdôhôŋ lau ma sôm, "Ayob daôm ŋapep bu aŋkuc lau
Skraib si gêbôm dom. Ŋac sêsôc ŋakwê baliŋ ma sêŋsêlêŋ sêmbo malac
lôm, bu ŋac atac whiŋ bu lau sêtoc ŋac sa ma sêhê mwalêc ŋac. 39 Ŋac
atac whiŋ bu sêndöc mala ŋamata-ŋga yêc lôm wê-ŋga, ma sêndöc lau
tiwaê si mala têŋ ndoc sêneŋ mwasiŋ. 40 Yêc lau hoŋ aŋgô-ŋga lau dau
sêteŋ mbec baliŋ. Magoc têŋ ndoc lau sêlic ŋac dom, naŋ sêŋsau lauwhê
sawa bu sêŋgaho ŋac si andu su. Anötö oc êmatôc ŋac, ma kêŋ ŋagêyô sac
sambuc têŋ ŋac."

Awhê tuc daŋ kêŋ da daŋge
(Luk 21:1-4)

41 Tiŋambu Yisu ndöc sic ndöc lôm dabuŋ ŋabatêmndö kêpiŋ apa naŋ
lau sêkêŋ si da sip-ŋga, ma tahê lau hoŋ naŋ sêkêŋ si da sip apa dau. Lau
ti lêlôm daêsam sêkêŋ awa atu. 42 Tigeŋ awhê tuc ŋalôm sawa daŋ meŋ
ma kêŋ awa sauŋ lu gitôm wan toea lu sip apa da-ŋga. 43 Goc Yisu ta ndê
ŋgac-sêŋomi sêmeŋ ma sôm, "Yomandô, aö wasôm têŋ mac bu yêc Anötö
aŋgô-ŋga awhê tuc ŋalôm sawa dindec kêŋ da naŋ hôc gêlêc lau hoŋ si
da su. 44 Ŋahu bu lau ti lêlôm hoŋ sêkêŋ si da, magoc ŋac si awa daêsam
gacgeŋ yêc ŋac-ŋga. Magoc awhê dindec iŋ awhê ŋalôm sawa, ma iŋ kêŋ
ndê gêŋ hoŋ ti da."

Yisu sôm yom pi lôm dabuŋ Jerusalem-ŋga
(Mat 24:1-2; Luk 21:5-6)

13 1 Têŋ ndoc Yisu bu hu lôm dabuŋ ŋagameŋ siŋ, naŋ iŋ ndê
ŋgacsêŋom daŋ sôm têŋ iŋ, "Kêdôhôŋwaga, lic hoc atu-tu ma
andu ŋayham kêlêc naŋ sêkwê sa sêlhac dec." 2 Magoc Yisu ô yom ma
sôm têŋ iŋ, "Am lic andu atu-tu ti lôm dabuŋ dindec! Aö wasôm têŋ am,

bu tiŋambu ŋacyo oc sêseŋ hoc atu-tu hoŋ dindec su e hoc daŋ oc ndöc hoc daŋ ŋahô tiyham dom.”

Gêŋ wapac têm ŋambu-ŋga-ŋga
(Mat 24:3-14; 10:17-22; Luk 21:7-19)

3 Ŋac sêsa sêtêŋ Lôc Olib si, ma tiŋambu Pita, Jems, Jon ma Andru
tawasê sêtêŋ Yisu si ma sêndöc aŋgô têŋ lôm dabuŋ yêc malac Jerusalem.
Ma ŋac sêndac iŋ bocdec bu, 4 “Sôm têŋ yac bu ŋawapac naŋ am sôm
yom pi, naŋ oc hôc asê Jerusalem têŋ têm bocke, ma gêŋ sake oc kêŋ puc
yac bu têm dau meŋ kêpiŋ?” 5 Goc Yisu sôm têŋ ŋac, “Ayob daôm ŋapep
bu lau daŋ sêŋsau mac dom. 6 Bu lau daêsam oc sêmeŋ sênem aö aŋôŋ
ma sêsôm, ‘Aö Mesaya dauŋ dec,’ ma oc sêŋsau lau daêsam. 7 Ma têŋ ndoc
mac aŋgô ŋawaê bu lau sic siŋ têŋ dau me sêmasaŋ dau tu sêndic siŋ-ŋga,
naŋ asö dom. Bu gêŋ hoŋ dinaŋ gic waê bu meŋ sa, m agoc têm ŋambu-
ŋga yêc dôŋ yêc. 8 Kiŋ nom-ŋga oc sêkêŋ kisa dau, ma lau gameŋ daŋ oc
sêndic siŋ têŋ lau gameŋ daŋ. Tiyhô oc nem yêc gameŋ hoŋ, ma tôbôm oc
sa. Gêŋ hoŋ dinaŋ oc ndic hu ŋawapac têm ŋambu-ŋga-ŋga, gitôm awhê
naŋ kêsahê balêkoc tuŋ iŋ ma gêŋ dau gic hu ŋandê atu naŋ iŋ oc hôc tu
kôc balêkoc-ŋga.
9-10 “Gêŋ ŋamata-ŋga lau oc sêhoc ŋawaê ŋayham asê têŋ lau sambob,
ma têŋ dinaŋ têm ŋambu-ŋga oc meŋ hôc asê. Ayob daôm ŋapep. Lau
oc sêwê mac atêŋ lau sêmatôc yom-ŋga andi, ma sêhi mac ŋa sö yêc lôm
wê-ŋga. Tu aö-ŋga dec lau oc sêkêŋ mac alhac gôliŋwaga ti kiŋ aŋgô-ŋga,
magoc ndoc dinaŋ ti têm bu mac ahoc yom ŋandô asê têŋ ŋac. 11 Têŋ têm
naŋ sêkôc mac dôŋ ma sêwê mac atêŋ lau sêmatôc mac-ŋga andi, naŋ
ahêgo daôm tu yom asôm-ŋga dom. Asôm yom naŋ Anötö oc kêŋ têŋ mac
têŋ ndoc dinaŋ, bu mac daôm oc asôm yom dom, Ŋalau Dabuŋ oc sôm.
12 “Têŋ ndoc ŋawapac-ŋga dinaŋ, lau naŋ sêkêŋ whiŋ dom oc sêhoc si
asidôwai sêkêŋ whiŋ aö-ŋga asê bu sêndic ŋac ndu, ma dambai oc sêkôm
têŋ atui boc-dinaŋ. Balêkoc oc sêli dau sa têŋ damba ti dindai, ma sêkêŋ
ŋac sêtêŋ lau bu sêndic ŋac ndu. 13 Lau hoŋ oc sêtec mac tu aö neŋ ŋaê-
ŋga. Magoc asa naŋ bu lhac ŋaŋga ma hu aö siŋ dom e ndê têm pacndê,
naŋ oc tap Anötö ndê mwasiŋ nem iŋ si-ŋga sa.”

Ŋawapac gameŋ Judia-ŋga
(Mat 24:15-28; Luk 21:20-24)

14 “Gêŋ sac sambuc naŋ oc kôm gameŋ tisac, naŋ lau oc sêkêŋ lhac
gameŋ naŋ gic iŋ ŋawaê dom. (Asa naŋ sam yom dindec, naŋ kôc gauc
ŋapep, bu ŋahu yêc siŋ dau.) Mac lau asa naŋ ambo gameŋ Judia-ŋga
ma alic gêŋ dau, naŋ hoŋ alhö api gameŋ lôc-ŋga andi. 15 Alhö ŋagahô
ma gauc nem mac nem gêŋ daŋ dom. Lau naŋ sêŋwhaŋ dau sêndöc andu
ŋasactô, naŋ sêsôc andu ŋalôm bu sêkôc si gêŋ daŋ tôhôŋ dom. 16 Ma ŋac

naŋ sêmbo ôm, naŋ bocdinaŋ. Sêkac dau kwi bu sêkôc si gêŋ ŋatô dom.
17 Oyaê. Lauwhê tidaê, ma ŋac naŋ sêkêŋ su têŋ balêkoc, naŋ oc sêtap
ŋawapac atu sa têŋ têm dinaŋ. 18 Ateŋ mbec bu gêŋ dinaŋ tap mac sa têŋ
ndoc uhô-ŋga dom. 19 Ŋahu bu ŋawapac ŋandô naŋ bu sa têŋ têm dinaŋ,
naŋ oc hôc gêlêc ŋawapac hoŋ naŋ sêhôc asê nom têŋ têm naŋ Anötö kêŋ
undambê ti nom e kwahic dec, ma tiŋambu oc sa bocdinaŋ tiyham dom.
20 Magoc Pômdau oc kêŋ ndoc dinaŋ tiapê tu bu nem lau naŋ iŋ kêyaliŋ
sa su, naŋ sa-ŋga. Bu mba, goc lau hoŋ oc sêniŋga.
21 "Têŋ ndoc dinaŋ ŋgac daŋ bu sôm têŋ mac bu, 'Alic, Mesaya dau
dindec,' me 'Alic, Mesaya dau dindê,' naŋ akêŋ whiŋ ŋac dom. 22 Lau naŋ
sêŋsau bu ŋac Mesaya, ma propet tasaŋ oc sêmeŋ ma sêkôm gêŋ dalô
ti gêŋ atu-tu bu sêŋsau lau. Ma ŋac oc sêŋsahê bu sêtim lau naŋ Anötö
kêyaliŋ ŋac sa, naŋ sêwhiŋ. 23 Aö gakêŋ puc mac gwanaŋ, ma bocdinaŋ
ayob daôm ŋapep."

Ŋamalac ndê Atu ndê bêc mbu meŋ-ŋga
(Mat 24:29-36; Luk 21:25-33)

24 Ma Yisu sôm, "Ndoc ŋawapac-ŋga dinaŋ oc pacndê, ma tiŋambu lau
oc sêlic gêŋ dalô atu-tu. Ac oc nem ganduc ma ayô oc ŋawê tiyham dom.
25 Ma tata oc sêpeŋ akêŋ umboŋ, ma gêŋ ti ŋaclai naŋ sêlhac umboŋ oc
wiwic sa. 26 Ma tiŋambu lau oc sêlic Ŋamalac ndê Atu meŋ ndöc dao
ŋahô ti ndê ŋaclai ma ŋawasi atu. 27 Ma iŋ oc êŋkiŋ ndê aŋela sêsa sêtêŋ
nom ŋabatiŋ ti undambê ŋabatiŋ hoŋ sêndi, bu sêndic lau naŋ iŋ kêyaliŋ
ŋac sa su, naŋ sa.
28 "Gauc nem a laŋ. Têŋ ndoc mac alic ŋalauŋ wakuc bu lêc, naŋ mac
aŋyalê bu ndoc ac-ŋga meŋ kêpiŋ. 29 Ma bocdinaŋ têŋ ndoc mac alic gêŋ
naŋ aö gasôm yom pi, naŋ hôc asê, dec aŋyalê bu Ŋamalac ndê Atu ndê
bêc mbu meŋ-ŋga meŋ kêpiŋ su, gitôm iŋ meŋ kalhac gatam. 30 Yomandô!
Lau têm dinaŋ-ŋga oc sêniŋga dom e gêŋ hoŋ dinaŋ hôc asê. 31 Undambê
ti nom oc niŋga, magoc aneŋ yom oc niŋga dom. Gêŋ hoŋ oc ŋandô sa
tôm aö gasôm."

Lau daŋ sêŋyalê Yisu ndê bêc mbu meŋ-ŋga dom
(Mat 25:13-15)

32 Ma Yisu sôm, "Lau daŋ sêŋyalê bêc me acgatu naŋ Ŋamalac ndê Atu oc
mbu meŋ, naŋ dom. Aŋela undambê-ŋga sêŋyalê dom, Anötö ndê Atu kêyalê
dom, Damaŋ tawasê kêyalê. 33 Bocdinaŋ anem ali ma ayob daôm ŋapep! Mac
am gauc têm naŋ bêc ŋambu-ŋga dau oc meŋ sa. 34 Gitôm andu ŋadau daŋ naŋ
bu sa ndi lic gameŋ ŋatô. Iŋ hu ndê andu siŋ ma kêŋ iŋ ndê lau akiŋ sêwêkaiŋ
si gweleŋ têŋtêŋ. Ma iŋ oc sôm têŋ ŋgac yob gatam-ŋga, bu iŋ nem ali ma tatiŋ
gameŋ ŋapep e iŋ mbu meŋ. 35 Bocdinaŋ anem ali, bu mac aŋyalê ndoc naŋ
andu ŋadau oc mbu meŋ, naŋ dom. Iŋ oc hôc asê têŋ telha me timaniŋhu, me

dalec taŋ, me bêbêc ganduc, naŋ mac aŋyalê dom. 36 Ayob daôm ŋapep, mboe
iŋ oc mbu meŋ ŋagahô, ma tap mac sa ayêc bêc ayêc. 37 Yom naŋ aö gasôm têŋ
mac, naŋ dec wasôm têŋ lau hoŋ bocdinaŋ. Anem ali!”

Sêkic yom bu sêndic Yisu ndu
(Mat 26:1-5; Luk 22:1-2)

14 1 Lau Israel si †Mwasiŋ Pasowa ti †Mwasiŋ Bolom Yist Mba-ŋga
ŋandoc meŋ kêpiŋ, ma bêc lu yêc dôŋ yêc. Ma dabuŋ-siga atu-tu
ti lau naŋ sêndôhôŋ yomsu-ŋga sêŋsalê lêŋ daŋ bu sêkôc Yisu dôŋ gelec
ma sêndic iŋ ndu. 2 Tigeŋ sêhêgo dau ma sêsôm, “Dakôm têŋ Mwasiŋ
Pasowa-ŋga ŋandoc dom, mboe lau daêsam naŋ sêmbo Jerusalem tu om
atu Pasowa-ŋga, naŋ oc sêlic ma sêli dau sa.”

Awhê daŋ gêm oso Yisu
(Mat 26:6-13; Luk 7:36-50; Jon 12:1-8)

3 Têŋ têm dinaŋ Yisu mbo malac Betani, ma gêŋ gêŋ ndöc whiŋ ŋgac daŋ ŋaê
Saimon. Muŋ-ŋga iŋ ŋgac ti gêmbac leprasi. Yisu ndöc tebo ma awhê daŋ meŋ,
naŋ kôc bu ŋamalu ŋayham ŋaôli atu sip kac daŋ. Iŋ kac gêŋ dau sa, ma kêc
gêŋ malu dau pi Yisu ndê ŋagôlôŋ. 4 Lau ŋatô sêlic dec tac ŋandê têŋ awhê dau,
ma sêsôm, “Tu sake-ŋga iŋ kêyaiŋ gêŋ ŋamalu dinaŋ? 5 Gitôm bu dakêŋ têŋ lau
sênemlhi ma datap awa atu sa, ma dakêŋ têŋ lau ŋalôm sawa. Ŋaôli dau oc hôc
gêlêc ŋaôli tu gweleŋ yala sambuc-ŋga su.” Ma sêhec yom iŋ ŋalêŋ sac.
6 Magoc Yisu sôm, “Ahu iŋ siŋ ma akêŋ ŋawapac têŋ iŋ dom. Iŋ kôm gêŋ
ŋayham solop têŋ aö. 7 Lau ŋalôm sawa oc sêmbo sêwhiŋ mac ŋapaŋ, ma
bocdinaŋ dec têm bocke mac bu atac whiŋ, naŋ oc tôm bu mac anem ŋac sa.
Tigeŋ aö oc wambo wawhiŋ mac ŋapaŋ dom. 8 Awhê dindec gitôm bu êmwasiŋ
aö ŋalêŋ dinaŋ, dec kôm. Iŋ kêc gêŋ ŋamalu pi aö, dec tôm iŋ kêmasaŋ aö neŋ
ŋamlic gwanaŋ tu sêŋsuhuŋ aö-ŋga. 9 Yomandô aö wasôm têŋ mac, bu tiŋambu
lau oc sêhoc ŋawaê ŋayham asê yêc gameŋ hoŋ, ma têŋ dinaŋ ŋac oc sêsôm
yom pi awhê dindec ma lau oc gauc nem iŋ.”

Judas sôm tidôŋ bu hoc Yisu asê
(Mat 26:14-16; Luk 22:3-6)

10 Têŋ ndoc dinaŋ Judas Iskeriot, ŋgacsêŋomi 12 si daŋ, têŋ dabuŋsiga
atu-tu gi ma sôm bu iŋ oc hoc Yisu asê têŋ ŋac. 11 Ŋac sêŋgô iŋ ndê yom
ti atac ŋayham, ma sêsôm tidôŋ bu sênemlhi iŋ. Bocdinaŋ iŋ kêsalê lêŋ tu
bu hoc Yisu asê-ŋga.

Yisu ndê ŋgacsêŋomi sêmasaŋ Mwasiŋ Pasowa-ŋga
(Mat 26:17-19; Luk 22:7-13)

12 Têŋ Mwasiŋ Bolom Yist Mba-ŋga ŋabêc ŋamata-ŋga, bêc naŋ lau
Israel-ŋga sic domba Pasowa-ŋga ndu, naŋ ŋgacsêŋomi sêsôm têŋ Yisu bu,

“Am tac whiŋ bu yac amasaŋ Mwasiŋ Pasowa bu am neŋ whiŋ yac-ŋga
yêc nde?” 13 Dec Yisu kêkiŋ ndê ŋgacsêŋom lu ma sôm têŋ iŋlu, “Asôc
malac Jerusalem andi, ma amlu oc atap ŋgac daŋ sa naŋ kêbalaŋ bu lôŋ
daŋ. Awhiŋ iŋ atêŋ iŋ ndê ŋadau ndê andu andi. 14 Ma asôm têŋ andu
ŋadau, ‘Alu mba kêdôhôŋwaga ndac am tu andu ŋalôm ŋacleŋ-ŋga, bu iŋ
ti ndê ŋgacsêŋomi bu sêneŋ Mwasiŋ Pasowa-ŋga yêc am nem andu.’ 15 Ma
iŋ oc tôc ŋalôm atu daŋ yêc andu dau ŋahô-ŋga têŋ amlu. Tebo ti gêŋ hoŋ
tu yac daneŋ Mwasiŋ Pasowa-ŋga yêc ŋalôm dau, goc amasaŋ gêŋ yêc
dinaŋ.” 16 Goc sêŋom lu dinaŋ sêsôc malac si, ma sêtap gêŋ hoŋ sa tôm
Yisu sôm su, ma sêmasaŋ Pasowa.

Yisu sôm asê bu ŋgac daŋ oc hoc iŋ asê
(Mat 26:20-25; Luk 22:21-23)

17 Têŋ ac gi su Yisu ti ŋgacsêŋomi 12 sêtêŋ andu dau si. 18 Ŋac sêndöc
ti seŋ gêŋ sêmbo, ma Yisu sôm, “Yomandô aö wasôm têŋ mac, bu mac
nem daŋ oc hoc aö asê. Ŋgac dau kwahic dec ndöc ma gêŋ gêŋ whiŋ aö.”
19 Yom dau kôm ŋac sêsö, ma ŋalôm ŋawapac atu, ma ŋac tigeŋ-tigeŋ
sêsôm têŋ iŋ, “Mboe aö, a? Mba!” 20 Goc iŋ sôm têŋ ŋac, “Ŋgac dau iŋ
mac lau 12 nem daŋ, ma kwahic dec alu aŋ gêŋ sip pele tigeŋ. 21 Gêŋ dau
oc ŋandô sa pi Ŋamalac ndê Atu, tôm yom naŋ sêto yêc. Tigeŋ ŋgac naŋ
hoc aö asê, naŋ oc tap ŋawapac atu sa, ma tu dinaŋ-ŋga iŋ dinda bu kôc
iŋ dom, dec oc ŋayham.”

Yisu gic hu Mwasiŋ Dabuŋ
(Mat 26:26-29; Luk 22:15-20)

22 Têŋ têm ŋac seŋ gêŋ sêmbo, naŋ Yisu kôc bolom, gêm mbec, pô
kôc-kôc, ma gic sam têŋ ŋac. Ma iŋ sôm, “Akôc sa loc, aö neŋ ŋandô dau
dindec.” 23 Ma iŋ kôc laclhu wain-ŋga daŋ ma gêm daŋge, goc kêŋ têŋ
ŋac ma ŋac hoŋ sênôm. 24 Iŋ sôm têŋ ŋac, “Aö neŋ dac wamatiŋ pwac-ŋga
dau dec, naŋ wakêc siŋ tu lau daêsam-ŋga. 25 Yomandô aö wasôm têŋ
mac bu aö oc wanôm wain tiyham dom e Damaŋ ndê gôliŋ meŋ sa tiawê,
ma têŋ ndoc dinaŋ aö wanôm tiyham.”
26 Tiŋambu ŋac sem wê daŋ, ma sêlhö sêsa sêtêŋ Lôc Olib si.

Yisu sôm bu Pita oc sêc iŋ ahuc
(Mat 26:31-35; Luk 22:31-34)

27 Ma Yisu sôm têŋ ŋac, “Mac hoŋ oc ahu aö siŋ, tôm yom naŋ sêto yêc
bocdec bu, *‘Aö oc waseŋ ŋgac yob domba-ŋga, ma domba oc sêlhö babaliŋ.’*
28 Magoc tiŋambu aö watisa tiyham, ma wamuŋ mac watêŋ gameŋ Galili-
ŋga wandi.” 29 Dec Pita sôm têŋ iŋ, “Ŋac hoŋ bu sêhu am siŋ, tigeŋ aö
wahu am siŋ dom.” 30 Ma Yisu ô yom ma sôm, “Aö wasôm yomandô bu
ôbwêc dau dindec am oc sêc aö ahuc tidim tö su, goc dalec oc taŋ tidim

lu-ŋga." 31 Tigeŋ Pita sôm yom ti ŋaŋga, "Mba! Gitôm sêndic aö ndu
wawhiŋ am, aö oc wasêc am ahuc dom." Ma ŋac hoŋ sêsôm yom kaiŋ
tigeŋ.

Yisu teŋ mbec mbo ôm Getsemani
(Mat 26:36-46; Luk 22:39-46)

32 Ŋac sêsa si e sêhôc asê ôm †olib-ŋga daŋ, ôm naŋ sêsam bu
Getsemani, ma Yisu sôm têŋ ndê ŋgacsêŋomi, "Andöc dec ma aö wateŋ
mbec." 33 Goc iŋ kôc Pita, Jems ma Jon sêwhiŋ iŋ si, ma sêhu ŋgacsêŋomi
ŋatô siŋ. Têŋ ndoc dinaŋ Yisu ndê ŋalôm ŋawapac atu ma iŋ pô sim dau
ŋandô. 34 Iŋ sôm têŋ ŋac, "Aö neŋ ŋalôm kêsahê ŋawapac atu, kêpiŋ bu
oc wambac ndu. Mac andöc dec ma anem ali." 35 Goc iŋ hu ŋac siŋ ma
sa ŋasawa sauŋ gi. Iŋ hu dau sip nom gi ma teŋ mbec, bu nditôm goc
Anötö nem iŋ sa bu êŋlêc têm hôc ŋandê-ŋga naŋ oc hôc asê iŋ. 36 Iŋ sôm,
"Damaŋ, O Damaŋ, am gitôm bu kôm gêŋ hoŋ. Kôc laclhu ŋawapac-ŋ
ga dindec su yêc aö. Magoc êmkuc aö neŋ atac whiŋ dom, kôm tôm am
daôm nem atac whiŋ bu kôm."
37 Iŋ teŋ mbec su, dec mbu gi ma tap sa bu ŋgacsêŋomi sêyêc bêc sêyêc.
Goc iŋ uŋ ŋac sa ma sôm têŋ Pita, "Saimon, bocke dec am yêc bêc? Am
gitôm dom bu nem ali tôm acgatu ŋasawa tigeŋ, a? 38 A nem ali ma ateŋ
mbec bu lêtôm tap mac sa dom. Mac nem gatôm licbalê, tigeŋ ŋamlic
kwapac."
39 Goc Yisu sa gi, ma teŋ mbec tigeŋ dinaŋ tiyham. 40 Pacndê, goc iŋ
mbu gi ma gêlic ŋac sêyêc bêc, bu ŋac tandô hê ŋac sa ŋandô. Ma ŋac
sêpônda yom tu sêsôm têŋ iŋ-ŋga. 41 Goc iŋ gi ma teŋ mbec tidim tö-
ŋga. Ma têŋ ndoc iŋ mbu têŋ ŋac tiyham, naŋ iŋ sôm, "Tu sake-ŋga mac
ayêc bêc ti aŋwhaŋ daôm ŋapaŋ? Gitôm! Ndoc meŋ hôc asê su bu sêhoc
Ŋamalac ndê Atu asê ma sêkêŋ iŋ sip lau sac amba. 42 Atisa ma dandi!
Alic ŋgac naŋ hoc aö asê dec meŋ su."

Sêkôc Yisu dôŋ
(Mat 26:47-56; Luk 22:47-53; Jon 18:3-11)

43 Yisu sôm yom dinaŋ mbo, ma Judas, ŋgacsêŋomi 12 si daŋ hôc
asê whiŋ lau daêsam naŋ sêhôc bieŋ ti síŋ. †Dabuŋsiga atu-tu ti
kêdôhôŋwaga yomsu-ŋga ma lau bata sêŋkiŋ lau toŋ dinaŋ sêwhiŋ Judas
sêmeŋ. 44 Judas kêŋ puc lau d au gwanaŋ su, ma sôm, "Ŋgac naŋ mac
aŋsalê, naŋ aö oc waŋgutô iŋ bu watôc iŋ asê têŋ mac. Akôc iŋ dôŋ ma
akêŋ lau sêyob iŋ, goc awê iŋ sa andi." 45 Bocdinaŋ têŋ ndoc Judas hôc
asê, naŋ iŋ têŋ Yisu solop gi ma sôm, "Kêdôhôŋwaga," ma ŋgutô iŋ.
46 Dec lau naŋ sêwhiŋ Judas, naŋ sêkôc Yisu dôŋ. 47 Yisu ndê lau sêlhac
sêmpiŋ iŋ, ma ŋac si daŋ puc ndê bieŋ sa ma pa dabuŋsiga atu ndê ŋgac
akiŋ ndê daŋgalauŋ daŋ su.

48 Goc Yisu sôm, “Bocke dec mac akôc bieŋ ti gêŋ siŋ-ŋga ma asa ameŋ
bu akôc aö dôŋ gitôm ŋgac kaŋ daŋ? 49 Tôm bêc hoŋ aö gambo gawhiŋ
mac ma kadôhôŋ lau yêc lôm dabuŋ ŋabatêmndö, magoc mac akôc aö
dôŋ dom. Tigeŋ gêŋ naŋ mac akôm kwahic dec, naŋ kôm Anötö ndê yom
naŋ sêto yêc, naŋ ŋandô sa.”
50 Têŋ dinaŋ Yisu ndê lau hoŋ sêhu iŋ siŋ ma sêlhö si. 51 Ŋgac batac daŋ
kêkuc Yisu ma mbo whiŋ iŋ ti ndê lau têŋ ôbwêc dinaŋ, ma iŋ puc po
ŋambwa. Lau siŋ bu sêlô iŋ dôŋ, 52 tigeŋ iŋ hu ndê po siŋ yêc ŋac si amba,
ma kölhö ŋamlic ŋambwa gi.

Lau bata Israel-ŋga sêmatôc Yisu

(Mat 26:57-68; Luk 22:54-55, 63-71; Jon 18:12, 13, 19-24)

53 Dabuŋsiga atu-tu Israel-ŋga, ti lau bata ma kêdôhôŋwaga yomsu-ŋga
hoŋ sêkac sa sêmbo dabuŋsiga ŋamata-ŋga ndê andu. Ma lau naŋ sêkôc
Yisu dôŋ sêwê iŋ sêtêŋ andu dau si. 54 Pita kêsêlêŋ kêkuc Yisu mbo ahê, e
gi sôc dabuŋsiga ŋamata-ŋga ndê andu ŋatuŋlôm gi. Ma iŋ ndöc sic whiŋ
lau siŋ sêyob lôm dabuŋ-ŋga ŋatô ma kêsulu ya.
55 Dabuŋsiga atu-tu ma lau bata hoŋ naŋ sêndöc Sanedrin si toŋ, naŋ
sêŋsalê yom bu sêŋgôliŋ pi Yisu ma sêkêŋ iŋ sip lau Rom-ŋga amba bu sêndic
iŋ ndu. Magoc sêtap yom daŋ sa dom. 56 Bu lau daêsam sêtisa bu sêhoc yom
tasaŋ asê pi Yisu, magoc ŋac hoŋ si yom so dau. 57 Tiŋambu lau ŋatô sêtisa,
ma sêkêŋ yom tasaŋ pi iŋ bocdec bu, 58 “Yac aŋgô ŋgac dau sôm, ‘Lôm
dabuŋ naŋ ŋamalac sêkwê sa, naŋ aö oc waseŋ su. Ma têŋ bêc titö-ŋga aö oc
wakwê andu wakuc daŋ sa, naŋ gitôm andu naŋ ŋamalac sêkwê, naŋ dom.’ ”
59 Magoc ŋac tigeŋ-tigeŋ si yom so dau tiyham.
60 Goc dabuŋsiga ŋamata-ŋga tisa kalhac ŋalhu, ma ndac Yisu, “Am ŋgô
yom dê sêŋgôliŋ pi am, me? Am bu ô yom, me mba?” 61 Tigeŋ Yisu gêm
dau dôŋ ma ô yom dom. Goc dabuŋsiga dau ndac iŋ tiyham, “Am Mesaya
dau, Anötö Atuŋgac, me mba?” 62 Ma Yisu sôm, “Aêc, aö dauŋ dindec.
Ma tiŋambu mac oc alic Ŋamalac ndê Atu ndöc Anötö Ŋaclai Ŋadau ndê
amba andô-ŋga, ma sip meŋ ndöc dao ŋahô.”
63 Têŋ ndoc dabuŋsiga ŋamata-ŋga ŋgô yom dinaŋ, naŋ tac ŋandê atu dec
kêc dau ndê ŋakwê kic ma sôm, “Yac dapônda yom daŋ tu taŋgôliŋ pi iŋ-ŋga
dom. 64 Yom naŋ iŋ sôm pi dau, naŋ sac sambuc! Mac aŋgô su, ma mac gauc
gêm bocke?” Ma ŋac hoŋ sêsôm pitigeŋ bu iŋ mbac ndu. 65 Lau ŋatô sêhu gasôp
pi iŋ. Ŋac sêkic iŋ tandô ahuc ŋa po, goc sêtap iŋ ma sêsôm, “Am bu propet,
naŋ sôm asê bu asa gic am.” Ma lau siŋ-ŋga sêkôc iŋ sêsa si, ma sêhi iŋ ŋa sö.

Pita sêc Yisu ahuc

(Mat 26:69-75; Luk 22:54-62; Jon 18:15-18, 25-27)

66 Têŋ têm dinaŋ Pita mbo andu dau ŋamakê, ma dabuŋsiga ŋamata-
ŋga ndê awhê akiŋ daŋ kêsêlêŋ meŋ. 67 Iŋ gêlic Pita kêsulu ya mbo, goc

tahê iŋ ma sôm, “Am ŋgac naŋ kêkuc Yisu Nasaret-ŋga whiŋ.” 68 Magoc
Pita pa dau ma sôm, “Mba, aö kayalê am nem yom ŋahu dom.” Dec iŋ
tisa gi kalhac kêpiŋ tuŋlôm ŋagatam.
69 Malô goc awhê akiŋ dau gêlic iŋ tiyham, ma sôm yom kaiŋ tigeŋ têŋ
lau naŋ sêlhac sêmpiŋ, “Alic ŋgac kêlê. Iŋ Yisu ndê lau si daŋ.” 70 Magoc
Pita pa dau tiyham. Ŋasawa sauŋ ma lau naŋ sêlhac dindê, naŋ sêsôm,
“Am ŋgac Galili-ŋga. Yomandô, am ŋac si daŋ.” 71 Magoc Pita sôm ti
ŋaŋga, “Mba! Aö bu wasôm yom tasaŋ, naŋ goc Anötö ndic aö. Aö kayalê
ŋgac naŋ mac asôm yom pi iŋ, naŋ dom andô!” 72 Ma ŋagahô dalec taŋ
tilu-ŋga, dec Pita gauc gêm Yisu ndê yom bu iŋ oc sêc iŋ ahuc tidim tö su,
goc dalec oc taŋ tidim lu-ŋga. Ma iŋ taŋ dau ndu-ndu.

Pailot kêsu Yisu

(Mat 27:11-26; Luk 23:2-3, 18-25; Jon 18:29–19:16)

15 1 Têŋ bêbêc ganduc, dabuŋsiga atu-tu ti lau bata ma lau naŋ
sêndôhôŋ yomsu ti lau †Sanedrin-ŋga hoŋ si ŋalôm tigeŋ tu gêŋ
bocke bu sêkôm têŋ Yisu-ŋga. Goc sêsô iŋ amba dôŋ ma sêwê iŋ sêtêŋ
Pailot si. 2 Ma Pailot ndac iŋ, “Am lau Israel-ŋga si kiŋ, a?” Goc Yisu ô
yom ma sôm, “Tôm naŋ am daôm sôm.” 3 Têŋ dinaŋ dabuŋsiga atu-tu
sêŋgôliŋ yom daêsam pi iŋ. 4 Dec Pailot ndac iŋ tiyham, “Am oc ô ŋac si
yom, me mba? Ŋac sêŋgôliŋ yom daêsam pi am.” 5 Tigeŋ Yisu ô yom dom,
dec Pailot hêdaê.
6-7 Têŋ têm dinaŋ ŋgac daŋ ndöc gapocwalô, naŋ ndê ŋaê Barabas.
Muŋ-ŋga lau ŋatô sêli dau sa têŋ lau Rom-ŋga naŋ sem gôliŋ lau Israel-
ŋga, ma sic lau ŋatô ndu. Magoc lau Rom-ŋga sêkôc ŋac dôŋ ma sêkêŋ
ŋac sêndöc gapocwalô. Ma Barabas iŋ ŋac si daŋ.
Tôm yala hoŋ têŋ ndoc lau Israel-ŋga si om atu Mwasiŋ Pasowa-ŋga
hôc asê, naŋ Pailot kêkuc lêŋ daŋ bocdec bu. Lau Israel-ŋga oc sêndac
ŋgac gapocwalô-ŋga daŋ, dec iŋ oc êŋgapwêc iŋ su têŋ ŋac. 8 Lau daêsam
naŋ sêkac dau sa têŋ ndoc Pailot kêsahê Yisu, naŋ sêndac iŋ bu êŋgapwêc
ŋgac gapocwalô-ŋga daŋ su êŋkuc ŋagôliŋ dinaŋ. 9-10 Pailot kêyalê bu
dabuŋsiga atu-tu sem lêmuŋ Yisu ŋambwa, ma tu dinaŋ-ŋga dec sêwê
Yisu sêtêŋ iŋ sêmeŋ. Bocdinaŋ iŋ gauc gêm bu êŋgapwêc Yisu su, dec
ndac ŋac, “Mac atac whiŋ bu aö wahu Kiŋ Israel-ŋga siŋ têŋ mac, me
mba?” 11 Tigeŋ dabuŋsiga atu-tu sêŋgalôm lau toŋ atu dinaŋ e sêndac
Pailot bu hu Barabas siŋ têŋ ŋac. 12 Goc Pailot ndac ŋac, “Bocdinaŋ aö
oc wakôm sake têŋ ŋgac dindec, naŋ mac asam bu lau Israel-ŋga si Kiŋ?”
13 Ma sêmbwêc, “Ndic iŋ pi a gicso dau!” 14 Magoc Pailot ndac ŋac, “Tu
sake-ŋga? Iŋ kôm giso bocke?” Magoc sêmbwêc ti ŋaŋga, “Ndic iŋ pi a!”
15 P ailot bu kôm lau atac ŋayham sa, dec gôlôc bu êŋgapwêc Barabas
su têŋ ŋac. Ma iŋ kêkiŋ Yisu têŋ lau siŋ-ŋga bu sêhi iŋ ŋa sö, ma sêndic iŋ
ndu pi a gicso dau.

Lau siŋ-ŋga sêsu Yisu susu
(Mat 27:27-31; Jon 19:2-3)

16 Lau siŋ-ŋga sêwê Yisu sêsa Pailot ndê andu ŋamalaclôm si, ma sêta
yom bu lau siŋ-ŋga hoŋ sêkac sa. 17 Goc sêkêŋ Yisu sôc ŋakwê kokoc
baliŋ tôm kiŋ sêsôc, ma sêwhê wac kêm ma sêkêŋ iŋ uŋ gitôm suŋsuŋ.
18 Goc ŋac sic hu sêmbwêc iŋ, “Ei! Datoc lau Israel-ŋga si kiŋ dindec sa
maŋ!” 19 Ma ŋac sêkôc a daŋ ma sic iŋ pi ŋagôlôŋ tidim daêsam, ma sêhê
gasôp pi iŋ. Sêpôŋ haduc têŋ iŋ, ma sêŋsau bu sêtoc iŋ sa. 20 Sêsu iŋ susu
pacndê, goc sêkôc ŋakwê baliŋ dinaŋ su, ma sêkêŋ iŋ sôc dau ndê ŋakwê
sa tiyham. Ma sêwê iŋ sêsa malac Jerusalem ŋamakê si, bu sêndic iŋ ndu
pi a gicso dau.

Sic Yisu pi a gicso dau
(Mat 27:32-44; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)

21 Lau siŋ-ŋga sêwê Yisu sêmbo seŋ, ma ŋgac daŋ kêsêlêŋ mbo seŋ akêŋ
gameŋ ŋamakê-ŋga meŋ. Ma sêkac iŋ bu hôc Yisu ndê a gicso dau. Ŋgac
dau ndê ŋaê Saimon. Iŋ Aleksanda lu Rupas damba, ma iŋ ndê malachu
Sairin. 22 Sêwê Yisu sêsa si e sêhôc asê gameŋ naŋ sêsam bu Golgota.
(Ŋaê dau danem kwi bu ‘Gameŋ Ŋakêcyha-ŋga.’) 23 Lau siŋ-ŋga bu sêkêŋ
wain ti bu ŋamakic têŋ Yisu nôm, magoc iŋ tec. 24 Bocdinaŋ sêhu siŋ,
ma sic iŋ pi a gicso dau. Ma tiŋambu sêwhê iŋ ndê ŋakwê kôc ma sêpuc
gapoc bu sêlic asa oc kôc ŋakwê bocke.
25 Ŋac sic iŋ pi a gicso têŋ bêbêc, acgatu gitôm 9 kilok. 26 Ma yom
naŋ lau bata Israel-ŋga sêŋgôliŋ pi iŋ, naŋ sêto pi bapia daŋ, naŋ sôm,
“Lau Israel-ŋga si Kiŋ.” 27-28 Ŋac sic ŋgac sac lu pi a gicso dau sêwhiŋ,
daŋ kêgalêŋ Yisu amba andô-ŋga, ma daŋ kêgalêŋ gasê-ŋga. 29 Lau naŋ
sêŋsêlêŋ si sêmeŋ, naŋ sêndahiŋ ŋasu ma sêtaŋ bôlê Yisu. Sêsôm, “Ei. Am
ŋgac naŋ sôm bu seŋ lôm dabuŋ su ma kwê sa tiyham tôm bêc tö. 30 Dec
sip akêŋ a gicso dau mweŋ, ma nem daôm sa!” 31 Ma dabuŋsiga atu-tu
ti kêdôhôŋwaga yomsu-ŋga bocdinaŋ sêsu iŋ susu ma sêsôm têŋ dandi,
“Iŋ gêm lau daêsam sa, tigeŋ gitôm dom bu nem dau sa. 32 Yac bu alic
Mesaya, lau Israel si kiŋ dindec-ŋga, sip akêŋ a gicso dau meŋ, dec yac
oc akêŋ whiŋ iŋ.” Ma ŋgac lu naŋ sic pi a gicso sêwhiŋ Yisu, naŋ sêsu iŋ
susu bocdinaŋ.

Yisu mbac ndu
(Mat 27:45-56; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)

33 Têŋ ac kalhac lhu, ŋasec atu gêm gameŋ sambuc ahuc e acgatu gitôm
3 kilok telha-ŋga. 34 Ma têŋ 3 kilok Yisu mbwêc awha atu, “Eloi, Eloi,
lama sabaktani?” (Yom dau danem kwi bu, ‘Aö neŋ Anötö, aö neŋ Anötö,
tu sake-ŋga am hu aö siŋ?’) 35 Lau naŋ sêlhac sêmpiŋ, naŋ sêŋgô iŋ

ŋapep dom ma sêsôm, “Aŋgô, iŋ ta propet Elaija.” 36 Ma ŋgac daŋ kêti gi
kêŋ sôwam daŋ sip wain ŋamakic, ma sô dôŋ pi a baliŋ daŋ. Goc iŋ puc
pi Yisu whasuŋ bu iŋ nôm ma sôm, “Dahu iŋ siŋ ma dalic, Elaija oc sip
meŋ ma kôc iŋ su, me mba.”
37 Têŋ têm dinaŋ Yisu mbwêc awha atu ma mbac ndu. 38 Ma têŋ dinaŋ
po baliŋ naŋ kêgalêŋ lôm dabuŋ ŋalôm, naŋ dau kic gi lu, kalhac ŋahô
ma gi têŋ ŋapu-ŋga. 39 Ma ŋgac bata siŋ-ŋga naŋ kalhac Yisu aŋgô-ŋga,
naŋ gêlic iŋ ndê mbac ndu ŋalêŋ, goc sôm, “Yomandô, ŋgac dindec iŋ
Anötö ndê Atu.”
40 Lauwhê ŋatô sêlhac ahê ma sêlic gêŋ hoŋ dinaŋ. Maria Magadala
lu Maria naŋ Jems sauŋ lu Joses dinda, ma Salome sêmbo sêwhiŋ ŋac.
41 Muŋ-ŋga, têŋ têm Yisu mbo gameŋ Galili-ŋga, naŋ lauwhê dinaŋ
sêŋkuc iŋ, ma sem akiŋ iŋ. Ma lauwhê daêsam naŋ sêpi Jerusalem
sêwhiŋ Yisu, naŋ sêlhac sêwhiŋ ŋac.

Josep kêŋ Yisu ndê ŋamlaŋ yêc hoc ŋasuŋ
(Mat 27:57-61; Luk 23:50-56; Jon 19:38-42)

42 Bêc naŋ sic Yisu ndu, naŋ lau Israel-ŋga si bêc sêmasaŋ dau tu Sabat-
ŋga.[i] Bocdinaŋ têŋ telha, 43 ŋgac bata Israel-ŋga daŋ ŋaê Josep gauc gêm
bu êŋsuhuŋ Yisu ŋamlaŋ. Josep iŋ ŋgac akêŋ malac Arimatiya-ŋga, ma
iŋ lau Sanedrin-ŋga si ŋgac tiwaê daŋ naŋ kêŋ bata Anötö ndê gôliŋ bu
meŋ sa tiawê. Iŋ ndê ŋalôm pêŋ dôŋ, dec têŋ Pailot gi ma ndac Yisu ndê
ŋamlaŋ. 44 Yom dau kôm Pailot sö, ŋahu bu iŋ kêyalê dom bu Yisu mbac
ndu su. Bocdinaŋ iŋ ta lau siŋ si ŋgac bata ma ndac iŋ bu Yisu mbac ndu
su, me mba. 45 Iŋ tap sa bu Yisu mbac ndu su, dec gôlôc têŋ Josep bu
kôc Yisu ndê ŋamlaŋ sa ndi êŋsuhuŋ. 46 Josep kôc po ŋayham daŋ naŋ
iŋ gêmlhi muŋ su, goc sa gi ma kôc Yisu su yêc a gicso dau, ma kêpaŋ
iŋ ahuc ŋa po dau. Ma iŋ kôc iŋ sa gi ma kêŋ iŋ yêc sêhô naŋ lau sêlêŋ
gwanaŋ su yêc hoc ŋalôm. Goc iŋ kêpi hoc daŋ gi ndöc sê awha dau
ahuc. 47 Maria Magadala lu Joses dinda Maria sêlic Josep kêŋ Yisu ndê
ŋamlaŋ yêc hocsuŋ dinaŋ.

Yisu tisa
(Mat 28:1-10; Luk 24:1-12)

16 1 Bêc Sabat-ŋga meŋ gi su, goc Maria Magadala lu Jems dinda
Maria, ma Salome semlhi gêŋ malu bu sênem oso Yisu ndê
ŋamlaŋ. 2 Têŋ wake ŋabêc ŋamata-ŋga dinaŋ sêti têŋ bêbêc ganduc bu
sêtêŋ sêhô sêndi. Ac pi meŋ su ma sêŋsêlêŋ sêmbo seŋ, 3 ma sêndac
dandi, “Asa oc nem yac sa ma êmpi hoc naŋ yêc sê awha, naŋ su?” 4 Tigeŋ

---

[i] **15:42** Lau Israel sêsôm bu têŋ ndoc ac gi sip têŋ bêc naŋ muŋ bêc Sabat-ŋga, naŋ têm dau gic hu bêc Sabat-ŋga. Bocdinaŋ ŋac bu sêŋsuhuŋ lau batê muŋ ac ndi sip.

sêhôc tandô sa, ma sêlic hoc atu dau yêc sê awha dom. 5 Bocdinaŋ dec
sêsôc sêhô ŋalôm si. Sêlic ŋgac batac daŋ naŋ sôc ŋakwê sêsêp, ma ndöc
andô-ŋga, dec sêsö ŋandô. 6 Magoc ŋgac dau sôm, “Asö dom. Mac aŋsalê
Yisu Nasaret-ŋga, naŋ sic iŋ ndu pi a gicso dau. Iŋ yêc dec dom, iŋ tisa
su. Alic mala naŋ sêkêŋ iŋ yêc, naŋ sawa. 7 Magoc andi ma asôm têŋ iŋ
ndê sêŋomi ma têŋ Pita bu iŋ oc muŋ mac têŋ Galili ndi. Mac oc alic iŋ
yêc dindê, tôm yom naŋ iŋ sôm têŋ mac muŋ su naŋ.” 8 Yom dinaŋ kôm
awhê lu dau sêntitec ti sêhêdaê ŋandô. Sêsa akêŋ sêhô, ma sêlhö sênti si.
Magoc sêtöc dau dec sêsôm yom têŋ ŋamalac daŋ yêc seŋ dom.
9 Têŋ têm Yisu tisa têŋ Sonda bêbêc, iŋ hoc dau asê ti-ŋamata-ŋga têŋ
Maria Magadala, awhê naŋ muŋ-ŋga iŋ soc ŋalau sac 7 su yêc iŋ ŋalôm.
10 Ma Maria gi ma sôm asê têŋ lau naŋ sêŋkuc Yisu, naŋ sêkôm daŋgibo ti
sêtaŋ sêmbo. 11 Maria sôm têŋ ŋac bu iŋ gêlic Yisu ma iŋ mbo tali tiyham.
Magoc ŋac sêkêŋ whiŋ dom.
12 Tiŋambu Yisu ndê ŋgac-sêŋom lu sêhu Jerusalem siŋ ma sêŋsêlêŋ
sêmbo seŋ, ma Yisu hoc dau asê têŋ iŋlu gitôm ŋgac aŋgô batac daŋ.
13 Dec iŋlu sêmbu si ma sic miŋ têŋ sêŋomi ŋatô, magoc ŋac sêkêŋ whiŋ
iŋlu dom bocdinaŋ.

Yisu kêŋ gweleŋ têŋ lau naŋ sêŋkuc iŋ

14 Tiŋambu ŋgacsêŋomi 11 seŋ gêŋ sêmbo sêwhiŋ dau, ma Yisu hoc
dau asê têŋ ŋac. Ma iŋ sôm ŋac tu ŋac si ŋalôm ŋadandi-ŋga, bu sêkêŋ
whiŋ lau naŋ sêlic iŋ têŋ ndoc iŋ tisa su, naŋ dom. 15 Goc iŋ sôm têŋ
ŋac, “Atôm nom ŋagameŋ sambob andi, ma ahoc ŋawaê ŋayham asê têŋ
lau hoŋ. 16 Lau naŋ sêkêŋ whiŋ ma sêliŋ saŋgu, naŋ oc sêtap Anötö ndê
mwasiŋ nem ŋac si-ŋga sa. Magoc lau naŋ sêkêŋ whiŋ dom, naŋ oc sêtap
iŋ ndê matôc sa. 17 Ma Anötö oc kêŋ ŋaclai têŋ lau naŋ sêkêŋ whiŋ, dec
oc tôm bu sêkôm gêŋ dalô bocdec bu. Ŋac oc sêkôm gweleŋ sênem aö
aŋôŋ, ma sêsoc ŋalau sac su yêc lau. Ŋac oc sêsôm yom awha wakuc-ŋga
naŋ sêndôhôŋ muŋ su dom. 18 Ŋac bu sêkôc mboc sac sip ŋac amba me
sênôm bu ŋamalic, dec oc kôm ŋac sêtisac dom. Ma ŋac oc sêkêŋ amba
sac lau gêmbac, ma sêkôm ŋac ŋayham sa.”
19 Yisu sôm yom dinaŋ têŋ ŋac su, goc Anötö kôc iŋ su yêc nom. Iŋ pi
undambê gi, ma ndöc Anötö ndê amba andô-ŋga. 20 Ma iŋ ndê sêŋomi
sêsa si, ma sêhoc ŋawaê ŋayham asê yêc gameŋ hoŋ. Ma Pômdau mbo
whiŋ ŋac, ma kêŋ ŋaclai têŋ ŋac bu sêkôm gêŋ dalô atu-tu tu bu puc yom
naŋ sêhoc asê, naŋ dôŋ-ŋga.

Luk

ndê ŋawaê ŋayham

Yom whê ŋawaê ŋayham dindec sa-ŋga

Luk iŋ Yisu ndê ŋgacsêŋom dom, ma iŋ ŋgac Israel-ŋga dom. Iŋ ŋgac Grik-ŋga, ma iŋ dokta, ma bocdinaŋ taŋyalê bu iŋ ŋgac tigauc. Luk dau gêlic gêŋ hoŋ naŋ Yisu kôm, naŋ dom, magoc iŋ kip yom hoŋ sa yêc lau naŋ sêmbo sêwhiŋ Yisu têŋ ndoc iŋ gic hu ndê gweleŋ e iŋ mbu pi undambê gi (1:1-4). Luk ndê ŋawaê ŋayham hêganôŋ Yisu ti iŋ ndê gweleŋ, ma iŋ to bapia daŋ tiyham (Aposel) pi gweleŋ naŋ lau aposel sêkôm ŋa Ŋalau Dabuŋ ndê ŋaclai.

Yêc iŋ ndê yom ŋamata-ŋga, Luk sôm bu iŋ to yom têŋ ŋgac atu daŋ ŋaê Tiopilas. Ŋaê dau danem kwi bu 'ŋgac naŋ atac whiŋ Anötö.' Magoc iŋ to tu ŋgac tigeŋ dinaŋ-ŋga dom, iŋ to ndê ŋawaê ŋayham hêganôŋ lau naŋ lau Israel dom gitôm iŋ dau, ma lau Israel-ŋga sêwhiŋ. Iŋ tac whiŋ bu ŋac sêŋyalê bu Yisu, iŋ lau Israel-ŋga si Mesaya, ma iŋ meŋ gic waê lau Israel-ŋga tawasê dom, magoc meŋ bu ti lau hoŋ si Pômdau, ma bu mbac ndu tu lau hoŋ-ŋga. Ma bocdinaŋ Luk tac whiŋ bu Yisu ndê ŋawaê sa têŋ gameŋ nom-ŋga hoŋ, bu lau sêŋgô ma sêkêŋ whiŋ Yisu, dec oc sêtap Anötö ndê mwasiŋ nem ŋac si-ŋga sa.

Yom Ŋamata-ŋga

1 [1] O ŋgac atu Tiopilas. Lau daêsam sêŋsahê bu sêto yom pi gêŋ hoŋ naŋ
ŋandô sa yêc yac mba gameŋ. [2] Ŋac sêto sêŋkuc yom naŋ lau naŋ sêmbo
sêwhiŋ Yisu têŋ ndoc iŋ gic hu ndê gweleŋ, naŋ sic dulu têŋ yac. Lau dau sêlic
gêŋ hoŋ naŋ Yisu kôm pi tandô, dec sêhoc ŋawaê ŋayham asê pi gêŋ dau. [3] Ma
aö bocdinaŋ, gakip yom hoŋ sa pi gêŋ ŋamata-ŋga ma meŋ têŋ kwahic dec,
ma galic ŋayham bu wato sip bapia dindec ma waŋkiŋ têŋ am. Aö gato yom
kakuc ŋadênaŋ tôm gêŋ hoŋ naŋ hôc asê. Tu dinaŋ-ŋga O ŋgac atu Tiopilas,
[4] am oc êmyalê bu yom hoŋ pi Yisu naŋ am ŋgô su, naŋ yom ŋandô.

Jon, Ŋgac Kêku Lau-ŋga ndê puc dinda kôc iŋ-ŋga

[5] Têŋ têm Kiŋ †Herod gêm gôliŋ gameŋ Judia-ŋga, naŋ †dabuŋsiga
daŋ mbo, iŋ ndê ŋaê Sekaria. Iŋ kôm ndê gweleŋ whiŋ dabuŋsiga naŋ

The New Testament in Bukawa of Papua New Guinea; 1st ed. 2000, Lutheran Bible Translators Australia; web ed. 2013

sêmbo dabuŋsiga ŋamata-ŋga Abaisa[a] ndê toŋ. Sekaria ndê awhê ndê ŋaê
Elisabet, ma iŋ Aron[b] ndê wakuc daŋ, gitôm Sekaria dau. 6 Anötö gêlic
iŋlu sêsa lêŋ gitêŋ yêc iŋ aŋgô-ŋga, sêŋsêlêŋ sêŋkuc Anötö ndê yomsu
ti ŋagôliŋ ŋalêŋ ŋayham. 7 Iŋlu sêti awhê andô ma ŋgac andô su, magoc
balêkoc mba, bu Elisabet iŋ awhê gapoc.

8 Têŋ têm daŋ Sekaria ndê toŋ si ndoc sênem akiŋ Anötö-ŋga hôc asê,
ma iŋ gêm ndê gweleŋ dabuŋsiga-ŋga mbo Anötö ndê lôm dabuŋ yêc
Jerusalem. 9 Ma gitôm dabuŋsiga si mêtê, sêpuc gapoc gi sip Sekaria, bu
sôc lôm dabuŋ ŋalôm ndi, ma kêŋ da ŋamalu ŋayham. 10 Ma têŋ ndoc iŋ
sôc gi bu kêŋ da ŋamalu ŋayham, naŋ lau Israel-ŋga hoŋ naŋ sêkac sa tu s
êtoc Anötö sa-ŋga, naŋ sêteŋ mbec sêlhac awê. 11 Têŋ ndoc dinaŋ Pômdau
ndê aŋela daŋ hoc dau asê têŋ Sekaria, ma kalhac alta da ŋamalu-ŋga ŋa-
ndö-ŋga. 12 Têŋ ndoc Sekaria tandô pi aŋela dau, iŋ sö ti töc dau ŋandô.
13 Magoc aŋela sôm têŋ iŋ, "Töc daôm dom Sekaria, bu Pômdau ŋgô mbec
naŋ am teŋ. Am nem awhê Elisabet oc kôc atômŋgac daŋ, ma am oc sam
iŋ ndê ŋaê bu Jon. 14 Iŋ oc kôm am atac ŋayham atu, ma lau daêsam oc
sêtisambuc tu dinda kôc iŋ-ŋga, 15 bu iŋ oc ti ŋgac tiwaê yêc Pômdau
aŋgô-ŋga. Iŋ oc nôm wain me bu ŋaŋga dom, magoc têŋ têm iŋ yêc dinda
atac ŋalôm eŋ, naŋ Ŋalau Dabuŋ oc nem iŋ ahuc, ma mbo whiŋ iŋ ŋapaŋ.
16 Ma têŋ ndoc iŋ tiatu, naŋ iŋ oc nem lau Israel-ŋga daêsam kwi, sêmbu
sêsôc Pômdau ŋac si Anötö ŋapu. 17 Iŋ oc ti propet ŋaŋga ma ti ŋaclai
gitôm propet ŋamata-ŋga Elaija. Ma iŋ oc muŋ Pômdau, bu nem lau
daêsam si ŋalôm kwi. Dambai oc atac whiŋ atui, ma lau daŋgapêc oc sêti
lau ti gauc naŋ sêsa si lêŋ gitêŋ. Ŋalêŋ dinaŋ iŋ oc êmasaŋ lau si ŋalôm
bu sêkôc Pômdau sa."

18 Sekaria ŋgô aŋela ndê yom dinaŋ su, goc sôm têŋ iŋ, "Alu ati awhê
andô ma ŋgac andô su. Boc-dinaŋ ŋalêŋ bocke dec aö waŋyalê bu am
nem yom oc ŋandô sa?" 19 Goc aŋela ô yom ma sôm, "Aö Gabriel naŋ
galhac Pômdau aŋgô-ŋga, ma iŋ kêkiŋ aö bu wahoc ŋawaê ŋayham
dindec asê têŋ am. 20 Gêŋ naŋ aö gasôm yom pi, naŋ oc ŋandô sa tôm
ŋandoc. Tigeŋ am kêŋ whiŋ aö dom, ma bocdinaŋ am oc awham mba sa,
ma sôm yom dom e gêŋ hoŋ dindec hôc asê su."

21 Têŋ dinaŋ lau naŋ sêmbo awê, naŋ sêhôŋ Sekaria ma gauc gêm bu
bocke ma iŋ mbo tiwandêc yêc lôm dabuŋ ŋalôm. 22 Ma têŋ ndoc Sekaria

---

[a] **1:5** Abaisa - dabuŋsiga ŋamata-ŋga daŋ naŋ mbo têŋ Kiŋ Dawid ndê têm. Têŋ têm dinaŋ lau Israel si dabuŋsiga sêwhê dau kôc ti toŋ 24 kêkuc dabuŋsiga ŋamata-ŋga si ŋaê (1 Kr 24:7-19 ma Nia 12:11-17). Ma tiŋambu sêkôm gweleŋ tôm ŋatoŋ 24 dinaŋ sêyô dau sêyô dau. Têŋ Yisu ndê têm, lau dabuŋsiga daêsam sêndöc gameŋ ŋamakê-ŋga, ma sêpi Jerusalem tu sêkôm gweleŋ yêc †lôm dabuŋ tôm ŋac si toŋ si ndoc, ma tiŋambu sêmbu sêtêŋ si gameŋ si (Luk 1:8, 23). Alic yom whê ŋaê 'dabuŋsiga' sa-ŋga yêc buku dindec ŋambu-ŋga. [b] **1:5** Aron - lau Israel si dabuŋsiga ŋamata-ŋga naŋ gêm akiŋ Anötö têŋ Moses ndê têm. Alic Eks 7:1-6 ma 28:1.

mbu sa awê gi, naŋ gitôm dom bu sôm yom, ma gic amba ŋambwa têŋ
ŋac, dec ŋac si gauc sa bu iŋ gêlic gêŋ ŋagatu daŋ yêc lôm dabuŋ ŋalôm.
23 Tiŋambu iŋ ndê bêc gweleŋ-ŋga pacndê, ma iŋ kölhö mbu têŋ ndê
malac gi. 24 Ma iŋ ndê awhê Elisabet daê, dec timêtê dau ŋapep, ma mbo
teŋ mbo iŋlu si andu gitôm ayô amaŋdaŋ. Elisabet sôm, 25 "Pômdau kôm
gêŋ dindec ma gêm aö sa. Ŋamata-ŋga aö gambo ti mayaŋ yêc lau aŋgô-
ŋga, bu aö awhê gapoc, tigeŋ kwahic dec Pômdau tawalô aö, ma kôc aö
mayaŋ su."

Yisu ndê puc dinda kôc iŋ-ŋga

26 Elisabet daê gitôm ayô 6 su, goc Anötö kêkiŋ aŋela Gabriel têŋ malac
Nasaret naŋ yêc gameŋ Galili-ŋga, 27 bu kêŋ aheŋ têŋ awhê akiŋ daŋ.
Iŋ ndê ŋaê Maria, ma lau sêhoc yom asê su bu Maria oc nem ŋgac daŋ
ŋaê Josep, naŋ Kiŋ Dawid ndê apaŋgac daŋ. 28 Aŋela dau têŋ Maria gi
ma sôm, "O awhê naŋ Anötö tac whiŋ am ndu andô, Pômdau whiŋ am."
29 Yom dau kôm Maria sö ŋandô, ma iŋ gauc gêm têŋ dau bu, "Iŋ awha
gic aö tu sake-ŋga?" 30 Goc aŋela sôm têŋ iŋ, "Töc daôm dom Maria, bu
Anötö gêlic am ŋayham kêlêc. 31 Am oc daêm ma kôc balêkoc ŋgac daŋ,
ma sam iŋ ndê ŋaê bu Yisu. 32 Iŋ oc ti ŋgac tiwaê, ma lau oc sêsam iŋ bu
Anötö Ŋaclai ti Ŋawasi Ŋadau ndê Atu. Pômdau Anötö oc kêŋ iŋ wêkaiŋ
apaŋgac Dawid ndê pôŋ kiŋ-ŋga. 33 Iŋ oc nem gôliŋ †Jakob ndê wakuc lau
Israel-ŋga, ma iŋ ndê gôliŋ oc pacndê dom."
34 Goc Maria ndac aŋela dau bu, "Aö gayêc gawhiŋ ŋgac daŋ dom, ma
bocdinaŋ yom dau oc ŋandô sa ŋalêŋ bocke?" 35 Ma aŋela ô yom ma sôm,
"Ŋalau Dabuŋ oc têŋ am meŋ, ma Anötö, Ŋaclai ti Ŋawasi Ŋadau ndê
ŋaclai oc nem am ahuc. Tu dinaŋ-ŋga balêkoc dabuŋ naŋ am oc kôc, naŋ
lau oc sêsam iŋ bu Anötö ndê Atu. 36 Ma am ŋgô! Elisabet, awhê andô
naŋ yêc am apami si toŋ, naŋ daê ma oc kôc balêkoc daŋ. Sêsôm bu iŋ
awhê gapoc, magoc kwahic iŋ daê tôm ayô 6 su. 37 Bu gêŋ daŋ yêc dom,
naŋ Anötö gitôm dom bu kôm ŋandô sa." 38 Ma Maria ô yom ma sôm,
"Pômdau ndê awhê akiŋ aö. Bocdinaŋ, yom naŋ am sôm, naŋ ŋandô sa pi
aö." Maria sôm yom dinaŋ su, goc aŋela hu iŋ siŋ.

Maria gic Elisabet kêsi

39 Têŋ têm dinaŋ Maria kêmasaŋ dau, ma kêsêlêŋ ŋagahô têŋ malac
daŋ yêc gameŋ ŋabaö Judia-ŋga gi. 40 Iŋ hôc asê ma têŋ Sekaria ndê
andu gi, ma ta Elisabet ndê ŋaê. 41 Têŋ têm Elisabet ŋgô Maria ndê yom,
naŋ balêkoc naŋ yêc iŋ ŋalôm kwê soc ti ŋaŋga, ma Ŋalau Dabuŋ gêm
Elisabet ahuc. 42 Ma iŋ sôm yom awha atu, "Anötö toc am sa hôc gêlêc
lauwhê sambob su, ma oc toc balêkoc naŋ am oc kôc, naŋ sa bocdinaŋ.
43 Aö awhê bocke, dec am, aneŋ Pômdau dinda mweŋ bu lic aö? 44 Têŋ
ndoc aö gaŋgô am mbwêc aö, naŋ balêkoc naŋ yêc aö ŋatac, naŋ kwê soc

ti atac ŋayham. 45 Am kêŋ whiŋ bu Pômdau ndê yom p i am oc ŋandô sa,
ma tu dinaŋ-ŋga am tap iŋ ndê mwasiŋ sa!”

Maria po Anötö ndê waê sa

46-47 Ma Maria sôm:
“Aö wapo Pômdau ndê waê sa ti aneŋ ŋalôm sambuc, ma aö atac
ŋayham kêlêc tu Anötö naŋ gêm aö si-ŋga. 48 Ŋahu bu iŋ kêlhiŋ iŋ
ndê awhê akiŋ ŋambwa, aö dec siŋ dom. Têŋ kwahic dec ma ndi,
lau hoŋ oc sêsam aö bu awhê naŋ Anötö kêmwasiŋ. 49 Iŋ Ŋaŋga
Ŋadau naŋ kôm gêŋ atu têŋ aö, ma iŋ ndê ŋaê dabuŋ.
50 Tôm têm sambob, iŋ tawalô lau hoŋ naŋ sêtöc iŋ ma sêtoc iŋ sa. 51 Iŋ
amba ŋaŋga kôm gêŋ atu, ma lau naŋ yom sêtoc dau sa-ŋga gêm
ŋac si ŋalôm ahuc, naŋ iŋ soc ŋac su sêlhö têŋtêŋ. 52 Iŋ kêmasuc
kiŋ nom-ŋga su yêc ŋac si pôŋ kiŋ-ŋga, magoc lau naŋ sêŋgwiniŋ
dau, naŋ iŋ toc ŋac sa.
53 Iŋ kêmwasiŋ lau ŋalôm sawa ŋa gêŋ ŋayham-ŋayham, magoc iŋ
kêkiŋ lau ti lêlôm sêsa amba sawa si. 54-55 Iŋ gêm iŋ ndê lau akiŋ
Israel-ŋga sa, ma tôm yom naŋ iŋ gic bata têŋ abaŋ Abraham, ma
têŋ iŋ ndê wakuc hoŋ naŋ sêŋkuc iŋ, naŋ iŋ tawalô ŋac.”
56 Maria kêpiŋ Anötö ma sôm yom dinaŋ su, goc mbo whiŋ Elisabet
gitôm ayô tö, ma tiŋambu iŋ kölhö mbu têŋ ndê malac gi.

Elisabet kôc Jon

57 Elisabet ndê ndoc meŋ sa dec iŋ kôc balêkoc ŋgac daŋ. 58 Ma iŋ ndê
dawai ti lau meŋpaŋ iŋ-ŋga sêŋgô bu Pômdau tawalô iŋ ŋalêŋ dinaŋ,
ma ŋac hoŋ atac ŋayham sêwhiŋ iŋ. 59 Têŋ balêkoc dau ndê bêc ti-8-ŋga,
ŋac hoŋ sêmeŋ bu sêsê balê ndê ŋamlic ŋatô su sêŋkuc lau Israel-ŋga si
†pwac, ma ŋac tac whiŋ bu sêkêŋ damba Sekaria ndê ŋaê pi iŋ. 60 Tigeŋ iŋ
dinda sôm, “Mba! Dasam iŋ ndê ŋaê bu Jon.” 61 Ma sêsôm têŋ iŋ, “Yêc am
nem dawam, ŋgac ŋaê Jon daŋ mbo dom.” 62 Ma ŋac sic amba têŋ damba
bu sêŋyalê ŋaê bocke iŋ tac whiŋ. 63 Iŋ kôm ŋa amba bu sêkêŋ tapele daŋ
têŋ iŋ, dec sêkêŋ ma iŋ to, “Iŋ ndê ŋaê Jon,” goc lau hoŋ sêhêdaê. 64 Ma
ŋagahô iŋ êmbala tigoloŋ, ma iŋ sôm yom asê ma kêpiŋ Anötö.
65 Gêŋ dau kôm ŋac lau hoŋ sêsö, ma lau naŋ sêmbo Judia ŋagameŋ
lôc-ŋga, naŋ sem yom-galôm ŋapaŋ pi gêŋ hoŋ dinaŋ. 66 Lau hoŋ sêŋgô
ŋawaê, ma ŋac gauc gêm yom dau ŋapaŋ yêc ŋac si ŋalôm. Ma ŋac sêlic
bu Pômdau ndê ŋaclai tôc dau asê yêc balê dau, dec sêndac dandi, “Iŋ oc
ti ŋamalac kaiŋ bocke?”

Sekaria hoc yom asê gitôm propet

67 Têŋ têm dinaŋ Ŋalau Dabuŋ gêm Jon ndê damba Sekaria ahuc, ma iŋ
hoc yom asê gitôm propet daŋ ma sôm,

68 “Tampiŋ Pômdau, yac lau Israel-ŋga neŋ Anötö, bu iŋ meŋ bu nem
iŋ ndê lau si. 69 Iŋ po ŋgac ti ŋaclai daŋ sa yêc iŋ ndê ŋgac akiŋ
Dawid ndê lau wakuc, naŋ gitôm bu nem yac si. 70 Anötö ndê
propet dabuŋ sêhoc yom asê pi gêŋ dau muŋ su, ma kwahic dec
Anötö kôm yom dau ŋandô sa. 71 Iŋ kêmasaŋ lêŋ dinaŋ, bu nem
yac si yêc yac neŋ ŋacyo ti lau naŋ sêtec yac amba. 72 Iŋ tawalô
yac, tôm iŋ gic bata têŋ abaŋi, ma gauc gêm iŋ ndê pwac dabuŋ,
73 naŋ iŋ kêmatiŋ tidôŋ whiŋ abaŋ Abraham. 74 Iŋ oc nem yac si
yêc yac neŋ ŋacyo amba, tu bu yac danem akiŋ iŋ ti atac pa su,
75 ma tu bu taŋsêlêŋ dasa lêŋ gitêŋ ti dabuŋ yêc iŋ aŋgô-ŋga tôm
bêc hoŋ. 76 Ma Jon, aneŋ balê, lau oc sêsam am bu ‘Anötö, Ŋaclai
ti Ŋawasi Ŋadau ndê propet,’ bu am oc muŋ Pômdau ma êmasaŋ
lau si ŋalôm tu sêkôc iŋ sa-ŋga. 77 Ma am oc whê Anötö ndê lau si
gauc sa pi lêŋ naŋ iŋ oc suc ŋac si sac kwi tu bu nem ŋac si-ŋga.
78 Yac neŋ Anötö ndê lêŋ tawalô yac-ŋga, naŋ oc tôm ac naŋ pi ma
kalhac umboŋ, 79 ma pô lau naŋ sêndöc gameŋ ŋasec, ma lau naŋ
sêmpiŋ bu sêmbac ndu. Iŋ oc wê yac dasa seŋ bu datap yom malô
sa.”

80 Tiŋambu balê dau tiatu, ma kêŋ ndê ŋalôm sambuc tu nem akiŋ Anötö-ŋga. Ma iŋ mbo gameŋ sawa e tôm bêc naŋ iŋ gic hu ndê gweleŋ, dec gêm mêtê kalhac lau Israel aŋgô-ŋga.

Maria kôc Yisu

2 1 Têŋ têm dinaŋ †Sisa Ogasta gic atu yom bu sêsê lau hoŋ naŋ sêmbo Rom si gôliŋ ŋapu, naŋ sa tu bu sênemlhi takis-ŋga. 2 (Têŋ ndoc dinaŋ Kirinios gêm gôliŋ gameŋ Siria-ŋga, ma gêŋ dinaŋ ti têm ŋamata-ŋga naŋ sêsê lau sa yêc iŋ ndê gôliŋ ŋapu.) 3 Bocdinaŋ lau hoŋ sêtêŋ si malachu si, bu sêto si ŋaê sip bapia sêsê ŋac sa-ŋga.

4 Josep iŋ Dawid ndê wakuc daŋ, ma bocdinaŋ iŋ hu malac Nasaret yêc gameŋ Galili-ŋga siŋ, ma sip têŋ Dawid ndê malac yêc gameŋ Judia-ŋga gi, malac naŋ sêsam bu Betlehem. 5 Josep lu Maria sêwhiŋ dau si bu sêkêŋ si ŋaê, bu sêhoc iŋlu si yom asê su bu oc sênem dau. Ma Maria daê mbo. 6 Têŋ ndoc iŋlu sêmbo Betlehem, naŋ Maria ndê bêc bu kôc balêkoc-ŋga hôc asê. 7 Josep lu Maria sêyêc bôc si mala, bu ŋasawa mbasi yêc andu ŋacleŋ-ŋga. Ma yêc dê, Maria kôc iŋ ndê balêkoc ŋgac ŋamata-ŋga. Ma iŋ kôm iŋ si ŋa po, ma kêŋ iŋ yêc bôc si apa sêneŋ gêŋ-ŋga.

Aŋela sêhoc Yisu ŋawaê asê

8 Têŋ ôbwêc dinaŋ lau ŋatô sêyob si domba sêmbo malac dau ŋamakê. 9 Ma Anötö ndê aŋela daŋ hoc dau asê têŋ ŋac. Pômdau ndê ŋawê pô ŋac, ma sêtöc dau ŋandô. 10 Goc aŋela dau sôm têŋ ŋac bu, “Atöc daôm dom! Aö bu wakêŋ ŋawaê ŋayham daŋ têŋ mac, naŋ oc kôm mac atac ŋayham

atu. Ma ŋawaê dindec gic waê lau hoŋ. 11 Mac nem ŋgac nem mac si-ŋga
hôc asê têŋ bêc dau dindec. Iŋ dinda kôc iŋ yêc Betlehem, malac naŋ
sêsam bu Dawid ndê malac. Iŋ †Mesaya dau naŋ Anötö gic bata bu êŋkiŋ
meŋ, ma mac nem Pômdau dau. 12 Atêŋ Betlehem andi, ma mac oc aŋyalê
balêkoc dau pi gêŋ bocdec bu. Sêkôm iŋ si ŋa po, ma sêkêŋ iŋ yêc bôc si
apa sêneŋ gêŋ-ŋga." 13 Ma ŋagahô aŋela undambê-ŋga daêsam sêhoc dau
asê sêwhiŋ aŋela dinaŋ, ma sem wê sêmpiŋ Anötö bocdec bu, 14 "Anötö
ndê waê sa yêc lôlôc. Ma yom malô yêc nom, têŋ lau naŋ Anötö gêlic ŋac
ŋayham."

Lau sêyob domba-ŋga sêtêŋ Betlehem si

15 Aŋela sem wê dinaŋ su, goc sêmbu sêpi undambê si. Ma lau sêyob
domba-ŋga sêsôm têŋ dandi, "Ayôc! Datêŋ Betlehem dandi, ma dalic gêŋ
atu naŋ Pômdau ndê aŋela sêhoc asê têŋ yac." 16 Goc sêŋsahic dau sêtêŋ
Betlehem si, ma sêtap Maria lu Josep sa, ma sêlic balêkoc dau yêc bôc si
apa sêneŋ gêŋ-ŋga. 17 Sêlic iŋ su goc sêsa si, ma sic miŋ yom naŋ aŋela
hoc asê têŋ ŋac pi balêkoc dau. 18 Ma lau hoŋ naŋ sêŋgô ŋac si yom, naŋ
sêhêdaê ŋandô. 19 Magoc Maria gauc gêm yom hoŋ ŋapaŋ yêc ndê ŋalôm.
20 Ma lau sêyob domba-ŋga sêlhö sêmbu sêtêŋ gameŋ sêyob domba-ŋga si.
Sêmpiŋ Anötö ma sêtoc iŋ ndê waê sa tu gêŋ hoŋ naŋ sêŋgô ti sêlic, naŋ
gitôm aŋela sôm asê têŋ ŋac.

Sêtôc Yisu yêc lôm dabuŋ

21 Têŋ bêc 8 giŋga su, sêsê balê ndê ŋamlic ŋatô su, kêkuc lau Israel-
ŋga si pwac. Ma sêsam iŋ ndê ŋ aê Yisu, tôm aŋela sam iŋ têŋ ndoc iŋ
kêŋ puc Maria bu iŋ oc daê.
22 Muŋ-ŋga, Moses to yomsu daŋ pi lauwhê Israel-ŋga naŋ sêkôc
balêkoc, naŋ yêc bocdec bu. Sêhôŋ e bêc 40 pacndê, goc ŋac oc ŋawasi
sa tiyham yêc Anötö aŋgô-ŋga. Bocdinaŋ têŋ Maria ndê bêc 40 pacndê
su, goc iŋlu Josep sêkôc Yisu sêtêŋ lôm dabuŋ yêc malac Jerusalem si,
bu sêtôc iŋ yêc Pômdau aŋgô-ŋga. 23 Sêkôm bocdinaŋ kêkuc Pômdau ndê
yomsu naŋ Moses to bocdec bu, "Asam balêkoc ŋgac mbêc hoŋ bu dabuŋ
yêc Pômdau aŋgô-ŋga." 24 Ma têŋ têm dinaŋ iŋlu sêkêŋ da bu Maria
ŋawasi sa tiyham. Sêkêŋ da tôm Pômdau ndê yomsu, balusi lu me mbac
sauŋ lu.
25 Têŋ têm dinaŋ ŋgac daŋ ŋaê Simeon mbo Jerusalem. Iŋ ŋgac gitêŋ ti
dabuŋ, ma iŋ hôŋ ndoc bu Anötö êŋkiŋ iŋ ndê Mesaya bu nem lau Israel-
ŋga si. Ŋalau Dabuŋ whiŋ iŋ tôm bêc hoŋ, 26 ma têŋ ndoc daŋ, kêŋ gauc
têŋ iŋ bu iŋ oc mbo tali e lic Mesaya naŋ Pômdau gic bata. 27 Ma Ŋalau
Dabuŋ wê Simeon têŋ lôm dabuŋ gi, têŋ bêc naŋ Yisu dinda lu damba
sêkôc iŋ sêmeŋ bu sêkêŋ da sêŋkuc Moses ndê yomsu. 28 Iŋ pê Yisu sa,
goc kêpiŋ Anötö ma sôm, 29-30 "O Pômdau atu, yom naŋ am gic bata su,

naŋ kwahic dec ŋandô sa. Aö tanôŋ galic am nem †Ŋgac Nem Lau Si-ŋga
su, ma bocdinaŋ dec oc tôm bu am nem ŋgac akiŋ aö dec wambac ndu ti
atac malô. 31 Am kêmasaŋ lêŋ dindec yêc lau hoŋ aŋgô-ŋga. 32 Am nem
ŋawê oc pô lau hoŋ, bu tôc am asê têŋ lau gameŋ apa-ŋga, ma bu po am
nem lau Israel-ŋga si waê sa."
33 Simeon sôm yom dinaŋ pi Yisu, dec kôm Yisu dinda lu damba
sêhêdaê. 34 Goc Simeon gêm mbec ŋac, ma sôm têŋ Yisu dinda Maria,
"Anötö kêyaliŋ balê dindec sa, ma tu iŋ-ŋga lau Israel-ŋga daêsam oc
sêpeŋ, magoc daêsam naŋ sêkêŋ whiŋ iŋ, naŋ oc sêtap Anötö ndê mwasiŋ
sa. Iŋ meŋ bu tôc Anötö ndê lêŋ asê têŋ lau, magoc daêsam oc sêpu iŋ ti
ndê yom, 35 ma ŋalêŋ dinaŋ gauc naŋ yêc lau daêsam si ŋalôm, naŋ oc
meŋ sa tiawê. Ma tu gêŋ naŋ oc hôc asê iŋ-ŋga, am daôm oc hôc ŋandê
atu tôm bieŋ kuŋ am ŋatê."
36 Propet awhê daŋ mbo lôm dabuŋ ŋabatêmndö. Iŋ ndê ŋaê
Ana, ma iŋ damba iŋ Panuel, naŋ yêc Aser ndê toŋ.[c] Ana iŋ ti awhê
andô su. Muŋ-ŋga iŋ gêm ŋgac su ma iŋlu nakweŋ sêmbo sêwhiŋ dau
gitôm yala 7, 37 goc nakweŋ mbac ndu ma Ana ti awhê sawa ma mbo e
iŋ ndê yala ti 84. Tôm acsalô ti ôbwêc hoŋ iŋ gêm akiŋ Anötö mbo lôm
dabuŋ ŋabatêmndö, ma têm daêsam iŋ hu gêŋ daneŋ-ŋga siŋ tu nem
dabuŋ dau ti teŋ mbec ŋaŋga-ŋga. 38 Têŋ têm naŋ Simeon ndê yom pi
Yisu pacndê, naŋ Ana têŋ ŋac gi, ma gêm daŋge Anötö. Ma iŋ gic hu
sôm yom pi balêkoc têŋ lau hoŋ naŋ sêhôŋ ndoc naŋ Anötö oc nem lau
Jerusalem ti Israel-ŋga si.
39 Josep lu Maria sêkôm gêŋ hoŋ tôm Pômdau ndê yomsu sôm, goc
sêmbu sêtêŋ ŋac si malac Nasaret yêc gameŋ Galili-ŋga si. 40 Ma Yisu
tiatu ma ti balê ti licwalô. Ma gauc ŋayham ma Anötö ndê mwasiŋ gêm
iŋ ahuc.

Yisu mbo lôm dabuŋ

41 Tôm yala hoŋ Maria lu Josep sêpi Jerusalem si, bu sêlic om atu
†Pasowa-ŋga. 42 Têŋ Yisu ndê yala ti 12, naŋ ŋac hoŋ sêpi si, tôm iŋlu si
gêbôm. 43 Ma têŋ ndoc Mwasiŋ Pasowa-ŋga pacndê, goc Maria lu Josep
sêhu Jerusalem siŋ bu sêmbu sêtêŋ iŋlu si malac sêndi. Yisu gacgeŋ mbo
Jerusalem, magoc iŋlu sêŋyalê dom, 44 bu sêŋsêlêŋ sêmbo seŋ sêwhiŋ
lau toŋ atu, dec sem gauc bu iŋ oc mbo lau toŋ atu dinaŋ ŋalôm. Sêhu
Jerusalem siŋ sêsa si gitôm bêc daŋ, goc sêŋsalê iŋ yêc ŋac si lau. 45 Sêtap
iŋ sa dom, dec bêc tilu-ŋga iŋlu sêmbu sêtêŋ Je rusalem si, bu sêŋsalê iŋ.
46 Sêhôc asê Jerusalem, ma ŋagalaŋsê sêtap iŋ sa yêc lôm dabuŋ. Iŋ ndöc
whiŋ lau naŋ sêndôhôŋ mêtê, ma iŋ kêŋ daŋga ŋac si yom. Ma iŋ ndac

---

[c] **2:36** Aser - Jakob ndê atui 12 si daŋ. Lau Israel sêwhê dau kôc ti toŋ 12 sêŋkuc apai 12 dinaŋ (alic Gen 35:26).

ŋac pi gêŋ daêsam. 47 Lau hoŋ naŋ sêŋgô iŋ, naŋ sêhêdaê tu iŋ ndê gauc-
ŋga, ma tu yom hoŋ naŋ iŋ ô têŋ kêdôhôŋwaga-ŋga.
48 Têŋ ndoc Maria lu Josep sêlic iŋ, naŋ sêhêdaê. Ma Maria ndac iŋ,
"Aneŋ balê, tu sake-ŋga am kôm gêŋ dindec têŋ alu damam? Alu aŋsalê
am ti ŋalôm ŋawapac." 49 Ma Yisu ndac iŋlu, "Tu sake-ŋga amlu aŋsalê
aö? Damaŋ ndê andu dindec, ma aö gac waê bu wambo dec." 50 Tigeŋ ŋac
sêŋyalê iŋ ndê yom ŋahu dom.
51 Goc Yisu whiŋ iŋlu, ma sêmbu sêtêŋ malac Nasaret si, ma iŋ daŋga
wambu têŋ iŋlu ŋapep. Ma iŋ dinda gauc gêm yom hoŋ dinaŋ ŋapaŋ yêc
ndê ŋalôm. 52 Ma Yisu tiatu ma ti ŋgac tigauc, ma Anötö ma ŋamalac hoŋ
sêlic iŋ ŋayham.

Jon, Ŋgac Kêku Lau-ŋga kêmasaŋ Yisu ndê seŋ
(Mat 3:1-12; Mak 1:2-8)

3 1 Tiŋambu Taibirias ti lau Rom-ŋga si kiŋ atu,[d] ma têŋ iŋ ndê yala
ti-15-ŋga, naŋ iŋ ndê la u bata bocdec sem gôliŋ lau Rom-ŋga si
gameŋ ŋatô. Pontias Pailot gêm gôliŋ gameŋ Judia-ŋga, †Herod Antipas
gêm gôliŋ Galili, Herod ndê dôwa Pilip gêm gôliŋ Ituria ma Trakonitas,
ma Lisanias gêm gôliŋ Abelin. 2 Ma Anas lu Kayapas sêti l au Israel-ŋga si
†dabuŋsiga ŋamata-ŋga. Têŋ ndoc dinaŋ Anötö kêkiŋ iŋ ndê yom têŋ Jon,
Sekaria ndê atuŋgac naŋ mbo gameŋ sawa. 3 Bocdinaŋ Jon gic hu iŋ ndê
gweleŋ. Iŋ golom-golom malac hoŋ naŋ yêc Bu Jordan ŋamakê, ma gêm
mêtê bu lau sêliŋ saŋgu tu bu sêtôc asê bu sêkac si ŋalôm kwi ma sêhu
mêtê sac siŋ, dec Anötö oc suc ŋac si sac kwi.
4 Propet Aisaya hoc yom asê pi Jon muŋ su, tôm iŋ to yêc ndê buku
bocdec bu:

> Ŋamalac daŋ ta yom yêc gameŋ sawa bocdec bu, 'Amasaŋ Pômdau
> ndê seŋ. Amasaŋ nem ŋalôm bu akôc iŋ sa.
> 5 Busuŋ hoŋ oc sêti gameŋ apa-pa, ma lôc ti ŋabaö hoŋ oc sêti gameŋ
> gapoŋ. Seŋ mbwê hoŋ oc sêtisolop, ma seŋ hoc-hoc oc sêti seŋ
> ŋayham.
> 6 Ma lau nom-ŋga hoŋ oc sêlic Anötö ndê lêŋ nem lau si-ŋga.'

[Ais 40:3-5]

7 Ma tu dinaŋ-ŋga Jon sôm têŋ lau daêsam naŋ sêsa si bu iŋ êŋku ŋac,
"Mac mboc ŋatui mac! Tu sake-ŋga mac alhö ameŋ? Mac akôc gauc pi
Anötö ndê atac ŋandê naŋ lau propet sêkêŋ puc yac bu oc meŋ sa, dec
gauc gêm bu ameŋ ma aliŋ busaŋgu ŋambwa, a? 8 Aŋgô! Akôm mêtê
ŋayham naŋ tôc asê bu mac am daôm kwi yomandô. Asôm têŋ daôm
dom, bu 'Abraham apai yac, ma tu dinaŋ-ŋga Anötö oc kôc yac sa.'
Aö wasôm têŋ mac bu Anötö gitôm bu nem hoc hoŋ dindec kwi sêti

---

[d] **3:1** Kiŋ atu naŋ gêm gôliŋ gameŋ Rom-ŋga hoŋ naŋ sêsam bu †Sisa.

Abraham atui sêô mac. 9 A hoŋ naŋ sem ŋandô ŋayham dom, naŋ kwahic
dec Anötö kêŋ ki ŋamata têŋ ŋawakac, ma iŋ oc lêŋ su ma tuc pi ya ndi."
10 Lau toŋ atu dinaŋ sêŋgô Jon ndê yom ma sêndac iŋ, "Bocdinaŋ yac
oc akôm sake?" 11 Ma iŋ ô yom ma sôm, "Tamwalô lau ŋatô. Mac nem
asa ndê ŋakwê ŋandô-ŋga lu bu sêyêc, naŋ kêŋ daŋ têŋ lau naŋ si ŋakwê
mbasi. Ma asa ndê gêŋ daneŋ-ŋga yêc, naŋ nem lau naŋ sêpônda dau,
naŋ sa bocdinaŋ."
12 Lau sêkôc takis-ŋga ŋatô sêsa si bu Jon êŋku ŋac, ma sêndac,
"Kêdôhôŋwaga, yac oc akôm sake?" 13 Goc Jon sôm têŋ ŋac, "Akôc takis
ŋapep, ma ahôc gêlêc dôhôŋ naŋ lau Rom-ŋga sêkêŋ, naŋ dom!"
14 Ma lau siŋ-ŋga ŋatô sêndac iŋ, "Ma yac, oc akôm sake?" Ma iŋ sôm,
"Aŋgôliŋ yom tasaŋ pi lau, me akôm gêŋ ti ŋaclai bu aŋgaho ŋac si mone
me gêŋ dom. Akôc ŋaôli gweleŋ-ŋga naŋ lau Rom-ŋga sêkêŋ têŋ mac, ma
tamgatu awa ŋatô dom."
15 Têŋ têm dinaŋ lau Israel-ŋga sêkêŋ bata bu Anötö oc êŋkiŋ iŋ ndê
Mesaya, ma lau hoŋ naŋ sêŋgô Jon, naŋ sêhê gauc bu mboe iŋ Mesaya
dau. 16 Magoc Jon sôm têŋ lau hoŋ, "Ŋgac daŋ oc meŋ hôc asê. Iŋ ndê
ŋaclai hôc gêlêc aö neŋ su. Aö ŋgac ŋambwa, gitôm dom bu wati iŋ ndê
ŋgac akiŋ naŋ kêgapwêc iŋ ndê atapa ŋawalô. Aö dec kaku mac ŋa bu
ŋambwa, tigeŋ iŋ oc êŋku mac ŋa Ŋalau Dabuŋ ti ya. 17 Iŋ meŋ bu êŋsahê
lau, gitôm ŋgac naŋ whê wit ŋandô ti ŋapa kôc, dec oc ndic ŋandô sa
sôc andu gêŋ ŋandô-ŋga, ma tuc ŋapa sip ya naŋ sa ŋapaŋ ndi." 18 Ŋalêŋ
dinaŋ Jon hoc ŋawaê ŋayham asê têŋ lau, ma gêm la ŋac ŋa yom ŋaŋga
daêsam.
19 Tiŋambu Jon puc Kiŋ Herod ndê giso asê, bu Herod gêm iŋ asi ndê
awhê Herodias, ma kôm mêtê sac daêsam whiŋ. 20 Dec Herod gêm dau si,
ma kôm giso daŋ tiyham bocdec bu, iŋ kêŋ Jon ndöc gapocwalô.

Jon kêku Yisu
(Mat 3:13-17; Mak 1:9-11; Jon 1:32-34)

21 Têŋ têm naŋ Herod kêŋ Jon ndöc gapocwalô su dom, naŋ Yisu sa têŋ
Jon gi, ma Jon kêku iŋ whiŋ. Tiŋambu Yisu kalhac ma teŋ mbec mbo,
ma undambê kac sa, 22 ma Ŋalau Dabuŋ gêm balusi aŋgô, ma sip meŋ sac
Yisu ŋahô. Ma awha daŋ sa akêŋ undambê, naŋ sôm, "Aö neŋ Atuŋgac
atac whiŋ-ŋga am. Aö gatisambuc am ŋandô."

Yisu ndê apai si ŋadênaŋ
(Mat 1:1-17)

23 Yisu gic hu ndê gweleŋ têŋ iŋ ndê yala gitôm 30. Ma iŋ ndê apai
bocdindec. Lau sêsam Yisu bu Josep atu. Ma Josep iŋ Eli atu, 24 naŋ Matat
atu, naŋ Liwai atu, naŋ Melki atu, naŋ Yanai atu, naŋ Josep atu, 25 naŋ
Matatias atu, naŋ Amos atu, naŋ Nahum atu, naŋ Esli atu, naŋ Nagai atu,

26 naŋ Mat atu, naŋ Matatias atu, naŋ Semin atu, naŋ Yosek atu, naŋ Yoda
atu, 27 naŋ Yoanan atu, naŋ Resa atu, naŋ Serubabel atu, naŋ Siltiel atu, naŋ
Neri atu, 28 naŋ Melki atu, naŋ Adi atu, naŋ Kosam atu, naŋ Elmadam atu,
naŋ Er atu, 29 naŋ Josua atu, naŋ Eliesa atu, naŋ Yorim atu, naŋ Matat atu,
naŋ Liwai atu, 30 naŋ Simeon atu, naŋ Juda atu, naŋ Josep atu, naŋ Yonam
atu, naŋ Eliakim atu, naŋ Melea atu, 31 naŋ Mena atu, naŋ Matata atu, naŋ
Natan atu, naŋ Dawid atu, 32 naŋ Jessi atu, naŋ Obed atu, naŋ Boas atu, naŋ
Salmon atu, naŋ Nason atu, 33 naŋ Aminadab atu, naŋ Ram atu, naŋ Hesron
atu, naŋ Peres atu, naŋ Juda atu, 34 naŋ Jakob atu, naŋ Aisak atu, naŋ
Abraham atu, naŋ Tera atu, naŋ Naho atu, 35 naŋ Serug atu, naŋ Reu atu, naŋ
Peleg atu, naŋ Eber atu, naŋ Sela atu, 36 naŋ Kenan atu, naŋ Apakad atu, naŋ
Sem atu, naŋ Noa atu, naŋ Lamek atu, 37 naŋ Metusela atu, naŋ Inok atu, naŋ
Yared atu, naŋ Mahalalel atu, naŋ Kenan atu, 38 naŋ Inos atu, naŋ Set atu,
naŋ Adam atu, naŋ Anötö atu.

Sadaŋ kêtôm Yisu
(Mat 4:1-11; Mak 1:12-13)

4 1 Ŋalau Dabuŋ gêm Yisu ahuc ma iŋ hu Bu Jordan siŋ. Ma Ŋalau
wê iŋ bambaliŋ mbo gameŋ sawa 2 gitôm bêc 40. Yêc dindê Sadaŋ
kêsahê bu êntôm iŋ. Tôm bêc hoŋ dinaŋ Yisu gêŋ gêŋ daŋ dom, ma
tiŋambu gêŋ yô iŋ ŋandô. 3 Ma Sadaŋ sôm têŋ iŋ, “Am Anötö ndê Atu, a?
Bocdinaŋ sôm têŋ hoc dindec bu nem dau kwi ti bolom.” 4 Magoc Yisu ô
yom ma sôm, “Mba! Sêto Anötö ndê yom yêc bocdec bu, ‘*Gêŋ daneŋ-ŋga
ŋambwa kêŋ lau sêndöc tali dom.*’ ”
5 Goc Sadaŋ kôc iŋ sa pi lôc baliŋ daŋ gi, ma ŋagahô iŋ tôc têŋ iŋ
gameŋ hoŋ naŋ kiŋ nom-ŋga sem gôliŋ. 6-7 Ma iŋ sôm, “Gêŋ hoŋ dindec
yêc aneŋ gôliŋ ŋapu. Ma gitôm bu wakêŋ têŋ asa naŋ aö atac whiŋ naŋ.
Am bu pôŋ hamduc têŋ aö, dec wakêŋ ŋaclai ti ŋawasi hoŋ dindec têŋ
am.” 8 Ma Yisu ô iŋ ndê yom ma sôm, “Mba! Sêto yom yêc bocdec bu, ‘*Pôŋ
hamduc têŋ Pômdau am nem Anötö, ma nem akiŋ iŋ tigeŋ.*’ ”
9 Goc Sadaŋ wê iŋ pi malac Jerusalem gi, ma kêŋ iŋ kalhac lôm dabuŋ ŋapoc
lôlôc, ma sôm têŋ iŋ, “Am Anötö ndê Atu, a? Dec pwê sip akêŋ dec ndi. 10 Am
oc tisac dom, bu sêto yom yêc bocdec bu, ‘*Pômdau oc êŋkiŋ ndê aŋela bu sêyob
am.* 11 *Ŋac oc sêpê am sa lôlôc bu am tiŋ gahim pi hoc daŋ dom.*’ ” 12 Magoc Yisu ô
yom bocdec bu, “Sêto yom yêc bu, ‘*Êmsahê Pômdau am nem Anötö dom.*’ ”
13 Ŋalêŋ dinaŋ Sadaŋ kêsahê lêŋ daêsam tu êntôm Yisu-ŋga. Ma
tiŋambu iŋ hu iŋ siŋ ma kölhö gi, bu hôŋ têm daŋ tiyham.

Yisu gic hu ndê gweleŋ yêc Galili

14 Ŋalau Dabuŋ ndê ŋaclai gêm Yisu ahuc, ma iŋ mbu têŋ gameŋ Galili-
ŋga gi. Ma ŋawaê pi iŋ sa têŋ gameŋ ŋamakê-ŋga hoŋ gi. 15 Iŋ kêdôhôŋ
lau yêc ŋac si lôm wê-ŋga, ma lau hoŋ sêmpiŋ iŋ.

Yisu ndê lau sêsoc iŋ yêc ndê malac Nasaret

16 Tiŋambu Yisu hôc asê iŋ ndê malachu Nasaret. Yêc dinaŋ iŋ kêkuc
ndê gêbôm, ma têŋ bêc †Sabat-ŋga iŋ sôc lôm wê-ŋga gi. Iŋ tisa kalhac bu
sam Anötö ndê mêtê, 17 ma sêkêŋ propet Aisaya ndê bapia tilhuŋ têŋ iŋ.
Yisu kac bapia dau sa, ma kêsalê yom naŋ sêto yêc bocdec bu:
18 Pômdau kêŋ ndê Ŋalau gêm aö ahuc, dec kêyaliŋ aö sa bu wasôm
ŋawaê ŋayham asê têŋ lau ŋalôm sawa. Iŋ kêkiŋ aö bu wasôm asê
têŋ lau bu Anötö kêmasaŋ lêŋ bu êŋgapwêc ŋac su yêc gapocwalô,
ma bu kôm lau tapec si tandô po asê, bu wanem lau naŋ si ŋacyo
sêŋgwiniŋ ŋac, naŋ sa, 19 ma bu wanem mêtê bu kwahic dec
Pômdau kêyaliŋ têm wakuc sa bu êmwasiŋ lau. *[Ais 61:1-2]*
20 Yisu sam yom dau su, goc kêlhuŋ bapia dau sa tiyham, kêŋ mbu têŋ
dabuŋwaga, ma ndöc sic. Lau hoŋ naŋ sêndöc lôm, naŋ tahê iŋ, 21 dec iŋ
gic hu ndê yom ma sôm, "Yom naŋ mac aŋgô, naŋ ŋandô sa têŋ acsalô
dindec."
22 Lau hoŋ sem yomgalôm pi iŋ ti sêlic iŋ ŋayham, ma sêhêdaê tu
iŋ ndê yom ŋayham-ŋga. Ma sêsôm têŋ dandi, "Iŋ Josep ndê atuŋgac.
Bocke ma iŋ sôm yom kaiŋ dinaŋ?" 23 Ma Yisu sôm têŋ ŋac, "Aö kayalê
mac nem gauc. Mboe mac oc asôm yom gôliŋ dindec têŋ aö, 'Dokta, nem
daôm sa.' Gêŋ naŋ aö gakôm yêc malac Kapenaom, naŋ mac aŋgô ŋawaê
su, dec mac atac whiŋ bu aö wakôm tiyham yêc dec, a?" 24 Ma iŋ sôm,
"Yomandô! Yêc propet daŋ ndê malac, iŋ ndê lau oc sêkôc iŋ sa dom.
25 Têŋ propet Elaija ndê têm, naŋ lauwhê sawa Israel-ŋga daêsam sêmbo.
Têŋ ndoc dinaŋ u gic dom e tôm yala tö ma ayô 6, ma tôbôm atu gêm
gameŋ ahuc. 26 Tigeŋ Anötö kêkiŋ Elaija têŋ awhê sawa Israel-ŋga daŋ
dom, magoc kêkiŋ iŋ bu nem awhê sawa daŋ sa yêc Sarepet, malac naŋ
yêc Saidon ŋagameŋ. 27 Ma têŋ propet Elaisa ndê têm, naŋ lau ti gêmbac
†leprasi daêsam sêmbo lau Israel-ŋga ŋalôm. Tigeŋ Elaisa kôm Israel si
daŋ ŋayham sa dom. Iŋ gêm ŋgac Siria-ŋga Naman tawasê sa."
28 Yisu ndê yom dinaŋ kôm lau naŋ sêndöc lôm wê-ŋga, atac ŋandê atu.
29 Sêtisa ma sêsoc iŋ ma sêkôc iŋ sa sêtêŋ salic sac naŋ yêc malac dau
ŋamakê, bu sêsuc iŋ sip ndi. 30 Tigeŋ iŋ kêsêlêŋ gic ŋac kôc, ma kölhö gi.

Yisu kêdôhôŋ lau ma soc ŋalau sac yêc malac Kapenaom
(Mak 1:21-28)

31 Tiŋambu iŋ mbu têŋ malac Kapenaom naŋ yêc gameŋ Galili-ŋga gi.
Têŋ bêc Sabat-ŋga iŋ kêdôhôŋ lau. 32 Ŋac sêhêdaê tu iŋ ndê yom-ŋga, bu
iŋ kêdôhôŋ lau ti ŋaclai atu. 33 Ma ŋgac daŋ naŋ ŋalau sac mbo iŋ ŋalôm,
naŋ ndöc lôm wê-ŋga dinaŋ. Iŋ mbwêc awha atu, 34 "Ei! Yisu Nasaret-ŋga.
Aö kayalê am, am ŋgac dabuŋ naŋ Anötö kêkiŋ. Am bu kôm sake têŋ
yac? Am mweŋ bu seŋ yac su, a?" 35 Magoc Yisu hec yom ŋalau sac dau

ma sôm, “Am mamaŋ ma hu iŋ siŋ!” Goc ŋalau sac kôm ŋgac dau peŋ sip
nom gi yêc lau hoŋ aŋgô-ŋga, ma sa yêc iŋ, magoc kôm iŋ tisac dom.
36 L au hoŋ sêhêdaê tu gêŋ dinaŋ-ŋga, ma sêsôm têŋ dau, “Yom bocke
naŋ iŋ kêdôhôŋ? Iŋ gic atu yom ŋaŋga ma ti ŋaclai têŋ ŋalau sac, ma soc
ŋac su!” 37 Ma tiŋambu lau sic miŋ pi Yisu e iŋ ndê waê gêm gameŋ hoŋ
dinaŋ ahuc.

Yisu gêm lau gêmbac daêsam sa
(Mat 8:14-17; Mak 1:29-34)

38 Yisu tisa ma hu lôm wê-ŋga dau siŋ, ma têŋ Saimon ndê andu gi.
Saimon ndê lawawê gêmbac lic ŋandê atu, dec sêndac Yisu bu nem iŋ
sa. 39 Goc Yisu têŋ iŋ gi, ma gic atu bu gêmbac dau hu iŋ siŋ. Ma ŋagahô
awhê dau tisa ma gêm akiŋ ŋac.
40 Têŋ telha dinaŋ ac gi sip su, goc lau sêkôc lau ti gêmbac hoŋ sa akêŋ
ŋac si andu, ma sêtêŋ Yisu si. Iŋ kêŋ amba sac ŋac hoŋ, ma kôm ŋac
ŋayham sa. 41 Ma iŋ soc ŋalau sac daêsam su, ma sêhu lau siŋ ti sêmbwêc,
“Am Anötö ndê Atu.” Magoc iŋ hec yom ŋac, ma kêŋ yao bu ŋac sêsôm iŋ
asê dom, ŋahu bu ŋac sêŋyalê bu iŋ Mesaya dau.

Yisu hu malac Kapenaom siŋ
(Mak 1:35-39)

42 Têŋ bêbêc ganduc Yisu hu malac dau siŋ, ma sa gi bu mbo tawasê.
Ma lau malac-ŋga sêsa si bu sêŋsalê iŋ, ma têŋ ndoc sêtap iŋ s a, naŋ
sêteŋ iŋ bu hu ŋac siŋ dom. 43 Magoc iŋ sôm têŋ ŋac, “Mba! Aö gac waê
bu wasôm ŋawaê ŋayham pi †Anötö ndê gôliŋ asê yêc malac ŋatô whiŋ.
Anötö kêkiŋ aö tu gweleŋ dinaŋ-ŋga.” 44 Ma iŋ golom-golom malac naŋ
sêyêc gameŋ Judia-ŋga, ma gêm mêtê tôm ŋac si lôm wê-ŋga hoŋ.

Yisu kêgalêm ŋgacsêŋomi ŋamata-ŋga
(Mat 4:18-22; Mak 1:16-20; Jon 1:35-42)

5 1 Têŋ bêc daŋ Yisu kalhac Bugictoŋ Genesaret[e] ŋamakê. Ma lau
daêsam sêkac sa ma sêŋgihi iŋ ahuc tu bu sêŋgô Anötö ndê yom naŋ
iŋ hoc asê. 2 Yisu gêlic lau sêkôc i-ŋga ŋatô sêŋgwasiŋ si wasaŋ sêmbo
baö, ma ŋac si waŋ lu sêpoc suŋ sa têŋ baö. 3 Dec iŋ pi waŋ daŋ gi, ma
ndac waŋ ŋadau, ŋgac naŋ sêsam bu Saimon, bu hêc waŋ dau sa awê
ŋagec. Goc iŋ ndöc sic ndöc waŋ, ma kêdôhôŋ lau naŋ sêlhac baö.
4 Têŋ têm Yisu gic bata iŋ ndê yom, naŋ sôm têŋ Saimon, “Hêc waŋ
sa bugictoŋ ŋagapoŋ ndi, ma kêŋ nem wasaŋ sip bu kôc i.” 5 Ma Saimon
sôm, “O ŋgac atu, yac am gweleŋ atu ôbwêc baliŋ, magoc akôc i daŋ
dom. Magoc tu am sôm-ŋga, dec aö wakêŋ wasaŋ sip ndi.” 6 Goc Saimon

---

[e] **5:1** Genesaret - Bugictoŋ Galili-ŋga ndê ŋaê daŋ.

ti ndê lau sêhêc waŋ sêsa si, ma sêkêŋ wasaŋ sip gi. Ma sêkôc i daêsam
andô e wasaŋ meŋhu, kêpiŋ bu wasaŋ kic. 7 Bocdinaŋ ŋac sic gayo ŋac si
silip ŋatô naŋ sêmbo waŋ tilu-ŋga bu sêmeŋ ma sênem ŋac sa. Goc ŋac
sic dulu i sip waŋ lu-lu e meŋhu, ma kêpiŋ bu waŋ lu-lu sêpac.
8 Têŋ ndoc Saimon Pita gêlic i daêsam dinaŋ, naŋ iŋ pôŋ haduc yêc
Yisu gahi-ŋga ma sôm têŋ iŋ, "Pômdau, hu aö siŋ, bu aö ŋgac sac!" 9 Iŋ
sôm yom dinaŋ, ŋahu bu iŋ ti lau hoŋ naŋ sêmbo sêwhiŋ iŋ, naŋ sêhêdaê
tu sêhê i daêsam dinaŋ-ŋga. 10 Ma Jems lu Jon, Sebedi ndê atuŋgac lu
naŋ sêmbo waŋ tilu-ŋga, naŋ sêhêdaê boc-d inaŋ. Magoc Yisu sôm têŋ
Saimon, "Töc daôm dom. Am ŋgac kôc i-ŋga, magoc kwahic dec ma ndi,
am oc kôm gweleŋ bu kôc ŋamalac sêmeŋ sêŋkuc aö." 11 Ma tiŋambu
sêsôc baö si goc sêhu gêŋ hoŋ siŋ, ma sêŋkuc Yisu.

Yisu kôm ŋgac ti gêmbac leprasi ŋayham sa
(Mat 8:1-4; Mak 1:40-45)

12 Yisu mbo malac atu daŋ, ma ŋgac daŋ naŋ gêmbac leprasi gêm iŋ ndê
ŋamlic sambuc ahuc, naŋ têŋ iŋ gi. Têŋ ndoc iŋ gêlic Yisu, naŋ iŋ hu dau aŋgô
andô têŋ nom, ma teŋ iŋ, "Pômdau, am bu tac whiŋ, dec gitôm bu am oc kôm
aö ŋamlic ŋawasi sa." 13 Goc Yisu kêmatôc amba ma kêmasec iŋ ma sôm, "Aö
atac whiŋ, dec wasôm têŋ am bu ŋamlic ŋawasi sa." Ma ŋagahô eŋ gêmbac
leprasi hu iŋ siŋ. 14 Goc Yisu kêŋ yao ma sôm, "Ndic miŋ têŋ ŋamalac daŋ
dom, tigeŋ têŋ dabuŋsiga ndi, ma tôc daôm têŋ iŋ bu lic bu am nem ŋamlic
ŋawasi sa su. Ma kêŋ da tu am ŋamlic ŋawasi sa-ŋga tôm yomsu naŋ Moses
kêŋ têŋ yac. Ma ŋalêŋ dinaŋ lau hoŋ oc sêŋyalê bu am ŋamlic ŋayham sa."
15 Yisu bu kêŋ yao ŋgac dau, magoc ŋawaê pi gêŋ naŋ Yisu kôm, naŋ
gêm gameŋ sambuc ahuc. Bocdinaŋ lau daêsam sêtêŋ iŋ si ŋapaŋ, bu
sêŋgô iŋ ndê yom, ma bu iŋ kôm ŋac si gêmbac ŋayham sa. 16 Tigeŋ têm
ŋatô iŋ hu lau hoŋ siŋ, ma sa gameŋ sawa gi bu teŋ mbec.

Yisu gêm ŋgac bôliŋ daŋ sa
(Mat 9:1-8; Mak 2:1-12)

17 Têŋ bêc daŋ Yisu kêdôhôŋ lau mbo andu daŋ. Ma lau †Palêsai ti
kêdôhôŋwaga yomsu-ŋga ŋatô naŋ sêmeŋ akêŋ malac Galili-ŋga ti Ju dia-
ŋga hoŋ, ma akêŋ Jerusalem, naŋ sêndöc sêsuŋ sa têŋ iŋ. Ma Pômdau ndê
ŋaclai gêm Yisu ahuc bu kôm lau gêmbac ŋayham sa.
18 Têŋ têm dinaŋ lau ŋatô sêmeŋ sêmbalaŋ ŋgac bôliŋ daŋ yêc sac,
ma bu sêsôc andu dau sêndi, tu bu sêkêŋ iŋ yêc Yisu aŋgô-ŋga. 19 Magoc
lau daêsam sêŋgihi Yisu ahuc e ŋasawa mba. Bocdinaŋ ŋac sêpi andu
ŋapoc lôlôc si, ma sêkac poc sa. Goc sêŋwhaŋ sac ti ŋgac bôliŋ dau sip
lau daêsam ŋalhu, solop têŋ Yisu aŋgô-ŋga gi. 20 Yisu gêlic gêŋ dinaŋ
dec kêyalê bu ŋac sêkêŋ whiŋ iŋ, ma sôm têŋ ŋgac bôliŋ, "O ŋgac daôm,
kwahic dec aö wasuc am nem sac kwi."

21 Goc lau Palêsai ti lau naŋ sêndôhôŋ yomsu sic hu sem yom-galôm têŋ dau
bocdec bu, “Ŋgac dindec iŋ asa? Iŋ ndê yom sac sambuc! Anötö tigeŋ gitôm bu
suc sac kwi!” 22 Yisu kêyalê ŋac si gauc dinaŋ ma ndac ŋac, “Tu sake-ŋga mac
gauc gêm yom bocdinaŋ? 23 Mac akêŋ whiŋ dom bu aneŋ ŋaclai yêc bu wasôm
têŋ ŋgac dau bu, ‘Aö wasuc am nem sac kwi.’ Bocdinaŋ aö wasôm têŋ iŋ, ‘Tisa ma
êmsêlêŋ.’ 24 Ma têŋ ndoc mac alic aneŋ yom dau ŋandô sa, naŋ aŋyalê bu Anötö
kêŋ ŋaclai têŋ †Ŋamalac ndê Atu bu suc ŋamalac si sac kwi yêc nom whiŋ.”
Goc Yisu sôm têŋ ŋgac bôliŋ dau, “Tisa, kôc nem mbô sa, ma lhö têŋ nem andu
ndi.” 25 Ma ŋagahô ŋgac dau kalhac ŋac si aŋgô-ŋga, kôc iŋ ndê mbô sa, ma mbu
têŋ ndê andu gi ti kêpiŋ Anötö. 26 Ma lau hoŋ sêhêdaê ŋandô. Sêmpiŋ Anötö ma
sêsôm, “Acsalô lec yac dalic gêŋ kaiŋ daŋ solop!”

Yisu kêgalêm Liwai bu êŋkuc iŋ
(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)

27 Tiŋambu Yisu sa awê gi ma gêlic ŋgac kôc takis-ŋga daŋ naŋ ndê ŋaê
Liwai, ndöc ndê mala kôc takis-ŋga. Ma Yisu sôm têŋ iŋ, “Êmkuc aö!”
28 Goc Liwai tisa, hu gêŋ hoŋ siŋ yêc, ma kêkuc Yisu.
29 Tiŋambu Liwai ndê mwasiŋ atu daŋ tu Yisu-ŋga yêc iŋ ndê andu. Ma lau
sêkôc takis-ŋga daêsam, ma lau ŋatô sêndöc tebo ma seŋ gêŋ sêwhiŋ iŋlu Yisu.
30 Ma lau Palêsai ti lau †Skraib ŋatô naŋ sêmbo Palêsai si toŋ, naŋ sêlic gêŋ dau
dec sêtucdiŋ ma sêsôm têŋ Yisu ndê ŋgacsêŋomi, “Tu sake-ŋga mac aŋ ti anôm
gêŋ awhiŋ lau sêkôc takis-ŋga ti lau sac ŋatô?” 31 Ma Yisu dau ô ŋac si yom ma
s ôm, “Lau naŋ sêlic dau bu gêmbac mba, naŋ oc sêŋsalê dokta dom, magoc lau
ti gêmbac oc sêŋsalê dokta. 32 Aö gameŋ bu waŋgalêm lau naŋ sêlic dau bu lau
gitêŋ, naŋ sa dom, aö gameŋ bu waŋgalêm lau sac sa bu sênem dau kwi.”

Yao gêŋ daneŋ-ŋga-ŋga
(Mat 9:14-15; Mak 2:18-20)

33 Ma lau Palêsai ti lau Skraib dinaŋ sêsôm têŋ iŋ, “Ndoc daêsam Jon, Ŋgac
Kêku Lau-ŋga ndê sêŋomi sêhu gêŋ daneŋ-ŋga siŋ ma sêteŋ mbec, ma Palêsai si
sêŋomi sêkôm bocdinaŋ. Magoc tôm bêc hoŋ am nem ŋgacsêŋomi sênôm ti seŋ
gêŋ sêmbo.” 34 Goc Yisu sôm, “Ŋgac nem awhê-ŋga daŋ bu êŋgalêm lau sa sêmbo
sêwhiŋ iŋ bu sêneŋ mwasiŋ nem awhê-ŋga, dec oc tôm dom bu dasôm têŋ ŋac
bu sêhu gêŋ daneŋ-ŋga siŋ têŋ ndoc ŋgac dau mbo whiŋ ŋac. 35 Ŋalêŋ tigeŋ aö
gambo gawhiŋ aneŋ ŋgacsêŋomi, ma tu dinaŋ-ŋga dec sêhu gêŋ daneŋ-ŋga siŋ
dom. Tigeŋ ndoc oc meŋ, naŋ ŋacyo oc sêkôc aö su yêc ŋac, ma têŋ ndoc dinaŋ
ŋac oc ŋalôm ŋawapac, ma sêŋkuc lêŋ dahu gêŋ daneŋ-ŋga siŋ-ŋga.”

Yisu ndê yom gitôm gêŋ wakuc
(Mat 9:16-17; Mak 2:21-22)

36 Ma iŋ sôm yom gôliŋ daŋ têŋ ŋac bocdec bu, “Po akwa daŋ bu kic,
dec yac dakêc po wakuc bu dasi pi po akwa dinaŋ dom. Bu dakôm, oc

taŋyaiŋ po wakuc, ma po wakuc oc tôm po akwa dom. 37 Ma têŋ ndoc
lau sêmasaŋ wain wakuc, naŋ sêkêc sip bôc ŋamlic wain-ŋga akwa dom.
Mba. Ŋac bu sêkôm, goc wain wakuc oc hôc ŋamlic akwa kôc ma wê
niŋga. Ma bôc ŋamlic oc tisac bocdinaŋ. 38 Mba. Wain wakuc dakêc sip
bôc ŋamlic wakuc. 39 Ma lau naŋ sênôm wain akwa su, naŋ sêtec bu
sênôm wain wakuc, bu sêsôm, 'Wain akwa, iŋ ŋayham.' "

Yisu iŋ Pômdau bêc Sabat-ŋga
(Mat 12:1-8; Mak 2:23-28)

6 1 Têŋ bêc Sabat-ŋga daŋ, Yisu kêsêlêŋ mbo lôcwha naŋ gic ôm wit-
ŋga daŋ kic, ma iŋ ndê ŋgacsêŋomi sêkôc wit ŋandô ma sêŋsê ŋapa
goc seŋ ŋandô. 2 Ma Palêsai ŋatô sêlic gêŋ dau ma sêndac, "Tu sake-ŋga
mac akôm gweleŋ naŋ yac neŋ yomsu gic yao bu dakôm têŋ bêc Sabat-
ŋga dom?" 3 Ma Yisu ô yom ma sôm, "Gauc nem yom naŋ sêto yêc pi gêŋ
naŋ Kiŋ Dawid kôm. Mac asam su, me? Têŋ ndoc daŋ gêŋ yô iŋ ma lau
naŋ sêwhiŋ iŋ, 4 dec iŋ sôc Anötö ndê andu gi, ma gêŋ bolom dabuŋ naŋ
lau sêkêŋ ti da, naŋ Moses kêŋ yao bu dabuŋsiga tawasê sêneŋ. Ma iŋ kêŋ
têŋ lau naŋ sêmbo sêwhiŋ iŋ ma ŋac seŋ. Magoc lau daŋ sêŋgôliŋ yom pi
Dawid me sêsôm bu iŋ kêgilì yomsu lec dom."
5 Ma iŋ sôm têŋ ŋac, "Ŋamalac ndê Atu iŋ gêŋ hoŋ ŋadau, ma iŋ
Pômdau bêc Sabat-ŋga whiŋ."

Yisu kôm ŋgac amba balê ŋayham sa têŋ bêc Sabat-ŋga
(Mat 12:9-24; Mak 3:1-6)

6 Têŋ bêc Sabat-ŋga daŋ iŋ sôc lôm wê-ŋga daŋ gi, ma kêdôhôŋ lau. Ma
ŋgac daŋ naŋ ndê amba andô-ŋga tibalê naŋ ndöc. 7 Lau Palêsai ti lau naŋ
sêndôhôŋ yomsu naŋ sêŋsalê yom bu sêŋgôliŋ pi Yisu. Tu dinaŋ-ŋga dec
ŋac tatiŋ iŋ ŋapep bu mboe iŋ oc kôm ŋgac dau ŋayham sa têŋ bêc Sabat-
ŋga, dec ŋac oc sêsôm bu iŋ kêgilì yomsu Sabat-ŋga. 8 Yisu kêyalê ŋac si
gauc, ma sôm têŋ ŋgac amba balê, "Tisa, ma lhac lau hoŋ aŋgô-ŋga." Ma
iŋ tisa kalhac. 9 Goc Yisu sôm têŋ ŋac, "Aö bu wandac mac bu gêŋ bocke
oc êŋgilì yomsu Sabat-ŋga? Dakôm ŋayham têŋ lau, me dakôm sac têŋ
lau? Danem ŋamalac sa, me datec ŋac sêmbac ndu?" 10 Iŋ tahê ŋac hoŋ,
ma sôm têŋ ŋgac dau, "Êmatôc amam." Goc ŋgac dau kêmatôc amba, ma
amba dau ŋayham sa tiyham.
11 Magoc gêŋ dau kôm lau Palêsai ti lau Skraib atac ŋandê atu, ma ŋac
sem yomgalôm têŋ dau pi Yisu, ma pi gêŋ bocke bu sêkôm têŋ iŋ-ŋga.

Yisu kêyaliŋ aposel 12 sa
(Mat 10:1-4; Mak 3:13-19)

12 Têŋ bêc daŋ Yisu pi lôc daŋ gi bu teŋ mbec, ma tôm ôbwêc baliŋ iŋ
teŋ mbec mbo. 13 Têŋ galaŋsê bêbêc iŋ kêgalêm lau naŋ sêŋkuc iŋ sêmeŋ,

ma kêyaliŋ ŋac si lau 12 sa, ma sam ŋac bu lau †Aposel. 14 Lau Aposel dau
si ŋaê bocdec: Saimon, naŋ Yisu sam bu 'Pita,' lu asi Andru, ma Jems,
Jon, Pilip, Batolomeas, 15 Matyu, Tomas, Jems (naŋ Alpayas ndê atu),
Saimon (naŋ sêsam bu 'Ŋgac †Selot'), 16 Judas (naŋ ŋadamba iŋ ŋgac daŋ
ŋaê Jems), ma Judas Iskeriot naŋ tiŋambu oc hoc Yisu asê.

Yisu kêdôhôŋ lau ma kôm gêmbac ŋayham sa
(Mak 3:7-12)

17 Yisu ti ndê ŋgacsêŋomi sêsip akêŋ lôc sêmeŋ, ma Yisu kalhac gameŋ
gapoŋ. Ma †sêŋomi daêsam naŋ sêŋkuc Yisu, naŋ sêkac sa su sêmbo
dinaŋ. Ma lau toŋ atu akêŋ malac Jerusalem ti malac gameŋ Judia-ŋga
hoŋ, ma lau akêŋ gameŋ gwêc-ŋga naŋ yêc kêpiŋ malac Taya ma Saidon,
naŋ sêmeŋ bu sêŋgô iŋ ndê yom, ma bu iŋ kôm ŋac si gêmbac ŋayham sa.
18 Lau naŋ ŋalau sac sêmbo ŋac si ŋalôm, naŋ Yisu kôm ŋac ŋayham sa.
19 Ma lau hoŋ sêhôc sôsôwec bu sêmasec iŋ, ŋahu bu ŋaclai sa yêc Yisu,
ma kôm lau gêmbac hoŋ ŋayham sa.

Yisu ndê yom ŋatô
(Mat 5:1-12)

20 Yisu tahê iŋ ndê ŋgacsêŋomi ma sôm,
"Anötö ndê mwasiŋ gic waê mac lau ŋalôm sawa, bu iŋ gêlic ŋayham
bu kôc mac sa andöc iŋ ndê gôliŋ ŋapu.
21 Anötö ndê mwasiŋ gic waê mac lau naŋ kwahic dec gêŋ yô mac, bu
iŋ oc kêŋ gêŋ hôc mac dôŋ-ŋga.
Anötö ndê mwasiŋ gic waê mac lau naŋ kwahic dec andöc ti
tamsulu, bu iŋ oc nem malô mac e ambwac.
22 Anötö ndê mwasiŋ gic waê mac lau naŋ sêtec mac ma sêtiŋ mac, ma
sêpu mac ti sêkôm nem waêm tisac tu mac aŋkuc Ŋamalac ndê
Atu-ŋga. 23 Ahêgo daôm dom têŋ ndoc lau sêkôm bocdinaŋ, tigeŋ
atê wê ti atac ŋayham, bu Anötö oc kêŋ ŋagêyô ŋayham têŋ mac
yêc undambê. Ma gauc nem bu lau naŋ sêtec mac, naŋ si apai
sêkôm ŋalêŋ tigeŋ dinaŋ têŋ Anötö ndê lau propet ŋamata-ŋga.
24 Oyaê mac lau naŋ apo daôm sa ŋa awa ti wapa daêsam. Mac atap
nem mwasiŋ ŋayham sa têŋ têm kwahic dec-ŋga, magoc gêŋ dau
oc tôm dom bu nem mac sa têŋ têm ŋambu-ŋga.
25 Oyaê mac lau naŋ aŋ gêŋ ŋawahô kwahic dec. Tiŋambu gêŋ oc yô
mac.
Oyaê mac lau naŋ ambwac kwahic dec. Tiŋambu mac oc ataŋ
daŋgibo atu ma andöc ti tamsulu.
26 Oyaê mac lau naŋ lau hoŋ sêmpiŋ mac. Atac ŋayham tu gêŋ dinaŋ-
ŋga dom, bu ŋalêŋ tigeŋ lau Israel-ŋga si apai sêmpiŋ lau propet
tasaŋ."

Atac whiŋ mac nem ŋacyo
(Mat 5:43-48)

27 Ma Yisu sôm têŋ lau dinaŋ, “Aŋgô aneŋ yom. Atac whiŋ mac nem
ŋacyo, ma akôm ŋayham têŋ lau naŋ sêtec mac. 28 Anem mbec lau naŋ
sêpucbo mac, ma ateŋ mbec pi lau naŋ sêkôm sac têŋ mac. 29 Ŋgac daŋ bu
tap am sip alim andô daŋga, naŋ kêŋ daŋga bu iŋ ndic whiŋ. Ŋgac daŋ
bu kôc nem ŋakwê baliŋ su yêc am, naŋ êmgamiŋ nem ŋakwê ŋandô-ŋga
dom magoc kêŋ têŋ iŋ whiŋ. 30 Ŋgac daŋ bu ndac gêŋ daŋ, naŋ kêŋ têŋ
iŋ. Ma ŋgac daŋ bu kôc am nem gêŋ daŋ, naŋ ndac bu iŋ kêŋ mbu meŋ
dom. 31 Mêtê ŋayham-ŋayham naŋ mac atac whiŋ bu lau sêkôm têŋ mac,
naŋ mac daôm akôm têŋ ŋac.
32 “Lau hoŋ atac whiŋ lau naŋ atac whiŋ ŋac ô. Bocdinaŋ mac bu atac
whiŋ nem silip tawasê ma atac tec nem ŋacyo, dec mac nem mêtê hôc
gêlêc lau sac si mêtê su dom. 33 Ma lau hoŋ sêkôm ŋayham têŋ lau naŋ
sêkôm ŋayham têŋ ŋac ô, ma mac bu akôm bocdinaŋ, dec mac nem mêtê
hôc gêlêc lau sac si mêtê su dom. 34 Ma mac bu akêŋ tôp têŋ mac nem silip,
naŋ iŋ gêŋ atu dom. Mac aŋyalê su bu tiŋambu ŋac oc sêndic tôp dau. Lau
sac sêkêŋ tôp têŋ si silip, ma takwê bu ŋac sêndic tôp hoŋ mbu meŋ.
35 “Bocdinaŋ ayob daôm bu aŋkuc lau sac si mêtê dom. Atac whiŋ nem
ŋacyo, ma akôm ŋayham têŋ ŋac. Akêŋ gêŋ têŋ ŋac, ma ahêgo daôm dom
pi ndoc bocke ŋac oc sêkêŋ gêŋ dau mbu meŋ-ŋga. Tu dinaŋ-ŋga Anötö,
Ŋaclai ti Ŋawasi Ŋadau oc kêŋ ŋaôli ŋayham atu têŋ mac, ma sam mac
bu iŋ ndê atui awhê ma ŋgac. Bu Anötö dau kêmwasiŋ lau sac ma lau
naŋ sem daŋge iŋ dom, naŋ sêwhiŋ. 36 Bocdinaŋ tamwalô lau hoŋ, tôm
Damam undambê-ŋga tawalô lau.”

Yom datoc asidôwai sa-ŋga
(Mat 7:1-5)

37 Ma Yisu sôm, “Anem dôhôŋ lau si lêŋ ti sakiŋ tu bu alic lau ŋatô sac
ŋambwa, me tu bu apu ŋac-ŋga dom. Mac bu akôm, dec Anötö oc lic mac
sac ma pu mac tu mac nem lêŋ ti sakiŋ-ŋga boc-dinaŋ. Asuc lau si sac
kwi, ma Anötö oc suc mac nem kwi boc-dinaŋ. 38 Têŋ ndoc mac bu anem
lau ŋatô sa, naŋ akêŋ gêŋ têŋ ŋac ti nem ŋalôm sambuc, ma boc-dinaŋ
Anötö oc kêŋ gêŋ hôc gêlêc su têŋ mac e meŋhu ma êŋsalê mac ahuc. Bu
Anötö oc êmwasiŋ mac, gitôm mac amwasiŋ lau.”
39 Ma Yisu sôm yom gôliŋ daŋ bocdec, “Ŋgac tapec gitôm bu wê tapec
daŋ dom. Mba! Iŋlu lu-lu oc sêpeŋ sêsip sê sêndi. 40 Ma kwapuc daŋ oc
hôc gêlêc gwalam akwa naŋ kêdôhôŋ iŋ, naŋ dom. Magoc kwapuc hoŋ
naŋ sêndôhôŋ gêŋ hoŋ e tidôŋ ŋac, naŋ oc sêtôm ŋac si kêdôhôŋwaga.
41 “Tu sake-ŋga am hêgo daôm tu gêŋ golop sauŋ naŋ yêc nem asidôwa
tandô, tigeŋ gêŋ golop atu naŋ yêc am daôm tanôm, naŋ am gêlic apu?

42 Ma bocke am oc sôm têŋ nem asidôwa, ‘Aneŋ asidôwa, aö bu wakôc
gêŋ golop naŋ yêc am tanôm, naŋ sa,’ magoc gêŋ golop atu naŋ pôc am
daôm tanôm ahuc, naŋ am gêlic dom? Am ŋgac tim yom lau-ŋga! Gêŋ
ŋamata-ŋga kôc gêŋ golop sa yêc daôm tanôm e tanôm ŋawa sa, goc
tiŋambu kôc gêŋ golop sauŋ naŋ yêc nem asidôwa tandô, naŋ sa.”

Lau si mêtê whê ŋac sa bu ŋayham me sac
(Mat 7:16-19; 12:33-35)

43 Ma Yisu sôm, “A ŋayham daŋ oc nem ŋandô sac dom, ma a sac
oc nem ŋandô ŋayham dom. 44 Dalic ŋandô naŋ a tidau-tidau sem, ma
bocdinaŋ yac taŋyalê bu a ŋayham me sac. Gitôm dom bu dahiŋ ŋandô
ŋayham yêc a sac. 45 Ma ŋalêŋ tigeŋ, yom naŋ lau sêsôm, naŋ tôc gêŋ
bocke naŋ hôc ŋac si ŋalôm ahuc, naŋ asê. Mêtê ti gauc ŋayham yêc lau
ŋayham si ŋalôm, ma bocdinaŋ sêkôm mêtê ŋayham. Ma mêtê ti gauc sac
yêc lau sac si ŋalôm, dec sêkôm sac.”

Yom gôliŋ pi ŋgac sêkwê andu-ŋga lu
(Mat 7:24-27)

46 “Tu sake-ŋga mac asam aö bu, ‘Pômdau, Pômdau,’ tigeŋ mac daŋam
wambu aneŋ yom dom? 47 Ŋamalac naŋ têŋ aö meŋ ma ŋgô aneŋ yom,
ma daŋga wambu yom dau, naŋ aö bu wawhê iŋ sa têŋ mac. 48 Iŋ gitôm
ŋgac kwê andu-ŋga naŋ kwê sê baliŋ sip nom ŋaŋga, ma kêŋ hoc kêgapiŋ
alhö dôŋ têŋ ndoc iŋ kêsuhuŋ sip sê baliŋ dinaŋ. Têŋ ndoc uhô-ŋga, bu
hêc meŋ hôc pi andu dau, magoc andu dau kalhac ŋaŋga, bu iŋ kwê
ŋapep. 49 Magoc ŋamalac naŋ ŋgô aneŋ yom ma daŋga wambu dom, naŋ
gitôm ŋgac naŋ kwê andu, magoc kêŋ alhö sip nom ŋalôm gi dom. Têŋ
ndoc uhô-ŋga, bu hêc ma hôc pi ndê andu e ŋagahô eŋ andu dau ku sa
ma tisac sambuc.”

Ŋgac bata siŋ-ŋga daŋ kêŋ whiŋ ŋaŋga
(Mat 8:5-13)

7 1 Yisu gic bata yom naŋ iŋ kêdôhôŋ têŋ lau toŋ atu dinaŋ, goc sôc
malac Kapenaom gi. 2 Ma ŋgac bata Rom-ŋga naŋ gêm gôliŋ lau
siŋ-ŋga 100, naŋ mbo malac dau. Iŋ ndê ŋgac akiŋ daŋ naŋ iŋ tac whiŋ
kêlêc, naŋ gêmbac e kêpiŋ bu mbac ndu. 3 Ma iŋ ŋgô Yisu ŋawaê, dec
kêkiŋ lau bata Israel-ŋga ŋatô sêtêŋ iŋ si, bu sêndac iŋ bu meŋ ma kôm iŋ
ndê ŋgac akiŋ ŋayham sa. 4-5 Ŋac sêhôc asê têŋ Yisu, ma sêsôm têŋ iŋ bu,
“Ŋgac bata siŋ-ŋga dinaŋ iŋ ŋgac ŋayham, ma iŋ tac whiŋ yac lau Israel-
ŋga. Iŋ gêm yac sa tu akwê yac mba lôm wê-ŋga. Boc-dinaŋ yac ateŋ am
bu nem iŋ sa.”
6 Goc Yisu whiŋ ŋac gi. Iŋ meŋ suŋ sa têŋ andu, ma ŋgac bata siŋ-ŋga
dau kêkiŋ ndê silip ŋatô bu sêsôm têŋ iŋ, “Pômdau, ŋgac bata siŋ-ŋga dau

sôm bu iŋ tec bu kêŋ ŋawapac têŋ am. Iŋ sôm bu am ŋgac tiwaê naŋ hôc
gêlêc iŋ su, dec iŋ maya bu am têŋ iŋ ndê andu ndi. 7 Tu dinaŋ-ŋga iŋ dau
têŋ am meŋ dom. Tigeŋ iŋ sôm bu iŋ kêyalê su bu am ŋgac ti ŋaclai atu,
ma bocdinaŋ dec am gitôm bu sôm ŋa awham ŋambwa, dec iŋ ndê ŋgac
akiŋ oc ŋayham sa. 8 Bu iŋ dau daŋga wambu lau naŋ si ŋaclai hôc gêlêc
iŋ ndê, ma iŋ ndê lau siŋ-ŋga daŋga wambu iŋ. Iŋ bu sôm têŋ daŋ, 'Am
ndi,' dec iŋ oc ndi. Ma iŋ bu sôm têŋ daŋ, 'Mweŋ!' dec iŋ oc meŋ. Ma iŋ
bu sôm têŋ ndê ŋgac akiŋ bu kôm gêŋ daŋ, dec iŋ oc kôm."
9 Yisu ŋgô ŋgac bata siŋ-ŋga ndê yom dinaŋ e hêdaê. Iŋ kac dau kwi ma
sôm têŋ lau toŋ atu naŋ sêŋkuc iŋ, "Aö wasôm têŋ mac bu yêc lau Israel-
ŋga hoŋ aö gatap ŋac si daŋ naŋ kêŋ whiŋ ŋaŋga gitôm ŋgac Rom-ŋga
dinaŋ, naŋ sa dom."
10 Ma tiŋambu ŋgac bata siŋ-ŋga ndê lau sêmbu sêtêŋ iŋ ndê andu si,
ma sêtap sa bu ŋgac akiŋ dau ŋayham sa su.

Yisu uŋ ŋgac daŋ naŋ mbac ndu su, naŋ sa

11 Bêc ŋatô giŋga su, ma Yisu têŋ malac Nein gi, ma iŋ ndê ŋgac-sêŋomi
ti lau daêsam sêwhiŋ iŋ si. 12 Têŋ têm iŋ meŋ kêpiŋ malac dau ŋagatam,
iŋ gêlic lau ŋatô sêsa sêmeŋ, sêmbalaŋ ŋgac batê daŋ bu sêŋsuhuŋ iŋ.
Ŋgac batê dinaŋ dinda iŋ awhê sawa naŋ ndê balêkoc ŋatô mbasi. Ma
lau malac-ŋga daêsam sêwhiŋ dinda sêsa sêmeŋ. 13 Pômdau gêlic dinda,
ma tawalô iŋ ŋandô, goc sôm, "Am taŋ dom." 14 Goc iŋ têŋ ŋac gi, ma
kêmasec sasac naŋ ŋgac batê yêc. Ma lau naŋ sêhôc sasac, naŋ sêlhac teŋ.
Ma iŋ sôm, "Aneŋ balê, aö wasôm têŋ am bu tisa!" 15 Ma ŋgac dau tisa
ndöc, ma gic hu sôm yom. Goc Yisu kêŋ iŋ mbu têŋ dinda gi. 16 Gêŋ dinaŋ
kôm lau hoŋ sêtöc dau atu, ma ŋac sic hu sêmpiŋ Anötö. Ŋatô sêsôm,
"Propet atu daŋ hôc asê yac." Ma ŋatô sêsôm, "Anötö kêlhiŋ iŋ ndê lau
yac siŋ dom, iŋ gêm yac sa." 17 Ma tiŋambu ŋawaê pi gêŋ naŋ Yisu kôm,
naŋ gêm gameŋ Judia-ŋga ma gameŋ ŋamakê-ŋga hoŋ ahuc.

Yisu sôm yom pi Jon, Ŋgac Kêku Lau-ŋga
(Mat 11:2-18)

18 Têŋ ndoc dinaŋ Jon, Ŋgac Kêku Lau-ŋga ndöc gapocwalô, ma iŋ ndê
sêŋomi sic miŋ têŋ iŋ pi gêŋ hoŋ naŋ Yisu kôm. Goc Jon kêyaliŋ iŋ ndê
sêŋomi lu sa, 19 ma kêkiŋ iŋlu sêtêŋ Yisu si, bu sêndac iŋ, "Anötö gic bata
têŋ yac bu oc êŋkiŋ Mesaya. Am daôm dinaŋ, me yac oc akêŋ bataŋ ŋgac
daŋ tiyham?"
20-21 Têŋ ndoc ŋgac lu dinaŋ sêhôc asê Yisu, iŋ gêm gweleŋ mbo, ma kôm
lau daêsam ŋayham sa, lau gêmbac ma lau ti ŋalau sac. Ma iŋ kôm lau tapec
daêsam si tandô po asê. Ma iŋlu sêsôm têŋ iŋ, "Jon, Ŋgac Kêku Lau-ŋga kêkiŋ
alu atêŋ am ameŋ, bu andac am bu am Mesaya dau, me yac oc akêŋ bataŋ
ŋgac daŋ tiyham?" 22 Goc Yisu ô iŋlu si yom ma sôm, "Amlu ambu andi ma

asôm yom têŋ Jon pi mêtê naŋ amlu aŋgô aö gahoc asê, ma pi gêŋ naŋ amlu alic aö gakôm. Lau tapec sêlic gameŋ tiyham, lau bôliŋ sêŋsêlêŋ tiyham, lau ti gêmbac leprasi si ŋamlic ŋawasi sa, lau daŋgasuŋ bic sêŋgô yom tiyham, lau batê sêtisa, ma lau ŋalôm sawa sêŋgô ŋawaê ŋayham. 23 Aŋgô! Lau naŋ atac lu-lu tu aö-ŋga dom, naŋ oc sêtap Anötö ndê mwasiŋ sa."

24 Ŋgac lu naŋ Jon kêkiŋ, naŋ sêhu Yisu siŋ ma sêmbu si, goc Yisu sôm yom pi Jon têŋ lau toŋ atu, ma ndac ŋac bocdec bu, "Têŋ ndoc mac asa atêŋ Jon yêc gameŋ sawa a, naŋ mac gauc gêm bu atap ŋamalac kaiŋ bocke sa? Mac bu alic ŋgac gauc babalê, gitôm gakoc naŋ mbu kêwic, a? 25 Mac asa a bu alic ŋgac naŋ sôc ŋakwê ŋayham, a? Mba! Lau naŋ sêsôc ŋakwê ŋayham ma seŋ gêŋ ŋayham, naŋ sêmbo gameŋ ŋayham gitôm kiŋ si andu. 26 B ocdinaŋ dec aö bu wandac mac, bu mac asa a bu alic sake? Bu alic propet daŋ? Yomandô! Iŋ propet daŋ, ma iŋ hôc gêlêc propet hoŋ su. 27 Propet akwa daŋ to yom naŋ Anötö sôm têŋ Mesaya bocdec bu, *'Aö waŋkiŋ aneŋ ŋgac aheŋ-ŋga muŋ am, bu êmasaŋ am nem seŋ.'* Y om pi ŋgac aheŋ-ŋga dau hêganôŋ Jon solop. 28 Ŋamalac naŋ dinda nom-ŋga sêkôc ŋac, naŋ si daŋ hôc gêlêc Jon su dom. Tigeŋ aö wasôm têŋ mac, bu lau hoŋ naŋ sêsôc Anötö ndê gôliŋ ŋapu su, lau tiwaê, ma lau waêmba bocdinaŋ, naŋ hoŋ sêhôc gêlêc Jon su yêc Anötö aŋgô-ŋga."

29 Lau daêsam naŋ sêŋgô Yisu ndê yom dinaŋ, ma lau sêkôc takis-ŋga sêwhiŋ, naŋ sêtôc asê bu sêlic Anötö ndê lêŋ bu lêŋ solop eŋ. Ŋahu bu muŋ-ŋga, têŋ ndoc Jon gêm mêtê ma kêku lau mbo, naŋ sêkôc iŋ ndê yom sa ma sêliŋ saŋgu. 30 Tigeŋ lau Palêsai ti gwalam akwa yomsu-ŋga sêkôc Jon ti iŋ ndê yom sa dom, ma sêliŋ iŋ ndê saŋgu dom, dec tôc asê bu sêtec Anötö ndê lêŋ naŋ Jon tôc têŋ ŋac.

31 Ma Yisu gic têku yom ma sôm, "Lau têm dindec-ŋga ŋac lau kaiŋ bocke? Aö wanem dôhôŋ pi gêŋ sake tu bu wawhê ŋac si lêŋ sa-ŋga? 32 Ŋac sêtôm balêkoc naŋ sêkôc whê sêmbo malac lôm, naŋ sêtucdiŋ ŋac si silip ŋatô ma sêsôm, 'Têŋ ndoc naŋ yac ac oŋ bu datê wê, naŋ mac atec. Ma têŋ ndoc yac am wê daŋgibo-ŋga, naŋ mac atec bu ataŋ awhiŋ.' 33 Ma mac lau têm dindec-ŋga bocdinaŋ. Jon, Ŋgac Kêku Lau-ŋga meŋ ma gêŋ gêŋ ŋayham dom, ma nôm wain dom, ma mac asôm bu ŋalau sac daŋ mbo iŋ ndê ŋalôm. 34 Ma Ŋamalac ndê Atu meŋ hôc asê, ma gêŋ gêŋ ŋayham ti nôm wain, ma mac asôm bu iŋ ŋgac gêŋ gêŋ ti nôm wain ŋawahô-ŋga, ma iŋ hê silip têŋ lau sac ti lau sêkôc takis-ŋ ga. Bocdinaŋ, mac lau têm dindec-ŋga atôm balêkoc naŋ sêkôm tô aŋiŋ ŋapaŋ. 35 Tigeŋ Anötö ndê gauc hôc gêlêc gêŋ hoŋ, ma iŋ ndê lau sêŋyalê bu iŋ ndê lêŋ iŋ lêŋ solop."

Awhê daŋ kêc bu ŋamalu pi Yisu gahi
(Mat 26:6-13; Mak 14:3-9; Jon 12:1-8)

36 Palêsai daŋ ŋaê Saimon kêgalêm Yisu bu neŋ gêŋ whiŋ iŋ, dec Yisu sôc iŋ ndê andu gi, ma ndöc tebo bu neŋ gêŋ. 37 Yêc malac dinaŋ, awhê

sac daŋ mbo. Iŋ ŋgô ŋawaê bu Yisu ndöc Palêsai ndê andu dinaŋ, dec kôc
bu ŋamalu ŋayham sip kac daŋ, ma têŋ andu dau gi. 38 Iŋ pôŋ haduc yêc
Yisu gahi-ŋga ma taŋ, ma iŋ ndê tasulu sip Yisu gahidômbwê. Goc iŋ puŋ
Yisu gahi ŋa kêclauŋ, ŋgutô iŋ gahi, ma mbac gêŋ malu dau pi iŋ gahi.
39 Saimon gêlic gêŋ dau, ma gauc gêm yêc dau, "Ŋgac dindec iŋ bu propet
daŋ, dec iŋ oc êŋyalê bu awhê naŋ kêmasec iŋ, naŋ awhê sac daŋ." 40 Yisu
kêyalê yom naŋ Saimon gauc gêm, goc sôm, "Saimon, aö bu wasôm yom
daŋ têŋ am." Ma Saimon ô yom ma sôm, "Kêdôhôŋwaga, sôm."
41 Goc Yisu sôm yom gôliŋ daŋ bocdec bu, "Ŋgac lu sêkôc tôp yêc ŋgac
ti lêlôm. Ŋgac daŋ ndê tôp gitôm †denarii 500 ma daŋ ndê tôp gitôm
denarii 50. 42 Iŋlu si mone sêndic tôp-ŋga mbasi, dec iŋ hu iŋlu si tôp
ŋayom siŋ. Am gauc gêm bocke? Iŋlu si asa oc atac whiŋ ŋgac dau hôc
gêlêc?" 43 Ma Saimon sôm, "Ŋgac naŋ kôc tôp atu, naŋ." Ma Yisu sôm,
"Am sôm solop." 44 Goc iŋ kac dau kwi, tahê awhê dinaŋ, ma sôm têŋ
Saimon, "Aö gasôc am nem andu gameŋ, magoc am kêŋ bu têŋ aö bu
waŋgwasiŋ gahiŋ-ŋga tôm lau Israel-ŋga si gêbôm dom. Tigeŋ lic awhê
dec. Iŋ ndê tasulu kôm aö gahiŋ ŋamaim sa, ma iŋ puŋ aö gahiŋ ŋa
kêclauŋ. 45 Am ŋgutô aö dom, tigeŋ awhê dec ŋgutô aö gahiŋ ŋapaŋ.
46 Am kêc olib ŋakwi pi aö ŋagôlôŋ dom, tigeŋ iŋ kêc bu ŋamalu pi aö
gahiŋ. 47 Bocdinaŋ aö wasôm têŋ am bu awhê dindec kêyalê bu Anötö suc
iŋ ndê sac daêsam kwi, ma bocdinaŋ iŋ atac whiŋ aö ŋandô. Tigeŋ lau
naŋ gauc gêm bu ŋac si sac atu dom, naŋ oc atac whiŋ iŋ naŋ bu suc ŋac
si sac kwi, naŋ ŋandô dom."
48 Ma Yisu sôm têŋ awhê dau, "Aö gasuc am nem sac kwi su." 49 Ma
ŋacleŋ ŋatô naŋ sêndöc sêwhiŋ, naŋ sêsôm têŋ dandi, "Ŋgac dindec iŋ
ŋgac kaiŋ bocke, dec iŋ suc sac kwi?" 50 Tigeŋ Yisu sôm têŋ awhê dau,
"Am nem kêŋ whiŋ gêm am si. Lhö ti atac malô ndi."

Lauwhê daêsam sêŋkuc Yisu

8 1 Tiŋambu Yisu golom malac atu-tu ti sauŋ-sauŋ, ma gêm mêtê ma
hoc ŋawaê ŋayham asê pi Anötö ndê gôliŋ. Ma †ŋgacsêŋomi 12 2 ti
lauwhê daêsam sêŋsêlêŋ sêwhiŋ iŋ. Lauwhê dinaŋ ŋatô Yisu soc ŋalau
sac su yêc ŋac, ma ŋatô iŋ kôm ŋac si gêmbac ŋayham sa. Ŋac si daŋ
iŋ Maria Magadala, naŋ Yisu soc ŋalau sac 7 su yêc iŋ. 3 Ma awhê daŋ
iŋ Joana, naŋ ndê akweŋ Kusa yob Herod ndê andu. Maria lu Joana,
ma Susana, ma lauwhê daêsam sêŋkuc Yisu ma sêkêŋ si awa ti wapa tu
sênem iŋ ti ndê ŋgacsêŋomi sa-ŋga.

Yom gôliŋ pi ŋgac kêbalip wit ŋawhê
(Mat 13:1-9; Mak 4:1-9)

4 Têŋ têm daŋ lau toŋ atu sêtêŋ Yisu sêmeŋ, ma lau akêŋ malac hoŋ
yêc gameŋ Galili-ŋga sêmbo sêwhiŋ. Ma Yisu sôm yom gôliŋ daŋ bocdec

bu, 5 "Ŋgac daŋ sa gi bu êmbalip wit ŋawhê yêc ndê ôm, ma têŋ ndoc iŋ
kêbalip gêŋ dau, naŋ ŋatô sêpeŋ sêsip seŋ, dec lau sêkwê dôŋ ma mbac
lôlôc-ŋga sêsip sêmeŋ ma seŋ su. 6 Ma ŋawhê ŋatô sêpeŋ sêsip gameŋ
hoc-hoc, ma têŋ têm sêpo sêpi sêmeŋ, naŋ sem bôliŋ, bu nom dau tibasô.
7 Ŋawhê ŋatô sêpeŋ sêsip kwaŋ ti ŋakwa ŋalôm, ma têŋ ndoc sêpo sêpi
sêmeŋ, naŋ kwaŋ pi whiŋ e yaŋ gêŋ dau ndu. 8 Ma ŋawhê ŋatô sêpeŋ
sêsip nom ŋayham, ma sêpo sêpi sêmeŋ e sem ŋandô gitôm 100." Yisu gic
bata yom gôliŋ dau, goc sôm, "Asa bu daŋgasuŋ yêc, naŋ ŋgô aneŋ yom!"

Yisu whê yom gôliŋ wit ŋawhê-ŋga ŋahu sa
(Mat 13:10-23; Mak 4:10-20)

9 Tiŋambu Yisu ndê ŋgacsêŋomi sêndac iŋ bu whê yom gôliŋ dinaŋ
ŋahu sa. 10 Ma iŋ sôm, "Anötö ndê gôliŋ ŋalêŋ ŋahu sip ŋalôm gi. Iŋ
kêyaliŋ mac sa bu aŋyalê ŋahu dau, magoc aö wasôm yom têŋ lau ŋatô
ŋa yom gôliŋ ŋambwa. Tôm yom naŋ sêto yêc, naŋ sôm, *'Ŋac sêlic gêŋ naŋ
aö gakôm, naŋ ŋapaŋ, magoc ŋac si gauc sa dom. Ma ŋac sêŋgô aneŋ yom
ŋapaŋ, tigeŋ ŋac sêŋyalê ŋahu dom.' "*
11 Goc Yisu sôm, "Yom gôliŋ dau ŋahu bocdec. Yom pi wit ŋawhê naŋ
hêganôŋ Anötö ndê yom. 12 Wit ŋawhê naŋ sêpeŋ sêsip seŋ, naŋ hêganôŋ
lau naŋ sêŋgô Anötö ndê yom, magoc Sadaŋ meŋ ma kêgaho yom dau
su yêc ŋac si ŋalôm, tu bu ŋac sêkêŋ whiŋ dom, ma sêtap Anötö ndê
mwasiŋ nem ŋac si-ŋga sa dom. 13 Ma yom pi wit ŋawhê naŋ sêpeŋ sêsip
gameŋ hoc-hoc, naŋ hêganôŋ lau naŋ sêŋgô Anötö ndê yom ma sêkôc sa
ti atac ŋayham, tigeŋ gitôm gêŋ ŋawhê naŋ ŋawakac mba, dec lau dinaŋ
sêkêŋ whiŋ ŋasawa sauŋ, magoc lêtôm meŋ ku ŋac dulu. 14 Ma yom pi wit
ŋawhê naŋ sêpeŋ sêsip kwaŋ ti ŋakwa ŋalôm, naŋ hêganôŋ lau naŋ sêŋgô
Anötö ndê yom, magoc ŋawapac ma mone ti gêŋ ŋayham-ŋayham nom-
ŋga gêm ŋac si ŋalôm ahuc, ma ŋac si ŋandô mbasi. 15 Tigeŋ wit ŋawhê
naŋ sêpeŋ sêsip nom ŋayham, naŋ hêganôŋ lau ti ŋalôm ŋawasi, naŋ
sêŋgô Anötö ndê yom ma sêkôc sa tidôŋ yêc si ŋalôm, ma sêlhac ŋaŋga
ŋapaŋ ma sem ŋandô daêsam."

Dasiŋ lam ŋawê kwi dom
(Mak 4:21-25)

16 Ma Yisu sôm yom daŋ bocdec bu, "Yac datuŋ lam asê tu bu dasiŋ
kwi sip lôŋ ŋalôm, me dakêŋ sôc sasac ŋapu dom. Mba! Taŋkiŋ êŋgalêŋ
ŋalhu, bu lau naŋ sêsôc sêmeŋ, naŋ sêlic ŋawê. 17 Ma ŋalêŋ tigeŋ, yom
naŋ yêc siŋ dau, ma yom naŋ ŋahu sip ŋalôm gi, naŋ oc meŋ sa tiawê.
18 "Bocdinaŋ akôc gauc ŋapep pi Anötö ndê yom naŋ mac aŋgô. Asa
naŋ kôc Anötö ndê yom sa sip ndê ŋalôm e tidôŋ, naŋ Anötö oc kêŋ
ŋagauc daêsam têŋ iŋ. Magoc asa naŋ gauc gêm bu iŋ kôc Anötö ndê yom
sa su, tigeŋ iŋ kôc sa tidôŋ dom, naŋ Anötö oc kôc yom dau su yêc iŋ."

Yisu dinda ti asii
(Mat 12:46-50; Mak 3:31-35)

19 Yisu ndöc andu daŋ, ma iŋ dinda ti asii sêmeŋ bu sêlic iŋ. Magoc lau
daêsam sêmbo sêwhiŋ iŋ, ma gitôm dom bu sêtigasuc iŋ. 20 Ma ŋamalac
daŋ sôm têŋ Yisu, "Am dinam ti asimi sêmbo awê, ma ŋac bu sêlic am."
21 Magoc Yisu ô yom ma sôm, "Lau naŋ sêŋgô Anötö ndê yom ma daŋga
wambu ŋapep, naŋ sêti aö dinaŋi ti asiŋi."

Yisu kôm bu ŋampoŋ timalô
(Mat 8:23-27; Mak 4:35-41)

22 Têŋ bêc daŋ Yisu sôm têŋ iŋ ndê ŋgacsêŋomi, "Dapi bugictoŋ
ŋadaŋga dandi," goc iŋ pi waŋ daŋ whiŋ ŋac, ma sêsa si. 23 Sêlac waŋ
sêmbo, ma Yisu yêc bêc yêc. Ma mbu puc atu dec gêli bu sa ma ŋampoŋ
gic sip waŋ e kêpiŋ bu waŋ pac. 24 Dec sêtêŋ Yisu si, sêuŋ iŋ sa ma sêsôm,
"Ŋadau, ŋadau, yac oc dandiŋaŋ!" Ma Yisu tisa ma sôm yom ŋaŋga têŋ
mbu ti bu ŋampoŋ, dec ŋampoŋ dau timalô, ma gameŋ ŋaŋeŋ sa. 25 Ma
Yisu sôm têŋ ŋac, "Tu sake-ŋga mac akêŋ whiŋ gwalec?" Ma ŋac sêtöc
dau ti sêhêdaê, ma sêsôm têŋ dandi, "Ei! Iŋ ŋgac dec asa? Iŋ gitôm bu kêŋ
yatu gêŋ hoŋ, ma mbu ti bu ŋampoŋ sêwhiŋ, ma sêsôc iŋ ndê yom ŋapu!"

Yisu kôm ŋgac ti ŋalau sac ŋayham sa
(Mat 8:28-34; Mak 5:1-20)

26 Sêlac e sêhôc asê lau Gerasa-ŋga si gameŋ naŋ yêc Bugictoŋ Galili-
ŋga ŋadaŋga mbu têŋ gameŋ ac pi-ŋga. 27 Yisu sip baö gi, ma ŋgac daŋ
akêŋ malac atu naŋ yêc gameŋ dinaŋ, naŋ têŋ iŋ meŋ. Iŋ ŋgac naŋ ŋalau
sac sêmbo iŋ ndê ŋalôm. Ŋasawa baliŋ su ŋgac dau sôc ŋakwê dom, ma
ndöc andu dom, magoc mbo ôm sêhô-ŋga. 28-29 Ndoc daêsam ŋalau sac
sêkôc iŋ dôŋ, ma lau sêŋsahê bu sêsô iŋ amba ti gahi dôŋ ŋa sen ŋaŋga
ma sêyob iŋ. Magoc têm hoŋ iŋ hê sen kic, ma ŋalau sac sêwê iŋ sa
gameŋ sawa gi. Têŋ ndoc iŋ gêlic Yisu meŋ, naŋ iŋ mbwêc ma hu dau sip
nom yêc iŋ aŋgô-ŋga. Ma Yisu gic atu ŋalau sac bu sêhu ŋgac dau siŋ, goc
ŋalau daŋ ta yom ti ŋaŋga, "Yisu, Anötö Ŋaclai ti Ŋawasi Ŋadau ndê Atu,
am bu kôm sake têŋ aö? Aö wateŋ am bu kôm aö ŋayom dom!" 30 Goc
Yisu ndac ŋalau sac, "Am nem ŋaê asa?" Ŋalau sac daêsam sêmbo ŋgac
dau ŋalôm, ma tu dinaŋ-ŋga ŋac si daŋ ô Yisu ndê yom ma sôm, "Aneŋ
ŋaê 'Toŋ Atu.' " 31 Ma ŋalau sac h oŋ dinaŋ sêteŋ Yisu tidim daêsam, bu
êŋkiŋ ŋac sêsip suŋ baliŋ sac naŋ sêsam bu Abis,[f] naŋ sêndi dom.
32 Têŋ têm dinaŋ bôc toŋ atu seŋ gêŋ sêmbo lôc ŋapu yêc gameŋ dinaŋ,
ma ŋalau dau sêteŋ Yisu bu êŋkiŋ ŋac sêsôc bôc dinaŋ si ŋalôm, ma Yisu

---

[f] **8:31** Suŋ baliŋ sac (Abis) - alic Rev 9:1.

gôlôc. 33 Goc ŋalau sac sêhu ŋgac dinaŋ siŋ ma sêsôc bôc si ŋalôm si. Ma
bôc hoŋ sênti sêsip salic sac ma sêsip bugictoŋ ŋalôm si, ma bu kô ŋac
sêmbac ndu. 34 Têŋ ndoc lau sêyob bôc-ŋga sêlic gêŋ dau, naŋ sêlhö si,
ma sic miŋ pi gêŋ dau têŋ lau naŋ sêmbo malac atu ti gameŋ ŋamakê-
ŋga. 35 Ma lau hoŋ sêsa si bu sêlic gêŋ naŋ Yisu kôm. Têŋ têm sêhôc asê
iŋ, naŋ sêlic ŋgac naŋ iŋ soc ŋalau sac su yêc iŋ, naŋ ndöc Yisu gahi-
ŋga. Sêlic bu iŋ ndê gauc ŋawa sa, ma iŋ sôc ŋakwê sa tiyham, dec sêtöc
dandi. 36 Lau naŋ sêlic gêŋ dau, naŋ sic miŋ têŋ ŋac pi ŋalêŋ naŋ Yisu
kôm ŋgac ti ŋalau sac ŋayham sa. 37 Ma lau Gerasa-ŋga hoŋ sêndac Yisu
bu hu ŋac siŋ, bu ŋac sêtöc dau atu. Goc Yisu pi waŋ ma bu lhö ndi. 38 Ma
ŋgac naŋ ŋalau sac sêhu iŋ siŋ, naŋ teŋ Yisu ŋaŋga bu whiŋ iŋ ndi, magoc
Yisu kêkiŋ iŋ sa gi ma sôm, 39 "Am mbu têŋ am nem andu ndi, ma ndic
miŋ gêŋ hoŋ naŋ Anötö kôm têŋ am." Goc ŋgac dau kölhö gi, ma gic miŋ
têŋ lau hoŋ naŋ sêmbo malac atu dinaŋ, pi gêŋ atu naŋ Yisu kôm têŋ iŋ.

Yisu kôm awhê lu ŋayham sa
(Mat 9:18-26; Mak 5:21-43)

40 Lau daêsam sêhôŋ Yisu sêmbo gameŋ Galili-ŋga, ma têŋ têm iŋ
mbu akêŋ bugictoŋ ŋadaŋga meŋ, naŋ sêkôc iŋ sa ti atac ŋayham. 41 Ma
ŋgac bata daŋ, naŋ yob lôm wê-ŋga yêc gameŋ dinaŋ, naŋ meŋ hôc asê
Yisu. Iŋ ndê ŋaê Jairas, ma iŋ hu dau sip nom yêc Yisu aŋgô-ŋga, ma teŋ
iŋ ŋaŋga bu têŋ iŋ ndê andu ndi, ma nem iŋ ndê atuwê sa. 42 Bu iŋ ndê
atuwê tigeŋ, naŋ ndê yala gitôm 12, naŋ gêmbac atu e kêpiŋ bu mbac
ndu. Bocdinaŋ Yisu whiŋ iŋ gi.

Iŋ kêsêlêŋ mbo seŋ, ma lau toŋ atu sêŋgihi iŋ ahuc. 43 Lau toŋ dinaŋ
si daŋ iŋ awhê naŋ gêm dac ŋapaŋ tôm yala 12 su, magoc ŋamalac daŋ
gitôm bu nem iŋ sa dom. 44 A whê dau meŋ kêsêlêŋ mbo Yisu ŋambu-ŋga,
ma kêmasec iŋ ndê ŋakwê sip ŋadali. Ma ŋagahô iŋ ndê dac sa tiyham
dom. 45 Têŋ dinaŋ Yisu ndac, "Asa kêmasec aö?" Lau daŋ sêsôm dau asê
dom, ma Pita sôm, "Aneŋ ŋadau, lau toŋ dindec sêwhiŋ yac sêkôm am si."
46 Magoc Yisu sôm, "Ŋamalac daŋ kêmasec aö, bu aö kayalê bu aneŋ ŋaclai
ŋatô sa gi." 47 Awhê dinaŋ kêyalê bu iŋ gitôm dom bu siŋ dau, dec tigasuc
Yisu. Iŋ kêtitec, ma hu dau sip nom gi. Ma yêc lau hoŋ aŋgô-ŋga, iŋ whê sa
bu iŋ kêmasec Yisu tu bu ŋayham sa-ŋga, ma bu têŋ ndoc iŋ kêmasec iŋ,
naŋ ŋagahô iŋ ŋayham sa. 48 Ma Yisu sôm têŋ iŋ, "O aneŋ bawhê, am nem
kêŋ whiŋ aö dec kôm am ŋayham sa. Am lhö ti atac malô ndi."

49 Yisu sôm yom dinaŋ mbo, ma ŋgac daŋ meŋ akêŋ Jairas ndê andu,
ma sôm têŋ Jairas, "Am atômwê mbac ndu su, dec kêŋ ŋawapac têŋ
Kêdôhôŋwaga dau dom." 50 Yisu ŋgô yom dinaŋ, magoc iŋ sôm têŋ Jairas,
"Töc daôm dom. Kêŋ whiŋ, ma iŋ oc ŋayham sa."

51-53 Têŋ ndoc sêhôc asê Jairas ndê andu, naŋ sêlic lau daêsam sêhu
daŋgibo asê ma sêtaŋ sêmbo. Goc Yisu sôm, "Mac ataŋ dom! Iŋ mbac

ndu dom, iŋ yêc bêc yêc.” Magoc ŋac sêmbwac iŋ, bu sêŋyalê bu bawhê
dau mbac ndu su. Tigeŋ Yisu kalhac lau hoŋ ahuc sêmbo awê, ma kôc
Pita, Jems ma Jon, ma bawhê dau damba lu dinda, sêwhiŋ iŋ ma sêsôc
andu si. 54 Ma iŋ kêm bawhê dau sip amba ma sôm, “Aneŋ bawhê, tisa!”
55 Goc bawhê dau tali sa tiyham, ma ŋagahô iŋ tisa kalhac. Ma Yisu sôm
bu sêkêŋ gêŋ daneŋ-ŋga têŋ iŋ. 56 Iŋ damba lu dinda sêhêdaê, magoc Yisu
gic yao bu sêndic miŋ pi gêŋ naŋ iŋ kôm, naŋ dom.

Yisu kêkiŋ ŋgacsêŋomi 12 sêsa si
(Mat 10:7-11; Mak 6:7-11)

9 1 Yisu kêgalêm ŋgacsêŋomi 12 sa sêpitigeŋ, ma kêŋ ŋaclai ti licwalô
têŋ ŋac gitôm bu sêsoc ŋalau sac su, ma sêkôm lau gêmbac ŋayham
sa. 2 Ma iŋ kêkiŋ ŋac bu sêsa sêndi ma sênem mêtê pi Anötö ndê gôliŋ,
ma bu sênem lau gêmbac sa. 3 Iŋ sôm têŋ ŋac, “Aŋsêlêŋ amam sawa andi,
akôc tôc dom, ma akôc talhi, me bolom, me mone, me ŋakwê aô daôm-
ŋga dom. 4 Têŋ têm mac asôc malac daŋ ma lau sêkôc mac sa asôc ŋac
si andu, naŋ ambo whiŋ ŋac e mac ahu malac dau siŋ. 5 Ma lau malac
daŋ-ŋga bu sêkôc mac sa dom, naŋ atoŋ kop su yêc gahim têŋ ndoc mac
ahu ŋac siŋ, bu atôc ŋac si giso asê.” 6 Ŋgacsêŋomi sêŋgô yom dinaŋ, goc
sêsa si. Ŋac sêŋsêlêŋ sêlom-sêlom malac ma sêhoc ŋawaê ŋayham asê, ma
sêkôm lau ŋayham sa yêc gameŋ hoŋ.

Herod ndac bata Yisu
(Mat 14:1-2; Mak 6:14-16)

7 Têŋ ndoc dinaŋ gôliŋwaga Galili-ŋga Herod ŋgô yom pi gêŋ hoŋ naŋ
Yisu kôm. Ma iŋ gauc gêm yom daêsam, bu lau ŋatô sêsôm bu Yisu iŋ
Jon, Ŋgac Kêku Lau-ŋga naŋ tisa akêŋ lau batê-ŋga. 8 Ma lau ŋatô sêsôm
bu iŋ propet akwa Elaija naŋ meŋ hoc dau asê, ma ŋatô sêsôm bu iŋ
propet ŋamata-ŋga si daŋ, naŋ tisa akêŋ lau batê-ŋga. 9 Tigeŋ Herod sôm,
“Aö gac atu, dec sêtim Jon ndê kachu kic su. Asa dec lau sic miŋ pi iŋ?”
Ma iŋ tac whiŋ bu lic Yisu.

Yisu gôlôm lau 5,000
(Mat 14:13-21; Mak 6:32-44; Jon 6:1-15)

10 Têŋ têm aposel 12 sêmbu sêmeŋ, naŋ sic miŋ têŋ Yisu pi gêŋ hoŋ naŋ
sêkôm. Ma tiŋambu iŋ kôc ŋac sa sêwhiŋ iŋ, ma ŋac tawasê sêtêŋ malac
Betsaida si. 11 Magoc lau daêsam sêŋgô ŋawaê ma sêtêŋ Yisu si. Ma iŋ
kôc ŋac sa, ma sôm y om têŋ ŋac pi Anötö ndê gôliŋ, ma kôm ŋac si lau
gêmbac ŋayham sa.
12 Sêmbo e kêpiŋ bu ac ndi sip, goc ŋgacsêŋomi 12 sêtêŋ iŋ si ma
sêsôm, “Gameŋ dindec yac dambo, naŋ gameŋ sawa. Bocdinaŋ êmkiŋ
lau toŋ dindec sêlhö sêtêŋ malac ti gameŋ ŋamakê-ŋga sêndi, bu sêŋsalê

gêŋ sêneŋ-ŋga ma gameŋ sêyêc bêc-ŋga.” 13 Magoc Yisu sôm, “Mac akêŋ
gêŋ têŋ ŋac sêneŋ.” Ma ŋac sêô yom ma sêsôm, “Yac mba gêŋ daneŋ-ŋga
daêsam dom. Bolom limdaŋ ma i lu sêndöc. Bocke? Yac andi anemlhi gêŋ
bu lau hoŋ sêneŋ, a?” 14 Ŋac sêsôm yom dinaŋ ŋahu bu lau toŋ dinaŋ si
lauŋgac ŋanamba gitôm 5,000. Magoc Yisu sôm têŋ iŋ ndê ŋgac-sêŋomi,
“Akêŋ lau sêndöc sic titoŋ-titoŋ tôm 50.” 15 Goc ŋac sêkôm gitôm iŋ
sôm, ma lau hoŋ sêndöc sic. 16 Ma Yisu kôc bolom limdaŋ ma i lu sa,
tatac undambê, ma gêm daŋge, goc pô kôc-kôc, ma kêŋ têŋ ŋgacsêŋomi
bu sêndic sam têŋ lau. 17 Lau hoŋ seŋ gêŋ e hôc ŋac dôŋ, ma tiŋambu
ŋgacsêŋomi sic gêŋ ŋadêlê sa sip gatop 12 e meŋhu.

Pita sôm Yisu ŋahu asê
(Mat 16:13-20; Mak 8:27-30)

18 Têŋ ndoc daŋ Yisu ti iŋ ndê ŋgacsêŋomi sêmbo tawasê, ma iŋ teŋ
mbec mbo. Pacndê, goc iŋ ndac ŋac, “Lau sêsôm bu aö asa?” 19 Ma sêsôm,
“Lau ŋatô sêsôm bu am Jon, Ŋgac Kêku Lau-ŋga, ma ŋatô sêsôm bu am
Elaija, ma ŋatô sêsôm bu am propet ŋamata-ŋga si daŋ, naŋ tisa akêŋ lau
batê-ŋga.” 20 Goc Yisu ndac ŋac, “Ma mac daôm, mac asôm bu aö asa?”
Ma Pita sôm, “Am Mesaya, naŋ Anötö gic bata bu êŋkiŋ meŋ.” 21 Yisu
ŋgô yom dau ma gic yao ŋac bu sêsôm asê têŋ lau daŋ dom e tiŋambu.
22 Iŋ sôm, “Ŋamalac ndê Atu gic waê bu hôc ŋawapac daêsam. Lau bata
ti †dabuŋsiga atu-tu ma lau naŋ sêndôhôŋ yomsu oc sêtec iŋ ma lau oc
sêndic iŋ ndu. Magoc têŋ bêc titö-ŋga Anötö oc uŋ iŋ sa tiyham.”

Lau naŋ sêŋkuc Yisu oc sêhôc ŋawapac
(Mat 16:24-28; Mak 8:34–9:1)

23 Ma iŋ sôm têŋ ŋac hoŋ, “Asa naŋ tac whiŋ bu êŋkuc aö naŋ êŋgwiniŋ
dau, ma tôm bêc hoŋ hôc ndê a gicso dau sa, ma êŋkuc aö. 24 Bu asa naŋ
tac whiŋ bu sap gêŋ nom-ŋga dôŋ ŋapaŋ tu mbo tali-ŋga, naŋ oc niŋga.
Magoc asa naŋ bu hu gêŋ nom-ŋga siŋ tu êŋkuc aö-ŋga, naŋ oc niŋga
dom. 25 Ŋamalac daŋ bu po gêŋ nom-ŋga hoŋ sa, magoc iŋ dau gatu bu
niŋga, dec gêŋ nom-ŋga hoŋ dinaŋ oc tôm dom bu nem iŋ sa. 26 Asa naŋ
bu maya tu aö ti aneŋ yom-ŋga, naŋ Ŋamalac ndê Atu oc maya tu iŋ-
ŋga, têŋ ndoc iŋ mbu meŋ ti iŋ dau ndê ŋawasi, ma Damba ndê ŋawasi
ma aŋela dabuŋ si ŋawasi whiŋ. 27 M a aö wasôm bu yomandô, lau ŋatô
kwahic dec sêmbo, naŋ oc gacgeŋ sêmbo tali e sêlic Anötö ndê gôliŋ meŋ
sa tiawê.”

Pita, Jems ma Jon sêlic Yisu ndê ŋawasi
(Mat 17:1-13; Mak 9:2-10)

28 Yisu sôm yom dinaŋ su, ma bêc ŋatô gitôm 8 meŋ gi su. Ma Yisu bu
teŋ mbec, dec kôc Pita, Jon ma Jems sêwhiŋ iŋ ma sêpi lôc daŋ si. 29 Ma

têŋ têm Yisu teŋ mbec mbo, naŋ iŋ ndê aŋgô andô kaiŋ daŋ sa, ma iŋ ndê
ŋakwê ŋawasi sêp sambuc. 30-31 Ma ŋgac lu sêhôc asê ti ŋawasi atu, naŋ
Moses lu Elaija, ma iŋlu sem yomgalôm sêwhiŋ Yisu. Sêsôm yom pi gêŋ
naŋ oc hôc asê Yisu yêc malac Jerusalem têŋ ndoc meŋ sa bu iŋ hu nom
dindec siŋ.
32 Têŋ ndoc dinaŋ, Pita ma ŋgac lu naŋ sêwhiŋ iŋ, naŋ kwapac ma bêc
yô ŋac, tigeŋ ŋac tali sa ma sêlic Yisu ndê ŋawasi ti ŋgac lu naŋ sêlhac
sêwhiŋ iŋ. 33 Têŋ têm Moses lu Elaija bu sêhu Yisu siŋ, naŋ Pita sôm têŋ
iŋ, "Ŋadau, ŋayham kêlêc bu yac dambo dec. Yac oc akwê bac tö, am nem
daŋ, Moses ndê daŋ, ma Elaija ndê bac daŋ." Iŋ sôm yom dinaŋ, magoc
iŋ ndê gauc sa dom. 34 Iŋ sôm yom dinaŋ mbo, ma dao daŋ meŋ ma kôm
ŋac ahuc e ŋgacsêŋomi tö dinaŋ sêtöc dau atu. 35 Ma awha daŋ sa yêc dao
ŋalôm, naŋ sôm, "Aö neŋ atuŋgac dau dindec, naŋ aö kayaliŋ sa. Aŋgô iŋ
ndê yom maŋ!" 36 Sêŋgô su goc sêlic Yisu tawasê mbo. Tiŋambu ŋac sem
yom dau ahuc yêc dau-ŋga, ma têŋ ndoc dinaŋ sêsôm yom asê pi gêŋ naŋ
sêlic, naŋ dom.

Yisu soc ŋalau sac su yêc balê daŋ
(Mat 17:14-21; Mak 9:14-29)

37 Têŋ galaŋsê ŋac sêsip akêŋ lôc dau sêmeŋ, ma lau toŋ atu sêkac sa
sêtêŋ Yisu si. 38 Ŋac si daŋ ta yom bocdec bu, "Kêdôhôŋwaga, aö gakôc
aneŋ atuŋgac tigeŋ dindec meŋ, ma wateŋ am bu nem iŋ sa. 39 Ŋalau sac
daŋ mbo iŋ ŋalôm, ma têm daêsam kôc iŋ dôŋ, m a kêmwanaŋ iŋ ŋaŋga
e iŋ mbwêc atu, ma whapwic sa. Ŋalau sac dau bu kôm iŋ tisac, ma tec
bu hu iŋ siŋ. 40 Aö gateŋ am nem ŋgac-sêŋomi bu sêsoc ŋalau dau su,
magoc ŋac sêtôm dom." 41 Goc Yisu sôm, "O mac lau sac. Mac nem akêŋ
whiŋ mbasi! Aö gambo gawhiŋ mac ŋasawa hic baliŋ su, ma bocke mac
atôm dom bu akôm gêŋ daŋ? Aö oc wambo wawhiŋ mac tu wanem mac
sa ŋapaŋ-ŋga dom!" Ma Yisu sôm têŋ balê dau ŋadamba, "Kôc nem balê
sa mweŋ."
42 Têŋ têm balê dau kêsêlêŋ meŋ, naŋ ŋalau sac kôc iŋ dôŋ ma
kêmwanaŋ iŋ. Tigeŋ Yisu hec yom ŋalau sac, ma kôm balê dau ŋayham
sa, ma kêŋ iŋ mbu têŋ iŋ damba gi. 43 Ŋalêŋ dinaŋ Yisu tôc Anötö ndê
ŋaclai ti ŋawasi atu asê, dec kôm lau hoŋ sêhêdaê.

Yisu sôm tiyham bu iŋ oc mbac ndu ma tisa tiyham
(Mat 17:22-23; Mak 9:30-32)

Lau hoŋ sêlhac ti sêhêdaê tu gêŋ hoŋ naŋ Yisu kôm-ŋga, ma iŋ sôm têŋ
iŋ ndê ŋgacsêŋomi, 44 "Aŋgô aneŋ yom dindec ŋapep! Tiŋambu oc sêkêŋ
Ŋamalac ndê Atu sip lau ŋatô amba." 45 Magoc ŋac sêŋyalê yom dau ŋahu
dom. Yom dau ŋahu yêc siŋ dau têŋ ŋac, ma sêtöc bu sêndac Yisu bu whê
sa têŋ ŋac.

Asa ti ŋgac ŋamata-ŋga
(Mat 18:1-5; Mak 9:33-37)

46 Tiŋambu Yisu ndê ŋgac-sêŋomi sêseŋ dau pi ŋac si asa iŋ ŋgac
ŋamata-ŋga. 47 Yisu kêyalê ŋac si gauc, goc kôc balê sauŋ daŋ ma kêŋ iŋ
kalhac kêpiŋ iŋ, 48 ma sôm têŋ ŋac, "Asa naŋ kôc balê sauŋ daŋ tôm iŋ
dindec sa tu aneŋ ŋaê-ŋga, naŋ kôc aö sa, ma asa naŋ kôc aö sa, naŋ kôc
iŋ naŋ kêkiŋ aö gameŋ, naŋ sa. Mac nem asa naŋ kêgwiniŋ dau ma ti
mac nem ŋgac akiŋ, naŋ ti ŋgac ŋamata-ŋga yêc Anötö aŋgô-ŋga."

Lau naŋ sêkôm gweleŋ tu Yisu-ŋga, naŋ sêwhê dau kôc dom
(Mak 9:38-41)

49 Ma Jon sôm, "Ŋadau, yac alic ŋgac daŋ kôm gweleŋ ma soc ŋalau sac
su yêc lau ŋa am nem ŋaê. Iŋ kêkuc am whiŋ yac dom, ma boc-dinaŋ yac
ac yao iŋ bu kôm gweleŋ dau dom." 50 Tigeŋ Yisu sôm, "A lhac iŋ ahuc
dom, bu asa naŋ kêŋ kisa mac dom, naŋ mac nem daŋ."

Lau gameŋ Samaria-ŋga sêkôc Yisu sa dom

51 Ndoc meŋ kêpiŋ bu Yisu mbu pi undambê ndi, dec iŋ kêmasaŋ
dau bu pi malac Jerusalem ndi. 52 Iŋ kêkiŋ lau aheŋ-ŋga sêmuŋ iŋ,
sêsôc lau †Samaria-ŋga si malac daŋ si, bu sêmasaŋ gameŋ tu iŋ mbo-
ŋga. 53 Magoc lau Samaria-ŋga sêŋyalê bu iŋ kêsêlêŋ hêganôŋ malac
Jerusalem, ma tu dinaŋ-ŋga dec sêkôc iŋ sa dom. 54 Jems lu Jon sêlic gêŋ
dau, goc sêndac Yisu, "Pômdau, am bu sôm, dec yac oc aŋgalêm ya sip
akêŋ undambê meŋ, ma seŋ ŋac su." 55 Tigeŋ Yisu kac dau kwi, ma sôm
iŋlu. 56 Ma ŋac hoŋ sêlom malac daŋ si.

Lêŋ taŋkuc Yisu-ŋga
(Mat 8:18-22)

57 Yisu ti ndê ŋgacsêŋomi sêŋsêlêŋ sêmbo seŋ ma ŋgac daŋ sôm têŋ
Yisu, "Aö bu waŋkuc am, wawhiŋ am watêŋ gameŋ bocke naŋ am oc
ndi." 58 Ma Yisu ô iŋ ndê yom ma sôm, "Giam pôm si hocsuŋ yêc, ma
mbac lôlôc-ŋga si ŋaic yêc, tigeŋ Ŋamalac ndê Atu ndê mala yêc bêc-ŋga
mba."
59 Ma iŋ sôm têŋ ŋgac daŋ, "Mweŋ êmkuc aö!" Magoc ŋgac dau sôm,
"Pômdau, gêŋ ŋamata-ŋga aö wandi wambo wawhiŋ aneŋ lau e aŋsuhuŋ
damaŋ su naŋ, ma tiŋambu wambu wameŋ waŋkuc am." 60 Ma Yisu sôm
têŋ iŋ, "Mba! Am êmkuc aö naŋ gêŋ ŋamata-ŋga. Tec lau batê sêŋsuhuŋ
lau batê. Tigeŋ am ndi, ma hoc yom asê têŋ lau pi Anötö ndê gôliŋ."
61 Ma ŋgac daŋ tiyham sôm, "Pômdau, aö bu waŋkuc am, tigeŋ gêŋ
ŋamata-ŋga wambu watêŋ aneŋ andu, ma wakam aneŋ lau." 62 Ma Yisu
ô iŋ ndê yom ma sôm, "Asa naŋ gic hu gweleŋ daŋ, tigeŋ kac dau kwi ma

hêgo gêŋ naŋ iŋ hu siŋ su, naŋ gitôm dom bu nem gweleŋ mbo Anötö ndê gôliŋ ŋapu.”

Yisu kêkiŋ sêŋomi 72 sêsa si

10 1 Tiŋambu Pômdau kêyaliŋ sêŋomi 72 tiyham sa, bu êŋkiŋ ŋac
lu-lu sêsa sêndi sêmuŋ iŋ, sêtêŋ gameŋ ti malac hoŋ naŋ iŋ atac
whiŋ bu ndic kêsi. 2 Ma iŋ sôm têŋ ŋac, “Gêŋ ŋandô daêsam yêc ôm,
magoc lau sêndic gêŋ ŋandô sa-ŋga daêsam dom. Bocdinaŋ ateŋ mbec têŋ
ôm ŋadau bu êŋkiŋ lau gweleŋ-ŋga sêsôc iŋ ndê ôm sêndi, ma sêndic gêŋ
ŋandô sa. 3 Kwahic dec aö bu waŋkiŋ mac asa andi! Magoc ayob daôm
ŋapep, bu aö kakiŋ mac bu asa andi atôm domba ŋatu, naŋ sêtêŋ giam
pôm si gameŋ sêndi. 4 Akôc talhi, me dalu, me atapa dom, ma aŋsêlêŋ
ŋagahô andi. Ahê mwalêc lau yêc seŋ dom. 5 Têŋ ndoc mac bu asôc andu
daŋ, naŋ asôm bu, ‘Yom malô têŋ lau andu dindec-ŋga.’ 6 Andu ŋadau bu
ŋgac yom malô-ŋga dom, dec mac nem mbec yom malô-ŋga oc gacgeŋ
yêc mac-ŋga. Ma andu ŋadau bu ŋgac yom malô-ŋga, dec iŋ oc kôc
mbec yom malô-ŋga dinaŋ sa. 7 Ambo andu dinaŋ, ma alom-alom andu
dom. Aneŋ ti anôm gêŋ bocke naŋ sêkêŋ têŋ mac, naŋ ti mac nem ŋaôli
gweleŋ-ŋga. Mêtê solop bu lau g weleŋ-ŋga sêkôc ŋaôli gweleŋ-ŋga.
8 “Têŋ têm mac asôc malac daŋ, ma lau sêkôc mac sa, naŋ aneŋ gêŋ
daneŋ-ŋga naŋ sêkêŋ têŋ mac. 9 Akôm ŋac si lau gêmbac ŋayham sa, ma
asôm têŋ ŋac, ‘Anötö ndê gôliŋ meŋ kêpiŋ.’ 10 Tigeŋ mac bu asôc malac
daŋ, ma sêkôc mac sa dom, naŋ goc alhac malac lôm ma asôm, 11 ‘Yac
atoŋ kop mac nem malac-ŋga su yêc yac mba gahiŋ. Yac akêŋ kop dindec
mbu têŋ mac bu atôc nem mêtê sac asê. Tigeŋ aŋyalê bu Anötö ndê gôliŋ
meŋ kêpiŋ.’ 12 Yomandô aö wasôm têŋ mac bu têŋ bêc Anötö êmatôc
lau-ŋga, naŋ lau malac dinaŋ-ŋga oc sêtap ŋagêyô sac andô sa, hôc gêlêc
ŋagêyô naŋ Anötö oc kêŋ têŋ lau sac malac Sodom-ŋga.”

Yisu sôm yom pi lau naŋ sem dau kwi dom
(Mat 11:20-24)

13 Yisu gic têku yom ma sôm, “Oyaê mac lau malac Korasin ma
Betsaida-ŋga. Mac oc atap Anötö ndê atac ŋandê sa. †Lau apa naŋ sêndöc
malac Taya ma Saidon, bu sêlic gêŋ dalô naŋ aö gakôm yêc mac aŋôm-
ŋga, dec oc tôm sênem dau kwi wandêc su, ma sêndöc ti sêtaŋ si sac.
14 Tigeŋ mac akôm dom, dec wasôm têŋ mac bu têŋ ndoc Anötö êmatôc
lau-ŋga, naŋ iŋ oc kêŋ ŋagêyô sac sambuc têŋ mac, hôc gêlêc ŋagêyô naŋ
iŋ oc kêŋ têŋ lau Taya ti Saidon-ŋga, naŋ su.
15 “Ma mac lau Kapenaom-ŋga, mac gauc gêm bu mboe Anötö oc kôc mac
sa andöc undambê, a? Mba! Iŋ oc êmasuc mac su asip lambwam andi!”
16 Ma Yisu sôm têŋ sêŋomi 72 bu, “Asa naŋ kôc mac nem yom sa, naŋ
gitôm iŋ kôc aneŋ yom sa. Ma asa naŋ tec mac, naŋ gitôm iŋ tec aö

bocdinaŋ. Ma asa naŋ tec aö, naŋ tec Damaŋ naŋ kêkiŋ aö gameŋ.” Yisu
sôm yom dinaŋ su, goc kêkiŋ sêŋomi 72 sêsa si.

Sêŋomi 72 sêmbu sêmeŋ

17 Tiŋambu sêŋomi 72 dinaŋ sêmbu sêmeŋ ti atac ŋayham, ma sêsôm,
“Pômdau, têŋ ndoc yac asôm am nem ŋaê asê, naŋ gêŋ hoŋ sêsôc yac
mba yom ŋapu, ma ŋalau sac sêwhiŋ.” 18 Ma Yisu sôm, “Aö kayalê bu
gêŋ naŋ mac akôm, naŋ ku Sadaŋ ndê ŋaclai dulu, e tôm iŋ peŋ akêŋ
undambê ŋagahô ŋambwa, tôm sickac hep tigeŋ. 19 Aö gakêŋ ŋaclai
têŋ mac su, tôm bu akwê mboc ti gapiŋgap dôŋ, ma bu ahôc gêlêc mac
nem ŋacyo Sadaŋ ndê ŋaclai hoŋ su. Gêŋ daŋ oc kôm mac atisac dom.
20 Kwahic dec mac atac ŋayham bu ŋalau sac sêsôc mac nem yom ŋapu.
Tigeŋ atac ŋayham atu, bu Anötö to mac nem ŋaê sa yêc undambê.”
21 Têŋ ndoc dinaŋ Ŋalau Dabuŋ gêm Yisu ahuc, ma iŋ tac ŋayham atu,
ma sôm, “O Damaŋ, undambê ti nom ŋadau. Aö wampiŋ am bu am tôc
nem yom ŋa-ŋandô asê têŋ lau naŋ sêŋgwiniŋ dau, ma siŋ kwi têŋ lau
naŋ gauc gêm bu ŋac lau tigauc ma sêŋyalê gêŋ hoŋ. Aêc, Damaŋ, am
kôm bocdinaŋ kêkuc am daôm nem atac whiŋ.
22 “Damaŋ kêŋ gêŋ hoŋ sip aö amaŋ. Lau daŋ sêŋyalê Atu dom,
Damba tawasê kêyalê iŋ. Ma lau daŋ sêŋyalê Damba dom, tigeŋ iŋ ndê
Atu kêyalê iŋ, ma lau naŋ Atu dau atac whiŋ bu tôc iŋ asê têŋ ŋac, naŋ
sêŋyalê Damba.”
23 Ma iŋ kac dau kwi ma sôm têŋ iŋ ndê ŋgacsêŋomi tawasê, “Atac
ŋayham tu mac alic gêŋ hoŋ dindec-ŋga. 24 Aö wasôm têŋ mac bu propet
ti kiŋ daêsam atac whiŋ bu sêlic gêŋ naŋ mac alic su, magoc sêlic dom.
Ma ŋac atac whiŋ bu sêŋgô yom naŋ mac aŋgô su, magoc sêŋgô dom.”

Yom gôliŋ pi lau meŋpaŋ yac-ŋga
(Mat 22:34-40; Mak 12:28-31)

25 Têŋ ndoc daŋ gwalam akwa yomsu-ŋga daŋ tisa bu êŋsahê Yisu. Ma
iŋ ndac Yisu bocdec bu, “Kêdôhôŋwaga, aö wakôm sake, dec Anötö oc
kôc aö sa wambo taŋli ŋapaŋ yêc undambê?” 26 Ma Yisu sôm, “Am kêyalê
yomsu hoŋ naŋ Anötö kêŋ têŋ Moses. Ma yomsu dau sôm bu am kôm
sake?” 27 Goc ŋgac dau sôm, “Yomsu daŋ sôm bu, *‘Atac whiŋ Pômdau, am
nem Anötö, ti am nem ŋalôm sambuc, ti gatôm sambuc, ti licwalô sambuc
ma ti am nem gauc sambuc.’* Ma yomsu daŋ tiyham sôm bu, *‘Atac whiŋ lau
meŋpaŋ am, tôm am tac whiŋ am daôm.’ ”* 28 Ma Yisu sôm, “Am sôm solop.
Kôm bocdinaŋ, dec am oc ndöc tamli ŋapaŋ.”
29 Magoc ŋgac dau gauc gêm bu tôc asê bu iŋ ŋgac gitêŋ, dec ndac
Yisu, “Ma lau asa sêti aneŋ lau meŋpaŋ aö-ŋga?” 30 Yisu ô iŋ ndê yom ŋa
yom gôliŋ daŋ bocdec bu, “Ŋgac Israel-ŋga daŋ kêsêlêŋ mbo seŋ akêŋ
Jerusalem ma bu sip têŋ malac Jeriko ndi, ma lau kaŋ sêkôc iŋ dôŋ. Ŋac

sêkôc iŋ ndê ŋakwê su, sic iŋ tisac e kêpiŋ bu mbac ndu, goc sêhu iŋ siŋ
yêc ma sêlhö si. 31 Tiŋambu dabuŋsiga Israel-ŋga daŋ kêsêlêŋ mbo seŋ
tigeŋ dinaŋ meŋ, ma têŋ ndoc iŋ gêlic ŋgac dau, naŋ kêlêc iŋ ma kölhö
gi. 32 Malô goc ŋgac Israel-ŋga daŋ akêŋ †Liwai ndê toŋ meŋ hôc asê,
gêlic ŋgac dau, ma kêlêc iŋ ma kêsêlêŋ gi. 33 Tiŋambu ŋgac Samaria-
ŋga daŋ kêsêlêŋ mbo seŋ dinaŋ, meŋ hôc asê, goc gêlic ŋgac dau ma
tawalô iŋ. 34 Iŋ têŋ iŋ gi, kêgwasiŋ iŋ ndê gamboc ŋa olib ŋakwi ti wain,
goc kêpaŋ. Ma iŋ kêŋ iŋ ndöc iŋ ndê doŋki ŋahô, kôc iŋ sa gi sôc andu
ŋacleŋ-ŋga daŋ, ma yob iŋ. 35 Galaŋsê bêbêc iŋ kêŋ mone denarii lu
têŋ andu ŋadau, ma sôm, 'Nem yaom ŋgac dindec. Ma mone dindec bu
nditôm dom, goc wakêŋ mone ŋatô tiyham têŋ ndoc aö wambu wameŋ.' "
36 Ma Yisu ndac, "Am gauc gêm bocke? Lau tö dinaŋ si asa iŋ ŋgac naŋ
sip lau kaŋ si amba, naŋ ndê ŋgac meŋpaŋ iŋ-ŋga?" 37 Goc ŋgac yomsu-
ŋga sôm, "Ŋgac dê, naŋ tawalô iŋ." Ma Yisu sôm, "Am ndi ma kôm
bocdinaŋ. Tamwalô lau hoŋ ma nem ŋac sa."

Mata lu Maria

38 Yisu ti ndê ŋgacsêŋomi sêŋsêlêŋ si e sêhôc asê malac daŋ. Ma awhê
daŋ, naŋ ndê ŋaê Mata, kêgalêm Yisu bu neŋ gêŋ yêc iŋ ndê andu. 39 Têŋ
ndoc Yisu sôc gi ndöc, naŋ Mata ndê asiwê Maria ndöc sic kêpiŋ Pômdau
gahi-ŋga, bu ŋgô iŋ ndê yom. 40 Tigeŋ Mata kôm gweleŋ atu tu ndê gêŋ-
ŋga. Iŋ têŋ Yisu meŋ ma ndac, "Pômdau, aö taŋwasêŋ gakôm gweleŋ
gambo! Aö asiŋwê lec gêm aö sa dom, ma am gêlic ŋayham, me? Sôm bu
iŋ nem aö sa." 41 Magoc Yisu ô iŋ ndê yom ma sôm, "Mata, Mata, am hêgo
daôm tu gêŋ daêsam-ŋga. 42 Magoc lau hoŋ sêpônda gêŋ atu tigeŋ. Maria
tac whiŋ gêŋ ŋayham dau, ma lau daŋ oc sêtôm dom bu sêkôc su yêc iŋ."

Yom pi lêŋ dateŋ mbec-ŋga
(Mat 6:9-13; 7:7-11)

11 1 Têŋ bêc daŋ Yisu teŋ mbec mbo gameŋ daŋ. Iŋ teŋ mbec
pacndê, ma iŋ ndê ŋgac-sêŋom daŋ sôm têŋ iŋ, "Pômdau, tôm Jon
kêdôhôŋ iŋ ndê sêŋomi, dec êmdôhôŋ yac bu ateŋ mbec." 2 Ma Yisu sôm,
"Têŋ ndoc mac bu ateŋ mbec, naŋ ateŋ bocdec bu:
Damaŋ, am nem ŋaê lau sênem dabuŋ maŋ.
Mweŋ ti lau hoŋ si Pômdau.
3 Tôm bêc hoŋ kêŋ yac mba gö têŋ yac.
4 Suc yac mba sac kwi, bu lau hoŋ naŋ sêkôm sac têŋ yac, naŋ asuc si
sac ŋatôp kwi bocdinaŋ.
Ma yob yac bu lêtôm tap yac sa dom."
5-6 Ma iŋ gic têku yom ma sôm, "Akôc gauc pi mac daôm nem lêŋ
naŋ ateŋ gêŋ têŋ nem dawami. Mboe am nem ŋacleŋ seŋ baliŋ-ŋga daŋ
meŋ hôc asê têŋ ôbwêc, ma am pônda gêŋ daneŋ-ŋga bu kêŋ têŋ iŋ. Ma

têŋ timaniŋhu am bu têŋ am nem dawam daŋ ndi, ma sôm têŋ iŋ, ‘Oê
dawaŋ, kêŋ gö ŋatô têŋ aö bu wakêŋ têŋ aö neŋ silip naŋ kwahic dec
meŋ hôc asê.’ 7 Am gauc gêm bocke? Am dawam dinaŋ oc ô nem yom yêc
andu ŋalôm ma sôm, ‘Kêŋ ŋawapac têŋ aö dom! Aö gac gatam ahuc su,
ma aneŋ balêkoc sêyêc bêc su. Gitôm dom bu watisa ma wakêŋ gêŋ daŋ
têŋ am!’ Iŋ oc sôm bocdinaŋ, a? 8 Aö wasôm têŋ am, bu am nem dawam
oc tisa ma kêŋ gêŋ têŋ am, magoc iŋ oc kêŋ tu am dawam iŋ-ŋga dom. Iŋ
oc kêŋ gêŋ têŋ am tôm am ndac, ŋahu bu am pônda daôm ma mayam pac
tu ndac iŋ-ŋga.
9 “Bocdinaŋ aö wasôm têŋ mac. Ateŋ gêŋ têŋ Anötö, dec oc akôc
ŋandô, aŋsalê iŋ ti ndê lêŋ, ma oc atap sa, ma amati gatam, dec oc lêc su
têŋ mac. 10 Bu Anötö kêŋ gêŋ têŋ lau hoŋ naŋ sêndac iŋ, ma lau hoŋ naŋ
sêŋsalê iŋ ti ndê lêŋ, naŋ oc sêtap sa, ma ŋac naŋ sêmati gatam, naŋ oc
lêc su têŋ ŋac.
11 “Damba daŋ, bu atuŋgac teŋ i, dec oc kêŋ mboc wêm daŋ têŋ iŋ dom.
12 Ma atuŋgac bu ndac mbac ŋ agulu, goc damba oc kêŋ gapiŋgap têŋ iŋ
dom. 13 Mac lau sac, tigeŋ atoc nem balêkoc sa ŋa gêŋ ŋayham-ŋayham.
Magoc Damam naŋ mbo undambê iŋ gitêŋ eŋ, ma oc kêŋ Ŋalau Dabuŋ
têŋ lau naŋ sêteŋ iŋ.”

Yisu ndê ŋaclai ŋahu
(Mat 12:22-32; Mak 3:23-27)

14 Têŋ ndoc daŋ Yisu soc ŋalau sac awha mba daŋ su yêc ŋgac daŋ. Têŋ
têm ŋalau sac hu ŋgac awha mba dau siŋ, naŋ ŋgac dau gic hu sôm yom
asê, ma lau toŋ atu naŋ sêlic, naŋ sêhêdaê.
15-16 Lau ŋatô bu sêŋsahê Yisu, dec sêndac iŋ bu kôm gêŋ dalô daŋ bu
tôc asê bu iŋ kôc ŋaclai yêc Anötö ndê. Ma lau ŋatô sêsôm, “Ŋalau sac si
ŋadau †Belsebal kêŋ ŋaclai têŋ Yisu, ma bocdinaŋ iŋ soc ŋalau sac su.”
17 Yisu kêyalê ŋac si gauc, ma sôm, “Lau gameŋ daŋ bu sêwhê dau kôc,
dec ŋac si ŋacyo oc sêseŋ ŋac su. Ma gôlôwac daŋ bu sêwhê dau kôc, dec
ŋac oc sêlhac ŋaŋga dom, ma ŋac si ŋacyo oc sêku ŋac dulu. 18 Ma Sadaŋ
boc-dinaŋ. Iŋ bu kêŋ kisa iŋ ndê ŋalau sac, dec iŋ ndê gôliŋ oc niŋga.
Bocke dec mac asôm bu aö gasoc ŋalau sac su ŋa Belsebal ndê ŋaclai.
19 Mac asôm bu aö gakôc ŋaclai yêc Belsebal, dec gasoc ŋalau sac su. Ma
bocke? Mac nem sêŋomi naŋ sem gweleŋ sêsoc ŋalau sac-ŋga sêwhiŋ,
naŋ mac aŋgôliŋ yom dau pi ŋac whiŋ, a? Ŋac oc sêlic mac nem yom bu
so ma sêmatôc mac! 20 Aö gasoc ŋalau sac ŋa Anötö ndê ŋaclai, bocdinaŋ
aŋyalê bu Anötö ndê ŋaclai bu nem gôliŋ gêŋ hoŋ, naŋ hôc asê mac su.
21 “Sadaŋ iŋ gitôm ŋgac ti licwalô atu naŋ kôc iŋ ndê wapa siŋ-ŋga, ma
yob iŋ ndê andu. Oc tôm dom bu lau sêŋgaho ŋgac kaiŋ dinaŋ ndê gêŋ daŋ.
22 Tigeŋ ŋgac ti licwalô atu naŋ hôc gêlêc iŋ ndê bu ndic siŋ têŋ iŋ ma ku
iŋ dulu, dec iŋ oc kôc iŋ ndê wapa siŋ-ŋga su, ma whê iŋ ndê wapa hoŋ kôc.

23 “Asa naŋ kalhac whiŋ aö dom, naŋ ti aneŋ ŋacyo. Ma asa naŋ gic lau
sa sêtêŋ aö sêmeŋ dom, naŋ soc ŋac su yêc aö.”

Ŋalau sac sêŋsalê mala naŋ yêc ŋambwa
(Mat 12:43-45)

24 “Têŋ ndoc ŋalau sac daŋ sa yêc ŋamalac daŋ, naŋ gitôm iŋ kêgihi
mbo gameŋ sawa ma kêsalê mala êŋwhaŋ dau-ŋga. Tigeŋ têŋ ndoc iŋ tap
sa dom, naŋ iŋ oc sôm têŋ dau, ‘Aö wambu wandi wasôc andu naŋ aö
gahu siŋ su.’ 25 Ma iŋ oc mbu ndi, ma tap sa bu ŋamalac dau ndê ŋalôm
yêc ŋambwa, gitôm andu sawa naŋ sêmasaŋ ŋawasi sa. 26 Dec iŋ oc sa
ndi, kôc ŋalau sac 7 naŋ sac sambuc sêhôc gêlêc iŋ su, naŋ sêmeŋ, ma
ŋac hoŋ oc sêsôc andu dinaŋ sêndi ma sêmbo dinaŋ. Bocdinaŋ ŋawapac
naŋ tap ŋamalac dau sa, naŋ hôc gêlêc ŋawapac ŋamata-ŋga-ŋga su.”
27 Yisu sôm yom dinaŋ, ma awhê daŋ yêc lau toŋ atu ŋalôm ta yom ma
sôm, “Am dinam naŋ kôc am ma kêŋ su am, naŋ tap Anötö ndê mwasiŋ
sa su.” 28 Ma Yisu sôm, “Lau naŋ sêŋgô Anötö ndê yom ma sêkôc sa ti
daŋga wambu, naŋ oc sêtap Anötö ndê mwasiŋ sa hôc gêlêc su.”

Lau sêndac Yisu bu kôm gêŋ dalô
(Mat 12:38-42)

29 Lau daêsam naŋ sêmbo sêwhiŋ Yisu, naŋ si toŋ kêsôwec ŋapaŋ. Ma
iŋ sôm, “Lau têm dindec-ŋga ŋac lau sac. Sêndac gêŋ dalô, magoc Anötö
oc tôc gêŋ dalô tigeŋ têŋ ŋac, tôm gêŋ dalô naŋ iŋ kôm pi Jona. 30 Anötö
kêkiŋ Jona têŋ lau Ninewa gitôm gêŋ dalô daŋ, ma ŋalêŋ tigeŋ gêŋ naŋ
oc hôc asê Ŋamalac ndê Atu, naŋ oc ti lau têm dindec-ŋga si gêŋ dalô.
31 “Muŋ-ŋga, Kwin Siba-ŋga[g] kêsêlêŋ seŋ baliŋ, bu ŋgô Kiŋ Solomon ndê
yom ti gauc atu-tu. Ma kwahic dec ŋgac naŋ hôc gêlêc Solomon su mbo
dec, tigeŋ lau têm dindec-ŋga sêpu iŋ ndê yom. Tu dinaŋ-ŋga, kwin dau
oc tisa akêŋ lau batê têŋ ndoc Anötö oc êmatôc lau, ma iŋ oc hoc lau têm
dindec-ŋga si sac asê. 32 Ma ŋalêŋ tigeŋ, têŋ bêc ŋambu-ŋga lau Ninewa
oc sêtisa sêwhiŋ lau têm kwahic dec-ŋga, ma ŋac oc sêhoc lau dindec si
sac asê. Ŋahu bu lau Ninewa sêŋgô Jona ndê yom ma sem si ŋalôm kwi.
Ma kwahic dec, ŋgac naŋ hôc gêlêc Jona su mbo dec, tigeŋ lau kwahic
dec-ŋga sem dau kwi dom.”

Ŋamalac si tandô gitôm ya ŋawê
(Mat 6:22-23)

33 “Yac datuŋ lam asê tu bu dasiŋ kwi me taŋgatöc ŋa suc ahuc dom.
Mba! Dakêŋ êŋgalêŋ lhu, bu lau naŋ sêsôc sêmeŋ naŋ sêlic ŋawê.

---

[g] **11:31** Kwahic dec dasam gameŋ Siba-ŋga bu ‘Arabia.’ Miŋ pi Kwin Siba-ŋga sêto yêc 1 Kiŋ 10:1-13.

34 “Am nem tanôm gitôm ya ŋawê naŋ tôc seŋ têŋ am. Bocdinaŋ am
nem tanôm bu wê am sa lêŋ ŋayham, dec am oc gacgeŋ mbo ŋawê
ŋalôm. Magoc tanôm bu wê am sa lêŋ sac-ŋga, dec am gacgeŋ mbo ŋasec
ŋalôm. 35 Tu dinaŋ-ŋga dec yob daôm ŋapep bu ŋawê naŋ yêc nem ŋalôm,
naŋ mbac e ŋasec sa dom. 36 Ma am bu sap lêŋ ŋawê-ŋga dôŋ ŋapaŋ, ma
ndic ahê lêŋ ŋasec-ŋga, dec ŋawê oc nem am nem ŋalôm sambuc ahuc,
tôm lam daŋ pô am.”

Yisu pu lau Palêsai ti lau yomsu-ŋga

37 Yisu gic bata yom dinaŋ su, goc Palêsai daŋ kêgalêm iŋ bu neŋ gêŋ
whiŋ iŋ. Yisu sôc ŋgac dau ndê andu gi ma ndöc sic ndöc tebo. 38 Ma
Palêsai dau hêdaê bu Yisu gêŋ gêŋ magoc kêgwasiŋ amba muŋ su dom.
39 Goc Pômdau sôm têŋ iŋ, “Mac lau Palêsai atôm laclhu ti pele naŋ
sêŋgwasiŋ ŋadômbwê-ŋga ŋawasi sa, magoc ŋalôm ŋadômbwi yêc dôŋ
yêc. Bu mêtê tamgatu gêŋ ma mêtê sac hôc mac nem ŋalôm ahuc. 40 Mac
lau gauc mbasi-ŋga. Anötö naŋ kêmasaŋ ŋamalac ŋamlic ti gêŋ awê-ŋga
naŋ kêmasaŋ ŋalôm-ŋga whiŋ. 41 Tamwalô lau ŋalôm sawa, ma akêŋ nem
ŋalôm sambuc tu anem ŋac sa-ŋga, ma bocdinaŋ dec mac nem ŋamlic ti
ŋalôm whiŋ oc ŋawasi sa yêc Anötö aŋgô-ŋga.
42 “Oyaê. Mac lau Palêsai awhê nem gêŋ ôm-ŋga sauŋ-sauŋ hoŋ kôc
ti toŋ amaŋlu, ma akêŋ toŋ tigeŋ ti da têŋ Anötö. Mac akôm gêŋ sauŋ
dinaŋ, tigeŋ mac ahu gêŋ atu siŋ. Mac amatôc lau si yom ŋapep dom, ma
atac whiŋ Anötö su dom. Gêŋ sauŋ naŋ mac akôm, iŋ ŋayham, magoc
akôm yêc gêŋ atu-tu whiŋ bocdinaŋ. 43 Oyaê. Mac lau Palêsai atac whiŋ
bu andöc lau tiwaê si pôŋ yêc lôm wê-ŋga, ma atac whiŋ bu lau sêtoc mac
sa atôm lau tiwaê yêc malac lôm. 44 Oyaê. Tu mêtê sac naŋ hôc mac nem
ŋalôm ahuc, dec mac atôm nom naŋ sêŋsuhuŋ ŋgac batê daŋ yêc ŋalôm,
ma lau sêŋyalê dom ma sêŋsêlêŋ sêmbo ŋahô.”
45 Gwalam akwa yomsu-ŋga daŋ ŋgô Yisu ndê yom dinaŋ ma sôm,
“Kêdôhôŋwaga, am sôm yom dinaŋ pi lau Palêsai, ma am pu yac lau
yomsu-ŋga whiŋ.” 46 Ma Yisu sôm, “Oyaê. Mac lau yomsu-ŋga akêŋ
yomsu daêsam têŋ lau naŋ kêŋ wapac ŋac ŋandô, tigeŋ mac daôm akôm
gêŋ daŋ bu anem ŋac sa tu sêhôc ŋawapac dinaŋ-ŋga dom.
47 “Oyaê. Mac amasaŋ sêhô bu atoc propet akwa-kwa sa, magoc mac
daôm apami sic propet dau ndu. 48 Bocdinaŋ mac atôc asê bu mac alic
gêŋ naŋ apami sêkôm, naŋ bu ŋayham. 49 Anötö kêyalê gêŋ hoŋ, dec hoc
yom asê gwanaŋ pi mac apami bocdec bu, *‘Aö waŋkiŋ lau propet ma lau
aposel sêtêŋ ŋac sêndi, magoc ŋac oc sêndic propet ŋatô ndu, ma sêkôm mêtê
sac têŋ ŋatô.’* 50 Bocdinaŋ mac lau têm dindec-ŋga oc awêkaiŋ ŋagêyô
awhiŋ apami, tu propet hoŋ si dac naŋ sêkêc siŋ-ŋga, têŋ têm ŋamata-
ŋga andô e meŋ. 51 Aêc, Abel iŋ ŋgac ŋamata-ŋga, ma Sekaria iŋ ŋgac
ŋambu-ŋga, propet naŋ ŋac sic ndu yêc lôm dabuŋ, ma alta naŋ kalhac

lôm dabuŋ ŋasactô, naŋ ŋalhu. Aêc, aö wasôm têŋ mac, lau têm kwahic
dec-ŋga oc sêtap matôc sa pi lau hoŋ dinaŋ si dac.
52 "Oyaê. Lau daêsam takwê mac gwalam akwa yomsu-ŋga bu awhê
Anötö ti ndê lêŋ sa têŋ ŋac, magoc mac am ŋac sa ŋapep dom. Mac atôm
lau naŋ sêyob ki gatam-ŋga, ma sêtec bu sêkac sa têŋ lau naŋ bu sêsôc
sêndi. Mac daôm aŋyalê Anötö ti asôc iŋ ŋapu dom, ma mac alhac lau
naŋ bu sêŋyalê iŋ ti sêsôc iŋ ŋapu, naŋ ahuc."
53 Yisu gic bata yom dinaŋ ma hu andu dau siŋ. Ma lau Palêsai ti lau
naŋ sêndôhôŋ yomsu, naŋ sic hu sêkêŋ kisa iŋ ŋandô. Ŋac sêndac iŋ
pi gêŋ daêsam, 54 sêŋsahê bu sêtim iŋ bu sôm yom giso, dec oc tôm bu
sêmatôc iŋ.

Yisu ndê yom ŋatô
(Mat 10:26-33)

12 1 Têŋ têm dinaŋ lau daêsam andô, tausen ma t ausen, sêkôm
mwasac bu sêtigasuc Yisu e sêŋgapiŋ dau sa. Ma Yisu sôm yom
têŋ iŋ ndê ŋgacsêŋomi bocdec bu, "Ayob daôm ŋapep bu lau Palêsai si
mêtê sac lom mac dom. Ŋac sêsôm yom ŋayham magoc ŋac dau sêkôm
ŋandô sa dom. Mêtê dau gitôm yist naŋ tôm bu nem bolom ahuc ŋagahô
eŋ.
2 Gêŋ hoŋ naŋ lau sem ahuc, ma gêŋ hoŋ naŋ yêc siŋ dau, naŋ oc meŋ
sa tiawê. 3 Yom bocke naŋ mac asôm têŋ daôm têŋ ôbwêc, naŋ lau oc
sêŋgô têŋ acsalô. Ma yom naŋ mac asôm malô têŋ daôm yêc andu ŋalôm,
naŋ oc sêsôm asê yêc malac lôm. 4 Aneŋ lau mac aŋgô. Atöc lau naŋ bu
sêndic mac ndu-ŋga dom, bu tiŋambu ŋac sêtôm dom bu sêkôm gêŋ daŋ
tiyham têŋ mac. 5 Tigeŋ aö wasôm têŋ mac bu atöc Anötö, ma asôc iŋ
ŋapu. Bu têŋ ndoc mac ambac ndu su, iŋ ndê ŋaclai yêc bu tuc mac asip
lambwam andi. Aêc, aö wasôm têŋ mac, atöc iŋ!
6 "Akôc gauc pi mbac kecsoc naŋ lau sêlic bu gêŋ ŋambwa. Tigeŋ Anötö
oc êŋlhiŋ ŋac si daŋ siŋ dom. 7 Ma Anötö tac whiŋ mac hôc gêlêc mbac
sauŋ-sauŋ daêsam su. Yomandô! Anötö kêyalê mac e pi sa, gitôm iŋ sê
mac nem kêclauŋ hoŋ sa timala. Bocdinaŋ atöc daôm dom.
8 "Aö wasôm têŋ mac bu asa naŋ sôm asê yêc lau aŋgô-ŋga bu iŋ kêŋ
whiŋ aö, naŋ Ŋamalac ndê Atu oc sôm ŋamalac dau ndê ŋaê asê yêc
Anötö ndê aŋela aŋgô-ŋga. 9 Tigeŋ asa naŋ sêc iŋ ndê kêŋ whiŋ aö-ŋga
ahuc yêc lau aŋgô-ŋga, naŋ Ŋamalac ndê Atu oc sêc iŋ ahuc yêc Anötö
ndê aŋela aŋgô-ŋga bocdinaŋ. 10 Asa naŋ bu sôm yom sac pi Ŋamalac ndê
Atu, tigeŋ tiŋambu kac ndê ŋalôm kwi, naŋ Anötö oc suc iŋ ndê sac kwi.
Tigeŋ asa naŋ sôm yom sac sambuc pi Ŋalau Dabuŋ, naŋ Anötö oc suc iŋ
ndê sac kwi dom.
11 "Tiŋambu lau oc sêkôc mac dôŋ tu mac akêŋ whiŋ aö-ŋga. Ŋac oc
sêwê mac atêŋ lau bata Israel-ŋga andi, bu sêmatôc mac yêc ŋac si lôm

wê-ŋga. Ma ŋac oc sêkêŋ mac alhac gôliŋwaga ma lau ti ŋaclai aŋgô-ŋga
bocdinaŋ. Têŋ ndoc dinaŋ, ahêgo daôm tu yom asôm ma aô têŋ ŋac-ŋga
dom. 12 Bu Ŋalau Dabuŋ oc êndôhôŋ mac ma kêŋ yom têŋ mac tu asôm-
ŋga têŋ ndoc dinaŋ."

Yom gôliŋ pi ŋgac ti lêlôm

13 Ŋgac daŋ yêc lau toŋ atu dinaŋ ŋalôm ndac Yisu bocdec bu,
"Kêdôhôŋwaga, sôm têŋ aö dôwaŋ bu whê damaŋ ndê wapa lêŋsêm kôc
ma kêŋ ŋatô têŋ aö." 14 Magoc Yisu sôm, "Am ŋgô su naŋ. Anötö kêyaliŋ
aö sa ti am nem ŋgac êmatôc yom-ŋga me ŋgac whê wapa kôc-ŋga dom."
15 Goc iŋ sôm têŋ lau hoŋ, "Ayob daôm ŋapep bu tamgatu wapa nom-ŋga
dom. Bu ŋamalac si ŋahu sêmbo tali-ŋga sip awa ti wapa daêsam naŋ sic
sa-ŋga, naŋ dom."
16 Ma iŋ sôm yom gôliŋ daŋ têŋ ŋac bocdec bu, "Ŋgac ti lêlôm daŋ mbo,
ma gêŋ naŋ iŋ sô yêc ndê nom gêm ŋandô daêsam andô. 17 Dec iŋ gauc
gêm têŋ dau, 'Aö wakôm sake? Aneŋ andu wakêŋ gêŋ ŋandô sôc-ŋga oc
nditôm dom.' 18 Bocdinaŋ dec iŋ sôm, 'Aö wakôm gêŋ bocdec. Aö waseŋ
andu akwa-kwa hoŋ su, ma wakwê andu wakuc ŋatô naŋ atu andô. Ma
yêc dinaŋ, aö wandic aneŋ gêŋ ŋandô ti wapa hoŋ sa. 19 Ma aö wasôm têŋ
dauŋ, "Aö gac gêŋ ŋayham daêsam sa, gitôm bu oc wambo yala daêsam.
Aö waŋwhaŋ dauŋ, ma waneŋ ti wanôm gêŋ ma watisambuc." ' 20 Magoc
Anötö sôm têŋ iŋ, 'Am ŋgac gauc mbasi-ŋga! Ôbwêc dec am oc mbwac
ndu. Ma wapa naŋ am gic sa tu daôm-ŋga, naŋ oc ti asa ndê?' " 21 Goc
Yisu sôm, "Lau hoŋ naŋ sic wapa daêsam sa tu dau-ŋga, magoc sêmbo
sêtôm lau ŋalôm sawa tu sêŋyalê Anötö ti ndê mêtê dom-ŋga, naŋ lau
gauc mbasi-ŋga bocdinaŋ."

Dahêgo dauŋ dom
(Mat 6:25-34)

22 Ma Yisu sôm têŋ iŋ ndê ŋgacsêŋomi, "Bocdinaŋ dec aö wasôm têŋ
mac, ahêgo daôm tu gêŋ aneŋ-ŋga, me tu ŋakwê asôc-ŋga dom. 23 Bu
Anötö kêŋ mac ambo tamli, ma gêŋ dinaŋ iŋ gêŋ atu. Gêŋ daneŋ-ŋga iŋ
gêŋ atu dom. Ma Anötö kêŋ mac nem ŋamlic ŋagêŋ hoŋ. Dinaŋ iŋ gêŋ
atu, ma ŋakwê asôc-ŋga iŋ gêŋ atu dom.
24 "Akôc gauc pi mbac ko. Ŋac sêsô gêŋ dom, ma sic gêŋ ŋandô sa dom.
Ŋac si andu gêŋ ŋandô-ŋga mbasi, tigeŋ Anötö gôlôm ŋac. Ma Anötö tac
whiŋ mac ŋamalac hôc gêlêc mbac hoŋ su. 25 Ma mac nem asa, bu hêgo
dau dec oc tôm bu ndic têku ndê têm mbo tali-ŋga? 26 Mac atôm dom bu
akôm gêŋ sauŋ andô dinaŋ, bocdinaŋ tu sake-ŋga mac ahêgo daôm pi gêŋ
ŋatô?
27 "Ma akôc gauc pi ŋaola ŋayham naŋ sêpo sêlhac kwaŋ ŋalôm. Sêkôm
gweleŋ dom, ma sêmasaŋ ŋakwê dom, tigeŋ aö wasôm têŋ mac, bu Kiŋ

Solomon iŋ sôc ŋakwê ŋayham andô, magoc iŋ ndê gôlôŋ ti ŋawasi hôc
gêlêc ŋaola dinaŋ daŋ su dom. 28 O mac lau naŋ akêŋ whiŋ gwalec,
aŋgô! Kwaŋ ti ŋaola nom-ŋga sêlhac bêc daêsam dom, ma lau oc sêkêŋ
ya neŋ su, magoc Anötö kêŋ gêŋ dau ti ŋadalô ŋayham ma yob ŋapep.
Ma bocdinaŋ, aŋyalê bu yom ŋandô, Anötö oc yob mac ma kêŋ ŋakwê
têŋ mac whiŋ. 29 Ahêgo daôm pi gêŋ aneŋ ti anôm-ŋga dom, ma ambo ti
ŋalôm ŋawapac dom. 30 Lau sambuc naŋ sêŋyalê Anötö dom, naŋ sêhêgo
dau pi gêŋ kaiŋ dinaŋ ŋapaŋ, magoc Damam undambê-ŋga kêyalê su bu
mac apônda gêŋ dau. 31 Ahêgo daôm tu gêŋ dinaŋ-ŋga dom, magoc akôm
ŋaŋga bu atap malam sa yêc Anötö ndê gôliŋ ŋapu. Ma iŋ oc yob mac
tu gêŋ nom-ŋga-ŋga whiŋ. 32 O aneŋ lau, atöc daôm dom. Bu mac nem
Damam undambê-ŋga tac whiŋ bu ti mac nem Kiŋ ma kôc mac sa andöc
iŋ ndê gôliŋ ŋapu."

Taŋsalê awa ŋandô undambê-ŋga
(Mat 6:19-21)

33-34 "Aö wasôm têŋ mac, bu gameŋ bocke naŋ mac nem awa yêc, naŋ
mac oc ahê gauc pi ma atac whiŋ ŋapaŋ. Bocdinaŋ akêŋ nem wapa nom-
ŋga têŋ lau sênemlhi, ma akêŋ nem awa tu anem lau ŋalôm sawa sa-ŋga.
Ma apo gêŋ undambê-ŋga sa ti nem awa ŋandô, naŋ oc yêc ŋayham
ŋapaŋ. Lau kaŋ oc sêtôm dom bu sênem kaŋ, ma gêŋ daŋ oc kôm tisac
dom."

Tamasaŋ dauŋ tu Pômdau mbu meŋ-ŋga
(Mat 24:42-51)

35-36 "Amasaŋ daôm ŋapep. Ambo atôm lau akiŋ naŋ sêsôc ŋakwê
gweleŋ-ŋga sa, ma sêtuŋ si lam asê ma sêhôŋ si ŋadau bu mbu meŋ akêŋ
mwasiŋ nem awhê-ŋga. Têŋ ndoc ŋac si ŋadau mbu meŋ ma êmati gatam,
naŋ ŋac oc sêkac gatam sa têŋ iŋ ŋagahô. 37 Ŋadau bu mbu meŋ ma tap
lau akiŋ sa, naŋ sêmasaŋ dau gwanaŋ ma sêhôŋ iŋ sêmbo, dec ŋac oc
sêtap mwasiŋ atu sa yêc iŋ. Aö wasôm yomandô, ŋadau dau oc meŋ,
sôc ŋakwê tôm lau akiŋ sêsôc, kêŋ ŋac sêndöc tebo, ma nem akiŋ ŋac.
38 Ŋadau bu meŋ têŋ timaniŋhu me têŋ ôbwêc lôm, ma tap ŋac sa sem ali
ma sêhôŋ iŋ sêmbo, dec iŋ oc êmwasiŋ ŋac êŋlêc. 39 Tigeŋ aŋgô su naŋ!
Lau kaŋ sêkêŋ puc pi ndoc sêmeŋ-ŋga dom. Andu ŋadau daŋ, bu êŋyalê
ndoc naŋ ŋgac kaŋ daŋ oc meŋ, dec iŋ oc yob iŋ ndê andu ŋapep bu ŋgac
kaŋ dinaŋ sôc meŋ dom. 40 Ma mac bocdinaŋ, amasaŋ daôm ŋapep ma
anem ali ŋapaŋ, bu Ŋamalac ndê Atu oc mbu meŋ têŋ ndoc naŋ mac akêŋ
batam, naŋ dom."

41 Têŋ dinaŋ Pita sôm, "Pômdau, am sôm yom gôliŋ dinaŋ bu yac
ŋgacsêŋomi aŋgô, me bu lau hoŋ sêŋgô?" 42 Ma Pômdau ô yom ma sôm,
"Mac nem asa iŋ gitôm ŋgac akiŋ ŋayham ma ti gauc? Ŋgac akiŋ kaiŋ

dinaŋ ndê ŋadau bu lhö têŋ gameŋ daŋ ndi, goc iŋ oc kêŋ iŋ yob lau akiŋ
ŋatô ma kêŋ gêŋ daneŋ-ŋga têŋ ŋac tôm ŋandoc. 43 Ma têŋ ndoc ŋadau
mbu meŋ ma tap iŋ sa kôm iŋ ndê gweleŋ ŋapep mbo, naŋ iŋ oc lic iŋ
ŋayham ma kôm ŋayham têŋ iŋ. 44 Yomandô! Ŋadau oc kêŋ iŋ yob iŋ ndê
wapa hoŋ. 45 Magoc ŋgac akiŋ sac oc sôm têŋ dau, 'Aneŋ ŋadau oc mbu
meŋ ŋagahô dom.' Goc iŋ oc ndic lau akiŋ ŋatô, ma neŋ gêŋ ŋawahô ti
nôm wain e êŋiŋ iŋ. 46 Ŋadau oc mbu meŋ hôc asê têŋ bêc ti acgatu naŋ
ŋgac akiŋ dau kêŋ bata, naŋ dom. Ma iŋ oc kêŋ ŋagêyô sac sambuc têŋ
iŋ, ma soc iŋ su ndi bu mbo whiŋ lau naŋ daŋgapêc ma sêkêŋ whiŋ dom.
47 "Ŋgac akiŋ naŋ kêyalê gêŋ naŋ iŋ ndê ŋadau tac whiŋ bu iŋ kôm,
tigeŋ tec bu kôm ma kêmasaŋ dau dom, naŋ oc tap ŋagêyô atu sa.
48 Magoc ŋgac akiŋ naŋ kêyalê gêŋ naŋ ŋadau tac whiŋ bu iŋ kôm, naŋ
dom, dec kôm mêtê sac naŋ gic waê bu iŋ tap ŋagêyô sa, naŋ oc kôc
ŋagêyô sauŋ. Lau hoŋ naŋ sêtap mwasiŋ sa yêc Anötö, naŋ iŋ takwê
ŋac bu sêkôm gweleŋ ŋa mwasiŋ dinaŋ e nem ŋandô. Ma ŋac naŋ sêtap
mwasiŋ atu sa, naŋ iŋ takwê ŋandô daêsam."

Lau oc sêwhê dau kôc tu Yisu-ŋga
(Mat 10:34-36)

49 Ma Yisu gic têku yom ma sôm, "Aö gasip nom gameŋ bu wakêŋ ya
êŋsahê lau nom-ŋga, ma aö atac whiŋ bu ya dau lom asê ŋagahô. 50 Aö
dauŋ oc wahôc ŋawapac ti ŋandê atu, naŋ gitôm busaŋgu kaiŋ daŋ tu
waliŋ-ŋga. Ma aö wapô sim dauŋ ŋandô e gêŋ dau ŋandô sa. 51 Gauc nem
bu aö gameŋ bu wahê wamba lau dom. Mba! Tu aö-ŋga dec lau oc sêwhê
dau kôc. 52 Têŋ kwahic dec ma ndi, lau naŋ sêmbo andu daŋ, naŋ oc
sêwhê dau kôc tu aö-ŋga. Lau amaŋdaŋ bu sêmbo, goc lu oc sêkêŋ kisa
tö, ma tö oc sêkêŋ kisa lu. 53 Tu aö-ŋga dec ŋac oc sêwhê dau kôc. Damba
lu atuŋgac oc sêkêŋ kisa dau, ma dinda lu atuwê oc sêkêŋ kisa dau. Ma
lawawê akwa lu lawawê wakuc oc sêkêŋ kisa dau bocdinaŋ."

Taŋyalê ndoc

54 Ma Yisu sôm têŋ lau toŋ atu, "Mac bu alic dao yec sambuc daŋ puc
pi meŋ, dec mac asôm bu u oc ndic, ma u gic. 55 Ma muasa bu êŋsêlêŋ,
dec mac asôm bu gameŋ oc ŋandê sa, ma gameŋ ŋandê sa. 56 Mac lau
atim yom lau-ŋga! Mac alic gêŋ dalô nom-ŋga ti umboŋ-ŋga ma mac atôm
bu aŋyalê ndoc. Ma bocke dec mac alic gêŋ hoŋ naŋ aö gakôm yêc nom,
magoc mac nem gauc sa pi aö neŋ ŋahu lec dom.
57 "Oc tôm bu mac aŋsahê gêŋ hoŋ tu bu aŋyalê lêŋ bocke iŋ lêŋ gitêŋ, magoc
tu sake-ŋga mac akôm dom? 58 Aŋgô! Am asa naŋ nem tôp bu yêc ŋamalac daŋ,
ma iŋ bu wê am têŋ ŋgac êmatôc yom-ŋga, naŋ goc êmsahê bu êmasaŋ yom
whiŋ iŋ têŋ ndoc amlu aŋsêlêŋ ambo seŋ. Ma bocdinaŋ ŋgac dau oc kêŋ am têŋ
ŋgac êmatôc yom-ŋga dom. Bu mba, mboe ŋgac êmatôc yom-ŋga o c kêŋ am têŋ

ŋgac yob gapocwalô-ŋga, ma iŋ oc kêŋ am sôc gapoc-walô ndi. 59 Aö wasôm têŋ
am bu am oc ndöc gapocwalô ŋapaŋ e am ndic nem tôp hoŋ pacndê."

Danem dauŋ kwi bu dandiŋaŋ dom

13 1 Têŋ ndoc dinaŋ lau ŋatô sêmbo sêwhiŋ Yisu, ma ŋac sic miŋ yom pi lau
Galili-ŋga ŋatô. Lau dinaŋ sic domba ndu bu sêkêŋ ti da, ma gôliŋwaga
Pailot ndê lau sêmeŋ ma sic ŋac ndu ma sêŋgaluŋ ŋac si dac whiŋ domba si dac.
2 Yisu ŋgô ŋac si yom dau, goc ndac, "Mac gauc gêm bocke? Lau Galili-ŋga dinaŋ
si sac hôc gêlêc lau Galili-ŋga ŋatô si sac su, ma bocdinaŋ ŋawapac dinaŋ hôc asê
ŋac, a? 3 Aö wasôm, mba! Tigeŋ mac bu anem nem ŋalôm kwi dom, dec mac oc
andiŋam. 4 Gauc nem andu baliŋ naŋ lau sêkwê yêc Siloam, naŋ ku sa ma sec lau
18. M ac gauc gêm bocke? Lau 18 dinaŋ si sac hôc gêlêc lau Jerusalem-ŋga si sac,
a? 5 Aö wasôm têŋ mac, mba! Tigeŋ mac bu anem nem ŋalôm kwi dom, dec mac
hoŋ oc andiŋam."
6 Goc Yisu sôm yom gôliŋ daŋ bocdec bu, "Yêc ŋgac daŋ ndê ôm wain-ŋga, a
kiŋ daŋ kalhac. Ma ŋgac dau gi kêsalê a kiŋ ŋandô, magoc tap sa dom. 7 Dec iŋ
sôm têŋ ŋgac naŋ yob iŋ ndê ôm, 'Tôm yala tö aö gameŋ kasalê ŋandô yêc a kiŋ
dindec, ma gatap sa dom. Lêŋ dulu, bu a dau pôc gameŋ ahuc ma gêm ŋandô
dom.' 8 Tigeŋ ŋgac yob ôm-ŋga sôm, 'Aneŋ ŋadau, hu siŋ lhac yala daŋ tiyham.
Aö wandic gwelec ma wahôc nom pi ŋahu. 9 Iŋ bu nem ŋandô têŋ yala wakuc,
dec oc ŋayham. Ma bu nem ŋandô dom, naŋ goc am lêŋ dulu.' "

Yisu kôm awhê bôliŋ daŋ ŋayham sa têŋ bêc Sabat-ŋga

10 Têŋ bêc Sabat-ŋga daŋ, Yisu kêdôhôŋ lau mbo lôm wê-ŋga daŋ. 11 Ma
awhê daŋ mbo, naŋ ŋalau sac kôm iŋ ndöc bôliŋ tôm yala 18. Iŋ kêsêlêŋ
kêŋköŋ ma gitôm dom bu iŋ lhac solop. 12 Yisu gêlic iŋ ma ta iŋ meŋ, goc
sôm, "O awhê daôm, aö bu waseŋ gêŋ naŋ sô am dôŋ, naŋ su." 13 Goc
Yisu kêŋ amba sac iŋ, ma ŋagahô iŋ kalhac tisolop, ma kêpiŋ Anötö.
14 Tigeŋ ŋgac bata naŋ yob lôm wê-ŋga dinaŋ, iŋ tac ŋandê bu Yisu kôm awhê
dinaŋ ŋayham sa têŋ bêc Sabat-ŋga. Dec iŋ sôm têŋ lau, "Bêc 6 yêc bu danem
gweleŋ. Mac bu atac whiŋ bu ŋayham sa, dec ameŋ têŋ bêc Sabat-ŋga dom. Ameŋ
têŋ bêc 6 dinaŋ ŋadaŋ." 15 Magoc Pômdau ô iŋ ndê yom ma sôm, "Mac lau atim
yom lau-ŋga. Mac hoŋ akôm gweleŋ têŋ bêc Sabat-ŋga têŋ ndoc mac ambwala
nem doŋki ti makao su, ma awê ŋac sêsa si bu sênôm bu. 16 Awhê dindec iŋ
Abraham ndê apawê daŋ, ma Sadaŋ sô iŋ dôŋ tôm yala 18 su. Tu sake-ŋga dec
tambwala iŋ su têŋ bêc Sabat-ŋga dom?" 17 Yisu ndê yom dau kôm iŋ ndê ŋacyo
hoŋ maya atu. Tigeŋ lau daêsam atac ŋayham pi gêŋ ŋayham hoŋ naŋ iŋ kôm.

Yom gôliŋ pi gêŋ ŋawhê sauŋ
(Mat 13:31-32; Mak 4:30-32)

18 Ma Yisu ndac lau dinaŋ, "Anötö ndê gôliŋ kêsôwec ŋalêŋ bocke? Aö
wanem dôhôŋ pi gêŋ sake bu wawhê sa? 19 Anötö ndê gôliŋ gitôm ŋawhê

sauŋ andô daŋ, gitôm a soc ŋawhê. Ŋgac daŋ kôc sa gi ma sô yêc ndê ôm, ma tiŋambu gêŋ dau po ti a atu, ma mbac lôlôc-ŋga sêmeŋ sêhê si ŋaic yêc ŋasaŋgac."

Yom gôliŋ pi yist
(Mat 13:33)

20 Ma iŋ sôm yom gôliŋ daŋ tiyham bocdec bu, "Aö wanem dôhôŋ
Anötö ndê gôliŋ pi gêŋ sake bu wawhê sa? 21 Aö wanem dôhôŋ pi yist,
naŋ awhê daŋ kêŋ sip plawa lôŋ atu daŋ ma kêgaluŋ. Ma ŋasawa sauŋ eŋ
yist dinaŋ kôm plawa hoŋ suŋ."

Gatam undambê-ŋga sauŋ andô

22 Tiŋambu Yisu kêsêlêŋ hêganôŋ Jerusalem gi. Iŋ golom-golom malac
atu-tu ti sauŋ-sauŋ hoŋ, ma kêdôhôŋ lau. 23 Ma ŋamalac daŋ ndac iŋ,
"Pômdau, Anötö oc kôc lau tigeŋ-tigeŋ sa sêndöc undambê, me lau
daêsam?" Ma Yisu ô yom ma sôm têŋ lau, 24 "Lau daêsam oc sêŋsahê bu
sêsôc gatam sêndi, magoc ŋac oc sêtôm dom, bu gatam dau sauŋ andô.
Bocdinaŋ akôm ŋaŋga bu asôc gatam dau andi. 25 Andu ŋadau bu tisa ma
ndic gatam ahuc, dec mac oc alhac awê, amati gatam ma asôm, 'Pômdau,
lêc gatam su têŋ yac.' Magoc iŋ oc sôm têŋ mac bu, 'Mac lau dinaŋ ameŋ
akêŋ nde? Aö kayalê mac dom.' 26 Ma mac oc asôm, 'Yac aŋ gêŋ ti anôm
gêŋ awhiŋ am, ma am kêdôhôŋ lau yêc yac mba malac lôm.' 27 Tigeŋ iŋ oc
sôm, 'Mac lau dinaŋ ameŋ akêŋ nde? Aö kayalê mac dom. Alhö su yêc aö,
mac lau akôm sac-ŋga!' 28-29 Têŋ têm ŋambu-ŋga, mac oc alic Abraham,
Aisak ma Jakob ti p ropet akwa-kwa hoŋ sêndöc Anötö ndê gameŋ
undambê-ŋga. Ma lau oc sêmeŋ akêŋ nom ŋabatiŋ hoŋ, ma sêneŋ mwasiŋ
atu yêc undambê. Magoc Anötö oc êmasuc mac su andi ambo gameŋ
ahôc ŋandê-ŋga, ma yêc dinaŋ mac oc ataŋ, ma mac nem lhôm êŋsiŋ pi
dau. 30 Aŋgô su naŋ! Lau ŋatô naŋ kwahic dec sêti lau ŋambu-ŋga, naŋ oc
sêti lau ŋamata-ŋga, ma lau ŋamata-ŋga oc sêti lau ŋambu-ŋga."

Yisu taŋ pi lau Jerusalem-ŋga

31 Têŋ ndoc dinaŋ lau Palêsai ŋatô sêtêŋ Yisu sêmeŋ ma sêsôm, "Hu
gameŋ dindec siŋ ma lhö ndi, bu Herod tac whiŋ bu ndic am ndu."
32 Magoc Yisu sôm têŋ ŋac, "Mac andi asôm têŋ Herod, giam pôm dinaŋ,
'Acsalô lec ma laŋsê aö oc wasoc ŋalau sac su, ma wakôm lau gêmbac
ŋayham sa. Ma têŋ bêc titö-ŋga aö oc wandic dabiŋ aneŋ gweleŋ.' 33 Aö
oc wakôm aneŋ gweleŋ tôm bêc ŋatô, ma tiŋambu aö watêŋ Jerusalem
wandi. Mac lau Israel-ŋga ac propet daêsam ndu su yêc Jerusalem, ma
bocdinaŋ dec aö gac waê bu wapi wandi wawhiŋ.
34 "O Jerusalem, Jerusalem. Mac ac Anötö ndê lau propet ndu, ma
lau gitêŋ naŋ iŋ kêkiŋ têŋ mac, naŋ mac atuc ŋa hoc ndu. Ndoc daêsam

aö tac whiŋ bu wandic mac lau sa asôc Anötö ndê gôliŋ ŋapu tiyham,
gitôm mbac dalec dinda gic ŋatu sa sôc ŋamakê ŋapu. Tigeŋ mac atec.
35 Bocdinaŋ Anötö oc hu mac ti nem andu siŋ. Ma aö wasôm têŋ mac bu
mac oc alic aö tiyham dom e mac asôm, 'Tampiŋ Mesaya naŋ meŋ gêm
Pômdau aŋgô.' "

Yisu gêm ŋgac ŋamlic suŋ daŋ sa

14 1 Têŋ bêc Sabat-ŋga daŋ, Yisu sôc ŋgac bata daŋ ndê andu gi bu
neŋ gêŋ. Ŋgac bata dau iŋ lau Palêsai si daŋ, ma ŋac si lau ŋatô
tatiŋ Yisu sêmbo. 2 Yisu gêlic ŋgac gêmbac daŋ ndöc, naŋ amba ti gahi
suŋ. 3 Goc iŋ ndac lau Palêsai ti gwalam akwa yomsu-ŋga bocdec bu, "Yac
bu dakôm lau ŋayham sa têŋ bêc Sabat-ŋga, dec oc taŋgilì yomsu Sabat-
ŋga, me mba?" 4 Ŋac sem dôŋ ma sêô yom daŋ dom, goc iŋ kêmasec ŋgac
ti gêmbac dinaŋ, kôm iŋ ŋayham sa, ma kêŋ iŋ kölhö gi. 5 Ma iŋ ndac
ŋac, "Mac nem balê daŋ me doŋki daŋ bu peŋ sip sê ŋalôm têŋ bêc Sabat-
ŋga, dec mac oc akôm sake? Mac oc ahê iŋ sa pi meŋ, me ahu iŋ siŋ yêc?"
6 Ma ŋac sêtôm dom bu sêô iŋ ndê yom.

Datoc dauŋ sa dom

7 Yisu gêlic bu lau naŋ ŋgac bata dau kêgalêm ŋac sa bu sêneŋ gêŋ
sêwhiŋ iŋ, naŋ atac whiŋ bu sêndöc pôŋ naŋ gic lau tiwaê ŋawaê. Dec iŋ
sôm yom gôliŋ daŋ têŋ ŋac bocdec bu, 8 "Lau bu sêkêŋ aheŋ am bu neŋ
mwasiŋ nem awhê-ŋga, naŋ ndi ndöc lau tiwaê si pôŋ dom. Mboe mwasiŋ
ŋadau kêgalêm ŋgac tiwaê daŋ naŋ hôc gêlêc am su. 9 Bu bocdinaŋ dec
iŋ oc têŋ am meŋ ma sôm, 'Kêŋ pôŋ ŋayham dindec têŋ ŋgac atu dindec.'
Ma am oc tisa ti mayam, ma ndi ndöc pôŋ ŋambwa. 10 Boc-dinaŋ lau
bu sêkêŋ aheŋ am bu neŋ mwasiŋ, naŋ ndi ma ndöc pôŋ ŋambwa. Ma
mboe ŋadau oc meŋ ma sôm têŋ am, 'Aneŋ silip, tisa ma mweŋ ndöc pôŋ
ŋayham.' Ma bocdinaŋ iŋ oc po am nem waêm sa yêc ŋacleŋ hoŋ aŋgô-
ŋga. 11 Ŋalêŋ tigeŋ, lau naŋ sêtoc dau sa, naŋ Anötö oc êŋgwiniŋ ŋac. Ma
lau naŋ sêŋgwiniŋ dau, naŋ Anötö oc toc ŋac sa."

Tamwasiŋ lau ŋalôm sawa

12 Ma Yisu sôm têŋ ŋgac bata dau, "Am bu ndê mwasiŋ bu lau sêneŋ
sêwhiŋ am, naŋ kêŋ aheŋ nem silip ti asidôwai, me lau ti lêlôm naŋ
sêndöc am nem malac, naŋ dom. Am bu kôm bocdinaŋ, dec tiŋambu
ŋac oc sêkêŋ aheŋ am bu neŋ gêŋ whiŋ ŋac, ma mwasiŋ dau ti am nem
ŋagêyô. 13 Têŋ têm am ndê mwasiŋ daŋ, naŋ kêŋ aheŋ lau ŋalôm sawa
ti lau bôliŋ ma lau tapec. 14 Ma bocdinaŋ am oc tap Anötö ndê mwasiŋ
sa. Ŋahu bu lau dinaŋ sêtôm dom bu sêkêŋ gêŋ daŋ ô nem mwasiŋ têŋ
kwahic dec. Magoc têŋ ndoc lau gitêŋ sêtisa akêŋ lau batê-ŋga, naŋ
Anötö oc kêŋ ŋagêyô ŋayham têŋ am."

Yom gôliŋ pi mwasiŋ atu
(Mat 22:1-14)

15 Lau naŋ seŋ gêŋ sêwhiŋ Yisu, naŋ si ŋgac daŋ ŋgô Yisu ndê yom
dinaŋ ma sôm têŋ iŋ, “Lau naŋ bu sêneŋ mwasiŋ atu yêc Anötö ndê gameŋ
undambê-ŋga, naŋ oc atac ŋayham hôc gêlêc.” 16 Ma Yisu ô yom ma sôm,
“Ŋgac daŋ kêmasaŋ mwasiŋ atu daŋ, ma kêŋ aheŋ lau daêsam. 17 Têŋ
mwasiŋ dau ŋabêc iŋ kêkiŋ ŋgac akiŋ daŋ bu sôm têŋ lau naŋ iŋ kêgalêm
ŋac sa bu, ‘Ameŋ, bu aö kamasaŋ gêŋ hoŋ su.’ 18 Tigeŋ ŋac hoŋ sêtec bu
sêmeŋ, dec sêmasaŋ yom têŋ iŋ. Ŋgac daŋ sôm, ‘Aö waloc dom, bu aö
gamlhi nom daŋ su, ma kwahic dec aö bu wasa wandi walic. Aö wateŋ am
bu hu aö siŋ.’ 19 Ma daŋ sôm, ‘Aö waloc dom, bu aö gamlhi makao amaŋlu,
ma kwahic dec aö bu wasa wandi ma waŋsahê ŋac tu sêkôm gweleŋ-ŋga.
Wateŋ am bu hu aö siŋ.’ 20 Ma daŋ tiyham sôm, ‘Kwahic dec aö gam awhê
sa, bocdinaŋ gitôm dom bu waloc.’ 21 Bocdinaŋ ŋgac akiŋ dau mbu gi ma
gic miŋ yom dinaŋ têŋ iŋ ndê ŋadau. Ma yom dau kôm ŋadau tac ŋandê,
dec iŋ kêkiŋ ndê ŋgac akiŋ tiyham ma sôm, ‘Ŋagahô sôc malac atu ndi,
ma kôc lau ŋalôm sawa ti lau bôliŋ ma lau tapec sa sêmeŋ bu sêneŋ aö
neŋ mwasiŋ.’ 22 Ma ŋgac akiŋ kôm bocdinaŋ, goc mbu meŋ ma sôm, ‘Aneŋ
ŋadau, aö gakôm gitôm am sôm, ma ŋasawa yêc dôŋ yêc.’ 23 Dec ŋadau sôm
têŋ iŋ, ‘Sa seŋ ma gameŋ ŋamakê-ŋga ndi, ma kac lau bu sêsôc sêmeŋ. Aö
tac whiŋ bu aneŋ andu meŋhu. 24 Yomandô aö wasôm têŋ mac, bu lau naŋ
aö gakêŋ aheŋ têŋ ŋamata-ŋga, naŋ si daŋ oc neŋ aneŋ mwasiŋ dom.’ ”

Lêŋ taŋkuc Yisu-ŋga

25 Lau daêsam sêŋsêlêŋ sêwhiŋ Yisu, ma iŋ kac dau kwi ma sôm têŋ
ŋac, 26 “Asa naŋ têŋ aö meŋ ma bu êŋkuc aö, naŋ atac whiŋ aö hôc gêlêc
gêŋ hoŋ ndic ŋawaê. Iŋ bu atac whiŋ damba me dinda, me iŋ nawhê ma
balêkoc, me asidôwai ti lhuwêi, me iŋ dau ndê lêŋ mbo-ŋga hôc gêlêc iŋ
ndê atac whiŋ aö, dec oc tôm dom bu iŋ ti aneŋ daŋ ma êŋkuc aö. 27 Asa
naŋ bu êŋkuc aö, magoc tec bu hôc ndê a gicso dau, naŋ gitôm dom bu
êŋkuc aö.
28 “Mac nem daŋ bu kwê andu atu daŋ, naŋ gêŋ ŋamata-ŋga iŋ oc ndöc
sic ma kôc gauc pi iŋ ndê mone ti gêŋ bu oc nditôm bu kwê andu dau sa,
me mba. 29 Iŋ bu kêŋ alhö sip nom ndi, magoc ndic dabiŋ andu dom, dec
lau naŋ sêlic, naŋ oc sêsu iŋ susu, 30 ma sêsôm, ‘Ŋgac dindê gic hu kwê
andu, magoc gitôm dom bu ndic dabiŋ.’
31 “Ma kiŋ daŋ bu sa ndi bu ndic siŋ têŋ kiŋ daŋ, dec gêŋ ŋamata-ŋga
iŋ oc ndöc sic ma kôc gauc pi iŋ ndê lau siŋ-ŋga 10,000, bu oc sêtôm bu
sêhôc gêlêc kiŋ dinaŋ ndê lau siŋ-ŋga 20,000, me mba. 32 Iŋ bu lic bu ŋac
sêtôm dom, dec iŋ oc êŋkiŋ lau wamba-ŋga sêtêŋ kiŋ dinaŋ têŋ ndoc iŋ
mbo ahê, bu sêsôm yom wamba-ŋga.

33 “Bocdinaŋ akôc gauc ŋapep muŋ su, goc ameŋ aŋkuc aö. Asa naŋ tec
bu hu iŋ ndê gêŋ hoŋ siŋ tu aö-ŋga, naŋ oc nditôm dom bu ti aö neŋ daŋ.
34 “Gwêc so iŋ gêŋ ŋayham, tigeŋ ŋamakic bu niŋga, oc dakôm
ŋamakic sa tiyham ŋalêŋ nde? 35 Gwêc so dau tisac su, ma boc-dinaŋ
tambaliŋ siŋ niŋga. Mac daŋamsuŋ bu yêc, naŋ aŋgô aneŋ yom.”

Yom gôliŋ pi domba daŋ naŋ giŋga
(Mat 18:12-14)

15 1 Lau sêkôc takis-ŋga ma lau ŋatô naŋ lau Palêsai sêsam ŋac bu
lau sac, naŋ daêsam sêtêŋ Yisu si bu sêŋgô iŋ ndê yom. 2 Ma lau
Palêsai ti lau naŋ sêndôhôŋ yomsu, naŋ sêtucdiŋ Yisu ma sêsôm, “Ŋgac
dau kôc lau sac sa, ma gêŋ gêŋ whiŋ ŋac.” 3 Dec Yisu sôm yom gôliŋ
daŋ têŋ ŋac bocdec bu, 4 “Mac nem ŋgac daŋ bu yob domba 100, ma iŋ
ndê domba daŋ bu niŋga, dec iŋ oc kôm sake? Iŋ oc hu 99 siŋ sêmbo
gameŋ gapoŋ, ma êŋsalê domba naŋ giŋga su e iŋ tap sa. 5 Ma têŋ ndoc
iŋ tap sa, naŋ iŋ oc hu sac bakêyac ti atac ŋayham atu. 6 Ma iŋ oc mbu
têŋ ndê andu ndi, ma êŋgalêm iŋ ndê lau meŋpaŋ iŋ-ŋga ti ndê silip, ma
sôm têŋ ŋac, ‘Mac atac ŋayham awhiŋ aö, bu aö gatap aneŋ domba naŋ
giŋga su, naŋ sa.’ 7 Aö wasôm têŋ mac, bu ŋalêŋ tigeŋ dinaŋ Anötö ti
aŋela undambê-ŋga oc atac ŋayham atu tu ŋamalac sac daŋ naŋ gêm ndê
ŋalôm kwi, hôc gêlêc atac ŋayham tu lau gitêŋ 99 naŋ si yom me giso tu
sênem dau kwi pi-ŋga mbasi.”

Yom gôliŋ pi mone naŋ giŋga

8 Ma Yisu sôm, “Ma akôc gauc pi awhê daŋ, naŋ ndê mone silba amaŋlu
sêndöc. Mone daŋ bu niŋga, dec iŋ oc tuŋ lam asê ma sê andu ŋa-basac
sa, goc êŋsalê ŋapep e iŋ tap mone dau sa. 9 Têŋ ndoc iŋ tap sa su, naŋ
iŋ oc êŋgalêm iŋ ndê silip ti lau meŋpaŋ iŋ-ŋga sêmeŋ sêpitigeŋ ma sôm,
‘Mac atac ŋayham awhiŋ aö, bu aö gatap mone naŋ giŋga su, naŋ sa.’
10 Aö wasôm têŋ mac bu ŋalêŋ tigeŋ, Anötö ti aŋela undambê-ŋga oc atac
ŋayham atu, têŋ ndoc ŋamalac kôm sac-ŋga daŋ gêm ndê ŋalôm kwi.”

Yom gôliŋ pi balê naŋ giŋga

11 Ma Yisu gic têku yom ma sôm, “Ŋgac daŋ mbo ma iŋ ndê atuŋgac lu.
12 Ma balê sauŋ sôm têŋ damba, ‘Damaŋ, wapa lêŋsêm naŋ gic aö ŋawaê,
naŋ kêŋ têŋ aö.’ Goc damba whê ndê wapa ti gêŋ hoŋ kôc tu iŋlu-ŋga,
ma kêŋ têŋ balê sauŋ tôm iŋ ndac. 13 Ŋasawa sauŋ ma balê sauŋ dau gic
iŋ ndê gêŋ hoŋ sa, ma kölhö têŋ gameŋ baliŋ daŋ gi. Ma yêc dindê iŋ
kôm gêŋ hoŋ tôm iŋ ndê atac whiŋ, ma kêyaiŋ ndê awa ti gêŋ hoŋ. 14 Têŋ
ndoc iŋ ndê mone hoŋ pacndê, naŋ tôbôm atu gêm gameŋ dinaŋ ahuc ma
iŋ pônda dau. 15 Goc iŋ têŋ ŋgac atu daŋ yêc gameŋ dinaŋ gi, ma kêsalê
gweleŋ. Ma ŋgac dau kêŋ iŋ gôlôm iŋ ndê bôc. 16 Gêŋ yô iŋ ŋandô, tigeŋ

lau sêkêŋ gêŋ daŋ têŋ iŋ tu neŋ-ŋga dom, ma boc-dinaŋ iŋ gauc gêm
bu neŋ gêŋ naŋ bôc seŋ. 17 Tiŋambu iŋ ndê gauc sa, ma iŋ sôm têŋ dau,
‘Damaŋ ndê lau akiŋ sêpônda gêŋ daneŋ-ŋga dom. Tigeŋ gêŋ yô aö ndu
tôm bu wambac ndu-ŋga. 18 Aö walhö wambu watêŋ damaŋ wandi, ma
wasôm, “Damaŋ, aö gakôm mêtê sac têŋ Anötö ma têŋ am. 19 Aö ŋgac
sac, dec gitôm dom bu am sam aö bu am atômŋgac tiyham. Lic aö gitôm
am nem ŋgac akiŋ daŋ.” 20 Goc iŋ tisa ma mbu têŋ damba gi.

“Iŋ kêsêlêŋ mbo seŋ, ma damba gêlic iŋ yêc ahê ma tawalô iŋ ŋandô,
dec kêti têŋ iŋ gi, gôlô iŋ dôŋ ma ŋgutô iŋ. 21 Magoc atuŋgac sôm têŋ iŋ,
‘Damaŋ, aö gakôm mêtê sac têŋ Anötö ma têŋ am. Aö ŋgac sac, dec gitôm
dom bu am sam aö bu am atômŋgac tiyham.’ 22 Tigeŋ damba sôm têŋ iŋ
ndê lau akiŋ, ‘Ŋagahô, akôc ŋakwê ŋayham ti atapa bu iŋ sôc, ma akêŋ
gôlôŋ amaŋatu-ŋga sôc iŋ amba-atu. 23 Ma akôc makao ŋatu tôp ŋayham
daŋ, ma andic ndu. Yac oc dandê mwasiŋ atu ti atac ŋayham, 24 bu yac
gauc gêm bu aneŋ atuŋgac dindec mbac ndu su, magoc kwahic dec dalic
bu iŋ mbo tali. Iŋ giŋga su, ma datap iŋ sa tiyham.’ Ma ŋac hoŋ atac
ŋayham.

25 “Têŋ ndoc dinaŋ balê dau dôwa kôm gweleŋ mbo ôm, ma têŋ ndoc iŋ
mbu meŋ suŋ sa andu, naŋ iŋ ŋgô lau sêtê wê ti sêkôm atac ŋayham atu.
26 Goc iŋ mbwêc ŋgac akiŋ daŋ meŋ ma ndac iŋ bu, ‘Lau lê sêkôm ŋanta
ti atac ŋayham tu sake-ŋga?’ 27 Ma iŋ sôm, ‘Am asim meŋ su ma iŋ mbo
ŋayham, ma bocdinaŋ dec damam gic makao tôp ŋayham daŋ ndu, ma
ndê mwasiŋ atu.’ 28 Yom dau kôm dôwa tac ŋandê atu, ma iŋ tec bu sôc
balaŋ ŋalôm ndi. Goc damba sa gi ma kêmwaŋeŋ iŋ bu sôc ndi. 29 Tigeŋ
iŋ sôm têŋ damba, ‘Yala ŋeŋ su aö gam akiŋ ti daŋaŋ wambu am. Tigeŋ
am kêŋ naniŋ ŋatu me gêŋ sauŋ daŋ têŋ aö bu wandê mwasiŋ tu aneŋ
silip-ŋga dom. 30 Kwahic dec am nem atômŋgac dinaŋ, naŋ kêyaiŋ am
nem awa ti wapa whiŋ lauwhê seŋ-ŋga, naŋ mbu meŋ ma am gic makao
tu iŋ-ŋga.’ 31 Magoc damba sôm, ‘Aneŋ balê, am mbo whiŋ aö ŋapaŋ,
ma aneŋ gêŋ hoŋ ti am nem. 32 Tigeŋ am asim dindec naŋ yac gauc gêm
bu iŋ mbac ndu su, naŋ mbo tali. Iŋ giŋga su, ma datap iŋ sa tiyham.
Bocdinaŋ iŋ lêŋ solop bu yac atac ŋayham atu ma dandê mwasiŋ tu
iŋ-ŋga.’ ”

Yom gôliŋ pi ŋgac yob wapa-ŋga

16 1 Ma Yisu sôm yom gôliŋ daŋ têŋ ndê ŋgacsêŋomi bocdec bu,
“Ŋgac ti lêlôm daŋ mbo, ma lau sic miŋ têŋ iŋ bu ŋgac naŋ yob iŋ
ndê gêŋ, naŋ kêyaiŋ iŋ ndê wapa daêsam. 2 Dec iŋ ta ŋgac dau meŋ, ma
sôm têŋ iŋ, ‘Yom bocke dec gaŋgô pi am lec. Kwahic dec am sa ndi ma sê
gêŋ hoŋ sa ma êmasaŋ bapia wapa-ŋga bu kêŋ têŋ aö. Bu aö oc watiŋ am
su yêc gweleŋ yob aneŋ wapa-ŋga.’ 3 Dec ŋgac yob wapa-ŋga sôm têŋ dau,
‘Aö wakôm bocke? Aö neŋ ŋadau oc soc aö su yêc aneŋ gweleŋ. Aneŋ

licwalô gitôm dom bu wakôm gweleŋ ôm-ŋga, ma aö mayaŋ bu wateŋ
gêŋ. 4 Aö kayalê gêŋ naŋ bu wakôm-ŋga, ma têŋ ndoc ŋadau tiŋ aö su yêc
aneŋ gweleŋ, dec lau oc sêkôc aö sa ma sênem yaom aö yêc ŋac si andu.'
5 Bocdinaŋ iŋ mbwêc lau naŋ si tôp yêc iŋ ndê ŋadau, naŋ tigeŋ-tigeŋ
sêtêŋ iŋ sêmeŋ. Goc iŋ ndac ŋgac ŋamata-ŋga bocdec bu, 'Am nem tôp
bocke yêc aö neŋ ŋadau?' 6 Ma ŋgac dau sôm, 'Aneŋ tôp gitôm olib ŋakwi
sip lôŋ[h] 100.' Goc ŋgac yob wapa-ŋga sôm têŋ iŋ, 'Am nem bapia tôp-ŋga
kelec. Kôc sa, ndöc sic ŋagahô, ma to bu am nem tôp gitôm olib ŋakwi sip
lôŋ 50.' 7 Goc iŋ sôm têŋ ŋgac tilu-ŋga, 'Am nem tôp bocke yêc?' Ma ŋgac
dau sôm têŋ iŋ, 'Aneŋ tôp gitôm bolom wit sip dalu atu-tu 100.' Goc ŋgac
yob wapa-ŋga sôm, 'Kôc nem bapia tôp-ŋga, ma to bu am nem tôp gitôm
dalu 80.'

8 "Goc ŋadau kêpiŋ ŋgac yob wapa-ŋga sac dinaŋ, bu iŋ kôm gêŋ ti
gauc. Lau sambuc sêkôc awa nom-ŋga ma sêhê silip ŋac si lau. Ŋalêŋ
dinaŋ ŋac sêkôm gêŋ ti gauc sêhôc gêlêc Anötö ndê lau. 9 Awa nom
dindec-ŋga hê lau daêsam si gauc tu sêkôm mêtê sac-ŋga. Magoc aö
wasôm têŋ mac bu akôc nem awa nom-ŋga ma anem lau sa, ma ŋalêŋ
dinaŋ ahê silip têŋ daôm. Tiŋambu awa dau oc niŋga, magoc ŋac oc
sêkôc mac sa ti atac ŋayham têŋ ndoc mac andöc undambê."

10 Ma Yisu gic têku yom ma sôm, "Asa naŋ yob gêŋ sauŋ ŋapep, naŋ oc
yob gêŋ atu ŋapep bocdinaŋ. Ma asa naŋ yob gêŋ sauŋ ŋapep dom, naŋ
oc yob gêŋ atu ŋapep dom. 11 Bocdinaŋ mac bu ayob awa nom-ŋga ŋapep
dom, dec Anötö oc kêŋ awa ŋandô têŋ mac tu ayob-ŋga dom! 12 Ma mac
bu ayob lau ŋatô si gêŋ ŋapep dom, dec Anötö oc kêŋ gêŋ daŋ ti mac nem
gêŋ dom!

13 "Ŋamalac daŋ gitôm dom bu nem akiŋ ŋadau lu, bu iŋ oc tec daŋ,
ma atac whiŋ daŋ, me oc sap daŋ dôŋ ma pu daŋ. Ma mac boc-dinaŋ,
gitôm dom bu atoc Anötö ma awa nom-ŋga lu-lu sa ti mac nem ŋadau."

14 Yisu sôm yom dinaŋ, ma lau Palêsai ŋatô naŋ sêŋgô, naŋ sem tô iŋ.
Ŋahu bu ŋac lau atac whiŋ mone-ŋga. 15 Tigeŋ Yisu sôm têŋ ŋac, "Yêc
ŋamalac aŋgô-ŋga, mac lau dinaŋ atoc daôm sa bu mac lau gitêŋ, magoc
Anötö kêyalê mac nem ŋalôm su. Gêŋ naŋ mac lau nom-ŋga atoc sa bu
gêŋ ŋayham kêlêc, naŋ Anötö gêlic gitôm gêŋ sac sambuc."

Yisu puc Anötö ndê yomsu dôŋ

16 Ma Yisu sôm, "Anötö kêŋ Moses ndê yomsu ti propet si yom bu lau
sêŋkuc e Jon, Ŋgac Kêku Lau-ŋga hôc asê. Têŋ Jon ndê têm ma meŋ, naŋ
lau sêhoc ŋawaê asê pi Anötö ndê gôliŋ. Ma lau daêsam sêkôm mwasac
bu sêsôc Anötö ndê gôliŋ ŋapu. 17 Gitôm bu undambê ti nom oc niŋga,
tigeŋ gitôm dom bu Moses ndê yomsu ŋalhô atêc daŋ niŋga. 18 Ŋgac daŋ

---

[h] **16:6** Lôŋ dinaŋ lôŋ atu - tigeŋ-tigeŋ gitôm 35-40 lita.

bu hu nawhê siŋ ma nem awhê wakuc, naŋ kôm mêtê mockaiŋ-ŋga yêc
Anötö aŋgô-ŋga. Ma ŋgac naŋ gêm awhê naŋ hu ndê akweŋ siŋ, naŋ kôm
mêtê mockaiŋ-ŋga bocdinaŋ."

Ŋgac ti lêlôm lu Lasarus

19 Ma Yisu sôm, "Ŋgac ti lêlôm daŋ mbo, naŋ sôc ŋakwê ŋayham ma
po dau sa ŋa gêŋ ŋayham-ŋayham tôm bêc hoŋ. 20 Ma yêc iŋ ndê andu
ŋamakê, ŋgac ŋalôm sawa daŋ ndöc, naŋ ndê ŋaê Lasarus. Gamboc
daêsam sem iŋ ŋamlic ahuc, 21 ma giam sêmeŋ ma sêndambwê gamboc
dau. Iŋ gêŋ yô iŋ, dec iŋ takwê bu neŋ gêŋ ŋapopoc naŋ peŋ akêŋ ŋgac ti
lêlôm ndê tebo, magoc mba. 22 Têŋ bêc daŋ ŋgac ŋalôm sawa dinaŋ mbac
ndu, ma aŋela sêkôc iŋ sa gi ndöc undambê whiŋ Abraham. Ma ŋgac ti
lêlôm mbac ndu bocdinaŋ, ma lau sêŋsuhuŋ iŋ. 23 Iŋ sip lambwam gi ma
kêsahê ŋandê atu, dec hôc tandô sa pi undambê, ma gêlic Abraham yêc
ahê, ma Lasarus ndöc whiŋ iŋ. 24 Goc iŋ ta yom têŋ iŋ ma sôm, 'Abaŋ
Abraham, tamwalô aö! Êmkiŋ Lasarus bu kêŋ amba-atu sip bu ndi, ma
meŋ kêŋ pi aö êmbalaŋ. Ya dindec kôm aö ŋamlic ŋandê atu.' 25 Tigeŋ
Abraham ô yom ma sôm, 'Aneŋ balê, gauc nem ndoc am mbo tamli, naŋ
am tap gêŋ ŋayham-ŋayham daêsam sa, magoc Lasarus mbo sac ŋapaŋ.
Kwahic dec iŋ mbo ŋayham, ma am tap ŋandê atu sa. 26 Ma gêŋ daŋ
tiyham. Yêc hêclu ŋalhu, Anötö kêŋ ŋasawa atu daŋ, dec oc tôm dom bu
lau sêtêŋ am sêloc. Ma gitôm dom bu mac nem daŋ lom têŋ yac meŋ.'
27 Goc ŋgac dau sôm, 'Bocdinaŋ aö wateŋ am abaŋ, êmkiŋ Lasarus têŋ aö
damaŋ ndê andu ndi, 28 ma kêŋ puc aneŋ asidôwai amaŋdaŋ, bu sênem
dau kwi tu bu sêmeŋ ma sêhôc ŋandê yêc gameŋ dindec dom.' 29 Magoc
Abraham sôm, 'Moses ma Propet si yom yêc bu kêŋ puc ŋac. Am nem
asidôwai bu sêkêŋ daŋga ŋac si yom, dec oc tôm bu sênem dau kwi.'
30 Ma ŋgac dau sôm, 'Mba, abaŋ Abraham! Lau batê si ŋgac daŋ bu mbu
têŋ ŋac ndi, dec ŋac oc sêkac si ŋalôm kwi.' 31 Ma Abraham sôm, 'Ŋac
bu sêkêŋ whiŋ yom naŋ Moses ma lau propet sêto, naŋ dom, dec ŋac oc
sêkêŋ whiŋ ŋgac naŋ tisa akêŋ lau batê-ŋga, naŋ dom.' "

Yisu ndê yom ŋatô
(Mat 18:6-7; Mak 9:42-48)

17 1 Yisu sôm têŋ iŋ ndê ŋgacsêŋomi, "Gêŋ lêtôm-ŋga oc sêmeŋ
sêhôc asê. Tigeŋ ŋamalac asa naŋ bu kôc gêŋ lêtôm-ŋga daŋ meŋ,
naŋ oc tap Anötö ndê matôc sa. Oyaê. 2 Oc ŋayham bu dasô hoc atu daŋ
pi iŋ kachu, ma tambaliŋ iŋ sip gwêc ndi. Ma bocdinaŋ oc tôm dom bu iŋ
êntôm aneŋ lau sauŋ si daŋ bu kôm mêtê sac, ma tiŋambu tap Anötö ndê
matôc sa.
3 "Bocdinaŋ ayob daôm ŋapep! Am nem asidôwa daŋ bu kôm sac, naŋ
goc hec yom iŋ. Ma iŋ bu nem dau kwi, goc suc iŋ ndê sac kwi. 4 Iŋ bu

kôm sac têŋ am tidim 7 têŋ acsalô tigeŋ, magoc tiŋambu kac ndê ŋalôm
kwi ma ndac am bu suc iŋ ndê sac kwi, naŋ dec am suc iŋ ndê sac kwi
maŋ.”
5 Ma lau aposel sêsôm têŋ Pômdau, “Nem yac sa bu akêŋ whiŋ ŋaŋga.”
6 Goc iŋ ô yom ma sôm, “Mac nem akêŋ whiŋ bu gêŋ sauŋ andô nditôm
soc ŋamatu sauŋ daŋ, dec oc tôm bu mac asôm têŋ a atu dindec bu, ‘Puc
daôm sa, ma sa ndi lhac gwêc ŋagapoŋ,’ ma a dau oc daŋga wambu mac.”
7 Ma Yisu sôm, “Akôc gauc pi ŋgac akiŋ naŋ gic nom me yob domba, ma
mbu têŋ ŋadau ndê andu têŋ telha. Iŋ ndê ŋadau oc sôm têŋ iŋ bu, ‘Mweŋ
ŋagahô, ndöc sic ma neŋ gêŋ,’ a? 8 Mba, iŋ oc sôm, ‘Sôc ŋakwê sakiŋ-ŋga
sa, ma êmasaŋ gêŋ bu waneŋ, ma nem akiŋ aö e aö waneŋ ti wanôm
gêŋ pacndê. Goc tiŋambu am daôm neŋ ti nôm gêŋ.’ 9 Ma ŋadau oc nem
daŋge ŋgac akiŋ dau bu iŋ daŋga wambu iŋ ndê yom, a? Mba! 10 Ma mac
bocdinaŋ, têŋ ndoc mac akôm gêŋ hoŋ naŋ Anötö gic atu mac, naŋ asôm,
‘Yac lau akiŋ ŋambwa. Yac akôm gêŋ naŋ gic yac ŋawaê eŋ.’ ”

Yisu kôm lau 10 ti gêmbac leprasi ŋayham sa

11 Yisu kêsêlêŋ hêganôŋ malac Jerusalem gi, ma mbo seŋ naŋ yêc
gameŋ Samaria ti Galili-ŋga ŋabatiŋ. 12 Iŋ hôc asê malac daŋ, ma tap
lauŋgac 10 ti gêmbac leprasi sa yêc malac dau ŋamakê. Ŋac sêlhac ahê,
13 ma sêta iŋ ŋa awha atu bocdec bu, “Ŋadau Yisu, tamwalô yac!” 14 Yisu
tahê ŋac ma sôm, “Andi, ma atôc daôm têŋ lau dabuŋsiga.” Ma têŋ ndoc
ŋac sêlhö s i, naŋ sêlic bu ŋac si ŋamlic ŋawasi sa. 15 Ŋac si daŋ gêlic bu
iŋ ŋayham sa su, dec gic hu kêpiŋ Anötö ŋa awha atu, ma kac dau kwi
ma mbu têŋ Yisu gi. 16 Ŋgac dau iŋ ŋgac gameŋ Samaria-ŋga, ma iŋ hu
dau sip nom yêc Yisu gahi-ŋga, ma gêm daŋge iŋ. 17 Ma Yisu sôm, “Bocke?
Mac lau 10 hoŋ ŋamlic ŋayham sa, me? Bocdinaŋ dec lau 9 sêmbo nde?
18 Am ŋgac Israel-ŋga dom, magoc am ŋgac tigeŋ dec mbu mweŋ ma
kêpiŋ Anötö.” 19 Ma Yisu sôm têŋ iŋ, “Tisa, ma lhö ndi. Am nem kêŋ whiŋ
kôm am ŋayham sa.”

Anötö ndê gôliŋ ŋapuc

20 Têŋ bêc daŋ lau Palêsai sêndac Yisu pi ndoc bocke Anötö ndê gôliŋ
oc meŋ sa tiawê yêc nom. Ma Yisu sôm, “Têŋ ndoc Anötö ndê gôliŋ meŋ
sa tiawê, naŋ oc tôm dom bu mac alic gêŋ daŋ tu kêŋ puc mac-ŋga. 21 Ma
oc tôm dom bu lau sêsôm, ‘Alic gêŋ dau kelec,’ me ‘Gêŋ dau kêlê.’ Mba!
Anötö ndê gôliŋ meŋ sa su, ma yêc mac ŋalôm.”

Yisu ndê bêc mbu meŋ-ŋga
(Mat 24:37-44)

22 Ma iŋ sôm têŋ iŋ ndê ŋgac-sêŋomi, “Têm oc meŋ sa, naŋ mac
tamkwê bu alic Ŋamalac ndê Atu mbu meŋ ma mbo whiŋ mac tiyham,

magoc mac oc alic iŋ dom. 23 Lau oc sêŋsau bu iŋ mbu meŋ su, ma sêsôm
iŋ mbo gameŋ bocdê, me gameŋ bocdec. Magoc aŋgô ŋac si yom dau
dom, ma aŋkuc ŋac dom. 24 Bu têŋ ndoc Ŋamalac ndê Atu mbu meŋ, naŋ
iŋ oc hôc asê ŋagahô gitôm sickac hep tigeŋ ma umboŋ ŋasawa sambuc
ŋawê sa. 25 Tigeŋ gêŋ ŋamata-ŋga iŋ oc hôc ŋandê atu ma lau têm dindec-
ŋga oc sêtec iŋ.
26 "Têm naŋ Ŋamalac ndê Atu oc mbu meŋ, naŋ lau oc sêmbo tôm
sêmbo têŋ Noa ndê têm. 27 Têŋ ndoc dinaŋ lau seŋ gêŋ ti sênôm gêŋ, ma
lauŋgac ti lauwhê sem dau e Noa sôc waŋ gi. Goc bu atu suŋ ma seŋ ŋac
hoŋ su siŋga. 28 Ma oc kaiŋ tigeŋ tôm Lot ndê têm, naŋ lau seŋ ti sênôm
gêŋ, semlhi gêŋ ti sêkêŋ gêŋ bu lau semlhi, sêsô gêŋ ŋawhê ma sêkwê
andu. 29 Magoc têŋ bêc Lot hu malac Sodom siŋ, naŋ ya ti †solpa peŋ sip
akêŋ undambê ma seŋ lau Sodom-ŋga hoŋ su. 30 Ma lau oc sêmbo ŋalêŋ
tigeŋ dinaŋ têŋ bêc naŋ Ŋamalac ndê Atu mbu meŋ ma hoc dau asê.
31 Têŋ bêc dinaŋ, oc tôm dom bu lau naŋ sêndöc andu ŋasactô, naŋ sêsôc
andu ŋalôm sêndi bu sêkôc gêŋ daŋ. Ma ŋalêŋ tigeŋ, oc tôm dom bu lau
naŋ sêmbo ôm, naŋ sêkac dau kwi bu sêkôc si gêŋ daŋ. 32 Gauc nem gêŋ
naŋ hôc asê Lot ndê awhê! 33 Asa naŋ tac whiŋ bu sap gêŋ nom-ŋga dôŋ
ŋapaŋ tu mbo tali-ŋga, naŋ oc niŋga. Magoc asa naŋ hu siŋ tu êŋkuc aö-
ŋga, naŋ oc niŋga dom. 34 Aö wasôm têŋ mac, têŋ bêc naŋ Ŋamalac ndê
Atu mbu meŋ, naŋ ŋamalac lu oc sêyêc andu daŋ, ma Anötö oc kôc iŋlu
si daŋ, ma hu daŋ siŋ. 35-36 Ma awhê lu oc sêndê gêŋ sêmbo, ma Anötö oc
kôc daŋ, ma hu daŋ siŋ." 37 Yisu ndê ŋgacsêŋomi sêŋgô yom dau su, goc
sêndac iŋ, "Pômdau, gêŋ dinaŋ oc hôc asê yêc nde?" Ma Yisu sôm, "Yac
bu dalic macmpoŋ sêŋgihi sêmbo, naŋ taŋyalê bu gêŋ mbôp daŋ yêc."

Yom gôliŋ pi lêŋ dateŋ mbec-ŋga

18 1 Ma Yisu sôm yom gôliŋ daŋ têŋ iŋ ndê ŋgac-sêŋomi, ma
kêdôhôŋ ŋac bu sêteŋ mbec tôm bêc hoŋ, ma takwê bu sêtap
ŋandô sa ma sêhu siŋ dom. 2 Iŋ sôm, "Ŋgac êmatôc yom-ŋga daŋ mbo
malac atu daŋ. Iŋ töc Anötö dom, ma toc ŋamalac daŋ sa dom. 3 Ma
awhê sawa daŋ ndöc malac dinaŋ, ma iŋ têŋ ŋgac êmatôc yom-ŋga dau gi
ŋapaŋ, ma sôm, 'Ŋamalac daŋ kêŋ ŋawapac têŋ aö. Nem aö sa ma êmatôc
alu mba yom.' 4 Iŋ ndac tidim daêsam magoc ŋgac dau tec bu nem iŋ sa e
tiŋambu iŋ sôm têŋ dau, 'Aö gatöc Anötö dom, ma gatoc ŋamalac sa dom,
5 tigeŋ awhê sawa dindec ndac aö ŋapaŋ, ma bocdinaŋ aö wanem iŋ sa
ma wamatôc iŋ ndê yom. Aö bu wakôm dom, dec iŋ oc meŋ ŋapaŋ e kôm
aö lic kam sa.' "
6 Ma Pômdau sôm têŋ ndê ŋgac-sêŋomi, "Ŋgac êmatôc yom-ŋga dau iŋ
ŋgac gitêŋ dom, magoc iŋ sôm bu nem awhê sawa dinaŋ sa. 7 Mac lau naŋ
Anötö kêyaliŋ mac sa ati iŋ ndê, naŋ ateŋ mbec têŋ iŋ acsalô ti ôbwêc,
mac gauc gêm sake? Anötö oc tec bu ŋgô mac nem mbec ma nem mac

sa, a? 8 Mba! Aö wasôm têŋ mac bu iŋ oc nem mac sa ŋagahô. Tigeŋ, têŋ
ndoc Ŋamalac ndê Atu mbu meŋ, naŋ iŋ oc tap lau ŋatô sa, naŋ sêsap si
sêkêŋ whiŋ iŋ-ŋga dôŋ sêmbo, me mba?”

Yom gôliŋ pi Palêsai ma ŋgac kôc takis-ŋga daŋ

9 Yisu kêyalê bu lau ŋatô naŋ sêkêŋ daŋga iŋ, naŋ sêtoc dau sa bu
lau gitêŋ ma sêpu lau ŋatô. Bocdinaŋ iŋ sôm yom gôliŋ daŋ bocdec bu.
10 “Ŋgac lu sêtêŋ lôm dabuŋ si, bu sêteŋ mbec. Iŋlu si daŋ iŋ Palêsai, ma
ŋgac daŋ iŋ ŋgac kôc takis-ŋga. 11 Palêsai dau tisa kalhac, ma teŋ mbec
tu dau-ŋga bocdec bu, ‘Anötö, aö wanem daŋge am bu aö gatôm lau ŋatô
naŋ lau sac, naŋ dom. Aö gatôm lau kaŋ dom, me lau naŋ sêkôm mêtê sac
me mêtê mockaiŋ-ŋga dom. Ma yomandô, aö gatôm ŋgac kôc takis-ŋga
dindê dom. 12 Yêc wake hoŋ ŋalôm aö gahu gêŋ daneŋ-ŋga siŋ tidim lu
tu gauc nem am-ŋga. Aö gawhê neŋ awa ti wapa hoŋ kôc gi toŋ amaŋlu,
ma gakêŋ toŋ daŋ ti da têŋ am.’ 13 Palêsai teŋ mbec bocdinaŋ, tigeŋ ŋgac
kôc takis-ŋga kalhac ahê. Iŋ hôc tandô sa têŋ undambê dom, magoc wec
ti ŋalôm ŋawapac ma teŋ mbec bocdec bu, ‘Anötö, tamwalô aö ŋgac sac
dec.’ ” 14 Goc Yisu sôm, “Aö wasôm têŋ mac bu Anötö gêlic ŋgac kôc takis-
ŋga dinaŋ ti ŋgac gitêŋ, ma Palêsai dinaŋ mba. Ŋahu bu asa naŋ po dau
ndê waê sa, naŋ Anötö oc êŋgwiniŋ iŋ, ma asa naŋ kêgwiniŋ dau, naŋ
Anötö oc toc iŋ sa.”

Yisu gêm mbec balêkoc sauŋ
(Mat 19:13-15; Mak 10:13-16)

15 Têŋ bêc daŋ lau sêkôc si balêkoc sauŋ sêtêŋ Yisu sêmeŋ, bu iŋ kêŋ
amba sac ŋac. Iŋ ndê ŋgac-sêŋomi sêlic e sêsôm dinda ti dambai. 16 Tigeŋ
Yisu mbwêc ŋac sêmeŋ ma sôm, “Atec balêkoc dinaŋ sêtêŋ aö sêmeŋ, ma
alhac ŋac ahuc dom. Bu Anötö ndê gôliŋ gic lau naŋ sêtôm balêkoc sauŋ-
sauŋ dindec, naŋ ŋawaê. 17 Aö wasôm yom ŋandô têŋ mac, bu asa naŋ bu
sôc Anötö ndê gôliŋ ŋapu nditôm balêkoc sauŋ daŋ dom, naŋ oc nditôm
dom bu sôc ndi.”

Ŋgac bata ti lêlôm
(Mat 19:16-22; Mak 10:17-22)

18 Ma ŋgac bata Israel-ŋga daŋ ndac Yisu, “Kêdôhôŋwaga ŋayham,
aö wakôm sake, dec tiŋambu Anötö oc kôc aö sa wambo taŋli yêc
undambê?” 19 Ma Yisu sôm, “Tu sake-ŋga am sam aö bu ŋayham? Anötö
tawasê iŋ ŋayham. 20 Am kêyalê Moses ndê yomsu, *‘Kôm gêŋ mockaiŋ-ŋga
dom. Ndic ŋamalac ndu dom. Nem kaŋ gêŋ dom. Sôm yom tasaŋ pi lau dom,’*
ma *‘Toc damam lu dinam sa.’ ”* 21 Ma ŋgac dau sôm, “Aö kakuc yomsu
hoŋ dinaŋ têŋ ndoc aö gambo balê ŋapaŋ e kwahic dec.” 22 Yisu ŋgô yom
dinaŋ ma sôm têŋ iŋ, “Am pônda gêŋ tigeŋ. Kêŋ am nem wapa hoŋ têŋ

lau sênemlhi, ma ndic sam ŋa-awa têŋ lau ŋalôm sawa. Ma bocdinaŋ
am nem awa ŋandô oc yêc undambê. Ma tiŋambu mweŋ ma êmkuc aö.”
23 Magoc ŋgac dau ŋgô Yisu ndê yom e ŋalôm ŋawapac, ŋahu bu iŋ ŋgac
ti wapa daêsam.

Puc pi awa ti wapa
(Mat 19:23-30; Mak 10:23-31)

24 Yisu tahê iŋ ma sôm, “Lau ti lêlôm si awa ti wapa kalhac ŋac ahuc e
gitôm dom bu sêsôc Anötö ndê gôliŋ ŋapu ŋagahô. 25 Bôc atu daŋ gitôm
kamel, oc tôm bu sôc so ŋalasê ŋagahô hôc gêlêc ŋgac ti lêlôm daŋ bu sôc
Anötö ndê gôliŋ ŋapu su.” 26 Lau naŋ sêŋgô yom dau sêsôm, “Bu bocdinaŋ
dec asa oc tôm bu tap Anötö ndê mwasiŋ nem lau si-ŋga sa? Oc ŋawapac
atu!” 27 Magoc Yisu ô yom ma sôm, “Gêŋ naŋ ŋamalac sêtôm dom bu
sêkôm, naŋ Anötö gitôm bu kôm.”
28 Ma Pita sôm têŋ iŋ, “Yac oc bocke? Yac ahu mba andu ti gêŋ hoŋ siŋ
tu aŋkuc am-ŋga.” 29 Ma Yisu sôm têŋ iŋ, “Aö wasôm yom ŋandô têŋ mac
bu asa naŋ bu hu andu, me awhê, me asidôwai, me damba lu dinda, me
balêkoc siŋ tu êŋkuc aö-ŋga, 30 naŋ Anötö oc kêŋ gêŋ kaiŋ dinaŋ daêsam
têŋ iŋ ô, têŋ têm iŋ mbo nom. Ma têŋ têm ŋambu-ŋga, Anötö oc kôc iŋ sa
ma kêŋ iŋ ndöc tali ŋapaŋ yêc undambê.”

Yisu sôm tiyham bu iŋ oc mbac ndu
(Mat 20:17-19; Mak 10:32-34)

31 Yisu kôc ŋgacsêŋomi 12 sa sêsa si sêmbo dau-ŋga, ma sôm têŋ ŋac
bu, “Kwahic dec yac bu dapi Jerusalem dandi, ma gêŋ hoŋ naŋ lau propet
sêto pi Ŋamalac ndê Atu, naŋ oc ŋandô sa. 32 Lau oc sêkêŋ iŋ sip lau
Rom-ŋga amba, ma ŋac oc sêsu iŋ susu, sêkôm iŋ ŋayom, sêhê gasôp pi
iŋ, sêtap iŋ, ma sêndic iŋ ndu. 33 Magoc iŋ oc tisa tiyham têŋ bêc titö-
ŋga.” 34 Tigeŋ ŋac sêŋyalê yom dau ŋahu dom. Ŋahu yêc siŋ dau têŋ ŋac,
ma ŋac si gauc sa pi Yisu ndê yom dau dom.

Yisu kôm ŋgac tapec tandô po asê
(Mat 20:29-34; Mak 10:46-52)

35 Yisu ma lau naŋ sêŋkuc iŋ sêŋsêlêŋ e sêsuŋ sa malac Jeriko. Ma yêc
seŋ ŋamakê ŋgac tapec daŋ ndöc ma teŋ gêŋ. 36 Ŋgac dau ŋgô bu lau
daêsam sêŋsêlêŋ sêmbo seŋ, goc ndac gêŋ dau ŋahu. 37 Ma lau sêsôm têŋ
iŋ bu Yisu Nasaret-ŋga kêsêlêŋ mbo seŋ meŋ. 38 Goc iŋ mbwêc, “Yisu,
†Dawid ndê Atu, tamwalô aö!” 39 Lau naŋ sêŋsêlêŋ sêmuŋ Yisu sêhec
yom ŋgac tapec dau, ma sêsôm têŋ iŋ bu nem dôŋ. Magoc iŋ mbwêc ti
ŋaŋga, “Dawid ndê Atu, tamwalô aö!” 40 Yisu kwê dôŋ kalhac, ma sôm
têŋ lau bu sêkôc ŋgac dau sêtêŋ iŋ sêmeŋ. Ma têŋ ndoc iŋ tigasuc Yisu,
naŋ Yisu ndac iŋ, 41 “Am tac whiŋ bu aö wakôm sake têŋ am?” Ma iŋ

sôm, “Pômdau, aö tac whiŋ bu tanôŋ ŋayham sa.” 42 Goc Yisu sôm têŋ
iŋ, “Tanôm ŋayham sa! Am nem kêŋ whiŋ kôm am ŋayham sa.” 43 Ma
ŋagahô eŋ iŋ tandô ŋayham sa, ma iŋ kêkuc Yisu ma kêpiŋ Anötö. Ma lau
hoŋ naŋ sêlic gêŋ dinaŋ, naŋ sêmpiŋ Anötö bocdinaŋ.

Yisu lu Sakias

19 1 Yisu sôc malac Jeriko gi, ma bu êŋsêlêŋ gacgeŋ sa ndi. 2 Ma ŋgac
daŋ mbo, naŋ sêsam iŋ ndê ŋaê bu Sakias. Iŋ ŋgac bata kôc takis-
ŋga, ma iŋ dau ndê mone daêsam. 3 Iŋ tac whiŋ bu lic Yisu pi ŋandô,
magoc iŋ gitôm dom, bu iŋ ŋgac apê, ma lau daêsam sêŋgihi Yisu ahuc.
4 Tu dinaŋ-ŋga iŋ kêti muŋ gi, ma pi a kiŋ daŋ, bu lic Yisu naŋ kêsêlêŋ
mbo seŋ meŋ. 5 Têŋ ndoc Yisu hôc asê a dinaŋ ŋapu, naŋ tatac ma sôm
têŋ iŋ, “Sakias, sip mweŋ ŋagahô! Acsalô dec aö wambo am nem andu
wawhiŋ am.” 6 Goc ŋagahô Sakias sip nom ma kôc Yisu sa ti atac ŋayham,
ma sêtêŋ iŋ ndê andu si. 7 Magoc lau hoŋ naŋ sêlic gêŋ dau sêtucdiŋ ma
sêsôm, “Yisu bu ndic ŋgac sac daŋ kêsi!”
8 Têŋ ndoc sêmbo Sakias ndê andu, naŋ ŋgac dau tisa ma sôm têŋ Yisu,
“Pômdau lic! Kwahic dec aö wawhê aneŋ wapa hoŋ kôc ndi toŋ lu, ma
wakêŋ toŋ daŋ têŋ lau ŋalôm sawa. Ma lau naŋ aö kasau ŋac ma gakôc
ŋac si mone, naŋ aö waô mone dau tidim hale têŋ ŋac.” 9 Dec Yisu sôm,
“Acsalô lec Anötö ndê mwasiŋ nem lau si-ŋga meŋ pi lau andu dindec-
ŋga. Bu ŋgac dindec iŋ Abraham ndê apaŋgac daŋ whiŋ. 10 Ŋamalac ndê
Atu meŋ bu êŋsalê lau naŋ siŋga su, ma bu nem ŋac si.”

Yom gôliŋ pi mone gol
(Mat 25:14-30)

11 Lau naŋ sêŋgô Yisu ndê yom dinaŋ, naŋ sêlic bu iŋ suŋ sa têŋ
Jerusalem, ma sêkêŋ bata bu têŋ ndoc iŋ hôc asê, naŋ Anötö ndê gôliŋ
oc meŋ sa tiawê, ma Yisu oc ti lau Israel-ŋga si kiŋ. Bocdinaŋ Yisu gic hu
sôm yom gôliŋ daŋ têŋ ŋac. 12 Iŋ sôm, “Ŋgac ti waê atu daŋ kêmasaŋ dau
bu têŋ gameŋ baliŋ daŋ ndi, bu yêc dindê kiŋ atu oc kêŋ ŋaclai têŋ iŋ bu
nem gôliŋ lau yêc iŋ dau ndê gameŋ. Ma tiŋambu iŋ oc mbu meŋ. 13 Boc-
dinaŋ iŋ kêgalêm iŋ ndê lau akiŋ amaŋlu sa, ma kêŋ mone gol daŋ naŋ
sêsam bu ‘maina’ têŋ ŋac tôm gi.[i] Ma iŋ sôm têŋ ŋac, ‘Akôc mone dec sa,
ma akôm gweleŋ pi e nditôm aö wambu wameŋ.’ 14 Magoc iŋ ndê lau sêtec
iŋ, ma sêkêŋ lau aheŋ-ŋga ŋatô sêŋkuc iŋ bu sêsôm têŋ kiŋ atu bu, ‘Yac
atec ŋgac dec bu nem gôliŋ yac.’ 15 Magoc kiŋ atu ŋgô ŋac si yom dom ma
kêŋ ŋaclai têŋ ŋgac dau bu nem gôliŋ lau, goc iŋ mbu têŋ iŋ ndê gameŋ
gi. Iŋ hôc asê su, goc kêŋ yom bu iŋ ndê lau akiŋ naŋ iŋ kêŋ mone têŋ
ŋac, naŋ sêtêŋ iŋ sêndi. Iŋ bu lic ŋac sêkôm gweleŋ bocke pi mone dau.

---

[i] **19:13** Maina tigeŋ gitôm †denarii 100, naŋ gitôm ŋaôli gweleŋ bêc 100-ŋga.

16 “Ŋgac akiŋ ŋamata-ŋga meŋ ma sôm, ‘Aneŋ ŋadau, aö gakôm gweleŋ
pi am nem mone tigeŋ, ma gatap mone amaŋlu tiyham sa.’ 17 Ma ŋadau
sôm, ‘Aneŋ ŋgac akiŋ, am kôm ŋayham! Am yob gêŋ sauŋ dindec ŋapep,
ma kwahic dec aö wakêŋ am nem gôliŋ malac amaŋlu.’
18 “Ma ŋgac tilu-ŋga meŋ ma sôm, ‘Ŋadau, aö gakôm gweleŋ pi am nem
mone tigeŋ, ma gatap mone amaŋdaŋ tiyham sa.’ 19 Ma ŋadau sôm têŋ iŋ,
‘Kwahic dec aö wakêŋ am nem gôliŋ malac amaŋdaŋ.’
20 “Ma lau akiŋ dau si daŋ meŋ ma sôm, ‘Ŋadau, am nem mone gol
tigeŋ kelec. Aö kapaŋ si ŋapep. 21 Aö gatöc am, bu am ŋgac lêlê-ŋga
dom. Am kêŋ batam bu kôc gêŋ ŋandô yêc lau naŋ am kêŋ gêŋ têŋ ŋac
dom. Ma am gic gêŋ ŋandô sa yêc gameŋ naŋ am sô gêŋ ŋawhê dom.’
22 Goc ŋadau sôm têŋ iŋ, ‘Am ŋgac akiŋ sac! Aö wamatôc am waŋkuc
yom naŋ am daôm sôm. Am kêyalê bu aö ŋgac lêlê-ŋga dom, ma bu aö
gakêŋ bataŋ bu wakôc gêŋ yêc lau naŋ aö gakêŋ gêŋ têŋ ŋac dom, ma bu
wandic gêŋ ŋandô sa yêc gameŋ naŋ gasô gêŋ dom. 23 Tu sake-ŋga am
kôm gweleŋ pi aneŋ mone dom? Oc tôm bu am kêŋ aneŋ mone têŋ lau
sêyob mone-ŋga bu sêyob e aö wambu wameŋ, dec oc tôm bu sêkêŋ mone
ŋagec sac mone dau ŋahô ma aö wakôc hoŋ sa.’
24 “Ma iŋ sôm têŋ lau naŋ sêlhac sêmpiŋ, ‘Akôc iŋ ndê mone tigeŋ
dinaŋ su, ma akêŋ têŋ ŋgac akiŋ naŋ kôc mone amaŋlu.’ 25 Magoc ŋac
sêsôm, ‘Ŋadau, iŋ kôc mone amaŋlu su!’ 26 Goc ŋadau sôm, ‘Aö wasôm
têŋ mac bu asa naŋ yob gêŋ naŋ aö gakêŋ sip iŋ amba, naŋ ŋapep, naŋ
wakêŋ gêŋ ŋatô tiyham têŋ iŋ whiŋ. Tigeŋ asa naŋ yob ndê gêŋ ŋapep
dom, naŋ aö wakôc iŋ ndê gêŋ hoŋ su. 27 Ma aŋgô! Aneŋ ŋacyo naŋ sêtec
bu aö wanem gôliŋ ŋac, naŋ akôc ŋac sêmeŋ, ma andic ŋac ndu yêc aö
aŋôŋ-ŋga.’ ”

Yisu hôc asê Jerusalem
(Mat 21:1-9; Mak 11:1-10; Jon 12:12-15)

28 Yisu sôm yom dinaŋ su, ma kêsêlêŋ hêganôŋ Jerusalem gi, ma
iŋ ndê sêŋomi sêŋkuc iŋ. 29 Iŋ kêsêlêŋ gi e kêpiŋ malac lu naŋ sêsam
bu Betpagi ma Betani, malac lu naŋ sêyêc Lôc Olib. Ma iŋ kêkiŋ ndê
ŋgacsêŋom lu 30 ma sôm têŋ iŋlu, “Asôc malac dindê andi, ma amlu
oc atap doŋki daŋ sa, naŋ sêsô dôŋ kalhac. Iŋ doŋki ŋatu wakuc, naŋ
ŋamalac daŋ ndöc ŋahô muŋ su dom. Aŋgapwêc su ma akôc sa ameŋ.
31 Ma lau bu sêndac amlu bu bocke ma amlu bu aŋgapwêc iŋ su, goc asôm
têŋ ŋac bu, ‘Pômdau tac whiŋ bu doŋki dindec nem iŋ sa.’ ” 32 Boc-dinaŋ
ŋgac lu dinaŋ sêsôc malac dau si, ma sêtap doŋki dau sa tôm Yisu sôm.
33 Sêŋgapwêc doŋki sêmbo, ma ŋadaui sêndac iŋlu bu, “Amlu aŋgapwêc iŋ
tu sake-ŋga?” 34 Ma sêsôm, “Pômdau tac whiŋ bu doŋki dindec nem iŋ sa.”
35 Iŋlu sêwê doŋki dau sêtêŋ Yisu si, ma sêkêŋ ŋac si ŋakwê awê-ŋga
sac doŋki, ma sêkêŋ iŋ pi gi ndöc ŋahô. 36 Yisu ndöc doŋki ma kêsêlêŋ gi,

ma lau sêhê si ŋakwê yêc seŋ. 37 Iŋ kêsêlêŋ gi e hôc asê gameŋ naŋ seŋ
sip akêŋ Lôc Olib, goc sêŋomi toŋ atu naŋ sêŋkuc iŋ, naŋ sêmbwêc ti atac
ŋayham atu, ma sêmpiŋ Anötö pi gêŋ dalô naŋ sêlic. 38 Sêsôm, "Anötö
nem mbec kiŋ naŋ meŋ gêm Pômdau aŋgô. Yom malô yêc undambê, ma
Anötö ndê waê sa yêc lôlôc!"
39 Palêsai ŋatô sêmbo sêwhiŋ lau daêsam dinaŋ, ma sêsôm têŋ Yisu,
"Kêdôhôŋwaga, hec yom am nem sêŋomi, bu ŋac si yom so." 40 Ma Yisu
sôm têŋ ŋac, "Aŋgô! Sêŋomi bu sênem dôŋ, goc hoc dindec oc sêmbwêc
asê!"
41 Yisu kêsêlêŋ gi e hôc tandô sa pi malac atu Jerusalem, dec taŋ pi
malac dau. 42 Iŋ sôm, "Tôm ŋasawa baliŋ su e meŋ têŋ acsalô lec aö tac
whiŋ bu mac lau Jerusalem-ŋga aŋyalê lêŋ naŋ oc tôm bu kêŋ mac ambo
ti atac malô. Tigeŋ mac nem ŋalôm ŋadandi ma kwahic dec lêŋ dau yêc
siŋ dau têŋ mac. 43 Têm oc meŋ sa, naŋ nem ŋacyo oc sêŋgihi mac ahuc
ma sêŋgilì tuŋbôm ma sêsôc nem malac sêloc. 44 Ŋac oc sêndic mac ti
nem balêkoc hoŋ ndu, m a sêseŋ malac dindec su e hoc daŋ ndöc hoc daŋ
ŋahô tiyham dom. Ŋac oc sêkôm bocdinaŋ, ŋahu bu Anötö têŋ mac meŋ
bu nem mac sa, magoc mac aŋyalê dom."

Yisu soc lau su yêc lôm dabuŋ
(Mat 21:12-17; Mak 11:15-17)

45 Têŋ ndoc Yisu hôc asê Jerusalem, naŋ iŋ kêsêlêŋ gi e sôc lôm dabuŋ
ŋabatêmndö gi. Ma iŋ soc lau naŋ sêkêŋ gêŋ bu lau sênemlhi, naŋ sêsa
awê. 46 Iŋ sôm têŋ ŋac, "Sêto Anötö ndê yom yêc bocdec bu, *'Aneŋ andu
gic waê bu lau sêteŋ mbec sêmbo-ŋga,'* magoc mac akôm Anötö ndê andu ti
lau kaŋ si gameŋ."
47 Tôm bêc hoŋ iŋ kêdôhôŋ lau mbo lôm dabuŋ ŋabatêmndö. Ma
dabuŋsiga atu-tu ti lau †Skraib naŋ sêndôhôŋ yomsu, ma lau bata Israel-
ŋga sêŋsalê lêŋ bu sêndic iŋ ndu. 48 Magoc sêtap lêŋ daŋ sa dom, bu lau
hoŋ atac whiŋ bu sêŋgô iŋ ndê yom, ma sêsap iŋ dôŋ ŋapaŋ.

Gêndac pi Yisu ndê ŋaclai ŋahu
(Mat 21:23-27; Mak 11:27-33)

20 1 Têŋ têm dinaŋ Yisu kêdôhôŋ lau, ma gêm mêtê pi ŋawaê
ŋayham mbo lôm dabuŋ. Ma dabuŋsiga atu-tu ti lau Skraib ma
lau bata Israel-ŋga sêtêŋ iŋ si, 2 ma sêsôm, "Sôm têŋ yac. Am kôc ŋaclai
yêc nde, bu kôm gêŋ hoŋ naŋ am kôm? Asa kêŋ têŋ am?" 3 Ma iŋ sôm,
"Gêŋ ŋamata-ŋga aö bu wakêŋ gêndac daŋ têŋ mac. Asôm têŋ aö, 4 asa
kêŋ ŋaclai têŋ Jon dec iŋ kêku lau? Anötö kêŋ ŋaclai têŋ iŋ, me mba?"
5 Ŋac sem yomgalôm têŋ dau pi Yisu ndê gêndac ma sêsôm, "Yac
bu dasôm bu, 'Anötö kêŋ ŋaclai têŋ Jon,' dec iŋ oc ndac yac, 'Tu sake-
ŋga mac akêŋ whiŋ Jon dom?' 6 Magoc yac bu dasôm bu Jon kêku lau

kêkuc ŋamalac nom-ŋga si gauc ŋambwa, dec lau hoŋ oc sêtuc yac ŋa
hoc dambac ndu, bu ŋac sêlic Jon bu Anötö ndê propet daŋ.” 7Bocdinaŋ
sêsôm têŋ Yisu bu sêŋyalê Jon ndê ŋaclai ŋahu dom. 8 Ma Yisu sôm têŋ
ŋac, “Ma bocdinaŋ aö wasôm aneŋ ŋaclai ŋahu asê têŋ mac dom.”

Yom gôliŋ pi lau sêyob ôm wain-ŋga
(Mat 21:33-46; Mak 12:1-12)

9 Ma Yisu sôm yom gôliŋ daŋ têŋ lau dau bocdec bu, “Ŋgac daŋ sô ôm
wain-ŋga daŋ, ma kêŋ têŋ lau ŋatô bu sêyob. Goc iŋ têŋ gameŋ daŋ gi ma
mbo ŋasawa baliŋ. 10 Têŋ ndoc sêhoŋ wain ŋandô sa-ŋga, iŋ kêkiŋ ŋgac
akiŋ daŋ têŋ lau naŋ sêyob iŋ ndê ôm, naŋ gi, bu sêkêŋ wain ŋandô ŋatô
têŋ iŋ. Tigeŋ ŋac sic iŋ, ma sêkêŋ iŋ kölhö amba sawa gi. 11 Goc ŋadau
kêkiŋ ŋgac akiŋ daŋ tiyham, magoc ŋac sic iŋ ma sêkôm mêtê sac têŋ
iŋ, ma sêkêŋ iŋ kölhö amba sawa gi. 12 Ma iŋ kêkiŋ ŋgac titö-ŋga têŋ ŋac
gi, magoc ŋac sic iŋ basô, ma sêmasuc iŋ sa awê gi. 13 Goc ôm wain-ŋga
ŋadau sôm, ‘Aö wakôm sake? Aö waŋkiŋ aneŋ balê, naŋ aö atac whiŋ
iŋ ndu andô. Mboe ŋac oc sêtoc iŋ sa.’ 14 Tigeŋ têŋ têm lau sêyob ôm-
ŋga sêlic ŋadau ndê atu kêsêlêŋ meŋ, naŋ sêsôm têŋ dandi, ‘Ŋadau ndê
atuŋgac dê oc wêkaiŋ ôm dindec. Dandic iŋ ndu ma dakôc ôm dindec su
ti yac neŋ.’ 15 Ma sêmasuc iŋ yêc ôm wain-ŋga, ma sic iŋ ndu.”

Ma Yisu ndac, “Mac gauc gêm bu ôm ŋadau oc kôm sake têŋ ŋac?
16 Iŋ oc meŋ ma ndic lau sêyob ôm-ŋga ndu, ma kêŋ ndê ôm têŋ lau ŋatô
sêyob.” Lau naŋ sêŋgô yom dinaŋ sêsôm, “Mba! Bocdinaŋ dom!” 17 Magoc
Yisu tahê ŋac ma sôm, “Gauc nem yom naŋ sêto yêc bocdec bu, ‘*Hoc naŋ
lau sêkwê andu-ŋga sêtec, naŋ kwahic ti hoc ŋamata-ŋga yêc andu dau.*’ Mac
aŋyalê yom dau ŋahu, me mba? 18 Lau hoŋ naŋ sêtiŋ gahi pi hoc dinaŋ e
sêpeŋ, naŋ oc sêniŋga, ma hoc dau bu peŋ pi ŋamalac daŋ, dec oc sec iŋ
popoc.”

19 Lau Skraib ti dabuŋsiga atu-tu sêŋyalê bu Yisu ndê yom gôliŋ dinaŋ
hêganôŋ ŋac, dec ŋac atac whiŋ bu sêkôc iŋ dôŋ ŋagahô eŋ. Magoc ŋac
sêtöc lau naŋ sêmbo sêwhiŋ iŋ, dec sêkôm dom.

Lau bu sêtim Yisu pi yom takis-ŋga
(Mat 22:15-22; Mak 12:13-17)

20 Ma lau bata Israel-ŋga dinaŋ tatiŋ Yisu ŋapep, ma sêkêŋ lau ŋatô
bu sêtip iŋ. Lau sêtip Yisu-ŋga dinaŋ sêŋsau bu ŋac tac whiŋ bu sêŋgô iŋ
ndê yom. Tigeŋ sêkêŋ daŋga bu mboe sêŋgô iŋ sôm yom so daŋ, dec ŋac
oc sêkêŋ iŋ sip gôliŋwaga Rom-ŋga ndê amba, bu êmatôc iŋ. 21 Ma ŋac
sêsôm têŋ iŋ bu, “Kêdôhôŋwaga, yac aŋyalê bu am sôm yom ma kêdôhôŋ
lau ŋalêŋ gitêŋ. Am toc lau hoŋ sa ŋalêŋ tigeŋ, ma kêdôhôŋ Anötö ndê
lêŋ têŋ lau kêkuc yom ŋandô. 22 Kwahic dec yac bu andac am bu iŋ solop
bu yac dakêŋ takis têŋ Sisa, me mba?”

23 Yisu kêyalê bu ŋac gauc gêm bu sêtim iŋ, dec sôm têŋ ŋac, 24 “Atôc
mone silba daŋ têŋ aö.” Ma iŋ ndac, “Asa ndê ŋagatu ti ŋaê yêc mone
dindec?” 25 Ma ŋac sêsôm, “Sisa ndê.” Goc Yisu sôm têŋ ŋac, “Bocdinaŋ
atoc Sisa sa ŋa gêŋ naŋ gic iŋ ŋawaê, ma atoc Anötö sa ŋa gêŋ naŋ gic iŋ
ŋawaê.”
26 Ŋalêŋ dinaŋ ŋac sêŋsahê bu sêtim iŋ bu sôm yom so daŋ yêc lau hoŋ
aŋgô-ŋga, magoc sêtôm dom. Sêhêdaê tu iŋ ndê yom ti gauc-ŋga, ma ŋac
si yom mba bu sêsôm ô.

Lau Sadiusi bu sêtim Yisu pi yom datisa akêŋ lau batê-ŋga
(Mat 22:23-33; Mak 12:18-27)

27 Têŋ dinaŋ lau †Sadiusi ŋatô sêtêŋ Yisu si. Ŋac lau Israel-ŋga si toŋ
daŋ, naŋ sêkêŋ whiŋ bu lau batê oc sêtisa tiyham dom. Ma ŋac sêkêŋ
gêndac daŋ têŋ Yisu bocdec bu, 28 “Kêdôhôŋwaga, Moses to yac neŋ
yomsu daŋ bocdec bu. Ŋgac daŋ bu ndê dôwa nem awhê sa ma bu mbac
ndu ma balêkoc mbasi, naŋ ŋgac dau oc nem dôwa ndê awhê sawa, ma
kwê balêkoc asê tu dôwa-ŋga. 29 Têŋ têm daŋ, asidôwai 7 sêmbo. Ŋgac
ŋamata-ŋga gêm awhê sa, magoc iŋ mbac ndu ma iŋ ndê balêkoc mba.
30-31 Ma ŋgac tilu-ŋga gêm awhê sawa dau, tigeŋ mbac ndu ma balêkoc
mba. Ŋalêŋ tigeŋ ŋgac titö-ŋga e têŋ ŋgac ti-7-ŋga hoŋ sem awhê sawa
dau magoc sêmbac ndu ma balêkoc mba. 32 Ma tiŋambu awhê dau mbac
ndu. 33 Kwahic dec yac bu andac am bocdec bu. Lau batê bu sêtisa tôm
lau ŋatô sêsôm, dec awhê dau oc ti asa ndê awhê? Bu asidôwai 7 dinaŋ
hoŋ sem iŋ su têŋ ndoc sêmbo tali.”
34 Ma Yisu ô yom ma sôm têŋ ŋac, “Lau têm dindec-ŋga sem dau, 35 tigeŋ
têŋ têm ŋambu-ŋga, lau naŋ Anötö oc lic bu lau gitêŋ ma uŋ ŋac sa bu
sêndöc tali yêc undambê, naŋ oc sênem dau dom. 36 Ma oc tôm dom bu
ŋac sêmbac ndu tiyham, bu ŋac oc sêmbo sêtôm aŋela. Lau naŋ Anötö uŋ
sa sêndöc undambê, naŋ oc sêti iŋ ndê balêkoc. 37 Ma Moses dau tôc asê
bu lau batê oc sêtisa. Gauc nem yom naŋ iŋ to pi ndoc iŋ gêlic ya golom sa
a daŋ. Têŋ ndoc dinaŋ iŋ sam Pômdau bu Abraham ndê Anötö, Aisak ndê
Anötö, ma Jakob ndê Anötö. 38 Lau batê bu sêtisa dom, dec tu sake-ŋga
Anötö sam dau bu lau tö dinaŋ si Anötö? Anötö iŋ lau batê si Anötö dom,
iŋ lau tali si Anötö, bu lau hoŋ si ŋahu sêmbo tali-ŋga yêc Anötö.”
39 Lau †Skraib ŋatô sêŋgô Yisu ndê yom dau ma sêsôm, “Kêdôhôŋ-waga,
am nem yom ŋayham!” 40 Ma tiŋambu lau sêtöc dau bu sêkêŋ gêndac têŋ
Yisu tiyham.

Yisu kêsahê lau si gauc pi Mesaya
(Mat 22:41-46; Mak 12:35-37)

41 Ma Yisu sôm têŋ ŋac, “Bocke ma lau sêsôm bu Mesaya iŋ Dawid
ndê Atu? 42 Dawid dau to yom yêc Buku Wê-ŋga bocdec bu, *‘Anötö sôm*

têŋ aneŋ Pômdau, "Am ndöc aö amaŋ andô-ŋga, 43 *e nditôm aö wakêŋ nem*
ŋacyo sêsôc am gahim ŋapu." ' 44 Bocdinaŋ Dawid dau sam Mesaya bu
Pômdau, ma bocke dec lau sêsôm bu Mesaya iŋ Dawid ndê Atu?"

Yisu ndê puc pi lau Skraib si mêtê sac
(Mat 23:1-7; Mak 12:38-40)

45 Ma yêc lau hoŋ dinaŋ si aŋgô-ŋga, Yisu sôm têŋ iŋ ndê ŋgacsêŋomi,
46 "Ayob daôm ŋapep bu aŋkuc lau Skraib si gêbôm dom. Ŋac sêsôc
ŋakwê baliŋ ma sêŋsêlêŋ sêmbo malac lôm, bu ŋac atac whiŋ bu lau
sêtoc ŋac sa ma sêhê mwalêc ŋac. Ŋac atac whiŋ bu sêndöc mala ŋamata-
ŋga yêc lôm wê-ŋga, ma lau tiwaê si mala têŋ ndoc sêneŋ mwasiŋ-ŋga.
47 Yêc lau hoŋ aŋgô-ŋga, sêteŋ mbec baliŋ, magoc têŋ ndoc lau sêlic
ŋac dom, naŋ sêŋsau lauwhê sawa bu sêŋgaho ŋac si andu su. Anötö oc
êmatôc ŋac ma kêŋ ŋagêyô sac andô têŋ ŋac."

Awhê tuc daŋ kêŋ da daŋge
(Mak 12:41-44)

21 1 Yisu hôc tandô sa ma gêlic lau ti lêlôm sêkêŋ si da sip apa da-
ŋga naŋ kalhac lôm dabuŋ ŋamakê. 2 Ma iŋ gêlic awhê tuc ŋalôm
sawa daŋ kêŋ awa sauŋ lu gitôm wan toea lu sip apa da-ŋga. 3 Ma iŋ sôm,
"Aö wasôm yomandô têŋ mac, bu yêc Anötö aŋgô-ŋga awhê tuc ŋalôm
sawa dindec kêŋ da hôc gêlêc lau hoŋ si da su. 4 Ŋahu bu lau ti lêlôm
sêkêŋ si da, magoc ŋac si awa daêsam gacgeŋ yêc ŋac-ŋga. Tigeŋ awhê
dindec iŋ awhê ŋalôm sawa, ma iŋ kêŋ iŋ ndê gêŋ hoŋ ti da."

Yisu sôm yom pi lôm dabuŋ Jerusalem-ŋga
(Mat 24:1-2; Mak 13:1-2)

5 Yisu ndê ŋgacsêŋomi ŋatô sêsôm yom pi hoc ŋayham-ŋayham ma
gôlôŋ ŋayham naŋ lau ŋatô sêkêŋ bu sêŋgôlôŋ lôm dabuŋ. Magoc Yisu
sôm, 6 "Ndoc oc meŋ sa, naŋ gêŋ ŋayham hoŋ naŋ kwahic dec mac alic
yêc gameŋ dindec, naŋ oc niŋga. Ŋacyo oc sêseŋ hoc hoŋ su, ma hoc daŋ
oc ndöc hoc daŋ ŋahô tiyham dom."

Gêŋ wapac têm ŋambu-ŋga-ŋga
(Mat 24:3-14; 10:17-22; Mak 13:3-13)

7 Ma Yisu ndê ŋgacsêŋomi sêndac iŋ, "Kêdôhôŋwaga, ŋawapac naŋ am
sôm yom pi, naŋ oc hôc asê Jerusalem têŋ têm bocke? Ma gêŋ sake oc
kêŋ puc yac bu têm dau meŋ kêpiŋ?" 8 Ma Yisu sôm, "Ayob daôm ŋapep
bu lau sêŋsau mac dom. Lau daêsam oc sêmeŋ sênem aö aŋôŋ ma sêsôm,
'Aö Mesaya dau,' ma 'Têm dau meŋ kêpiŋ.' Aŋkuc ŋac dom! 9 Ma têŋ têm
mac aŋgô ŋawaê bu lau sic siŋ têŋ dau, me lau sêli dau sa, naŋ atöc daôm
dom. Bu gêŋ hoŋ dinaŋ gic waê bu meŋ sa muŋ, magoc têm ŋambu-ŋga

yêc dôŋ yêc.” 10 Ma Yisu gic têku yom ma sôm, “Kiŋ nom-ŋga oc sêkêŋ
kisa dau, ma lau akêŋ gameŋ daŋ oc sêndic siŋ têŋ lau akêŋ gameŋ daŋ.
11 Tiyhô oc nem atu, ma tôbôm ti gêmbac atu-tu oc sêhôc asê gameŋ ŋatô.
Lau oc sêlic gêŋ dalô atu-tu yêc umboŋ, ma gêŋ atu-tu naŋ oc kôm ŋac
sêtöc dau atu.
12 “Gêŋ ŋamata-ŋga, lau oc sêkêŋ kisa mac, ma sêkôc mac dôŋ. Tu mac
akêŋ whiŋ aö-ŋga, dec lau oc sêmatôc mac yêc lôm wê-ŋga, ma sêkêŋ
mac andöc gapocwalô. Ma ŋac oc sêkêŋ mac alhac kiŋ ti gôliŋwaga aŋgô-
ŋga bu sêmatôc mac. 13 Ndoc dinaŋ iŋ mac nem têm bu asôm yom asê pi
aö. 14 Ahêgo daôm tu yom asôm-ŋga dom, 15 bu aö dauŋ oc wanem mac
sa, ma wakêŋ yom ti gauc têŋ mac. Ma mac nem ŋacyo oc sêtôm dom
bu sêô mac nem yom me sêseŋ mac nem yom. 16 Dinami ti damami, ma
asidôwai ma silip naŋ sêkêŋ whiŋ dom, naŋ oc sêhoc mac nem lau ŋatô
asê, ma sêndic ŋatô ndu. 17 Tu aö-ŋga dec lau hoŋ oc sêtec mac. 18 Tigeŋ
Anötö oc yob mac e nem kêclauŋ ŋandô daŋ niŋga dom. 19 Magoc alhac
ŋaŋga ma ahu aö siŋ dom, ma Anötö oc kôc mac sa andöc tamli ŋapaŋ
yêc undambê.”

Ŋawapac gameŋ Judia-ŋga
(Mat 24:15-28; Mak 13:14-23)

20 “Têŋ ndoc mac alic lau siŋ-ŋga sêŋgihi Jerusalem ahuc, naŋ dec
aŋyalê bu ŋasawa sauŋ ma ŋac oc sêseŋ malac atu dau su. 21 Têŋ ndoc
dinaŋ, mac lau naŋ ambo gameŋ Judia-ŋga naŋ alhö ŋagahô api gameŋ
lôc-ŋga andi. Lau naŋ sêmbo Jerusalem, naŋ sêhu malac dau siŋ, ma lau
naŋ sêmbo gameŋ ŋamakê-ŋga naŋ sêsôc malac atu dau tiyham dom.
22 Yom hoŋ naŋ lau propet sêhoc asê gwanaŋ pi ŋagêyô naŋ oc tap lau
nom-ŋga sa, naŋ oc ŋandô sa têŋ têm dinaŋ. 23 Oyaê. Lauwhê naŋ daê ma
lauwhê naŋ sêkêŋ su têŋ balêkoc, naŋ oc sêtap ŋawapac atu sa têŋ têm
dinaŋ. Ŋawapac atu oc hôc asê nom, ma lau Israel-ŋga oc sêŋsahê ŋacyo
si atac ŋandê. 24 Lau gameŋ apa-ŋga oc sêndic lau Israel-ŋga ŋatô ndu ŋa
bieŋ baliŋ, ma sêŋgaho ŋatô su ma sêwê ŋac sêtêŋ lau apa si gameŋ sêndi
sêtôm lau gapocwalô-ŋga. Anötö kêmatiŋ têm bu lau gameŋ apa-ŋga
sêŋgwiniŋ lau Jerusalem-ŋga, ma ŋac oc sêkôm e têm dau pacndê.”

Ŋamalac ndê Atu ndê bêc mbu meŋ-ŋga
(Mat 24:29-36; Mak 13:24-31)

25 “Lau oc sêlic gêŋ dalô ac-ŋga ti ayô-ŋga ma tata-ŋga. Ma yêc nom,
gwêc oc li dau sa atu, ma kôm lau si gauc êŋsôŋ ma ŋalôm ŋawapac atu.
26 Gêŋ ti ŋaclai naŋ sêlhac umboŋ oc wiwic sa, ma tu dinaŋ-ŋga lau oc
sêtöc dau e ŋac tagôlô ma sêhêgo dau tu gêŋ bocke naŋ oc hôc asê nom-
ŋga. 27 Têŋ ndoc dinaŋ lau oc sêlic Ŋamalac ndê Atu mbu meŋ ndöc dao
ŋahô ti ŋaclai ma ŋawasi atu. 28 Têŋ ndoc gêŋ kaiŋ dinaŋ bu meŋ sa, naŋ

atisa ma tamtac, bu mac nem ndoc bu atap Anötö ndê mwasiŋ nem mac
si-ŋga ŋa-ŋandô sa, naŋ meŋ kêpiŋ.”
29 Ma Yisu sôm yom gôliŋ daŋ bocdec, “Gauc nem a laŋ ma a ŋatô.
30 Têŋ ndoc mac alic ŋalauŋ wakuc bu lêc, naŋ mac aŋyalê bu ndoc ac-
ŋga meŋ kêpiŋ. 31 Ma bocdinaŋ têŋ ndoc mac alic gêŋ naŋ aö gasôm yom
pi, naŋ hôc asê, dec aŋyalê bu ndoc meŋ kêpiŋ bu Anötö ndê gôliŋ meŋ
sa tiawê. 32 Yomandô! Lau têm dinaŋ-ŋga oc sêmbac ndu dom e gêŋ hoŋ
dinaŋ hôc asê. 33 Undambê ti nom oc niŋga, tigeŋ aneŋ yom daŋ oc niŋga
dom.”

Danem ali

34-35 Ma Yisu sôm, “Oc tôm dom bu ŋamalac daŋ êŋlêc bêc ŋambu-ŋga
dau. Bocdinaŋ dec amasaŋ daôm ŋapep ma anem ali. Ayob bu anôm
gêŋ êŋiŋ mac-ŋga ma aneŋ gêŋ ŋawahô me apô sim daôm tu ŋawapac
nom-ŋga êŋlêc dom, bu mboe gêŋ dau oc hê nem gauc dôŋ têŋ têm bêc
ŋambu-ŋga dau meŋ sa. Bu bêc dau oc hôc asê mac ŋagahô, tôm bôc daŋ
sip akô sep eŋ. 36 Anem ali ma ateŋ mbec bu Anötö kêŋ licwalô têŋ mac
bu ŋawapac hoŋ naŋ oc sêhôc asê, naŋ ku mac dulu dom, ma bu mac oc
atôm bu alhac Ŋamalac ndê Atu aŋgô-ŋga ti mayam pac.”
37 Têŋ ŋasawa dinaŋ Yisu kêdôhôŋ lau mbo lôm dabuŋ ŋabatêmndö têŋ
acsalô, ma iŋ sa gi yêc Lôc Olib têŋ ôbwêc. 38 Tôm bêc hoŋ lau daêsam
sêtêŋ lôm dabuŋ si têŋ bêbêc ganduc, bu ŋac atac whiŋ bu sêŋgô Yisu ndê
yom.

Judas sôm tidôŋ bu hoc Yisu asê
(Mat 26:14-16; Mak 14:10-11)

22 1 Lau Israel si †Mwasiŋ Bolom Yist Mba-ŋga naŋ lau sêsam bu
Mwasiŋ Pasowa-ŋga, naŋ meŋ kêpiŋ. 2 Ma dabuŋsiga atu-tu ti
kêdôhôŋwaga yomsu-ŋga sêŋsalê lêŋ bu sêndic Yisu ndu gelec, ŋahu
bu sêtöc lau. 3 Têŋ ndoc dinaŋ Sadaŋ sip Judas ndê ŋalôm. Iŋ ŋgac naŋ
sêsam bu Iskeriot, ma iŋ ŋgacsêŋomi 12 si daŋ. 4 Iŋ têŋ dabuŋsiga atu-
tu ti lau siŋ-ŋga naŋ sêyob lôm dabuŋ, naŋ gi, ma ŋac sem yomgalôm pi
lêŋ tu Judas hoc Yisu asê têŋ ŋac-ŋga. 5 Goc ŋac atac ŋayham, ma sêsôm
tidôŋ bu sênemlhi iŋ ŋa mone. 6 Judas gôlôc ma kêsalê ndoc bocke naŋ
lau daêsam oc sêmbo sêwhiŋ Yisu dom, dec oc tôm bu iŋ hoc Yisu asê.

Yisu ndê ŋgacsêŋomi sêmasaŋ Mwasiŋ Pasowa-ŋga
(Mat 26:17-19; Mak 14:12-16)

7 Mwasiŋ Bolom Yist Mba-ŋga ŋabêc naŋ lau Israel sic domba Pasowa-
ŋga ndu, naŋ meŋ hôc asê. 8 Ma Yisu kêkiŋ Pita lu Jon ma sôm, “Amlu
andi ma amasaŋ Mwasiŋ Pasowa-ŋga bu daneŋ.” 9 Ma sêndac iŋ, “Am tac
whiŋ bu alu amasaŋ Pasowa yêc nde?” 10 Ma Yisu sôm têŋ iŋlu, “Asôc

Jerusalem andi, ma amlu oc atap ŋgac daŋ sa, naŋ hôc bu lôŋ daŋ. Aŋkuc
iŋ atêŋ iŋ ndê ŋadau ndê andu andi, 11 ma asôm têŋ andu ŋadau, ‘Alu mba
kêdôhôŋwaga ndac am pi ŋalôm ŋacleŋ-ŋga, bu iŋ ti ndê ŋgacsêŋomi
bu sêneŋ Mwasiŋ Pasowa-ŋga yêc am nem andu.’ 12 Ma iŋ oc tôc ŋalôm
atu daŋ yêc andu dau ŋahô-ŋga têŋ amlu. Tebo ti gêŋ hoŋ tu yac daneŋ
Mwasiŋ Pasowa-ŋga yêc ŋalôm dinaŋ, goc amlu amasaŋ gêŋ yêc ŋalôm
dinaŋ.” 13 Goc iŋlu sêsôc Jerusalem si ma sêtap gêŋ hoŋ sa gitôm Yisu
sôm têŋ iŋlu, ma sêmasaŋ mwasiŋ Pasowa-ŋga.

Yisu gic hu Mwasiŋ Dabuŋ
(Mat 26:26-29; Mak 14:22-26)

14 Têŋ ôbwêc dinaŋ, Yisu ndöc tebo whiŋ lau aposel bu sêneŋ Mwasiŋ
Pasowa-ŋga. 15 Ma iŋ sôm têŋ ŋac, “Ŋasawa sauŋ aö oc wahôc ŋandê atu,
magoc aö atac whiŋ bu waneŋ Mwasiŋ Pasowa-ŋga dindec wawhiŋ mac
muŋ. 16 Bu aö wasôm têŋ mac, aö waneŋ Mwasiŋ Pasowa-ŋga tiyham dom
e Anötö ndê gôliŋ meŋ sa tiawê, ma Pasowa dau ŋa-ŋandô meŋ sa.” 17 Goc
iŋ kôc laclhu wain-ŋga daŋ, gêm daŋge ma sôm, “Akôc ma akêŋ lom têŋ
daôm. 18 Aö wasôm têŋ mac bu aö oc wanôm wain tiyham dom e Anötö
ndê gôliŋ meŋ sa tiawê.” 19 Ma iŋ kôc bolom, gêm daŋge ma pô kôc, goc
gic sam têŋ ŋac ma sôm, “Aö neŋ ŋandô dau dec, naŋ gakêŋ tu mac-ŋga.
Aneŋ gêŋ dindec tu bu gauc nem aö-ŋga.” 20 Ŋac seŋ gêŋ pacndê, goc
ŋalêŋ tigeŋ iŋ kôc laclhu wain-ŋga daŋ ma sôm, “Laclhu dindec ti dôhôŋ
pwac wakuc aneŋ dac-ŋga, naŋ wakêc siŋ tu mac-ŋga. 21 Tigeŋ aŋgô!
Ŋgac naŋ bu hoc aö asê, naŋ gêŋ gêŋ ndöc tebo whiŋ aö. 22 Bu gêŋ naŋ oc
hôc asê Ŋamalac ndê Atu, naŋ kêkuc lêŋ naŋ Anötö kêmasaŋ gwanaŋ su,
tigeŋ ŋgac naŋ hoc aö asê, naŋ oc tap ŋagêyô atu sa. Oyaê!” 23 Goc ŋac
hoŋ sêndac dandi pi ŋac si asa oc kôm gêŋ dau.

Asa ti ŋgac ŋamata-ŋga
(Mat 20:25-28; 19:28; Mak 10:42-45)

24 Ma têŋ ndoc dinaŋ ŋgac-sêŋomi sêseŋ dau bu ŋac si asa ti ŋgac
ŋamata-ŋga. 25 Goc Yisu sôm têŋ ŋac, “Lau sambuc si kiŋ sêtoc dau sa têŋ
ŋac si lau, ma lau naŋ sem gôliŋ lau, naŋ sêsam dau bu lau ŋamata-ŋga.
26 Magoc mac aŋkuc mêtê kaiŋ dinaŋ dom. Mac nem asa iŋ ŋgac tiwaê,
naŋ êŋgwiniŋ dau ti ŋgac waêmba. Ma asa iŋ ŋgac ŋamata-ŋga, naŋ ti
ŋgac akiŋ ŋambwa. 27 Mac gauc gêm bocke? Ŋgac naŋ ndöc tebo, ma ŋgac
naŋ gêm akiŋ iŋ, naŋ iŋlu si asa ti ŋgac ŋamata-ŋga? Yêc ŋamalac aŋgô-
ŋga, ŋgac naŋ ndöc tebo iŋ ŋgac ŋamata-ŋga. Tigeŋ aö gambo gawhiŋ
mac gitôm ŋgac akiŋ.
28 “Ndoc bocke naŋ ŋawapac me kisa tap aö sa su, naŋ mac ahu aö siŋ
dom. 29 Bocdinaŋ tiŋambu aö wakêŋ mac anem gôliŋ lau, gitôm Damaŋ
kêŋ ŋaclai tu wanem gôliŋ-ŋga sip aö dauŋ amaŋ. 30 Ma mac oc aneŋ ti

anôm gêŋ awhiŋ aö yêc gameŋ undambê-ŋga, ma mac oc andöc pôŋ atu
ma amatôc Israel si lau ŋatoŋ 12."

Yisu sôm bu Pita oc sêc iŋ ahuc
(Mat 26:31-35; Mak 14:27-31)

31 Ma Yisu gic têku yom ma sôm, "Saimon, Saimon, Sadaŋ ndac bu
êŋsahê mac nem akêŋ whiŋ bu gêŋ ŋandô me mba, gitôm lau sêwhê wit
ŋapa ti ŋandô kôc. 32 Tigeŋ aö gateŋ mbec tu am-ŋga Saimon, bu am oc
hu nem kêŋ whiŋ siŋ dom. Ma tiŋambu têŋ têm am nem daôm kwi, naŋ
puc nem asidôwai dôŋ." 33 Dec Pita sôm, "Pômdau, tôm ŋac sêkêŋ hêclu
dasôc gapocwalô, me sêndic hêclu ndu, aö wahu am siŋ dom." 34 Ma Yisu
sôm, "Pita, aö wasôm têŋ am, ôbwêc dec am oc sêc aö ahuc tidim tö, ma
tiŋambu dalec oc taŋ."

Ŋgacsêŋomi oc sêtap kisa sa

35 Goc Yisu ndac ŋac, "Têŋ ndoc aö kakiŋ mac asa a bu anem mêtê lau,
naŋ mac akôc talhi mone-ŋga, ti gata, ma atapa dom. Têŋ ndoc dinaŋ
mac apônda daôm, me mba?" Ma ŋac sêsôm, "Mba." 36 Goc Yisu sôm,
"Kwahic dec ma ndi, mac nem talhi mone-ŋga me gata bu yêc, naŋ akôc
sa. Ma mac nem bieŋ baliŋ bu mbasi, dec akêŋ nem ŋakwê awê-ŋga têŋ
lau sênemlhi, goc akôc ŋa-awa ma anemlhi bieŋ baliŋ daŋ. 37 Bu sêto yom
daŋ yêc bocdec bu, '*Sêlic iŋ gitôm lau sac si daŋ.*' Yom dau hêganôŋ aö, ma
gic waê bu ŋandô sa. Yomandô, yom naŋ sêto pi aö, naŋ oc ŋandô sa."
38 Ma ŋgacsêŋomi sêsôm, "Pômdau lic! Bieŋ baliŋ lu dec sêyêc." Ma Yisu
sôm, "Gitôm."

Yisu teŋ mbec yêc Lôc Olib
(Mat 26:36-46; Mak 14:32-42)

39 Yisu ti ndê ŋgacsêŋomi sêhu malac Jerusalem siŋ, ma sêsa
sêtêŋ Lôc Olib si. Têm daêsam su sêkac sa sêmbo gameŋ dinaŋ.
40 Iŋ hôc asê ma sôm têŋ ŋac, "Ateŋ mbec bu lêtôm tap mac sa
dom." 41 Goc iŋ hu ŋac siŋ ma sa ŋasawa sauŋ gi, pôŋ haduc ma
teŋ mbec bocdec bu, 42 "Damaŋ, am bu tac whiŋ, dec kôc laclhu
ŋawapac-ŋga dindec su yêc aö. Tigeŋ êmkuc aneŋ tac whiŋ dom,
kôm tôm am daôm nem atac whiŋ bu kôm." 43 Ma aŋela undambê-
ŋga daŋ hoc dau asê têŋ iŋ, ma kôm iŋ licwalô sa. 44 Yisu pô sim
dau ŋandô, ma teŋ mbec ŋaŋga, ma iŋ ndê waheŋ kêc sip nom
gitôm dac.
45 Iŋ teŋ mbec su, goc tisa ma mbu têŋ iŋ ndê ŋgacsêŋomi gi, ma gêlic
bu ŋac sêyêc bêc sêyêc. Ŋac si ŋalôm ŋawapac kôm ŋac kwapac. 46 Ma iŋ
uŋ ŋac sa goc ndac ŋac, "Tu sake-ŋga mac ayêc bêc ayêc? Atisa mac ateŋ
mbec bu lêtôm tap mac sa dom."

Sêkôc Yisu dôŋ
(Mat 26:47-56; Mak 14:43-52; Jon 18:1-11)

47 Yisu sôm yom dau mbo, ma ŋgacsêŋomi 12 si daŋ, naŋ sêsam bu Judas, naŋ
hôc asê ma wê lau toŋ atu sêwhiŋ iŋ. Iŋ kêsêlêŋ têŋ Yisu bu ŋgutô iŋ, 48 magoc
Yisu ndac iŋ, "Judas, bocke? Am bu ŋgutô Ŋamalac ndê Atu tu bu hoc iŋ asê, a?"
49 Lau naŋ sêmbo sêwhiŋ Yisu, naŋ sêlic gêŋ naŋ bu hôc asê ma sêndac, "Pômdau,
yac andic ŋac ŋa bieŋ, a?" 50 Ma ŋac si daŋ puc ndê bieŋ sa ma pa dabuŋ-siga
ŋamata-ŋga ndê ŋgac akiŋ ndê daŋgalauŋ andô-ŋga su. 51 Magoc Yisu sôm,
"Akôm bocdinaŋ dom!" Ma iŋ kêmasec ŋgac dau ndê daŋgalauŋ, ma kôm iŋ
ŋayham sa. 52 Goc Yisu sôm têŋ dabuŋsiga atu-tu ti lau bata, ma lau siŋ sêyob lôm
dabuŋ-ŋga, naŋ sêmeŋ bu sêkôc iŋ dôŋ, "Bocke dec mac akôc bieŋ ti gêŋ siŋ-ŋga
ma asa ameŋ bu akôc aö dôŋ gitôm ŋgac kaŋ daŋ? 53 Tôm bêc hoŋ aö gambo
gawhiŋ mac yêc lôm dabuŋ ŋagameŋ, ma mac akôc aö dôŋ dom. Tigeŋ kwahic
dec ti mac nem ndoc, ma ŋaclai ŋasec-ŋga gêm gôliŋ mac."

Pita sêc Yisu ahuc
(Mat 26:69-75; Mak 14:66-72; Jon 18:15-18, 25-27)

54 Ŋac sêkôc Yisu dôŋ, ma sêwê iŋ sêtêŋ dabuŋsiga ŋamata-ŋga ndê andu si. Ma
Pita kêkuc ŋac mbo ahê. 55 Yêc dabuŋsiga dau ndê andu ŋatuŋlôm, lau ŋatô sêkôm
ya golom asê, goc sêndöc sêwhiŋ dau ma sêŋsulu. Ma Pita gi ndöc sic whiŋ ŋac.
56 Awhê akiŋ daŋ gêlic Pita ndöc ya ŋawê, goc tahê iŋ ma sôm, "Iŋ ŋgac dindec iŋ
kêkuc Yisu whiŋ." 57 Tig eŋ Pita pa dau ma sôm, "Awhê! Aö kayalê iŋ dom!"
58 Ŋasawa sauŋ ma ŋamalac daŋ gêlic iŋ ma sôm, "Am lau naŋ sêŋkuc
iŋ, naŋ si ŋgac daŋ!" Ma Pita ô yom ma sôm, "Am ŋgac, mba!"
59 Acgatu ŋasawa daŋ meŋ gi su, ma ŋamalac daŋ tiyham sôm ti ŋaŋga, "Ŋgac
dindec iŋ kêkuc Yisu whiŋ! Yomandô! Bu iŋ ŋgac Galili-ŋga." 60 Magoc Pita sôm,
"O ŋgac daôm! Aö kayalê yom naŋ am sôm, naŋ ŋahu dom!" Iŋ sôm yom dinaŋ
mbo, ma mbac dalec taŋ. 61 Ma Pômdau kac dau kwi ma tahê Pita, ma Pita gauc
gêm yom naŋ Pômdau sôm têŋ iŋ bocdec bu, "Ôbwêc dindec am oc sêc aö ahuc
tidim tö, ma tiŋambu mbac dalec oc taŋ." 62 Goc iŋ sa awê gi, ma taŋ dau ndu.

Lau siŋ-ŋga sêsu Yisu susu
(Mat 26:67-68; Mak 14:65)

63-64 Lau siŋ-ŋga naŋ sêkôc Yisu dôŋ, naŋ sic hu sêsu iŋ susu. Sêkic iŋ
tandô ahuc ŋa po, goc sêtap iŋ ma sêndac, "Am bu propet, dec sôm asê bu
asa dec tap am?" 65 Ma sêpu iŋ ti sêŋgwiniŋ iŋ ŋa yom sac daêsam.

Lau bata Israel-ŋga sêmatôc Yisu
(Mat 26:63-68; Mak 14:61-65)

66 Têŋ bêbêc ganduc lau bata Israel-ŋga, ma dabuŋsiga atu-tu ti lau
Skraib sêkac sa sêpitigeŋ, ma sêkêŋ Yisu kalhac ŋac aŋgô-ŋga. Ŋac sêsôm

têŋ iŋ, 67 “Am bu Mesaya dau, dec sôm têŋ yac!” Ma Yisu sôm têŋ ŋac,
“Aö bu wasôm, dec mac oc akêŋ whiŋ aö dom, 68 ma aö bu wakêŋ gêndac
daŋ têŋ mac, dec mac oc aô aneŋ yom dom. 69 Tigeŋ, têŋ kwahic dec ma
ndi, Ŋamalac ndê Atu oc ndöc Anötö Ŋaclai Ŋadau ndê amba andô-ŋga.”
70 Ma ŋac hoŋ sêsôm, “Bocdinaŋ, am sôm bu am Anötö ndê Atu, a?” Ma
Yisu sôm, “Mac asôm solop bu aö dauŋ dindec.” 71 Goc sêsôm têŋ dandi,
“Yac daŋgô yom naŋ iŋ dau sôm su. Dapônda yom daŋ tu taŋgôliŋ pi iŋ-
ŋga dom.”

Pailot kêsu Yisu

(Mat 27:11-26; Mak 15:2-15; Jon 18:29–19:16)

23 1 Goc lau hoŋ dinaŋ sêtisa ma sêwê Yisu sêtêŋ Pailot si. 2 Ma ŋac
sêŋgôliŋ yom pi iŋ, ma sêsôm, “Ŋgac dindec gêli lau Israel-ŋga
ŋalôm sa. Iŋ sôm bu lau sêkêŋ takis têŋ Sisa dom, ma iŋ toc dau sa ma
sam dau bu Mesaya, kiŋ naŋ lau Israel-ŋga sêkêŋ bata.” 3 Goc Pailot ndac
Yisu bocdec bu, “Am lau Israel-ŋga si kiŋ, a?” Ma Yisu sôm, “Tôm naŋ
am daôm sôm.” 4 Dec Pailot sôm asê têŋ dabuŋsiga atu-tu ti lau hoŋ, “Aö
gatap ŋgac dindec ndê giso daŋ sa dom, bu tamatôc iŋ pi-ŋga.” 5 Tigeŋ
ŋac sêsôm ti ŋaŋga, “Iŋ kêdôhôŋ lau ma gêli ŋac si ŋalôm sa yêc gameŋ
Judia-ŋga hoŋ. Iŋ gic hu yêc gameŋ Galili-ŋga ma kôm ŋapaŋ e meŋ têŋ
gameŋ dindec.”

Pailot kêkiŋ Yisu têŋ Herod Antipas

6 Têŋ ndoc Pailot ŋgô yom dinaŋ, naŋ iŋ ndac ŋac bu Yisu iŋ ŋgac
Galili-ŋga, me mba. 7 Ma iŋ tap sa bu iŋ ŋgac Galili-ŋga, dec kêkiŋ iŋ têŋ
Herod gi. Herod iŋ ŋgac naŋ gêm gôliŋ gameŋ Galili-ŋga, ma iŋ mbo
malac Jerusalem têŋ têm dinaŋ. 8 Têŋ têm Herod gêlic Yisu, naŋ iŋ tac
ŋayham atu, bu ŋasawa baliŋ su iŋ tac whiŋ bu lic iŋ. Iŋ ŋgô ŋawaê pi
Yisu su, ma kêŋ bata bu lic iŋ kôm gêŋ dalô daŋ. 9 Iŋ kêŋ gêndac daêsam
têŋ Yisu, magoc Yisu ô yom dom.
10 Têŋ dinaŋ dabuŋsiga atu-tu ti lau Skraib sêtisa ma sêŋgôliŋ yom pi
iŋ ti ŋaŋga. 11 Goc Herod ti lau siŋ-ŋga sêsu Yisu susu ma sêŋgwiniŋ iŋ.
Sêkêŋ iŋ sôc ŋakwê baliŋ gitôm kiŋ sêsôc, ma sêŋkiŋ iŋ mbu têŋ Pailot
gi. 12 Muŋ-ŋga Herod lu Pailot sêkêŋ kisa dau, magoc acsalô dinaŋ iŋlu
sêhê silip dandi.

Pailot bu êŋgapwêc Yisu

13 Pailot mbwêc dabuŋsiga atu-tu ti lau bata ma lau Israel-ŋga ŋatô
sêpitigeŋ, 14 ma sôm têŋ ŋac, “Mac akôc ŋgac dau atêŋ aö ameŋ, ma asôm
bu iŋ gêli lau ŋalôm sa. Aö kasahê iŋ yêc mac aŋôm-ŋga, ma gatap sa bu
yom naŋ mac aŋgôliŋ pi iŋ, naŋ ŋahu mba. 15 Ma Herod bocdinaŋ, bu iŋ
kêkiŋ iŋ mbu têŋ yac meŋ. Bocdinaŋ wasôm têŋ mac bu ŋgac dau kôm

giso daŋ dom bu dandic iŋ ndu. 16-17 Tu dinaŋ-ŋga aö wakêŋ aneŋ lau
sêhi iŋ ŋa sö, ma sêhu iŋ siŋ lhö ndi." 18 Magoc ŋac sêmbwêc atu sêwhiŋ
dau bu, "Kôc iŋ sa ma ndic iŋ ndu! Ma hu Barabas siŋ têŋ yac." 19 Barabas
iŋ ŋgac naŋ ndöc gapocwalô têŋ ndoc dinaŋ, bu iŋ kêgilí lau bu sêndic
siŋ, ma iŋ gic lau ŋatô ndu. 20 Magoc Pailot tac whiŋ bu êŋgapwêc Yisu
su, dec sôm yom ŋaŋga tiyham bu nem ŋac si ŋalôm kwi. 21 Magoc ŋac
sêmbwêc yom ŋapaŋ, "Ndic iŋ pi a gicso dau! Ndic iŋ pi a!" 22 Goc Pailot
sôm têŋ ŋac tidim tö-ŋga, "Tu sake-ŋga? Iŋ kôm giso bocke? Aö gatap
yom daŋ sa pi iŋ dom, bu dandic iŋ ndu. Bocdinaŋ aö wakêŋ aneŋ lau
siŋ-ŋga sêndic iŋ ŋamlic ŋandê, ma wahu iŋ siŋ." 23 Tigeŋ ŋac sêmbwêc
hôc ahuc ŋapaŋ, bu sêndic iŋ pi a gicso dau. Ma sêmbwêc yom dau e
Pailot sôc ŋapu. 24 Iŋ gôlôc ma sôm têŋ lau siŋ-ŋga bu sêkôm gitôm lau
dau si yom. 25 Barabas, ŋgac siŋsêlêc naŋ ndöc gapocwalô tu iŋ gic lau
ndu-ŋga, naŋ sêŋgapwêc iŋ su tôm lau sêndac. Magoc Yisu, naŋ sêtec,
naŋ Pailot kêkiŋ iŋ têŋ lau siŋ-ŋga bu sêndic iŋ ndu.

Sic Yisu pi a gicso dau
(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Jon 19:17-27)

26 Ŋac sêwê Yisu sêsa si, ma yêc seŋ sêtap ŋgac daŋ ŋaê Saimon sa. Iŋ
ŋgac malac Sairin-ŋga,[j] ma iŋ kêsêlêŋ mbo seŋ akêŋ gameŋ ŋamakê-ŋga
bu têŋ Jerusalem ndi. Lau siŋ-ŋga sêkôc Saimon ma sêkêŋ iŋ kêbalaŋ a
gicso dau kêkuc Yisu.
27 Lau daêsam sêŋkuc Yisu si, ma lauwhê ŋatô sêwhiŋ ŋac, sêhu
daŋgibo asê pi iŋ ma sêtaŋ. 28 Goc Yisu kac dau kwi ma sôm têŋ ŋac,
"Mac lauwhê Jerusalem-ŋga, ataŋ aö dom! Tigeŋ ataŋ tu daôm-ŋga, ma
tu mac nem balêkoc-ŋga. 29 Bu ndoc ŋawapac-ŋga oc meŋ sa, naŋ mac
oc asôm bu iŋ gêŋ ŋayham bu lauwhê ŋatô ŋac lauwhê gapoc ma sêkôc
balêkoc me sêkêŋ su têŋ balêkoc dom. 30 Têŋ ndoc dinaŋ, lau oc tac whiŋ
bu lôc daŋ tip meŋ ma êŋgatöc ŋac si. 31 Gêŋ naŋ kwahic dec sêkôm têŋ
aö, naŋ gitôm sêkêŋ ya gêŋ a batac. Bocdinaŋ ahêgo daôm pi gêŋ ŋac oc
sêkôm tiŋambu-ŋga, oc nditôm sêkêŋ ya neŋ a basô."
32 Lau siŋ-ŋga sêwê ŋgac sac lu sêwhiŋ Yisu, bu sêndic iŋlu ndu sêwhiŋ
iŋ. 33 Ŋac sêsa si e sêhôc asê gameŋ naŋ sêsam bu Ŋakêcyha, ma yêc
dinde ŋac sic Yisu pi a gicso dau. Ma sic ŋgac sac lu sêpi a gicso sêwhiŋ
Yisu, daŋ kêgalêŋ andô-ŋga, ma daŋ kêgalêŋ gasê-ŋga. 34 Têŋ dinaŋ Yisu
teŋ mbec ma sôm, "Damaŋ, suc aneŋ ŋacyo si sac kwi, bu ŋac sêŋyalê
gêŋ naŋ sêkôm, naŋ dom." Tiŋambu lau siŋ-ŋga sêpuc gapoc bu sêlic ŋac
si asa oc kôc Yisu ndê ŋakwê.
35 Lau daêsam sêlhac ma tahê Yisu, ma lau bata Israel-ŋga bocdinaŋ.
Sêlhac ti sem tô iŋ ma sêsôm, "Iŋ gêm lau ŋatô sa. Iŋ bu Mesaya naŋ

---

[j] **23:26** Sairin - malac daŋ naŋ yêc Not (North) Afrika.

Anötö kêyaliŋ sa, naŋ nem dau si maŋ.” 36 Ma lau siŋ-ŋga sêtigasuc ma
sêsu iŋ susu boc-dinaŋ. Sêkêŋ wain ŋamakic têŋ iŋ, 37 ma sêsôm, “Am bu
lau Israel-ŋga si kiŋ, naŋ goc nem daôm si.” 38 Ŋac sêto yom kalhac iŋ ndê
a gicso dau ŋahô, naŋ sôm, ‘Lau Israel-ŋga si Kiŋ dindec.’
39 Ŋgac sac daŋ naŋ kêgalêŋ a gicso dau kêpiŋ Yisu, naŋ su iŋ susu
ma sôm, “Am Mesaya dau, a? Bocdinaŋ dec nem daôm si, ma nem alu si
awhiŋ!” 40 Tigeŋ ŋgac sac tilu-ŋga hec yom iŋ, ma ndac, “Am töc Anötö,
me mba? Yac lau tö dakôc ŋagêyô tigeŋ. 41 Hêclu dakôc ŋagêyô solop, bu
hêclu dakôm sac. Magoc ŋgac dindec kôm giso daŋ dom.” 42 Goc iŋ sôm
têŋ Yisu, “Yisu, têŋ ndoc am ndöc nem pôŋ kiŋ-ŋga, naŋ gauc nem aö.”
43 Ma Yisu ô yom ma sôm têŋ iŋ, “Aö wasôm yomandô têŋ am bu acsalô
lec am oc ndöc †Paradais whiŋ aö.”

Yisu mbac ndu
(Mat 27:45-56; Mak 15:33-39; Jon 19:28-30)

44 Têŋ ac kalhac lhu, ŋasec gêm gameŋ sambuc ahuc e acgatu gitôm 3
kilok telha-ŋga, 45 bu ac gêm ganduc. Ma po baliŋ naŋ kêgalêŋ lôm dabuŋ
ŋalôm, naŋ dau kic gi lu. 46 Têŋ ndoc dinaŋ Yisu mbwêc awha atu ma
sôm, “Damaŋ, aö gakêŋ aneŋ gatuŋ sip am amam!” Iŋ sôm yom dinaŋ su,
goc mbac ndu.
47 Ŋgac bata siŋ-ŋga gêlic gêŋ hoŋ dinaŋ, ma kêpiŋ Anötö ma sôm,
“Yomandô! Ŋgac dindec iŋ ŋgac gitêŋ!” 48 Ma lau daêsam naŋ sêkac sa
su bu sêlic lau siŋ-ŋga sic Yisu pi a gicso dau, naŋ sêlic gêŋ hoŋ dinaŋ e
kôm ŋac si ŋalôm ŋawapac, dec sêndahiŋ ŋasu ma sêlhö si. 49 Ma lau hoŋ
naŋ sêŋyalê Yisu, ma lauwhê naŋ sêŋkuc iŋ akêŋ gameŋ Galili-ŋga, naŋ
sêlhac ahê ma sêlic gêŋ dinaŋ.

Josep kêŋ Yisu ndê ŋamlaŋ yêc hoc ŋasuŋ
(Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Jon 19:38-42)

50-51 Ŋgac daŋ mbo, naŋ ndê ŋaê Josep. Iŋ ndê malac Arimatiya yêc
gameŋ Judia-ŋga, ma iŋ ŋgac ŋayham ma gitêŋ naŋ kêŋ bata Anötö ndê
gôliŋ bu meŋ sa tiawê. Iŋ lau †Sanedrin-ŋga si daŋ, tigeŋ iŋ ŋalôm whiŋ
yom naŋ ŋac sêkic pi Yisu bu sêndic iŋ ndu, ti gêŋ naŋ sêkôm têŋ iŋ, naŋ
dom. 52 Têŋ telha dinaŋ iŋ têŋ Pailot gi, ma ndac Yisu ndê ŋamlaŋ. 53 Goc
iŋ kôc iŋ su yêc a gicso dau, kêpaŋ iŋ ŋa po ŋayham daŋ, ma kêŋ iŋ yêc
sêhô daŋ. Lau sêlêŋ sêhô dinaŋ gwanaŋ su yêc hoc daŋ ŋalôm, ma sêkêŋ
ŋgac batê daŋ yêc sêhô dau muŋ su dom.
54-55 Lauwhê naŋ muŋ-ŋga sêŋsêlêŋ sêwhiŋ Yisu têŋ ndoc iŋ meŋ akêŋ
gameŋ Galili-ŋga, naŋ sêŋkuc Josep si, ma sêlic sêhô dinaŋ ti gameŋ naŋ
Josep kêŋ Yisu ndê ŋamlaŋ yêc naŋ. Tigeŋ bêc dinaŋ iŋ lau Israel si bêc
sêmasaŋ dau tu sêlic om-ŋga, ma ndoc Sabat-ŋga meŋ kêpiŋ. 56 Bocdinaŋ
lauwhê dinaŋ sêmbu sêtêŋ si andu si, ma sêmasaŋ bu ŋamalu ti gêŋ ŋatô

bu sênem oso Yisu. Ma têŋ bêc Sabat-ŋga, ŋac sêŋwhaŋ dau tôm yomsu Sabat-ŋga sôm.

Yisu tisa
(Mat 28:1-10; Mak 16:1-13)

24 1 Sabat meŋ gi su, ma têŋ wake ŋabêc ŋamata-ŋga, goc lauwhê dinaŋ sêti têŋ bêbêc ganduc. Sêkôc gêŋ ŋamalu naŋ sêmasaŋ su, ma sêsa sêtêŋ sêhô dau si. 2 Ma sêlic bu hoc atu naŋ Josep kêpi gi tiŋ sê awha, naŋ ndöc ŋamala dom. 3 Dec sêsôc si, magoc sêtap Pômdau Yisu ndê ŋamlaŋ sa dom. 4 Sêlhac ma sêhêdaê, ma ŋgac lu ti ŋakwê ŋawasi atu, sêhoc dau asê ma sêlhac sêwhiŋ ŋac. 5 Dec lauwhê sêtöc dau, ma sêwec aŋgô andô têŋ nom. Ma ŋgac lu sêsôm têŋ ŋac, "Tu sake-ŋga mac aŋsalê iŋ naŋ mbo tali, yêc lau batê si mala? 6 Iŋ mbo lec dom, iŋ tisa su. Gauc nem yom naŋ iŋ sôm têŋ mac muŋ su, têŋ têm iŋ mbo gameŋ Galili-ŋga. 7 Iŋ sôm bu lau oc sêhoc Ŋamalac ndê Atu asê ma sêkêŋ iŋ sip lau sac si amba, ma ŋac oc sêndic iŋ pi a gicso dau, ma têŋ bêc titö-ŋga iŋ oc tisa tiyham." 8 Goc lauwhê dinaŋ gauc gêm yom naŋ Yisu sôm muŋ su. 9 Ma ŋac sêhu sêhô dau siŋ ma sêmbu sêtêŋ Jerusalem si, ma sic miŋ yom hoŋ dinaŋ têŋ ŋgacsêŋomi 11, ma têŋ lau hoŋ naŋ muŋ-ŋga sêŋkuc Yisu.
10 Lauwhê dau si ŋaê bocdec. Maria Magadala, Joana, ma Jems dinda Maria, ma lauwhê ŋatô sêwhiŋ. Ŋac sic miŋ têŋ lau aposel, 11 magoc aposel sêŋgô yom dau gitôm yom ŋambwa, ma sêkêŋ whiŋ dom. 12 Goc Pita tisa ma kêti têŋ sêhô gi. Iŋ wec bu tôc gwaniŋ sêhô ŋalôm, dec iŋ gêlic po ŋambwa naŋ yêc. Goc iŋ kölhö gi ma gauc gêm yom daêsam pi gêŋ hoŋ dinaŋ.

Yisu hoc dau asê têŋ ŋgacsêŋom lu

13 Têŋ bêc tigeŋ dinaŋ ŋgac-sêŋom lu sêŋsêlêŋ sêmbo seŋ bu sêtêŋ malac Emeyas sêndi. Seŋ akêŋ Jerusalem têŋ Emeyas, naŋ ŋasawa gitôm kilometa 11. 14 Iŋlu sem yomgalôm têŋ dandi, pi gêŋ hoŋ naŋ hôc asê têŋ têm dinaŋ. 15 Sêŋsêlêŋ ti sem yomgalôm sêmbo, ma Yisu dau meŋ kêsêlêŋ whiŋ iŋlu. 16 Tigeŋ Anötö kôm iŋlu tandô ŋalêŋ kaiŋ daŋ sa, dec sêŋyalê iŋ dom. 17 Ma iŋ sôm têŋ iŋlu, "Yom bocke dec amlu asôm têŋ daôm ma aŋsêlêŋ ambo seŋ?" Goc iŋlu sêkwê dôŋ sêlhac, ma sêwec. 18 Ma iŋlu si daŋ naŋ sêsam bu Kliopas ô yom ma sôm, "Ŋacleŋ hoŋ naŋ sêmbo Jerusalem têŋ têm dindec, naŋ sêŋyalê gêŋ naŋ hôc asê. Bocke dec am kêyalê dom?" 19 Ma Yisu ndac, "Gêŋ sake?" Ma sêsôm têŋ iŋ, "Gêŋ naŋ hôc asê Yisu Nasaret-ŋga. Ŋgac dau iŋ propet daŋ, ma iŋ kôm gêŋ ma sôm yom ti ŋaclai atu yêc Anötö ma ŋamalac hoŋ aŋgô-ŋga. 20-21 Ma yac akêŋ bataŋ su, bu mboe iŋ Mesaya naŋ Anötö oc êŋkiŋ bu êŋgaho lau Israel-ŋga su yêc lau Rom-ŋga amba. Tigeŋ yac mba dabuŋ-siga atu-tu ti lau bata Israel-ŋga sêkêŋ iŋ têŋ lau Rom-ŋga bu sêmatôc iŋ, ma ŋac sêkic

yom bu iŋ mbac ndu, ma sic iŋ pi a gicso dau. Gêŋ hoŋ dinaŋ hôc asê
iŋ, ma kwahic dec bêc tö giŋga su. 22 Ma bêbêc lec yac mba lauwhê ŋatô
sêsôm yom naŋ kôm yac hoŋ asö. Têŋ bêbêc ganduc, ŋac sêtêŋ sêhô si,
23 magoc sêtap iŋ ndê ŋamlaŋ sa dom. Sêmbu sêmeŋ, ma sêsôm bu aŋela
sêhoc dau asê têŋ ŋac, ma sêsôm têŋ ŋac bu Yisu mbo tali. 24 Lau ŋatô
naŋ sêmbo sêwhiŋ yac, naŋ sêsa sêtêŋ sêhô si, ma sêtap gêŋ hoŋ sa tôm
lauwhê dau sêsôm, magoc sêlic Yisu dom."

25 Goc Yisu sôm têŋ iŋlu, "O mac lau! Mac nem gauc sa dom. Lau
propet sêhoc yom asê pi gêŋ hoŋ dinaŋ gwanaŋ su, magoc mac akêŋ
whiŋ gwalec! 26 Sêhoc yom asê ma sêsôm bu Mesaya gic waê bu hôc
ŋawapac hoŋ dinaŋ, ma tiŋambu tap iŋ ndê ŋawasi sa." 27 Ma Yisu whê
iŋlu si gauc sa pi yom hoŋ naŋ Moses ti lau propet sêto hêganôŋ iŋ, e iŋ
whê Anötö ndê yom hoŋ naŋ sêto gwanaŋ pi iŋ, naŋ sa têŋ iŋlu.

28 Ŋac sêsuŋ sa malac Emeyas, ma Yisu kôm bu hu iŋlu siŋ, ma êŋsêlêŋ
gacgeŋ ndi. 29 Magoc sêteŋ iŋ ti ŋaŋga, ma sêsôm, "Mbo whiŋ alu, bu
ac pacndê ma sauŋ oc ôbwêc sa." 30 Dec Yisu sôc malac dau gi, bu mbo
whiŋ iŋlu. Ma têŋ ndoc sêndöc sic bu sêneŋ gêŋ, naŋ Yisu kôc bolom sa,
gêm daŋge ma pô kôc, goc kêŋ têŋ iŋlu. 31 Ma iŋlu si tandô ŋawa sa, dec
sêŋyalê iŋ. Ma ŋagahô eŋ Yisu aŋgô mba. 32 Ma iŋlu sêsôm têŋ dandi,
"Yomandô. Têŋ ndoc iŋ sôm yom têŋ hêclu yêc seŋ, ma whê Anötö ndê
yom naŋ sêto yêc, naŋ sa, dec kôm hêclu neŋ ŋalôm kac hêclu ŋandô."
33 Goc iŋlu sêtisa ŋagahô, ma sêlhö sêmbu sêtêŋ Jerusalem si. Ma sêtap
ŋgacsêŋomi 11 sa, ti lau ŋatô naŋ sêmbo sêwhiŋ ŋac. 34 Ma ŋgacsêŋomi
sêsôm têŋ iŋlu, "Pômdau tisa yomandô, ma iŋ hoc dau asê têŋ Saimon!"
35 Goc iŋlu sic miŋ yom pi gêŋ naŋ hôc asê yêc seŋ, ma bu iŋlu sêŋyalê
Yisu têŋ ndoc iŋ pô bolom kôc.

Yisu hoc dau asê têŋ sêŋomi hoŋ

36 Sêsôm yom dinaŋ sêmbo, ma Yisu hoc dau asê ma kalhac ŋac aŋgô-
ŋga, ma sôm têŋ ŋac, "Yom malô whiŋ mac." 37 Ŋac sêsö ti sêtöc dandi
ŋandô, bu ŋac gauc gêm bu sêlic ŋalau daŋ. 38 Ma iŋ sôm têŋ ŋac, "Tu
sake-ŋga mac nem ŋalôm ŋawapac, ma gauc gêm yom daêsam? 39 Alic
amaŋ ti gahiŋapa, bu aö dauŋ dindec. Amasec aö, ma alic. Ŋalau si
ŋamsôm ti ŋakwa mbasi, magoc alic aö neŋ." 40 Iŋ sôm yom dinaŋ, goc
tôc amba ti gahiapa têŋ ŋac.

41 Ŋac atac ŋayham babalec, magoc ŋac gauc gêm yom daêsam, ma atac
lu-lu bu gêŋ naŋ hôc asê, naŋ gêŋ ŋandô, me mba. Goc iŋ ndac ŋac, "Mac
nem gêŋ daneŋ-ŋga ndöc?" 42 Ma sêkêŋ i tô daŋ naŋ sêpec su, naŋ têŋ iŋ.
43 Ma iŋ kôc su, ma gêŋ yêc ŋac si aŋgô-ŋga. 44 Goc iŋ sôm têŋ ŋac, "Gauc
nem bu aö gasôm yom têŋ mac muŋ su, pi gêŋ naŋ kwahic dec ŋandô
sa. Têŋ ndoc aö gambo gawhiŋ mac, naŋ gawhê sa bu gêŋ hoŋ naŋ sêto
pi aö yêc Moses ma lau propet si bapia tilhuŋ, ma yêc Buku Wê-ŋga, naŋ

gic waê bu ŋandô sa.” 45 Ma iŋ whê ŋac si gauc sa pi Anötö ndê yom hoŋ
naŋ sêto yêc. 46 Iŋ sôm têŋ ŋac, “Sêto yom pi Mesaya bu iŋ oc hôc ŋandê
atu ma mbac ndu, ma têŋ bêc titö-ŋga iŋ oc tisa ma mbo tali tiyham.
47 Ma sêto bu lau oc sênem mêtê tu iŋ ndê ŋaê-ŋga, ma sêsôm têŋ lau bu
sêkac si ŋalôm kwi, dec Anötö oc suc ŋac si sac kwi. Ŋac oc sêndic hu
sênem mêtê dau yêc malac Jerusalem, ma tiŋambu mêtê dau oc sa têŋ
lau gameŋ apa-ŋga hoŋ. 48 Gêŋ hoŋ dindec mac alic gatô su, dec oc ahoc
yom ŋandô asê pi gêŋ dau awhiŋ. 49 Ma alic! Aö oc wakêŋ gêŋ naŋ aneŋ
Damaŋ gic bata su, naŋ têŋ mac. Bocdinaŋ ambo malac dindec e Anötö
kêŋ iŋ ndê ŋaclai nem mac ahuc.”

Yisu pi undambê gi

50 Tiŋambu Yisu wê ŋac sêsa sêtêŋ gameŋ naŋ yêc kêpiŋ malac Betani
si. Yêc dinaŋ iŋ hôc amba sa, ma gêm mbec ŋac. 51 Ma têŋ têm iŋ gêm
mbec ŋac mbo, naŋ iŋ hu ŋac siŋ, ma Anötö kôc iŋ sa pi undambê gi.
52 Dec ŋac sêpôŋ haduc ma sêmpiŋ iŋ. Ma sêlhö sêmbu sêtêŋ Jerusalem
si ti atac ŋayham atu. 53 Ma tôm bêc hoŋ, sêkac sa sêmbo lôm dabuŋ
ŋabatêmndö, ma sêhoc Anötö ndê waê asê.

Jon

ndê ŋawaê ŋayham

Yom whê ŋawaê ŋayham dindec sa-ŋga

Jon iŋ Yisu ndê ŋgacsêŋomi 12 si daŋ, naŋ kêsêlêŋ whiŋ Yisu ma mbo whiŋ iŋ tôm iŋ ndê bêc mbo nom-ŋga hoŋ, ma bocdinaŋ dec ŋgô yom hoŋ naŋ iŋ kêdôhôŋ ma gêlic gweleŋ naŋ iŋ kôm. Yêc 13:24, 19:26, 20:2 ma 21:7, Jon to yom pi ŋgacsêŋom daŋ, naŋ Yisu atac whiŋ ŋandô. Lau daêsam sêŋyalê bu yom dau hêganôŋ Jon dau, magoc iŋ tec bu tôc dau tiawê.

Lau ŋatô sêsam Jon ndê bapia bu 'Buku Gêŋ Dalô-ŋga,' bu iŋ to yom pi gêŋ dalô atu-tu naŋ Yisu kôm. Iŋ to yom pi gêŋ dalô hoŋ naŋ Yisu kôm, naŋ dom. Iŋ to yom pi gêŋ naŋ bu whê Yisu sa bu Mesaya naŋ Anötö gic bata bu êŋkiŋ têŋ iŋ ndê lau Israel-ŋga. Jon dau whê ndê bapia ŋahu sa bocdec bu:

Yom pi gêŋ dalô dindec, naŋ yêc tu bu mac asam ma akêŋ whiŋ bu Yisu iŋ Mesaya, Anötö ndê Atu. Ma tu mac akêŋ whiŋ iŋ ndê ŋaê-ŋga, dec mac oc atap seŋ ambo tamli-ŋga sa. (20:31)

Jon sam Yisu bu Anötö ndê Yom Dau naŋ mbo titêm-titêm, naŋ meŋ ti ŋamalac. Iŋ mbo whiŋ Damba Anötö têŋ ŋamata-ŋga, ma iŋ Anötö dau (1:1). Bocdinaŋ lau naŋ sêŋyalê Yisu tidôŋ, naŋ gitôm sêŋyalê ti sêlic iŋ Damba dau whiŋ (1:18; 8:19; 14:7). Jon tac whiŋ bu lau naŋ sêsam iŋ ndê bapia sêtap seŋ dandöc taŋli-ŋga sa. Ma seŋ dau datap sa yêc Yisu tawasê, tôm yom naŋ Yisu sôm pi dau, ma Jon to yêc (14:6) bocdec bu:

Aö taŋwasêŋ gati seŋ bu ŋamalac sêtêŋ Damaŋ sêndi, ma seŋ daŋ yêc dom.

Yisu Kilisi Ŋahu

1 1 Têŋ têm ŋamata-ŋga nom sambuc dindec mbasi, naŋ Yisu naŋ
dasam bu Yom Dau, iŋ mbo. Iŋ mbo whiŋ Anötö, ma iŋ Anötö
dau. 2 Iŋ mbo whiŋ Anötö têŋ têm ŋamata-ŋga. 3 Gêŋ hoŋ naŋ yêc,
naŋ iŋ dau kêŋ, ma gêŋ daŋ hôc asê ŋa lêŋ daŋ dom. 4 Yac neŋ
dambo taŋli ŋahu iŋ dau, ma iŋ dau ti ŋamalac nom-ŋga si Ŋawê.
5 Ŋawê dau pô gameŋ ŋasec, ma ŋasec gitôm dom bu kôm ŋawê dau
ahuc.

The New Testament in Bukawa of Papua New Guinea; 1st ed. 2000, Lutheran Bible Translators Australia; web ed. 2013

6 Anötö kêkiŋ ŋgac aheŋ-ŋga daŋ meŋ, naŋ ndê ŋaê Jon. 7 Iŋ meŋ bu
hoc yom ŋandô asê pi Ŋawê dau, tu bu lau hoŋ naŋ sêŋgô iŋ ndê yom,
naŋ sêkêŋ whiŋ Ŋawê dau. 8-9 Jon iŋ Ŋawê dau dom, tigeŋ iŋ meŋ bu hoc
yom asê pi Ŋawê ŋandô dau, naŋ oc meŋ êŋkuc iŋ bu pô ŋamalac hoŋ.
10 Nom sambuc dindec Anötö kêŋ ŋa iŋ, tigeŋ têŋ ndoc iŋ hôc asê, naŋ
lau nom-ŋga sêŋyalê iŋ dom. 11 Iŋ ti nom sambuc dindec ŋadau, magoc
têŋ ndoc iŋ meŋ, naŋ iŋ ndê lau Israel-ŋga sêkôc iŋ sa dom. 12 Magoc lau
hoŋ naŋ sêkôc iŋ sa, ma sêkêŋ whiŋ iŋ, naŋ Anötö gêlic ŋayham ma kôc
ŋac sa sêti iŋ ndê balêkoc. 13 Sêti iŋ ndê balêkoc ŋa lêŋ tôm lau nom-ŋga
si lêŋ sêkwê balêkoc asê-ŋga dom, me tu ŋamalac dau si gauc gêm me
atac whiŋ-ŋga dom. Mba! Anötö dau kôm ŋac sêtiwakuc dec sêti iŋ ndê
balêkoc.
14 Iŋ naŋ dasam bu Yom Dau sip nom meŋ ti ŋamalac, ma mbo whiŋ
yac. Iŋ meŋ akêŋ Damba Anötö, ma Damba ndê mwasiŋ ti yom ŋandô
gêm iŋ ahuc. Iŋ Anötö ndê Atu tigeŋ, dec wêkaiŋ ŋaclai ti ŋawasi atu,
ma yac alic iŋ ndê ŋaclai ti ŋawasi dau, naŋ su. 15 Jon hoc yom asê pi iŋ
gwanaŋ su bocdec bu, "Ŋgac daŋ oc êŋkuc aö, naŋ hôc gêlêc aö su, ŋahu
bu iŋ mbo wandêc su mbo." Ma têŋ ndoc iŋ hôc asê, naŋ Jon sôm bu, "Iŋ
ŋgac dau dinaŋ dec gahoc yom asê pi iŋ gwanaŋ su."
16-17 Muŋ-ŋga Anötö kêmwasiŋ lau Israel-ŋga ŋa yomsu naŋ iŋ kêŋ têŋ
Moses. Magoc kwahic dec Yisu Kilisi meŋ, ma Anötö ndê mwasiŋ gêm iŋ
ahuc sambuc, dec yac hoŋ datap mwasiŋ ti yom ŋandô sa hôc gêlêc su,
yêc Yisu. 18 Ŋamalac daŋ gêlic Anötö su dom. Magoc iŋ ndê Atu tigeŋ
Yisu †Kilisi, naŋ mbo kêpiŋ Anötö dau, iŋ dau iŋ Anötö, naŋ sip nom meŋ
ti ŋamalac, ma whê Damba Anötö sa têŋ yac, dec taŋyalê iŋ.

Lau sêndac bata Jon, Ŋgac Kêku Lau-ŋga

19-20 Têŋ ndoc Jon kêku lau mbo, naŋ lau bata Israel-ŋga sêŋkiŋ
†dabuŋsiga ŋatô ti lau †Liwai ŋatô akêŋ Jerusalem sêtêŋ iŋ si, ma sêndac
iŋ bu, "Am asa?" Jon sêc yom daŋ ahuc dom, iŋ sôm yom yêc awê bu, "Aö
†Mesaya dom." 21 Dec ŋac sêndac iŋ, "Bocdinaŋ dec am asa? Am Elaija,
a?" Ma iŋ sôm, "Mba!" Goc sêndac, "Am propet gitôm Moses naŋ Anötö
gic bata bu êŋkiŋ meŋ, a?" Ma iŋ sôm, "Mba!" 22 Bocdinaŋ sêsôm têŋ iŋ,
"Dec sôm daôm asê têŋ yac bu am asa. Yac bu akêŋ ŋawaê têŋ lau naŋ
sêŋkiŋ yac ameŋ naŋ." 23 Jon ô ŋac si gêndac ŋa propet Aisaya ndê yom
daŋ, ma sôm, "*Ŋamalac naŋ ta yom yêc gameŋ sawa bu, 'Amasaŋ Pômdau
ndê seŋ tisolop,'* naŋ aö dauŋ dec."
24 Lau Palêsai ŋatô sêmbo sêwhiŋ lau naŋ lau bata sêŋkiŋ sêtêŋ Jon
si. 25 Sêŋgô Jon ndê yom dau, dec sêndac iŋ bocdec bu, "Am daôm sôm
bu am Mesaya dom, ma bu am Elaija dom, ma propet atu dau dom. Ma
bocke dec am kêku lau mbo?" 26-27 Ma Jon sôm, "Aö dec kaku lau ŋa bu,
magoc ŋgac daŋ oc êŋkuc aö, naŋ hôc gêlêc aö su. Aö dec ŋgac ŋambwa,

gitôm dom bu wati iŋ ndê ŋgac akiŋ bu waŋgapwêc iŋ ndê atapa ŋawalô.
Ŋgac dau kwahic dec mbo mac ŋalhu, magoc mac aŋyalê iŋ dom."
28 Jon kêku lau mbo malac daŋ ŋaê Betani, naŋ yêc Bu Jordan ŋadaŋga
mbu têŋ ac pi-ŋga. Ma gêŋ hoŋ dinaŋ hôc asê yêc gameŋ dinaŋ.

Yisu iŋ Anötö ndê Domba

29 Bêc daŋ tiyham ma Jon gêlic Yisu kêsêlêŋ têŋ iŋ meŋ, ma sôm, "Alic
ŋgac dê! Iŋ †Anötö ndê Domba, naŋ Anötö kêŋ bu kôc ŋamalac si sac su.
30 Iŋ ŋgac dau naŋ aö gasôm yom pi iŋ muŋ su, bu ŋgac daŋ oc êŋkuc aö
meŋ, naŋ hôc gêlêc aö su, bu iŋ mbo wandêc su mbo. 31 Muŋ-ŋga aö dauŋ
neŋ gauc sa pi iŋ dom, tigeŋ kwahic dec aö gameŋ kaku lau ŋa bu, tu bu
watôc iŋ asê têŋ lau Israel-ŋga." 32-33 Jon sôm yom dinaŋ su, goc gic têku
yom ma whê yom sa bocdec bu, "Yomandô. Muŋ-ŋga aö dauŋ neŋ gauc
sa pi iŋ dom, tigeŋ Anötö naŋ kêkiŋ aö bu waŋku lau ŋa bu, naŋ sôm têŋ
aö bu, 'Am oc lic Ŋalau Dabuŋ sip têŋ ŋgac daŋ meŋ. Ma ŋgac dau dinaŋ
oc êŋku lau ŋa Ŋalau Dabuŋ.' Tiŋambu aö galic Ŋalau Dabuŋ gêm balusi
aŋgô ma sip akêŋ undambê têŋ ŋgac dindec meŋ ma mbo whiŋ iŋ. 34 Aö
tanôŋ galic gêŋ dinaŋ hôc asê ŋgac dau su, ma tu dinaŋ-ŋga kwahic dec
gahoc yom asê pi iŋ, ma gasôm asê têŋ mac bu iŋ Anötö ndê Atu."

Yisu ndê ŋgacsêŋomi ŋamata-ŋga

35 Ŋagalaŋsê Jon mbo bu dau ŋadali ma iŋ ndê †ŋgacsêŋom lu sêmbo
sêwhiŋ iŋ. 36 Yisu kêsêlêŋ meŋ, ma Jon tahê iŋ ma sôm, "Kec, Anötö ndê
Domba dê." 37 Têŋ ndoc ŋgacsêŋom lu sêŋgô Jon ndê yom dinaŋ, naŋ sêhu
iŋ siŋ ma sêŋkuc Yisu. 38 Yisu kac dau kwi ma gêlic bu iŋlu sêŋkuc iŋ, dec
ndac, "Bocke dec amlu aŋkuc aö?" Goc iŋlu sêsôm, "Rabai, am yêc nde?"
(Ŋaê †Rabai danem kwi bu 'Kêdôhôŋ-waga.') 39 Ma iŋ sôm, "Ameŋ ma
alic." Goc iŋlu sêŋsêlêŋ sêwhiŋ iŋ si, ma sêlic gameŋ naŋ iŋ yêc. Sêhôc
asê têŋ telha, acgatu gitôm 4 kilok, ma bocdinaŋ dec sêmbo sêwhiŋ iŋ.
40 Ŋgac lu naŋ sêŋgô Jon ndê yom ma sêŋkuc Yisu, naŋ si daŋ iŋ
Andru, Saimon Pita ndê asi. 41 Ŋagahô iŋ gi tap dôwa Saimon sa, ma sôm
têŋ iŋ, "Yac atap †Mesaya sa su." (Yom Mesaya dau danem kwi bu Kilisi.)
42 Goc iŋ wê Saimon s a têŋ Yisu gi. Yisu tahê iŋ ma sôm, "Am Saimon,
Jon ndê atu. Kwahic dec aö wasam am bu Kepas." (Ŋaê dau[a] sem kwi sip
Yom Grik bu Pita.)

Yisu kêgalêm Pilip lu Natanael sa

43-44 Têŋ ŋagalaŋsê Yisu tisa ma gi tap ŋgac daŋ ŋaê Pilip sa. Pilip iŋ ŋgac
akêŋ malac Betsaida yêc gameŋ Galili-ŋga. Malac dau Pita lu Andru si malachu

---

[a] **1:42** Ŋaê 'Kepas' naŋ Yisu kêŋ têŋ Pita, iŋ Yom †Hibru daŋ, naŋ danem kwi bu 'hoc.' Alic Yisu ndê yom yêc Mat 16:18.

whiŋ. Yisu gauc gêm bu têŋ Galili ndi, dec sôm têŋ Pilip, “Mweŋ êmkuc aö.”
45 Goc Pilip gi tap ŋgac daŋ ŋaê Natanael sa, ma sôm têŋ iŋ bu, “Mesaya naŋ
Moses ti lau propet sêto yom pi iŋ muŋ su, naŋ yac atap iŋ sa su. Iŋ Josep ndê atu
Yisu akêŋ malac Nasaret.” 46 Natanael ŋgô su goc ndac, “Nasaret? Gêŋ ŋayham
bocke oc meŋ akêŋ malac ŋambwa dinaŋ?” Dec Pilip sôm, “Mweŋ ma lic.”
47 Yisu gêlic Natanael têŋ iŋ meŋ, ma sôm yom pi iŋ bocdec bu, “Yomandô!
Iŋ ŋgac Israel-ŋga naŋ yom tasaŋ daŋ yêc iŋ ndê ŋalôm dom.” 48 Dec Natanael
ndac iŋ, “Am kêyalê aö ŋalêŋ bocke?” Ma Yisu sôm têŋ iŋ, “Pilip mbwêc am
dom eŋ, ma aö galic am ndöc a atu daŋ ŋahu.” 49 Natanael ô yom ma sôm,
“Kêdôhôŋwaga, am Anötö ndê Atu. Am yac lau Israel-ŋga mba Kiŋ.” 50 Ma Yisu ô
yom ma sôm têŋ iŋ, “Aö gasôm bu galic am yêc a daŋ ŋahu ma tu dinaŋ-ŋga dec
am kêŋ whiŋ. Am oc lic gêŋ atu-tu hôc gêlêc iŋ dinaŋ su.” 51 Ma iŋ gic têku yom
ma sôm, “Yom ŋandô aö wasôm têŋ mac. Tiŋambu mac oc alic undambê kac sa,
ma †Ŋamalac ndê Atu oc ti seŋ bu Anötö ndê aŋela sêsip sêpi-ŋga.”

Yisu gêm bu kwi ti wain

2 1 Bêc lu gi su ma lau yêc malac Kana naŋ yêc gameŋ Galili-ŋga sêndê
mwasiŋ tu ŋgac daŋ bu nem awhê-ŋga. Yisu dinda mbo whiŋ ŋac,
ma 2 sêkêŋ aheŋ Yisu ti ndê ŋgacsêŋomi bu sêneŋ mwasiŋ dau sêwhiŋ.
3 Ma lau seŋ ti sênôm gêŋ sêmbo e wain pacndê. Dec Yisu dinda sôm têŋ
iŋ bu, “Ŋac si wain pacndê su.” 4 Goc Yisu sôm têŋ iŋ, “O awhê! Tu sake-
ŋga am sôm têŋ aö? Aneŋ ndoc meŋ sa su dom.” 5 Tigeŋ Yisu dinda sôm
têŋ lau akiŋ bu, “Gêŋ bocke naŋ iŋ bu sôm têŋ mac, naŋ akôm.”
6 Yêc mwasiŋ dau ŋamala, lôŋ bu-ŋga 6 sêlhac. Lôŋ dinaŋ atu andô, tigeŋ-
tigeŋ gitôm 100 lita, ma sic waê lau Israel-ŋga si mêtê sêŋgwasiŋ dau ŋawasi sa
yêc Anötö aŋgô-ŋga. 7 Ma Yisu sôm têŋ lau akiŋ, “Akêŋ bu sip lôŋ hoŋ dinaŋ e
meŋhu.” 8 Sêtac bu sip e meŋhu su, goc iŋ sôm têŋ ŋac, “Aŋgati sa ma akêŋ têŋ
mwasiŋ ŋadau êŋsahê.” Ma sêkôm gitôm iŋ sôm. 9 Mwasiŋ ŋadau kêsahê bu
naŋ Yisu gêm kwi ti wain, ma kêyalê dom bu meŋ akêŋ nde. Tigeŋ lau akiŋ naŋ
sêtac bu sip lôŋ, naŋ dec sêŋyalê. Mwasiŋ ŋadau kêsahê su, goc mbwêc ŋgac gêm
awhê-ŋga meŋ, ma sôm têŋ iŋ, 10 “Lau hoŋ sêkêŋ wain ŋayham têŋ lau sênôm
muŋ e tac ŋayham sa, goc sêkêŋ wain ŋambwa kêkuc. Tu sake-ŋga am kêgamiŋ
wain ŋayham kalhac e tiŋambu?”
11 Yisu kôm gêŋ dalô ŋamata-ŋga dinaŋ yêc malac Kana, naŋ yêc
gameŋ Galili-ŋga. Gêŋ dau tôc iŋ ndê ŋawasi ti ŋaclai asê, ma iŋ ndê
ŋgacsêŋomi sêkêŋ whiŋ iŋ. 12 Ma tiŋambu Yisu lu dinda ma asii ti
ŋgacsêŋomi sêsip malac Kapenaom si, ma sêmbo bêc ŋatô.

Yisu soc lau su yêc lôm dabuŋ
(Mak 11:15-17; Luk 19:45-46)

13 Têŋ têm dinaŋ lau Israel-ŋga si om atu †Mwasiŋ Pasowa-ŋga meŋ
kêpiŋ. Tu dinaŋ-ŋga Yisu pi Jerusalem gi. 14 Iŋ hôc asê su, ma yêc lôm

dabuŋ ŋabatêmndö, iŋ gêlic lau sêhoŋ makao ti domba ma balusi bu lau
sênemlhi, ma lau ŋatô sêndöc tebo bu sêô lau apa si mone ŋa lau Israel-
ŋga si mone. 15 Dec iŋ gêm bocbiŋ wac ti po ma kêbulu ŋac sêsa awê si,
ma kêbulu makao ti domba sêwhiŋ. Ma iŋ tac lau sêô mone-ŋga si tebo
sa, ma kêbalip ŋac si mone babalip. 16 Goc iŋ hec yom lau balusi-ŋga ma
sôm têŋ ŋac, "Akôc nem balusi dinaŋ asa awê andi! Damaŋ ndê andu
yêc bu lau sênemlhi gêŋ sêmbo-ŋga dom. Mac akôm sac sambuc!" 17 Têŋ
dinaŋ iŋ ndê ŋgacsêŋomi gauc gêm Anötö ndê yom daŋ naŋ sêto yêc
bocdec bu:

Aö neŋ atac whiŋ tu am nem andu-ŋga, mbô aö neŋ ŋalôm sa ŋapaŋ.
[BW 69:9]

18 Ma lau bata Israel-ŋga sêndac Yisu ma sêsôm, "Asa kêŋ ŋaclai têŋ
am bu kôm gêŋ dinaŋ? Kôm gêŋ dalô daŋ bu tôc am nem ŋaclai ŋahu
asê têŋ yac." 19 Yisu ô ŋac si awha ma sôm, "Aseŋ lôm dabuŋ dindec su,
ma aö oc wakwê sa tiyham nditôm bêc tö." 20 Goc sêsôm, "Muŋ-ŋga lau
sêkôm gweleŋ sêkwê lôm dabuŋ dindec-ŋga gitôm yala 46. Ma bocke dec
am gauc gêm bu am gitôm bu kwê sa tôm bêc tö?" 21 Sêsôm yom dinaŋ
bu ŋac sêŋyalê dom bu lôm dabuŋ naŋ iŋ sôm yom pi, naŋ iŋ dau. 22 T
iŋambu, têŋ ndoc Yisu tisa akêŋ lau batê-ŋga, naŋ iŋ ndê sêŋomi gauc
gêm iŋ ndê yom dinaŋ. Ma têŋ dinaŋ sêkêŋ whiŋ yom naŋ iŋ sôm, ma
sêkêŋ whiŋ Anötö ndê yom naŋ sêto yêc muŋ su, pi iŋ ndê mbac ndu ma
tisa-ŋga.

23 Yisu mbo Jerusalem têŋ Om Pasowa-ŋga, ma lau daêsam sêlic gêŋ
dalô hoŋ naŋ iŋ kôm, dec sêkêŋ whiŋ iŋ. 24-25 Tigeŋ Yisu kêyalê ŋamalac
si gauc ti yom hoŋ naŋ yêc ŋac si ŋalôm. Iŋ pônda ŋamalac si yom pi dau
dom. Ma tu dinaŋ-ŋga iŋ whê dau sa sambuc têŋ ŋamalac daŋ dom.

Yisu lu Nikodemas

3 1 Lau Israel si ŋgac bata daŋ mbo Jerusalem, naŋ ndê ŋaê
Nikodemas. Iŋ mbo lau †Palêsai si toŋ, ma iŋ lau bata †Sanedrin-
ŋga si daŋ whiŋ. 2 Têŋ ôbwêc daŋ, Nikodemas têŋ Yisu gi, ma sôm têŋ iŋ,
"O Kêdôhôŋwaga. Yac alic gêŋ dalô hoŋ naŋ am kôm, dec aŋyalê bu am
kêdôhôŋwaga daŋ naŋ Anötö kêkiŋ meŋ. Ŋahu bu Anötö bu mbo whiŋ
ŋamalac daŋ dom, dec oc tôm dom bu ŋamalac dau kôm gêŋ dalô gitôm
naŋ am kôm."

3 Ma Yisu ô iŋ ndê yom ma sôm, "Yom ŋandô aö wasôm têŋ am.
Ŋamalac daŋ bu tiwakuc tiyham dom, dec oc tôm dom bu iŋ mbo †Anötö
ndê gôliŋ ŋapu." 4 Goc Nikodemas sôm têŋ iŋ, "Ŋamalac andô daŋ oc
tiwakuc ŋalêŋ bocke? Oc tôm bu sip dinda atac ŋalôm ma dinda kôc iŋ
tiyham, me?" 5 Ma Yisu sôm, "Aö wasôm yom ŋandô têŋ am. Ŋamalac
daŋ bu tiwakuc ŋa bu ma ŋa Ŋalau Dabuŋ dom, dec oc nditôm dom bu
mbo Anötö ndê gôliŋ ŋapu. 6 Ŋamalac sêkwê ŋamalac asê, magoc Ŋalau

tigeŋ g itôm bu kôm ŋamalac daŋ tiwakuc ma kêŋ ŋalôm wakuc têŋ iŋ.
7 Aö gasôm têŋ am bu mac atiwakuc tiyham ŋa ŋaclai undambê-ŋga maŋ.
Am sö tu yom dinaŋ-ŋga dom. 8 Mbu kêsêlêŋ kêkuc Anötö ndê atac whiŋ.
Am gitôm bu ŋgô ŋakêcsia, tigeŋ am kêyalê mbu ŋahu me mbu ŋapwê
dom. Ma Ŋalau Dabuŋ ndê gweleŋ kôm lau sêtiwakuc-ŋga, naŋ kaiŋ
tigeŋ."

9 Nikodemas ŋgô yom dinaŋ, dec ndac Yisu, "Aluê! Yom dinaŋ oc
ŋandô sa ŋalêŋ bocke?" 10 Ma Yisu sôm, "Am lau Israel si kêdôhôŋ-waga
mêtê-ŋga daŋ, ma bocke dec am kêyalê yom dindec ŋahu dom? 11 Aö
wasôm yom ŋandô têŋ am. Gêŋ naŋ aö ti lau naŋ sêŋkuc aö naŋ aŋyalê,
dec yac asôm asê. Ma yac ahoc yom ŋandô asê pi gêŋ naŋ yac alic su.
Magoc mac akôc yac mba yom sa dom. 12 Aö gasôm yom têŋ mac pi gêŋ
nom-ŋga, magoc mac akêŋ whiŋ dom. Ma aö bu wasôm yom têŋ mac
pi gêŋ undambê-ŋga, dec oc akêŋ whiŋ ŋalêŋ bocke? 13 Ŋamalac daŋ pi
undambê gi bu êŋyalê gêŋ undambê-ŋga dom, tigeŋ Ŋamalac ndê Atu,
naŋ sip akêŋ undambê meŋ, naŋ kêyalê. 14 Muŋ-ŋga, têŋ ndoc lau Israel-
ŋga sêmbo gameŋ sawa, naŋ Moses gic mboc ŋagatu[b] pi a, ma hôc sa pi
lôlôc gi. Ma ŋalêŋ tigeŋ, lau oc sêndic Ŋamalac ndê Atu pi a, ma sêhôc iŋ
sa pi lôlôc ndi. Lêŋ dinaŋ gic iŋ ŋawaê, 15 tu bu lau hoŋ naŋ sêkêŋ whiŋ
iŋ, naŋ oc sêtap seŋ sêndöc tali ŋapaŋ-ŋga sa.

16 "Bu Anötö atac whiŋ lau nom-ŋga ndu andô, dec kêŋ ndê Atu tigeŋ
mbac ndu tu ŋac-ŋga, bu lau hoŋ naŋ sêkêŋ whiŋ iŋ, naŋ oc sêniŋga
dom, magoc sêtap seŋ sêndöc tali-ŋga sa. 17 Anötö kêŋ ndê Atu sip nom
meŋ bu êmatôc lau dom, magoc kêŋ iŋ meŋ bu ti lêŋ nem lau si-ŋga.
18 Lau naŋ sêkêŋ whiŋ iŋ, naŋ oc sêtap Anötö ndê matôc sa dom. Magoc
lau naŋ sêkêŋ whiŋ dom, naŋ gitôm sêmatiŋ dau si yom tidôŋ su bu oc
sêtap Anötö ndê matôc sa, ŋahu bu ŋac sêkêŋ whiŋ Anötö ndê Atu tigeŋ
dom. 19 Ma ŋac si matôc dau ŋahu bocdec bu. Ŋawê ŋandô sip nom meŋ,
tigeŋ sêtec ŋawê dau ma atac whiŋ lêŋ ŋasec-ŋga, ma sêsap mêtê sac dôŋ
ŋapaŋ. 20 Lau hoŋ naŋ sêkôm mêtê sac, naŋ sêtec bu ŋawê dau pô ŋac si
mêtê sac e yêc awê, ma tu dinaŋ-ŋga sêtigasuc ŋawê dau dom. 21 Magoc
lau naŋ sêŋkuc yom ŋandô, naŋ sêtêŋ ŋawê sêmeŋ ma gacgeŋ sêmbo
dinaŋ. Ma tu dinaŋ-ŋga lau hoŋ sêlic yêc awê bu ŋac sêkôm mêtê ŋayham
tôm Anötö kêŋ ŋaclai têŋ ŋac."

Jon sôm yom pi Yisu

22 Dinaŋ su, goc Yisu ti iŋ ndê ŋgacsêŋomi sêhu Jerusalem siŋ, ma sêsa
si sêmbo gameŋ ŋamakê-ŋga yêc gameŋ Judia-ŋga. Ma yêc dindê iŋ mbo
whiŋ ŋac ma sêŋku lau. 23 Têŋ ndoc dinaŋ Jon mbo malac Aenon, naŋ yêc
suŋ sa têŋ Salim. Bu ŋagapoŋ ŋayham poc gameŋ dinaŋ, ma tu dinaŋ-ŋga

---

[b] **3:14** Yom pi mboc ŋagatu naŋ Moses kêŋ pi a daŋ, naŋ asam yêc Namba 21:4-9.

Jon mbo dinaŋ, ma kêku lau naŋ sêtêŋ iŋ si. 24 Têŋ ndoc dinaŋ Jon mbo
awê, sêkêŋ iŋ ndöc gapocwalô su dom.
25 Ma Jon ndê sêŋomi ŋatô ma ŋgac bata Israel-ŋga daŋ sêseŋ dau pi lêŋ
lau sêŋgwasiŋ dau ŋawasi sa yêc Anötö aŋgô-ŋga. 26 Dec sêtêŋ Jon si, ma
sêsôm, "Kêdôhôŋwaga, muŋ-ŋga am hoc yom asê pi Yisu, têŋ ndoc iŋ hôc
asê am yêc Bu Jordan ŋadaŋga. Kwahic dec yac aŋgô bu lau hoŋ sêtêŋ iŋ
si, bu iŋ êŋku ŋac." 27 Jon ô ŋac si yom ma sôm, "Ahêgo daôm dom! Alu
Yisu lu-lu akôm mba gweleŋ gitôm Anötö dau kêŋ sip alu amaŋ. 28 Mac
aŋyalê yom hoŋ naŋ aö gasôm têŋ mac su. Aö gasôm bu aö dauŋ Mesaya
dom, magoc Anötö kêkiŋ aö gamuŋ iŋ gameŋ. 29 Lau hoŋ bu sêtêŋ Yisu
sêndi, dec oc solop. Bu ŋac gitôm awhê naŋ sêmatiŋ iŋ ndê yom bu nem
ŋgac, ma Yisu iŋ gitôm ŋgac nem awhê-ŋga dau. Aö gitôm ŋgac dau ndê
silip, naŋ atac ŋayham kêlêc têŋ ndoc ŋgac nem awhê-ŋga hôc asê bu nem
ndê awhê sa. Ma bocdinaŋ kwahic dec aö neŋ atac ŋayham tu Yisu-ŋga
gêm aö ahuc sambuc. 30 Ma iŋ solop bu kwahic dec Yisu ndê waê tiatu,
ma aneŋ waêŋ tisauŋ. 31 Iŋ sip akêŋ undambê meŋ, dec hôc gêlêc lau hoŋ
su. Aö dec, aö ŋamalac nom-ŋga ma aö neŋ ŋahu yêc nom, ma bocdinaŋ
gasôm yom tôm ŋamalac nom-ŋga. Magoc iŋ sip akêŋ undambê meŋ,
32 ma sôm yom ŋandô pi gêŋ naŋ iŋ gêlic ti ŋgô su yêc undambê. Magoc
lau daêsam sêkôc iŋ ndê yom sa dom. 33 Ŋamalac bocke naŋ kôc iŋ ndê
yom sa, naŋ tôc asê bu iŋ gêlic Anötö ndê yom bu yom ŋandô eŋ. 34 Ŋahu
bu iŋ naŋ Anötö kêkiŋ sip nom meŋ, naŋ sôm Anötö dau ndê yom asê.
Ma Anötö kêgamiŋ iŋ ndê Ŋalau têŋ iŋ dom. 35 Damba tac whiŋ iŋ ndê
Atu kêlêc, dec kêŋ gêŋ hoŋ sip iŋ amba. 36 Ma asa naŋ kêŋ whiŋ Atu, naŋ
Anötö gic bata su, bu iŋ oc mbo tali ŋapaŋ. Tigeŋ asa naŋ kôc iŋ sa dom,
naŋ Anötö ndê atac ŋandê yêc iŋ dôŋ yêc, dec iŋ oc lic undambê dom."

Yisu lu awhê Samaria-ŋga daŋ

4 1-2 Têŋ ndoc dinaŋ Yisu mbo whiŋ iŋ ndê ŋgacsêŋomi, ma ŋac sêŋku
lau. Iŋ dau kêku lau daŋ dom. Magoc lau Palêsai sêŋgô ŋawaê bu
Yisu kêku lau daêsam, ma bu lau daêsam naŋ êlêmê sêŋkuc iŋ, naŋ sêhôc
gêlêc Jon ndê sêŋomi su. Yisu kêyalê bu lau Palêsai sêŋgô ŋawaê dinaŋ,
ma bu sêkêŋ kisa iŋ, 3 ma bocdinaŋ dec iŋ hu gameŋ Judia-ŋga siŋ, bu
mbu têŋ Galili ndi. 4 Yisu gauc gêm tidôŋ bu ho seŋ naŋ gic lau †Samaria-
ŋga si gameŋ kôc, dec iŋ ti ndê ŋgac-sêŋomi sêŋsêlêŋ sêmbo seŋ dinaŋ.
5 Ŋac sêŋsêlêŋ e sêsuŋ sa lau Samaria si malac atu daŋ ŋaê Sika. Malac
dau yêc kêpiŋ nom ŋasawa daŋ naŋ muŋ-ŋga andô, Jakob kêŋ têŋ iŋ ndê
atu Josep. 6 Ma sê naŋ Jakob kwê tu sêtap bu sa-ŋga, naŋ yêc malac dau
ŋamakê. Yisu ti ndê ŋgacsêŋomi sêhôc asê sê bu-ŋga dau têŋ ac kac lhu,
ma sêŋsêlêŋ seŋ baliŋ su e Yisu kwapac sa, dec iŋ ndöc sic ndöc dinaŋ.
7-8 Ma iŋ ndê ŋgacsêŋomi sêhu iŋ siŋ ma sêsôc malac dau si, bu sêŋsalê
gêŋ sêneŋ-ŋga.

Malô goc awhê Samaria-ŋga daŋ sa meŋ bu tê bu. Ma Yisu sôm têŋ iŋ,
“Gitôm bu am kêŋ bu têŋ aö wanôm?” 9 Goc awhê dau ô yom bocdec bu,
“Bocke dec am ŋgac Israel-ŋga ndac aö awhê Samaria-ŋga bu wakêŋ bu
têŋ am nôm?” (Iŋ sôm yom dinaŋ, ŋahu bu lau Israel m a lau Samaria-ŋga
sêtec dandi ma sêmbo ahê dau.) 10 Ma Yisu sôm, “Kwahic dec aö gandac bu
têŋ am. Am bu êmyalê aö neŋ ŋahu, ma mwasiŋ naŋ Anötö kêŋ ŋambwa,
dec am oc ndac bu têŋ aö, ma aö wakêŋ bu naŋ oc kêŋ ŋamalac sêndöc
tali, naŋ têŋ am.” 11 Awhê dau ŋgô yom dinaŋ, goc sôm, “O ŋadau. Bu tali-
ŋga naŋ am sôm yom pi, naŋ am oc kôc yêc nde? Bu am nem laclhu êmgati
bu sa-ŋga mba, ma sê bu-ŋga dindec baliŋ andô. 12 Abaŋ Jakob ti ndê atui,
ma iŋ ndê makao ti domba hoŋ sênôm bu yêc dec. Ma bocke? Am nem bu
bocke yêc, naŋ hôc gêlêc iŋ dindec naŋ Jakob kêŋ têŋ yac, naŋ su?”
13 Dec Yisu sôm têŋ iŋ, “Lau hoŋ naŋ sênôm bu nom-ŋga, naŋ bu oc yô
ŋac tiyham. 14 Magoc lau naŋ sênôm bu naŋ aö wakêŋ têŋ ŋac, naŋ bu
oc yô ŋac tiyham dom. Mba. Bu naŋ aö wakêŋ têŋ ŋac, naŋ oc ti bubata
naŋ êmbulup pi ŋac si ŋalôm, ma ŋac oc sêndöc tali ŋapaŋ.” 15 Têŋ dinaŋ
awhê dau sôm, “O ŋadau, kêŋ bu dinaŋ têŋ aö. Ma bocdinaŋ dec bu oc yô
aö tiyham dom, ma wasa wameŋ tôm bêc hoŋ bu watê bu yêc sê bu-ŋga
dindec tiyham dom.”
16 Goc Yisu sôm têŋ iŋ, “Am mbu ndi ma ta nem akweŋ, ma amlu ambu
ameŋ.” 17 Ma awhê dau sôm, “Aneŋ akweŋ mba.” Goc Yisu ô yom ma sôm,
“Am sôm solop bu am nem akweŋ mba. 18 Bu am gêm ŋgac amaŋdaŋ su,
magoc sêhu am siŋ. Ma ŋgac naŋ kwahic dec am mbo whiŋ iŋ, naŋ ti
am nem akweŋ dom. Am sôm yom ŋandô.” 19 Têŋ dinaŋ awhê dau sôm,
“Ŋadau, aö g alic bu am propet daŋ. 20 Muŋ-ŋga yac lau Samaria-ŋga mba
abaŋi sem akiŋ Anötö yêc lôc dindec. Tigeŋ mac lau Israel-ŋga asôm bu
gameŋ tigeŋ yêc tu lau sênem akiŋ Anötö-ŋga, naŋ yêc Jerusalem.” 21 Goc
Yisu sôm, “O awhê! Aö wasôm yom ŋandô têŋ am. Ndoc oc meŋ sa, naŋ
lau naŋ sem akiŋ Anötö oc sêhêgo dau dom bu sênem akiŋ iŋ sêmbo lôc
dindec, me bu sêmbo Jerusalem. 22 Mac lau S amaria-ŋga am akiŋ Anötö,
magoc mac aŋyalê iŋ dom. A nötö gic bata bu Mesaya oc sa yêc yac lau
Israel-ŋga, ma tu dinaŋ-ŋga yac aŋyalê iŋ naŋ yac am akiŋ. 23 Yomandô!
Ndoc naŋ bu meŋ sa, naŋ kwahic dec meŋ su, dec lau naŋ sem akiŋ
Anötö ŋalêŋ solop, naŋ oc sênem akiŋ iŋ ti Ŋalau Dabuŋ ndê ŋaclai, ma ti
lêŋ yom ŋandô-ŋga. Damaŋ Anötö dau kêsalê lau naŋ sem akiŋ iŋ ŋalêŋ
bocdinaŋ. 24 Iŋ dau iŋ ŋalau, dec ŋalêŋ tigeŋ yêc bu lau sênem akiŋ iŋ,
naŋ sênem akiŋ iŋ ti Ŋalau Dabuŋ ndê ŋaclai, ma ti lêŋ yom ŋandô-ŋga.”
25 Goc awhê dau sôm, “Aö kayalê bu Mesaya naŋ sêsam bu Kilisi oc
meŋ. Ma têŋ ndoc iŋ meŋ, naŋ iŋ oc whê gêŋ hoŋ sa têŋ yac.” 26 Ma Yisu
sôm, “Aö Mesaya dauŋ gasôm yom têŋ am.”
27 Têŋ dinaŋ Yisu ndê ŋgac-sêŋomi sêmbu sêmeŋ, ma sêlic bu iŋ sôm yom
whiŋ awhê daŋ, dec sêhê gauc ŋambwa. Magoc ŋac si daŋ sôm yom dom.

Sêndac iŋ bu bocke ma iŋ sôm yom têŋ awhê dau lec dom. Ma sêndac awhê dau
bu iŋ tac whiŋ gêŋ sake lec dom. 28 Awhê dau hu iŋ ndê lôŋ bu-ŋga siŋ kalhac,
ma mbu sôc malac gi. Ma iŋ sôm têŋ iŋ ndê lau, 29 "Ameŋ ma alic ŋgac daŋ! Iŋ
kêyalê gêŋ hoŋ naŋ aö gakôm, ma sôm asê têŋ aö. Oc mboe iŋ Mesaya dau?"
30 Goc ŋac sêhu malac dau siŋ ma sêsa si bu sêlic Yisu.

31 Têŋ ndoc awhê dau mbu sôc malac gi, naŋ ŋgacsêŋomi sêsôm têŋ Yisu,
"Kêdôhôŋwaga, yac akôc gêŋ tu am neŋ-ŋga." 32 Magoc iŋ sôm têŋ ŋac, "Aö neŋ
gêŋ daneŋ-ŋga yêc, naŋ mac aŋyalê dom." 33 Goc sêndac dandi bu, "Mboe lau daŋ
sêkêŋ gêŋ daneŋ-ŋga têŋ iŋ su, me?" 34 Ma Yisu sôm têŋ ŋac, "Aö daŋaŋ wambu
iŋ naŋ kêkiŋ aö gameŋ, ma wandic dabiŋ iŋ ndê gweleŋ. Aneŋ gêŋ daneŋ-ŋga
dau dinaŋ. 35 Aŋgô su naŋ. Têŋ ndoc mac asô gêŋ ŋawhê sip ôm, naŋ mac asôm
bu, 'Ayô hale su goc yac oc dandic gêŋ ŋandô sa.' Tigeŋ aö wasôm têŋ mac, bu
ahôc nem tanôm sa, ma alic bu gêŋ ŋandô ôm-ŋga mbêc su. 36 Ma kwahic dec
ŋgac gic gêŋ ŋandô sa-ŋga kôm iŋ ndê gweleŋ mbo. Ma gêŋ ŋandô naŋ iŋ gic sa,
naŋ lau naŋ sêkêŋ whiŋ ma sêtap seŋ sêmbo tali-ŋga sa. Tu dinaŋ-ŋga iŋ naŋ sô
gêŋ ŋawhê, lu iŋ naŋ gic ŋandô sa, naŋ lu-lu atac ŋayham sa sêwhiŋ dau. 37 Yom
gôliŋ daŋ yêc bocdec, 'Ŋamalac daŋ sô gêŋ ŋawhê, ma daŋ tiyham gic gêŋ ŋandô
sa.' Yom dau iŋ yom ŋandô, ma hêganôŋ gweleŋ ŋawaê ŋayham-ŋga whiŋ. 38 Bu
aö kakiŋ mac bu andic gêŋ ŋandô sa yêc ôm naŋ mac asô dom. Lau ŋatô sêkôm
gweleŋ atu tu sêsô gêŋ-ŋga, dec mac atap ŋac si gweleŋ ŋa-ŋandô sa."

Lau Samaria-ŋga daêsam sêkêŋ whiŋ Yisu

39 Têŋ ndoc awhê Samaria-ŋga dinaŋ sôm yom asê pi Yisu têŋ lau
malac-ŋga bu, "Iŋ sôm gêŋ hoŋ naŋ aö gakôm su, naŋ asê têŋ aö," naŋ lau
Samaria-ŋga daêsam sêkêŋ whiŋ Yisu. 40 Ma têŋ ndoc sêsa sêtêŋ iŋ si, naŋ
sêteŋ iŋ ŋapaŋ bu mbo whiŋ ŋac. Dec iŋ mbo whiŋ ŋac gitôm bêc lu. 41 Iŋ
sôm yom whiŋ lau malac-ŋga ma lau daêsam tiyham sêkêŋ whiŋ iŋ. 42 Ma
sêsôm têŋ awhê dinaŋ, "Têŋ ŋamata-ŋga yac aŋgô yom naŋ am sôm pi iŋ,
dec akêŋ whiŋ iŋ. Magoc kwahic dec yac aŋgô iŋ dau ndê yom, ma yac
aŋyalê pi ŋandô, bu iŋ ŋgac naŋ Anötö kêkiŋ bu nem lau nom-ŋga si."

Yisu hôc asê gameŋ Galili-ŋga

43 Bêc lu dinaŋ pacndê su, goc Yisu tisa ma kêsêlêŋ gi e hôc asê gameŋ
Galili-ŋga. 44 Muŋ-ŋga iŋ sôm asê bu yêc propet daŋ ndê gameŋ, iŋ ndê
lau oc sêtoc iŋ sa dom. 45 Magoc têŋ ndoc iŋ hôc asê Galili, naŋ lau dinaŋ
sêkôc iŋ sa ti atac ŋayham. Ŋahu bu ŋac sêmbo Jerusalem têŋ ndoc
Pasowa-ŋga, ma sêlic gêŋ hoŋ naŋ iŋ kôm yêc dindê.

Yisu kôm balê daŋ ŋayham sa
(Mat 8:5-13; Luk 7:1-10)

46 Têŋ têm Yisu mbo gameŋ Galili-ŋga, naŋ iŋ sôc malac Kana gi
tiyham, malac naŋ muŋ-ŋga iŋ gêm bu kwi ti wain. Têŋ ndoc dinaŋ ŋgac

bata Rom-ŋga daŋ mbo malac Kapenaom, ma iŋ ndê atuŋgac gêmbac
yêc. 47 Balê dau gêmbac atu e kêpiŋ bu mbac ndu. Ma ŋgac bata dau
ŋgô ŋawaê bu Yisu meŋ akêŋ gameŋ Judia-ŋga ma hôc asê Galili. Tu
dinaŋ-ŋga dec iŋ têŋ iŋ gi, ma ndac iŋ bu têŋ malac Kapenaom ndi, ma
kôm balê dau ŋayham sa. 48 Dec Yisu sôm, "O mac lau! Mac bu alic gêŋ
dalô atu-tu dom, dec oc akêŋ whiŋ dom." 49 Magoc ŋgac bata dau teŋ iŋ
tiyham ma sôm, "O ŋadau, mweŋ ŋagahô! Bu mba, aneŋ balê oc mbac
ndu." 50 Goc Yisu sôm têŋ iŋ, "Am ndi, am atôm oc mbo tali." Ma ŋgac
dau kêŋ whiŋ Yisu ndê yom, ma kölhö gi.

51 Têŋ têm iŋ kêsêlêŋ mbo seŋ, naŋ iŋ ndê lau akiŋ ŋatô sêsa akêŋ
Kapenaom sêmeŋ ma sêtap iŋ sa. Ma sêsôm têŋ iŋ bu, "Am nem balê
ŋayham sa su." 52 Dec iŋ ndac ŋac bu, "Acgatu ŋasawa bocke ma balê dau
ŋayham sa?" Ma ŋac sêsôm têŋ iŋ, "Alhabêc, têŋ ac ho dau, naŋ gêmbac
hu iŋ siŋ ma iŋ ŋamlic ŋalhuc sa." 53 Têŋ dinaŋ damba ndê gauc sa bu
acgatu ŋasawa dinaŋ eŋ, dec Yisu sôm têŋ iŋ bu, "Am atôm oc mbo tali."
Ma iŋ ti iŋ ndê lau hoŋ naŋ sêndöc sêwhiŋ iŋ, naŋ sêkêŋ whiŋ bu Yisu iŋ
Mesaya dau.

54 Gêŋ dalô tilu-ŋga naŋ Yisu kôm yêc malac Kana, naŋ ŋamiŋ dau
dinaŋ. Yisu kôm gêŋ dau têŋ têm iŋ hu gameŋ Judia-ŋga siŋ, ma mbu têŋ
gameŋ Galili-ŋga gi.

Yisu gêm ŋgac bôliŋ daŋ sa

5 1 Tiŋambu lau Israel-ŋga si mwasiŋ atu daŋ ŋabêc hôc asê, ma Yisu
mbu pi Jerusalem gi. 2 Yêc Jerusalem, bu ŋatoŋ atêc daŋ, naŋ sêwhê
ŋa hoc ahuc, naŋ poc kêpiŋ malac dau ŋagatam naŋ sêsam bu Gatam
Domba-ŋga. Sêsam bu ŋatoŋ dau ŋaê yêc Yom †Hibru bu Betesda, ma
andu selep amaŋdaŋ sêlhac ŋamakê. 3 Ma yêc dinaŋ lau gêmbac daêsam
sêyêc, lau tapec, lau bôliŋ ma lau ŋasac ŋatô. [4 Tôm têm ŋatô Pômdau
ndê aŋela daŋ oc sip meŋ ma kôm bu dau li sa. Lau gêmbac sêhôŋ têm
dinaŋ, ma asa naŋ sip bu dau tiŋamata, naŋ oc ŋayham sa.] 5 Ŋac si daŋ
iŋ ŋgac bôliŋ naŋ gêmbac gitôm yala 38.

6 Têŋ ndoc Yisu kêsêlêŋ mbo gameŋ dinaŋ, iŋ gêlic ŋgac bôliŋ dau, ma
kêyalê bu iŋ gêmbac yêc ŋasawa hic baliŋ su, goc ndac iŋ, "Am tac whiŋ
bu am ŋayham sa, me?" 7 Ma ŋgac bôliŋ dau sôm, "O ŋadau! Aö gahôŋ
têm naŋ bu dindec ŋali sa, magoc ŋamalac daŋ mba bu nem aö sa. Ma aö
bu wasip bu wandi, tigeŋ ŋamalac daŋ êlêmê hôc gêlêc aö su." 8 Goc Yisu
sôm têŋ iŋ, "Tisa! Ma hôc nem mbô sa, ma êmsêlêŋ." 9 Ma ŋagahô ŋgac
dau ŋayham sa, goc hôc ndê mbô sa ma kêsêlêŋ gi.

Yisu kôm gêŋ dinaŋ têŋ bêc †Sabat-ŋga daŋ. 10 Ma tu dinaŋ-ŋga lau
bata Israel-ŋga sêsôm têŋ ŋgac naŋ Yisu kôm ŋayham sa bu, "Acsalô lec
iŋ bêc Sabat-ŋga. Yac neŋ yomsu gic yao yac bu dakôm gweleŋ têŋ bêc
Sabat-ŋga dom, ma bocke dec am kôc nem mbô ma kêsêlêŋ." 11 Magoc iŋ

sôm, “Ŋgac naŋ kôm aö ŋayham sa, naŋ sôm têŋ aö bu, ‘Hôc nem mbô sa, ma êmsêlêŋ.’ ” 12 Ma sêndac iŋ, “Ŋgac naŋ sôm têŋ am bu am hôc nem mbô sa ma êmsêlêŋ, naŋ asa?” 13 Tigeŋ ŋgac dau kêyalê dom. Ŋahu bu têŋ ndoc Yisu kôm iŋ ŋayham sa, naŋ lau daêsam sêmbo, ma Yisu kêdahiŋ dau su sip ŋac ŋalôm ma kölhö gi.

14 T iŋambu Yisu tap iŋ sa tiyham mbo lôm dabuŋ, ma sôm têŋ iŋ, “Am ŋgô su naŋ! Am ŋayham sa su. Dec yob daôm bu kôm sac tiyham dom, mboe ŋawapac atu daŋ naŋ hôc gêlêc iŋ dinaŋ su, naŋ tap am sa tiŋambu.” 15 Ma têŋ dinaŋ ŋgac dau sa gi ma kêŋ ŋawaê têŋ lau bata Israel-ŋga, bu ŋgac naŋ kôm iŋ ŋayham sa, naŋ Yisu.

Lau bata Israel-ŋga sêkêŋ kisa Yisu

16 Lau bata Israel-ŋga sêlic bu Yisu kôm gêŋ kaiŋ dinaŋ têŋ bêc Sabat-ŋga ŋatô, ma tu dinaŋ-ŋga sic hu sêkêŋ kisa iŋ. 17 Dec iŋ sôm têŋ ŋac, “Damaŋ kôm iŋ ndê gweleŋ ŋapaŋ, têŋ têm ŋamata-ŋga e meŋ têŋ kwahic dec. Bocdinaŋ aö oc wanem gweleŋ.” 18 Têŋ ŋamata-ŋga lau bata Israel-ŋga sêkêŋ kisa Yisu bu iŋ sôc yomsu Sabat-ŋga ŋapu dom. Ma têŋ ndoc sêŋgô iŋ ndê yom dinaŋ, naŋ sêkôm ŋaŋga bu sêndic iŋ ndu. Sêsôm, “Iŋ sam Anötö bu iŋ Damba ma bocdinaŋ iŋ bu po dau ndê waê sa nditôm Anötö dau.”

Anötö kêŋ ŋaclai têŋ iŋ ndê Atu

19 Goc Yisu sôm têŋ ŋac, “Aö wasôm yom ŋandô têŋ mac. Oc tôm dom bu Anötö ndê Atu kôm gêŋ daŋ êŋkuc dau ndê atac whiŋ. Mba! Gêŋ bocke naŋ Atu gêlic Damba kôm, naŋ dec iŋ kôm. Bu Atu kôm gêŋ hoŋ gitôm Damba kôm. 20 Damba atac whiŋ Atu kêlêc, ma tôc gêŋ hoŋ naŋ iŋ dau kôm, naŋ asê têŋ iŋ. Ma aö wasôm têŋ mac bu Damba oc hoc gêŋ atu-tu asê têŋ Atu bu kôm, naŋ hôc gêlêc gêŋ naŋ iŋ kôm, naŋ su. Ma têŋ têm mac alic gêŋ dau, naŋ mac oc asö. 21 Tôm Damba uŋ lau batê sa ma kêŋ ŋac sêmbo tali, naŋ iŋ ndê Atu dec kêŋ lau naŋ iŋ atac whiŋ ŋac, naŋ sêmbo tali boc-dinaŋ. 22 Ma gêŋ daŋ tiyham. Damba oc êŋsahê lau daŋ dom. Iŋ kêŋ ŋaclai têŋ iŋ ndê Atu bu êŋsahê lau pi ŋac si mêtê. 23 Ma tu dinaŋ-ŋga lau hoŋ naŋ sêtoc Atu ndê waê sa, naŋ sêtoc Damba ndê waê sa bocdinaŋ. Magoc asa naŋ toc Atu sa dom, naŋ toc Damba naŋ kêkiŋ iŋ meŋ, naŋ sa dom.

24 “Aö wasôm yom ŋandô têŋ mac, bu asa naŋ kôc aneŋ yom sa, ma kêŋ whiŋ iŋ naŋ kêkiŋ aö gameŋ, naŋ oc tap matôc sa dom. Iŋ hu seŋ mbac ndu-ŋga siŋ su, ma tap seŋ mbo tali ŋapaŋ-ŋga sa. 25 Yomandô dec wasôm têŋ mac. Têm naŋ Anötö gic bata, naŋ kwahic dec meŋ su, dec lau naŋ sêmbo seŋ sêmbac ndu-ŋga, naŋ oc sêŋgô Anötö ndê Atu awha. Ma ŋac naŋ sêŋgô ma daŋga wambu, naŋ oc sêmbo tali. 26 Tali ŋahu yêc Damba dau, ma iŋ kêŋ tali ŋahu têŋ iŋ ndê Atu whiŋ. 27 Ma iŋ kêŋ ŋaclai têŋ iŋ

bu êŋsahê ŋamalac, bu iŋ Ŋamalac ndê Atu. 28 Asö tu yom dindec-ŋga
dom. Ndoc oc meŋ, naŋ lau hoŋ naŋ sêmbac ndu su, naŋ oc sêŋgô Atu
ndê awha, 29 ma sêtisa akêŋ lau batê-ŋga. Lau naŋ sêkôm ŋayham, naŋ
oc sêtisa ma sêtap Anötö ndê gameŋ sêndöc tali ŋapaŋ-ŋga sa. Magoc lau
naŋ sêkôm sac, naŋ oc sêtisa ma sêtap matôc sa.
30 "Oc tôm dom bu aö wakôm gêŋ daŋ taŋwasêŋ. Ma aö oc waŋsahê
ma wamatôc lau waŋkuc aö dauŋ neŋ gauc dom. Mba! Aö wamatôc lau
waŋkuc yom naŋ Damaŋ, naŋ kêkiŋ aö gameŋ, naŋ sôm têŋ aö. Ma aö
oc wakôm gêŋ dau waŋkuc lêŋ gitêŋ, ŋahu bu aö gakôm gêŋ daŋ tu aneŋ
atac whiŋ-ŋga dom, aö gakôm gêŋ hoŋ kakuc Damaŋ ndê atac whiŋ."

Gêŋ naŋ whê Yisu ndê ŋahu sa

31 "Aö bu wahoc yom asê pi dauŋ, dec mac oc asôm bu aneŋ yom ŋandô
mba, ma akêŋ whiŋ dom. 32 Magoc Damaŋ hoc yom asê bu whê aneŋ
ŋahu sa, ma aö kayalê bu iŋ ndê yom iŋ yom ŋandô.
33 "Jon, Ŋgac Kêku Lau-ŋga sôm yom ŋandô asê pi aö whiŋ, têŋ têm
mac aŋkiŋ lau sêtêŋ iŋ si. 34 Aö gapônda yom naŋ ŋamalac sêhoc asê pi
aö, naŋ dom. Tigeŋ kwahic dec aö gasôm yom pi Jon, bu mboe mac akêŋ
whiŋ yom naŋ iŋ sôm pi aö, dec atap Anötö ndê mwasiŋ nem mac si-ŋga
sa. 35 Jon mbo gitôm ya ŋawê naŋ pô gameŋ, ma gitôm ŋasawa apê mac
atisambuc iŋ ndê ŋawê.
36 "Magoc gêŋ ŋatô sêpuŋ yom ŋandô pi aö dôŋ, naŋ hôc gêlêc Jon ndê
yom pi aö. Alic gweleŋ naŋ aö gakôm gambo. Damaŋ dau kêŋ gweleŋ
dinaŋ sip aö amaŋ tu bu wandic dabiŋ, ma gweleŋ dau tôc asê bu iŋ
kêkiŋ aö gameŋ. 37 Ma Damaŋ dau, naŋ kêkiŋ aö gameŋ, naŋ hoc yom asê
pi aö. Magoc mac lau daôm aŋgô iŋ ndê awha dom, ma mac alic iŋ aŋgô
su dom. 38 Ma iŋ ndê yom yêc mac nem ŋalôm dom, ŋahu bu iŋ kêkiŋ
aö gameŋ, magoc mac akêŋ whiŋ aö dom. 39 Mac asam Anötö ndê yom
naŋ sêto yêc, naŋ ŋapaŋ, tu bu akip yom hoŋ ŋahu sa. Ŋahu bu mac gauc
gêm bu mac oc atap seŋ andöc tamli-ŋga sa yêc yom dau ŋalôm. Yom dau
dinaŋ hêganôŋ aö, ma whê aneŋ ŋahu sa, 40 tigeŋ mac atec bu atêŋ aö
ameŋ, ma atap seŋ andöc tamli-ŋga dau sa.
41 "Aö gameŋ bu ŋamalac sêpo aö neŋ waêŋ sa dom. 42 Magoc aö kayalê
mac su, dec galic bu Anötö ndê atac whiŋ yêc mac nem ŋalôm dom. 43 Aö
gameŋ gam Damaŋ aŋgô, tigeŋ mac akôc aö sa dom. Magoc ŋamalac daŋ
naŋ meŋ tu dau-ŋga, naŋ mac akôc iŋ sa ŋagahô eŋ. 44 Mac atac whiŋ bu
atap waêm sa yêc mac daôm nem lau, magoc akôm bu atap waêm sa yêc
Anötö tigeŋ ndê dom. Ma bocdinaŋ, mac oc akêŋ whiŋ aö ŋalêŋ bocke?
45 Gauc nem bu aö dauŋ oc wasôm mac nem giso asê yêc Damaŋ aŋgô-
ŋga dom. Mba! Mac akêŋ batam bu yomsu naŋ Moses to, naŋ oc ti mac
nem seŋ andöc tamli ŋapaŋ-ŋga, tigeŋ yomsu dau oc tôc nem giso asê.
46 Ŋahu bu Moses dau to yom pi aö, ma mac bu akêŋ whiŋ iŋ, dec oc akêŋ

whiŋ aö. 47 Tigeŋ mac akêŋ whiŋ yom naŋ iŋ to, naŋ dom, ma bocdinaŋ
mac oc akêŋ whiŋ aneŋ yom ŋalêŋ nde? Oc tôm dom!”

Yisu gôlôm lau 5,000
(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17)

6 1 Tiŋambu Yisu kôc ndê ŋgac-sêŋomi sa ma sic Bugictoŋ Galili-ŋga
kic ma sêpi daŋga si. (Bugictoŋ dau sêsam ŋaê daŋ bu Taibirias.)
2 Ma lau daêsam sêŋkuc iŋ si, ŋahu bu ŋac sêlic gêŋ dalô naŋ iŋ kôm têŋ
ndoc iŋ kôm lau gêmbac ŋayham sa. 3-4 Têŋ têm dinaŋ lau Israel si om
atu Mwasiŋ Pasowa-ŋga meŋ kêpiŋ tiyham. Yêc bugictoŋ ŋadaŋga, Yisu
pi lôc daŋ gi ma ndöc sic whiŋ iŋ ndê ŋgacsêŋomi. 5 Ma iŋ hôc tandô
sa ma gêlic lau daêsam naŋ sêwê sêmeŋ, goc sôm têŋ Pilip, “Danemlhi
gêŋ daneŋ-ŋga yêc nde, bu dakêŋ têŋ lau daêsam dindec sêneŋ?” 6 Iŋ
dau kêyalê gêŋ naŋ iŋ bu kôm, naŋ su, magoc sôm yom dinaŋ bu êŋsahê
Pilip. 7 Ma Pilip ô yom ma sôm, “Oc tôm dom andô! Mone atu gitôm
†denarii 200 bu ndöc, ma dakôc mone dau ma danemlhi gêŋ daneŋ-
ŋga, tigeŋ oc tôm dom bu lau daêsam dindec sêneŋ ŋagec-ŋagec.” 8 Têŋ
dinaŋ Yisu ndê ŋgacsêŋom daŋ, Saimon Pita ndê asi Andru, sôm têŋ Yisu,
9 “Balê daŋ mbo, naŋ kôc bolom amaŋdaŋ ma i lu. Tigeŋ gêŋ dinaŋ oc
nditôm lau hoŋ dindec dom andô!” 10 Goc Yisu sôm, “Mac asôm têŋ lau
bu sêndöc sic.” Kwaŋ daêsam yêc gameŋ dinaŋ, ma lau hoŋ sêndöc sic
sêndöc kwaŋ. Lau toŋ dinaŋ si lauŋgac gitôm 5,000.
11 Ma Yisu kôc bolom ma gêm daŋge, goc kêŋ têŋ lau naŋ sêndöc dinaŋ,
bu sêndic sam têŋ dandi. Ma iŋ gêm mbec i lu ma kêŋ têŋ ŋac bocdinaŋ,
ma ŋac seŋ tôm si atac whiŋ. 12 Ŋac seŋ e hôc ŋac dôŋ, goc iŋ sôm
têŋ ŋgacsêŋomi, “Mac andic ŋadêlê hoŋ sa, bu taŋyaiŋ gêŋ daŋ dom.”
13 Bolom amaŋdaŋ ma i lu dinaŋ, lau seŋ e gitôm, ma ŋgacsêŋomi sic
ŋadêlê sa sip gatop 12 e meŋhu.
14 Lau sêlic gêŋ dalô atu naŋ Yisu kôm, goc sêsôm têŋ dau, “Yomandô!
Propet atu naŋ dakêŋ bataŋ bu sip nom meŋ, naŋ ŋgac dau dindec, me?”
15 Têŋ dinaŋ Yisu kêyalê bu ŋac gauc gêm bu sêkôm ŋaŋga bu sêkôc iŋ sa
ma sêkêŋ iŋ ti ŋac si kiŋ. Dec iŋ kêdahiŋ dau su, ma kölhö tawasê pi lôc
daŋ gi.

Yisu kêsêlêŋ mbo bu ŋahô
(Mat 14:22-33; Mak 6:47-51)

16 Têŋ ac gi sip, Yisu ndê ŋgacsêŋomi sêmbu sêtêŋ bugictoŋ si. 17 Ŋac bu
sêndic bu kic ma sêmbu sêtêŋ malac Kapenaom sêndi, dec sêpi waŋ daŋ
ma sêsa si. Ŋasec sa su, magoc Yisu meŋ hôc asê ŋac su dom. 18-19 Ŋac
sêhêc waŋ sêsa ŋasawa baliŋ gitôm 5 kilometa, ma mbu puc ŋadinda e
gêli bu ŋampoŋ sa. Têŋ dinaŋ sêlic Yisu kêsêlêŋ mbo bu ŋahô meŋ kêpiŋ
waŋ, dec sêtöc dau atu. 20 Magoc iŋ sôm têŋ ŋac, “Atöc daôm dom! Bu aö

dauŋ dindec.” 21 Goc sêkôc iŋ pi waŋ ti atac ŋayham, ma ŋagahô sêhôc
asê baö yêc Kapenaom.
22-23 Têŋ ŋagalaŋsê, lau daêsam naŋ sêmbo sêwhiŋ Pômdau têŋ ndoc
iŋ gêm daŋge bolom ma kêŋ têŋ ŋac seŋ, naŋ gacgeŋ sêmbo bugictoŋ
ŋadaŋga. Ŋac sêŋyalê bu waŋ tigeŋ dinaŋ ŋgacsêŋomi sêpi ma sêlhö si,
ma bu Yisu pi waŋ dau whiŋ ŋac dom. Malô goc waŋ ŋatô akêŋ malac
Taibirias sêmeŋ sêsôc baö yêc dinaŋ. 24 Ŋac sêlic su bu Yisu ti iŋ ndê
ŋgacsêŋomi sêmbo dom, dec sêpi waŋ dau, ma sêtêŋ malac Kapenaom si
bu sêŋsalê Yisu.

Yisu iŋ bolom kêŋ ŋamalac sêndöc tali-ŋga

25 Ŋac sic bugictoŋ kic, ma sêtap Yisu sa, goc sêsôm, “Kêdôhôŋwaga,
am mweŋ têŋ nde?” 26 Ma Yisu ô yom ma sôm, “Yom ŋandô aö wasôm
têŋ mac. Aö gakôm gêŋ dalô naŋ tôm bu whê mac nem gauc sa pi aö
neŋ ŋahu. Magoc mac aŋsalê aö ma atac whiŋ bu ambo awhiŋ aö tu gêŋ
dinaŋ-ŋga dom. Mba. Mac atac whiŋ bu ambo awhiŋ aö, ŋahu bu aö
gakêŋ bolom têŋ mac aŋ e hôc mac dôŋ. 27 Akôm mwasac bu atap gêŋ
daneŋ-ŋga naŋ gic waê bu niŋga, naŋ sa lec dom. Mba! Akôm mwasac tu
bu atap gêŋ daneŋ-ŋga naŋ oc kêŋ mac ambo tamli ŋapaŋ, naŋ sa. Ma
gêŋ dau Ŋamalac ndê Atu oc kêŋ têŋ mac, bu Damba Anötö kêyaliŋ iŋ sa
su, ma kêŋ ŋaclai têŋ iŋ bu kôm gêŋ dau.”
28 Goc ŋac sêndac iŋ, “Gitôm bu am whê sa têŋ yac, gêŋ naŋ Anötö
atac whiŋ bu yac akôm?” 29 Ma Yisu sôm, “Anötö ndê atac whiŋ ŋandô bu
mac akôm gêŋ bocdec. Akêŋ whiŋ ŋgac naŋ iŋ kêkiŋ iŋ meŋ.” 30-31 Goc
ŋac sêsôm, “Muŋ-ŋga yac mba abaŋi sêmbo gameŋ sawa ma seŋ mana
ti ŋac si gêŋ daneŋ-ŋga, tôm yom naŋ sêto yêc bocdec, *‘Iŋ kêŋ bolom
undambê-ŋga têŋ ŋac seŋ.’* Kwahic dec yac bu andac am bu kôm gêŋ dalô
kaiŋ tigeŋ. Yac bu alic, dec yac oc akêŋ whiŋ am.” 32 Goc Yisu sôm, “Mac
gauc gêm bu Moses kêŋ bolom undambê-ŋga têŋ mac. Magoc aö wasôm
yom ŋandô têŋ mac bu aneŋ Damaŋ oc kêŋ bolom ŋandô undambê-ŋga
têŋ mac. 33 Ma Anötö ndê bolom dau dec, iŋ naŋ sip akêŋ undambê meŋ
ma kêŋ lau nom-ŋga sêndöc tali ŋapaŋ.” 34 Lau sêŋgô Yisu ndê yom dau,
goc sêsôm têŋ iŋ, “Pômdau, kwahic dec ma ndi, yac atac whiŋ bu am kêŋ
bolom dau dinaŋ têŋ yac.”
35 Goc Yisu sôm, “Bolom naŋ kêŋ ŋamalac sêndöc tali, naŋ aö dauŋ
dec. Lau naŋ sêtêŋ aö sêmeŋ, naŋ gêŋ oc yô ŋac tiyham dom. Ma lau naŋ
sêkêŋ whiŋ aö, naŋ bu oc yô ŋac tiyham dom. 36 Tigeŋ tôm aö gasôm
têŋ mac su, mac alic aö su, magoc akêŋ whiŋ aö dom. 37 Lau bocke
naŋ Damaŋ kêŋ têŋ aö, naŋ hoŋ oc sêtêŋ aö sêmeŋ. Ma lau naŋ sêtêŋ
aö sêmeŋ, naŋ oc tôm dom bu wasoc ŋac si daŋ su. 38 Aö gasip akêŋ
undambê gameŋ, bu wakôm gêŋ tôm aö dauŋ neŋ atac whiŋ dom. Mba!
Aö gasip gameŋ, bu wakôm gêŋ tôm Damaŋ naŋ kêkiŋ aö gameŋ, naŋ

ndê atac whiŋ. 39 Ma Damaŋ atac whiŋ bu aö wayob ŋamalac hoŋ naŋ iŋ
kêŋ têŋ aö, bu ŋac si daŋ niŋga dom. Aö wauŋ ŋac hoŋ sa têŋ bêc ŋambu-
ŋga. 40 Damaŋ ndê atac whiŋ bocdec bu, lau hoŋ naŋ sêŋyalê iŋ ndê Atu,
ma sêkêŋ whiŋ iŋ, naŋ oc sêtap seŋ sêndöc tali-ŋga sa, ma aö wauŋ ŋac
sa têŋ bêc ŋambu-ŋga."
41 Têŋ ndoc naŋ lau bata Israel-ŋga sêŋgô Yisu sôm bu iŋ bolom naŋ sip
akêŋ undambê meŋ, naŋ sêli awha sa pi iŋ. 42 Ŋac sêsôm têŋ dandi, "Ŋgac
dindec iŋ Yisu, Josep ndê atuŋgac. Yac taŋyalê iŋ dinda lu damba. Bocke
ma kwahic dec iŋ sôm têŋ yac bu iŋ sip akêŋ undambê meŋ?" 43 Dec Yisu
sôm, "Ali awham sa têŋ daôm dom! 44 Lau daŋ gitôm dom bu sêtêŋ aö
sêmeŋ ŋambwa. Damaŋ naŋ kêkiŋ aö gameŋ, naŋ bu kac ŋac si gauc kwi,
dec oc tôm bu sêtêŋ aö sêmeŋ. Ma aö oc wauŋ ŋac sêtisa têŋ bêc ŋambu-
ŋga. 45 Sêto propet akwa daŋ ndê yom yêc bocdec bu, *'Anötö oc êndôhôŋ
ŋamalac hoŋ.'* Bocdinaŋ dec aŋgô. Lau hoŋ naŋ sêkêŋ daŋga Damaŋ ndê
yom ma iŋ kêdôhôŋ ŋac, naŋ oc sêtêŋ aö sêmeŋ. 46 Yom dau sôm bu
Anötö oc êndôhôŋ lau, magoc ŋamalac daŋ gêlic Damaŋ su dom. Anötö
ndê Atu naŋ mbo whiŋ iŋ ma sip nom meŋ, iŋ tigeŋ gêlic iŋ. 47 Ma aö
wasôm yom ŋandô. Asa naŋ kêŋ whiŋ Atu, naŋ tap seŋ ndöc tali ŋapaŋ-
ŋga sa su. 48 Bolom kêŋ ŋamalac sêndöc tali-ŋga, naŋ aö dauŋ dindec.
49 Mac nem apami seŋ mana yêc gameŋ sawa, magoc tiŋambu ŋac hoŋ
sêmbac ndu. 50 Tigeŋ bolom naŋ sip akêŋ undambê meŋ, iŋ bolom kaiŋ
daŋ. Ŋamalac daŋ bu neŋ, dec oc niŋga dom. 51 Ma bolom tali-ŋga naŋ
sip akêŋ undambê meŋ, naŋ aö dauŋ dec. Ŋamalac daŋ bu neŋ bolom
dindec, dec oc ndöc tali ŋapaŋ. Ma bolom dau dinaŋ aö neŋ ŋamsôm, naŋ
aö oc wakêŋ bu lau hoŋ naŋ sêkêŋ whiŋ aö, naŋ oc sêndöc tali ŋapaŋ."
52 Têŋ dinaŋ lau bata Israel-ŋga sêseŋ dandi ŋandô, ma sêsôm têŋ dau,
"Bocke ma ŋgac dindec sôm bu kêŋ iŋ ndê ŋamsôm têŋ yac daneŋ?" 53 Ma
Yisu sôm têŋ ŋac, "Yomandô aö wasôm têŋ mac. Mac bu aneŋ Ŋamalac
ndê Atu ndê ŋamsôm ti anôm iŋ ndê dac dom, dec oc tôm dom bu mac
atap seŋ andöc tamli-ŋga sa. 54 Asa naŋ bu neŋ aö neŋ ŋamsôm, ma nôm
aneŋ dac, naŋ tap seŋ ndöc tali ŋapaŋ-ŋga sa su.[c] Ma aö oc wauŋ iŋ sa
têŋ bêc ŋambu-ŋga. 55 Bu aö neŋ ŋamsôm ti gêŋ aneŋ-ŋga ŋandô, ma
aö neŋ dac ti gêŋ anôm-ŋga ŋandô. 56 Asa naŋ bu neŋ aö neŋ ŋamsôm,
ma nôm aö neŋ dac, naŋ gêŋ dau oc piŋ alu dôŋ anem damiŋ dauŋ. Iŋ

---

[c] **6:51-56** Lau ŋatô gauc gêm bu yom pi Yisu ndê ŋamsôm ti dac hêganôŋ Mwasiŋ Dabuŋ. Tigeŋ ŋabatiŋ 53 whê sa bu asa naŋ neŋ Yisu ndê ŋamsôm ma nôm iŋ ndê dac dom, naŋ oc tôm dom bu tap seŋ ndöc tali-ŋga sa. Bocdinaŋ yom dau bu hêganôŋ Mwasiŋ Dabuŋ, dec lau naŋ seŋ dom, naŋ oc sêtôm dom bu sêtap Anötö ndê mwasiŋ sêndöc tali-ŋga sa bocdinaŋ. Gauc dinaŋ iŋ so. Pômdau kêŋ iŋ ndê Mwasiŋ Dabuŋ bu puc yac dôŋ, ma ti seŋ datap undambê sa-ŋga dom. Ŋamalac naŋ gêŋ Mwasiŋ Dabuŋ dom, magoc kêŋ whiŋ Yisu, naŋ oc ndöc tali. Ŋalêŋ tigeŋ yêc bu datap seŋ dambo taŋli ŋapaŋ-ŋga sa, naŋ dakêŋ whiŋ Yisu.

oc mbo aö ŋalôm, ma aö wambo iŋ ndê ŋalôm. 57 Tali ŋahu yêc Damaŋ
naŋ kêkiŋ aö gameŋ, ma aö dauŋ gambo taŋli tu iŋ-ŋga. Bocdinaŋ asa
naŋ kôc aö sa ti iŋ ndê gêŋ daneŋ-ŋga ŋandô, naŋ oc mbo tali tu aö-ŋga.
58 Mac damami seŋ mana, magoc tiŋambu sêmbac ndu. Bolom naŋ sip
akêŋ u ndambê meŋ, naŋ aö dauŋ dindec. Ma asa naŋ bu neŋ bolom
dindec, naŋ oc mbo tali ŋapaŋ." 59 Yisu sôm yom hoŋ dinaŋ têŋ ndoc iŋ
kêdôhôŋ lau mbo lôm wê-ŋga yêc malac Kapenaom.

Yisu ndê sêŋomi ŋatô sêhu iŋ siŋ

60 Têŋ ndoc sêŋgô Yisu ndê yom dinaŋ, goc iŋ ndê †sêŋomi daêsam
sêsôm, "Aluê! Yom dinaŋ ŋawapac ŋandô! Asa gitôm bu oc kôc sa ma
êŋyalê?" 61 Yisu kêyalê bu iŋ ndê sêŋomi sêtucdiŋ tu iŋ ndê yom-ŋga,
dec sôm, "Yom dindec kêŋ wapac mac, a? 62 Bocdinaŋ, têŋ ndoc mac alic
Ŋamalac ndê Atu mbu pi gameŋ naŋ iŋ mbo têŋ ŋamata-ŋga ndi, naŋ
mac oc akêŋ whiŋ, me oc kêŋ wapac mac êŋlêc? 63 Ŋamalac si gauc me
licwalô oc tôm dom bu kêŋ ŋac sêndöc tali. Ŋalau tigeŋ kêŋ ŋamalac
sêndöc tali ŋapaŋ. Ma yom naŋ aö gasôm têŋ mac, naŋ Ŋalau tigeŋ
oc whê mac nem gauc sa e aŋyalê, ma bocdinaŋ atap seŋ andöc tamli
ŋapaŋ-ŋga sa. 64 Magoc mac nem lau ŋatô sêkêŋ whiŋ aö dom." (Yisu sôm
yom dinaŋ bu iŋ kêyalê gwanaŋ lau ŋatô naŋ sêkêŋ whiŋ iŋ dom, ma
ŋgac naŋ oc hoc iŋ asê.) 65 Ma iŋ gic têku yom ma sôm, "Tu dinaŋ-ŋga
dec aö gasôm bu lau daŋ sêtôm dom bu sêtêŋ aö sêmeŋ ŋambwa. Damaŋ
bu kêŋ ŋaclai têŋ ŋac, dec oc tôm."
66 Têŋ dinaŋ Yisu ndê sêŋomi daêsam sêhu iŋ siŋ ma sêŋkuc iŋ tiyham
dom. 67 Goc iŋ ndac iŋ ndê ŋ gacsêŋomi 12 bu, "Ma bocke? Mac bu ahu aö
siŋ awhiŋ, a?" 68 Ma Saimon Pita sôm, "Pômdau, yac oc atêŋ asa andi? Am
tamwasêm sôm yom naŋ tôm bu kêŋ yac andöc taŋli ŋapaŋ. 69 Yac aŋyalê
ma akêŋ whiŋ bu am Anötö ndê ŋgac dabuŋ am." 70 Goc Yisu ô yom ma
sôm, "Aö dauŋ kayaliŋ mac lau 12 sa. Magoc aö kayalê su bu mac nem
ŋgac daŋ ti Sadaŋ ndê su." 71 Iŋ sôm yom dinaŋ pi Judas, Saimon Iskeriot
ndê atuŋgac. Bu Judas iŋ ŋgacsêŋomi 12 si daŋ, naŋ tiŋambu hoc Yisu asê.

Yisu ndê asii sêkêŋ whiŋ iŋ dom

7 1 Tiŋambu Yisu kêsêlêŋ golom-golom malac naŋ sêyêc gameŋ
Galili-ŋga. Iŋ mbo ahê gameŋ Judia-ŋga, bu iŋ kêyalê bu lau bata
Israel-ŋga naŋ sêmbo gameŋ dinaŋ, naŋ atac whiŋ bu sêndic iŋ ndu. 2 Têŋ
ndoc lau Israel si †Mwasiŋ atu Lôm Bac-ŋga meŋ kêpiŋ, naŋ 3 Yisu ndê
asii sêsôm, "Yac gauc gêm bu ŋayham bu am sip têŋ gameŋ Judia-ŋga
ndi. Bu am nem sêŋomi ŋatô sêmbo dindê, dec kôm gêŋ dalô bu ŋac sêlic.
4 Ŋamalac daŋ bu kôm dau ti ŋgac tiwaê, naŋ siŋ dau dom. Am kôm gêŋ
dalô daêsam, bocdinaŋ tôc daôm asê têŋ ŋamalac hoŋ." 5 Yisu ndê asii
sêsôm yom dinaŋ, ŋahu bu sêkêŋ whiŋ iŋ dom.

6-8 Dec Yisu sôm têŋ iŋ ndê asii, “Aö oc wasip gameŋ Judia-ŋga wandi dom,
bu aneŋ ndoc yêc dôŋ yêc. Lau sac nom-ŋga sêtec aö, bu aö êlêmê gahoc yom
asê pi gêŋ giso hoŋ naŋ ŋac sêkôm. Magoc lau nom-ŋga sêtec mac dom, ma
bocdinaŋ mac api Jerusalem andi, tu Mwasiŋ dinaŋ-ŋga. Mac atôm bu akôm
gêŋ têŋ têm bocke naŋ mac atac whiŋ, magoc aneŋ têm hôc asê su dom.”
9 Yisu sôm yom dinaŋ su, ma gacgeŋ mbo Galili. 10 Tigeŋ têŋ ndoc iŋ
ndê asii sêpi Jerusalem si bu sêlic om atu Lôm Bac-ŋga, naŋ iŋ kêkuc ŋac
gi. Magoc iŋ siŋ dau bu lau sêlic iŋ dom. 11 Lau bata Israel-ŋga naŋ sêmbo
Jerusalem tu Mwasiŋ dinaŋ-ŋga, naŋ taso iŋ ma sêndac, “Ŋgac dinaŋ
mbo nde?” 12 Ma lau daêsam naŋ sêmbo malac dinaŋ, naŋ sic yom sec têŋ
dandi pi Yisu. Ŋatô sêsôm, “Iŋ ŋgac ŋayham.” Ma ŋatô sêsôm, “Mba! Iŋ
kêsau lau.” 13 Magoc ŋamalac daŋ sôm yom pi Yisu yêc awê dom, bu sêtöc
lau bata Israel-ŋga.

Yisu kêdôhôŋ lau

14 Bêc ŋatô giŋga su ma Mwasiŋ Lôm Bac-ŋga gi sa ŋalhu. Ma têŋ dinaŋ,
Yisu sôc lôm dabuŋ ŋabatêmndö gi, ma gic hu kêdôhôŋ lau. 15 Iŋ ndê yom kôm
lau bata Israel-ŋga sêhêdaê ma sêsôm, “Ŋgac dindec sôc lôm dom, ma bocke
dec iŋ kêdôhôŋ lau ŋa yom ti gauc atu-tu?” 16 Ma Yisu sôm, “Aö kadôhôŋ
aö dauŋ neŋ yom dom, magoc iŋ naŋ kêkiŋ aö gameŋ, naŋ ndê yom. 17 Lau
naŋ atac whiŋ bu daŋga wambu Anötö, naŋ oc sêŋyalê bu yom hoŋ naŋ aö
kadôhôŋ, naŋ meŋ akêŋ Anötö ndê, ma aö neŋ yom dom. 18 Asa naŋ sôm
dau ndê yom, naŋ bu po dau ndê waê sa. Magoc aö bu wapo iŋ naŋ kêkiŋ aö
gameŋ, naŋ ndê waê sa. Aö kasau dom, aö gasôm yom ŋandô. 19 Moses kêŋ
yomsu têŋ mac, magoc mac ne m daŋ daŋga wambu ŋapep dom. Tu sake-ŋga
mac asôm bu aö kagilì yomsu, dec atac whiŋ bu andic aö ndu?”
20 Goc lau ŋatô sêsôm, “Asa tac whiŋ bu ndic am ndu? Ŋalau sac daŋ oc sip
am nem ŋalôm su!” 21 Ma Yisu sôm têŋ ŋac, “Aö gakôm gêŋ dalô daŋ têŋ bêc
Sabat-ŋga, ma mac hoŋ asö. 22 Mac aŋgôliŋ yom pi aö ma asôm bu aö kagilì
y omsu Sabat-ŋga, magoc mac daôm akôm gweleŋ têŋ bêc Sabat-ŋga. Mac
aŋkuc †pwac asê balêi si ŋamlic ŋatô su-ŋga, tôm Moses to ma gic dulu têŋ
mac. (Pwac dau Anötö kêŋ têŋ Moses dom, magoc kêmwatiŋ têŋ abaŋi muŋ
su.) Mac asê balêi si ŋamlic têŋ ŋac si bêc ti-8-ŋga, ma bocdinaŋ balêi ŋatô
mac asê ŋac têŋ bêc Sabat-ŋga. 23 Mac alic ŋayham bu akôm gêŋ dau têŋ Sabat
tu bu aŋgilì Moses ndê yomsu dom. Aö dec gakôm ŋamalac daŋ ndê ŋamlic
sambuc ŋayham sa têŋ bêc Sabat-ŋga, ma bocdinaŋ tu sake-ŋga mac atac
ŋandê têŋ aö? 24 Alic gêŋ awê-ŋga ŋambwa tu amatôc yom-ŋga dom! Akôc
gauc ŋapep pi gêŋ ŋalôm-ŋga whiŋ.”

Lau sêndac bata Yisu

25 T êŋ ndoc dinaŋ lau Jerusalem-ŋga ŋatô sêsôm, “Ŋgac dindec iŋ
ŋgac naŋ lau bata sêŋsalê lêŋ tu bu sêndic iŋ ndu-ŋga. 26 Tigeŋ alic! Iŋ

sôm yom mbo awê, magoc lau bata sêsôm yom daŋ têŋ iŋ dom. Bocke?
M boe ŋac sêkêŋ whiŋ bu iŋ Mesaya dau, me? 27 Tigeŋ yac aŋyalê ŋgac
dindec ndê malachu. Ma têŋ ndoc Mesaya oc meŋ, naŋ lau daŋ oc sêŋyalê
gameŋ naŋ iŋ meŋ akêŋ, naŋ dom." 28 Yisu kêdôhôŋ lau mbo lôm dabuŋ
ŋabatêmndö têŋ têm dinaŋ, ma iŋ ta yom bocdec bu, "Mac lau dinaŋ
gauc gêm bu mac aŋyalê aö, ma bu mac aŋyalê a ö neŋ malachu, a? Aö
gameŋ ŋa aö dauŋ neŋ ŋaclai dom. Aö Damaŋ kêkiŋ aö gameŋ, ma iŋ
Anötö ŋandô, magoc mac aŋyalê iŋ dom. 29 Aö dec kayalê iŋ, bu muŋ-ŋga
aö gambo gawhiŋ iŋ, ma kwahic dec iŋ kêkiŋ aö gameŋ."
30 Têŋ dinaŋ ŋac sêŋsahê bu sêkôc iŋ dôŋ, tigeŋ iŋ ndê ndoc yêc dôŋ
yêc, dec lau daŋ gitôm dom bu sêkêŋ amba pi iŋ. 31 Magoc lau daêsam
yêc toŋ atu dinaŋ sêkêŋ whiŋ iŋ ma sêsôm, "Yac akêŋ bataŋ Mesaya, ma
akêŋ whiŋ bu têŋ ndoc iŋ meŋ, naŋ iŋ oc kôm gêŋ dalô daêsam. Tigeŋ
asa gitôm bu kôm gêŋ dalô atu-tu naŋ sêhôc gêlêc gêŋ dalô daêsam naŋ
ŋgac dindec kôm, naŋ su?"

Lau Palêsai ti dabuŋsiga atu-tu sêkôm bu sêkôc Yisu dôŋ

32 Lau Palêsai sêŋgô bu lau sem yomgalôm pi Yisu ma sêkôc gauc
kaiŋ dinaŋ pi iŋ. Goc †dabuŋsiga atu-tu ti lau Palêsai sêŋkiŋ lau siŋ-ŋga
ŋatô naŋ sêyob lôm dabuŋ, bu sêkôc iŋ dôŋ. 33 Têŋ dinaŋ Yisu sôm, "Aö
wambo wawhiŋ mac ŋasawa sauŋ, goc walhö wambu watêŋ iŋ naŋ kêkiŋ
aö gameŋ, naŋ wandi. 34 Mac oc aŋsalê aö, magoc oc atap aö sa dom, ma
mac atôm dom bu aŋkuc aö atêŋ gameŋ naŋ aö oc wambo." 35 Goc lau
Israel-ŋga sêsôm têŋ dandi, "Ŋgac dindec oc mbo nde, dec yac oc datôm
dom b u datap iŋ sa? Mboe iŋ oc ndi mbo whiŋ yac neŋ lau Israel-ŋga
ŋatô, naŋ sêndöc lau Grik si gameŋ ma êndôhôŋ lau Grik yêc dindê? 36 Iŋ
sôm bu yac oc taŋsalê iŋ, magoc oc datap iŋ sa dom, ma bu yac datôm
dom bu datêŋ gameŋ naŋ iŋ oc mbo, naŋ dandi. Yom dau ŋahu bocke?"

Yisu sôm yom pi Ŋalau Dabuŋ

37 Têŋ Mwasiŋ Lôm Bac-ŋga ŋabêc atu ŋambu-ŋga, naŋ Yisu tisa kalhac
ma mbwêc awha atu bocdec bu, "Am asa naŋ bu yô am, naŋ têŋ aö
mweŋ, ma nôm. 38 Tôm Anötö ndê yom naŋ sêto yêc, naŋ sôm, asa naŋ
kêŋ whiŋ aö, naŋ bu tali-ŋga oc êmbulup pi iŋ ndê ŋalôm." 39 Yisu ndê
yom dinaŋ hêganôŋ Ŋalau Dabuŋ, naŋ tiŋambu Anötö oc kêŋ têŋ lau
naŋ sêkêŋ whiŋ Yisu. (Têŋ têm dinaŋ, Anötö kêŋ Ŋalau Dabuŋ têŋ lau su
dom, ŋahu bu Yisu ndê têm tu tap iŋ ndê ŋawasi sa-ŋga yêc dôŋ yêc.)

Lau sêseŋ dau pi Yisu

40 Têŋ ndoc Yisu sôm yom dau, naŋ lau ŋatô sêsôm, "Yomandô! Ŋgac
dindec iŋ propet atu gitôm Moses, naŋ Anötö gic bata bu êŋkiŋ meŋ."
41 Ma ŋatô sêsôm, "Mba! Iŋ Mesaya dau!" Magoc lau ŋatô sêsôm, "Mba!

Bu Mesaya oc meŋ akêŋ gameŋ Galili-ŋga dom. 42 Anötö ndê yom naŋ
sêto yêc, naŋ sôm bu Mesaya oc meŋ sa yêc Kiŋ Dawid ndê wakuc, ma
yêc Dawid ndê malac Betlehem." 43 Bocdinaŋ lau sêseŋ dau pi Yisu. 44 Lau
ŋatô tac whiŋ bu sêkôc iŋ dôŋ, magoc ŋamalac daŋ gitôm dom bu kêŋ
amba pi iŋ.

Lau bata Israel-ŋga sêkêŋ whiŋ Yisu dom

45 Tiŋambu lau siŋ lôm dabuŋ-ŋga sêmbu sêtêŋ dabuŋsiga atu-tu ti lau
Palêsai si. Ma ŋac sêndac lau siŋ-ŋga dau bocdec bu, "Bocke ma mac akôc
Yisu dôŋ dom?" 46 Goc lau siŋ-ŋga sêô yom ma sêsôm, "Ŋamalac naŋ
sôm yom gitôm ŋgac dinaŋ, naŋ yac aŋgô daŋ su dom." 47 Goc lau Palêsai
sêsôm, "Mboe iŋ kêsau mac awhiŋ, a? 48 Alic bu yac lau Palêsai ma lau
bata mba daŋ kêŋ whiŋ bu iŋ Mesaya dau dom. Mba andô! 49 Tigeŋ lau
ŋambwa-ŋambwa, naŋ si gauc sa dom pi Anötö ndê yom naŋ sêto yêc,
naŋ sêkêŋ whiŋ iŋ. Anötö ndê atac ŋandê pi ŋac!"
50 Lau bata dinaŋ si daŋ iŋ Nikodemas, ŋgac naŋ muŋ-ŋga gi gêlic Yisu.
Têŋ ndoc iŋ ŋgô ŋac si yom dinaŋ, dec sôm têŋ ŋac bu, 51 "Yac neŋ yomsu
gic yao bu dakic yom tu tamatôc ŋamalac daŋ-ŋga ŋambwa dom! Gêŋ
ŋamata-ŋga daŋgô iŋ dau ndê yom, ma dakip yom sa pi gêŋ naŋ iŋ kôm."
52 Magoc ŋac sêsôm, "Mboe am bu ti iŋ ndê ŋgacsêŋom daŋ whiŋ ŋac lau
Galili-ŋga dinaŋ, a? Am ndi ma kip ŋahu sa yêc Anötö ndê yom, ma am
oc tap sa bu propet daŋ oc meŋ akêŋ gameŋ Galili-ŋga dom."

[Yisu tawalô awhê sac daŋ[d]

53 Dinaŋ su, ma lau hoŋ sêlhö têŋtêŋ ma sêmbu sêtêŋ ŋac si andu si.

8 1 Goc Yisu hu malac Jerusalem siŋ ma sa gi mbo Lôc Olib. 2 Têŋ
ŋagalaŋsê bêbêc, iŋ mbu sôc Jerusalem gi, ma mbo lôm dabuŋ
ŋabatêmndö. Ma lau daêsam sêwê sêtêŋ iŋ sêmeŋ, dec iŋ ndöc sic ma
kêdôhôŋ ŋac. 3 Ma lau naŋ sêndôhôŋ yomsu ti lau Palêsai sêwê awhê
daŋ sêtêŋ iŋ sêmeŋ, naŋ sêtap iŋ sa têŋ ndoc iŋ kôm mêtê mockaiŋ-
ŋga. Ma sêkêŋ a whê dau kalhac lau hoŋ aŋgô-ŋga. 4 Ma sêsôm têŋ Yisu,
"Kêdôhôŋwaga, sêtap awhê dindec sa kôm mêtê mockaiŋ-ŋga. 5 Moses to
yomsu bu datuc lauwhê kaiŋ dindec ŋa hoc ndu. Bocdinaŋ sôm bu yac
oc dakôm sake?" 6 Ŋac bu sêtim iŋ ŋa gêndac dinaŋ, sêŋsalê yom daŋ bu
sêŋgôliŋ pi iŋ. Magoc Yisu pôŋ sic gi ndöc, ma gic hu to yom yêc nom
ŋa amba-atu. 7 Goc ŋac sêŋsu iŋ e iŋ tisa ma sôm têŋ ŋac, "Mac nem asa
bu ndê sac mbasi, naŋ ti ŋgac ŋamata-ŋga bu kôc hoc ma tuc pi awhê
dindec." 8 Goc iŋ pôŋ sic tiyham ma to yom yêc nom. 9 Têŋ dinaŋ lau naŋ
sêŋgô Yisu ndê yom sic hu sêlhö tigeŋ-tigeŋ. Lau atu-tu sêlhö sêmuŋ, goc
lau ŋatô sêŋkuc e Yisu tawasê mbo, ma awhê dau kalhac iŋ aŋgô-ŋga.

---

[d] **7:53** Yom naŋ yêc 7:53–8:11 naŋ yêc bapia akwa ŋatô dom.

10 Dec Yisu tisa ma ndac iŋ, “O awhê! Ma lau dau nde? Asa dec mbo bu
êŋgôliŋ yom pi am ma êmatôc am?” 11 Ma iŋ sôm, “O ŋadau, lau mba!”
Goc Yisu sôm, “Ma bocdinaŋ aö wamatôc am dom whiŋ. Magoc am lhö
ndi, ma hu nem mêtê sac siŋ.”]

Yisu iŋ Ŋawê Nom-ŋga

12 Tiŋambu Yisu sôm yom têŋ lau bocdec bu, “Aö ŋawê nom-ŋga. Asa
naŋ bu êŋkuc aö, naŋ oc sa seŋ ŋasec-ŋga tiyham dom. Iŋ oc êŋsêlêŋ mbo
ŋawê naŋ tôc seŋ ndöc tali-ŋga asê.”
13 Magoc lau Palêsai sêsôm têŋ iŋ, “Am tamwasêm hoc yom asê pi
daôm. Tu dinaŋ-ŋga dec yac oc akôc am nem yom sa dom.” 14 Ma Yisu ô
yom ma sôm, “Aö bu wahoc dauŋ neŋ yom asê, dec aneŋ yom dau iŋ yom
ŋandô. Ŋahu bu aö kayalê gameŋ naŋ aö gameŋ akêŋ naŋ, ma gameŋ nde
naŋ wambu wandi. Tigeŋ mac aŋyalê gameŋ dinaŋ dom. 15 Mac aŋsahê ti
amatôc lau aŋkuc ŋamalac si gauc. Magoc aö dec wamatôc ŋamalac daŋ
gitôm mac akôm, naŋ dom. 16 Aö bu wamatôc lau, dec aneŋ yom hoŋ iŋ
yom ŋandô, ŋahu bu aö taŋwasêŋ dom. Damaŋ naŋ kêkiŋ aö, naŋ mbo
whiŋ aö. 17 Mac daôm nem yomsu sôm bu ŋgac lu bu sêpuc si yom dôŋ
bu yom ŋandô, dec mac oc akôc yom dau sa. 18 Kwahic dec aö gahoc yom
asê tu dauŋ-ŋga, ma Damaŋ naŋ kêkiŋ aö, naŋ dec puc aneŋ yom dôŋ.
Bocdinaŋ tu sake-ŋga mac akôc aneŋ yom sa dom?” 19 Goc sêndac iŋ, “Am
Damam nde?” Ma Yisu sôm, “Mac aŋyalê aö dom, ma mac aŋyalê Damaŋ
dom bocdinaŋ. Mac bu aŋyalê aö, dec oc tôm bu mac aŋyalê Damaŋ
whiŋ.”
20 Yisu sôm yom dinaŋ têŋ ndoc iŋ kêdôhôŋ lau mbo kêpiŋ apa naŋ lau
sêkêŋ si da sip-ŋga yêc lôm dabuŋ ŋamakê. Magoc lau daŋ sêkôc iŋ dôŋ
dom, bu iŋ ndê ndoc hôc asê su dom.

Yisu ndê ŋahu yêc nom dom

21 Ma Yisu sôm tiyham têŋ lau Palêsai, “Aö oc wahu mac siŋ, ma mac oc
aŋsalê aö. Magoc gameŋ naŋ aö bu wandi, naŋ mac atôm dom bu andi. Mac
oc ambac ndu ti nem sac tôhôŋ.” 22 Goc lau bata dinaŋ sêsôm têŋ dandi,
“Iŋ dau sôm bu gameŋ naŋ iŋ oc ndi, naŋ yac datôm dom bu dandi. Bocke?
Iŋ oc ndic dau ndu, a?” 23 Ma Yisu gic têku yom ma sôm, “Aneŋ ŋahu yêc
lôlôc. Mac lau nom dindec-ŋga, magoc aö neŋ ŋahu yêc nom dindec dom.
24 Aö gasôm têŋ mac su, bu mac oc ambac ndu ti nem sac tôhôŋ. Aö wasôm
yom ŋandô têŋ mac, bu mac bu akêŋ whiŋ yom naŋ aö gawhê sa pi dauŋ,
naŋ dom, dec mac oc ambac ndu ti mac nem sac.” 25 Goc ŋac sêndac, “Am
asa?” Ma iŋ sôm, “Oc tôm bu mac aŋyalê su, bu têŋ ŋamata-ŋga e meŋ, aö
gawhê dauŋ sa têŋ mac. 26 Yom daêsam yêc bu wasôm pi mac bu watôc
nem giso asê. Magoc yom hoŋ naŋ aö gaŋgô yêc iŋ naŋ kêkiŋ aö gameŋ,
naŋ dec wasôm asê têŋ lau nom-ŋga. Ma iŋ ndê yom iŋ yom ŋandô eŋ.”

27 Ŋac sêŋyalê dom bu iŋ sôm yom dau pi iŋ Damba. 28 Goc iŋ sôm,
“Têŋ ndoc mac asuŋ Ŋamalac ndê Atu sa yêc nom, naŋ mac oc aŋyalê bu
aö dauŋ dec Mesaya dau, ma aö gakôm gêŋ daŋ kakuc aö taŋwasêŋ neŋ
gauc dom. Mba. Yom hoŋ naŋ aö gasôm, naŋ Damaŋ dau kêŋ têŋ aö. 29 Iŋ
dau kêkiŋ aö gameŋ, ma iŋ oc tec aö bu wambo taŋwasêŋ dom. Iŋ mbo
whiŋ aö ŋapaŋ. Ŋahu bu aö gakôm gêŋ hoŋ tôm iŋ atac whiŋ.” 30 Yisu
sôm yom dinaŋ, ma lau daêsam naŋ sêŋgô, naŋ sêkêŋ whiŋ iŋ.

Yom ŋandô oc êŋgapwêc yac su

31 Ma Yisu sôm têŋ lau Israel-ŋga naŋ sêkêŋ whiŋ iŋ, “Mac bu asap
aneŋ yom dôŋ ma daŋam wambu, dec mac ati aneŋ sêŋomi ŋandô. 32 Ma
mac oc aŋyalê yom ŋandô, ma yom ŋandô dau oc êŋgapwêc mac su bu
ambo atôm lau akiŋ ŋambwa tiyham dom.” 33 Goc ŋac sêsôm, “Abraham
ndê wakuc yac. Ma yac am akiŋ lau daŋ dom. Bocdinaŋ am sôm bu
êŋgapwêc yac su yêc sakiŋ bocke?” 34 Goc Yisu ô yom bocdec bu, “Aö
wasôm yom ŋandô. Asa naŋ sap mêtê sac dôŋ, naŋ ŋgac me awhê akiŋ
mêtê sac-ŋga. 35 Ma ŋgac akiŋ ŋambwa oc wêkaiŋ ŋadau ndê gêŋ daŋ, me
mbo iŋ ndê andu ŋapaŋ dom. Mba! Ŋadau ndê atu solop oc wêkaiŋ gêŋ
ma mbo ŋapaŋ. 36 Magoc Anötö ndê Atu bu êŋgapwêc mac su, dec mac oc
ambo atôm lau akiŋ ŋambwa tiyham dom andô.
37 “Aö kayalê su, bu Abraham ndê wakuc mac. Tigeŋ mac akôm bu
andic aö ndu, ŋahu bu mac akôc aneŋ yom sa sip nem ŋalôm su dom.
38 Aö gasôm yom asê pi gêŋ naŋ Damaŋ tôc asê têŋ aö, magoc mac akôm
mêtê aŋkuc yom naŋ mac daôm damam sôm têŋ mac.” 39 Ma ŋac sêsôm
tiyham, “Yac damaŋ iŋ Abraham.” Magoc Yisu sôm, “Mac bu Abraham
atui mac, dec mac oc asa lêŋ gitêŋ gitôm iŋ dau ndê. 40 Tigeŋ aö gasôm
yom ŋandô gitôm aö gaŋgô yêc Anötö, ma mac akôm bu andic aö ndu.
Abraham oc kôm gêŋ kaiŋ dinaŋ dom. 41 Mac aŋkuc Abraham ndê lêŋ
dom, dec tôc asê bu mac nem damam iŋ ŋgac daŋ dau-ŋga daŋ.” Magoc
ŋac sêsôm, “Yac lau ŋasawa-ŋga dom. Yac mba damaŋ tigeŋ iŋ Anötö
dau.”
42 Têŋ dinaŋ Yisu sôm, “Anötö bu ti mac nem damam, dec mac oc atac
whiŋ aö. Ŋahu bu aö gameŋ akêŋ Anötö, dec gambo lec. Aö gameŋ tu
dauŋ-ŋga dom, magoc Anötö dau kêkiŋ aö gameŋ. 43 Mac atôm dom bu
aŋgô aneŋ yom, ma bocdinaŋ mac aŋyalê aneŋ yom ŋahu dom. 44 Mac
nem damam iŋ Sadaŋ, ma mac akôm tôm iŋ atac whiŋ. Têŋ têm ŋamata-
ŋga e meŋ, iŋ sa lêŋ ndic ŋamalac ndu-ŋga. Iŋ sap yom ŋandô dôŋ dom,
bu yom ŋandô daŋ yêc iŋ ndê ŋalôm dom. Iŋ tasaŋ-nda, ma yom tasaŋ
ŋadamba iŋ. Iŋ sôm yom kêkuc iŋ dau ndê awha solop, ma yom hoŋ
naŋ iŋ sôm, naŋ yom tasaŋ. 45 Tigeŋ aö dec gasôm yom ŋandô eŋ, ma tu
dinaŋ-ŋga mac akêŋ whiŋ aneŋ yom dom. 46 Mac nem asa gitôm bu tôc
aneŋ giso daŋ asê? Aö gasôm yom ŋandô, ma tu sake-ŋga mac akêŋ whiŋ

aö dom? 47 Anötö ndê atui ŋandô sêŋgô iŋ ndê yom ma daŋga wambu.
Magoc mac aŋgô iŋ ndê yom dom, dec tôc asê bu mac ati iŋ ndê atui
ŋandô dom."

Yisu sôm yom asê pi dau

48 Têŋ dinaŋ lau bata Israel-ŋga sêsôm, "Yac asôm solop bu am gitôm
lau Samaria-ŋga naŋ si gauc sa pi Anötö dom, ma bu ŋalau sac daŋ mbo
am nem ŋalôm." 49 Magoc Yisu sôm, "Mba! Ŋalau sac mbo aö neŋ ŋalôm
dom. Mac atoc aneŋ waêŋ sa dom, magoc aö bu wapo Damaŋ ndê waê sa.
50 Aö kasalê dauŋ neŋ waêŋ dom, magoc Anötö oc po aneŋ waêŋ sa. Ma
iŋ oc êmatôc gêŋ hoŋ. 51 Aö wasôm yom ŋandô têŋ mac, bu asa naŋ ŋgô
aneŋ yom ma daŋga wambu, naŋ oc niŋga dom, magoc iŋ oc mbo tali
ŋapaŋ."
52 Goc lau bata Israel-ŋga sêsôm têŋ iŋ, "Kwahic dec yac aŋyalê pi
ŋandô bu ŋalau sac daŋ mbo am nem ŋalôm. Abraham ma lau propet
sêmbac ndu, tigeŋ am sôm bu asa naŋ ŋgô am nem yom ma daŋga
wambu, naŋ oc niŋga dom. 53 Am asa dec toc daôm sa? Am gauc gêm
bu am hôc gêlêc damaŋ Abraham su, a? Yac aŋyalê bu iŋ mbac ndu su,
ma lau propet boc-dinaŋ." 54 Ma Yisu ô yom ma sôm, "Aö dauŋ bu wapo
dauŋ neŋ waêŋ sa, dec waêŋ dau ti gêŋ ŋambwa-ŋga. Magoc aö Damaŋ,
naŋ mac asam bu mac nem Anötö, naŋ po aneŋ waêŋ sa. 55 M agoc mac
aŋyalê iŋ dom. Aö dec kayalê iŋ, ma daŋaŋ wambu iŋ ndê yom. Aö bu
wasôm bu kayalê iŋ dom, dec aö ŋgac tasaŋ gitôm mac lau tasaŋ. 56 Mac
nem damam Abraham atac ŋayham sa kêlêc, bu iŋ kêŋ bata bu lic aneŋ
bêc wahôc asê-ŋga. Ma iŋ gêlic su ma tisambuc."
57 Goc lau bata Israel-ŋga sêsôm têŋ iŋ, "Am nem yala tap 50 sa su
dom. Ma bocke dec am sôm bu am gêlic Abraham su?" 58 Ma Yisu sôm,
"Yomandô! Ndoc naŋ Abraham dinda kôc iŋ su dom, naŋ aö gambo."
59 Têŋ têm ŋac sêŋgô yom d inaŋ, goc sêkôc hoc sa bu sêtuc iŋ, magoc
Yisu siŋ dau, ma kêdahiŋ dau su yêc lôm dabuŋ ŋagameŋ.

Yisu kôm ŋgac tapec daŋ tandô po asê

9 1 Yisu kêsêlêŋ gi, ma gêlic ŋgac tapec daŋ. Ŋgac dau iŋ tandô pec
têŋ ndoc iŋ dinda kôc iŋ ma meŋ. 2 Ma Yisu ndê ŋgacsêŋomi sêndac
iŋ bocdec bu, "Kêdôhôŋ-waga, ŋgac dinaŋ tapec tu iŋ dau ndê sac-ŋga,
me tu dinda lu damba si sac-ŋga?" 3 Goc Yisu sôm, "Iŋ tapec tu iŋ dau
ndê sac-ŋga, me tu dinda lu damba si sac-ŋga dom. Magoc dinda kôc iŋ
ti tapec tu bu kwahic dec lau sêlic Anötö ndê gweleŋ ti ŋaclai nem iŋ
sa-ŋga. 4-5 Aö gambo nom gatôm lau nom-ŋga si ŋawê, ma kwahic dec ti
têm ŋawê-ŋga. Ma bocdinaŋ kwahic dec yac oc dakôm Anötö naŋ kêkiŋ
aö gameŋ, naŋ ndê gweleŋ. Têm ŋasec-ŋga oc meŋ hôc asê, ma têŋ dinaŋ
lau daŋ oc sêtôm dom bu sêkôm gweleŋ."

6 Iŋ sôm yom dinaŋ su, goc hê gasôp sip nom, kêyaliŋ whiŋ nom, ma
sê pi ŋgac tapec tandô. 7 Ma iŋ sôm têŋ iŋ, “Am ndi êmgwasiŋ aŋôm sip
bu gapoŋ Siloam.” (Ŋaê Siloam dau danem kwi bu ‘Kêkiŋ.’) Goc iŋ kölhö
gi kêgwasiŋ aŋgô, ma iŋ tandô ŋayham sa. Ma iŋ mbu têŋ ndê andu gi.
8 Ma iŋ ndê lau meŋpaŋ iŋ-ŋga, ti lau naŋ sêŋyalê bu muŋ-ŋga iŋ ŋgac
teŋ gêŋ-ŋga, n aŋ sêsö ma sêndac dandi, “Iŋ ŋgac naŋ muŋ-ŋga ndöc ma
teŋ gêŋ, a?” 9 Ma lau ŋatô sêsôm, “Iŋ ŋgac dau dinaŋ.” Magoc ŋatô sêsôm,
“Mba! Iŋ ŋgac daŋ dau-ŋga, naŋ aŋgô gi tap ŋgac teŋ gêŋ-ŋga dinaŋ ndê
aŋgô sa.” Magoc ŋgac dau sôm, “Aö ŋgac dauŋ dec.” 10 Goc sêndac iŋ, “Ma
bocke dec am nem tanôm ŋayham sa?” 11 Ma iŋ sôm, “Ŋgac naŋ sêsam
iŋ bu Yisu, naŋ kêyaliŋ sacbalê, ma kêŋ pi aö tanôŋ, goc kêkiŋ aö bu
waŋgwasiŋ aŋôŋ andô sip bu Siloam. Bocdinaŋ aö ga kagwasiŋ dauŋ, dec
tanôŋ ŋayham sa.” 12 Ma sêndac, “Ŋgac dinaŋ mbo nde?” Goc iŋ sôm, “Aö
kayalê dom.”

Lau Palêsai sêkip yom sa pi ŋgac naŋ tandô po asê

13-14 Yisu kêyaliŋ sacbalê ma kôm ŋgac tapec dinaŋ tandô po asê têŋ
bêc Sabat-ŋga daŋ. Ma tiŋambu l au sêwê ŋgac dau sêtêŋ lau Palêsai
si. 15 Têŋ ndoc lau Palêsai sêlic iŋ, naŋ sêndac iŋ bu, “Am tanôm po
asê ŋalêŋ bocke?” Ma iŋ ô yom ma sôm, “Ŋgac dinaŋ kêŋ sacbalê pi aö
tanôŋ, ma aö kagwasiŋ dec tanôŋ po asê.” 16 Goc Palêsai ŋatô sêsôm yom
pi Yisu bocdec bu, “Ŋgac dinaŋ kêgilì yomsu Sabat-ŋga, dec taŋyalê bu iŋ
meŋ akêŋ Anötö dom.” Magoc Palêsai ŋatô sêsôm, “Ŋgac sac oc tôm dom
bu kôm gêŋ dalô kaiŋ dinaŋ.” 17 Boc-dinaŋ ŋac si yom so dau, ma sêndac
ŋgac dau tiyham, “Am ŋgac daôm, am ŋgac naŋ iŋ kôm am nem tanôm
po asê, ma bocdinaŋ am sôm sake pi iŋ?” Ma iŋ sôm, “Iŋ propet daŋ.”
18 Magoc lau bata Israel-ŋga dinaŋ sêkêŋ whiŋ dom bu muŋ-ŋga iŋ
tapec ma kwahic dec tandô ŋayham sa. Bocdinaŋ sêkêŋ yom têŋ iŋ dinda
lu damba bu sêmeŋ. 19 Ma sêndac iŋlu, “Ŋgac dindec iŋ amlu atômŋgac
naŋ amlu asôm bu dinda kôc iŋ ti tapec, a? Bocke ma kwahic dec iŋ
tandô ŋayham sa?” 20 Ma iŋlu sêsôm, “Aêc! Alu aŋyalê bu iŋ alu mba
balê, ma bu alu akôc iŋ ti tapec. 21 Magoc iŋ tandô po asê ŋalêŋ bocke
ma asa kôm iŋ tandô ŋayham sa, naŋ alu aŋyalê dom. Mac andac iŋ dau.
Iŋ ti ŋgac atu su, ma gitôm bu sôm dau ndê yom.” 22 Iŋlu sêŋyalê bu lau
bata Israel-ŋga sêkic yom bu ŋac oc sêtiŋ lau naŋ sêkêŋ whiŋ bu Yisu iŋ
Mesaya, naŋ su yêc gôlôwac Israel-ŋga, ma bocdinaŋ iŋlu sêtöc ŋac. 23 Tu
dinaŋ-ŋga sêsôm yom bocdec, “Iŋ ti ŋgac atu su. Mac andac iŋ dau!”
24 Goc ŋac sêmbwêc ŋgac dau tiyham, ma sêsôm, “Toc Anötö sa ma
sôm yom ŋandô. Yac aŋyalê bu ŋgac dinaŋ iŋ ŋgac sac.” 25 Ma iŋ ô yom
bocdec bu, “Iŋ bu ŋgac sac me iŋ ŋgac gitêŋ, aö kayalê dom. Gêŋ tigeŋ aö
kayalê. Muŋ-ŋga aö ŋgac tapec, ma kwahic dec aö tanôŋ po asê.” 26 Goc
sêndac iŋ, “Iŋ kôm gêŋ sake têŋ am? Iŋ kôm am tanôm ŋayham sa ŋalêŋ

bocke? Sôm asê têŋ yac." 27 Ma iŋ sôm, "Aö gasôm têŋ mac su, magoc mac
akôc aneŋ yom sa dom. Tu sake-ŋga mac bu aŋgô tiyham? Mboe mac atac
whiŋ bu ati iŋ ndê sêŋomi awhiŋ, a?" 28 Têŋ dinaŋ sêpu iŋ ma sêsôm,
"Mba! Am daôm ti ŋgac dinaŋ ndê ŋgacsêŋom! Moses ndê sêŋomi yac.
29 Yac aŋyalê bu Anötö kêŋ iŋ ndê yom têŋ Moses, magoc ŋgac dinaŋ ti
iŋ ndê ŋahu, yac aŋyalê dom." 30 Goc ŋgac dau sôm, "Gêŋ kaiŋ daŋ solop!
Mac asôm bu mac aŋyalê iŋ ndê ŋahu dom. Tigeŋ alic su naŋ! Iŋ kôm aö
tanôŋ po asê. 31 Yac taŋyalê bu Anötö oc kêŋ daŋga têŋ lau sac dom. Mba!
Iŋ kêŋ daŋga lau gitêŋ naŋ sêŋkuc iŋ ndê yom. 32 Yac daŋgô daŋ muŋ su
dom, bu ŋamalac daŋ kôm ŋgac naŋ dinda kôc iŋ ti tapec, naŋ tandô po
asê. Mba sambuc! 33 Ŋgac dinaŋ bu meŋ akêŋ Anötö dom, dec oc tôm
dom bu iŋ kôm gêŋ daŋ."
34 Ŋac sêŋgô iŋ ndê yom dinaŋ, dec gêli ŋac si ŋalôm sa ŋandô. Ma
sêsôm, "Am bu êmdôhôŋ yac, a? Sac gêm am ahuc têŋ ndoc dinam kôc
am!" Goc sêtiŋ iŋ sa awê gi.

Lau naŋ sêkêŋ whiŋ Yisu dom, naŋ sêtôm lau tapec

35 Têŋ ndoc Yisu ŋgô ŋawaê bu lau Palêsai sêtiŋ ŋgac dau su, naŋ iŋ
kêsalê iŋ e tap iŋ sa, ma ndac iŋ, "Am kêŋ whiŋ Ŋamalac ndê Atu, me
mba?" 36 Ma iŋ ô yom ma sôm, "O ŋadau! Ŋamalac ndê Atu iŋ asa? Sôm
têŋ aö, goc aö wakêŋ whiŋ iŋ." 37 Goc Yisu sôm, "Am gêlic iŋ su. Aö ŋgac
dauŋ dec, naŋ gasôm yom têŋ am." 38 Ma iŋ sôm, "Pômdau, aö gakêŋ
whiŋ am." Goc iŋ pôŋ haduc têŋ Yisu. 39 Ma Yisu sôm, "Aö gasip nom
gameŋ ma lau oc sêtap matôc sa tu aö-ŋga. Lau tapec oc sêti lau tandô
ŋayham, ma lau naŋ gauc gêm bu ŋac lau tandô ŋayham, naŋ oc sêtôm
lau tapec." 40 Lau Palêsai ŋatô sêmbo sêwhiŋ, ma sêŋgô Yisu ndê yom
dinaŋ ma sêndac, "Bocke? Am sôm bu yac taŋpec awhiŋ, a?" 41 Ma iŋ
sôm, "Mac bu lau tampec, dec mac nem giso mba. Mac asôm bu mac lau
tanôm ŋayham, magoc mac akêŋ whiŋ aö dom. Tu dinaŋ-ŋga dec mac
nem giso gacgeŋ yêc mac-ŋga."

Yom gôliŋ pi ŋgac yob domba-ŋga

10 1 Ma Yisu sôm, "Yom ŋandô aö wasôm têŋ mac, bu ŋgac naŋ sôc
domba si tuŋlôm yêc gatam dom, magoc kêgilì tuŋ bambaliŋ bu
sôc ndi, naŋ ŋgac kaŋ-nda. 2 Magoc ŋgac naŋ sôc domba si tuŋlôm yêc
gatam solop, naŋ ŋgac yob domba-ŋga ŋandô. 3 Ŋgac naŋ yob gatam oc
lêc gatam su têŋ iŋ, ma domba sêŋyalê iŋ awha. Iŋ oc ta domba tigeŋ-
tigeŋ si ŋaê, ma wê ŋac sêsa sêndi. 4 Têŋ ndoc iŋ kôc iŋ ndê domba hoŋ
sêsa si, naŋ iŋ kêsêlêŋ muŋ ma ŋac sêŋkuc iŋ, bu ŋac sêŋyalê iŋ awha.
5 Tigeŋ ŋac oc sêŋkuc ŋgac apa daŋ dom. Mba! Ŋac oc sêlhö bambaliŋ
yêc iŋ, bu sêŋyalê iŋ awha dom!" 6 Yisu sôm yom gôliŋ dinaŋ, magoc ŋac
sêŋyalê iŋ ndê yom ŋahu dom.

Yisu iŋ gatam domba-ŋga

7 Bocdinaŋ Yisu sôm tiyham, “Yom ŋandô aö wasôm têŋ mac! Aö gatôm
gatam tu domba sêsôc si tuŋlôm sêndi-ŋga. 8 Kêdôhôŋwaga tasaŋ hoŋ naŋ
sêhôc asê sêmuŋ aö, naŋ lau kaŋ. Magoc domba sêkêŋ daŋga ŋac dom.
9 Aö gatam, ma domba naŋ sêsôc yêc aö, naŋ oc sêtap Anötö ndê mwasiŋ
nem ŋac si-ŋga sa. Ŋac oc sêsôc sêsa, ma sêtap gêŋ sêneŋ-ŋga ŋayham sa.
10 Ŋgac kaŋ meŋ bu nem kaŋ ti ndic ndu ma seŋ popoc. Iŋ ndê gweleŋ
dau dinaŋ. Tigeŋ aö gameŋ bu wamasaŋ lêŋ bu lau sêtap Anötö ndê
mwasiŋ sêndöc tali-ŋga sa, ma mwasiŋ dau oc êŋsalê ŋac ahuc.”

Yisu iŋ Ŋadau yob domba-ŋga ŋayham

11 “Aö ŋgac wayob domba-ŋga ŋayham. Ŋgac yob domba-ŋga ŋayham
oc kêŋ dau sambuc e nditôm iŋ mbac ndu bu nem iŋ ndê domba sa.
12 Magoc ŋgac naŋ yob domba tu tap ŋaôli sa-ŋga, naŋ gitôm ŋgac naŋ
yob dau ndê domba, naŋ dom. Iŋ bu lic giam sac daŋ meŋ, dec iŋ oc hu
domba siŋ ma lhö ndi. Goc giam sac oc seŋ domba ma sêlhö bambaliŋ.
13 Ŋgac dinaŋ oc lhö ndi, bu iŋ gêm gweleŋ tu awa-ŋga ŋambwa, ma hêgo
dau tu domba-ŋga dom.
14-15 “Aö ŋgac wayob domba-ŋga ŋayham. Gitôm Damaŋ kêyalê aö,
ma aö kayalê Damaŋ, bocdinaŋ aö kayalê aneŋ domba, ma aneŋ domba
sêŋyalê aö. Ma wakêŋ dauŋ sambuc e nditôm wambac ndu bu wanem ŋac
sa. 16 Ma aneŋ domba ŋatô sêmbo, naŋ sêmbo sêwhiŋ domba toŋ dindec
dom. Aö wandic ŋac sa sêmeŋ sêmbo sêwhiŋ domba dindec, ma ŋac oc
sêti toŋ tigeŋ. Ŋac si ŋadau tigeŋ aö dec wayob ŋac, ma ŋac hoŋ oc sêkêŋ
daŋga aö awhaŋ.
17 “Damaŋ tac whiŋ aö, bu aö wakêŋ dauŋ gacgeŋ wambac ndu, ma
tiŋambu aö watisa tiyham. 18 Ŋamalac daŋ oc kôc taŋli ŋahu su yêc aö
dom. Aö dauŋ oc wahu taŋli ŋahu siŋ tôm aö dauŋ atac whiŋ. Anötö kêŋ
ŋaclai têŋ aö bu aö dauŋ wahu siŋ, ma bu aö dauŋ wakôc sa tiyham.
Damaŋ gic atu yom dau dinaŋ.”
19 Lau bata Israel-ŋga sêŋgô yom dinaŋ ma sêwhê dau kôc ti sêseŋ
dandi tiyham. 20 Lau daêsam sêsôm, “Ŋalau sac daŋ mbo iŋ ndê ŋalôm
ma kôm iŋ ndê gauc timboloc. Aŋgô iŋ ndê yom dom!” 21 Magoc lau ŋatô
sêsôm, “Ŋgac ti ŋalau sac oc sôm yom kaiŋ dinaŋ dom. Ma ŋalau sac oc
kôm ŋgac tapec tandô po asê dom!”

Lau bata Israel-ŋga sêtiŋ Yisu su

22 Têŋ ndoc uhô-ŋga, lau Israel-ŋga si †Mwasiŋ Sic Gawi Lôm-ŋga hôc
asê Jerusalem. 23 Yisu kêsêlêŋ mbo lôm dabuŋ ŋabatêmndö, mbo gameŋ
naŋ sêsam bu Solomon ndê Batêm. 24 Ma lau bata Israel-ŋga sêkac sa
sêŋgihi iŋ ahuc, ma sêsôm, “Ŋasawa baliŋ lec yac atac lu-lu tu am-ŋga.

Bocdinaŋ dec sôm yom yêc awê têŋ yac. Am Mesaya dau, me mba?” 25 Ma
Yisu sôm, “Aö gasôm têŋ mac su, magoc mac akêŋ whiŋ aö dom. Ma aö
gakôm gêŋ dalô gam Damaŋ aŋgô. Gêŋ dau puŋ yom ŋandô pi aö dôŋ,
ma whê aneŋ ŋahu sa tiawê. 26 Magoc mac akêŋ whiŋ aö dom, ŋahu bu
mac ati aö neŋ domba dom. 27 Aneŋ domba sêkêŋ daŋga aö awhaŋ. Aö
kayalê ŋac, ma ŋac sêŋkuc aö. 28 Aö oc wakêŋ ŋac sêndöc tali ŋapaŋ ma
oc tôm dom bu ŋac sêniŋga têŋ têm ŋambu-ŋga dom. Ma lau daŋ sêtôm
dom bu sêŋgaho ŋac su yêc aö amaŋ. 29 Damaŋ kêŋ aneŋ domba têŋ
aö, ma gêŋ daŋ hôc gêlêc iŋ su dom. Bocdinaŋ lau daŋ sêtôm dom bu
sêŋgaho ŋac su yêc Damaŋ amba. 30 Alu Damaŋ ati gêŋ tigeŋ.”
31 Têŋ dinaŋ lau bata sêkôc hoc sa tiyham bu sêtuc iŋ. 32 Magoc iŋ sôm
têŋ ŋac, “Mac bu atuc aö ŋa hoc tu gêŋ dalô bocke-ŋga? Bu aö gatôc gêŋ
ŋayham daêsam têŋ mac, tôm naŋ Damaŋ kêŋ têŋ aö.” 33 Ma ŋac sêô yom
ma sêsôm, “Yac bu atuc am tu gêŋ daŋ naŋ am kôm-ŋga dom. Mba! Am
ŋamalac daŋ, magoc toc daôm sa bu nditôm Anötö dau. Am nem yom
dinaŋ sac sambuc, ma tu dinaŋ-ŋga yac bu atuc am ŋa hoc.”
34 Goc Yisu ô yom ma sôm, “Mac aŋyalê yom naŋ Anötö dau sôm pi lau
bata Israel-ŋga ŋatô, naŋ sêto yêc mac nem Buku Yomsu-ŋga[e] bocdec bu,
‘Aö gasam mac bu anötöi.’ 35 Aŋgô su naŋ! Anötö kêŋ iŋ ndê yom têŋ lau
nom-ŋga dinaŋ, ma sam ŋac bu anötöi. Ma gitôm dom bu daseŋ Anötö
ndê yom daŋ su. 36 Ma aö bocke? Damaŋ dau kêyaliŋ aö sa ma kêkiŋ
aö gasip nom gameŋ. Bocdinaŋ tu sake-ŋga mac asôm bu aneŋ yom
sac sambuc, têŋ ndoc aö gasôm bu aö Anötö ndê Atu? 37 Aö bu wakôm
Damaŋ ndê gweleŋ naŋ kêŋ sip aö amaŋ, naŋ dom, naŋ akêŋ whiŋ aö
dom. 38 Tigeŋ aö gakôm Damaŋ ndê gweleŋ, ma bocdinaŋ dec mac bu
akêŋ whiŋ aneŋ yom dom, tigeŋ akêŋ whiŋ tu gêŋ naŋ aö gakôm-ŋga.
Ma bocdinaŋ mac oc aŋyalê pi ŋandô bu Damaŋ mbo aö ŋalôm, ma aö
gambo iŋ ŋalôm.”
39 Têŋ dinaŋ sêŋsahê tiyham bu sêkôc iŋ dôŋ, magoc ŋac gitôm dom,
ma iŋ kölhö gi. 40 Ma iŋ pi Bu Jordan ŋadaŋga gi, ma mbo gameŋ naŋ
muŋ-ŋga Jon kêku lau mbo. 41 Lau daêsam sêsa sêtêŋ iŋ si, ma sêsôm têŋ
dau, “Jon kôm gêŋ dalô daŋ dom. Magoc yom hoŋ naŋ iŋ sôm pi ŋgac
dindec, naŋ yom ŋandô.” 42 Ma lau daêsam sêkêŋ whiŋ Yisu yêc gameŋ
dinaŋ.

Lasarus mbac ndu

11 1-2 Ŋgac daŋ ŋaê Lasarus mbo malac Betani. Ma iŋ ndê lhuwê lu
sêmbo, daŋ ndê ŋaê Mata, ma daŋ ŋaê Maria, awhê naŋ tiŋambu

---

[e] **10:34** Yom dau yêc Buku Wê-ŋga 82:6 (alic footnote yêc Jon 15:25). Anötö dau kêŋ ŋaclai têŋ kiŋ ti gôliŋwaga bu sênem gôliŋ sêmbo nom, ma bocdinaŋ iŋ sam ŋac bu anötöi. Ma têm ŋatô iŋ sam ŋac bu Anötö atui - alic BW 2:7 ma 82:6.

tac bu ŋamalu ŋayham pi Pômdau gahi, ma puŋ ŋa iŋ kêclauŋ. Têŋ bêc daŋ Lasarus gêmbac. 3 Goc Maria lu Mata sêkêŋ yom têŋ Yisu bocdec bu,
“Pômdau, ŋgac naŋ am atac whiŋ dec gêmbac.” 4 Yisu ŋgô yom dau ma
sôm, “Iŋ gêmbac tu bu mbac ndu ŋambwa-ŋga dom. Iŋ gêmbac bu tôc
Anötö ndê ŋaclai ti waê asê, ma bu Anötö ndê Atu tap waê sa whiŋ.”
5 Yisu tac whiŋ Maria lu Mata ma Lasarus. 6 Tigeŋ têŋ ndoc iŋ ŋgô
ŋawaê bu Lasarus gêmbac, naŋ iŋ têŋ iŋ gi ŋagahô dom. Iŋ gacgeŋ
mbo gameŋ dinaŋ gitôm bêc lu. 7 Goc iŋ sôm têŋ iŋ ndê ŋgacsêŋomi,
“Dalhö dambu datêŋ gameŋ Judia-ŋga dandi.” 8 Magoc ŋac sêsôm,
“Kêdôhôŋwaga, mba! Ŋasawa apê lec lau bata Israel-ŋga naŋ sêmbo
dindê, naŋ tac whiŋ bu sêtuc am ŋa hoc. Bocke dec am bu mbu ndi
tiyham?” 9 Ma Yisu ô yom ŋa yom gôliŋ daŋ, ma sôm, “Têŋ bêc hoŋ ac
pô gameŋ gitôm acgatu ŋasawa 12, ma tiŋambu ŋasec sa. Ŋamalac daŋ
bu êŋsêlêŋ têŋ ndoc ac-ŋga, dec iŋ oc tiŋ gahi dom, bu iŋ gêlic ŋawê
nom dindec-ŋga. 10 Magoc iŋ bu êŋsêlêŋ têŋ ôbwêc, dec iŋ oc tiŋ gahi,
bu iŋ ndê ŋawê mba.” 11 Goc Yisu gic têku yom ma sôm, “Yac neŋ silip
Lasarus yêc bêc. Aö watêŋ iŋ wandi bu wauŋ iŋ sa.” 12 Ma ŋgacsêŋomi
sêsôm, “Pômdau, iŋ bu yêc bêc yêc, dec iŋ dau oc ŋayham sa.” 13 Ŋac
gauc gêm bu Yisu sôm bu Lasarus mbo tali ma yêc bêc, magoc iŋ ndê
yom dau ŋahu bu Lasarus mbac ndu su. 14 Goc Yisu sôm yom yêc awê
têŋ ŋac bu, “Lasarus mbac ndu. 15 Tu mac-ŋga dec aö atac ŋayham bu aö
gambo g awhiŋ iŋ dom, bu kwahic dec mac oc akêŋ whiŋ tu gêŋ naŋ aö
bu wakôm-ŋga. Bocdinaŋ yac datêŋ iŋ dandi.” 16 Ma Tomas, ŋgacsêŋom
naŋ sêsam bu Lôcmpôŋ, naŋ sôm têŋ ŋgacsêŋomi ŋatô, “Ayôc! Dawhiŋ iŋ
dandi, ma dambac ndu dawhiŋ iŋ.”

Yisu iŋ yac neŋ datisa ti dambo taŋli ŋahu

17 Yisu hôc asê gameŋ Judia-ŋga ma tap sa bu sêkêŋ Lasarus ndê
ŋamlaŋ yêc hocsuŋ daŋ gitôm bêc hale su. 18 Malac Betani yêc suŋ sa têŋ
Jerusalem, seŋ ŋasawa gitôm kilometa tö. 19 Ma lau Israel-ŋga daêsam
sêsa akêŋ Jerusalem sêmeŋ, ma sêndöc sêwhiŋ Mata lu Maria, bu sênem
malô iŋlu tu lhuŋgac hu iŋlu siŋ-ŋga. 20 Mata ŋgô bu Yisu kêsêlêŋ meŋ,
goc sa gi bu lic iŋ, magoc Maria ndöc andu. 21 Têŋ ndoc Mata hôc asê
Yisu, naŋ iŋ sôm têŋ iŋ, “O Pômdau, am bu mbo, dec aö lhuŋgac oc mbac
ndu dom. 22 Magoc kwahic dec am mweŋ hôc asê su, ma aö kayalê bu gêŋ
bocke naŋ am bu ndac têŋ Anötö, naŋ iŋ oc kôm.” 23 Ma Yisu sôm, “Am
lhômŋgac oc tisa ma mbo tali tiyham.” 24 Dec Mata ô yom ma sôm, “Aêc!
Aö kayalê bu iŋ oc tisa têŋ bêc ŋambu-ŋga naŋ lau batê hoŋ oc sêtisa.”
25 Goc Yisu sôm, “Ŋamalac si sêtisa ma sêmbo tali ŋahu, naŋ aö dauŋ.
Asa naŋ kêŋ whiŋ aö ma mbac ndu su, naŋ oc mbo tali tiyham. 26 Ma asa
naŋ mbo tali ma kêŋ whiŋ aö, naŋ oc niŋga têŋ têm ŋambu-ŋga dom, iŋ
oc gacgeŋ mbo tali. Am kêŋ whiŋ yom dindec, me mba?” 27 Ma Mata sôm,

“Aêc Pômdau! Aö gakêŋ whiŋ bu am Mesaya, ma Anötö ndê Atu naŋ iŋ
gic bata bu êŋkiŋ sip nom meŋ.”
28 Mata sôm yom dinaŋ su, goc mbu gi ma ta Maria têŋ iŋ meŋ. Ma iŋ
sôm têŋ iŋ, “Kêdôhôŋwaga meŋ su, ma iŋ ndac am.” 29 Maria ŋgô su, goc
tisa ŋagahô bu sa têŋ Yisu ndi. 30 Têŋ ndoc dinaŋ Yisu hôc asê Betani
su dom, iŋ gacgeŋ mbo gameŋ naŋ Mata hôc pi iŋ. 31 Lau Israel-ŋga naŋ
sêmbo andu sêwhiŋ Maria tu bu sênem malô iŋ, naŋ sêlic iŋ tisa ŋagahô
ma kölhö gi. Ŋac gauc gêm bu iŋ oc têŋ sêhô ndi bu taŋ lhuŋgac mbo
dindê, ma bocdinaŋ sêsa si ma sêŋkuc iŋ.
32 Têŋ ndoc Maria hôc asê gameŋ naŋ Yisu mbo ma gêlic iŋ, naŋ iŋ hu
dau sip nom yêc iŋ gahi-ŋga, ma sôm, “O Pômdau, am bu mbo, dec aö
lhuŋgac oc mbac ndu dom.” 33 Yisu gêlic Maria taŋ, ma gêlic lau Israel-
ŋga naŋ sêwhiŋ iŋ, naŋ sêtaŋ bocdinaŋ, dec kêsahê ŋawapac atu yêc
ndê ŋalôm. 34 Ma iŋ ndac, “Mac aŋsuhuŋ iŋ yêc nde?” Ma sêsôm, “Mweŋ
Pômdau, ma lic.” 35 Têŋ dinaŋ Yisu tasulu sa. 36 Ma lau Israel-ŋga dinaŋ
sêsôm, “Alic, iŋ atac whiŋ Lasarus ndu andô.” 37 Magoc ŋatô sêsôm, “Iŋ
kôm ŋgac tapec tandô po asê. Bocke dec iŋ kôm Lasarus ŋayham sa dom,
ma iŋ mbac ndu?”

Yisu uŋ Lasarus sa

38 Têŋ dinaŋ Yisu ndê ŋalôm ŋawapac atu tiyham, ma iŋ kêsêlêŋ têŋ
sêhô gi. Ŋac sêkêŋ ŋgac batê dau ndê ŋamlaŋ yêc hocsuŋ daŋ, ma sêmpi
hoc daŋ gi ndöc sê awha ahuc. 39 Têŋ ndoc Yisu hôc asê, naŋ iŋ sôm
têŋ lau naŋ sêwhiŋ iŋ bu, “Mac ampi hoc dau sa.” Magoc ŋgac batê ndê
lhuwê Mata sôm, “Pômdau! Iŋ yêc gitôm bêc hale su. Oc ŋamaniŋ sa
su.” 40 Dec Yisu sôm, “Aö gasôm têŋ am su, bu kêŋ whiŋ, dec am oc lic
Anötö ndê ŋaclai ti ŋawasi.” 41 Iŋ sôm yom dinaŋ su, goc lau sêmpi hoc
dau sa. Ma Yisu tatac undambê ma sôm, “Damaŋ, aö wanem daŋge am,
bu am ŋgô aneŋ yom. 42 Aö kayalê bu am kêŋ daŋam aö ŋapaŋ, magoc
kwahic dec aö bu wanem daŋge am, bu lau naŋ sêlhac dec oc sêŋgô aneŋ
yom, ma sêkêŋ whiŋ bu am kêkiŋ aö gameŋ.” 43 Goc iŋ mbwêc awha atu,
“Lasarus! Sa mweŋ!” 44 Dec Lasarus sa meŋ, ma po naŋ sêmpaŋ iŋ gahi
ti amba, ma po daŋ naŋ sêhi pi iŋ ŋagôlôŋ, naŋ gacgeŋ sêyêc iŋ. Ma Yisu
sôm têŋ ŋac, “Akôc po su yêc iŋ, ma akêŋ iŋ lhö ndi.”

Lau bata sêkic yom bu sêndic Yisu ndu

45 Tu gêŋ atu dinaŋ-ŋga dec lau Israel-ŋga daêsam naŋ sêmbo sêwhiŋ
Maria ma sêlic gêŋ naŋ Yisu kôm, naŋ sêkêŋ whiŋ iŋ. 46 Magoc ŋatô sêtêŋ
lau Palêsai si, ma sic miŋ pi gêŋ naŋ Yisu kôm. 47 Goc dabuŋsiga atu-tu ti
lau Palêsai sêmbwêc lau †Sanedrin-ŋga sêpitigeŋ, ma sêndac ŋac, “Yac oc
dakôm gêŋ sake? Ŋgac dinaŋ kôm gêŋ dalô daêsam. 48 Yac bu dalhac iŋ
ahuc dom, dec lau hoŋ oc sêkêŋ whiŋ bu iŋ Mesaya dau. Ma lau Rom-

ŋga oc sêmeŋ ma sêseŋ yac neŋ gameŋ danem akiŋ Anötö-ŋga ti yac lau
Israel-ŋga hoŋ su."
49 Têŋ yala dinaŋ Kayapas iŋ †dabuŋsiga ŋamata-ŋga. Ma iŋ sôm têŋ lau
Sanedrin-ŋga, "Mac nem gauc sa dom! 50 Iŋ mbac ndu maŋ! Yham dom
bu lau Israel-ŋga hoŋ sêniŋga. Ŋgac tigeŋ bu mbac ndu ô lau hoŋ, naŋ oc
ŋayham hôc gêlêc su." 51 Kayapas sôm yom dinaŋ ŋa iŋ dau ndê gauc dom.
Magoc têŋ yala dinaŋ iŋ dabuŋsiga ŋamata-ŋga, dec iŋ sôm yom dau gitôm
propet daŋ. Ma yom dau ŋahu bocdec bu. Yisu oc mbac ndu tu lau Israel-ŋga
hoŋ. 52 Ma tu ŋac tawasê-ŋga dom. Iŋ oc mbac ndu tu Anötö ndê lau hoŋ
naŋ sêmbo gameŋ nom-ŋga tidau-tidau, tu bu ndic ŋac hoŋ sa sêpitigeŋ.
53 Bocdinaŋ têŋ bêc dinaŋ lau bata Israel-ŋga dinaŋ sic hu sêŋsalê lêŋ
bu sêndic Yisu ndu. 54 Ma tu dinaŋ-ŋga Yisu kêsêlêŋ mbo awê yêc lau
Israel-ŋga ŋalôm dom. Iŋ kölhö gi mbo malac Eprayim, naŋ yêc gameŋ
sawa ŋamakê. Ma iŋ ndê ŋgacsêŋomi sêmbo gameŋ dinaŋ sêwhiŋ iŋ.
55 Têŋ ndoc lau Israel si om atu Mwasiŋ Pasowa-ŋga meŋ kêpiŋ, n aŋ
lau daêsam yêc gameŋ ŋamakê-ŋga sêpi Jerusalem si. Ŋac bu sêŋkuc lau
Israel si lêŋ sêmasaŋ dau ŋawasi sa yêc Anötö aŋgô-ŋga muŋ su naŋ goc
Pasowa ŋabêc hôc asê. 56 Ma ŋac sêŋsalê Yisu ŋapaŋ. Têŋ ndoc sêkac sa
sêmbo lôm dabuŋ, naŋ sêndac dandi, "Mac gauc gêm bocke? Iŋ oc meŋ
tu Mwasiŋ Pasowa-ŋga, me mba?" 57 Tigeŋ dabuŋsiga atu-tu ti lau Palêsai
sic atu lau bu asa bu tap gameŋ naŋ Yisu mbo, naŋ sa, naŋ kêŋ ŋawaê têŋ
ŋac, ma ŋac oc sêkôc iŋ dôŋ.

Maria gêm oso Yisu
(Mat 26:6-13; Mak 14:3-9; Luk 7:37-38)

12 1 Bêc 6 yêc dôŋ yêc bu Mwasiŋ Pasowa-ŋga hôc asê, ma Yisu têŋ
malac Betani gi. Lasarus, ŋgac naŋ iŋ uŋ sa akêŋ lau batê-ŋga,
naŋ mbo malac dinaŋ. 2 Ma yêc Lasarus ndê andu, ŋac sêndê mwasiŋ
tu Yisu-ŋga. Lasarus ti lau ŋatô seŋ gêŋ sêndöc sêwhiŋ iŋ, ma Mata
gêm akiŋ ŋac mbo. 3 Goc Maria meŋ, kôc a ŋakwi ŋamalu ŋayham naŋ
ŋaôli atu sip kac daŋ, ma kêc pi Yisu gahi. Goc iŋ puŋ iŋ gahi ŋa iŋ dau
kêclauŋ. Ma gêŋ dau ŋamalu hôŋ dau sa ma gêm andu ŋalôm ahuc.
4 Têŋ dinaŋ Judas Iskeriot, ŋgacsêŋom naŋ tiŋambu hoc Yisu asê, naŋ
sôm, 5 "Bu ŋamalu ŋayham dindec ŋaôli atu, gitôm denarii 300 naŋ dakôc
ti ŋaôli tu gweleŋ yala sambuc-ŋga. Tu sake-ŋga awhê dec kêyaiŋ? Gitôm
bu dakêŋ têŋ lau sênemlhi, ma dakêŋ ŋa-awa tu danem lau ŋalôm sawa
sa-ŋga." 6 Judas sôm yom dinaŋ, magoc iŋ gauc gêm lau ŋalôm sawa dom.
Iŋ sôm yom dinaŋ ŋahu bu iŋ ŋgac kaŋ-nda. Iŋ yob ŋgac-sêŋomi si talhi
mone-ŋga, ma gêm kaŋ mone ŋatô bu nem dau sa. 7 Magoc Yisu ô iŋ ndê
yom ma sôm, "Mac alhac awhê dindec ahuc dom. Iŋ yob gêŋ dau ŋapaŋ
e kwahic dec, gic waê bêc sêŋsuhuŋ aö-ŋga. 8 Lau ŋalôm sawa oc sêmbo
sêwhiŋ mac ŋapaŋ. Tigeŋ aö oc wambo wawhiŋ mac ŋapaŋ dom."

Lau dabuŋsiga sêkic yom pi Lasarus

9 Têŋ ndoc dinaŋ lau Jerusalem-ŋga daêsam sêŋgô ŋawaê bu Yisu mbo
malac Betani, dec sêsa si bu sêlic iŋ. Ma ŋac bu sêlic Lasarus, ŋgac naŋ
Yisu uŋ sa yêc lau batê-ŋga, naŋ whiŋ. 10 Tu dinaŋ-ŋga dabuŋsiga atu-tu
Israel-ŋga sêkic yom bu sêndic Lasarus ndu whiŋ. 11 Ŋahu bu lau Israel-
ŋga daêsam sêhu ŋac siŋ ma sêkêŋ whiŋ Yisu tu Lasarus-ŋga.

Yisu sôc malac Jerusalem gi
(Mat 21:4-9; Mak 11:7-10; Luk 19:35-38)

12 Têŋ ŋagalaŋsê lau daêsam naŋ sêmbo Jerusalem tu Mwasiŋ
Pasowa-ŋga sêŋgô ŋawaê bu Yisu kêsêlêŋ mbo seŋ bu têŋ Jerusalem
meŋ. 13 Bocdinaŋ ŋac sêsa si bu sêkôc iŋ sa. Sêhôc tômtôm ŋalauŋ ma
sêmbwêc, "Hosana! Tampiŋ iŋ naŋ meŋ gêm Pômdau aŋgô. Tampiŋ lau
Israel-ŋga si Kiŋ." 14 Yisu kêsêlêŋ meŋ ndöc doŋki ŋatu daŋ ŋahô, ma
ŋalêŋ dinaŋ propet akwa daŋ ndê yom ŋandô sa. Yom dau yêc bocdec bu:

15 O mac lau †Sayon-ŋga, atöc daôm dom. Alic mac nem Kiŋ têŋ mac
meŋ, ndöc doŋki ŋatu ŋahô. *[Sek 9:9]*

16 Yisu ndê ŋgacsêŋomi sêlic gêŋ hoŋ dinaŋ, magoc ŋac sêŋyalê ŋahu
dom. Tigeŋ tiŋambu, têŋ ndoc Yisu tisa ti ŋawasi atu, naŋ sêŋyalê bu
yom dau, naŋ sêto muŋ su, naŋ hêganôŋ Yisu, ma tu dinaŋ-ŋga lau sêkôm
gêŋ dinaŋ têŋ iŋ.
17 L au daêsam naŋ sêmbo sêwhiŋ Yisu têŋ ndoc iŋ mbwêc Lasarus
ma uŋ iŋ sa akêŋ lau batê-ŋga, naŋ sic miŋ pi iŋ ŋapaŋ. 18 Bocdinaŋ lau
daêsam sêŋgô ŋawaê bu Yisu kôm gêŋ dalô atu dinaŋ, ma sêsa si bu sêlic
iŋ têŋ bêc dinaŋ. 19 Ma têŋ têm lau Palêsai sêlic gêŋ dau, naŋ sêsôm têŋ
dandi, "Alic, yac neŋ yom hoŋ ŋandô mbasi. Yac oc dalhac iŋ ahuc ŋalêŋ
bocke? Lau hoŋ oc sêŋkuc iŋ!"

Yisu sôm gwanaŋ bu iŋ oc mbac ndu

20 Lau Grik ŋatô sêmbo sêwhiŋ lau naŋ sêpi malac Jerusalem tu sênem
akiŋ Anötö-ŋga têŋ om atu Pasowa-ŋga. 21 Lau Grik dinaŋ sêtêŋ Pilip,
ŋgacsêŋom naŋ meŋ akêŋ malac Betsaida yêc gameŋ Galili-ŋga, ma
sêsôm têŋ iŋ bu, "O ŋgac atu, yac bu alic Yisu." 22 Dec Pilip gi sôm yom
dau têŋ Andru, ma iŋlu si sêsôm têŋ Yisu. 23 Yisu ŋgô yom dau goc sôm
yom gôliŋ daŋ bocdec bu, "Ndoc meŋ sa bu Ŋamalac ndê Atu tap iŋ ndê
waê atu sa. 24 Aö wasôm yomandô têŋ mac. Gêŋ ŋawhê daŋ bu sêsô sip
nom ndi dom, dec gêŋ tigeŋ dau oc gacgeŋ yêc. Magoc gêŋ dau bu dasô
sip nom ŋalôm ndi, dec oc tibalê ma niŋga, magoc tiŋambu oc po pi meŋ
ma nem ŋandô daêsam tiyham. 25 Asa naŋ tac whiŋ bu sap gêŋ nom-ŋga
dôŋ ŋapaŋ tu mbo tali-ŋga, naŋ oc niŋga. Magoc asa naŋ bu hu gêŋ nom
dindec-ŋga siŋ tu êŋkuc aö-ŋga, naŋ tap seŋ ndöc tali têŋ têm ŋambu-

ŋga-ŋga sa. 26 Asa naŋ gauc gêm bu nem akiŋ aö, naŋ meŋ êŋkuc aö. Ma
gameŋ naŋ aö oc wambo, naŋ iŋ naŋ gêm akiŋ aö, naŋ oc mbo bocdinaŋ.
Lau hoŋ naŋ sem akiŋ aö, naŋ Damaŋ oc toc ŋac sa.
27 "Kwahic dec aö neŋ ŋalôm kedehe aö ŋandô. Tigeŋ aö wandac Damaŋ bu
êŋgaho aö su yêc ndoc ŋawapac-ŋga dindec dom. Mba! Tu gêŋ dau dindec-
ŋga dec aö gameŋ. 28 Damaŋ, aö wasa lêŋ dindec tu bu wapo nem waêm sa."
Yisu sôm yom dinaŋ, ma awha daŋ sa akêŋ undambê bocdec bu, "Aö
gatap waêŋ sa tu am-ŋga su, ma watap sa tiyham." 29 Lau daêsam naŋ
sêmbo gameŋ dinaŋ sêŋgô ŋakêcsia dau, ma ŋatô sêsôm bu wapap gic.
Ma ŋatô sêsôm bu aŋela daŋ sôm yom têŋ Yisu. 30 Magoc Yisu sôm,
"Awha dinaŋ sa tu aö-ŋga dom, magoc sa tu mac-ŋga. 31 Kwahic dec ti
ndoc Anötö êmatôc lau nom dindec-ŋga. Ma iŋ oc êmasuc nom dindec
ŋadau su.[f] 32 Magoc têŋ ndoc sêndic aö pi a ma sêsuŋ aö sa yêc nom, naŋ
aö oc wahê ŋamalac akêŋ gameŋ hoŋ sêtêŋ aö sêmeŋ." 33 Yisu sôm yom
dinaŋ bu tôc ŋalêŋ naŋ iŋ oc mbac ndu, naŋ asê.
34 Ma lau dinaŋ sêô iŋ awha ma sêsôm, "Sêto yom yêc buku yomsu-
ŋga, naŋ sôm bu Mesaya oc mbo ŋapaŋ. Ma bocke dec am sôm bu ŋac
oc sêsuŋ Ŋamalac ndê Atu sa? Ŋamalac ndê Atu dau iŋ asa?" 35 Goc Yisu
sôm, "Ya ŋawê oc mbo whiŋ mac ŋasawa sauŋ, ma boc-dinaŋ aŋsêlêŋ
ambo ŋawê dau ŋalôm, bu ŋasec nem mac ahuc dom. Lau naŋ sêŋsêlêŋ
sêmbo ŋasec ŋalôm, naŋ sem gauc gameŋ naŋ oc sêndi naŋ. 36 Akêŋ whiŋ
Ŋawê dau naŋ kwahic dec mbo whiŋ mac, ma mac oc ati lau ŋawê-ŋga."
Yisu sôm yom dau su, goc hu ŋac siŋ, ma siŋ dau têŋ ŋac.

Lau daêsam sêkêŋ whiŋ Yisu dom

37 Yisu kôm gêŋ dalô daêsam yêc lau Israel aŋgô-ŋga, magoc daêsam
sêkêŋ whiŋ dom bu iŋ Mesaya dau. 38 Ma bocdinaŋ yom naŋ propet
Aisaya to muŋ su, naŋ ŋandô sa. Yom dau yêc bocdec:

Pômdau, ŋac si asa kêŋ whiŋ yom naŋ yac ahoc asê?
Ma ŋac si asa ndê gauc sa pi am nem ŋaclai atu, naŋ am tôc tiawê?
[Ais 53:1]

39 Bocdinaŋ Anötö ndê propet Aisaya tôc asê gwanaŋ bu lau dinaŋ
sêtôm dom bu sêkêŋ whiŋ. Ma iŋ to yom daŋ tiyham bocdec bu:

40 Pômdau kôm ŋac si tandô tipec, ma ŋac si ŋalôm ŋadandi. Bocdinaŋ
gitôm dom bu sêlic ŋa tandô, ma sêŋyalê yêc ŋac si ŋalôm. Ma

---

[f] **12:31** Yisu sôm bu Anötö oc êmasuc nom dindec ŋadau su. Têŋ ndoc Yisu mbac ndu ma tisa tiyham, iŋ ku Sadaŋ ndê ŋaclai dulu-alic Jon 16:33, Kol 2:15, Heb 2:15, ma 1 Jon 3:8. Yisu ku iŋ dulu su yomandô, magoc Anötö kêŋ ŋasawa têŋ Sadaŋ ma iŋ kôm iŋ ndê gweleŋ yêc nom - alic Epe 2:2, 2 Kor 4:4 ma 1 Jon 5:19. Bocdinaŋ lau naŋ sêkêŋ whiŋ sic waê bu sêlhac ŋaŋga ma sêndic siŋ têŋ Sadaŋ, (Jon 17:15; Epe 6:10-18) ma Anötö kêŋ ŋaclai têŋ ŋac bu sêku iŋ dulu (Rom 16:20). Têŋ bêc ŋambu-ŋga, Anötö oc seŋ Sadaŋ ti iŋ ndê aŋela ti lau sac su ma iŋ ndê ŋaclai oc pacndê sambuc (Rev 20:2-3, 10).

gitôm dom bu ŋac sênem dau kwi, ma wakôm ŋac ŋayham sa
tiyham. *[Ais 6:10]*

41 Aisaya to yom dau, ŋahu bu iŋ gêlic Yisu ndê ŋawasi su, ma
bocdinaŋ dec sôm yom asê pi iŋ.
42 Yom dau yêc bocdinaŋ, magoc lau Israel-ŋga daêsam sêkêŋ whiŋ
Yisu, ma ŋac si lau bata ŋatô sêwhiŋ. Tigeŋ ŋac sêtôc si sêkêŋ whiŋ iŋ
tiawê dom, ŋahu bu ŋac sêtöc bu lau Palêsai oc sêtiŋ ŋac su yêc gôlôwac
Israel-ŋga. 43 Ŋac atac whiŋ bu ŋamalac sêlic ŋac ŋayham ma sêkeŋ waê
têŋ ŋac, hôc gêlêc bu sêtap waê sa yêc Anötö.
44 Ma Yisu sôm yom awha atu, "Asa naŋ kêŋ whiŋ aö, naŋ kêŋ whiŋ aö
taŋwasêŋ dom. Iŋ kêŋ whiŋ iŋ naŋ kêkiŋ aö gameŋ, naŋ whiŋ. 45 Ma asa
naŋ gêlic aö, naŋ gêlic iŋ naŋ kêkiŋ aö gameŋ, naŋ bocdinaŋ. 46 Aö gahôc
asê nom gitôm ya ŋawê, bu lau hoŋ naŋ sêkêŋ whiŋ aö, naŋ oc sêmbo
ŋasec dom. 47 Asa naŋ ŋgô aneŋ yom magoc daŋga wambu dom, naŋ aö
dauŋ oc wamatôc iŋ dom. Bu aö gameŋ bu wamatôc lau nom-ŋga dom,
magoc bu wanem ŋac si. 48 Lau hoŋ naŋ sêkôc aö ti aneŋ yom sa dom,
naŋ oc sêtap matôc sa têŋ bêc ŋambu-ŋga. Ma ŋac si matôc ŋahu sip ŋac
sêkôc aneŋ yom sa dom. 49 Bu aö gasôm dauŋ neŋ yom dom. Damaŋ naŋ
kêkiŋ aö gameŋ, naŋ gic atu yom hoŋ tu wasôm asê-ŋga. 50 Ma aö kayalê
bu yom naŋ iŋ gic atu, naŋ ti ŋamalac si seŋ sêndöc tali ŋapaŋ-ŋga.
Bocdinaŋ aŋyalê bu yom hoŋ naŋ aö gasôm, naŋ kêkuc yom naŋ Damaŋ
dau kêŋ têŋ aö."

Yisu kêgwasiŋ ŋgacsêŋomi gahi

13 1 Lau Israel-ŋga si om atu mwasiŋ Pasowa-ŋga meŋ kêpiŋ, ma Yisu
kêyalê bu ndoc meŋ hôc asê su, bu iŋ hu nom dindec siŋ ma mbu
têŋ Damba ndi. Iŋ atac whiŋ iŋ dau ndê lau naŋ sêmbo nom, ma iŋ bu tôc
asê tiawê, ŋalêŋ naŋ iŋ atac whiŋ ŋac ndu andô. 2 Iŋ ti ndê ŋgacsêŋomi
sêndöc sêwhiŋ dau bu sêneŋ gêŋ, ma Judas Iskeriot, Saimon ndê atuŋgac,
mbo whiŋ ŋac. Sadaŋ sip iŋ ndê ŋalôm muŋ su, ma kêŋ gauc têŋ iŋ bu
hoc Yisu asê. 3 Yisu kêyalê bu Damba kêŋ gêŋ hoŋ sip iŋ amba, ma bu iŋ
meŋ akêŋ Anötö, ma oc mbu têŋ iŋ ndi. 4 Bocdinaŋ iŋ tisa yêc tebo, kac
iŋ ndê ŋakwê awê-ŋga su, ma kic po dapuŋ dauŋ-ŋga daŋ pi iŋ ŋampê.
5 Goc iŋ tac bu sip suc daŋ, ma gic hu kêgwasiŋ ŋgacsêŋomi gahi, ma puŋ
ŋa po naŋ iŋ kic pi ŋampêbalê. 6 Iŋ têŋ Saimon Pita meŋ, ma Pita ndac,
"Pômdau, am bu êmgwasiŋ aö gahiŋ whiŋ, a?" 7 Ma Yisu ô yom ma sôm,
"Kwahic dec am nem gauc sa dom pi gêŋ naŋ aö gakôm gambo, tigeŋ
tiŋambu am oc êmyalê." 8 Magoc Pita sôm, "Mba! Am êmgwasiŋ aö gahiŋ
dom andô!" Ma Yisu ô yom ma sôm, "Aö bu waŋgwasiŋ am dom, dec am
oc ti aneŋ daŋ dom." 9 Dec Pita sôm, "Bocdinaŋ Pômdau, êmgwasiŋ aö
gahiŋ ŋambwa dom, magoc amaŋ ti ŋagôlôŋ whiŋ!" 10 Magoc Yisu ô yom
ma sôm, "Ŋamalac naŋ gêliŋ bu su, naŋ tiŋambu êŋgwasiŋ gahi ŋambwa,

dec iŋ ndê ŋamlic sambuc ŋawasi sa. Aö wasôm têŋ mac lau dinaŋ bu mac
ŋawasi sa su, magoc mac hoŋ dom." 11 Yisu kêyalê ŋgac naŋ oc hoc iŋ asê,
ma tu dinaŋ-ŋga sôm bu ŋac hoŋ ŋawasi dom.
12 Yisu kêgwasiŋ ŋac hoŋ gahi pacndê, dec sôc iŋ ndê ŋakwê awê-ŋga
sa tiyham, ma mbu gi ndöc ndê mala. Ma iŋ ndac, "Mac aŋyalê gêŋ naŋ
aö gakôm têŋ mac, naŋ ŋahu, me mba? 13 Iŋ solop bu mac asam aö bu
'Kêdôhôŋwaga,' ma 'Pômdau,' bu aö dauŋ dindec. 14 Ma kwahic dec aö, mac
nem kêdôhôŋwaga ma Pômdau, kagwasiŋ mac gahim. Ma aö wasôm têŋ
mac, bu aŋgwasiŋ nem asidôwai si gahi bocdinaŋ. 15 Aö gatôc ŋadôŋ têŋ
mac, bu mac alic ma akôm tôm aö gakôm têŋ mac. 16 Aö wasôm yom ŋandô,
bu ŋgac akiŋ daŋ hôc gêlêc iŋ ndê ŋadau dom, ma ŋgac aheŋ-ŋga hôc gêlêc
iŋ naŋ kêkiŋ iŋ, naŋ dom. 17 Kwahic dec aö gawhê gêŋ dindec sa ma mac
aŋyalê, ma mac bu akôm ŋandô sa, dec oc atap Anötö ndê mwasiŋ sa."

Yisu sôm ŋgac hoc iŋ asê-ŋga asê

18 Ma Yisu sôm, "Aö gasôm yom dindec pi mac hoŋ dom, bu aö kayalê
lau naŋ aö kayaliŋ ŋac sa. Tigeŋ yom daŋ naŋ sêto yêc, naŋ oc ŋandô sa.
Yom dau sêto yêc bocdec bu, *'Ŋgac naŋ gêŋ gêŋ whiŋ aö, naŋ kêŋ kisa aö.'*
19 Aö gasôm yom asê gwanaŋ pi gêŋ dau, bu têŋ têm gêŋ dau hôc asê, naŋ
mac oc akêŋ whiŋ bu aö Mesaya dau. 20 Aö wasôm yom ŋandô têŋ mac,
bu asa naŋ kôc ŋamalac naŋ aö kakiŋ iŋ, naŋ sa, naŋ kôc aö dauŋ sa. Ma
asa naŋ kôc aö sa, naŋ kôc iŋ naŋ kêkiŋ aö gameŋ, naŋ sa."
21 Yisu sôm yom dinaŋ su, ma iŋ ndê ŋalôm ŋawapac ŋandô, dec sôm,
"Yomandô aö wasôm têŋ mac, bu ŋgac daŋ mbo dec, naŋ oc hoc aö asê."
22 Yisu ndê ŋgacsêŋomi sêŋgô yom dinaŋ ma tahê dandi, bu ŋac sem gauc
bu ŋgac naŋ iŋ sôm yom pi, iŋ asa. 23 Ŋgacsêŋom naŋ Yisu tac whiŋ ndu
andô, naŋ ndöc gi paŋ Yisu. 24 Dec Saimon Pita gic amba têŋ iŋ, ma sôm,
"Am ndac iŋ bu iŋ sôm yom pi asa." 25 Goc ŋgacsêŋom dau töŋ sac Yisu,
ma ndac, "Pômdau, asa?" 26 Ma Yisu ô yom ma sôm, "Ŋgac naŋ aö wapuc
bolom dindec sip sulu ma wakêŋ têŋ iŋ." Goc iŋ puc bolom sip sulu ma
kêŋ têŋ Judas Iskeriot, Saimon atuŋgac. 27 Judas kôc bolom dau su, ma
ŋagahô Sadaŋ sip iŋ ndê ŋalôm. Ma Yisu sôm têŋ iŋ, "Sa ndi, ma gêŋ naŋ
am gauc gêm bu kôm, naŋ kôm ŋagahô." 28 Lau hoŋ naŋ sêndöc tebo, naŋ
sêŋgô yom naŋ Yisu sôm têŋ Judas, magoc sêŋyalê ŋahu dom. 29 Judas iŋ
ŋgac naŋ yob ŋac si talhi mone-ŋga, ma bocdinaŋ dec ŋgacsêŋomi ŋatô
gauc gêm bu Yisu kêkiŋ iŋ sa gi bu nemlhi gêŋ tu Mwasiŋ Pasowa-ŋga,
me bu kêŋ gêŋ têŋ lau ŋalôm sawa. 30 Judas gêŋ bolom naŋ Yisu kêŋ têŋ
iŋ, ma sa awê gi. Ma gameŋ ŋasec sa.

Yomsu wakuc

31 Judas sa gi su, ma Yisu sôm, "Kwahic dec Ŋamalac ndê Atu oc tap iŋ
ndê waê sa, ma iŋ oc po Anötö ndê waê sa whiŋ. 32 Ma Anötö oc kêŋ dau

ndê ŋawasi têŋ ndê Atuŋgac bu po Atu ndê waê sa. Ma iŋ oc po ndê waê sa ŋagahô eŋ.
33 "O aneŋ lau hac. Aö wambo wawhiŋ mac ŋasawa sauŋ eŋ. Tiŋambu mac oc aŋsalê aö, tigeŋ tôm aö gasôm têŋ lau bata Israel-ŋga su, dec wasôm têŋ mac bu gameŋ naŋ aö bu wandi, naŋ mac atôm dom bu ameŋ. 34 Kwahic dec aö wakêŋ yomsu wakuc têŋ mac bocdec bu. Akêŋ nem atac whiŋ lom daôm. Tôm aö atac whiŋ mac, dec mac atac whiŋ nem asidôwai bocdinaŋ. 35 Ma têŋ ndoc lau hoŋ sêlic mac nem mêtê atac whiŋ daôm-ŋga, dec ŋac oc sêŋyalê pi ŋandô bu aneŋ ŋgacsêŋomi mac."

Yisu sôm asê bu Pita oc sêc iŋ ahuc
(Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Luk 22:31-34)

36 Goc Saimon Pita ndac iŋ bu, "Pômdau, am oc mbo nde?" Ma Yisu ô yom ma sôm, "Gameŋ naŋ aö oc wandi, naŋ am gitôm dom bu êmkuc aö kwahic dec. Magoc tiŋambu am oc êmkuc aö mweŋ." 37 Goc Pita ndac, "Pômdau, tu sake-ŋga am sôm bu kwahic dec aö gatôm dom bu waŋkuc am? Aö wakêŋ dauŋ sambuc e nditôm wambac ndu tu am-ŋga." 38 Ma Yisu ô yom ma sôm, "Am gauc gêm bu am gitôm bu mbwac ndu tu aö-ŋga, a? Aö wasôm yomandô têŋ am, bu ôbwêc dau dindec am oc sêc aö ahuc tidim tö muŋ, goc dalec oc taŋ."

Yisu ti seŋ datêŋ iŋ Damba-ŋga

14 1 Ma Yisu sôm têŋ ndê ŋgacsêŋomi, "Ambo ti nem ŋalôm ŋawapac dom. Akêŋ whiŋ Anötö, ma akêŋ whiŋ aö bocdinaŋ. 2 Ŋalôm daêsam yêc Damaŋ ndê andu. Bu mba, oc wasôm yom dindec asê têŋ mac dom. Aö watêŋ Damaŋ ndê andu dau wandi, bu wamasaŋ mac nem malam. 3 Aêc, aö oc wandi, ma wamasaŋ nem malam, ma tiŋambu aö wambu wameŋ ma wakôc mac sa bu ameŋ andöc gameŋ dinaŋ awhiŋ aö. 4 Mac aŋyalê seŋ têŋ gameŋ naŋ aö oc wandi." 5 Magoc Tomas sôm têŋ iŋ, "Pômdau, yac am gauc gameŋ naŋ am oc ndi, ma bocdinaŋ ŋalêŋ bocke dec yac oc aŋyalê seŋ bu atêŋ gameŋ dau andi?" 6 Ma Yisu sôm, "Aö dauŋ gati seŋ, ma yom ŋandô ti mac andöc tamli ŋahu yêc aö. Aö taŋwasêŋ gati seŋ bu ŋamalac sêtêŋ Damaŋ sêndi, ma seŋ daŋ yêc dom. 7 Mac bu aŋyalê aö ŋapep, dec oc aŋyalê Damaŋ whiŋ. Ma kwahic dec ma ndi, mac aŋyalê iŋ, ma mac alic iŋ su." 8 Goc Pilip sôm, "Pômdau, tôc Damam têŋ yac, naŋ goc nditôm." 9 Ma Yisu ô iŋ ndê yom ma sôm, "O Pilip, aö gambo gawhiŋ mac ŋasawa baliŋ su, ma bocke am kêyalê aö dom? Tu sake-ŋga am sôm têŋ aö bu watôc Damaŋ têŋ mac? Aö wasôm têŋ am, bu asa naŋ gêlic aö su, naŋ gêlic Damaŋ su bocdinaŋ. 10 Aö gasôm su, bu aö gambo Damaŋ ŋalôm, ma iŋ mbo aö ŋalôm. Mac akêŋ whiŋ yom dau, me mba? Yom naŋ aö gasôm, naŋ aö taŋwasêŋ neŋ yom dom. Damaŋ naŋ mbo aö ŋalôm, naŋ kôm iŋ ndê gweleŋ ŋa aö. 11 Aö gasôm bu aö gambo Damaŋ

ŋalôm, ma iŋ mbo aö ŋalôm. Akêŋ whiŋ aneŋ yom dinaŋ. Magoc mac
bu akêŋ whiŋ aneŋ yom dom, dec gauc nem gêŋ atu-tu naŋ aö gakôm ŋa
Damaŋ ndê ŋaclai, ma akêŋ whiŋ tu gêŋ dinaŋ-ŋga. 12 Aö wasôm yom
ŋandô têŋ mac, bu asa naŋ kêŋ whiŋ aö, naŋ oc kôm gêŋ atu-tu gitôm
aö gakôm. Ma iŋ oc kôm gêŋ atu-tu naŋ hôc gêlêc iŋ dinaŋ su. Ŋahu
bu kwahic dec aö watêŋ Damaŋ wandi. 13 Ma aö wakôm gêŋ bocke naŋ
mac ateŋ tu aneŋ ŋaê-ŋga, ma ŋalêŋ dinaŋ aö wapo Damaŋ ndê waê sa.
14 Ateŋ gêŋ tu aneŋ ŋaê-ŋga, ma aö wakôm gêŋ dau ŋandô sa."

Yisu gic bata bu êŋkiŋ Ŋalau Dabuŋ

15 Ma Yisu sôm, "Mac bu atac whiŋ aö, dec daŋam wambu aneŋ yom.
16-17 Ma aö wandac Damaŋ, ma iŋ oc kêŋ Ŋalau Yom Ŋandô-ŋga bu meŋ
mbo whiŋ mac ŋapaŋ eŋ. Iŋ oc puc mac dôŋ ti nem mac awham ô aö. Lau
sac nom-ŋga oc sêkôc iŋ sa dom, bu ŋac sêtôm dom bu sêlic iŋ me sêŋyalê
iŋ. Tigeŋ mac aŋyalê iŋ, bu iŋ mbo whiŋ mac, ma oc mbo mac nem
ŋalôm. 18 Aö wahu mac siŋ bu ambo atôm mosibu dom. Mba! Aö dauŋ
watêŋ mac waloc.
19 "Ŋasawa sauŋ ma lau nom-ŋga oc sêlic aö tiyham dom, tigeŋ mac oc
alic aö. Ŋahu bu aö oc watisa tiyham ma wambo taŋli, ma tu dinaŋ-ŋga
dec oc nditôm bu mac ambo tamli ŋapaŋ awhiŋ. 20 Têŋ têm dinaŋ, mac
oc aŋyalê bu aö gambo Damaŋ ŋalôm, ma mac ambo aö ŋalôm, ma aö
gambo mac ŋalôm. 21 Asa naŋ kôc aneŋ yomsu sa yêc iŋ ndê ŋalôm ma
daŋga wambu, naŋ tôc asê bu iŋ atac whiŋ aö ŋandô, ma Damaŋ oc atac
whiŋ iŋ bocdinaŋ. Ma aö dauŋ oc atac whiŋ iŋ, ma watôc dauŋ asê têŋ
iŋ."
22 Goc ŋgacsêŋom daŋ ŋaê Judas sôm, "Pômdau, tu sake-ŋga am sôm
bu tôc daôm asê têŋ yac, magoc têŋ lau nom-ŋga hoŋ dom?" (Ŋgacsêŋom
dinaŋ iŋ Judas Iskeriot dom.) 23 Ma Yisu ô yom ma sôm, "Asa naŋ atac
whiŋ aö, naŋ oc daŋga wambu aneŋ yom. Ma Damaŋ oc atac whiŋ iŋ ma
alu oc atêŋ iŋ aloc ma ambo awhiŋ iŋ. 24 Yom naŋ aö gasôm asê têŋ mac,
naŋ aö dauŋ neŋ yom dom. Damaŋ naŋ kêkiŋ aö gameŋ, naŋ ndê yom.
Tigeŋ lau nom-ŋga naŋ atac whiŋ aö dom, naŋ daŋga wambu aneŋ yom
dau dom.
25 "K wahic dec aö gambo gawhiŋ mac ma gasôm yom hoŋ dindec têŋ
mac. 26 Magoc tiŋambu, Damaŋ oc êŋkiŋ Ŋalau Dabuŋ nem aö aŋôŋ têŋ
mac loc bu nem mac sa. Iŋ oc êndôhôŋ mac pi gêŋ hoŋ, ma kêŋ mac gauc
nem yom hoŋ naŋ aö gasôm têŋ mac su. 27 Aö wakêŋ aneŋ yom malô têŋ
mac bu yêc mac ŋapaŋ, dec ambo ti atac malô. Bu yom malô naŋ aö oc
wakêŋ têŋ mac, naŋ hôc gêlêc lau nom-ŋga si su. Bocdinaŋ ahêgo daôm
dom, ma atöc daôm dom.
28 "Aö gasôm têŋ mac bu aö oc wahu mac siŋ, ma tiŋambu oc wambu
wameŋ tiyham. Ma mac bu atac whiŋ aö, dec mac oc atac ŋayham bu aö

watêŋ Damaŋ wandi, bu Damaŋ hôc gêlêc aö su. 29 Kwahic dec aö gasôm
yom dindec têŋ mac gwanaŋ, bu tiŋambu têŋ ndoc aneŋ yom dau ŋandô
sa, naŋ goc mac oc akêŋ whiŋ aö.
30 "Ndoc tiapê, dec gitôm dom bu wasôm yom daêsam têŋ mac. Ŋahu
bu nom dindec ŋadau kêpiŋ bu meŋ. Iŋ dau ndê ŋaclai mba bu kôm
gêŋ daŋ têŋ aö. 31 Magoc aö wakôm gêŋ hoŋ nditôm Damaŋ gic atu aö,
ma ŋalêŋ dinaŋ dec lau nom-ŋga oc sêŋyalê bu aö atac whiŋ Damaŋ.
Bocdinaŋ atisa ma dalhö."

Yisu gêm dôhôŋ dau pi a wain

15 1 Ma Yisu sôm, "Aö a wain ŋandô,[g] ma Damaŋ ti ôm wain-ŋga
ŋadau. 2 A wain ŋasaŋgac hoŋ naŋ sêlhac wain ŋahu aö dauŋ
ma sem ŋandô dom, naŋ Damaŋ oc so kic. Ma ŋasaŋgac naŋ sem ŋandô,
naŋ iŋ oc ndic sêli bu kôm ŋawasi sa ma nem ŋandô daêsam. 3 Ma ŋalêŋ
tigeŋ, yom naŋ aö gasôm têŋ mac su, naŋ kôm mac nem ŋalôm ŋawasi
sa su. 4 Asap aö dôŋ, ma aö wasap mac dôŋ bocdinaŋ. A wain ŋasaŋgac
daŋ bu sap ŋahu dôŋ dom, dec oc tôm dom bu nem ŋandô yêc dau-ŋga.
Ma mac bocdinaŋ. Mac bu asap aö dôŋ dom, dec oc tôm dom bu mac
anem ŋandô. 5 Aö gatôm a w ain ŋahu, ma mac atôm ŋasaŋgac. Asa naŋ
sap aö dôŋ, ma aö wasap iŋ dôŋ, naŋ oc nem ŋandô daêsam. Mac bu asap
aö dôŋ dom, dec oc atôm bu akôm gêŋ ŋayham daŋ dom. 6 Asa naŋ sap
aö dôŋ dom, naŋ gitôm ŋasaŋgac naŋ kegwelec sip nom ma tibasô. Ma
ŋasaŋgac kaiŋ dinaŋ oc sêhoŋ sa ma sêkêŋ pi ya ndi ma ya neŋ su.
7 "Mac bu asap aö dôŋ, ma bu akôc aneŋ yom sa tidôŋ yêc nem ŋalôm,
dec gêŋ bocke naŋ mac bu atac whiŋ, naŋ ateŋ têŋ Anötö, ma iŋ oc kêŋ
têŋ mac. 8 Asap aö dôŋ ma anem ŋandô daêsam, dec oc whê mac sa bu
aneŋ ŋgacsêŋomi ŋandô, ma ŋalêŋ dinaŋ mac oc apo Damaŋ ndê waê sa.
9 Aö atac whiŋ mac, gitôm Damaŋ atac whiŋ aö. Kwahic dec ambo aneŋ
atac whiŋ ŋalôm. 10 Aö daŋaŋ wambu yom hoŋ naŋ Damaŋ gic atu aö, ma
aö gambo iŋ ndê atac whiŋ ŋalôm. Ma mac bu daŋam wambu yom naŋ
aö gac atu mac, dec mac oc ambo aneŋ atac whiŋ ŋalôm.
11 "Aö gasôm yom dindec têŋ mac, tu bu aneŋ atac ŋayham nem mac
nem ŋalôm ahuc. Ma aneŋ atac ŋayham oc êŋsalê mac ahuc. 12 Aneŋ
yomsu dau dec, bu mac atac whiŋ nem asidôwai, gitôm aö atac whiŋ
mac. 13 Ŋamalac naŋ kêŋ dau sambuc ma mbac ndu ô iŋ ndê asidôwa,
naŋ ndê mêtê atac whiŋ-ŋga hôc gêlêc lau hoŋ si su.
14 "Mac bu aŋkuc aö neŋ yomsu ma akêŋ nem atac whiŋ lom daôm,
naŋ mac ati aneŋ lau atac whiŋ-ŋga. 15 Ŋadau daŋ oc sôm gêŋ hoŋ asê

---

[g] **15:1** Yêc Yom Lêŋsêm Akwa Anötö gêm dôhôŋ lau Israel-ŋga pi a wain - alic BW 80:8-16, Ais 5:1-7 ma Jer 2:21. Magoc ndoc daêsam lau Israel sêso Anötö ndê mêtê. Yisu gêm dôhôŋ dau pi a wain, ma sôm bu iŋ a wain ŋandô.

têŋ iŋ ndê lau akiŋ dom. Magoc gêŋ hoŋ naŋ aö gaŋgô yêc Damaŋ, naŋ
aö gawhê sa têŋ mac su. Tu dinaŋ-ŋga aö wasam mac bu lau akiŋ tiyham
dom, magoc aö wasam mac bu aö neŋ lau atac whiŋ-ŋga. 16 Mac aŋkuc
aö tu daôm nem gauc-ŋga dom. Mba! Aö dauŋ kayaliŋ mac sa, ma kakiŋ
mac bu asa andi ma anem ŋandô daêsam, naŋ oc yêc ŋapaŋ. Ma têŋ ndoc
dinaŋ, gêŋ sake naŋ mac ateŋ têŋ Damaŋ anem aö aŋôŋ, naŋ iŋ oc kêŋ
têŋ mac. 17 Aö neŋ yomsu dau bocdec bu, atac whiŋ mac nem asidôwai
andic ŋawaê.”

Lau nom-ŋga atac tec Yisu ndê lau

18 Ma Yisu sôm, “Têŋ ndoc lau sac nom-ŋga atac tec mac, naŋ gauc nem
bu ŋac sêtec aö muŋ su. 19 Mac bu aŋkuc lau nom-ŋga si mêtê, dec lau
nom-ŋga oc atac whiŋ mac, ŋahu bu ŋac atac whiŋ ŋac dau si lau. Magoc
mac ambo atôm lau nom-ŋga dom, bu aö kayaliŋ mac sa su yêc ŋac, ma
tu dinaŋ-ŋga dec ŋac oc sêtec mac.
20 Gauc nem yom naŋ aö gasôm têŋ mac bocdec bu, ‘Ŋgac akiŋ daŋ oc
hôc gêlêc iŋ ndê ŋadau dom.’ Lau nom-ŋga sêkêŋ kisa aö, ma oc sêkêŋ
kisa mac bocdinaŋ. Ŋac sêkôc aneŋ yom sa dom, ma bocdinaŋ ŋac oc
sêkôc mac nem yom sa dom. 21 Ŋac oc sêkôm gêŋ hoŋ dinaŋ têŋ mac tu
mac akêŋ whiŋ aö-ŋga, ŋahu bu ŋac sêŋyalê iŋ naŋ kêkiŋ aö gameŋ, naŋ
dom.
22 “Aö bu wameŋ ma wahoc neŋ yom asê têŋ ŋac dom, dec ŋac si giso
mba. Magoc ŋac sêŋgô aneŋ yom hoŋ su ma sêkêŋ whiŋ dom, dec ŋalêŋ
mba bu sêmasaŋ yom têŋ Anötö tu ŋac si giso-ŋga. 23 Asa naŋ atac tec aö,
naŋ atac tec Damaŋ whiŋ. 24 Aö gakôm gêŋ dalô yêc ŋac si aŋgô-ŋga, naŋ
ŋamalac daŋ gitôm dom bu kôm. Aö bu watôc têŋ ŋac dom, dec ŋac si
giso mba. Magoc ŋac sêlic su, ma sêkêŋ whiŋ aö dom. Mba! Ŋac sêtec aö,
ma sêtec Damaŋ whiŋ. 25 Ma bocdinaŋ Anötö ndê yom naŋ sêto yêc ŋac
si buku yomsu-ŋga,[h] naŋ dec ŋandô sa. Yom dau sôm bu, *‘Ŋac atac tec aö
ŋambwa.’*
26 “Tiŋambu, aö waŋkiŋ Ŋalau meŋ bu puc mac dôŋ ma nem mac
awham sa. Iŋ Ŋalau naŋ sa akêŋ Damaŋ, ma sôm yom ŋandô eŋ. Ma têŋ
ndoc iŋ meŋ, naŋ iŋ oc hoc yom ŋandô asê pi aö. 27 Ma mac oc ahoc yom
ŋandô asê pi aö bocdinaŋ, b u mac ambo awhiŋ aö têŋ ŋamata-ŋga e meŋ
têŋ dec.

16 1 “Aö gasôm yom hoŋ dindec têŋ mac bu wapuc mac dôŋ, bu
ahu nem akêŋ whiŋ aö siŋ dom têŋ ndoc mac atap kisa sa. 2 Lau

---

[h] **15:25** Yom dau yêc BW 35:19, 69:4. Têm ŋatô lau Israel sêsam Anötö ndê yom naŋ kwahic dec dasam bu Yom Lêŋsêm Akwa naŋ bu ‘Buku Yomsu-ŋga.’ Magoc ŋaê ‘Buku Yomsu-ŋga’ dau hêganôŋ buku amaŋdaŋ naŋ Moses to (Genesis, Eksodas, Levitikas, Namba ma Diuteronomi).

Israel-ŋga oc sêmasuc mac su yêc gôlôwac Israel-ŋga. Ndoc oc meŋ, naŋ
lau oc sêndic mac nem lau ŋatô ndu, ma ŋac oc gauc nem bu sêkôm gêŋ
ŋayham tu sênem akiŋ Anötö-ŋga. 3 Ŋac sêŋyalê Damaŋ dom, ma sêŋyalê
aö dom, ma tu dinaŋ-ŋga dec ŋac oc sêkôm bocdinaŋ têŋ mac. 4 Magoc
kwahic dec aö gasôm yom dindec têŋ mac, bu têŋ ndoc gêŋ dau hôc asê
mac, naŋ gauc nem bu aö gakêŋ puc mac gwanaŋ su."

Ŋalau Dabuŋ ndê gweleŋ

"Aö gasôm yom dinaŋ asê têŋ mac muŋ su dom, ŋahu bu aö gambo
gawhiŋ mac. 5 Magoc kwahic dec aö oc wahu mac siŋ, ma wambu watêŋ
iŋ naŋ kêkiŋ aö gameŋ, naŋ wandi. Ma bocke dec mac nem daŋ ndac
aö pi gameŋ wandi-ŋga dom? 6 Tigeŋ tu aö gasôm bu wahu mac siŋ-ŋga,
dec kayalê bu mac nem ŋalôm ŋawapac ŋandô. 7 Aö wasôm yom ŋandô
têŋ mac, bu aö bu wahu mac siŋ dec oc wanem mac sa. Aö bu wahu mac
siŋ dom, goc Ŋalau Nem Mac Sa-ŋga oc têŋ mac meŋ dom. Magoc aö bu
wandi, dec aö waŋkiŋ iŋ têŋ mac meŋ. 8 Ma têŋ ndoc iŋ meŋ, naŋ iŋ oc
tôc lau nom-ŋga si giso asê tiawê pi sac, ma pi lêŋ gitêŋ, ma pi Anötö ndê
matôc. 9 Iŋ oc tôc ŋac si sac ŋahu asê, naŋ sip ŋac sêkêŋ whiŋ aö dom.
10 Ma iŋ oc tôc asê bu lau nom-ŋga sêŋyalê Anötö ndê lêŋ gitêŋ dom, bu
aö oc watêŋ Damaŋ wandi, ma mac oc alic aö tiyham dom.[i] 11 Ma iŋ oc
tôc asê bu Anötö oc êmatôc sac hoŋ, tôm kwahic dec iŋ oc êmatôc nom
dindec ŋadau.
12 "Yom daêsam yêc bu wasôm têŋ mac, magoc mac atôm dom bu akôc
sa. 13 Magoc têŋ ndoc Ŋalau Yom Ŋandô-ŋga meŋ su, naŋ iŋ oc nem mac
sa bu aŋyalê yom ŋandô hoŋ. Ŋahu bu iŋ oc sôm dau ndê yom asê dom,
magoc yom hoŋ naŋ iŋ ŋgô yêc alu Damaŋ, naŋ dec iŋ oc hoc asê. Ma
iŋ oc kêŋ puc mac pi gêŋ naŋ oc hôc asê tiŋambu. 14 Ŋalau Dabuŋ oc po
aneŋ waêŋ sa, ŋahu bu iŋ oc kôc aö dauŋ neŋ yom, ma hoc asê têŋ mac.
15 Damaŋ ndê gêŋ hoŋ ti aö neŋ, ma tu dinaŋ-ŋga dec gasôm têŋ mac bu
gêŋ hoŋ naŋ Ŋalau oc hoc asê têŋ mac, naŋ meŋ akêŋ aö neŋ."

Ŋalôm ŋawapac oc nem dau kwi ti atac ŋayham

16 Goc Yisu sôm, "Ŋasawa sauŋ mac oc alic aö dom, ma ŋasawa sauŋ
mac oc alic aö tiyham." 17 Yisu sôm yom dinaŋ, goc iŋ ndê ŋgacsêŋomi
sem yomgalôm, ma ŋatô sêsôm têŋ dandi, "Yom bocke dec iŋ sôm

---

[i] **16:10** Yom dau ŋahu yêc awê dom. Lau ŋatô gauc gêm bu yom dau ŋahu bocdec bu. Lau nom-ŋga sêtec Yisu ma sêkic yom bu sêndic iŋ ndu. Ŋac si gauc sa dom, ma sêlic iŋ gitôm ŋgac sac daŋ. Magoc Anötö uŋ iŋ sa, ma kôc iŋ sa pi undambê gi, dec tôc asê bu Yisu iŋ ŋgac gitêŋ. Bocdinaŋ Ŋalau Dabuŋ oc tôc asê bu lau nom-ŋga si gauc sa pi Yisu dom. Ma lau ŋatô gauc gêm bu yom dau ŋahu bocdec. Yisu oc pi undambê ndi ma gitôm dom bu êndôhôŋ lau nom-ŋga pi lêŋ gitêŋ tiyham, dec Ŋalau oc meŋ bu whê ŋac si gauc sa pi mêtê sac ma mêtê gitêŋ.

bu ŋasawa sauŋ yac oc dalic iŋ dom, ma ŋasawa sauŋ yac oc dalic iŋ
tiyham? Ma iŋ sôm bu iŋ oc têŋ Damba ndi." 18 Goc sêndac dandi ŋapaŋ
bu, "Iŋ ndê yom dinaŋ pi ŋasawa sauŋ, naŋ ŋahu bocke? Yac taŋyalê iŋ
ndê yom ŋahu dom."
19 Yisu kêyalê bu ŋac bu sêndac iŋ pi yom dau, dec sôm têŋ ŋac, "Aö
gasôm bu ŋasawa sauŋ mac oc alic aö dom, ma ŋasawa sauŋ mac oc alic
aö tiyham. Tu sake-ŋga mac am yomgalôm pi yom dau? 20 Yomandô aö
wasôm têŋ mac, bu têŋ ndoc aö wahu mac siŋ, naŋ mac oc ahu daŋgibo
asê ma ataŋ, magoc lau sac nom-ŋga oc atac ŋayham sa. Mac oc ambo ti
nem ŋalôm ŋawapac, magoc tiŋambu mac nem ŋalôm ŋawapac oc nem
dau kwi ti atac ŋayham. 21 Oc nditôm awhê tidaê naŋ ndê ndoc meŋ sa
bu kôc balêkoc-ŋga. Iŋ ŋalôm ŋawapac bu iŋ kêsahê ŋandê atu. Tigeŋ têŋ
ndoc iŋ kôc balêkoc dau su, naŋ iŋ oc gauc nem ŋandê dau tiyham dom,
bu iŋ atac ŋayham sa bu iŋ ndê balêkoc hôc asê su. 22 Ma mac bocdinaŋ,
kwahic dec mac ambo ti ŋalôm ŋawapac, magoc tiŋambu aö walic mac
tiyham, ma têŋ ndoc dinaŋ, mac oc atac ŋayham atu. Ma lau daŋ oc
sêkôc atac ŋayham su yêc mac dom. 23 Têŋ têm dinaŋ mac oc andac aö pi
gêŋ daŋ tiyham dom. Yomandô aö wasôm têŋ mac, bu gêŋ sake naŋ mac
ateŋ têŋ Damaŋ tu aneŋ ŋaê-ŋga, naŋ iŋ oc kêŋ têŋ mac. 24 Têŋ ŋamata-
ŋga e meŋ têŋ kwahic dec, mac ateŋ gêŋ daŋ tu aneŋ ŋaê-ŋga dom.
Kwahic dec ma ndi, naŋ ateŋ gêŋ tu aneŋ ŋaê-ŋga. Ma Anötö oc kêŋ têŋ
mac, ma mac oc atisambuc ŋandô."

Yisu ku ŋaclai nom-ŋga dulu

25 "Gêŋ hoŋ dinaŋ aö gasôm têŋ mac ŋa yom gôliŋ. Magoc têm oc
meŋ sa, naŋ aö oc wasôm yom têŋ mac ŋa yom gôliŋ dom. Aö oc wasôm
yom yêc awê têŋ mac pi Damaŋ. 26 Têŋ ndoc dinaŋ mac oc ateŋ gêŋ tu
aneŋ ŋaê-ŋga. Aö wasôm têŋ mac, bu aö dauŋ oc wanem mac awham
têŋ Damaŋ lec dom. Mac daôm ateŋ nem mbec solop têŋ iŋ, 27 bu iŋ atac
whiŋ mac. Aêc! Damaŋ Anötö atac whiŋ mac, ŋahu bu mac atac whiŋ aö,
ma akêŋ whiŋ bu iŋ kêkiŋ aö gameŋ. 28 Aö gambo gawhiŋ Damaŋ muŋ
su, dec gasip nom gameŋ. Ma kwahic dec aö bu wahu nom siŋ ma wambu
watêŋ iŋ wandi."
29 Têŋ dinaŋ Yisu ndê ŋgac-sêŋomi sêsôm têŋ iŋ, "Kwahic dec am sôm
yom yêc awê, ma sôm ŋa yom gôliŋ dom. 30 Ma kwahic dec yac aŋyalê bu
am kêyalê gêŋ hoŋ. Ma lau sêkêŋ gêndac têŋ am dom magoc am kêyalê
ŋac si gauc ti yom hoŋ muŋ. Tu dinaŋ-ŋga dec yac akêŋ whiŋ bu am
mweŋ akêŋ Anötö ndê." 31 Goc Yisu sôm têŋ ŋac, "Kwahic dec mac akêŋ
whiŋ, a? 32 Aö wasôm têŋ mac, bu ndoc oc meŋ sa, ma kwahic dec meŋ
kêpiŋ su, naŋ mac hoŋ oc ahu aö siŋ ma alhö têŋtêŋ. Magoc aö oc wambo
taŋwasêŋ dom, bu Damaŋ oc mbo whiŋ aö. 33 Aö gasôm yom hoŋ dindec
têŋ mac bu wapuc mac dôŋ bu ambo ti atac malô tu aö-ŋga. Yêc nom

mac oc atap ŋawapac sa, magoc ambo ti nem ŋalôm pêŋ dôŋ, bu aö gaku
ŋaclai nom-ŋga dulu su."

Yisu teŋ mbec tu iŋ dau-ŋga

17 1 Yisu sôm yom dinaŋ su, goc tatac undambê, ma teŋ mbec
bocdec bu, "Damaŋ, aneŋ ndoc hôc asê su. Po am Atôm, aö dec
neŋ waêŋ sa, ma ŋalêŋ dinaŋ aö oc wapo am nem waêm sa. 2 Am kêŋ
ŋaclai têŋ aö pi ŋamalac hoŋ, tu bu wakêŋ lau hoŋ naŋ am kêŋ têŋ aö,
naŋ sêmbo tali ŋapaŋ. 3 Ma ŋac si ŋahu sêmbo tali ŋapaŋ-ŋga dau bocdec
bu, sêŋyalê am Anötö ŋandô tigeŋ, ma sêŋyalê aö, Yisu Kilisi naŋ am
kêkiŋ aö gameŋ.
4 "Aö gac dabiŋ gweleŋ naŋ am kêŋ sip aö amaŋ, ma tu dinaŋ-ŋga dec
aö gapo nem waêm sa yêc nom. 5 Têŋ ŋamata-ŋga nom dindec mbasi, naŋ
aö dec gambo gawhiŋ am ma hêclu dawêkaiŋ ŋawasi atu dawhiŋ dauŋ.
Kwahic dec Damaŋ, aö wandac am bu kôc aö sa bu wambo wawhiŋ am
tiyham ti ŋawasi atu dau."

Yisu teŋ mbec tu iŋ ndê ŋgacsêŋomi-ŋga

6 Ma Yisu sôm, "O Damaŋ, am kêyaliŋ am nem lau sa yêc nom, ma kêŋ
ŋac sêsip aö amaŋ. Aö gatôc am asê têŋ ŋac su, ma ŋac daŋga wambu
am nem yom. 7 Ma kwahic dec ŋac sêŋyalê bu gêŋ hoŋ naŋ aö gakôm,
naŋ ŋahu am daôm, ma am kêŋ sip aö amaŋ bu wakôm-ŋga. 8 Bu yom
naŋ am kêŋ têŋ aö, naŋ aö gasôm asê têŋ ŋac, ma sêkôc sa. Ma ŋac
sêŋyalê pi ŋandô bu muŋ-ŋga aö gambo gawhiŋ am, ma sêkêŋ whiŋ bu
am daôm kêkiŋ aö gameŋ. 9 Kwahic dec aö bu wateŋ mbec tu ŋac-ŋga.
Aö wateŋ tu lau nom-ŋga hoŋ-ŋga dom, magoc aö wateŋ tu am nem lau
hoŋ, naŋ am kêŋ sip aö amaŋ-ŋga. 10 Aneŋ lau hoŋ sêti am nem, ma am
nem lau hoŋ sêti aö neŋ. Ma aö gatap waêŋ sa tu ŋac-ŋga. 11 Aneŋ têm
wambo nom-ŋga pacndê, ma malô aö oc watêŋ am waloc. Magoc ŋac oc
gacgeŋ sêmbo nom. O Damaŋ dabuŋ, aö bu wateŋ am bu yob lau dinaŋ
ŋa am nem ŋaê ŋa-ŋaclai atu naŋ am gêlic ŋayham bu kêŋ têŋ aö. Yob
ŋac bu sêpiŋ dau dôŋ sêti gêŋ tigeŋ, gitôm hêclu dati gêŋ tigeŋ. 12 Têŋ
ndoc aö gambo gawhiŋ ŋac, naŋ aö gayob ŋ ac ŋapep ŋa am nem ŋaê
ŋa-ŋaclai naŋ am kêŋ têŋ aö. Ma bocdinaŋ ŋac si daŋ giŋga dom. Ŋgac
tigeŋ naŋ gic waê bu peŋ, naŋ tawasê oc niŋga, bu kôm yom naŋ sêto
yêc, naŋ ŋandô sa.
13 "Malô aö oc watêŋ am waloc. Tigeŋ kwahic dec aö gambo nom ma
gasôm yom hoŋ dinaŋ asê têŋ aneŋ lau, tu bu aneŋ atac ŋayham nem
ŋac ahuc, ma kôm ŋac sêtisambuc. 14 Aö gakêŋ am nem yom têŋ ŋac, ma
lau sac nom-ŋga atac tec ŋac. Sêtec ŋac ŋahu bu ŋac si mala ŋandô yêc
nom dom, gitôm aö dauŋ neŋ malaŋ ŋandô yêc nom dom. 15 Aö wateŋ
am bu kôc ŋac su yêc nom dom, magoc aö wateŋ am bu yob ŋac tu ŋgac

sac Sadaŋ-ŋga. 16 Ŋac si mala ŋandô yêc nom dom, gitôm aö neŋ malaŋ
ŋandô yêc nom dom. 17 Damaŋ, am nem yom iŋ yom ŋandô eŋ. Kêŋ nem
yom ŋandô sip ŋac si ŋalôm bu kôm ŋac sêti lau dabuŋ ŋandô. 18 Tôm am
kêkiŋ aö gasip nom gameŋ, dec aö waŋkiŋ ŋac sêsa sêndi sêmbo lau nom-
ŋga ŋalôm. 19 Kwahic dec aö gam dabuŋ dauŋ bu wandic bata am nem lêŋ
nem lau si-ŋga, ma ŋalêŋ dau dinaŋ dec oc tôm bu ŋac dau sêti am nem
lau dabuŋ."

Yisu teŋ mbec tu lau hoŋ naŋ oc sêkêŋ whiŋ iŋ-ŋga

20 "Aö wateŋ mbec tu lau naŋ kwahic dec sêŋyalê aö, naŋ tawasê-ŋga
dom. Aö wateŋ mbec tu lau hoŋ naŋ sêŋgô yom naŋ ŋac oc sêhoc asê pi
aö, ma sêkêŋ whiŋ aö-ŋga sêwhiŋ. 21 Kêŋ ŋac hoŋ sêmbo ti ŋalôm ma
gauc tigeŋ, gitôm hêclu dati gêŋ tigeŋ, am mbo aö ŋalôm, ma aö gambo
am ŋalôm. Pwiŋ ŋac hoŋ dôŋ sênem damiŋ hêclu, ma bocdinaŋ têŋ ndoc
lau nom-ŋga sêlic ŋac sêpiŋ dau dôŋ ti ŋalôm tigeŋ, dec ŋac hoŋ oc sêkêŋ
whiŋ bu am kêkiŋ aö gameŋ. 22 Am nem ŋaclai ti ŋawasi naŋ am kêŋ têŋ
aö, naŋ dec aö gakêŋ têŋ ŋac, bu ŋac oc sêti gêŋ tigeŋ gitôm hêclu dati
gêŋ tigeŋ. 23 Am mbo aö ŋalôm, ma aö wambo ŋac ŋalôm, tu bu wapiŋ
ŋac dôŋ bu sêmbo ti ŋalôm ma gauc tigeŋ. Ma bocdinaŋ lau nom-ŋga oc
sêŋyalê bu am kêkiŋ aö gameŋ, ma bu am atac whiŋ ŋac gitôm am atac
whiŋ aö.
24 "Damaŋ, aö tac whiŋ bu lau hoŋ naŋ am kêŋ ŋac sêsip aö amaŋ,
naŋ sêwhiŋ aö sêmeŋ ma sêmbo gameŋ naŋ aö oc wambo. Dec ŋac
oc sêlic ŋawasi atu naŋ am kêŋ têŋ aö. Bu muŋ-ŋga, nom dindec
mbasi, naŋ am atac whiŋ aö ndu andô, dec kêŋ ŋawasi dau têŋ aö.
25 O Damaŋ gitêŋ, lau nom-ŋga sêŋyalê am dom. Tigeŋ aö kayalê am,
ma lau dindec sêŋyalê bu am kêkiŋ aö gameŋ. 26 Aö gatôc am asê
têŋ ŋac, ma watôc am asê ŋapaŋ. Ma tu dinaŋ-ŋga dec am nem atac
whiŋ aö-ŋga oc yêc ŋac si ŋalôm. Ma aö dauŋ oc wambo ŋac si ŋalôm
wawhiŋ."

Sêkôc Yisu dôŋ
(Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53)

18 1 Yisu teŋ mbec dau pacndê, goc iŋ ti ndê ŋgacsêŋomi sêhu
Jerusalem siŋ, ma sêpi Busuŋ Kidron-ŋga ŋadaŋga si. Ma
sêsôc ôm †olib-ŋga daŋ naŋ yêc dinaŋ. 2 Judas, ŋgac naŋ hoc Yisu
asê, naŋ kêyalê ôm dinaŋ, bu ndoc daêsam Yisu ti ŋgacsêŋomi sêkac
sa sêmbo dindê. 3 Bocdinaŋ têŋ ôbwêc dinaŋ iŋ kêkuc ŋac, ma sa
têŋ ôm dau gi. Iŋ wê lau siŋ Rom-ŋga toŋ daŋ ma lau siŋ-ŋga lôm
dabuŋ-ŋga ŋatô naŋ dabuŋsiga atu-tu ti lau Palêsai sêŋkiŋ. Ŋac
sêŋsêlêŋ ti sêhôc daweŋ ti lam, ma wapa siŋ-ŋga, ma sêhôc asê ôm
dinaŋ.

4 Yisu kêyalê gêŋ hoŋ naŋ oc hôc asê iŋ, goc sa gi ma ndac
ŋac bu, “Mac aŋsalê asa?” 5 Ma ŋac sêsôm, “Yac aŋsalê Yisu
Nasaret-ŋga.” Dec Yisu sôm, “Aö dauŋ dindec.” (Têŋ ndoc dinaŋ,
Judas, ŋgac hoc iŋ asê-ŋga, kalhac whiŋ lau dinaŋ.) 6 Têŋ ndoc
ŋac sêŋgô Yisu ndê yom bu, “Aö dauŋ dindec,” goc ŋac hoŋ sêyu
dau su ma sêpeŋ sêsip nom si. 7 Ma iŋ ndac tiyham, “Mac aŋsalê
asa?” Ma sêsôm, “Yisu Nasaret-ŋga.” 8 Goc iŋ ô yom ma sôm,
“Aö gasôm su, bu aö dauŋ dindec. Mac asôm bu mac aŋsalê aö,
ma bocdinaŋ atec aneŋ lau dindec sêlhö sêndi.” 9 Yisu sôm yom
dau tu bu nem iŋ ndê ŋgacsêŋomi si-ŋga. Ma tu dinaŋ-ŋga yom
naŋ iŋ sôm muŋ su bocdec bu, “Aö oc wayob ŋamalac hoŋ naŋ
Damaŋ kêŋ têŋ aö, bu ŋac si daŋ niŋga dom,” naŋ dec ŋandô sa.
10 Saimon Pita kôc iŋ ndê bieŋ baliŋ sa, ma pa dabuŋsiga
ŋamata-ŋga ndê ŋgac akiŋ ndê daŋgalauŋ andô-ŋga su. Ŋgac akiŋ
dau ndê ŋaê Malkus. 11 Magoc Yisu sôm têŋ Pita, “Kêŋ nem bieŋ
mbu sip ŋapaŋ ndi. Damaŋ kêŋ laclhu ŋawapac-ŋga dindec têŋ
aö, ma aö gac waê bu wanôm.”

Sêwê Yisu sêtêŋ Anas si
(Mat 26:57)

12 Goc ŋgac bata siŋ-ŋga ti ndê lau siŋ, ma lau siŋ sêyob lôm
dabuŋ-ŋga naŋ lau bata Israel-ŋga sêŋkiŋ, naŋ sêkôc Yisu ma
sêsô iŋ amba dôŋ. 13 Goc sêwê iŋ sêtêŋ Kayapas lawa Anas ndê
andu si. Kayapas, iŋ lau Israel si dabuŋsiga ŋamata-ŋga têŋ têm
dinaŋ. 14 Iŋ ŋgac naŋ muŋ-ŋga sôm asê têŋ lau bata Israel-ŋga, bu
oc ŋayham bu ŋgac tigeŋ mbac ndu ô lau hoŋ.

Pita sêc Yisu ahuc
(Mat 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57)

15 Sêwê Yisu sêtêŋ dabuŋsiga ŋamata-ŋga ndê andu, ma sêsôc
tuŋlôm naŋ kêgihi andu dau, naŋ si. Ma Saimon Pita lu ŋgacsêŋom
daŋ sêŋkuc. Ŋgacsêŋom dau dabuŋsiga ŋamata-ŋga kêyalê iŋ
tidôŋ, ma bocdinaŋ dec iŋ kêkuc Yisu ma gacgeŋ sôc tuŋlôm dau
gi. 16 Magoc Pita sôc gi dom, iŋ kalhac awê kêpiŋ gatam. Dec
ŋgacsêŋom naŋ dabuŋsiga ŋamata-ŋga kêyalê, naŋ mbu gi ma sôm
yom pi Pita whiŋ awhê akiŋ naŋ yob gatam, goc kôc Pita sôc gi.
17 Ma awhê akiŋ dinaŋ ndac Pita bocdec, “Ma bocke? Am Yisu ndê
ŋgacsêŋom daŋ whiŋ, a?” Magoc Pita pa dau ma sôm, “Mba! Aö
dom!”
18 Têŋ ôbwêc dinaŋ gameŋ ŋalhuc sa, dec lau akiŋ ti lau siŋ lôm dabuŋ-
ŋga sêkôm ya golom asê goc sêlhac sêŋgihi ma sêŋsulu. Ma Pita gi kalhac
whiŋ ŋac ma kêsulu ya.

Dabuŋsiga Anas kêsu Yisu
(Mat 26:59-68; Mak 14:55-65; Luk 22:63-71)

19 T êŋ dinaŋ, dabuŋsiga ŋamata-ŋga Anas[j] kêsu Yisu pi iŋ ndê
sêŋomi, ma pi yom naŋ iŋ kêdôhôŋ têŋ lau. 20 Ma Yisu sôm, "Aö
gasôm aneŋ yom hoŋ yêc awê. Aö kadôhôŋ lau gambo ŋac si lôm
wê-ŋga ma yêc lôm dabuŋ Jerusalem-ŋga, gameŋ naŋ lau Israel-
ŋga hoŋ êlêmê sêkac dau sa sêmbo naŋ. Ma aö gasêc yom daŋ ahuc
dom. 21 Bocdinaŋ tu sake-ŋga am kêsu aö? Ndac lau naŋ sêŋgô aneŋ
yom. Ŋac hoŋ sêŋyalê yom naŋ aö gasôm." 22 Têŋ ndoc Yisu sôm
yom dinaŋ, goc ŋgac siŋ lôm dabuŋ-ŋga naŋ kalhac kêpiŋ iŋ, naŋ
tap iŋ sip ali andô ma sôm, "Toc dabuŋsiga atu sa, ma ô iŋ ndê
yom bocdinaŋ dom!" 23 Dec Yisu sôm, "Yom naŋ aö gasôm, naŋ bu
yom so, naŋ goc sôm têŋ aö. Magoc aö gasôm yom so daŋ dom,
ma tu sake-ŋga dec am tap aö?" 24 Têŋ dinaŋ Anas kêkiŋ Yisu têŋ
dabuŋsiga ŋamata-ŋga Kayapas gi. Ma wac naŋ sêsô iŋ amba dôŋ,
naŋ gacgeŋ yêc.

Pita sêc Yisu ahuc tiyham
(Mat 26:71-75; Mak 14:69-72; Luk 22:58-62)

25 Saimon Pita kêsulu ya mbo, ma ŋamalac daŋ ndac iŋ, "Am ŋgac dau
ndê ŋgacsêŋom daŋ, me?" Ma Pita pa dau ma sôm, "Mba!" 26 Dabuŋsiga
ŋamata-ŋga ndê ŋgac akiŋ daŋ mbo gameŋ dinaŋ. Iŋ ŋgac naŋ Pita pa
iŋ ndê daŋgalauŋ su, naŋ ndê têŋgac. Ma iŋ sôm têŋ Pita, "Ma bocke?
Aö galic am kalhac whiŋ ŋgac dinaŋ yêc ôm olib-ŋga. Yomandô, me?"
27 Magoc Pita pa dau tiyham, ma ŋagahô eŋ dalec daŋ gic hu taŋ.

Pailot kêsahê Yisu
(Mat 27:11-18, 20-23; Mak 15:2-15; Luk 23:2, 3, 18-25)

28 Ôbwêc pacndê, ma têŋ bêbêc ganduc lau bata Israel-ŋga sêhu
Kayapas ndê andu siŋ ma sêwê Yisu sêtêŋ gôliŋwaga Rom-ŋga ndê andu
si. Lau bata Israel-ŋga dinaŋ sêsôc andu dau dom, sêtöc dau ma gauc
gêm bu oc kôm ŋac ŋadômbwi sa yêc Anötö aŋgô-ŋga, dec oc tôm dom
bu sêneŋ Mwasiŋ Pasowa-ŋga.[k] 29 Bocdinaŋ Pailot, ŋgac naŋ gêm gôliŋ

---

[j] **18:19** Anas - Muŋ-ŋga lau Israel-ŋga sêŋyaliŋ Anas sa ti ŋac si dabuŋsiga ŋamata-ŋga. Têŋ yala AD15 lau Rom-ŋga sêkôc iŋ su yêc gweleŋ dau. Tiŋambu Kayapas iŋ lau Israel si dabuŋsiga ŋamata-ŋga, magoc lau Israel daêsam êlêmê sêsam Anas bu dabuŋsiga ŋamata-ŋga whiŋ. [k] **18:28** Lau Israel-ŋga si yomsu daŋ sôm bu ŋac bu sênem dabuŋ dau, dec ŋac sêmbo ahê têŋ †lau gameŋ apa-ŋga. Ŋahu bu lau gameŋ apa-ŋga sêŋkuc Anötö ndê yomsu dom, ma lau Israel-ŋga bu sêmbo sêmpiŋ ŋac, dec oc kôm ŋac ŋadômbwi sa yêc Anötö aŋgô-ŋga. Pailot iŋ ŋgac Rom-ŋga daŋ, ma lau gameŋ apa-ŋga daêsam sêmbo iŋ ndê andu, ma tu dinaŋ-ŋga lau bata Israel-ŋga sêtec bu sêsôc iŋ ndê andu.

gameŋ Judia-ŋga sa têŋ ŋac gi, ma ndac ŋac, “Mac asôm bu ŋgac dindec
kôm giso bocke?” 30 Ma sêô yom ma sêsôm, “Iŋ bu ndê giso mbasi, dec
yac oc akôc iŋ atêŋ am ameŋ lec dom.” 31 Dec Pailot sôm, “Mac daôm
akôc iŋ sa andi, ma amatôc iŋ êŋkuc mac daôm nem yomsu.” Magoc ŋac
sêsôm, “Mba! Bu mac lau Rom-ŋga akêŋ yao bu yac lau Israel-ŋga andic
ŋamalac daŋ ndu dom.” 32 Ŋalêŋ dinaŋ dec Yisu ndê yom pi lêŋ naŋ iŋ oc
mbac ndu,[l] naŋ ŋandô sa.

33 Têŋ dinaŋ Pailot hu ŋac siŋ ma sôc andu gi, goc ta Yisu sôc gi ma
ndac iŋ, “Am lau Israel-ŋga si Kiŋ, a?” 34 Ma Yisu ô yom bocdec bu, “Am
sôm yom dinaŋ tôm am daôm nem gauc, me lau ŋatô sêsôm yom dau
pi aö?” 35 Ma Pailot sôm, “Aö ŋgac Israel-ŋga dom! Am daôm nem lau ti
dabuŋsiga atu-tu Israel-ŋga sêkêŋ am têŋ aö mweŋ. Am kôm gêŋ giso
bocke?” 36 Dec Yisu sôm, “Aneŋ gôliŋ kiŋ-ŋga gitôm kiŋ nom dindec-ŋga
si gôliŋ dom. Aö bu wanem gôliŋ gameŋ nom-ŋga daŋ, dec oc tôm bu
aneŋ lau akiŋ sêyob aö ma sêndic siŋ bu lau bata Israel-ŋga sêkôc aö dôŋ
dom. Magoc aö neŋ gôliŋ ŋahu yêc nom dindec dom.” 37 Goc Pailot sôm,
“Bocdinaŋ, am sôm bu am kiŋ daŋ, a?” Ma Yisu sôm, “Am daôm sôm bu
aö kiŋ daŋ. Aneŋ dinaŋ kôc aö, ma aö gahôc asê nom tu gêŋ tigeŋ-ŋga,
naŋ tu wahoc yom ŋandô asê-ŋga. Ma lau hoŋ naŋ atac whiŋ yom ŋandô,
naŋ sêkôc aneŋ yom sa.” 38 Pailot ŋgô yom dau goc ndac, “Ma yom bocke
iŋ yom ŋandô?”

Iŋ sôm yom dinaŋ su, goc sa têŋ lau bata Israel-ŋga gi, ma sôm tiyham
têŋ ŋac, “Aö gatap yom daŋ bu tamatôc iŋ pi-ŋga, naŋ sa dom. 39 Magoc
mac nem mêtê daŋ yêc, bu wahu gapocwalô daŋ siŋ têŋ mac têŋ Mwasiŋ
Pasowa-ŋga ŋandoc. Mac atac whiŋ bu aö wahu ŋgac dindec, naŋ sêsam
bu Kiŋ Israel-ŋga, naŋ siŋ têŋ mac, me mba?” 40 Magoc sêmbwêc, “Mba!
Iŋ dom! Hu Barabas siŋ têŋ yac.” Barabas iŋ lau naŋ sêŋgilí siŋ têŋ lau
Rom-ŋga, naŋ si daŋ.

Sêsôm tidôŋ bu sêndic Yisu ndu
(Mat 27:15-31; Mak 15:6-20; Luk 23:13-25)

19 1 Goc Pailot kêŋ Yisu têŋ lau siŋ-ŋga bu sêhi iŋ ŋa sö. 2 Ma sêŋsau
bu sêtoc iŋ sa. Sêwhê wac kêm ma sêkêŋ iŋ uŋ gitôm suŋsuŋ, ma
sêkêŋ iŋ sôc ŋakwê kokoc gitôm kiŋ si ŋakwê. 3 Goc sêsôc sêsa sêlhac iŋ
aŋgô-ŋga ma sêmbwêc, “Ei! Datoc lau Israel si Kiŋ dindec sa maŋ!” Ma
sêtap iŋ sip ali andô.

4 Ma Pailot sa meŋ tiyham ma sôm têŋ lau bata bu, “Aŋgô su naŋ! Aö
neŋ lau siŋ-ŋga oc sêkôc iŋ sa têŋ mac meŋ. Ma bocdinaŋ dec aŋyalê bu

---

[l] **18:32** Yisu sôm bu lau oc sêsuŋ iŋ sa yêc nom - alic Jon 12:32-33, 3:14 ma 8:28. Lau Israel-ŋga sêtuc lau sac ŋa hoc ndu, magoc lau Rom-ŋga sêndic lau sac pi a gicso dau ma tu dinaŋ-ŋga Yisu sôm bu ŋac oc sêsuŋ iŋ sa akêŋ nom.

aö gatap yom daŋ sa pi iŋ dom.” 5 Goc sêkôc Yisu sa meŋ, ti suŋsuŋ wac
kêm ma ŋakwê kokoc. Ma Pailot sôm, “Alic ŋgac dau dec.” 6 Têŋ ndoc
dabuŋsiga atu-tu ma lau siŋ lôm dabuŋ-ŋga sêlic iŋ, naŋ sêmbwêc, “Ndic
iŋ pi a gicso dau! Ndic iŋ pi a!” Magoc Pailot sôm, “Mba! Aö gatap yom
daŋ sa pi iŋ dom. Mac daôm akôc iŋ sa andi ma andic iŋ pi a.” 7 Ma lau
bata Israel-ŋga sêsôm, “Iŋ toc dau sa ma sam dau bu Anötö ndê Atu! Ma
tu yom sac dinaŋ-ŋga, yac mba yomsu sôm bu iŋ mbac ndu maŋ.”
8 Pailot ŋgô yom dinaŋ ma töc dau ŋandô. 9 Goc iŋ kôc Yisu mbu sôc
andu ŋalôm gi, ma ndac iŋ, “Am mweŋ akêŋ nde?” Magoc Yisu gêm dôŋ.
10 Ma Pailot sôm têŋ iŋ, “Bocke am ô aneŋ yom dom? Aneŋ ŋaclai yêc bu
waŋgapwêc am su, me bu wandic am pi a gicso dau ndi. Am kêyalê, a?”
11 Dec Yisu ô yom ma sôm, “Anötö bu kêŋ têŋ am dom, dec am oc tôm
dom bu kôm gêŋ daŋ têŋ aö. Bocdinaŋ dabuŋsiga naŋ kêŋ aö gasip am
amam, naŋ kôm giso hôc gêlêc am nem su.”
12 Pailot ŋgô yom dinaŋ, dec kêsalê lêŋ bu hu Yisu siŋ. Magoc lau bata
Israel-ŋga sêmbwêc ŋapaŋ ma sêsôm, “Asa naŋ toc dau sa bu iŋ kiŋ daŋ,
naŋ kôm bu hôc gêlêc Sisa, lau Rom-ŋga si kiŋ. Bocdinaŋ am bu hu ŋgac
dindec siŋ, naŋ am Sisa ndê silip dom.”
13-14 Bêc dinaŋ iŋ bêc lau Israel-ŋga sêmasaŋ Mwasiŋ Pasowa-ŋga, ma
ac kalhac lhu su. Têŋ ndoc Pailot ŋgô lau bata Israel-ŋga si yom dinaŋ,
naŋ dec iŋ kôc Yisu sa awê têŋ gameŋ naŋ sêsam bu Seŋ Hoc naŋ gi.
(Yêc Yom †Hibru sêsam gameŋ dau bu Gabata.) Yêc dinaŋ, Pailot ndöc
sic ndöc iŋ ndê pôŋ êmatôc yom-ŋga, ma sôm têŋ lau bata Israel-ŋga bu,
“Alic mac nem kiŋ dindec!” 15 Tigeŋ ŋac sêmbwêc, “Kôc iŋ sa ndi! Kôc
iŋ sa ndi! Ndic iŋ pi a gicso dau!” Dec Pailot ndac, “Mac atac whiŋ bu
aö wandic nem Kiŋ pi a gicso dau ndi, a?” Ma dabuŋsiga atu-tu sêô yom
ma sêsôm, “Iŋ yac mba kiŋ dom! Sisa tigeŋ iŋ yac mba kiŋ.” 16 Têŋ dinaŋ
Pailot sôc ŋac si yom ŋapu, ma kêŋ Yisu têŋ ŋac bu lau siŋ-ŋga sêndic iŋ
pi a gicso dau ndi.

Lau siŋ-ŋga sic Yisu pi a gicso dau
(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43)

17 Sêkêŋ Yisu hôc dau ndê a gicso dau, ma sêwê iŋ sêsa gameŋ naŋ
sêsam bu Gameŋ Ŋakêcyha-ŋga si. Yêc Yom Hibru sêsam gameŋ dau bu
Golgota. 18 Ma yêc dinaŋ, ŋac sic iŋ pi a gicso dau gi. Ma ŋac sic ŋgac lu
sêpi a sêwhiŋ, daŋ kêgalêŋ andô-ŋga ma daŋ kêgalêŋ gasê-ŋga.
19 Pailot sôm bu sêto yom pi bapia daŋ ma sêndic pi a gicso dau ŋahô-
ŋga. Bapia dau sôm, “Yisu Nasaret-ŋga. Lau Israel-ŋga si Kiŋ.” 20 Sêto yom
dau ŋa lau Israel, ti lau Rom-ŋga ma lau Grik-ŋga si awha. Gameŋ dinaŋ
yêc suŋ sa têŋ malac Jerusalem, dec lau Israel-ŋga daêsam sêlic bapia
dau. 21 Boc-dinaŋ dabuŋsiga atu-tu Israel-ŋga sêtucdiŋ ma sêsôm têŋ
Pailot, “Am to, ‘Lau Israel-ŋga si Kiŋ,’ ma yac alic yham dom! Am bu to,

'Ŋgac dindec sam dau bu lau Israel-ŋga si kiŋ,' dec oc solop." 22 Magoc iŋ
ô yom ma sôm, "Aö gato yom dinaŋ, ma oc yêc bocdinaŋ."
23 Têŋ ndoc lau siŋ-ŋga sic Yisu pi a gicso dau, naŋ sêkôc iŋ ndê ŋakwê
su. Ŋac lau hale, ma sêwhê ŋakwê awê-ŋga kôc gi toŋ hale, ma sêkôc
sa tôm gi. Magoc ŋac sic sam iŋ ndê ŋakwê ŋalôm-ŋga dom. Ŋakwê dau
ŋayham andô, sêsê dom, sêwhê sambuc ti po baliŋ yêc ŋasu ma sip têŋ
gahi. 24 Bocdinaŋ lau siŋ-ŋga sêsôm têŋ dandi, "Dakêc po dau kic dom.
Dapuc gapoc ma yac neŋ daŋ kôc po sambuc." Ŋac sêkôm bocdinaŋ, dec
yom daŋ naŋ sêto yêc, naŋ ŋandô sa. Yom dau bocdec bu:

Ŋac sêwhê aneŋ ŋakwê kôc têŋ dandi, ma sêpuc gapoc tu aneŋ
ŋakwê-ŋga. *[BW 22:18]*

25 Têŋ ndoc dinaŋ Yisu dinda lu asiwê daŋ, ma Klopas ndê awhê Maria
lu Maria Magadala sêlhac sêmpiŋ a gicso dau. 26 Ma Yisu gêlic iŋ dinda
kalhac whiŋ ŋgac-sêŋom naŋ iŋ atac whiŋ ŋandô, dec iŋ sôm têŋ dinda,
"O dinaŋ. Lic nem atômŋgac dinaŋ." 27 Ma iŋ sôm têŋ ŋgacsêŋom dau bu,
"Lic am dinam dinaŋ." Ma têŋ bêc dinaŋ ma gi, ŋgacsêŋom dau kôc Yisu
dinda sa ndöc iŋ ndê andu.

Yisu mbac ndu

(Mat 27:48, 50; Mak 15:36-37; Luk 23:36)

28 Yisu kêyalê bu iŋ gic dabiŋ gêŋ hoŋ su. Ma tu yom daŋ naŋ sêto yêc,
naŋ ŋandô sa-ŋga, dec iŋ sôm, "*Aö bu yô aö.*" 29 Lôŋ wain ŋamakic-ŋga
daŋ kalhac gameŋ dinaŋ, ma ŋgac siŋ-ŋga daŋ kôc sôwam daŋ ma kêŋ
sip wain. Goc iŋ sô pi a baliŋ daŋ, ma hôc sa pi têŋ Yisu whasuŋ gi. 30 Iŋ
nôm su ma sôm, "Aö neŋ gweleŋ hoŋ pacndê su." Goc iŋ wec, ma mbac
ndu.
31 Têŋ bêc dinaŋ lau Israel-ŋga sêmasaŋ dau tu bêc Sabat-ŋga, ma Sabat
laŋsê-ŋga iŋ ŋac si om atu daŋ. Ŋac sêtec bu lau batê sêŋgalêŋ a gicso
dau têŋ bêc atu dinaŋ, boc-dinaŋ dec lau bata sêndac Pailot bu lau siŋ-
ŋga sêtuc lau dau si gahi dulu tu bu sêmbac ndu ŋagahô-ŋga, goc sêkôc
ŋac si ŋamlaŋ su ma sêŋsuhuŋ. 32 Pailot gôlôc su, dec lau siŋ-ŋga sêtêŋ
ŋgac daŋ naŋ sic pi a gicso dau whiŋ Yisu naŋ si, ma sêtuc iŋ gahi dulu.
Goc ŋac sêtuc ŋgac tilu-ŋga gahi dulu boc-dinaŋ. 33 Tigeŋ têŋ têm sêtêŋ
Yisu si, naŋ sêlic bu iŋ mbac ndu su, dec sic iŋ gahi dulu dom. 34 Magoc
ŋgac siŋ-ŋga daŋ kôc iŋ ndê kêm ma kuŋ Yisu sip ŋabi, ma ŋagahô dac ti
bu kêc sa meŋ. 35 (Ŋgac naŋ gêlic gêŋ hoŋ dinaŋ su, naŋ dec sôm asê, ma
iŋ ndê yom iŋ yom ŋandô. Iŋ dau kêyalê bu iŋ ndê yom iŋ yom ŋandô,
ma iŋ sôm asê bu mac akêŋ whiŋ bocdinaŋ.) 36 Gêŋ dinaŋ hôc asê, dec
yom lu naŋ sêto yêc, naŋ ŋandô sa.
Yom daŋ yêc bocdec bu:

Ŋac oc sêtuc iŋ ndê ŋakwa daŋ dulu dom. *[BW 34:20]*

37 Ma yom daŋ tiyham yêc bocdec:

Ŋac oc sêlhac ma tahê ŋgac naŋ sêkuŋ iŋ naŋ. *[Sek 12:10]*

Sêkêŋ Yisu ndê ŋamlaŋ yêc hoc ŋasuŋ
(Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 23:50-56)

38 Ŋgac daŋ mbo, naŋ sêsam bu Josep, ma iŋ meŋ akêŋ malac A
rimatiya. Iŋ kêŋ whiŋ Yisu, magoc sêc dau ahuc, bu iŋ töc lau bata Israel-
ŋga. Têŋ telha dinaŋ iŋ têŋ Pailot gi ma ndac Yisu ndê ŋamlaŋ. Pailot
gôlôc, dec Josep sa gi ma kôc Yisu ndê ŋamlaŋ su yêc a gicso dau. 39 Ma
Nikodemas gêm iŋ sa. Nikodemas iŋ ŋgac bata Israel-ŋga naŋ muŋ-ŋga
gi gêlic Yisu têŋ ôbwêc daŋ. Iŋ kôc a ŋakwi ti gêŋ ŋamalu naŋ sêŋgaluŋ
whiŋ dau su, naŋ gitôm 30 kilogram, ma whiŋ Josep gi. 40 Iŋlu sêkôc Yisu
ndê ŋamlaŋ, ma sem oso ŋa gêŋ ŋamalu, goc sêhi ahuc ŋa po ŋayham.
Sêkôm gêŋ dau kêkuc lau Israel-ŋga si gêbôm sêŋsuhuŋ lau batê-ŋga.
41 Ôm daŋ yêc suŋ sa têŋ gameŋ naŋ lau siŋ-ŋga sic Yisu pi a gicso dau.
Ma sêhô daŋ yêc ôm dau ŋalôm, naŋ lau sêlêŋ gwanaŋ su yêc hoc ŋalôm,
ma sêkêŋ ŋgac batê daŋ yêc hoc ŋasuŋ dau muŋ su dom. 42 Bocdinaŋ
sêŋsuhuŋ Yisu ŋamlaŋ yêc hocsuŋ dinaŋ, ŋahu bu bêc dinaŋ iŋ bêc lau
Israel-ŋga sêmasaŋ dau tu Sabat-ŋga, ma hocsuŋ dau yêc kêpiŋ.

Yisu tisa
(Mat 28:1-8; Mak 16:1-8; Luk 24:1-10)

20 1 Bêc Sabat-ŋga meŋ gi su, ma têŋ wake ŋabêc ŋamata-ŋga Maria
Magadala tisa têŋ bêbêc ganduc, ma sa têŋ sêhô gi. Iŋ gêlic bu
hoc atu naŋ sêkêŋ ndöc sê awha, naŋ ndöc ŋamala dom. 2 Goc iŋ kêti
mbu têŋ Saimon Pita lu ŋgacsêŋom naŋ Yisu atac whiŋ ŋandô, naŋ gi, ma
sôm têŋ iŋlu, “Oyaê! Ŋac sêkôc Pômdau ndê ŋamlaŋ su yêc sêhô, ma yac
am gauc gameŋ naŋ sêkêŋ iŋ yêc.” 3 Goc Pita lu ŋgacsêŋom dinaŋ sêti bu
sêtêŋ sêhô sêndi. 4 Iŋlu sênti si, ma ŋgacsêŋom dinaŋ hôc gêlêc Pita su ma
hôc asê muŋ. 5 Iŋ sôc gi dom, magoc iŋ wec ma tôc gwaniŋ, ma gêlic po
naŋ sêhi pi Yisu ndê ŋamlaŋ, naŋ yêc ŋamala. 6 Saimon Pita kêkuc meŋ
hôc asê ma gacgeŋ sôc hocsuŋ dau ŋalôm gi. Iŋ gêlic po naŋ yêc, 7 ma
po naŋ sêhi pi Yisu ŋagôlôŋ. Po dinaŋ yêc dau-ŋga, magoc yêc bambaliŋ
dom, yêc gitôm sêtip sa ŋapep. 8 Goc ŋgac-sêŋom naŋ hôc asê sêhô muŋ,
naŋ sôc gi whiŋ. Iŋ gêlic po ŋambwa, dec kêŋ whiŋ bu Yisu tisa su
yomandô. 9 (Muŋ-ŋga e meŋ têŋ têm dinaŋ, naŋ ŋac si gauc sa dom pi
yom hoŋ naŋ sêto yêc bu Yisu oc tisa akêŋ lau batê-ŋga.)

Yisu hoc dau asê têŋ Maria Magadala

10 Dinaŋ su ma ŋgacsêŋom lu dinaŋ sêlhö sêmbu sêtêŋ si andu si.
11 Magoc Maria Magadala naŋ mbu meŋ su, naŋ gacgeŋ kalhac sêhô
ŋamakê ma taŋ. Iŋ wec bu tôc gwaniŋ sêhô ŋalôm, 12 ma iŋ gêlic aŋela
lu ti ŋakwê sêsêp sêndöc gameŋ naŋ muŋ-ŋga Yisu yêc, daŋ ndöc

ŋagôlôŋ-ŋga, ma daŋ ndöc gahi-ŋga. 13 Ma sêndac iŋ, “O awhê! Am taŋ tu
sake-ŋga?” Ma iŋ ô yom ma sôm, “Lau sêkôc aneŋ Pômdau ndê ŋamlaŋ
su, ma aö gam gauc gameŋ naŋ sêkêŋ iŋ yêc naŋ.” 14 Iŋ sôm yom dinaŋ
su, dec tagêlic ma gêlic Yisu, magoc kêyalê dom bu iŋ Yisu. 15 Ma Yisu
sôm, “Awhê! Am taŋ tu sake-ŋga? Am kêsalê asa?” Maria gauc gêm bu iŋ
ŋgac naŋ yob ôm dau, dec sôm, “O ŋadau, am bu kôc iŋ ndê ŋamlaŋ su,
goc sôm asê têŋ aö bu am kêŋ iŋ yêc gameŋ bocke, ma yac oc andi akôc
iŋ sa.” 16 Têŋ dinaŋ Yisu sôm têŋ iŋ, “Maria.” Goc Maria kac dau kwi ma
mbwêc ŋa Yom Hibru, “Raboni!” (Yom dau danem kwi bu ‘Kêdôhôŋwaga.’
) 17 Iŋ kêgape Yisu dôŋ ŋaŋga, magoc iŋ sôm, “Am êmasec aö ŋapaŋ dom,
bu aö gatêŋ Damaŋ ga su dom. Magoc am mbu ndi, ma sôm têŋ aneŋ
asidôwai bu aö oc wambu watêŋ aneŋ Damaŋ, ma mac nem Damam. Iŋ
aö neŋ Anötö, ma mac nem Anötö.”
18 G oc Maria Magadala kölhö têŋ Yisu ndê sêŋomi gi, ma sôm têŋ ŋac
bu, “Pômdau tisa ma aö galic iŋ su!” Ma yom hoŋ naŋ Yisu sôm têŋ iŋ,
naŋ iŋ gic miŋ têŋ ŋac.

Yisu hoc dau asê têŋ ndê sêŋomi

19 Têŋ wake ŋabêc ŋamata-ŋga dinaŋ ŋaôbwêc, sêŋomi sêmbo andu
daŋ ŋalôm sêwhiŋ dau. Ŋac sic gatam ahuc ŋaŋga, bu sêtöc lau bata
Israel-ŋga. Sêmbo dinaŋ, ma Yisu hoc dau asê kalhac ŋac ŋalhu, ma sôm,
“Yom malô whiŋ mac!” 20 Iŋ sôm yom dinaŋ su, goc tôc iŋ amba ma ŋabi
têŋ ŋac sêlic. Ma ŋac hoŋ atac ŋayham atu tu sêlic Pômdau-ŋga. 21 Ma
iŋ sôm tiyham, “Yom malô whiŋ mac! Tôm Damaŋ kêkiŋ aö gasip nom
gameŋ, naŋ kwahic dec waŋkiŋ mac asa andi.” 22 Dec iŋ yu wayahô pi
ŋac ma sôm, “Akôc Ŋalau Dabuŋ sa loc. 23 Aö wakêŋ ŋaclai têŋ mac bu
asuc ŋamalac si sac kwi. Ŋac naŋ mac asuc ŋac si sac kwi, naŋ Anötö suc
ŋac si sac kwi bocdinaŋ. Ma ŋac naŋ mac asuc si sac kwi dom, naŋ si sac
oc gacgeŋ yêc ŋac-ŋga.”

Yisu hoc dau asê têŋ Tomas

24 Têŋ ndoc ŋamata-ŋga naŋ Yisu hoc dau asê têŋ iŋ ndê sêŋomi,
naŋ Tomas mbo whiŋ ŋac dom. Iŋ ŋgacsêŋomi 12 si daŋ naŋ sêsam bu
Lôcmpôŋ. 25 Tiŋambu sêŋomi ŋatô sêsôm têŋ iŋ bu, “Yac alic Pômdau su!”
Magoc iŋ sôm, “Aö gakêŋ whiŋ dom! Aö bu walic bôlêm ŋamala yêc iŋ
amba, ma wakêŋ aö amaŋatu sip ŋamala dau, ma sôc kêm ŋamala yêc iŋ
ŋabi, dec aö oc wakêŋ whiŋ.”
26 Wake daŋ giŋga su, ma Yisu ndê sêŋomi sêmbo andu dau tiyham,
ma Tomas mbo whiŋ ŋac. Ŋac sic gatam ahuc ŋaŋga sa, magoc Yisu meŋ
kalhac ŋac ŋalhu. Ma iŋ sôm, “Yom malô whiŋ mac!” 27 Ma iŋ sôm têŋ
Tomas, “Lic aö amaŋ, ma kêŋ amam-atu sip dec, ma kêŋ amam-atu sôc
aneŋ ŋabi. Hu nem atac lu-lu siŋ, ma kêŋ whiŋ.” 28 Dec Tomas sôm, “Aneŋ

Pômdau, ma aneŋ Anötö am!” 29 Goc Yisu sôm têŋ iŋ, “Am gêlic aö su,
dec kêŋ whiŋ. Aö awhaŋ hôc lau naŋ sêlic pi tandô dom, magoc sêkêŋ
whiŋ, bu ŋac oc sêtap Anötö ndê mwasiŋ sa.”

Jon ndê bapia ŋahu

30 Yisu kôm gêŋ dalô daêsam yêc iŋ ndê sêŋomi aŋgô-ŋga, naŋ ŋamiŋ
yêc bapia dindec dom. 31 Magoc yom pi gêŋ dalô naŋ sêto sip bapia
dindec, naŋ yêc tu bu mac asam ma akêŋ whiŋ bu Yisu iŋ Mesaya, Anötö
ndê Atu. Ma tu mac akêŋ whiŋ iŋ ndê ŋaê-ŋga, dec mac oc atap seŋ ambo
tamli-ŋga sa.

Ŋgacsêŋomi sêhê i daêsam

21 1 Tiŋambu Yisu hoc dau asê têŋ ŋgacsêŋomi tiyham, yêc Bugictoŋ
Taibirias[m] ŋamakê. Ma ŋamiŋ dau dindec. 2 Saimon Pita, ma
Tomas naŋ sêsam bu Lôcmpôŋ, Natanael naŋ meŋ akêŋ malac Kana
yêc Galili, Sebedi ndê atu lu, ma ŋgacsêŋom lu tiyham sêmbo sêwhiŋ
dau. 3 Ma Pita sôm têŋ ŋac, “Aö bu wasa wandi wakôc i.” Ma ŋac sêsôm,
“Ayôc, yac awhiŋ am daloc.” Bocdinaŋ ŋac hoŋ sêpi waŋ daŋ ma sêsa si
bu sêkêŋ wasaŋ. Magoc têŋ ôbwêc dinaŋ, sêkôc i daŋ dom.
4 Têŋ bêbêc ganduc Yisu kalhac baö, tigeŋ ŋac sêŋyalê dom bu iŋ Yisu.
5 Ma iŋ hê mwalêc ŋac ma sôm, “Aê mac lau. Mac akôc i ŋatô, me mba?”
Ma sêsôm, “Mba!” 6 Dec iŋ sôm têŋ ŋac, “Akêŋ wasaŋ sip andô-ŋga,
ma mac oc atap i ŋatô sa.” Bocdinaŋ ŋac sêkêŋ wasaŋ sip gi ma sêkôc i
daêsam andô, dec gitôm dom bu sêhê sa. 7 Têŋ dinaŋ ŋgacsêŋom naŋ Yisu
atac whiŋ kêlêc, naŋ sôm têŋ Pita bu, “Kec, Pômdau dau dê.” Saimon Pita
ŋgô yom dau, goc ŋagahô iŋ kôc ndê ŋakwê awê-ŋga sa, hi pi dau, ma
pwê sip bu gi, ma bu têŋ Yisu ndi. 8 Waŋ dau poc kêpiŋ baö, ŋasawa gitôm
90 mita, ma ŋgacsêŋomi ŋatô sêhêc waŋ ma sêhê wasaŋ ti i sêŋkuc Pita.
9 Ŋac sêhôc asê baö, ma sêlic i sa ya ŋanda, ma bolom ŋatô. 10 Ma Yisu
sôm têŋ ŋac, “Akôc i ŋatô sa yêc wasaŋ ameŋ.” 11 Goc Saimon Pita têŋ waŋ
gi, kêgapwêc wasaŋ su, goc sêhê pi baö gi. I atu-atu daêsam sêyêc wasaŋ,
naŋ sêsê sa gitôm 153, magoc wasaŋ dau kic dom. 12 Ŋac hoŋ sêtöc bu
sêndac iŋ bu, “Am asa?” Magoc yêc ŋac si ŋalôm sêŋyalê bu iŋ Pômdau.
Ma Yisu sôm, “Ameŋ ma aneŋ gêŋ bêbêc-ŋga.” 13 Dec iŋ kêsêlêŋ gi ma kôc
i ti bolom sa, ma kêŋ têŋ ŋac. 14 Dinaŋ ti têm titö-ŋga naŋ Yisu hoc dau asê
têŋ ndê ŋgacsêŋomi têŋ ndoc Anötö uŋ iŋ sa akêŋ lau batê-ŋga.

Yisu ndê yom têŋ Pita

15 Ŋac seŋ gêŋ pacndê, goc Yisu sôm têŋ Saimon Pita, “Saimon, Jon ndê
atu. Am tac whiŋ aö ŋandô, hôc gêlêc lau dindec si atac whiŋ aö su, me?”

---

[m] **21:1** Taibirias - Bugictoŋ Galili-ŋga ndê ŋaê daŋ.

Ma iŋ sôm, “Aêc Pômdau! Am kêyalê bu aö atac whiŋ am.” Dec Yisu sôm,
“Bocdinaŋ lôm aneŋ domba.” 16 Ma Yisu ndac iŋ tiyham bu, “Saimon, Jon
ndê atu, am tac whiŋ aö ŋandô, me?” Ma iŋ ô yom ma sôm, “Aêc Pômdau,
am kêyalê bu aö atac whiŋ am.” Dec Yisu sôm, “Yob aneŋ domba.” 17 Ma
iŋ ndac tidim titö-ŋga, “Saimon, Jon ndê atu, am tac whiŋ aö ŋandô,
me?” Pita ndê ŋalôm ŋawapac bu Yisu ndac yom tigeŋ dinaŋ têŋ iŋ tidim
tö, ma iŋ sôm, “Pômdau, am kêyalê gêŋ hoŋ. Am kêyalê bu aö atac whiŋ
am kêlêc.” Goc Yisu sôm, “Lôm aneŋ domba. 18 Aö wasôm yom ŋandô
têŋ am. Têŋ ndoc am mbo balê, naŋ am kêmasaŋ daôm, ma kêsêlêŋ têŋ
gameŋ bocke naŋ am daôm atac whiŋ bu ndi. Tigeŋ tiŋambu, têŋ ndoc
am ti ŋamalac andô, naŋ am oc êmatôc amam, ma lau daŋ oc sêsô am
nem piŋkap dôŋ, ma sêwê am têŋ gameŋ naŋ am atac whiŋ dom bu ndi-
ŋga naŋ.” 19 Yisu sôm yom dinaŋ gwanaŋ pi Pita ndê mbac ndu ŋalêŋ, naŋ
oc po Anötö ndê waê sa. Ma Yisu gic têku yom ma sôm, “Êmkuc aö!”

Yisu lu ŋgacsêŋom naŋ iŋ atac whiŋ

20 Têŋ dinaŋ Pita kac dau kwi ma gêlic ŋgacsêŋom naŋ Yisu atac whiŋ
iŋ ŋandô, naŋ kêkuc iŋlu. (Iŋ ŋgac dinaŋ têŋ ndoc ŋac seŋ Pasowa, naŋ
ndöc gi paŋ Pômdau, ma ndac iŋ bu asa oc hoc iŋ asê.) 21 Têŋ ndoc Pita
gêlic iŋ, naŋ goc iŋ ndac Yisu, “Pômdau, ŋgac dê oc bocke?” 22 Ma Yisu
ô yom ma sôm, “Am êmkuc aö ma hêgo daôm pi iŋ dom. Aö bu wakêŋ
iŋ mbo tali e wambu wameŋ, naŋ aö neŋ gêŋ.” 23 Tiŋambu sêŋomi ŋatô
sêŋgô yom dau ŋawaê, ma ŋatô gauc gêm bu ŋgacsêŋom dinaŋ oc mbac
ndu dom. Magoc Yisu ndê yom hêganôŋ ŋgacsêŋom dau mbo tali-ŋga lec
dom. Iŋ sôm bu, “Aö bu wakêŋ iŋ mbo tali e wambu wameŋ, naŋ aö neŋ
gêŋ.”

Yom ndic bata-ŋga

24 Iŋ ŋgacsêŋom dau dinaŋ dec hoc yom hoŋ dindec asê, ma to sip
bapia dindec. Ma yac aŋyalê bu iŋ ndê yom iŋ yom ŋandô eŋ. 25 Yisu kôm
gêŋ daêsam ma daêsam andô naŋ ŋamiŋ yêc bapia dindec dom. Yac bu
aŋsahê bu ato yom sip bapia, pi gêŋ hoŋ naŋ Yisu kôm, mboe yom dau oc
nem bapia nom-ŋga hoŋ ahuc.

Aposel
si gweleŋ

Yom whê bapia dindec sa-ŋga

Luk to iŋ ndê buku tilu-ŋga dindec, ma gic têku yom naŋ iŋ to yêc iŋ ndê ŋawaê ŋayham. Alic yom ŋatô pi Luk yêc 'Yom whê Luk ndê ŋawaê ŋayham sa-ŋga.'

Yêc buku dindec, Luk to yom pi lêŋ naŋ ŋawaê ŋayham sa tiapa yêc gameŋ naŋ lau Rom-ŋga sem gôliŋ. Sêsam buku dindec bu 'Aposel si Gweleŋ,' magoc lau ŋatô sêsôm bu 'Ŋalau Dabuŋ ndê Gweleŋ.' Ŋahu bu gêŋ hoŋ naŋ aposel sêkôm, naŋ sêkôm ŋa Ŋalau dau ndê ŋaclai. Têŋ ndoc Yisu bu hu nom dindec siŋ ma mbu pi undambê ndi, naŋ sôm têŋ iŋ ndê lau bu sêhu malac Jerusalem siŋ dom, e sêtap mwasiŋ naŋ Anötö gic bata têŋ ŋac, naŋ sa. Yom dau hêganôŋ iŋ ndê Ŋalau Dabuŋ (1:4). Ma tiŋambu iŋ sôm têŋ ŋac bu sêhoc yom ŋandô asê pi iŋ yêc Jerusalem, ma yêc gameŋ Judia-ŋga ma gameŋ Samaria-ŋga, e yom dau sa têŋ nom ŋagameŋ hoŋ (1:8).

Luk whê sa bu lau aposel sêkôm gêŋ dalô daêsam bu puc ŋac si yom dôŋ, tu bu lau sêlic ti sêŋgô, ma sêkiŋ whiŋ Yisu-ŋga. Ma iŋ to yom daêsam pi Saul, naŋ tiŋambu sêsam bu Pol, ma pi ŋalêŋ naŋ Anötö gêm iŋ kwi, ma kêyaliŋ iŋ sa bu hoc ŋawaê ŋayham asê têŋ lau gameŋ apa-ŋga naŋ lau Israel dom.

Yisu gic bata Ŋalau Dabuŋ

1 [1] O Tiopilas, yêc aneŋ buku ŋamata-ŋga aö gato yom pi gêŋ hoŋ naŋ Yisu gic hu bu kôm ti kêdôhôŋ têŋ lau. [2-3] Aneŋ yom naŋ gato, naŋ meŋ têŋ bêc naŋ Anötö kôc iŋ su pi undambê gi. Iŋ hôc ŋandê ma mbac ndu su, ma tiŋambu tisa ma hoc dau asê têŋ lau †aposel naŋ iŋ kêyaliŋ ŋac sa su. Tôm bêc 40 iŋ mbo whiŋ ŋac ma tôc dau têŋ ŋac sêlic, e sêŋyalê pi ŋandô bu iŋ tisa ma mbo tali tiyham yom ŋandô. Têŋ ŋasawa dinaŋ Yisu whê yom sa têŋ ŋac pi †Anötö ndê gôliŋ ma pi gweleŋ naŋ bu sêkôm-ŋga, ma Ŋalau Dabuŋ puŋ yom dau dôŋ yêc ŋac si ŋalôm.

[4] Têŋ bêc daŋ iŋ gêŋ gêŋ mbo whiŋ ŋac, ma iŋ kêŋ yatu ŋac bocdec bu, "Mac ahu Jerusalem siŋ dom, magoc ahôŋ e atap mwasiŋ naŋ Damaŋ gic

The New Testament in Bukawa of Papua New Guinea; 1st ed. 2000, Lutheran Bible Translators Australia; web ed. 2013

bata bu kêŋ meŋ, naŋ sa. Aö gasôm yom pi mwasiŋ dau muŋ su. 5 Muŋ-
ŋga Jon kêku lau ŋa bu, magoc bêc meŋ kêpiŋ bu Anötö êŋku mac ŋa
Ŋalau Dabuŋ."
6 Têŋ têm daŋ Yisu mbo whiŋ ndê aposel, ma sêndac iŋ bocdec bu,
"Pômdau, bocke? Kwahic dec am oc êmgaho yac lau Israel-ŋga su yêc lau
Rom-ŋga si gôliŋ ŋapu, ma ti kiŋ ma nem gôliŋ yac, me mba?" 7 Ma iŋ
ô yom ma sôm, "Gêŋ bocke naŋ bu hôc asê lau Israel-ŋga, ma ŋatêm ti
ŋabêc, naŋ Damaŋ Anötö ti ŋadau ma kêyaliŋ sa su, ma iŋ oc tôc asê têŋ
mac dom. 8 Magoc têŋ ndoc Ŋalau Dabuŋ meŋ ma nem mac ahuc, dec oc
kêŋ ŋaclai têŋ mac, ma mac oc ahoc yom ŋandô asê pi aö yêc Jerusalem,
ma yêc gameŋ Judia-ŋga ma gameŋ Samaria-ŋga, e yom dau tiapa nem
nom ŋagameŋ hoŋ ahuc."

Yisu pi undambê gi

9 Yisu sôm yom dinaŋ su, goc Anötö kôc iŋ sa pi lôlôc gi e sôc dao
ŋalôm, dec sêlic iŋ apu. 10 Iŋ pi gi ma ŋac tatac umboŋ sêlhac, ma sep eŋ
ŋgac lu ti ŋakwê sêsêp sêmeŋ sêlhac sêwhiŋ ŋac. 11 Ma iŋlu sêsôm, "Mac
lauŋgac Galili-ŋga. Tu ake-ŋga dec alhac tamtac undambê? Kwahic dec
Anötö kôc Yisu su yêc mac, ma tiŋambu iŋ oc mbu meŋ tiyham ŋalêŋ
tigeŋ tôm naŋ alic iŋ pi gi."

Sêŋyaliŋ Matias sa ti aposel ô Judas su

12 Dinaŋ su, goc sêhu Lôc Olib siŋ ma sêmbu sêtêŋ Jerusalem si. Lôc
dau kalhac kêpiŋ Jerusalem, seŋ ŋasawa gitôm kilometa tigeŋ.[a] 13 Têŋ
ndoc sêhôc asê su, naŋ sêtêŋ ŋac si andu sêmbo-ŋga si, ma sêpi ŋalôm
ŋahô-ŋga si. Lau dau si ŋaê bocdec: Pita lu Jon, ma Jems lu Andru, Pilip
lu Tomas, ma Batolomeas lu Matyu, Alpayas atuŋgac naŋ ndê ŋaê Jems,
ma Saimon (naŋ sêsam bu 'Ŋgac †Selot'), ma Jems[b] atuŋgac Judas. 14 Yisu
dinda Maria, ti iŋ ndê asii, ma lauwhê ŋatô sêmbo sêwhiŋ ŋac. Ŋac hoŋ
sêpiŋ dau dôŋ ti ŋalôm tigeŋ, ma sêteŋ mbec sêwhiŋ dandi tôm bêc hoŋ.
15 Têŋ bêc daŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋga gitôm lau 120 sêkac sa sêmbo sêwhiŋ
dau. Ma Pita tisa kalhac ŋalhu, ma sôm, 16-17 "O asidôwai hac. Mac aŋyalê
Judas, ŋgac naŋ wê lau naŋ sêkôc Yisu dôŋ. Iŋ yac lau aposel 12 mba daŋ,
ma wêkaiŋ gweleŋ whiŋ yac. Muŋ-ŋga andô, Ŋalau Dabuŋ hoc yom asê sa
akêŋ Dawid whasuŋ, naŋ hêganôŋ Judas. Ma yom dau gic waê bu ŋandô sa."

---

[a] **1:12** Yom naŋ Luk to, naŋ sôm bu seŋ naŋ yêc Lôc Olib ma malac Jerusalem ŋasawa, naŋ gitôm seŋ †Sabat-ŋga daŋ. Lau andô Israel-ŋga sêmasaŋ ŋagôliŋ daêsam naŋ hêganôŋ yomsu bêc Sabat-ŋga, bu tôc asê gêŋ naŋ lau Israel-ŋga gitôm bu sêkôm têŋ bêc Sabat-ŋga, ma gêŋ bocke naŋ sêlic bu gweleŋ. Ŋagôliŋ Sabat-ŋga daŋ sôm bu lau sêtôm bu sêŋsêlêŋ sêsa seŋ ŋasawa gitôm kilometa tigeŋ têŋ bêc Sabat-ŋga. Lau bu sêŋsêlêŋ sêhôc gêlêc kilometa tigeŋ, dec ŋac oc sêsôm bu sêkôm gweleŋ, ma sêŋgilì yomsu Sabat-ŋga.
[b] **1:13** Luk to ŋaê Jems tidim tö, magoc ŋaê dau ŋgac tigeŋ ndê dom, ŋac lau tö.

18 (Tu Judas ndê mêtê sac hoc Yisu asê-ŋga, dec lau semlhi iŋ, ma iŋ
kôc ŋaôli dau ma gi gêmlhi nom daŋ. Yêc dinaŋ iŋ peŋ sip gi, e gambo
hôc kôc ma ŋatac wê. 19 Lau Jerusalem-ŋga sêŋgô ŋawaê, ma sêsam nom
dau yêc si awha-ŋga bu Akeldama, naŋ danem kwi bu 'Nom ti Dac.')
20 "Yom naŋ Dawid hoc asê pi Judas, naŋ sêto yêc Buku Wê-ŋga bocdec
bu, *'Iŋ ndê gameŋ tigasaŋ maŋ, ma lau daŋ oc sêmbo dom.'* Ma sêto daŋ
tiyham bocdec bu, *'Ŋamalac daŋ oc ti ŋgac bata ma kôc iŋ ndê gweleŋ ô iŋ
su.'* 21 Sêto yom dau yêc bocdinaŋ, dec aö gauc gêm bu yac taŋyaliŋ ŋgac
daŋ sa ô Judas su. Gauc nem lau hoŋ naŋ sêmbo sêwhiŋ yac tôm bêc hoŋ
naŋ Pômdau Yisu mbo yac ŋasawa. 22 Lau naŋ sêmbo têŋ Jon, Ŋgac Kêku
Lau-ŋga ndê têm e meŋ têŋ ndoc Yisu pi undambê gi. Yac taŋyaliŋ ŋac si
daŋ sa, bu hoc Yisu tisa ŋawaê asê whiŋ yac."
23 Goc sêŋyaliŋ ŋgac lu sa, daŋ ndê ŋaê Matias, ma daŋ ŋaê Josep, naŋ
sêsam iŋ ndê ŋaê daŋ bu Basabas, ma iŋ ndê ŋaê daŋ tiyham bu Justus.
24 Ma sêteŋ mbec bocdec b u, "O Pômdau. Am kêyalê ŋamalac hoŋ si
ŋalôm. Tôc ŋgac lu dau si asa naŋ am kêyaliŋ sa su, naŋ asê têŋ yac. 25 Iŋ
oc kôm gweleŋ naŋ am kêŋ sip lau aposel amba, naŋ Judas hu siŋ ma
kölhö têŋ gameŋ naŋ gic iŋ ŋawaê, naŋ gi." 26 Goc sêpuc gapoc e gi sip
Matias. Ma bocdinaŋ iŋ ti aposel daŋ whiŋ ŋac lau 11.

Ŋalau Dabuŋ sip meŋ

2 1 Têŋ Om †Pentikos ŋac hoŋ sêmbo sêwhiŋ dau. 2 Ma ŋagahô eŋ
ŋakêcsia gitôm mbu puc ŋadinda meŋ akêŋ undambê, ma gêm andu
naŋ ŋac sêndöc, naŋ ahuc. 3 Ma sêlic gêŋ gitôm yawahô meŋ ma whê dau
kôc-kôc, goc gi sac ŋac ŋagôlôŋ têŋtêŋ gitôm ya ŋa-êmbala. 4 Ma Ŋalau
Dabuŋ gêm ŋac hoŋ ahuc e sêsôm lau apa awha naŋ sêŋyalê muŋ su dom,
tôm Ŋalau Dabuŋ hôc ŋac awha sa.
5 Têŋ têm dinaŋ lau daêsam sêmbo Jerusalem, naŋ sêmeŋ akêŋ nom
ŋagameŋ hoŋ. Ŋac lau Israel-ŋga naŋ sem akiŋ Anötö ma sêtoc iŋ sa.
6 Ŋac sêŋgô lau naŋ Ŋalau Dabuŋ gêm ŋac ahuc, naŋ sêsôm ŋac awha
têŋtêŋ, goc sêsö ŋandô ma sêkac sa sêtigasuc. 7 Ŋac sêhêdaê ŋandô, ma
sêsôm têŋ dandi, "Aluê! Ŋac lau dê sêsôm yom sêmbo dê, naŋ lau Galili-
ŋga me? 8 Ma bocke dec daŋgô ŋac sêsôm yac awhaŋ têŋtêŋ, tôm dinaŋi
sêkôc yac ma dasôm? 9 Yac lau naŋ dambo dec, naŋ ameŋ a kêŋ Pata,
Midia ma Elam, ma akêŋ Mesopotemia, Judia, Kapadosia, Pontus ma Esia,
10-11 ma akêŋ Prigia ti Pampilia, Isip ma Libia kêpiŋ Sairin, ma akêŋ Krit
ma Arabia ma akêŋ malac Rom. Yac lau Israel-ŋga, ma lau apa naŋ sêŋkuc
lau Israel-ŋga si sakiŋ tu sênem akiŋ Anötö-ŋga. Bocke ma kwahic dec
daŋgô lau Galili-ŋga dindê sêsôm yom asê yêc yac dauŋ awhaŋ têŋtêŋ, pi
gêŋ dalô naŋ Anötö kôm!" 12 Gêŋ dau kôm ŋac sêhêdaê ti gauc gêm yom
daêsam, ma sêndac dandi, "Gêŋ dindec ŋahu bocke?" 13 Magoc lau ŋatô
sêsu lau aposel susu ma sêsôm, "Mboe sênôm wain ma kêŋiŋ ŋac."

Pita whê Ŋalau ndê gweleŋ sa

14 Têŋ dinaŋ Pita ti aposel 11 sêtisa ma iŋ hôc awha sa ma sôm têŋ
lau daêsam dinaŋ, “Mac lau Israel-ŋga ti mac hoŋ naŋ andöc Jerusalem.
Akêŋ daŋam ŋapep ma aö wawhê gêŋ dindec ŋahu sa têŋ mac. 15 Mac lau
ŋatô gauc gêm bu wain kêŋiŋ lau dindec, a? Aö wasôm têŋ mac bu mba!
Bu ac kwahic pi meŋ. 16 Magoc yom naŋ propet Joel to muŋ su, naŋ dec
ŋandô sa. 17 Joel to Anötö ndê yom dau bocdec bu:

> Tiŋambu aö wakêŋ aneŋ Ŋalau sip lau hoŋ si ŋalôm, e atômŋgaci ti
> atômwêi sêsôm yom asê sêtôm lau propet. Ŋalau oc kôm mac nem
> balêkoc wakuc tandô kaiŋ daŋ sa e sêlic gêŋ ŋagatu, ma Ŋalau
> dau oc suŋ mbê têŋ lau andô. 18 Têŋ têm dinaŋ aö wakêŋ aneŋ
> Ŋalau têŋ aneŋ lau akiŋ awhê ma ŋgac hoŋ. Ma ŋac oc sêsôm
> yom asê sêtôm propet. 19 Aö wakôm gêŋ dalô yêc umboŋ ma yêc
> nom bocdinaŋ, gêŋ dalô dac ti ya ma yawasu-ŋga. 20 Ac oc nem
> ganduc, ma ayô oc tikoc nditôm dac. Ma tiŋambu bêc atu oc meŋ
> sa, naŋ Pômdau mbu meŋ ti ŋawasi atu. 21 Ma têŋ dinaŋ lau hoŋ
> naŋ sêta Pômdau ndê ŋaê, naŋ Anötö oc nem ŋac si.” *[Joel 2:28-32]*

22 Goc Pita sôm, “Mac lau Israel-ŋga, aŋgô aneŋ yom dindec pi Yisu
Nasaret-ŋga. Iŋ ŋgac naŋ Anötö whê sa têŋ mac ŋa gêŋ dalô tidau-tidau.
Mac aŋyalê su, bu iŋ kôm gêŋ dau yêc mac aŋôm-ŋga. 23 Ma tu lêŋ naŋ
Anötö gauc gêm tidôŋ gwanaŋ su-ŋga, dec Judas hoc Yisu asê ma kêŋ iŋ
sip mac amam. Ma mac akêŋ iŋ têŋ lau Rom-ŋga naŋ sêsôc Anötö ndê
yomsu ŋapu dom, bu sêndic iŋ pi a gicso dau, dec tôm mac daôm ac iŋ
ndu. 24 Tigeŋ gitôm dom bu ŋaclai dambac ndu-ŋga ku iŋ dulu. Anötö
kôc iŋ ndê ŋandê mbac ndu-ŋga su yêc iŋ, ma uŋ iŋ sa akêŋ lau batê-ŋga.
25 Dawid to yom pi Yisu bocdec bu:

> Aö galic Pômdau kalhac aö aŋôŋ-ŋga ŋapaŋ. Aö oc wantitec dom, bu
> iŋ mbo aö amaŋ andô-ŋga. 26 Tu dinaŋ-ŋga dec aö atac ŋayham sa,
> ma gasôm yom ŋayham-ŋayham. Aö gauc gêm aneŋ ŋamlic, ma
> gakêŋ bataŋ 27 bu am oc tec aö wayêc sêhô ŋapaŋ dom. Mba! Am
> oc tec am nem ŋgac dabuŋ e iŋ ŋamlic tibalê dom. 28 Am tôc seŋ
> wandöc taŋli-ŋga asê têŋ aö, ma oc kêŋ aö walhac am aŋôm-ŋga
> ti atac ŋayham atu. *[BW 16:8-11]*

29 O asidôwai hac. Abaŋ Dawid sôm yom dinaŋ pi iŋ dau dom. Yac
taŋyalê bu iŋ mbac ndu su ma sêŋsuhuŋ iŋ. Ma iŋ ndê sêhô yêc gameŋ
dindec e meŋ têŋ kwahic dec. 30 Magoc Anötö gic bata têŋ iŋ bu kêŋ iŋ
ndê wakuc daŋ ndöc iŋ ndê pôŋ kiŋ-ŋga. Dawid dau kêyalê yom dinaŋ
tidôŋ, ŋahu bu iŋ propet daŋ. 31 Ma gêŋ naŋ oc hôc asê tiŋambu-ŋga, naŋ
iŋ kêyalê gwanaŋ su. Tu dinaŋ-ŋga iŋ sôm yom dinaŋ pi †Mesaya, ma
sôm bu Anötö oc tec iŋ yêc sêhô dom, ma iŋ ndê ŋamlic oc tibalê dom.
Mba! Mesaya tisa su. 32 Anötö uŋ Yisu sa mbo tali tiyham, ma iŋ ndê lau

yac alic su dec asôm asê. 33 Kwahic dec Anötö toc iŋ sa ndöc iŋ amba
andô-ŋga, ma iŋ kêŋ Ŋalau Dabuŋ têŋ yac tôm Damba gic bata. Gêŋ naŋ
mac alic ti aŋgô têŋ acsalô lec, naŋ Ŋalau dau ndê gweleŋ ŋa-ŋandô.
34 "Ma Dawid dau pi undambê gi dom, magoc iŋ to yom yêc bocdec bu,
'Anötö sôm têŋ aneŋ Pômdau, "Am ndöc aö amaŋ andô-ŋga 35 *e nditôm aö*
wakêŋ nem ŋacyo sêsôc am gahim ŋapu." ' 36 Iŋ to yom dau hêganôŋ Yisu.
Bocdinaŋ mac lau Israel-ŋga hoŋ aŋgô. Aŋyalê pi ŋandô, bu Yisu naŋ mac
ac iŋ ndu pi a gicso dau gi, naŋ Anötö toc iŋ sa ti Pômdau, ma tôc asê bu
iŋ Mesaya dau."
37 Pita ndê yom hoŋ dinaŋ kuŋ lau dau si ŋalôm ŋandô, dec sêsôm têŋ
iŋ ti lau aposel ŋatô bu, "O asidôwai, yac dec oc akôm bocke?" 38 Ma Pita
ô yom ma sôm, "Mac hoŋ anem nem ŋalôm kwi ma aliŋ saŋgu tu Yisu
Kilisi ndê ŋaê-ŋga, tu bu Anötö suc mac nem sac kwi-ŋga. Ma mac oc
akôc mwasiŋ naŋ Anötö gic bata, naŋ Ŋalau Dabuŋ dau. 39 Bu iŋ gic bata
Ŋalau Dabuŋ gic waê lau hoŋ naŋ Pômdau yac neŋ Anötö kêgalêm ŋac
sa. Gêŋ dau gic waê mac ti mac nem balêkoc, ma lau hoŋ naŋ kwahic dec
sêmbo ahê ma tiŋambu oc sêkêŋ whiŋ Yisu naŋ."
40 Tiŋambu Pita sôm yom daêsam ti gêm la ŋac, ma kac ŋac bocdec bu,
"Anem daôm kwi têŋ Anötö bu nem mac si, dec mac oc andiŋam awhiŋ
lau sac naŋ kwahic dec sêmbo nom, naŋ dom." 41 Ma têŋ bêc dau dinaŋ
lau naŋ sêkêŋ whiŋ sêti daêsam, bu lau gitôm 3,000 sêkôc Pita ndê yom
sa ma sêliŋ busaŋgu.

Lau sêkêŋ whiŋ-ŋga si lêŋ

42 Tôm bêc hoŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋga sêpiŋ dau dôŋ ti sêkêŋ daŋga yom
naŋ aposel sêndôhôŋ têŋ ŋac, ma ŋac sêteŋ mbec ti seŋ gêŋ sêwhiŋ dau.
43 Aposel sêkôm gêŋ atu-tu ti gêŋ dalô daêsam, e lau Jerusalem-ŋga hoŋ
sêhêdaê. 44 Lau hoŋ naŋ sêkêŋ whiŋ, naŋ sêndöc tigeŋ ma sêyob si gêŋ
hoŋ sêwhiŋ dau. 45 Ŋac si lau ŋatô bu sêpônda dau, dec asidôwai ŋatô oc
sêkêŋ si wapa ŋatô ti gêŋ têŋ lau semlhi, goc sic sam ŋa-awa bu sênem
lau naŋ sêpônda dau, naŋ sa. 46 Tôm bêc hoŋ sêkac dau sa sêmbo lôm
dabuŋ ŋabatêmndö, ma yêc ŋac si andu ŋac seŋ gêŋ sêwhiŋ dau ti atac
ŋayham, ma sêsôc Anötö ŋapu ti si ŋalôm sambuc. 47 Ŋac sêmpiŋ Anötö
ma lau hoŋ sêlic ŋac ŋayham dec sêtoc ŋac sa. Ma tôm bêc hoŋ Pômdau
kôm lau wakuc sêkêŋ whiŋ, dec kôm gôlôwac dabuŋ Jerusalem-ŋga
kêsôwec tiatu.

Pita kôm ŋgac bôliŋ ŋayham sa

3 1 Têŋ bêc daŋ Pita lu Jon sêŋsêlêŋ bu sêtêŋ lôm dabuŋ sêndi, têŋ
acgatu gitôm 3 kilok telha-ŋga, naŋ lau Israel si têm sêteŋ mbec-ŋga
daŋ. 2 Ma ŋgac daŋ mbo, naŋ dinda kôc iŋ tigahi tigoloŋ. Tôm bêc hoŋ
lau sêmbalaŋ iŋ si, sêkêŋ iŋ ndöc lôm dabuŋ ŋagameŋ kêpiŋ gatam daŋ

naŋ sêsam bu Gatam Ŋayham, ma iŋ teŋ gêŋ têŋ lau naŋ sêsôc sêsa. 3 Têŋ
ndoc iŋ gêlic Pita lu Jon sêmeŋ bu sêsôc sêndi, naŋ iŋ teŋ mone têŋ iŋlu.
4 Pita lu Jon tahê iŋ, ma Pita sôm têŋ iŋ, "Tamhê alu." 5 Dec ŋgac dau
tahê iŋlu, ma kêŋ bata bu oc sêkêŋ gêŋ têŋ iŋ. 6 Goc Pita sôm têŋ iŋ, "Aö
neŋ awa silba me gol bu wakêŋ têŋ am-ŋga mbasi, magoc gêŋ naŋ yêc aö,
naŋ oc wakêŋ. Tu Yisu Kilisi Nasaret-ŋga ndê ŋaê-ŋga aö wasôm têŋ am
bu êmsêlêŋ!" 7 Ma Pita kêm iŋ têŋ amba andô-ŋga, keŋ iŋ sa, ma ŋagahô
ŋambwa iŋ ndê hapa ti hagwam ŋayham sa. 8 Iŋ pwê gi kalhac e kêsêlêŋ,
goc sôc lôm dabuŋ ŋabatêmndö whiŋ iŋlu gi. Ma iŋ kêsêlêŋ ti pwê-pwê
ma kêpiŋ Anötö. 9 Lau hoŋ naŋ sêlic iŋ kêsêlêŋ ti kêpiŋ Anötö, 10 naŋ
sêŋyalê bu iŋ ŋgac teŋ gêŋ-ŋga naŋ muŋ-ŋga ndöc lôm dabuŋ ŋasactô yêc
gatam naŋ sêsam bu Gatam Ŋayham. Ma sêhêdaê ti sêseŋ amba ŋandô tu
iŋ ŋayham sa-ŋga.

Pita gêm mêtê mbo lôm dabuŋ ŋabatêmndö

11 Pita lu Jon sêlhac lôm dabuŋ ŋabatêmndö yêc gameŋ naŋ sêsam bu
Solomon ndê Batêm, ma ŋgac teŋ gêŋ-ŋga dau sap iŋlu dôŋ ŋapaŋ. Ma
lau hoŋ naŋ sêlic gêŋ dau sêsö, ma sênti sêtêŋ iŋlu si. 12 Pita tahê ŋac
ma sôm, "Mac lau Israel-ŋga! Tu sake-ŋga mac asö tu gêŋ dindec-ŋga ma
tamhê alu ŋaŋga? Mac gauc gêm bocke? Alu mba ŋaclai ti mêtê gitêŋ
dec kôm iŋ ŋgac dinaŋ ŋayham sa ma kêsêlêŋ, a? Wasôm têŋ mac, mba!
13 Abraham lu Aisak ma Jakob si Anötö, yac neŋ abaŋi si Anötö, kôm
gêŋ dindec tu bu po iŋ ndê ŋgac akiŋ Yisu ndê waê sa. Mac daôm akêŋ
iŋ sip lau Rom-ŋga amba bu sêndic iŋ ndu. Pailot dau gauc gêm tidôŋ
bu êŋgapwêc Yisu su, magoc mac atôc asê têŋ Pailot bu mac atec Yisu.
14 Iŋ ŋgac dabuŋ ti gitêŋ, magoc mac atec iŋ, ma ateŋ Pailot bu êŋgapwêc
ŋgac naŋ gic ŋamalac ndu, naŋ su têŋ mac. 15 Magoc ŋgac naŋ ti yac
neŋ dandöc taŋli-ŋga ŋahu, naŋ mac ac iŋ ndu. Tigeŋ Anötö uŋ iŋ sa
akêŋ lau batê-ŋga. Yac alic iŋ tisa su, dec asôm asê bu yomandô. 16 Alic
ŋgac dindec. Mac aŋyalê bu muŋ-ŋga iŋ ŋgac bôliŋ. Kwahic dec iŋ gahi
ŋayham sa tu Yisu ndê ŋaê-ŋga, ŋaê naŋ yac akêŋ whiŋ. Yomandô! Iŋ
ŋayham sa sambuc tu Yisu ndê ŋaê-ŋga ma tu yac akêŋ whiŋ Yisu-ŋga.
17 "O asidôwai hac! Aö kayalê su bu mac ti nem lau bata Israel-ŋga nem
gauc sa pi Yisu ndê ŋahu dom, dec mac ac iŋ ndu. 18 Magoc lau propet
hoŋ sêhoc Anötö ndê yom asê gwanaŋ su, bu iŋ ndê Mesaya oc hôc
ŋandê. Ma kwahic dec ŋac si yom dau ŋandô sa pi gêŋ naŋ mac akôm.
19 Tu dinaŋ-ŋga dec wasôm têŋ mac bu apu daôm ma anem daôm kwi. Ma
bocdinaŋ dec Anötö oc suc mac nem sac kwi. 20 Ma Pômdau ndê mwasiŋ
oc puc mac nem gatôm dôŋ. Ma Anötö oc kêŋ Mesaya naŋ iŋ kêyaliŋ sa
gwanaŋ su, naŋ Yisu dau, naŋ mbu têŋ mac meŋ. 21 Iŋ oc mbo undambê
e tôm Anötö kôm gêŋ hoŋ tiwakuc tiyham, tôm iŋ hoc asê muŋ-ŋga ŋa iŋ
ndê propet dabuŋ hoŋ whasuŋ. 22 Bu Moses to yom bocdec bu, '*Pômdau*

mac nem Anötö, oc êŋyaliŋ ŋgac daŋ sa yêc lau Israel-ŋga, bu ti mac nem
propet nditôm aö dauŋ. Ma yom hoŋ naŋ iŋ sôm, naŋ mac asôc ŋapu maŋ.
23 *Lau naŋ sêkêŋ daŋga propet dinaŋ ndê yom dom, naŋ Anötö oc tiŋ ŋac su*
yêc iŋ ndê lau ŋatoŋ.' 24 Moses to yom dinaŋ, ma Samuel ti propet hoŋ
naŋ sêŋkuc iŋ, naŋ sêhoc yom asê gwanaŋ su pi gêŋ naŋ hôc asê têŋ têm
dindec. 25 Yom naŋ lau propet sêhoc asê têŋ abaŋi, naŋ mac atap ŋa-
ŋandô sa su. Ma pwac naŋ Anötö kêmatiŋ whiŋ abaŋi, naŋ bocdinaŋ. Bu
Anötö sôm têŋ Abraham bu, *'Lau nom-ŋga hoŋ oc sêtap mbec ŋamwasiŋ sa*
yêc am nem wakuc.' 26 Ma kwahic dec Anötö kêŋ ndê ŋgac akiŋ-ŋga meŋ.
Iŋ têŋ mac lau Israel-ŋga muŋ, bu nem mac kwi ma ahu nem mêtê sac
siŋ. Ma mac bu akôm bocdinaŋ, dec oc atap iŋ ndê mbec ŋamwasiŋ sa."

Sêkêŋ Pita lu Jon sêndöc gapocwalô

4 1 Pita lu Jon sêsôm yom têŋ lau sêmbo, ma lau †dabuŋ-siga ti lau siŋ
sêyob lôm dabuŋ-ŋga si ŋgac bata, ma lau †Sadiusi ŋatô sêtêŋ iŋlu
si. 2 Ŋac sêŋgô bu Pita lu Jon sêndôhôŋ lau ma sêsôm têŋ ŋac bu Yisu tisa
su, ma bu iŋ ti lau si ŋahu sêtisa akêŋ lau batê-ŋga. Ma iŋlu si yom dau
kôm ŋac atac ŋandê. 3 Tu dinaŋ-ŋga sêkôc iŋlu dôŋ, tigeŋ ŋasec sa su, dec
sêŋlahi iŋlu ahuc bu sêndöc e bêbêc. 4 Magoc lau daêsam naŋ sêŋgô yom
naŋ Pita lu Jon sêsôm, naŋ sêkêŋ whiŋ yom dau. Ŋac lau dau si lauŋgac
ŋambwa si namba gitôm 5,000.

5 Galaŋsê bêbêc lau bata ma lau andô ti lau naŋ sêndôhôŋ yomsu sêkac
sa yêc Jerusalem. 6 Ma †dabuŋsiga ŋamata-ŋga Anas, ma Kayapas lu Jon
ma Aleksanda ti lau ŋatô yêc dabuŋsiga ŋamata-ŋga ndê gôlôwac, naŋ
sêmbo sêwhiŋ ŋac. 7 Sêkôc Pita lu Jon sêmeŋ sêlhac ŋac aŋgô-ŋga, goc
sêŋsu iŋlu bocdec bu, "Amlu akôm gêŋ dindec am asa aŋgô, me akôc asa
ndê ŋaclai dec akôm?" 8 Têŋ dinaŋ Ŋalau Dabuŋ gêm Pita ahuc, dec sôm
têŋ ŋac bu, "O mac lau bata ti lau andô Israel-ŋga! 9 Kwahic dec mac bu
aŋsu alu pi mwasiŋ naŋ akôm têŋ ŋgac bôliŋ dindec. Ma andac alu pi lêŋ
iŋ ŋayham sa-ŋga. 10 Mac lau bata, ti mac lau Israel-ŋga hoŋ aŋgô! Ŋgac
dindec kalhac mac aŋôm-ŋga, naŋ ŋamlic ŋayham sa su tu Yisu Kilisi ndê
ŋaê-ŋga. Iŋ ŋgac Nasaret-ŋga naŋ mac ac iŋ ndu pi a gicso dau. Magoc
Anötö uŋ iŋ sa akêŋ lau batê-ŋga ma mbo tali tiyham. 11 Sêto yom pi Yisu
naŋ yêc bocdec bu, *'Hoc naŋ mac lau akwê andu-ŋga alic sac ma atec ndöc,*
naŋ kwahic dec ti hoc ŋamata-ŋga yêc andu dau.' 12 Aŋgô! Seŋ tigeŋ yêc bu
yac lau nom-ŋga datap Anötö ndê mwasiŋ nem yac si-ŋga sa, naŋ datap
sa tu Yisu ndê ŋaê-ŋ ga. Ŋaê daŋ yêc naŋ gitôm bu nem yac si-ŋga yêc
dom. Mba andô!"

13 Lau bata sêŋgô yom dinaŋ, ma sêŋyalê bu Pita lu Jon sêsôc lôm
mêtê-ŋga daŋ dom, magoc sêŋyalê bu muŋ-ŋga iŋlu sêmbo sêwhiŋ Yisu
ŋapaŋ. Ma ŋac sêhêdaê bu iŋlu sêô lau si yom ti atac pa su. 14 Magoc ŋgac
bôliŋ naŋ ŋamlic ŋayham sa, naŋ kalhac whiŋ iŋlu, ma tu dinaŋ-ŋga ŋac

si yom mba bu sêsôm. 15 Bocdinaŋ sic atu iŋlu bu sêhu ŋac lau †Sanedrin-
ŋga siŋ ma sêkêŋ ŋasawa têŋ ŋac bu sêsôm yom pi iŋlu. 16 Goc sêsôm têŋ
dau bu, “Yac oc dakôm sake têŋ ŋgac lu dindê? Lau Jerusalem-ŋga hoŋ
sêlic gêŋ dalô atu naŋ iŋlu sêkôm su, ma yac oc dasêc ahuc nditôm dom.
17 Lau hoŋ bu sêŋgô ŋawaê pi gêŋ dindec, dec oc yham dom. Bocdinaŋ
dakêŋ yao ŋaŋga têŋ iŋlu, bu sêsôm yom pi Yisu ma sêsam iŋ ndê ŋaê têŋ
lau tiyham dom.”

18 Goc sêmbwêc iŋlu sêmbu sêmeŋ, ma sic yao iŋlu bu sêsôm yom ti
sêndôhôŋ lau tu Yisu ndê ŋaê-ŋga tiyham dom. 19 Magoc Pita lu Jon sêô
ŋac awha bocdec bu, “Mac gauc gêm bocke? Oc solop yêc Anötö aŋgô-ŋga
bu alu asôc mac nem yom ŋapu, ma daŋaŋ wambu Anötö dom, a? 20 Mba!
Alu atôm dom bu aŋgapic whaŋsuŋ tu gêŋ naŋ alic ti aŋgô-ŋga.”

21-22 Lau bata sic yomsu iŋlu tiyham, goc sêkêŋ iŋlu sêsa si. Ŋac sêtôm
dom bu sêtap lêŋ sêmatôc iŋlu-ŋga daŋ sa. Ŋahu bu lau hoŋ sêmpiŋ
Anötö tu iŋ kôm ŋgac naŋ ndöc bôliŋ yala daêsam su, naŋ ŋayham sa. Bu
ŋgac dau ndöc bôliŋ ŋapaŋ e ndê yala gi tap 40 sa.

Lau sêkêŋ whiŋ-ŋga sêteŋ mbec

23 Sêŋgapwêc Pita lu Jon su, ma iŋlu sêmbu sêtêŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋ
ga si, ma sic miŋ yom naŋ †dabuŋ-siga atu-tu ti lau bata sêsôm têŋ
iŋlu. 24 Sêŋgô su, goc ŋac hoŋ sêteŋ mbec têŋ Anötö bocdec, “O Ŋaclai
Ŋadau Pômdau, am naŋ kêŋ undambê ti nom ma gwêc ti gêŋ hoŋ naŋ
sêmbo ŋalôm. 25 Am daôm kêŋ Ŋalau Dabuŋ hôc abaŋ Dawid awha sa
ma iŋ sôm, *‘Tu sake-ŋga lau nom-ŋga sêli dau sa ma sêkic yom naŋ ŋandô
mba?* 26 *Ma kiŋ ti gôliŋwaga sêkac dau sa ma sêmatiŋ yom pitigeŋ bu sêseŋ
Pômdau lu Mesaya naŋ iŋ kêyaliŋ sa, naŋ su.’* 27 Dawid ndê yom dau ŋandô
sa yêc malac atu dindec. Bu †Herod lu Pontias Pailot, ma lau siŋ gameŋ
apa-ŋga, ma lau bata Israel-ŋga sêkêŋ si gauc pitigeŋ bu sêseŋ am nem
ŋgac akiŋ-ŋga dabuŋ Yisu naŋ am kêyaliŋ iŋ sa ti Mesaya, naŋ su. 28 Gêŋ
naŋ am, Ŋaclai Ŋadau gauc gêm tidôŋ su, naŋ dec sêkôm ŋandô sa. 29 O
Pômdau, lau dinaŋ sêsôm yom daêsam bu sêlhac yac ahuc. Magoc yac
ateŋ am bu puc yac dôŋ bu ahoc am nem mêtê asê ti atac pa su. 30 Kêŋ
nem ŋaclai têŋ yac bu akôm am nem gweleŋ ma akôm lau gêmbac
ŋayham sa, ma akôm gêŋ dalô tidau-tidau tu am nem ŋgac akiŋ-ŋga
dabuŋ Yisu ndê ŋaê-ŋga.”

31 Sêteŋ mbec dinaŋ su, goc gameŋ naŋ sêkac sa sêndöc naŋ kêwic dau.
Ma Ŋalau Dabuŋ gêm ŋac hoŋ ahuc, ma ŋac sic hu sêsôm Anötö ndê mêtê
asê ti atac pa su.

Lau sêkêŋ whiŋ-ŋga sêwêkaiŋ gêŋ toŋ tigeŋ

32 Lau sêkêŋ whiŋ-ŋga hoŋ sêkêŋ si ŋalôm ti gauc pitigeŋ. Ma ŋac si
daŋ gêlic ndê gêŋ tôm iŋ dau ndê dom. Hoŋ sêwêkaiŋ gêŋ toŋ tigeŋ.

33 Lau aposel sêhoc Pômdau Yisu tisa ŋawaê asê ti ŋaclai eŋ, ma Anötö
ndê mwasiŋ kêsalê ŋac hoŋ ahuc sambuc. 34 Ŋac si daŋ pônda dau tu gêŋ
daŋ-ŋga dom. Ŋahu bu lau naŋ sêwêkaiŋ nom me andu, naŋ sêkêŋ si gêŋ
têŋ lau semlhi. Goc sêkôc ŋa-awa sa si, 35 ma sêkêŋ têŋ aposel sêyob. Ma
lau aposel sic sam gêŋ dau têŋ lau sêpônda dau-ŋga tôm gi.
36 Ma ŋgac daŋ mbo, naŋ meŋ akêŋ nduc Saipras. Iŋ †Liwai ndê wakuc
daŋ, ma iŋ ndê ŋaê Josep. Magoc aposel sêsam iŋ bu Banabas, naŋ
danem kwi bu ŋgac puc lau dôŋ-ŋga. 37 Ŋgac dau ndê nom daŋ y êc, dec
kêŋ têŋ lau semlhi, ma kôc ŋa-awa meŋ kêŋ têŋ lau aposel.

Ananias lu Sapaira

5 1 Ŋgac daŋ ŋaê Ananias lu iŋ nawhê Sapaira sêmbo, ma iŋlu sêkêŋ si
nom daŋ têŋ lau semlhi. 2 Nom dau ŋa-awa daŋga Ananias kêgamiŋ
yêc iŋ-ŋga, ma iŋ nawhê Sapaira kêyalê. Ma ŋadaŋga naŋ Ananias kêŋ
têŋ lau aposel, ma kêsau bu nom dau ŋaôli sambuc dinaŋ. 3 Têŋ ndoc
Pita gêlic awa dau, naŋ sôm têŋ iŋ bu, "Ananias, bocke dec Sadaŋ gêm
am nem ŋalôm ahuc e am gauc gêm bu êŋsau Ŋalau Dabuŋ, ma kêgamiŋ
nom ŋa-awa ŋatô yêc am-ŋga? 4 Muŋ-ŋga am daôm ti ŋadau nem nom,
ma têŋ ndoc am kêŋ têŋ lau semlhi su, naŋ am ti ŋadau ŋa-awa dau
bocdinaŋ. Magoc am kêŋ ŋadaŋga têŋ yac ma kêsau bu nom dau ŋaôli
sambuc dinaŋ. Bocke dec am gauc gêm bu kôm gêŋ boc-dinaŋ? Am
kêsau ŋamalac dom, am kêsau Anötö goc." 5 Têŋ têm Ananias ŋgô yom
dinaŋ, dec iŋ hu dau sip nom gi ma mbac ndu yêc. Ma lau hoŋ naŋ sêŋgô
gêŋ dau ŋawaê, naŋ sêtöc dau ŋandô. 6 Lau batac ŋatô sêtêŋ Ananias si,
sêmpaŋ iŋ ndê ŋamlaŋ ahuc ma sêkôc sa si sêŋsuhuŋ.
7 Ŋasawa gitôm acgatu tö giŋga su, goc ŋgac dau nawhê meŋ ma gêm
gauc gêŋ naŋ kôm iŋ nakweŋ. 8 Ma Pita tôc mone dau têŋ iŋ, goc ndac,
"Lau semlhi amlu nam akweŋ nem nom daŋ, ma ŋaôli dau dindec, me?"
Ma awhê dau sôm bu, "Aêc, gêŋ dau dindec." 9 Dec Pita sôm, "Bocke dec
amlu nem ŋalôm pitigeŋ bu aŋsahê Pômdau ndê Ŋalau? Lic su naŋ, lau
naŋ sêŋsuhuŋ nam akweŋ dec kwahic sêlhac andu ŋasactô, bu sêmbalaŋ
am sa ndi whiŋ." 10 Ma ŋagahô ŋambwa awhê dau ku sa yêc Pita gahi-
ŋga ma mbac ndu. Ma lau batac sêsôc si ma sêlic bu iŋ mbac ndu su, dec
sêkôc iŋ sa si ma sêŋsuhuŋ iŋ whiŋ nakweŋ. 11 Ma lau sêkêŋ whiŋ-ŋga
hoŋ, ti lau ŋatô naŋ sêŋgô gêŋ dau ŋawaê, naŋ hoŋ sêsö ma sêtöc dau
ŋandô.

Aposel sêkôm gêŋ dalô daêsam

12 Têŋ ŋasawa dinaŋ lau aposel sêkôm gêŋ dalô ti gêŋ atu-tu daêsam
yêc lau sêkêŋ whiŋ-ŋga si toŋ ŋalôm. Ma lau sêkêŋ whiŋ-ŋga êlêmê sêkac
dau sa sêmbo lôm dabuŋ yêc gameŋ naŋ lau sêsam bu Solomon ndê
Batêm. 13 Lau hoŋ sêlic ŋac ŋayham ma sêtoc ŋac sa, tigeŋ tu lau bata

Israel-ŋga dec sêtöc dau bu sêlhac sêwhiŋ ŋac. 14 Magoc lauŋgac ti lauwhê
daêsam sic hu sêkêŋ whiŋ Pômdau, dec lau sêkêŋ whiŋ-ŋga si namba
kêsôwec tiatu ŋapaŋ. 15 Tu gêŋ atu-tu naŋ lau aposel sêkôm-ŋga, dec lau
sêhoŋ si lau gêmbac sêsa malac lôm sêmeŋ ma sêkêŋ ŋac sêyêc sac ti
mbô. Ŋac sêkêŋ bata bu Pita oc êŋsêlêŋ meŋ ma êmasec lau gêmbac me
mboe ac kêŋ iŋ ndê gatu nem ayuŋ lau gêmbac ma kôm ŋac ŋayham sa.
16 Ma lau daêsam akêŋ malac naŋ sêyêc Jerusalem ŋamakê, naŋ sêhoŋ
lau gêmbac ti lau naŋ ŋalau sac sêkôm ŋac sêtisac, naŋ sêmeŋ ma lau
aposel sêkôm ŋac hoŋ ŋayham sa.

Sêkêŋ aposel sêndöc gapocwalô tiyham

17 Têŋ dinaŋ dabuŋsiga ŋamata-ŋga ti iŋ ndê lau hoŋ akêŋ Sadiusi si toŋ
sem lêmuŋ lau aposel ŋandô. 18 Tu dinaŋ-ŋga dec sêkôc ŋac dôŋ ma sêkêŋ
ŋac sêndöc gapocwalô. 19 Tigeŋ têŋ ôbwêc Pômdau ndê aŋela gêlêc andu
gapocwalô-ŋga ŋagatam su ma wê ŋac sêsa si. 20 Ma iŋ sôm têŋ ŋac bu,
"Andi alhac lôm dabuŋ ŋabatêmndö, ma ahoc yom asê timala eŋ têŋ lau,
pi lau sêkêŋ whiŋ-ŋga si lêŋ wakuc." 21 Sêŋgô aŋela ndê yom dinaŋ su,
dec bêbêc ganduc sêtêŋ lôm dabuŋ si ma sic hu sêndôhôŋ lau.

Têŋ ndoc dinaŋ dabuŋsiga ŋamata-ŋga ti iŋ ndê lau sêmbwêc lau bata
Sanedrin-ŋga hoŋ sa sêpitigeŋ bu sêmatôc aposel si yom. Goc sêŋkiŋ lau
ŋatô sêtêŋ gapocwalô si bu sêkôc lau aposel sa sêmeŋ. 22 Magoc têŋ ndoc
lau dau sêhôc asê gapocwalô, naŋ sêlic bu aposel aŋgô mba. Goc sêmbu
si ma sêsôm bu, 23 "Yac a alic bu sêŋlahi gatam ahuc ŋapep ma lau sêyob
gatam sêlhac. Dec yac alêc gatam su magoc alic bu ŋac sêndöc dom."
24 Lau siŋ sêyob lôm dabuŋ-ŋga si ŋgac bata, ma dabuŋsiga atu-tu sêŋgô
yom dau e sêpônda gauc. 25 Sêhê gauc sêmbo ma ŋgac daŋ meŋ ma sôm
têŋ ŋac bu, "Alic su naŋ! Lauŋgac naŋ mac akêŋ ŋac sêndöc gapocwalô,
naŋ kwahic dec sêlhac lôm dabuŋ ŋamakê ma sêndôhôŋ lau sêmbo."
26 Goc lau siŋ-ŋga naŋ sêyob lôm dabuŋ ti ŋac si ŋgac bata sêtêŋ lôm
dabuŋ si, ma sêkôc aposel sa sêmeŋ. Ŋac sêwê ŋac malô ma sêŋsahic ŋac
dom, ŋahu bu sêtöc dau bu lau naŋ sêtoc aposel sa, naŋ oc sêtuc ŋac ŋa
hoc. 27 Sêwê aposel sêmeŋ ma sêkêŋ ŋac sêlhac lau Sanedrin-ŋga aŋgô-
ŋga bu dabuŋsiga ŋamata-ŋga êŋsu ŋac. 28 Iŋ sôm têŋ ŋac bu, "Y ac ac
yao mac ŋaŋga bu andôhôŋ lau pi ŋgac dinaŋ ma asôm iŋ ndê ŋaê asê
tiyham dom. Magoc mac nem yom pi iŋ gêm Jerusalem ahuc su. Mac bu
ahê ŋamalac dinaŋ ndê dac meŋ pi yac, a?"

29 Dec Pita ti aposel sêô iŋ awha ma sêsôm bu, "Yac daŋaŋ wambu
Anötö ndê yom hôc gêlêc ŋamalac si yom su, ac ŋawaê. 30 Mac daôm ac
Yisu ndu pi a, tigeŋ abaŋi si Anötö uŋ iŋ sa mbo tali tiyham. 31 Ma Anötö
toc iŋ sa ma kêŋ iŋ ndöc iŋ ndê andô-ŋga ti Kiŋ, ma ti Ŋadau Nem Lau
Si-ŋga. Iŋ kôm bocdinaŋ, ŋahu bu iŋ bu kêŋ ŋasawa têŋ lau Israel-ŋga bu
sêkac si ŋalôm kwi, dec iŋ oc suc ŋac si sac kwi. 32 Yom dinaŋ yac alic

ŋandô su, dec asôm asê. Ma Ŋalau Dabuŋ puŋ yom dau dôŋ bocdinaŋ. Iŋ
Ŋalau naŋ Anötö kêŋ têŋ lau naŋ daŋga wambu iŋ ŋapep.”
33 Lau bata Israel-ŋga dinaŋ sêŋgô aposel si yom dau e gêli ŋac ŋalôm
sa sac andô, ma ŋac tac whiŋ bu sêndic aposel ndu. 34 Tigeŋ lau Sanedrin-
ŋga si ŋgac bata daŋ tisa bu lhac ŋac ahuc. Iŋ Palêsai daŋ ŋaê Gamaliel,
naŋ kêdôhôŋ yomsu, ma lau hoŋ sêtoc iŋ sa. Iŋ gic atu yom bu sêkêŋ
aposel sêsa awê sêndi sêmbo ŋasawa sauŋ. 35 Goc iŋ sôm têŋ lau bata hoŋ,
“Mac lau Israel-ŋga, akôc gauc ŋapep pi gêŋ naŋ mac bu akôm têŋ lau
dinaŋ. 36 Gauc nem Teudas, ŋgac naŋ ŋasawa apê gi su toc dau sa bu ŋgac
tiwaê. Magoc lau siŋ Rom-ŋga sic iŋ ndu, ma lau 400 naŋ sêmbo sêwhiŋ
iŋ, naŋ sêmbulu ŋac sêlhö têŋtêŋ si. Ma iŋ ndê gweleŋ hoŋ hê su. 37 Ma
têŋ têm sêsê lau sa tu bu sênemlhi takis-ŋga, naŋ ŋgac Galili-ŋga daŋ ŋaê
Judas tisa. Iŋ gêli lau toŋ daŋ sa bu sêkêŋ kisa lau Rom-ŋga. Magoc iŋ
giŋga bocdinaŋ, ma iŋ ndê lau hoŋ sêlhö têŋtêŋ. 38 Bocdinaŋ kwahic dec
aö b u wasôm aneŋ ŋalôm asê têŋ mac. Ahu lau aposel dindê siŋ ma akêŋ
ŋac sêlhö sêndi. Ŋac si gweleŋ bu meŋ akêŋ ŋamalac ŋambwa si, gitôm
Teudas lu Judas si gweleŋ, dec oc tôm dom bu nem ŋandô. 39 Tigeŋ ŋac si
gweleŋ bu meŋ akêŋ Anötö ndê, dec oc atôm dom bu alhac ŋac ahuc. Ma
mac bu akêŋ kisa ŋac, dec mac oc akêŋ kisa Anötö dau.”
40 Lau bata hoŋ sêŋgô iŋ ndê yom ma sêsôc ŋapu. Ŋac sêmbwêc aposel
sêsôc sêmeŋ ma sêkêŋ lau siŋ-ŋga sêhi ŋac ŋa sö. Ma sêkêŋ yao bu sênem
mêtê pi Yisu tiyham dom, goc sêkêŋ ŋac sêsa si. 41 Aposel sêhu lau bata
Sanedrin-ŋga siŋ, ma sêsa si ti atac ŋayham atu. Ŋahu bu Anötö kêŋ ŋac
sêhôc ŋawapac ti ŋandê tu Yisu ndê ŋaê-ŋga, dec toc ŋac sa. 42 Ma tôm
bêc hoŋ sêndôhôŋ lau sêmbo lôm dabuŋ ŋabatêmndö, ma sêndôhôŋ lau
sêlom-sêlom andu. Ma sêhoc ŋawaê ŋayham asê ŋapaŋ ma sêsôm bu Yisu
iŋ Mesaya dau.

Sêŋyaliŋ lau 7 sa bu sêndic sam gêŋ daneŋ-ŋga

6 1 Lau sêkêŋ whiŋ Yisu-ŋga si toŋ kêsôwec ŋapaŋ. Magoc têŋ têm
dinaŋ ŋawapac daŋ hôc asê. Yêc toŋ dau ŋalôm lau Israel-ŋga naŋ
sêsôm lau Grik awha, naŋ sêtucdiŋ lau Israel-ŋga naŋ sêsôm Yom †Hibru.
Ŋahu bu tôm bêc hoŋ lau sic sam gêŋ daneŋ-ŋga têŋ lau naŋ sêpônda
dau, magoc tandô toŋ lauwhê sawa naŋ sêsôm Yom Grik. 2 Tu dinaŋ-
ŋga aposel 12 sêmbwêc lau sêkêŋ whiŋ-ŋga hoŋ sêpitigeŋ, ma sêsôm,
“Yham dom bu yac ahu Anötö ndê gweleŋ ŋawaê ŋayham-ŋga siŋ tu ayob
gweleŋ andic sam gêŋ-ŋga. 3 Bocdinaŋ asidôwai, aŋyaliŋ lauŋgac 7 sa
yêc toŋ dindec ŋalôm, naŋ lau tigauc ma Ŋalau Dabuŋ gêm ŋac ahuc. Ma
lau dinaŋ yac oc dakêŋ ŋac sêyob gweleŋ dindec. 4 Ma yac dauŋ oc akôm
gweleŋ anem mêtê ti ateŋ mbec-ŋga ŋapaŋ.”
5 Lau hoŋ sêŋgô ŋac si gauc dinaŋ ma sêlic ŋayham. Bocdinaŋ ŋac
sêŋyaliŋ lau 7 sa, naŋ si ŋaê bocdec. Steven, iŋ ŋgac naŋ Ŋalau Dabuŋ

gêm iŋ ahuc ma kêŋ whiŋ ŋaŋga, ma Pilip, Prokoras, Nikanor, Timon, Pamenas, ma Nikolas naŋ ndê malachu Antiok. Nikolas iŋ ŋgac Israel-ŋga dom, magoc muŋ-ŋga iŋ gêm dau kwi ma gêm akiŋ Anötö kêkuc lau Israel-ŋga si sakiŋ akwa. 6 Ŋac sêkêŋ lau 7 dau sêlhac aposel aŋgô-ŋga, ma aposel sêteŋ mbec ma sêkêŋ amba sac ŋac.

7 Têŋ ŋasawa dinaŋ Anötö ndê mêtê tiapa, ma lau Jerusalem-ŋga daêsam sêkêŋ whiŋ Yisu. Ma dabuŋsiga Israel-ŋga daêsam sêkêŋ whiŋ bocdinaŋ.

Sêkôc Steven dôŋ

8 Steven iŋ ŋgac naŋ Anötö ndê mwasiŋ ti ŋaclai gêm iŋ ahuc, ma kôm gêŋ atu-atu ti gêŋ dalô mbo lau ŋalôm. 9 Magoc lau akêŋ lau Israel-ŋga si toŋ daŋ sic hu sêkêŋ kisa iŋ. Ŋac lau dinaŋ sêmeŋ akêŋ malac Sairin ti Aleksandria ma akêŋ gameŋ Silisia ti Esia-ŋga. Muŋ-ŋga ŋac lau akiŋ ŋambwa, magoc tiŋambu si ŋadaui sêhu ŋac siŋ yêc si sakiŋ, ma êlêmê sêkac sa sêmbo dau si lôm wê-ŋga daŋ. Ŋac sêpu Steven ti iŋ ndê yom. 10 Magoc tu Steven ndê gauc ti yom naŋ Ŋalau Dabuŋ kêŋ têŋ iŋ-ŋga, dec ŋac sêtôm dom bu sêku iŋ ndê yom dulu.

11 Tu dinaŋ-ŋga ŋac sêkôc lau ŋatô ma sêkic yom gelec sêwhiŋ ŋac, bu ŋac oc sêtisa ma sêŋgôliŋ yom pi Steven bocdec bu, "Yac aŋgô Steven sôm yom sac-sac pi Moses ma pi Anötö." 12 Goc ŋac sêsôm yom dau e gêli lau hoŋ si ŋalôm sa, ma lau bata ti lau naŋ sêndôhôŋ yomsu-ŋga sêwhiŋ. Goc sêkôc iŋ dôŋ ma sêwê iŋ e sêkêŋ iŋ kalhac lau Sanedrin-ŋga si aŋgô-ŋga. 13 Goc sêkêŋ lau tasaŋ ŋatô sêtisa ma sêsôm, "Iŋ ŋgac dindec sôm yom ŋapaŋ bu êŋgwiniŋ yac neŋ lôm dabuŋ ma Anötö ndê yomsu. 14 Yac aŋgô iŋ sôm bu Yisu Nasaret-ŋga oc seŋ gameŋ dindec su, ma kêŋ ŋagôliŋ wakuc ô mêtê naŋ Moses gic dulu têŋ yac." 15 Têŋ dinaŋ lau hoŋ naŋ sêndöc Sanedrin si toŋ, naŋ tahê Steven, ma sêlic bu iŋ ndê aŋgô andô ŋawasi gitôm aŋela daŋ ndê.

Steven sôm yom têŋ lau Sanedrin-ŋga

7 1 Ma dabuŋsiga ŋamata-ŋga ndac iŋ bu, "Yom dindec naŋ sêŋgôliŋ pi am, naŋ yom ŋandô, me mba?" 2 Ma Steven ô yom ma sôm, "Asidôwai ti damaŋi. Aŋgô su naŋ! Muŋ-ŋga lê abaŋ Abraham ndöc Mesopotemia, iŋ têŋ malac Haran gi su dom, ma Anötö Ŋawê Ŋadau hoc dau asê têŋ iŋ. 3 Ma sôm têŋ iŋ, 'Hu nem gameŋ ti am nem lau siŋ, ma têŋ gameŋ daŋ naŋ aö bu watôc têŋ am, naŋ ndi.' 4 Bocdinaŋ iŋ hu lau Saldi si gameŋ siŋ, ma sa gi ndöc Haran. Tiŋambu iŋ damba mbac ndu su, goc Anötö kêkiŋ Abraham bu têŋ gameŋ dindec naŋ kwahic dec mac andöc, naŋ meŋ. 5 Tigeŋ iŋ kêŋ nom têŋ Abraham wêkaiŋ yêc gameŋ dindec dom. Mba, Abraham dau tap nom sauŋ daŋ sa dom! Têŋ ndoc dinaŋ Abraham ndê balêkoc mba, magoc Anötö kêmatiŋ yom tidôŋ têŋ

iŋ, bu iŋ ti iŋ ndê lau wakuc oc sêwêkaiŋ gameŋ dau. 6 Ma Anötö sôm têŋ
iŋ bu, ‘Am nem wakuc oc sêhu gameŋ dindec siŋ ma sêndöc sêtôm lau
apa yêc lau daŋ si gameŋ. Ma ŋac oc sênem akiŋ lau dau, ma lau dau oc
sêkôm ŋac ŋayom nditôm yala 400. 7 Magoc tiŋambu aö oc wakêŋ ŋagêyô
têŋ lau gameŋ dinaŋ-ŋga naŋ sem akiŋ ŋac, ma am nem wakuc oc sêhu
gameŋ dinaŋ siŋ ma sêmbu sêmeŋ sênem akiŋ aö yêc gameŋ dindec.’
8 Ma Anötö kêŋ †pwac sêsê lauŋgac si ŋamlic ŋatô su-ŋga têŋ Abraham.
Tiŋambu Abraham kwê ndê atuŋgac Aisak asê, ma sê iŋ ndê ŋamlic ŋatô
su têŋ iŋ ndê bêc ti-8-ŋga. Aisak dau kwê Jakob asê, ma Jakob kwê yac
neŋ abaŋi 12 asê, naŋ sêti yac neŋ gôlôwac Israel-ŋga toŋ 12 si ŋahu.
9 Josep iŋ abaŋi 12 si daŋ, magoc dôwai sem lêmuŋ iŋ, dec sêkêŋ iŋ têŋ
lau semlhi. Ma lau dau sêkôc iŋ sa sêsip gameŋ Isip-ŋga si, ma iŋ mbo
gameŋ dinaŋ tôm ŋgac akiŋ ŋambwa daŋ. Magoc Anötö mbo whiŋ Josep,
10 dec gêm iŋ si yêc ŋawapac bocke naŋ tap iŋ sa. Iŋ kêŋ gauc ŋayham-
ŋayham têŋ iŋ dec lau Isip-ŋga si kiŋ Parao gêlic iŋ ŋayham, ma kêŋ iŋ
gêm gôliŋ gêŋ hoŋ yêc iŋ ndê andu kiŋ-ŋga, ma gameŋ Isip-ŋga sambuc.
11 Tiŋambu tôbôm gêm Isip ma Kanan ahuc e lau sêhôc ŋawapac atu,
ma abaŋi sêpônda gêŋ sêneŋ-ŋga. 12 Jakob ŋgô ŋawaê bu gêŋ daneŋ-ŋga
yêc Isip, dec kêkiŋ ndê atui sêsip Isip si. Têm ŋamata-ŋga dinaŋ sêsip si
ma semlhi gêŋ daneŋ-ŋga, ma sêmbu sêmeŋ. 13 Tiŋambu iŋ kêkiŋ ŋac
sêsip Isip si tiyham, ma têŋ dinaŋ Josep sôm dau asê têŋ ndê asidôwai,
ma Parao ŋgô ŋawaê pi Josep ndê gôlôwac. 14 Goc Josep kêkiŋ yom têŋ
iŋ damba Jakob ti iŋ ndê lau ŋatô, bu ŋac hoŋ sêsip Isip sêtêŋ iŋ sêndi.
Ŋac lau dinaŋ lau 75. 15 Bocdinaŋ Jakob ti yac neŋ abaŋi sêsip Isip si, ma
sêndöc e sêmbac ndu sêyêc gameŋ dinaŋ. 16 Ma tiŋambu ŋac si lau wakuc
sêkôc ŋac si ŋakwa su yêc Isip bu sêŋsuhuŋ ŋac yêc malac Sekem, sêyêc
sêhô naŋ Abraham gêmlhi su yêc Hamo ndê atui.

17 “Tiŋambu, ndoc meŋ kêpiŋ bu yom naŋ Anötö gic bata têŋ Abraham,
naŋ ŋandô sa. Têŋ têm dinaŋ lau Israel-ŋga naŋ sêndöc Isip, naŋ sêti
daêsam ŋandô. 18 Magoc kiŋ wakuc daŋ gêm gôliŋ Isip, naŋ kêyalê
Josep dom. 19 Iŋ yob yac neŋ abaŋi solop dom, ma kêŋ ŋawapac atu
têŋ ŋac. Iŋ gic yomsu ŋac bu sêmbaliŋ balêkoc wakuc hoŋ siŋ sêniŋga.
20 Têŋ ndoc dinaŋ Moses dinda kôc iŋ, ma Anötö gêlic iŋ ŋayham. Ŋac
sêlôm iŋ sêmbo damba ndê andu gitôm ayô tö. 21 Tiŋambu sêkôc iŋ sa
si ma sêsiŋ iŋ, ma malô goc Parao ndê atuwê tap iŋ sa ma gôlôm iŋ ti
ndê balêkoc. 22 Ma bocdinaŋ dec Moses sôc lôm bapia ma kêdôhôŋ lau
Isip-ŋga si gauc hoŋ. Ma iŋ ti ŋgac ŋaŋga tu sôm yom ma kôm gweleŋ-
ŋga. 23 Iŋ mbo e iŋ ndê yala ti 40 su, ma bêc daŋ iŋ gauc gêm bu sa ndi
lic ndê asidôwai Israel-ŋga. 24 Têŋ ndoc dinaŋ iŋ gêlic ŋgac Isip-ŋga daŋ
kôm ŋgac Israel-ŋga daŋ ŋayom. Dec iŋ gic ŋgac Isip-ŋga dinaŋ ndu bu
nem iŋ ndê asidôwa dinaŋ si. 25 Iŋ gauc gêm bu mboe iŋ ndê asidôwai oc
sêŋyalê bu Anötö kêyaliŋ iŋ sa bu nem ŋac sa, magoc mba. Ŋac sem gauc.

26 Ŋagalaŋsê iŋ sa gi tiyham ma gêlic Israel lu sic dau sêmbo. Iŋ bu nem
malô iŋlu, dec sôm, ‘Amlu asidôwa, ma tu sake-ŋga dec akêŋ kisa daôm?’
27 Magoc ŋgac lu dau si daŋ, naŋ bu kôm ndê asidôwa tisac, naŋ suc
Moses sa gi, ma sôm, ‘Asa kêŋ am bu nem gôliŋ ma êmatôc yac? 28 Bocke?
Am bu ndic aö ndu gitôm am gic ŋgac Isip-ŋga daŋ têŋ alhabêc, a?’
29 “Têŋ ndoc Moses ŋgô yom dinaŋ, naŋ iŋ kölhö têŋ gameŋ Midian-
ŋga gi, ma ndöc dinaŋ gitôm ŋgac apa. Ma yêc dinaŋ iŋ gêm awhê sa ma
kwê balêkoc ŋgac lu asê. 30 Yala 40 giŋga su, goc aŋela daŋ hoc dau asê
têŋ iŋ ŋalêŋ bocdec. Moses mbo Lôc †Sainai yêc gameŋ sawa, ma gêlic
ya ŋawahô golom sa a sauŋ daŋ. 31 Gêŋ dau kôm iŋ sö ma gauc gêm yom
daêsam. Iŋ tigasuc gi bu lic gêŋ dau, dec ŋgô Pômdau awha sa têŋ iŋ meŋ
bocdec bu, 32 ‘Am apami Abraham lu Aisak ma Jakob si Anötö aö.’ Moses
ŋgô yom dau e kêtitec ŋandô ma töc dau bu hôc tandô sa ma lic tiyham.
33 Goc Pômdau sôm têŋ iŋ, ‘Kôc nem atapa su yêc gahim, bu gameŋ naŋ
am kalhac, naŋ gameŋ dabuŋ. 34 Aö galic su bu aö neŋ lau sêmbo sac yêc
Isip. Aö gaŋgô ŋac si daŋgi, madec gasip gameŋ bu waŋgaho ŋac su yêc
ŋawapac dau. Bocdinaŋ kwahic dec aö oc waŋkiŋ am mbu têŋ Isip ndi.’ ”
35 Steven gic miŋ yom dinaŋ, goc sôm, “Aö wasôm têŋ mac, bu Moses
iŋ ŋgac dau, naŋ muŋ-ŋga lau Israel-ŋga sêtec iŋ ti sêsôm iŋ bocdec bu,
‘Asa kêŋ am bu nem gôliŋ ti êmatôc yac?’ Tigeŋ Anötö dau ndê aŋela hoc
dau asê têŋ iŋ yêc a sauŋ dinaŋ, ma kêkiŋ iŋ bu nem gôliŋ lau Israel-ŋga
ma kôc ŋac su yêc gameŋ Isip-ŋga. 36 Bocdinaŋ iŋ kôc ŋac sêsa akêŋ Isip
sêmeŋ. Têŋ ndoc dinaŋ iŋ kôm gêŋ dalô ti gêŋ atu-tu daêsam yêc gameŋ
Isip-ŋga, ma yêc gwêc naŋ sêsam bu Gwêc Koc. Ma iŋ kôm gêŋ dalô
tidau-tidau yêc gameŋ sawa tôm yala 40.
37 “Iŋ Moses dau dinaŋ goc sôm têŋ lau Israel-ŋga bu, ‘Anötö oc tôc ŋgac
daŋ yêc mac nem toŋ ŋalôm, ti propet nditôm aö dauŋ.’ 38 Moses mbo whiŋ
lau Israel-ŋga têŋ ndoc sêmbo gameŋ sawa. Iŋ kalhac aŋela naŋ sôm yom
têŋ iŋ yêc Lôc Sainai, ma yac neŋ abaŋi ŋalhu, bu kôc Pômdau ndê yom
dandöc taŋli-ŋga ma kêŋ têŋ lau Israel-ŋga. Ma lau dau sic yom dau dulu e
meŋ têŋ yac. 39 Magoc yac neŋ abaŋi sêtec bu sêsôc iŋ ŋapu. Ŋac sêpu iŋ ma
ŋac si ŋalôm gauc gêm gameŋ Isip-ŋga ŋapaŋ, e ŋac atac whiŋ bu sêmbu
sêndi. 40 Têŋ ndoc Moses mbo Lôc Sainai ŋasawa baliŋ, naŋ ŋac sêsôm têŋ
Aron bu, ‘Iŋ ŋgac Moses dinaŋ, kôc yac sa asa yêc Isip ameŋ, ma kwahic
dec yac am gauc gêŋ bocke hôc asê iŋ. Bocdinaŋ êmasaŋ anötöi gwam
bu sêwê yac.’ 41 Têŋ ndoc dinaŋ ŋac sêmasaŋ makao ŋagatu ti gwam, goc
sêndê mwasiŋ atu daŋ tu bu sêtoc gêŋ dau sa-ŋga. Ŋac sêkêŋ da têŋ gwam
dau, ma atac ŋayham kêlêc pi gêŋ naŋ ŋac dau amba sêmasaŋ. 42 Tu dinaŋ-
ŋga dec Anötö puc dômbwê ŋac ma hu ŋac siŋ bu sênem akiŋ tata ti gêŋ
umboŋ-ŋga. Lau propet sêto yom pi ŋac si mêtê dau bocdec bu:

O mac lau Israel-ŋga. Yala 40 dinaŋ mac ambo gameŋ sawa, naŋ
mac akêŋ nem gêŋ daŋ ti da têŋ aö dom. Mba! 43 Mac êlêmê

ambalaŋ bac po daŋ tu anem akiŋ mac nem anötö tasaŋ Molek-
ŋga. Ma mac am akiŋ tata daŋ ŋaê Repa ti mac nem anötö,
ma apôŋ hamduc têŋ anötöi gwam daêsam naŋ mac amasaŋ.
Tu dinaŋ-ŋga aö watiŋ mac su andi andöc gameŋ Babilon-ŋga
ŋadaŋga tôm lau gapocwalô-ŋga. *[Amos 5:25-27]*

44 Yêc gameŋ sawa, Anötö whê sa ti tôc lêŋ têŋ Moses bu lau Israel-ŋga
sêmasaŋ †bac dabuŋ daŋ ti ŋac si gameŋ sênem akiŋ iŋ-ŋga, naŋ sêkêŋ
†apa yomsu-ŋga yêc ŋalôm. Iŋ kêmasaŋ gêŋ dau tôm Anötö tôc asê têŋ iŋ,
ma abaŋi sêmbalaŋ gêŋ dau whiŋ ŋac, têŋ ndoc ŋac sêŋsêlêŋ si. 45 Ŋalêŋ
dau dinaŋ Anötö kêŋ ndê bac dabuŋ têŋ lau Israel-ŋga yêc gameŋ sawa.
Tiŋambu Anötö soc lau naŋ sêndöc gameŋ Kanan-ŋga su, bu kêŋ gameŋ
dau têŋ ŋac. Ma têŋ ndoc Josua wê ŋac sêsôc gameŋ Kanan-ŋga si, naŋ
sêmbalaŋ bac dabuŋ dau whiŋ ŋac. Ma bac dau kalhac whiŋ ŋac e Dawid
ndê têm. 46 Anötö gêlic Dawid ŋayham, ma Dawid tac whiŋ bu kwê lôm
daŋ sa ti Jakob ndê Anötö ndê andu ŋandô. 47 Magoc Dawid kwê andu
dau dom, iŋ ndê atuŋgac Solomon kwê andu dau sa. 48 Tigeŋ kwahic dec
aö wasôm têŋ mac bu Anötö Ŋaclai ti Ŋawasi Ŋadau, iŋ ndöc andu naŋ
ŋamalac sêkwê, naŋ dom. Tôm yom naŋ propet Aisaya to bocdec bu:

49 Pômdau sôm, ‘Undambê ti aneŋ pôŋ kiŋ-ŋga, ma gameŋ nom-ŋga ti
gameŋ gahiŋ lhac-ŋga. Bocdinaŋ mac oc akwê andu kaiŋ bocke tu
bu wandöc-ŋga? Me amasaŋ gameŋ bocke tu waŋwhaŋ dauŋ-ŋga?
50 Bu aö dauŋ gakêŋ gêŋ hoŋ dinaŋ.’ ” *[Ais 66:1-2]*

51 Têŋ dinaŋ Steven sôm têŋ ŋac lau Sanedrin-ŋga bu, “Mac lau ŋalôm
ŋadandi-ŋga. Mac am daôm kwi dom, ma mac nem daŋamsuŋ kwa
ŋaŋga. Mac nem mêtê gitôm apami si. Mac êlêmê atec Ŋalau Dabuŋ ndê
gweleŋ. 52 Mac nem apami sêkêŋ kisa propet hoŋ naŋ Anötö kêkiŋ. Ma
propet naŋ sêhoc yom asê pi ŋgac gitêŋ nem lau si-ŋga naŋ Anötö oc
êŋkiŋ meŋ, naŋ apami sic ŋac ndu. Ŋgac gitêŋ dau meŋ su, magoc mac
akêŋ iŋ sip lau Rom-ŋga amba ma ac iŋ ndu. 53 O mac lau daôm! Mac
daôm akôc Anötö ndê yomsu naŋ aŋela sêkêŋ têŋ abaŋi, naŋ su, tigeŋ
asôc ŋapu dom!”

Sêtuc Steven ŋa hoc mbac ndu

54 Têŋ ndoc lau Sanedrin-ŋga sêŋgô Steven ndê yom dinaŋ, naŋ ŋac
atac ŋandê atu ma sêseŋ lhô tu iŋ-ŋga. 55 Magoc Ŋalau Dabuŋ gêm
Steven dau ahuc, ma iŋ tatac undambê ma gêlic Anötö ndê ŋawasi, ma
Yisu kalhac Anötö amba andô-ŋga. 56 Dec iŋ sôm, “Alic su naŋ! Aö galic
undambê kac sa ma †Ŋamalac ndê Atu kalhac Anötö ndê amba andô-
ŋga.” 57 Ŋac sêŋgô yom dinaŋ goc sêpôc daŋgasuŋ ahuc, ma sêmbwêc
atu pi gi. Ŋac sênti sêtêŋ iŋ si, 58 ma sêtiŋ iŋ sa malac ŋamakê gi, ma sic
hu sêtuc iŋ ŋa hoc. Lau naŋ sêŋgôliŋ yom pi Steven, naŋ sêkac si ŋakwê
bambaliŋ su, ma sêkêŋ têŋ ŋgac wakuc daŋ ŋaê Saul bu yob. 59 Ŋac sêtuc

hoc pi Steven sêmbo, ma iŋ teŋ mbec têŋ Pômdau bocdec, “O Pômdau
Yisu, kôc aneŋ gatuŋ sa loc.” 60 Goc iŋ peŋ ŋa haduc-ŋga sip gi ma mbwêc
atu bu, “Pômdau, gauc nem sac naŋ lau sêkôm têŋ aö, naŋ dom.” Iŋ sôm
su, goc mbac ndu.

8 1-2 Saul gêlic Steven mbac ndu ma atac ŋayham tu gêŋ naŋ lau dau
sêkôm têŋ iŋ-ŋga. Ma tiŋambu lau sêkêŋ whiŋ ŋaŋga-ŋga ŋatô
sêŋsuhuŋ Steven ma sêtaŋ iŋ.

Saul ma lau Israel-ŋga sêkêŋ kisa lau naŋ sêkêŋ whiŋ Yisu

Têŋ bêc dau dinaŋ lau sic hu sêkêŋ kisa ŋaŋga têŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋga
naŋ sêmbo Jerusalem. Tu dinaŋ-ŋga ŋac si lau daêsam sêhu Jerusalem siŋ
ma sêlhö têŋtêŋ sêtêŋ gameŋ Judia ti Samaria-ŋga si. Magoc lau aposel
sêhu Jerusalem siŋ dom. 3 Ma Saul bocdinaŋ gic hu bu seŋ lau sêkêŋ
whiŋ Yisu-ŋga. Iŋ kêsalê ŋac tôm andu, goc hê ŋac sêsa si ma kêŋ ŋac
sêndöc gapocwalô, lauŋgac sêkêŋ whiŋ-ŋga, ma lauwhê bocdinaŋ.

Pilip gêm mêtê mbo Samaria

4 Lau sêkêŋ whiŋ-ŋga naŋ sêhu Jerusalem siŋ ma sêlhö têŋtêŋ, naŋ
sêhoc ŋawaê ŋayham pi Yisu asê, yêc malac hoŋ naŋ sêhôc asê naŋ.
5 Pilip têŋ malac atu daŋ yêc gameŋ Samaria-ŋga gi, ma gêm mêtê yêc
dindê ma whê sa bu Yisu iŋ Mesaya dau. 6 Lau daêsam sêŋgô Pilip ndê
yom ti sêlic gêŋ dalô naŋ iŋ kôm, dec sêkêŋ daŋga iŋ ndê yom ŋapep.
7 Pilip soc ŋalau sac daêsam su sêsa yêc lau ti sêmbwêc atu. Ma iŋ kôm
lau bôliŋ daêsam ŋayham sa. 8 Tu dinaŋ-ŋga lau daêsam yêc malac atu
dinaŋ atac ŋayham atu.

Saimon, ŋgac balö

9 Ŋgac daŋ mbo malac dinaŋ, naŋ ndê ŋaê Saimon. Tôm ŋasawa baliŋ
iŋ pec balö ti kôm gêŋ atu-tu e lau gameŋ Samaria-ŋga hoŋ sêhêdaê.
Iŋ toc dau sa bu iŋ ŋgac tiwaê. 10 L au atu-tu ma lau ŋambwa hoŋ tatiŋ
Saimon ŋapaŋ. Ŋac sêsôm, “Anötö ndê ŋaclai naŋ dasam bu Ŋaŋga Atu,
naŋ puc ŋgac dindec dôŋ.” 11 Ma lau daêsam tatiŋ iŋ ŋapaŋ, bu sêhêdaê tu
gêŋ atu-tu naŋ iŋ kôm ŋasawa hic su naŋ-ŋga. 12 Magoc sêhu siŋ têŋ ndoc
sêŋgô ŋawaê ŋayham pi Anötö ndê gôliŋ ma pi Yisu Kilisi, naŋ Pilip hoc
asê. Lauŋgac ti lauwhê daêsam sêkêŋ whiŋ iŋ ndê yom, ma sêliŋ saŋgu.
13 Ma Saimon dau kêŋ whiŋ ma gêliŋ saŋgu whiŋ. Iŋ gêlic gêŋ dalô ti gêŋ
atu-tu naŋ Pilip kôm, dec hêdaê ŋandô ma kêkuc iŋ ŋapaŋ.

14 Têŋ ndoc lau aposel naŋ sêmbo Jerusalem sêŋgô ŋawaê bu lau
Samaria-ŋga sêkôc Anötö ndê yom sa, naŋ sêŋkiŋ Pita lu Jon sêtêŋ ŋac si.
15 Iŋlu sêhôc asê ŋac su, goc sêteŋ mbec bu Pômdau kêŋ ndê Ŋalau Dabuŋ
pi ŋac hoŋ. 16 Têŋ ndoc lau Samaria-ŋga dinaŋ sêkêŋ whiŋ, naŋ sêliŋ
saŋgu tu Pômdau Yisu ndê ŋaê-ŋga, magoc Ŋalau Dabuŋ sip meŋ pi ŋac si

daŋ dom. Tu dinaŋ-ŋga dec Pita lu Jon sêteŋ mbec pi ŋac. 17 Sêteŋ mbec
su ma sêkêŋ amba sac ŋac, goc Ŋalau Dabuŋ meŋ gêm ŋac ahuc.
18 Saimon gêlic bu têŋ ndoc aposel lu sêkêŋ amba sac lau dau, naŋ
Ŋalau Dabuŋ meŋ pi ŋac, dec gauc gêm bu nemlhi ŋaclai dau yêc iŋlu.
19 Iŋ ndac iŋlu bocdec bu, "Akêŋ ŋaclai dinaŋ lom aö. Ma bocdinaŋ asa
naŋ bu wakêŋ amaŋ sac iŋ, naŋ oc kôc Ŋalau Dabuŋ." 20 Magoc Pita ô
yom ma sôm, "Bocke? Am gauc gêm bu nemlhi Anötö ndê mwasiŋ ŋa
mone, a? Am oc niŋam, ti nem mone hoŋ! 21 Am wêkaiŋ gweleŋ dindec
whiŋ yac dom. Ŋahu bu gauc naŋ yêc am nem ŋalôm, naŋ Anötö gêlic bu
solop dom. 22 Kac nem ŋalôm kwi ma hu mêtê sac dinaŋ siŋ. Ma teŋ mbec
têŋ Pômdau bu suc am nem giso kwi pi gauc sac naŋ yêc nem ŋalôm.
23 Aö galic su bu am gêm lêmuŋ Anötö ndê ŋaclai e am ŋalôm gêli sa, ma
sac ŋa-ŋaclai sô am dôŋ ŋapaŋ." 24 Saimon ŋgô Pita ndê yom dinaŋ, goc
sôm, "Gitôm bu am teŋ mbec têŋ Pômdau tu aö-ŋga, ma bocdinaŋ gêŋ
naŋ am sôm yom pi, naŋ oc tap aö sa dom."
25 Pita lu Jon sêhoc Pômdau ndê yom asê ti sem mêtê lau su, goc sêlhö
bu sêmbu sêtêŋ Jerusalem sêndi. Ma yêc seŋ ŋasawa, naŋ sêsôm ŋawaê
ŋayham asê yêc malac daêsam naŋ sêyêc gameŋ Samaria-ŋga.

Pilip lu ŋgac Itiopia-ŋga

26 Têŋ ndoc dinaŋ Pômdau kêkiŋ ndê aŋela daŋ têŋ Pilip gi, ma
sôm têŋ iŋ bu, "Êmasaŋ daôm, goc sa ndi ma êmsêlêŋ êmkuc seŋ
akêŋ Jerusalem naŋ sip têŋ malac Gasa, seŋ naŋ gic gameŋ sawa kic."
27 Bocdinaŋ Pilip tisa ma kêsêlêŋ gi. Ma yêc seŋ dinaŋ iŋ tap ŋgac Itiopia-
ŋga daŋ sa, naŋ bêc ŋatô su mbo Jerusalem bu lic om, ma bu mbu têŋ
ndê gameŋ ndi. Iŋ ŋgac tiwaê naŋ yob lau Itiopia-ŋga si Kwin Kandis
ndê awa hoŋ, naŋ muŋ-ŋga sêsip iŋ ndê ŋamatu sa.[c] 28 Têŋ ndoc Pilip
tap iŋ sa yêc seŋ, naŋ ŋgac dau ndöc ndê kaleta, ma sam propet Aisaya
ndê buku. 29 Dec Ŋalau Dabuŋ sôm têŋ Pilip, "Am tigasuc kaleta ma
êmkuc ŋgac dindê." 30 Goc Pilip kêti têŋ kaleta gi ma ŋgô bu ŋgac dau
sam propet Aisaya ndê yom asê. Dec Pilip ndac iŋ, "Am sam yom dinaŋ
ma kêyalê ŋahu, me mba?" 31 Ma iŋ sôm, "Ŋamalac daŋ bu whê sa têŋ aö
dom, dec oc waŋyalê bocke?" Ma iŋ ndac Pilip bu pi kaleta ma ndöc whiŋ
iŋ. 32 Iŋ ŋgô bu ŋgac dau sam Aisaya ndê yom bocdec bu:

Ŋac sêwê iŋ bu sêndic iŋ ndu gitôm domba.
Ma iŋ gêm dau dôŋ tôm domba naŋ sêŋgapiŋ ŋamliclhu, magoc taŋ dom.

33 Ŋac sêŋgwiniŋ iŋ, ma sêmatôc iŋ ndê yom gi solop dom.

---

[c] **8:27** Muŋ-ŋga lau si gêbôm daŋ yêc bu lauŋgac akiŋ naŋ sêyob Kiŋ si andu me wapa me lauwhê, naŋ sêsip ŋac ŋamatu sa. Lauŋgac kaiŋ dinaŋ sêsam yêc Yom Inglis bu 'Eunuch' (Yunok).

Ŋac sic iŋ ndu, ma bocdinaŋ iŋ ndê wakuc mba. *[Ais 53:7-8]*
34 Ma ŋgac dau ndac Pilip, “Gitôm bu am whê sa têŋ aö bu propet sôm
yom dinaŋ pi iŋ dau, me pi ŋamalac daŋ?” 35 Goc Pilip whê yom hoŋ sa
têŋ iŋ, gic hu yêc Aisaya ndê yom dinaŋ e sôm ŋawaê ŋayham pi Yisu têŋ
iŋ. Ma ŋgac dau kêŋ whiŋ Yisu. 36-37 Ŋac si e sêhôc asê bu daŋ poc seŋ
ŋamakê. Ma ŋgac dau sôm, “Lic bu dê poc. Gitôm bu aö waliŋ busaŋgu,
me mba?” 38 Goc iŋ sôm têŋ ŋgac naŋ gêm gôliŋ kaleta bu kêŋ kaleta
lhac. Ma iŋlu Pilip sêsip bu si ma Pilip kêku iŋ. 39 Têŋ ndoc naŋ sêpi akêŋ
bu sêmeŋ, naŋ Pômdau ndê Ŋalau kôc Pilip su sep tigeŋ. Ma ŋgac dau
gêlic iŋ tiyham dom, magoc kölhö ti atac ŋayham gi. 40 Ma Ŋalau kôc
Pilip sa gi kêŋ iŋ mbo malac Asotas. Ma iŋ kêsêlêŋ golom-golom malac,
ma sôm ŋawaê ŋayham asê e hôc asê malac Sisaria.

Pômdau gêm Saul kwi

9 1 Têŋ ŋasawa dinaŋ Saul kêŋ kisa lau sêkêŋ whiŋ Pômdau-ŋga
ŋapaŋ. Iŋ sôm ŋaŋga bu iŋ oc kôm ŋac ŋayom ma ndic ŋac ndu. Iŋ
têŋ dabuŋsiga ŋamata-ŋga gi, 2 ma ndac iŋ bu to bapia puc iŋ dôŋ-ŋga, bu
tôc têŋ lau bata naŋ sêyob lau Israel si lôm wê-ŋga yêc malac Damaskas.
Bapia dau kêŋ ŋaclai têŋ Saul bu kôc lauŋgac ti lauwhê Damaskas-ŋga
naŋ sêkêŋ whiŋ Yisu, naŋ dôŋ, ma wê ŋac sa sêtêŋ Jerusalem sêndi bu
sêmatôc ŋac. 3 Iŋ kôc bapia dau su ma kêsêlêŋ e gi kêpiŋ Damaskas. Ma
ŋagahô ŋambwa ŋawê atu daŋ akêŋ undambê meŋ pô gameŋ naŋ iŋ
mbo. 4 Iŋ peŋ sip nom ma ŋgô awha daŋ ta iŋ bocdec bu, “Saul, Saul, tu
sake-ŋga am kêŋ kisa aö?” 5 Goc Saul ô yom ma ndac, “O ŋadau, am asa?”
Ma awha dau sôm, “Aö Yisu dauŋ, dec am kêŋ kisa. 6 Am tisa ma sôc
malac atu dê ndi. Ma gêŋ bocke naŋ aö tac whiŋ bu am kôm-ŋga, naŋ aö
oc waŋkiŋ lau bu sêwhê sa têŋ am yêc dindê.”
7 Lau naŋ sêmbo seŋ sêwhiŋ Saul, naŋ sêlhac ti sem dau dôŋ. Ŋac sêŋgô
ŋakêcsia dau, magoc sêlic ŋamalac daŋ dom. 8 Têŋ ndoc Saul tisa kalhac,
naŋ kac tandô sa magoc gitôm dom bu lic gameŋ. Bocdinaŋ lau dinaŋ
sêkêm iŋ sip amba, ma sêwê iŋ sêsôc malac Damaskas si. 9 Gitôm bêc tö
iŋ mbo tapec, ma gêŋ ti nôm gêŋ daŋ dom.
10 Ŋgac kêŋ whiŋ Yisu-ŋga daŋ mbo Damaskas, naŋ ndê ŋaê Ananias.
Ma Pômdau hoc dau asê têŋ iŋ ŋa mbê, ma ta iŋ bu, “Ananias!” Ma iŋ ô
yom ma sôm, “Aêc Pômdau, bocke?” 11 Goc Pômdau sôm têŋ iŋ, “Am sa
seŋ naŋ sêsam bu Seŋ Solop ma têŋ Judas ndê andu ndi, ma am oc tap
ŋgac daŋ sa, naŋ ndê ŋaê Saul akêŋ malac Tasis. Ŋgac dau teŋ mbec mbo
dinaŋ. 12 Aö gatôc têŋ iŋ su ŋa mbê bu ŋamalac daŋ ŋaê Ananias oc têŋ
iŋ ndi, kêŋ amba sac iŋ, ma kôm iŋ tandô po asê tiyham.” 13 Ananias ŋgô
yom dinaŋ ma sôm, “Pômdau. Aö gaŋgô ŋgac dinaŋ ŋawaê su. Iŋ ŋgac
naŋ kêŋ ŋawapac atu têŋ am nem lau dabuŋ naŋ sêmbo Jerusalem. 14 Ma
dabuŋsiga atu-tu sêkêŋ ŋaclai têŋ iŋ bu têŋ malac dindec meŋ, ma kôc

lau naŋ sêtoc am nem ŋaê sa, naŋ dôŋ.” 15 Magoc Pômdau ô Ananias ndê
yom ma sôm, “Am ndi, ma hêgo daôm dom! Aö kayaliŋ ŋgac dau sa su,
bu hoc yom asê pi aneŋ ŋaê têŋ lau gameŋ apa-ŋga ti ŋac si kiŋ, ma têŋ
lau Israel-ŋga sêwhiŋ. 16 Ma ŋawapac ti ŋandê naŋ iŋ oc hôc tu aneŋ ŋaê-
ŋga, naŋ aö oc watôc têŋ iŋ.”
17 Goc Ananias têŋ andu dau gi. Iŋ sôc gi, goc kêŋ amba sac Saul ma
sôm, “Aneŋ asidôwa Saul. Pômdau Yisu naŋ hoc dau asê têŋ am yêc seŋ
têŋ malac dindec, naŋ kêkiŋ aö gatêŋ am gameŋ. Iŋ kêkiŋ aö bu wakôm
nem tanôm po asê, ma bu Ŋalau Dabuŋ nem am ahuc.” 18 Ma ŋagahô gêŋ
gitôm i ŋagala peŋ akêŋ Saul tandô, ma iŋ gêlic gameŋ tiyham. Iŋ tisa ma
Ananias kêku iŋ. 19 Ma tiŋambu iŋ gêŋ gêŋ e hôc iŋ dôŋ.

Saul gêm mêtê mbo Damaskas

Saul mbo Damaskas whiŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋga gitôm bêc ŋatô. 20 Ma
têŋ têm dau dinaŋ iŋ gic hu gêm mêtê lau yêc lau Israel si lôm wê-ŋga,
ma hoc asê têŋ ŋac bu Yisu iŋ Anötö Atu. 21 Ma lau hoŋ naŋ sêŋgô iŋ ndê
yom, naŋ sêhêdaê ma sêndac dandi, “Ŋgac naŋ kêŋ kisa lau Jerusalem-
ŋga naŋ sêtoc Yisu ndê ŋaê sa, iŋ ŋgac dau dindec me? Ma iŋ têŋ yac mba
malac dec meŋ, bu kôc lau sêkêŋ whiŋ Yisu-ŋ ga dôŋ ma wê ŋac sêtêŋ
dabuŋsiga atu-tu sêndi bu sêmatôc ŋac.” 22 Tigeŋ Saul sôm yom ŋaŋga ma
iŋ ndê ŋaclai kêsôwec. Iŋ tôc asê têŋ lau Israel-ŋga naŋ sêndöc Damaskas,
bu yom andô, Yisu iŋ lau Israel si Mesaya dau. Ma lau naŋ sêkêŋ whiŋ
Yisu dom, naŋ sêtôm dom bu sêô iŋ ndê yom.
23 Saul mbo malac Damaskas e bêc daêsam giŋga su, ma lau Israel-
ŋga ŋatô sêkic yom bu sêŋsalê lêŋ bu sêndic iŋ ndu. 24 Ma Saul ŋgô yom
dau ŋawaê. Tôm acsalô ti ôbwêc ŋac sêkêŋ lau sêtip gatam malac-ŋga
ŋapep bu sêkôc iŋ dôŋ ma sêndic iŋ ndu. 25 Magoc lau naŋ s êlhac sêwhiŋ
Saul ti sêŋkuc iŋ, naŋ sem iŋ sa bu lhö ndi. Têŋ ôbwêc daŋ sêkêŋ iŋ sip
sambec atu daŋ, ma sêŋwhaŋ iŋ sip akêŋ gatam sauŋ daŋ yêc malac dau
ŋatuŋbôm e gi sip nom ma kölhö gi.

Saul mbo Jerusalem

26 Tiŋambu Saul mbu têŋ Jerusalem gi, ma gauc gêm bu mbo whiŋ
lau sêkêŋ whiŋ Yisu-ŋga naŋ sêmbo dinaŋ. Magoc ŋac sêkêŋ whiŋ dom
bu iŋ gêm dau kwi su ma kêŋ whiŋ Yisu, dec ŋac hoŋ sêtöc iŋ. 27 Magoc
Banabas wê iŋ sôc gi kalhac aposel aŋgô-ŋga. Ma iŋ whê sa bu Pômdau
hoc dau asê ma sôm yom têŋ Saul yêc seŋ, ma tiŋambu iŋ kalhac ŋaŋga
ma gêm mêtê pi Yisu ti atac pa su yêc malac Damaskas. 28 Banabas ndê
yom gêm malô lau Jerusalem-ŋga si ŋalôm, dec Saul mbo whiŋ ŋac, ma
sôc sa yêc lhu, ma hoc yom asê pi Pômdau Yisu ti atac pa su eŋ. 29 Iŋ sôm
yom whiŋ lau Israel-ŋga ŋatô naŋ sêsôm awha Grik, ma kêsahê bu whê
ŋac si gauc sa pi Yisu. Magoc ŋac sêtec iŋ ndê yom, ma bu sêndic iŋ ndu.

30 Yom dau ŋawaê tap lau sêkêŋ whiŋ-ŋga sa, dec sêkôc iŋ whiŋ ŋac sêsip
malac Sisaria si, ma sêŋkiŋ iŋ têŋ malac Tasis gi.
31 Têŋ ŋasawa dinaŋ lau sêhu si kisa têŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋga siŋ. Ma
lau sêkêŋ whiŋ-ŋga yêc gameŋ Judia ti Galili ma Samaria-ŋga sêndöc
ti yom malô. Anötö kêŋ Ŋalau Dabuŋ bu puc ŋac dôŋ ma nem ŋac
sa. Ma sêsôc Pômdau ŋapu ti sêtoc iŋ sa, ma ŋac si toŋ kêsôwec tiatu
ŋapaŋ.

Pita kôm ŋgac bôliŋ daŋ ŋayham sa

32 Têŋ têm dinaŋ Pita kêsêlêŋ golom-golom malac ma gêm mêtê lau.
Têŋ bêc daŋ iŋ sôc malac Lida gi, bu ndic lau sêkêŋ whiŋ Yisu-ŋga
kêsi. 33 Yêc malac dau iŋ tap ŋgac daŋ ŋaê Aenias sa. Iŋ ŋgac bôliŋ ma
yêc mbô ŋapaŋ gitôm yala 8 su. 34 Ma Pita sôm têŋ iŋ, “Aenias. Yisu
Kilisi kôm am ŋayham sa. Tisa ma tip nem mbô sa.” Ma ŋagahô Aenias
tisa kalhac. 35 Ma têŋ ndoc lau naŋ sêndöc malac Lida ti malac Saron
sêlic bu iŋ ŋayham sa, dec ŋac hoŋ sem si ŋalôm kwi ma sêkêŋ whiŋ
Pômdau.

Pita uŋ awhê batê daŋ sa

36 Têŋ têm dinaŋ awhê kêŋ whiŋ-ŋga daŋ ndöc malac Jopa. Iŋ ndê ŋaê
Tabita, naŋ yêc lau Grik awha bu Dokas. Iŋ awhê naŋ kôm mêtê ŋayham-
ŋayham, ma gêm lau ŋalôm sawa sa ŋalêŋ daêsam. 37 Magoc Dokas tap
gêmbac atu sa e iŋ mbac ndu. Goc lau sêŋgwasiŋ iŋ ndê ŋamlaŋ ma sêkêŋ
yêc andu ŋalôm ŋahô-ŋga daŋ. 38 Malac Jopa dau yêc kêpiŋ malac Lida,
ma têŋ têm lau sêkêŋ whiŋ-ŋga yêc malac Jopa sêŋgô bu Pita mbo Lida,
naŋ sêŋkiŋ ŋgac lu sêtêŋ iŋ si, ma sêteŋ iŋ ŋaŋga bu mbu têŋ Jopa whiŋ
iŋlu ndi. 39 Pita whiŋ iŋlu gi e hôc asê Jopa, ma sêwê iŋ pi andu ŋalôm
ŋahô-ŋga dinaŋ gi. Lauwhê sawa daêsam sêmbo ti sêtaŋ Dokas. Ŋac
sêŋgihi Pita ahuc ma sêtôc ŋakwê bambaliŋ ti ŋakwê ŋatô naŋ Dokas
kêmasaŋ têŋ ndoc iŋ mbo tali, naŋ têŋ Pita. 40 Goc iŋ kêŋ ŋac hoŋ sêsa
awê si, ma pôŋ haduc ma teŋ mbec. Iŋ kac dau kwi bu lic awhê batê
dinaŋ, ma sôm, “Tabita, am tisa!” Ma awhê dau tali sa e gêlic Pita, ma
yêc dau sa meŋ ndöc. 41 Goc Pita kêm iŋ sip amba ma keŋ iŋ sa kalhac.
Ma iŋ mbwêc lauwhê sawa dinaŋ ti lau sêkêŋ whiŋ-ŋga ŋatô sêsôc sêmeŋ,
ma tôc têŋ ŋac bu awhê dau mbo tali tiyham. 42 Ma gêŋ dau ŋawaê tiapa
yêc malac Jopa, e lau daêsam sêkêŋ whiŋ Pômdau. 43 Ma Pita mbo Jopa
bêc ŋatô, whiŋ ŋgac daŋ ŋaê Saimon. Iŋ ŋgac kôm gweleŋ kêmasaŋ bôc
ŋamlic-ŋga.

Anötö kêkiŋ aŋela daŋ têŋ Konelias

10 1 Yêc malac Sisaria ŋgac daŋ mbo, naŋ ndê ŋaê Konelias. Iŋ ŋgac
bata siŋ-ŋga naŋ yob lau siŋ-ŋga toŋ daŋ yêc lau siŋ Rom-ŋga si

toŋ atu naŋ sêsam bu Itali Ŋatoŋ.[d] 2 Iŋ ti ndê gôlôwac hoŋ sêtoc Anötö sa
ma sêsôc iŋ ŋapu ŋapep. Iŋ teŋ mbec têŋ Anötö tôm bêc hoŋ, ma kêŋ ndê
awa daêsam bu nem lau Israel-ŋga naŋ sêpônda dau, naŋ sa. 3 Têŋ bêc
daŋ, acgatu gitôm 3 kilok telha-ŋga, naŋ Anötö tôc gêŋ ŋagatu daŋ têŋ
iŋ. Iŋ gatu gêlic Anötö ndê aŋela daŋ têŋ iŋ meŋ ma ta iŋ bu, "Konelias!"
4 Goc Konelias tahê iŋ ti töc dau atu, ma ndac, "Pômdau, bocke?" Ma
aŋela dau sôm, "Mbec hoŋ naŋ am teŋ, ti mwasiŋ naŋ am kêŋ têŋ lau
ŋalôm sawa, naŋ Anötö gêlic gitôm da ŋayham naŋ iŋ gauc gêm ŋapaŋ.
5 Kwahic dec iŋ kêŋ yom têŋ am bocdec bu. Êmkiŋ lau ŋatô sêtêŋ malac
Jopa sêndi, bu sêkôc ŋgac daŋ ŋaê Saimon mbu têŋ am meŋ. Ŋgac dau
ndê ŋaê daŋ sêsam bu Pita. 6 Iŋ mbo whiŋ iŋ ndê wakaŋgac daŋ ŋaê
Saimon, naŋ kôm gweleŋ bôc ŋamlic-ŋga, ma iŋ ndê andu kalhac gwêc
dali."

7 Aŋela sôm yom dau pacndê su, goc hu iŋ siŋ. Dec Konelias ta iŋ ndê
ŋgac akiŋ lu ma iŋ ndê ŋgac siŋ-ŋga daŋ sêmeŋ. Ŋgac siŋ-ŋga dau gêm
iŋ sa tôm bêc hoŋ, ma iŋ toc Anötö sa. 8 Konelias gic miŋ têŋ ŋac pi yom
hoŋ naŋ aŋela sôm têŋ iŋ, goc kêkiŋ ŋac sêtêŋ malac Jopa si.

Pita gêlic gêŋ ŋagatu daŋ

9 Galaŋsê ŋac sêŋsêlêŋ sêmbo seŋ ma têŋ ac kalhac lhu, naŋ sêsuŋ sa
malac atu Jopa. Têŋ têm dinaŋ, Pita pi andu gi bu teŋ mbec. 10 Iŋ mbo e
gêŋ yô iŋ dec tac whiŋ bu neŋ gêŋ. Lau sêmasaŋ iŋ ndê gêŋ sêmbo, ma
Pita gatu kaiŋ daŋ sa. 11 Iŋ gêlic undambê kac sa, ma gêŋ gitôm po atu
daŋ naŋ sêsô wac sip ŋakêcsu hale, naŋ sêŋwhaŋ sip nom meŋ yêc iŋ
aŋgô-ŋga. 12 Ma iŋ gêlic bôc tidau-tidau ma gêŋ naŋ sêŋsêlêŋ ŋa ŋatac
pu-ŋga, ti mbac lôlôc-ŋga sêmbo po dau ŋalôm. 13 Goc awha daŋ sôm
têŋ iŋ bocdec bu, "Pita, tisa ndic ma neŋ." 14 Magoc iŋ ô yom ma sôm,
"Pômdau, mba andô! Moses ndê yomsu gic yao gêŋ dau ma sôm bu iŋ gêŋ
ŋadômbwi, ma bocdinaŋ aö whaŋsuŋ gêm gauc sambuc." 15 Dec awha
dau sôm tiyham, "Anötö bu sôm bu gêŋ daŋ iŋ ŋawasi, dec am sôm bu
gêŋ ŋadômbwi dom." 16 Gêŋ hoŋ dinaŋ hôc asê iŋ tidim tö su, goc po dau
pi undambê gi tiyham.

17 Têŋ ndoc dinaŋ Pita ndê gauc sa bu iŋ gêlic gêŋ ŋagatu daŋ, goc iŋ
ndöc ma kôc gauc pi gêŋ dau ŋahu. Têŋ ndoc dinaŋ, lau naŋ Konelias
kêkiŋ, naŋ sêtap Saimon ndê andu sa, ma sêlhac andu dau ŋagatam.
18 M a sêta yom ma sêndac bu Saimon naŋ sêsam bu Pita, naŋ mbo andu

---

[d] **10:1** Lau Rom-ŋga si ŋgac bata naŋ yob lau siŋ-ŋga gitôm 100, naŋ sêsam yêc Yom Inglis bu 'Centurion' (Senturion). Konelias iŋ senturion daŋ. Lau siŋ-ŋga gitôm 600 sêmbo Itali Ŋatoŋ ŋalôm, ma sêsam toŋ atu gitôm Itali Ŋatoŋ yêc Yom Inglis bu 'Regiment.' Ma ŋac sêkêŋ Regiment ŋatoŋ 10 sêpitigeŋ sêti toŋ atu, naŋ sêsam bu 'Legion' (lau siŋ-ŋga gitôm 6,000).

dau, me mba. 19 Pita hê gauc pi gêŋ naŋ iŋ gatu gêlic naŋ mbo, ma Ŋalau
Dabuŋ sôm têŋ iŋ, “Saimon, lau tö sêŋsalê am. 20 Tisa ma sip nom ndi, ma
whiŋ ŋac ndi. Hêgo daôm bu ŋac lau gameŋ apa-ŋga lec dom, bu aö dauŋ
kakiŋ ŋac sêmeŋ.” 21 Goc Pita sip gi ma sôm têŋ lau dinaŋ, “Ŋamalac naŋ
mac aŋsalê ambo, naŋ aö dauŋ dec. Mac ameŋ tu sake-ŋga?” 22 Ma ŋac
sêsôm, “Ŋgac bata siŋ-ŋga Konelias kêkiŋ yac ameŋ. Iŋ ŋgac gitêŋ toc
Anötö sa-ŋga, ma lau Israel-ŋga hoŋ naŋ sêmbo malac Sisaria, naŋ sêlic
iŋ ŋayham. Aŋela dabuŋ daŋ sôm têŋ iŋ bu êŋgalêm am sa têŋ iŋ ndê
andu ndi, bu am sôm yom ŋatô têŋ iŋ.” 23 Pita ŋgô ŋac si yom dinaŋ su,
goc kôc ŋac sêsôc andu dau si bu sêmbo sêwhiŋ iŋ têŋ ôbwêc dinaŋ.

Pita gêm mêtê têŋ Konelias ti ndê lau

Têŋ galaŋsê Pita ti akêŋ malac Jopa whiŋ lau dau, ma lau sêkêŋ whiŋ-
ŋga ŋatô akêŋ Jopa sêwhiŋ ŋac si. 24 Bêc daŋ tiyham sêhôc asê Sisaria.
Konelias kêŋ bata ŋac, dec mbwêc iŋ ndê dawai ti ndê silip hoŋ sêkac
sa sêpitigeŋ. 25 Têŋ ndoc Pita bu sôc iŋ ndê andu ndi, naŋ Konelias têŋ
iŋ gi, ma hu dau yêc iŋ gahi-ŋga bu toc iŋ sa. 26 Magoc Pita sôm, “Am
kôm bocdinaŋ dom! Tisa, bu aö dauŋ ŋamalac ŋambwa.” 27 Iŋlu sem
yomgalôm ma sêsôc andu dau si, ma Pita gêlic lau toŋ atu sêndöc andu
ŋalôm. 28 Dec iŋ sôm têŋ ŋac, “Mac aŋyalê bu yac lau Israel-ŋga mba
yomsu gic yao yac bu andic ahê lau naŋ lau Israel dom, ma ati ŋacleŋ ŋac
d om. Tigeŋ Anötö tôc asê têŋ aö bu wapu ŋamalac daŋ bu ŋadômbwi me
sac dom. 29 Bocdinaŋ têŋ ndoc mac aŋkiŋ lau bu sêŋgalêm aö sa, naŋ aö
gasôm yom daŋ dom, ma gawhiŋ ŋac gameŋ. Ma kwahic dec, gitôm bu
mac asôm asê têŋ aö, ŋahu bocke dec mac aŋgalêm aö sa gameŋ?” 30 Goc
Konelias ô yom ma sôm, “Bêc hale su, aö gambo andu ti gateŋ mbec têŋ
acgatu gitôm kwahic dec-ŋga, têŋ 3 kilok telha-ŋga. Ma ŋagahô ŋamalac
daŋ ti ŋakwê ŋawasi atu hôc asê kalhac aö aŋôŋ-ŋga. 31 Ma iŋ sôm têŋ
aö bu, ‘Konelias, Anötö ŋgô am nem mbec, ma gauc gêm mwasiŋ naŋ am
kêŋ têŋ lau ŋalôm sawa. 32 Kwahic dec êmkiŋ lau ŋatô sêtêŋ malac Jopa
sêndi, ma sêkôc ŋgac daŋ ŋaê Saimon naŋ sêsam bu Pita, naŋ meŋ. Iŋ
ti ŋacleŋ iŋ ndê wakaŋgac ŋaê Saimon ma ndöc whiŋ iŋ. Ŋgac kêmasaŋ
bôc ŋamlic-ŋga dinaŋ ndê andu kalhac gwêc ŋadali.’ 33 Aö gaŋgô su,
goc ŋagahô kakiŋ lau ŋatô sêtêŋ am sêloc, ma ŋayham bu am mweŋ su.
Kwahic dec yac hoŋ dambo Anötö aŋgô-ŋga, ma yac bu aŋgô yom bocke
naŋ Pômdau gic atu am bu sôm têŋ yac.”

34 Goc Pita gic hu yom ma sôm, “Kwahic dec aö kayalê pi ŋandô bu
Anötö toc lau toŋ daŋ sa, hôc gêlêc toŋ ŋatô su dom. 35 Yomandô! Lau
akêŋ lau ŋatoŋ nom-ŋga hoŋ naŋ sêtöc iŋ ma sêkôm mêtê ŋayham ma
solop, naŋ iŋ oc kôc ŋac sa. 36 Anötö kêŋ ndê ŋawaê ŋayham têŋ lau
Israel, ma yom dau hêganôŋ Yisu Kilisi, naŋ ti lau Israel ma lau gameŋ
apa-ŋga hoŋ si Pômdau, ma whê lêŋ naŋ datap yom malô sa tu iŋ-ŋga,

naŋ sa. Mac aŋgô ŋawaê dau su. 37 Mac aŋyalê gêŋ hoŋ naŋ hôc asê
gameŋ Judia-ŋga, têŋ ndoc Jon gêm mêtê ma kêku lau mbo Galili e meŋ
têŋ dec. 38 Anötö kêŋ iŋ ndê ŋaclai atu ti Ŋalau Dabuŋ gêm Yisu Nasaret-
ŋga ahuc, dec kêyaliŋ iŋ sa tu kôm gweleŋ-ŋga. Ma Anötö whiŋ iŋ, dec
iŋ gêm lau sa yêc gameŋ daêsam, ma kôm lau hoŋ naŋ Sadaŋ ndê ŋaclai
kêgwiniŋ ŋac dôŋ, naŋ ŋayham sa tiyham. 39 Yac ambo awhiŋ iŋ, ma alic
gêŋ hoŋ naŋ iŋ kôm yêc lau Israel si gameŋ ma yêc Jerusalem. Ŋac sic iŋ
ndu pi a, 40 magoc têŋ bêc titö-ŋga Anötö uŋ iŋ sa akêŋ lau batê-ŋga, ma
kôm bu lau daêsam sêlic iŋ. 41 Lau hoŋ sêlic iŋ dom, magoc yac lau naŋ
aŋ ti anôm gêŋ awhiŋ Yisu têŋ ndoc iŋ tisa ma mbo whiŋ yac tiyham,
naŋ Anötö kêyaliŋ yac sa bu ahoc iŋ ndê tisa ŋawaê asê. 42 Ma Anötö gic
atu yac bu anem mêtê lau, ma bu ahoc yom asê bu iŋ kêyaliŋ Yisu dau
sa su, bu êŋsahê lau tali ti lau batê hoŋ têŋ bêc ŋambu-ŋga. 43 Ma propet
akwa hoŋ bocdinaŋ sêhoc yom asê pi iŋ. Ŋac sêto bu lau hoŋ naŋ sêkêŋ
whiŋ iŋ, naŋ Anötö oc suc ŋac si sac kwi tu iŋ ndê ŋaê-ŋga."
44 Pita sôm yom dau mbo, ma Ŋalau Dabuŋ gêm lau hoŋ naŋ sêŋgô iŋ
ndê yom, naŋ ahuc. 45 Ma lau Israel-ŋga naŋ sêkêŋ whiŋ Yisu ma sêmbo
sêwhiŋ Pita, naŋ sêhêdaê ŋandô bu sêlic Anötö kêmwasiŋ lau naŋ sêmbo
lau Israel si toŋ dom, naŋ ŋa Ŋalau Dabuŋ. 46 Bu ŋac sêŋgô ŋac lau dau
sêsôm yom awha wakuc-ŋga ti sêmpiŋ Anötö, tôm Ŋalau Dabuŋ hôc
ŋac awha sa. Dec Pita sôm têŋ lau Israel-ŋga dinaŋ, 47 "Anötö kêŋ Ŋalau
Dabuŋ têŋ lau gameŋ apa-ŋga dindec tôm iŋ kêŋ têŋ yac lau Israel-ŋga.
Bocdinaŋ ŋayham bu ŋac sêliŋ busaŋgu." 48 Goc iŋ kêŋ yatu bu sêŋku
ŋac tu Yisu Kilisi ndê ŋaê-ŋga. Ma tiŋambu lau dinaŋ sêndac Pita bu mbo
whiŋ ŋac tôm bêc ŋatô.

Pita gic miŋ lau gameŋ apa-ŋga si yom têŋ lau Jerusalem-ŋga

11 1 Lau aposel ti lau sêkêŋ whiŋ Yisu-ŋga naŋ sêmbo gameŋ Judia-
ŋga, naŋ sêŋgô ŋawaê bu lau naŋ Israel dom, naŋ sêkôc Anötö
ndê yom sa sêwhiŋ. 2 Magoc têŋ ndoc Pita hu Sisaria siŋ ma mbu têŋ
Jerusalem gi, naŋ lau ŋatô sêsôm iŋ. Ŋac lau Israel-ŋga naŋ sêkêŋ whiŋ
Pômdau, ma sêsap lau Israel-ŋga si sakiŋ akwa ma pwac sêsê ŋamlic
ŋatô su-ŋga dôŋ. Ma ŋac sêsôm Pita bocdec bu, 3 "Bocke am sôc lau naŋ
sêŋkuc yac neŋ mêtê dasê ŋamlic-ŋga dom, naŋ si andu, ma gêŋ gêŋ whiŋ
ŋac?"
4 Dec Pita gic hu whê sa timala têŋ ŋac, gêŋ hoŋ naŋ hôc asê iŋ, ma sôm,
5 "Têŋ bêc daŋ aö gateŋ mbec gambo malac Jopa, e gatuŋ kaiŋ daŋ sa ma
galic gêŋ ŋagatu daŋ. Galic gêŋ gitôm po atu daŋ, naŋ sêsô wac sip ŋakêcsu
hale, ma sêŋwhaŋ sip akêŋ undambê têŋ aö meŋ. 6 Aö gatôc gwaniŋ ma galic
bôc nom-ŋga tidau-tidau, bôc saleŋ-ŋga ti gêŋ naŋ sêŋsêlêŋ ŋa ŋatac pu-
ŋga, ma mbac lôlôc-ŋga. 7 Dinaŋ su, goc gaŋgô awha daŋ sôm têŋ aö bocdec
bu, 'Pita! Tisa ndic ma neŋ.' 8 Magoc aö gaô yom ma gasôm, 'Pômdau, mba

andô! Moses ndê yomsu gic yao gêŋ dau ma sôm bu iŋ gêŋ ŋadômbwi, ma
aö whaŋsuŋ gêm gauc sambuc.' 9 Ma awha dau sa akêŋ undambê tiyham ma
sôm, 'Anötö bu sôm bu gêŋ daŋ iŋ gêŋ ŋawasi, dec am sôm bu ŋadômbwi
dom.' 10 Gêŋ hoŋ dinaŋ hôc asê aö tidim tö su, goc Pômdau kôc mbu pi
undambê gi tiyham. 11 Ma têŋ ndoc dinaŋ lauŋgac tö sêhôc asê andu naŋ aö
gambo. Ŋamalac daŋ kêkiŋ ŋac sêtêŋ aö sêmeŋ akêŋ malac Sisaria. 12 Ŋalau
Dabuŋ sôm têŋ aö bu wahêgo dauŋ tu ŋac lau gameŋ apa-ŋga lec dom, ma
kac aö bu wawhiŋ ŋac wandi, dec aö gawhiŋ ŋac ga. Ma asidôwai 6 akêŋ
Jopa sêwhiŋ yac si. Yac ahôc asê ma asôc ŋamalac dau ndê andu a. 13 Ma iŋ
gic miŋ têŋ yac bu aŋela daŋ hoc dau asê têŋ iŋ yêc ndê andu, ma sôm yom
têŋ iŋ bocdec bu, 'Êmkiŋ lau sêtêŋ malac Jopa sêndi ma sêkôc Saimon naŋ
sêsam bu Pita, naŋ meŋ. 14 Iŋ oc whê yom sa têŋ mac, pi lêŋ naŋ am ti nem
lau hoŋ atap Anötö ndê mwasiŋ nem mac si ambo tamli ŋapaŋ-ŋga sa.'
15 "Bocdinaŋ aö gac hu bu wasôm yom têŋ ŋac, ma têŋ ndoc dau dinaŋ
Ŋalau Dabuŋ gêm ŋac ahuc tôm iŋ meŋ pi yac têŋ ŋamata-ŋga. 16 Ma
têŋ dinaŋ aö gauc gêm Pômdau ndê yom bocdec bu, 'Jon kêku lau ŋa
bu, tigeŋ Anötö oc êŋku mac ŋa Ŋalau Dabuŋ.' 17 Lau dinaŋ sêkêŋ whiŋ
Pômdau Yisu Kilisi tôm yac lau Israel-ŋga dakêŋ whiŋ, ma bocdinaŋ dec
Anötö kêmwasiŋ ŋac ŋa Ŋalau Dabuŋ tôm iŋ kôm têŋ yac. Anötö dau ndê
lêŋ dinaŋ, ma aö asa dec bu walhac ahuc?"
18 Lau Israel-ŋga dau sêŋgô Pita ndê yom dinaŋ e ŋac si yom mba, ma
sêmpiŋ Anötö ma sêsôm, "Kwahic dec yac taŋyalê bu lau hoŋ naŋ sem
dau kwi, naŋ oc sêtap Anötö ndê mwasiŋ sêndöc tali ŋapaŋ-ŋga sa. Yac
lau Israel-ŋga, ma lau naŋ sêmbo Israel si toŋ dom, naŋ sêwhiŋ."

Lau sêkêŋ whiŋ Yisu yêc malac Antiok

19 Têŋ ndoc lau Israel-ŋga sic Steven ndu, naŋ sic hu sêkêŋ kisa lau
sêkêŋ whiŋ-ŋga e ŋac si daêsam sêhu Jerusalem siŋ ma sêlhö têŋtêŋ.
Ŋatô sêtêŋ gameŋ Pionisia-ŋga ti nduc Saipras, ma ŋatô sêtêŋ malac
Antiok si. Yêc gameŋ bocke naŋ sêhôc asê, naŋ sêhoc ŋawaê ŋayham
asê, magoc sêsôm têŋ lau Israel-ŋga tawasê. 20 Magoc lau ŋatô naŋ sêhu
Jerusalem siŋ, naŋ si malachu Sairin ma nduc Saipras, naŋ sêtêŋ Antiok
si, ma sic hu sêsôm ŋawaê ŋayham pi Pômdau Yisu têŋ lau Grik sêwhiŋ
lau Israel-ŋga yêc malac dinaŋ. 21 Ma Pômdau gêm mbec gweleŋ dau e
lau daêsam ŋandô sem dau kwi ma sêkêŋ whiŋ Pômdau.
22 Tiŋambu lau Jerusalem-ŋga naŋ sêkêŋ whiŋ Yisu, naŋ sêŋgô gêŋ dau
ŋawaê, dec sêŋkiŋ Banabas têŋ Antiok gi. 23-24 Banabas iŋ ŋgac ŋayham
naŋ Ŋalau Dabuŋ gêm iŋ ahuc ma kêŋ whiŋ ŋaŋga. Têŋ ndoc iŋ hôc asê
Antiok, naŋ gêlic bu lau daêsam sêtap Anötö ndê mwasiŋ sa ma sêkêŋ
whiŋ Yisu. Dec iŋ tac ŋayham atu, ma kêgilí ŋac bu sêsap Pômdau dôŋ,
ma sêkêŋ whiŋ iŋ ti si ŋalôm sambuc. Ma têŋ ndoc dinaŋ lau daêsam
sêŋgô Banabas ndê yom ma sêkêŋ whiŋ Pômdau.

25 Malô goc Banabas têŋ malac atu Tasis gi ma kêsalê Saul. 26 Iŋ tap
iŋ sa su, goc kôc iŋ sa, ma iŋlu sêmbu sêtêŋ Antiok si. Ma iŋlu sêkôm
gweleŋ yêc gôlôwac dabuŋ ŋalôm, sêndôhôŋ lau daêsam gitôm yala
sambuc daŋ. Malac Antiok ti malac ŋamata-ŋga naŋ lau sic hu sêsam lau
sêkêŋ whiŋ-ŋga bu Kilisi ndê lau.
27 Têŋ ŋasawa dinaŋ propet ŋatô akêŋ Jerusalem sêsip Antiok si. 28 Ma
Ŋalau Dabuŋ kac ŋac si ŋgac daŋ ŋaê Agabus, dec tisa yêc lau sêkêŋ
whiŋ-ŋga aŋgô-ŋga, ma hoc yom asê bu tiŋambu tôbôm atu oc nem
gameŋ naŋ lau Rom sem gôliŋ, naŋ ahuc sambuc. (Ma iŋ ndê yom dau
ŋandô sa têŋ ndoc Klaudias ti kiŋ Rom-ŋga.) 29 Tu dinaŋ-ŋga lau naŋ
sêkêŋ whiŋ Yisu sêkôc gauc pi lêŋ bu sênem asidôwai naŋ sêndöc gameŋ
Judia-ŋga, naŋ sa. Ŋac tigeŋ-tigeŋ sic awa sa tôm Anötö kêmwasiŋ ŋac,
30 ma sêkêŋ têŋ Banabas lu Saul bu sêkôc sa sêndi, ma sêkêŋ têŋ lau
sêkêŋ whiŋ-ŋga si lau bata naŋ sêmbo Jerusalem.

Lau sêkêŋ whiŋ-ŋga sêtap kisa atu sa

12 1 Têŋ ndoc dinaŋ Kiŋ †Herod gauc gêm tidôŋ bu kêŋ kisa lau
sêkêŋ whiŋ-ŋga, ma kôc ŋac si lau ŋatô dôŋ. 2 Iŋ gic atu iŋ ndê
lau siŋ, dec sic Jon ndê dôwa Jems ndu ŋa bieŋ baliŋ. 3 Iŋ gêlic bu gêŋ
dinaŋ kôm lau Israel-ŋga atac ŋayham sa, dec iŋ sôm bu iŋ ndê lau siŋ-
ŋga sêkôc Pita dôŋ, têŋ têm lau Israel-ŋga sêlic om atu †Mwasiŋ Bolom
Yist Mba-ŋga. 4 Bocdinaŋ lau siŋ-ŋga sêkôc Pita dôŋ ma sêkêŋ iŋ ndöc
gapocwalô. Ma sêkêŋ lau siŋ-ŋga toŋ hale sêyob iŋ sêô dau sêô dau, ma
ŋgac hale sêmbo toŋ tigeŋ-tigeŋ ŋalôm. Herod gauc gêm bu kêŋ iŋ ndöc
dinaŋ e lau Israel si Mwasiŋ Bolom Yist Mba-ŋga ti †Pasowa-ŋga pacndê,
goc kôc iŋ sa ma êmatôc iŋ yêc lau aŋgô-ŋga. 5 Bocdinaŋ Pita ndöc
gapocwalô, magoc lau sêkêŋ whiŋ-ŋga hoŋ naŋ sêmbo Jerusalem, naŋ
sêteŋ mbec ŋaŋga tu iŋ-ŋga têŋ Anötö.

Pômdau ndê aŋela gêm Pita sa

6 Têŋ ôbwêc daŋ Pita yêc bêc yêc gapocwalô, ma Herod kêmatiŋ yom
tidôŋ su bu êmatôc iŋ têŋ laŋsê. Sêsô iŋ amba dôŋ ŋa sen lu, ma gi sêsô
pi ŋgac siŋ-ŋga lu. Ma lau siŋ-ŋga ŋatô sêlhac sêyob gatam. 7 Ma ŋagahô
ŋambwa Pômdau ndê aŋela daŋ hôc asê, ma ŋawê pô gapocwalô ŋalôm.
Iŋ toŋ Pita sip ŋabi e tali sa, ma sôm têŋ iŋ, "Ŋagahô! Tisa!" Goc sen naŋ
sêsô iŋ amba dôŋ, naŋ tigoloŋ ma peŋ sip gi. 8 Ma aŋela sôm, "Êmasaŋ
daôm. Kic nem piŋkap dôŋ ma sôc nem atapa ti ŋakwê baliŋ sa, goc
êmkuc aö." Pita kôm gitôm iŋ sôm, 9 ma kêkuc aŋela dau. Iŋ gauc gêm bu
gêŋ naŋ aŋela kôm, naŋ gitôm mbê daŋ, ma kêyalê dom bu gêŋ dau iŋ
gêŋ ŋandô. 10 Iŋlu sêŋlêc ŋgac siŋ-ŋga lu naŋ sêyob andu dau e sêhôc asê
gatam naŋ sa malac lôm. Gatam dau gêlêc dau su, ma sêsa awê si. Iŋlu
sêŋsêlêŋ sêsa seŋ daŋ, ma sep tigeŋ aŋela hu iŋ siŋ.

11 Têŋ dinaŋ Pita ndê gauc sa ma sôm têŋ dau, “Kwahic dec aö kayalê tidôŋ
bu Pômdau kêkiŋ ndê aŋela bu êŋgaho aö su yêc Herod amba, bu gêŋ naŋ lau
Israel-ŋga gauc gêm bu sêkôm têŋ aö, naŋ oc ŋandô sa dom.” 12 Iŋ kêyalê gêŋ dau
pi ŋandô, goc sa têŋ awhê daŋ ŋaê Maria ndê andu gi. Maria iŋ Jon, †ŋgacsêŋom
naŋ sêsam bu Mak, naŋ dinda. Ma têŋ ôbwêc dinaŋ lau daêsam sêkac sa sêmbo
Maria ndê andu bu sêteŋ mbec. 13 Pita hôc asê ma kêmati gatam. Ma awhê akiŋ
daŋ ŋaê Roda sa gi bu lic asa kêmati gatam. 14 Iŋ ŋgô iŋ awha dec kêyalê bu Pita,
dec tac ŋayham sa atu ma kêlhiŋ gatam siŋ kêti mbu gi ma sôm têŋ lau bu, “Pita
dê kalhac gatam!” 15 Magoc ŋac sêkêŋ whiŋ dom, ma sêsôm têŋ iŋ bu, “Am nem
gauc kêŋsôŋ!” Goc iŋ sôm yom pi Pita ŋapaŋ e ŋac sêsôm, “Mboe iŋ ndê aŋela,
me?” 16 Sêkôc gauc dinaŋ sêmbo, ma Pita gacgeŋ kêmati gatam kalhac. Malô
ma sêlêc gatam su têŋ iŋ e sêlic iŋ ma sêsö ŋandô. 17 Pita gic amba bu sênem dau
dôŋ, goc gic miŋ yom pi ŋalêŋ naŋ Pômdau kôc iŋ su yêc gapocwalô. Ma iŋ sôm,
“Mac andi ma asôm asê têŋ Jems ma asidôwai ŋatô.” Goc iŋ hu ŋac siŋ ma sa gi.
18 Têŋ bêbêc lau siŋ-ŋga naŋ sêyob gapocwalô sêlic bu Pita aŋgô mba.
Gêŋ dau gêli ŋac ŋalôm sa ŋandô, ma ŋac gauc gêm yom daêsam pi iŋ bu
oc mbo nde. 19 Ma Herod ŋgô ŋawaê, dec kêŋ lau sêŋsalê iŋ e gimba. Goc
iŋ kêsu lau siŋ-ŋga naŋ sêyob Pita, ma gic atu bu sêndic ŋac ndu.

Pômdau gic Herod ndu

Tiŋambu Herod hu gameŋ Judia-ŋga siŋ ma sa têŋ malac Sisaria gi bu mbo
bêc ŋatô. 20 Tôm ŋasawa hic baliŋ ŋagec gi su, naŋ yom ŋawapac ŋatô yêc Herod
ma lau malac Taya ma Saidon-ŋga ŋalhu, dec iŋ gêlic ŋac sac. Magoc têŋ têm
iŋ mbo malac Sisaria, naŋ lau dau ŋalôm tigeŋ ma gauc gêm bu sêhê wamba
iŋ tiyham. Ŋahu bu ŋac sêmbo Herod ndê gôliŋ ŋapu ma lau gameŋ dinaŋ-ŋga
takwê Herod tôm yala hoŋ, bu nem ŋac sa ŋa gêŋ daneŋ-ŋga ŋatô. Tu dinaŋ-ŋga
sêmasaŋ yom whiŋ Blastus, ŋgac naŋ yob Herod ndê andu, ma semlhi iŋ bu nem
ŋac awha têŋ Herod. Ma sic ndoc bu sêmasaŋ yom wamba-ŋga dau whiŋ Herod.
21 Têŋ bêc dau Herod sôc ndê ŋakwê ti ŋawasi kiŋ-ŋga sa, goc ndöc
ndê pôŋ ma sôm ndê yom daêsam asê têŋ lau malac lu dinaŋ-ŋga. 22 Ŋac
sêŋgô su ma sêmbwêc, “Kec! Awha dindec ŋamalac ŋambwa ndê awha
dom, anötö daŋ ndê awha.” 23 Herod ŋgô ŋac si yom dinaŋ, dec toc dau sa
kêlêc ma kêŋ waê têŋ Anötö dom. Ma tu dinaŋ-ŋga Pômdau ndê aŋela gic
iŋ ma kôm iŋ gêmbac atu. Dombo sem iŋ ahuc ma seŋ iŋ e mbac ndu.
24 Têŋ têm dinaŋ ma kêsêlêŋ meŋ, naŋ lau sem mêtê ŋapaŋ e Anötö
ndê yom tiapa, ma lau daêsam sêkêŋ whiŋ. 25 Banabas lu Saul sic bata si
gweleŋ yêc malac Jerusalem, goc sêmbu sêtêŋ Antiok si. Ma sêkôc Jon,
ŋgac naŋ sêsam iŋ ndê ŋaê daŋ bu Mak, naŋ whiŋ iŋlu gi.

Sem mbec Banabas lu Saul bu sêkôm gweleŋ

13 1 Lau propet ti kêdôhôŋ-waga bocdec sêmbo m alac Antiok ma
sêkôm gweleŋ yêc gôlôwac dabuŋ ŋalôm. Banabas lu Saimon naŋ

sêsam bu Naiga, Lusias akêŋ malac Sairin, Saul ma Manaen (naŋ tiatu whiŋ †Herod Antipas têŋ ndoc iŋlu sêmbo balê). 2 Têŋ bêc daŋ ŋac lau dau sêmbo sêwhiŋ dau ma sêhu gêŋ daneŋ-ŋga siŋ tu sêtoc Pômdau saŋga. Ma Ŋalau Dabuŋ sôm têŋ ŋac bu, "Aö kayaliŋ Banabas lu Saul sa bu sêkôm gweleŋ ŋawaê ŋayham-ŋga. Bocdinaŋ anem mbec iŋlu ma aŋkiŋ iŋlu sêsa sêndi ma sêkôm gweleŋ dau." 3 Lau dau sêŋgô su, goc sêhu gêŋ daneŋ-ŋga siŋ ti sêteŋ mbec ŋasawa daŋ tiyham, ma sêkêŋ amba sac Saul lu Banabas, ma sêŋkiŋ iŋlu sêsa si.

Saul lu Banabas sêmbo nduc Saipras

4 Ŋalêŋ dinaŋ Ŋalau Dabuŋ kêkiŋ Saul lu Banabas, dec iŋlu sêtêŋ malac Selusia si, ma sêpi waŋ daŋ ma sêsa nduc Saipras si. 5 Ŋac sêsôc baö yêc malac Salamis, ma sêsôc lau Israel si lôm wê-ŋga yêc dindê, ma sem mêtê lau ti sêhoc Anötö ndê yom asê. Ma Jon mbo whiŋ iŋlu bu nem iŋlu sa.

6 Tiŋambu sêŋsêlêŋ ma sêhoc ŋawaê ŋayham asê yêc nduc Saipras ŋagameŋ hoŋ e sêhôc asê malac Papos. Yêc dinaŋ sêtap propet tasaŋ daŋ sa naŋ kôm gweleŋ mbectoma-ŋga whiŋ. Iŋ ŋgac Israel-ŋga daŋ ma iŋ ndê ŋaê Ba-Jisas. 7 Iŋ gêm akiŋ ŋgac Rom-ŋga naŋ gêm gôliŋ nduc Saipras, naŋ ndê ŋaê Segias Polas. Gôliŋwaga dau iŋ ŋgac tigauc, dec kêgalêm Banabas lu Saul sa, bu iŋ tac whiŋ bu sêwhê Anötö ndê yom sa têŋ iŋ. 8 Magoc Ba-Jisas kôm bu êŋgwiniŋ ti kêŋ kisa iŋlu, ma tac whiŋ bu kac gôliŋwaga dau kwi bu kêŋ whiŋ Pômdau dom. (Ba-Jisas ndê ŋaê daŋ Elimas, naŋ danem kwi bu Mbectoma.) 9 Têŋ ndoc dinaŋ Ŋalau Dabuŋ gêm Saul, naŋ sêsam bu Pol ahuc, ma iŋ tahê Elimas ma sôm, 10 "Am Sadaŋ atu am! Am kêŋ kisa lêŋ gitêŋ hoŋ, ma sac ti mêtê tasaŋ gêm am ahuc. Am bu kôm Pômdau ndê lêŋ solop êŋsôŋ. 11 Kwahic dec am oc êmsahê Pômdau ndê ŋaclai. Am oc tampec sa ma tôm bêc ŋatô am oc lic gameŋ ti ac ŋawê tiyham dom." Ma ŋagahô ŋasec gêm ŋgac dau tandô ahuc, ma iŋ kêsêlêŋ kêsa ma kêsalê ŋamalac daŋ bu kêm iŋ amba ma wê iŋ. 12 Segias Polas hêdaê tu Saul lu Banabas si yom pi Pômdau-ŋga, ma têŋ ndoc iŋ gêlic gêŋ naŋ hôc asê Elimas, naŋ iŋ kêŋ whiŋ Yisu.

Pol gêm mêtê mbo Antiok

13 Pol lu Banabas ma Mak sêhu Papos siŋ ma sêpi waŋ daŋ, ma sêlac sêtêŋ malac Pega naŋ yêc gameŋ Pampilia-ŋga si. Yêc gameŋ dinaŋ Jon hu iŋlu siŋ ma mbu têŋ Jerusalem gi. 14 Goc iŋlu sêhu Pega siŋ ma sêtêŋ malac Antiok naŋ yêc gameŋ Pisidia-ŋga,[e] naŋ si. Têŋ bêc Sabat-ŋga sêsôc lau Israel si lôm wê-ŋga si, ma sêndöc sic. 15 Sêŋgô Anötö ndê yom naŋ sêsam yêc Buku Yomsu-ŋga ti Propet si Buku, goc lau bata lôm wê-ŋga-

---

[e] **13:14** Malac lu ŋaê Antiok sêyêc. Daŋ yêc gameŋ Siria-ŋga - alic Aposel 13:1 ma 14:26. Ma daŋ yêc gameŋ Pisidia-ŋga (alic map p.264).

ŋga sêkêŋ yom têŋ iŋlu ma sêsôm, “Asidôwa lu. Amlu nem yom bu yêc bu
apuc lau dindec dôŋ, dec asôm asê têŋ yac.”
16 Goc Pol tisa kalhac, ma gic amba têŋ lau bu sênem dau dôŋ, goc sôm,
“Mac lau Israel-ŋga ti mac lau apa naŋ atoc Anötö sa. Aŋgô su naŋ! 17 Yac
lau Israel-ŋga mba Anötö kêyaliŋ yac mba abaŋi sa. Ma tiŋambu iŋ kôm
ŋac si wakuc naŋ sêndöc gameŋ Isip-ŋga, n aŋ sêti lau toŋ atu. Ma têŋ
ndoc iŋ kôc ŋac su yêc Isip, naŋ kôm gêŋ ti ŋaclai atu daêsam. 18 Tiŋambu
ŋac sêkôm mêtê wachuc daêsam tôm yala 40 naŋ sêmbo gameŋ sawa,
magoc Anötö hu ŋac siŋ dom. 19 T iŋambu iŋ ku lau toŋ 7 dulu yêc gameŋ
Kanan-ŋga, ma kêŋ ŋac si gameŋ têŋ lau Israel-ŋga sêwêkaiŋ. 20 Gêŋ hoŋ
dinaŋ hôc asê yêc yala 450 ŋalôm. Tiŋambu iŋ kêŋ lau sêmatôc yom-ŋga
sêyob lau Israel-ŋga e meŋ têŋ propet Samuel ndê têm. 21 Têŋ ndoc dinaŋ
lau dau sêndac kiŋ daŋ bu nem gôliŋ ŋac, ma Anötö kêŋ Saul, naŋ ndê
damba Kis akêŋ Benjamin ndê toŋ. Saul gêm gôliŋ tôm yala 40, 22 goc
Anötö kôc iŋ su ma kêŋ Dawid ti kiŋ ô iŋ su. Ma iŋ sôm yom pi Dawid
bocdec bu, ‘Aö galic Jessi ndê atu Dawid bu ŋgac naŋ ndê ŋalôm ti gauc
tap aneŋ atac whiŋ sa, ma oc kôm gêŋ hoŋ tôm aö atac whiŋ.’ 23 Anötö
kêyaliŋ ŋgac nem lau si-ŋga Yisu sa yêc Dawid dau ndê wakuc, tôm iŋ gic
bata muŋ su, ma kêŋ iŋ hôc asê Israel. 24 Yisu gic hu ndê gweleŋ su dom,
ma Jon gêm mêtê têŋ lau Israel-ŋga hoŋ bu sênem si ŋalôm kwi ma sêliŋ
busaŋgu. 25 Têŋ ndoc Jon ndê gweleŋ kêpiŋ bu pacndê, naŋ iŋ sôm têŋ
lau bu, ‘Mac gauc gêm bu aö asa? Ŋgac naŋ Anötö gic bata bu ti mac nem
Mesaya, naŋ aö dom. Mba! Magoc iŋ oc meŋ êŋkuc aö. Iŋ ŋgac tiwaê ma
aö ŋgac ŋambwa, gitôm dom bu wati iŋ ndê ŋgac akiŋ tu waŋgapwêc iŋ
ndê atapa ŋawalô su-ŋga.’
26 “O asidôwai. Mac lau Israel-ŋga naŋ asa akêŋ abaŋ Abraham, ti mac
lau naŋ ambo lau Israel si toŋ dom magoc atoc Anötö sa. Ŋawaê dindec
pi Anötö ndê lêŋ nem lau si-ŋga, naŋ iŋ kêŋ gic waê yac hoŋ. 27 Lau Israel
Jerusalem-ŋga ti ŋac si lau bata sêsam propet akwa-kwa si yom asê yêc
ŋac si lôm wê-ŋga tôm bêc Sabat-ŋga hoŋ. Magoc têŋ têm Yisu hôc asê,
naŋ sêŋyalê dom bu iŋ Mesaya dau, ma sêkic yom bu sêndic iŋ ndu. Ŋac
sêŋyalê dom bu lêŋ bocdinaŋ dec kôm yom naŋ lau propet dau sêhoc
asê pi Mesaya, naŋ ŋandô sa. 28 Ŋac sêtap yom giso daŋ sa pi Yisu tu bu
sêndic iŋ ndu-ŋga lec dom, magoc sêndac Pailot bu ndic iŋ ndu. 29 Ŋac si
lêŋ dinaŋ dec kôm yom hoŋ naŋ sêto pi Yisu muŋ su, naŋ ŋandô sa. Pailot
ndê lau sic Yisu ndu su, goc lau sêkôc iŋ su yêc a gicso ma sêkêŋ iŋ ndê
ŋamlaŋ yêc sêhô. 30 Magoc Anötö uŋ iŋ sa akêŋ lau batê-ŋga. 31 Ma tôm
bêc daêsam iŋ mbo whiŋ lau naŋ sêŋsêlêŋ sêwhiŋ iŋ têŋ ndoc iŋ gic hu
ndê gweleŋ yêc Galili e lau sic iŋ ndu yêc Jerusalem. Ŋac lau dau sêlic iŋ
tisa su yomandô, madec sêsôm asê têŋ lau hoŋ. 32-33 Kwahic dec yac asôm
ŋawaê ŋayham asê têŋ mac bocdec bu, Anötö uŋ Yisu sa akêŋ lau batê-
ŋga. Ma bocdinaŋ dec yom naŋ iŋ gic bata têŋ abaŋi, naŋ kwahic dec

iŋ kôm ŋandô sa têŋ abaŋi si lau wakuc yac dec. Tôm yom naŋ sêto yêc
Wê tilu-ŋga yêc Buku Wê-ŋga bocdec bu, *'Acsalô lec am ti aö neŋ atuŋgac*
solop, ma aö gati am Damam.' 34 Anötö uŋ iŋ sa akêŋ lau batê-ŋga bu iŋ
ŋamlic tibalê dom. Bu mba, dec oc tôm dom bu sêto yom bocdec bu,
'Pwac dabuŋ naŋ aö kamatiŋ gawhiŋ Dawid, naŋ tidôŋ su, ma mac oc atap
pwac dau ŋa-mwasiŋ sa.' 35 Ma yom dau Dawid to yêc bocdec, *'Am oc hu*
nem Ŋgac Dabuŋ siŋ bu tibalê dom.' 36 Aŋgô su naŋ! Dawid to yom dinaŋ
hêganôŋ iŋ dau dom. Bu têŋ ndoc Dawid gic bata gweleŋ naŋ Anötö kêŋ
sip iŋ amba, naŋ Dawid mbac ndu whiŋ lau têm dinaŋ-ŋga, ma sêŋsuhuŋ
iŋ whiŋ ndê apai. Ma iŋ ndê ŋamlaŋ tibalê su. 37 Tigeŋ Yisu, naŋ Anötö
uŋ iŋ sa akêŋ lau batê-ŋga, naŋ ndê ŋamlaŋ tibalê dom.

38 "Bocdinaŋ aneŋ asidôwai hac, aŋgô. Aö tac whiŋ bu mac aŋyalê
ŋapep bu yom naŋ yac ahoc asê têŋ mac, naŋ bu whê mac nem gauc sa pi
lêŋ bu Anötö suc mac nem sac kwi tu Yisu-ŋga. 39 Mac nem daŋ gitôm dom
bu êŋkuc yomsu hoŋ naŋ Moses to e Anötö lic iŋ bu ŋamalac gitêŋ. Mba
andô! Tigeŋ kwahic dec lau naŋ sêkêŋ whiŋ Yisu, naŋ Anötö gêlic ŋac bu
lau gitêŋ tu iŋ-ŋga. 40 Ayob daôm bu atec ŋawaê ŋayham dindec dom, tu
bu yom naŋ lau propet sêsôm, naŋ ŋandô sa pi mac dom. Yom dau bocdec:

41 Alic su naŋ mac lau apu yom ti ataŋ bôlê-ŋga. Kwahic dec aö oc
wakôm gêŋ atu daŋ, naŋ lau bu sêsôm asê têŋ mac, dec oc akêŋ
whiŋ dom! Mac alic ti ahêdaêm, magoc oc andiŋam!" *[Hab 1:5]*

42 Pol gic bata iŋ ndê yom dinaŋ, ma iŋlu Banabas bu sêhu lôm wê-ŋga
siŋ sêsa awê sêndi. Ma lau sêndac iŋlu bu sêmbu sêmeŋ têŋ Sabat ŋambu-
ŋga, ma sêsôm yom tiyham pi gêŋ hoŋ dinaŋ. 43 Lau bata lôm wê-ŋga
sêkêŋ gôlôwac sêsa si su, ma lau daêsam sêŋkuc Pol lu Banabas. Lau ŋatô
ŋac lau Israel-ŋga, ma lau ŋatô ŋac lau gameŋ apa-ŋga naŋ sêŋkuc lau
Israel si sakiŋ sênem akiŋ Anötö-ŋga. Ma Pol lu Banabas sem yomgalôm
sêwhiŋ ŋac, ma sem la ŋac bu takwê Anötö ndê mwasiŋ tu bu puc ŋac si
sêkêŋ whiŋ dôŋ tôm bêc hoŋ.

44 Sabat daŋ tiyham hôc asê, ma lau daêsam andô sêkac dau sa bu
sêŋgô Pômdau ndê yom. Kêpiŋ bu lau malac-ŋga hoŋ sêmeŋ sêpitigeŋ.
45 Tigeŋ lau Israel-ŋga ŋatô sêlic toŋ atu dinaŋ ma sem lêmuŋ ŋandô.
Bocdinaŋ ŋac atac ŋandê ma sêsôm yom sac-sac daêsam bu sêŋgwiniŋ
Pol ti ndê yom. 46 Magoc iŋlu Banabas sêlhac ti atac pa su ma sêô ŋac si
yom ma sêsôm, "Anötö kêkiŋ alu bu asôm iŋ ndê yom asê têŋ mac lau
Israel-ŋga muŋ. Magoc mac atec iŋ ndê yom. Mac atec bu atap seŋ andöc
tamli-ŋga sa, a? Tu dinaŋ-ŋga dec alu oc ahu mac siŋ, ma atêŋ lau naŋ
lau Israel dom, naŋ andi. 47 Pômdau dau gic atu alu bu akôm bocdinaŋ,
tôm yom naŋ Aisaya to pi Anötö ndê ŋgac akiŋ bocdec bu:

Aö waŋkiŋ am gitôm ŋawê bu têŋ lau naŋ lau Israel dom, naŋ ndi.
Ma am oc sôm ŋawaê ŋayham asê pi aneŋ lêŋ wanem lau si-ŋga e
tiapa yêc gameŋ hoŋ." *[Ais 49:6]*

48 Lau gameŋ apa-ŋga dinaŋ sêŋgô yom dau, ma ŋac atac ŋayham sa
ma sêtoc Pômdau ndê yom sa. Ma lau hoŋ naŋ Pômdau kêyaliŋ ŋac sa su
bu sêtap seŋ sêndöc tali-ŋga sa, naŋ sêkêŋ whiŋ.
49 Ma Pômdau ndê yom gi tiapa gêm gameŋ hoŋ dinaŋ ahuc. 50 Magoc
yêc malac dinaŋ lau Israel-ŋga ŋatô sêŋgilí lau bata ti lauwhê tiwaê
naŋ sêmbo gôlôwac Israel-ŋga ŋalôm, ma sêkêŋ kisa Pol lu Banabas ma
sêmasuc iŋlu su yêc ŋac si gameŋ. 51 Bocdinaŋ iŋlu sêtoŋ kop su yêc si
gahi bu tôc lau dau si giso asê, ma sêtêŋ malac Aikoniam si. 52 Ma Anötö
kêŋ Ŋalau Dabuŋ gêm lau malac Antiok-ŋga naŋ sêkêŋ whiŋ Yisu, naŋ
ahuc, ma sêmbo ti atac ŋayham ŋapaŋ.

Pol lu Banabas sem mêtê sêmbo malac Aikoniam

14 1 Pol lu Banabas sêhôc asê malac Aikoniam, ma sêŋkuc si gêbôm
ma sêsôc lau Israel si lôm wê-ŋga si. Ma yêc dinaŋ iŋlu sem
mêtê ŋalêŋ ŋayham e lau daêsam sêkêŋ whiŋ Yisu, lau Israel-ŋga ma lau
gameŋ apa-ŋga sêwhiŋ. 2 Magoc lau Israel-ŋga naŋ sêkôc iŋlu si yom sa ti
sêkêŋ whiŋ dom, naŋ sêŋgilí lau gameŋ apa-ŋga e sêlic lau sêkêŋ whiŋ-
ŋga sac. 3 Tu dinaŋ-ŋga Pol lu Banabas sêmbo malac Aikoniam ŋasawa
hic baliŋ, ma sêlhac ŋaŋga tu bu sêwhê Pômdau ndê yom sa-ŋga. Ma
Pômdau kêŋ ŋaclai têŋ iŋlu bu sêkôm gêŋ dalô ti gêŋ atu-tu, tu bu puŋ
yom naŋ iŋlu sêhoc asê pi iŋ ndê mwasiŋ, naŋ dôŋ. 4 Gêŋ dau kôm lau
malac-ŋga sêwhê dau kôc, ŋatô sêlhac sêwhiŋ lau Israel-ŋga, ma ŋatô
sêlhac sêwhiŋ aposel lu dinaŋ. 5 Têŋ dinaŋ lau Israel-ŋga ma lau gameŋ
apa-ŋga naŋ sêkêŋ kisa iŋlu, naŋ sêkic yom sêwhiŋ ŋac si lau bata bu
sêkôm iŋlu ŋayom ma sêtuc iŋlu ŋa hoc ndu. 6-7 Tigeŋ iŋlu sêŋgô ŋapuc,
ma bocdinaŋ dec sêlhö sêtêŋ gameŋ Likonia-ŋga si. Ma yêc gameŋ dinaŋ,
iŋlu sêkôm gweleŋ ŋawaê ŋayham-ŋga yêc malac Listra ma malac Derbi
ma yêc ŋagameŋ ŋamakê-ŋga.

Pol lu Banabas sêtêŋ malac Listra si

8 Yêc malac Listra ŋgac bôliŋ daŋ mbo, naŋ gahi lu-lu tibalê. Dinda
kôc iŋ bocdinaŋ, ma iŋ kêsêlêŋ daŋ dom. 9 Têŋ bêc daŋ iŋ ndöc gameŋ
naŋ Pol gêm mêtê mbo, ma ŋgô iŋ ndê yom. Pol tahê iŋ e kêyalê bu iŋ
kêŋ whiŋ Pômdau ŋaŋga tôm bu kôm iŋ ŋayham sa. 10 Dec Pol ta yom
ŋa awha atu ma sôm, “Tisa lhac!” Ma ŋagahô ŋambwa ŋgac dau tisa ma
kêsêlêŋ.
11 Lau Likonia-ŋga sêlic gêŋ naŋ Pol kôm, dec sêmbwêc yêc dau awha-
ŋga ma sêsôm, “Kec, anötöi sem ŋamalac aŋgô ma sêsip sêtêŋ yac
sêmeŋ.” 12 Ma sêhê ŋaê Seus pi Banabas kêkuc ŋac si anötö ŋamata-ŋga
ndê ŋaê. Ma sêsam Pol bu Hermes, kêkuc ŋac si anötö apa daŋ ŋaê, ŋahu
bu iŋ ŋgac sôm yom-ŋga. 13 Lau malac dinaŋ-ŋga si lôm tu sênem akiŋ
ŋac si anötö apa Seus, naŋ kalhac kêpiŋ malac dau ŋagatam. Ma anötö

apa Seus ndê dabuŋsiga daŋ, ti ŋac lau malac-ŋga atac whiŋ bu sêkêŋ gêŋ pi ya ti da têŋ Pol lu Banabas. Dec iŋ kôc makao gapoc ŋatô ma gêŋ ŋatô tu sêŋgôlôŋ makao ma sêkêŋ ti da-ŋga, ma ŋac hoŋ sêkac dau sa sêmbo malac dau ŋasactô. 14 Magoc têŋ ndoc aposel lu sêŋgô gêŋ dinaŋ ŋawaê, naŋ sêkac si ŋakwê kic bu sêtôc asê bu sêlic gêŋ dau so sambuc. Ma sêsa ŋalhu si, ma sêmbwêc yom bocdec bu, 15 "Ei! Mac akôm iŋ dinaŋ tu akeŋga? Alu ŋamalac atôm mac, ma ameŋ bu asôm ŋawaê ŋayham asê têŋ mac. Alu bu asôm têŋ mac bu ahu nem anötöi tasaŋ hoŋ siŋ ma anem daôm kwi ma anem akiŋ Anötö Tali Ŋadau, naŋ kêmasaŋ undambê ti nom ma gwêc ti gêŋ hoŋ. 16 Muŋ-ŋ ga iŋ kêŋ ŋasawa têŋ lau nom-ŋga hoŋ bu sêkôm gêŋ tôm si atac whiŋ. 17 Magoc iŋ kêmwasiŋ lau nom-ŋga ŋapaŋ bu whê ŋac si gauc sa pi iŋ. Iŋ kêŋ u gic akêŋ umboŋ, dec mac nem ôm sem ŋandô daêsam. Iŋ kêŋ gêŋ daneŋ-ŋga daêsam têŋ mac, ti gêŋ ŋayham-ŋayham tu bu kôm mac atac ŋayham-ŋga." 18 Iŋlu sêwhê gêŋ hoŋ dinaŋ sa têŋ lau dau, magoc lau ŋatô si gauc sa dom, ma sêkôm ŋaŋga bu sêkêŋ da têŋ iŋlu.

19 Têŋ dinaŋ lau Israel-ŋga ŋatô naŋ sêmeŋ akêŋ malac Antiok ma Aikoniam, naŋ sêsôm yom daêsam têŋ lau e sêkac si ŋalôm kwi ma sêlic Pol lu Banabas sac. Dec sêtuc Pol ŋa hoc e gauc gêm bu iŋ mbac ndu su, goc sêhê iŋ sa malac ŋamakê gi. 20 Magoc lau sêkêŋ whiŋ Yisu-ŋga ŋatô sêsa si sêŋgihi iŋ a huc, dec iŋ tisa ma mbu sôc malac Listra gi. Ma ŋagalaŋsê iŋlu Banabas sêlhö sêtêŋ malac Derbi si.

Pol lu Banabas sêmbu sêtêŋ Antiok si

21 Iŋlu sêsôm ŋawaê ŋayham asê yêc malac atu Derbi, e lau daêsam sêkêŋ whiŋ Pômdau. Tiŋambu iŋlu sêmbu si, ma sic lau sêkêŋ whiŋŋga kêsi yêc malac Listra, Aikoniam, ma Antiok yêc gameŋ Pisidia-ŋga. 22 Sêpuc lau sêkêŋ whiŋ-ŋga dôŋ bu sêlhac ŋaŋga ma sêhu si sêkêŋ whiŋ siŋ dom. Sêsôm têŋ ŋac bu, "Yac bu dambo Anötö ndê gôliŋ ŋapu, naŋ iŋ gêŋ sauŋ dom. Dalhac ŋaŋga ma dahôc ŋawapac dandic ŋawaê." 23 Ma yêc lau sêkêŋ whiŋ-ŋga ŋatoŋ hoŋ naŋ iŋlu sic kêsi, naŋ Pol lu Banabas sêŋyaliŋ lau bata sa bu sêyob toŋ tigeŋ-tigeŋ. Iŋlu sem mbec lau bata dau ma sêkêŋ ŋac sêsip Pômdau, naŋ ŋac hoŋ sêkêŋ whiŋ iŋ, naŋ amba. Ma ŋac hoŋ sêhu gêŋ daneŋ-ŋga siŋ tu bu sêteŋ mbec-ŋga, ma sêndac Pômdau bu puc lau bata dau dôŋ. 24 Iŋlu sic gameŋ Pisidia-ŋga kêsi su, goc sêtêŋ gameŋ Pampilia-ŋga si. 25 Yêc dinaŋ sêhoc ŋawaê ŋayham asê yêc malac Pega, ma tiŋambu sêsa malac Atalia si. 26 Ma yêc Atalia sêpi waŋ daŋ, ma sêmbu sêtêŋ malac Antiok naŋ yêc gameŋ Siria-ŋga si. Muŋŋga lau yêc malac d au sêŋyaliŋ iŋlu sa ma sêteŋ Anötö bu êmwasiŋ iŋlu tu gweleŋ naŋ kwahic dec iŋlu sic bata su-ŋga. 27 Sêhôc asê su goc sêkac lau sêkêŋ whiŋ-ŋga hoŋ sa, ma sic miŋ gêŋ hoŋ naŋ Anötö gêm iŋlu sa bu sêkôm. Ma sêsôm asê têŋ ŋac bu kwahic dec Anötö gêlêc gatam su têŋ

lau naŋ lau Israel dom, dec ŋac si lau daêsam sêkêŋ whiŋ Yisu. 28 Ma iŋlu
sêmbo sêwhiŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋga yêc malac Antiok ŋasawa baliŋ.

Lau atu-tu sêkac sa sêmbo Jerusalem

15 1 Lau sêkêŋ whiŋ-ŋga ŋatô akêŋ gameŋ Judia-ŋ ga sêhôc asê
Antiok, ma sêndôhôŋ yom têŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋga naŋ lau Israel
dom, naŋ bocdec bu, "Mac bu asê nem lauŋgac si ŋamlic ŋatô su aŋkuc
pwac naŋ Moses to yom pi, naŋ dom, dec oc tôm dom bu Anötö nem mac
si." 2 Tu yom dinaŋ-ŋga dec kisa atu yêc Pol lu Banabas ma lau gameŋ
Judia-ŋga dinaŋ ŋasawa, ma sêseŋ dau ŋapaŋ pi yom dau. Bocdinaŋ lau
sêkêŋ whiŋ-ŋga sêŋyaliŋ Pol lu Banabas ma lau sêkêŋ whiŋ-ŋga ŋatô sa,
ma sêŋkiŋ ŋac bu sêpi Jerusalem sêndi ma sêŋgô lau aposel ti lau bata si
gauc pi yom dau. 3 Sêŋkiŋ ŋac si su, ma têŋ ndoc Pol ti lau dau sêŋsêlêŋ
sêmbo seŋ, naŋ sic miŋ têŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋga yêc gameŋ Pionisia ti
Samaria-ŋga, pi ŋac si gweleŋ têŋ lau naŋ lau Israel dom. Sêwhê sa bu
lau apa daêsam sêkac si ŋalôm kwi ma sêkêŋ whiŋ Pômdau. Ma yom dau
kôm lau sêkêŋ whiŋ-ŋga hoŋ atac ŋayham atu. 4 Ma têŋ ndoc sêhôc asê
Jerusalem, naŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋga ti aposel ma lau bata sêkôc ŋac sa.
Ma iŋlu sic miŋ gêŋ hoŋ naŋ Anötö gêm iŋlu sa bu sêkôm.

5 Têŋ dinaŋ lau Palêsai ŋatô naŋ sêkêŋ whiŋ Yisu, naŋ sêtisa ma sêsôm,
"Yac gauc gêm tidôŋ bu dandic atu bu lau gameŋ apa-ŋga naŋ sêkêŋ
whiŋ Yisu, naŋ sêsê lauŋgac si ŋamlic ŋatô su ma sêsôc Moses ndê yomsu
ŋapu." 6 Goc sêkac lau aposel ti lau bata hoŋ sa sêpitigeŋ bu sêkôc gauc pi
yom dau. 7 Sêsôm yom ŋasawa baliŋ su, goc Pita tisa ma sôm, "Asidôwai,
gauc nem gêŋ naŋ Anötö kôm têŋ lau gameŋ apa-ŋga ŋatô, têŋ têm dê
gi su. Mac aŋyalê su bu iŋ gêlic ŋayham bu ŋac sêŋgô ŋawaê ŋayham sa
aö dauŋ whaŋsuŋ, ma sêkêŋ whiŋ. 8 Anötö naŋ kêyalê ŋamalac hoŋ si
ŋalôm, naŋ kêŋ Ŋalau Dabuŋ têŋ ŋac tôm iŋ kêŋ têŋ yac, dec tôc asê bu
iŋ ndê mwasiŋ gic ŋac ŋawaê whiŋ. 9 Iŋ kêmasaŋ ŋac si ŋalôm ŋawasi
sa tu ŋac si sêkêŋ whiŋ-ŋga, gitôm iŋ kôm têŋ yac. Gêŋ dau whê sa bu
iŋ gêlic yac hoŋ bu lau kaiŋ tigeŋ. 10 Magoc iŋ kôc ŋac sa tu sêŋkuc
Moses ndê yomsu-ŋga dom. Yomsu dau kêŋ ŋawapac têŋ yac ti damaŋi,
naŋ datôm dom bu dahôc. Bocke dec mac bu akêŋ ŋawapac dau sac lau
gameŋ apa-ŋga naŋ sêkêŋ whiŋ, naŋ si bakêyac? Mac bu akôm bocdinaŋ
dec oc aŋsahê Anötö, ma mboe oc kôm iŋ atac ŋandê. Ma mac oc alhac iŋ
ndê lêŋ nem lau si-ŋga ahuc. 11 Magoc yac dakêŋ whiŋ bu Anötö gêm yac
lau Israel-ŋga si tu mwasiŋ naŋ datap sa ŋambwa yêc Pômdau Yisu-ŋga.
Ma ŋac lau dindê bocdinaŋ."

12 Ma têŋ dinaŋ Banabas lu Pol sic miŋ yom pi gêŋ dalô ti gêŋ atu-
tu naŋ Anötö gêm iŋlu sa bu sêkôm yêc lau gameŋ apa-ŋga ŋalôm. Ma
lau hoŋ naŋ sêkac sa sêndöc, naŋ sem dôŋ ma sêkêŋ daŋga iŋlu si yom.
13 Iŋlu si yom pacndê, goc Jems sôm yom asê bocdec bu, "Asidôwai, aŋgô

aneŋ yom. 14 Pita whê sa têŋ yac su pi gêŋ naŋ Anötö kôm bu kôc lau
gameŋ apa-ŋga ŋatô sa sêti iŋ ndê. 15 Gêŋ dau kêkuc yom naŋ propet daŋ
to muŋ su bocdec bu:

16 Pômdau sôm, 'Tiŋambu aö oc wambu wameŋ, ma wapuc Dawid
ndê gôliŋ kiŋ-ŋga dôŋ tiyham. Dawid ndê gôliŋ dau kwahic dec
tisac gitôm andu naŋ tiakwa su, magoc aö oc wakwê sa tiyham.
17 Ŋalêŋ dinaŋ dec wamasaŋ lêŋ bu lau sêŋsalê aö, ma sêtigasuc
aö tiyham. Ma lau gameŋ apa-ŋga naŋ gahê aneŋ ŋ aê pi ŋac, naŋ
sêwhiŋ.' Pômdau, naŋ oc kôm gêŋ dau ŋandô sa, naŋ ndê yom dau
dinaŋ. 18 Iŋ kêmasaŋ lêŋ dau gwanaŋ su." *[Amos 9:11-12]*

19 Goc Jems sôm, "Bocdinaŋ aö gauc gêm bu lau gameŋ apa-ŋga
naŋ sêkac si ŋalôm kwi ma sêsôc Anötö ndê gôliŋ ŋapu, naŋ oc dakêŋ
ŋawapac têŋ ŋac dom. 20 Mba! Dato bapia têŋ ŋac, ma dakêŋ puc ŋac bu
sêneŋ gêŋ daneŋ-ŋga naŋ lau sêkêŋ ti da têŋ anötöi gwam, naŋ dom, bu
gêŋ dau ŋadômbwi yêc Anötö aŋgô-ŋga. Danem la ŋac bu sêkôm mêtê
mockaiŋ-ŋga dom, ma sêneŋ bôc naŋ sêkiŋ ndu ma wata ti dac naŋ dom.
21 Yom dau dinaŋ. Moses ndê yom, naŋ oc sêŋyalê su, ma bocdinaŋ dato
yom pi dom. Bu lau sem mêtê pi Moses ndê yom yêc malac atu-tu hoŋ
gitôm yala daêsam su, ma sêsam iŋ ndê buku yêc ŋac si lôm wê-ŋga tôm
bêc Sabat-ŋga hoŋ."

Sêto bapia têŋ lau gameŋ apa-ŋga

22 Têŋ dinaŋ lau aposel ti lau bata, ma lau sêkêŋ whiŋ-ŋga hoŋ si
ŋalôm tigeŋ, bu sêŋyaliŋ ŋac si lau ŋatô sa, bu sêtêŋ Antiok sêwhiŋ Pol lu
Banabas sêndi. Ŋac s êŋyaliŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋga si ŋgac bata lu sa, naŋ
Judas, naŋ sêsam iŋ ndê ŋaê daŋ bu Basabas, lu Sailas. 23 Ma sêto bapia
daŋ bu iŋlu sêkôc tôhôŋ, naŋ sôm yom bocdec bu:

Yac ato bapia dindec têŋ mac lau gameŋ apa-ŋga naŋ akêŋ whiŋ
Pômdau, yêc malac Antiok ma gameŋ Siria-ŋga ti Silisia-ŋga. Mac
nem asidôwai yac lau aposel ti lau bata lec, akôm acsalô ŋayham
têŋ mac.

24 Yac atap sa bu yac mba lau ŋatô sêhôc asê mac, ma sêkôm mac nem
ŋalôm ŋawapac tu ŋac si yom pi mêtê dasê lauŋgac ŋamlic-ŋga.
Yac aŋkiŋ lau dau sêtêŋ mac sêloc dom. 25 Bocdinaŋ yac hoŋ gauc
gêm tidôŋ bu aŋyaliŋ lau ŋatô sa ma aŋkiŋ ŋac sêtêŋ mac sêloc
sêwhiŋ yac mba silip ŋayham lu, naŋ Pol lu Banabas. 26 Iŋlu sêkêŋ
dau sambuc bu sêhoc Pômdau Yisu Kilisi ndê ŋawaê ŋayham asê,
ma sêtöc dau dom bu sêmbac ndu tu iŋ ndê ŋaê-ŋga. 27 Ma kwahic
dec yac aŋkiŋ Judas lu Sailas sêwhiŋ iŋlu sêtêŋ mac sêloc, bu
sêpuc yom bapia dindec-ŋga dôŋ. 28 Yac bu akêŋ ŋawapac têŋ mac
dom, tigeŋ bu anem la mac. Ma yac akêŋ whiŋ bu Ŋalau Dabuŋ oc
puc yac mba yom dau dôŋ. Yom dau bocdec. 29 Aneŋ gêŋ daneŋ-

ŋga naŋ lau sêkêŋ ti da têŋ anötöi gwam, naŋ dom. Aneŋ bôc naŋ
sêkiŋ ndu ma wata ti dac, naŋ dom. Ma akôm mêtê mockaiŋ-ŋga
dom. Ayob daôm bu ambo ahê gêŋ dau, naŋ dec oc akôm mêtê
ŋayham. Yom dau dinaŋ. Acsalô ŋayham têŋ mac hoŋ.
30 Sêto bapia dau su, goc sêŋkiŋ lau dau sêtêŋ Antiok si. Ma yêc dindê,
ŋac sêkac lau sêkêŋ whiŋ-ŋga sa, ma sêkêŋ bapia dau têŋ ŋac. 31 Lau
sêkêŋ whiŋ-ŋga sêsam, dec puc ŋac dôŋ ma kôm ŋac atac ŋayham sa.
32 Judas lu Sailas dau propet lu, ma sêsôm yom ti sêkêŋ gauc ŋayham
daêsam têŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋga, bu sêpuc ŋac dôŋ. 33 Sêmbo sêwhiŋ ŋac
bêc ŋatô, goc lau sêkêŋ whiŋ-ŋga sem mbec iŋlu ŋa yom malô, ma sêŋkiŋ
iŋlu sêmbu sêtêŋ gôlôwac dabuŋ Jerusalem-ŋga, naŋ sêŋkiŋ iŋlu sêmeŋ,
naŋ si tiyham. [34 Magoc Sailas gauc gêm bu mbo malac Antiok.] 35 Ma
Pol lu Banabas sêmbo malac Antiok, ma iŋlu sêwhiŋ lau daêsam, sêmbo ti
sêndôhôŋ lau ma sêhoc Pômdau ndê yom asê.

Pol lu Banabas sêhu dau siŋ

36 Tiŋambu Pol sôm yom têŋ Banabas bocdec bu, “Aö gauc gêm bu
hêclu dambu datêŋ malac hoŋ naŋ muŋ-ŋga dahoc Pômdau ndê yom asê
dambo, naŋ dandi. Dandic lau kêsi yêc dindê, ma dalic bu ŋac sêmbo
ŋalêŋ bocke.” 37 Banabas tac whiŋ bu sêkôc Jon naŋ sêsam iŋ ndê ŋaê
daŋ bu Mak, naŋ whiŋ iŋlu ndi. 38 Magoc Pol gêlic gauc dau bu yham
dom. Ŋahu bu muŋ-ŋga Jon hu iŋlu ma iŋlu si gweleŋ siŋ yêc gameŋ
Pampilia-ŋga. 39 Tu yom dinaŋ-ŋga Pol lu Banabas sêseŋ dau e sêhu dau
siŋ. Banabas kôc Mak ma iŋlu sêpi waŋ daŋ ma sêtêŋ nduc Saipras si.
40 Magoc Pol kêyaliŋ Sailas sa bu êŋsêlêŋ whiŋ iŋ ndi. Asidôwai Antiok-
ŋga sem mbec iŋlu ma sêteŋ Pômdau bu puc iŋlu dôŋ ŋa iŋ ndê mwasiŋ,
ma tiŋambu iŋlu sêlhö si. 41 Ma iŋlu sic gameŋ Siria ti Silisia-ŋga kêsi ma
sêpuc lau sêkêŋ whiŋ-ŋga dôŋ yêc gameŋ dinaŋ.

Timoti kôm gweleŋ whiŋ Pol lu Sailas

16 1 Pol lu Sailas sêhôc asê malac Derbi, ma tiŋambu sêtêŋ malac
Listra si. Yêc malac dinaŋ ŋgac kêŋ whiŋ-ŋga daŋ ŋaê Timoti
mbo. Iŋ dinda iŋ awhê Israel-ŋga daŋ naŋ kêŋ whiŋ Pômdau, ma Timoti
damba iŋ ŋgac Grik-ŋga. 2 Lau sêkêŋ whiŋ-ŋga naŋ sêmbo malac Listra
ma Aikoniam sêlic Timoti bu ŋgac ŋayham ma sêmpiŋ iŋ. 3 Pol tac whiŋ
bu Timoti êŋsêlêŋ ti kôm gweleŋ whiŋ iŋ. Tigeŋ iŋ kêyalê bu lau Israel-
ŋga hoŋ naŋ sêmbo gameŋ dinaŋ, naŋ sêŋyalê bu Timoti damba iŋ
ŋgac Grik-ŋga. Tu dinaŋ-ŋga iŋ sê Timoti ndê ŋamlic ŋatô su. 4 Tiŋambu
sêŋsêlêŋ sêlom-sêlom malac, ma sêhoc yom naŋ lau bata ti lau aposel
sêmatiŋ tidôŋ yêc Jerusalem, naŋ asê têŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋga bu sêŋkuc.
5 Ŋalêŋ dau dinaŋ Anötö puc lau si sêkêŋ whiŋ dôŋ yêc malac hoŋ dinaŋ,
ma tôm bêc hoŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋga si toŋ kêsôwec tiatu.

Pol yêc mbê pi ŋgac Masedonia-ŋga

6 Ŋalau Dabuŋ kalhac Pol ti lau naŋ sêwhiŋ iŋ ahuc, bu sênem mêtê yêc
gameŋ Esia-ŋga têŋ ŋasawa dinaŋ dom. Bocdinaŋ dec ŋac gacgeŋ sêmbo
gameŋ Prigia ti Galesia-ŋga, ma sêkôm gweleŋ sêmbo dinaŋ. 7 Têŋ ndoc
sêhôc asê gameŋ Misia-ŋga ŋabatiŋ, ma bu sêsôc malac Bitinia sêndi, naŋ
Yisu ndê Ŋalau kalhac ŋac ahuc tiyham. 8 Bocdinaŋ sêhôc gêlêc gameŋ
Misia-ŋga ma sêsip malac Troas si. 9 Têŋ ôbwêc dinaŋ Pol yêc mbê ma
gêlic ŋgac daŋ akêŋ gameŋ Masedonia-ŋga meŋ kalhac iŋ aŋgô-ŋga, ma
teŋ iŋ bocdec bu, "Têŋ Masedonia mweŋ ma nem yac sa." 10 Pol yêc mbê
dau su ma whê sa têŋ yac[f] e aŋyalê bu Anötö mbwêc yac bu anem mêtê
têŋ lau Masedonia-ŋga. Bocdinaŋ dec yac aŋsahic dauŋ bu atêŋ lau dau
andi.

Lidia kôc Pol ndê yom sa ma kêŋ whiŋ Yisu.

11 Yac api waŋ yêc Troas ma solop atêŋ nduc Samotres a, ma ŋagalaŋsê
yac ahu nduc dau siŋ ma asôc baö yêc malac Niapolis. 12 Goc yac aŋsêlêŋ
atêŋ malac Pilipai a a mbo bêc ŋatô. Malac dau ti gameŋ Masedonia-ŋga
ŋa-malac atu, ma lau Rom-ŋga naŋ sem gôliŋ gameŋ dau, naŋ sêndöc
malac dinaŋ.
13 Têŋ Sabat daŋ yac ahu malac dau siŋ, ma asa atêŋ bu daŋ yêc malac
dau ŋamakê a. Yac gauc gêm bu mboe gameŋ dinaŋ, iŋ lau ŋatô si gameŋ
sêteŋ mbec-ŋga. Ma yac atap lauwhê ŋatô sa, naŋ sêkac sa sêmbo dindê,
dec andöc sic ma ac hu asôm yom têŋ ŋac. 14 Lauwhê naŋ sêŋgô yom dau,
naŋ si daŋ iŋ Lidia. Iŋ awhê tidulu po ŋadalô-ŋga, naŋ meŋ akêŋ malac
Tayatira, ma iŋ awhê toc Anötö sa-ŋga. Têŋ ndoc iŋ ŋgô Pol ndê yom, naŋ
Pômdau kac iŋ ndê ŋalôm bu kôc yom dau sa ma kêŋ whiŋ Yisu. 15 Dec
Lidia ti lau hoŋ naŋ sêndöc iŋ ndê andu naŋ sêliŋ saŋgu. Ma tiŋambu
iŋ sôm têŋ yac, "Mac bu alic aö gitôm awhê naŋ kêŋ whiŋ Pômdau, dec
ameŋ ambo aneŋ andu." Ma iŋ piŋkap yac ŋapaŋ e yac awhiŋ iŋ a.

Pol lu Sailas sêndöc gapocwalô

16 Têŋ ndoc daŋ yac bu atêŋ gameŋ naŋ lau sêteŋ mbec sêmbo, naŋ
andi, ma awhê daŋ meŋ tap yac sa. Iŋ awhê akiŋ ŋambwa daŋ, ma ŋalau
daŋ mbo whiŋ iŋ ma hoc yom asê pi gêŋ naŋ oc meŋ sa tiŋambu. Lau
daêsam êlêmê sêtêŋ iŋ si, bu iŋ whê yom sa pi gêŋ naŋ oc hôc asê ŋac
têŋ têm ŋambu-ŋga. Ma awhê dau ndê ŋadaui sêtap awa atu sa tu iŋ-
ŋga. 17 Têŋ têm dinaŋ yac aŋsêlêŋ awhiŋ Pol, ma awhê dau kêkuc yac ma

---

[f] **16:10** Yêc ŋabatiŋ 10 Luk to yom 'yac,' dec tôc asê bu iŋ dau mbo whiŋ Pol têŋ ndoc dinaŋ e tôm ndoc sêtêŋ malac Pilipai si - yêc ŋabatiŋ 19 iŋ to 'yac' tiyham dom. Iŋ kôm ŋalêŋ tigeŋ yêc Apo 20:5–21:18 ma 27:1–28:16.

mbwêc bocdec bu, “Lau dindec sem akiŋ Anötö Ŋawasi ti Ŋaclai Ŋadau,
ma sêwhê yom sa pi lêŋ Anötö nem mac si andöc tamli ŋapaŋ-ŋga.”
18 Tôm bêc daêsam iŋ kôm boc-dinaŋ e mbô Pol ŋalôm sa. Goc iŋ kac dau
kwi ma sôm têŋ ŋalau bu, “Tu Yisu Kilisi ndê ŋaê-ŋga, dec wandic atu am
bu sa yêc awhê dinaŋ.” Ma ŋagahô eŋ ŋalau hu awhê dau siŋ.
19 Têŋ ndoc dinaŋ awhê dau ndê ŋadaui sêŋyalê bu ŋac si lêŋ sêkôc
awa-ŋga pacndê. Dec sêlô Pol lu Sailas dôŋ ma sêhê iŋlu sa sêsôc malac
lôm sêtêŋ lau atu-tu si. 20 Sêkêŋ iŋlu sêlhac lau sêmatôc yom-ŋga si aŋgô-
ŋga, ma sêsôm, “Ŋgac lu dindec iŋlu ŋgac Israel-ŋga. Ma sêmeŋ bu sêli
lau malac-ŋga si ŋalôm sa. 21 Bu iŋlu sêkac lau bu sêŋkuc mêtê ŋatô naŋ
yac lau Rom-ŋga bu taŋkuc, dec oc so yac neŋ ŋagôliŋ.” 22 Awhê akiŋ dau
ndê ŋadaui sêŋgôliŋ yom dinaŋ pi Pol lu Sailas, ma lau malac-ŋga sêpuc
yom dau dôŋ. Bocdinaŋ lau sêmatôc yom-ŋga sêkêŋ yatu bu sêkac iŋlu si
ŋakwê su ma sêhi iŋlu ŋa sö. 23 Sêhi iŋlu ŋa sö sac andô, goc sêkêŋ iŋlu
sêndöc gapocwalô. Ma sêsôm yom ŋaŋga têŋ ŋgac naŋ yob gapocwalô bu
yob iŋlu ŋapep. 24 Iŋ ŋgô yom dau su dec kêŋ iŋlu sêndöc ŋalôm daŋ, naŋ
yêc andu gapocwalô-ŋga dau ŋa-ŋalôm andô. Ma iŋ sô iŋlu gahi dôŋ gêm
damiŋ a.
25 Timaniŋhu Pol lu Sailas sêteŋ mbec ti sem wê sêmpiŋ Anötö, ma lau
gapocwalô-ŋga ŋatô sêkêŋ daŋga iŋlu. 26 Sem wê sêmbo ma t iyhô atu
gêm dec andu gapocwalô-ŋga wiwic sa. Ma gatam gapocwalô-ŋga hoŋ
sêlêc dau su, ma sen gapocwalô-ŋga suc yêc lau hoŋ. 27 Têŋ têm dinaŋ
ŋgac yob gapocwalô-ŋga tali sa ma gêlic bu gatam hoŋ kac sa su. Iŋ
gauc gêm bu lau hoŋ oc sêlhö si su, dec púc iŋ ndê bieŋ baliŋ sa bu kuŋ
dau ndu. 28 Magoc Pol mbwêc, “Kôm daôm ŋayom dom. Yac hoŋ kelec
ambo!” 29 Goc ŋadau sôm bu lau sêtuŋ ya sa sêmeŋ, ma sôc gapocwalô
gi. Iŋ hu dau sip nom yêc Pol lu Sailas gahi-ŋga, ma töc dau ti kêtitec
ŋandô. 30 Malô goc iŋ wê iŋlu sêsa awê si ma ndac iŋlu, “O ŋgac atu lu.
Aö wakôm sake bu watap seŋ wandöc taŋli-ŋga sa?” 31 Ma iŋlu sêô yom
ma sêsôm, “Kêŋ whiŋ Pômdau Yisu, dec am oc tap Anötö ndê mwasiŋ
nem am si-ŋga sa. Am ti am nem lau hoŋ naŋ ambo nem andu, naŋ asa
lêŋ tigeŋ dinaŋ.” 32-33 Têŋ ôbwêc dinaŋ ŋgac yob andu gapocwalô-ŋga
kôc iŋlu ma kêgwasiŋ iŋlu gamboc. Ma iŋlu sêwhê Pômdau ndê yom
sa têŋ iŋ ti lau hoŋ naŋ sêmbo iŋ ndê andu. Ma iŋ ti ndê lau hoŋ sêliŋ
saŋgu. 34 Tiŋambu iŋ kôc iŋlu sêsôc iŋ ndê andu si ma kêŋ gêŋ daneŋ-ŋga
iŋlu seŋ. Iŋ tac ŋayham atu bu iŋ ti ndê lau hoŋ kwahic dec sêkêŋ whiŋ
Anötö.
35 T êŋ galaŋsê bêbêc lau sêmatôc yom-ŋga sêŋkiŋ lau siŋ-ŋga ŋatô
sêtêŋ ŋgac yob gapocwalô-ŋga si, bu sêsôm têŋ iŋ bu êŋgapwêc Pol lu
Sailas su. 36 Ŋgac naŋ yob andu gapocwalô-ŋga ŋgô yom dau, goc sôm têŋ
Pol, “Lau sêmatôc yom-ŋga sêkêŋ yom meŋ bu waŋgapwêc amlu Sailas su
yêc gapocwalô. Bocdinaŋ amlu alhö andi ti yom malô.” 37 Magoc Pol sôm

têŋ lau s iŋ-ŋga dinaŋ, “Alu ŋgac Israel-ŋga, magoc alu ŋgac Rom-ŋga[g] awhiŋ. Sêmatôc alu mba yom ŋapep dom, ma sic alu yêc lau hoŋ aŋgô-ŋga e sêkêŋ alu andöc dec. Ma bocke dec ŋac bu sêhu alu siŋ gelec alhö andi? Mba! Ŋac dau sêmeŋ ma sêwê alu asa andi.”

38 Lau siŋ-ŋga dinaŋ sêmbu si ma sic miŋ yom dau têŋ lau sêmatôc yom-ŋga. Ŋac sêŋgô bu Pol lu Sailas iŋlu ŋgac Rom-ŋga sêtôm ŋac, dec ŋac sêtöc dau atu. 39 Goc ŋac sêtêŋ gapocwalô si ma sêkôm bu sênem malô iŋlu si ŋalôm. Sêkôc iŋlu su yêc andu gapocwalô-ŋga, ma sêwê iŋlu sêsa si. Ma sêndac iŋlu bu sêhu malac dau siŋ. 40 Têŋ ndoc Pol lu Sailas sêhu gapocwalô siŋ, naŋ iŋlu sêtêŋ Lidia ndê andu si. Sêkac lau sêkêŋ whiŋ-ŋga hoŋ sa, ma sêsôm yom ŋayham daêsam tu sêpuc ŋac dôŋ-ŋga. Ma tiŋambu sêhu ŋac siŋ.

Lau sêkêŋ kisa Pol lu Sailas yêc Tesalonika

17 1 Iŋlu sêŋsêlêŋ si sêsa seŋ têŋ malac Ampipolis ma Apolonia, ma gacgeŋ si e sêhôc asê Tesalonika. Yêc malac dinaŋ lau Israel si lôm wê-ŋga daŋ kalhac. 2 Pol kêkuc iŋ ndê mêtê, ma têŋ Sabat sôc lôm wê-ŋga dau gi. Ma gitôm Sabat tö iŋ gêm yomgalôm whiŋ lau yêc dindê, bu whê ŋac si gauc sa pi Anötö ndê yom daêsam naŋ sêto yêc muŋ su naŋ. 3 Iŋ whê sa ma tôc asê bu Mesaya gic waê bu hôc ŋandê e mbac ndu, ma tisa akêŋ lau batê-ŋga ma mbo tali tiyham. Dec iŋ sôm têŋ ŋac, “Kwahic dec aö wasôm têŋ mac bu Yisu iŋ Mesaya dau. Yom ŋandô!” 4 Lau Israel-ŋga ŋatô sêkêŋ whiŋ ma sêlhac sêwhiŋ Pol lu Sailas. Ma lau Grik-ŋga daêsam naŋ sêtoc Anötö sa, naŋ sêkêŋ whiŋ, ma lauwhê tiwaê daêsam bocdinaŋ.

5 Magoc lau Israel-ŋga ŋatô sem lêmuŋ Pol lu Sailas, dec sêsôc malac lôm si, ma sêkac lau sac ŋatô sa sêpitigeŋ, ma sêŋgilí ŋac tu bu sêndic hu kisa. Ŋac sêŋyalê bu Pol lu Sailas sêyêc Jason ndê andu, dec sênti sêtêŋ andu dau si, bu sêhê iŋlu sêsa sêmeŋ. 6 Magoc sêtap iŋlu sa dom, ma bocdinaŋ sêkôc Jason ti lau sêkêŋ whiŋ-ŋga ŋatô ma sêkêŋ ŋac sêlhac lau bata malac-ŋga aŋgô-ŋga. Ma sêsôm ŋa awha atu, “Lau naŋ sêli lau ŋalôm sa yêc gameŋ hoŋ, naŋ kwahic dec sêmeŋ sêkôm yêc yac neŋ malac. 7 Ma Jason, ŋgac dindec, iŋ kôc ŋac sa sêmbo iŋ ndê andu. Ŋac sêsôc †Sisa ndê ŋagôliŋ ŋapu dom, ma ŋac hoŋ sêsôm bu kiŋ daŋ tiyham mbo, naŋ ndê ŋaê Yisu.” 8 Lau bata ti lau toŋ dinaŋ ma lau malac-ŋga hoŋ sêŋgô yom dinaŋ e gêli ŋac si ŋalôm sa ŋandô. 9 Goc sêsôm bu Jason ti iŋ ndê lau sênemlhi dau su yêc gapocwalô. Semlhi su goc sêkêŋ ŋac sêlhö si.

---

[g] **16:37** Yom dau ŋahu sêsôm yêc Yom Inglis bu ‘citizenship.’ Pol whê iŋlu Sailas sa bu citizen Israel-ŋga, ma citizen Rom-ŋga whiŋ. Lau Rom si ŋagôliŋ daŋ kêŋ yao bu sêhi citizen Rom-ŋga dom, bocdinaŋ gêŋ naŋ sêkôm têŋ iŋlu Sailas, naŋ gêŋ so. Alic yom ŋatô yêc Apo 22:25-29.

Pol lu Sailas sêtêŋ malac Berea si

10 Lau sêkêŋ whiŋ-ŋga yêc Tesalonika sêhôŋ e ŋasec sa su, goc sêŋkiŋ
Pol lu Sailas sêlhö sêtêŋ malac Berea si. Sêhôc asê su sêmbo malac dinaŋ,
ma sêsôc lau Israel si lôm wê-ŋga si ma sem mêtê. 11 Lau Berea-ŋga ŋac
lau si mêtê ŋayham hôc gêlêc lau Tesalonika-ŋga si mêtê. Sêkêŋ daŋga
ŋapep têŋ Pol lu Sailas si yom pi Yisu, ma sêkôc sa ti atac whiŋ. Ma tôm
bêc hoŋ sem dôhôŋ yom dau whiŋ Anötö ndê yom naŋ sêto muŋ su yêc
naŋ. Ŋac bu sêŋyalê iŋlu si yom bu yom ŋandô me mba. 12 Ma lau Israel-
ŋga daêsam sêkêŋ whiŋ Yisu, ma yêc lau Grik-ŋga, lauwhê tiwaê ma
lauŋgac daêsam sêkêŋ whiŋ bocdinaŋ.
13 Malô goc lau Israel-ŋga yêc malac Tesalonika sêŋgô ŋawaê bu Pol
gêm Anötö ndê mêtê têŋ lau mbo Berea. Dec ŋac sêtêŋ Berea si, bu sêli
lau ŋalôm sa bu sêkêŋ kisa Pol lu Sailas. 14 Tu dinaŋ-ŋga lau sêkêŋ whiŋ-
ŋga sêŋkiŋ Pol kölhö têŋ malac daŋ yêc gameŋ gwêc-ŋga gi. Magoc Sailas
lu Timoti gacgeŋ sêmbo malac Berea. 15 Lau naŋ sêhoŋ Pol ma sêsa seŋ
sêwhiŋ iŋ, naŋ sêkôc iŋ sêsip malac Atens si. Goc Pol kêkiŋ ŋac sêmbu si,
ma sôm bu sêkêŋ yom têŋ Sailas lu Timoti bu sêtêŋ iŋ sêmeŋ ŋagahô.

Pol gêm mêtê yêc Atens

16 Pol hôŋ iŋlu mbo Atens, ma gêlic anötöi gwam daêsam sêlhac malac
lôm, dec kôm iŋ ŋalôm ŋawapac. 17 Bocdinaŋ iŋ sôc lôm wê-ŋga gi ma
gêm yomgalôm whiŋ lau Israel ti lau Grik-ŋga naŋ sêtoc Anötö sa. Ma
tôm bêc hoŋ iŋ sôc malac lôm gi tap lau ŋatô sa, ma whê Anötö ndê
yom sa têŋ ŋac bocdinaŋ. 18 Yêc Atens lau ŋatô sêmbo, naŋ êlêmê sem
yomgalôm pi gêŋ hoŋ ŋahu sêwhiŋ dau. Sêsam ŋac bu lau Epikuria ma
lau Stoik. Têŋ ndoc ŋac si lau ŋatô sêŋgô Pol sôm ŋawaê ŋayham asê pi
Yisu, ma pi lêŋ datisa akêŋ lau batê-ŋga, naŋ ŋac sic hu sêseŋ iŋ ndê gauc
ti yom ŋatô. Lau ŋatô sêsôm, “Ŋgac dindec sôm yom daêsam ŋapaŋ, ŋahu
bocke?” Ma ŋatô sêsôm, “Mboe iŋ bu nem yac neŋ gauc kwi tu bu dakêŋ
whiŋ anötöi apa-ŋga.” 19 Bocdinaŋ dec sêwê iŋ sêtêŋ gameŋ naŋ sêsam
bu Areopagas, gameŋ naŋ lau naŋ sêkip gêŋ ŋahu sa-ŋga êlêmê sêkac sa
sêmbo. Ŋac sêkêŋ Pol kalhac lau Areopagas-ŋga aŋgô-ŋga, ma sêndac iŋ
bocdec bu, “Gitôm bu am whê yom wakuc naŋ am kêdôhôŋ têŋ lau, naŋ
sa têŋ yac? 20 Yac aŋgô am nem yom tôm yom wakuc andô daŋ, ma yac
bu aŋyalê yom dau ŋahu.” 21 Lau Atens ti lau apa hoŋ naŋ sêndöc malac
dinaŋ, naŋ sêmbo tu sêŋgô yom ti sênem yomgalôm ŋapaŋ pi gauc wakuc
bocke naŋ hôc asê ŋac-ŋga. Ŋac si gweleŋ daŋ mba. Tu dinaŋ-ŋga dec ŋac
bu sêŋgô Pol ndê yom.
22 Ma Pol tisa kalhac lau aŋgô-ŋga yêc Areopagas, ma sôm, “O mac lau
Atens-ŋga. Aö kayalê bu mac akôm gêŋ daêsam tu bu anem akiŋ anötöi
nom-ŋga. 23 Bu aö kasêlêŋ ti gatôc gwaniŋ gêŋ hoŋ naŋ mac amasaŋ tu

anem akiŋ mac nem anötöi-ŋga. Ma aö gatap alta daŋ sa, naŋ mac ato
yom pi bocdec bu, ‘Anötö naŋ yac tam gauc, naŋ ndê alta.’ Anötö naŋ
mac am akiŋ magoc am gauc iŋ, naŋ kwahic dec aö oc wawhê iŋ sa têŋ
mac. 24 Iŋ Anötö, naŋ kêŋ nom ti gêŋ hoŋ, ma iŋ undambê ti nom ŋadau.
Ma bocdinaŋ iŋ ndöc lôm dabuŋ naŋ ŋamalac amba sêmasaŋ, naŋ dom.
25 Ma gêŋ naŋ ŋamalac sêmasaŋ, naŋ oc nem iŋ sa ŋalêŋ bocke? Bu iŋ
pônda gêŋ daŋ dom. Ma iŋ dau kêŋ wayahô têŋ ŋamalac bu sêmbo tali
ma kêŋ gêŋ hoŋ bocdinaŋ. 26 Iŋ kêŋ ŋamalac ŋamata-ŋga mbo nom e
kwahic dec lau titoŋ-titoŋ hoŋ sêsa akêŋ ŋgac tigeŋ dinaŋ, ma sem nom
ŋagameŋ sambob ahuc. Lau titoŋ-titoŋ hoŋ si gameŋ ŋabatiŋ, naŋ Anötö
kêyaliŋ sa gwanaŋ su, ma têm bu lau toŋ tigeŋ-tigeŋ si ŋaclai tiatu ma
tisauŋ, naŋ kêmatiŋ tidôŋ gwanaŋ su bocdinaŋ. 27 Anötö kôm gêŋ hoŋ
dinaŋ tu bu lau sêlic, ma sêŋsalê iŋ e sêtap iŋ sa. Magoc iŋ mbo baliŋ
têŋ yac lau tigeŋ-tigeŋ dom. 28 Tôm yom ŋagauc daŋ naŋ mac daôm nem
ŋgac daŋ to muŋ su, naŋ sôm, ‘Tu Anötö ndê ŋaclai-ŋga dec yac dambo
taŋli ma taŋsêlêŋ, ma yac neŋ ŋahu yêc sip iŋ-ŋga.’ Ma mac nem ŋgac
daŋ tiyham to yom ŋagauc daŋ bocdec bu, ‘Yac dati iŋ ndê balêkoc.’
29 Yac dati iŋ ndê balêkoc ma bocdinaŋ yac bu gauc nem bu iŋ gitôm gol
me silba me hoc me ŋagatu daŋ, naŋ ŋamalac sêmasaŋ tôm ŋac si gauc,
naŋ dec yac gauc gêm yom so pi iŋ. 30 Muŋ-ŋga lau daêsam gauc gêm
yom bocdinaŋ, bu sêŋyalê Anötö dom. Magoc iŋ kêŋ ŋagêyô têŋ ŋac dom.
Tigeŋ kwahic dec iŋ gic atu bu lau hoŋ sênem dau kwi. 31 Bu iŋ kêyaliŋ
bêc daŋ sa bu êmatôc lau nom-ŋga hoŋ, ma iŋ oc kôm gêŋ dau êŋkuc iŋ
ndê lêŋ gitêŋ. Ma iŋ k êyaliŋ ŋgac daŋ sa bu kôm gweleŋ dau. Iŋ uŋ ŋgac
dau sa akêŋ lau batê-ŋga, dec tôc gêŋ dau tiawê têŋ lau hoŋ sêlic.”
32 Têŋ ndoc sêŋgô Pol ndê yom pi lau sêtisa akêŋ lau batê-ŋga, naŋ lau
ŋatô sêpu iŋ. Magoc lau ŋatô sêsôm, “Yac bu aŋgô am nem yom pi gêŋ
dinaŋ tiyham.” 33 Ma têŋ dinaŋ Pol tisa ma hu lau naŋ sêndöc Areopagas,
naŋ siŋ. 34 Lau ŋatô sêŋkuc Pol ma sêkêŋ whiŋ Yisu. Ŋac si daŋ iŋ
Dionisias, naŋ muŋ-ŋga ndöc whiŋ lau naŋ sêkac sa yêc Areopagas. Ma
awhê daŋ ŋaê Damaris ma lau ŋatô sêkêŋ whiŋ bocdinaŋ.

Pol mbo malac Korin

18 1 Tiŋambu Pol hu Atens siŋ ma têŋ malac Korin gi. 2 Yêc dinaŋ iŋ
tap ŋgac Israel-ŋga daŋ sa, naŋ ndê ŋaê Akwila. Iŋ dinda kôc iŋ
yêc gameŋ Pontus-ŋga, ma muŋ-ŋga iŋlu ndê awhê Prisila sêndöc malac
Rom yêc gameŋ Itali-ŋga. Magoc tiŋambu Kiŋ Klaudias kêŋ yatu bu lau
Israel-ŋga hoŋ sêhu malac Rom siŋ, dec iŋlu Prisila sêlhö si sêmbo malac
Korin. Têŋ ndoc Pol hôc asê, naŋ gi gêlic iŋlu. 3 Akwila lu Prisila i ŋlu
awhê lu ŋgac sêkôc bôc ŋamlic ma po ma sêsi pitigeŋ tu sêmasaŋ bac-
ŋga. Pol kêyalê gweleŋ dau tidôŋ whiŋ, bocdinaŋ dec mbo whiŋ iŋlu, ma
sêkôm gweleŋ sêwhiŋ dau. 4 Pol tac whiŋ bu lau I srael ma lau Grik naŋ

sêmbo Korin sêkêŋ whiŋ Pômdau, dec tôm bêc Sabat-ŋga hoŋ sôc lôm wê-
ŋga gi, ma gêm yomgalôm whiŋ ŋac.
5 Têŋ ndoc Sailas lu Timoti sêmeŋ akêŋ gameŋ Masedonia-ŋga, naŋ
Pol kêŋ dau sambuc tu gweleŋ nem mêtê lau-ŋga. Iŋ hoc yom asê têŋ
lau Israel-ŋga ma sôm têŋ ŋac bu Yisu iŋ Mesaya dau. 6 Magoc lau Israel-
ŋga sêkêŋ whiŋ Pol ndê yom dom, ma sêli awha sa têŋ iŋ. Bocdinaŋ iŋ
kêgoloŋ kop su yêc ndê ŋakwê bu tôc ŋac si giso asê, ma sôm, “Mac atec
Anötö ndê yom, dec awêkaiŋ daôm nem ŋagêyô. Aö dom. Kwahic dec
wahu mac lau Israel-ŋga siŋ, ma wakôm gweleŋ têŋ lau naŋ lau Israel
dom.” 7 Goc Pol hu lôm wê-ŋga siŋ, ma sa gi mbo Titius Justus ndê andu.
Iŋ ŋgac gameŋ apa-ŋga naŋ gêm akiŋ Anötö, ma iŋ ndê andu kalhac
kêpiŋ lôm wê-ŋga. 8 Ma ŋgac bata lôm wê-ŋga daŋ ŋaê Krispas, ti lau
hoŋ naŋ sêmbo iŋ ndê andu, naŋ sêkêŋ whiŋ Pômdau. Ma lau Korin-ŋga
daêsam naŋ sêŋgô Pol ndê yom, naŋ sêkêŋ whiŋ Yisu ma sêliŋ saŋgu.
9 Têŋ ôbwêc daŋ Pol yêc mbê, ma gêlic Pômdau sôm yom têŋ iŋ bocdec
bu, “Töc daôm dom. Sôm aneŋ yom asê ŋapaŋ, ma nem daôm dôŋ dom.
10 Bu aö gambo gawhiŋ am, ma oc tôm dom bu lau daŋ sêkêŋ sac am. Bu
yêc malac dindec, aneŋ lau daêsam sêmbo.” 11 Bocdinaŋ Pol mbo Korin
tôm yala tigeŋ ma ayô 6, ma kêdôhôŋ Anötö ndê yom têŋ lau.
12 Têŋ ndoc naŋ Galio gêm gôliŋ gameŋ Akaya-ŋga, naŋ lau Israel-
ŋga naŋ sêndöc malac Korin, naŋ sêkêŋ si ŋalôm pitigeŋ bu sêkêŋ kisa
Pol. Ma sêkêŋ iŋ kalhac Galio aŋgô-ŋga bu êmatôc iŋ ndê yom. 13 Ma
ŋac sêsôm, “Ŋgac dindec kêdôhôŋ lau bu sênem akiŋ Anötö ŋa lêŋ naŋ
so yac mba yomsu.” 14 Pol kac awha sa bu sôm yom, m agoc Galio dau
ô lau Israel si yom ma sôm, “O mac lau Israel-ŋga! Mac nem yom dec
bu hêganôŋ sac atu daŋ, me gêŋ naŋ so ŋagôliŋ Rom-ŋga, dec waŋgô.
15 Magoc yom naŋ mac asôm pi ŋgac dindec, naŋ hêganôŋ mac daôm nem
yom ti ŋaê ŋatô ma yomsu Israel-ŋga. Bocdinaŋ mac daôm amasaŋ. Aö oc
wamatôc yom kaiŋ dinaŋ dom.” 16 Dec iŋ soc ŋac su yêc andu matôc-ŋga.
17 Ma lau hoŋ sêkôc Sostene, ŋgac bata naŋ yob lau Israel-ŋga si lôm wê-
ŋga yêc malac Korin, naŋ dôŋ, ma sic iŋ yêc lau matôc-ŋga aŋgô-ŋga. Ma
Galio gêlic, magoc kôm tôm gêm gauc.

Pol mbu têŋ Antiok gi

18 Pol mbo malac Korin têm baliŋ ŋagec, goc hu lau sêkêŋ whiŋ-ŋga
siŋ ma têŋ malac Kenkria gi, bu kôc waŋ ma mbu têŋ gameŋ Siria-ŋga
ndi. Ma Prisila lu Akwila sêwhiŋ iŋ si. Muŋ-ŋga Pol gic bata yom daŋ têŋ
Anötö, ma tu dinaŋ-ŋ ga têŋ ndoc sêmbo malac Kenkria, naŋ kêŋ kêclauŋ
sêŋgapiŋ tiapê. Pacndê su, goc ŋac sêpi waŋ ma sêlhö si. 19-20 Sêtêŋ malac
Epesas si, ma Pol sôc lôm wê-ŋga gi, ma gêm yomgalôm whiŋ lau Israel-
ŋga. Ma ŋac sêndac iŋ bu mbo whiŋ ŋac têm ŋatô tiyham, magoc iŋ
gôlôc têŋ ŋac dom. Iŋ hu Prisila lu Akwila siŋ sêmbo sêwhiŋ ŋac. 21 Ma

têŋ ndoc iŋ pi waŋ gi, naŋ kêmatiŋ yom têŋ lau Epesas-ŋga bocdec bu,
“Anötö bu lic ŋayham, dec aö wambu watêŋ mac wameŋ tiyham.” Goc
waŋ dau hu Epesas siŋ ma sa gi. 22 Waŋ dau kêsêlêŋ e hôc asê malac
Sisaria, goc Pol sip baö gi. Ma iŋ pi Jerusalem gi ma gic lau sêkêŋ whiŋ-
ŋga kêsi yêc dinaŋ. Ma tiŋambu iŋ têŋ malac Antiok gi. 23 Iŋ mbo Antiok
ŋasawa sauŋ, goc kêsêlêŋ têŋ gameŋ Prigia ma Galesia-ŋga gi. Yêc dindê
iŋ golom-golom malac ma puc lau sêkêŋ whiŋ-ŋga dôŋ bu sêlhac ŋaŋga.

Apolos ndê miŋ

24 Têŋ ŋasawa dinaŋ ŋgac daŋ ŋaê Apolos hôc asê malac Epesas. I ŋ ŋgac
Israel-ŋga naŋ ndê malachu Aleksandria, ma iŋ ŋgac tigauc ma kêyalê
Anötö ndê yom naŋ sêto muŋ su yêc, naŋ tidôŋ. 25 Lau ŋatô sêndôhôŋ
iŋ pi Pômdau Yisu su, ma bocdinaŋ iŋ kêŋ ndê ŋalôm ti gauc sambuc
bu êndôhôŋ lau pi Yisu ma whê iŋ ndê yom sa ŋapep. Magoc iŋ kêyalê
busaŋgu ŋalêŋ tigeŋ, naŋ Jon ndê lêŋ êŋku lau tu sênem dau kwi-ŋga.
26 Yêc Epesas Apolos sôc lôm wê-ŋga gi, ma gêm mêtê ti ŋaŋga. Prisila lu
Akwila sêŋgô iŋ ndê yom, dec sêŋgalêm iŋ têŋ iŋlu si andu gi, ma sêwhê
yom ŋatô sa têŋ iŋ e iŋ kêyalê Anötö ndê lêŋ nem lau si-ŋga ŋapep eŋ.
27 Tiŋambu Apolos bu têŋ gameŋ Akaya-ŋga ndi, dec lau sêkêŋ whiŋ-
ŋga yêc malac Epesas sêpuc iŋ ndê ŋalôm dôŋ. Ma sêto bapia têŋ lau
Akaya-ŋga naŋ sêtap Anötö ndê mwasiŋ sa ma sêkêŋ whiŋ Yisu, ma sêteŋ
ŋac bu sêkôc Apolos sa. Ma têŋ ndoc iŋ hôc asê, naŋ iŋ mbo whiŋ lau
sêkêŋ whiŋ-ŋga dinaŋ, ma gêm ŋac sa ŋandô. 28 Bu iŋ kalhac ŋaŋga ma ô
lau Israel-ŋga si yom yêc lau hoŋ aŋgô-ŋga, ma whê Anötö ndê yom naŋ
sêto yêc, naŋ sa, bu tôc asê bu Yisu iŋ Mesaya dau.

Pol mbu têŋ malac Epesas gi

19 1 Têŋ ndoc Apolos mbo Korin, naŋ Pol hu gameŋ Prigia ti Galesia-
ŋga siŋ, ma kêsêlêŋ ho seŋ lôc-ŋga naŋ sa têŋ malac Epesas gi.
Iŋ hôc asê Epesas, ma tap lau sêkêŋ whiŋ-ŋga ŋatô sa. 2 Ma iŋ ndac ŋac
bocdec bu, “Têŋ ndoc mac akêŋ whiŋ tiwakuc, naŋ mac akôc Ŋalau
Dabuŋ su, me mba?” Ma sêô yom ma sêsôm, “Mba. Yac akôc Ŋalau Dabuŋ
su dom, ma aŋgô yom daŋ pi iŋ dom.” 3 Dec Pol ndac, “Mac aliŋ busaŋgu
kaiŋ bocke?” Ma sêsôm bu, “Yac aliŋ busaŋgu ŋalêŋ gitôm Jon, Ŋgac
Kêku Lau-ŋga ndê.” 4 Goc Pol sôm, “Jon kêku lau naŋ sem dau kwi, ma
sôm têŋ ŋac bu sêkêŋ whiŋ ŋgac naŋ oc meŋ êŋkuc iŋ, naŋ Yisu.” 5 Ŋac
sêŋgô Pol ndê yom dinaŋ goc sêliŋ busaŋgu tu Pômdau Yisu ndê ŋaê-ŋga.
6 Ma têŋ ndoc Pol hu amba sac ŋac, naŋ Ŋalau Dabuŋ gêm ŋac ahuc, dec
sêsôm yom sem lau apa awha, ma sêhoc yom asê gitôm lau propet. 7 Lau
naŋ gêŋ dau hôc asê têŋ ŋac, naŋ lauŋgac 12.
8 Pol mbo malac Epesas ŋasawa gitôm ayô tö, ma sôc lôm wê-ŋga ŋapaŋ.
Ma yêc dindê iŋ gêlêŋ yom dôŋ bu whê Anötö ndê gôliŋ ŋahu sa têŋ lau.

9 Magoc lau ŋatô si ŋalôm ŋadandi ma sêkôc Pol ndê yom sa dom. Ma yêc
lau hoŋ aŋgô-ŋga sêpu seŋ naŋ Pol whê sa têŋ ŋac. Goc Pol hu ŋac siŋ ma
kôc lau sêkêŋ whiŋ-ŋga su yêc lôm wê-ŋga. Ma tôm bêc hoŋ iŋ gêm mêtê
ŋac mbo Tiranus ndê andu lau sêkac sa-ŋga. 10 Iŋ kôm bocdinaŋ tôm yala lu
e lau Israel ti Grik-ŋga hoŋ naŋ sêmbo gameŋ Esia-ŋga, naŋ sêŋgô Pômdau
ndê ŋawaê. 11 Anötö kêŋ ŋaclai têŋ Pol ma kôm gêŋ dalô atu-tu daêsam.
12 Iŋ kôc ŋaclai atu, gitôm iŋ bu êmasec po waheŋ-ŋga ti ŋakwê awê-ŋga ma
ŋaclai dau oc lom ndi. Ma lau bu sêkôc po dau, ma sêkêŋ sac lau gêmbac ti
lau naŋ ŋalau sac sêmbo ŋac si ŋalôm, dec oc kôm ŋac ŋayham sa.

Skiwa atui

13 Lau Israel-ŋga ŋatô sêkôm gweleŋ sêsoc ŋalau sac yêc lau. Ma ŋac
sic hu sêsôm Pômdau Yisu ndê ŋaê asê têŋ ndoc sêkôm gweleŋ dau. Ŋac
sêkêŋ yatu ŋalau sac bocdec bu, “Am sa mweŋ, tu Yisu, naŋ Pol gêm mêtê
pi iŋ, naŋ ndê ŋaê-ŋga.” 14 Ma Israel si dabuŋsiga a tu daŋ ŋaê Skiwa ndê
atui 7 sêkôm gweleŋ dau sêwhiŋ. 15 Magoc têŋ bêc daŋ ŋalau sac daŋ ô
ŋac si yom ma sôm, “Yisu lu Pol aö kayalê iŋlu su, magoc mac lau dinaŋ
aö kayalê mac dom!” 16 Goc ŋgac ti ŋalau sac dinaŋ gic ŋac e ku ŋac dulu,
ma gic ŋac basô-basô e sêliŋ dac sac andô ma sênti sêsa akêŋ andu dau
ŋamlic ŋambwa-ŋambwa si.

Mêtê kêsôwec yêc Esia

17 T êŋ ndoc lau Israel ti lau Grik-ŋga naŋ sêndöc Epesas naŋ sêŋgô
gêŋ dau ŋawaê, naŋ sêtöc dau atu, ma lau hoŋ sêtoc Pômdau Yisu ndê
ŋaê sa. 18 Ma lau daêsam naŋ sic hu sêkêŋ whiŋ Yisu su, magoc sêsap si
mêtê akwa dôŋ, naŋ sêtisa sêlhac lau hoŋ aŋgô-ŋga ma sêhoc si sac asê.
19 Lau mbectoma-ŋga ŋatô sêkôc si bapia mbec-ŋga ma sêkêŋ pitigeŋ yêc
lau aŋgô-ŋga, goc sêpec ya gêŋ. Bapia mbec-ŋga dinaŋ ŋaôli atu-tu. Ŋac
bu sêkêŋ hoŋ têŋ lau sênemlhi, dec oc sêtap awa sa gitôm mone silba
50,000.[h] 20 Ŋalêŋ dinaŋ dec Pômdau ndê yom tiapa, ma kôm gweleŋ ti
ŋaclai yêc lau sêkêŋ whiŋ-ŋga si ŋalôm.
21 Gêŋ hoŋ dinaŋ hôc asê su, goc Pol gauc gêm bu têŋ gameŋ
Masedonia ti Akaya-ŋga ndi, ma tiŋambu mbu têŋ malac Jerusalem ndi.
Iŋ sôm, “Aö watêŋ Jerusalem wandi, ma tiŋambu wandic malac Rom
kêsi whiŋ.” 22 Ma iŋ kêkiŋ Timoti lu Erastas, ŋgac lu naŋ sêkôm gweleŋ
sêwhiŋ iŋ, naŋ sêmuŋ iŋ sêtêŋ Masedonia si. Ma iŋ dau gacgeŋ mbo
ŋasawa sauŋ mbo gameŋ Esia-ŋga.

---

[h] **19:19** Mone silba dinaŋ sêsam bu drakma, ma drakma tigeŋ gitôm ŋaôli gweleŋ bêc tigeŋ-ŋga. 50,000 drakma dinaŋ ŋaôli atu andô, oc hôc gêlêc PNG si mone K500,000. Lau ŋatô sêkêŋ whiŋ bu yom naŋ lau mbectoma sêto pi bapia dau, naŋ kêŋ ŋaclai atu têŋ ŋac, dec semlhi bapia dau ŋa ŋaôli atu.

Lau sêli dau sa yêc Epesas

23 Têŋ ŋasawa dinaŋ lau sêli dau sa ŋandô pi seŋ naŋ lau sêkêŋ whiŋ-
ŋga sêŋkuc. 24 Ŋgac naŋ gic hu gêŋ dau naŋ ndê ŋaê Dimitrias. Iŋ ŋgac
naŋ pec silba ma kêmasaŋ ti alta me gêŋ ŋatô bu lau sêkêŋ lhac si andu
bu sênem akiŋ anötö gwam awhê naŋ sêsam bu Atemis. Ma iŋ ti lau
ŋatô sêtap awa daêsam sa yêc gweleŋ dinaŋ. 25 Iŋ kêgalêm lau dau sa,
sêwhiŋ lau ŋatô naŋ sêkôm gweleŋ kaiŋ tigeŋ, ma sôm têŋ ŋac, "Mac lau!
Aŋgô su naŋ. Mac aŋyalê bu yac datap awa atu sa tu gweleŋ dindec-ŋga.
26 Magoc mac alic ti aŋgô ŋawaê pi gêŋ naŋ Pol kôm. Iŋ ŋgac naŋ sôm
têŋ lau bu gwam naŋ ŋamalac amba sêmasaŋ, naŋ anötö ŋandô dom.
Ma iŋ gêm lau daêsam si ŋalôm kwi bu sêhu sakiŋ anötö gwam-ŋga siŋ.
Iŋ kôm yêc malac Epesas ma sauŋ iŋ ndê yom oc nem gameŋ Esia-ŋga
sambuc ahuc. 27 Gêŋ dau oc kôm lau sêlic yac neŋ gweleŋ sac, ma lôm
naŋ lau sem akiŋ Atemis sêmbo, naŋ oc sêlic tôm gêŋ ŋambwa. Ma anötö
awhê dau, naŋ lau sem akiŋ yêc gameŋ Esia-ŋga ma tôm nom ŋagameŋ
hoŋ, naŋ ndê waê oc niŋga." 28 Lau sêŋgô Dimitrias ndê yom ma gêli ŋac
si ŋalôm sa e sic hu sêmbwêc, "Lau Epesas-ŋga si anötö Atemis, iŋ anötö
tiwaê!"
29 Malô goc lau malac-ŋga hoŋ naŋ sêkac sa, naŋ sêli dau sa. Ŋac sêkôc
Gaius lu Aristakus, ŋgac lu akêŋ Masedonia naŋ êlêmê sêŋsêlêŋ sêwhiŋ
Pol, naŋ dôŋ, ma ŋac hoŋ sênti sêtêŋ gameŋ lau sêkac dau sa-ŋga, naŋ si.
30 Pol tac whiŋ bu sôm yom têŋ lau dau, magoc lau sêkêŋ whiŋ-ŋga sêlhac
iŋ ahuc. 31 Ma lau bata Rom-ŋga ŋatô naŋ sêmbo gameŋ dinaŋ, naŋ Pol
ndê silip, naŋ sêkêŋ yom têŋ iŋ, ma sêteŋ iŋ bu têŋ gameŋ dinaŋ ndi
dom.
32 Lau hoŋ naŋ sêkac dau sa sêmbo, naŋ si gauc kêŋsôŋ. Ŋac hoŋ
sêmbwêc yom tidau-tidau. Ma ŋac si daêsam sem gauc ŋahu bocke dec
sêkac sa sêmbo dinaŋ. 33 Lau Israel-ŋga sêtiŋ ŋac si ŋgac bata daŋ ŋaê
Aleksanda sa ŋalhu gi, bu sôm yom ma nem malô lau Epesas-ŋga ŋalôm
tu ŋac lau Israel-ŋga. Lau daêsam sêmbwêc yom ŋagauc têŋ iŋ, dec iŋ gic
amba bu sênem dau dôŋ ma sêŋgô iŋ ndê yom. 34 Magoc lau sêlic bu iŋ
ŋgac Israel-ŋga daŋ, dec hoŋ sêmbwêc ŋa awha atu tôm acgatu ŋasawa lu
bu, "Lau Epesas-ŋga si anötö Atemis, iŋ anötö tiwaê! Iŋ anötö tiwaê!"
35 Têŋ dinaŋ ŋgac bata Epesas-ŋga daŋ tisa ma sôm lau hoŋ mamaŋ.
Iŋ ŋgac naŋ to yom naŋ lau bata malac dinaŋ-ŋga sêmatiŋ tidôŋ, ma yob
ŋac si bapia. Ma iŋ sôm, "Mac lau Epesas-ŋga, bocke? Lau nom-ŋga hoŋ
sêŋyalê bu mac ayob anötö awhê atu Atemis ndê lôm, ti hoc naŋ peŋ sip
akêŋ umboŋ, naŋ lau sêtoc sa tôm Atemis ndê ŋagatu. 36 Gêŋ hoŋ dinaŋ
tôc dau yêc awê su, bocdinaŋ anem daôm dôŋ ma ayob daôm bu akôm
gêŋ hoŋ ti gauc eŋ. 37 Mac akôc ŋgac lu dinaŋ dôŋ, ma awê iŋlu sêsôc
sêmeŋ, magoc sêsu yac neŋ anötö awhê susu dom, ma sem kaŋ gêŋ daŋ

yêc iŋ ndê lôm dom. 38 Yac neŋ andu sêmatôc yom-ŋga dê sêlhac, ma lau
sêmatôc yom-ŋga sêmbo. Dimitrias ti lau sêpec silba-ŋga naŋ si yom bu
yêc asa, naŋ dec sêkôc iŋ solop sêtêŋ lau dau sêndi. 39 Kwahic dec mac
nem yom ŋatô bu yêc, naŋ akêŋ têŋ lau sêmatôc yom-ŋga bu sêmatôc.
40 Ayob daôm ŋapep! Tu gêŋ naŋ mac akôm têŋ acsalô lec-ŋga, dec gitôm
bu mac daôm alhac lau dau aŋgô-ŋga, ma oc atap matôc sa pi mêtê ali
lau sa-ŋga. Gêŋ dau bu hôc asê, dec oc tôm dom bu mac amasaŋ yom têŋ
ŋgac êmatôc yom-ŋga. Bu gêŋ naŋ mac akôm, naŋ ŋahu ŋayham mbasi."
41 Iŋ sôm yom dinaŋ su, goc kêkiŋ lau sêlhö têŋtêŋ.

Pol kôm gweleŋ mbo Masedonia ma gameŋ Grik-ŋga

20 1 Ŋantiŋ atu dau pacndê, goc Pol kêgalêm lau Epesas-ŋga naŋ
sêkêŋ whiŋ Yisu, naŋ sa sêpitigeŋ. Iŋ sôm yom bu puc ŋac dôŋ
ma êŋgilí ŋac bu sêlhac ŋaŋga, goc poŋ ŋac ma ti bu têŋ Masedonia ndi.
2 Iŋ gi hôc asê su, ma kôm gweleŋ golom-golom malac. Iŋ gêm mêtê ti
sôm yom daêsam tu bu puc lau si sêkêŋ whiŋ dôŋ-ŋga, ma iŋ kôm ŋapaŋ
e hôc asê gameŋ Grik-ŋga. 3 Iŋ mbo dindê gitôm ayô tö ma bu pi waŋ
daŋ bu mbu têŋ gameŋ Siria-ŋga ndi. Magoc têŋ ndoc dinaŋ lau Israel-
ŋga ŋatô sêkic yom bu sêpi waŋ sêwhiŋ sêndi, ma sêkôm iŋ ŋayom. Pol
ŋgô ŋapuc, dec iŋ pi waŋ gi dom, magoc mbu sôc gameŋ Masedonia-ŋga
gi tiyham. 4 Lauŋgac naŋ sêkôm gweleŋ sêwhiŋ iŋ, naŋ si ŋaê bocdec.
Sopate, iŋ Pirius atuŋgac akêŋ malac Berea, Aristakus lu Sekundus akêŋ
malac Tesalonika, Gaius akêŋ Derbi, ma Tikikus lu Tropimus akêŋ gameŋ
Esia-ŋga, ma Timoti. 5 Lau hoŋ dinaŋ sêmuŋ si sêhôŋ yac sêmbo malac
Troas. 6 Ma yac ambo malac Pilipai e lau Israel si Mwasiŋ Bolom Yist
Mba-ŋga pacndê, goc akôc waŋ daŋ bu atêŋ Troas andi. Waŋ dau kêsêlêŋ
mbo gwêc ŋasawa gitôm bêc amaŋdaŋ su, goc yac ahôc asê Troas ma
atap lau dinaŋ sa. Ma yac ambo malac dinaŋ tôm wake sambuc daŋ.

Pol uŋ Yutikas sa

7-9 Têŋ Sonda ôbwêc lau sêkêŋ whiŋ-ŋga sêpitigeŋ bu sêneŋ mwasiŋ
dabuŋ. Yac akac sa ambo andu baliŋ daŋ, andöc ŋalôm ŋahô titö-ŋga ma
lau sêkêŋ lam daêsam sêŋgalêŋ. Pol gauc gêm bu hu Troas siŋ têŋ laŋsê, ma
bocdinaŋ gêm mêtê baliŋ e timaniŋhu. Balê wakuc daŋ ŋaê Yutikas ndöc
gatam atú ma kêŋ daŋga Pol ndê yom e bêc ku iŋ dulu. Iŋ yêc bêc kêlhiŋ
dau siŋ, ma gacgeŋ peŋ sip nom gi akêŋ ŋalôm ŋahô-ŋga dinaŋ. Lau sêsip si
bu sêkôc iŋ sa, magoc sêlic bu iŋ mbac ndu su. 10 Magoc Pol sip gi, hu dau
sac balê dau ŋahô ma kêgape iŋ dôŋ. Ma iŋ sôm têŋ lau, "Mac ahêgo daôm
dom. Iŋ tali." 11 Goc iŋ mbu pi andu ŋalôm ŋahô-ŋga tiyham gi. Ma iŋ pô
bolom kôc ma ŋac seŋ mwasiŋ dabuŋ. Ma iŋ gic têku iŋ ndê yom tiyham
e bêbêc, goc hu ŋac siŋ ma kölhö gi. 12 Ma balê naŋ Pol uŋ iŋ sa mbo tali
tiyham, naŋ lau sêkôc iŋ mbu têŋ iŋ ndê andu gi ti atac ŋayham atu.

Pol têŋ malac Miletus gi

13 Pol gauc gêm bu êŋsêlêŋ ho seŋ têŋ malac Asos ndi, ma sôm têŋ yac
bu api waŋ daŋ andi atap iŋ sa yêc dindê. 14 Yac a ahôc asê ma iŋ tap yac
sa yêc Asos. Ma yac akôc iŋ pi waŋ whiŋ yac, goc atêŋ malac Mitilene a.
15 Ŋagalaŋsê yac ahu malac dau siŋ ma alac e a gi apoc ampiŋ nduc Kios.
Têŋ bêbêc yac alac atêŋ nduc Samos a, ma ŋagalaŋsê ahôc asê malac
Miletus. 16 P ol tac whiŋ bu lic Om †Pentikos-ŋga yêc Jerusalem. Tu
dinaŋ-ŋga iŋ gauc gêm bu yac andi ŋagahô, ahôc gêlêc malac Epesas, ma
ambo gameŋ Esia-ŋga ŋasawa baliŋ dom.

Pol gic yomsu lau bata Epesas-ŋga

17 Têŋ ndoc yac ambo Miletus, naŋ Pol kêŋ yom têŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋga
yêc malac Epesas, ma kêgalêm ŋac si lau bata sa sêtêŋ iŋ sêmeŋ. 18 Ŋac
sêhôc asê ma iŋ sôm yom têŋ ŋac bocdec bu, “Mac aŋyalê aneŋ lêŋ hoŋ
naŋ gakôm tôm bêc hoŋ naŋ gambo gawhiŋ mac, têŋ bêc ŋamata-ŋga naŋ
gahôc asê gameŋ Esia-ŋga ŋapaŋ e meŋ têŋ kwahic dec. 19 Lau Israel-ŋga
sêkêŋ kisa aö ŋapaŋ dec sêkêŋ ŋawapac atu têŋ aö. Tigeŋ aö kagwiniŋ
dauŋ ma gam akiŋ Pômdau ti taŋsulu tu mac-ŋga. 20 Mac aŋyalê bu yom
bocke naŋ gitôm bu nem mac sa, naŋ aö gasêc ahuc têŋ mac dom. Aö
gasôm yom hoŋ asê timala eŋ. Aö kadôhôŋ mac yêc lhu, ma kadôhôŋ
mac yêc mac nem andu tôm gi. 21 Aö gahoc yom asê têŋ lau Israel ti lau
Grik su, bu sênem dau kwi ma sêsôc Anötö ŋapu, ma sêkêŋ whiŋ yac neŋ
Pômdau Yisu. 22 Kwahic dec Ŋalau Dabuŋ kac aö bu watêŋ Jerusalem
wandi. Magoc aö kayalê gêŋ bocke naŋ oc hôc asê aö yêc dindê, naŋ
dom. 23 Gêŋ tigeŋ dec kayalê su, bu yêc malac hoŋ Ŋalau Dabuŋ kêŋ puc
aö bu ŋawapac oc sêtap aö sa, ma aö oc wandöc gapocwalô. 24 Tigeŋ aö
gatöc ti gahêgo dauŋ pi gêŋ dau dom. Aö galic dauŋ ŋamlic gitôm gêŋ
ŋambwa-ŋga. Aneŋ gauc atu bu walhac ŋaŋga e wandic dabiŋ gweleŋ
naŋ Pômdau Yisu kêŋ têŋ aö. Ma gweleŋ dau bocdec bu, aö oc wahoc
ŋawaê ŋayham asê pi Anötö ndê mwasiŋ. 25 Mac lau hoŋ naŋ gahoc yom
pi Anötö n dê gôliŋ asê têŋ mac su, naŋ aŋgô. Kwahic dec aö kayalê bu
mac nem daŋ oc lic aö aŋôŋ tiyham dom. 26 Boc-dinaŋ dec wasôm asê têŋ
mac, bu ŋamalac asa naŋ tec Anötö ndê yom, naŋ aö oc wawêkaiŋ iŋ ndê
ŋagêyô dom. 27 Bu aö gawhê Anötö ndê lêŋ hoŋ sa têŋ mac su, yom daŋ
siŋ dau yêc-ŋga dom.
28 “Mac lau dindec, ayob daôm ti lau sêkêŋ whiŋ-ŋga hoŋ ŋapep. Bu
Anötö gêmlhi iŋ ndê lau hoŋ su ŋa iŋ dau ndê dac, ma Ŋalau Dabuŋ dau
kêyaliŋ mac sa bu ayob ŋac. Bocdinaŋ ayob Anötö ndê domba ŋapep.
29 Aö kayalê bu têŋ ndoc aö wahu mac siŋ, naŋ kêdôhôŋwaga tasaŋ oc
sêmeŋ gitôm giam pôm naŋ sêsôc sêmeŋ bu sêseŋ domba. 30 Ma mac
daôm nem lau ŋatô oc sêtisa, ma sênem yom ŋandô kwi ti yom tasaŋ,

bu sêŋsôŋ lau ŋatô si gauc e sêhu mac ti yom ŋandô siŋ ma sêŋkuc ŋac.
31 Bocdinaŋ anem ali ŋapaŋ. Gauc nem bu tôm yala sambuc tö aö gakêŋ
puc mac tôm ac ma ôbwêc hoŋ ti taŋsulu eŋ.
32 "Kwahic dec aö wakêŋ mac asip Anötö amba. Asap yom pi iŋ ndê
mwasiŋ atu dôŋ ŋapaŋ. Bu yom dau gitôm bu oc puc mac dôŋ alhac
ŋaŋga e awêkaiŋ malam yêc undambê awhiŋ lau dabuŋ hoŋ. 33 Aö
taŋkwê lau daŋ bu sênem aö sa ŋa gol me silba me ŋakwê dom. 34 Mac
aŋyalê bu aö dauŋ amaŋ gakôm gweleŋ tu watap gêŋ sa bu nem aö ti lau
naŋ sêkôm gweleŋ sêwhiŋ aö, naŋ sa. 35 Gweleŋ hoŋ naŋ aö gakôm naŋ
tôc asê têŋ mac bu dakôm gweleŋ atu kaiŋ dinaŋ ŋapaŋ bu danem lau
ŋasac sa dandic ŋawaê. Gauc nem yom naŋ Pômdau Yisu dau sôm bocdec
bu, 'Dakêŋ gêŋ têŋ lau oc êmwasiŋ yac hôc gêlêc lau sêkêŋ gêŋ têŋ yac,
naŋ su.' "
36 Pol gic bata ndê yom goc pôŋ haduc whiŋ ŋac hoŋ, ma teŋ mbec.
37 Goc ŋac hoŋ sêŋgape iŋ dôŋ ti sêŋgutô iŋ, ma sêtaŋ iŋ. 38 Pacndê, goc
sêhoŋ iŋ sêsa waŋ si. Ŋac si ŋalôm ŋawapac atu pi iŋ ndê yom naŋ sôm
bu ŋac oc sêlic iŋ aŋgô tiyham dom.

Pol hôc asê gameŋ Siria-ŋga

21 1 Yac ahu ŋac siŋ ma api waŋ a tiyham, ma waŋ dau sa hêganôŋ
nduc daŋ ŋaê Kos, naŋ solop gi. Ŋagalaŋsê waŋ dau kôc yac atêŋ
malac Rodes, ma a e waŋ sôc malac Patara. 2 Yêc dindê yac atap waŋ daŋ
sa, naŋ bu têŋ gameŋ Pionisia-ŋga ndi, dec apwê gi alom ma waŋ dau hu
Patara siŋ. 3 Yac alac e alic nduc Saipras poc ŋalôm-ŋga, ma aŋlêc ambo
awê-ŋga ma anti e asôc malac Taya yêc gameŋ Siria-ŋga, ma asip baö a.
Waŋ dau kôc wapa malac dinaŋ-ŋga ŋatô. 4 Yêc malac Taya yac atap lau
sêkêŋ whiŋ-ŋga sa, ma ambo awhiŋ ŋac tôm bêc 7. Ŋalau Dabuŋ kêŋ puc
ŋac dec ŋac bu sêlhac Pol ahuc bu têŋ Jerusalem ndi dom. 5 Magoc bêc 7
dinaŋ su, goc yac ahu ŋac siŋ bu api waŋ tiyham. Lau sêkêŋ whiŋ-ŋga ti
ŋac si lauwhêi ma balêkoc hoŋ sêhoŋ yac asa gwêc a, ma yêc dindê yac
apôŋ haŋduc ma ateŋ mbec awhiŋ dauŋ. 6 Goc yac akam dauŋ ma ahu
dauŋ siŋ. Yac api waŋ ma ŋac sêlhö sêmbu si.
7 Waŋ dau sa akêŋ Taya ma kêti e hôc asê malac Tolemai. Yêc dindê
yac atap lau sêkêŋ whiŋ-ŋga sa ma ambo awhiŋ ŋac tôm bêc tigeŋ.
8 Ŋagalaŋsê yac api waŋ tiyham ma alac e asôc malac Sisaria. Ma yac
asip baö a ma ayêc awhiŋ ŋgac aheŋ-ŋga daŋ ŋaê Pilip. Muŋ-ŋga sêŋyaliŋ
lau 7 sa bu sêndic sam gêŋ daneŋ-ŋga, ma Pilip iŋ ŋac si daŋ. 9 Iŋ ndê
atuwêi hale sêmbo, naŋ sem ŋgac sa su dom, ma Anötö kêmwasiŋ ŋac
hoŋ bu sêhoc yom asê sêtôm propet. 10 Yac ambo awhiŋ ŋac bêc ŋatô su,
goc propet daŋ ŋaê Agabus sip akêŋ gameŋ Judia-ŋga meŋ. 11 Iŋ têŋ yac
meŋ, goc kôc Pol ndê piŋkap su, ma sô iŋ dau amba ti ga hi dôŋ. Ma iŋ
sôm, "Ŋalau Dabuŋ sôm bu ŋalêŋ tigeŋ lau Israel-ŋga naŋ sêmbo malac

Jerusalem, naŋ oc sêsô piŋkap dindec ŋadau dôŋ, ma sêkêŋ iŋ sip lau
Rom-ŋga amba." 12 Têŋ ndoc yac aŋgô yom dau, naŋ yac ac yao Pol bu
pi Jerusalem ndi dom. 13 Magoc iŋ ô yom ma sôm, "Tu sake-ŋga dec mac
ataŋ tu aö-ŋga, ma bu akôm aö ŋalôm ndi lu? Ŋac bu sêsô aö dôŋ me
sêndic aö ndu yêc Jerusalem tu Pômdau Yisu ndê ŋaê-ŋga, naŋ gitôm."
14 Yac alic bu iŋ oc sôc yac mba yom ŋapu dom, dec ahu siŋ ma asôm,
"Gêŋ naŋ Pômdau tac whiŋ bu hôc asê, naŋ ŋandô sa."

Pol mbo Jerusalem

15 Dinaŋ su, goc yac amasaŋ dauŋ ma api Jerusalem a. 16 Lau sêkêŋ
whiŋ-ŋga ŋatô akêŋ Sisaria sêwhiŋ yac, ma sêwê yac atêŋ Nason ndê
andu a, bu ambo dindê. Nason iŋ ŋgac akêŋ nduc Saipras, ma iŋ lau
ŋamata-ŋga naŋ sêkêŋ whiŋ Yisu, naŋ si daŋ. 17 Têŋ ndoc yac ahôc asê
Jerusalem, naŋ asidôwai sêkôc yac sa ti atac ŋayham. 18 Ŋagalaŋsê dec
Pol ti yac hoŋ a alic Jems, ma lau bata hoŋ sêkac dau sa sêmbo Jems
ndê andu. 19 Pol kam ŋac, goc gic miŋ yom pi iŋ ndê gweleŋ yêc lau apa
si gameŋ, ma pi gêŋ hoŋ naŋ Anötö kôm bu puc gweleŋ dau dôŋ. 20 Ŋac
sêŋgô yom dau su ma sêmpiŋ Anötö. Magoc sêsôm têŋ Pol, "O asidôwa.
Lic su naŋ. Yêc dec, lau Israel-ŋga daêsam andô sêkêŋ whiŋ Yisu, magoc
sêsap Moses ndê yomsu hoŋ dôŋ ŋapaŋ. 21 Ma ŋac sêŋgô ŋawaê bu am
kêdôhôŋ lau Israel-ŋga naŋ sêndöc lau apa si gameŋ, bu sêhu Moses ndê
yomsu siŋ. Sêŋgô bu am sôm têŋ ŋac bu sêhu yac neŋ mêtê dasê balêi si
ŋamlic ŋatô su-ŋga, ti yac neŋ gêbôm ŋatô siŋ. 22 Bocdinaŋ kwahic dec
yac oc dakôm bocke? Ŋac oc sêŋgô ŋawaê bu am mweŋ su. 23 D ec yac
gauc gêm bu am kôm b ocdec. Yac mba lau hale dec sêmbo, naŋ sêmatiŋ
yom tu bu sênem dabuŋ dau-ŋga.[i] 24 Bocdinaŋ am kôc lau dau sa ma
êmkuc yac lau Israel-ŋga neŋ lêŋ tamasaŋ dauŋ ŋawasi sa yêc Anötö
aŋgô-ŋga, ma nem dabuŋ daôm whiŋ ŋac. Nem ŋac sa ma nemlhi gêŋ
bocke naŋ sêpônda bu sêndic dabiŋ yom naŋ sêmatiŋ têŋ Anötö, ma
sêŋgaliŋ ŋac kêclauŋ su. Kôm bocdinaŋ dec lau Jerusalem-ŋga oc sêŋyalê
bu yom naŋ sêŋgô pi am, naŋ ŋahu mbasi. Ŋac oc sêlic bu am daôm sap
yac neŋ yomsu dôŋ ma sa lêŋ hoŋ ŋapep. 25 Ma yom naŋ yac tamatiŋ pi
lau gameŋ apa-ŋga naŋ sêkêŋ whiŋ Yisu, ma dato sip bapia ma dakêŋ
têŋ ŋac su, naŋ dec yac oc daseŋ su dom. Yac dato têŋ ŋac bu sêneŋ
gêŋ daneŋ-ŋga naŋ lau sêkêŋ ti da têŋ anötöi gwam naŋ dom, ma dac
ma wata ti dac, naŋ sêneŋ daŋ dom bocdinaŋ. Ma dato bu sêkôm mêtê
mockaiŋ-ŋga dom."

---

[i] **21:23** Yom naŋ lau dinaŋ sêmatiŋ tidôŋ, naŋ sêsam yêc Yom Inglis bu 'Nazirite Vow.' Lau naŋ sêmatiŋ yom dau, naŋ sêtimêtê dau ŋapep ti sem dabuŋ dau tu bu sênem akiŋ Anötö, e yom dau ŋatêm pacndê. Ŋac oc sêŋgapiŋ si kêclauŋ dom e têm dau pacndê, dec sêŋgaliŋ kêclauŋ hoŋ su ma sêkêŋ da ŋatô yêc lôm dabuŋ. Alic Namba 6:1-21.

26 Têŋ galaŋsê Pol kôc lau hale dinaŋ sa, goc gic hu têm tu bu êmasaŋ
dau ŋawasi sa yêc Anötö aŋgô-ŋga, ma kêkuc lêŋ sênem dabuŋ dau-ŋga
whiŋ ŋac. Goc iŋ sôc lôm dabuŋ gi bu kêŋ ŋawaê têŋ dabuŋsiga pi bêc
bocke ŋac si ndoc sênem dabuŋ dau-ŋga oc pacndê, ma ŋac tigeŋ-tigeŋ oc
sêkêŋ si da.

Sêkôc Pol dôŋ

27 Pol ndê bêc 7 bu êmasaŋ dau ŋawasi sa-ŋga kêpiŋ bu pacndê, ma lau
Israel-ŋga ŋatô akêŋ gameŋ Esia-ŋga sêlic iŋ yêc lôm dabuŋ. Goc sêli lau
hoŋ ŋalôm sa bu sêkôc iŋ dôŋ. 28 Ŋac sêmbwêc, "Mac lau Israel-ŋga, ameŋ
anem yac sa. Alic ŋgac dec. Iŋ ŋgac naŋ kêdôhôŋ lau tôm gameŋ hoŋ,
ma pu yac lau Israel-ŋga ti yac neŋ yomsu, ma pu gameŋ dindec whiŋ.
Ma gêŋ daŋ tiyham. Iŋ kôc lau Grik ŋatô sêsôc lôm dabuŋ ŋabatêmndö
sêmeŋ, dec kôm gameŋ dabuŋ dindec ŋadômbwi sa." 29 Ŋac sêsôm yom
dinaŋ ŋahu bu muŋ-ŋga sêlic ŋgac Epesas-ŋga daŋ ŋaê Tropimus, mbo
malac Jerusalem whiŋ Pol. Ma ŋac gauc gêm bu mboe Pol kôc iŋ têŋ lôm
dabuŋ gi. 30 Têŋ dinaŋ lau malac-ŋga hoŋ sêli dau sa ŋandô ma sic dau
sa sêpitigeŋ yêc lôm dabuŋ ŋabatêmndö. Ŋac sêkôc Pol dôŋ ma sêhê iŋ
sa awê gi, goc lau sic gameŋ dau ŋagatam ahuc. 31 Ŋac sêkôm bu sêndic
iŋ ndu sêmbo, ma lau siŋ Rom-ŋga si ŋadau ŋgô ŋawaê bu lau malac
Jerusalem-ŋga hoŋ sêli dau sa. 32 Goc ŋagahô iŋ kôc lau siŋ-ŋga ti ŋac si
lau bata ŋatô, ma sênti sêtêŋ lau toŋ dinaŋ si. Ma têŋ ndoc lau dau sêlic
ŋgac bata ti iŋ ndê lau siŋ-ŋga, naŋ sic Pol tiyham dom.
33 Goc lau siŋ si ŋadau kôc ndê lau ma sêkôc Pol dôŋ, ma iŋ gic atu bu
sêsô iŋ dôŋ ŋa sen lu. Goc iŋ ndac lau bu iŋ asa, ma iŋ kôm sac bocke.
34 Lau yêc toŋ atu ŋalôm sêmbwêc yom tidau-tidau, dec ŋgac dau kêyalê
bu iŋ gitôm dom bu tap gêŋ dau ŋahu sa. Goc iŋ gic atu bu sêkôc Pol
sêtêŋ lau siŋ-ŋga si gameŋ sêndi. 35 Têŋ ndoc sêhôc asê tuŋbôm ŋa-têc
naŋ yêc gameŋ dau ŋasactô, naŋ lau sêkôm mwasac ŋaŋga bu sêndic Pol
ndu. Tu dinaŋ-ŋga lau siŋ-ŋga sêhôc iŋ sa lôlôc bu sêkôc iŋ sôc ŋac si
gameŋ sêndi. 36 Ma lau toŋ atu naŋ sêŋkuc, naŋ sêmbwêc ŋapaŋ, "Ndic iŋ
ndu! Ndic iŋ ndu!"
37 Lau siŋ-ŋga bu sêkôc Pol sôc ŋac si gameŋ ŋalôm ndi, magoc iŋ ndac
ŋac si ŋadau bocdec bu, "Gitôm bu wasôm yom daŋ têŋ am, me?" Ma
ŋgac dau ndac, "Am kêyalê yom Grik, a? 38 Aö gam gauc bu am ŋgac Isip-
ŋga naŋ ndoc dê giŋga su, gic nem lau gitôm 4,000 sa yêc gameŋ sawa,
ma kêgilí ŋac bu sêndic siŋ têŋ lau Rom-ŋga." 39 Magoc Pol sôm, "Mba!
Aö ŋgac Israel-ŋga daŋ, ma aneŋ malac Tasis yêc gameŋ Silisia-ŋga. Iŋ
malac ŋambwa dom, malac tiwaê. Kwahic dec aö bu wandac am gitôm bu
wasôm yom têŋ lau dindec, me mba?" 40 Lau siŋ-ŋga si ŋadau gôlôc, dec
Pol kac dau kwi kalhac têc, ma gic amba têŋ lau bu sênem dau dôŋ. Ma
têŋ ndoc gameŋ ŋaŋeŋ sa, naŋ gic hu sôm yom têŋ ŋac ŋa Yom †Hibru.

Pol sôm yom têŋ lau Jerusalem-ŋga.

22 1 Iŋ sôm, “O asidôwai ti damaŋi. Akêŋ daŋam ma aö waô yom
naŋ lau sêŋgôliŋ pi aö.” 2 Ŋac sêŋgô iŋ sôm yom têŋ ŋac yêc ŋac
dau si awha, naŋ Yom Hibru, dec lau hoŋ sem dau dôŋ ma sêhê daŋga
iŋ. Goc iŋ sôm, 3 “Aö ŋgac Israel-ŋga. Dinaŋ kôc aö yêc gameŋ Silisia-
ŋga, ma aneŋ malachu Tasis. Magoc aö gatiatu yêc malac atu dindec, ma
kadôhôŋ abaŋi si yomsu hoŋ ŋapep eŋ gambo Gamaliel ŋapu. Aö gayêm
dauŋ su ŋandô tu wanem akiŋ Anötö-ŋga tôm kwahic dec mac daôm
gauc gêm bu akôm. 4 Aö gakêŋ kisa lau naŋ sêŋkuc lêŋ wakuc dindec, ma
gakêŋ lauwhê ma ŋgac sêkêŋ whiŋ Yisu-ŋga daêsam sêsôc gapocwalô, ma
gac atu bu lau sêndic ŋatô ndu. 5 Dabuŋsiga ŋamata-ŋga ti lau bata hoŋ
sêŋyalê aneŋ gweleŋ dinaŋ. Ŋac lau dinaŋ sêto bapia puc aö dôŋ-ŋga têŋ
lau bata Israel-ŋga naŋ sêmbo malac Damaskas. Têŋ bêc daŋ aö kasêlêŋ
gambo seŋ bu wasip Damaskas wandi, bu wakôc lau sêkêŋ whiŋ Yisu-ŋga
yêc dindê sa sêtêŋ Jerusalem sêmeŋ, bu sêkêŋ ŋandê têŋ ŋac. 6 Aö kasêlêŋ
e têŋ ac kac lhu gasuŋ sa Damaskas, ma sep tigeŋ ŋawê undambê-ŋga atu
daŋ pô aö. 7 Dec gapeŋ gasip nom ma gaŋgô awha daŋ sôm yom têŋ aö
bu, ‘Saul, Saul, tu sake-ŋga am kêŋ kisa aö?’ 8 Ma aö gandac bu, ‘O ŋadau,
am asa?’ Goc awha dau ô yom ma sôm, ‘Aö Yisu Nasaret-ŋga naŋ am kêŋ
kisa.’ 9 Lau naŋ sêwhiŋ aö naŋ sêlic ŋawê dau ma sêŋgô awha, magoc
sêŋyalê yom naŋ Yisu sôm têŋ aö, naŋ dom. 10 Ma aö gandac, ‘Pômdau, aö
wakôm sake?’ Ma iŋ sôm, ‘Tisa, ma sôc Damaskas ndi. Ma gêŋ bocke naŋ
aö tac whiŋ bu am kôm-ŋga, naŋ aö oc waŋkiŋ lau bu sêwhê sa têŋ am
yêc dindê.’

11 “Ŋawê dau kôm aö tanôŋ tipec, bocdinaŋ dec lau naŋ sêwhiŋ aö sêhê
aö amaŋ, ma sêwê aö gasôc Damaskas ga. 12 Ma ŋgac daŋ ŋaê Ananias
meŋ gêlic aö. Iŋ ŋgac naŋ sa ndê lêŋ hoŋ kêkuc yomsu Israel-ŋga ŋapep,
ma lau Israel Damaskas-ŋga hoŋ sêtoc iŋ sa. 13 Iŋ kalhac kêpiŋ aö ma
sôm, ‘Asidôwa Saul, tanôm ŋawa sa!’ Ma têŋ ndoc dinaŋ eŋ aö tanôŋ
ŋayham sa e galic iŋ. 14 Ma iŋ sôm, ‘Damaŋi si Anötö kêyaliŋ am sa bu
êmyalê iŋ ndê atac whiŋ, ma bu lic ŋgac gitêŋ Yisu dau, ma bu ŋgô yom
yêc iŋ dau whasuŋ. 15 Ma am oc hoc yom ŋandô pi iŋ asê têŋ lau hoŋ, ma
sôm yom asê pi gêŋ hoŋ naŋ am gêlic ti ŋgô su. 16 Ma kwahic dec am hôŋ
sake? Tisa ma liŋ busaŋgu tu Yisu ndê ŋaê-ŋga bu êŋgwasiŋ am nem sac
hoŋ su.’

17 “Têŋ ndoc aö gambu gatêŋ Jerusalem gameŋ, naŋ gateŋ mbec
gambo lôm dabuŋ e gatuŋ kaiŋ daŋ sa. 18 Ma galic Pômdau Yisu sôm
yom têŋ aö bocdec bu, ‘Ŋagahô, hu Jerusalem siŋ kwahic dec, bu lau
dec oc sêkôc yom naŋ am hoc asê pi aö, naŋ sa dom.’ 19 Dec aö gaô yom
ma gasôm, ‘Pômdau, lau dindec sêŋyalê bu muŋ-ŋga aö kasalê lau sêkêŋ
whiŋ am-ŋga tôm lôm wê-ŋga hoŋ, bu wandic ŋac ma wakêŋ ŋac sêndöc

gapocwalô. 20 Ma têŋ ndoc naŋ lau sêkêc Steven ndê dac siŋ tu iŋ hoc
yom asê pi am-ŋga, naŋ aö galhac ma galic ti atac ŋayham. Ma gayob lau
naŋ sêtuc iŋ ŋa hoc, naŋ si ŋakwê.' 21 Goc Pômdau sôm têŋ aö, 'Ndi! Aö
oc waŋkiŋ am sa yêc lau Israel si gameŋ, bu têŋ lau apa si gameŋ ndi.' "
22 Lau hoŋ sêŋgô Pol ndê yom ti sem dau dôŋ e iŋ sôm yom dinaŋ. Dec
sêli awha sa ma sêmbwêc, "Iŋ gitôm bu mbo tali-ŋga dom. Ndic iŋ ndu
niŋga!" 23 Ŋac sêmbwêc ti sêkac si ŋakwê andô-ŋga su ma sêmbalip kop
pi lôlôc gi sêmbo. 24 Dec lau siŋ-ŋga si ŋadau kêŋ yatu ŋac bu sêkôc Pol
sôc ŋac si gameŋ ndi. Iŋ sôm bu sêhi iŋ ŋa sö, ma sêŋsu iŋ tu bu sêtap
sa bu ŋahu bocke dec lau sêmbwêc iŋ ŋalêŋ bocdinaŋ. 25 Sêsô iŋ amba ti
gahi dôŋ pi a bu sêhi iŋ, dec Pol sôm têŋ ŋgac bata naŋ yob lau siŋ-ŋga
toŋ daŋ, naŋ bocdec bu, "Bocke? Mac bu ahi ŋgac Rom-ŋga daŋ, naŋ
atap giso daŋ sa yêc iŋ dom, naŋ dec oc aŋgilì Rom si ŋagôliŋ, me mba?"
26 Ŋgac dau ŋgô Pol ndê yom, dec têŋ lau siŋ-ŋga si ŋadau gi ma sôm têŋ
iŋ bu, "Am oc kôm sake, bu ŋgac dindê iŋ ŋgac Rom-ŋga?" 27 Goc ŋgac
dau têŋ Pol gi ma ndac iŋ, "Sôm asê têŋ aö. Am ŋgac Rom-ŋga, me mba?"
Ma Pol sôm, "Aêc." 28 Dec lau siŋ-ŋga si ŋadau sôm, "Aö gahu awa atu
siŋ dec gamlhi aneŋ bapia bu wati ŋgac Rom-ŋga." Magoc Pol sôm, "Aö
damaŋ iŋ ŋgac Rom-ŋga, ma bocdinaŋ dec aö ŋgac Rom-ŋga gawhiŋ."
29 Yom dau kôm ŋgac dau sö ŋandô, bu iŋ kôc Pol ma sô iŋ dôŋ, magoc
kêyalê dom bu iŋ ŋgac Rom-ŋga. Ma lau naŋ bu sêŋsu Pol, naŋ ŋagahô
sêkac dau su yêc iŋ.

Pol kalhac lau bata Israel-ŋga aŋgô-ŋga

30 Lau siŋ-ŋga si ŋadau bu tap sa bu ŋahu bocke dec lau Israel-ŋga
sêŋgôliŋ yom pi Pol. Bocdinaŋ ŋagalaŋsê bêbêc iŋ kêŋ yatu bu lau
dabuŋsiga ti lau bata Sanedrin-ŋga hoŋ sêkac dau sa, goc kôc Pol su yêc
lau siŋ-ŋga si gameŋ, ma kêŋ iŋ kalhac ŋac aŋgô-ŋga.

23 1 Pol tahê lau Sanedrin-ŋg a hoŋ ma sôm, "O aneŋ asidôwai. Aö
neŋ atac pa su pi lêŋ hoŋ naŋ gasa tu wanem akiŋ Anötö-ŋga
ŋapaŋ, e meŋ têŋ acsalô lec galhac mac aŋôm-ŋga." 2 Dabuŋsiga ŋamata-
ŋga ŋaê Ananias ŋgô yom dinaŋ, dec sôm têŋ lau naŋ sêlhac sêmpiŋ Pol
bu sêtap iŋ sôc tôkwa. 3 Goc Pol sôm têŋ iŋ, "Anötö oc ndic am ô! Bocke
dec am ndöc tu êmatôc aö êŋkuc yomsu Israel-ŋga, magoc am daôm
sôm lau sêtap aö dec kêgilì yomsu dau? Am gitôm a naŋ ŋadômbwê-
ŋga ŋawasi, magoc ŋalôm-ŋga sop weŋ sa." 4 Lau naŋ sêlhac sêmpiŋ Pol
sêsôm têŋ iŋ bu, "Bocke dec am sôm yom sac-sac pi Anötö ndê dabuŋsiga
ŋamata-ŋga?" 5 Ma Pol ô yom ma sôm, "Asidôwai. Aö kayalê dom bu iŋ
dabuŋsiga ŋamata-ŋga. Bu sêto yom yêc bocdec bu, '*Sôm yom sac pi ŋgac
naŋ gêm gôliŋ nem lau, naŋ dom.*' "
6 Pol kêyalê bu lau Sanedrin-ŋga ŋatô ŋac lau Palêsai, ma ŋatô ŋac
lau Sadiusi. Tu dinaŋ-ŋga dec iŋ mbwêc yom têŋ ŋac bocdec bu, "Aneŋ

asidôwai aŋgô. Aö damaŋ iŋ Palêsai daŋ, ma aö bocdinaŋ. Aö gakêŋ
whiŋ bu yac oc datisa akêŋ lau batê-ŋga. Ma kwahic dec ŋac bu sêmatôc
aö tu yom dinaŋ-ŋga." 7 Têŋ ndoc iŋ sôm yom dinaŋ, dec lau Sanedrin-
ŋga sêwhê dau kôc, ma lau Sadiusi ti lau Palêsai sêseŋ dau. 8 Sêseŋ dau
ŋahu bu lau Sadiusi sêkêŋ whiŋ dom bu lau batê oc sêtisa tiyham, ma
sêsôm bu aŋela ma ŋalau daŋ sêmbo dom. Magoc lau Palêsai sêkêŋ whiŋ
gêŋ hoŋ dinaŋ.
9 Bocdinaŋ lau dau sêli dau sa ŋalêŋ sac. Ma Palêsai ŋatô naŋ sêndôhôŋ
yomsu, naŋ sêtisa ma sêsôm yom ti ŋaŋga, "Yac atap giso daŋ sa yêc ŋgac
dindec dom. Mboe aŋela me ŋalau daŋ kêŋ yom naŋ iŋ êlêmê hoc asê têŋ
lau, naŋ têŋ iŋ." 10 Kêpiŋ bu siŋ hôc asê, dec lau siŋ-ŋga si ŋadau töc bu
mboe lau oc sêkac Pol kôc ndi lu. Bocdinaŋ iŋ kêkiŋ iŋ ndê lau siŋ-ŋga
bu sêsa sêndi ti ŋaŋga ma sêŋgaho Pol su yêc lau dinaŋ, ma sêkôc iŋ mbu
têŋ ŋac si gameŋ ndi tiyham.
11 Têŋ ôbwêc Pômdau hoc dau asê têŋ Pol ma sôm, "Hêgo daôm dom,
puc daôm dôŋ! Am hoc yom asê pi aö su yêc Jerusalem, ma am oc kôm
bocdinaŋ yêc malac Rom whiŋ."

Lau Israel-ŋga sêkic yom bu sêndic Pol ndu

12 Galaŋsê bêbêc lau Israel-ŋga ŋatô sêkic yom bu sêndic Pol ndu. Ma
sêmatiŋ pwac têŋ dau bu oc sêneŋ me sênôm gêŋ dom e iŋ mbac ndu su.
13 Lauŋgac naŋ bu sêkôm gêŋ dau naŋ si namba hôc gêlêc 40 su. 14 Ŋac
sêtêŋ dabuŋsiga atu-tu ti lau bata ŋatô si, ma sêsôm, "Yac amatiŋ pwac
bu aneŋ gêŋ dom e andic Pol ndu su naŋ. 15 Bocdinaŋ yac gauc gêm bu
mac awhiŋ lau Sanedrin-ŋga andac lau siŋ si ŋadau bu hu Pol siŋ têŋ
mac, bu andac iŋ pi gêŋ ŋatô tiyham. Ma yac oc asiŋ ambo seŋ bu têŋ
ndoc sêwê iŋ sêsa sêmeŋ, naŋ yac andic iŋ ndu."
16 Pol lhuwê atuŋgac ŋgô gêŋ dau ŋawaê, dec sôc lau siŋ-ŋga si gameŋ
têŋ Pol gi ma sôm asê têŋ iŋ. 17 Pol ŋgô su dec ta ŋgac naŋ yob lau siŋ-
ŋga toŋ daŋ ma sôm têŋ iŋ, "Kôc balê dindec têŋ mac nem ŋadau ndi. Iŋ
kôc yom daŋ bu sôm têŋ iŋ." 18 Goc ŋgac siŋ-ŋga dinaŋ wê balê dau têŋ
ŋac si ŋadau gi ma sôm, "Pol, ŋgac naŋ ndöc gapocwalô, naŋ ndac aö
bu wakôc balê dindec têŋ am meŋ, bu iŋ kôc yom daŋ bu sôm têŋ am."
19 Ŋgac dau kêm balê dau sa ma iŋlu sêsa ahic si, ma iŋ ndac iŋ bu, "Am
kôc yom bocke bu sôm têŋ aö?" 20 Goc balê dau sôm, "Lau Israel-ŋga sêkic
yom bu sêndac am bu êmkiŋ Pol ndi lhac lau Sanedrin-ŋga aŋgô-ŋga têŋ
laŋsê, bu ŋac tac whiŋ bu sêndac iŋ tu yom ŋatô-ŋga. 21 Ŋgô ŋac si yom
dom, bu ŋac si lau hôc g êlêc 40 sem neneŋ sêhôŋ iŋ sêmbo seŋ. Lau dau
sêsôm tidôŋ su bu sêneŋ ma sênôm gêŋ dom e sêndic iŋ ndu. Ŋac kwahic
dec sêmasaŋ dau sêmbo, sêhôŋ bu am lôc têŋ ŋac si yom." 22 L au siŋ-ŋga
si ŋadau ŋ gô balê dau ndê yom su, goc kêkiŋ iŋ sa gi ma gic yomsu iŋ
bocdec bu, "Sôm têŋ lau daŋ dom bu am mweŋ kêŋ ŋawaê dindec têŋ aö."

Sêkôc Pol têŋ malac Sisaria gi

23 Goc iŋ ta ndê ŋgac lu naŋ sêyob lau siŋ-ŋga toŋ lu naŋ sêtêŋ iŋ
sêmeŋ, ma sôm têŋ iŋlu bu, "Andic lau siŋ-ŋga tôm 200 sa, ma lau siŋ
sêndöc hosi-ŋga 70, ma lau siŋ kêm-ŋga 200 sêwhiŋ. Asôm bu sêmasaŋ
dau bu sêtêŋ malac Sisaria sêndi têŋ 9 kilok ôbwêc dindec. 24 Amasaŋ
hosi tu Pol ndöc ŋahô-ŋga, ma ayob iŋ ŋapep e akêŋ iŋ sip gôliŋwaga
Rom-ŋga Filiks amba." 25 Ma ŋgac atu dau to bapia daŋ bocdec:

26 Aö Klaudias Lisias dec gato têŋ am ŋgac atu gôliŋwaga Filiks. Acsalô
ŋayham am. 27 Lau Israel-ŋga sêkôc ŋgac dindec dôŋ ma bu sêndic
iŋ ndu. Magoc aö gatap sa bu iŋ ŋgac Rom-ŋga daŋ, dec aö ti neŋ
lau siŋ-ŋga aŋgaho iŋ su yêc ŋac amba. 28 Aö bu watap yom naŋ
sêŋgôliŋ pi iŋ, naŋ ŋahu sa, dec gakêŋ iŋ kalhac lau Israel si lau
bata Sanedrin-ŋga aŋgô-ŋga bu sêŋsahê iŋ. 29 Aö gatap sa bu yom
naŋ sêŋgôliŋ pi iŋ, naŋ hêganôŋ lau Israel-ŋga si yomsu. Magoc
aö gatap yom daŋ sa gitôm bu yac andic iŋ ndu me akêŋ iŋ ndöc
gapocwalô-ŋga dom. 30 Malô aö gaŋgô ŋawaê bu lau ŋatô sêkic
yom gelec bu sêndic iŋ ndu. Bocdinaŋ dec aö kakiŋ iŋ têŋ am
goloc ŋagahô, bu am êmatôc iŋ ndê yom. Ma aö gac a tu lau naŋ
sêŋgôliŋ yom pi iŋ, bu sêwhê yom dau sa têŋ am.

31 Iŋ to yom dau su, goc kêŋ bapia sip iŋlu amba, ma iŋlu sic lau siŋ-ŋga
sa ma sêkôm tôm iŋ gic atu ŋac. Têŋ ôbwêc dau dinaŋ sêkôc Pol whiŋ
ŋac, ma sêsa sêtêŋ malac Antipatris si. 32 Galaŋsê bêbêc lau siŋ-ŋga naŋ
sêŋsêlêŋ sêmbo nom, naŋ sêlhö sêmbu sêtêŋ si gameŋ yêc Jerusalem si.
Ma lau siŋ-ŋga naŋ sêndöc hosi sêhoŋ Pol sa si. 33 Têŋ ndoc sêhôc asê
Sisaria, naŋ sêkêŋ Pol ti bapia dau têŋ gôliŋwaga Filiks. 34 Ma iŋ sam
bapia dau, goc ndac Pol bu iŋ ŋgac gameŋ bocke-ŋga. Ma tap sa bu iŋ
ŋgac gameŋ Silisia-ŋga. 35 Goc sôm, "Aö oc waŋgô am nem yom, têŋ ndoc
lau naŋ sêŋgôliŋ yom pi am, naŋ sêhôc asê." Goc iŋ kêŋ yatu iŋ ndê lau
bu sêyob Pol yêc andu atu naŋ muŋ-ŋga Kiŋ Herod kwê sa naŋ.

Pol kalhac Filiks aŋgô-ŋga

24 1 Bêc 5 giŋga su, goc dabuŋsiga ŋamata-ŋga Ananias ti lau bata
Israel-ŋga ŋatô sêsip malac Sisaria si, bu sêkêŋ yom naŋ sêŋgôliŋ
pi Pol, têŋ gôliŋwaga Filiks. Ma sêkôc ŋgac daŋ ŋaê Tetulus whiŋ ŋac, bu
nem ŋac awha têŋ Filiks. 2-3 Lau sêkôc Pol sôc meŋ, goc Tetulus gic hu
sôm ndê yom têŋ Filiks bocdec bu, "O ŋgac ŋayham kêlêc Filiks. Am gêm
gôliŋ yac ŋapep, dec yac ambo ŋayham ma ti yom malô ŋasawa baliŋ su.
Am ŋgac tigauc dec kêmasaŋ lêŋ wakuc ŋayham ŋatô, naŋ lau gameŋ
dindec-ŋga kwahic dec sêŋkuc sêmbo. Yac ti mba lau hoŋ naŋ sêmbo am
nem gôliŋ ŋapu, naŋ bu anem daŋge am ŋapaŋ. 4 Aö bu waŋyaiŋ am nem
têm dom, ma bu wakôm am lic ŋakam sa dom. Bocdinaŋ wandac am bu

ŋgô yac mba yom apê lec. 5 Ŋgac dindec iŋ ŋgac êŋgilí lau-ŋga, ma gêli
lau Israel-ŋga ŋalôm sa tôm gameŋ hoŋ. Iŋ lau toŋ naŋ sêŋkuc yom so pi
ŋgac Nasaret-ŋga dinaŋ, naŋ si ŋgac ŋamata-ŋga. 6-7 Ma gêŋ daŋ whiŋ.
Iŋ bu kôm mêtê naŋ toc yac mba lôm dabuŋ sa bu gameŋ dabuŋ dom. Tu
dinaŋ-ŋga dec yac akôc iŋ dôŋ.[j] 8 Am daôm bu kip iŋ sa, dec am oc tap
sa bu yom hoŋ naŋ yac aŋgôliŋ pi iŋ, naŋ yomandô." 9 Tetulus sôm iŋ ndê
yom dinaŋ, goc lau Israel-ŋga hoŋ naŋ sêwhiŋ iŋ, naŋ sêpuc iŋ ndê yom
dôŋ ma sêsôm bu yomandô.

10 Goc gôliŋwaga Filiks tôc amba têŋ Pol bu sôm ndê yom, dec Pol sôm,
"Aö kayalê bu am gêm gôliŋ gameŋ dindec ma kêmatôc lau si yom tôm yala
ŋatô su. Bocdinaŋ aö atac ŋayham bu wasôm aneŋ yom têŋ am ma waô
yom naŋ sêŋgôliŋ pi aö. 11 Am bu ndac lau ŋatô, dec am oc tap sa ŋagahô
bu bêc 12 gi su, naŋ gapi Jerusalem ga, tu bu watoc Anötö sa-ŋga. 12 Lau
naŋ sêŋgôliŋ yom pi aö, naŋ sêŋyalê su bu aö gakôm mêtê sac daŋ dom. Aö
gasôm ŋamalac daŋ yêc lôm dabuŋ dom, ma gali lau ŋalôm sa yêc lau Israel
si lôm wê-ŋga me yêc malac Jerusalem ŋalôm dom. 13 Bocdinaŋ yom naŋ
sêŋgôliŋ pi aö, naŋ ŋac gitôm dom bu oc sêtôc asê bu yomandô. 14 Magoc
yom ŋandô tigeŋ dec wasôm asê têŋ am bocdec bu. Aö gam akiŋ damaŋi
si Anötö kakuc lêŋ wakuc tôm lau sêkêŋ whiŋ Yisu-ŋga sêŋkuc. Lau dinaŋ
sêlic lêŋ dau bu lêŋ so. Magoc aö gakêŋ whiŋ yom hoŋ naŋ kêkuc Moses
ndê yomsu ti yom hoŋ naŋ lau propet sêto muŋ su. 15 Ma gakêŋ bataŋ bu
Anötö oc uŋ lau gitêŋ ma lau sac hoŋ sa akêŋ lau batê-ŋga tôm ŋac lau
dindê sêkêŋ whiŋ. 16 Ŋalêŋ dinaŋ dec aö kasahê bu wasa neŋ lêŋ hoŋ solop
eŋ tu bu walhac ti neŋ atac pa su yêc Anötö ti ŋamalac aŋgô-ŋga. 17 Aö
gahu Jerusalem siŋ yala ŋeŋ su, ma kwahic dec gambu gatêŋ Jerusalem ga,
bu wanem aneŋ lau Israel-ŋga si lau ŋalôm sawa sa, ma bu wakêŋ da têŋ
Anötö. 18 Aö kakuc lau Israel-ŋga si lêŋ sêmasaŋ dau ŋawasi sa yêc Anötö
aŋgô-ŋga muŋ su, goc gasôc lôm dabuŋ ga bu wakêŋ neŋ da. Ma têŋ ndoc
dinaŋ lau Israel-ŋga ŋatô akêŋ gameŋ Esia-ŋga sêlic aö. Aö gac lau toŋ atu
sa dom, ma gali lau ŋalôm sa bu sêkôm kisa dom. 19 Ŋac lau Esia-ŋga dau
sic hu sêŋgôliŋ yom pi aö, ma bocdinaŋ ŋac bu gauc nem bu aö gakôm giso,
dec ŋac dau sêmeŋ ma sêsôm asê têŋ am. 20 Bu mba, goc sôm têŋ lau Israel-
ŋga naŋ kwahic sêmbo dec, bu sêtôc asê têŋ am, giso bocke naŋ lau Israel
si lau bata Sanedrin-ŋga sêtap sa yêc aö. 21 Mboe ŋac sêlic aö sac ma sêkêŋ
aö galhac am aŋôm-ŋga bu êmatôc aö, pi yom tigeŋ naŋ aö gambwêc têŋ
ŋac bocdec bu, 'Aö gakêŋ whiŋ bu yac oc datisa akêŋ lau batê-ŋga.' "

---

[j] **24:6b-8a** Yêc bapia akwa ŋandô naŋ ŋabatiŋ 6b ma ndi têŋ 8a sêmbo dom. Lau atu-tu gauc gêm bu lau ŋatô sêto ŋabatiŋ 6b-8a tiŋambu-ŋga. Yom dau yêc bocdec bu: ... ma yac bu amatôc iŋ êŋkuc yac mba yomsu. vs7 Magoc lau siŋ-ŋga si ŋadau Lisias ti ndê lau siŋ-ŋga daêsam sêmeŋ sêŋgaho iŋ su yêc yac amaŋ. vs8 Ma Lisias gic atu bu lau naŋ sêŋgôliŋ yom pi iŋ, naŋ sêmeŋ sêsôm asê têŋ am.

22 Filiks ŋgô ti kêyalê yom daêsam su pi lau sêkêŋ whiŋ Yisu-ŋga si
lêŋ wakuc. Bocdinaŋ dec iŋ gic bata yom, ma sôm têŋ lau Israel-ŋga naŋ
sêmeŋ akêŋ Jerusalem, “Têŋ ndoc lau siŋ-ŋga si ŋadau Lisias meŋ akêŋ
Jerusalem, naŋ aö oc wasôm aneŋ gauc asê pi mac nem yom.” 23 Goc iŋ
gic atu ŋgac naŋ yob lau siŋ-ŋga toŋ daŋ, bu sêyob Pol ŋapep, magoc
sêsô iŋ dôŋ dom. Ma iŋ sôm têŋ iŋ bu kêŋ ŋasawa têŋ Pol ndê lau naŋ bu
sêndic iŋ kêsi ti sênem iŋ sa, ma lhac ŋac ahuc dom.

Sêyob Pol sêmbo Sisaria

24 Bêc ŋatô giŋga su, dec Filiks lu nawhê Drusila, naŋ awhê Israel-ŋga
daŋ, sêŋgalêm Pol bu sêŋgô iŋ whê yom sa pi lau sêkêŋ whiŋ Yisu Kilisi-
ŋga si lêŋ. 25 Pol gêm yomgalôm whiŋ iŋlu ma sôm yom ŋasawa hic baliŋ,
pi lêŋ naŋ lau sêti lau gitêŋ, ma sêtimêtê dau ŋapep, ma pi Anötö ndê
bêc êmatôc lau-ŋga naŋ oc meŋ sa. Yom dau kôm Filiks töc dau sa, dec
sôm, “Naŋ gitôm, am lhö mbu ndi. Têŋ ndoc aö bu walic ŋasawa ŋayham
daŋ, naŋ wakêŋ yom am tiyham.” 26 Ma tiŋambu iŋ kêgalêm Pol ti gêm
yomgalôm whiŋ iŋ tidim daêsam, bu iŋ kêŋ bata bu Pol oc kêŋ awa têŋ
iŋ, bu nemlhi dau su yêc gapocwalô.
27 Filiks bu kôm lau Israel-ŋga sêlic iŋ ŋayham, dec kêŋ Pol ndöc
gapocwalô ŋapaŋ. Yala lu giŋga su, goc Pokias Festus ti gôliŋwaga ô
Filiks su.

Pol kalhac Festus aŋgô-ŋga

25 1 Têŋ ndoc Festus hôc asê bu nem gôliŋ gameŋ dinaŋ, naŋ iŋ
mbo malac Sisaria tôm bêc tö eŋ, goc pi Jerusalem gi. 2 Ma
yêc dindê dabuŋsiga atu-tu ti lau bata Israel-ŋga sêpitigeŋ, ma yom naŋ
sêŋgôliŋ pi Pol su, naŋ sêhoc asê têŋ Festus. 3 Ŋac sêndac bu iŋ bu lic ŋac
ŋayham, dec kêŋ Pol mbu pi Jerusalem ndi. Ŋac sêndac gêŋ dau, ŋahu
bu ŋac sêmatiŋ yom tidôŋ su gelec, bu sêkêŋ lau ŋatô sêsiŋ sêmbo seŋ
bu sêndic Pol ndu. 4 Magoc Festus ô yom ma sôm, “Pol dê sêyob sêmbo
Sisaria, ma malô goc aö dauŋ oc wambu watêŋ malac dinaŋ wandi. 5 Mac
asôm bu iŋ kôm giso, dec akêŋ nem lau bata ŋatô sêwhiŋ aö, bu sêsôm
mac nem yom pi iŋ asê têŋ aö yêc dindê.”
6 Festus mbo Jerusalem bêc 8 me 10 su, goc sip Sisaria gi. Ma têŋ
ŋagalaŋsê iŋ gi ndöc iŋ ndê pôŋ êmatôc yom-ŋga, ma gic atu bu sêkôc Pol
meŋ lhac iŋ aŋgô-ŋga. 7 Têŋ ndoc Pol hôc asê, naŋ lau Israel-ŋga naŋ sêmeŋ
akêŋ malac Jerusalem, naŋ sêlhac sêŋgihi iŋ ahuc, ma sêsôm bu iŋ kôm
giso atu. Sêŋgôliŋ yom daêsam pi iŋ, magoc gitôm dom bu sêtôc ŋandô asê.
8 Goc Pol sôm ndê yom asê bocdec bu, “Aö gakôm giso daŋ pi lôm dabuŋ
dom, ma kagilì lau Israel si yomsu, me Sisa ndê ŋagôliŋ daŋ dom.”
9 Festus tac whiŋ bu lau Israel-ŋga sêlic iŋ ŋayham, dec ndac Pol, “Am
gêlic ŋayham bu pwi Jerusalem ndi, ma aö waŋsahê ŋac si yom pi am yêc

dindê, me mba?” 10 Ma Pol sôm, “Mba. Aö ŋgac Rom-ŋga, ma am ndöc
nem pôŋ êmatôc yom-ŋga g êm Sisa aŋgô. Bocdinaŋ êmatôc yom naŋ
sêŋgôliŋ pi aö yêc dindec maŋ. Am kêyalê tidôŋ su bu aö gakôm giso daŋ
têŋ lau Israel-ŋga dom. 11 Aö bu wakôm giso daŋ naŋ gic waê bu wambac
ndu, naŋ dec ndic aö ndu. Magoc yom naŋ lau Israel-ŋga dindec sêŋgôliŋ
pi aö, naŋ bu ŋandô mba, dec solop dom bu am kêŋ aö wasip ŋac amba.
Sisa dau goc êmatôc aneŋ yom yêc malac Rom!”
12 Têŋ dinaŋ Festus gêm yomgalôm whiŋ lau atu-tu naŋ sêmbo iŋ
ndê gôliŋ ŋapu, goc sôm têŋ Pol, “Am ndac bu Sisa êmatôc nem yom.
Bocdinaŋ dec am oc têŋ Sisa ndi.”

Festus lu Kiŋ Agripa sem yomgalôm pi Pol

13 Bêc ŋatô giŋga su, goc Kiŋ Agripa[k] lu lhuwê Berenis sêhôc asê Sisaria
bu sêti ŋacleŋ Festus. 14 Iŋlu sêmbo sêwhiŋ iŋ bêc daêsam su, goc Festus
gic miŋ pi Pol ma sôm t êŋ Kiŋ Agripa, “Ŋgac daŋ mbo dec, naŋ Filiks
kêŋ ndöc gapocwalô ŋapaŋ e meŋ têŋ kwahic dec. 15 Têŋ ndoc aö gapi
Jerusalem ga, naŋ dabuŋsiga atu-tu ti lau bata Israel-ŋga sêŋgôliŋ yom pi
iŋ, ma sêndac aö bu walôc bu iŋ mbac ndu. 16 Aö gawhê sa têŋ ŋac bu yac
lau Rom-ŋga neŋ mêtê bocdec bu. Dandic ŋamalac daŋ ndu dom e dakêŋ
ŋasawa têŋ iŋ bu lhac lau naŋ sêŋgôliŋ yom pi iŋ, naŋ aŋgô-ŋga, ma iŋ
ô ŋac si yom su naŋ. 17 Têŋ ndoc ŋac si lau ŋatô sêsip akêŋ Jerusalem
sêwhiŋ aö, naŋ gahôŋ bêc daêsam dom. Aö gahôc asê, ma galaŋsê bêbêc
aö gac atu aneŋ lau bu sêkôc ŋgac dau sôc meŋ lhac aneŋ pôŋ wamatôc
yom-ŋga ŋa-ndö-ŋga. 18 Lau dau sêtisa bu sêŋgôliŋ yom pi iŋ, ma aö gauc
gêm bu ŋac oc sêtôc iŋ ndê giso ŋandô daŋ asê. Magoc mba! 19 Ŋac sêsôm
yom pi ŋac dau si mêtê sênem akiŋ si anötö-ŋga, naŋ ŋac gauc gêm bu
Pol kêkuc dom. Ma sêlic iŋ sac pi ŋgac batê daŋ ŋaê Yisu, naŋ Pol sôm
bu tisa akêŋ lau batê-ŋga ma mbo tali tiyham. 20 Aö gapônda dauŋ tu
lêŋ wamatôc yom kaiŋ dinaŋ-ŋga. Bocdinaŋ aö gasôm têŋ Pol bu iŋ bu
tac whiŋ bu pi Jerusalem ndi, dec yac oc amatôc iŋ ndê yom yêc dindê.
21 Magoc Pol tec ma ndac bu Sisa dau êmatôc iŋ ndê yom, dec aö gac atu
bu aneŋ lau sêyob iŋ e waŋkiŋ iŋ têŋ Sisa ndi.” 22 Goc Agripa sôm têŋ
Festus, “Aö dauŋ atac whiŋ bu waŋgô ŋamalac dau ndê yom.” Ma Festus
sôm, “Bocdinaŋ, laŋsê naŋ am ŋgô iŋ ndê yom.”

Pol kalhac Agripa aŋgô-ŋga

23 Têŋ galaŋsê Agripa lu Berenis sêsôc si gôlôŋ kiŋ-ŋga sa, goc sêsôc andu
sêŋgô yom-ŋga ŋalôm si sêndöc. Ma lau bata siŋ-ŋga ti lau bata malac-ŋga hoŋ
sêwhiŋ iŋlu. Goc Festus kêŋ yatu bu sêkôc Pol sôc meŋ. 24 Ma iŋ sôm, “Kiŋ

---

[k] **25:13** Kiŋ Agripa gêm gôliŋ gameŋ daŋ yêc bugictoŋ Galili-ŋga ŋamakê, ma ndöc malac Sisaria Pilipai. Iŋ †Herod Agripa I (Apo 12:1-23) ndê atuŋgac.

Agripa ti mac lau hoŋ naŋ ambo dindec. Alic iŋ ŋgac dec. Lau Israel-ŋga hoŋ
sêteŋ aö yêc Jerusalem ma yêc malac Sisaria dindec, bu walôc bu iŋ mbac ndu.
25 Magoc aö gatap iŋ ndê giso daŋ sa, naŋ gitôm bu dandic iŋ ndu-ŋga dom. Ma
iŋ dau ndac bu Sisa êmatôc iŋ ndê yom, madec aö bu waŋkiŋ iŋ têŋ Rom ndi.
26 Ma kwahic dec aö bu wato bapia daŋ têŋ Sisa, magoc aö kayalê yom ŋandô
daŋ bu wato pi ŋgac dindec-ŋga dom. Tu dinaŋ-ŋga Kiŋ Agripa, aö gakêŋ iŋ
kalhac am ti mac lau hoŋ aŋôm-ŋga, bu dakip yom hoŋ sa, ma datap yom
ŋandô daŋ sa, naŋ tôm bu wato têŋ Sisa. 27 Yac bu taŋkiŋ ŋamalac g apocwalô-
ŋga daŋ têŋ Sisa, magoc dawhê iŋ ndê giso ŋahu sa whiŋ dom, oc solop dom."

Pol whê dau sa têŋ Agripa

26 1 Têŋ dinaŋ Kiŋ Agripa sôm têŋ Pol, "Aö wakêŋ ŋasawa bu am sôm
yom tu daôm-ŋga." Goc Pol hôc amba sa têŋ lau, ma gic hu sôm iŋ ndê
yom bocdec bu, 2 "Kiŋ Agripa, kwahic dec aö bu waô yom hoŋ naŋ lau Israel-
ŋga sêŋgôliŋ pi aö. Ma aö atac ŋayham bu wasôm asê walhac am aŋôm-ŋga.
3 Gêŋ atu daŋ whiŋ bocdec bu, lau Israel-ŋga si mêtê ti yom naŋ sêwhê dau kôc
pi, naŋ am kêyalê tidôŋ su. Bocdinaŋ aö wandac am bu kêŋ ŋasawa hic baliŋ
têŋ aö bu wasôm neŋ yom hoŋ asê. 4 Lau Israel-ŋga hoŋ sêŋyalê aneŋ lêŋ têŋ
ndoc gambo balê-ŋga yêc dauŋ neŋ gameŋ, ma lêŋ naŋ gasa têŋ ndoc gambo
Jerusalem, naŋ bocdinaŋ. 5 Lau Palêsai ŋac lau naŋ sem akiŋ Anötö ŋaŋga
sêhôc gêlêc lau Israel-ŋga ŋatô su. Ma oc tôm bu lau dinaŋ naŋ sêŋyalê aö têm
baliŋ su, naŋ sêwhê sa bu aö kakuc lau Palêsai si lêŋ dinaŋ. Magoc sêsôm asê
dom. 6 Aö gakêŋ bataŋ gêŋ naŋ Anötö gic bata têŋ damaŋi, ma tu dinaŋ-ŋga
kwahic dec sêkêŋ aö galhac am aŋôm-ŋga. 7 Yac lau Israel-ŋga mba toŋ 12 sem
akiŋ Anötö acsalô ti ôbwêc, ma sêkêŋ bata bu sêlic gêŋ naŋ Anötö gic bata,
naŋ ŋandô sa. O kiŋ, aö wasôm têŋ am bu lau Israel-ŋga sêkêŋ kisa aö tu gêŋ
dinaŋ-ŋga eŋ. 8 Yac akêŋ bataŋ bu Anötö oc uŋ lau batê sa tiyham, ma bocke
dec mac lau ŋatô asö ti gauc gêm bu gêŋ dau oc tôm dom bu ŋandô sa?

9 "Muŋ-ŋga lê aö dauŋ gauc gêm tidôŋ ma galic ŋayham bu wakôm gêŋ
daêsam tu wakêŋ kisa lau naŋ sêkêŋ whiŋ Yisu Nasaret-ŋga. 10 Ma gêŋ
dau dinaŋ dec gakôm yêc Jerusalem. Dabuŋsiga atu-tu sêlic ŋayham ma
sêlôc têŋ aö bu wakôc lau sêkêŋ whiŋ-ŋga daêsam dôŋ, ma wakêŋ ŋac
sêndöc gapocwalô. Ma têŋ ndoc sic ŋac si lau ŋatô ndu, naŋ aö galhac
gawhiŋ ŋac ma galic ŋayham. 11 Tôm têm daêsam aö galom-galom lôm
wê-ŋga hoŋ ma kasalê lau sêkêŋ whiŋ Yisu-ŋga bu wakêŋ ŋagêyô têŋ ŋac.
Aö gauc gêm bu wakêŋ ŋandê têŋ ŋac e sêsôm yom sac sambuc.[l] Aö atac

---

[l] **26:11** Yom sac sambuc - yêc Yom Inglis sêsam bu 'blasphemy'. Lau ŋatô gauc gêm bu Pol ndê yom dau ŋahu bu iŋ bu kêŋ ŋandê têŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋga e sêhu si sêkêŋ whiŋ siŋ ma sêpu Yisu. Ma lau ŋatô gauc gêm bu lau sêkêŋ whiŋ-ŋga bu sêlhac ŋaŋga ma sêsôm bu Yisu iŋ Anötö ndê Atu, dec Pol ti lau Israel-ŋga oc sêlic yom dau bu yom sac sambuc gitôm bu sêndic ŋac ndu. Alic yom ŋatô yêc Mat 26:63-66.

tec ŋac ŋandô, bocdinaŋ kasêlêŋ gatêŋ lau gameŋ apa-ŋga si malac atu-tu
bu wakêŋ kisa têŋ Yisu ndê lau.
12-13 "O kiŋ, têŋ bêc daŋ dabuŋ-si ga atu-tu sêŋyaliŋ aö sa ma sêŋkiŋ
aö bu wasip malac Damaskas wandi. Aö kasêlêŋ gambo seŋ, ma têŋ ac
kalhac lhu ŋawê atu daŋ sip akêŋ undambê ma pô aö ti lau naŋ sêwhiŋ
aö. 14 Yac hoŋ apeŋ asip nom, ma aö gaŋgô awha daŋ sôm yom têŋ aö yêc
Yom Hibru bocdec bu, 'Saul, Saul, tu sake-ŋga am kêŋ kisa aö? Am gitôm
bôc naŋ gêli dau sa têŋ ŋadau ndê gôliŋ dec tap ŋandê sa.' 15 Têŋ ndoc
dinaŋ aö gandac, 'O ŋadau, am asa?' Ma iŋ ô yom ma sôm, 'Aö Yisu, naŋ
am kêŋ kisa. 16 Kwahic dec tisa. Aö gahoc dauŋ asê têŋ am, ma kayaliŋ
am sa bu nem akiŋ aö. Ma gêŋ naŋ am kêyalê pi aö, ti gêŋ naŋ watôc
têŋ am, naŋ am oc hoc asê têŋ lau. 17 Aö waŋgaho am su yêc lau Israel-
ŋga amba, ma yêc lau naŋ lau Israel dom, naŋ si amba whiŋ. Kwahic dec
waŋkiŋ am têŋ lau gameŋ apa-ŋga dinaŋ ndi. 18 Am oc kôm ŋac tandô
po asê e sêkac dau kwi ma sêhu seŋ ŋasec-ŋga ma Sadaŋ ndê gôliŋ siŋ,
ma sêsa seŋ ŋawê-ŋga ma sêsôc Anötö ndê gôliŋ ŋapu. Ma lau naŋ sêkac
si ŋalôm kwi, naŋ dec Anötö oc suc ŋac si sac kwi, ma kêŋ ŋac sêwêkaiŋ
gameŋ sêndöc tali ŋapaŋ-ŋga sêwhiŋ lau naŋ sêti lau dabuŋ tu ŋac si
sêkêŋ whiŋ aö-ŋga.'
19 "O kiŋ Agripa. Aö galic Yisu hoc dau asê akêŋ undambê, ma aö
gaŋgô iŋ ndê yom dec gasôc ŋapu. 20 Aö gam mêtê lau bu sênem dau kwi
ma sêsôc Anötö ŋapu, ma sêkôm mêtê gitêŋ bu sêtôc asê bu ŋac sem dau
kwi ŋandô. Aö gac hu yêc malac Damaskas, ma malô goc gam mêtê yêc
Jerusalem, ma yêc gameŋ Judia-ŋga hoŋ e gatêŋ lau apa si gameŋ whiŋ.
21 Tu dinaŋ-ŋga dec lau Israel-ŋga sêkôc aö dôŋ yêc lôm dabuŋ, ma bu
sêndic aö ndu. 22 Magoc Anötö yob aö ŋapep e meŋ têŋ acsalô dindec aö
galhac am aŋôm-ŋga. Ma kwahic dec aö wasôm asê têŋ lau hoŋ, lau tiwaê
ma lau waêmba sêwhiŋ, bu yom hoŋ naŋ aö gahoc asê pi Yisu, naŋ ŋadaŋ
so yom naŋ Moses ma lau propet sêhoc asê gwanaŋ su pi gêŋ naŋ oc hôc
asê, naŋ dom. 23 Ŋac sêsôm bu Mesaya oc hôc ŋandê e mbac ndu, ma
tiŋambu iŋ oc ti ŋgac ŋamata-ŋga bu tisa akêŋ lau batê-ŋga, ma hoc yom
asê pi Anötö ndê lêŋ nem lau si sêmbo tali-ŋga têŋ iŋ ndê lau Israel-ŋga,
ma têŋ lau naŋ lau Israel dom, naŋ sêwhiŋ. Yom dau oc tôm ŋawê bu pô
gameŋ ŋasec-ŋga."
24 Pol whê ndê yom sa mbo, ma Festus mbwêc iŋ awha ahuc ma sôm,
"Pol, am nem yom iŋ yom solop dom. Yom daêsam naŋ sêndôhôŋ têŋ am,
naŋ kôm am nem gauc kêŋsôŋ." 25 Magoc Pol ô yom ma sôm, "O ŋgac
atu Festus, aö neŋ gauc kêŋsôŋ dom. Aneŋ yom iŋ yom solop ma yom
ŋandô. 26 Gêŋ hoŋ dindec hôc asê yêc lhu, ma bocdinaŋ dec kiŋ Agripa
gitôm dom bu nem gauc gêŋ dau. Yomandô! Iŋ kêyalê gêŋ hoŋ dindec su,
ma bocdinaŋ aö gasôm neŋ yom asê têŋ iŋ yêc awê. 27 Kiŋ Agripa, am
kêŋ whiŋ lau propet si yom pi Mesaya, me mba? Aö gauc gêm bu am oc

kêŋ whiŋ su.” 28 Dec Agripa sôm têŋ Pol, “Am gauc gêm bu ŋasawa apê
lec am oc kac aneŋ ŋalôm kwi bu wakêŋ whiŋ Yisu, a?” 29 Ma Pol ô yom
ma sôm, “Aö bu wasôm yom ŋasawa apê me ŋasawa baliŋ, aö oc atac
whiŋ gêŋ tigeŋ. Aö wateŋ mbec pi am ti mac lau hoŋ naŋ aŋgô aneŋ yom
dindec, bu Anötö kôm mac hoŋ andi atôm aö ma akêŋ whiŋ Yisu, magoc
bu kôm mac atôm aö tu gandöc gapocwalô-ŋga lec dom.”
30 Pol sôm iŋ ndê yom meŋ têŋ dinaŋ, goc Kiŋ Agripa tisa, ma
gôliŋwaga Festus ti Berenis ma lau hoŋ naŋ sêndöc sêwhiŋ iŋ, naŋ sêtisa
bocdinaŋ. 31 Ŋac sêhu andu dau siŋ, ma sem yomgalôm têŋ dau ma
sêsôm, “Ŋgac dindec kôm giso daŋ naŋ tôm bu sêndic iŋ ndu me sêkêŋ
iŋ ndöc gapocwalô-ŋga lec dom.” 32 Ma Agripa sôm têŋ Festus, “Oc tôm
bu yac dahu ŋgac dindec siŋ lhö ndi, tigeŋ iŋ dau ndac bu Sisa êmatôc iŋ
ndê yom.”

Pol têŋ malac Rom gi

27 1 Ma tiŋambu sêsôm tidôŋ bu sêkêŋ Pol ti lau gapocwalô-ŋga
ŋatô sêpi waŋ daŋ, ma sêŋkiŋ ŋac sêtêŋ malac Rom naŋ yêc
gameŋ Itali-ŋga sêndi. Sêkêŋ ŋac sêsip ŋgac siŋ-ŋga daŋ amba, naŋ ndê
ŋaê Julias, naŋ ti ŋgac bata siŋ-ŋga naŋ yob Sisa ndê lau siŋ-ŋga toŋ
daŋ. 2 Dec ŋac sêpi waŋ si, ma alu ŋgac daŋ ŋaê Aristakus akêŋ malac
Tesalonika yêc gameŋ Masedonia-ŋga api awhiŋ, ma yac asa a. Waŋ dau
meŋ akêŋ malac Adramitiam ma gic waê bu êŋsêlêŋ sôc malac ŋatô naŋ
sêyêc gameŋ Esia-ŋga. 3 Ŋagalaŋsê waŋ dau sôc baö yêc malac Saidon.
Julias tawalô Pol dec kêŋ iŋ sip baö gi bu ndic iŋ ndê silip kêsi tu bu
sêpuc iŋ dôŋ ŋa gêŋ ŋatô-ŋga. 4 Tiŋambu yac api waŋ dau ma asa a
tiyham. Yac bu ahôc gêlêc nduc Saipras, tigeŋ mbu ŋadinda puc waŋ dôŋ,
dec yac aŋgihi aho yêc nduc ŋadômbwê-ŋga. 5 Goc waŋ dau kêsêlêŋ mbo
gwêc sawa, ma gi e ahôc gêlêc gameŋ Silisia-ŋga ma gameŋ Pampilia-
ŋga su, ma gacgeŋ a asôc malac Maira yêc gameŋ Lisia-ŋga. 6 Ma yêc
dindê ŋgac bata siŋ-ŋga dau tap waŋ daŋ sa, naŋ meŋ akêŋ Aleksandria
ma bu têŋ Itali ndi. Dec iŋ kêŋ yac a alom. 7 Magoc waŋ dau kêti ŋagahô
dom. Yac ambo gwêc ŋasawa bêc daêsam, e a ampiŋ malac Naidas.
Mbu ŋadinda puc yac dôŋ ŋapaŋ, bocdinaŋ dec akac waŋ kwi aŋôŋ gêm
nduc Krit ŋa-awê-ŋga, ma anti a e ampiŋ malac daŋ ŋaê Salmone. 8 Waŋ
kêsêlêŋ ti ŋawapac e ahôc asê söc naŋ sêsam bu Salaŋ Ŋayham, naŋ
yêc kêpiŋ malac Lasea. 9 Bêc daêsam giŋga su ma lau Israel si om atu
naŋ sêhu gêŋ daneŋ-ŋga siŋ, naŋ pacndê su, dec yac aŋyalê bu oc asip
têm sac tu dalac waŋ-ŋga ŋalôm. Bocdinaŋ Pol kêŋ puc lau waŋ-ŋga ma
sôm, 10 “Mac lau, aö kayalê su bu oc dasip ŋasac ŋalôm e waŋ ti wapa
hoŋ oc sêniŋga, ma mboe yac dauŋ dawhiŋ.” 11 Magoc ŋgac bata siŋ-ŋga
dau kêŋ daŋga Pol ndê yom dom. Iŋ sôc ŋgac nem gôliŋ waŋ-ŋga ti waŋ
ŋadau si yom ŋapu. 12 Söc dinaŋ gitôm dom bu waŋ poc ŋayham têŋ ndoc

uhô-ŋga. Bocdinaŋ dec lau waŋ-ŋga daêsam sêsôm yom pitigeŋ bu sêsa tiyham ma sêŋsahê bu sêlac sêtêŋ malac Pioniks sêndi, ma waŋ poc dindê e têm ŋayham meŋ sa. Yêc malac Pioniks, nduc Krit pôc mbu ahuc, ma bocdinaŋ söc naŋ yêc malac dinaŋ iŋ söc ŋayham tu waŋ sêpoc-ŋga têŋ têm uhô-ŋga.

Mbu ŋadinda

13 Yac ahôŋ e bêc daŋ mbu lilic kêsêlêŋ ŋayham, ma bocdinaŋ ŋac gauc
gêm bu sêtap têm ŋayham sa bu sêlom malac Pioniks. Ŋac sêhê aŋga sa
ma sêlac sêŋkuc baö Krit-ŋga si. 14 Ŋasawa baliŋ dom ma mbu sac daŋ
puc ŋaŋga akêŋ baö-ŋga mbu sa têŋ gwêc sawa-ŋga. 15 Waŋ dau sip mbu
dinda ŋalôm e tôm dom bu yac alac aŋkuc baö-ŋga. Bocdinaŋ yac am
waŋ kwi kêsêlêŋ kêkuc mbu. 16 Mbu soc yac e nduc sauŋ daŋ ŋaê Kauda
pôc mbu ahuc ŋagec. Yac bu ahê waŋ ŋa-gômbwa pi lôlôc meŋ, magoc
akôm wapac-wapac bu mbu puc ŋadinda sac andô. 17 Lau sêhê gômbwa
sa pi lôlôc meŋ su, goc sêkic po pi waŋ atu ŋampê bu suc dom. Ŋac sêtöc
dau bu mbu oc soc yac ŋapaŋ e waŋ ndi lôc pi gaŋgac yêc Sirtis, dec sêlêc
lac su ma sêkêŋ aŋga gwêc-ŋga sip gi bu teŋ waŋ dôŋ ênti timalô, ma
sêkêŋ waŋ dau tam mbo. 18 Têŋ bêc tilu-ŋga mbu ti gwêc gic pi waŋ sac
andô, dec lau waŋ-ŋga sêtöc dau atu ma sic hu sêmbaliŋ wapa ŋatô siŋ
sip gwêc. 19 Bêc titö-ŋga sêhôc waŋ ŋalac ti po ma wapa waŋ-ŋga ŋatô sa
ma sêmbaliŋ siŋ sip gwêc gi. 20 Tigeŋ mbu dau timalô dom e bêc daêsam
yac alic ac ti tata dom. Ma yac hoŋ mba gauc tigeŋ bu oc andiŋaŋ.
21 Lau waŋ-ŋga seŋ gêŋ daŋ dom tôm bêc daêsam su, goc Pol tisa ma
sôm, “Mac lau, aö gakêŋ puc mac muŋ su, bu ahu nduc Krit siŋ dom,
magoc mac asôc aneŋ yom ŋapu dom. Mac bu aŋgô aneŋ yom dau,
dec gitôm dom bu atap ŋawapac dindec sa, ma gêŋ daŋ oc niŋga dom.
22 Magoc kwahic dec wasôm têŋ mac bu nem ŋalôm pêŋ dôŋ, bu mac
nem daŋ oc niŋga dom. Waŋ tigeŋ dec oc niŋga. 23 Aö Anötö ndê ŋgac
daŋ, ma gam akiŋ iŋ ŋapaŋ. Alhabêc ôbwêc iŋ kêkiŋ ndê aŋela daŋ meŋ
kalhac whiŋ aö. 24 Ma sôm têŋ aö, ‘Pol, am töc daôm dom. Am oc lhac
Sisa aŋgô-ŋga bu iŋ êmatôc nem yom. Ma tu am-ŋga, Anötö oc kêŋ lau
hoŋ naŋ sêmbo waŋ sêwhiŋ am, naŋ sêmbo tali.’ 25 Bocdinaŋ mac lau,
nem ŋalôm pêŋ dôŋ, bu aö gakêŋ whiŋ Anötö bu yom dau oc ŋandô sa,
tôm iŋ ndê aŋela sôm têŋ aö. 26 Waŋ oc ndi lôc pi nduc daŋ, tigeŋ yac oc
dandiŋaŋ dom.”

Waŋ gôlôc pi nduc

27 Mbu tam yac ŋapaŋ ambo Gwêc Adria-ŋga. Têŋ bêc ti-14-ŋga ma
timaniŋhu goc lau waŋ-ŋga sêŋsahê bu yac asuŋ sa baö. 28 Sem dôhôŋ
gwêc ŋagapoŋ ma sêtap sa b u ŋagapoŋ gitôm 37 mita. Ŋasawa sauŋ sem
dôhôŋ tiyham ma sêtap sa bu ŋagapoŋ gitôm 27 mita. 29 Ŋac sêtöc bu

waŋ oc popoc pi hoc, bocdinaŋ sêmbaliŋ aŋga hale sip waŋku-ŋga, ma
sêkêŋ bata bu laŋsê ŋagahô. 30 Lau sêyob waŋ-ŋga gauc gêm bu sêhu waŋ
ti lau ŋatô siŋ, dec sêkôm bu sêkêŋ gômbwa sip gwêc ndi, sêŋsau bu oc
sêkêŋ aŋga ŋatô sip yêc waŋ ŋampê-ŋga. 31 Magoc Pol sôm têŋ ŋgac bata
ti ndê lau siŋ-ŋga bu, "Lau dinaŋ bu sêhu waŋ siŋ, dec mac oc andiŋam."
32 Tu dinaŋ-ŋga lau siŋ-ŋga sêtim wac kic yêc g ômbwa, ma sêkêŋ peŋ sip
gwêc gi.
33 Têŋ bêbêc ganduc Pol sôm têŋ lau bu sêneŋ gêŋ. Iŋ sôm, "Bêc 14
giŋga su lec mac ayob waŋ ŋapaŋ e mac aŋ gêŋ daŋ dom. 34 Kwahic
dec aö wasôm têŋ mac bu gêŋ daŋ oc kôm mac ŋayom dom, mac hoŋ
oc ambo tamli. Bocdinaŋ dec aneŋ gêŋ bu puc mac dôŋ." 35 Iŋ sôm yom
dinaŋ su, goc kôc bolom ma gêm daŋge Anötö yêc ŋac hoŋ aŋgô-ŋga, goc
pô kôc ma gêŋ. 36 Dec lau hoŋ si ŋalôm timalô ma seŋ gêŋ sêwhiŋ. 37 Yac
lau naŋ ambo waŋ, naŋ mba namba gitôm 276. 38 Lau hoŋ seŋ gêŋ hôc
ŋac dôŋ, goc sêmbaliŋ bolom batac sip gwêc gi bu kôm waŋ tilo.
39 Têŋ ndoc gameŋ ŋawê sa naŋ sêlic baö, tigeŋ sem gauc gameŋ dau.
Sêlic söc ti gaŋgac apa ŋayham, dec gauc gêm bu sêkêŋ waŋ ndi pi baö yêc
dindê. 40 Ŋac sêtim aŋga ŋawac kic sip gwêc giŋga, ma sêŋgapwêc wac naŋ
sô gôliŋ dôŋ, naŋ su. Goc sêsö lac waŋ ŋatôkwa-ŋga sa, bu mbu peŋ lac
ma kôc yac api baö andi. 41 Magoc waŋ dau kêti gi gôlôc pi gaŋgac ŋabaö
daŋ yêc gwêc lôm e gacgeŋ ŋaŋga sa. Ma gwêc dinda gic pi waŋ ŋambu-
ŋga e kac popoc. 42 Têŋ ndoc dinaŋ lau siŋ-ŋga sêkic yom bu sêndic lau
gapocwalô-ŋga hoŋ ndu, bu sêsip gwêc ma sêlhö sêndi dom. 43 Magoc ŋac
si ŋgac bata bu nem Pol sa, dec kalhac ŋac ahuc bu sêkôm si yom ŋandô sa
d om. Iŋ kêŋ yatu bu lau naŋ sêŋkôc tidôŋ naŋ sêpwê sêsip gwêc ma sêmuŋ
sêsôc baö sêndi. 44 Ma iŋ kêŋ yatu bu lau ŋatô sêsac apa waŋ-ŋga ŋatô naŋ
gwêc gic popoc. Ma ŋalêŋ dinaŋ dec lau hoŋ sêhôc asê baö ti lic sambuc.

Pol mbo nduc Malta

28 1 Yac hoŋ api baö ti lic sambuc, ma malô atap sa bu nduc dau ŋaê
sêsam bu Malta. 2 Ma lau nduc-ŋga sêkôc yac hoŋ sa ma sêyob ti
sêmwasiŋ yac ŋalêŋ ŋayham. Têŋ ndoc dinaŋ u gic ma gameŋ ŋalhuc atu,
bocdinaŋ sêkôm ya golom bu yac aheŋ dauŋ. 3 Pol tap a basô ti gap bu
kêŋ pi ya ndi, magoc mboc sac daŋ yêc gap ŋalôm, ma têŋ ndoc kêsahê
ya ŋandê, dec sa bu lhö ndi ma seŋ Pol sip amba. 4 Lau malachu sêlic
mboc dau keseŋeŋ Pol amba dôŋ gacgeŋ kêgalêŋ, dec sêsôm têŋ dau bu,
"Ŋgac dê mboe iŋ ŋgac gic ŋamalac ndu-ŋga, dec iŋ wêkaiŋ ŋagêyô atu.
Gitôm bu gwêc kô iŋ ndu su, magoc kwahic dec iŋ oc wê sa dom." 5 Tigeŋ
Pol kêbalip mboc dau sip ya gi, ma gêŋ daŋ kôm iŋ dom. 6 Lau dau sêkêŋ
bata bu iŋ amba oc suŋ me ŋagahô iŋ oc hudau sip ndi mbac ndu. Magoc
sêhôŋ ŋasawa baliŋ e sêlic gêŋ daŋ hôc asê iŋ dom. Bocdinaŋ dec ŋac
gauc gêm bu mboe iŋ oc anötö daŋ.

7 Ŋgac daŋ ŋaê Publias gêm gôliŋ nduc dinaŋ, ma iŋ wêkaiŋ ndê gameŋ
daŋ yêc kêpiŋ baö naŋ waŋ popoc kalhac. Iŋ kôc yac sa a andöc iŋ ndê
andu, ma yob yac ŋapep gitôm bêc tö. 8 Têŋ ndoc dinaŋ Publias damba
gêmbac yêc, ŋamlic ŋamahom ti kêc dau. Pol sôc gi gêlic iŋ, ma teŋ mbec
ti kêŋ amba sac iŋ, ma kôm iŋ ŋayham sa. 9 Ma têŋ ndoc lau nduc-ŋga
sêlic gêŋ dinaŋ, naŋ sêhoŋ si lau gêmbac hoŋ sêtêŋ Pol sêmeŋ, ma iŋ kôm
ŋac ŋayham sa tiyham. 10 Ma ŋac sêtoc yac sa ŋalêŋ ŋayham daêsam. Ma
têŋ ndoc yac bu api waŋ ma alhö andi, naŋ sêkêŋ gêŋ hoŋ bu puc yac dôŋ
ambo gwêc ŋasawa-ŋga têŋ yac.

Pol hôc asê Rom

11 Yac ambo nduc dau tôm ayô tö su, goc api lau malac Aleksandria-
ŋga si waŋ daŋ. Waŋ dau poc nduc dinaŋ têŋ ndoc uhô-ŋga ma hôŋ têm
ŋayham, ma yêc ŋatôkwa-ŋga sêlêŋ ŋac si anötö gwam lu si aŋgô, daŋ
sêsam ŋaê Kasto, ma daŋ ŋaê Polaks. Yac ahu gameŋ dau siŋ, 12 ma alac
e ahôc asê malac Sairakyus ma ambo dinaŋ tôm bêc tö. 13 Goc ahu malac
dau siŋ ma alac tiyham e a asôc malac Regiam. Têŋ galaŋsê mbu ŋayham
daŋ peŋ lac ŋapep, dec kêŋ yac alac bêc tigeŋ a asôc söc yêc malac
Puteoli, ma asip baö a. 14 Yêc dinaŋ yac atap lau sêkêŋ whiŋ Yisu-ŋga
ŋatô sa, ma sêkôc yac sa a ambo awhiŋ ŋac gitôm bêc 7. Ma tiŋambu yac
aŋsêlêŋ bu atêŋ malac Rom andi.
15 Lau sêkêŋ whiŋ-ŋga yêc malac Rom sêŋgô ŋawaê bu yac aŋsêlêŋ ambo
seŋ, dec sêsa sêmeŋ bu sêkôc yac sa. Ŋatô sêtap yac sa yêc Apias ndê gameŋ
sêtidulu gêŋ-ŋga, ma ŋatô sêtap yac sa yêc gameŋ naŋ sêsam bu Andu
Ŋacleŋ-ŋga Tö. Têŋ ndoc Pol gêlic lau sêkêŋ whiŋ-ŋga dinaŋ, naŋ iŋ atac pa
su ma gêm daŋge Anötö. 16 Yac hoŋ aŋsêlêŋ a, e ahôc asê Rom su, goc sêkêŋ
ŋasawa têŋ Pol bu ndöc andu daŋ, ma sêkêŋ ŋgac siŋ-ŋga daŋ yob iŋ.

Pol gêm mêtê mbo Rom

17 Bêc tö giŋga su, goc Pol kêgalêm lau bata Israel-ŋga naŋ sêndöc
Rom, naŋ sa sêpitigeŋ, ma sôm têŋ ŋac, “Aneŋ asidôwai Israel-ŋga, aö
gakôm gêŋ so daŋ têŋ yac neŋ lau Israel-ŋga dom. Ma gakôm gêŋ daŋ
naŋ so abaŋi si gêbôm, naŋ dom. Magoc sêkôc aö dôŋ yêc Jerusalem ma
sêkêŋ aö gasip gôliŋwaga Rom-ŋga ti iŋ ndê lau siŋ-ŋga amba. 18 Ma lau
Rom-ŋga dau sêŋsahê aö e sêtap sa bu aö gakôm gêŋ giso daŋ naŋ tôm
bu sêndic aö ndu-ŋga, naŋ dom. Dec ŋac bu sêhu aö siŋ walhö wandi.
19 Magoc lau Israel-ŋga sêtec, ma sêli awha sa e aneŋ lêŋ daŋ mbasi, dec
aö gandac bu Sisa ŋgô aneŋ yom. Tigeŋ aö gakôm tu galic ŋac sac-ŋga
dom, me tu bu waŋgôliŋ yom pi ŋac-ŋga dom. 20 Acsalô lec aö kagalêm
mac sa ameŋ, bu aŋgô aneŋ yom pi gêŋ hoŋ dinaŋ. Mac alic bu sêsô aö
dôŋ ŋa sen dindec, magoc aö gakôm gêŋ sac daŋ dom. Gêŋ tigeŋ gakôm,
naŋ gakêŋ bataŋ gêŋ naŋ lau Israel dau sêkêŋ bata.”

21 Lau Israel-ŋga dinaŋ sêŋgô Pol ndê yom ma sêsôm, “Lau naŋ sêndöc
gameŋ Judia-ŋga naŋ sêto bapia daŋ têŋ yac, naŋ hêganôŋ am dom. Ma
asidôwai Israel-ŋga akêŋ gameŋ dinaŋ, naŋ sêtêŋ yac sêmeŋ, naŋ sêsôm
yom sac daŋ pi am dom. 22 Magoc yac aŋyalê bu yêc gameŋ hoŋ lau sêpu
lêŋ naŋ lau sêkêŋ whiŋ Yisu-ŋga sêŋkuc. Bocdinaŋ yac bu aŋgô am nem
gauc ti yom pi lêŋ dau.” 23 Goc sêkêŋ bêc daŋ bu sêkac sa sêwhiŋ Pol
tiyham.

Ma têŋ bêc dau ŋac sêkac sa sêmbo andu naŋ Pol yêc naŋ, ma lau
Israel-ŋga hic daêsam sêmeŋ sêwhiŋ, dec ti toŋ atu. Têŋ bêbêc ŋapaŋ
e telha Pol sôm yom têŋ ŋac. Iŋ tôc Anötö ndê gôliŋ ŋahu asê têŋ ŋac.
Ma iŋ whê Moses ti lau propet si yom sa bu kôm ŋac sêŋyalê bu Yisu iŋ
Mesaya dau. 24 Lau ŋatô sêŋgô iŋ ndê yom ma sêkêŋ whiŋ, magoc ŋatô
sêkêŋ whiŋ dom. 25 Ŋac sêseŋ dau pi iŋ ndê yom, ma bocdinaŋ Pol sôm
ndê yom ŋambu-ŋga têŋ ŋac, ma tiŋambu sêlhö têŋtêŋ. Ma yom ŋambu-
ŋga naŋ iŋ sôm têŋ ŋac naŋ sôm bocdec bu, “Yom dindec naŋ Ŋalau
Dabuŋ sôm têŋ mac apami, naŋ yom ŋandô ma hêganôŋ mac solop.
Propet Aisaya hoc yom dau asê bocdec bu:

26 Am têŋ lau dindê ndi ma sôm têŋ ŋac, ‘Mac aŋgô aneŋ yom ŋapaŋ,
magoc aŋyalê ŋahu dom. Mac alic gêŋ naŋ aö gakôm, naŋ ŋapaŋ,
tigeŋ mac nem gauc sa dom.’ 27 Bu lau dau si ŋalôm ŋadandi sa.
Ŋac si daŋgasuŋ hôc ahuc, ma sêpôc si tandô ahuc. Bu bocdinaŋ
dom, dec oc tôm tandô sêlic, daŋgasuŋ sêŋgô, ma sêŋyalê aö tidôŋ
yêc ŋac si ŋalôm e sênem dau kwi ma wakôm ŋac ŋayham sa.”

[Ais 6:9-10]

28 Goc Pol sôm, “Bocdinaŋ aŋyalê bu Anötö kêkiŋ ŋawaê ŋayham pi iŋ
ndê lêŋ nem lau si-ŋga naŋ mac atec, naŋ têŋ lau gameŋ apa-ŋga. Ma ŋac
lau dau oc sêŋgô ti sêkôc sa.” [29 Iŋ sôm su goc lau Israel-ŋga sêlhö si, ma
sêseŋ dau pi iŋ ndê yom.]

30 Tiŋambu Pol mbo malac Rom gitôm yala lu. Ma tôm ŋasawa dinaŋ,
iŋ gêmlhi ŋamalac daŋ ndê andu daŋ tu ndöc-ŋga, ma iŋ kôc lau daêsam
sa yêc andu dau, naŋ sêmeŋ bu sêndic iŋ kêsi. 31 Iŋ gêm mêtê pi Anötö
ndê gôliŋ ma kêdôhôŋ lau pi Pômdau Yisu Kilisi. Iŋ kôm gêŋ dau ti atac
pa su, ma lau daŋ sêlhac iŋ ahuc dom.

Pol ndê bapia têŋ lau Rom-ŋga

Yom whê bapia dindec sa-ŋga

Pol to bapia dindec têŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋga naŋ sêndöc malac atu Rom. Iŋ to têŋ ndoc iŋ mbo malac Korin, ma kêŋ têŋ awhê daŋ ŋaê Pibi (16:2) bu kôc sa ndi ma kêŋ têŋ lau malac Rom-ŋga. Pol tac whiŋ bu ndic lau Rom-ŋga kêsi, ma iŋ to bapia dindec muŋ, bu whê mêtê naŋ iŋ gêm, naŋ ŋahu sa.

Lau ŋatô gauc gêm bu Pol to 1:18-32 hêganôŋ lau gameŋ apa-ŋga, ma iŋ to 2:1-29 hêganôŋ iŋ dau ndê lau Israel-ŋga. Iŋ tôc yêc awê bu yac lau hoŋ dakôm sac, ma tu yac neŋ sac-ŋga, dec yac hoŋ dawêkaiŋ seŋ dambac ndu-ŋga. Magoc Anötö kêmasaŋ lêŋ bu suc lau nom-ŋga si sac kwi, ma asa naŋ bu kêŋ whiŋ gêŋ atu naŋ Yisu Kilisi kôm tu yac-ŋga, naŋ Anötö sam iŋ bu ŋamalac gitêŋ.

Ma Pol bu whê sa bu Anötö sam yac bu lau gitêŋ ŋambwa dom, magoc iŋ kêŋ Ŋalau Dabuŋ têŋ yac tu bu kôm yac dati lau wakuc naŋ daŋaŋ wambu Anötö, ma dasa neŋ lêŋ gitêŋ ti dabuŋ. Bocdinaŋ Pol to yom pi lêŋ ŋayham tu dasa-ŋga, ma dapiŋ dauŋ dôŋ ma dahu mêtê sac siŋ. Yêc lôcwha (sapta) 9-11 Pol tôc asê bu iŋ ŋalôm ŋawapac pi iŋ dau ndê lau Israel-ŋga naŋ sêkêŋ whiŋ dom, ma iŋ tac whiŋ ŋandô bu sêkêŋ whiŋ Yisu.

Pol gic hu ndê yom têŋ lau Rom-ŋga

1 1 Aö Pol, Yisu Kilisi ndê ŋgac akiŋ, gato bapia dindec. Anötö kêgalêm
aö sa gati iŋ ndê †aposel, ma kêyaliŋ aö sa bu wahoc iŋ ndê ŋawaê
ŋayham asê. 2 Ŋawaê ŋayham dau Anötö kêmatiŋ tidôŋ muŋ su, ma iŋ
ndê propet sêhoc asê, ma sêto sip Buku Dabuŋ. 3-4 Ma yom dau hêganôŋ
iŋ ndê Atu Yisu Kilisi, yac neŋ Pômdau. Iŋ ti ŋamalac naŋ sa akêŋ Kiŋ
Dawid ndê toŋ. Ma tiŋambu Anötö uŋ iŋ sa akêŋ lau batê-ŋga ŋa Ŋalau
Dabuŋ ndê ŋaclai, dec tôc asê tiawê bu iŋ Anötö Atu. 5 Ma Yisu Kilisi
dau kêyaliŋ yac sa ma kêmwasiŋ yac bu ati aposel tu iŋ ndê ŋaê-ŋga,
dec kêkiŋ yac bu aŋgalêm lau sa yêc gameŋ hoŋ bu s êkêŋ whiŋ iŋ, ma
tu dinaŋ-ŋga dec daŋga wambu iŋ ndê yom. 6 Ma galem dau têŋ mac lau
Rom-ŋga bu ati Yisu Kilisi ndê lau bocdinaŋ.

The New Testament in Bukawa of Papua New Guinea; 1st ed. 2000, Lutheran Bible Translators Australia; web ed. 2013

7 Aö gato bapia dindec têŋ mac lau Rom-ŋga hoŋ naŋ Anötö tac whiŋ
mac, ma kêgalêm mac sa ati iŋ ndê lau dabuŋ. Mwasiŋ ti yom malô têŋ
mac hoŋ akêŋ Damaŋ Anötö, lu Pômdau Yisu Kilisi.

Pol gauc gêm bu ndic lau Rom-ŋga kêsi

8 Gêŋ ŋamata-ŋga aö wasôm têŋ mac bu tôm bêc hoŋ, aö gateŋ mbec tu
Yisu Kilisi ndê ŋaê-ŋga, ma gam daŋge aneŋ Anötö tu mac hoŋ-ŋga. Ŋahu
bu yêc gameŋ hoŋ lau sêŋgô mac nem akêŋ whiŋ ŋawaê. 9 Ma Anötö naŋ
aö gam akiŋ ti aneŋ ŋalôm sambuc, ma gahoc iŋ Atu ndê ŋawaê ŋayham
asê, naŋ kêyalê bu yomandô aö gauc gêm mac ŋapaŋ, 10 têŋ têm hoŋ
naŋ gateŋ mbec. Ŋasawa baliŋ su, aö atac whiŋ bu wandic mac kêsi, ma
kwahic dec aö gateŋ mbec têŋ Anötö bu lic aö neŋ gauc dinaŋ ŋayham,
ma lêc gatam su têŋ aö bu watêŋ mac waloc. 11 Bu aö atac whiŋ ŋandô
bu walic mac, tu bu wakêŋ Ŋalau Dabuŋ ndê mwasiŋ ŋatô lom mac bu
puc mac dôŋ. 12 Ma têŋ ndoc yac dambo dawhiŋ dauŋ, naŋ mac nem akêŋ
whiŋ ma aö neŋ gakêŋ whiŋ, oc piŋ yac hoŋ dôŋ bu dalhac ŋaŋga.
13 O asidôwai, aö atac whiŋ bu mac aŋyalê bu têm daêsam aö gauc
gêm bu watêŋ mac waloc, magoc gêŋ daêsam kalhac aö ahuc e meŋ têŋ
kwahic dec. Aö gam mêtê yêc lau apa si gameŋ ŋatô, ma aneŋ gweleŋ
dau gêm ŋandô su. Boc-dinaŋ aö gauc gêm bu wakôm gweleŋ kaiŋ tigeŋ
wawhiŋ mac e gweleŋ dau ŋandô sa yêc mac-ŋga whiŋ. 14 Gweleŋ dau
gic aö ŋawaê bu wanem mêtê lau Grik ti lau naŋ lau Grik dom, ma lau ti
gauc ma lau gauc mba sêwhiŋ. 15 Tu dinaŋ-ŋga dec aö neŋ ŋalôm kac aö
bu wanem mêtê mac lau Rom-ŋga awhiŋ.

Anötö ndê ŋawaê ŋayham ti ŋaclai

16 Bu aö mayaŋ tu Anötö ndê ŋawaê ŋayham-ŋga dom. Ŋahu bu Anötö
ndê ŋaclai yêc yom dau, bu nem lau naŋ bu sêkêŋ whiŋ, naŋ si. Iŋ gic
bata têŋ lau Israel-ŋga muŋ, ma têŋ lau naŋ lau Israel dom, naŋ tiŋambu.
17 Ŋawaê ŋayham dau ndê ŋaclai yêc bu nem lau si, ŋahu bu ŋawaê dau
tôc lêŋ naŋ Anötö kêŋ bu ŋamalac sêti lau gitêŋ, naŋ asê. Lêŋ dau lêŋ
dakêŋ whiŋ-ŋga, ma ŋalêŋ daŋ mba. Tôm yom naŋ propet akwa daŋ to
yêc bocdec bu:

Lau gitêŋ oc sêndöc tali tu si sêkêŋ whiŋ-ŋga. *[Hab 2:4]*

Ŋamalac hoŋ sêkôm giso

18 Anötö naŋ ndöc undambê, kwahic dec tôc iŋ ndê ŋalôm asê têŋ yac.[a] Iŋ
tac ŋandê têŋ lau naŋ sêpuc dômbwê iŋ, ma sêkôm mêtê sac. Ŋac si mêtê sac

---

[a] **1:18** Têŋ ndoc Yisu mbac ndu pi a gicso dau, naŋ tôc asê bu Anötö tac ŋandê tu ŋamalac si sac-ŋga. Magoc tu Yisu hôc ŋandê dau ô lau nom-ŋga su, dec tôc asê bu iŋ tac whiŋ lau nom-ŋga hoŋ ma tec bu daŋ niŋga. Alic 2:4, 3:26, 8:3 ma Jon 3:16.

kêgwiniŋ yom ŋandô dôŋ. 19 Gitôm bu lau nom-ŋga sêŋyalê yom ŋandô pi
Anötö, bu gêŋ naŋ iŋ kôm, naŋ whê iŋ sa tiawê têŋ ŋac su. 20 Lau daŋ sêlic
Anötö su dom, yomandô! Tigeŋ têŋ ndoc iŋ kêŋ undambê ti nom e meŋ têŋ
kwahic dec, naŋ sêlic gêŋ hoŋ naŋ iŋ kêŋ. Ma gêŋ dau whê iŋ ndê ŋahu sa
ma tôc iŋ ndê ŋaclai atu naŋ yêc titêm-titêm, naŋ asê tiawê. Tu dinaŋ-ŋga dec
ŋamalac daŋ oc tôm dom bu pa dau ma sôm bu iŋ gêm gauc Anötö. 21 Lau
nom-ŋga sêŋyalê bu Anötö dê mbo, magoc sêtoc iŋ sa ti ŋac si Anötö, ma
sem daŋge iŋ tu gêŋ daŋ-ŋga dom. Ŋac sêhê gauc pi yom ŋambwa-ŋambwa
daêsam e ŋasec kôm ŋac si ŋalôm ahuc. 22 Ŋac sêtoc dau sa bu ŋac lau ti
gauc, magoc ŋac lau gauc mbasi. 23 Ŋac sêtec bu sênem akiŋ Anötö naŋ mbo
titêm-titêm, magoc sem akiŋ gêŋ naŋ gic waê bu niŋga. Ŋac sêhu Anötö ti ndê
ŋawasi atu siŋ, ma sem akiŋ gwam naŋ ŋac dau sêmasaŋ sem ŋamalac aŋgô,
mbac aŋgô, bôc aŋgô, ma mboc aŋgô.
24 Tu dinaŋ-ŋga dec Anötö hu ŋac siŋ bu sêkôm mêtê ŋalôm ŋagalac-
ŋga tôm si atac whiŋ. Ma sêkôm mêtê ŋadômbwi pi dau ŋamlic gitôm gêŋ
ŋambwa-ŋga. 25 Ŋac sêpuc dômbwê Anötö ndê yom ŋandô, ma yom tasaŋ
gêm ŋac si ŋalôm ahuc. Ŋac sêtec bu sênem akiŋ Anötö naŋ kêŋ gêŋ hoŋ,
ma sêhu iŋ siŋ ma sem akiŋ gêŋ naŋ iŋ kêŋ. Magoc iŋ gêŋ hoŋ ŋadau, ma
ŋayham bu yac tampiŋ iŋ tôm bêc hoŋ. Yomandô!
26 Tu ŋamalac si giso-ŋga, dec Anötö hu ŋac siŋ bu sêkôm gêŋ mayaŋ-ŋga
tôm ŋac si ŋalôm ŋagalac kêgilí ŋac. Ŋac si lauwhê sêhu lauwhê ti ŋgac si lêŋ
solop sêmbo sêwhiŋ dauŋ-ŋga siŋ, ma sêsa lêŋ so. 27 Ma ŋalêŋ tigeŋ lauŋgac
sêhu lauwhê ti ŋgac si lêŋ solop siŋ ma mêtê atac ŋagalac pi dandi-ŋga gêm ŋac
ahuc sambuc. Lauŋgac sêkôm mêtê mayaŋ-ŋga sêwhiŋ lauŋgac, ma tu dinaŋ-
ŋga sêtap ŋagêyô naŋ gic mêtê sac kaiŋ dinaŋ ŋawaê, naŋ sa yêc dau si ŋamlic.
28 Ŋamalac sêlic ŋayham bu s êpuc dômbwê Anötö, ma tu dinaŋ-ŋga iŋ
hu ŋac siŋ e ŋac si gauc timboloc, ma sêkôm mêtê naŋ gic ŋamalac ŋawaê
dom. 29 Mêtê sac tidau-tidau gêm ŋac si ŋalôm ahuc. Ŋac sêkôm mêtê
gitôm mêtê wec ma mêtê mayaŋ-ŋga, ŋac tagatu gêŋ, ŋac sêlic lau ŋatô
sac, sic ŋamalac ndu, sêŋgalôm lau, sêkôm gêŋ daêsam bu sêtim lau ma
sêŋsau ŋac, ma sêsec lau. 30 Ŋac sêŋgôliŋ yom pi lau, atac tec Anötö, ma
sêpu lau ŋatô. Sêpo dau ti sêtoc dau sa, sêkôc gauc pi lêŋ sac ŋapaŋ, ma
ŋac daŋgapêc ŋawahô têŋ dinda ti dambai. 31 Ŋac lau gauc mbasi-ŋga, ma
yom bocke naŋ sêsôm, naŋ sêkôm ŋandô sa dom. Ŋac lau ŋalôm ŋadandi-
ŋga naŋ atac tec lau ma tawalô ŋac dom. 32 Lau sac dau sêŋyalê bu Anötö
sôm tidôŋ su bu lau naŋ sêkôm mêtê sac kaiŋ bocdinaŋ, oc sêmbac ndu.
Tigeŋ ŋac sêkôm sac sêsiŋ su eŋ. Ma gêŋ daŋ whiŋ bocdec bu, lau ŋatô
naŋ sêkôm mêtê sac tôm ŋac dau sêkôm, naŋ sêlic ŋac ŋayham.

Anötö ndê lêŋ êmatôc lau-ŋga

2 1-3 Yac taŋyalê bu têŋ ndoc Anötö êmatôc lau naŋ sêkôm sac kaiŋ
dinaŋ, dec iŋ oc êmatôc ŋac êŋkuc yom ŋandô pi ŋac. Bocdinaŋ dec

am asa naŋ kêgôliŋ yom pi lau ŋatô, ma sam ŋac bu lau sêkôm sac-ŋga,
naŋ êmyalê bu am kêgôliŋ yom pi daôm whiŋ, bu am ŋamalac kôm sac-
ŋga whiŋ. Ma am oc tôm dom bu êmasaŋ yom têŋ Anötö tu daôm nem
sac-ŋga ma lhö su iŋ ndê matôc. 4 Am ŋgô su naŋ! Anötö tawalô yac ndu
andô, dec kôc ndê ŋalôm dôŋ ma kêmatôc yac ŋagahô dom. Am gêlic iŋ
ndê lêŋ dinaŋ bu gêŋ ŋambwa, a? Bocke? Am kêyalê dom bu Anötö kôm
gêŋ dinaŋ tu bu kêŋ ŋasawa têŋ yac bu danem dauŋ kwi-ŋga, a? 5 Magoc
am nem ŋalôm ŋadandi ma am tec bu nem daôm kwi. Tu dinaŋ-ŋga
am daôm gic Anötö ndê atac ŋandê sa tu daôm-ŋga, ma oc yêc tôm bêc
ŋambu-ŋga naŋ Anötö dau oc tôc iŋ ndê matôc gitêŋ ma iŋ ndê atac ŋandê
asê. 6 Têŋ bêc dinaŋ, iŋ oc kêŋ ŋagêyô têŋ lau hoŋ êŋkuc ŋac tigeŋ-tigeŋ si
mêtê. 7 Lau naŋ sêsap mêtê ŋayham dôŋ ŋapaŋ ma takwê bu sêtap Anötö
ndê mwasiŋ sêndöc tali ŋapaŋ-ŋga ma ŋawasi ti waê atu sa, naŋ Anötö oc
kêŋ ŋac sêndöc tali ŋapaŋ. 8 Magoc lau naŋ sêkôm gêŋ hoŋ tu sêpo dau sa-
ŋga, ma sêtec yom ŋandô ma sêsap mêtê sac dôŋ, naŋ oc sêtap Anötö ndê
atac ŋandê sa. 9-10 Aêc! Lau hoŋ naŋ sêkôm mêtê sac, naŋ oc sêtap ŋawapac
ti ŋasac sa. Tigeŋ lau naŋ sêkôm mêtê ŋayham, naŋ oc sêtap ŋawasi ti waê
ŋayham ma yom malô sa. Oc ŋandô sa pi lau Israel-ŋga sêmuŋ, goc lau
naŋ lau Israel dom, naŋ sêŋkuc. 11 Bu têŋ ndoc Anötö oc êŋsahê lau pi ŋac
si mêtê, naŋ iŋ oc toc lau toŋ daŋ sa hôc gêlêc lau toŋ daŋ dom. 12 Bu lau
hoŋ naŋ sêkôm sac, naŋ oc sêtap Anötö ndê matôc sa. Lau naŋ lau Israel-
ŋga dom, naŋ sêkôc Moses ndê yomsu sa dom, naŋ oc sêtap matôc sa tu
yomsu-ŋga dom, ŋac dau si giso oc tiŋ ŋac su. Ma lau Israel-ŋga naŋ sêkôc
Moses ndê yomsu sa, ma sêkôm mêtê sac, naŋ oc sêtap Anötö ndê matôc sa
êŋkuc yomsu dau. 13 Bu Anötö oc sam ŋamalac daŋ bu ŋamalac gitêŋ tu iŋ
ŋgô yomsu-ŋga ŋambwa lec dom. Tigeŋ ŋamalac naŋ sôc yomsu dau ŋapu
ma daŋga wambu ŋapep eŋ, naŋ Anötö oc sam iŋ bu ŋamalac gitêŋ.[b]
14 Magoc lau naŋ lau Israel dom, naŋ sêkôc Anötö ndê yomsu sa dom,
naŋ ŋalêŋ bocke? Ŋac bu sêkôm mêtê ŋayham naŋ tôm yomsu whê sa, dec
tôc asê bu ŋac dau si yomsu yêc bocdinaŋ. 15 Ma tôc asê bu lêŋ gitêŋ tôm
yomsu whê sa têŋ yac, naŋ yêc ŋac si ŋalôm. Ma ŋac dau sêtôm bu sêŋsahê
si lêŋ ma sêŋyalê yêc ŋac si ŋalôm, mêtê bocke naŋ sêkôm solop, ma mêtê
bocke naŋ sêkôm so. 16 Yom hoŋ dindec ŋahu oc tiawê têŋ bêc naŋ Anötö
oc kêŋ Yisu Kilisi êŋsahê lau hoŋ, êŋkuc ŋac si yom naŋ yêc siŋ dau yêc
ŋac si ŋalôm. Ŋawaê ŋayham naŋ aö gahoc asê, naŋ whê gêŋ hoŋ dinaŋ sa.

Lau Israel-ŋga ma Moses ndê yomsu

17 Mac lau naŋ ambo gameŋ bocke, ma asam daôm bu lau Israel-ŋga,
aŋgô su naŋ. Mac gauc gêm bu Anötö oc kôc mac sa tu mac akôc Moses

---

[b] **2:13** Tiŋambu Pol tôc asê tiawê bu ŋamalac daŋ oc tôm dom bu êŋkuc yomsu hoŋ timala e Anötö lic iŋ bu ŋamalac gitêŋ - alic 3:20, 23.

ndê yomsu su-ŋga, a? Mac atoc daôm sa bu mac ati Anötö ndê lau, a?
18 Bocke? Mac aŋyalê lêŋ naŋ Anötö tac whiŋ, ma gauc gêm bu mac ahôc
gêlêc lau ŋatô tu mac aŋyalê yomsu-ŋga, a? 19-20 Mac gauc gêm bu yomsu
whê mac nem gauc sa pi yom ŋandô, dec tac whiŋ bu andôhôŋ lau wakuc
ti lau gauc mba, a? Mac bu awê lau naŋ tandô pec, me alic daôm gitôm
ya ŋawê bu pô lau naŋ sêmbo ŋasec ŋalôm, a? 21 Mac andôhôŋ lau ŋatô,
ma bocke dec andôhôŋ daôm dom? Mac am mêtê lau bu sênem kaŋ gêŋ
dom. Mac daôm akôm, me mba? 22 Mac asôm têŋ lau bu sêkôm mêtê
mockaiŋ-ŋga dom, ma mac daôm? Mac atac tec gwam, magoc têm ŋatô
mac asôc lôm naŋ lau sem akiŋ gwam sêmbo, ma am kaŋ gêŋ, me mba?
23 Mac atoc daôm sa tu akôc yomsu su-ŋga, magoc têŋ ndoc mac aŋgilì
yomsu, dec mac akôm Anötö ndê waê tisac. 24 Tôm yom naŋ sêto yêc, naŋ
sôm:

Lau gameŋ apa-ŋga sêpu Anötö ndê ŋaê tu mac nem lêŋ sac-ŋga.
[Ais 52:5]

25 Am ŋgac naŋ sêsê am nem ŋamlic ŋatô su kêkuc lau Israel-ŋga si
†pwac, naŋ ŋgô. Am bu daŋam wambu yomsu hoŋ, dec gêŋ naŋ sêkôm
têŋ am ŋamlic, naŋ gêŋ ti ŋahu ŋayham. Magoc am bu êmgilì yomsu,
dec gêŋ naŋ sêkôm têŋ am, oc nditôm gêŋ ŋambwa. Yêc Anötö aŋgô-ŋga
am oc tôm ŋgac †gameŋ apa-ŋga naŋ sêsê iŋ ŋamlic ŋatô su dom. 26 Ma
lau naŋ sêsê ŋac si ŋamlic ŋatô su dom, magoc sêkôm mêtê ŋayham tôm
yomsu whê sa, naŋ Anötö oc lic ŋac gitôm lau naŋ sêsê ŋac si ŋamlic ŋatô
su. 27 Ma ŋgac naŋ sêsê iŋ dom, magoc kôm gêŋ naŋ kêkuc yomsu, naŋ oc
puc am nem giso asê. Ŋahu bu am daôm kôc yomsu su, ma kêkuc pwac
sêsê ŋamlic-ŋga, magoc am ŋgac êŋgilì yomsu-ŋga.
28 Lau si ŋahu sêti lau Israel-ŋga ŋandô sip gêŋ ŋamlic-ŋga dom. Ma
pwac sêsê ŋamlic-ŋga naŋ ŋahu andô hêganôŋ gêŋ naŋ sêkôm têŋ ŋamlic,
naŋ dom. 29 Mba! Lau naŋ sêmasaŋ si ŋalôm ŋapep yêc Anötö aŋgô-ŋga,
naŋ sêti lau Israel-ŋga ŋandô. Ma pwac sêsê ŋamlic-ŋga ŋa-ŋahu andô,
naŋ yomsu naŋ sêto sip bapia, naŋ oc tôm dom bu kôm ŋandô sa. Magoc
gweleŋ naŋ Ŋalau kôm mbo ŋamalac si ŋalôm, naŋ kôm pwac dau ŋa-
ŋahu andô ŋandô sa. Ŋamalac kaiŋ dinaŋ hêgo dau bu tap ndê waê sa yêc
lau nom-ŋga dom, tigeŋ iŋ tap waê sa yêc Anötö dau.

Mêtê sac oc tôm dom bu nem ŋandô ŋayham

3 1 Bocdinaŋ lau Israel-ŋga sêtap mwasiŋ bocke sa tu sêti lau Israel-
ŋga, naŋ hôc gêlêc lau ŋatô si mwasiŋ su? Ma ŋac si pwac sêsê
ŋamlic ŋatô su-ŋga oc nem ŋac sa ŋalêŋ bocke? 2 Aŋgô! Lau Israel-ŋga
sêtap mwasiŋ tidau-tidau sa. Gêŋ ŋamata-ŋga ŋac lau dau dinaŋ Anötö
kêŋ iŋ ndê yom sip ŋac apai amba.
3 Magoc lau Israel-ŋga ŋatô bu sêkêŋ whiŋ Anötö dom, dec mac gauc
gêm bocke? Tu ŋac si sêkêŋ whiŋ dom-ŋga, dec Anötö oc hu yom naŋ iŋ

gic bata su, naŋ siŋ, me? 4 Mba andô! Tôm bu ŋamalac hoŋ sêti lau sêŋsau
tasaŋ-ŋga, magoc Anötö oc tôm dom bu seŋ yom daŋ naŋ iŋ kêmatiŋ
tidôŋ, naŋ su. Tôm yom naŋ sêto yêc, naŋ sôm:
Yom hoŋ naŋ am sôm, naŋ oc sêlic bu yom ŋandô eŋ.
Ma lau bu sêŋsahê am, dec oc tôm dom bu sêtap am nem giso daŋ
sa. *[BW 51:4]*
5 Lau ŋatô gauc gêm gauc ŋambwa ma sêsôm yom bocdec bu, "Yac
neŋ lêŋ sac-ŋga tôc Anötö ndê lêŋ gitêŋ asê yêc awê, dec tu sake-ŋga iŋ
atac ŋandê têŋ yac? Iŋ bu kêŋ ŋagêyô têŋ yac, dec oc solop dom." 6 Gauc
dinaŋ iŋ so sambuc! Bu bocdinaŋ, goc Anötö oc êmatôc lau nom-ŋga
ŋalêŋ nde? 7 Ma lau ŋatô sêsôm, "Aneŋ yom tasaŋ tôc Anötö ndê yom
ŋandô asê tiawê e lau sêhoc iŋ ndê waê asê ŋapaŋ. Bocdinaŋ tu sake-
ŋga iŋ gêlic aö gitôm ŋgac sac daŋ ma kic aneŋ yom bu watap matôc
sa?" 8 Oyaê, aŋgô su naŋ! Yom bu bocdinaŋ, dec gitôm bu dasôm, "Yac
dakôm sac tu bu sac nem ŋandô ŋayham-ŋga." Magoc bocdinaŋ dom.
Lau ŋatô sêŋsau ma sêŋgôliŋ yom pi yac lau aposel ma sêsôm bu yom
ŋalhô dinaŋ sa yac whaŋsuŋ. Oc sêtap ŋagêyô sac sa tu ŋac si yom tasaŋ
dinaŋ-ŋga.

Ŋamalac gitêŋ daŋ mbo dom

9 Bocke, yac lau Israel-ŋga mba lêŋ naŋ asa ambo Anötö aŋgô-ŋga, naŋ
hôc gêlêc lau ŋatô si su, me? Mba andô! Tôm yac asôm su bocdec bu, lau
Israel-ŋga ma lau apa hoŋ sêmbo sac ŋa-ŋaclai ŋapu. 10 Tôm yom naŋ sêto
yêc naŋ sôm:
Ŋamalac gitêŋ daŋ mbo dom andô. 11 Ma ŋamalac daŋ kêyalê Anötö,
me kôm mwasac tu bu ti iŋ ndê gêŋ-ŋga lec dom. 12 Lau hoŋ sêpuc
dômbwê Anötö e sêti gêŋ ŋapopoc-ŋga. Ŋamalac gitêŋ daŋ mbo
dom. Mba andô! *[BW 14:1-3; 53:1-3; Ekl 7:20]*
13 Ŋac si whasuŋ sac sambuc, gitôm gêŋ batê naŋ sêŋsuhuŋ si dom, ma
ŋasu pôm gameŋ kwi. Ma ŋac lau sêsôm yom tasaŋ-ŋga. Yom naŋ
sa ŋac tôkwa, naŋ gitôm mboc ŋamalic sac. *[BW 5:9, 140:3]*
14 Ŋac sêpucbo lau ŋawahô, ma yom ŋamakic gêm ŋac si whasuŋ ahuc.
[BW 10:7]
15 Ŋac lau hôp-hôp tu sêkêc dac siŋ-ŋga. 16 Ma gameŋ bocke naŋ
sêmbo, naŋ sêkôm tisac ma sêkêŋ ŋawapac têŋ lau. 17 Ŋac sêŋyalê
lêŋ yom malô-ŋga dom. *[Ais 59:7-8]*
18 Ma ŋac sêtöc Anötö daŋ dom. *[BW 36:1]*
19 Yac taŋyalê bu Moses ndê yomsu hoŋ hêganôŋ lau naŋ sêmbo yomsu
dau ŋapu. Tu dinaŋ-ŋga lau hoŋ si yom mba, ma ŋac hoŋ sic waê bu
sêtap Anötö ndê matôc sa. 20 B ocdinaŋ ŋamalac daŋ mbo dom, naŋ tôm
bu êmasaŋ yomsu sambob ŋapep e Anötö lic iŋ bu ŋamalac gitêŋ. Mba!
Magoc Moses ndê yomsu tôc yac neŋ sac asê têŋ yac.

Yac dati lau gitêŋ tu yac neŋ dakêŋ whiŋ-ŋga

21 Kwahic dec Anötö tôc lêŋ dati lau gitêŋ-ŋga asê, naŋ ŋahu sip yomsu
dom. Moses ti lau propet sêto yom pi lêŋ dau muŋ su. 22 Lau hoŋ naŋ
sêkêŋ whiŋ Yisu Kilisi, naŋ sêtap lêŋ dau sa su, ma Anötö gêlic ŋac bu lau
gitêŋ. Lêŋ tigeŋ dinaŋ gic waê lau Israel-ŋga ti lau sambob. 23 Ŋahu bu
yac hoŋ yac lau dakôm sac-ŋga, ma tu yac neŋ sac-ŋga, dec gitôm dom bu
datigasuc Anötö ti iŋ ndê ŋawasi atu. 24 Magoc yac hoŋ datôm bu dati lau
gitêŋ tu gweleŋ naŋ Yisu Kilisi kôm tu nem yac si-ŋga. Anötö kêmasaŋ
lêŋ dinaŋ bu êmwasiŋ yac ŋambwa eŋ. 25 Iŋ kêŋ Yisu gitôm da bu hôc
ŋandê ô yac neŋ sac ŋagêyô, ma dakêŋ whiŋ bu dac naŋ iŋ kêc siŋ, naŋ
hê wamba yac su têŋ Anötö. Ŋalêŋ dinaŋ iŋ tôc asê bu iŋ Anötö gitêŋ.
Bu iŋ gêlic sac gitôm gêŋ ŋambwa dom, magoc lau naŋ sêkôm sac muŋ-
ŋga, naŋ iŋ hê ŋac si yom dôŋ. Ma iŋ kôc ndê ŋalôm dôŋ 26 e iŋ kêŋ lau
hoŋ si sac ŋagêyô pi Yisu. Bocdinaŋ kwahic dec Anötö tôc asê bu iŋ dau
iŋ gitêŋ, ma iŋ kêmasaŋ lêŋ bu sam lau naŋ sêkêŋ whiŋ Yisu, naŋ bu lau
gitêŋ.
27 Bocdinaŋ ŋamalac daŋ gitôm dom bu toc dau sa. Ŋahu bu Anötö oc
lic ŋamalac daŋ bu ŋamalac gitêŋ tu lêŋ yomsu-ŋga dom, magoc tu lêŋ
dakêŋ whiŋ Yisu-ŋga. 28 Mêtê naŋ yac ahoc asê, naŋ sôm bu yac dati lau
gitêŋ tu yac neŋ dakêŋ whiŋ-ŋga, ma tu yac neŋ sakiŋ taŋkuc yomsu-
ŋga dom. 29 Bocke? Anötö iŋ lau Israel-ŋga tawasê si Anötö, me? Mba! Iŋ
lau Israel-ŋga si Anötö, ma lau gameŋ apa-ŋga si Anötö bocdinaŋ. 30 Bu
Anötö tigeŋ dê mbo, naŋ sam lau hoŋ naŋ sêkêŋ whiŋ Yisu bu lau gitêŋ,
lau naŋ sêŋkuc pwac sêsê ŋamlic ŋatô-ŋga, ma lau naŋ sêŋkuc pwac
dau dom bocdinaŋ. 31 Magoc mac gauc gêm bocke? Yac asôm yom pi lêŋ
dakêŋ whiŋ-ŋga tu bu aseŋ Moses ndê yomsu su-ŋga, me? Aö wasôm têŋ
mac, mba andô! Yac apuc yomsu dau dôŋ.

Abraham kêŋ whiŋ Anötö dec ti ŋgac gitêŋ

4 1 Gauc nem abaŋ Abraham ndê lêŋ, oc whê gêŋ sake sa têŋ yac?
2 Anötö sam Abraham bu ŋgac gitêŋ tu gêŋ naŋ iŋ dau kôm-ŋga, a?
Bu bocdinaŋ, dec oc tôm bu Abraham toc dau sa. Magoc Anötö gêlic iŋ
ŋalêŋ bocdinaŋ dom. 3 Bu sêto yom yêc, naŋ sôm bocdec bu:

> Abraham kêŋ whiŋ Anötö, ma tu dinaŋ-ŋga Anötö gêlic iŋ bu ŋgac
> gitêŋ. *[Gen 15:6]*

4 Ŋgac naŋ kôm gweleŋ naŋ kôc iŋ ndê ŋaôli sa tôm mwasiŋ ŋambwa
dom. Iŋ tap ŋaôli dau sa tu iŋ kôm gweleŋ-ŋga. 5 Magoc asa naŋ bu kêŋ
whiŋ Anötö, dec Anötö oc êmwasiŋ iŋ ŋambwa ma lic iŋ bu ŋamalac
gitêŋ. Iŋ tap mwasiŋ dau sa tu iŋ kôm gweleŋ daŋ-ŋga dom, magoc tap sa
ŋambwa tu iŋ ndê kêŋ whiŋ-ŋga. Anötö dau kêmasaŋ lêŋ bu lau sac sêti
lau gitêŋ.

6 Kiŋ Dawid sôm yom kaiŋ tigeŋ pi ŋamalac naŋ Anötö kêmwasiŋ ma
sam iŋ bu ŋamalac gitêŋ, naŋ tap mwasiŋ dau sa ŋambwa, ma tu gweleŋ
naŋ iŋ kôm-ŋga dom. Dawid to yom ma whê ŋamalac kaiŋ dinaŋ ndê
ŋahu atac ŋayham-ŋga sa bocdec bu:

7 Mac lau naŋ Anötö suc mac nem sac kwi ma hu ŋayom siŋ, naŋ atac
ŋayham sa. 8 Ma am asa naŋ Anötö suc nem giso kwi ma oc gauc
nem tiyham dom, naŋ atac ŋayham sa bocdinaŋ. *[BW 32:1-2]*

9 Mac gauc gêm bocke? Yom dau gic waê lau Israel-ŋga naŋ sêŋkuc
pwac sêsê ŋamlic ŋatô su-ŋga, naŋ tawasê, me gic waê lau naŋ sêŋkuc
pwac dau dom, naŋ sêwhiŋ? Yac asôm su, bu Anötö gêlic Abraham bu
ŋgac gitêŋ tu iŋ ndê kêŋ whiŋ-ŋga. 10 Bocke? Sêsê Abraham ndê ŋamlic
ŋatô su, dec Anötö gêlic iŋ bu ŋgac gitêŋ, me? Wasôm mba. Anötö sam
iŋ bu ŋgac gitêŋ muŋ su. 11 Têŋ têm sêsê Abraham su dom, naŋ iŋ kêŋ
whiŋ, dec Anötö sam iŋ bu ŋgac gitêŋ. Ma tiŋambu Anötö kêmatiŋ pwac
sêsê ŋamlic-ŋga têŋ iŋ, gitôm dôhôŋ daŋ, bu puc yom pi iŋ ti ŋgac gitêŋ
tu kêŋ whiŋ-ŋga, naŋ dôŋ. Bocdinaŋ Abraham iŋ ti lau gameŋ apa-ŋga
naŋ sêsê ŋac dom magoc sêkêŋ whiŋ, naŋ hoŋ si damba. Ma tôm Anötö
sam Abraham bu ŋgac gitêŋ, goc ŋalêŋ tigeŋ Anötö oc sam lau dau bu lau
gitêŋ. 12 Ma lau Israel-ŋga naŋ sêŋkuc pwac sêsê ŋamlic-ŋga, naŋ bu sêkêŋ
whiŋ, dec Abraham ti ŋac si damba bocdinaŋ. Bu ŋac lau dau sêŋkuc
Abraham ndê lêŋ kêŋ whiŋ-ŋga, naŋ iŋ kêkuc têŋ têm sêsê iŋ su dom.

13 Anötö gêm mbec Abraham ma gic bata yom têŋ iŋ ti iŋ ndê lau
wakuc, bu ŋac oc sêwêkaiŋ nom sambuc. Ŋac sêtap mbec dau ŋa-ŋandô
sa tu lêŋ sêkêŋ whiŋ-ŋga naŋ kôm ŋac sêti lau gitêŋ yêc Anötö aŋgô-ŋga,
ma tu sêŋkuc yomsu-ŋga dom. 14 Lau bu sêtap Anötö ndê mbec ŋamwasiŋ
sa tu sêŋkuc yomsu-ŋga, dec lêŋ dakêŋ whiŋ-ŋga gitôm gêŋ ŋambwa, ma
mwasiŋ naŋ Anötö gic bata bu kêŋ têŋ Abraham, naŋ gitôm gêŋ ŋambwa
bocdinaŋ. 15 Ŋahu bu lau hoŋ naŋ sêŋgilì Moses ndê yomsu ma sêkôm
sac, naŋ sic waê bu oc sêtap Anötö ndê atac ŋandê sa. Yomsu bu mba, goc
yom taŋgilì yomsu-ŋga mba bocdinaŋ.

16 Ma bocdinaŋ lau naŋ sêkêŋ whiŋ, naŋ sêtap yom naŋ Anötö gic bata
têŋ Abraham, naŋ ŋa-ŋandô sa gitôm mwasiŋ ŋambwa. Ma Anötö puc
yom naŋ iŋ gic bata têŋ Abraham ndê lau wakuc, naŋ dôŋ. Iŋ puc dôŋ
têŋ lau Israel-ŋga naŋ sêkôc iŋ ndê yomsu sa, naŋ tawasê dom, magoc
puc dôŋ têŋ lau naŋ sêŋkuc Abraham ndê lêŋ kêŋ whiŋ-ŋga sêwhiŋ. Tu
dinaŋ-ŋga Abraham ti yac hoŋ neŋ damaŋ. 17 Tôm yom naŋ Anötö sôm
têŋ Abraham, naŋ sêto yêc bocdec bu:

Aö wakôm am ti lau toŋ daêsam si damba. *[Gen 17:5]*

Bocdinaŋ Abraham naŋ kêŋ whiŋ Anötö, naŋ ti yac hoŋ neŋ damaŋ yêc
Anötö aŋgô-ŋga.

Ma Anötö, iŋ Anötö naŋ ndê ŋaclai atu yêc bu uŋ lau batê sa sêmbo tali
tiyham, ma bu sôm yom ŋa awha goc gêŋ naŋ yêc dom, naŋ meŋ hôc asê.

18 Abraham takwê gêŋ naŋ lau hoŋ gauc gêm bu tôm dom bu oc ŋandô sa.
Ma Anötö tôc tata hoŋ têŋ Abraham goc sôm têŋ iŋ bu:
Am nem wakuc oc sêtôm dinaŋ. *[Gen 15:5]*
Abraham kêŋ whiŋ Anötö, dec kôm iŋ ti lau toŋ daêsam si damba.
19 Abraham kêyalê bu iŋ ndê yala ti 100 su, ma iŋ ndê licwalô pacndê su.
Ma iŋ kêyalê bu Sara ndê têm kôc balêkoc-ŋga pacndê. Tigeŋ iŋ kôc iŋ
ndê kêŋ whiŋ dôŋ ŋaŋga, 20 ma atac lu-lu dom pi gêŋ naŋ Anötö gic bata
têŋ iŋ. Iŋ kêŋ whiŋ ŋaŋga, ma po Anötö ndê waê sa. 21 Iŋ kêyalê tidôŋ bu
Anötö ndê ŋaclai yêc bu kôm gêŋ naŋ iŋ gic bata, naŋ ŋandô sa. 22-23 Tu
dinaŋ-ŋga dec sêto yom yêc bocdec bu:
Anötö gêlic iŋ bu ŋgac gitêŋ. *[Gen 15:6]*
Yom dau sêto tu Abraham tawasê-ŋga dom. 24 Sêto tu yac lau naŋ
dakêŋ whiŋ Anötö naŋ uŋ yac neŋ Pômdau Yisu sa yêc lau batê-ŋga. Tu
yac neŋ dakêŋ whiŋ-ŋga, dec Anötö oc lic yac bu lau gitêŋ bocdinaŋ.
25 Anötö kêŋ Yisu mbac ndu tu yac neŋ sac-ŋga, ma uŋ iŋ sa tiyham dec
kêmasaŋ lêŋ bu dati lau gitêŋ.

Dati lau gitêŋ ŋa-ŋandô

5 1 Bocdinaŋ, tu yac neŋ dakêŋ whiŋ-ŋga, dec Anötö gêlic yac bu lau
gitêŋ. Ma tu yac neŋ Pômdau Yisu Kilisi-ŋga, dec dambo Anötö
aŋgô-ŋga ti atac pa su eŋ. 2 Yisu gêlêc gatam su têŋ yac bu dambo Anötö
ndê mwasiŋ ŋalôm, tu yac neŋ dakêŋ whiŋ-ŋga. Yac datap mwasiŋ dau
sa su, ma bocdinaŋ dec dambo ti atac ŋayham tu gêŋ naŋ dakêŋ bataŋ
dambo, naŋ bu oc datap Anötö ndê ŋawasi sa. 3 Ma gêŋ daŋ tiyham.
Ŋawapac bocke naŋ dahôc tu dakêŋ whiŋ Yisu-ŋga, naŋ dahôc ti atac
ŋayham bocdinaŋ. Bu yac taŋyalê bu gêŋ wapac naŋ pi yac, naŋ gêm yac
sa bu dalhac ŋaŋga. 4 Ma yac bu dati lau dalhac ŋaŋga-ŋga, dec tôc asê
bu yac lau naŋ datôm bu dahôc gêlêc saê. Ma tu yac dahôc gêlêc saê-ŋga,
dec puc yac dôŋ bu dakêŋ bataŋ gêŋ naŋ Anötö gic bata. 5 Ma yac neŋ
dakêŋ bataŋ oc ŋandô mbasi dom, ma bocdinaŋ yac oc mayaŋ dauŋ dom.
Bu yac taŋyalê Anötö ndê mêtê atac whiŋ yac-ŋga su, tu Ŋalau Dabuŋ
naŋ iŋ kêŋ sip yac neŋ ŋalôm-ŋga.

Yisu Kilisi hê wamba Anötö tu yac-ŋga

6 Têŋ têm yac taŋyalê Anötö su dom, ma licwalô mba tu danem dauŋ
sa-ŋga, naŋ Anötö kêkiŋ Yisu bu mbac ndu tu yac-ŋga, tôm têm naŋ iŋ dau
kêyaliŋ sa su. 7 Lau daŋ oc sêmbac ndu tu ŋamalac gitêŋ daŋ-ŋga dom. Me
mac gauc gêm bocke? Ŋamalac daŋ oc tôm bu puc dau dôŋ ma mbac ndu
tu ŋamalac ŋayham daŋ-ŋga, me mba? 8 Tigeŋ Kilisi mbac ndu tu yac lau
dakôm sac-ŋga. Ma ŋalêŋ dinaŋ dec Anötö tôc iŋ ndê atac whiŋ yac asê.
9 Kwahic dec yac lau naŋ dakêŋ whiŋ Yisu, naŋ dati lau gitêŋ tu dac
naŋ iŋ kêc siŋ-ŋga. Ma bocdinaŋ yac taŋyalê tidôŋ bu Yisu oc nem yac

sa, têŋ ndoc Anötö êŋsahê lau hoŋ-ŋga. Ma yac oc datap Anötö ndê atac
ŋandê sa dom. 10 Muŋ-ŋga yac neŋ sac kôm yac dambo datôm Anötö ndê
ŋacyo, magoc iŋ hê wamba yac ŋa iŋ ndê Atu ndê mbac ndu. Kwahic
dec iŋ hê wamba yac su, ma iŋ ndê Atu mbo tali tiyham, dec taŋyalê
bu yomandô, iŋ oc nem yac si têŋ bêc ŋambu-ŋga. 11 Ma gêŋ daŋ whiŋ
bocdec bu. Tu yac neŋ Pômdau Yisu Kilisi hê wamba yac têŋ Anötö-ŋga,
dec yac dambo ti atac ŋayham atu, tu dati Anötö ndê lau-ŋga.

Adam ti dambac ndu ŋahu, ma Yisu ti dandöc taŋli ŋahu

12 Sac hôc asê nom tu ŋamalac tigeŋ-ŋga. Ma lêŋ dambac ndu-ŋga hôc asê
nom tu sac-ŋga. Lau nom-ŋga hoŋ sêkôm sac, ma tu dinaŋ-ŋga ŋac sêmbac
ndu. 13 Sac hôc asê nom muŋ su, ma tiŋambu Anötö kêŋ iŋ ndê yomsu têŋ
Moses. Ma yomsu bu mba, goc ŋalêŋ mba bu Anötö hê lau si yom dôŋ tu
sêŋgilì yomsu-ŋga. 14 Bocdinaŋ lau naŋ sêŋkuc Adam e meŋ têŋ têm naŋ
Anötö kêŋ yomsu têŋ Moses, naŋ sêŋgilì Moses ndê yomsu dau ŋadaŋ dom.
Magoc Anötö gic yomsu ŋgac ŋamata-ŋga Adam, ma iŋ kêgilì yomsu dau. Ma
lau naŋ sêŋkuc Adam, naŋ sêmbac ndu tu sêwêkaiŋ iŋ ndê sac ŋagêyô-ŋga.
Ŋgac ŋamata-ŋga Adam iŋ tôm dôhôŋ naŋ danem dôhôŋ whiŋ ŋgac naŋ meŋ
sa kêkuc iŋ. 15 Lau daêsam sêmbac ndu tu ŋgac tigeŋ ndê sac-ŋga. Magoc
Anötö ndê mwasiŋ naŋ kêŋ ŋambwa têŋ lau tu ŋgac tigeŋ Yisu Kilisi-ŋga,
naŋ gêm lau daêsam sa kêlêc. Bocdinaŋ gêŋ lu dinaŋ, Anötö ndê mwasiŋ ma
Adam ndê sac, naŋ sêtôm dau dom. 16 Yomandô. Anötö ndê mwasiŋ hôc gêlêc
ŋgac tigeŋ ndê sac. Bu ŋgac tigeŋ ndê sac hê Anötö ndê matôc pi lau daêsam,
magoc lau sac daêsam sêti lau gitêŋ tu Anötö ndê mwasiŋ-ŋga. 17 Tu ŋgac tigeŋ
ndê sac-ŋga, dec ŋaclai dambac ndu-ŋga gêm gôliŋ lau nom-ŋga hoŋ. Magoc
tu ŋgac tigeŋ Yisu Kilisi-ŋga, lau naŋ sêtap Anötö ndê mwasiŋ sêti lau gitêŋ-
ŋga sa, naŋ oc sêmbo tali ma sênem gôliŋ sêwhiŋ iŋ têŋ têm ŋambu-ŋga.
18 Bocdinaŋ, lau hoŋ sic waê bu sêtap matôc sa tu sac tigeŋ dinaŋ-ŋga.
Magoc lau hoŋ naŋ sêkêŋ whiŋ, naŋ sêti lau gitêŋ ma sêtap mwasiŋ dandöc
taŋli-ŋga sa, tu gweleŋ gitêŋ tigeŋ naŋ Yisu Kilisi kôm-ŋga. 19 B u ŋgac tigeŋ
daŋgapêc têŋ Anötö, dec lau daêsam sêti lau sêkôm sac-ŋga. Magoc ŋgac tigeŋ
daŋga wambu Anötö, dec kêmasaŋ lêŋ bu lau daêsam oc tôm bu sêti lau gitêŋ.
20 Lau hoŋ sêwêkaiŋ Adam ndê sac ŋagêyô, magoc Anötö kêŋ ndê yomsu
têŋ lau tu bu sêŋyalê si sac-ŋga. Magoc têŋ ndoc lau si sac kêsôwec tiatu, naŋ
Anötö ndê mwasiŋ suc sac kwi-ŋga kêsôwec tiatu andô hôc gêlêc sac su. 21 Têŋ
ŋamata-ŋga sac gêm gôliŋ lau hoŋ ma tu dinaŋ-ŋga ŋac sêmbac ndu. Ma ŋalêŋ
tigeŋ kwahic dec Anötö ndê mwasiŋ gêm gôliŋ lau naŋ sêkêŋ whiŋ ma sêti lau
gitêŋ, ma kêŋ ŋac sêndöc tali ŋapaŋ tu yac neŋ Pômdau Yisu Kilisi-ŋga.

Dapuc dômwêŋ sac tu Kilisi-ŋga

6 1 Mac gauc gêm bocke? Yac dakôm sac ŋapaŋ bu Anötö ndê
mwasiŋ suc sac kwi-ŋga êŋsôwec tiatu ŋapaŋ, me? 2 Mba andô!

Yac dahu mêtê sac siŋ su, gitôm lau batê naŋ sêhu gêŋ nom-ŋga siŋ.
3 Aŋgô. Busaŋgu naŋ piŋ yac dôŋ tam damiŋ Yisu Kilisi, naŋ piŋ yac
dôŋ tam damiŋ iŋ ndê mbac ndu whiŋ. Mac aŋyalê yom dau, me mba?
4 Mac aŋyalê bu Yisu Kilisi mbac ndu ma sêŋsuhuŋ iŋ. Ma busaŋgu naŋ
yac daliŋ su, naŋ gitôm Anötö kêsuhuŋ yac dawhiŋ Yisu Kilisi. Ma tu
dinaŋ-ŋga tôm Damaŋ uŋ Yisu sa akêŋ lau batê-ŋga ŋa iŋ ndê ŋaclai ti
ŋawasi atu, dec kwahic dec iŋ gêlic yac gitôm lau naŋ sêtisa tiyham, ma
bocdinaŋ taŋsêlêŋ ti dasa neŋ lêŋ tiwakuc.
5 Busaŋgu naŋ daliŋ, naŋ piŋ yac dôŋ tam damiŋ Yisu ndê mbac ndu,
dec tôm yac dambac ndu dawhiŋ iŋ. Ma piŋ yac dôŋ tam damiŋ iŋ ndê
tisa akêŋ lau batê-ŋga bocdinaŋ. 6 Tu dinaŋ-ŋga dec aŋyalê ŋapep bu yac
neŋ ŋalôm akwa sac-ŋga, naŋ Anötö gic pi a gicso dau whiŋ Yisu, tu bu
ŋalôm akwa nem gôliŋ yac dom, ma dambo datôm lau akiŋ mêtê sac-ŋga
tiyham dom. 7 Bu yac dambac ndu dawhiŋ Kilisi su, ma asa naŋ mbac ndu
su, naŋ Anötö kêgapwêc iŋ su yêc sac ŋa-ŋaclai.
8 Yac dambac ndu su dawhiŋ Kilisi, ma bocdinaŋ yac dakêŋ whiŋ bu
yac oc dambo taŋli dawhiŋ iŋ. 9 Ŋahu bu yac taŋyalê bu Anötö uŋ Kilisi
sa akêŋ lau batê-ŋga, ma tu dinaŋ-ŋga tôm dom bu iŋ mbac ndu tiyham.
Ŋaclai dambac ndu-ŋga oc êŋgwiniŋ iŋ tiyham dom. 10 Bu iŋ mbac ndu,
ma iŋ ndê mbac ndu tigeŋ dinaŋ gêmlhi lau hoŋ si sac ŋatôp. Ma kwahic
dec iŋ mbo tali tiyham, ma mbo tali tu bu po Anötö ndê waê sa-ŋga.
11 Ŋalêŋ tigeŋ akôc gauc pi daôm bocdec bu, mac ahu mêtê sac siŋ su,
gitôm lau batê sêhu gêŋ nom-ŋga siŋ. Ma kwahic Anötö piŋ mac dôŋ am
damiŋ Yisu Kilisi, dec mac ambo tamli awhiŋ iŋ, tu bu apo Anötö ndê
waê sa-ŋga. 12 Sac tac whiŋ bu ti nem ŋadau, ma hê mac bu akôm mêtê
sac ŋapaŋ. Bocdinaŋ ayob daôm bu sac nem gôliŋ mac nem ŋamlic ŋagêŋ
daŋ dom. 13 Ayob tanôm ti amam ma ŋamlic ŋagêŋ hoŋ bu sênem akiŋ
sac dom. Magoc akêŋ daôm sambuc têŋ Anötö, atôm lau naŋ sêtisa akêŋ
lau batê-ŋga ma sêmbo tali. Ma akêŋ nem ŋamlic ŋagêŋ hoŋ tu anem
akiŋ Anötö-ŋga, ma akôm mêtê gitêŋ eŋ. 14 Bu iŋ solop dom bu sac ti
ŋadau mac tiyham. Ŋahu bu mac ambo yomsu ŋapu tôm muŋ-ŋga lê dom,
kwahic dec mac ambo Anötö ndê mwasiŋ ŋapu.

Dati Anötö ndê lau akiŋ lêŋ gitêŋ-ŋga

15 Mac gauc gêm bocke? Yac dambo yomsu ŋapu dom, magoc dambo
Anötö ndê mwasiŋ ŋapu. Bocdinaŋ yac oc dakôm sac ŋapaŋ, a? Aö wasôm
têŋ mac, mba andô! 16 Aŋgô su naŋ. Gêŋ bocke naŋ mac asôc ŋapu, naŋ ti
nem ŋadau. Sac bu ti nem ŋadau, dec mac oc awêkaiŋ seŋ ambac ndu-ŋga.
Magoc mac bu akêŋ Anötö ti nem ŋadau ma daŋam wambu iŋ, dec mac oc
ati lau gitêŋ. Mac aŋyalê yom dau, me mba? 17 Muŋ-ŋga mac ati mêtê sac
ndê lau akiŋ ŋambwa. Magoc danem daŋge Anötö bu kwahic dec mac akêŋ
nem ŋalôm sambuc bu daŋam wambu yom naŋ yac andôhôŋ mac, ma akôc

sa su. 18 Kilisi kêgapwêc mac su yêc sac ŋa-ŋaclai, ma mac ac waê bu asa
Anötö ndê lêŋ gitêŋ, gitôm lau akiŋ sic waê bu daŋga wambu si ŋadaui.
19 Mac nem gauc sa pi lau sêkêŋ whiŋ-ŋga si lêŋ wakuc dom, dec aö
gam dôhôŋ pi lau akiŋ ŋambwa ti ŋadaui nom-ŋga si lêŋ, bu wawhê sa
yêc awê têŋ mac. Muŋ-ŋga mac akêŋ nem amam ti gahim ma mac nem
gêŋ hoŋ tu sênem akiŋ mêtê sac ma mêtê ŋadômbwi-ŋga. Magoc kwahic
dec akêŋ nem gêŋ hoŋ bu ati lau akiŋ naŋ sêsa lêŋ gitêŋ eŋ, e ati lau
dabuŋ. 20 Têŋ ndoc mac ambo atôm lau akiŋ mêtê sac-ŋga, naŋ mac ac
ahê lêŋ gitêŋ gacgeŋ. 21 Muŋ-ŋga lê mac atap ŋandô ŋayham bocke sa tu
lêŋ naŋ kwahic dec kêŋ maya mac naŋ-ŋga? Lêŋ sac-ŋga dau naŋ ŋa-
ŋandô dambac ndu goc. 22 Magoc kwahic dec Kilisi kêgapwêc mac su
yêc mêtê sac, ma mac ati Anötö ndê lau akiŋ. Ma sakiŋ wakuc dindec
ŋa-ŋandô, naŋ mac ati lau dabuŋ ma oc andöc tamli ŋapaŋ. 23 Bu ŋaôli
naŋ gic waê lau naŋ sêsa lêŋ sac-ŋga, naŋ sêmbac ndu. Magoc mwasiŋ
naŋ Anötö bu kêŋ ŋambwa têŋ yac lau naŋ dakêŋ whiŋ, naŋ dandöc taŋli
ŋapaŋ, tu yac neŋ Pômdau Yisu Kilisi-ŋga.

Pol whê yomsu, ma Ŋalau Dabuŋ si gôliŋ sa

7 1 O asidôwai, mac lau naŋ aŋyalê yomsu tidôŋ. Mac aŋyalê su bu
yomsu hêganôŋ lau têŋ ndoc sêmbo tali eŋ. 2 Akôc gauc pi yomsu
lauwhê ti ŋgac sênem dau-ŋga. Awhê daŋ bu nem ŋgac sa su, naŋ goc
yomsu dau sô iŋlu nakweŋ dôŋ, tôm têm nakweŋ mbo tali. Magoc iŋ
nakweŋ bu mbac ndu, goc awhê dau mbo yomsu dau ndê gôliŋ ŋapu
tiyham dom. 3 Iŋ bu nem ŋgac wakuc têŋ têm nakweŋ mbo tali dôŋ mbo,
naŋ dasam iŋ bu awhê kôm mockaiŋ-ŋga. Magoc iŋ nakweŋ bu mbac
ndu, goc yomsu sô iŋlu dôŋ-ŋga pacndê, ma iŋ bu nem ŋgac wakuc, goc
dasam iŋ bu awhê mockaiŋ-ŋga dom.
4 Ma ŋalêŋ tigeŋ aneŋ asidôwai, tu Anötö piŋ mac dôŋ am damiŋ Kilisi-
ŋga, dec tôm mac ambac ndu su, ma ambo yomsu ndê gôliŋ ŋapu tiyham
dom. Ma kwahic dec mac atap nem ŋadau wakuc sa, naŋ Anötö uŋ iŋ
sa akêŋ lau batê-ŋga. Tu dinaŋ-ŋga dec yac danem ŋandô ŋayham tu
Anötö-ŋga dandic ŋawaê. 5 Bu têŋ ndoc yac dakêŋ whiŋ su dom, naŋ yac
neŋ ŋalôm akwa gêm gôliŋ yac. Ma mêtê sac naŋ yomsu sôm bu dakôm
dom, naŋ ŋalôm akwa kac yac bu dakôm. Ma mêtê dau ŋa-ŋandô naŋ
dawêkaiŋ seŋ dambac ndu-ŋga. 6 Magoc kwahic dec yac dambac ndu su
ma dahu gêŋ naŋ sô yac dôŋ, naŋ siŋ. Kilisi kêgapwêc yac su yêc yomsu
akwa naŋ sêto su yêc, ma kwahic dec tam akiŋ Anötö ma taŋkuc lêŋ
wakuc naŋ Ŋalau Dabuŋ tôc têŋ yac.

Moses ndê yomsu tôc sac asê tiawê

7 Bocdinaŋ dasôm yom bocke pi yomsu? Yomsu iŋ gêŋ sac me? Mbasi
andô! Yomsu bu yêc dom, dec aö oc waŋyalê mêtê sac ŋalêŋ nde? Yomsu

daŋ sôm bu, “Tamgatu gêŋ dom.” Ma tu dinaŋ-ŋga dec aö kayalê bu
mêtê taŋgatu gêŋ-ŋga iŋ mêtê sac. 8 Magoc sac kêsalê lêŋ bu êŋgilí
aneŋ ŋalôm e taŋgatu gêŋ ŋapaŋ, ma yomsu ŋayao tôc lêŋ dau têŋ sac.
Yomsu bu mba, goc sac ŋa-ŋaclai dau oc pacndê bocdinaŋ. 9 Muŋ-ŋga aö
kayalê yomsu dom, ma gambo ŋayham ma gauc gêm sac dom. Magoc têŋ
ndoc aö kadôhôŋ yomsu, naŋ sac ŋa-ŋaclai tisa ti ŋaŋga e aö kayalê bu
gawêkaiŋ seŋ wambac ndu-ŋga. 10 Aö gatap sa bu yomsu hoŋ naŋ Anötö
kêŋ tu bu wê lau sêsa seŋ sêmbo tali-ŋga, naŋ wê aö gasa seŋ wambac
ndu-ŋga. 11 Ŋahu bu yomsu dau kêŋ ŋasawa têŋ sac, dec sôc meŋ e ndê
ŋaclai tim aö, ma wê aö gasa seŋ wambac ndu-ŋga. 12 Bocdinaŋ dasôm
sake? Dasôm bu yomsu dau iŋ sac, a? Mba! Ŋagôliŋ hoŋ naŋ Moses to,
naŋ gêŋ dabuŋ. Ma Anötö ndê yomsu hoŋ, naŋ gêŋ dabuŋ, ma gitêŋ, ma
ŋayham.
13 Mac gauc gêm bocke? Gêŋ ŋayham dinaŋ wê aö gasa seŋ wambac
ndu-ŋga? Mba andô! Magoc tu yomsu-ŋga dec aö kayalê bu gakôm sac ma
gawêkaiŋ seŋ wambac ndu-ŋga. Ma yomsu dau tôc asê bu mêtê sac iŋ gêŋ
sac sambuc.

Ŋalôm akwa ndê lêŋ so Ŋalau Dabuŋ ndê lêŋ

14 Yac taŋyalê bu Anötö ndê yomsu iŋ Ŋalau Dabuŋ ndê gêŋ. Magoc
aneŋ ŋalôm akwa kêkuc Ŋalau ndê lêŋ dom, dec aö gati ŋgac akiŋ mêtê
sac-ŋga. 15 Bu gêŋ naŋ aö gakôm, naŋ kayalê dom. Mêtê naŋ aö tac whiŋ
bu wakôm, naŋ gakôm dom. Magoc mêtê naŋ aö atac tec, naŋ gakôm
ŋapaŋ. 16 Mêtê sac naŋ gakôm, naŋ yomsu dau sôm bu mêtê so. Ma tu aö
dauŋ atac tec mêtê sac naŋ gakôm-ŋga, dec galic bu yomsu iŋ solop ma
ŋayham. 17 Bocdinaŋ dec aö dauŋ gakôm gêŋ dau dom, magoc sac naŋ
yêc aneŋ ŋalôm, dec kêgilí aö bu wakôm gêŋ dau. 18 Aö kayalê bu gêŋ
ŋayham daŋ yêc aneŋ ŋalôm akwa dom. Bu aö tac whiŋ bu wakôm mêtê
ŋayham, magoc aö gakôm dom. 19 Bu aö gakôm mêtê naŋ aö atac whiŋ
bu wakôm, naŋ dom, magoc mêtê naŋ aö atac tec bu wakôm, naŋ dec aö
gakôm ŋapaŋ. 20 Ma tu gakôm gêŋ naŋ aö atac tec bu wakôm-ŋga, goc
wasôm bu aö dauŋ gakôm gêŋ dau dom, magoc sac naŋ yêc aneŋ ŋalôm,
dec kêgilí aö bu wakôm gêŋ dau.
21 Bocdinaŋ aö gatap ŋagôliŋ bocdec sa yêc aneŋ ŋalôm. Aö bu wakôm
mêtê ŋayham, magoc sac kêti aö ahuc ŋapaŋ. 22 Bu yêc aneŋ gatuŋ aö
galic Anötö ndê yomsu gitôm gêŋ atac whiŋ-ŋga. 23 Magoc aö kasahê bu
ŋagôliŋ dau-ŋga daŋ gêm gôliŋ yêc aneŋ ŋamlic, ma bu wê aö amaŋ ti
gahiŋ ma aneŋ gêŋ hoŋ bu sêkôm sac ŋapaŋ. Ŋagôliŋ sac-ŋga dau gic siŋ
têŋ ŋagôliŋ ŋayham naŋ aö gauc gêm bu wakôm, ma kêgwiniŋ aö dôŋ
gitôm ŋgac gapocwalô-ŋga. 24-25 Bocdinaŋ aö wasôm yom bocdec bu.
Aneŋ gauc gêm bu wati ŋgac akiŋ naŋ sôc Anötö ndê yomsu ŋapu, magoc
aneŋ ŋalôm akwa gêm akiŋ ŋagôliŋ sac-ŋga ŋapaŋ. Oyaê, asa oc êŋgaho

aö ŋgac sac dec su, yêc ŋalôm akwa naŋ wêkaiŋ seŋ wambac ndu-ŋga?
Magoc kwahic dec Anötö kêgaho aö su, ma tu dinaŋ-ŋga dec wanem
daŋge iŋ tu yac neŋ Pômdau Yisu Kilisi-ŋga.

Dambo taŋli tu Ŋalau Dabuŋ-ŋga

8 1 Bocdinaŋ dec yac lau naŋ Anötö piŋ yac dôŋ tam damiŋ Yisu Kilisi,
naŋ kwahic dec taŋyalê bu yac oc datap matôc sa dom andô. 2 Ŋahu
bu Ŋalau gêm gôliŋ yac, ma kêŋ yac dambo taŋli tu Yisu Kilisi-ŋga, ma
kêgapwêc yac su yêc ŋaclai sac ti dambac ndu-ŋga naŋ muŋ-ŋga gêm
gôliŋ yac. 3 Tu yac neŋ ŋalôm akwa-ŋga, dec gitôm dom bu taŋkuc Anötö
ndê yomsu. Ma bocdinaŋ yomsu dau gitôm dom bu kôm yac dati lau
gitêŋ. Magoc Anötö kêmasaŋ lêŋ bu kôm yac dati lau gitêŋ bocdec bu. Iŋ
kêkiŋ iŋ ndê Atu tigeŋ meŋ mbo nom ti ŋamalac tôm lau sac nom-ŋga.
Ma kêŋ iŋ ti da tu yac neŋ sac-ŋga. Ŋalêŋ dinaŋ Anötö kêŋ ŋamalac hoŋ
si sac ŋagêyô pi ndê Atu ma kêmatôc iŋ gitôm ŋamalac sac daŋ. 4 Iŋ kôm
gêŋ dau, tu bu yac dasa neŋ lêŋ taŋkuc ŋalôm akwa dom, magoc dasa
neŋ lêŋ tôm Ŋalau Dabuŋ gêm gôliŋ yac, dec dakôm mêtê gitêŋ eŋ, tôm
yomsu tôc têŋ yac.
5 Lau naŋ sêsa si lêŋ sêŋkuc ŋalôm akwa, naŋ gauc gêm mêtê naŋ
ŋalôm akwa kôm, naŋ ŋapaŋ. Magoc lau naŋ sêsa si lêŋ tôm Ŋalau Dabuŋ
gêm gôliŋ ŋac, naŋ gauc gêm mêtê naŋ Ŋalau tac whiŋ bu sêkôm, naŋ
ŋapaŋ. 6 Ŋamalac naŋ ndê gauc sap mêtê ŋalôm akwa-ŋga dôŋ ŋapaŋ,
naŋ gacgeŋ mbo seŋ mbac ndu-ŋga. Magoc asa naŋ ndê gauc sap mêtê
naŋ Ŋalau Dabuŋ tac whiŋ, naŋ dôŋ ŋapaŋ, naŋ mbo seŋ ndöc tali-ŋga
ma tap yom malô sa. 7 Bu gauc ŋalôm akwa-ŋga, iŋ êlêmê kêŋ kisa têŋ
Anötö, ŋahu bu iŋ sôc Anötö ndê yomsu ŋapu dom, ma bu gauc nem bu
sôc ŋapu, dec oc tôm dom. 8 Lau naŋ si ŋalôm akwa gêm gôliŋ ŋac, naŋ
oc tôm dom bu Anötö lic ŋac ŋayham.
9 Magoc ŋalôm akwa gêm gôliŋ mac dom, Anötö ndê Ŋalau mbo mac
nem ŋalôm ma gêm gôliŋ mac. Kilisi ndê Ŋalau bu mbo mac nem ŋalôm
dom, dec mac ati Kilisi ndê gêŋ dom. 10 Mac nem ŋamlic wêkaiŋ seŋ
ambac ndu-ŋga tu mac akôm sac-ŋga. Magoc Kilisi mbo mac nem ŋalôm
ma Anötö gêlic mac bu lau gitêŋ, ma tu dinaŋ-ŋga dec mac nem gatôm
wêkaiŋ seŋ ambo tamli-ŋga. 11 Anötö naŋ uŋ Yisu Kilisi sa akêŋ lau batê-
ŋga, naŋ ndê Ŋalau mbo nem ŋalôm, ma bocdinaŋ dec Anötö oc uŋ mac
nem ŋamlic naŋ wêkaiŋ seŋ ambac ndu-ŋga, naŋ sa mbo tali tiyham tu iŋ
ndê Ŋalau-ŋga.

Ŋalau Dabuŋ kôm yac dati Anötö ndê balêkoc

12 Bocdinaŋ asidôwai, lêŋ wakuc yêc naŋ gic yac ŋawaê bu taŋkuc-ŋga,
ma dasa lêŋ ŋalôm akwa-ŋga tiyham dom. 13 Ŋahu bu asa naŋ sa lêŋ
dinaŋ, oc mbac ndu. Magoc mac bu apuc dômwêm mêtê ŋalôm akwa-

ŋga ŋa Ŋalau ndê ŋaclai, dec mac oc ambo tamli. 14 Bu lau naŋ Anötö
ndê Ŋalau gêm gôliŋ ŋac, naŋ sêti Anötö ndê balêkoc. 15 Mac akôc Ŋalau
dau su, ma iŋ kôm mac ati lau akiŋ naŋ atöc nem ŋadau, naŋ dom. Mba!
Ŋalau dau kôm mac ati Anötö ndê atui awhê ma ŋgac, ma tôm bu ata
Anötö bocdec bu, "Damaŋ, Damaŋ." 16 Ma Ŋalau dau gêm yac neŋ gatuŋ
sa, dec taŋyalê bu dati Anötö ndê balêkoc, yomandô. 17 Ma yac bu dati
Anötö ndê balêkoc, dec yac oc dawêkaiŋ Anötö ndê gêŋ lêŋsêm dawhiŋ
Kilisi. Yomandô! Yac bu taŋkuc Kilisi ndê lêŋ hôc ŋandê-ŋga, dec oc
datap ŋawasi sa dawhiŋ iŋ bocdinaŋ.

Ŋawasi naŋ oc meŋ sa têŋ têm ŋambu-ŋga

18 Têŋ ndoc aö gakôc gauc pi waêŋ ŋayham ti ŋawasi naŋ yac oc datap
sa têŋ têm ŋambu-ŋga, naŋ galic gêŋ wapac hoŋ naŋ kwahic dec dahôc
dambo nom, naŋ gitôm gêŋ sauŋ. 19 Bu gêŋ hoŋ naŋ Anötö kêŋ yêc nom,
naŋ sêmbo sêtôm yac lau naŋ dakêŋ bataŋ ma dahôŋ têm naŋ Anötö oc
tôc iŋ ndê balêkoc asê tiawê. 20 Bu gêŋ hoŋ naŋ Anötö kêŋ, naŋ sêtisac
sêwhiŋ yac ŋamalac. Gêŋ dau si atac whiŋ lêŋ bocdinaŋ dom, magoc têŋ
ndoc Anötö pucbo nom tu ŋamalac si sac-ŋga, naŋ iŋ ndê yom kêŋ sac
gêŋ hoŋ. Magoc yac dakêŋ bataŋ 21 bu tiŋambu Anötö oc êŋgapwêc gêŋ
hoŋ su yêc lêŋ sêtisac-ŋga. Ma têŋ têm dinaŋ ŋawapac dau oc êŋgwiniŋ
yac lau naŋ dati Anötö ndê balêkoc, me gêŋ daŋ naŋ Anötö kêŋ, naŋ
tiyham dom, ma yac ti gêŋ hoŋ oc dambo ŋayham ma ti ŋawasi eŋ.
22 Yac taŋyalê bu têŋ têm ŋamata-ŋga e meŋ, gêŋ hoŋ naŋ Anötö
kêŋ, naŋ sêhôc ŋawapac gitôm awhê naŋ bu kôc balêkoc, dec kêsahê
ŋandê ma taŋ. 23 Ma ŋawapac dau kêgwiniŋ gêŋ nom-ŋga tawasê dom,
magoc kêgwiniŋ yac ŋamalac whiŋ, dec dambo ti daŋgi yêc neŋ ŋalôm.
Yomandô yac dakôc Ŋalau Dabuŋ su gitôm gêŋ ŋandô mbêc ŋayham.
Tigeŋ gêŋ ŋatô naŋ Anötö gic bata bocdec bu, iŋ oc kôc yac sa dambo
dawhiŋ iŋ datôm iŋ ndê balêkoc, ma nem yac si yêc ŋawapac nom-ŋga,
naŋ ŋandô sa su dom. Bocdinaŋ kwahic dec yac dahôŋ ti dakêŋ bataŋ
gêŋ ŋayham naŋ oc meŋ sa. 24 Têŋ ndoc yac dakêŋ whiŋ ma datap Anötö
ndê mwasiŋ nem yac si-ŋga sa, naŋ yac dakêŋ bataŋ bu oc datap gêŋ
dinaŋ sa whiŋ. Magoc yac neŋ dakêŋ bataŋ ŋahu sip gêŋ naŋ datap sa su,
naŋ dom. Yac bu datap sa su, dec yac oc dakêŋ bataŋ dom. 25 Kwahic dec
yac dakêŋ bataŋ gêŋ naŋ dalic su dom, ma dahôŋ dambo ti atac pa su eŋ.

Ŋalau Dabuŋ gêm yac sa tu dateŋ mbec-ŋga

26 Ma gêŋ daŋ whiŋ bocdec bu. Ŋalau Dabuŋ oc nem yac sa têŋ ndoc
yac bu dateŋ mbec magoc dapônda dauŋ tu gêŋ naŋ gic waê bu dateŋ
mbec pi-ŋga. Ŋalau dau oc nem yac awhaŋ têŋ Anötö, pi daŋgi naŋ yêc
yac neŋ ŋalôm, naŋ tôm dom bu yac dauŋ dasôm asê. 27 Ma Anötö naŋ
kêyalê ŋamalac si ŋalôm e pi sa, naŋ oc ŋgô mbec dau, ŋahu bu iŋlu ndê

Ŋalau sêkôm si gêŋ hoŋ ŋa gauc tigeŋ. Ma Ŋalau dau teŋ mbec tu lau dabuŋ-ŋga, kêkuc Anötö ndê atac whiŋ solop.

Gêŋ daŋ gitôm dom bu kac yac su yêc Anötö ndê atac whiŋ

28 Ma yac lau naŋ Anötö kêgalêm yac sa dati iŋ ndê lau, tôm iŋ dau
gauc gêm tidôŋ, naŋ taŋyalê bu iŋ gêm gôliŋ gêŋ hoŋ, bu ti yac lau naŋ
atac whiŋ iŋ, naŋ neŋ ŋayham. 29 Bu yac dahôc asê nom su dom, magoc
Anötö kêyalê yac muŋ su, ma kêyaliŋ yac sa bu oc datôm iŋ Atuŋgac dau.
Ma bocdinaŋ iŋ ndê Atuŋgac ti ŋgac mbêc, ma yac dati iŋ asii ti lhuwêi
daêsam. 30 Ma yac lau naŋ iŋ kêyaliŋ yac sa gwanaŋ su, naŋ iŋ kêgalêm
yac, ma kêmasaŋ lêŋ tu dati lau gitêŋ ma datap iŋ ndê ŋawasi sa-ŋga.
31 Bocdinaŋ dasôm sake pi gêŋ hoŋ naŋ Anötö kôm tu yac-ŋga? Yac bu
dambo Anötö ndê mwasiŋ ŋapu, dec ŋacyo bocke oc ku yac dulu? 32 Iŋ
kêgamiŋ iŋ dau ndê Atu têŋ yac dom, magoc kêkiŋ iŋ meŋ mbac ndu tu
yac hoŋ-ŋga. Ma bocdinaŋ dec tôm dom bu iŋ êŋgamiŋ gêŋ daŋ têŋ yac,
iŋ oc êmwasiŋ yac ŋa gêŋ bocke naŋ dapônda naŋ. 33 Iŋ dau kêyaliŋ yac
sa, ma puŋ yac dôŋ ma sam yac bu lau gitêŋ. Tu dinaŋ-ŋga dec asa gitôm
bu oc êŋgôliŋ yom daŋ pi yac têŋ iŋ? 34 Ma asa gitôm bu oc êmatôc yac
ma seŋ yac su? Ŋalêŋ mba. Ŋahu bu Yisu Kilisi naŋ mbac ndu ma Anötö
uŋ iŋ sa mbo tali tiyham, naŋ ndöc Anötö ndê amba andô-ŋga, ma gêm
yac awhaŋ têŋ iŋ. 35-36 Ma asa oc tôm bu êŋgaho yac su yêc Kilisi ndê
atac whiŋ ŋalôm? Ŋawapac daêsam sêyêc, tôm yom naŋ sêto yêc bocdec
bu:

Tôm bêc hoŋ lau tac whiŋ bu sêndic yac ndu tu am-ŋga.
Ŋac sêlic yac datôm domba bu sêndic ndu-ŋga. *[BW 44:22]*

Yac bu dahôc ŋawapac me ŋandê, ma lau bu sêkêŋ kisa yac me sêndic
yac ŋa bieŋ, me yac bu dapônda gêŋ daneŋ-ŋga me ŋakwê, me yac bu
datap gêŋ ti ŋaclai naŋ bu seŋ yac su-ŋga sa, goc gêŋ dinaŋ ŋadaŋ oc
tôm dom bu êŋgaho yac su yêc Kilisi ndê atac whiŋ ŋalôm. 37 Mba andô!
Tu Kilisi naŋ atac whiŋ yac-ŋga, naŋ dec gêŋ hoŋ dinaŋ ŋadaŋ oc tôm
dom bu ku yac dulu. 38-39 Aêc! Aö kayalê tidôŋ bu gêŋ daŋ oc tôm dom
bu kac yac su yêc Anötö ndê atac whiŋ, naŋ datap sa tu yac neŋ Pômdau
Yisu Kilisi-ŋga. Mba! Yac bu dambac ndu me dambo taŋli, yac bu dapi lôc
baliŋ me dasip gwêc ŋalôm dandi, tigeŋ oc tôm dom bu daso Anötö ndê
atac whiŋ. Ma aŋela me ŋalau sac me gêŋ kwahic dec-ŋga me gêŋ naŋ oc
meŋ sa tiŋambu-ŋga, me ŋaclai tidau-tidau me gêŋ hoŋ naŋ Anötö kêŋ,
naŋ ŋadaŋ oc tôm dom bu kac yac su yêc Anötö ndê atac whiŋ.

Pol tawalô lau Israel-ŋga naŋ sêkêŋ whiŋ Yisu dom

9 1 Tu Kilisi naŋ aö gakêŋ whiŋ-ŋga, dec aö wasôm yom ŋandô têŋ
mac. Aö oc waŋsau mac dom. Ma yêc aneŋ ŋalôm, naŋ Ŋalau
Dabuŋ gêm gôliŋ, dec kayalê tidôŋ bu aneŋ yom iŋ yom ŋandô eŋ. 2 Aö

wasôm têŋ mac bu aneŋ ŋalôm ŋawapac ŋapaŋ ma kasahê ŋandê atu,
tu lau Israel-ŋga daêsam naŋ sêkêŋ whiŋ Kilisi dom-ŋga. 3 Lau dau aneŋ
asidôwai ti lhuŋwêi Israel-ŋga, naŋ yac mba ŋahu tigeŋ. Ma aö tac whiŋ
ndu andô bu ŋac lau dau sêkêŋ whiŋ Kilisi. Aêc, tôm Anötö êmasuc aö
su yêc Kilisi-ŋga, me lic aö gitôm ŋgac sac sambuc, magoc lêŋ dau bu
nem ŋac sa tu sêkêŋ whiŋ Yisu-ŋga, dec aö oc walic ŋayham bu wahôc
ŋawapac dau.

4 Lau Israel-ŋga dinaŋ Anötö kêyaliŋ ŋac sa bu sêti iŋ ndê lau, ma hoc
iŋ ndê ŋawasi asê têŋ ŋac. Iŋ kêmatiŋ pwac whiŋ ŋac si apai, ma gic
bata gêŋ ŋayham daêsam tu nem ŋac sa-ŋga. Iŋ kêŋ yomsu ti sakiŋ lôm
dabuŋ-ŋga têŋ ŋac. 5 Ŋac hoŋ sêsa akêŋ apai naŋ Anötö dau kêyaliŋ sa
sêti iŋ ndê lau. Ma lau Israel-ŋga si †Mesaya dau meŋ sa akêŋ apai dinaŋ
si dac ŋapu. Kilisi dau dinaŋ iŋ Anötö ŋandô ma gêŋ hoŋ ŋadau, dec gic
waê bu tampiŋ iŋ tôm bêc hoŋ. Yomandô!

Anötö ndê lêŋ êŋyaliŋ lau sa-ŋga

6 Anötö gic bata mwasiŋ hoŋ dinaŋ têŋ lau Israel-ŋga. Magoc tu ŋac
si daêsam sêkêŋ whiŋ Yisu dom-ŋga, dec dasôm bu Anötö ndê yom dau
ŋandô mba lec dom. Mba! Ŋahu bu lau hoŋ naŋ sêsa akêŋ †Jakob, naŋ
sêti lau Israel-ŋga ŋandô, naŋ Anötö kêyaliŋ ŋac sa, naŋ dom. 7 Ma ŋalêŋ
tigeŋ, lau hoŋ naŋ sêsa akêŋ Abraham, naŋ dasam ŋac bu Abraham atui
ŋandô dom. Tôm yom naŋ Anötö sôm têŋ Abraham bocdec bu:

> Lau oc sêsam lau wakuc naŋ sêsa akêŋ Aisak bu am nem gôlôwac
> ŋandô. *[Gen 21:12]*

8 Yom dau ŋahu bocdec bu, Ismael lu Aisak lu-lu sêsa akêŋ Abraham.
Magoc Ismael ti ndê lau wakuc sêti lau Israel-ŋga ŋandô, naŋ Anötö
sam bu iŋ ndê atui, naŋ dom. Magoc Aisak ti ndê lau wakuc naŋ Anötö
kêmatiŋ pwac hêganôŋ ŋac, naŋ iŋ gêlic ŋac tôm Abraham ndê atui solop.
9 Bu Anötö kêmatiŋ pwac têŋ Abraham bocdec bu:

> Têŋ yala daŋ niŋga goc aö wambu wameŋ, ma am nem awhê Sara
> oc kôc nem atômŋgac daŋ su. *[Gen 18:10, 14]*

10 Ma gauc nem balêkoc lôcmpôŋ naŋ Rebeka kôc. Iŋlu si damba tigeŋ,
yac mba abaŋ Aisak. 11-12 Magoc Rebeka kôc iŋlu su dom, ma sêkôm gêŋ
ŋayham me sac daŋ su dom, naŋ Anötö kêyaliŋ iŋlu si daŋ sa gwanaŋ. Iŋ
sôm yom têŋ Rebeka bocdec bu:

> Ŋgac atu oc nem akiŋ ŋgac sauŋ. *[Gen 25:23]*

Anötö kôm gêŋ dau kêkuc iŋ ndê lêŋ êŋyaliŋ lau sa-ŋga tôm iŋ dau
gauc gêm, ma tu gweleŋ naŋ ŋac dau sêkôm naŋ-ŋga dom. 13 Sêto Anötö
ndê yom daŋ tiyham pi balê lu dau bocdec bu:

> Aö atac whiŋ Jakob, magoc atac tec Iso. *[Mal 1:2-3]*

14 Bocdinaŋ oc dasôm sake? Dasôm bu Anötö ndê lêŋ êŋyaliŋ lau sa-ŋga
iŋ solop dom, me? Mba andô! 15 Bu iŋ sôm yom têŋ Moses bocdec bu:

Aö oc taŋwalô lau naŋ aö atac whiŋ bu taŋwalô ŋac. Ma aö oc atac
apu lau naŋ aö atac whiŋ bu atac apu ŋac. *[Eks 33:19]*

16 Bocdinaŋ Anötö kêyaliŋ lau sa tu ŋac dau si atac whiŋ me ŋac si
gweleŋ-ŋga dom, magoc tu iŋ dau ndê tawalô-ŋga.

17 Ma gêŋ daŋ tiyham. Sêto yom naŋ Anötö sôm têŋ Parao yêc bocdec
bu:

Aö gakêŋ am ti kiŋ bu watôc aneŋ ŋaclai asê pi gêŋ naŋ wakôm têŋ
am, ma bu aneŋ ŋaê ŋawaê sa ma nem nom ŋagameŋ sambuc
ahuc. *[Eks 9:16]*

18 Ŋalêŋ dinaŋ Anötö tawalô lau naŋ iŋ tac whiŋ bu tawalô, ma lau naŋ
iŋ tac whiŋ bu kôm ŋac si ŋalôm ŋadandi, naŋ kôm ŋadandi sa.

19 Ma mboe mac nem daŋ oc sôm yom têŋ aö bocdec bu, "Lêŋ dau
bu bocdinaŋ, dec tu sake-ŋga Anötö puc yac neŋ giso asê? Bu Anötö
kêmasaŋ lêŋ hoŋ tidôŋ tôm iŋ gauc gêm, dec asa gitôm bu sa lêŋ dau-ŋga
daŋ?" 20 Magoc aö wasôm têŋ am ŋamalac bocke naŋ gauc gêm bu sôm
yom kaiŋ dinaŋ pi Anötö. Bocke ma lôŋ andô daŋ oc sôm têŋ ŋamalac
naŋ kêmasaŋ iŋ ma ndac, "Tu sake-ŋga am kêmasaŋ aö kaiŋ dindec?"
21 Yom dau solop dom. Bu ŋamalac kêmasaŋ lôŋ-ŋga dau iŋ ti ŋadau.
Ma iŋ gitôm bu kôc nomdac ma êmasaŋ gêŋ ŋayham tiwaê daŋ, me gêŋ
ŋambwa waêmba daŋ, tôm iŋ dau gauc gêm.

22 Ma ŋalêŋ tigeŋ Anötö iŋ ŋadau, ma tôm bu kôm tôm iŋ atac whiŋ.
Lau naŋ sêkôm sac sic waê bu sêniŋga, ma Anötö bu tôc ndê atac ŋandê
ti iŋ ndê ŋaclai asê têŋ ŋac, dec oc tôm. Ma iŋ bu gauc nem bu kôc ndê
ŋalôm dôŋ, ma hê yom malô sa têŋ ŋac, dec oc tôm bocdinaŋ. 23 Iŋ bu
êŋkuc lêŋ yom malô-ŋga dinaŋ, dec iŋ oc kôm tu bu tôc iŋ ndê ŋawasi
atu asê têŋ lau naŋ sic waê bu sêtap iŋ ndê tawalô sa-ŋga. Lau dau
iŋ kêyaliŋ ŋac sa gwanaŋ su, bu sêwêkaiŋ iŋ ndê ŋawasi. 24 Yom dau
hêganôŋ yac lau naŋ Anötö kêgalêm yac sa, lau Israel, ma lau naŋ lau
Israel dom, naŋ bocdinaŋ. 25 Tôm Anötö ndê yom naŋ propet Hosea to
bocdec bu:

Lau naŋ aneŋ lau dom, naŋ aö oc wasam ŋac bu aneŋ lau. Ma bawhê
naŋ muŋ-ŋga aö atac whiŋ iŋ dom, naŋ aö oc wasam iŋ bu aneŋ
bawhê atac whiŋ-ŋga.

26 Ma yêc gameŋ tigeŋ naŋ muŋ-ŋga aö gasôm têŋ ŋac bu, "Aneŋ
lau mac dom," naŋ lau oc sêsam ŋac bu, "Anötö Tali Ŋadau ndê
balêkoc." *[Hos 2:23; 1:10]*

27 Ma propet Aisaya hoc yom asê pi lau Israel-ŋga bocdec bu:

Lau Israel-ŋga ŋac lau daêsam ŋandô, gitôm gaŋgac gwêc-ŋga.
Magoc Pômdau oc nem hoŋ si dom, oc kôc ŋandôlu eŋ sa. 28 Bu
yom naŋ Pômdau kêmatiŋ tidôŋ, naŋ iŋ oc kôm ŋandô sa yêc
nom, ma ndic dabiŋ ŋagahô eŋ. *[Ais 10:22-23]*

29 Ma tôm yom daŋ tiyham naŋ Aisaya hoc asê muŋ su:

Pômdau Ŋaclai Ŋadau bu hu yac neŋ lau wakuc ŋatô siŋ gacgeŋ sêmbo dom, dec oc dandiŋaŋ gitôm malac Sodom ma Gomora. *[Ais 1:9]*

Lau Israel-ŋga sêkêŋ whiŋ dom, dec sêti lau gitêŋ dom

30 Bocdinaŋ oc dasôm sake pi Anötö ndê lêŋ êŋyaliŋ lau sa-ŋga? Lau naŋ lau Israel dom, naŋ sêkôm gweleŋ tu sêŋsalê lêŋ gitêŋ-ŋga dom, magoc sêtap sa tu sêkêŋ whiŋ gweleŋ naŋ Yisu kôm tu ŋac-ŋga. 31 Ma lau Israel-ŋga sêŋsalê lêŋ gitêŋ yêc yomsu ŋalôm, magoc sêtap sa dom. 32 Ma sêtap sa dom, ŋahu bu ŋac sêkêŋ whiŋ gweleŋ naŋ Yisu kôm tu ŋac-ŋga, naŋ dom. Ŋac gauc gêm bu ŋac oc sêti lau gitêŋ, tu ŋac dau si gweleŋ-ŋga, ma bocdinaŋ ŋac sêtôm lau naŋ sêtiŋ gahi pi hoc ma sêpeŋ. 33 Tôm yom naŋ sêto yêc bocdec bu:

Alic su naŋ! Aö gakêŋ hoc daŋ kalhac Lôc †Sayon, naŋ lau daêsam oc sêtiŋ gahi pi ma sêpeŋ. Magoc asa naŋ kêŋ whiŋ iŋ, naŋ oc maya dau dom. *[Ais 28:16; 8:14]*

10 1 O asidôwai. Aö tac whiŋ ŋandô ma gateŋ mbec têŋ Anötö, bu lau Israel-ŋga naŋ sêkêŋ whiŋ Yisu dom, naŋ oc sêkêŋ whiŋ dec sêtap Anötö ndê mwasiŋ nem ŋac si-ŋga sa. 2 A ö wasôm yomandô bu lau dau sêyêm dau su bu sêsa Anötö ndê lêŋ. Ŋac sêkôm gêŋ dau, magoc ŋac si gauc sa pi yom ŋandô dom. 3 Ŋahu bu ŋac gauc gêm bu sêtôc ŋac dau si lêŋ asê tôm lêŋ gitêŋ. Magoc ŋac sem gauc lêŋ naŋ Anötö kêmasaŋ bu sam yac bu lau gitêŋ, dec sêsôc lêŋ dau ŋapu dom. 4 Bu Kilisi dau ndê lêŋ gitêŋ gic bata yomsu hoŋ, dec lau hoŋ naŋ sêkêŋ whiŋ Yisu, naŋ Anötö gêlic ŋac bu lau gitêŋ.

Anötö ndê lêŋ nem lau si-ŋga

5 Lêŋ bu lau sêti lau gitêŋ tu sêŋkuc yomsu-ŋga, naŋ Moses whê sa bocdec bu:

Asa naŋ bu êŋkuc yomsu hoŋ ŋapep eŋ, naŋ oc ndöc tali tu yomsu-ŋga. *[Lev 18:5]*

6-7 Magoc ŋamalac daŋ oc tôm bu t i ŋamalac gitêŋ tu iŋ kêkuc yomsu-ŋga lec dom. Lêŋ dati lau gitêŋ tu yac neŋ dakêŋ whiŋ-ŋga, naŋ meŋ sa tiawê su. Tôm yom daŋ naŋ sêto yêc bocdec bu:

Akôc gauc daêsam pi asa oc pi undambê ndi, me sip lambwam ndi dom. *[Diut 30:13]*

Bocdinaŋ yac dapônda ŋamalac daŋ bu pi undambê ndi bu kôc Kilisi sa sip meŋ, me bu sip lambwam ndi bu kôc iŋ su akêŋ lau batê-ŋga dom, tu bu datap yom pi lêŋ dakêŋ whiŋ-ŋga ŋahu sa. Mba! 8 Bu yom pi lêŋ dakêŋ whiŋ-ŋga dec yac ahoc asê têŋ mac su, tôm yom naŋ sêto yêc, naŋ sôm bocdec bu:

Yom dau siŋ dau têŋ mac dom, bu mac akôc sa sip nem ŋalôm su, ma mac asôm ambo. *[Diut 30:14]*

9 Ma yom dau bocdec bu. Am bu kêŋ whiŋ ti nem ŋalôm sambuc bu
Anötö uŋ Yisu sa akêŋ lau batê-ŋga, ma whamsuŋ hoc yom asê bu Yisu
iŋ am nem Pômdau, dec Anötö oc nem am si. 10 Bu yêc am nem ŋalôm
naŋ am kêŋ whiŋ, dec Anötö gêlic am bu ŋamalac gitêŋ, ma yêc am nem
whamsuŋ am hoc nem kêŋ whiŋ Yisu-ŋga asê, dec Anötö gêm am si.
11 Tôm Anötö ndê yom naŋ sêto yêc naŋ sôm:

Asa naŋ kêŋ whiŋ iŋ, naŋ oc maya dau dom. *[Ais 28:16]*

12 Bu Anötö gêlic lau Israel ma lau naŋ lau Israel dom, naŋ ŋalêŋ tigeŋ.
Pômdau tigeŋ dec ti lau hoŋ si Pômdau, ma lau hoŋ naŋ sêta iŋ ndê ŋaê,
naŋ iŋ oc êmwasiŋ ŋac ŋandô. 13 Tôm yom naŋ propet Joel to yêc bocdec
bu:

Lau hoŋ naŋ sêta Pômdau ndê ŋaê, naŋ Anötö oc nem ŋac si.
[Joel 2:32]

14 Magoc lau naŋ sêkêŋ whiŋ Yisu su dom, naŋ oc sêta iŋ ndê ŋaê ŋalêŋ
bocke? Ŋac bu sêŋgô iŋ ŋawaê dom, dec oc sêkêŋ whiŋ ŋalêŋ bocke? Ma
lau bu sêhoc ŋawaê ŋayham asê têŋ ŋac dom, dec oc sêŋgô ŋalêŋ bocke?
15 Ma lau bu sêŋkiŋ lau aheŋ-ŋga sêsa sêndi dom, dec ŋawaê ŋayham dau
oc hôc asê lau dau ŋalêŋ bocke? Tôm yom naŋ sêto yêc naŋ sôm:

Lau naŋ sêŋgô ŋawaê ŋayham, naŋ oc sêtisambuc lau aheŋ-ŋga naŋ sêŋsêlêŋ sêmeŋ tu sêhoc ŋawaê dau asê-ŋga. *[Ais 52:7]*

16-17 Bocdinaŋ yac neŋ dakêŋ whiŋ ŋahu sip daŋgô ŋawaê ŋayham,
ma yom pi Kilisi ti ŋawaê ŋayham ŋahu. Magoc lau Israel-ŋga hoŋ sêkôc
ŋawaê ŋayham sa dom. Tôm Aisaya to:

O Pômdau, lau daŋ sêkêŋ whiŋ yom naŋ yac ahoc asê, naŋ dom.
[Ais 53:1a]

18 Mac gauc gêm bocke? Lau Israel-ŋga sêŋgô ŋawaê ŋayham su, me
mba? Aêc, ŋac sêŋgô su, tôm yom naŋ sêto yêc, naŋ sôm bocdec bu:

Yom dau sa têŋ nom ŋabatiŋ hoŋ, ma lau sêŋgô yêc nom ŋagameŋ sambob. *[BW 19:4]*

19-21 Ma gêndac daŋ tiyham bocdec bu, lau Israel-ŋga sêŋyalê yom naŋ
sêŋgô su, me mba? Gauc nem Anötö ndê yom, naŋ Aisaya to pi lau Israel-
ŋga bocdec bu:

Tôm bêc hoŋ aö kamatôc amaŋ tu wakôc lau dau sa-ŋga, magoc ŋac lau daŋgapêc ma ŋac si ŋalôm ŋadandi. *[Ais 65:2]*

Lau Israel-ŋga sêtec bu sêkôc ŋawaê ŋayham sa, ma bocdinaŋ yom dau
sa têŋ lau gameŋ apa-ŋga gi. Yom naŋ Anötö sôm têŋ lau Israel-ŋga, naŋ
whê gêŋ dau sa, tôm Moses to yêc bocdec bu:

Aö oc watoc lau waêmba sa, e kôm mac anem lêmuŋ ŋac. Ma watoc lau gauc mbasi-ŋga sa, e kôm mac atac ŋandê. *[Diut 32:31]*

Ma Aisaya dau sôm yom yêc awê bocdec bu:

Lau naŋ sêŋsalê aö dom, naŋ sêtap aö sa. Ma gatôc dauŋ asê têŋ lau naŋ sêndac aö dom naŋ. *[Ais 65:1]*

Anötö puc dômbwê iŋ ndê lau Israel-ŋga dom

11 1 Bocdinaŋ aö bu wandac mac bocdec bu. Mac gauc gêm bu Anötö puc dômbwê iŋ ndê lau Israel-ŋga, me? Aö wasôm mba andô, bu aö dauŋ ŋgac Israel-ŋga, ma Abraham ndê wakuc daŋ, naŋ gasa akêŋ Benjamin ndê toŋ. 2 Anötö puc dômbwê iŋ ndê lau naŋ iŋ kêyaliŋ ŋac sa gwanaŋ su, naŋ dom. Gauc nem yom naŋ sêto yêc pi Elaija, têŋ ndoc iŋ pu lau Israel-ŋga têŋ Anötö, ma sôm yom bocdec bu:

3 Pômdau, ŋac sic am nem lau propet ndu, ma sêseŋ alta naŋ lau sem akiŋ am sêmbo, naŋ su. Aö taŋwasêŋ dec gasôc am ŋapu, ma ŋac bu sêndic aö ndu. *[I Kiŋ 19:10, 14]*

4 Gauc nem yom naŋ Anötö ô têŋ iŋ bocdec bu:

Aö gasiŋ aneŋ lau 7,000 sêmbo lau Israel-ŋga ŋalôm, naŋ sêpôŋ haduc têŋ anötö tasaŋ Baal dom. *[I Kiŋ 19:18]*

5 Ŋalêŋ tigeŋ kwahic dec lau toŋ daŋ sêmbo lau Israel-ŋga ŋalôm, naŋ Anötö kêyaliŋ ŋac sa sêti iŋ ndê, kêkuc iŋ ndê lêŋ êmwasiŋ lau ŋambwa-ŋga. 6 Ŋac sêtap Anötö ndê mwasiŋ sa tu ŋac dau si sakiŋ-ŋga dom. Anötö bu êŋyaliŋ ŋac sa tu ŋac si sakiŋ-ŋga, dec yom naŋ dasôm pi iŋ ndê lêŋ êmwasiŋ lau ŋambwa-ŋga, naŋ oc yom ŋandô dom.

7 Bocdinaŋ oc dasôm sake? Lau Israel-ŋga sêkôm mwasac bu sêti lau gitêŋ yêc Anötö aŋgô-ŋga, magoc gitôm dom. Magoc ŋac si lau naŋ Anötö dau kêyaliŋ ŋac sa, naŋ sêtap lêŋ sêti lau gitêŋ-ŋga sa. Ma ŋac si lau ŋatô, Anötö kôm ŋac si ŋalôm ŋadandi sa, 8 tôm yom naŋ sêto yêc bocdec bu:

Anötö kêŋ ŋasec kôm ŋac si ŋalôm ahuc, ma iŋ kôm ŋac si tandô tipec ma ŋac si daŋgasuŋ hôc ahuc. Ma ŋac sêmbo bocdinaŋ ŋapaŋ e meŋ têŋ kwahic dec. *[Diut 29:4; Ais 29:10]*

9 Ma Dawid to yom bocdec bu:

Mwasiŋ naŋ ŋac bu sêneŋ-ŋga, naŋ oc kac dau kwi ma kêŋ sac ŋac, gitôm huc me akô bu kôc ŋac dôŋ-ŋga, ma gitôm hoc sêtiŋ gahi pi-ŋga, ma gitôm ŋagêyô sac bu kêŋ wapac ŋac. 10 Anötö kôm ŋac si tandô tipec, e sêlic gameŋ apu. Ma iŋ kêŋ ŋac sêhôc ŋawapac ŋapaŋ e dômbwêkwa mbwê-alö. *[BW 69:22-23]*

Lau apa sêtap mwasiŋ sa tu lau Israel-ŋga

11 Aö bu wakêŋ gêndac daŋ tiyham. Mac gauc gêm bu lau Israel-ŋga sêpeŋ e siŋga gacgeŋ, me mba? Aö wasôm têŋ mac bu mba andô. Magoc tu lau Israel si giso-ŋga, dec lau naŋ lau Israel dom, naŋ sêtap Anötö ndê lêŋ nem lau si-ŋga sa. Ma gêŋ dau oc kôm lau Israel-ŋga sênem lêmuŋ lau apa dau. 12 Magoc ŋac si giso dau ti seŋ bu lau apa hoŋ sêtap Anötö ndê mwasiŋ sa hôc gêlêc. Ma ŋac lau Israel-ŋga dau bu sêkac dau kwi ma sêkêŋ whiŋ Yisu, dec lau daêsam andô oc sêtap Anötö ndê mwasiŋ sa êŋlêc, ŋac lau Israel-ŋga dau, ma lau gameŋ apa-ŋga sêwhiŋ.

13 Aö gato yom dindec têŋ mac lau naŋ lau Israel dom. Anötö kêyaliŋ aö sa
gati aposel tu bu wahoc ŋawaê ŋayham asê têŋ mac-ŋga. Ma aö atac ŋayham
atu tu aneŋ gweleŋ dindec-ŋga. 14 Ŋahu bu mboe aneŋ asidôwai Israel-ŋga ŋatô
oc sênem lêmuŋ Anötö ndê mwasiŋ naŋ mac atap sa, e kôm ŋac sênem dau kwi
ma sêtap lêŋ Anötö nem ŋac si-ŋga sa sêwhiŋ. 15 Kwahic dec ŋac sêkôc ŋawaê
ŋayham pi Yisu sa dom, ma tu dinaŋ-ŋga dec lau gameŋ apa-ŋga hoŋ sêŋgô
ŋawaê naŋ hê wamba ŋac têŋ Anötö. Magoc lau Israel-ŋga bu sêkôc ŋawaê
ŋayham dau sa ma sêkêŋ whiŋ Yisu, dec ŋac oc sêtôm lau naŋ sêtisa akêŋ lau
batê-ŋga. 16 Gêŋ ŋandô mbêc naŋ dakêŋ ti da têŋ Anötö naŋ gêŋ dabuŋ, ma oc
kôm gêŋ ŋandô ŋambu-ŋga hoŋ ti dabuŋ. Ma Anötö bu lic a daŋ ŋawakac bu
dabuŋ, dec iŋ oc lic a dau ŋasaŋgac hoŋ bu dabuŋ bocdinaŋ.[c]

Pol gêm dôhôŋ lau Israel pi a olib

17 Lau Israel-ŋga gitôm a †olib malac-ŋga naŋ Anötö tim ŋasaŋgac ŋatô kic.
Ma mac lau naŋ lau Israel dom, mac atôm a olib saleŋ-ŋga ŋasili. Ma Anötö
kôc mac, ma sô mac dôŋ pi a olib malac-ŋga dau ŋampê, awhiŋ a dau ŋasaŋgac
ŋatô, bu atap ŋakwi ŋayham sa yêc a olib dinaŋ ŋawakac. 18 Bocdinaŋ atoc
daôm sa tu mac akôc a ŋasaŋgac naŋ siŋga su, naŋ si mala-ŋga dom. Mac bu
akôm bocdinaŋ, dec gauc nem bu mac akêŋ ŋaŋga têŋ a olib dau dom, magoc
mac daôm akôc ŋaŋga yêc a olib ŋawakac. 19 Ma mboe mac gauc gêm bu Anötö
tim ŋasaŋgac ŋatô su, tu bu kôc mac sa aô ŋac su. 20 Yom dau iŋ yomandô, tigeŋ
gauc nem bocdec bu, Anötö kôc mac sa tu mac akêŋ whiŋ Yisu-ŋga, ma tim ŋac
su bu ŋac sêkêŋ whiŋ dom. Bocdinaŋ atoc daôm sa dom, magoc atöc Anötö.
21 Bu a dau ŋasaŋgac solop naŋ Anötö tim ŋatô su. Ma iŋ gitôm bu oc tim mac
su bocdinaŋ.
22 Tu dinaŋ-ŋga dec aŋyalê tidôŋ bu Anötö iŋ Anötö êmwasiŋ lau-ŋga, ma iŋ
Anötö kêŋ ŋagêyô têŋ lau-ŋga whiŋ. Iŋ kêŋ ŋagêyô têŋ lau naŋ sêpeŋ, magoc
kêmwasiŋ mac. Asap iŋ ndê mwasiŋ dinaŋ dôŋ. Bu mba, dec iŋ oc tim mac su.
23 Ma lau Israel-ŋga dinaŋ bu sêkac dau kwi ma sêkêŋ whiŋ Yisu, dec Anötö oc
kôc ŋac sa, ma iŋ gitôm bu kêŋ ŋac sêmbu sêndi sêsap a olib dau dôŋ tiyham.
24 Bu mac a olib malac-ŋga ŋasaŋgac solop dom, magoc Anötö kôc mac yêc a olib
saleŋ-ŋga, ma kêŋ mac ati a olib malac-ŋga ŋasaŋgac. Bocdinaŋ oc ŋawapac dom
bu iŋ kôc a dau ŋasaŋgac solop, ma kêŋ ŋac sêlhac si a ŋampê solop tiyham.

Anötö tawalô lau hoŋ

25 O asidôwai. Yom dindec ŋahu sip ŋalôm gi, ma aö tac whiŋ bu mac
aŋyalê ŋapep. Ma bocdinaŋ oc tôm dom bu mac atoc daôm sa. Anötö

---

[c] **11:16** Yom dau iŋ gitôm yom gôliŋ daŋ. Yom pi gêŋ ŋandô mbêc ma a ŋawakac, naŋ hêganôŋ lau Israel-ŋga si apai. Pol bu tôc asê bu Anötö kôc lau Israel-ŋga si apai sa ma gêlic ŋac bu lau dabuŋ, ma ŋac si lau wakuc bu sêkêŋ whiŋ Yisu, dec iŋ oc lic ŋac bu lau dabuŋ ŋalêŋ tigeŋ.

kôm lau Israel-ŋga si ŋalôm ŋadandi sa, bu sêmbo bocdinaŋ e lau gameŋ
apa-ŋga hoŋ naŋ Anötö kêgalêm ŋac sa, naŋ sêmeŋ sêsôc Anötö ndê gôliŋ
ŋapu su naŋ. 26 Ma ŋalêŋ dinaŋ dec Anötö oc nem lau Israel-ŋga hoŋ si,
tôm yom naŋ sêto yêc bocdec bu:

Ŋgac nem lau si-ŋga oc meŋ sa akêŋ Lôc Sayon. Ma iŋ oc nem Jakob
ndê wakuc kwi sêhu mêtê sac siŋ. 27 Ma aö wamatiŋ aneŋ pwac
whiŋ ŋac, têŋ têm naŋ aö oc wasuc ŋac si sac kwi. *[Ais 59:20-21]*

28 Lau Israel-ŋga sêti Anötö ndê ŋacyo, ŋahu bu sêkôc ŋawaê ŋayham
pi Yisu sa dom. Ma tu dinaŋ-ŋga ŋawaê dau golom mac. Magoc Anötö
kêyaliŋ ŋac sa gwanaŋ su, dec tac whiŋ ŋac tu abaŋi Israel-ŋga. 29 Bu
galem ti mwasiŋ naŋ Anötö gic bata têŋ lau, naŋ iŋ oc tôm dom bu seŋ
su. 30-31 Muŋ-ŋga mac lau gameŋ apa-ŋga daŋampêc têŋ Anötö. Magoc
kwahic dec lau Israel-ŋga daŋgapêc têŋ Anötö, dec mac atap iŋ ndê
tawalô sa. Ma tu dinaŋ-ŋga ŋac lau Israel-ŋga naŋ kwahic dec daŋgapêc
têŋ Anötö, naŋ tiŋambu oc sêtap iŋ ndê tawalô sa sêwhiŋ. 32 Bu Anötö
sam lau hoŋ bu lau daŋgapêc-ŋga. Iŋ tôc gêŋ dau tiawê, dec lau hoŋ naŋ
bu sênem dandi kwi, naŋ iŋ oc tawalô ŋac.

Datoc Anötö ndê waê sa

33 Oyaê. Anötö ndê mwasiŋ ti iŋ ndê gauc iŋ gêŋ atu andô, ma iŋ
kêyalê gêŋ hoŋ e pi sa timala eŋ. Asa oc nditôm bu êŋyalê iŋ ndê lêŋ me
yom naŋ tidôŋ yêc iŋ-ŋga?

34 Asa kêyalê Pômdau ndê gauc, me gitôm bu kêŋ gauc têŋ iŋ? *[Ais 40:13]*

35 Ma asa tôm bu kêŋ gêŋ ŋayham daŋ têŋ Anötö, dec Anötö oc kêŋ
gêŋ têŋ iŋ ô? *[Job 41:11]*

36 Bu gêŋ hoŋ sa akêŋ iŋ ndê, ma iŋ ti gêŋ hoŋ ŋahu ma ti gêŋ hoŋ
ŋadau bocdinaŋ. Datoc iŋ ndê waê sa titêm-titêm. Yomandô.

Dasa neŋ lêŋ wakuc dawhiŋ Kilisi

12 1 O asidôwai. Gauc nem yom hoŋ naŋ aö gasôm tu gawhê Anötö
ndê tawalô sa têŋ mac-ŋga naŋ. Dec akêŋ daôm sambuc bu anem
akiŋ Anötö tôm mac nem bêc ambo tamli-ŋga hoŋ. Akêŋ daôm sambuc
atôm da tali ma dabuŋ, naŋ oc ndic Anötö tandô ŋayham. Mac nem lêŋ
ŋandô aŋkuc Ŋalau Dabuŋ tu anem akiŋ Anötö-ŋga dau dinaŋ. 2 Aŋsêlêŋ
ti asa nem lêŋ atôm lau nom dindec-ŋga dom, magoc ati lau wakuc tôm
Anötö kêŋ gauc wakuc têŋ mac. Ma bocdinaŋ mac oc atôm bu aŋsahê gêŋ
hoŋ, ma aŋyalê mêtê gitêŋ, ma mêtê ŋawasi ma mêtê naŋ oc ndic Anötö
tandô ŋayham, naŋ iŋ atac whiŋ bu yac dakôm.

Anötö kêmwasiŋ yac ŋalêŋ têŋtêŋ

3 Tôm Anötö ndê mwasiŋ puc aö dôŋ, dec wasôm têŋ mac hoŋ têŋtêŋ
ndi, bu atoc daôm sa êŋlêc dom, magoc akôc gauc ŋapep pi daôm. Bu

mac hoŋ akêŋ whiŋ Yisu tôm mwasiŋ naŋ Anötö dau gic sam têŋ mac
ŋalêŋ têŋtêŋ. 4 Yac taŋyalê bu ŋamalac daŋ iŋ ŋamlic tigeŋ, magoc ŋagêŋ
daêsam sêyêc iŋ ndê ŋamlic tigeŋ dinaŋ. Ma gêŋ dau sêwêkaiŋ gweleŋ
têŋtêŋ. 5 Ma ŋalêŋ tigeŋ dinaŋ, yac lau daêsam naŋ dakêŋ whiŋ Kilisi
su, naŋ dati Yisu ndê gôlôwac dabuŋ tigeŋ, ma yac tigeŋ-tigeŋ dambo tu
danem lau hoŋ naŋ sêmbo gôlôwac dabuŋ ŋalôm, naŋ sa. 6 Yac dawêkaiŋ
mwasiŋ dakôm gweleŋ-ŋga têŋtêŋ, tôm Anötö kêmwasiŋ yac ŋalêŋ. Asa
naŋ tap mwasiŋ hoc yom asê tôm propet-ŋga sa, naŋ kôm tôm iŋ ndê kêŋ
whiŋ tôc asê. 7 Asa naŋ tap mwasiŋ nem akiŋ gôlôwac-ŋga sa, naŋ nem
akiŋ maŋ. Ma iŋ naŋ tap mwasiŋ sa bu êndôhôŋ Anötö ndê yom têŋ lau,
naŋ bocdinaŋ. 8 Asa naŋ tap mwasiŋ sôm yom ŋayham-ŋayham tu puc lau
dôŋ-ŋga sa, naŋ kôm. Ma asa naŋ Anötö ndê mwasiŋ kac iŋ bu kêŋ gêŋ tu
nem lau ŋalôm sawa sa-ŋga, naŋ kêŋ ti ndê ŋalôm sambuc. Asa naŋ tap
mwasiŋ bu nem gôliŋ gôlôwac-ŋga sa, naŋ kôm ti licbalê, ma iŋ naŋ tap
mwasiŋ tawalô lau-ŋga sa, naŋ tawalô lau ti atac ŋayham.

Mêtê atac whiŋ-ŋga

9 Mêtê atac whiŋ-ŋga iŋ gêŋ dasôm ŋambwa-ŋga dom. Dakôm ŋandô sa
ŋalêŋ bocdec. Yac atac tec mêtê sac ma dasap mêtê ŋayham dôŋ. 10 Dakêŋ
neŋ ŋalôm sambuc tu atac whiŋ asidôwai-ŋga, ma datoc ŋac sa hôc gêlêc
dauŋ dandic ŋawaê. 11 Dakêŋ dauŋ sambuc tu danem akiŋ Pômdau-ŋga,
ma dakôm ti ŋalôm lu-lu dom. 12 Gêŋ naŋ dakêŋ bataŋ bu Anötö kôm,
naŋ dahôŋ ti atac ŋayham, dalhac ŋaŋga tu dahôc ŋawapac-ŋga ti neŋ
atac pa su, ma dasap mêtê dateŋ mbec-ŋga dôŋ ŋapaŋ. 13 Dakêŋ gêŋ tu
danem Anötö ndê lau dabuŋ naŋ sêpônda dau, naŋ sa-ŋga, ma dandic ya
ŋac. 14 Lau naŋ sêkêŋ kisa mac, naŋ apucbo ŋac dom, magoc andac Anötö
bu nem mbec ŋac. 15 Lau bu sêkôm atac ŋayham, dec atac ŋayham awhiŋ
ŋac. Ma lau bu sêtaŋ, naŋ ataŋ awhiŋ ŋac. 16 Apiŋ daôm dôŋ ti ŋalôm
tigeŋ. Atoc daôm sa me alic daôm bu lau ti gauc atu-tu dom, magoc atac
whiŋ lau waêmba ma ambo ahê ŋac dom.
17 Akôm mêtê sac ô sac naŋ sêkôm têŋ mac, naŋ dom. Ayob daôm ŋapep
bu akôm mêtê naŋ lau hoŋ sêlic bu ŋayham eŋ. 18 Aŋsahê bu nditôm, dec
ambo awhiŋ lau ti yom malô eŋ, ma mac daôm akôm gêŋ daŋ bu aseŋ
yom malô su dom. 19 O aneŋ asidôwai, akêŋ ŋagêyô ô sac dom, magoc
akêŋ lau naŋ sêkôm sac têŋ mac sêsip Anötö amba e sêtap iŋ dau ndê
atac ŋandê sa. Bu sêto yom daŋ yêc, naŋ sôm bocdec bu:

> Pômdau sôm, "Gweleŋ sac ŋagêyô-ŋga yêc aö amaŋ, ma aö dauŋ oc wakêŋ." *[Diut 32:35]*

20 Akêŋ ŋagêyô dom, magoc akôm tôm yom naŋ sêto yêc bocdec bu:

> Am nem ŋacyo bu gêŋ yô iŋ, naŋ kêŋ gêŋ iŋ neŋ. Iŋ bu bu yô iŋ, naŋ kêŋ bu iŋ nôm. Am bu kôm bocdinaŋ, dec oc kôm iŋ maya dau ŋalêŋ sac. *[Prov 25:21-22]*

21 Ayob bu sac ku mac dulu dom, magoc akôm mêtê ŋayham eŋ e aku
sac dulu.

Dasôc gôliŋwaga ŋapu

13 1 Gôliŋwaga hoŋ naŋ sem gôliŋ sêmbo nom, naŋ si ŋaclai ŋahu
yêc Anötö, ma iŋ dau kêŋ ŋasawa têŋ ŋac bu sênem gôliŋ. Ŋac
si daŋ hôc asê ŋambwa dom. Bocdinaŋ lau hoŋ sêsôc ŋac ŋapu sêndic
ŋawaê. 2 Asa naŋ tec bu sôc gôliŋwaga ŋapu, naŋ tec gôliŋ naŋ Anötö
dau kêŋ, ma iŋ oc tap matôc sa. 3 Gôliŋwaga si ŋaclai yêc bu sêmatôc
lau, magoc ŋac si matôc dau gic waê lau naŋ sêkôm mêtê ŋayham, naŋ
dom, gic waê lau naŋ sêkôm mêtê sac. Tu dinaŋ-ŋga dec akôm mêtê
ŋayham eŋ, ma gôliŋwaga oc sêlic mac ŋayham, ma mac oc atöc daôm tu
gôliŋwaga si matôc-ŋga dom. 4 Ŋahu bu ŋac sêti Anötö ndê lau akiŋ bu
sêyob yac dambo ŋayham-ŋga. Magoc mac bu akôm mêtê sac, naŋ atöc
daôm, bu ŋac sêkôc ŋaclai bu sêmatôc lau, ma ŋaclai dau iŋ gêŋ ŋambwa
dom. Ŋac Anötö ndê lau akiŋ naŋ sêô iŋ su sêmbo nom, bu sêkêŋ ŋagêyô
têŋ lau naŋ sêkôm mêtê sac naŋ. 5 Tu dinaŋ-ŋga dec dasôc gôliŋwaga
ŋapu. Ŋahu bu ŋac si ŋaclai yêc bu sêmatôc yac. Ma gêŋ daŋ whiŋ bocdec
bu. Taŋyalê yêc neŋ ŋalôm bu dasôc ŋac ŋapu, iŋ lêŋ solop.
6 Gôliŋwaga dinaŋ sêkêŋ si têm tu sênem gôliŋ tôm Anötö ndê lau akiŋ,
ma tu dinaŋ-ŋga dec iŋ solop bu mac akêŋ takis bu anemlhi ŋac. 7 Aêc!
Gêŋ bocke naŋ mac ac waê bu akêŋ, naŋ akêŋ. Takis me mone bocke naŋ
mac ac waê bu akêŋ, naŋ akêŋ. Lau naŋ sic waê bu mac atoc ŋac sa, naŋ
dec atoc ŋac sa, ma lau ti ŋaclai, naŋ asôc ŋac ŋapu ŋapep.

Mêtê atac whiŋ asidôwai-ŋga

8 Ayob daôm bu tôp daŋ yêc mac-ŋga dom. Tôp tigeŋ yêc mac-ŋga,
naŋ bu akêŋ nem atac whiŋ lom daôm. Bu asa naŋ tac whiŋ iŋ ndê
asidôwa, naŋ kôm Anötö ndê yomsu hoŋ ŋandô sa. 9 Bu yomsu naŋ Moses
to bocdec bu, *“Kôm gêŋ mockaiŋ-ŋga dom. Ndic ŋamalac ndu dom. Nem
kaŋ gêŋ dom,”* ma *“Tamgatu gêŋ dom,”* ma yomsu ŋatô hoŋ, naŋ ŋahu sip
yomsu tigeŋ dindec, *“Atac whiŋ lau meŋpaŋ am-ŋga gitôm am atac whiŋ
daôm.”* 10 Asa naŋ kêkuc mêtê atac whiŋ-ŋga, naŋ oc kôm lau meŋpaŋ iŋ-
ŋga ŋayom dom. Bocdinaŋ mêtê atac whiŋ lau-ŋga kôm yomsu hoŋ ŋandô
sa.

Bêc ŋambu-ŋga meŋ kêpiŋ

11 Asap mêtê atac whiŋ-ŋga dôŋ ŋapaŋ, bu mac aŋyalê têm kwahic dec-ŋga
su. Têŋ ndoc dakêŋ whiŋ tiwakuc, naŋ dalic bu bêc datap Anötö ndê mwasiŋ
nem yac si-ŋga ŋa-ŋandô sa, naŋ yêc ahê dôŋ yêc. Magoc kwahic dec bêc dau
meŋ kêpiŋ su. Bocdinaŋ ayêc bêc dom, anem ali. 12 Ôbwêc pacndê su, ma kêpiŋ
bu laŋsê. Bocdinaŋ dahu mêtê ŋasec-ŋga hoŋ siŋ, ma dasap mêtê ŋawê-ŋga dôŋ,

gitôm dakôc wapa dandic siŋ-ŋga sa. 13 Taŋsêlêŋ ti dasa neŋ lêŋ ŋapep, nditôm
lau naŋ sêmbo ŋawê ŋalôm. Dakôm mêtê sac atac ŋagalac-ŋga me danôm gêŋ
êŋiŋ yac-ŋga dom. Dasa lêŋ mockaiŋ-ŋga ma dakôm mêtê mayaŋ-ŋga dom. Ma
dahu mêtê atac ŋandê-ŋga ma mêtê lêmuŋ-ŋga hoŋ siŋ. 14 Aŋsêlêŋ ti asa nem lêŋ
aŋkuc Pômdau Yisu Kilisi, gitôm mac asôc iŋ ti nem ŋakwê. Ma mac nem ŋalôm
akwa bu êŋgilí mac bu akôm sac, naŋ goc asôc ŋapu me akôm ŋandô sa dom.

Yom pi lau naŋ sêkêŋ whiŋ ŋaŋga dom

14 1 Lau naŋ si sêkêŋ whiŋ ŋaŋga dom, naŋ akôc ŋac sa, ma alic ŋac
sac pi yom ma pi lêŋ naŋ Pômdau tôc tiawê têŋ yac dom, naŋ
dom. 2 Lau ŋatô sêkêŋ whiŋ ŋaŋga dec seŋ gêŋ hoŋ. Magoc lau ŋatô sêkêŋ
whiŋ ŋaŋga dom, dec sêkêŋ yao wata ma seŋ dom. 3 Am asa naŋ gêlic gêŋ
hoŋ ŋayham tu neŋ-ŋga, naŋ pu lau naŋ sêtec wata, naŋ dom. Ma am asa
naŋ gêŋ wata dom, naŋ pu lau naŋ seŋ wata, naŋ dom. Bu Anötö kôc lau
dau sa su. 4 Am asa dec gauc gêm bu êmatôc ŋamalac daŋ ndê ŋgac akiŋ?
Ŋgac akiŋ dau ndê ŋadau oc êŋsahê iŋ ndê lêŋ, ma sôm bu iŋ lhac, me iŋ
peŋ. Ma iŋ oc lhac, ŋahu bu Pômdau gitôm bu puc iŋ dôŋ.
5 Ma yom daŋ tiyham. Lau ŋatô sêtoc bêc daŋ sa bu bêc dabuŋ hôc gêlêc
bêc ŋatô su. Ma lau ŋatô sêlic bêc hoŋ tôm dau. Magoc ŋalêŋ solop bu lau hoŋ
sêkôc gauc pi lêŋ sênem akiŋ Anötö-ŋga, ma sêkôm tôm ŋac dau si ŋalôm kac
ŋac. 6 Lau naŋ sêtoc bêc ŋatô sa kêlêc, naŋ sêkôm tu sêtoc Pômdau sa-ŋga. Ma
lau naŋ seŋ wata, naŋ sem daŋge Anötö, dec seŋ gêŋ dau ma sêtoc Pômdau sa.
Ma ŋac naŋ seŋ wata dom, naŋ sêkêŋ yao gêŋ dau tu sêtoc Pômdau sa-ŋga. Ma
ŋac bocdinaŋ sem daŋge Anötö. 7 Bu yêc yac lau dakêŋ whiŋ Yisu-ŋga ŋalôm,
naŋ ŋamalac daŋ ti ŋadau dau tu iŋ ndê têm mbo tali-ŋga, me tu ndê têm mbac
ndu-ŋga dom. 8 Yac bu dambo taŋli me dambac ndu, naŋ dambo tu dapo P
ômdau ndê waê sa-ŋga. Yomandô. Yac bu dambo taŋli me dambac ndu, naŋ dati
Pômdau ndê lau.
9 Kilisi mbac ndu ma tisa mbo tali tiyham, tu bu ti lau batê si Pômdau,
ma lau tali si Pômdau bocdinaŋ. 10 Ma bocdinaŋ tu sake-ŋga mac alic
nem asidôwai sac, me apu ŋac tu yom ŋambwa-ŋambwa-ŋga? Yac taŋyalê
su bu yac hoŋ oc dalhac Anötö aŋgô-ŋga têŋ iŋ ndê bêc êmatôc lau-ŋga.
11 Tôm yom naŋ sêto yêc bocdec bu:

> Pômdau sôm, "Tôm aö gambo taŋli yomandô, dec aŋyalê pi ŋandô
> bu lau hoŋ oc sêpôŋ haduc têŋ aö, ma sêhoc si yom asê yêc Anötö
> angô-ŋga." *[Ais 45:23]*

12 Yom dau tôc asê tiawê bu yac tigeŋ-tigeŋ oc dalhac Anötö aŋgô-ŋga,
bu dawhê dauŋ neŋ lêŋ sa têŋ iŋ.

Mêtê atac whiŋ-ŋga oc kôm asidôwa daŋ peŋ dom

13 Tu dinaŋ-ŋga dec danem dôhôŋ dauŋ neŋ lêŋ whiŋ asidôwai si lêŋ
tu dapu ŋac-ŋga dom. Ma dayob bu dakôm gêŋ daŋ, naŋ oc tôm bu lhac

asidôwa daŋ ahuc e iŋ so Anötö ndê lêŋ, naŋ dom. 14 Aö gakêŋ whiŋ Pômdau
Yisu, dec whê aneŋ gauc sa, ma kayalê tidôŋ bu gêŋ hoŋ iŋ ŋayham yêc
Anötö aŋgô-ŋga. Magoc ŋamalac daŋ bu kêŋ whiŋ bu gêŋ daŋ iŋ ŋadômbwi
yêc Anötö aŋgô-ŋga ma kêŋ yao bu neŋ dom, goc gêŋ dau ŋadômbwi yêc
ŋamalac dau aŋgô-ŋga. 15 Magoc mac bu aneŋ gêŋ daŋ naŋ kôm nem
asidôwa daŋ ndê ŋalôm ŋawapac, dec mac atôc mêtê atac whiŋ-ŋga têŋ
iŋ dom. Ayob daôm bu mac nem lêŋ aneŋ gêŋ-ŋga kôm nem asidôwa naŋ
Kilisi mbac ndu tu iŋ-ŋga, naŋ ndê kêŋ whiŋ tisac dom. 16 Akôm gêŋ hoŋ ti
gauc, ma bocdinaŋ lau daŋ oc sêtôm dom bu sêpu gêŋ naŋ mac alic ŋayham.
17 Lêŋ naŋ dambo †Anötö ndê gôliŋ ŋapu, naŋ ŋahu hêganôŋ gêŋ daneŋ ti
danôm-ŋga dom. Magoc dambo Anötö ndê gôliŋ ŋapu ŋahu sip dasa lêŋ
gitêŋ, ma dambo ti yom malô ma ti atac ŋayham naŋ Ŋalau Dabuŋ puŋ dôŋ
sip yac neŋ ŋalôm têŋtêŋ. 18 Asa naŋ bu nem akiŋ Kilisi êŋkuc lêŋ dinaŋ,
naŋ Anötö oc lic iŋ ŋayham, ma lau nom-ŋga sêwhiŋ oc sêmpiŋ iŋ.
19 Bocdinaŋ dasap lêŋ yom malô-ŋga dôŋ, ma dakôm gêŋ hoŋ tu dapuc
asidôwai hoŋ dôŋ ma dalhac ŋaŋga. 20 Akôm Anötö ndê gweleŋ popoc
tu yom pi gêŋ daneŋ-ŋga-ŋga dom. Gêŋ hoŋ iŋ ŋayham tu daneŋ-ŋga,
magoc yac bu dakôm ŋamalac daŋ ndê kêŋ whiŋ tisac tu gêŋ naŋ taŋ-
ŋga, dec dakôm giso. 21 Mac bu aneŋ wata me anôm wain me akôm gêŋ
ŋatô naŋ kôm nem asidôwa daŋ ndê kêŋ whiŋ tisac, naŋ ŋayham bu mac
ahu gêŋ dau siŋ yêc-ŋga.
22 Yom bocke naŋ am kêŋ whiŋ pi gêŋ hoŋ dinaŋ, naŋ kôc dôŋ yêc
amlu Anötö ŋalhu. Asa naŋ kôc gauc ŋapep pi gêŋ hoŋ dinaŋ e kôm giso
dom, naŋ oc tap Anötö ndê mwasiŋ sa. 23 Magoc ŋamalac naŋ gêŋ gêŋ
ma ŋalôm lu-lu pi gêŋ dau, naŋ kêkuc lêŋ kêŋ whiŋ-ŋga dom, ma oc tap
Anötö ndê matôc sa. Lêŋ bocke naŋ am kêŋ whiŋ bu lêŋ solop yêc Anötö
aŋgô-ŋga, naŋ kôm. Gêŋ bocke naŋ am kôm ti atac lu-lu, naŋ sac.

Dakôm gêŋ hoŋ tu danem asidôwai sa-ŋga

15 1 Yac lau naŋ dakêŋ whiŋ ŋaŋga, naŋ dahôc ŋawapac dawhiŋ lau
naŋ sêkêŋ whiŋ babalê, tu bu danem ŋac sa-ŋga dandic ŋawaê.
Dakôm gêŋ tu dapo dauŋ sa-ŋga dom. 2 Yac lau tigeŋ-tigeŋ dakôm mêtê
ŋayham têŋ lau meŋpaŋ yac-ŋga tu danem ŋac sa-ŋga, ma tu dapuc ŋac
dôŋ-ŋga. 3 Gauc nem Kilisi. Iŋ kôm gêŋ daŋ tu dau ndê atac whiŋ-ŋga
dom, magoc kôm gêŋ hoŋ kêkuc Anötö ndê atac whiŋ. Ma tu dinaŋ-ŋga
dec sêpu iŋ, tôm yom naŋ sêto yêc bocdec bu:

Lau naŋ sêpu am, naŋ sêpu aö bocdinaŋ. *[BW 69:9]*

4 Anötö ndê yom hoŋ naŋ sêto yêc muŋ su, naŋ Anötö kêŋ bu êndôhôŋ
yac. Ma yom dau oc puc yac dôŋ bu dalhac ŋaŋga, ma êŋgilí yac bu dahu
ŋandô ŋayham naŋ dakêŋ bataŋ dambo, naŋ siŋ dom.
5 Anötö naŋ puc mac dôŋ ma kêgilí mac bu alhac ŋaŋga, naŋ piŋ mac
hoŋ dôŋ tu aŋkuc Yisu Kilisi-ŋga. 6 Ma ŋalêŋ dinaŋ iŋ oc kêŋ mac ambo ti

nem ŋalôm tigeŋ, ma awham pitigeŋ ma ahoc yac neŋ Pômdau Yisu Kilisi
ndê Damba Anötö ndê waê asê.

Ŋawaê ŋayham gic lau Israel-ŋga ma lau apa hoŋ ŋawaê

7 Bocdinaŋ akôc lau sêkêŋ whiŋ Yisu-ŋga hoŋ sa, tôm Kilisi dau kôc
mac sa. Ŋalêŋ dinaŋ mac oc apo Anötö ndê waê sa. 8 Aö wasôm têŋ mac
bu Kilisi meŋ gitôm lau Israel-ŋga si ŋgac akiŋ, bu kôm yom naŋ Anötö
gic bata têŋ abaŋi Israel-ŋga, naŋ ŋandô sa. 9 Ma lau naŋ lau Israel dom,
naŋ oc sêmpiŋ Anötö tu iŋ ndê mêtê tawalô lau-ŋga. Gitôm yom naŋ sêto
yêc bocdec bu:

Tu dinaŋ-ŋga aö wampiŋ am têŋ ndoc aö wambo wawhiŋ lau gameŋ
apa-ŋga. Wanem wê tu watoc am nem ŋaê sa-ŋga. *[BW 18:49]*

10 Ma yom daŋ tiyham yêc bocdec bu:

Mac lau gameŋ apa-ŋga, atac ŋayham awhiŋ Anötö ndê lau Israel-
ŋga. *[Diut 32:43]*

11 Ma daŋ tiyham:

Mac lau gameŋ apa-ŋga hoŋ ampiŋ Pômdau. Ma mac lau hoŋ anem
wê atoc iŋ sa-ŋga. *[BW 117:1]*

12 Ma Aisaya to yom bocdec bu:

Ŋasili daŋ oc puc pi meŋ yêc Jessi ndê ŋawakac. Ma iŋ oc tisa bu
nem gôliŋ lau nom-ŋga hoŋ. Ma lau naŋ lau Israel dom, naŋ oc
sêkêŋ bata bu iŋ nem ŋac si. *[Ais 11:10]*

13 Aö wateŋ Anötö, naŋ ti gêŋ ŋayham hoŋ naŋ yac dakêŋ bataŋ, naŋ
ŋahu, bu kêŋ atac ŋayham ti yom malô nem mac ahuc tu mac nem akêŋ
whiŋ Yisu Kilisi-ŋga. Ma bocdinaŋ Ŋalau Dabuŋ ndê ŋaclai oc puc mac
dôŋ bu alhac ti atac pa su, ma ahôŋ gêŋ ŋandô ŋayham naŋ mac akêŋ
batam ambo.

Pol ndê gweleŋ ŋawaê ŋayham-ŋga

14 O aneŋ asidôwai. Yêc aneŋ ŋalôm aö gakêŋ whiŋ ŋaŋga bu mac
akôm mêtê ŋayham eŋ, ma mac aŋyalê yom ŋandô tidôŋ, e mac atôm bu
andôhôŋ têŋ daôm. 15 Tu Anötö ndê mwasiŋ naŋ kêŋ têŋ aö-ŋga, dec gato
yom pi gêŋ ŋatô ti ŋaŋga têŋ mac, tu bu wawhê mac nem gauc sa, ma
gauc nem yom dau tiyham. 16 Aêc. Anötö kêmwasiŋ aö, dec kêyaliŋ aö sa
bu wanem akiŋ Yisu Kilisi tôm dabuŋsiga, bu wahoc Anötö ndê ŋawaê
ŋayham asê têŋ lau gameŋ apa-ŋga. Ma tu aneŋ gweleŋ dindec-ŋga dec
lau gameŋ apa-ŋga naŋ sêkêŋ whiŋ Yisu, naŋ oc sêti lau dabuŋ ŋa Ŋalau
Dabuŋ ndê ŋaclai, ma ŋac oc sêtôm da naŋ Anötö gêlic ŋayham.

17 Bocdinaŋ dec aneŋ ŋahu gapo dauŋ sa tu gweleŋ naŋ gakôm tu Anötö-
ŋga, naŋ Yisu Kilisi dau. 18 Aö gatec bu wasôm yom pi gêŋ naŋ aö dauŋ gakôm,
tigeŋ wasôm yom pi gêŋ hoŋ naŋ Kilisi dau kôm. Aö gahoc ŋawaê ŋayham asê
têŋ lau gameŋ apa-ŋga, ma sêlic gêŋ daêsam naŋ aö gakôm. Magoc Kilisi dau

gêm ŋac si ŋalôm kwi e ŋac daŋga wambu Anötö. 19 Iŋ ndê Ŋalau Dabuŋ kêŋ
ŋaclai têŋ aö bu wakôm gêŋ dalô ti gêŋ atu-tu daêsam. Bocdinaŋ aö gahoc
ŋawaê ŋayham pi Kilisi asê timala eŋ, yêc malac Jerusalem ma yêc gameŋ hoŋ
e meŋ têŋ gameŋ Ilirikum-ŋga. 20 Aö gatec bu wakwê andu pi lhac alhö naŋ
ŋamalac daŋ kêsuhuŋ muŋ su. Bocdinaŋ têŋ ŋamata-ŋga e meŋ, aö atac whiŋ
bu wasôm ŋawaê ŋayham asê têŋ lau naŋ daŋgasuŋ sambuc Kilisi ndê ŋaê-ŋga.
21 Tôm yom daŋ naŋ sêto muŋ su pi Kilisi bocdec bu:

> Lau naŋ sêŋgô iŋ ŋawaê daŋ dom, naŋ oc sêlic iŋ. Ma ŋac naŋ sêŋgô
> yom pi iŋ su dom, naŋ oc sêŋyalê iŋ. *[Ais 52:15]*

Pol gauc gêm bu ndic lau malac Rom-ŋga kêsi

22 Tu gweleŋ dinaŋ hê aö dôŋ ŋapaŋ-ŋga, dec gitôm dom bu watêŋ mac
waloc. 23 Yala daêsam gi su, aö ŋalôm kac aö bu walic mac. Ma kwahic dec
aneŋ gweleŋ pacndê yêc gameŋ dindec. 24 Bocdinaŋ aö gauc gêm bu watêŋ
gameŋ Spein-ŋga wandi, ma têŋ ndoc waŋsêlêŋ wandi, naŋ dec gauc gêm bu
walic mac têŋ ndoc dinaŋ. Aö tac whiŋ ŋandô bu wambo wawhiŋ mac tôm bêc
ŋatô, ma gakêŋ bataŋ bu tiŋambu mac oc anem aö sa bu watêŋ Spein wandi.
25 Magoc gêŋ ŋamata-ŋga aö kwahic dec bu wapi Jerusalem wandi, bu wanem
lau sêkêŋ whiŋ-ŋga sa yêc dindê. 26 Bu lau gameŋ Masedonia ti Akaya-ŋga
sêlic ŋayham bu sêndic awa sa bu sênem lau sêkêŋ whiŋ-ŋga naŋ sêpônda dau
yêc malac Jerusalem, naŋ sa. 27 Ŋac sêlic ŋayham bu sêkôm bocdinaŋ, ma lêŋ
dau iŋ solop. Ŋahu bu lau gameŋ apa-ŋga si tôp yêc lau Israel-ŋga. Ŋac sêtap
mwasiŋ nem ŋac si gatu sa-ŋga sa tu Kilisi-ŋga, naŋ meŋ akêŋ lau Israel-ŋga si
toŋ. Bocdinaŋ solop bu ŋac sêkêŋ si awa nom-ŋga ŋatô, bu sênem lau Israel-ŋga
naŋ sêpônda dau, naŋ sa, ma sêô si tôp.
28 Têŋ ndoc gweleŋ dindec pacndê su, ma wakêŋ awa dindec sip lau
Jerusalem-ŋga amba su, naŋ goc watêŋ Spein wandi. Ma têŋ têm dinaŋ
wameŋ walic mac. 29 Ma aö gakêŋ whiŋ bu têŋ ndoc waloc wambo
wawhiŋ mac, naŋ Kilisi oc êmwasiŋ yac hoŋ êŋlêc.
30 Tu yac neŋ Pômdau Yisu Kilisi-ŋga, ma tu mêtê atac whiŋ-ŋga naŋ
Ŋalau kêŋ têŋ yac, dec wateŋ mac bu alhac awhiŋ aö, ma dahôc ŋawapac
ŋawaê ŋayham-ŋga dawhiŋ dauŋ. Ma ateŋ mbec têŋ Anötö tu aö-ŋga.
31 Ateŋ mbec bu Anötö êŋgaho aö su yêc lau gameŋ Judia-ŋga naŋ sêkêŋ
whiŋ Yisu dom, naŋ amba. Ma ateŋ mbec bu gweleŋ naŋ gakôm bu
wanem lau sêkêŋ whiŋ-ŋga sa yêc malac Jerusalem, naŋ oc sêkôc sa ti
atac ŋayham. 32 Ma Anötö bu lic ŋayham, dec tiŋambu watêŋ mac waloc
ti atac ŋayham, ma waŋwhaŋ dauŋ wawhiŋ mac e licwalô sa tiyham.
33 Anötö Yom Malô Ŋadau whiŋ mac sambob. Yomandô.

Pol kêŋ acsalô têŋ iŋ ndê silip naŋ sêmbo malac Rom

16 1 Yac neŋ lhuŋwê kêŋ whiŋ Yisu-ŋga daŋ gêm akiŋ gôlôwac dabuŋ
yêc malac Kenkria, naŋ ndê ŋaê Pibi. Aö bu wawhê iŋ sa têŋ mac bu

iŋ awhê ŋayham. 2 Iŋ gêm lau daêsam sa, ma gêm aö sa whiŋ, ma bocdinaŋ
dec wandac mac bu akôc iŋ sa tu Pômdau ndê ŋaê-ŋga, aŋkuc Anötö ndê lau
dabuŋ si lêŋ solop. Ma anem iŋ sa tu gêŋ bocke naŋ pônda dau-ŋga.
3 Akêŋ aneŋ acsalô ŋayham têŋ Prisila lu Akwila, awhê lu ŋgac naŋ
sêkôm gweleŋ sem akiŋ Yisu Kilisi-ŋga sêmbo malac Rom, tôm aö gakôm
gambo gameŋ dindec. 4 Muŋ-ŋga iŋlu sêkêŋ dau sambuc tu sênem aö sa-
ŋga, ma sêhêgo dau bu sêmbac ndu tu aö-ŋga dom. Tu dinaŋ-ŋga aö bu
wanem daŋge iŋlu, ma gôlôwac dabuŋ hoŋ yêc lau apa si gameŋ, naŋ sem
daŋge iŋlu sêwhiŋ. 5 Ma wandac mac bu akêŋ acsalô têŋ lau sêkêŋ whiŋ-
ŋga hoŋ naŋ sêkac dau sa bu sêlic om yêc iŋlu si andu, naŋ sêwhiŋ. Ma
akêŋ aneŋ acsalô têŋ Epenetus, aneŋ ŋamalac atac whiŋ-ŋga, naŋ ti ŋgac
ŋamata-ŋga bu kêŋ whiŋ Yisu yêc gameŋ Esia-ŋga. 6 Asôm aneŋ acsalô
têŋ Maria naŋ kôm gweleŋ atu tu nem mac sa-ŋga. 7 Ma akêŋ acsalô têŋ
Andronikus lu Junias, naŋ yac asa akêŋ abaŋ tigeŋ, ma muŋ-ŋga andöc
gapoc-walô awhiŋ dauŋ. Iŋlu awhê lu ŋgac tiwaê yêc aposel si toŋ ŋalôm.
Ma iŋlu sêkêŋ whiŋ Kilisi sêmuŋ aö.
8 Asôm acsalô têŋ Ampliatus, ŋgac kêŋ whiŋ Pômdau-ŋga naŋ aö atac
whiŋ kêlêc. 9 Ma asôm acsalô têŋ Urbanus, naŋ alu am akiŋ Kilisi awhiŋ
dauŋ, ma têŋ Stakis aneŋ ŋgac tac whiŋ-ŋga daŋ. 10 Ma têŋ Apeles naŋ
hôc ŋawapac daêsam tu Kilisi-ŋga, magoc kalhac ŋaŋga ma hu ndê kêŋ
whiŋ siŋ dom. Ma akôm acsalô têŋ lau hoŋ naŋ sêmbo Aristobalus ndê
andu, 11 ma têŋ Herodion, aneŋ ŋatô daŋ. Ma têŋ lau naŋ sêmbo Nasisus
ndê andu, naŋ sêkêŋ whiŋ Pômdau. 12 Ma akôm acsalô têŋ Tripena lu
Triposa, awhê lu naŋ sem gweleŋ ŋaŋga tu Pômdau-ŋga. Ma têŋ Pesis,
awhê naŋ aö atac whiŋ kêlêc, naŋ kôm gweleŋ ŋaŋga tu Pômdau-ŋga
whiŋ. 13 Akôm acsalô têŋ Rupas naŋ Pômdau kêyaliŋ iŋ sa, ma têŋ
iŋ dinda naŋ yob aö gitôm aneŋ dinaŋ solop. 14 Ma asôm acsalô têŋ
Asiŋkretus, Plegon, Hemes, Patrobas, Hemas ma asidôwai naŋ sêmbo
sêwhiŋ ŋac. 15 Ma têŋ Pilologus, Julia, Nereus lu lhuwê, ma Olimpas ti
lau sêkêŋ whiŋ-ŋga hoŋ naŋ sêmbo sêwhiŋ ŋac. 16 Akam daôm[d] aŋkuc
Anötö ndê lau dabuŋ si lêŋ. Kilisi ndê gôlôwac dabuŋ toŋ tigeŋ-tigeŋ yêc
gameŋ dindec, naŋ sêkêŋ si acsalô ŋayham têŋ mac sêwhiŋ.

Pol puc lau Rom-ŋga dôŋ bu sêlhac ŋaŋga

17 O asidôwai, aö wateŋ mac bu ayob daôm têŋ lau naŋ si mêtê kôm
lau sêwhê dau kôc-kôc, ma sêsôm yom naŋ so yom ŋandô naŋ mac akôc

---

[d] **16:16** Yêc iŋ ndê bapia, Pol to yom ma sôm têŋ lau Rom-ŋga bu sêŋgutô dau ŋa lêŋ dabuŋ. Mêtê dau bu tôc asê bu ŋac hoŋ sêmbo ti ŋalôm tigeŋ ma atac whiŋ dau. Alic yom kaiŋ tigeŋ yêc bapia ŋatô - 1 Kor 16:20, 2 Kor 13:12, 1 Tes 5:26 ma 1 Pit 5:14. Mêtê dau kêkuc lau Israel-ŋga si gêbôm, magoc lau Papua Niugini-ŋga si mêtê naŋ êlêmê sêkôm, naŋ sêkam dau.

sa su, bu ŋac si yom dau kôm lau si sêkêŋ whiŋ tisac. Andic ahê lau kaiŋ
dinaŋ. 18 Bu ŋac sem akiŋ yac neŋ Pômdau Kilisi dom, magoc sêkôm tu
dau-ŋga. Ŋac sêmbac-sêmbac yom lau, ma sêsôm yom ŋayham-ŋayham
bu sêŋsau lau gauc babalê, naŋ sêtôm dom bu sêŋyalê yom ŋahu.
19 Lau hoŋ sêŋgô ŋawaê bu mac daŋam wambu Kilisi ndê yom, ma
bocdinaŋ aö atac ŋayham atu tu mac-ŋga. Magoc aö wanem la mac, bu
ati lau ti gauc tu lêŋ ŋayham-ŋga, ma andic ahê mêtê sac hoŋ. 20 Anötö
Yom Malô Ŋadau ŋasawa sauŋ oc ku Sadaŋ dulu, ma kêŋ iŋ sôc mac
gahim ŋapu. Yac neŋ Pômdau Yisu ndê mwasiŋ têŋ mac.

Lau ŋatô sêkêŋ si acsalô têŋ lau Rom-ŋga

21 Timoti, naŋ kôm gweleŋ whiŋ aö, naŋ kêŋ ndê acsalô ŋayham têŋ
mac. Ma Lusias, Jason ma Sosipata, lau naŋ yac asa yêc abuŋ tigeŋ, naŋ
sêwhiŋ. 22 (Ma aö Tetius, naŋ gato Pol ndê yom sip bapia dindec, naŋ
wasôm acsalô têŋ mac tu Pômdau-ŋga.) 23 Ma Gaius, naŋ kôc aö Pol ti lau
sêkêŋ whiŋ-ŋga malac dindec-ŋga sa, ma kêŋ ndê andu ti yac mba gameŋ
akac sa ambo-ŋga, naŋ kôm ndê acsalô têŋ mac whiŋ. Ma Erastas, ŋgac
naŋ yob malac dindec si ganom mone-ŋga, lu yac mba asidôwa Kwatus,
sêkôm si acsalô têŋ mac bocdinaŋ. [24 Yac neŋ Pômdau Yisu Kilisi ndê
mwasiŋ têŋ mac hoŋ. Yomandô.]

Pol teŋ mbec êmpiŋ Anötö-ŋga

25 Tampiŋ Anötö dandic ŋawaê. Bu ŋawaê ŋayham naŋ aö gahoc asê,
ma mêtê naŋ sem pi Yisu Kilisi, naŋ Anötö gitôm bu puŋ dôŋ yêc mac
nem ŋalôm e kôm mac akêŋ whiŋ ma alhac ŋaŋga. Anötö ndê lêŋ nem
lau si-ŋga yêc siŋ dau ŋasawa baliŋ su. 26 Propet akwa sêto yom pi lêŋ
dau muŋ su, ma kwahic dec Anötö naŋ mbo titêm-titêm, naŋ gic atu
lau bu sêhoc yom dau asê tiawê, e lau nom-ŋga sambob sêkêŋ whiŋ, ma
daŋga wambu iŋ. 27 Dahoc Anötö tigeŋ, gauc ti gauc Ŋahu, naŋ ndê waê
sa tôm têm hoŋ, tu Yisu Kilisi-ŋga. Yomandô.

Pol ndê bapia ŋamata-ŋga têŋ lau Korin-ŋga

Yom whê bapia dindec sa-ŋga

Pol iŋ ŋgac ŋamata-ŋga bu hoc ŋawaê ŋayham asê têŋ lau yêc malac Korin, ma iŋ kôm gweleŋ mbo malac dau ŋasawa hic baliŋ ma kêdôhôŋ lau naŋ sic hu sêkêŋ whiŋ Yisu (Apo 19:1-17).

Tiŋambu Pol mbo whiŋ ŋac dom, ma ŋgô ŋawaê pi ŋawapac daêsam naŋ hôc asê lau sêkêŋ whiŋ-ŋga, ma ŋac sêto bapia têŋ iŋ ma sêndac iŋ bu whê yom ŋatô sa. Tu dinaŋ-ŋga dec iŋ to bapia dindec têŋ ŋac, têŋ têm iŋ dau mbo malac Epesas. Ŋawapac ŋatô naŋ iŋ to yom pi, naŋ lau sêsa lêŋ mockaiŋ-ŋga, sêwhê dandi kôc-kôc, seŋ Mwasiŋ Dabuŋ ŋa lêŋ so, sêkôc gauc so pi yom datisa akêŋ lau batê-ŋga, ma sêŋyalê yom pi Ŋalau Dabuŋ ndê mwasiŋ ŋapep dom. Ma ŋac sêtoc mwasiŋ sêsôm yom awha wakuc-ŋga sa hôc gêlêc mwasiŋ hoŋ.

Pol to yom dindec têŋ lau Korin-ŋga, tigeŋ yom daêsam hêganôŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋga hoŋ, ma gitôm bu puc yac dôŋ bu datimêtê dauŋ ŋapep ma dasap mêtê ŋayham dôŋ.

Pol ndê yom ŋamata-ŋga

1 1 Aö Pol, naŋ Anötö kêgalêm aö sa kêkuc iŋ ndê atac whiŋ dec gati Yisu Kilisi
ndê †aposel. Alu yac neŋ asidôwa Sostene ato bapia dindec 2 têŋ Anötö ndê
gôlôwac dabuŋ yêc malac Korin. Alu ato têŋ mac lau hoŋ naŋ ati lau dabuŋ, ŋahu
bu Anötö piŋ mac dôŋ am damiŋ Yisu Kilisi. Aêc, Anötö kêgalêm mac sa bu ati iŋ
ndê lau dabuŋ, awhiŋ lau akêŋ gameŋ hoŋ, naŋ sêtoc yac neŋ Pômdau Yisu Kilisi
ndê ŋaê sa. Yisu tigeŋ ti yac neŋ Pômdau, ma ŋac si Pômdau bocdinaŋ. 3 Mwasiŋ
ti yom malô têŋ mac, akêŋ Damaŋ Anötö lu Pômdau Yisu Kilisi.

Pol gêm daŋge Anötö tu iŋ ndê mwasiŋ-ŋga

4 Tôm bêc hoŋ aö gam daŋge aneŋ Anötö, tu mwasiŋ naŋ iŋ kêŋ têŋ
mac tu mac nem akêŋ whiŋ Yisu Kilisi-ŋga. 5 Yomandô. Tu mac ati Kilisi

The New Testament in Bukawa of Papua New Guinea; 1st ed. 2000, Lutheran Bible Translators Australia; web ed. 2013

ndê lau-ŋga, dec Anötö ndê mwasiŋ kêsalê mac ahuc, ma gêm mac sa bu
aŋyalê Anötö ndê yom ma asôm yom dau asê. 6 Ma ŋalêŋ dinaŋ Anötö
ndê mwasiŋ puŋ ŋawaê naŋ yac ahoc asê pi Kilisi, naŋ ŋahu sip ŋalôm gi,
naŋ dôŋ yêc mac nem ŋalôm. 7 Tu dinaŋ-ŋga têŋ têm dindec naŋ mac hoŋ
ambo ti tamkwê ŋandô bu alic bêc naŋ Anötö oc hoc yac neŋ Pômdau
Yisu Kilisi asê, naŋ mac apônda Ŋalau Dabuŋ ndê mwasiŋ daŋ dom. 8 Ma
Anötö oc puc mac dôŋ bu alhac ŋaŋga e bêc naŋ yac neŋ Pômdau Yisu
Kilisi mbu meŋ, dec mac oc alhac iŋ aŋgô-ŋga ti nem yom me giso mbasi.
9 Anötö naŋ kêgalêm mac sa bu piŋ mac dôŋ anem damiŋ iŋ ndê Atu Yisu
Kilisi, yac neŋ Pômdau, naŋ gic bata bu yob mac ŋalêŋ dinaŋ. Ma yom
hoŋ naŋ iŋ gic bata têŋ yac, naŋ oc kôm ŋandô sa.

Yham dom bu Kilisi ndê lau sêwhê dau kôc

10 O asidôwai. Yac neŋ Pômdau Yisu Kilisi kêkiŋ aö bu wanem gweleŋ
ŋawaê ŋayham-ŋga wanem iŋ aŋgô, ma tu dinaŋ-ŋga dec aö bu w anem
la mac bocdec bu. Ahu nem mêtê awhê daôm kôc-kôc-ŋga siŋ! Apiŋ daôm
dôŋ ma ambo ti ŋalôm tigeŋ bu mac nem yom ti gauc daŋ so dau dom. 11 O
asidôwai. Aö gasôm yom dinaŋ ŋahu bu Klowe ndê lau ŋatô sêkêŋ puc aö bu
mac nem lau ŋatô sêseŋ dandi e sêwhê dandi kôc-kôc. 12 Aö gaŋgô bu mac
nem lau ŋatô sêsôm bu sêŋkuc aö Pol, ma ŋatô sêsôm bu sêŋkuc Apolos, ma
ŋatô sêŋkuc Pita, ma ŋatô sêsôm bu sêŋkuc Kilisi. 13 Oyaê! Mac gauc gêm
sake? Kilisi whê dau kôc, a? Lau sic aö Pol lec ndu pi a gicso dau bu nem mac
sa, a? Mac aliŋ busaŋgu tu aö neŋ ŋaê-ŋga, a? 14 Aö gam daŋge Anötö bu aö
kaku mac nem lau daêsam dom. Aö kaku Krispas lu Gaius. 15 Tu dinaŋ-ŋga
dec oc tôm dom bu ŋamalac daŋ sôm bu mac aliŋ busaŋgu tu aneŋ ŋaê-ŋga.
16 Yomandô aö kaku lau naŋ sêmbo Stepanas ndê andu sêwhiŋ, magoc ŋac
lau dinaŋ eŋ. Aö bu waŋku mac nem lau ŋatô whiŋ, dec kalhiŋ siŋ su. 17 Kilisi
kêkiŋ aö bu waŋku lau dom, magoc iŋ kêkiŋ aö bu wanem mêtê. Ma ŋawaê
naŋ gahoc asê pi Kilisi ndê mbac ndu pi a gicso dau, naŋ yom ti ŋaclai atu.
Bocdinaŋ aö taŋkwê gauc atu-tu nom-ŋga bu nem aö sa tu wanem mêtê-ŋga
dom. Mba! Aö gatec bu wakôm a gicso dau ndê ŋaclai ti gêŋ ŋambwa.

Kilisi tôc Anötö ndê ŋaclai ti gauc atu asê

18 Aö gasôm yom dinaŋ, ŋahu bu ŋawaê pi Yisu ndê mbac ndu pi a
gicso dau, tôc Anötö ndê ŋaclai asê têŋ yac lau naŋ iŋ bu nem yac si.
Magoc lau naŋ sic waê bu sêniŋga, naŋ sêŋgô yom pi a gicso dau gitôm
yom gauc mbasi-ŋga. 19 Bu sêto Anötö ndê yom daŋ yêc bocdec bu:

> Lau ti gauc atu-tu nom-ŋga, ma ŋac naŋ gauc gêm bu sêŋyalê
> gêŋ hoŋ ŋahu, naŋ waseŋ ŋac si gauc su, ma watôc asê bu gêŋ
> ŋambwa. *[Ais 29:14]*

20 Bocdinaŋ, mac lau tigauc ma gwalam akwa ma mac lau nom-ŋga naŋ
aŋsahê bu akip gêŋ hoŋ ŋahu sa, mac nem gauc dau ŋandô nde? Anötö

tôc asê bu ŋamalac si gauc atu-tu nom-ŋga, iŋ gitôm gêŋ gauc mbasi-ŋga.
21 Ma iŋ tôc iŋ ndê gauc atu asê bocdec bu. Iŋ kôm bu lau nom-ŋga sêtôm
dom bu sêŋyalê iŋ ŋa ŋac dau si gauc. Ma iŋ ndê ŋawaê ŋayham naŋ yac
ahoc asê, naŋ lau nom-ŋga sêlic bu yom gauc mbasi-ŋga. Tigeŋ Anötö dau
gêlic ŋayham bu nem lau naŋ sêkêŋ whiŋ ŋawaê dau, naŋ si. 22 Lau Israel-
ŋga takwê bu sêlic gêŋ dalô. Ŋac bu sêlic, dec oc sêkêŋ whiŋ. Ma lau Grik
sêŋsalê yom ti gauc atu, bu sêŋgô dec oc sêkêŋ whiŋ. 23 Magoc yac mba
mêtê hêganôŋ Kilisi ti iŋ ndê mbac ndu pi a gicso dau. Yom dau kêkuc gêŋ
naŋ lau Israel-ŋga takwê, naŋ dom, ma bocdinaŋ dec sêkêŋ whiŋ dom.
Ma lau Grik sêlic gitôm yom gauc mbasi-ŋga. 24 Magoc lau Israel ti lau
Grik bocke naŋ Anötö kêgalêm ŋac sa sêti iŋ ndê, naŋ sêkôc yac mba yom
pi Kilisi sa, ma sêŋyalê bu iŋ Anötö ndê ŋaclai ti gauc ŋahu. 25 Bu gauc
naŋ Anötö kêkuc, dec kêmasaŋ lêŋ bu Yisu sip nom meŋ ma mbac ndu pi
a gicso dau, naŋ lau sêlic bu lêŋ gauc mbasi-ŋga. Magoc Anötö ndê gauc
dau hôc gêlêc ŋamalac si gauc atu-tu hoŋ. Ma Anötö ndê lêŋ dinaŋ, lau
sêlic bu lêŋ ŋaclai mba-ŋga, magoc hôc gêlêc ŋamalac hoŋ si ŋaclai su.
26 O asidôwai, akôc gauc pi daôm. Têŋ ndoc mac aŋgô ŋawaê ŋayham
tiwakuc ma atap Anötö ndê galem sa, naŋ mac ambo atôm lau tigauc me
lau ti ŋaclai atu, me lau tiwaê? Mba! 27 Anötö tac whiŋ bu êŋyaliŋ lau
naŋ lau nom-ŋga sêlic bu lau gauc mbasi-ŋga, ma lau ŋaclai mba-ŋga,
naŋ sa, tu bu kôm lau tigauc ma lau tiŋaclai maya sa têŋ bêc ŋambu-ŋga.
28 Lau naŋ lau nom-ŋga sêpu ma sêlic bu lau waêmba ma lau ŋambwa,
naŋ Anötö kêyaliŋ ŋac sa, tu bu êŋgwiniŋ lau naŋ sêtoc dau sa-ŋga. 29 Tu
dinaŋ-ŋga dec gitôm dom bu lau daŋ sêŋgiyaŋ dau sa yêc Anötö aŋgô-
ŋga. 30 Bu Anötö dau piŋ yac dôŋ tam damiŋ Yisu Kilisi, naŋ ti yac neŋ
gauc ŋahu. Ma Kilisi dau ti yac neŋ ŋahu dati lau gitêŋ ti lau dabuŋ-ŋga,
ma iŋ ti ŋahu Anötö gêm yac si-ŋga. 31 Bocdinaŋ, aŋkuc yom naŋ sêto
yêc, naŋ sôm bocdec bu:

Asa naŋ bu po dau sa, naŋ po dau sa tu Pômdau-ŋga eŋ. *[Jer 9:24]*

Pol gêm mêtê ŋa iŋ dau ndê gauc ti licwalô dom

2 1 O asidôwai, gauc nem têm ŋamata-ŋga naŋ aö gahôc asê mac. Têŋ
ndoc dinaŋ aö gahêgo dauŋ pi yom ŋayham-ŋayham me yom ti gauc
atu-tu tu bu wawhê Anötö ndê yom sa têŋ mac-ŋga dom. Mba! 2 Aö gahu
yom pi gêŋ daêsam siŋ, ŋahu bu aö gauc gêm tidôŋ bu wasôm yom pi
Yisu Kilisi tawasê, ma pi iŋ ndê mbac ndu pi a gicso dau. 3 Têŋ têm aö
gahôc asê mac, naŋ aö gameŋ tôm ŋgac ti licwalô dom. Aö gatöc dauŋ
ma katitec ŋandô tu gweleŋ naŋ Anötö kêŋ sip aö amaŋ-ŋga. 4 Ma aö gam
mêtê ti gasôm yom têŋ mac kakuc gauc atu-tu nom-ŋga tu wambac yom
mac-ŋga dom. Aö gasôm aneŋ yom ma Anötö ndê Ŋalau tôc iŋ ndê ŋaclai
asê bu puc aneŋ yom dôŋ. 5 Ŋalêŋ dinaŋ mac nem akêŋ whiŋ ŋahu sip
aneŋ gauc me ŋamalac si gauc dom, magoc sip Anötö ndê ŋaclai.

Ŋalau tôc Anötö ndê gauc atu asê

6 Bocdinaŋ, têŋ ndoc yac bu anem mêtê, naŋ taŋkwê gauc atu-tu nom-
ŋga tu puc yac mba yom dôŋ-ŋga dom. Mba. Magoc yac bu ambo awhiŋ
lau naŋ sêkêŋ whiŋ ŋaŋga, naŋ dec oc tôm bu yac asôm yom ti gauc atu-
tu têŋ ŋac. Magoc yom dau kêkuc lau nom-ŋga si gauc, me gôliŋwaga têm
dindec-ŋga naŋ oc sêniŋga, naŋ si gauc dom. 7 Mba. Yom naŋ yac ahoc
asê, naŋ kêkuc Anötö ndê gauc, ma hêganôŋ lêŋ naŋ iŋ kêmasaŋ muŋ-
ŋga andô lê, tu bu nem yac lau naŋ dakêŋ whiŋ Yisu, naŋ si, ma datap iŋ
ndê ŋawasi sa. Lêŋ dau kêkuc iŋ ndê gauc atu, naŋ ŋahu sip ŋalôm gi, ma
yêc siŋ dau têŋ lau nom-ŋga. 8 Gôliŋwaga têm dindec-ŋga daŋ sêŋyalê lêŋ
dau ŋahu dom. Ŋac bu sêŋyalê, dec oc tôm dom bu sêkic yom bu sêndic
Pômdau Ŋawasi Ŋadau ndu pi a gicso dau. 9 Magoc ŋac sêŋyalê dom. Tôm
Anötö ndê yom naŋ sêto yêc muŋ su, naŋ whê sa bocdec bu:

> Gêŋ ŋayham naŋ Anötö kêmasaŋ gwanaŋ tu lau naŋ atac whiŋ iŋ-
> ŋga, naŋ lau daŋ sêlic dom, daŋ sêŋgô ŋawaê dom, ma lau daŋ
> sêŋyalê dom. *[Ais 64:4]*

10 Tigeŋ Anötö ndê Ŋalau tôc gêŋ dau asê têŋ yac. Bu Ŋalau dau kip
gêŋ hoŋ ŋahu sa, ma kêyalê gêŋ hoŋ. Ma iŋ kêyalê Anötö ndê gauc
atu-tu, naŋ ŋahu sip ŋalôm gi, naŋ whiŋ. 11 Aŋgô! Asa gitôm bu êŋyalê
yom naŋ ŋamalac daŋ gauc gêm yêc ndê ŋalôm? Lau daŋ sêŋyalê dom,
magoc ŋamalac dau ndê ŋalau kêyalê iŋ ndê gauc. Ma bocdinaŋ lau daŋ
sêŋyalê Anötö dau ndê gauc dom, magoc Anötö ndê Ŋalau tawasê kêyalê.
12 Anötö tac whiŋ bu yac taŋyalê mwasiŋ naŋ iŋ kêŋ têŋ yac ŋambwa. Tu
dinaŋ-ŋga dec ŋalau naŋ iŋ kêŋ têŋ yac, naŋ ŋalau nom-ŋga daŋ dom,
magoc iŋ dau ndê Ŋalau. 13 Ma yac ahoc yom asê pi Anötö ndê mwasiŋ
dau. Magoc yac asôm yom aŋkuc gauc atu-tu naŋ lau nom-ŋga sêtoc sa,
naŋ dom. Yac asôm asê tôm Ŋalau Dabuŋ kêdôhôŋ yac. Yom ŋandô pi
gweleŋ naŋ Anötö kôm tu yac neŋ gatuŋ-ŋga, naŋ yac asôm asê têŋ lau
naŋ Ŋalau Dabuŋ mbo ŋac si ŋalôm, aŋkuc yom ti gauc naŋ Ŋalau dau
kêŋ têŋ yac. 14 Magoc lau naŋ Anötö ndê Ŋalau mbo ŋac si ŋalôm dom,
naŋ oc sêtôm dom bu sêkôc yom naŋ Ŋalau dau kêdôhôŋ yac, naŋ sa.
Ŋahu bu ŋac sêlic gêŋ dau gitôm gêŋ gauc mbasi-ŋga, ma tôm dom bu
sêŋyalê. Ŋalêŋ tigeŋ naŋ tôm bu sêŋyalê, naŋ Ŋalau Dabuŋ whê ŋac si
gauc sa. 15 Bocdinaŋ yac lau naŋ dakôc Ŋalau Dabuŋ sa su, naŋ datôm bu
taŋsahê ti taŋyalê gêŋ hoŋ ŋahu. Magoc lau naŋ sêkôc Ŋalau sa su dom,
naŋ sêtôm dom bu sêŋyalê yac neŋ ŋahu. 16 Gauc nem Anötö ndê yom
daŋ, naŋ sêto yêc bocdec bu:

> Asa kêyalê Pômdau ndê gauc, ma asa gitôm bu êndôhôŋ iŋ?
> *[Ais 40:13]*

Lau nom-ŋga daŋ sêŋyalê dom, magoc yac taŋyalê, ŋahu bu Ŋalau
Dabuŋ tôc Kilisi ndê gauc asê têŋ yac.

Lau Korin-ŋga sêkêŋ whiŋ gwalec

3 1 O asidôwai hac. Têŋ ndoc aö gambo gawhiŋ mac, naŋ aö gasôm
yom têŋ mac tôm gasôm têŋ lau nom-ŋga naŋ Ŋalau Dabuŋ gêm
gôliŋ ŋac dom. Ŋahu bu mac atôm balêkoc dedec tu nem lêŋ akêŋ whiŋ
Kilisi-ŋga. 2 Yom naŋ aö gasôm têŋ mac, naŋ tôm aö gakêŋ mac anôm
su ŋambwa. Bu mac atôm balêkoc dedec naŋ sêtôm dom bu sêneŋ gêŋ
ŋaŋga. Ma kwahic d ec aö galic bu mac ambo bocdinaŋ ŋapaŋ. 3 Ŋahu
bu tôm bêc hoŋ mac am lêmuŋ ti aseŋ daôm ŋapaŋ. Mac asap lêŋ nom-
ŋga dôŋ ŋapaŋ, dec tôc asê bu mac aŋkuc lêŋ ŋalôm akwa-ŋga, ma Ŋalau
Dabuŋ gêm gôliŋ mac nem lêŋ dom. 4 Bu mac awhê daôm kôc-kôc, ma
mac nem lau ŋatô sêsôm bu sêŋkuc aö Pol, ma ŋatô sêsôm bu sêŋkuc
Apolos. Mac nem gauc dinaŋ iŋ gauc nom-ŋga ŋambwa.

Aposel sem gweleŋ sêtôm lau akiŋ ŋambwa

5 Aö bu wandac mac bu Apolos i ŋ asa? Ma aö Pol dec aö asa? Aŋgô su
naŋ. Yac lau akiŋ ŋambwa, naŋ ahoc Pômdau ŋawaê asê, ma tu ŋawaê
dinaŋ-ŋga dec mac akêŋ whiŋ iŋ. Yac akôm mba gweleŋ têŋtêŋ tôm iŋ
kêŋ têŋ yac. 6 Aö d auŋ gatôm ŋgac naŋ sô gêŋ ŋawhê sip nom. Ma Apolos
iŋ gitôm ŋgac naŋ kêsôwê bu sip gêŋ ŋawhê naŋ aö gasô. Magoc Anötö
dau kôm gêŋ dau po pi meŋ. 7 Bocdinaŋ atoc ŋgac naŋ sô gêŋ, me ŋgac
naŋ kêsôwê bu, naŋ sa dom, bu alu ŋgac akiŋ ŋambwa. Atoc Anötö sa, bu
iŋ kôm gêŋ po tiatu. 8 Ŋamalac naŋ sô gêŋ ŋawhê, ma ŋamalac kêsôwê
bu sip-ŋga, iŋlu lu-lu si gweleŋ ŋahu tigeŋ. Ma Anötö oc kêŋ ŋaôli têŋ
iŋlu, êŋkuc gweleŋ naŋ iŋlu sêkôm. 9 Gweleŋ ŋawaê ŋayham-ŋga naŋ yac
akôm ambo mac ŋalôm, naŋ gitôm yac akôm gweleŋ yêc yac mba ôm
têŋtêŋ dom. Mba. Bu mac hoŋ atôm Anötö ndê ôm tigeŋ, ma yac atôm iŋ
ndê lau akiŋ naŋ akôm gweleŋ yêc ôm dau.

Gôlôwac dabuŋ sêtôm Anötö ndê andu

Ma mac atôm Anötö ndê andu naŋ iŋ bu kwê sa. 10 Tôm Anötö ndê
mwasiŋ puc aö dôŋ dec aö gam mêtê mac. Aö gakôm gweleŋ dinaŋ gitôm
gwalam akwa kwê andu-ŋga, naŋ kêsuhuŋ alhö sip nom gi. Ma lau ŋatô
naŋ sem gweleŋ mêtê-ŋga sêŋkuc aö, naŋ sêtôm lau naŋ sic daŋ ti lêlôm
ma akiŋkwa pi alhö naŋ aö kasuhuŋ muŋ su. Mac lau asa naŋ bu akôm
gweleŋ tu andic dabiŋ andu dau-ŋga, naŋ ayob daôm bu akôm gweleŋ
dau ŋapep eŋ. 11 Bu Yisu Kilisi tawasê iŋ ti yac neŋ dakêŋ whiŋ ŋahu.
Kilisi dau gitôm alhö naŋ Anötö kêŋ bu lau sêkwê andu pi-ŋga, ma alhö
ŋandô daŋ yêc dom. 12 Lau ŋatô sêkôm gweleŋ ŋayham tu bu sêkwê andu
sa pi alhö dau, naŋ gitôm sêkwê andu ŋa gol me silba me hoc ŋayham.
Magoc lau ŋatô sêkôm gweleŋ bambaliŋ, naŋ gitôm sêkwê andu ŋa gêŋ
ŋambwa gitôm kwaŋ me a babalê. 13 Têŋ bêc ŋambu-ŋga Anötö oc êŋsahê

lau tigeŋ-tigeŋ si gweleŋ ŋa ya, ma ya oc tôc ŋac si gweleŋ ŋa-ŋandô
asê tiawê. 14 Ŋac naŋ sêkôm gweleŋ ŋayham, naŋ si gweleŋ ŋa-ŋandô oc
gacgeŋ yêc. Ya oc neŋ su dom, ma ŋac oc sêtap si ŋaôli sa. 15 Magoc ŋac
naŋ sêkôm gweleŋ bambaliŋ, naŋ ya oc êŋsahê ŋac si gweleŋ ma neŋ hoŋ
su niŋga. Ŋac lau dau oc sêwê sa yêc yawahô, magoc ŋac si gweleŋ ŋandô
daŋ oc gacgeŋ yêc dom.

Lau sêkêŋ whiŋ-ŋga si ŋahu yêc nom dom

16 O lauhac! Mac atôm Anötö ndê lôm dabuŋ, ma Anötö ndê Ŋalau mbo
mac nem ŋalôm. Mac aŋyalê yom dinaŋ, me mba? 17 Yomandô, mac atôm
Anötö ndê lôm, ma lôm dau iŋ gêŋ dabuŋ. Tu dinaŋ-ŋga asa naŋ kôm
Anötö ndê andu dabuŋ tisac, naŋ Anötö oc kôm iŋ tisac bocdinaŋ.
18-20 Aŋsau daôm pi gauc naŋ lau nom-ŋga sêlic bu gauc atu-tu, naŋ
dom. Bu gauc naŋ lau nom-ŋg a sêlic bu gauc atu-tu, naŋ Anötö gêlic tôm
gêŋ gauc mbasi-ŋga. Tôm yom naŋ sêto yêc, naŋ sôm bocdec bu:

Gauc atu-tu naŋ ŋamalac sêtoc dau sa pi, naŋ Anötö oc nem kwi ti
ŋac si akô bu sêsip sêndi-ŋga. *[Job 5:13]*

Ma yom daŋ tiyham sêto yêc bocdec bu:

Pômdau kêyalê gauc naŋ lau nom-ŋga sêtoc sa ti gauc atu-tu, ma iŋ
gêlic gitôm gêŋ ŋandô mbasi-ŋga. *[BW 94:11]*

Bocdinaŋ, mac nem asa naŋ gauc gêm bu iŋ ŋamalac ti gauc atu-tu pi
gêŋ nom-ŋga, magoc kêyalê Anötö dom, naŋ hu gauc nom-ŋga siŋ, ma
ti ŋamalac gauc mbasi-ŋga. Ma ŋalêŋ dinaŋ dec oc tôm bu iŋ ti ŋamalac
tigauc yêc Anötö aŋgô-ŋga.
21 Bocdinaŋ dec atoc daôm sa tu aŋkuc aö Pol, me Apolos, me ŋamalac
daŋ-ŋga dom! Bu gêŋ ŋayham hoŋ naŋ tôm bu po mac sa, naŋ meŋ
akêŋ Anötö tigeŋ. 22 Iŋ kêkiŋ aö Pol, lu Apolos ma Pita atôm lau akiŋ, tu
bu anem mac sa-ŋga. Ma mac nem gameŋ ambo-ŋga ti nem têm ambo
tamli-ŋga ma têm ambac ndu-ŋga, gêŋ naŋ kwahic dec sêmbo ti gêŋ naŋ
oc sêhôc asê tiŋambu, gêŋ hoŋ dinaŋ Anötö ti ŋadau ma kêŋ têŋ mac bu
nem mac sa. 23 Ma Anötö tigeŋ piŋ mac dôŋ am damiŋ Kilisi, ma Kilisi
ndê ŋahu yêc Anötö dau.

Lau aposel si gweleŋ ti sakiŋ

4 1 Bocdinaŋ, alic yac atôm Kilisi ndê lau akiŋ ŋambwa, naŋ iŋ gêlic
yac atôm bu akôm iŋ ndê gweleŋ, dec kêŋ Anötö ndê yom naŋ
ŋahu sip ŋalôm gi, naŋ sip yac amaŋ. 2 Ma yac hoŋ taŋyalê su, bu yac
neŋ ŋadau bu kêŋ gweleŋ sip yac amaŋ, naŋ dayob ŋapep dandic ŋawaê.
3-4 Bocdinaŋ iŋ lêŋ solop bu yac datôc gwaniŋ yac neŋ gweleŋ ti sakiŋ tu
bu taŋsahê bu yac akôm ŋapep me mba. Aö neŋ atac pa su pi gweleŋ naŋ
Anötö kêŋ sip aö amaŋ. Tigeŋ yom dinaŋ whê aö sa bu aö ŋgac akiŋ gitêŋ
lec dom. Aö gahêgo dauŋ tu gauc bocke mac akôc, me lau ŋatô sêkôc, me

aö dauŋ gakôc pi aneŋ sakiŋ-ŋga lec dom. Bu Pômdau tawasê ti ŋadau bu
êŋsahê aö-ŋga. 5 Bocdinaŋ gauc nem bu aŋsahê lau pi ŋac si lêŋ ti sakiŋ
ŋagahô dom, ahôŋ Pômdau ndê bêc bu mbu meŋ-ŋga. Têŋ dinaŋ gêŋ naŋ
siŋ dau yêc ŋasec ŋalôm, ma gauc hoŋ naŋ yêc ŋamalac si ŋalôm, naŋ
Pômdau dau oc hoc asê tiawê. Ma têŋ dinaŋ lau hoŋ naŋ sic waê bu sêtap
waê sa, naŋ oc sêtap sa akêŋ Anötö tôm ndi.
6 O asidôwai hac. Aö gato yom dinaŋ pi alu Apolos gitôm yom gôliŋ
daŋ, tu bu wawhê mac nem gauc sa-ŋga. Aö bu wandôhôŋ yom ŋalhô
daŋ têŋ mac, naŋ sêsôm bocdec bu, “Ayob bu akôm gêŋ daŋ so Anötö
ndê yom naŋ sêto yêc, naŋ dom.” Mac bu aŋyalê yom dau ŋahu, dec oc
tôm dom bu mac atoc ŋamalac daŋ sa hôc gêlêc daŋ su. 7 Am asa naŋ toc
daôm sa, naŋ ŋgô. Asa sôm bu am hôc gêlêc lau ŋatô? Ma am nem gêŋ
sake yêc, naŋ am tap sa yêc Anötö ndê dom? Ma am nem gauc ti gêŋ
ŋayham hoŋ bu meŋ akêŋ Anötö, dec tu sake-ŋga am toc daôm sa bu am
nem gêŋ hoŋ ŋahu am daôm?
8 Bocke? Anötö ndê mwasiŋ kêsalê mac ahuc su, a? Mac gauc gêm bu
mac atôm lau ti lêlôm Anötö ndê mwasiŋ-ŋga, a? Mac atap têm ŋambu-
ŋga sa su, dec andöc atôm kiŋ ma kwin ma am gôliŋ awhiŋ Kilisi, magoc
yac hic lec mba, a? Oyaê! Têm dau bu meŋ sa su, dec oc ŋayham kêlêc,
ma bocdinaŋ dec oc tôm bu yac hoŋ danem gôliŋ dawhiŋ dauŋ. Magoc
mba! 9 Bu yac lau aposel ambo nom atôm lau waêmba naŋ atiŋambu lau
hoŋ, ma atôm lau naŋ sêkic yom bu sêndic ŋac ndu. Aö gauc gêm bu
Anötö kêgwiniŋ yac ma kêŋ yac ambo bocdinaŋ atôm dôhôŋ bu lau hoŋ
ma aŋela sêwhiŋ sêlic. 10 Tu Kilisi-ŋga dec lau nom-ŋga sêlic yac atôm
lau gauc mbasi-ŋga. Magoc yêc Kilisi ndê lau ŋalôm, mac apo daôm sa bu
ati lau ti gauc atu-tu, a? Yac lau licwalô mba, magoc mac lau ti licwalô
atu, a? Bocke dec mac lau ti waêm, magoc yac hic lec lau waêŋ mba?
11 Ŋasawa baliŋ su e meŋ têŋ kwahic dec, yac ahôc ŋawapac daêsam. Gêŋ
yô yac, bu yô yac, yac mba ŋakwê mbasi, lau sic yac, ma yac mba gameŋ
andöc-ŋga mbasi. 12 Yac amaŋ am gweleŋ atu tu akôm kwaŋ dauŋ-ŋga.
Lau sêpu yac, tigeŋ yac am mbec ŋac ô. Sêkêŋ kisa yac, magoc ahôc ti
atac pa su. 13 Lau sêsec yac, magoc yac asôm yom malô ô. Sêlic yac atôm
gêŋ ŋapopoc nom-ŋga ŋambwa. Ŋawapac kaiŋ dinaŋ yac ahôc ŋapaŋ.
14 Aö gato yom dinaŋ tu bu wakôm mac mayam daôm-ŋga dom. Mba.
Aö galic mac tôm aneŋ balêkoc atac whiŋ-ŋga, ma tu dinaŋ-ŋga dec gato
tu wakêŋ puc mac-ŋga. 15 Yêc Kilisi ndê gôlôwac dabuŋ ŋalôm, lau daêsam
sêmbo, naŋ sêtôm bu sêndôhôŋ mac. Tigeŋ tôm dom bu mac alic ŋac tôm
damami. Magoc aö galic dauŋ tôm mac damam, ŋahu bu mac akêŋ whiŋ
Yisu Kilisi tu ŋawaê ŋayham naŋ aö gahoc asê pi iŋ-ŋga. 16 Tu dinaŋ-ŋga
dec waŋgilí mac bu aŋkuc aneŋ lêŋ. 17 Ma bocdinaŋ dec aö bu waŋkiŋ
Timoti têŋ mac loc. Iŋ sap Pômdau dôŋ ŋaŋga eŋ, ma iŋ aneŋ balê atac
whiŋ-ŋga solop. Aneŋ yom ti lêŋ hoŋ naŋ gasa tu kakuc Yisu Kilisi-ŋga,

naŋ iŋ oc whê sa bu kêŋ gauc mac. Ma iŋ oc êndôhôŋ mac êŋkuc mêtê naŋ
aö gam, ma yom naŋ aö dauŋ kadôhôŋ têŋ gôlôwac dabuŋ yêc gameŋ hoŋ.
18 Mac nem lau ŋatô sêtoc dau sa kêlêc ma sêpu aö ti aneŋ yom, ŋahu
bu ŋac gauc gêm bu aö oc watêŋ mac waloc dom. 19 Tigeŋ Pômdau bu lic
ŋayham, dec ŋasawa sauŋ eŋ aö oc waloc. Ma aö oc wakip lau naŋ sêtoc
dau sa, naŋ si yom ŋahu sa. Ma gêŋ daŋ whiŋ, naŋ oc waŋyalê ŋaclai
bocke dec puc ŋac dôŋ. 20 Bu lau naŋ Anötö gêm gôliŋ ŋac, naŋ sêsôm
yom ŋambwa dom, magoc Anötö ndê ŋaclai puc ŋac si yom dôŋ. 21 Bocke?
Mac atac whiŋ bu aö waloc ma wamatôc mac tôm damba naŋ hi iŋ ndê
balêkoc ŋa sö, me mac atac whiŋ bu aö waloc ma waŋkuc mêtê atac
whiŋ-ŋga ti lêŋ yom malô-ŋga?

Yom pi ŋgac mockaiŋ-ŋga

5 1 Lau daêsam sêŋgô ŋawaê pi ŋgac mockaiŋ-ŋga daŋ naŋ mbo mac
nem gôlôwac dabuŋ ŋalôm. Yac gauc gêm bu lau sambuc sêkôm
mêtê sac, magoc ŋac oc sêkôm mêtê sac sambuc gitôm ŋgac dinaŋ kôm,
naŋ dom. Iŋ gêm awhê naŋ iŋ damba gêm muŋ su. 2 Bocke? Mac atoc
daôm sa ma alic mêtê dau ŋayham, a? Oc tôm bu iŋ ndê mêtê kôm mac
nem ŋalôm ŋawapac ma mayam daôm atu, e atiŋ iŋ su yêc gôlôwac
dabuŋ ŋalôm. Magoc tu sake-ŋga mac akôm dom? 3 Kwahic dec aö gambo
ahê mac, magoc aneŋ ŋalôm sambuc yêc whiŋ mac. Ma aö gauc gêm lêŋ
tamatôc ŋgac dau-ŋga gwanaŋ su, gitôm aö dauŋ gambo gawhiŋ mac ma
yac tamatôc iŋ. 4 Tu yac neŋ Pômdau Yisu ndê ŋaê-ŋga, aö wasôm têŋ
mac bu akac daôm sa ma amatôc giso dau. Aŋyalê bu Pômdau Yisu ndê
ŋaclai yêc mac, ma aneŋ ŋalôm sambuc yêc whiŋ mac bocdinaŋ. 5 Atiŋ
ŋgac dau su yêc gôlôwac dabuŋ ŋalôm, ma akêŋ iŋ mbu sip Sadaŋ ndê
gôliŋ ŋapu. Ŋalêŋ dinaŋ dec mboe iŋ oc nem dau kwi ma hu ndê mêtê
ŋalôm akwa-ŋga siŋ. Ma bocdinaŋ dec têŋ Pômdau ndê bêc êmatôc lau-
ŋga, iŋ ndê gatu oc niŋga dom.
6 Mac atoc daôm sa yham dom. Gauc nem yist. Mac aŋyalê su bu yist
ŋagec oc êŋsôwec malô-malô yêc bolom ŋalôm e nem bolom sambuc
ahuc. Ma mêtê sac gitôm bu êŋsôwec yêc gôlôwac dabuŋ ŋalôm gitôm
yist. 7 Tu dinaŋ-ŋga dec atiŋ ŋgac mockaiŋ-ŋga dinaŋ su yêc gôlôwac
dabuŋ ŋalôm, bu iŋ ndê mêtê ŋalôm akwa-ŋga gitôm yist. Ma bocdinaŋ
dec mac oc ambo atôm bolom wakuc yist mbasi-ŋga. Bu Kilisi, naŋ sic
ndu gitôm Domba †Pasowa-ŋga, naŋ kêgaho mac su yêc lêŋ ŋalôm akwa-
ŋga, dec mac ati lau wakuc su. 8 Bocdinaŋ dec atec yist akwa naŋ ŋahu
sip mêtê sac, tôm lau Israel-ŋga naŋ sêkôc yist hoŋ su yêc ŋac si andu têŋ
ndoc Pasowa-ŋga. Ma asa nem lêŋ tiwakuc, tu bu andi atôm bolom yist
mba-ŋga, naŋ ŋahu hêganôŋ lêŋ ŋawasi ma lêŋ yom ŋandô-ŋga.
9 Aö gato bapia daŋ têŋ mac muŋ su, ma gasôm têŋ mac bu andic ahê lau
mockaiŋ-ŋga. 10 Aö gato yom dau hêganôŋ lau sambuc dom. Aö gato hêganôŋ

lau naŋ sêmbo gôlôwac dabuŋ ŋalôm, naŋ sêkôm sac. Ŋahu bu lau sambuc
si lêŋ mockaiŋ-ŋga me mêtê sêneŋ gêŋ ŋawahô-ŋga me mêtê sêŋsau lau tu
sêŋgaho ŋac si gêŋ-ŋga me lêŋ sênem akiŋ gwam-ŋga, naŋ gêm nom ahuc
sambuc. Ma aö bu wasôm têŋ mac bu andic ahê lau sambuc ti ŋac si lêŋ sac,
dec oc tôm dom bu mac atap ŋasawa daŋ sa yêc nom tu ambo-ŋga. 11 Aö gasôm
têŋ mac bu andic ahê ŋamalac bocke naŋ sam dau bu ŋamalac kêŋ whiŋ-ŋga,
magoc kôm sac ŋapaŋ. Mac nem asa naŋ kôm mêtê mockaiŋ-ŋga, me gêŋ gêŋ
ŋawahô, me gêm akiŋ gwam, me sôm yom sac-sac, me nôm gêŋ e kêŋiŋ iŋ, me
kêsau lau bu êŋgaho ŋac si gêŋ, naŋ andic ahê iŋ ŋapep. Andöc awhiŋ iŋ, ma
aneŋ gêŋ awhiŋ iŋ dom.

12-13 Gweleŋ tamatôc lau naŋ sêmbo gôlôwac dabuŋ ŋalôm dom,
naŋ gic waê yac dom. Anötö dau oc êmatôc ŋac. Magoc lau naŋ sêmbo
gôlôwac dabuŋ ŋalôm bu sêkôm sac, dec iŋ yac neŋ gweleŋ bu tamatôc
ŋac. Akôm tôm yom naŋ sêto yêc, naŋ sôm bu:

> Ŋamalac bocke naŋ kôm sac, naŋ atiŋ iŋ su yêc mac nem toŋ ŋalôm.
> *[Diut 17:7]*

Lêŋ tamatôc ŋawapac-ŋga

6 1 Tu sake-ŋga dec mac akêŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋga si yom têŋ ŋgac êmatôc
yom-ŋga naŋ kêŋ whiŋ dom, bu êmatôc? Yom daŋ bu yêc ŋamalac sêkêŋ
whiŋ-ŋga lu ŋasawa, dec mac daôm amasaŋ. 2 Aŋyalê tidôŋ! Têŋ ndoc Yisu
mbu meŋ, naŋ Anötö oc kêŋ gweleŋ sip i ŋ ndê lau dabuŋ amba, bu sêmatôc
lau nom-ŋga. Gweleŋ dau iŋ gweleŋ atu andô, ma yom naŋ kwahic dec yêc
lau sêkêŋ whiŋ-ŋga ŋasawa, naŋ gitôm gêŋ sauŋ. Boc-dinaŋ dec mac atôm bu
amatôc. 3 Ma aŋyalê gêŋ atu daŋ tiyham. Yac oc tamatôc aŋela sac si yom whiŋ.
Bocdinaŋ têŋ têm kwahic dec-ŋga yac datôm bu tamatôc yom bocke naŋ yêc
yac ŋasawa. 4 Tu dinaŋ-ŋga dec yom bu yêc mac nem ŋamalac lu ŋasawa, naŋ
tu sake-ŋga mac akêŋ têŋ lau naŋ si ŋaê mba yêc gôlôwac dabuŋ ŋalôm, bu
sêmatôc? Mac daôm atôm dom bu amatôc, a? 5 Aö gato y om dindec bu wakôm
mac mayam daôm. Bocke? Yêc mac nem gôlôwac dabuŋ ŋalôm, ŋamalac tigauc
naŋ gitôm bu êmatôc lau sêkêŋ whiŋ-ŋga si yom, naŋ daŋ mbo dom, a?

6-7 Bocke dec mac nem daŋ kêŋ iŋ ndê asidôwa daŋ kalhac lau naŋ
sêkêŋ whiŋ dom, naŋ aŋgô-ŋga, tu bu sêmatôc iŋlu si yom-ŋga? Tu mac
akôm bocdinaŋ-ŋga dec ku mac nem lêŋ aŋkuc Kilisi-ŋga dulu su. Mac
nem lau sêkêŋ whiŋ-ŋga ŋatô bu sêkôm sac têŋ mac, me sêsôm yom tasaŋ
bu sêŋgaho mac nem gêŋ ŋatô su, dec wasôm têŋ mac bu ahu gêŋ dau siŋ
têŋ ŋac ma ahôc ŋawapac dau! 8 Magoc mac akôm dom. Mac daôm akôm
sac t êŋ daôm, ma aŋgaho nem asidôwai si gêŋ su.

Lau sac oc sêtap undambê sa dom

9 Aŋgô ma aŋyalê! Lau naŋ sêkôm mêtê sac, naŋ si daŋ oc wêkaiŋ ndê
mala yêc Anötö ndê gameŋ undambê-ŋga dom. Akôc gauc ŋapep ma

aŋsau daôm dom! Lau naŋ sêkôm mêtê mockaiŋ-ŋga ŋalêŋ tidau-tidau
naŋ so pwac naŋ Anötö kêmatiŋ tidôŋ tu lauwhê ma lauŋgac sênem
dandi-ŋga, lauŋgac naŋ sêkêŋ dau têŋ lauŋgac ŋatô, lau naŋ sem akiŋ
gwam, 10 lau kaŋ, lau naŋ seŋ gêŋ ŋawahô, lau naŋ sênôm gêŋ e kêŋiŋ
ŋac, lau naŋ sêsôm yom sac-sac, lau naŋ sêŋsau lau tu sêŋgaho ŋac
si gêŋ-ŋga, lau kaiŋ dinaŋ si daŋ oc wêkaiŋ ndê mala yêc Anötö ndê
gameŋ dom. 11 Muŋ-ŋga mac nem lau ŋatô sêsa lêŋ sac bocdinaŋ. Tigeŋ
kwahic dec yac neŋ Anötö kôm gweleŋ pi mac ŋa iŋ ndê Ŋalau Dabuŋ. Iŋ
kêgwasiŋ mac nem sac hoŋ su giŋga, ma kôm mac ati lau dabuŋ ma lau
gitêŋ tu Pômdau Yisu Kilisi ndê ŋaê-ŋga.

12 Mac nem lau ŋatô sêsôm yom bocdec bu, "Gêŋ hoŋ gitôm bu yac
dakôm. Yao daŋ yêc dom." Magoc aö wasôm têŋ mac bu gêŋ hoŋ oc nem
yac sa dom. Yomandô, gêŋ hoŋ gitôm bu yac dakôm, ma yao daŋ yêc
dom. Magoc aö dauŋ gatec bu gêŋ daŋ nem gôliŋ aö. 13 Ma mac nem lau
ŋatô sêsôm bu, "Anötö kêŋ gêŋ daneŋ-ŋga tu ŋatac-ŋga, ma kêŋ ŋatac
tu gêŋ daneŋ-ŋga-ŋga. Magoc iŋ oc seŋ gêŋ daneŋ-ŋga ma ŋatac lu-lu su
sêniŋga." Tu ŋac si yom dinaŋ-ŋga dec sêlic si ŋamlic tôm gêŋ ŋambwa-
ŋga ma sêkêŋ si ŋamlic bambaliŋ tu sêkôm mêtê mockaiŋ-ŋga tidau-tidau.
Magoc aŋgô! Anötö kêmasaŋ yac ne ŋ ŋamlic tu danem akiŋ Pômdau-ŋga,
ma Pômdau ndê gweleŋ nem yac si-ŋga gic waê yac gatuŋ tigeŋ dom,
magoc gic waê yac neŋ ŋamlic whiŋ. 14 Anötö ndê ŋaclai uŋ Pômdau sa
akêŋ lau batê-ŋga, ma oc uŋ yac sa ti ŋamlic sambuc bocdinaŋ.

15 Aŋgô su naŋ! Mac nem akêŋ whiŋ piŋ mac dôŋ am damiŋ Kilisi,
dec kôm mac nem ŋamlic ti iŋ ndê ŋandô ŋadaŋga daŋ. Mac aŋyalê yom
dindec, me mba? Ma bocke dec mac alic ŋayham bu akôc Kilisi ndê ŋandô
ŋadaŋga ma asap pi awhê mockaiŋ-ŋga? Lêŋ dau sac sambuc! 16 Ŋgac
daŋ bu yêc whiŋ awhê mockaiŋ-ŋga daŋ, naŋ iŋlu sêti ŋamlic tigeŋ. Mac
aŋyalê, me mba? Gauc nem Anötö ndê yom naŋ sêto yêc bocdec bu:

Iŋlu oc sêti gêŋ tigeŋ. *[Gen 2:24]*

17 Magoc asa naŋ sap Pômdau dôŋ, naŋ Ŋalau piŋ iŋlu dôŋ sêti gêŋ tigeŋ.

18 Bocdinaŋ alhö su yêc mêtê mockaiŋ-ŋga. Bu asa naŋ kôm mêtê
mockaiŋ-ŋga naŋ kôm mêtê sac têŋ dau ŋamlic, bu mêtê dau kêyaiŋ iŋ
ndê ŋamlic hôc gêlêc mêtê sac ŋatô naŋ iŋ bu kôm. 19 Aŋgô! Anötö kêŋ
Ŋalau Dabuŋ têŋ mac lau tigeŋ-tigeŋ ma iŋ mbo nem ŋalôm, dec mac
nem ŋamlic gitôm Ŋalau ndê lôm dabuŋ. Aŋyalê, me mba? Mac ŋadau
daôm dom. 20 Mba! Anötö gêmlhi mac su ati iŋ ndê, ŋa ŋaôli atu. Tu
dinaŋ-ŋga dec ayob nem ŋamlic ŋapep, tu bu gêŋ hoŋ naŋ mac akôm,
naŋ oc po Anötö ndê waê sa.

Yom pi lauwhê ti lauŋgac sênem dandi-ŋga

7 1 Kwahic dec aö bu waô yom ŋatô naŋ mac ato sip nem bapia. Mac
ato yom pi mac nem gauc bocdec bu, lauwhê ma ŋgac bu sênem

dau dom, dec oc ŋayham. 2 Gauc dinaŋ iŋ ŋayham, magoc lêŋ mockaiŋ-
ŋga kêsôwec tiatu yêc nom, ma tu dinaŋ-ŋga dec wasôm têŋ mac bu iŋ
lêŋ ŋayham kêlêc bu lauwhê sênem ŋgac sa, ma lauŋgac sênem awhê sa.
3 Ma ŋgac daŋ êŋgamiŋ dau têŋ ndê awhê dom, ma awhê êŋgamiŋ dau
têŋ ndê akweŋ dom. 4 Bu awhê daŋ ti ŋadau dau ndê ŋamlic tawasê dom,
iŋ nakweŋ ti ŋadau whiŋ. Ma ŋgac daŋ ti ŋadau dau ndê ŋamlic tawasê
dom, iŋ ndê awhê ti ŋadau whiŋ. 5 Bocdinaŋ awhê lu ŋgac sêŋgamiŋ dau
têŋ dandi dom, mboe iŋlu si daŋ ndê ŋalôm kac iŋ e Sadaŋ êntôm iŋ
bu kôm mêtê mockaiŋ-ŋga. Iŋlu bu si ŋalôm pitigeŋ bu sêmbo ahê dau
ŋasawa sauŋ bu sênem dabuŋ dau tu sêteŋ mbec-ŋga, dec oc tôm. Magoc
têŋ t êm dau pacndê, naŋ sêmbo sêwhiŋ dau tiyham. 6 Aö gauc gêm bu iŋ
lêŋ ŋayham bu lauwhê ma ŋgac sênem dau, ma tu dinaŋ-ŋga dec gawhê
yom dau sa têŋ mac. Magoc aö gato tu bu wandic yomsu lauwhê ma ŋgac
hoŋ bu sênem dau-ŋga lec dom. 7 Aö tac whiŋ bu lau hoŋ sêmbo sêtôm aö
dec gambo. Tigeŋ Anötö gic sam iŋ ndê mwasiŋ tidau-tidau têŋ ŋamalac
tigeŋ-tigeŋ tôm gi. Yac hoŋ dawêkaiŋ mwasiŋ kaiŋ tigeŋ dom.

8 Aö bu wasôm yom pi lauŋgac sawa, ma lauwhê sawa. Ŋac bu sênem
awhê me ŋgac wakuc dom, ma sêmbo sêtôm aö gambo, dec oc ŋayham.
9 Magoc ŋac bu sêŋsahê bu sêtôm dom bu sêtimêtê dau tu lêŋ ŋalôm
ŋagalac-ŋga, naŋ iŋ oc ŋayham hôc gêlêc bu lauwhê sawa sênem ŋgac sa,
ma lauŋgac sawa sênem awhê sa tiyham.

10 Aö bu wakêŋ ŋagôliŋ daŋ têŋ lauwhê ma ŋgac naŋ sem dau sa su. Aö
taŋwasêŋ neŋ yom dom, bu Pômdau dau kêŋ ŋagôliŋ bocdec bu, awhê
daŋ hu ndê akweŋ siŋ dom. 11 Magoc iŋ bu hu ndê akweŋ siŋ, naŋ nem
ŋgac wakuc dom. Iŋ êŋsahê bu êmasaŋ yom whiŋ nakweŋ tiyham ma
mbu ndi mbo whiŋ iŋ. Bu mba, naŋ iŋ mbo tawasê. Ma ŋagôliŋ tigeŋ
dinaŋ gic waê lauŋgac bocdinaŋ. Ŋgac daŋ hu ndê awhê siŋ dom.

12 Ma aö bu wasôm yom têŋ mac hoŋ, pi awhê lu ŋgac naŋ sem dau sa
su, magoc daŋ kêŋ whiŋ, ma daŋ kêŋ whiŋ dom. Yom dindec Pômdau
sôm têŋ aö dom, aö dauŋ gauc gêm bu iŋ lêŋ ŋayham dec bu wasôm têŋ
mac. Ŋgac kêŋ whiŋ-ŋga daŋ bu ndê awhê kêŋ whiŋ dom, magoc awhê
dau tac whiŋ bu mbo whiŋ iŋ, naŋ ŋgac dau hu iŋ siŋ dom. 13 Ma awhê
kêŋ whiŋ-ŋga daŋ bu nakweŋ kêŋ whiŋ dom, magoc ŋgac dau tac whiŋ
bu mbo whiŋ iŋ, naŋ awhê dau hu nakweŋ siŋ dom. 14 Ŋahu bu Anötö
oc lic iŋlu si sem dau-ŋga bu ŋadômbwi tu iŋlu si daŋ kêŋ whiŋ dom-ŋga
lec dom. Mba. Tu awhê me ŋgac naŋ kêŋ whiŋ-ŋga, dec Anötö gêlic iŋlu
si sem dau-ŋga dinaŋ tôm gêŋ dabuŋ. Bu bocdinaŋ dom, dec Anötö oc
lic balêkoc naŋ iŋlu sêkwê asê bu ŋadômbwi. Magoc mba. Iŋ gêlic iŋlu si
balêkoc bu dabuŋ tu iŋ naŋ kêŋ whiŋ-ŋga.

15-16 Bocdinaŋ iŋ lêŋ ŋayham bu lauwhê ma ŋgac kaiŋ dinaŋ naŋ sem
dau su, naŋ sêhu dandi siŋ dom. Bu mboe am awhê naŋ kêŋ whiŋ, oc ti
lêŋ bu am nem akweŋ naŋ kêŋ whiŋ dom, naŋ oc tap Anötö ndê mwasiŋ

nem iŋ si-ŋga sa. Ma am ŋgac naŋ kêŋ whiŋ, mboe am oc ti lêŋ bu Anötö nem am nem awhê naŋ kêŋ whiŋ dom, naŋ si. Asa kêyalê? Magoc yom dau iŋ bu ti balaŋ ŋaŋga tu lauwhê ma lauŋgac sêhu dandi siŋ-ŋga dom. Bu Anötö kêgalêm yac sa bu dambo ti yom malô. Bocdinaŋ ŋgac naŋ kêŋ whiŋ dom bu tac whiŋ bu hu ndê awhê kêŋ whiŋ-ŋga siŋ, naŋ dec alhac iŋ ahuc dom. Ma awhê naŋ kêŋ whiŋ dom, naŋ bocdinaŋ.

Anötö ndê galem, ma lêŋ dambo-ŋga

17 Aö gakêŋ ŋagôliŋ daŋ têŋ gôlôwac dabuŋ hoŋ naŋ gam mêtê ŋac su, naŋ
hêganôŋ yom hoŋ dindec, ma ŋagôliŋ dau bocdec bu. Pômdau dau kêmasaŋ
ŋamalac si lêŋ têŋtêŋ su, ma ŋalêŋ bocke naŋ ŋamalac daŋ mbo têŋ ndoc Anötö
ndê galem tap iŋ sa, naŋ iŋ gauc nem bu hu siŋ dom. 18 Anötö bu êŋgalêm ŋgac
naŋ sêsê iŋ ndê ŋamlic ŋatô su kêkuc lau Israel-ŋga si pwac, naŋ sa, naŋ goc sêc
gêŋ dau ahuc dom. Iŋ bu êŋgalêm ŋgac daŋ sa naŋ sêsê iŋ su dom, naŋ goc sêsê
iŋ dom. 19 Yac bu dasê lauŋgac me dasê ŋac dom, iŋ gêŋ ŋandô dom. Gêŋ ŋandô
dau bocdec bu, yac daŋaŋ wambu Anötö ndê yom hoŋ maŋ. 20 Ŋalêŋ bocke naŋ
lau sêmbo têŋ ndoc Anötö kêgalêm ŋac sa, naŋ sêsap dôŋ ŋapaŋ. 21 Am bu awhê
me ŋgac akiŋ ŋambwa têŋ têm Anötö ndê galem tap am sa, naŋ goc hêgo daôm
dom. Am bu tap lêŋ daŋ sa bu nem ŋadau êŋgapwêc am su, dec oc tôm, magoc
iŋ gêŋ atu dom. 22 Bu awhê me ŋgac akiŋ ŋambwa naŋ Pômdau kêgalêm iŋ sa,
naŋ Pômdau kêgapwêc iŋ su yêc sakiŋ mêtê sac-ŋga. Ma am asa naŋ gêm akiŋ
lau daŋ dom, magoc Pômdau kêgalêm am sa, naŋ goc aŋyalê ŋapep bu kwahic
dec am ti Kilisi ndê awhê me ŋgac akiŋ. 23 Kilisi gêmlhi mac su ŋa ŋaôli atu. Tu
dinaŋ-ŋga dec aŋyalê ŋapep bu ŋamalac nom-ŋga daŋ ti mac nem ŋadau ŋandô
dom. 24 O asidôwai hac! Ŋalêŋ bocke naŋ mac ambo têŋ ndoc Anötö ndê galem
tap mac sa, naŋ gauc nem bu akôm ŋapaŋ ambo Anötö aŋgô-ŋga.

Yom pi lau naŋ sem dandi sa su dom

25 Aö bu wasôm yom pi lau wakuc naŋ sem dau sa su dom. Pômdau kêŋ
ŋagôliŋ daŋ têŋ aö hêganôŋ ŋac dom. Magoc iŋ ndê mwasiŋ puc aö dôŋ, dec
akêŋ whiŋ aö ma akôc yom dindec sa. 26 Tu lau sêkêŋ kisa ŋaŋga têŋ yac lau
dakêŋ whiŋ-ŋga têŋ têm dindec-ŋga, dec aö gauc gêm lêŋ ŋayham bocdec bu,
lau naŋ sem dau sa su dom, naŋ sêmbo bocdinaŋ. 27 Am ŋgac naŋ sêhoc am
nem yom asê su bu nem awhê daŋ, naŋ êmsalê lêŋ tu hu yom dau siŋ-ŋga dom.
Ma am ŋgac naŋ sêhoc am nem yom asê su dom, naŋ êmsalê awhê tu nem-ŋga
dom. 28 Magoc am asa naŋ gauc gêm tidôŋ bu nem awhê me ŋgac, naŋ am kôm
sac dom. Tigeŋ lau naŋ sem dau sa su, naŋ oc sêhôc ŋawapac yêc nom dindec,
ma aö gatec bu mac atap ŋawapac sa atôm ŋac, dec gasôm yom dinaŋ.

Danem akiŋ Pômdau ti neŋ ŋalôm sambuc

29 O asidôwai, aö wasôm têŋ mac bu têm tiapê su. Bocdinaŋ têŋ kwahic
dec ma ndi, naŋ ambo bocdec. Lauŋgac naŋ sem awhê sa su, naŋ sêmbo

tôm sem awhê sa dom. 30 Lau naŋ sêtaŋ daŋgibo, naŋ sêmbo tôm sêtaŋ
dom. Lau naŋ atac ŋayham, naŋ sêmbo tôm ŋac atac ŋayham dom. Lau
naŋ semlhi gêŋ, naŋ sêmbo tôm ŋac si wapa mbasi. 31 Ma lau naŋ sêkôm
gweleŋ pi gêŋ nom-ŋga, naŋ gauc nem gêŋ dau êŋlêc dom. Yom dau ŋahu
bu nom kwahic dec-ŋga oc yêc ŋapaŋ dom, oc niŋga.[a]
32 Aö tac whiŋ bu mac ayêm daôm su tu gêŋ nom-ŋga-ŋga lec dom.
Lauŋgac naŋ sem awhê sa su dom, naŋ oc sêyêm dau su tu sêkôm
Pômdau ndê gweleŋ-ŋga, ma bu sêkôm gêŋ naŋ gic Pômdau tandô
ŋayham. 33 Magoc lauŋgac naŋ sem awhê sa su, naŋ oc sêyêm dau
su tu gêŋ nom-ŋga-ŋga, tu bu sêkôm ŋac si lauwhêi atac ŋayham sa.
34 Bocdinaŋ sêyêm dau su tu Pômdau tigeŋ-ŋga dom, magoc sêkôm ti
ŋalôm lu-lu. Ŋalêŋ tigeŋ, lauwhê akiŋ me lauwhê bocke naŋ sem ŋgac
sa dom, naŋ oc sêyêm dau su tu sêkôm Pômdau ndê gweleŋ-ŋga, ma
pi lêŋ bu sêtimêtê dau si ŋamlic ti gatu ŋapep. Magoc lauwhê naŋ sem
ŋgac sa su, naŋ sêyêm dau su tu gêŋ nom-ŋga-ŋga tu bu sêkôm nakweŋi
atac ŋayham sa. 35 Aö gato yom dindec tu bu waŋgwiniŋ mac-ŋga dom.
Aö gato bu wanem mac sa, ma bu mac asa lêŋ ŋayham ma anem akiŋ
Pômdau ti nem ŋalôm sambuc, ma ahê gauc pi gêŋ nom-ŋga êŋlêc dom.

Yom ŋatô pi lauwhê ma lauŋgac si lêŋ

36 Aö bu wasôm yom pi ŋgac naŋ sêhoc iŋlu awhê akiŋ daŋ si yom asê
bu sênem dau, magoc iŋlu sem dau sa su dom. Ŋgac dau bu ndê ŋalôm kac
iŋ ma tac whiŋ ŋandô bu nem awhê dau, dec iŋ kôm sac dom. Akêŋ iŋlu
sênem dau. 37 Magoc ŋgac dau bu gauc nem tidôŋ yêc iŋ ndê ŋalôm bu nem
iŋ ndê awhê akiŋ dinaŋ dom, naŋ iŋ kôm gêŋ ŋayham. Iŋ bu nditôm bu nem
gôliŋ dau ndê lêŋ, dec kôm tôm iŋ ndê ŋalôm gauc gêm tidôŋ. Ŋamalac daŋ
gitôm dom bu kac iŋ. 38 Bocdinaŋ ŋgac naŋ gêm ndê awhê sa, naŋ kôm mêtê
ŋayham, ma iŋ naŋ gêm awhê sa dom, naŋ kôm mêtê ŋayham hôc gêlêc su.
39 Awhê naŋ gêm ŋgac sa su, naŋ iŋlu si yom sênem dau-ŋga piŋ iŋlu
dôŋ e iŋ nakweŋ mbac ndu. Iŋ nakweŋ bu mbac ndu, ma awhê dau tac
whiŋ bu nem ŋgac daŋ tiyham, naŋ yao mbasi. Oc tôm bu iŋ nem ŋgac
kêŋ whiŋ-ŋga bocke naŋ iŋ tac whiŋ, magoc gitôm dom b u nem ŋgac
naŋ kêŋ whiŋ Pômdau dom. 40 Magoc aö dauŋ gauc gêm bu awhê tuc dau
bu mbo tawasê, dec oc êmwasiŋ iŋ êŋlêc. Aö dauŋ neŋ gauc dinaŋ, ma
Anötö ndê Ŋalau, naŋ mac asôm bu gêm gôliŋ mac, naŋ mbo aneŋ ŋalôm
whiŋ, dec puc aneŋ gauc dôŋ.

---

[a] **7:29-31** Yom naŋ Pol sôm yêc ŋabatiŋ 29-31 naŋ ŋahu bocdec, yac neŋ ŋahu andô dambo nom-ŋga naŋ sip gêŋ nom-ŋga dom. Iŋ sôm bu lauŋgac naŋ sem awhê sa su, naŋ sêmbo tôm sem awhê sa dom. Magoc iŋ sôm tu bu lauŋgac sêpu si awhêi me sêpuc dômbwê ŋac lec dom. Mba. Iŋ bu whê sa bu danem dauŋ, me dataŋ daŋgibo, me dambo ti atac ŋayham, me datidulu gêŋ, me dakôm gweleŋ pi gêŋ nom-ŋga, naŋ ti yac neŋ ŋahu andô dambo nom-ŋga dom. Dakêŋ whiŋ Pômdau ti danem akiŋ iŋ, naŋ iŋ gêŋ atu.

Gêŋ daneŋ-ŋga naŋ lau sêkêŋ ti da têŋ anötöi gwam

8 1 Mac ato yom ŋatô pi gêŋ daneŋ-ŋga naŋ lau sêkêŋ ti da têŋ anötöi
gwam.[b] Tôm mac asôm, yac hoŋ datap gauc sa su. Magoc yac bu
dakôm gêŋ naŋ taŋyalê bu yao daŋ kalhac yac ahuc bu dakôm-ŋga dom,
dec taŋkuc lêŋ dapo dauŋ sa-ŋga. Yac bu dakôm gêŋ naŋ tôc asê bu yac
atac whiŋ neŋ asidôwai, ma bu dapo ŋac sa, naŋ iŋ lêŋ ŋayham kêlêc.
2 Asa naŋ toc dau sa bu iŋ ŋamalac ti gauc atu, naŋ tap sa gitôm su dom.
3 Magoc asa naŋ tac whiŋ Anötö, naŋ Anötö kêyalê iŋ.
4 Yom dinaŋ bu whê yom dec kwahic aö bu wasôm pi gêŋ daneŋ-ŋga
naŋ sêkêŋ ti da têŋ gwam, naŋ sa. Yac taŋyalê bu Anötö ŋandô tigeŋ dec
mbo, ma gwam iŋ gêŋ ŋambwa nom-ŋga. 5 Lau naŋ sêkêŋ whiŋ dom,
naŋ sêtoc gêŋ daêsam sa ti ŋac si anötöi ma pômdaui. Ŋac sem akiŋ gêŋ
nom-ŋga ma gêŋ undambê-ŋga ma sêsam bu ŋac si anötöi. 6 Magoc yac
lau dakêŋ whiŋ-ŋga datoc Anötö tigeŋ sa. Iŋ Damaŋ naŋ kêŋ gêŋ hoŋ, ma
yac dati iŋ ndê. Ma Pômdau tigeŋ mbo. Iŋ Yisu Kilisi, naŋ Anötö kêŋ gêŋ
hoŋ ŋa iŋ, ma ti yac neŋ ŋahu dambo taŋli-ŋga.
7 Tigeŋ lau hoŋ si gauc sa ŋapep pi gêŋ naŋ lau sêkêŋ ti da têŋ gwam,
naŋ dom. Lau sêkêŋ whiŋ-ŋga ŋatô muŋ-ŋga sem akiŋ gwam, ma sêhu siŋ
su, magoc lêŋ dau k alhac ŋac si gauc ŋapaŋ. Bocdinaŋ kwahic dec ŋac
bu sêneŋ gêŋ daneŋ-ŋga naŋ lau sêkêŋ ti da têŋ gwam, dec oc kôm ŋac
si ŋalôm lu-lu bu mboe sêkôm sac. 8 Magoc Anötö oc lic yac ŋayham me
sac tu gêŋ daneŋ-ŋga-ŋga dom. Yac bu daneŋ me daneŋ dom, naŋ lêŋ daŋ
hôc gêlêc daŋ su dom.
9 Magoc ayob ŋapep bu gêŋ naŋ mac alic tôm bu akôm, naŋ kôm ŋamalac
daŋ, naŋ ndê ŋalôm lu-lu pi gêŋ dau, naŋ ndê kêŋ whiŋ tisac dom. 10 Am asa
naŋ kêyalê bu yao daŋ kalhac am ahuc dom bu neŋ gêŋ ndöc lôm sênem akiŋ
gwam-ŋga, naŋ ŋgô. Ŋamalac kêŋ whiŋ-ŋga daŋ naŋ ndê gauc sa ŋapep pi
gêŋ dau dom, naŋ bu lic am neŋ gêŋ ndöc dindê, dec oc mboe iŋ ndê ŋalôm
oc pêŋ dôŋ bu neŋ gêŋ naŋ sêkêŋ ti da têŋ gwam, naŋ whiŋ am. 11-12 Am
nem gauc sa ŋapep, magoc am nem lêŋ dinaŋ iŋ s o. Ŋahu bu mboe tiŋambu
ŋamalac dinaŋ oc ŋalôm ŋawapac pi gêŋ naŋ iŋ kôm e kôm iŋ ndê kêŋ whiŋ
tisac ma sa lêŋ niŋga-ŋga. Kilisi mbac ndu su bu nem am nem asidôwa dinaŋ,
naŋ ndê gauc babalê, naŋ si-ŋga, ma bocdinaŋ gêŋ naŋ am kôm têŋ iŋ, naŋ
tôm am kôm sac têŋ Kilisi dau. 13 Bocdinaŋ aö neŋ lêŋ waneŋ wata-ŋga bu
wê aneŋ asidôwa daŋ sa seŋ sac-ŋga, dec waneŋ gêŋ dau tiyham dom andô.
Ŋahu bu aö gatec bu wakôm aneŋ asidôwa daŋ ndê kêŋ whiŋ tisac.

---

[b] **8:1** Têŋ têm dinaŋ lau daêsam sem akiŋ anötöi gwam. Ŋac sêkêŋ wata ti da pi alta gwam-ŋga, ma tiŋambu seŋ ŋatô, ma ŋatô sêkêŋ sa maket. Lau Korin-ŋga ŋatô gauc gêm bu yao daŋ kalhac ŋac ahuc tu sêneŋ wata kaiŋ dinaŋ dom, ma sêto yom têŋ Pol ma sêndac iŋ pi gêŋ dau.

Pol whê dau sa bu aposel ŋandô

9 1 Aö gambo ŋamalac daŋ ŋapu dom, ma aö aposel ŋandô. Aö galic
yac neŋ Pômdau Yisu pi tanôŋ solop. Ma mac daôm ati lau akêŋ
whiŋ-ŋga, tu mêtê naŋ aö gam pi Pômdau têŋ mac-ŋga. Yom hoŋ dinaŋ
iŋ yom ŋandô, me? 2 Lau ŋatô sêlic aö gitôm aposel si daŋ dom, ma mac
bocke? Oc tôm dom bu mac andac batam aö. Ŋahu bu mac ati lau akêŋ
whiŋ Kilisi-ŋga tu ŋawaê ŋayham naŋ aö gahoc asê têŋ mac-ŋga, ma gêŋ
dau tôc asê bu aö Pômdau ndê aposel ŋandô.
3 Mac lau naŋ andac batam aö bu aposel ŋandô me mba, naŋ aŋgô! 4 Aö
ti lau naŋ sêkôm gweleŋ ŋawaê ŋayham-ŋga sêwhiŋ aö, naŋ bu taŋkwê
lau bu sêpuc yac dôŋ ŋa gêŋ aneŋ ti anôm-ŋga ô yac mba gweleŋ, dec yac
akôm so, a? 5-6 Mac gauc gêm bocke? Iŋ solop bu alu Banabas taŋwasêŋ
anem gweleŋ tu akôm kwaŋ dauŋ-ŋga, magoc aposel ŋatô takwê lau
tu sênem ŋac sa-ŋga, a? Ma yac bu akôc mba lauwhêi naŋ sêkêŋ whiŋ
sêŋsêlêŋ sêwhiŋ yac, ma taŋkwê lau bu sêkêŋ gêŋ sêpuc ŋac dôŋ sêwhiŋ
yac-ŋga, naŋ iŋ lêŋ so, a? Mac aŋyalê su bu Pita ma lau aposel ŋatô ma
Pômdau ndê asii sêkôc si lauwhêi sêŋsêlêŋ sêwhiŋ ŋac. 7 Ŋgac siŋ-ŋga
bocke gêmlhi dau tu gweleŋ ndic siŋ-ŋga? Ma ŋamalac naŋ sô gêŋ ŋawhê,
naŋ iŋ lêŋ solop bu iŋ neŋ gêŋ dau ŋa-ŋandô, me? Ma ŋamalac naŋ yob
domba ma naniŋ, naŋ bu nôm su ŋagec ô iŋ ndê gweleŋ dinaŋ, naŋ so me?
8 Aö gasôm yom pi ŋamalac si lêŋ gweleŋ-ŋga ŋatô bu wawhê gêŋ dau
sa. Magoc Anötö ndê yom whê gêŋ dau sa whiŋ. 9 Bu yomsu daŋ naŋ
Moses to, naŋ sôm bu:

> Têŋ ndoc mac akêŋ makao sêkôm gweleŋ bolom-ŋga, naŋ asô ŋac
> tôkwa ahuc dom. Sêneŋ bolom ŋatô ô ŋac si gweleŋ. *[Diut 25:4]*

Mac gauc gêm bu Anötö kêŋ yom dau gic waê makao ŋambwa, a?
10 Iŋ kêŋ yom dau gic yac ŋamalac ŋawaê solop. Yomandô! Moses to yom
dau tu yac-ŋga. Bu ŋamalac naŋ sô gêŋ ŋawhê, ma ŋamalac naŋ gic gêŋ
ŋandô sa, naŋ lu-lu sêkêŋ bata bu oc sêneŋ gêŋ ŋandô. 11 Ma yac lau
aposel bocdinaŋ. Yac akôm gweleŋ tu mac gatôm-ŋga, tôm lau naŋ sêsô
gêŋ ŋawhê sip ôm. Ma yac bu taŋkwê gêŋ ŋatô yêc mac tu bu puc yac
dôŋ-ŋga, dec tu sake-ŋga mac alic sac? 12 Lau ŋatô sêkôm gweleŋ têŋ mac
ma sêkac mac bu akêŋ gêŋ puc ŋac dôŋ-ŋga. Ma yac atôm bu andac mac
bu anem yac sa hôc gêlêc su. Yac atôm, magoc yac akôm dom. Mba! Yac
atec bu gêŋ daŋ lhac yac mba gweleŋ pi Kilisi ndê ŋawaê ŋayham ahuc.
Ma tu dinaŋ-ŋga dec yac alic ŋayham bu ahôc ŋawapac daêsam.
13 Ma gêŋ daŋ tiyham. Mac aŋyalê su bu lau naŋ sem akiŋ Anötö sêmbo
lôm dabuŋ, naŋ sêtap gêŋ daneŋ-ŋga sa yêc gêŋ daneŋ-ŋga naŋ lau sêkêŋ
ti da pi alta yêc lôm dabuŋ. 14 Ma Pômdau dau gic atu yom kaiŋ tigeŋ, ma
tôc asê bu iŋ lêŋ solop bu lau naŋ sêhoc ŋawaê ŋayham asê, naŋ sêtap
gêŋ puc ŋac dôŋ-ŋga sa yêc lau naŋ sêkôc ŋawaê dau sa.

15 Bocdinaŋ, aö gatôm bu wakêŋ bataŋ gêŋ puc aö dôŋ-ŋga, magoc
gakôm dom. Ma yom naŋ kwahic d ec aö gato, naŋ gato tu bu wandac
mac bu anem aö sa-ŋga lec dom. Mba! Aö bu gêŋ yô aö e wambac ndu,
naŋ ŋayham hôc gêlêc bu wandac gêŋ puc aö dôŋ-ŋga yêc lau ŋapaŋ, e
sêtec bu sêŋgô ŋawaê ŋayham. Aö gapo dauŋ sa tu aneŋ lêŋ dinaŋ-ŋga,
ma aö bu wasa lêŋ daŋ dau-ŋga, dec aneŋ ŋahu wapo dauŋ sa-ŋga oc
mbasi. 16 Magoc aö oc wapo dauŋ waêŋ sa tu gweleŋ ŋawaê ŋayham-ŋga
dom, ŋahu bu Anötö kêŋ gweleŋ dau sip aö amaŋ, dec aneŋ ŋalôm kac
aö ŋandô bu wakôm. Ma aö bu wahoc ŋawaê ŋayham asê dom, dec oc
kêŋ wapac aö sac sambuc. 17 Bu aö gakôm gweleŋ dau tu aö dauŋ gauc
gêm tidôŋ bu wakôm-ŋga lec dom. Bu bocdinaŋ dec oc tôm bu taŋkwê bu
wakôc ŋaôli ô aneŋ gweleŋ. Magoc aö gakôm gweleŋ dau tu Anötö-ŋga,
bu iŋ dau kêyaliŋ aö sa gac waê gweleŋ dau. 18 Bocdinaŋ aö oc taŋkwê
ŋaôli bocke? Gêŋ naŋ yac lau aheŋ-ŋga atôm bu taŋkwê, naŋ aö oc wahu
siŋ. Aö tac whiŋ bu têŋ ndoc wahoc ŋawaê ŋayham asê têŋ lau, naŋ
wakêŋ têŋ ŋac ŋambwa. Lêŋ dinaŋ ti aneŋ ŋaôli.
19 Bu aö gambo ŋamalac daŋ ŋapu dom, magoc aö galic ŋayham bu
wati lau hoŋ si ŋgac akiŋ ŋambwa, tu bu waŋsahê bu wanem lau daêsam
kwi bu sêkêŋ whiŋ Kilisi ma sêtap Anötö ndê mwasiŋ nem ŋac si-ŋga
sa. 20 Têŋ ndoc naŋ aö gambo gawhiŋ lau Israel-ŋga, naŋ aö kasahê
bu wambo watôm ŋac si daŋ, tu bu wanem ŋac si daêsam kwi e sêkêŋ
whiŋ Kilisi. Aö gambo Moses ndê yomsu daŋ ŋapu dom, tigeŋ têŋ têm
aö gambo gawhiŋ lau naŋ sêmbo yomsu ŋapu, naŋ aö kasahê bu wambo
watôm ŋac si daŋ, tu bu wanem ŋac si lau daêsam kwi tu Kilisi-ŋga. 21 Ma
têŋ ndoc aö gambo gawhiŋ †lau gameŋ apa-ŋga naŋ sêkôc Moses ndê
yomsu sa dom, naŋ kasahê bu wambo watôm ŋac si daŋ, tu bu wanem
ŋac si lau daêsam kwi tu Kilisi-ŋga. (Aö gatec Anötö ndê yomsu dom,
magoc aö gambo Kilisi ndê yomsu ŋapu.) 22 Têŋ ndoc aö gambo gawhiŋ
lau naŋ sêkêŋ whiŋ gwalec, naŋ aö kasahê bu wambo watôm ŋac sêmbo,
tu bu wanem ŋac si daêsam kwi sêkêŋ whiŋ Kilisi.[c] Aö kakuc lêŋ daêsam
têŋ ndoc gambo lau tidau-tidau si toŋ ŋalôm, ma gakôm gêŋ hoŋ tu bu
wanem lau ŋatô kwi-ŋga. 23 Aö gakôm gêŋ hoŋ dinaŋ tu ŋawaê ŋayham-
ŋga, tu bu lau daêsam sêtap ŋa-mwasiŋ sa sêwhiŋ aö.
24 Gauc nem lau naŋ sênti tu sêhôc gêgêlêc dandi-ŋga. Ŋac hoŋ sênti,
magoc ŋamalac tigeŋ oc hôc gêlêc ma tap ŋamalac ŋamata-ŋga ndê ŋaôli
sa. Asa nem lêŋ akêŋ whiŋ-ŋga atôm ŋamalac naŋ kêti hôc gêlêc lau

---

[c] **9:22** Pol tôc asê tiawê bu iŋ mbo yomsu ŋapu dom, magoc têŋ ndoc iŋ mbo whiŋ lau naŋ atac lu-lu pi gêŋ ŋatô, dec iŋ hu gêŋ naŋ iŋ kêyalê bu yao mba, naŋ siŋ tu bu êŋsôŋ ŋac-ŋga dom. Gauc nem yom naŋ iŋ to pi wata naŋ lau sêkêŋ ti da têŋ gwam yêc 1 Kor 8:1-13. Pol ndê ŋalôm ŋawapac tu neŋ gêŋ dinaŋ-ŋga dom, tigeŋ lau ŋatô bu gauc nem yom daêsam pi gêŋ dau, dec iŋ oc hu siŋ têŋ têm iŋ mbo whiŋ ŋac, tu bu kôm ŋac si sêkêŋ whiŋ tisac dom-ŋga.

ŋatô, tu bu atap nem ŋaôli ŋayham sa-ŋga. 25 Lau hoŋ naŋ bu sênti, naŋ
sêtimêtê dau ŋapep tu bu sêtap ŋaôli sa-ŋga, magoc ŋaôli dau oc yêc ŋapaŋ
dom. Yac lau dakêŋ whiŋ-ŋga tanti tu bu datap ŋaôli yêc ŋapaŋ-ŋga sa.
26 Bocdinaŋ, aö dauŋ gasa neŋ lêŋ wanem akiŋ Anötö-ŋga gitôm ŋgac
naŋ kêti bambaliŋ, naŋ dom. Ma aö gac siŋ gatôm ŋgac naŋ kêbaliŋ amba
ŋambwa-ŋambwa, naŋ dom. 27 Mba! Aö gac siŋ ŋaŋga têŋ ŋalôm akwa bu
watimêtê dauŋ ma wayob dauŋ neŋ lêŋ ŋapep eŋ. Aö bu wakôm bocdinaŋ
dom, dec mêtê naŋ aö gam têŋ lau ŋatô, naŋ aö dauŋ oc waso ŋamwasiŋ.

Lau Israel si mêtê sac kêŋ puc yac

10 1 O asidôwai. Aö atac whiŋ bu mac akôc gauc ŋapep pi gêŋ naŋ
tap abaŋi Israel-ŋga sa. Ŋac hoŋ sêŋsêlêŋ sêwhiŋ Moses sêmbo
Anötö ndê dao ŋapu, ma sêlom gwêc sêwhiŋ dau si. 2 Ŋac sêmbo sêwhiŋ
Moses yêc gwêc ti dao dinaŋ, dec gitôm sêliŋ busaŋgu kaiŋ daŋ, naŋ piŋ
ŋac hoŋ dôŋ sem damiŋ iŋ. 3 Ŋac hoŋ seŋ gêŋ daneŋ-ŋga kaiŋ tigeŋ, naŋ
Anötö kêŋ ŋa iŋ ndê ŋaclai atu. 4 Ma ŋac hoŋ sênôm bu kaiŋ tigeŋ naŋ
Anötö ndê ŋaclai kêŋ sa akêŋ hoc. Hoc dinaŋ iŋ Kilisi dau, naŋ kêsêlêŋ
whiŋ ŋac têŋ ndoc sêmbo gameŋ sawa. 5 Aŋgô ŋapep! Lau dau hoŋ sêtap
Anötö ndê mwasiŋ sa, tigeŋ ŋac si lau daêsam sêsa si lêŋ sic iŋ tandô
dom, dec iŋ gic ŋac ndu yêc gameŋ sawa.

6 Gêŋ hoŋ dinaŋ ŋandô sa gitôm dôhôŋ bu kêŋ puc yac. Abaŋi Israel-
ŋga dinaŋ si ŋalôm sap mêtê sac dôŋ ŋapaŋ, ma bocdinaŋ dayob dauŋ bu
taŋkuc ŋac si lêŋ dom. 7 Ŋac si lau ŋatô sem akiŋ anötöi gwam têŋ têm
sêmbo gameŋ sawa. Sêto yom pi ŋac, naŋ yêc bocdec bu:

> Lau dau sêndöc sic bu sêneŋ ti sênôm gêŋ, ma sêtisa bu sêtê wê ma
> sêkôm mêtê ŋalôm ŋagalac-ŋga tidau-tidau. *[Eks 32:6]*

Bocdinaŋ ayob daôm ŋapep bu aŋkuc ŋac si lêŋ sênem akiŋ gwam-
ŋga dom. 8 Ma akôm mêtê mockaiŋ-ŋga tôm ŋac si lau ŋatô sêkôm, naŋ
dom. Bu Anötö gic ŋac si lau 23,000 ndu têŋ bêc tigeŋ. 9 Ma gauc nem
ŋac si lau ŋatô naŋ sêŋsahê Pômdau, ma iŋ kêŋ mboc sac sêseŋ ŋac ndu.
Bocdinaŋ gauc nem bu akôm sac ma aŋsahê Pômdau dom. 10 Ma atucdiŋ
tôm ŋac si lau ŋatô sêkôm, naŋ dom. Ŋac sêtucdiŋ, dec Anötö kêkiŋ aŋela
seŋ lau su-ŋga gic ŋac ndu.

11 Aŋgô su naŋ. Bêc ŋambu-ŋga meŋ kêpiŋ su. Ma gêŋ hoŋ naŋ hôc asê
abaŋi, ma sêto ŋayom sa yêc, naŋ gitôm dôhôŋ bu kêŋ puc yac lau têm
kwahic dec-ŋga, bu taŋkuc ŋac si lêŋ dom. 12 Bocdinaŋ am asa naŋ gauc
gêm bu am kalhac ŋaŋga, naŋ yob daôm bu pweŋ dom! 13 Lêtôm bocke
naŋ mac aŋsahê, naŋ tap lau hoŋ sa bocdinaŋ. Iŋ gêŋ wakuc dom. Magoc
Anötö oc hu mac siŋ me tec mac dom. Iŋ oc yob mac bu lêtôm naŋ hôc
gêlêc nem licwalô su, naŋ ŋadaŋ tap mac sa dom. Magoc lêtôm bu meŋ,
dec iŋ oc êmasaŋ lêŋ bu mac alhö su yêc lêtôm dau, ma puc mac dôŋ bu
alhac ŋaŋga ma aku sa dom.

Sakiŋ mwasiŋ dabuŋ-ŋga ma sakiŋ gwam-ŋga

14 Bocdinaŋ aneŋ lau atac whiŋ-ŋga, aŋgô! Alhö su yêc sakiŋ gwam-
ŋga. 15 Mac lau tigauc, ma bocdinaŋ aŋsahê aneŋ yom ma alic, iŋ yom
ŋandô. 16 Têŋ ndoc yac daneŋ mwasiŋ dabuŋ, naŋ tam mbec laclhu wain-
ŋga goc danôm, ma gêŋ dau piŋ yac dôŋ tam damiŋ Kilisi ndê dac. Ma
têŋ ndoc yac taŋ bolom mwasiŋ dabuŋ-ŋga naŋ dapô kôc-kôc, dec gêŋ
dau piŋ yac dôŋ tam damiŋ Kilisi ndê ŋandô. Yom dindec iŋ yom ŋandô,
me? 17 Yac lau daêsam taŋ yêc bolom tigeŋ, dec gêŋ dau piŋ yac hoŋ dôŋ
dati gêŋ tigeŋ.
18 Gauc nem lau Israel-ŋga naŋ seŋ gêŋ daneŋ-ŋga naŋ lau sêkêŋ ti da
pi alta. Lau hoŋ naŋ seŋ gêŋ dau, naŋ gêŋ dau piŋ ŋac dôŋ sem damiŋ
alta dinaŋ ŋadau. 19 Aö gasôm yom dau tu bu watôc asê bu gwam iŋ gêŋ
ŋandô lec dom, me da naŋ lau sêkêŋ pi alta tu sênem akiŋ gwam daŋ-
ŋga, iŋ gêŋ ŋandô lec dom. Mba andô! 20 Magoc gêŋ naŋ lau sambuc
sêkêŋ ti da, naŋ sêkêŋ ti da têŋ Anötö dom, sêkêŋ tu sênem akiŋ ŋalau
sac-ŋga. Ma aö gatec bu mac aneŋ gêŋ naŋ oc piŋ mac dôŋ anem damiŋ
ŋalau sac. 21 Gitôm dom andô bu mac anôm gêŋ yêc laclhu naŋ piŋ mac
dôŋ am damiŋ Pômdau, ma tiŋambu andi anôm yêc laclhu naŋ oc piŋ
mac dôŋ anem damiŋ ŋalau sac whiŋ. Gitôm dom andô bu mac aneŋ
Pômdau ndê mwasiŋ, ma aneŋ mwasiŋ naŋ lau seŋ tu sêtoc ŋalau sac
sa-ŋga whiŋ. 22 Yac bu dakôm, dec oc dakôm Pômdau tac ŋandê sa, bu iŋ
gêm lêmuŋ iŋ ndê gêŋ. Mac gauc gêm bocke? Yac neŋ l icwalô hôc gêlêc
iŋ ndê, dec datôm bu taŋlêc iŋ ndê atac ŋandê, a?

Dakôm neŋ gêŋ hoŋ tu dapo Anötö waê sa-ŋga

23 Mac nem lau ŋatô sêsôm yom daŋ bocdec bu, “Gêŋ hoŋ gitôm bu
yac dakôm. Yao daŋ yêc dom.” Tigeŋ aö wasôm têŋ mac bu gêŋ hoŋ oc
êmwasiŋ yac dom. Yomandô, gêŋ hoŋ gitôm bu yac dakôm, ma yao daŋ
yêc dom, magoc gêŋ hoŋ oc puc yac dôŋ dom. 24 Ayob daôm bu akôm gêŋ
hoŋ tu apo daôm sa-ŋga dom, magoc akôm tu bu amwasiŋ lau ŋatô-ŋga.
25 Wata naŋ mac amlhi yêc maket ŋamala, naŋ aneŋ ti atac lu-lu dom,
aneŋ ti atac pa su eŋ. 26 Bu sêto yom yêc bocdec:

Nom sambuc, ma gêŋ nom-ŋga hoŋ, naŋ Pômdau ndê gêŋ. *[BW 24:1]*

27 Ŋamalac naŋ kêŋ whiŋ dom, naŋ bu êŋgalêm mac bu aneŋ gêŋ
awhiŋ iŋ, ma mac bu atac whiŋ bu andi, naŋ andi. Ma gêŋ hoŋ naŋ iŋ bu
kêŋ têŋ mac, naŋ aneŋ ti atac lu-lu dom. Aneŋ ti atac pa su. 28-29 Magoc
ŋgac daŋ bu lic mac ma sôm bu, “Ei! Wata dinaŋ sêkêŋ ti da têŋ gwam
muŋ su,” naŋ aneŋ dom. Mac daôm aŋyalê ŋapep ma atôm bu aneŋ ti
atac pa su, magoc tu ŋgac naŋ kêŋ puc mac-ŋga, dec aneŋ dom, bu aŋsôŋ
iŋ ndê gauc dom. Lau naŋ sêkêŋ whiŋ ŋaŋga, naŋ sêŋyalê bu gêŋ hoŋ naŋ
Anötö kêŋ têŋ yac tu daneŋ-ŋga, naŋ yao daŋ kalhac ahuc dom. Magoc

yac bu daneŋ gêŋ naŋ sêkêŋ ti da têŋ gwam, dec mboe ŋamalac naŋ kêŋ
whiŋ gwalec, naŋ ndê gauc sa ŋapep pi gêŋ dau dom, naŋ oc pu yac neŋ
lêŋ yao mbasi-ŋga dinaŋ. 30 Yac bu daneŋ gêŋ, naŋ danem daŋge Anötö
muŋ, ma aö gatec bu lau sêpu yac tu gêŋ daneŋ-ŋga naŋ yac tam daŋge
Anötö muŋ su ma taŋ-ŋga.
31 Bocdinaŋ, gêŋ hoŋ naŋ mac bu aneŋ ti anôm ma akôm, naŋ akôm
ŋalêŋ ŋayham naŋ tôm bu po Anötö ndê waê sa. 32 Gauc nem lau hoŋ,
lau Israel me lau Grik, ma lau hoŋ naŋ sêmbo Anötö ndê gôlôwac dabuŋ
ŋalôm, ma ayob nem lêŋ hoŋ ŋapep, bu akôm lau daŋ si sêkêŋ whiŋ tisac
dom. 33 Aö dauŋ neŋ lêŋ dinaŋ. Aö gayob neŋ lêŋ hoŋ bu ndic lau hoŋ
tandô ŋayham. Aö gakôm tu bu wamwasiŋ dauŋ-ŋga dom, magoc gakôm
tu bu wanem lau daêsam sa bu sêtap Anötö ndê mwasiŋ nem ŋac si-ŋga
sa.

11

1 Aŋkuc aneŋ lêŋ dinaŋ, tôm aö dauŋ kakuc Kilisi ndê.

Ŋagôliŋ lauwhê ma lauŋgac sêlic om-ŋga

2 Aö wampiŋ mac bu mac gauc gêm aö ŋapaŋ, ma mêtê naŋ aö kadôhôŋ
ti gac dulu têŋ mac, naŋ mac asap dôŋ ŋapaŋ. 3 Magoc aö bu mac aŋyalê
ŋapep bu Anötö iŋ Kilisi ndê ŋagôlôŋ, ma Kilisi iŋ lauŋgac si ŋagôlôŋ, ma
lauŋgac sêti lauwhê si ŋagôlôŋ.
4 Ŋgac asa naŋ teŋ mbec me hoc yom asê gitôm propet, magoc uŋ gêŋ
daŋ kôm iŋ ndê ŋagôlôŋ ahuc, naŋ toc iŋ ndê ŋagôlôŋ Kilisi sa ŋapep
dom. 5 Ma awhê asa naŋ teŋ mbec me hoc yom asê gitôm propet, magoc
uŋ gêŋ daŋ kôm iŋ ndê ŋagôlôŋ ahuc dom, naŋ kôm iŋ ndê ŋagôlôŋ naŋ
iŋ nakweŋ maya sa. Awhê dau iŋ gitôm awhê naŋ sêŋgaliŋ kêclauŋ hoŋ
su giŋga, naŋ lau sêlic tôm gêŋ mayaŋ-ŋga. 6 Bocdinaŋ, awhê asa naŋ tec
bu uŋ gêŋ tiŋ ŋagôlôŋ, naŋ aŋgapiŋ iŋ ndê kêclauŋ hoŋ su niŋga. Iŋ bu
maya tu aŋgapiŋ iŋ kêclauŋ su-ŋga, dec êŋkuc lauwhê si lêŋ solop, ma uŋ
gêŋ daŋ kôm ndê ŋagôlôŋ ahuc. 7 Ŋahu bu iŋ lêŋ solop bu lauŋgac sêuŋ
gêŋ tiŋ ŋagôlôŋ dom, bu Anötö kêmasaŋ ŋac bu sênem iŋ angô sêmbo
nom, ma sêtôc iŋ ndê waê asê. Ma iŋ lêŋ solop bu lauwhê sêuŋ gêŋ kôm
si ŋagôlôŋ ahuc, bu ŋac sêtôc si lauŋgac si waê asê. 8 Bu têŋ ndoc Anötö
kêmasaŋ gêŋ hoŋ, naŋ ŋgac sa akêŋ awhê dom, magoc awhê sa akêŋ
ŋgac. 9 Ma Anötö kêŋ ŋgac tu awhê-ŋga dom, iŋ kêŋ awhê tu ŋgac-ŋga.
10 Tu dinaŋ-ŋga, ma tu aŋela-ŋga, dec solop bu lauwhê sêuŋ gêŋ tu bu
sêtôc asê bu sêsôc si ŋagôlôŋ ŋapu. 11 Magoc yêc yac lau naŋ dakêŋ whiŋ
Pômdau-ŋga, naŋ mac lauwhê ambo tu daôm-ŋga dom, ma mac lauŋgac
ambo tu daôm-ŋga dom bocdinaŋ. 12 Bu awhê ŋamata-ŋga sa akêŋ ŋgac,
ma tiŋambu lauŋgac sêsa akêŋ lauwhê. Ma gêŋ hoŋ meŋ akêŋ Anötö.
13 Akôc gauc ŋapep pi lauwhê naŋ sêteŋ mbec têŋ Anötö magoc sêuŋ
gêŋ dom. Mac aŋyalê dom bu iŋ lêŋ so, a? 14 Ŋamalac si lêŋ sêmbo-ŋga
tôc sake asê pi gêŋ dindec? Ŋgac daŋ bu ndê kêclauŋ baliŋ, dec dasôm

sake? Dalic gitôm gêŋ mayaŋ-ŋga. Yomandô, me? 15 Ma awhê daŋ bu ndê
kêclauŋ baliŋ, naŋ dasôm sake? Dasôm bu gêŋ dau po iŋ ndê waê sa.
Bu Anötö kêŋ kêclauŋ baliŋ têŋ lauwhê bu êŋgatöc ŋac si ŋagôlôŋ ahuc.
16 Lau daŋ bu sêseŋ yom dec ma sêsôc ŋapu dom, dec wasôm têŋ ŋac bu
yac ma Anötö ndê gôlôwac dabuŋ hoŋ taŋkuc lêŋ tigeŋ dindec, ma lêŋ
daŋ tiyham yêc dom.

Lau Korin-ŋga seŋ Mwasiŋ Dabuŋ ŋa lêŋ so

17 A ö bu wasôm yom pi mac nem lêŋ akac daôm sa tu alic om-ŋga.
Aö wampiŋ mac pi lêŋ dinaŋ dom, magoc wandic yomsu mac. Mac nem
lêŋ dau so, ma gêm gôlôwac dabuŋ sa dom. 18 Gêŋ ŋamata-ŋga aö gaŋgô
ŋawaê bu têŋ ndoc mac akac daôm sa, naŋ mac awhê daôm kôc-kôc. Ma
aö gauc gêm bu ŋawaê naŋ gaŋgô, naŋ yom tasaŋ dom, magoc yom ŋandô.
19 Iŋ solop dom bu mac awhê daôm kôc-kôc êŋkuc gêŋ nom-ŋga, magoc
mac nem lêŋ ti sakiŋ bu whê mac kôc-kôc ma tôc asê bu lau nde sêkêŋ
whiŋ ŋaŋga ma lau nde sêkêŋ whiŋ gwalec, dec iŋ lêŋ solop. 20 Têŋ têm
mac akac daôm sa bu aneŋ Pômdau ndê Mwasiŋ, naŋ mac gauc gêm bu
aŋ ŋapep. Magoc aö wasôm bu gêŋ naŋ mac aŋ, naŋ Pômdau ndê Mwasiŋ
dom. 21 Bu têŋ ndoc mac bu aneŋ gêŋ, naŋ mac hoŋ aŋ têŋtêŋ e lau ŋatô
gêŋ yô ŋac, magoc lau ŋatô sênôm gêŋ e kêŋiŋ ŋac. 22 Bocke? Mac nem
andu sêlhac dom, a? Gitôm bu mac aneŋ ti anôm gêŋ yêc nem andu muŋ
su, goc akac daôm sa. Mac nem lêŋ aneŋ Mwasiŋ Dabuŋ-ŋga tôc asê bu
mac apu nem asidôwai naŋ sêmbo Anötö ndê gôlôwac dabuŋ ŋalôm, ma
alic ŋayham bu akôm lau ŋalôm sawa maya sa. Aö wasôm yom bocke têŋ
mac? Mac gauc gêm bu aö wampiŋ mac pi gêŋ dinaŋ, a? Mba andô!

Pômdau ndê yom pi Mwasiŋ Dabuŋ
(Mat 26:26-28; Mak 14:22-24; Luk 22:17-20)

23 Bu yom naŋ aö gac dulu têŋ mac pi Mwasiŋ Dabuŋ, naŋ Pômdau dau
kêŋ têŋ aö bocdec bu. Têŋ ôbwêc naŋ Judas hoc Pômdau Yisu asê, naŋ
Yisu kôc bolom sa, 24 gêm daŋge Anötö, ma pô kôc goc sôm, “Aö neŋ ŋandô
dau dec, naŋ wakêŋ tu mac-ŋga. Aneŋ gêŋ dindec tu bu gauc nem aö-ŋga.”
25 Ŋac seŋ gêŋ daneŋ-ŋga su, ma ŋalêŋ tigeŋ iŋ kôc laclhu wain-ŋga daŋ
ma sôm, “Iŋ dindec aneŋ dac, naŋ aö wakêc siŋ tu wamatiŋ pwac wakuc-
ŋga. Têm hoŋ naŋ mac bu anôm wain mwasiŋ dindec-ŋga tiyham, naŋ
akôm tu bu gauc nem aö-ŋga.” 26 Gauc nem Pômdau ndê yom dinaŋ ŋapep,
bu têm bocke naŋ mac bu aneŋ bolom ti anôm wain Mwasiŋ Dabuŋ-ŋga
tiyham e iŋ mbu meŋ, naŋ gitôm mac ahoc iŋ ndê mbac ndu ŋawaê asê.

Daneŋ Mwasiŋ Dabuŋ ŋambwa dom

27 Bocdinaŋ dec asa naŋ bu neŋ bolom dau me nôm yêc Pômdau ndê
laclhu, magoc gauc gêm ŋahu ti toc sa ŋapep dom, naŋ kôm giso pi

Pômdau ndê ŋandô ti dac. 28 Lau tigeŋ-tigeŋ hoŋ sêtôc gwaniŋ dau si
lêŋ muŋ su, goc sêneŋ bolom ti sênôm yêc laclhu. 29 Ŋahu bu asa naŋ
bu neŋ ti nôm magoc iŋ ndê gauc sa ŋapep pi Pômdau ndê ŋandô dom,[d]
naŋ oc tap Anötö ndê matôc sa tu iŋ ndê lêŋ neŋ Mwasiŋ Dabuŋ-ŋga.
30 Tu dinaŋ-ŋga dec mac nem lau daêsam licwalô mbasi ma gêmbac kôm
ŋac, ma ŋatô sêmbac ndu su. 31 Yac bu taŋsahê dauŋ ŋapep, dec oc datap
Pômdau ndê matôc kaiŋ dinaŋ sa dom. 32 Magoc Pômdau kêŋ ŋawapac
têŋ yac ti kêmatôc yac tu bu danem dauŋ kwi e dandiŋaŋ dawhiŋ lau sac
nom-ŋga dom.

33 Bocdinaŋ aneŋ asidôwai, aŋgô ŋapep. Têŋ ndoc mac akac daôm sa bu
aneŋ Mwasiŋ Dabuŋ, naŋ ayob bu akôm ŋalêŋ naŋ toc asidôwai hoŋ sa
ŋapep. 34 Ŋamalac daŋ bu gêŋ yô iŋ basô, naŋ neŋ gêŋ yêc ndê andu muŋ.
Ma bocdinaŋ têŋ ndoc mac akac sa, naŋ oc tôm dom bu atap Pômdau ndê
matôc sa tu akôm gêŋ bambaliŋ-ŋga. Gauc nem yom dinaŋ, ma têŋ ndoc
aö watêŋ mac waloc, naŋ oc wawhê gêŋ ŋatô sa têŋ mac tiyham.

Ŋalau Dabuŋ ndê Mwasiŋ Ŋalôm-ŋga

12 1 O asidôwai, yêc mac nem bapia, mac ato yom ŋatô pi Ŋalau
Dabuŋ ndê mwasiŋ, ma kwahic dec aö bu wato yom bu wawhê
mac nem gauc sa ŋapep. 2 Mac aŋyalê ŋalêŋ naŋ Sadaŋ gêm gôliŋ mac
nem gauc têŋ têm mac akêŋ whiŋ su dom, ma wê mac asa lêŋ anem akiŋ
anötöi gwam awha mba-ŋga. 3 Tu dinaŋ-ŋga dec mac oc atôm bu aŋyalê
yom naŋ aö bu wasôm têŋ mac bocdec bu. Anötö ndê Ŋalau bu nem gôliŋ
ŋamalac daŋ ndê whasuŋ, dec iŋ oc tôm dom bu sôm bu, “Aö wapucbo
Yisu.” Ma ŋamalac naŋ Ŋalau Dabuŋ gêm gôliŋ iŋ dom, naŋ oc tôm dom
bu hoc yom asê ma sôm bu, “Yisu iŋ Pômdau.”

4 Yac datap mwasiŋ tidau-tidau sa, magoc meŋ akêŋ Ŋalau tigeŋ. 5 Ma
yac tam akiŋ Pômdau ŋalêŋ tidau-tidau, magoc tam akiŋ Pômdau tigeŋ.
6 Ma yac dakôm gweleŋ tidau-tidau tu danem akiŋ Anötö-ŋga, magoc
Anötö tigeŋ kôm gweleŋ yêc yac hoŋ neŋ ŋalôm, ma kêŋ ŋaclai têŋ yac
bu dakôm gêŋ dau. 7 Ma gêŋ hoŋ naŋ lau tigeŋ-tigeŋ sêkôm ŋa Ŋalau ndê
ŋaclai, naŋ Anötö kêŋ tu bu êmwasiŋ yac lau hoŋ naŋ dambo gôlôwac
dabuŋ ŋalôm, ma puc yac hoŋ dôŋ.

8 Ŋalau Dabuŋ kêŋ yom ti gauc têŋ ŋamalac daŋ bu hoc asê têŋ
gôlôwac dabuŋ. Ma Ŋalau tigeŋ dinaŋ kêŋ gauc têŋ ŋamalac daŋ tiyham,
bu êŋyalê gêŋ naŋ ŋahu sip ŋalôm gi, ma sôm asê têŋ lau. 9 Ŋamalac daŋ

---

[d] **11:29** Lau ŋatô gauc gêm bu Pol ndê yom pi ‘Pômdau ndê ŋandô’ hêganôŋ gôlôwac dabuŋ (tôm iŋ to yêc 1 Kor 10:17), dec Pol to bu kêŋ puc lau naŋ seŋ Mwasiŋ Dabuŋ magoc sêtoc si asidôwai sa ŋapep dom (11:17-22). Ma lau ŋatô gauc gêm bu yom dau hêganôŋ Yisu dau ndê ŋandô (1 Kor 10:16), dec Pol to bu kêŋ puc lau naŋ sêlic sac gitôm gêŋ ŋambwa ma seŋ Mwasiŋ Dabuŋ, bu lau dau sêŋyalê dom bu gêŋ dau piŋ ŋac dôŋ sem damiŋ Yisu ndê ŋandô.

oc tap mwasiŋ kêŋ whiŋ ŋaŋga-ŋga sa, ma daŋ tiyham oc tap mwasiŋ
kôm lau ti gêmbac ŋayham sa-ŋga yêc Ŋalau tigeŋ dinaŋ. 10 Ŋamalac
daŋ oc kôc ŋaclai bu kôm gêŋ dalô, ma daŋ oc kôc mwasiŋ tu hoc yom
asê tôm lau propet-ŋga. Daŋ tiyham oc kôc mwasiŋ bu êŋyalê bu lau naŋ
sêhoc yom asê, naŋ Ŋalau Dabuŋ gêm gôliŋ ŋac, me ŋalau daŋ dau-ŋga
daŋ gêm gôliŋ ŋac. Ma daŋ oc kôc mwasiŋ bu sôm yom awha wakuc-ŋga
naŋ iŋ kêyalê muŋ su dom. Ma ŋamalac daŋ tiyham oc tap mwasiŋ sa bu
êŋyalê yom awha wakuc-ŋga kaiŋ dinaŋ ma nem kwi. 11 Gweleŋ tidau-
tidau hoŋ dinaŋ meŋ akêŋ Ŋalau tigeŋ dinaŋ, naŋ gic sam iŋ ndê mwasiŋ
ti ŋaclai têŋ lau tigeŋ-tigeŋ tôm iŋ dau gêlic ŋayham.

Lau sêkêŋ whiŋ-ŋga sêti gôlôwac dabuŋ tigeŋ

12 Alic su naŋ. Ŋamalac daŋ ndê ŋandô tigeŋ, magoc iŋ amba ti gahi
ma tandô ma ŋagêŋ daêsam. Magoc gêŋ hoŋ dinaŋ sêyêc têŋtêŋ dom,
sêyêc ŋandô tigeŋ dinaŋ. Ma ŋalêŋ tigeŋ, yac lau naŋ dambo Kilisi ndê
gôlôwac dabuŋ ŋalôm, naŋ dati ŋandô tigeŋ. 13 Bu Anötö kêku yac ŋa
Ŋalau Dabuŋ ma piŋ yac dôŋ dati gôlôwac dabuŋ tigeŋ. Yac neŋ lau ŋatô
lau Israel-ŋga, ma ŋatô ŋac lau gameŋ apa-ŋga. Ŋatô sem akiŋ ŋadaui
nom-ŋga, ma ŋatô sem akiŋ dom. Magoc yac hoŋ dakôc Ŋalau tigeŋ sip
yac neŋ ŋalôm têŋtêŋ.
14 Ma ŋamalac daŋ ndê ŋandô ŋagêŋ hoŋ kaiŋ tigeŋ dom. Gêŋ tidau-
tidau sêyêc ŋandô tigeŋ dinaŋ. 15 Iŋ ndê gahi bu sôm bu, “Aö amba dom,
bocdinaŋ gati ŋandô ŋagêŋ daŋ dom,” dec yom dau oc kac gahi dau su
yêc ŋandô dinaŋ dom. 16 Me iŋ ndê daŋgasuŋ bu sôm bu, “Aö tandô dom,
bocdinaŋ gati ŋandô ŋagêŋ daŋ dom,” dec yom dau oc kac daŋgasuŋ su
yêc iŋ ndê ŋandô dom. 17 Ma gêŋ hoŋ naŋ sêyêc yac neŋ ŋandô bu tanôŋ
hoŋ, dec oc daŋgô yom ŋalêŋ bocke? Ma gêŋ hoŋ naŋ sêyêc yac neŋ
ŋandô bu daŋaŋsuŋ hoŋ, dec oc daŋgu gêŋ ŋamalu ŋalêŋ nde? 18 Magoc
yac neŋ ŋandô iŋ bocdinaŋ dom. Anötö dau kêmasaŋ yac neŋ ŋandô
ŋagêŋ tidau-tidau hoŋ tôm iŋ dau gêlic ŋayham. 19 Ma yac neŋ ŋandô
ŋagêŋ hoŋ bu kaiŋ tigeŋ, dec yac oc dambo ŋalêŋ bocke? Oc tôm dom bu
dambo. 20 Magoc yac ŋagêŋ daêsam sêyêc ŋandô tigeŋ dinaŋ ŋalôm, dec
dambo ŋayham.
21 Oc tôm dom bu tandô sôm têŋ amba, “Am bu mbo dom, aö wambo
ŋayham eŋ.” Ma tôm dom bu ŋagôlôŋ sôm têŋ gahi, “Am bu mbo dom,
oc wambo ŋayham eŋ.” 22 Mba andô! Yac ŋagêŋ ŋatô dalic bu gêŋ licwalô
mba, tigeŋ gêŋ dau bu yêc dom, dec oc dambo ŋayham dom. 23 Ma ŋandô
ŋagêŋ ŋatô naŋ dalic bu gêŋ waêmba, naŋ datoc sa têŋ ndoc dakôm ahuc
ŋa po. Ma ŋagêŋ naŋ dalic bu gêŋ mayaŋ-ŋga, naŋ dakôm ahuc ti dayob
ŋapep. 24 Magoc ŋagêŋ ŋatô naŋ dalic bu gêŋ ŋayham tu lau sêlic-ŋga,
naŋ sêpônda gôlôŋ dom, ma dakôm ahuc dom. Anötö dau kêmasaŋ yac
ŋagêŋ hoŋ dinaŋ, ma toc gêŋ ŋambwa-ŋambwa sa kêlêc. 25 Iŋ kêmasaŋ

ŋamalac ŋalêŋ dinaŋ tu bu ŋagêŋ hoŋ sênem ŋandô tigeŋ dinaŋ sa, ma
sêwhê dau kôc-kôc dom. 26 Yac ŋagêŋ daŋ bu êŋsahê ŋandê, dec ŋagêŋ
hoŋ oc sêŋsahê ŋandê sêwhiŋ. Ma ŋagêŋ daŋ bu tap waê sa, dec ŋagêŋ
hoŋ oc atac ŋayham sêwhiŋ.
27 Aŋgô su naŋ! Mac lau tigeŋ-tigeŋ hoŋ ati Kilisi ndê ŋandô tigeŋ, naŋ
gôlôwac dabuŋ. 28 Ma Anötö kêyaliŋ lau sa yêc gôlôwac dabuŋ ŋalôm
bocdec bu. Lau ŋamata-ŋga ŋac lau aposel, lau tilu-ŋga lau propet, ma
lau titö-ŋga iŋ kêŋ ŋac bu sêndôhôŋ gôlôwac dabuŋ. Ma iŋ kêmwasiŋ
lau ŋatô bu sêkôm gêŋ dalô, ŋatô sêkôm lau gêmbac ŋayham sa, ŋatô
bu sênem lau sa, ma ŋatô bu sênem gôliŋ gôlôwac dabuŋ. Ma ŋatô
sêtap mwasiŋ sêsôm yom awha wakuc-ŋga sa. 29 Mac gauc gêm bocke?
Iŋ kêmwasiŋ lau hoŋ tu bu sêti aposel, a? Ŋac hoŋ sêti propet, a? Ŋac
hoŋ kêdôhôŋwaga, a? Hoŋ sêkôm gêŋ dalô, a? 30 Ŋac hoŋ sêtap mwasiŋ
sêkôm gêmbac ŋayham sa-ŋga, a? Ŋac hoŋ sêkôc mwasiŋ sêsôm yom
awha wakuc-ŋga me sênem yom awha wakuc kwi-ŋga, a? Mba andô!
31 Bocdinaŋ dec aö wasôm têŋ mac, bu tamkwê mwasiŋ ŋandô naŋ oc
nem lau hoŋ sa êŋlêc. Ma lêŋ naŋ kwahic dec aö bu watôc têŋ mac naŋ
hôc gêlêc lêŋ hoŋ su.

Mêtê ŋandô atac whiŋ-ŋga

13 1 Aö bu watôm bu wasôm ŋamalac si yom ma aŋela si yom,
magoc mêtê atac whiŋ-ŋga m ba yêc aö, naŋ aö gatôm geŋgeleŋ
me oŋ naŋ taŋ ŋambwa. 2 Ma aö bu wahoc yom asê gitôm propet, ma bu
waŋyalê gêŋ hoŋ naŋ ŋahu sip ŋalôm gi, ma watap gauc atu sa pi gêŋ
hoŋ, ma bu wakêŋ whiŋ ŋaŋga tôm bu wasôm têŋ lôc daŋ bu puc dau sa
ma lom gameŋ wakuc ndi, tigeŋ mêtê atac whiŋ-ŋga mba yêc aö, dec aö
gatôm gêŋ ŋambwa. 3 Ma aö bu wakêŋ aneŋ gêŋ hoŋ tu wanem lau ŋalôm
sawa sa-ŋga, me wakêŋ dauŋ sambuc tu gweleŋ ŋawaê ŋayham-ŋga e tôm
ŋacyo sêkêŋ ya neŋ aö su, magoc mêtê atac whiŋ-ŋga bu mba yêc aö, dec
oc tôm dom bu wapo dauŋ sa tu gêŋ hoŋ dinaŋ ŋadaŋ-ŋga.
4 Mêtê atac whiŋ-ŋga ŋandô ŋahu bocdec. Ŋamalac naŋ mêtê atac
whiŋ-ŋga kêsalê iŋ ahuc, naŋ kôc ndê ŋalôm dôŋ, ma kêmwasiŋ lau.
Iŋ gêm lêmuŋ lau ŋatô dom, ma sôm yom toc dau sa-ŋga me po dau sa
ŋambwa dom. 5 Iŋ kôm gêŋ mayaŋ-ŋga dom, gauc gêm gêŋ tu êmwasiŋ
dau-ŋga kêlêc dom, ma atac ŋandê ŋagahô dom. Ma iŋ hê yom dôŋ pi
sac naŋ lau sêkôm têŋ iŋ, naŋ dom. 6 Mêtê naŋ so lêŋ gitêŋ, naŋ ŋadaŋ
oc kôm iŋ atac ŋayham dom, magoc iŋ oc atac ŋayham tu lau hoŋ naŋ
sêŋkuc yom ŋandô-ŋga. 7 Iŋ oc hôc kisa ti atac pa su. Iŋ oc hu iŋ ndê kêŋ
whiŋ ti gêŋ bocke naŋ iŋ takwê, naŋ siŋ dom, ma ŋawapac daŋ oc ku iŋ
dulu dom.
8 Mêtê atac whiŋ-ŋga oc yêc ŋapaŋ. Magoc mêtê dahoc yom asê gitôm
propet-ŋga oc pacndê. Ma mêtê dasôm yom awha wakuc-ŋga ma gauc pi

gêŋ naŋ ŋahu sip ŋalôm gi, naŋ oc sêniŋga. 9 Ŋahu bu têŋ têm kwahic
dec-ŋga yac taŋyalê gêŋ hoŋ timala dom, ma yom naŋ lau propet sêhoc
asê, naŋ tôc gêŋ hoŋ asê timala dom. 10 Magoc têŋ ndoc Yisu mbu meŋ,
naŋ iŋ oc ndic dabiŋ gêŋ hoŋ, ma mêtê hoŋ naŋ kwahic dec dakôm
timala dom, naŋ oc pacndê. 11 Têŋ têm naŋ aö gambo balê, naŋ gasôm
yom gitôm balê, ma kayalê gêŋ gitôm balê, ma gakôc gauc gitôm balê.
Magoc têŋ ndoc aö gati ŋgac su, naŋ gahu balêkoc si mêtê siŋ. 12 Kwahic
dec yac taŋyalê gêŋ hoŋ yêc awê dom, gitôm datôc gwaniŋ sip busunôm[e]
ŋadauŋ-dauŋ daŋ. Magoc têŋ têm ŋambu-ŋga yac oc dalic gêŋ hoŋ yêc
awê eŋ. Kwahic dec aö kayalê gêŋ timala dom, magoc tiŋambu aö oc
waŋyalê gêŋ hoŋ timala, tôm Anötö kêyalê aö e pi sa timala eŋ têŋ
kwahic dec. 13 Mêtê atu tö kwahic dec sêyêc, mêtê dakêŋ whiŋ-ŋga, mêtê
dakêŋ bataŋ-ŋga, ma mêtê atac whiŋ-ŋga. Magoc mêtê atac whiŋ-ŋga
tiŋamata mêtê hoŋ.

Taŋkwê mwasiŋ naŋ tôm bu puc gôlôwac dabuŋ dôŋ

14 1 Bocdinaŋ asap mêtê atac whiŋ-ŋga dôŋ, ma tamkwê Ŋalau
Dabuŋ ndê mwasiŋ tidau-tidau. Ma tamkwê mwasiŋ bu ahoc yom
asê nditôm lau propet hôc gêlêc mwasiŋ ŋatô su. 2 Bu Ŋalau ndê mwasiŋ
dasôm yom awha wakuc-ŋga iŋ gêŋ ŋamata-ŋga dom. Ŋamalac naŋ sôm
yom awha wakuc-ŋga, naŋ ndê yom yêc iŋ ma Anötö ŋasawa, ma lau daŋ
oc s êŋyalê dom. Iŋ sôm yom naŋ ŋahu yêc siŋ dau, tôm Ŋalau Dabuŋ kac
iŋ. 3 Magoc ŋamalac naŋ hoc yom asê gitôm propet, naŋ ndê yom gitôm
bu po gôlôwac dabuŋ sa, ma êŋgilí ŋac bu sêlhac ŋaŋga ma nem malô
ŋac si ŋalôm. 4 Ŋamalac naŋ sôm yom awha wakuc-ŋga, naŋ ndê yom dau
gêm iŋ tawasê sa, magoc ŋamalac naŋ hoc yom asê gitôm propet, naŋ
ndê yom oc tôm bu po gôlôwac dabuŋ hoŋ sa. 5 Aö tac whiŋ bu mac hoŋ
asôm yom awha wakuc-ŋga, tigeŋ aö tac whiŋ kêlêc bu mac ahoc yom asê
atôm propet. Bu ŋamalac naŋ hoc yom asê gitôm propet, naŋ ndê mwasiŋ
hôc gêlêc iŋ naŋ sôm yom awha wakuc, naŋ ndê su. Magoc ŋamalac daŋ
bu mbo mac nem gôlôwac dabuŋ ŋalôm, naŋ kôc mwasiŋ bu nem yom
awha wakuc-ŋga kwi têŋ mac, dec yom dau oc tôm bu nem mac sa, tôm
yom naŋ ŋamalac hoc asê gitôm propet.

Mwasiŋ dasôm yom awha wakuc-ŋga ŋahu

6 O asidôwai, aŋgô su naŋ. Aö bu watêŋ mac waloc, ma wasôm yom
têŋ mac ŋa awha wakuc daŋ, dec oc wanem mac sa ŋalêŋ bocke? Ti geŋ
aö bu waloc ma Ŋalau Dabuŋ kêŋ yom têŋ aö, tu bu wahoc asê têŋ mac,
me tu wawhê nem gauc sa me wandôhôŋ mac-ŋga me wahoc asê gitôm
propet, dec aneŋ yom dau oc nem mac sa. 7 Akôc gauc pi gêŋ naŋ dakôc

---

[e] **13:12** Busunôm - lau ŋatô sêsam bu glas tasalagatu, ma yêc Yom Inglis sêsôm bu ‘mirror.’

tu danem wê sip-ŋga, gitôm gasuc me gita. Ŋamalac daŋ bu yu me ndic
ŋapep dom, dec asa oc tôm bu êŋyalê wê dau ŋawa? 8 Ma ŋgac ndic
dahuc-ŋga bu ndic ŋapep dom, dec asa oc êmasaŋ dau tu ndic siŋ-ŋga?
9 Ma mac lau naŋ asôm yom awha wakuc-ŋga yêc gôlôwac dabuŋ ŋalôm,
naŋ bocdinaŋ. Bu yom kaiŋ dinaŋ ŋahu yêc awê dom, ma lau oc sêŋyalê
ŋalêŋ bocke? Mac oc asôm yom dau tôm gêŋ ŋakêcsia ŋambwa-ŋambwa.
10 Lau nom-ŋga si awha têŋtêŋ daêsam yêc, ma lau naŋ sêsôm dau
si awha, naŋ sêŋyalê ŋahu. 11 Ŋgac daŋ bu sôm dau ndê awha ma aö
bu waŋyalê ŋahu dom, dec aö walic iŋ gitôm ŋgac apa, ma iŋ oc lic
aö bu ŋgac apa bocdinaŋ. 12 Ma yêc mac-ŋga bocdinaŋ. Mac tamkwê
Ŋalau Dabuŋ ndê mwasiŋ, bocdinaŋ dec tamkwê mwasiŋ naŋ tôm bu
po gôlôwac dabuŋ sa, naŋ hôc gêlêc mwasiŋ ŋatô, tu bu akôm gôlôwac
dabuŋ êŋsôwec tiatu.
13 Bocdinaŋ dec ŋamalac naŋ sôm yom awha wakuc-ŋga, naŋ teŋ mbec
bu Anötö kêŋ mwasiŋ nem yom dau kwi-ŋga têŋ iŋ whiŋ maŋ. 14 Bu têŋ
ndoc aö gateŋ mbec ŋa yom awha wakuc-ŋga, naŋ aö dauŋ neŋ gatuŋ teŋ
mbec, magoc aneŋ gauc kêkuc mbec dau dom. 15 Bocdinaŋ aö oc wakôm
sake? Aö wateŋ mbec ŋa awha wakuc naŋ aneŋ gatuŋ kêyalê, ma wateŋ
mbec ŋa aö dauŋ neŋ awhaŋ naŋ kayalê ŋahu, naŋ whiŋ. Aö wanem wê
awha wakuc naŋ aneŋ gatuŋ kêyalê, ma wanem wê ŋa dauŋ neŋ awhaŋ
naŋ kayalê ŋahu, naŋ whiŋ. 16 Am bu êmpiŋ Anötö ŋa yom awha w akuc-
ŋga, tôm nem gatôm kêyalê, ma ŋamalac daŋ bu mbo gôlôwac dabuŋ
ŋalôm naŋ kêyalê awha dau dom, dec iŋ oc tôm dom bu sôm, "Yomandô,"
têŋ ndoc am gic bata nem yom. Ŋahu bu iŋ gêm gauc yom naŋ am sôm.
17 Am daôm gêm d aŋge Anötö ŋapep, magoc am nem yom gêm ŋamalac
dinaŋ sa dom.
18 Aö gam daŋge Anötö bu iŋ kêŋ mwasiŋ wasôm yom awha wakuc-ŋga
têŋ aö hôc gêlêc mac hoŋ su. 19 Magoc têŋ têm naŋ aö gambo gôlôwac
dabuŋ ŋalôm, naŋ aö tac whiŋ bu wasôm yom naŋ lau hoŋ sêŋyalê, tu
bu wandôhôŋ ŋac-ŋga. Aö bu wasôm yom ŋalhô amaŋdaŋ naŋ ŋahu yêc
awê, naŋ hôc gêlêc bu wasôm yom awha wakuc-ŋga ŋalhô 10,000, naŋ
lau hoŋ sêŋyalê ŋahu dom.
20 O asidôwai hac. Akôc gauc ŋapep, atôm lau atu-tu. Akôc gauc atôm
balêkoc sauŋ dom. Ambo atôm balêkoc dedec tu gêŋ tigeŋ-ŋga, naŋ tu
ambo ahê lêŋ sac-ŋga. 21 Gauc nem yom naŋ Pômdau sôm, naŋ sêto yêc
bocdec bu:

> Aö waŋkiŋ lau apa sênem aö awhaŋ ma wakêŋ puc lau dindec ŋa
> lau apa dau awha. Magoc ŋac oc sêkêŋ daŋga aö dom, tôm sêkêŋ
> daŋga aneŋ yom muŋ su dom. *[Ais 28:11-12]*

22 Pômdau kêŋ lau naŋ sêsôm yom awha apa gitôm gêŋ dalô kaiŋ daŋ,
bu kêŋ puc lau Israel-ŋga naŋ sêkêŋ whiŋ iŋ dom. Ma mwasiŋ dasôm yom
awha wakuc-ŋga iŋ kaiŋ tigeŋ. Anötö kêŋ gitôm gêŋ dalô tu lau naŋ sêkêŋ

whiŋ dom-ŋga. Iŋ kêŋ tu lau sêkêŋ whiŋ-ŋga-ŋga dom. Magoc mwasiŋ dahoc yom asê tôm propet-ŋga, naŋ iŋ kêŋ tu lau sêkêŋ whiŋ-ŋga-ŋga. Iŋ kêŋ tu lau naŋ sêkêŋ whiŋ dom naŋ-ŋga dom.[f] 23 Bocdinaŋ, mac lau akêŋ whiŋ-ŋga bu akac daôm sa ma mac hoŋ bu asôm yom awha wakuc-ŋga, ma lau ŋatô naŋ sêkêŋ whiŋ dom me si gauc sa pi gêŋ dau dom, naŋ bu sêmbo sêwhiŋ mac, dec ŋac oc sêsôm sake? Ŋac oc sêsôm bu mac nem gauc kêŋsôŋ. 24 Magoc mac hoŋ bu ahoc yom asê atôm propet têŋ ndoc lau kaiŋ dinaŋ sêmbo sêwhiŋ mac, dec mac nem yom oc kuŋ ŋac si ŋalôm e sêŋyalê bu sic waê bu sêtap matôc sa tu ŋac si mêtê sac-ŋga. 25 Ma yom pi ŋac si mêtê sac, naŋ ŋac gauc gêm bu sêsiŋ yêc ŋac si ŋalôm, naŋ mac nem yom oc puc asê tiawê. Ma bocdinaŋ ŋac oc sêpôŋ haduc aŋgô andô têŋ nom ma sêtoc Anötö sa. Ma ŋac oc sêsôm asê bu, “Anötö mbo whiŋ mac, yomandô!”

Pol whê ŋagôliŋ om-ŋga sa

26 Bocdinaŋ asidôwai, têŋ ndoc mac akac daôm sa tu alic om-ŋga, naŋ lau ŋatô sêkôc wê sêmeŋ, lau ŋatô sêkôc yom bu sêndôhôŋ lau, lau ŋatô sêkôc yom naŋ Ŋalau Dabuŋ hoc asê têŋ ŋac, ŋatô sêsôm yom awha wakuc-ŋga, ma ŋatô sênem yom awha wakuc-ŋga dau kwi. Gêŋ hoŋ naŋ mac bu akôm, naŋ akôm tu apuc gôlôwac dabuŋ hoŋ dôŋ-ŋga. 27 Lau bu sêsôm yom awha wakuc-ŋga, dec lu me tö sêsôm goc tôm. Daŋ sôm e pacndê, goc ŋamalac tilu-ŋga sôm ndê. Ma ŋamalac daŋ nem ŋac si yom dau kwi maŋ. 28 Magoc ŋamalac nem y om dau kwi-ŋga daŋ bu mbo dom, goc ŋamalac naŋ tac whiŋ bu sôm y om awha wakuc-ŋga nem dau dôŋ yêc gôlôwac dabuŋ ŋalôm. Tôm bu iŋ sôm iŋ ndê yom awha wakuc-ŋga têŋ ndoc iŋ mbo tawasê, ma yom dau yêc iŋ ma Anötö ŋasawa.

29 Ma lau bu sêhoc yom asê sêtôm propet yêc gôlôwac dabuŋ ŋalôm, dec lu me tö sêhoc yom asê, ma lau hoŋ sêkêŋ daŋga ŋapep ma sêŋsahê yom dau. 30 Ŋamalac daŋ bu ndöc mac ŋalôm, ma Ŋalau Dabuŋ bu hoc yom daŋ asê têŋ iŋ, dec ŋamalac naŋ sôm yom mbo, naŋ hu siŋ ma kêŋ ŋasawa têŋ ŋamalac dinaŋ bu sôm yom dau asê. 31 Gitôm bu mac hoŋ ahoc yom asê atôm propet aô daôm aô daôm, bu andôhôŋ ti apuc gôlôwac dabuŋ hoŋ dôŋ. 32 Lau naŋ sêtap mwasiŋ sa bu sêhoc yom asê sêtôm propet, naŋ sêtôm bu sênem gôliŋ dau si lêŋ sêhoc yom dau asê-ŋga. 33 Bu Anötö tec bu iŋ ndê lau sêkôm gêŋ bambaliŋ. Iŋ Anötö yom malô-ŋga.

Anötö ndê gôlôwac dabuŋ hoŋ sêŋkuc lêŋ tigeŋ bocdec bu. 34 Têŋ ndoc mac akac sa tu alic om-ŋga, naŋ lauwhê sêsôm yom dom sic ŋawaê. Ŋac

---

[f] **14:22** Aisaya ndê yom, naŋ Pol to yêc ŋabatiŋ 21, naŋ hêganôŋ lau apa naŋ Pômdau kêkiŋ bu sêŋgwiniŋ lau Israel-ŋga naŋ sêsôc iŋ ŋapu ti sêkêŋ whiŋ iŋ dom. Pol gêm dôhôŋ lau apa awha, naŋ lau Israel si ŋacyo dinaŋ sêsôm, ma mwasiŋ dasôm yom awha wakuc-ŋga. Lau Israel-ŋga sêkac si ŋalôm kwi tu lau apa si yom-ŋga dom, ma Pol bu tôc asê bu ŋalêŋ tigeŋ, yom awha wakuc oc nem lau naŋ sêkêŋ whiŋ dom, naŋ sa dom, me kac si ŋalôm kwi e sêti lau sêkêŋ whiŋ-ŋga dom. Ŋabatiŋ 23 whê gêŋ dau sa tiawê.

sêsôc lauŋgac ŋapu tôm yomsu sôm, ma sênem dau dôŋ. 35 Awhê daŋ bu
ŋgô yom daŋ naŋ iŋ kêyalê ŋahu dom, naŋ nem dau dôŋ e om pacndê,
ma ndac nakweŋ têŋ ndoc iŋlu sêmbo si andu. Iŋ bu sôm yom yêc
gôlôwac dabuŋ ŋalôm, naŋ gêŋ mayaŋ-ŋga.
36 Mac lau Korin-ŋga bu atec aneŋ yom dindec, goc wandac mac bocdec
bu. Anötö kêŋ ndê yom têŋ mac tamwasêm, me kêŋ têŋ mac muŋ bu
andic dulu têŋ lau ŋatô, a? 37 Asa naŋ gauc gêm bu iŋ propet daŋ, me tap
Ŋalau Dabuŋ ndê mwasiŋ sa kêlêc, naŋ êŋyalê bu yom naŋ gato têŋ mac,
naŋ Pômdau dau ndê yatu. 38 Ŋamalac daŋ bu kôc aneŋ yom sa dom, naŋ
Pômdau oc kôc iŋ sa dom. 39 Bocdinaŋ aneŋ asidôwai, tamkwê mwasiŋ
bu ahoc yom asê atôm lau propet, ma alhac lau naŋ sêsôm yom awha
wakuc-ŋga, naŋ ahuc dom. 40 Magoc têŋ ndoc mac bu alic om, naŋ akôm
gêŋ hoŋ ŋapep ma aŋkuc lêŋ solop.

Pol puc yom naŋ iŋ hoc asê pi Yisu, naŋ dôŋ

15 1 O asidôwai, aö bu wawhê mac nem gauc sa tiyham pi ŋawaê
ŋayham naŋ gahoc asê têŋ mac muŋ su. Mac akôc ŋawaê dau sa,
ma ti mac nem akêŋ whiŋ ŋahu. 2 Ŋawaê ŋayham naŋ gahoc asê têŋ mac,
naŋ tôc lêŋ Anötö nem mac si-ŋga asê, ma bocdinaŋ dec asap dôŋ ŋapaŋ.
Mac bu asap dôŋ dom, dec mac nem akêŋ whiŋ oc tisac ma ŋandô mbasi.
3 Bu yom naŋ gac dulu têŋ mac, naŋ kêkuc yom naŋ aö dauŋ gaŋgô
muŋ su. Ma yom naŋ atu ma tiŋamata aneŋ yom hoŋ, naŋ bocdec bu.
Kilisi mbac ndu tu yac neŋ sac-ŋga, tôm yom naŋ sêto yêc, naŋ sôm. 4 Lau
sêŋsuhuŋ iŋ, ma têŋ bêc titö-ŋga Anötö uŋ iŋ sa, tôm sêto yêc naŋ. 5 Goc
iŋ hoc dau asê têŋ Pita, ma têŋ lau ŋatô naŋ sêmbo †ŋgacsêŋomi 12 si toŋ.
6 Ma tiŋambu iŋ hoc dau asê têŋ asidôwai toŋ atu naŋ sêmbo sêwhiŋ dau.
Ŋac lau daêsam, sêhôc gêlêc 500 su. Kwahic dec ŋac si lau ŋatô sêmbac ndu
su, magoc daêsam gacgeŋ sêmbo tali. 7 Tiŋambu iŋ hoc dau asê têŋ Jems
ma têŋ lau aposel hoŋ. 8 Ma tiŋambu andô iŋ hoc dau asê têŋ aö dauŋ, naŋ
gati aposel gitôm balêkoc naŋ dinda kôc so ndê têm. 9 Bu aö galic dauŋ tôm
lau aposel si ŋgac ŋambu-ŋga solop. Sêsam aö bu aposel, magoc aö ŋgac
ŋayham dom bu sêhê ŋaê aposel pi aö. Ŋahu bu muŋ-ŋga lê aö gakêŋ kisa
Anötö ndê lau sêkêŋ whiŋ-ŋga. 10 Magoc tu Anötö kêmwasiŋ aö-ŋga, dec aö
gati aposel, ma iŋ ndê mwasiŋ dau meŋ ŋambwa dom. Mba! Bu aö gakôm
gweleŋ gahoc gêlêc Kilisi ndê aposel hoŋ su. Magoc aö dauŋ gakôm dom.
Anötö ndê mwasiŋ puc aö dôŋ, dec kêŋ ŋaclai têŋ aö bu wakôm gweleŋ.
11 Bocdinaŋ aŋyalê ŋapep bu yom naŋ aö gahoc asê pi Kilisi, ma aposel hoŋ
sêhoc asê, iŋ yom tigeŋ. Ma yom dau ti mac nem akêŋ whiŋ ŋahu.

Lau batê oc sêtisa

12 Yac am mêtê ma ahoc asê bu Anötö uŋ Kilisi sa akêŋ lau batê-ŋga.
Ma bocdinaŋ bocke dec mac nem lau ŋatô sêsôm bu lau batê oc sêtisa

dom? 13 Aŋgô! Iŋ bu yom ŋandô bu lau batê sêtôm dom bu sêtisa, dec
tôm dom bu Kilisi dau tisa ma mbo tali tiyham bocdinaŋ. 14 Ma Kilisi bu
tisa su dom, dec mêtê naŋ yac am, naŋ oc ŋahu mbasi, ma mac nem akêŋ
whiŋ ŋahu mbasi bocdinaŋ. 15 Ma gêŋ daŋ tiyham. Yac lau aposel am
mêtê ma asôm bu Anötö uŋ Kilisi sa akêŋ lau batê-ŋga. Magoc mac asôm
bu lau batê oc sêtisa dom. Mac nem yom bu yom ŋandô, dec mêtê naŋ
yac ahoc asê pi Anötö, naŋ yom tasaŋ. 16 Bu lau batê bu sêtisa dom, dec
Kilisi dau tisa su dom. 17 Ma iŋ bu yom ŋandô bu Anötö uŋ Kilisi sa su
dom, dec mac nem akêŋ whiŋ oc ŋandô mbasi, ma mac nem sac gacgeŋ
yêc mac-ŋga. 18 Ma Anötö bu uŋ Kilisi sa su dom, dec lau naŋ sêkêŋ whiŋ
Yisu ma sêmbac ndu su, naŋ gacgeŋ siŋga su. 19 Tu Kilisi-ŋga dec yac
dakêŋ bataŋ bu Anötö oc uŋ yac hoŋ sa têŋ têm ŋambu-ŋga. Yom dau bu
yom ŋandô dom, dec gêŋ naŋ dakêŋ bataŋ, naŋ gêŋ têm kwahic dec-ŋga
ŋambwa ma ŋandô mbasi têŋ têm ŋambu-ŋga. Ma lau hoŋ oc sêpu yac
ma sêlic yac tôm lau gauc mbasi-ŋga.

20 Magoc Anötö uŋ Kilisi sa akêŋ lau batê-ŋga yomandô. Iŋ gitôm
lau hoŋ naŋ sêmbac ndu su, naŋ si ŋgac mbêc. 21 Ŋamalac tigeŋ ti
dambac ndu ŋahu. Ma ŋamalac tigeŋ ti datisa akêŋ lau batê-ŋga ŋahu.
22 Yomandô! Tu Adam-ŋga dec yac hoŋ dawêkaiŋ seŋ dambac ndu-ŋga.
Magoc tu Kilisi-ŋga dec lau naŋ sêkêŋ whiŋ iŋ, naŋ sêwêkaiŋ seŋ sêmbo
tali-ŋga. 23 Tigeŋ lau naŋ sêmbac ndu, naŋ oc sêtisa tôm ŋandoc. Kilisi
tisa muŋ, gitôm gêŋ ŋandô mbêc. Ma têŋ ndoc iŋ mbu meŋ, naŋ lau naŋ
sêti iŋ ndê, naŋ oc sêtisa. 24 Têŋ dinaŋ iŋ oc ndic bata têm kwahic dec-
ŋga, ma iŋ oc seŋ ŋaclai ti ŋagôliŋ hoŋ su, ma kêŋ gêŋ hoŋ sip Damaŋ
Anötö amba bu nem gôliŋ. 25 Bu Kilisi gic waê bu nem gôliŋ e iŋ kêŋ iŋ
ndê ŋacyo hoŋ sêsôc iŋ gahi ŋapu. 26 Ma ŋacyo ŋambu-ŋga naŋ iŋ oc seŋ
su, naŋ ŋaclai dambac ndu-ŋga. 27 Sêto yom yêc bocdec bu:

Iŋ kêŋ gêŋ hoŋ sêsôc iŋ gahi ŋapu. *[BW 8:6]*

Yom dinaŋ pi 'gêŋ hoŋ,' naŋ hêganôŋ Anötö dom, bu Anötö dau kêŋ
ŋaclai têŋ Kilisi pi gêŋ hoŋ. 28 Tigeŋ têŋ ndoc Anötö ndê Atu dau kêŋ gêŋ
hoŋ sêsôc iŋ ndê gôliŋ ŋapu su, naŋ goc iŋ dau oc sôc Anötö ŋapu. Ma
bocdinaŋ Anötö tigeŋ oc ti ŋadau ma nem gôliŋ gêŋ hoŋ.

29 Anötö oc uŋ lau batê sa têŋ têm ŋambu-ŋga, yomandô. Bu bocdinaŋ
dom, dec tu sake-ŋga lau ŋatô sêliŋ saŋgu tu lau naŋ sêmbac ndu su-
ŋga?[g] 30 Ma gauc nem yac lau aposel. Tu sake-ŋga yac ahôc ŋawapac ti
kisa ŋapaŋ tu gweleŋ ŋawaê ŋayham-ŋga? 31 O asidôwai. Aö gapo mac

---

[g] **15:29** Mêtê dau ŋahu yêc awê dom, magoc Pol ndê yom tôc asê bu lau Korin ŋatô sêliŋ saŋgu tu ŋac si lau naŋ sêmbac ndu-ŋga. Mboe lau batê dinaŋ sêkêŋ whiŋ Yisu su, magoc sêliŋ busaŋgu su dom têŋ ndoc sêmbo tali, ma tu dinaŋ-ŋga dec lau ŋatô sêliŋ saŋgu tu ŋac-ŋga. Pol sôm bu mêtê dinaŋ iŋ solop me so dom, magoc iŋ sôm yom pi mêtê dau tu bu puc iŋ ndê yom pi lau batê sêtisa-ŋga naŋ dôŋ.

nem waêm sa tu mac nem akêŋ whiŋ yac neŋ Pômdau Yisu Kilisi-ŋga.
Mac aŋyalê bu yom dau iŋ yom ŋandô, dec aŋyalê bu yom dec iŋ yom
ŋandô bocdinaŋ. Lau sêkôm bu sêndic aö ndu tôm bêc hoŋ. 32 Yêc malac
Epesas lau sêkêŋ kisa aö gitôm bôclai sac, magoc aö gac siŋ têŋ ŋac ti
ŋaŋga. Magoc lau batê bu sêtisa dom, tôm mac nem lau ŋatô sêsôm, dec
aö neŋ gweleŋ ŋawaê ŋayham-ŋga iŋ ŋamalac ŋambwa si gêŋ, ma oc nem
aö sa daŋ dom. Bu bocdinaŋ dec dakôm tôm yom naŋ sêto yêc bocdec bu:

Gauc nem gêŋ daneŋ ti danôm-ŋga eŋ, bu ŋasawa apê eŋ yac oc
dambac ndu ma dandiŋaŋ. *[Ais 22:13]*

33 Ayob daôm bu lau sêŋsau mac dom. Gauc nem yom naŋ sêsôm
bocdec bu, “Mac bu ambo awhiŋ lau naŋ sêkôm mêtê sac, dec mêtê sac
dau oc kôm mac nem mêtê ŋayham tisac whiŋ.” 34 Aö wasôm têŋ mac bu
mayam daôm, bu mac nem lau ŋatô sêsa si lêŋ gitôm sem gauc Anötö ma
sêsap mêtê sac dôŋ ŋapaŋ. Bocdinaŋ akôc gauc ŋapep ma ahu mêtê sac
siŋ gacgeŋ.

Lau oc sêtisa ti ŋamlic kaiŋ bocke?

35 Mboe mac nem lau ŋatô oc sêndac, “Anötö oc uŋ lau batê sa ŋalêŋ
bocke?” me “Lau batê oc sêtisa ti ŋamlic kaiŋ bocke?” 36 Yom dau iŋ yom
gauc mbasi-ŋga. Aŋgô! Gêŋ naŋ mac asô sip nom, naŋ bu tibalê dom,
dec oc po pi meŋ dom. 37 Mac bu asô gêŋ ŋamatu gitôm yaŋgom me gêŋ
ŋawhê ŋatô, dec mac asô gêŋ dau ŋagatôm naŋ oc po pi meŋ tiŋambu,
naŋ dom, magoc asô ŋamatu ŋambwa sip nom. 38 Ma Anötö dau kêŋ gêŋ
ŋagatôm têŋ gêŋ ŋawhê tôm iŋ dau kêmasaŋ su. Iŋ kêŋ ŋagatôm tidau-
tidau têŋ gêŋ ŋawhê tigeŋ-tigeŋ. 39 Ma ŋagatôm ti ŋamlic naŋ iŋ kêŋ
têŋ gêŋ hoŋ, naŋ sêtôm dau d om. Iŋ kêŋ ŋamalac si ŋamlic kaiŋ daŋ,
ma bôc si kaiŋ daŋ, ma mbac ti i bocdinaŋ. 40 Gêŋ undambê-ŋga sêmbo
ti ŋac si ŋawasi kaiŋ daŋ, ma gêŋ nom-ŋga sêmbo ti ŋac si ŋawasi kaiŋ
daŋ bocdinaŋ. 41 Ac ti ayô ma tata hoŋ si ŋawasi têŋtêŋ. Ma tata hoŋ si
ŋawasi gitôm dau dom. 42 Ma têŋ ndoc lau batê sêtisa, naŋ oc ŋalêŋ kaiŋ
tigeŋ. Lau batê naŋ taŋsuhuŋ sip nom, naŋ si ŋamlic iŋ gêŋ têm kwahic
dec-ŋga, ma tôm dom bu yêc ŋapaŋ. Magoc Anötö oc uŋ sa ma nem kwi
ti gêŋ yêc ŋapaŋ-ŋga. 43 Gêŋ naŋ taŋsuhuŋ iŋ gêŋ waêmba, magoc Anötö
oc uŋ sa ma kôm ti gêŋ tiwaê. Taŋsuhuŋ gêŋ ŋaclai mba, magoc Anötö
oc uŋ sa ti ŋaclai. 44 Bu yac taŋsuhuŋ ŋamlic nom-ŋga, magoc Anötö oc
uŋ sa ti ŋamlic wakuc undambê-ŋga. Yac taŋyalê bu ŋamlic nom-ŋga dec
yêc, ma ŋamlic undambê-ŋga yêc bocdinaŋ. 45 Anötö kêmasaŋ ŋamalac si
ŋamlic nom-ŋga, tôm yom naŋ sêto yêc bocdec bu:

Ŋgac ŋamata-ŋga Adam iŋ ti gêŋ tali. *[Gen 2:7]*

Ma Adam ŋambu-ŋga, naŋ Kilisi dau, naŋ tisa ti ŋamlic undambê-ŋga.
Ma yac oc dambo taŋli tu iŋ-ŋga, ma datap neŋ ŋamlic wakuc undambê-
ŋga sa, tôm iŋ ndê. 46 Yac dakôc ŋamlic undambê-ŋga muŋ dom, magoc

dakôc ŋamlic nom-ŋga muŋ, ma tiŋambu oc datap ŋamlic undambê-ŋga
sa. 47 Ŋamalac ŋamata-ŋga meŋ akêŋ nom. Magoc ŋamalac tilu-ŋga meŋ
akêŋ undambê. 48-49 Kwahic dec yac hoŋ dambo datôm ŋamalac nom-ŋga
ŋamata-ŋga dinaŋ. Dinaŋi sêkôc yac bu dambo datôm ŋamalac nom-
ŋga dinaŋ. Magoc lau naŋ sêmbo undambê, naŋ sêmbo sêtôm ŋ amalac
undambê-ŋga, ma tiŋambu yac oc datiwakuc, ma dambo datôm ŋamalac
undambê-ŋga.

50 Bocdinaŋ aneŋ asidôwai, aö wasôm têŋ mac bu yac datôm dom bu
dasôc Anötö ndê gameŋ undambê-ŋga ti neŋ ŋamlic têm kwahic dec-ŋga.
Bu yac neŋ dac ti ŋamsôm iŋ gêŋ yêc ŋapaŋ-ŋga dom, ma tôm dom bu
wêkaiŋ gameŋ dandöc taŋli ŋapaŋ-ŋga. 51 Aö bu wasôm yom ŋahu atu
daŋ têŋ mac aŋgô. Yac hoŋ oc dambac ndu dom, magoc Anötö oc nem
yac hoŋ kwi ma kêŋ ŋamlic wakuc têŋ yac. 52 Têŋ bêc ŋambu-ŋga dahuc
oc taŋ, ma sep tigeŋ lau batê oc sêtisa ti ŋamlic wakuc sêndöc tali ŋapaŋ-
ŋga. Ma Anötö oc nem yac lau naŋ dambo taŋli, naŋ kwi dawhiŋ, ma
kêŋ ŋamlic wakuc têŋ yac. 53-54 Bu ŋamlic nom-ŋga oc tôm dom bu yêc
ŋapaŋ, ma gic waê bu niŋga. Bocdinaŋ têŋ bêc ŋambu-ŋga Anötö oc nem
ŋamlic nom-ŋga kwi ti gêŋ yêc ŋapaŋ-ŋga, naŋ tôm dom bu niŋga. Gauc
nem yom naŋ sêto yêc bocdec bu:

Anötö ku ŋaclai dambac ndu-ŋga dulu su, ma pacndê sambuc.
[Ais 25:8]

Yom dau oc ŋandô sa têŋ bêc ŋambu-ŋga.

55 O ŋaclai dambac ndu-ŋga, am oc ku yac dulu ŋalêŋ bocke? Am nem
ŋamalic ndic yac ndu-ŋga yêc nde? *[Hos 13:14]*

56 Ŋamalic naŋ wê yac dasa seŋ dambac ndu-ŋga, naŋ mêtê sac. Ma
yomsu kêŋ ŋaclai têŋ mêtê sac. 57 Magoc danem daŋge Anötö naŋ ku yac
neŋ ŋacyo dulu tu yac neŋ Pômdau Yisu Kilisi-ŋga. 58 Bocdinaŋ, aneŋ
asidôwai atac whiŋ-ŋga, alhac ŋaŋga ma ayob daôm bu gêŋ daŋ ku mac
dulu dom. Akêŋ nem ŋalôm sambuc tu Pômdau ndê gweleŋ-ŋga. Bu mac
aŋyalê su bu gêŋ bocke naŋ mac akôm tu Pômdau-ŋga, naŋ gêŋ ŋandô
mbasi-ŋga dom. Oc nem ŋandô!

Sêkêŋ da bu sênem lau sêkêŋ whiŋ-ŋga ŋatô sa

16 1 Aö wasôm yom pi awa naŋ mac bu andic sa bu anem Anötö ndê
lau dabuŋ Jerusalem-ŋga sa. Akôm tôm yom naŋ aö gasôm têŋ
gôlôwac dabuŋ naŋ sêmbo gameŋ Galesia-ŋga, naŋ su. 2 Tôm wake ŋabêc
ŋamata-ŋga sambob, mac tigeŋ-tigeŋ andic nem awa da-ŋga sa tôm awa
naŋ mac tigeŋ-tigeŋ atap sa yêc wake dinaŋ ŋalôm. Andic sa gwanaŋ
ma akêŋ ndöc. Ma têŋ ndoc aö wahôc asê mac yêc malac Korin, naŋ oc
wakêŋ ŋawapac têŋ mac bu andic sa têŋ têm dinaŋ-ŋga dom. 3 Aŋyaliŋ
lau ŋatô sa naŋ mac alic ŋayham bu sêkôc mac nem da dau, ma sêkêŋ têŋ
gôlôwac dabuŋ Jerusalem-ŋga. Ma têŋ ndoc aö wahôc asê mac, naŋ wato

bapia puc ŋac dôŋ-ŋga ma waŋkiŋ ŋac sêndi. 4 Ma aö bu walic tôm bu aö
dauŋ watêŋ Jerusalem wandi, goc yac aŋsêlêŋ awhiŋ dauŋ.

Pol ti lau ŋatô oc sêndic lau Korin kêsi

5 Aö gauc gêm bu wandic lau gameŋ Masedonia-ŋga kêsi, ma tiŋambu
watêŋ mac waloc. 6 Aö bu wambo wawhiŋ mac ŋasawa baliŋ, mboe aö
oc wambo e ndoc uhô-ŋga pacndê. Ma bocdinaŋ oc tôm bu mac anem aö
sa tu seŋ bocke naŋ wasa tiŋambu-ŋga. 7 Aö gakêŋ bataŋ bu Pômdau oc
kêŋ ŋasawa baliŋ têŋ aö tu wambo wawhiŋ mac-ŋga. Magoc aö bu waloc
ŋagahô, d ec oc tôm dom bu wambo wawhiŋ mac ŋasawa baliŋ. 8 Kwahic
dec aö oc gacgeŋ wambo malac Epesas e Om †Pentikos-ŋga pacndê.
9 Ŋahu bu Pômdau gêlêc gatam su bu wakôm gweleŋ atu daŋ yêc dindec e
ŋandô sa. Ma gêŋ daŋ whiŋ, naŋ lau daêsam sêkêŋ kisa aö yêc dec.
10 Timoti bu hôc asê mac, naŋ goc akôc iŋ sa ti yom malô, tu bu iŋ mbo
whiŋ mac ti atac pa su eŋ. Ŋahu bu iŋ kôm Pômdau ndê gweleŋ tôm aö
gakôm. 11 Alic bu lau daŋ sêtec iŋ me sêpu iŋ dom. Ma têŋ ndoc iŋ bu
mbu têŋ aö meŋ, naŋ aŋkiŋ iŋ lhö meŋ ti yom malô. Aö gakêŋ bataŋ bu
ŋasawa sauŋ Timoti ma asidôwai ŋatô oc sêmbu sêtêŋ aö sêmeŋ.
12 Yom pi yac neŋ asidôwa Apolos wasôm bocdec bu. Aö gateŋ iŋ tidim
daêsam bu êŋsêlêŋ whiŋ asidôwai ŋatô ma têŋ mac loc. Kwahic dec iŋ
sôm bu iŋ oc loc dom, magoc têŋ ndoc iŋ tap ŋasawa ŋayham daŋ sa, naŋ
iŋ oc loc.

Yom ŋambu-ŋga

13 Anem ali, asap nem mêtê akêŋ whiŋ-ŋga dôŋ ŋapaŋ, ma alhac ŋaŋga
ti nem ŋalôm pêŋ dôŋ. 14 Ma akôm nem gêŋ hoŋ ti mêtê atac whiŋ-ŋga.
15 O asidôwai. Mac aŋyalê bu Stepanas ma lau hoŋ naŋ sêmbo iŋ ndê
andu, naŋ sêti lau ŋamata-ŋga tu sêkêŋ whiŋ Yisu-ŋga yêc mac nem
gameŋ Akaya-ŋga. Ma ŋac sêkêŋ si ŋalôm sambuc tu sênem akiŋ Anötö
ndê lau dabuŋ-ŋga. Kwahic dec aö bu wandac mac bocdec bu. 16 Lau
kaiŋ dinaŋ, ma lau asa naŋ sêlhac sêwhiŋ ŋac ma sêkôm gweleŋ ŋawaê
ŋayham-ŋga, naŋ asôc ŋac ŋapu. 17 Têŋ ndoc Stepanas lu Fotunatas ma
Akayakus sêmeŋ akêŋ Korin ma sêhôc asê aö, naŋ sêkôm aö atac ŋayham
atu. Ŋahu bu ŋac sêkôc mac hoŋ aŋôm sêtêŋ aö sêmeŋ. 18 Ŋac sêkôm
aö neŋ ŋalôm tigahô, tôm sêkôm mac nem ŋalôm tigahô têŋ têm sêmbo
sêwhiŋ mac. Tu dinaŋ-ŋga dec wasôm têŋ mac bu atoc lau kaiŋ dinaŋ sa
ŋapep.

Pol ti lau ŋatô sêkôm acsalô têŋ lau Korin-ŋga

19 Gôlôwac dabuŋ titoŋ-titoŋ hoŋ naŋ sêmbo gameŋ Esia-ŋga dindec,
naŋ sêkêŋ si acsalô ŋayham têŋ mac hoŋ. Ma Akwila lu Prisila ti gôlôwac
dabuŋ naŋ sêkac sa yêc iŋlu si andu, naŋ sêkêŋ acsalô ŋayham ti atac

whiŋ têŋ mac tu Pômdau-ŋga. 20 Ma asidôwai hoŋ naŋ sêmbo gameŋ
dindec sêkêŋ acsalô têŋ mac bocdinaŋ. Mac hoŋ akam daôm, aŋkuc
Anötö ndê lau dabuŋ si lêŋ.
21 Aö Pol gato yom dindec ŋa dauŋ amaŋ tu bu wakêŋ aneŋ acsalô têŋ
mac-ŋga.
22 Ŋamalac daŋ bu atac tec Pômdau, naŋ Anötö pucbo iŋ. O Pômdau,
mbu mweŋ! 23 Pômdau Yisu ndê mwasiŋ têŋ mac. 24 Aö bu wakêŋ aneŋ
atac whiŋ têŋ mac lau akêŋ whiŋ Yisu Kilisi-ŋga hoŋ.

Pol ndê bapia tilu-ŋga têŋ lau Korin-ŋga

Yom whê bapia dindec sa-ŋga

Pol to bapia dindec têŋ ndoc iŋ mbo gameŋ Masedonia-ŋga. Iŋ tap sa bu aposel tasaŋ ŋatô sêkôm gweleŋ sêmbo malac Korin, ma sêndôhôŋ yom tasaŋ têŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋga, ma sêpu Pol dau ma sêsôm bu iŋ aposel ŋandô dom. Bocdinaŋ Pol to bapia dindec têŋ ŋac bu whê dau sa bu iŋ aposel ŋandô, ma bu puc lau Korin-ŋga dôŋ tu bu sêsôc lau tasaŋ dinaŋ si yom ŋapu dom. Tiŋambu iŋ kêkiŋ Taitus têŋ ŋac gi bu lic ŋac sêmbo ŋalêŋ bocke, ma Taitus mbu meŋ ma sôm têŋ Pol bu lau Korin-ŋga daêsam sêsôc iŋ ndê yom ŋapu, ma sem dau kwi.

Pol to bapia dindec ma tôc asê bu iŋ tac ŋayham kêlêc tu ŋgô Taitus ndê ŋawaê pi lau Korin-ŋga. Ma iŋ whê iŋ ndê lêŋ tu ndic ŋac kêsi-ŋga sa. Iŋ sôm têŋ ŋac bu sêmatôc aposel tasaŋ dinaŋ, ma sêmatôc ŋac dau si lau naŋ sêkôm mêtê sac, naŋ sêwhiŋ. Ma iŋ to yom pi ŋac si gweleŋ sic awa sa-ŋga tu sênem lau Jerusalem-ŋga naŋ sêpônda dau, naŋ sa-ŋga.

Yom ŋamata-ŋga

1 1 Aö Pol, naŋ gati Yisu Kilisi ndê †aposel kêkuc Anötö ndê atac whiŋ,
gambo gawhiŋ yac neŋ asidôwa Timoti, ma alu ato bapia dindec têŋ
Anötö ndê gôlôwac dabuŋ yêc malac Korin, ma têŋ Anötö ndê lau dabuŋ
hoŋ yêc gameŋ Akaya-ŋga. 2 Mwasiŋ ti yom malô akêŋ Damaŋ Anötö lu
Pômdau Yisu Kilisi têŋ mac.

Anötö gêm malô ndê lau

3-4 Tampiŋ Anötö, yac neŋ Pômdau Yisu Kilisi Damba. Iŋ Damaŋ naŋ
tawalô ti gêm malô yac yêc ŋawapac hoŋ-ŋga. Ma tu dinaŋ-ŋga dec yac
atôm bu anem malô lau naŋ ŋawapac tidau-tidau tap ŋac sa, ŋalêŋ tigeŋ
tôm Anötö dau kôm têŋ yac. 5 Ŋahu bu ŋawapac ti ŋandê tôm Kilisi hôc,
naŋ kêsalê yac ahuc tu yac am akiŋ iŋ-ŋga. Magoc tu Kilisi-ŋga, dec
Anötö ndê mwasiŋ nem malô yac-ŋga kêsalê yac ahuc bocdinaŋ. 6 Têŋ
ndoc bocke ŋawapac tap yac sa, naŋ alic ŋayham bu ahôc tu bu anem

The New Testament in Bukawa of Papua New Guinea; 1st ed. 2000, Lutheran Bible Translators Australia; web ed. 2013

malô mac-ŋga, ma tu mac atap Anötö ndê mwasiŋ nem mac si-ŋga sa.
Ma têŋ ndoc Anötö gêm malô yac, naŋ mwasiŋ dau golom mac bocdinaŋ,
ma gêm mac sa bu alhac ŋaŋga ti nem atac pa su, ma ahôc ŋawapac kaiŋ
tigeŋ tôm yac ahôc. 7 Yac aŋyalê bu mac ahôc ŋawapac awhiŋ yac, ma
Anötö oc nem malô mac ti puc mac dôŋ awhiŋ yac bocdinaŋ. Tu dinaŋ-
ŋga dec yac atac lu-lu tu mac nem akêŋ whiŋ-ŋga dom.

Aposel sêhôc ŋawapac daêsam

8 O asidôwai. Aŋyalê pi ŋandô eŋ bu yac ahôc ŋawapac atu-tu daêsam
yêc gameŋ Esia-ŋga. Gêŋ dinaŋ kêgwiniŋ yac ŋandô ma hôc gêlêc yac
mba licwalô su e yac gauc gêm bu oc seŋ yac su andiŋaŋ. 9 Yomandô! Yac
gauc gêm bu yac mba têm ambo taŋli-ŋga pacndê têŋ ndoc dinaŋ. Magoc
mba. Wapac dau tap yac sa bu êndôhôŋ yac bu taŋkwê yac dauŋ mba
licwalô dom, magoc taŋkwê Anötö naŋ tôm bu uŋ lau batê sa, naŋ ndê
ŋaclai. 10 Yac gauc gêm bu ŋawapac dinaŋ oc ku yac dulu, magoc Anötö
kêgaho yac su. Ma yac akêŋ whiŋ ti taŋkwê iŋ bu nem yac sa ŋalêŋ tigeŋ
dinaŋ ŋapaŋ. 11 Ma yac akêŋ whiŋ bu mbec naŋ mac ateŋ, naŋ oc nem
yac sa bocdinaŋ. Têŋ ndoc ŋawapac bu tap yac sa tiyham, naŋ Anötö oc
nem yac sa tu mac nem mbec-ŋga. Ma lau daêsam naŋ sêlic gêŋ dau, naŋ
oc sênem daŋge Anötö tu iŋ ndê mwasiŋ naŋ kêŋ têŋ yac-ŋga.

Pol kêŋ ndê têm ndic lau Korin kêsi-ŋga pi ahic

12 Aŋgô su naŋ. Lêŋ ti sakiŋ naŋ yac akôm ambo nom, naŋ akôm aŋkuc
gauc nom-ŋga daŋ dom. Mba. Yêc yac mba ŋalôm yac akêŋ whiŋ bu yac
asa mba lêŋ tôm Anötö atac whiŋ eŋ. Yac akôm gweleŋ hoŋ ti mba ŋalôm
ma gauc sambuc, ma asa lêŋ ŋawasi eŋ, tôm Anötö ndê mwasiŋ puc yac
dôŋ. Ma têŋ ndoc yac ambo awhiŋ mac, naŋ yac aŋkuc lêŋ tigeŋ dinaŋ.
Lêŋ dau ti yac mba ŋahu apo dauŋ sa-ŋga. 13-14 Lau ŋatô sêsôm bu yom
hoŋ naŋ yac ato têŋ mac, naŋ ŋahu yêc awê dom, ma mac atôm dom bu
asam ma aŋyalê. Magoc mba. Kwahic dec mac aŋyalê yac ti mba gweleŋ
ŋahu ŋapep su dom. Magoc yac akêŋ bataŋ bu mac oc aŋyalê yac pi
ŋandô eŋ. Ma bocdinaŋ yac oc ati mac nem ŋahu apo daôm sa-ŋga, ma
mac oc ati yac mba ŋahu apo dauŋ sa-ŋga têŋ ndoc Pômdau Yisu mbu
meŋ.
15-16 Aneŋ ŋalôm pêŋ dôŋ pi mac, dec galic ŋayham ma kamasaŋ neŋ
lêŋ bu wandic mac kêsi tidim lu. Aö gauc gêm bu wandic mac kêsi têŋ
ndoc watêŋ gameŋ Masedonia-ŋga wandi. Ma têŋ ndoc wambu akêŋ
gameŋ dinaŋ wameŋ, naŋ gauc gêm bu oc walic mac tiyham. Ŋalêŋ
dinaŋ oc tôm bu wanem mac sa tidim lu, ma tiŋambu dec oc tôm bu mac
aŋkiŋ aö watêŋ gameŋ Judia-ŋga wandi. 17 Magoc tu aö gac mac kêsi dom
têŋ ndoc gambu akêŋ gameŋ Masedonia-ŋga, dec mac gauc gêm bocke?
Aö kamasaŋ lêŋ dinaŋ gitôm gêŋ ŋambwa-ŋga, a? Me aö gasôm “Aêc, aö

waloc," ma ŋasawa sauŋ gakac awhaŋ kwi, ma gasôm bu "Mba, aö oc
waloc dom," kakuc lau nom-ŋga si lêŋ, a?
18 Aŋgô su naŋ. Anötö iŋ Yom Ŋandô Ŋadau, ma bocdinaŋ yac lau naŋ
am akiŋ iŋ, naŋ atôm dom bu aŋsau mac atôm lau naŋ sêsôm "Aêc," ma
ŋasawa sauŋ sêkac si ŋalôm kwi tiyham, ma sêsôm "Mba." 19 Bu ŋawaê
ŋayham naŋ alu Sailas ma Timoti ahoc asê têŋ mac pi Anötö ndê Atu
Yisu Kilisi, naŋ tôc asê bu Anötö gôlôc tidôŋ bu kôc yac sa, ma sôm "Aêc"
têŋ yac tu Kilisi-ŋga. Ma iŋ gitôm dom bu sôm "Aêc" têŋ mac, ma ŋagahô
kac ndê awha kwi, ma sôm "Mba." 20 Bu gêŋ hoŋ naŋ Anötö gic bata, naŋ
iŋ oc kôm ŋandô sa ma sôm "Aêc" têŋ yac tu Kilisi-ŋga. Ma tu Yisu Kilisi-
ŋga dasôm "Yomandô" tu Anötö ndê yom-ŋga, ma datoc iŋ ndê waê sa.
21 Anötö dau puc mac ma yac dôŋ, bu dasap neŋ dakêŋ whiŋ Yisu Kilisi
dôŋ ŋapaŋ. Iŋ kêyaliŋ yac sa dati iŋ ndê. 22 Ma iŋ kêŋ ndê Ŋalau Dabuŋ
sip yac neŋ ŋalôm tôm gêŋ ŋandô mbêc. Ma tu dinaŋ-ŋga yac taŋyalê bu
mwasiŋ hoŋ naŋ iŋ gic bata bu kêŋ têŋ yac, naŋ iŋ oc kôm ŋandô sa. Ma
Ŋalau dau ti Anötö ndê ŋadalô naŋ tôc asê bu iŋ ndê lau yac.
23 Aŋgô su naŋ. Aö gambu gatêŋ malac Korin dom, ŋahu bu mac asap
nem lêŋ giso ŋatô dôŋ ambo, ma aö gatec bu waloc ma wakôm mac nem
ŋalôm ŋawapac andô tu wamatôc mac-ŋga. Anötö kêyalê aneŋ ŋalôm, ma
aö wasôm yêc iŋ aŋgô-ŋga bu yom dau iŋ yom ŋandô. 24 Aö gasôm yom pi
mac nem lêŋ giso tu bu yac ati mac nem akêŋ whiŋ ŋadaui lec dom. Mba.
Mac tigeŋ-tigeŋ alhac Anötö aŋgô-ŋga tu daôm nem akêŋ whiŋ-ŋga. Ma
yac akôm gweleŋ awhiŋ mac tu bu mac asa nem lêŋ ŋapep e ambo ti atac
ŋayham eŋ.

2 1 Tu dinaŋ-ŋga dec aö gauc gêm tidôŋ bu wambu watêŋ mac waloc
dom, ŋahu bu aö gatec bu yac dambo ti ŋalôm ŋawapac tiyham
tu wamatôc mac-ŋga. 2 Ma aö bu wakôm mac ŋalôm ŋawapac, dec asa
mbo bu kôm aö atac ŋayham? Bu mac lau daôm dinaŋ ati aneŋ atac
ŋayham ŋahu. 3 Tu dinaŋ-ŋga dec aö gac mac kêsi tôm aö gasôm su,
naŋ dom, magoc gato bapia daŋ têŋ mac. Ma aö gakêŋ bataŋ bu mac
oc asôc aneŋ yom dau ŋapu. Ma bocdinaŋ têŋ ndoc aö bu watêŋ mac
waloc, naŋ ŋawapac daŋ oc yêc yac ŋasawa dom, ma gêŋ dau oc kôm aö
atac ŋayham. Ma aö gakêŋ whiŋ bu mac hoŋ oc atac ŋayham awhiŋ aö.
4 Yom dau aö kayalê bu yom ŋaŋga, ma aö gato ti taŋsulu eŋ, ma kasahê
ŋawapac ti ŋandê atu yêc neŋ ŋalôm. Aö gato tu bu wakêŋ ŋawapac têŋ
mac-ŋga dom, magoc tu bu watôc asê bu aö atac whiŋ mac ndu andô.

Pol sôm bu sêsuc ŋac si ŋamalac daŋ ndê sac kwi

5 Mac nem ŋgac daŋ kôm aö ŋayom, ma gêŋ dau kêŋ ŋawapac têŋ aö
taŋwasêŋ dom. Aö gatec bu wasôm yom daêsam pi gêŋ dau, tigeŋ aö
wasôm têŋ mac bu iŋ kêŋ wapac mac hoŋ bocdinaŋ. 6 Magoc kwahic
dec iŋ pu dau, dec aö wasôm têŋ mac bu lêŋ bocke naŋ gôlôwac dabuŋ

sêsôm tidôŋ tu sêmatôc iŋ-ŋga, naŋ gitôm. 7 Aö gatec bu iŋ mbo ti ŋalôm
ŋawapac atu ŋapaŋ, ma bocdinaŋ asuc iŋ ndê sac kwi, ma anem malô
iŋ ndê ŋalôm. 8 Aö atac whiŋ bu mac akôm bocdinaŋ, tu bu atôc asê têŋ
iŋ bu mac atac whiŋ iŋ. 9 Yom naŋ aö gato pi ŋgac dinaŋ, naŋ gato tu bu
waŋsahê mac bu oc asôc aneŋ yom hoŋ ŋapu, me mba. 10 Mac bu asuc
ŋamalac dinaŋ ndê giso kwi, dec aö wasuc iŋ ndê sac kwi bocdinaŋ. Bu
giso bocke naŋ iŋ kôm têŋ aö, naŋ Kilisi kêyalê bu aö gasuc kwi, ma aö
gakôm bocdinaŋ tu bu wanem mac sa tu lêŋ amatôc giso-ŋga ti apiŋ
daôm dôŋ-ŋga. 11 Aö gatec bu mac akêŋ ŋasawa têŋ Sadaŋ bu seŋ lêŋ
dapiŋ dauŋ dôŋ-ŋga su. Bu yac taŋyalê Sadaŋ ndê lêŋ hoŋ su.

Pol tac whiŋ bu lic Taitus

12 Têŋ ndoc aö gatêŋ malac Troas ga, naŋ galic bu Pômdau gêlêc gatam
su têŋ aö bu wahoc Kilisi ndê ŋawaê ŋayham asê yêc gameŋ dinaŋ.
13 Magoc aneŋ ŋalôm gi lu gi lu, ŋahu bu aö gatap aneŋ asidôwa Taitus sa
yêc malac dinaŋ dom. Tu dinaŋ-ŋga aö gahu lau malac dinaŋ-ŋga siŋ, ma
gatêŋ gameŋ Masedonia-ŋga ga.

Pol whê lau aposel si gweleŋ sa

14 Magoc aö bu wanem daŋge Anötö, ŋahu bu iŋ wê yac lau naŋ dakêŋ
whiŋ Kilisi, gitôm ŋgac siŋsêlêc ti ndê lau siŋ-ŋga naŋ sêku si ŋacyo
hoŋ dulu. Ma wanem daŋge iŋ bu lau daêsam sêtap gauc sa pi Kilisi, tu
gweleŋ naŋ iŋ kêŋ sip yac amaŋ-ŋga. Ma gauc pi Kilisi dau, iŋ gitôm
gêŋ malu ŋayham naŋ ŋamalu pôm gameŋ kwi. 15-16 Bu Anötö gêlic yac
atôm gêŋ malu ŋayham, tu yac mba gweleŋ ahoc ŋawaê ŋayham asê pi
Kilisi-ŋga. Lau naŋ sêkôc ŋawaê dau sa ma sêtap seŋ sêndöc tali-ŋga sa,
naŋ sêlic yac ti mba gweleŋ tôm sêŋgu gêŋ ŋamalu ŋayham. Magoc lau
naŋ sêkôc sa dom dec sic waê bu sêniŋga, naŋ sêtec yac ti mba gweleŋ
tôm sêŋgu gêŋ mbôp ŋasu. Gweleŋ ŋawaê ŋayham-ŋga dau iŋ gweleŋ atu
andô, ma yac neŋ asa gitôm bu kôm? 17 Magoc tu Anötö puc yac dôŋ-ŋga,
dec yac atôm bu akôm. Ma yac akôm tôm lau daêsam naŋ sêkôm tu sêtap
awa sa-ŋga lec dom. Mba. Yac aŋyalê tidôŋ bu Anötö kêyaliŋ yac sa ma
piŋ yac dôŋ am damiŋ Kilisi, dec akôm gweleŋ ŋawaê ŋayham-ŋga ti
ŋalôm ŋawasi ambo iŋ aŋgô-ŋga.

Lau Korin-ŋga si lêŋ whê Pol ndê gweleŋ sa

3 1 Mac gauc gêm bu yac asôm yom dindec tu bu atoc dauŋ sa-ŋga, a?
Mba. Lau ŋatô sêkôc bapia whê ŋac sa tu sêkôm gweleŋ-ŋga. Magoc
yac atôm lau dinaŋ dom. Yac ahêgo dauŋ bu akôc bapia daŋ bu whê yac
sa têŋ mac, me bu mac ato bapia whê yac sa têŋ lau ŋatô-ŋga dom. Mba.
2 Ŋahu bu mac daôm atôm bapia whê yac sa-ŋga, naŋ sêto yêc yac mba
ŋalôm. Ma têŋ ndoc lau sêlic mac nem lêŋ ti sakiŋ, naŋ tôm ŋac sêsam

bapia dau, ma sêŋyalê bu yac aposel ŋandô. 3 Kwahic dec mac ati Kilisi
ndê lau tu yac mba gweleŋ-ŋga. Ma têŋ ndoc lau sêlic mac asa nem lêŋ
tiwakuc, naŋ tôm sêlic bapia whê yac sa têŋ ŋac-ŋga. Ma mac atôm bapia
naŋ sêto ŋa kêlêpê me atôm Moses ndê yomsu naŋ Anötö to pi hoc, naŋ
dom. Mba! Mac atôm bapia naŋ Anötö Tali Ŋadau ndê Ŋalau to, ma iŋ to
sip ŋamalac si ŋalôm.

Pwac wakuc oc kêŋ yac dandöc taŋli

4 Tu Kilisi-ŋga dec yac akêŋ whiŋ bu mac oc asap nem lêŋ ti sakiŋ
ŋayham dinaŋ dôŋ ŋapaŋ. Bocdinaŋ yac ambo ti atac pa su tu mac-ŋga
yêc Anötö aŋgô-ŋga. 5 Yac bu atoc dauŋ sa ma asôm bu yac dauŋ atôm
bu akôm Anötö ndê gweleŋ lec dom. Mba. Tigeŋ tu Anötö kêŋ ŋaŋga têŋ
yac-ŋga, dec yac atôm bu akôm. 6 Aêc! Tu ŋaclai naŋ Anötö dau kêŋ têŋ
yac-ŋga, dec yac atôm bu anem akiŋ iŋ, ma ati lau akiŋ pwac wakuc-ŋga.
Ma pwac wakuc dau, iŋ gitôm pwac akwa yomsu-ŋga dom. Bu lau daŋ
sêtôm dom bu sêŋkuc pwac yomsu-ŋga ŋapep, ma bocdinaŋ pwac dau tôc
asê bu tac waê bu dambac ndu. Tigeŋ pwac wakuc naŋ hêganôŋ Ŋalau
ndê gweleŋ, naŋ oc nem yac sa bu dandöc taŋli.

Pwac wakuc hôc gêlêc pwac akwa su

7 Aŋgô su naŋ. Pwac akwa naŋ Anötö to pi hoc ma kêŋ têŋ Moses, naŋ
meŋ ti Anötö ndê ŋawasi. Ŋawasi dau gêm Moses ahuc dec lau Israel-ŋga
daŋ sêtôm dom bu sêlic iŋ aŋgô andô solop e ŋawasi dau hê su. Pwac dau
meŋ ti ŋawasi, magoc sakiŋ pwac akwa-ŋga dau ŋa-ŋandô, naŋ dambac
ndu.[a] 8 Tigeŋ sakiŋ pwac wakuc-ŋga, naŋ Ŋalau Dabuŋ gêm gôliŋ, naŋ
ndê ŋawasi hôc gêlêc su. 9 Pwac yomsu-ŋga ŋa-ŋandô naŋ datap Anötö
ndê matôc sa. Tigeŋ pwac wakuc ŋa-ŋandô naŋ dati lau gitêŋ tu Ŋalau
Dabuŋ ndê gweleŋ-ŋga. Bocdinaŋ pwac wakuc ndê ŋawasi hôc gêlêc
pwac akwa ndê su. 10 Pwac akwa meŋ ti ŋawasi, tigeŋ yac bu danem
dôhôŋ pwac akwa dau whiŋ pwac wakuc, oc dalic gitôm gêŋ ŋawasi mba,
bu pwac wakuc ndê ŋawasi hôc gêlêc su. 11 Ŋawasi naŋ gêm Moses ahuc
têŋ ndoc iŋ kôc pwac akwa, naŋ yêc baliŋ dom ma hê su, magoc pwac
wakuc ndê ŋawasi iŋ atu andô, ma oc pacndê dom.
12 Bocdinaŋ yac akêŋ bataŋ pwac wakuc ŋa-ŋandô, ma akôm mba
gweleŋ ti atac pa su. 13 Ma yac akôm Anötö ndê ŋawasi ahuc tôm Moses
kôm, naŋ dom. Bu têŋ ndoc Anötö ndê ŋawasi gêm Moses ahuc, naŋ iŋ
kôm aŋgô andô ahuc ŋa po, bu lau Israel-ŋga sêlic iŋ aŋgô andô dom e

---

[a] **3:7** Yom dau ŋahu bocdec bu. Yac bu gauc nem bu danem akiŋ Anötö taŋkuc lêŋ pwac yomsu-ŋga, dec oc tôm dom bu dati lau gitêŋ ma datap seŋ dandöc taŋli-ŋga sa. Bu ŋamalac daŋ oc tôm dom bu êŋkuc yomsu hoŋ ŋapep, ma bocdinaŋ lêŋ yomsu-ŋga oc tôm dom bu kêŋ yac dandöc taŋli. Alic yom ŋatô yêc Rom 3:20, Gal 2:16 ma Jems 2:10.

ŋawasi dau hê su. 14-15 Magoc lau dau si gauc ti ŋalôm ŋadandi, ma ŋac
gauc gêm bu pwac yomsu-ŋga naŋ Anötö kêŋ sip Moses amba, naŋ ti
lêŋ Anötö nem ŋac si-ŋga. Têŋ ndoc sêsam pwac yomsu-ŋga dinaŋ, naŋ
sêŋyalê ŋahu andô dom, tôm po daŋ kôm ŋac si ŋalôm ahuc. Ma têŋ
Moses ndê têm e meŋ têŋ kwahic dec, po dau gacgeŋ yêc. Ŋalêŋ tigeŋ yêc
bu po dau niŋga yêc ŋac si ŋalôm, naŋ sêkêŋ whiŋ Kilisi, dec iŋ oc kac po
dau su. 16 Yomandô. Asa naŋ gêm ndê ŋalôm kwi ma kêŋ whiŋ Pômdau,
naŋ Pômdau dau oc kac po dau su yêc iŋ.

17 Pômdau iŋ Ŋalau, ma Pômdau ndê Ŋalau bu mbo whiŋ yac, dec iŋ oc
êŋgapwêc yac su yêc gapocwalô yomsu-ŋga. 18 Kwahic dec po daŋ kôm
yac aŋôŋ andô ahuc gitôm Moses dom, magoc yac lau dakêŋ whiŋ-ŋga
hoŋ datôc Pômdau ndê ŋawasi asê tiawê gitôm busunôm. Ma ŋawasi dau
oc hê su dom, magoc oc tiatu-tiatu ndi. Ŋahu bu Pômdau ndê Ŋalau gêm
gweleŋ yêc yac neŋ ŋalôm ŋapaŋ, tu bu kôm yac datiwakuc.

Ŋawaê ŋayham gitôm ya ŋawê

4 1 Anötö tawalô yac ma kêŋ sakiŋ pwac wakuc-ŋga sip yac amaŋ,
ma tu iŋ tawalô yac-ŋga dec yac atôm dom bu ahu gweleŋ dau siŋ
têŋ ndoc ŋawapac tap yac sa. 2 Mba. Mêtê mayaŋ-ŋga naŋ lau sêkôm
sêsiŋ-sêsiŋ sêmbo, naŋ yac ac ahê su. Yac aŋgaluŋ yom daŋ whiŋ Anötö
ndê yom, me aŋsau lau daŋ bu sêkêŋ whiŋ-ŋga lec dom. Mba. Yac ahoc
yomandô asê yêc awê. Ma ŋalêŋ dinaŋ, lau oc sêŋyalê yêc ŋac si ŋalôm,
bu yac akôm mba gweleŋ solop ambo Anötö aŋgô-ŋga. 3 Lau ŋatô sêŋgô
ŋawaê ŋayham naŋ yac ahoc asê, magoc sêkêŋ whiŋ dom, gitôm gêŋ
daŋ kôm ŋac si gauc ti ŋalôm ahuc, ma bocdinaŋ ŋac gacgeŋ sêmbo seŋ
sêniŋga-ŋga. 4 Anötö tasaŋ têm dindec-ŋga, naŋ Sadaŋ dau, iŋ kêŋ ŋasec
atu pôc lau naŋ sêkêŋ whiŋ dom, naŋ si gauc ahuc. Ma ŋac gitôm dom bu
sêkôc ŋawaê ŋayham sa. Bocdinaŋ dec sêŋyalê Kilisi ndê ŋawasi dom. Ma
sêŋyalê Anötö ndê ŋawasi dom bocdinaŋ, bu Kilisi gêm Anötö dau aŋgô
bu tôc Anötö asê têŋ yac.

5 Aŋgô su naŋ. Yac am mêtê hêganôŋ dauŋ dom. Mba. Yac am mêtê
pi Yisu Kilisi, ma akac lau bu sêkôc iŋ sa ti ŋac si Pômdau. Ma yac am
akiŋ mac atôm lau akiŋ, tu bu apo Yisu ndê waê sa-ŋga. 6 Anötö iŋ
Ŋawê Ŋadau naŋ sôm, "Ŋawê sa ma pô gameŋ ŋasec," têŋ ndoc iŋ kêŋ
undambê ti nom. Ma iŋ kêŋ ndê ŋawê pô yac neŋ ŋalôm tu bu taŋyalê
iŋ ndê ŋawasi atu-ŋga. Ma ŋawasi atu dau, naŋ dalic yêc Kilisi, naŋ gêm
Anötö aŋgô têŋ yac.

Anötö kêŋ ndê ŋawaê ŋayham têŋ lau licwalô mba bu sêhoc asê

7 Yac dauŋ mba licwalô gitôm dom bu akôm gweleŋ ŋawaê ŋayham-
ŋga, tigeŋ Anötö kêŋ gweleŋ dau sip yac amaŋ. Iŋ ndê lêŋ dinaŋ gitôm iŋ
kêŋ gêŋ ŋaôli atu daŋ sip gêŋ ŋambwa-ŋga gitôm lôŋ-si. Iŋ kôm bocdinaŋ

dec tôc asê bu ŋaclai puc gweleŋ dau dôŋ-ŋga, naŋ hôc gêlêc ŋaclai hoŋ
su, naŋ meŋ akêŋ iŋ ndê. 8 Ŋawapac daêsam sêyêc, magoc kêgwiniŋ yac
dom. Yac aŋsalê lêŋ bu aŋlêc ŋawapac daêsam dinaŋ ŋapaŋ, magoc kôm
yac atac tec mba gweleŋ dom. 9 Daêsam sêkêŋ kisa yac, magoc yac aŋyalê
bu Anötö mbo whiŋ yac ma tôm dom bu hu yac siŋ. Sêpu ti sêkôm yac
ŋayom, magoc sêseŋ yac su dom. 10-11 Yac akôm gweleŋ tu Yisu-ŋga, ma
tu dinaŋ-ŋga dec lau sêkôm bu sêndic yac ndu, magoc mba, yac ambo
taŋli. Yac ahôc ŋandê ti ŋawapac ŋapaŋ, naŋ tôc asê bu yac aŋkuc Yisu
ndê lêŋ mbac ndu-ŋga. Magoc gêŋ dau ku yac dulu dom, tu bu tôc asê bu
Yisu mbo tali tiyham ma kêŋ ŋaclai têŋ yac bu akôm gweleŋ. 12 Bocdinaŋ,
tu gweleŋ ŋawaê ŋayham-ŋga dec yac ahôc ŋawapac atu ŋapaŋ, tôm bu
ndic yac ndu, magoc mac atap Anötö ndê ŋaclai kêŋ mac andöc tamli-ŋga
sa.

13 Sêto yom daŋ yêc bocdec bu:

Aö gakêŋ whiŋ Pômdau, dec gahoc iŋ ndê waê asê. *[BW 116:10]*

Ma yac aŋkuc gauc tigeŋ dinaŋ. Yac akêŋ whiŋ Pômdau, dec ahoc iŋ
ndê waê asê. 14 Ma yac aŋyalê bu Anötö, naŋ uŋ Pômdau Yisu Kilisi sa
akêŋ lau batê-ŋga, naŋ oc uŋ yac sa awhiŋ Yisu bocdinaŋ, ma kêŋ yac
alhac iŋ aŋgô-ŋga awhiŋ mac. 15 Yac alic ŋayham bu ahôc ŋawapac tu bu
anem mac sa-ŋga. Ma tu yac mba gweleŋ-ŋga, dec Anötö ndê mwasiŋ oc
êŋsalê mac nem lau daêsam ahuc, ma mac oc anem daŋge Anötö êŋlêc e
iŋ ndê waê tiatu ma tiapa.

16 Tu dinaŋ-ŋga yac atôm dom bu ahu gweleŋ dau siŋ têŋ ndoc
ŋawapac tap yac sa. Yomandô. Yêc awê-ŋga yac neŋ ŋamlic tiakwa ma
tisac, magoc yêc ŋalôm-ŋga Anötö kôm yac atiwakuc tôm bêc hoŋ. 17 Bu
ŋawapac naŋ yac ahôc, naŋ yac alic gitôm gêŋ ŋambwa têm apê-ŋga.
Ma tu yac ahôc ŋawapac dinaŋ-ŋga, dec oc atap Anötö ndê ŋawasi atu
sa. Ma ŋawasi dau oc pacndê dom, magoc oc yêc titêm-titêm, ma iŋ gêŋ
ŋandô hôc gêlêc ŋawapac hoŋ dinaŋ su. 18 Bocdinaŋ yac taŋkwê gêŋ nom-
ŋga naŋ tanôŋ alic su, naŋ dom, ŋahu bu gêŋ dau oc niŋga. Magoc yac
akêŋ bataŋ gêŋ naŋ yac tanôŋ alic su dom, bu gêŋ dau oc yêc ŋapaŋ ma
pacndê dom.

Yac neŋ ŋamlic nom-ŋga oc pô dau su tiwakuc

5 1 Yac neŋ ŋamlic nom-ŋga gitôm bac batac, ma iŋ bu tisac, dec yac
taŋyalê bu Anötö kêmasaŋ yac neŋ ŋamlic wakuc undambê-ŋga,
naŋ gitôm andu ŋandô naŋ oc lhac ŋapaŋ. Andu ŋandô dau gitôm andu
me bac têm apê-ŋga naŋ ŋamalac sêkwê, naŋ dom. 2 Ma yac neŋ ŋamlic
nom-ŋga gitôm yac neŋ ŋakwê têm dindec-ŋga. Magoc tu gêŋ wapac nom
dindec-ŋga, dec yac atac whiŋ ndu andô bu dasôc neŋ ŋamlic wakuc
undambê-ŋga ti ŋakwê, dec yac tam awhaŋ su bu datap gêŋ dau sa.
3 Ma yac bu dasôc ŋakwê undambê-ŋga dau sa, dec oc ti yac neŋ ŋakwê

ŋandô, ma oc dambo ŋamlic ŋambwa dom. 4 Têŋ ndoc ŋamlic nom-ŋga
ti yac neŋ bac, naŋ dahôc ŋawapac ŋapaŋ, ma bocdinaŋ tam awhaŋ su
bu datap neŋ ŋamlic wakuc undambê-ŋga sa. Yac atac tec ŋamlic dindec
dom, magoc yac atac whiŋ ndu andô bu ŋamlic têm dindec-ŋga naŋ
gitôm dom bu yêc ŋapaŋ, naŋ pô dau su ti gêŋ wakuc naŋ oc yêc ŋapaŋ.
5 Anötö kêmasaŋ yac tac waê gêŋ dau solop. Ma iŋ kêŋ Ŋalau Dabuŋ têŋ
yac gitôm gêŋ ŋandô mbêc, naŋ tôc asê bu gêŋ ŋandô naŋ iŋ gic bata bu
kêŋ têŋ yac tiŋambu, naŋ oc ŋandô sa bocdinaŋ.
6 Tu dinaŋ-ŋga dec yac ambo ti atac pa su eŋ. Yac aŋyalê bu têm hoŋ
naŋ yac ambo nom ma ŋamlic nom-ŋga ti yac mba ŋakwê, naŋ yac ambo
awhiŋ Pômdau yêc undambê dom. 7 Bu gêŋ naŋ Anötö gic bata bu kêŋ
têŋ yac tiŋambu, naŋ yac alic ŋa-ŋandô su dom, magoc akêŋ whiŋ bu
oc ŋandô sa. 8 Yac atac pa su ma alic ŋayham bu ambo ti ŋamlic nom
dindec-ŋga, tigeŋ oc ŋayham hôc gêlêc bu ahu ŋamlic dau siŋ, ma andi
ambo awhiŋ Pômdau. 9 Bocdinaŋ yac bu ambo nom dindec me ahu siŋ,
naŋ yac taŋkwê ŋandô tigeŋ, naŋ bu asa mba lêŋ ndic Pômdau tandô
ŋayham eŋ. 10 Ŋahu bu tiŋambu yac hoŋ oc dalhac Kilisi aŋgô-ŋga bu
êmatôc yac. Iŋ oc kêŋ ŋagêyô têŋ yac êŋkuc gêŋ ŋayham me sac bocke
naŋ dakôm têŋ ndoc dambo nom dindec.

Pol whê ndê gweleŋ ŋahu sa

11 Yac aŋyalê gêŋ dau su, dec atoc Pômdau sa ti asôc iŋ ŋapu, ma tu
dinaŋ-ŋga dec yac am mêtê lau ma akac ŋac bu sênem dau kwi. Yac
mba lêŋ ti sakiŋ ŋahu yêc awê têŋ Anötö, ma aö gakêŋ bataŋ bu mac oc
aŋyalê yac mba lêŋ ti sakiŋ ŋahu bocdinaŋ. 12 Yac ato yom dindec tiyham
tu bu atoc dauŋ sa têŋ mac-ŋga dom. Mba. Yac atac whiŋ bu mac aŋyalê
yac mba gauc ti ŋalôm tidôŋ, ma bocdinaŋ mac oc alic yac ŋayham. Ma
oc tôm bu mac apo yac mba waêŋ sa têŋ lau naŋ sêpu yac. Bu lau dau
sêkôc gauc nom-ŋga ŋambwa ma sêtoc gêŋ awê-ŋga sa hôc gêlêc gêŋ
ŋalôm-ŋga. 13 Magoc yac ahêgo dauŋ tu lau naŋ sêsôm bu yac mba gauc
kêŋsôŋ, naŋ dom. Bu gêŋ naŋ yac akôm, naŋ akôm tu Anötö-ŋga. Ma yac
akôm ti mba gauc ŋawa, tu bu anem mac sa-ŋga. 14 Kilisi ndê atac whiŋ
kêgilí yac bu ahoc ŋawaê ŋayham asê têŋ lau. Bu yac akêŋ whiŋ bu ŋgac
tigeŋ mbac ndu ô lau hoŋ, dec gitôm lau hoŋ sêmbac ndu. 15 Aêc! Kilisi
mbac ndu tu lau hoŋ-ŋga, tu bu lau naŋ sêmbo tali naŋ sêŋkuc dau si atac
whiŋ dom, magoc sêŋkuc iŋ naŋ mbac ndu tu ŋac-ŋga ma tisa ma mbo
tali tiyham, naŋ ndê atac whiŋ.

Kilisi hê wamba yac têŋ Anötö

16 Muŋ-ŋga yac alic Kilisi gitôm ŋamalac nom-ŋga ŋambwa, magoc
kwahic dec yac akôc gauc kaiŋ dinaŋ tiyham dom. Ma ŋalêŋ tigeŋ
kwahic dec yac ahêgo dauŋ pi gêŋ awê-ŋga dom têŋ ndoc yac akôc gauc

pi lau nom-ŋga. 17 Bu ŋamalac bocke naŋ kêŋ whiŋ Kilisi, naŋ yac aŋyalê
bu Anötö kôm iŋ tiwakuc su. Iŋ hu lêŋ akwa siŋ, ma sa ndê lêŋ tiwakuc.
18 Anötö dau kôm gêŋ hoŋ dinaŋ ŋandô sa. Yac neŋ sac kac yac su yêc
Anötö, magoc iŋ kêkiŋ Kilisi sip nom meŋ ma mbac ndu tu yac neŋ
sac-ŋga, dec hê wamba yac têŋ Anötö, ma kêmasaŋ lêŋ bu datigasuc iŋ
tiyham. Ma iŋ kêŋ ŋawaê ŋayham pi iŋ ndê lêŋ dinaŋ sip yac amaŋ, bu
ahoc asê têŋ lau. 19 Ma ŋawaê ŋayham dau bocdec. Anötö kêkiŋ Kilisi sip
nom meŋ, ma tu Kilisi-ŋga dec suc lau nom-ŋga si sac kwi, ma kêmasaŋ
lêŋ bu sêmbu sêtêŋ iŋ sêndi. Ma iŋ kêŋ gweleŋ têŋ yac bu ahoc ŋawaê
dau asê têŋ lau nom-ŋga.

20 Tu dinaŋ-ŋga dec yac akôm gweleŋ dau am Kilisi aŋgô, gitôm Anötö
dau sôm ndê yom têŋ mac sa yac whaŋsuŋ. Ma yac ateŋ mac am Kilisi
aŋgô, bu gauc nem yom pi gweleŋ atu naŋ Kilisi kôm tu bu suc mac nem
sac kwi ma hê wamba mac têŋ Anötö-ŋga, ma akôc yom dau sa. 21 Alic
su naŋ. Kilisi ndê sac mbasi, magoc Anötö kêŋ yac neŋ sac ŋagêyô hoŋ pi
iŋ, tu bu nem yac sa-ŋga. Ma tu dinaŋ-ŋga asa naŋ kêŋ whiŋ Kilisi, naŋ
Anötö gêlic iŋ bu ŋamalac gitêŋ.

6 1-2 Anötö sôm yom bocdec bu:

Têm naŋ aö galic ŋayham bu wamwasiŋ mac-ŋga, dec gaŋgô mac
nem yom. Ma têŋ bêc naŋ kamatiŋ tidôŋ bu wanem mac si, naŋ
gam mac sa. *[Ais 49:8]*

Aö wasôm têŋ mac bu têm kwahic dec-ŋga iŋ Anötö ndê têm êmwasiŋ
ti nem yac si-ŋga. Tu dinaŋ-ŋga yac lau naŋ akôm gweleŋ awhiŋ Anötö,
naŋ ateŋ mac bu akôc Anötö ndê mwasiŋ ŋambwa dom.

Pol hôc ŋawapac tu gweleŋ ŋawaê ŋayham-ŋga

3 Yac atec bu lau daŋ sêpu yac mba gweleŋ ŋawaê ŋayham-ŋga e sêtec
Anötö ndê yom. Tu dinaŋ-ŋga dec yac ayob mba lêŋ bu akôm giso daŋ
dom. 4 Gêŋ naŋ yac akôm, naŋ whê sa bu yac Anötö ndê lau akiŋ. Yac
ahôc ŋawapac ti aŋsahê ŋandê tidau-tidau kêgwiniŋ yac, tigeŋ ahu mba
gweleŋ siŋ dom, akôm ti atac pa su eŋ. 5 Lau sic yac, sêkêŋ yac andöc
gapocwalô, ma sêli dau sa tu yac-ŋga. Yac akôm gweleŋ atu, ma têm
daêsam gêŋ yô yac, ma yac ayêc bêc tanôŋ dom. 6 Magoc gweleŋ atu naŋ
yac akôm, naŋ akôm ti mba ŋalôm ŋawasi, ma ti gauc ŋawa, akôc mba
ŋalôm dôŋ ma akôm mêtê ŋayham têŋ lau hoŋ. Ŋalau Dabuŋ gêm gôliŋ
yac, ma yac asap mêtê atac whiŋ lau-ŋga dôŋ ŋapaŋ. 7 Yac akôm gweleŋ
dau ŋa Anötö ndê ŋaclai, ma asôm yom ŋandô eŋ. Ma yac asap lêŋ gitêŋ
dôŋ, gitôm yac akôc wapa siŋ-ŋga yêc amaŋ daŋga lu-lu bu andic siŋ.
8 Lau ŋatô sêŋyalê bu yac aposel ŋandô, ma sêmpiŋ yac ma sem ŋawaê
sa pi gweleŋ naŋ yac akôm. Ma ŋatô sêpu ma sêŋgôliŋ yom pi yac ti mba
gweleŋ, ma sêsôm bu yac lau tasaŋ. 9 Ŋatô sêŋyalê yac, ma ŋatô sem gauc
yac. Yac ahôc ŋawapac ŋapaŋ tôm bu ambac ndu, magoc mba, yac ambo

taŋli. Lau sic yac, magoc sic yac ndu dom. 10 Gêŋ hoŋ dinaŋ gitôm bu kôm
yac ŋalôm ŋawapac, magoc ambo ti atac ŋayham ŋapaŋ. Yac atôm lau
ŋalôm sawa, tigeŋ yac am lau daêsam sa sêti lau ti lêlôm tu sêtap Anötö
ndê mwasiŋ sa-ŋga. Yac awêkaiŋ gêŋ nom-ŋga daŋ dom, magoc tu Kilisi-
ŋga dec yac awêkaiŋ gêŋ hoŋ tu puc yac gatuŋ dôŋ-ŋga.

Pol teŋ lau Korin-ŋga bu sêtôc si atac whiŋ asê

11 Yac asôm mba yom hoŋ tiawê têŋ mac lau Korin-ŋga, ma akêŋ mba
ŋalôm sambuc têŋ mac. 12 Yac atôc têŋ mac bu yac atac whiŋ mac, tigeŋ mac
atôc nem atac whiŋ yac-ŋga asê su dom. 13 Aö galic mac atôm aneŋ balêkoc,
dec wateŋ mac bu akêŋ nem ŋalôm sambuc têŋ yac, tôm yac akôm têŋ mac.

Pol kêŋ puc lau Korin-ŋga pi lau naŋ sêkêŋ whiŋ dom

14 Aŋgô su naŋ. Lau gitêŋ ti lau ŋawê-ŋga oc sêwêkaiŋ gêŋ daŋ sêwhiŋ
lau ŋasec-ŋga ti lau sac-ŋga dom. Tu dinaŋ-ŋga yac lau naŋ dakêŋ whiŋ
Yisu, naŋ dayob bu dandic sôŋ dauŋ dawhiŋ lau naŋ sêkêŋ whiŋ dom,
naŋ dom. 15 Yomandô! Kilisi lu Belial[b] oc tôm dom bu sêkêŋ si ŋalôm
pitigeŋ tu gêŋ daŋ-ŋga. Ma ŋgac naŋ kêŋ whiŋ ma ŋgac naŋ kêŋ whiŋ
dom, iŋlu si gauc kaiŋ tigeŋ dom. 16 Ma lau naŋ sem akiŋ Anötö bu sêndic
sôŋ dau sêwhiŋ lau naŋ sem akiŋ anötöi gwam, naŋ iŋ gêŋ so sambuc. Bu
yac lau dakêŋ whiŋ-ŋga datôm Anötö Tali Ŋadau ndê lôm dabuŋ. Anötö
dau sôm yom pi ndê lau bocdec bu:

> Aö oc waŋsêlêŋ ti wambo wawhiŋ ŋac. Aö wati ŋac si Anötö, ma ŋac
> oc sêti aneŋ lau. *[Lev 26:12]*

17 Tu dinaŋ-ŋga dec andic ahê lau naŋ sêsap mêtê sac dôŋ ŋapaŋ, tôm
Pômdau ndê yom naŋ sêto yêc bocdec bu:

> Ahu ŋac siŋ ma andic ahê ŋac. Amasec gêŋ ŋadômbwi daŋ dom, ma
> aö oc wakôc mac sa. *[Ais 52:11]*

18 Ma Pômdau, Ŋaclai Ŋadau kêmatiŋ yom tidôŋ bocdec bu:

> Aö oc wati mac Damam, ma mac ati aneŋ balêkoc ŋgac ti awhê.
> *[2 Sam 7:14]*

7 1 O aneŋ lau atac whiŋ-ŋga. Anötö kêmatiŋ yom tidôŋ bu kôc yac sa
ŋalêŋ dinaŋ, ma tu dinaŋ-ŋga dec danem dabuŋ dauŋ, ma dandic
ahê gêŋ hoŋ naŋ oc kôm yac neŋ ŋamlic ma gatuŋ ŋadômbwi sa yêc iŋ
aŋgô-ŋga. Yomandô! Yac bu datöc Anötö ti datoc iŋ sa ŋapep, dec dandic
dabiŋ dauŋ e dasa neŋ lêŋ dabuŋ eŋ.

Lau Korin-ŋga si ŋawaê kôm Pol tac ŋayham

2 Yac ateŋ mac bu gauc nem yac yêc mac nem ŋalôm ti atac ŋayham
eŋ. Aŋgô su naŋ. Yac akôm mêtê sac têŋ lau dom, yac aŋsôŋ lau si gauc

---

[b] **6:15** Belial - Sadaŋ ndê ŋaê daŋ.

dom, ma yac ambac-ambac yom lau tu bu akôc ŋac si gêŋ-ŋga dom. Mba.
3 Gauc nem bu aö gato yom dinaŋ tu bu wamatôc mac-ŋga dom. Tôm aö
gasôm têŋ mac muŋ su, bu yac akêŋ mba ŋalôm ti atac whiŋ têŋ mac. Yac
atac whiŋ mac kêlêc, dec yac bu ambo taŋli me ambac ndu awhiŋ mac, oc
ŋayham. 4 Aö gasôm aneŋ yom hoŋ haŋ têŋ mac, ŋahu bu aö gakêŋ whiŋ
bu mac oc akôc sa. Ma aö gatoc mac nem waêm sa yêc lau ŋatô aŋgô-ŋga.
Mac nem ŋawaê kôm aö lic pi ma ŋalôm tigahô. Ŋawapac daêsam kêsalê
yac ahuc, magoc yac gauc gêm mac, dec kôm yac atac ŋayham atu andô.
5 Têŋ ndoc yac ahôc asê gameŋ Masedonia-ŋga, naŋ ŋawapac daêsam
tap yac sa. Lau sêkêŋ kisa yac ŋandô, ma yêc yac mba ŋalôm atöc dauŋ
atu. Tu dinaŋ-ŋga dec ŋasawa mba bu yac aŋwhaŋ dauŋ. 6 Magoc Anötö,
naŋ gêm malô lau ti ŋalôm ŋawapac, naŋ kêkiŋ Taitus mbu têŋ yac, dec
kôm yac mba ŋalôm tigahô. 7 Ma Taitus gic miŋ pi mac, ma whê sa bu
mac nem lêŋ gêm malô iŋ ndê ŋalôm. Iŋ sôm bu mac aŋyalê nem giso ma
apu daôm, ma whê sa bu mac gauc gêm aö ŋapaŋ, ma tamkwê bu alic aö
tiyham. Bocdinaŋ yac mba ŋalôm tigahô tu alic iŋ-ŋga, ma tu aŋgô iŋ ndê
yom pi mac-ŋga. Yom hoŋ dinaŋ kôm aö atac ŋayham atu andô.
8-9 Têŋ ndoc aö gaŋgô bu bapia naŋ gato têŋ mac, naŋ kôm mac nem
ŋalôm ŋawapac, dec kasahê yham dom tu gakêŋ bapia dau têŋ mac-ŋga.
Magoc aneŋ bapia kêŋ wapac mac ŋapaŋ dom, ma boc-dinaŋ kwahic
dec aö atac ŋayham pi gêŋ dau. Aö atac ŋayham tu gakêŋ ŋawapac têŋ
mac-ŋga dom, magoc tu ŋawapac dau whê nem gauc sa pi nem giso e
am daôm kwi. Ŋalêŋ dinaŋ dec ŋawapac naŋ aö gakêŋ têŋ mac, naŋ
kêkuc Anötö ndê atac whiŋ. Ma yom naŋ yac ato têŋ mac, naŋ kôm mac
atisac dom, magoc gêm mac sa. 10 Têm ŋatô Anötö gêlic ŋayham bu yac
dahôc ŋawapac tu bu yac taŋyalê yac neŋ sac ma danem dauŋ kwi-ŋga.
Ŋawapac kaiŋ dinaŋ oc dalic sac dom, ŋahu bu iŋ gêm yac sa tu datap
Anötö ndê mwasiŋ nem yac si-ŋga sa. Yac bu dahôc ŋawapac nom-
ŋga ŋambwa ma danem dauŋ kwi dom, dec yac oc gacgeŋ dambo lêŋ
dandiŋaŋ-ŋga.
11 Mac aŋyalê su bu ŋalôm ŋawapac naŋ mac aŋsahê, naŋ kêkuc Anötö
ndê atac whiŋ, ma gêm ŋandô bocdec. Têŋ ndoc aneŋ bapia whê mac
nem gauc sa pi nem giso, dec kôm mac asö ma atöc daôm. Ma bocdinaŋ
mac akôc gauc ŋaŋga pi lêŋ bu amatôc giso dinaŋ, ma amasaŋ tisolop.
Mac akêŋ daôm sambuc tu akôm bocdinaŋ, tu bu atôc asê bu mac atec
lêŋ sac. Gêŋ hoŋ naŋ mac akôm tu amatôc gêŋ dau-ŋga, naŋ tôc asê bu
giso daŋ yêc mac-ŋga dom. 12 Yêc aneŋ bapia aö gato yom pi ŋamalac naŋ
kôm giso, ma gato pi ŋamalac naŋ giso dau kêŋ wapac iŋ. Magoc bapia
dau iŋ ŋahu andô dinaŋ dom. Aö gato tu bu watôc asê yêc awê, bu mac
akêŋ daôm sambuc tu asôc yac mba yom ŋapu yêc Anötö aŋgô-ŋga.
13 Yac aŋgô ŋawaê bu mac am daôm kwi ma akôm gêŋ hoŋ dinaŋ, dec
kôm yac mba ŋalôm tigahô. Ma gêŋ daŋ whiŋ kôm yac atac ŋayham,

naŋ Taitus gic miŋ bu têŋ ndoc iŋ hôc asê mac, naŋ mac akôc iŋ sa ti
atac ŋayham, dec kôm iŋ ndê ŋalôm timalô. 14 Muŋ-ŋga aö gatoc mac
nem waêm sa têŋ Taitus. Ma kwahic dec iŋ kêyalê bu yom naŋ aö gasôm
pi mac iŋ yomandô, dec kôm aö mayaŋ dauŋ dom. Mac aŋyalê bu yom
hoŋ naŋ yac asôm têŋ mac, iŋ yomandô eŋ, ma ŋalêŋ tigeŋ yom naŋ yac
asôm tu ampiŋ mac-ŋga, naŋ Taitus tap sa bu yomandô bocdinaŋ. 15 Têŋ
ndoc iŋ hôc asê mac, naŋ mac akôc iŋ sa ŋalêŋ ŋayham, ma iŋ gêlic bu
mac apu daôm ti atöc Anötö, dec asôc yac mba yom ŋapu. Bocdinaŋ ndoc
bocke iŋ gauc gêm mac nem lêŋ dinaŋ, dec kôm iŋ atac whiŋ mac kêlêc
su. 16 Ma aö Pol gaŋgô su bu mac aŋkuc lêŋ solop, dec gakêŋ whiŋ bu mac
oc asap lêŋ dinaŋ dôŋ ŋapaŋ. Ma tu dinaŋ-ŋga aö atac ŋayham atu.

Lau Korin-ŋga sic awa sa tu sênem lau sêkêŋ whiŋ-ŋga ŋatô sa

8 1 O asidôwai. Yac bu awhê mac nem gauc sa pi lêŋ naŋ Anötö ndê
mwasiŋ gêm ŋandô yêc lau sêkêŋ whiŋ-ŋga naŋ sêmbo gameŋ
Masedonia-ŋga. 2 Ŋac lau ŋalôm sawa, ma ŋawapac atu-tu daêsam
kêgwiniŋ ŋac, magoc sêmbo ti atac ŋayham ma sic awa daêsam sa tu
sênem lau sêkêŋ whiŋ-ŋga ŋatô sa-ŋga. 3 Aö wasôm yomandô têŋ mac,
bu awa hoŋ naŋ sêtap sa, naŋ sêkêŋ. Magoc awa tigeŋ dinaŋ dom. Iŋ
naŋ bu yob ŋac-ŋga, naŋ sêkêŋ ŋatô gi whiŋ. Yac akac ŋac bu sêkôm
bocdinaŋ dom. Mba. 4 Ŋac dau sêlic gweleŋ dinaŋ bu gêŋ ŋayham kêlêc,
dec sêteŋ yac ŋapaŋ bu sênem gweleŋ dau sêwhiŋ gôlôwac dabuŋ ŋatô,
tu bu sênem Anötö ndê lau dabuŋ Jerusalem-ŋga naŋ sêpônda dau, naŋ
sa. 5 Gêŋ ŋamata-ŋga ŋac sêkêŋ si ŋalôm sambuc têŋ Pômdau, ma têŋ yac
bocdinaŋ. Lêŋ dau kêkuc Anötö ndê atac whiŋ. Yac gauc gêm bu Anötö
ndê mwasiŋ oc nem ŋandô yêc ŋac, magoc taŋkwê ŋandô atu kaiŋ dinaŋ
dom.

6 Têŋ têm Taitus mbo whiŋ mac, naŋ iŋ gic hu gweleŋ dinaŋ ma mac
ac awa ŋatô sa su. Tu dinaŋ-ŋga yac akac iŋ bu mbu têŋ mac loc, ma kôm
gweleŋ dau whiŋ mac e pacndê. 7 Yac aŋyalê su bu mac akôm nem gêŋ
hoŋ ŋalêŋ ŋayham. Mac akêŋ whiŋ ŋaŋga, asôm yom ŋayham, ma aŋyalê
ŋawaê ŋayham ŋapep. Mac akêŋ daôm sambuc tu anem akiŋ Anötö-ŋga,
ma mac atac whiŋ yac kêlêc. Bocdinaŋ akôm gweleŋ andic awa sa-ŋga
dinaŋ aŋkuc nem lêŋ ŋayham dinaŋ. 8 Aö bu wakac mac bu akôm gêŋ
dinaŋ dom. Mba. Aö bu walic bu mac nem mêtê atac whiŋ-ŋga iŋ mêtê
ŋandô naŋ tap lau sêkêŋ whiŋ-ŋga ŋatô si sa, me mba.

9 Bu mac aŋyalê Pômdau Yisu Kilisi ndê lêŋ êmwasiŋ yac-ŋga. Iŋ gêŋ
hoŋ ŋadau, magoc iŋ hu iŋ ndê ŋaclai ti ŋawasi atu hoŋ siŋ, ma sip nom
meŋ gitôm ŋamalac ŋambwa. Iŋ kôm dau gitôm ŋgac ŋalôm sawa, tu bu
mac atap Anötö ndê mwasiŋ nem mac si-ŋga sa, dec ati lau ti lêlôm.

10 Têŋ yala akwa mac lau ŋamata-ŋga bu atôc asê bu mac atac whiŋ
ndu andô bu anem lau Jerusalem-ŋga sa, ma mac ac awa ŋatô sa. Kwahic

dec aö bu watôc aneŋ gauc têŋ mac pi lêŋ ŋayham bu andic bata gweleŋ
dau-ŋga. 11 Mac ac hu gweleŋ dau ti atac ŋayham atu, ma bocdinaŋ
kwahic dec andic bata gweleŋ dau ŋalêŋ tigeŋ, ma ti nem ŋalôm sambuc
eŋ. Mac bu atôm bu akêŋ awa atu, dec akêŋ. Ma bu mba, naŋ akêŋ tôm
Anötö kêmwasiŋ mac. 12 Bu lau ŋalôm sawa oc tôm dom bu sêkêŋ atu.
Bocdinaŋ gêŋ bocke naŋ mac atôm bu akêŋ, naŋ akêŋ ti atac whiŋ ma ti
nem ŋalôm sambuc, dec Anötö oc lic ŋayham.
13 Yac bu akac mac bu akêŋ gêŋ daêsam bu anem lau ŋatô sa, e mac
daôm ati lau ŋalôm sawa lec dom. Mba. Yac atac whiŋ bu Anötö ndê
mwasiŋ nem yac hoŋ sa tôm ndi. 14 Kwahic dec mac atap gêŋ daêsam sa,
ma bocdinaŋ mac atôm bu anem lau naŋ sêpônda dau, naŋ sa. Ma mboe
tiŋambu ŋac oc sêtap daêsam sa, ma sênem mac sa têŋ ndoc mac apônda
daôm. Ŋalêŋ dinaŋ dec Anötö ndê mwasiŋ oc nem yac hoŋ sa tôm ndi.
15 Gauc nem lau Israel-ŋga naŋ sic †mana sa yêc gameŋ sawa, tôm sêto
yêc bocdec bu:

> Lau naŋ sic gêŋ ŋagec sa, naŋ sêpônda dau dom, ma lau naŋ sic gêŋ
> daêsam sa, naŋ si gêŋ hôc gêlêc dom. *[Eks 16:18]*

Taitus ti lau ŋatô oc sêtêŋ malac Korin sêndi

16 Aö gam daŋge Anötö bu iŋ kêŋ gauc sip Taitus ndê ŋalôm bu nem
mac sa, gitôm iŋ kêŋ gauc kaiŋ tigeŋ têŋ aö. 17 Bu yac andac Taitus bu
mbu têŋ mac loc, ma iŋ gêlic ŋayham. Magoc iŋ oc loc tu yac andac iŋ-
ŋga lec dom. Iŋ dau atac whiŋ ŋandô bu lic mac tiyham. 18 Ma yac neŋ
asidôwa daŋ, naŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋga hoŋ yêc gameŋ dindec sêmpiŋ iŋ tu
iŋ ndê gweleŋ ŋawaê ŋayham-ŋga, naŋ yac bu aŋkiŋ iŋ whiŋ Taitus loc.
19 Iŋ ŋgac dinaŋ, gôlôwac dabuŋ sêŋyaliŋ iŋ sa bu êŋsêlêŋ whiŋ yac, ma
yac akôc awa naŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋga sic sa, ma akêŋ têŋ lau Jerusalem-
ŋga. Gweleŋ dau, yac akôm tu bu atoc Pômdau sa-ŋga, ma bu atôc asê bu
yac atac whiŋ bu anem lau ŋalôm sawa sa. 20 Magoc yac atec bu lau daŋ
sêŋgôliŋ yom pi yac tu awa dinaŋ-ŋga. 21 Bocdinaŋ dec yac ayob dauŋ
ŋapep bu akôm giso daŋ yêc Pômdau me yêc ŋamalac aŋgô-ŋga dom.
22 Ma yac bu aŋkiŋ yac neŋ asidôwa daŋ tiyham têŋ mac loc, whiŋ ŋgac
lu dinaŋ. Gêŋ hoŋ naŋ yac akêŋ sip iŋ amba, naŋ kôm ŋapep eŋ, dec tôc
asê bu iŋ kêŋ ndê ŋalôm sambuc tu nem akiŋ Anötö-ŋga. Iŋ ŋgô ŋawaê pi
mac su, dec kôm iŋ ndê atac pa su, ma iŋ atac whiŋ bu têŋ mac loc.
23 Lau ŋatô bu sêndac bata lau tö dinaŋ, dec awhê sa têŋ ŋac bu Taitus
kôm gweleŋ ŋawaê ŋayham-ŋga whiŋ aö, dec galic ŋayham bu waŋkiŋ
iŋ têŋ mac loc bu nem akiŋ mac. Ma awhê sa bu asidôwai lu dinaŋ sem
gôlôwac dabuŋ hoŋ aŋgô, ma sêkôm gweleŋ ŋaŋga bu sêkôm Kilisi ndê waê
tiapa. 24 Bocdinaŋ têŋ ndoc yac neŋ asidôwai tö dinaŋ sêhôc asê mac, naŋ
akôc ŋac sa ŋapep, tu bu atôc nem mêtê atac whiŋ-ŋga yêc awê têŋ ŋac. Ma
lau sêkêŋ whiŋ-ŋga hoŋ oc sêŋyalê bu yac apo mac waêm sa ŋambwa dom.

Yom ŋatô pi gweleŋ sêndic awa sa-ŋga

9 1 Oc tôm dom bu wato yom daêsam pi mac nem gweleŋ andic awa
sa tu anem Anötö ndê lau dabuŋ sa-ŋga. 2 Ŋahu bu aö kayalê su bu
mac atac whiŋ ndu andô bu akôm gêŋ dau, ma tu dinaŋ-ŋga dec gapo
mac nem waêm sa têŋ lau Masedonia-ŋga. Aö gasôm têŋ ŋac bocdec bu,
"Ŋac lau gameŋ Akaya-ŋga dinaŋ, ŋac atac whiŋ ŋandô bu sênem yac
neŋ asidôwai sa, ma sic hu gweleŋ sêndic awa sa-ŋga têŋ yala akwa."
Lau Masedonia-ŋga sêŋgô mac nem ŋawaê dec kêgilí ŋac si daêsam bu
sêndic awa ŋatô sa sêwhiŋ. 3 Magoc aö bu waŋkiŋ yac neŋ asidôwai tö
dinaŋ sêtêŋ mac sêloc, bu sênem mac sa bu andic bata gweleŋ awa-ŋga
dinaŋ gwanaŋ. Ŋahu bu yac apo mac waêm sa ma asôm bu mac atac
whiŋ gweleŋ dau, ma mac bu akôm yac mba yom ŋandô sa dom, dec oc
yham dom. 4 Lau Masedonia-ŋga ŋatô bu sêwhiŋ aö sêloc, ma sêlic bu
mac akôm gêŋ dau ŋandô sa dom, dec oc kêŋ maya mac. Ma oc kêŋ maya
aö bocdinaŋ, bu aö gakêŋ whiŋ bu mac oc akôm, magoc akôm dom. 5 Tu
dinaŋ-ŋga aö galic ŋayham bu waŋkiŋ asidôwai tö dinaŋ sêmuŋ aö, bu
sêndic bata gweleŋ dau sêwhiŋ mac. Mac asôm tidôŋ bu andic awa sa
tu amwasiŋ lau ŋalôm sawa, bocdinaŋ akôm. Aö gatec bu wahôc asê ma
wakac mac bu andic dabiŋ gêŋ dau. Bu bocdinaŋ, mac oc akêŋ ti nem
ŋalôm sambuc dom. Andic sa gwanaŋ, ma ti nem ŋalôm sambuc.

Dakêŋ gêŋ ti ŋalôm sambuc eŋ

6 Gauc nem yom bocdec bu. Asa naŋ sô gêŋ ŋawhê daêsam, naŋ oc tap
ŋandô daêsam sa. Ma asa naŋ sô gêŋ ŋandôlu, naŋ oc tap ŋandô daêsam
sa dom. Yom dau hêganôŋ lêŋ dakêŋ gêŋ-ŋga. 7 Anötö tac whiŋ lau naŋ
sêkêŋ gêŋ ti si ŋalôm sambuc. Yac bu dakêŋ ti atac lu-lu, me tu sêkac
yac-ŋga, dec oc tap Anötö ndê atac whiŋ sa dom. Bocdinaŋ iŋ lêŋ solop
bu yac tigeŋ-tigeŋ dakêŋ gêŋ tôm yac neŋ ŋalôm kac yac. 8 Ma Anötö
dau gitôm bu êmwasiŋ mac ŋa gêŋ daêsam. Ma bocdinaŋ bêc hoŋ mac
oc apônda daôm tu gêŋ daŋ-ŋga dom, ma oc atôm bu akôm gêŋ daêsam
tu anem lau ŋatô sa-ŋga. 9 Gauc nem yom pi ŋgac mwasiŋ, naŋ sêto yêc
bocdec bu:

> Iŋ gic sam iŋ ndê gêŋ bu êmwasiŋ lau ŋalôm sawa. Ma iŋ ndê lêŋ
> gitêŋ ŋa-ŋandô oc yêc ŋapaŋ. *[BW 112:9]*

10 Gauc nem bu Anötö, naŋ kêŋ gêŋ ŋawhê têŋ lau sêsô gêŋ-ŋga, ma
kêŋ gö têŋ lau tu sêneŋ-ŋga, naŋ gitôm bu kêŋ gêŋ daêsam têŋ mac tu
amwasiŋ lau ŋalôm sawa-ŋga. Ma iŋ oc kôm mac nem lêŋ gitêŋ anem lau
sa-ŋga nem ŋandô daêsam. 11 Anötö oc êmwasiŋ mac ŋa gêŋ daêsam, ma
mac oc atôm bu anem lau sa êŋlêc. Ma lau daêsam oc sênem daŋge Anötö
tu awa naŋ mac ac sa bu yac akêŋ têŋ lau Jerusalem-ŋga naŋ sêpônda
dau.

12 Yomandô. Awa naŋ mac bu andic sa, naŋ oc nem Anötö ndê lau
dabuŋ naŋ sêpônda dau, naŋ sa. Ma gêŋ atu daŋ whiŋ. Lau daêsam oc
atac ŋayham atu ma sênem daŋge Anötö êŋlêc tu mac-ŋga. 13 Mac ahoc
yom asê ma asôm bu mac akêŋ whiŋ ŋawaê ŋayham pi Kilisi, ma bu
daŋam wambu iŋ. Ma gêŋ naŋ mac akêŋ bu anem lau Jerusalem-ŋga
dinaŋ ma lau ŋatô sa-ŋga, naŋ tôc asê bu mac nem yom iŋ yomandô. Ma
lau dau oc sêmpiŋ Anötö tu mac nem lêŋ ti sakiŋ dinaŋ-ŋga. 14 Ŋac oc
sêŋyalê bu Anötö ndê mwasiŋ kôm gweleŋ yêc mac nem ŋalôm. Ma ŋac
oc atac whiŋ mac ŋandô ma gauc nem mac ŋapaŋ yêc ŋac si mbec ŋalôm.
15 Oyaê. Mwasiŋ naŋ Anötö kêŋ têŋ yac ŋambwa iŋ gêŋ atu andô, hôc
gêlêc gêŋ hoŋ su. Tu dinaŋ-ŋga danem daŋge iŋ ŋapaŋ.

Pol whê ndê lêŋ sa

10 1 Lau ŋatô sêsec aö ma sêsôm yom bocdec bu, “Pol, iŋ ŋgac kaiŋ
daŋ. Têŋ ndoc iŋ mbo whiŋ mac, naŋ iŋ töc dau bu sôm yom ti
ŋaŋga têŋ mac, magoc têŋ ndoc iŋ hu mac siŋ, naŋ iŋ ndê ŋalôm pêŋ dôŋ
ma to yom ŋaŋga sip iŋ ndê bapia têŋ mac.” Aö Pol bu waŋkuc Kilisi ndê
lêŋ malô kêgwiniŋ dau-ŋga, ma wandac mac bu mac akôc gauc kaiŋ tigeŋ
pi aö, me mba? 2 Aö wateŋ mac bu akôc gauc pi yom dau, ma amasaŋ
nem ŋalôm tisolop muŋ su naŋ. Ma bocdinaŋ têŋ ndoc aö watêŋ mac
waloc, naŋ gêŋ daŋ oc yêc bu wasôm yom ŋaŋga pi-ŋga dom. Tigeŋ aö
bu waloc ma watap sa bu lau ŋatô gauc gêm bu yac aŋkuc lau nom-ŋga
si mêtê, dec aö oc wakêŋ gêli ŋac dom. 3 Yomandô yac ambo nom, magoc
yac ac siŋ tôm lau nom-ŋga sic dom. 4 Ma yac mba wapa siŋ-ŋga iŋ gitôm
lau nom-ŋga si wapa sêndic siŋ-ŋga dom. Mba. Yac akôc Anötö dau ndê
ŋaclai bu andic siŋ, ma bu aseŋ ŋacyo si tuŋbôm ŋaŋga hoŋ su. 5 Gauc
ti yom tasaŋ hoŋ, ma lau hoŋ naŋ sêtoc dau sa ma sêkêŋ kisa Anötö, ma
sêlhac lau ahuc tu bu sêŋyalê Anötö ti ndê yom dom, naŋ yac akôc Anötö
ndê ŋaclai bu aseŋ ŋac su. Gauc sac-sac hoŋ, naŋ yac akwê dôŋ yêc-ŋga,
tu bu akêŋ gauc hoŋ sôc Kilisi ŋapu-ŋga. 6 Têŋ ndoc yac aloc, naŋ yac oc
akêŋ ŋagêyô têŋ lau daŋgapêc-ŋga hoŋ. Bocdinaŋ kwahic dec yac asôm
têŋ mac bu amasaŋ nem ŋalôm, ma asôc Kilisi ndê yom ti yac mba yom
hoŋ ŋapu.

7 Mac nem lau ŋatô sêtoc dau sa, ma gauc gêm bu ŋac tawasê sêti Kilisi
ndê. Am bu ŋamalac kaiŋ dinaŋ, dec wasôm têŋ am bu kôc gauc ŋapep
pi gêŋ naŋ yêc awê, ma am oc êmyalê bu yac ati Kilisi ndê, atôm am.
8 Ma mboe mac gauc gêm bu têm daêsam yac apo dauŋ mba waêŋ sa tu
ŋaclai naŋ Kilisi kêŋ têŋ yac, dec kêyaliŋ yac sa ati aposel. Aö oc mayaŋ
dauŋ tu yom dinaŋ-ŋga dom. Ŋahu bu Kilisi kêŋ ŋaclai dau têŋ yac tu bu
aŋgwiniŋ mac-ŋga dom, magoc tu bu apuc mac dôŋ-ŋga. 9 Aneŋ bapia
ŋatô, naŋ gato têŋ mac muŋ su, naŋ ŋahu dau dinaŋ. Aö gato tu wakôm
mac atöc daôm-ŋga dom. 10 Bu lau ŋatô sêsôm yom pi aö bocdec bu, “Pol

to yom ŋaŋga daêsam sip iŋ ndê bapia, tu kêŋ wapac yac-ŋga. Tigeŋ têŋ
têm iŋ dau meŋ kalhac yac aŋôŋ-ŋga, naŋ dalic iŋ gitôm ŋgac ti ŋaclai
atu dom, ma iŋ sôm yom ŋaŋga dom." 11 Mac lau naŋ asôm yom kaiŋ
dinaŋ pi yac, naŋ ayob daôm. Bu têŋ ndoc yac bu ahôc asê mac, naŋ mac
oc alic bu gêŋ naŋ yac oc akôm, naŋ oc êŋkuc yom naŋ ato sip bapia.

Pol ndê ŋahu po dau waê sa-ŋga

12 Yac atec bu atoc dauŋ sa tôm aposel tasaŋ sêkôm, me anem dôhôŋ
mba lêŋ ma ŋac si lêŋ. Bu aposel tasaŋ dinaŋ sêtoc dau sa, ma gauc gêm
bu lau daŋ si lêŋ gi tap ŋac si sa dom. Ma bocdinaŋ ŋac sem dôhôŋ dau
si lêŋ whiŋ ŋac dau si lêŋ. Ŋac si gauc dinaŋ solop dom. 13 Yac atôm dom
bu apo dauŋ mba waêŋ sa tôm ŋac lau dau sêkôm, magoc apo dauŋ sa
tu gweleŋ naŋ Anötö kêŋ têŋ yac-ŋga. Bu Anötö dau kêyaliŋ gameŋ sa
bu yac akôm gweleŋ ŋawaê ŋayham-ŋga ambo, ma yac akôm gweleŋ
dau e akôm yêc mac nem gameŋ whiŋ. 14 Yomandô. Yac akôm gweleŋ
ma ahoc ŋawaê ŋayham pi Kilisi asê e meŋ têŋ mac nem gameŋ. Yac bu
akôm bocdinaŋ dom, dec oc tôm dom bu yac apo dauŋ sa tu mba gweleŋ-
ŋga. 15 Ma yac atec bu apo dauŋ sa tu gweleŋ naŋ lau ŋatô sêkôm-ŋga.
Yac akêŋ bataŋ bu mac nem akêŋ whiŋ oc êŋsôwec tiatu, ma tu dinaŋ-
ŋga gweleŋ naŋ yac akôm awhiŋ mac, naŋ ŋa-ŋandô oc êŋsôwec tiatu
bocdinaŋ. 16 Ŋalêŋ dinaŋ yac oc atôm bu anem mêtê lau ŋatô, naŋ si
gameŋ yêc mac nem ŋa-ŋambu-ŋga. Yac bu anem mêtê lau wakuc, ŋahu
bu yac atec bu apo dauŋ sa pi lau ŋatô si gweleŋ ŋa-ŋandô.
17 Aneŋ lêŋ wapo dauŋ sa-ŋga kêkuc Anötö ndê yom naŋ sêto yêc
bocdec bu:

Asa naŋ bu po dau sa, naŋ po dau sa tu Pômdau-ŋga eŋ. *[Jer 9:24]*

18 Bu ŋamalac naŋ po dau sa tu dau ndê lêŋ-ŋga, naŋ Anötö gêlic bu
yham dom. Magoc ŋamalac naŋ Pômdau po iŋ sa, naŋ Anötö oc lic iŋ
ŋayham.

Pol ndê puc pi aposel tasaŋ

11 1 Mboe lau ŋatô sêlic aneŋ yom gitôm yom gauc mbasi-ŋga.
Magoc aö bu wasôm yom ŋatô tiyham, ma gakêŋ whiŋ bu mac oc
alic aö sac dom. 2 Bu Anötö kac aneŋ ŋalôm bu wanem lêmuŋ mac, ma
wayob mac ati Kilisi ndê lau solop. Aö galic mac atôm aö atuŋwê ŋayham
daŋ, naŋ kamatiŋ yom whiŋ ŋgac daŋ bu nem. Tu dinaŋ-ŋga dec gakôc
gauc ŋaŋga pi iŋ bu wayob iŋ ŋapep bu sa ndê lêŋ ŋawasi ma mbo whiŋ
ŋgac daŋ dom e nem ndê ŋgac solop. Ma ŋgac dau iŋ Kilisi. 3 Kwahic dec
mac asap Kilisi dôŋ ti nem ŋalôm ŋawasi. Tigeŋ aö gatöc dauŋ bu mboe
lau tasaŋ ŋatô oc sêmeŋ ma sêtim yom mac bu ahu mac nem lêŋ dinaŋ
siŋ, tôm mboc tasaŋ ŋadau meŋ ma tim yom Ewa. 4 Bocke? Lau ŋatô bu
sêhôc asê mac ma sênem mêtê pi Yisu, magoc ŋac si yom pi iŋ so yom

ŋandô naŋ yac ahoc asê pi iŋ, dec mac oc akôm sake? Aö gatöc dauŋ bu
mboe mac oc gauc nem yom daêsam dom, oc akôc ŋac si yom sa ŋagahô
eŋ. Mac akôc Ŋalau Dabuŋ su, magoc lau ŋatô bu sêmeŋ ma sêkac mac
bu akôc ŋalau daŋ dau-ŋga, me sêhoc ŋawaê ŋayham asê naŋ so yac mba,
dec aö gatöc dauŋ bu mboe mac oc akôc sa eŋ. 5 Mac alic lau tasaŋ dinaŋ
bu aposel ŋandô, a? Ŋac si asa hôc gêlêc aö su? 6 Aö ŋgac ŋayham tu
wasôm yom ti gauc atu-tu-ŋga dom, magoc aö kayalê Anötö ti ndê yom.
Ma gêŋ hoŋ naŋ aö gakôm, naŋ tu bu wawhê Anötö ti ndê yom sa tiawê
têŋ mac.

7 Têŋ ndoc aö gahoc Anötö ndê ŋawaê ŋayham asê têŋ mac, naŋ aö
taŋkwê mac dom, magoc kagwiniŋ dauŋ ma gakôm gweleŋ tu wakôm
kwaŋ dauŋ-ŋga. Aö kakuc lêŋ dau, tu bu watoc mac sa ma wanem mac
sa-ŋga. Bocke? Aneŋ lêŋ dinaŋ iŋ so, a? 8 Gôlôwac dabuŋ gameŋ ŋatô-
ŋga sêkêŋ gêŋ tu sêpuc aö dôŋ-ŋga. Ŋalêŋ dinaŋ gitôm aö gam kaŋ ŋac
si gêŋ tu wanem akiŋ mac-ŋga. 9 Ma têŋ ndoc aö gambo gawhiŋ mac ma
gapônda gêŋ daŋ, naŋ gateŋ mac nem ŋamalac daŋ bu nem aö sa dom.
Magoc asidôwai naŋ sêmeŋ akêŋ Masedonia sem aö sa. Aö gayob neŋ lêŋ
hoŋ tu bu wakêŋ ŋawapac têŋ mac dom, ma oc waŋkuc lêŋ tigeŋ dinaŋ.
10-11 Mac gauc gêm bocke? Aö kakuc lêŋ dinaŋ ŋahu bu aö tac whiŋ mac
dom, a? Mba! Anötö dau kêyalê bu aö atac whiŋ mac ndu andô. Aö gapo
dauŋ sa tu aneŋ lêŋ gakôm gweleŋ ŋaôli mbasi-ŋga, ma gweleŋ bocke
naŋ aö bu wakôm wawhiŋ mac lau gameŋ Akaya-ŋga, naŋ waŋkuc lêŋ
tigeŋ dinaŋ ŋapaŋ. Kilisi dau ndê yom ŋandô yêc aneŋ ŋalôm, dec gasôm
yom dau.

12 Aö taŋkwê mac bu anemlhi aö tu gweleŋ ŋawaê ŋayham-ŋga dom,
ma oc wakôm bocdinaŋ ŋapaŋ. Aö gatec bu wakêŋ ŋasawa têŋ lau naŋ
sêkôm gweleŋ tu sêkôc awa-ŋga, bu sêtoc dau sa ma sêsôm bu ŋac si lêŋ
gweleŋ-ŋga gi tap yac mba sa. 13 Lau kaiŋ dinaŋ, ŋac aposel tasaŋ. Ŋac
si gweleŋ ŋandô bu sêtim yom lau. Bu ŋac sêsiŋ si mêtê tasaŋ kwi, ma
sem Kilisi ndê aposel ŋandô aŋgô. 14 Asö tu aneŋ yom dinaŋ-ŋga dom,
bu Sadaŋ dau muŋ apu lêŋ tasaŋ dinaŋ ma gêm aŋela ŋawê-ŋga aŋgô.
15 Bocdinaŋ iŋ ndê lau akiŋ bu sênem lau gitêŋ naŋ sem akiŋ Anötö, naŋ
aŋgô, dec oc kôm yac dasö dom. Magoc tiŋambu ŋac oc sêtap ŋagêyô sa
tu si lêŋ sac dinaŋ-ŋga.

Pol hôc ŋawapac daêsam

16 Aö wateŋ mac tiyham bu alic aö tôm ŋgac gauc mba-ŋga dom. Magoc
aö bu wapo dauŋ sa pi ahic tiyham tôm ŋac lau tasaŋ dinaŋ sêkôm. Ma
mac bu alic aneŋ yom gitôm ŋgac gauc mba-ŋga ndê, naŋ akôc aö sa tôm
mac akôc lau gauc mba dinaŋ sa. 17 Aö kayalê bu yom naŋ aö bu wasôm
tu wapo dauŋ sa-ŋga, naŋ kêkuc Pômdau ndê lêŋ dom, magoc aö gasôm
kakuc lau gauc mbasi si lêŋ. 18 Aêc. Lau tasaŋ dinaŋ sêŋkuc lêŋ nom-ŋga

ma sêpo dau waê sa, dec aö bu wapo dauŋ sa bocdinaŋ. 19 Mac lau ti gauc
atu, a? Bocke dec mac alic ŋayham bu akôc lau gauc mbasi-ŋga sa sêmbo
sêwhiŋ mac? 20 Yomandô. Ŋac lau tasaŋ dinaŋ sêŋgwiniŋ mac e ati lau
akiŋ ŋambwa, sêmbac yom mac bu sêŋgaho mac nem gêŋ su, sêŋsôŋ mac
nem gauc e asôc ŋac ŋapu, sêtoc dau sa têŋ mac, ma sêhôc mac mayam
su, tigeŋ mac akôc ŋac sa. 21 Mac gauc gêm bocke? Yac mayaŋ dauŋ bu
yac lau licwalô mba dec aŋkuc lau dau si lêŋ dom, a? Lau gauc mbasi-ŋga
dinaŋ sêpo dau sa tu ŋac si lêŋ-ŋga ti atac pa su. Bocdinaŋ kwahic dec
aö bu waŋkuc ŋac si lêŋ dinaŋ wawhiŋ. 22 Ŋac sêpo dau sa bu ŋac lau
†Hibru, a? Aö Hibru bocdinaŋ. Ŋac lau Israel-ŋga, a? Aö bocdinaŋ. Ŋac
Abraham ndê wakuc ŋac? Aö bocdinaŋ. 23 Ŋac sêsôm bu ŋac sem akiŋ
Kilisi, a? Aö kayalê bu mac oc alic aneŋ yom tôm ŋgac ŋagulu kêŋsôŋ daŋ
ndê, magoc aö wasôm têŋ mac bu aö gam akiŋ Kilisi ma gakôm gweleŋ
ŋawaê ŋayham-ŋga gahôc gêlêc ŋac su. Lau sêkêŋ aö gandöc gapocwalô,
sic aö basô, ma têm daêsam kêpiŋ bu wambac ndu tu gam akiŋ Kilisi-ŋga.
Ma ŋac lau dau? Mba. 24 Lau bata Israel-ŋga sêmatôc aö tidim 5, ma tôm
têm matôc-ŋga 5 dinaŋ sêhi aö tidim 39[c] ŋa po naŋ sem bocbiŋ. 25 Ŋac
sic aö ŋa sö tidim tö. Sêtuc aö ŋa-hoc tidim tigeŋ. Aö gapac waŋ tidim tö,
ma gapoc gwêc sawa tôm ôbwêc daŋ ma acsalô daŋ. 26 Aö ga gameŋ ga
gameŋ ŋapaŋ ma gandöc sic teŋ dom. Ma ŋawapac ŋatô naŋ gahôc whiŋ,
naŋ bocdec. Aö galom bu hêc ŋasambac atu, ma gambo gwêc têŋ têm sac.
Lau kaŋ sêkôm aö ŋayom, ma aö gatap kisa sa yêc aö dauŋ neŋ lau Israel-
ŋga ma yêc †lau gameŋ apa-ŋga, ma yêc lau malac atu-tu-ŋga ma lau
malac sauŋ-sauŋ-ŋga, ma yêc asidôwai tasaŋ bocdinaŋ. Gêŋ hoŋ dinaŋ
gitôm bu seŋ aö su, magoc mba. 27 Aö gakôm gweleŋ ti gahôc ŋawapac
atu ŋapaŋ. Têm daêsam aö gayêc bêc ŋapep dom, gêŋ yô a ö, bu yô aö,
gambo ŋamlic ŋalhuc, ma gapônda ŋakwê. 28 Wapac hoŋ dinaŋ kêsalê aö
ahuc. Ma gêŋ daŋ tiyham kêŋ wapac aö tôm bêc hoŋ, naŋ bocdec bu. Aö
gitôm dom bu waŋlhiŋ lau sêkêŋ whiŋ Kilisi-ŋga daŋ siŋ, tigeŋ gauc gêm
ŋac ŋapaŋ. 29 Ŋamalac daŋ bu ndê kêŋ whiŋ ŋaŋga dom, dec oc wahêgo
dauŋ tu iŋ-ŋga e aneŋ licwalô pacndê. Ma gêŋ lêtôm-ŋga bu kôm ŋamalac
daŋ peŋ sip sac ŋalôm, dec aö oc atac ŋandê pi gêŋ dinaŋ.

30 Aö gatec bu wapo dauŋ sa, magoc aö bu wakôm, dec wasôm yom pi
gêŋ naŋ tôc asê bu aö ŋgac licwalô mba-ŋga. 31 Anötö kêyalê bu aö kasau
dom. Iŋ Pômdau Yisu Damba, ma yac tac waê bu tampiŋ iŋ tôm bêc hoŋ.

32 Têŋ ndoc aö gambo malac Damaskas, naŋ gôliŋwaga naŋ yob malac
dau mbo Kiŋ Aretus ŋapu, naŋ gic atu iŋ ndê lau siŋ-ŋga bu sêyob gatam
malac-ŋga hoŋ tu sêkôc aö dôŋ-ŋga. 33 Magoc mba. Asidôwai sêkêŋ aö

---

[c] **11:24** Lau Israel-ŋga si yomsu daŋ (Diut 25:3) sôm bu sêhi ŋamalac giso ŋa-po sêhôc gêlêc tidim 40 dom. Bocdinaŋ lau bata Israel-ŋga bu sêmatôc ŋamalac daŋ, naŋ sêhi iŋ tidim 39 bu sêŋgilì yomsu dau ŋadôhôŋ dom.

gasip sambec sö daŋ, ma sêŋwhaŋ aö gasip yêc gatam atu daŋ yêc malac
dau ŋatuŋbôm ŋadômbwê-ŋga ma galhö ga.

Pol gêlic undambê ŋagatu

12 1 Mêtê dapo dauŋ waêŋ sa-ŋga oc kêŋ ŋayham daŋ têŋ yac dom.
Magoc aneŋ ŋalôm kac aö, dec oc wapo dauŋ sa ma wandic têku
yom, ma wasôm yom pi gêŋ ŋagatu, ma pi gêŋ ŋatô naŋ Pômdau hoc asê
têŋ aö. 2-3 Aö kayalê ŋgac kêŋ whiŋ Kilisi-ŋga daŋ. Yala 14 gi su, Anötö
kôc iŋ sa pi lôlôc solop têŋ iŋ yêc undambê gi. Anötö kôc iŋ ti ŋamlic
sambuc me kôc iŋ gatu ŋambwa, aö gam gauc. Anötö tawasê kêyalê. 4 Ma
Anötö tôc gameŋ †Paradais-ŋga têŋ iŋ. Iŋ ŋgô yom pi gêŋ atu-tu ŋatô naŋ
iŋ gitôm dom bu w hê sa, ma Anötö gic yao iŋ bu sôm asê dom. 5 Aö oc
wapo ŋamalac kaiŋ dinaŋ waê sa, magoc aö bu wapo dauŋ sa, dec wasôm
yom pi gêŋ tigeŋ, naŋ bu watôc asê bu aö ŋgac licwalô mba. 6 Gêŋ ŋatô
yêc bu wapo dauŋ sa pi-ŋga, ma aö bu wakôm, dec oc watôm ŋgac gauc
mbasi-ŋga dom. Ŋahu bu aneŋ yom iŋ yomandô. Magoc aö watoc dauŋ sa
pi gêŋ dinaŋ dom. Lau bu sêmpiŋ aö tu lêŋ naŋ sêlic aö gasa-ŋga, ma tu
yom ŋandô naŋ gahoc asê-ŋga, dec oc solop.

Anötö kêmwasiŋ lau licwalô mba, bu tôc iŋ ndê ŋaclai asê

7 Yomandô Anötö tôc gêŋ atu têŋ aö. Magoc iŋ tec bu aö wapo dauŋ sa
pi gêŋ dau. Tu dinaŋ-ŋga iŋ kêŋ ŋasawa têŋ Sadaŋ bu êŋkiŋ iŋ ndê aŋela
daŋ bu êŋgwiniŋ aö ŋa gêŋ wapac ŋamlic-ŋga daŋ. Gêŋ dau kêŋ ŋandê
têŋ aö gitôm gêŋ ŋakwa kuŋ aö. 8 Aö gateŋ mbec ŋaŋga têŋ Pômdau
ma gandac iŋ tidim tö bu kôc gêŋ wapac dau su yêc aö. 9 Magoc iŋ sôm
têŋ aö bu, “Mba. Aneŋ mwasiŋ gitôm bu puc am dôŋ ma hôc ŋawapac
dinaŋ. Bu aö oc wamwasiŋ lau licwalô mba, bu watôc aneŋ ŋaclai asê.”
Tu dinaŋ-ŋga aö Pol oc wapo dauŋ sa tu ŋawapac bocke naŋ kêgwiniŋ
aö e kôm aö licwalô mba. Ŋalêŋ dinaŋ aö oc taŋkwê Kilisi bu kêŋ iŋ ndê
ŋaclai tu nem aö sa-ŋga. 10 Tu dinaŋ-ŋga aö bu wambo licwalô mba, me
lau bu sêpu aö ma sêkêŋ kisa aö, aö bu wapônda dauŋ, me aö bu wahôc
ŋawapac tidau-tidau tu Kilisi-ŋga, dec wahôc ti atac ŋayham. Bu têŋ ndoc
aö kasahê licwalô tôm dom, naŋ taŋkwê Kilisi ndê ŋaclai bu puc aö dôŋ
ma walhac ŋaŋga.

Pol tac whiŋ lau Korin-ŋga

11 Aö galic dauŋ gitôm ŋgac ŋambwa-ŋga daŋ, magoc aposel tasaŋ naŋ
mac atoc ŋac sa, naŋ si asa hôc gêlêc aö su? Oc tôm bu mac apo aö waêŋ
sa, magoc mba. Mac akôm dom, ma tu dinaŋ-ŋga dec aö kakuc lau gauc
mbasi-ŋga si lêŋ ma gapo dauŋ sa têŋ mac. 12 Têŋ têm aö gambo gawhiŋ
mac, naŋ aö gakôm gêŋ naŋ aposel ŋandô sic waê bu sêkôm. Aö gakôm
gêŋ dalô, gêŋ atu-tu ma gêŋ ti ŋaclai atu daêsam. 13 Bocdinaŋ mac gauc

gêm bu aö gakôm gêŋ sake têŋ gôlôwac dabuŋ ŋatô, naŋ gakôm têŋ mac dom? Mboe mac alic aö sac bu gandac mac bu akêŋ gêŋ tu anem aö sa-ŋga dom, a? Bu bocdinaŋ, dec wateŋ mac bu asuc aneŋ sac kwi.

14 Kwahic dec aö kamasaŋ dauŋ bu wandic mac kêsi tidim tö-ŋga. Magoc aö waloc tu bu wakôc mac nem gêŋ daŋ-ŋga dom. Bu gêŋ naŋ aö tac whiŋ, naŋ mac nem wapa ti mone dom, magoc mac daôm. Y omandô. Aö bu wakêŋ wapac mac dom, bu aö gatôm mac damam, ma solop dom bu balêkoc sêkêŋ gêŋ tu sêlôm damba ti dindai-ŋga. Damba ti dindai bu sêkêŋ gêŋ tu sêlôm si balêkoc-ŋga, dec oc solop. 15 Boc-dinaŋ aö galic ŋayham bu wakêŋ neŋ gêŋ hoŋ tu wanem mac sa-ŋga, e wakêŋ dauŋ sambuc tu mac-ŋga whiŋ. Ŋalêŋ dinaŋ aö bu watôc asê bu aö atac whiŋ mac ndu andô, ma mac bu atac whiŋ aö gwalec, oc ŋayham me mba? 16 Mac bu atac whiŋ aö me atac whiŋ aö dom, magoc mac aŋyalê su bu aö gakêŋ ŋawapac daŋ têŋ mac dom. Magoc mboe lau naŋ sêkêŋ kisa aö, naŋ oc sêsôm bu aö kasalê lêŋ bu waŋsau mac ma malô wakôc mac nem gêŋ ŋatô-ŋga. 17 Mac gauc gêm bu aö kakiŋ aneŋ lau ŋatô sêtêŋ mac sêloc, bu sêŋgaho mac nem gêŋ ŋatô su tu aö-ŋga, a? 18 Aö gandac Taitus bu têŋ mac loc, ma kakiŋ yac neŋ asidôwa daŋ whiŋ iŋ. Ma Taitus kôc mac nem gêŋ bocke, a? Mba andô. Alu akôc gauc tigeŋ ma asa lêŋ tigeŋ, naŋ akôm gweleŋ ŋaôli mbasi-ŋga.

Pol gêm la lau Korin-ŋga

19 Mac gauc gêm bu yac asôm yom hoŋ dinaŋ tu bu alhac dauŋ ahuc, a? Mba. Yac akêŋ whiŋ Kilisi, ma asôm mba yom hoŋ yêc awê têŋ mac yêc Anötö aŋgô-ŋga. Ma gêŋ hoŋ naŋ yac akôm, naŋ akôm tu bu apuc yac mba lau atac whiŋ-ŋga mac dôŋ alhac ŋaŋga-ŋga. 20 Aö gatöc dauŋ bu mboe aö waloc ma watap sa bu mac nem la u ŋatô sêsap mêtê sac dôŋ sêmbo. Bocke? Mac nem lau ŋatô sêsôm dau, me sem lêmuŋ dau, a? Lau ŋatô atac ŋandê têŋ dau, sêwhê dau kôc-kôc, sêpu si asidôwai ma sêsec gameŋ, sêtoc dau sa, me sêli dau sa, a? Aö bu waloc ma walic bu mac nem lau ŋatô sêŋkuc lêŋ naŋ aö atac whiŋ dom, dec aö oc waŋkuc lêŋ matôc-ŋga naŋ mac oc atac whiŋ dom. 21 Muŋ-ŋga, mac nem lau daêsam sêkôm mêtê mockaiŋ-ŋga ti atac ŋagalac-ŋga tidau-tidau. Aö gasôm têŋ ŋac bu sênem dau kwi ma sêhu lêŋ sac dinaŋ siŋ. Kwahic dec aö gatöc dauŋ bu mboe aö wambu waloc, ma walic bu ŋac sêsap lêŋ dinaŋ dôŋ ŋapaŋ sêmbo. Bu bocdinaŋ, dec mêtê sac dau oc kêŋ wapac aö, ma aneŋ Anötö oc kêŋ aö mayaŋ dauŋ atu tu mac-ŋga.

Pol oc kêŋ gêli lau naŋ sêkôm sac, naŋ dom

13 1 Ŋasawa sauŋ aö oc wandic mac kêsi tidim tö-ŋga. Ma aö bu wamatôc mac nem lau ŋatô, dec aö oc waŋkuc ŋagôliŋ solop tamatôc lau giso-ŋga, naŋ sêto yêc bocdec bu:

Ŋamalac tigeŋ bu êŋgôliŋ yom pi ŋgac daŋ, dec oc tôm dom bu
dakôc iŋ ndê yom sa. Ŋamalac lu me tö bu sêpuc yom dau dôŋ,
dec dalic bu yomandô. *[Diut 19:15]*

2 Têŋ ndoc aö gac mac kêsi tidim lu-ŋga, naŋ gasôm têŋ lau naŋ sêkôm
mêtê sac bu sêhu siŋ. Ma aö gakêŋ puc mac bu têŋ ndoc aö bu wambu
waloc, ma watap sa bu lau dau sêsap si lêŋ dinaŋ dôŋ ŋapaŋ sêmbo,
dec oc wakêŋ matôc ŋaŋga têŋ ŋac, ma têŋ lau ŋatô naŋ sêkôm sac,
naŋ bocdinaŋ. Kwahic dec aö gambo ahê, magoc ndoc kêpiŋ bu wambu
waloc, dec wakêŋ puc mac pi gêŋ tigeŋ dinaŋ tiyham. 3 Mac nem lau
ŋatô sêndac aö bu w atôc gêŋ daŋ têŋ mac, naŋ oc whê sa bu aö gasôm
yom gam Kilisi aŋgô. Bocdinaŋ ayob daôm ŋapep, bu aö oc wamatôc lau
sêkôm mêtê sac-ŋga hoŋ ti ŋaŋga. Kilisi dau bu mbo whiŋ mac, dec oc
kêŋ gêli mac dom, iŋ oc kôm mêtê ŋaŋga kaiŋ tigeŋ. 4 Yomandô. Lau sic
Kilisi pi a gicso dau gitôm ŋgac licwalô mba. Magoc Anötö ndê ŋaclai uŋ
iŋ sa ma kêŋ iŋ mbo tali ŋapaŋ. Ma yac lau naŋ mba akêŋ whiŋ piŋ yac
dôŋ am damiŋ Kilisi, naŋ lau licwalô mbasi bocdinaŋ. Magoc Anötö ndê
ŋaclai kêŋ yac ambo taŋli awhiŋ iŋ, tu bu anem akiŋ mac-ŋga.

Pol gêm la lau Korin-ŋga tiyham

5-6 Mac bu andac batam yac bu aposel ŋandô me mba, dec atôc gwaniŋ
daôm nem lêŋ. Mac aŋyalê su bu ŋamalac naŋ kêŋ whiŋ dom, naŋ Kilisi
mbo iŋ ndê ŋalôm dom. Bocdinaŋ mac bu alic bu mac akêŋ whiŋ ambo, ma
Yisu Kilisi mbo nem ŋalôm, dec aŋyalê bu yac mba gweleŋ ŋa-ŋandô dinaŋ,
ma whê yac sa bu aposel ŋandô. 7 Yac ateŋ mbec têŋ Anötö bu puc mac dôŋ
ma akôm sac daŋ dom. Yac atac whiŋ bu mac asa lêŋ gitêŋ, tu bu mac nem
lêŋ tôc asê bu yac aposel ŋandô lec dom. Mba. Lau ŋatô bu gauc nem bu
yac aposel tasaŋ, naŋ iŋ gêŋ ŋambwa. Yac mba mbec dinaŋ ŋa-ŋahu andô,
naŋ yac atac whiŋ bu Anötö puc mac dôŋ bu aŋkuc lêŋ gitêŋ eŋ. 8 Lau bu
sêsap lêŋ yom ŋandô-ŋga dôŋ, dec oc tôm dom bu yac akôm gêŋ ti ŋaclai tu
amatôc ŋac-ŋga. Magoc lau naŋ sêŋkuc lêŋ yom ŋandô-ŋga dom, naŋ yac
akôm gêŋ ti ŋaclai tu bu amatôc ŋac-ŋga e sêhu si giso siŋ. 9 Bocdinaŋ mac
bu alhac ŋaŋga ma asap yom ŋandô dôŋ, dec oc tôm dom bu yac atôc mba
ŋaclai têŋ mac, magoc yac oc atac ŋayham atu tu mac nem lêŋ ŋayham-ŋga.
Ma yac ateŋ mbec bu mac lau akêŋ whiŋ-ŋga asa nem lêŋ hoŋ ŋapep eŋ.

10 Aö gato yom hoŋ dinaŋ bu wakêŋ puc mac bu ahu nem mêtê s ac hoŋ
siŋ muŋ, bu têŋ ndoc aö bu wahôc asê, naŋ gatec bu wamatôc mac ŋa
ŋaclai naŋ Pômdau kêŋ têŋ aö. Bu iŋ kêyaliŋ aö sa ma kêŋ ŋaclai têŋ aö
bu wapuc mac dôŋ, ma tu bu waŋgwiniŋ mac-ŋga dom.

Pol ndê yom ŋambu-ŋga

11 O asidôwai, aö bu wandic bata bapia dindec, dec bu wakôm neŋ
acsalô têŋ mac hoŋ. Aŋsahê ŋaŋga bu andic dabiŋ nem lêŋ akêŋ whiŋ-

ŋga hoŋ tisolop. Aneŋ yom hoŋ dindec puc mac dôŋ. Akêŋ nem gauc ti
ŋalôm pitigeŋ, ma ambo awhiŋ daôm ti yom malô. Akôm bocdinaŋ, ma
Anötö, naŋ Atac Whiŋ ti Yom Malô Ŋadau, naŋ oc mbo whiŋ mac.
12 Akam daôm aŋkuc gôlôwac dabuŋ si lêŋ. 13 Anötö ndê lau dabuŋ hoŋ
naŋ sêmbo gameŋ Masedonia-ŋga dindec, naŋ sêkôm si acsalô ŋayham
têŋ mac. 14 Pômdau Yisu Kilisi ndê mwasiŋ ti Anötö ndê atac whiŋ puc
mac dôŋ, ma Ŋalau Dabuŋ piŋ mac hoŋ dôŋ ŋapaŋ.

Pol ndê bapia têŋ lau Galasia-ŋga

Yom whê bapia dindec sa-ŋga

Aposel Pol to bapia dindec têŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋga naŋ sêmbo gameŋ Galesia-ŋga. Muŋ-ŋga iŋ dau kêsêlêŋ tôm malac ma hoc ŋawaê ŋayham asê têŋ lau Galesia-ŋga, dec lau sic hu sêkêŋ whiŋ Yisu (Apo 13:14–14:23).

Tiŋambu lau Israel-ŋga ŋatô sêhôc asê gôlôwac dabuŋ Galesia-ŋga, ma sêŋsôŋ lau sêkêŋ whiŋ Yisu-ŋga si gauc pi lêŋ sêti lau gitêŋ yêc Anötö aŋgô-ŋga. Ŋac lau naŋ sêsap lau Israel-ŋga si sakiŋ akwa dôŋ, ma sêkac lau Galesia-ŋga bu sêŋkuc pwac sêsê lauŋgac si ŋamlic ŋatô su-ŋga, ma sêsôc Moses ndê yomsu hoŋ ŋapu. Ŋac sêsôm bu lau sêkêŋ whiŋ Yisu-ŋga naŋ lau Israel dom, naŋ bu sêkôm bocdinaŋ dom, dec oc tôm dom bu Anötö kôc ŋac sa me lic ŋac bu lau gitêŋ. Ma lau dau sêpu Pol ma sêsôm bu iŋ aposel ŋandô dom, ŋahu bu iŋ kac lau gameŋ apa-ŋga bu sêŋkuc Israel si sakiŋ akwa dom.

Tu dinaŋ-ŋga Pol to bapia dindec tu bu whê dau sa bu iŋ aposel ŋandô, naŋ Yisu Kilisi lu Anötö sêŋyaliŋ iŋ sa (1:1), ma gêm mêtê tôm Yisu dau hoc asê têŋ iŋ (1:12). Ma iŋ bu puc lau sêkêŋ whiŋ-ŋga dôŋ bu sêsôc lau tasaŋ dinaŋ si yom ŋapu dom. Iŋ sôm bu ŋawaê ŋayham tigeŋ iŋ yom ŋandô, ma ŋawaê dau tôc asê tiawê bu lau sêti lau gitêŋ tu ŋac si sêkêŋ whiŋ-ŋga, ma tu sêŋkuc yomsu-ŋga lec dom. Yêc lôcwha 5 - 6 iŋ to yom ŋatô tu bu puc lau dôŋ bu sêkêŋ whiŋ ŋaŋga, sêsap mêtê atac whiŋ-ŋga dôŋ, ma sêpiŋ dau dôŋ ŋapep. Lau naŋ Ŋalau Dabuŋ gêm gôliŋ ŋac, naŋ oc sêhu mêtê sac siŋ, ma sêkôm mêtê ŋayham eŋ (5:16-26).

Pol ndê yom ŋamata-ŋga

1 1-2 Aö Pol, ma asidôwai naŋ sêmbo sêwhiŋ aö, ato bapia dindec
têŋ Kilisi ndê gôlôwac dabuŋ hoŋ yêc gameŋ Galesia-ŋga. Aö gati
†aposel magoc ŋamalac daŋ kêyaliŋ aö sa, me lau toŋ daŋ sêŋkiŋ aö bu
wati aposel dom. Mba. Yisu Kilisi lu iŋ Damba Anötö naŋ uŋ iŋ sa akêŋ
lau batê-ŋga, naŋ dec sêŋyaliŋ aö sa ti sêŋkiŋ aö. 3 Mwasiŋ ti yom malô
têŋ mac akêŋ yac neŋ Damaŋ Anötö lu Pômdau Yisu Kilisi. 4 Yisu kêŋ dau
mbac ndu tu yac neŋ sac-ŋga, bu êŋgaho yac su yêc mêtê sac naŋ gêm

The New Testament in Bukawa of Papua New Guinea; 1st ed. 2000, Lutheran Bible Translators Australia; web ed. 2013

nom dindec ahuc. Lêŋ dau Damaŋ Anötö gauc gêm tidôŋ ma tac whiŋ bu
Yisu kôm ŋandô sa. 5 Bocdinaŋ datoc Anötö ndê waê sa tôm têm sambob
dandic ŋawaê. Yomandô!

Pol kêŋ puc lau bu sêŋkuc ŋawaê ŋayham tigeŋ

6 Tu Kilisi-ŋga dec Anötö kêmwasiŋ mac, ma kêgalêm mac sa ati iŋ ndê
lau. Magoc ŋagahô eŋ, mac ahu iŋ ti ŋawaê ŋayham naŋ aposel sem, naŋ
siŋ, ma aŋkuc yom wakuc. Mac nem lêŋ dinaŋ kôm aö gahêdaêŋ. 7 Yom
naŋ mac aŋkuc, naŋ yom ŋandô dom. Mboe lau ŋatô sêŋsôŋ mac nem
gauc ma sêŋsahê bu sêŋsôŋ ŋawaê ŋayham pi Kilisi whiŋ. 8 Aŋgô su naŋ!
Yac dauŋ me aŋela undambê-ŋga daŋ, me asa bu têŋ mac meŋ ma nem
mêtê wakuc, naŋ so mêtê naŋ muŋ-ŋga yac ahoc asê têŋ mac, naŋ oc tap
Anötö ndê atac ŋandê sa. 9 Aêc! Yac asôm su, ma aö wasôm tiyham. Asa
naŋ bu hoc mêtê asê têŋ mac naŋ so yac lau aposel mba mêtê naŋ mac
akôc sa su, naŋ oc tap Anötö ndê atac ŋandê sa.
10 Mac gauc gêm sake? Aö gato yom dindec tu bu lau sêlic aö ŋayham
ma sêmpiŋ aö-ŋga, me tu bu Anötö lic aö ŋayham-ŋga? Aŋgô! Aö bu
wakôm tu ŋamalac-ŋga, dec aö Kilisi ndê ŋgac akiŋ dom.

Pol whê sa bu iŋ Anötö ndê aposel ŋandô

11 O asidôwai, aö bu wawhê sa têŋ mac bu mêtê naŋ gahoc asê têŋ mac,
naŋ ŋamalac si yom dom. 12 Bu ŋamalac daŋ kêŋ têŋ aö me kêdôhôŋ aö
dom, magoc Yisu Kilisi hoc asê têŋ aö. 13-14 Mac aŋgô aö ŋawaê su, dec
aŋyalê bu muŋ-ŋga lê aö gam akiŋ Anötö kakuc lau Israel-ŋga si sakiŋ
akwa. Aö gasa ŋac si lêŋ dau gahôc gêlêc ŋac si daêsam naŋ si yala gitôm
aö neŋ. Ma gayêm dauŋ su tu waŋkuc abaŋi Israel-ŋga si ŋagôliŋ. Ma
mac aŋgô bu aö gakêŋ kisa ŋaŋga têŋ Anötö ndê gôlôwac dabuŋ naŋ
sêkêŋ whiŋ Yisu, ma gakôm bu waseŋ ŋac su. 15 Magoc Anötö kêyaliŋ
aö sa gwanaŋ su, têŋ têm aö gambo dinaŋ atac ŋalôm eŋ, ma tu iŋ ndê
lêŋ êmwasiŋ lau-ŋga dec kêgalêm aö sa bu wanem akiŋ iŋ. Ma tiŋambu
iŋ gêlic ŋayham 16 bu hoc iŋ ndê Atu Yisu asê têŋ aö, tu bu wasôm iŋ
ndê ŋawaê ŋayham asê têŋ lau naŋ lau Israel dom. Têŋ dinaŋ aö gasôm
yom gawhiŋ lau ŋatô dom. 17 Ma aö gapi Jerusalem bu walic lau naŋ sêti
aposel sêmuŋ aö, naŋ dom. Mba. Aö gatêŋ gameŋ Arabia-ŋga ga, ma
tiŋambu gambu gatêŋ malac Damaskas. 18 Aö gambo malac dinaŋ yala
tö su, goc gapi Jerusalem ga bu walic Pita, ma gambo gawhiŋ iŋ tôm
bêc 15. 19 Aö galic Pômdau asi Jems, magoc galic aposel ŋatô dom. 20 Aö
wasôm yêc Anötö aŋgô-ŋga bu yom naŋ kwahic dec gato, naŋ yom tasaŋ
dom. 21 Tiŋambu aö gatêŋ gameŋ Siria ma Silisia-ŋga ga. 22 Gôlôwac
dabuŋ gameŋ Judia-ŋga naŋ sêkêŋ whiŋ Kilisi, naŋ sêlic aö aŋôŋ andô
dom. 23 Magoc sêŋgô ŋawaê pi aö bocdec bu, “Ŋgac naŋ muŋ-ŋga kêŋ
kisa têŋ yac, kwahic dec kôm gweleŋ ma gêm mêtê pi lêŋ dakêŋ whiŋ-

ŋga naŋ muŋ-ŋga iŋ kôm bu seŋ su.” 24 Bocdinaŋ sêmpiŋ Anötö tu iŋ gêm
aö kwi-ŋga.

Lau aposel Jerusalem-ŋga sêkôc Pol sa

2 1 Yala 14 giŋga su goc gapi Jerusalem ga tiyham, ma gakôc Banabas
lu Taitus sêwhiŋ aö. 2 Anötö dau hoc yom daŋ asê têŋ aö ma kac aö,
dec gapi Jerusalem ga têŋ ndoc dinaŋ. Ma ŋawaê ŋayham naŋ gahoc asê
têŋ †lau gameŋ apa-ŋga, naŋ aö gawhê sa yêc Jerusalem. Aö gawhê sa
têŋ lau hoŋ dom, magoc gawhê sa têŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋga si lau bata. Aö
gatec bu lau sêpu gweleŋ naŋ gakôm, me sêsôm bu aö gakôm ŋambwa,
ma tu dinaŋ-ŋga dec gawhê dauŋ sa têŋ ŋac lau dau. 3 Ŋac sêŋyalê bu
Taitus naŋ whiŋ aö têŋ têm dinaŋ, iŋ ŋgac Grik-ŋga. Magoc sêkac yac bu
asê iŋ ndê ŋamlic ŋatô êŋkuc lau Israel-ŋga si pwac naŋ dom.
4 Yom hoŋ dinaŋ hôc asê, ŋahu bu lau ŋatô sêŋsau bu sêti yac mba
asidôwai ma sêmeŋ sêmbo sêwhiŋ yac bu sêtip lêŋ ti sakiŋ naŋ yac
andôhôŋ têŋ lau gameŋ apa-ŋga. Yisu Kilisi kêgapwêc yac su yêc sakiŋ
yomsu-ŋga, magoc ŋac lau tasaŋ dinaŋ sêkôm bu sêkac yac kwi ma aŋkuc
lêŋ yomsu-ŋga tiyham atôm lau akiŋ ŋambwa. 5 Tigeŋ yac alhac ŋaŋga
ma asôc ŋac ŋapu daŋ dom, ŋahu bu yac atac whiŋ bu mac lau Galesia-
ŋga aŋyalê yom ŋandô pi ŋawaê ŋayham, ma asap dôŋ ŋapaŋ.
6 Aö kayalê bu Anötö toc ŋamalac daŋ sa hôc gêlêc daŋ su dom. Tu
dinaŋ-ŋga dec gahêgo dauŋ dom têŋ ndoc naŋ gawhê dauŋ sa têŋ lau naŋ
gôlôwac dabuŋ Jerusalem-ŋga sêtoc sa sêti ŋac si lau bata. Ma ŋac sêsôm
yom daŋ bu sêmatôc ŋawaê ŋayham naŋ gam yêc lau apa si gameŋ,
naŋ dom. 7 Mba! Ŋac sêlic bu Anötö kêŋ ŋawaê ŋayham sip aö amaŋ bu
wahoc asê têŋ lau naŋ lau Israel dom, tôm iŋ kêŋ sip Pita amba bu hoc
asê têŋ lau Israel-ŋga. 8 Bu Anötö kêŋ ŋaclai têŋ Pita ma kêyaliŋ iŋ sa ti
lau Israel-ŋga si aposel, ma kêŋ ŋaclai têŋ aö bocdinaŋ, ma kêyaliŋ aö
sa gati lau gameŋ apa-ŋga si aposel. 9 Lau sêkêŋ whiŋ-ŋga yêc Jerusalem
sêtoc Jems, Pita ma Jon sa sêti ŋac si ŋagôlôŋ. Ma têŋ ndoc lau tö dinaŋ
sêlic bu aö gatap Anötö ndê mwasiŋ sa su, dec sêkam alu Banabas tu bu
sêtôc asê bu ŋac sêkôc alu ti alu mba yom sa. Ma ŋac si ŋalôm pitigeŋ bu
yac akôm gweleŋ ŋawaê ŋayham-ŋga awhiŋ lau gameŋ apa-ŋga, ma ŋac
sêkôm sêwhiŋ lau Israel-ŋga. 10 Ŋac sêndac gêŋ tigeŋ, naŋ bu yac gauc
nem ŋac si lau naŋ sêpônda dau. Ma gêŋ dau aö gauc gêm tidôŋ su bu
wakôm.

Pol sôm Pita yêc malac Antiok

11 Tiŋambu aö gambo malac Antiok, ma Pita meŋ mbo malac dau whiŋ.
Magoc malô aö galic yêc awê bu iŋ kôm gêŋ daŋ, naŋ so yom ŋandô
ŋawaê ŋayham-ŋga. Ma tu dinaŋ-ŋga dec aö gasôm yom sêmbalaŋ-
ŋga solop têŋ iŋ. 12 Bu têŋ ndoc iŋ hôc asê Antiok tiwakuc, naŋ iŋ kôm

mêtê solop. Iŋ ndöc ti gêŋ gêŋ whiŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋga naŋ lau Israel
dom, dec tôc asê bu iŋ hêgo dau tu Moses ndê yomsu-ŋga dom. Magoc
tiŋambu lau Israel-ŋga ŋatô naŋ sem gweleŋ sêwhiŋ Jems, naŋ sêhôc asê
malac Antiok. Pita kêyalê bu ŋac sêsap Moses ndê yomsu dôŋ ma ŋac bu
sêkac lau gameŋ apa-ŋga bu sêŋkuc lau Israel-ŋga si †pwac sêsê lauŋgac
ŋamlic ŋatô su-ŋga. Tu dinaŋ-ŋga dec iŋ töc dau ma kêdahiŋ dau su yêc
lau naŋ lau Israel dom. Iŋ ndê lêŋ dau iŋ lêŋ giso. 13 Ma lau sêkêŋ whiŋ-
ŋga Israel-ŋga ŋatô naŋ sêmbo malac Antiok, naŋ sêŋkuc iŋ ma sêsa lêŋ
tasaŋ dinaŋ sêwhiŋ, e lêŋ dau hê Banabas kwi whiŋ. 14 Têŋ ndoc aö galic
bu ŋac si mêtê dau so yom ŋandô ŋawaê ŋayham-ŋga, dec gasôm yom
têŋ Pita yêc ŋac hoŋ aŋgô-ŋga bocdec bu, “Am ŋgac Israel-ŋga, magoc
têŋ ndoc am mweŋ hôc asê malac Antiok, naŋ am mbo whiŋ lau naŋ lau
Israel dom, ma hêgo daôm tu Israel-ŋga si yomsu-ŋga dom. Magoc malô
am kac nem ŋalôm kwi ma kôm gitôm am gêlic Moses ndê yomsu gitôm
gêŋ atu, ma hu lau dau siŋ ma mbo ahê ŋac. Bocke? Kwahic dec am bu
kac lau gameŋ apa-ŋga bu sêsôc lau Israel-ŋga si ŋagôliŋ ŋapu, a?”

Lêŋ tigeŋ yêc bu dati lau gitêŋ, naŋ dakêŋ whiŋ

15 Ma aö gasôm têŋ Pita, “Yac lau Israel-ŋga êlêmê dasam lau gameŋ
apa-ŋga bu lau sac, bu ŋac sêŋkuc Moses ndê yomsu dom. Magoc hêclu
neŋ ŋahu yêc lau gameŋ apa-ŋga dom. Mba. Dinaŋi sêkôc hêclu dambo
lau Israel-ŋga naŋ dakôc Moses ndê yomsu, naŋ ŋalôm. 16 Magoc yac
taŋyalê su bu ŋamalac daŋ oc ti ŋamalac gitêŋ yêc Anötö aŋgô-ŋga tu
iŋ kêkuc lêŋ yomsu-ŋga dom. Mba, oc tôm dom. Magoc tu ŋamalac daŋ
kêŋ whiŋ Yisu Kilisi-ŋga, dec Anötö gêlic iŋ bu ŋamalac gitêŋ. Seŋ tigeŋ
dinaŋ gic lau hoŋ ŋawaê, yac lau Israel-ŋga, ma lau gameŋ apa-ŋga boc-
dinaŋ. Taŋkuc lêŋ dakêŋ whiŋ Yisu Kilisi-ŋga tu bu dati lau gitêŋ tu lêŋ
dinaŋ-ŋga, ma tu taŋkuc lêŋ yomsu-ŋga lec dom.”
17 Kwahic dec yac taŋkuc lêŋ dakêŋ whiŋ Kilisi-ŋga tu bu dati lau gitêŋ-
ŋga. Mboe lau ŋatô oc sêsam yac bu lau sac tu yac taŋkuc lêŋ yomsu-ŋga
tiyham dom. Magoc yac oc dasôm sake? Lêŋ dakêŋ whiŋ Kilisi-ŋga kêŋ
ŋasawa têŋ yac tu dakôm sac-ŋga, a? Aö wasôm, mba andô! 18 Muŋ-ŋga
aö kasahê bu wati ŋgac gitêŋ tu kakuc yomsu-ŋga, magoc kwahic dec
gahu lêŋ dau siŋ su. Aö bu wambu wandi wasôc yomsu ŋapu tiyham,
dec oc tôc gêŋ tigeŋ asê têŋ aö, naŋ bu aö ŋgac kagilì yomsu-ŋga. 19 Bu
sakiŋ yomsu-ŋga tôc asê têŋ aö bu gawêkaiŋ seŋ wambac ndu-ŋga, ma
bocdinaŋ dec aö taŋkwê lêŋ yomsu-ŋga bu nem aö sa tiyham lec dom.
Yomandô. Aö gahu lêŋ yomsu-ŋga siŋ, tu bu wanem akiŋ Anötö tôm
aneŋ bêc hoŋ wambo taŋli-ŋga. Anötö dau piŋ aö dôŋ gam damiŋ Kilisi
gitôm gambac ndu pi a gicso dau gawhiŋ iŋ. 20 Ma kwahic dec aneŋ ŋahu
gambo taŋli-ŋga sip aö dauŋ dom, magoc gambo taŋli tu Kilisi naŋ tisa
mbo tali tiyham ma mbo aneŋ ŋalôm naŋ-ŋga. Ma tôm bêc hoŋ naŋ

wambo taŋli wambo nom lec, naŋ wasa lêŋ tigeŋ bocdec bu, wakêŋ whiŋ
Anötö Atu naŋ tac whiŋ aö ma kêŋ dau tu aö-ŋga. 21 Aö galic Anötö ndê
mwasiŋ gitôm gêŋ ŋambwa dom. Mba. Ŋahu bu ŋamalac daŋ gitôm dom
bu ti ŋamalac gitêŋ tu iŋ kêkuc yomsu-ŋga. Bu bocdinaŋ, dec Kilisi ndê
mbac ndu naŋ oc ŋahu mbasi.

Lêŋ yomsu-ŋga ma lêŋ dakêŋ whiŋ-ŋga

3 1 O mac lau Galesia-ŋga, mac lau gauc mba. Yac awhê yom hoŋ pi
Yisu Kilisi sa yêc awê têŋ mac, e tôm mac daôm tanôm alic iŋ mbac
ndu pi a gicso dau. Magoc asa dec meŋ ma kêŋsôŋ mac nem gauc? 2 Aö
bu wakêŋ gêndac têŋ mac pi yom tigeŋ bocdec bu, mac aŋkuc yomsu dec
Anötö kêŋ Ŋalau Dabuŋ têŋ mac, me mac akêŋ whiŋ ŋawaê ŋayham pi
Kilisi, naŋ mac aŋgô su, dec iŋ kêŋ Ŋalau têŋ mac? 3-4 Bocke ma kwahic
dec mac nem gauc tisac? Têŋ ndoc mac akêŋ whiŋ tiwakuc, naŋ mac asa
nem lêŋ ti Ŋalau Dabuŋ ndê ŋaclai, ma ahu lêŋ yomsu-ŋga siŋ. Tu dinaŋ-
ŋga lau naŋ sêsap yomsu dôŋ, naŋ sêkêŋ kisa mac. Tu sake-ŋga kwahic
dec mac bu ambu asôc yomsu ŋapu tiyham, ma gauc gêm bu Anötö oc
kôc mac sa tu gêŋ naŋ mac daôm akôm tu aŋkuc yomsu-ŋga. Mac bu
akôm bocdinaŋ, dec kisa atu naŋ mac ahôc têŋ ŋamata-ŋga, naŋ ŋahu
mbasi. 5 Aŋgô! Anötö kêŋ ndê Ŋalau Dabuŋ têŋ mac ma kôm gêŋ dalô
daêsam yêc mac aŋôm-ŋga. Iŋ kôm gêŋ dau tu mac aŋkuc yomsu-ŋga, me
tu mac akêŋ whiŋ yom pi Kilisi, naŋ mac aŋgô su-ŋga?
6 Gauc nem Abraham. Iŋ kêŋ whiŋ Anötö, ma tu dinaŋ-ŋga Anötö gêlic
iŋ bu ŋgac gitêŋ. 7 Bocdinaŋ aŋyalê bu lau hoŋ naŋ sêŋkuc lêŋ sêkêŋ
whiŋ-ŋga, naŋ Anötö gêlic ŋac sêtôm Abraham ndê lau wakuc. 8 Yom naŋ
sêto yêc, naŋ tôc asê gwanaŋ bu Anötö oc lic lau naŋ lau Israel dom, naŋ
bu lau gitêŋ, tu ŋac si sêkêŋ whiŋ-ŋga. Anötö sôm ŋawaê ŋayham dau asê
têŋ Abraham gwanaŋ su bocdec bu:

Lau nom-ŋga hoŋ oc sêtap aneŋ mbec ŋamwasiŋ sa yêc am.
[Gen 12:3]

9 Abraham kêŋ whiŋ, dec tap Anötö ndê mbec ŋamwasiŋ sa. Ma
bocdinaŋ lau hoŋ naŋ sêkêŋ whiŋ, naŋ oc sêtap mbec dau ŋamwasiŋ sa
sêwhiŋ Abraham. 10 Magoc lau hoŋ naŋ gauc gêm bu ŋac oc sêti lau gitêŋ
tu sêŋkuc yomsu-ŋga, naŋ oc sêtap Anötö ndê tac ŋandê sa, tôm yom daŋ
naŋ sêto yêc, naŋ sôm bocdec bu:

Asa naŋ kêkuc yomsu hoŋ naŋ sêto sip buku yomsu-ŋga, naŋ ŋapep
ma timala dom, naŋ oc tap Anötö ndê tac ŋandê sa. *[Diut 27:26]*

11 Ma yom daŋ tiyham sêto yêc bocdec bu:

Lau gitêŋ oc sêndöc tali tu ŋac si sêkêŋ whiŋ-ŋga. *[Hab 2:4]*

Yom dau tôc asê tiawê bu ŋamalac daŋ oc ti ŋamalac gitêŋ yêc Anötö
aŋgô-ŋga tu iŋ kêkuc yomsu-ŋga dom. 12 Lêŋ yomsu-ŋga sôm bu ŋamalac
naŋ tôm bu sa ndê lêŋ êŋkuc yomsu hoŋ ŋapep eŋ, naŋ oc ndöc tali.

Magoc lêŋ yomsu-ŋga dinaŋ so lêŋ dakêŋ whiŋ-ŋga. 13 Asa naŋ takwê lêŋ
yomsu-ŋga bu nem iŋ sa, naŋ gic waê bu tap Anötö ndê atac ŋandê sa.
Magoc Kilisi kêgaho yac su yêc lêŋ datap atac ŋandê dinaŋ sa-ŋga. Iŋ dau
hôc Anötö ndê atac ŋandê tu yac-ŋga, tôm yom naŋ sêto pi lau sac, naŋ
yêc bocdec bu:

Lau hoŋ naŋ sêkêŋ ŋac sêŋgalêŋ a, naŋ dalic ŋac gitôm lau naŋ sêtap
Anötö ndê tac ŋandê sa. *[Diut 21:23]*

14 Yisu Kilisi hôc ŋandê dinaŋ tu bu lau naŋ lau Israel dom, naŋ dec oc
sêtap Abraham ndê mbec ŋamwasiŋ sa sêwhiŋ lau Israel-ŋga. Ma yac hoŋ
oc dakôc Ŋalau Dabuŋ, naŋ Anötö gic bata su, naŋ sa tu yac neŋ dakêŋ
whiŋ Yisu-ŋga.

Pwac yomsu-ŋga, ma pwac mwasiŋ-ŋga

15 O asidôwai, wanem dôhôŋ pi ŋamalac si lêŋ bu wawhê gêŋ dau sa.
Pwac naŋ ŋamalac lu sêmatiŋ tidôŋ su, naŋ oc tôm dom bu ŋgac daŋ ndic
têku, me seŋ su. Ma Anötö ndê pwac bocdinaŋ. 16 Iŋ gic bata yom têŋ
Abraham ma sôm bocdec bu, "*Aö oc wanem mbec am ti nem wakuc*." Yom
naŋ iŋ sôm pi Abraham ndê wakuc, naŋ hêganôŋ lau daêsam dom, magoc
hêganôŋ Abraham ndê ŋgac wakuc tigeŋ, naŋ Kilisi dau. 17 Aö wasôm
têŋ mac bu Anötö gic bata yom dau têŋ Abraham muŋ su, ma tiŋambu
yala 430 giŋga su, dec iŋ kêŋ ndê yomsu têŋ lau Israel-ŋga. Magoc yomsu
dau seŋ pwac mwasiŋ-ŋga naŋ Anötö kêmatiŋ whiŋ Abraham, naŋ su
dom. 18 Lau bu sêtap Anötö ndê mwasiŋ sa tu sêŋkuc yomsu-ŋga, naŋ dec
lêŋ dau kêkuc yom naŋ Anötö gic bata têŋ Abraham, naŋ dom. Magoc
bocdinaŋ dom. Bu Anötö gic bata yom têŋ Abraham ma sôm bu êmwasiŋ
iŋ ŋambwa.

19 Bocdinaŋ Anötö kêŋ yomsu ŋahu bocke? Iŋ kêŋ tu bu tôc ŋamalac si
sac asê-ŋga, bu lhac e Abraham ndê wakuc naŋ Anötö gic bata yom pi iŋ,
naŋ hoc asê. Ma gêŋ daŋ tiyham. Aŋela sêkôc Anötö ndê yomsu ma sêkêŋ
têŋ ŋgac ŋalhu-ŋga daŋ, naŋ Moses. 20 Ŋgac ŋalhu-ŋga dau kôm gweleŋ
mbo Anötö ma lau Israel-ŋga ŋalhu ma kôc yomsu. Magoc pwac mwasiŋ-
ŋga naŋ Anötö kêmatiŋ whiŋ Abraham, naŋ iŋ dau kêŋ solop têŋ iŋ, ma
ŋgac ŋalhu-ŋga mbasi.

Yomsu oc tôc yac neŋ sac asê, ma wê yac datêŋ Kilisi dandi

21 Bocdinaŋ wandac mac bocdec bu, yomsu seŋ mwasiŋ naŋ Anötö gic
bata tidôŋ bu kêŋ têŋ Abraham naŋ su, me? Wasôm têŋ mac bu mba andô.
Yac bu datôm bu datap seŋ dandöc taŋli-ŋga sa yêc yomsu, dec yomsu dau
oc ti yac neŋ seŋ dati lau gitêŋ-ŋga. 22 Magoc oc tôm dom. Anötö ndê yom
naŋ sêto yêc, naŋ whê sa bu lau nom-ŋga hoŋ sêndöc gapocwalô sac-ŋga.
Ŋalêŋ dinaŋ mwasiŋ naŋ Anötö gic bata, naŋ hêganôŋ lêŋ dakêŋ whiŋ-
ŋga, ma datap mwasiŋ dau sa tu dakêŋ whiŋ Yisu Kilisi-ŋga.

23 Muŋ-ŋga, lêŋ dakêŋ whiŋ-ŋga dinaŋ meŋ sa tiawê su dom. Têŋ têm
dinaŋ yac dambo datôm lau gapocwalô-ŋga naŋ yomsu sô yac dôŋ, bu
dambo bocdinaŋ e Anötö tôc lêŋ dakêŋ whiŋ-ŋga asê tiawê. 24 Anötö kêŋ
yomsu bu nem gôliŋ yac ma tôc yac neŋ sac asê, goc wê yac datêŋ Kilisi
dandi, bu datap lêŋ dati lau gitêŋ-ŋga sa tu yac neŋ dakêŋ whiŋ iŋ-ŋga.
25 Ma kwahic dec lêŋ dakêŋ whiŋ-ŋga meŋ sa su, dec dambo yomsu ŋapu
tiyham dom.

Dati Anötö atuwêi ti ŋgac

26 Mac hoŋ ati Anötö ndê balêkoc tu mac nem akêŋ whiŋ Yisu Kilisi-
ŋga. 27 Bu mac hoŋ naŋ aliŋ busaŋgu, naŋ gêŋ dau piŋ mac dôŋ am
damiŋ Kilisi, tôm mac asôc iŋ ti nem ŋakwê. 28 Ma Anötö kôc mac sa
kêkuc mac nem ŋahu nom-ŋga dom. Mba. Mac bu lau Israel-ŋga, me lau
apa, lau akiŋ ŋambwa me lau naŋ dau sêmbo si gêŋ, lauwhê me lauŋgac,
tigeŋ aŋyalê bu Anötö kôc yac hoŋ sa tu yac neŋ dakêŋ whiŋ Yisu Kilisi-
ŋga, naŋ piŋ yac hoŋ dôŋ dapitigeŋ. 29 Ma mac lau asa naŋ ati Kilisi ndê,
naŋ ati Abraham ndê lau wakuc bocdinaŋ, ma awêkaiŋ mwasiŋ naŋ
Anötö gic bata têŋ Abraham.

4 1 Aö wawhê gêŋ dau sa têŋ mac bocdec bu. Balê naŋ damba gic bata
bu kêŋ ndê wapa lêŋsêm têŋ iŋ, naŋ oc wêkaiŋ gêŋ dau yomandô.
Magoc damba bu mbac ndu têŋ ndoc iŋ mbo balê, dec iŋ oc kôc wapa dau
sep dom, ma iŋ oc mbo gitôm damba ndê ŋgac akiŋ ŋambwa daŋ. 2 Ma
lau ŋatô oc sêyob iŋ ti ndê wapa lêŋsêm e iŋ ndê yala gitôm naŋ damba
sôm tidôŋ gwanaŋ su. 3 Ma yac bocdinaŋ. Muŋ-ŋga yac dakêŋ whiŋ su
dom, naŋ dambo datôm balêkoc sauŋ, ma datôm lau akiŋ ŋambwa naŋ
dambo yomsu ti ŋagôliŋ nom-ŋga ŋapu. 4 Magoc têŋ ndoc naŋ Anötö
sôm gwanaŋ su, naŋ meŋ sa, goc iŋ kêŋ ndê Atuŋgac meŋ mbo nom. Iŋ
dinda kôc iŋ ti ŋamalac nom-ŋga naŋ mbo yomsu ŋapu, 5 bu êŋgapwêc
yac lau naŋ dambo yomsu ŋapu, naŋ su, ma yac dati Anötö ndê balêkoc.
6 Ma Anötö kêŋ ndê Atu ndê Ŋalau sip yac hoŋ neŋ ŋalôm, dec tôc asê
bu mac lau gameŋ apa-ŋga ati Anötö ndê balêkoc awhiŋ yac lau Israel-
ŋga. Ma Ŋalau dau gêm yac sa dec data Anötö ti atac pa su, ma dasam iŋ
bu, “Damaŋ, Damaŋ.” 7 Bocdinaŋ kwahic dec yac lau akiŋ tiyham dom,
magoc yac Anötö ndê balêkoc solop. Ma yac dati Anötö ndê balêkoc, dec
dawêkaiŋ gêŋ lêŋsêm naŋ gic waê iŋ ndê balêkoc.

Pol ŋalôm ŋawapac tu lau Galesia-ŋga

8 Muŋ-ŋga mac am gauc Anötö, ma am akiŋ gêŋ nom-ŋga ŋambwa naŋ
Anötö ŋandô dom. 9 Magoc kwahic dec mac aŋyalê Anötö, ma gêŋ atu
daŋ whiŋ bocdec bu, Anötö dau kêyalê mac su. Ma bocke dec mac bu
akac daôm kwi, ma ambu andi asôc yomsu ŋapu, dec ambo atôm lau akiŋ
tiyham? Bu yomsu hoŋ, naŋ ŋagôliŋ nom-ŋga ŋambwa naŋ ŋa-ŋaclai ti

ŋandô mbasi. 10 Tu sake-ŋga mac bu aŋkuc ŋagôliŋ ŋambwa naŋ hêganôŋ
bêc ti ayô, ma yala ti têm ŋatô? 11 Aö gatöc dauŋ tu mac-ŋga bu mboe
gweleŋ naŋ aö gakôm têŋ mac, naŋ oc ŋandô mbasi. 12 O asidôwai. Muŋ-
ŋga mac lau apa ambo yomsu ŋapu dom, ma aö gahu lêŋ yomsu-ŋga siŋ
tu bu wambo watôm mac. Magoc kwahic dec lau ŋatô sêŋsau mac, dec
mac ambo atôm lau akiŋ tiyham tu yomsu-ŋga. Bocdinaŋ dec wateŋ mac
bu ahu lêŋ dinaŋ siŋ ma ambo atôm aö. Ma alic aö ŋayham tôm muŋ-ŋga
naŋ aö gambo gawhiŋ mac, naŋ mac akôm aö sac dom. 13 Têŋ têm dinaŋ
gêmbac kôm aö, dec gambo teŋ gawhiŋ mac, ma gahoc ŋawaê ŋayham
asê têŋ mac. Mac aŋyalê gêŋ dau su. 14 Aneŋ gêmbac dau kêŋ ŋawapac
têŋ mac bu ayob aö, magoc mac apu aö me alic aö sac dom. Mba. Mac
akôc aö sa gitôm Anötö ndê aŋela daŋ, me tôm mac akôc Yisu Kilisi dau
sa. 15 Têŋ ndoc dinaŋ mac atac whiŋ bu anem aö sa êŋlêc, e tôm mac bu
akip nem tanôm ŋakôp sa ma akêŋ têŋ aö. Yomandô. Magoc kwahic dec
mac nem atac ŋayham tu aö-ŋga giŋga su. 16 Bocke? Tu aö gasôm yom
ŋandô asê têŋ mac-ŋga, dec kwahic mac alic aö tôm nem ŋacyo, a?
17 Ŋac lau tasaŋ dinaŋ sêkôm ŋaŋga bu sêkac mac kwi asôc yomsu ŋapu
tiyham. Magoc sêkôm tu mac atap ŋandô ŋayham daŋ sa-ŋga dom. Ŋac
atac whiŋ bu mac ahu aö siŋ ma akêŋ daôm sambuc tu aŋkuc ŋac-ŋga.
18 Iŋ lêŋ ŋayham bu mac akêŋ daôm sambuc tu bu akôm gêŋ naŋ ŋahu
ŋayham yêc. Ma aö bu wambo wawhiŋ mac, me aö bu wambo dom,
magoc akôm bocdinaŋ ŋapaŋ.
19 O aneŋ balêkoc awhê ma ŋgac. Kwahic dec aö kasahê ŋandê atu
tiyham tu mac-ŋga, gitôm awhê naŋ balêkoc tuŋ iŋ. Ŋahu bu aö tac whiŋ
ndu andô bu Kilisi ndê yom tidôŋ yêc mac nem ŋalôm, e andi atôm iŋ
dau. 20 Aö neŋ ŋalôm ŋawapac atu tu mac-ŋga, ma seŋ daŋ bu hôc pi aö,
dec aö atac whiŋ kêlêc bu wambo wawhiŋ mac, ma wasôm yom ŋayham-
ŋayham têŋ mac, ô yom ŋaŋga naŋ kwahic dec gato têŋ mac.

Sara lu Haga sêti ŋadôhôŋ

21 Mac lau naŋ atac whiŋ bu ambo yomsu ŋapu, aö bu wandac mac
bocdec bu. Mac aŋyalê seŋ naŋ yomsu bu wê mac atêŋ andi, me mba?
22 Gauc nem yom naŋ sêto yêc pi balêkoc ŋgac lu naŋ Abraham kwê
asê. Balê daŋ dinda Haga iŋ awhê akiŋ ŋambwa, ma balê daŋ dinda
Sara iŋ awhê akiŋ dom, iŋ Abraham nawhê solop. 23 Haga kôc balêkoc
kêkuc ŋamalac nom-ŋga si lêŋ ŋambwa. Magoc Sara kôc balêkoc kêkuc
yom naŋ Anötö gic bata têŋ Abraham. 24-25 Gêŋ dau iŋ gitôm yom gôliŋ
daŋ, bu awhê lu dinaŋ sêti pwac lu ŋadôhôŋ. Haga ti dôhôŋ pwac akwa
yomsu-ŋga naŋ Anötö kêmatiŋ yêc Lôc †Sainai yêc gameŋ Arabia-ŋga.
Ma balêkoc pwac dinaŋ-ŋga sêti lau akiŋ ŋambwa tôm Haga. Ma Haga
ti dôhôŋ malac Jerusalem têm dindec-ŋga, bu malac dau ti ndê lau
sêmbo sêtôm lau akiŋ ŋambwa bocdinaŋ. 26 Magoc Sara ti dôhôŋ malac

Jerusalem wakuc naŋ yêc undambê, ma iŋ gitôm yac neŋ dinaŋ ŋandô
naŋ awhê akiŋ ŋambwa dom. 27 Bu sêto yom daŋ yêc bocdec bu:
Am awhê gapoc naŋ kôc balêkoc dom, atac ŋayham sa. Am naŋ
kêsahê balêkoc tuŋ am dom, naŋ mbwêc ti atac ŋayham. Bu
kwahic dec am mbo gitôm awhê naŋ balêkoc mba, magoc
tiŋambu am oc tap nem balêkoc sa hôc gêlêc awhê naŋ gêm ŋgac
sa, naŋ su.[a] *[Ais 54:1]*
28 Aneŋ asidôwai. Tu Kilisi-ŋga dec mac ati balêkoc pwac mwasiŋ-ŋga
gitôm Aisak, balêkoc naŋ hôc asê kêkuc yom naŋ Anötö gic bata têŋ
Abraham. 29 Muŋ-ŋga Ismael, balêkoc naŋ hôc asê kêkuc ŋamalac si lêŋ,
naŋ kêŋ kisa Aisak, naŋ hôc asê ŋa Ŋalau Dabuŋ ndê ŋaclai. Ma kwahic
dec mac aŋsahê kisa ŋalêŋ kaiŋ tigeŋ yêc lau naŋ sêsap lêŋ yomsu-ŋga
dôŋ. 30 Magoc gauc nem yom naŋ sêto yêc bocdec bu:
Kêŋ awhê akiŋ lu iŋ atuŋgac sêlhö sêndi, bu awhê akiŋ ndê balê dau
oc wêkaiŋ wapa lêŋsêm ŋatô whiŋ ŋadauwê ndê atuŋgac dom.
[Gen 21:10]
31 Bocdinaŋ asidôwai, akôc gauc ŋaŋga bocdec bu. Yac awhê akiŋ Haga
ndê balêkoc dom, magoc yac ŋadauwê Sara ndê balêkoc solop.

**Dasap lêŋ dakêŋ whiŋ-ŋga dôŋ, bu Kilisi
kêgapwêc yac su yêc lêŋ yomsu-ŋga**

5 1 Kilisi kêgapwêc yac su dec dambo datôm lau akiŋ ŋambwa tiyham
dom. Bocdinaŋ alhac ŋaŋga, ma ayob daôm bu wapac lêŋ yomsu-ŋga
êŋgwiniŋ mac e ati lau akiŋ tiyham dom. 2 Aö Pol wasôm têŋ mac bu asa
naŋ gauc gêm bu ti ŋgac gitêŋ tu iŋ kêkuc yomsu sêsê lauŋgac ŋamlic ŋatô
su-ŋga, naŋ Kilisi gitôm dom bu oc nem iŋ sa. 3 Aö wasôm tiyham têŋ mac,
bu asa naŋ sôc yomsu tigeŋ dinaŋ ŋapu, naŋ êŋkuc yomsu hoŋ bocdinaŋ
ndic ŋawaê. 4 Mac lau naŋ gauc gêm bu ati lau gitêŋ tu aŋkuc yomsu-ŋga,
naŋ akac daôm su yêc Kilisi ma yêc Anötö ndê mwasiŋ. 5 Ŋahu bu Anötö
gêlic yac tôm lau gitêŋ tu yac neŋ dakêŋ whiŋ-ŋga. Ma Ŋalau Dabuŋ puc
yac dôŋ bu dahôŋ ti dakêŋ bataŋ gêŋ dau ŋa-ŋandô. 6 Bu yac lau naŋ dati
Yisu Kilisi ndê, naŋ taŋyalê bu lêŋ yomsu-ŋga daŋ oc nem yac sa ŋandô
dom. Ŋac bu sêsê yac ŋamlic ŋatô su, me sêsê yac dom, naŋ dalic tôm gêŋ
ŋambwa. Gêŋ tigeŋ yac dalic bu gêŋ atu, naŋ dakêŋ whiŋ Kilisi. Ma yac
neŋ mêtê atac whiŋ neŋ asidôwai-ŋga tôc yac neŋ dakêŋ whiŋ asê.

---

[a] **4:27** Aisaya to yom dau pi malac Jerusalem têŋ ndoc ŋacyo sêŋgaho lau Israel-ŋga su ma sêkôc ŋac sa si sêndöc gameŋ Babilon-ŋga gitôm lau gapocwalô-ŋga. Aisaya gêlic bu malac dau tigasaŋ, dec gêm dôhôŋ pi awhê gapoc. Pol kôc Aisaya ndê yom ma to sip iŋ ndê bapia têŋ lau Galesia-ŋga bu whê yom naŋ iŋ to pi malac Jerusalem lu, naŋ sa. Yom pi awhê naŋ gêm ŋgac sa su, naŋ hêganôŋ lau Israel-ŋga ma malac Jerusalem akwa. Ma yom pi awhê gapoc naŋ oc tap balêkoc daêsam sa, naŋ hêganôŋ lau sêkêŋ whiŋ Yisu-ŋga naŋ oc sêndöc malac Jerusalem wakuc.

7 Muŋ-ŋga lê, mac asa nem lêŋ akêŋ whiŋ-ŋga ŋapep eŋ, atôm lau naŋ
sênti ŋaŋga. Tigeŋ asa kalhac mac ahuc e ahu yom ŋandô siŋ? 8 Lau naŋ
sêlhac mac ahuc, naŋ sêmeŋ akêŋ Anötö naŋ kêgalêm mac sa, naŋ ndê
dom. 9 Ayob daôm ŋapep têŋ lau kaiŋ dinaŋ, bu yom naŋ ŋac sêndôhôŋ,
naŋ gitôm yist naŋ sêkêŋ sip bolom ŋalôm ma kôm gweleŋ malô-malô
e gêm bolom sambuc ahuc. 10 Tu Kilisi piŋ yac hoŋ dôŋ-ŋga, dec gakêŋ
whiŋ bu mac oc akôc aneŋ yom dindec sa, ma atec yom bambaliŋ hoŋ.
Ma asa naŋ bu lhac mac ahuc ma êŋsôŋ mac nem gauc, naŋ oc tap iŋ ndê
gweleŋ dau ŋagêyô sa.
11 O asidôwai, lau ŋatô sêŋgôliŋ yom pi aö ma sêsôm bu aö gam mêtê
ma gapuc yomsu sêsê ŋamlic ŋatô su-ŋga dôŋ. Aŋgô su naŋ. Aö bu wapuc
yomsu dau dôŋ, dec tu sake-ŋga lau Israel-ŋga naŋ sêsap yomsu dôŋ, naŋ
sêkêŋ kisa aö? Ma aö bu wapuc yomsu dau dôŋ, dec yom naŋ yac ahoc
asê pi Yisu ndê mbac ndu pi a gicso dau, naŋ dec oc wakôm nditôm yom
ŋambwa. Yom pi Yisu ndê mbac ndu, naŋ gitôm hoc naŋ lau Israel-ŋga
daêsam sêtiŋ gahi pi-ŋga. 12 Oc ŋayham bu lau naŋ sêŋgilí mac bu aŋkuc
yomsu sêsê ŋamlic ŋatô su-ŋga, naŋ sêtim dandi ŋamlic sambuc kic-kic.
13 O aneŋ asidôwai. Anötö kêgalêm mac sa bu ambo atôm lau akiŋ
yomsu-ŋga dom. Tigeŋ iŋ ndê galem dinaŋ kêŋ ŋasawa têŋ mac bu akôm
sac tôm ŋalôm akwa kêgilí mac dom. Mba! Anem akiŋ asidôwai ti aŋkuc
mêtê atac whiŋ-ŋga. 14 Bu yomsu hoŋ sôc yomsu tigeŋ ŋapu, naŋ yêc
bocdec bu, "*Am atac whiŋ lau meŋpaŋ am, gitôm am atac whiŋ daôm.*"
15 Magoc mac bu alic daôm sac-sac me awhê daôm kôc-kôc, dec lêŋ dinaŋ
gitôm bu oc seŋ mac su andiŋam.

Lêŋ nom-ŋga, ma Ŋalau Dabuŋ ndê lêŋ

16 Bocdinaŋ wasôm têŋ mac bu asa nem lêŋ tôm Ŋalau Dabuŋ gêm
gôliŋ mac, dec oc tôm dom bu akôm mêtê ŋalôm akwa-ŋga ŋandô sa.
17 Bu mêtê naŋ mac nem ŋalôm akwa bu êŋgilí mac bu akôm, ma mêtê
naŋ Ŋalau tac whiŋ bu mac akôm, naŋ sêtôm dau dom. Ŋahu bu mac
nem ŋalôm akwa ma Ŋalau Dabuŋ sic siŋ têŋ dandi, tu bu sênem gôliŋ
mac-ŋga. Tu dinaŋ-ŋga dec mac atôm dom bu akôm tôm mac daôm atac
whiŋ. Mac oc aŋkuc ŋalôm akwa ndê ŋagôliŋ, me Ŋalau Dabuŋ oc nem
gôliŋ mac. 18 Magoc Ŋalau bu nem gôliŋ mac, dec mac ambo yomsu ŋapu
tiyham dom.
19 Lau naŋ ŋalôm akwa gêm gôliŋ ŋac, naŋ si mêtê sac-sac tôc dau
yêc awê. Ŋac sêkôm mêtê mockaiŋ-ŋga, mêtê ŋadômbwi, ma mêtê atac
ŋagalac-ŋga. 20 Ŋac sem akiŋ anötö tasaŋ, sêpec balö, sêkêŋ kisa lau,
sêŋgilí siŋ, tagatu gêŋ, ŋac lau atac ŋandê-ŋga, ma sêpo dau sa hôc gêlêc.
Ŋac si lêŋ kôm lau sêlic dau sac-sac e sêwhê dau kôc. 21 Ŋac sem lêmuŋ
lau ŋatô si gêŋ, ma êlêmê seŋ asam ti sênôm gêŋ êŋiŋ ŋac-ŋga, ma sêkôm
mêtê sac tidau-tidau bocdinaŋ. Aö wakêŋ puc mac, tôm gakêŋ puc mac

su, bu lau naŋ sêsa lêŋ kaiŋ dinaŋ, naŋ oc sêwêkaiŋ si mala yêc Anötö
ndê gameŋ undambê-ŋga dom andô.
22 Magoc lau naŋ Ŋalau Dabuŋ gêm gôliŋ ŋac, naŋ sêsa lêŋ bocdec bu.
Ŋac atac whiŋ lau, sêmbo ti atac ŋayham, ma sêsa si lêŋ ti yom malô,
sêkôc si ŋalôm dôŋ pi lêŋ agwa-agwa hoŋ, ŋac tawalô lau, sêkôm mêtê
ŋayham eŋ, ma gweleŋ bocke naŋ sêsôm bu sêkôm, naŋ sêkôm ŋandô
sa. 23 Ŋac sêtoc dau sa dom, ma sêtimêtê dau ŋapep. Mêtê kaiŋ dinaŋ so
yomsu daŋ dom. 24 Ma yac lau naŋ dati Yisu Kilisi ndê, naŋ dahu mêtê
atac ŋagalac-ŋga ti mêtê sac hoŋ naŋ meŋ akêŋ ŋalôm akwa, naŋ siŋ,
tôm yac tac ŋalôm akwa ndu pi a gicso dau gi. 25 Yac oc dandöc taŋli tu
Ŋalau Dabuŋ ndê gweleŋ-ŋga, dec dakêŋ Ŋalau ti gôliŋ yac neŋ lêŋ hoŋ.
26 Datoc dauŋ sa dom, ma danem lêmuŋ asidôwai ti dali ŋac ŋalôm sa
dom.

Lêŋ ŋayham ŋatô

6 1 O asidôwai, mac bu aŋyalê bu mac nem daŋ kôm sac, dec mac lau
naŋ Ŋalau Dabuŋ gêm gweleŋ ŋaŋga yêc nem ŋalôm, naŋ aŋsahê bu
anem iŋ sa. Akôm lêŋ malô eŋ têŋ iŋ, e iŋ nem dau kwi ma sa Pômdau
ndê lêŋ tiyham. Magoc ayob daôm bu lêtôm tap mac sa whiŋ dom.
2 Dahôc asidôwai si ŋawapac dawhiŋ ŋac, ma ŋalêŋ dinaŋ yac oc dakôm
Kilisi ndê yomsu atac whiŋ asidôwai-ŋga ŋandô sa. 3 Bu asa naŋ toc dau
sa bu iŋ ŋamalac tiwaê hôc gêlêc ndê asidôwai su, naŋ kêsau dau. Iŋ
ŋamalac waêmba. 4 Anem dôhôŋ daôm nem lêŋ pi asidôwai ŋatô si lêŋ
tu bu apo daôm sa-ŋga dom. Mba. Mac tigeŋ-tigeŋ akôm gweleŋ bocke
naŋ Anötö kêŋ sip mac amam, naŋ ŋapep eŋ, dec oc ti mac nem ŋahu apo
daôm sa-ŋga. 5 Bu Anötö gic sam gweleŋ ti sakiŋ tidau-tidau têŋ yac tigeŋ-
tigeŋ bu dawêkaiŋ, ma bocdinaŋ dakôc sa tôm ndi, ma dakôm ŋapep.
6 Asa naŋ bu ndöc ŋamalac daŋ ŋapu tu êndôhôŋ Anötö ndê yom-ŋga,
naŋ goc êmwasiŋ iŋ ndê kêdôhôŋwaga dau ŋa gêŋ ŋayham-ŋayham ŋatô
ndic ŋawaê.

Anötö oc kêŋ ŋagêyô têŋ lau êŋkuc ŋac si mêtê têŋtêŋ

7 Akôc gauc ŋapep pi yom dindec. Mac atôm dom bu aŋsau Anötö ma
asiŋ gêŋ daŋ têŋ iŋ. Mba! Bu gêŋ ŋandô naŋ datap sa yêc yac neŋ ôm,
naŋ kêkuc gêŋ ŋawhê naŋ dasô muŋ. 8 Am bu kôm mêtê êŋkuc lêŋ ŋalôm
akwa-ŋga, naŋ gitôm am sô gêŋ ŋawhê sac yêc ôm, ma am oc tap ŋandô
sac sa. Am oc niŋam tu ŋalôm akwa-ŋga. Magoc am bu kôm mêtê êŋkuc
Ŋalau Dabuŋ ndê atac whiŋ, naŋ gitôm am sô gêŋ ŋawhê ŋayham. Ma
am oc tap ŋandô ŋayham sa bocdec bu, Ŋalau dau oc kêŋ am ndöc tamli
ŋapaŋ.
9 Yac dakôm mêtê ŋayham dasiŋ su, ma lic ŋakam dom. Yac bu dahu
siŋ dom, dec oc datap ŋandô ŋayham sa tôm ŋandoc. 10 Tu dinaŋ-ŋga têm

hoŋ naŋ Anötö kêŋ têŋ yac, naŋ dakôm mêtê ŋayham têŋ lau hoŋ. Ma dakôm hôc gêlêc têŋ lau sêkêŋ whiŋ Kilisi-ŋga.

Yac datiwakuc iŋ gêŋ atu

11 Alic yom ŋalhô atu-tu dindec naŋ aö dauŋ amaŋ gato têŋ mac.
12 Lau naŋ sêkac mac bu asôc yomsu sêsê ŋamlic-ŋga ŋapu, naŋ sêkôm
gêŋ dau ŋahu bu sêtec bu sêtap kisa sa tu Kilisi ndê a gicso-ŋga. Ŋac
atac whiŋ bu lau Israel-ŋga naŋ sêkêŋ whiŋ Kilisi dom, naŋ sêlic ŋac
ŋayham. 13 Bu ŋac lau dau sêsôc yomsu sêsê ŋamlic-ŋga ŋapu su, magoc
ŋac sêŋkuc Anötö ndê yomsu ŋatô hoŋ dom. Ŋac sêkac mac bu aŋkuc
yomsu sêsê ŋamlic-ŋga, tu bu sêtoc dau sa pi gêŋ naŋ sêkôm têŋ mac nem
ŋamlic-ŋga ŋambwa.
14 Magoc aö oc watoc dauŋ sa pi gêŋ tigeŋ, naŋ gêŋ atu naŋ Pômdau
Yisu Kilisi kôm têŋ ndoc iŋ mbac ndu pi a gicso dau. Bu gêŋ dau gêm aö
sa bu wahu mêtê ti lêŋ nom-ŋga hoŋ siŋ, tôm aö gac pi a gicso gi. Ma
ŋalêŋ dinaŋ tôm aö dauŋ gambac ndu pi a gicso dau gawhiŋ. 15 Mac lau
naŋ sêsê mac nem ŋamlic ŋatô su, ma mac lau naŋ sêsê mac dom, aŋyalê
bu gêŋ dau iŋ gêŋ ŋambwa. Gêŋ atu tigeŋ bocdec yêc, naŋ bu dati lau
wakuc tu Yisu Kilisi-ŋga. 16 Pômdau ndê yom malô ti tawalô têŋ mac hoŋ
naŋ aŋkuc ŋagôliŋ wakuc dindec. Mac atôm Anötö ndê lau Israel-ŋga
wakuc.
17 Aö gatec bu ŋamalac daŋ kêŋ ŋawapac têŋ aö pi yom kaiŋ dindec
tiyham. Lau sic aö ma sêkêŋ gôc daêsam têŋ aö tu kakuc Yisu-ŋga, naŋ
whê aö sa bu iŋ ndê ŋgac akiŋ.
18 O aneŋ asidôwai. Mwasiŋ akêŋ yac neŋ Pômdau Yisu Kilisi puc mac
gatôm dôŋ. Yomandô.

Pol ndê bapia têŋ lau Epesas-ŋga

Yom whê bapia dindec sa-ŋga

Epesas iŋ malac tiwaê daŋ yêc gameŋ Esia-ŋga, ma Luk to yom pi Pol ndê gweleŋ yêc malac Epesas yêc Apo 18:18-21, ma 19:1-41. Lau daêsam gauc gêm bu Pol to bapia dindec têŋ gôlôwac dabuŋ malac Epesas-ŋga têŋ ndoc iŋ ndöc gapocwalô ndöc malac Rom, ma gauc gêm bu iŋ to bapia dau têŋ lau Epesas-ŋga tawasê dom, magoc gitôm bapia naŋ gic waê lau sêkêŋ whiŋ-ŋga hoŋ bu puc ŋac dôŋ.

Yêc lôcwha (sapta) 1-3 Pol to yom pi mwasiŋ ti ŋaclai atu naŋ Anötö gic bata têŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋga, ma pi lêŋ naŋ iŋ gauc gêm tidôŋ muŋ su bu piŋ gêŋ undambê-ŋga ti gêŋ nom-ŋga hoŋ dôŋ pitigeŋ, ma kêŋ Yisu ti ŋagôlôŋ (1:10). Yisu ndê gweleŋ gic lau Israel-ŋga ma lau gameŋ apa-ŋga, naŋ ŋawaê bocdinaŋ. Ŋac hoŋ sêtap Anötö ndê mwasiŋ nem ŋac si-ŋga sa tu ŋac si sêkêŋ whiŋ-ŋga, gitôm mwasiŋ ŋambwa (2:8-10).

Yêc lôcwha 4-6 Pol to yom ma gêm la lau sêkêŋ whiŋ-ŋga pi lêŋ ŋayham tu sêsa-ŋga, ma tu sêmbo sêwhiŋ dandi-ŋga, ma tu sêlhac ŋaŋga ma sêndic siŋ têŋ Sadaŋ-ŋga.

Pol gic hu ndê bapia têŋ lau Epesas-ŋga

1 1 Aö Pol, naŋ gati Yisu Kilisi ndê †aposel kêkuc Anötö ndê atac whiŋ,
gato bapia dindec têŋ lau dabuŋ malac Epesas-ŋga, mac lau naŋ
akêŋ whiŋ Yisu Kilisi. 2 Mwasiŋ ti yom malô têŋ mac akêŋ Damaŋ Anötö,
lu Pômdau Yisu Kilisi.

Mwasiŋ ŋalôm-ŋga naŋ datap sa tu Kilisi-ŋga

3 Tampiŋ Anötö, yac neŋ Pômdau Yisu Kilisi Damba, naŋ kêmwasiŋ
yac lau naŋ dakêŋ whiŋ Kilisi, ŋa Ŋalau Dabuŋ ndê mwasiŋ ŋalôm-ŋga
tidau-tidau, naŋ ŋahu yêc undambê. 4 Bu têŋ ndoc iŋ kêŋ undambê ti nom
su dom, naŋ iŋ kêyaliŋ yac sa gwanaŋ su, bu piŋ yac dôŋ danem damiŋ
Kilisi, ma bu dati lau dabuŋ ma dambo iŋ aŋgô-ŋga ti neŋ giso mbasi.

The New Testament in Bukawa of Papua New Guinea; 1st ed. 2000, Lutheran Bible Translators Australia; web ed. 2013

Iŋ tac whiŋ yac ndu andô, 5 dec kêyaliŋ yac sa gwanaŋ su, ma kêmasaŋ
lêŋ bu kôc yac sa dati iŋ ndê balêkoc, tu Yisu Kilisi-ŋga. Lêŋ dau kêkuc
iŋ ndê atac whiŋ, ma iŋ gêlic ŋayham bu kôm ŋandô sa, 6 tu bu yac dapo
Anötö ndê waê sa tiatu, tu mwasiŋ atu naŋ datap sa ŋambwa, tu iŋ ndê
Atuŋgac naŋ iŋ atac whiŋ kêlêc-ŋga. 7 Yac lau naŋ dakêŋ whiŋ Yisu Kilisi,
naŋ Anötö suc yac neŋ sac kwi ma gêmlhi yac neŋ sac ŋatôp, ŋa Kilisi
ndê dac. Anötö iŋ mwasiŋ ti mwasiŋ Ŋadau, dec kôm gêŋ dau ŋandô sa.
8 Iŋ ndê mwasiŋ kêsalê yac ahuc, ma kêŋ gauc ŋayham-ŋayham têŋ yac
bu taŋyalê iŋ ti ndê yom-ŋga. 9 Ma lêŋ naŋ Anötö gauc gêm tidôŋ muŋ
su, ma gêlic ŋayham bu Kilisi kôm ŋandô sa, naŋ yêc siŋ dau têŋ têm
ŋamata-ŋga andô e meŋ, magoc kwahic dec Anötö hoc asê têŋ yac. 10 Lêŋ
dau bocdec. Anötö tac whiŋ bu piŋ gêŋ undambê-ŋga ti gêŋ nom-ŋga hoŋ
dôŋ sêsôc ŋagôlôŋ tigeŋ ŋapu, ma ŋagôlôŋ dau iŋ Kilisi. Ma gêŋ dau oc
ŋandô sa têŋ ndoc naŋ Anötö kêmatiŋ tidôŋ.
11 Lêŋ hoŋ naŋ Anötö gauc gêm tidôŋ, naŋ kôm ŋandô sa kêkuc iŋ
dau ndê atac whiŋ. Ma têŋ têm ŋamata-ŋga andô, iŋ gauc gêm tidôŋ
bu êŋyaliŋ yac lau naŋ ambo Israel si toŋ ŋalôm naŋ sa, bu piŋ yac dôŋ
anem damiŋ Kilisi. 12 Anötö kôm gêŋ dau, bu yac lau naŋ ati lau ŋamata-
ŋga bu akêŋ bataŋ bu atap Anötö ndê mwasiŋ nem yac si-ŋga sa tu
Kilisi-ŋga, naŋ oc ambo tu ampiŋ iŋ, ma tu apo iŋ ndê waê sa-ŋga. 13 Ma
mac †lau gameŋ apa-ŋga bocdinaŋ. Anötö piŋ mac dôŋ am damiŋ Kilisi
awhiŋ yac lau Israel-ŋga, têŋ ndoc mac aŋgô yom ŋandô ŋawaê ŋayham-
ŋga, naŋ whê Anötö ndê lêŋ nem mac si-ŋga sa. Ma têŋ ndoc mac akêŋ
whiŋ, naŋ Anötö kêŋ Ŋalau Dabuŋ naŋ iŋ gic bata muŋ su, bu ti mac nem
ŋadalô bu tôc asê bu mac ati Kilisi ndê lau. 14 Ŋalau dau, Anötö kêŋ têŋ
yac gitôm gêŋ ŋandô mbêc, tu bu tôc asê bu mwasiŋ hoŋ naŋ iŋ gic bata
bu dawêkaiŋ tiŋambu, naŋ oc datap sa yomandô. Anötö gêmlhi yac su
dati iŋ ndê, ma gêŋ dau ŋa-ŋandô yac oc datap sa têŋ bêc ŋambu-ŋga. Tu
dinaŋ-ŋga tampiŋ Anötö ma dapo iŋ ndê waê sa.

Pol teŋ mbec tu lau Epesas-ŋga

15 Aö gaŋgô ŋawaê bu mac akêŋ whiŋ Pômdau Yisu Kilisi ŋaŋga, ma
atac whiŋ lau dabuŋ hoŋ. Ma tu dinaŋ-ŋga dec, 16 aö gateŋ mbec ma gam
daŋge Anötö tu mac-ŋga tôm bêc hoŋ. 17 Yêc aneŋ mbec hoŋ ŋalôm, aö
gateŋ yac neŋ Pômdau Yisu Kilisi Damba, Ŋawasi Ŋadau Anötö, bu iŋ ndê
Ŋalau kêŋ gauc ŋayham têŋ mac, ma whê Anötö ndê yom sa têŋ mac e
aŋyalê iŋ tidôŋ andô. 18 Ma aö gateŋ whiŋ bu Anötö whê mac nem gauc
sa e aŋyalê sôc ŋalôm ndi, mwasiŋ ti ŋawasi atu naŋ iŋ kêgalêm mac sa
bu awêkaiŋ awhiŋ iŋ ndê lau dabuŋ hoŋ, naŋ mac tamkwê ambo. 19 Ma
aö gateŋ mbec bu mac aŋyalê Anötö ndê ŋaclai naŋ hôc gêlêc ŋaclai
hoŋ su, naŋ iŋ kêŋ bu nem yac lau dakêŋ whiŋ-ŋga sa. Anötö ndê ŋaclai
atu tigeŋ dinaŋ, 20 uŋ Kilisi sa akêŋ lau batê-ŋga, ma kêŋ iŋ ndöc iŋ dau

amba andô-ŋga yêc undambê. 21 Ma Kilisi ndöc Anötö ndê andô-ŋga, dec
hôc gêlêc kiŋ ti gôliŋwaga ma ŋaclai ti ŋaŋga hoŋ naŋ sêmbo undambê
me sêmbo nom, ma iŋ hôc gêlêc ŋaê ti waê hoŋ naŋ sêtoc sa têŋ têm
kwahic dec-ŋga ma têŋ têm ŋambu-ŋga bocdinaŋ. 22 Ma Anötö kêŋ gêŋ
hoŋ sêsôc Kilisi gahi ŋapu, ma kêyaliŋ iŋ sa ti gôlôwac dabuŋ si ŋagôlôŋ
bu nem gôliŋ gêŋ hoŋ. 23 Gôlôwac dabuŋ dau ti Kilisi ndê ŋandô. Ma
Kilisi ndê mwasiŋ ti ŋaclai naŋ gêm gameŋ hoŋ ahuc, naŋ kêsalê gôlôwac
dabuŋ ahuc.

Kilisi ti yac neŋ dandöc taŋli ŋahu

2 1 Muŋ-ŋga, mac akêŋ whiŋ Kilisi su dom, naŋ mac atôm lau batê yêc
Anötö aŋgô-ŋga, bu mac asa lêŋ giso ma akôm sac ŋapaŋ. 2 Mac asa
nem lêŋ dinaŋ aŋkuc lau nom-ŋga si mêtê sac, ma Sadaŋ, naŋ gêm gôliŋ
iŋ ndê gameŋ yêc umboŋ ŋasawa, naŋ ti mac nem ŋadau. Ma kwahic
dec iŋ kôm gweleŋ ŋapaŋ, mbo lau naŋ daŋgapêc têŋ Anötö, naŋ ŋalôm.
3 Muŋ-ŋga, yac hoŋ dasa lêŋ daŋaŋpêc-ŋga dawhiŋ ŋac. Ma mêtê atac
ŋagalac-ŋga ti gauc sac-sac hoŋ naŋ meŋ akêŋ ŋalôm akwa, naŋ yac
dakôm su. Tu dinaŋ-ŋga yac tac waê bu datap Anötö ndê atac ŋandê sa
tôm ŋac lau dinaŋ. 4 Magoc Anötö iŋ Tawalô Ŋadau ma tac whiŋ yac ndu
andô, ma tu dinaŋ-ŋga dec, 5 iŋ kêmwasiŋ yac ma gêm yac si. Mwasiŋ
dau iŋ kêŋ têŋ yac ŋambwa eŋ. Têŋ ndoc dinaŋ yac gacgeŋ dambo datôm
lau batê tu yac neŋ sac-ŋga, magoc iŋ kêmasaŋ lêŋ tu suc yac neŋ sac
dau kwi-ŋga ma piŋ yac dôŋ danem damiŋ Kilisi, ma ŋalêŋ dinaŋ kwahic
dec dambo taŋli ŋandô dawhiŋ Kilisi. 6 Anötö uŋ Yisu Kilisi sa ma kêŋ iŋ
ndöc undambê, ma tu iŋ piŋ yac dôŋ tam damiŋ Kilisi-ŋga, dec tôm iŋ
uŋ yac sa ma kêŋ yac dandöc undambê dawhiŋ Kilisi bocdinaŋ. 7 Iŋ kôm
gêŋ hoŋ dinaŋ ŋahu bu iŋ tac whiŋ bu tôc mwasiŋ atu naŋ iŋ kêŋ têŋ yac
tu Yisu Kilisi-ŋga, naŋ asê tiawê têŋ lau hoŋ têŋ têm hoŋ naŋ oc meŋ sa.
Mwasiŋ atu dau hôc gêlêc gêŋ hoŋ su. 8 Bu Anötö gêm yac si naŋ ŋahu
andô iŋ ndê mwasiŋ naŋ kêŋ ŋambwa têŋ yac, ma datap sa tu yac neŋ
dakêŋ whiŋ-ŋga. Ma yac neŋ dakêŋ whiŋ ŋahu yêc yac-ŋga dom, magoc
ŋahu yêc Anötö ndê mwasiŋ. 9 Iŋ gêm yac si tu yac neŋ gweleŋ ŋayham
daŋ-ŋga dom. Tu dinaŋ-ŋga ŋalêŋ mba bu ŋamalac daŋ toc dau sa. 10 Bu
Anötö dau ndê gweleŋ piŋ yac dôŋ tam damiŋ Kilisi, ma kôm yac dati lau
wakuc bu dakôm mêtê ŋayham tidau-tidau naŋ iŋ kêmasaŋ gwanaŋ su tu
bu dakôm-ŋga.

Kilisi piŋ lau hoŋ dôŋ

11 Kwahic dec mac lau apa naŋ dinami sêkôc mac yêc Israel-ŋga si
toŋ ŋalôm dom, naŋ atap Anötö ndê mwasiŋ atu sa su. Bocdinaŋ aö bu
wandac mac bu gauc nem lêŋ naŋ mac ambo muŋ-ŋga lê. Lau Israel-ŋga
naŋ sêŋkuc †pwac sêsê ŋamlic ŋatô su-ŋga, naŋ sêpu mac ma sêsam mac

bu lau sambuc, ŋahu bu mac aŋkuc pwac dinaŋ dom. Pwac dau hêganôŋ
ŋamlic ŋambwa, ma iŋ gêŋ naŋ ŋamalac amba ŋambwa kôm. 12 Gauc
nem bu têŋ ndoc dinaŋ mac awêkaiŋ gêŋ daŋ awhiŋ Anötö ndê lau Israel-
ŋga dom. Pwac hoŋ naŋ Anötö kêmatiŋ whiŋ lau Israel-ŋga tu êmwasiŋ
ŋac-ŋga, naŋ ŋadaŋ gic mac ŋawaê dom. Mac akêŋ batam ŋandô ŋayham
naŋ Anötö gic bata têŋ lau Israel-ŋga, naŋ daŋ dom, ma gacgeŋ ambo ahê
A nötö dau. Tu dinaŋ-ŋga mac ambo ahê Kilisi dau whiŋ. 13 Magoc mac
lau naŋ muŋ-ŋga ambo ahê Anötö, kwahic dec mac ati Yisu Kilisi ndê lau.
Anötö kêmasaŋ lêŋ bu mac atigasuc iŋ, tu dac naŋ Kilisi kêc siŋ-ŋga.
14 Bu kwahic dec yac lau hoŋ datap yom malô sa su tu Kilisi-ŋga.
Muŋ-ŋga lau Israel-ŋga ma lau apa sêlic dandi sac-sac, gitôm tuŋbôm atu
kalhac ŋac ŋalhu ma whê ŋac kôc. Magoc Kilisi seŋ tuŋbôm dau su giŋga,
ma kêŋ lau toŋ lu dau sêpitigeŋ. 15 Tuŋbôm dau iŋ lau Israel-ŋga si yomsu,
ma têŋ ndoc Kilisi mbac ndu, naŋ iŋ kêmasaŋ seŋ wakuc tu lau sêtigasuc
Anötö-ŋga, naŋ hôc gêlêc yomsu ti ŋa-ŋagôliŋ hoŋ su. Iŋ kôm gêŋ dau
bu hê wamba toŋ lu dau e sêti toŋ wakuc ma toŋ tigeŋ tu ŋac si sêkêŋ
whiŋ iŋ-ŋga. 16 Ma toŋ lu naŋ iŋ kêŋ pitigeŋ, naŋ iŋ mbac ndu pi a gicso
dau, bu hê wamba toŋ tigeŋ dinaŋ têŋ Anötö. Ma ŋac si mêtê sêkêŋ kisa
dandi-ŋga, naŋ iŋ gic ndu pi a gicso dau whiŋ. 17 Bocdinaŋ Kilisi meŋ ma
kêŋ ŋawaê ŋayham yom malô-ŋga têŋ mac lau apa naŋ ambo ahê Anötö,
ma têŋ yac lau Israel-ŋga naŋ ambo ahê iŋ dom. 18 Ma Ŋalau tigeŋ wê yac
lau Israel-ŋga ti mac lau apa hoŋ datigasuc Damaŋ Anötö, tu gweleŋ naŋ
Kilisi kôm-ŋga.
19 Tu dinaŋ-ŋga dec Anötö gêlic mac atôm lau apa tiyham dom. Magoc
mac ati iŋ ndê lau solop, ma lau dabuŋ, awhiŋ yac lau Israel-ŋga. Yac hoŋ
datôm andu tigeŋ naŋ iŋ bu kwê sa. 20 Yêc andu dau lau propet ti aposel
sêtôm daŋ ti lêlôm, ma Yisu Kilisi dau gitôm andu ŋa-alhö. 21 Ma Anötö
piŋ yac hoŋ dôŋ tam damiŋ Kilisi, datôm andu ŋa-gêŋ lêlôm hoŋ, naŋ iŋ
gic dôŋ pi sac alhö ma daŋ ti lêlôm. Ma iŋ gêm gweleŋ bu ndic têku andu
dau tiatu ŋapaŋ e ti lôm dabuŋ atu tu Pômdau-ŋga. 22 Yom dau hêganôŋ
mac lau apa awhiŋ. Anötö piŋ mac dôŋ awhiŋ yac lau Israel-ŋga tam
damiŋ Kilisi, ma datôm andu naŋ Anötö ndê Ŋalau ndöc ŋalôm.

Pol gêm akiŋ lau apa

3 1 Ŋalêŋ dinaŋ Anötö kêmwasiŋ mac lau apa, ma tu dinaŋ-ŋga dec aö
Pol, gati Yisu Kilisi ndê ŋgac gapocwalô-ŋga tu wanem gweleŋ ma
wanem mac sa bu atap mwasiŋ dau sa. 2 Mac aŋgô ŋawaê su, pi lêŋ naŋ
Anötö kêmasaŋ tu bu êmwasiŋ mac lau gameŋ apa-ŋga, dec kêyaliŋ aö
sa bu wahoc yom dau asê têŋ mac. 3 Bu yom pi Anötö ndê lêŋ nem lau si-
ŋga, naŋ muŋ-ŋga yêc siŋ dau, naŋ iŋ hoc asê têŋ aö. Aö gato bapia ŋalhô
apê têŋ mac pi gêŋ dau su. 4 Ma bapia naŋ kwahic dec gato, naŋ bu whê
nem gauc sa pi Kilisi ndê gweleŋ naŋ ŋahu yêc siŋ dau, naŋ Anötö hoc

asê têŋ aö. 5 Yom pi Kilisi dau iŋ tiawê têŋ lau ŋamata-ŋga dom. Magoc
kwahic dec Ŋalau Dabuŋ hoc asê têŋ Anötö ndê aposel dabuŋ ma têŋ
lau propet. 6 Ma yom naŋ muŋ-ŋga yêc siŋ dau naŋ bocdec bu, mwasiŋ
ŋayham hoŋ naŋ Anötö gic bata bu kêŋ têŋ yac, naŋ mac lau apa awêkaiŋ
awhiŋ yac lau Israel-ŋga, ma yac hoŋ dati toŋ tigeŋ. Asa naŋ kêŋ whiŋ
Yisu Kilisi, naŋ oc tap mwasiŋ dau sa, tôm ŋawaê ŋayham whê sa têŋ
yac.

7 Anötö kêmwasiŋ aö ma puc aö dôŋ ŋa iŋ ndê ŋaclai atu, ma bocdinaŋ
dec gati iŋ ndê ŋgac akiŋ bu wahoc ŋawaê ŋayham dau asê. 8 Aö gati
Anötö ndê lau dabuŋ hoŋ si ŋgac ŋambu-ŋga, tigeŋ iŋ kêmwasiŋ ma
kêkiŋ aö bu wahoc ŋawaê ŋayham asê têŋ mac lau apa, pi mwasiŋ atu
naŋ datap sa yêc Kilisi. Mwasiŋ dau atu andô, ŋahu sip ŋalôm gi ma pi
lôlôc gi, ma hôc gêlêc ŋamalac si gauc atu-tu hoŋ. 9 Ma iŋ kêkiŋ aö bu
wawhê lau hoŋ si gauc sa pi Anötö ndê lêŋ nem lau si-ŋga, naŋ têm hic
baliŋ su yêc siŋ dau yêc Anötö naŋ kêŋ undambê ti nom ma gêŋ hoŋ.
10 Magoc kwahic dec Anötö tac whiŋ bu ŋaclai ti gôliŋ hoŋ naŋ sêmbo
undambê ma sêmbo umboŋ ŋasawa, naŋ oc sêŋyalê iŋ ndê gauc atu-tu.
Iŋ piŋ lau apa ma lau Israel-ŋga dôŋ sêti gôlôwac dabuŋ tigeŋ, ma lêŋ
dinaŋ tôc iŋ ndê gauc asê tiawê. 11 Lêŋ dau iŋ gauc gêm tidôŋ muŋ su, ma
kwahic dec yac neŋ Pômdau Yisu Kilisi kôm ŋandô sa.

12 Tu dakêŋ whiŋ ti dasap Kilisi dôŋ-ŋga, dec gêŋ daŋ kalhac yac ahuc
bu datêŋ Anötö dandi-ŋga dom, ma datigasuc iŋ ti atac pa su. 13 Bocdinaŋ
aö wateŋ mac bu ahêgo daôm dom tu ŋawapac hoŋ naŋ gahôc tu mac-
ŋga, bu gahôc tu bu mac ati lau tiwaê yêc Anötö aŋgô-ŋga.

Pol teŋ mbec tu lau Epesas-ŋga

14-15 Tu gêŋ hoŋ dinaŋ-ŋga, dec aö gapôŋ haŋduc têŋ Damaŋ Anötö,
naŋ gêlic ŋayham bu hê ndê ŋaê pi lau undambê ti nom-ŋga hoŋ naŋ
sêkêŋ whiŋ Kilisi, ma sam ŋac bu iŋ ndê balêkoc. 16 Ma aö gateŋ Mwasiŋ
Ŋadau Anötö, bu kêŋ ndê Ŋalau sip nem ŋalôm, bu puc mac dôŋ ŋa iŋ
ndê ŋaclai atu. 17 Ma gateŋ iŋ bu kêŋ Kilisi ndöc nem ŋalôm tu mac nem
akêŋ whiŋ-ŋga. Ma mêtê atac whiŋ-ŋga puc mac dôŋ bu alhac ŋaŋga, tôm
a naŋ ŋawakac gacgeŋ sip nom ŋalôm gi. 18-19 Kilisi ndê atac whiŋ yac iŋ
gêŋ atu andô, naŋ tôm dom bu danem dôhôŋ, ma ŋahu hôc gêlêc gauc
nom-ŋga hoŋ su. Magoc aö gateŋ Anötö bu kêŋ ŋaclai ti gauc têŋ mac bu
aŋyalê Kilisi ndê atac whiŋ, awhiŋ lau dabuŋ hoŋ. Aö gateŋ mbec pi gêŋ
hoŋ dinaŋ, tu bu mac ati lau gwalam akwa akêŋ whiŋ-ŋga naŋ Anötö ti
ndê mwasiŋ ti ŋawasi ma ŋaclai atu nem mac hoŋ ahuc.

20 Anötö ndê ŋaclai, naŋ gêm gweleŋ yêc yac neŋ ŋalôm, naŋ ŋaclai
atu andô. Yac datôm dom bu gauc nem me dateŋ gêŋ daŋ, naŋ iŋ ndê
ŋaclai oc tôm dom bu kôm ŋandô sa ŋagahô eŋ. 21 Tu dinaŋ-ŋga yac lau
naŋ dambo gôlôwac dabuŋ ŋalôm, ma yac neŋ wakuc hoŋ naŋ bu sêŋkuc

yac, naŋ dahoc Anötö ndê waê asê tu Yisu Kilisi-ŋga, tôm têm hoŋ ndi.
Yomandô.

Yac gôlôwac dabuŋ dapiŋ dauŋ dôŋ dati Kilisi ndê ŋandô

4 1 Ŋalêŋ dinaŋ Anötö tac whiŋ mac ma kêgalêm mac sa bu ati iŋ
ndê lau dabuŋ. Tu dinaŋ-ŋga dec aö, naŋ gati Pômdau ndê ŋgac
gapocwalô-ŋga, waŋgilí mac bu asa nem lêŋ gitêŋ ti dabuŋ, aŋkuc iŋ ndê
galem dau. 2 Akôm nem gêŋ hoŋ ti aŋgwiniŋ daôm, ma ti lêŋ malô. Akôc
nem ŋalôm dôŋ, ma giso bocke naŋ asidôwai bu sêkôm têŋ mac, naŋ asuc
kwi ma akôc ŋac sa bu atôc nem mêtê atac whiŋ-ŋga asê. 3 Ayob bu gêŋ
daŋ seŋ Ŋalau Dabuŋ ndê gweleŋ piŋ mac dôŋ-ŋga su dom. Ma bocdinaŋ
iŋ ndê yom malô oc piŋ mac hoŋ dôŋ bu ambo ti nem ŋalôm tigeŋ. 4 Yac
dati Kilisi ndê ŋandô tigeŋ, ma Ŋalau tigeŋ mbo yac tigeŋ-tigeŋ neŋ
ŋalôm. Ma tu Anötö kêgalêm mac sa awhiŋ yac-ŋga, dec yac hoŋ taŋkwê
mwasiŋ atu tigeŋ. 5 Tam akiŋ Pômdau tigeŋ, dakêŋ whiŋ yom ŋandô
tigeŋ, ma busaŋgu tigeŋ piŋ yac hoŋ dôŋ tam damiŋ Yisu Kilisi. 6 Anötö
tigeŋ ti yac lau dakêŋ whiŋ-ŋga hoŋ Damaŋ, ma iŋ gêm gôliŋ yac. Iŋ mbo
yac hoŋ ŋalôm, ma puc yac dôŋ bu dakôm iŋ ndê gweleŋ.

Kilisi kêmwasiŋ yac tu bu dapo gôlôwac dabuŋ sa-ŋga

7 Ma Anötö kêmwasiŋ yac tigeŋ-tigeŋ ŋa mwasiŋ ŋalôm-ŋga tidau-tidau,
tôm Kilisi gic sam têŋ yac ŋambwa. 8 Tôm Anötö ndê yom daŋ, naŋ sêto
yêc bocdec bu:

> Iŋ ku ndê ŋacyo dulu ma wê ŋac gitôm lau gapocwalô-ŋga, goc pi
> lôlôc gi ma kêmwasiŋ lau ŋa gêŋ ŋayham-ŋayham, naŋ kêŋ têŋ
> ŋac ŋambwa. *[BW 68:18]*

9 Yom dau sôm bu iŋ pi lôlôc gi, dec whê sa bu iŋ sip nom meŋ muŋ.
10 Ma iŋ ŋgac tigeŋ dinaŋ, naŋ sip nom meŋ, naŋ mbu pi lôlôc gi mbo
gameŋ ŋamata-ŋga andô yêc undambê, tu bu nem gôliŋ gêŋ hoŋ ma
êmwasiŋ iŋ ndê lau hoŋ êŋlêc.
11 Ma bocdinaŋ iŋ kêyaliŋ iŋ ndê lau ŋatô sa sêti aposel, ŋatô sêti
propet, ŋatô sêti lau aheŋ-ŋga, ŋatô sêti ŋacsakiŋ, ma ŋatô bu sêndôhôŋ
Anötö ndê mêtê. 12 Iŋ kêmwasiŋ ti kêyaliŋ ŋac sa bu sêndôhôŋ ma sêpuc
Anötö ndê lau dabuŋ dôŋ e ŋac hoŋ sêkôm sakiŋ tidau-tidau tu bu sêpo
gôlôwac dabuŋ, naŋ sêti Kilisi ndê ŋandô, naŋ sa-ŋga. 13 Ma yac hoŋ
dakôm neŋ sakiŋ tidau-tidau e yac neŋ dakêŋ whiŋ ti gauc taŋyalê Anötö
ndê Atu-ŋga êŋsôwec tiatu ma piŋ yac hoŋ dôŋ pitigeŋ. Ma ŋalêŋ dinaŋ
yac oc dati lau gwalam akwa dakêŋ whiŋ-ŋga ma dasa neŋ lêŋ gitêŋ eŋ
tôm Kilisi dau.
14 Ma bocdinaŋ yac oc dambo datôm balêkoc tiyham dom. Ma lau naŋ
sêndôhôŋ yom tasaŋ ma sêŋsalê lêŋ bu sêtim yac ma sêkôm yac neŋ
dakêŋ whiŋ tisac, naŋ oc sêtôm dom bu sêkôm yac atac lu-lu tôm gakoc

naŋ mbu kêyôc, me agatê naŋ gwêc ŋampoŋ kêŋiŋ gi ma meŋ. 15 Magoc
yac oc dati lau naŋ dalhac ŋaŋga ma dasap yom ŋandô ti mêtê atac whiŋ-
ŋga dôŋ eŋ. Ma dakôm gêŋ hoŋ datôm lau gwalam akwa naŋ dasap yac
neŋ ŋagôlôŋ tigeŋ, naŋ Kilisi dôŋ. 16 Bu iŋ dau piŋ yac hoŋ dôŋ dati iŋ
ndê ŋandô, ma kêmwasiŋ yac tigeŋ-tigeŋ tu bu danem akiŋ asidôwai-ŋga
ma dasap mêtê atac whiŋ-ŋga dôŋ. Ma ŋalêŋ dinaŋ gôlôwac dabuŋ oc
êŋsôwec tiatu-tiatu ndi.

Dasa neŋ lêŋ tiwakuc

17 Tu dinaŋ-ŋga dec aö bu wasôm yom têŋ mac wanem Pômdau aŋgô,
ma wakac mac bu ambu atêŋ lêŋ akwa tiyham dom. Ambo atôm lau naŋ
daŋgasuŋ sambuc ŋawaê ŋayham ma sêsap gauc ti lêŋ ŋandô mba-ŋga
dôŋ ŋapaŋ, naŋ dom. 18 Ŋasec kôm ŋac si gauc ahuc. Ma sêsa lêŋ gauc
mbasi-ŋga tu ŋac si ŋalôm ŋadandi-ŋga, dec kalhac ŋac ahuc bu sêtap
Anötö ndê lêŋ sêndöc tali-ŋga sa dom. 19 Ŋac maya dau daŋ dom, ma
sêkêŋ dau sambuc têŋ lêŋ ŋalôm ŋagalac-ŋga. Ŋac si ŋalôm kac ŋac bu
sêkôm mêtê ŋadômbwi tidau-tidau ŋapaŋ, ma ŋac atac whiŋ awa ti wapa
hôc gêlêc.
20 Magoc têŋ ndoc mac aŋgô ŋawaê ŋayham pi Kilisi, naŋ sêndôhôŋ
mac bu asa lêŋ kaiŋ dinaŋ dom. 21 Mac aŋgô yom pi Yisu ma akêŋ whiŋ
iŋ, ma sêndôhôŋ mac sêŋkuc yom ŋandô naŋ ŋahu yêc iŋ. 22 Sêndôhôŋ
mac su bu ahu lêŋ ŋalôm akwa-ŋga naŋ muŋ-ŋga asa ambo, naŋ siŋ. Bu
lêŋ dau kêgilí mac bu asa lêŋ tasaŋ ŋalôm ŋagalac-ŋga, naŋ kôm mac
nem lêŋ ambo-ŋga tisac, ma ac waê bu andiŋam. 23 Ma sêndôhôŋ mac
bu aŋkuc gauc wakuc naŋ Anötö ndê Ŋalau kêŋ sip nem ŋalôm, dec asa
nem lêŋ tiwakuc. 24 Asa lêŋ ŋalôm wakuc-ŋga tôm mac asôc nem ŋakwê
wakuc sa. Anötö dau kêŋ ŋalôm wakuc têŋ yac, naŋ iŋ kêmasaŋ tu bu
datôm iŋ dau, ma taŋkuc iŋ ndê yom ŋandô ti dasa neŋ lêŋ dabuŋ ma
gitêŋ eŋ.
25 Tu dinaŋ-ŋga ahu yom tasaŋ hoŋ siŋ, ma asôm yom ŋandô eŋ awhiŋ
daôm. Bu yac hoŋ dambo datôm Kilisi ndê ŋandô tigeŋ, ma yac bu taŋsau
neŋ asidôwai, dec oc seŋ yac neŋ lêŋ dapiŋ dauŋ dôŋ-ŋga popoc. 26 Mac
bu atac ŋandê, naŋ ayob daôm bu akôm sac dom. Yom atac ŋandê-ŋga bu
lhac mac ŋasawa, naŋ amasaŋ têŋ acsalô dau dinaŋ, muŋ su naŋ ac ndi
sip. 27 Akêŋ ŋasawa têŋ Sadaŋ bu êntôm mac dom. 28 Am asa naŋ gêm
kaŋ gêŋ, naŋ hu siŋ ma kôm gweleŋ ŋayham ŋa amam bu nem daôm sa,
ma nem lau naŋ sêpônda dau, naŋ sa sêwhiŋ.
29 Ayob nem whamsuŋ têŋ yom sac-sac hoŋ. Asôm yom ŋayham eŋ,
naŋ tôm bu nem asidôwai sa ma puc ŋac dôŋ, ma mac nem yom oc
êmwasiŋ lau naŋ sêŋgô. 30 Ayob daôm bu asa lêŋ gitêŋ ti dabuŋ eŋ, bu
akêŋ ŋawapac têŋ Ŋalau Dabuŋ dom. Bu Anötö kêŋ ndê Ŋalau dau têŋ
mac ti nem ŋadalô, bu tôc asê bu mac ati iŋ ndê, ma bu wê mac asa nem

lêŋ gitêŋ ti dabuŋ eŋ, e iŋ kôc mac sa têŋ bêc ŋambu-ŋga, awhiŋ lau hoŋ
naŋ iŋ gêmlhi ŋac su sêti iŋ ndê. 31 Yom dalic dauŋ sac-ŋga, yom atac
ŋandê-ŋga, mêtê dali dauŋ sa ti dasôm dauŋ-ŋga, ma yom datigasec lau-
ŋga, mêtê kaiŋ dinaŋ hoŋ naŋ ahu siŋ sambuc. 32 Ma ambo ti atac whiŋ
nem asidôwai hoŋ, ma tamwalô ŋac ti anem ŋac sa. Ma asuc sac naŋ
asidôwai bu sêkôm têŋ mac, naŋ kwi, tôm Anötö suc mac nem sac kwi tu
Kilisi-ŋga.

5 1 Bocdinaŋ asa nem lêŋ aŋkuc Anötö ndê, atôm iŋ ndê balêkoc atac
whiŋ-ŋga. 2 Ma asa nem lêŋ ti atac whiŋ asidôwai hoŋ, tôm Kilisi tac
whiŋ yac ma kêŋ dau sambuc ti da tu yac-ŋga, naŋ Anötö gêlic gitôm da
ŋamalu ŋayham.

3 Ayob daôm bu mêtê kaiŋ bocdec daŋ yêc mac ŋasawa dom. Mêtê
mockaiŋ-ŋga, mêtê ŋadômbwi tidau-tidau ma lau si mêtê sêpo awa ti
wapa sa tu dau-ŋga. Bu lêŋ bocdinaŋ gic lau naŋ sêti Anötö ndê lau
dabuŋ, naŋ ŋawaê dom. 4 Ma yom sac-sac ti yom gauc mbasi-ŋga ma yom
mayaŋ-ŋga bocdinaŋ gic waê lau dabuŋ dom. Magoc yom danem daŋge
Anötö ti danem daŋge yac neŋ asidôwai-ŋga dec gic yac ŋawaê solop.
5 Bu mac aŋyalê pi ŋandô bu Anötö oc kôc lau kaiŋ bocdec sa dom. Lau
mockaiŋ-ŋga, lau naŋ sêsa lêŋ ŋadômbwi, ma lau naŋ sêkêŋ awa ti wapa
nom-ŋga kalhac si gauc ŋamata ŋapaŋ, naŋ gitôm ŋac sem akiŋ anötöi
gwam. Lau naŋ sêsa lêŋ kaiŋ dinaŋ, naŋ oc sêwêkaiŋ si mala yêc Kilisi
ma Anötö ndê gameŋ undambê-ŋga dom andô. 6 Ayob daôm bu lau tasaŋ
si yom ŋambwa-ŋambwa êŋsau mac pi lêŋ sac-sac dinaŋ dom. Aŋyalê
ŋapep bu lau daŋgapêc naŋ sêsa lêŋ sac-ŋga, naŋ oc sêtap Anötö ndê atac
ŋandê sa. 7 Tu dinaŋ-ŋga andic sôŋ daôm awhiŋ ŋac dom.

8 Bu muŋ-ŋga mac asa lêŋ ŋasec-ŋga, magoc kwahic dec mac akêŋ whiŋ
Pômdau dec ati balêkoc gameŋ ŋawê-ŋga. Bocdinaŋ asa lêŋ ŋawê-ŋga eŋ
andic ŋawaê. 9 Ma lêŋ ŋawê-ŋga ŋa-ŋandô bocdec, dakôm mêtê ŋayham
tidau-tidau, dasa lêŋ gitêŋ, ma dasap yom ŋandô dôŋ. 10 Bocdinaŋ akôc
gauc pi mêtê bocke naŋ gic Pômdau tandô ŋayham. 11 Andic ahê lau
naŋ sêsap mêtê ŋasec-ŋga, naŋ ŋandô ŋayham mbasi, naŋ dôŋ. Asa lêŋ
ŋawê-ŋga eŋ, tu bu atôc asê tiawê bu ŋac si mêtê dau iŋ sac sambuc. 12 Bu
mêtê naŋ lau sac sêkôm sêsiŋ-sêsiŋ sêmbo, naŋ bu dasôm yom pi, dec oc
kêŋ maya yac atu andô. 13 Magoc Anötö ndê ŋawê pô gêŋ hoŋ dinaŋ, ma
tôc gêŋ naŋ yêc siŋ dau, naŋ ŋahu asê tiawê. 14 Tu dinaŋ-ŋga sêsôm yom
gôliŋ daŋ pi ŋamalac naŋ sap mêtê sac dôŋ ŋapaŋ, naŋ yêc bocdec bu,
“Am ŋgac naŋ yêc bêc yêc, tampo sa ma tisa! Tisa akêŋ lau batê-ŋga, ma
Kilisi ndê ŋawê pô am.”

15 Bocdinaŋ dec ayob daôm bu asa lêŋ gauc mbasi-ŋga dom, magoc asa
nem lêŋ ti gauc eŋ. 16 Akôc gauc bu akôm mêtê ŋayham eŋ, tôm nem têm
ambo tamli-ŋga hoŋ, bu yac dambo têm sac-ŋga ŋalôm. 17 Tu dinaŋ-ŋga
ambo ti nem gauc ŋawa ma aŋyalê lêŋ naŋ Pômdau tac whiŋ bu dakôm-

ŋga. 18 Anôm gêŋ êŋiŋ mac-ŋga dom, bu lau naŋ sêsa lêŋ dinaŋ sêŋyaiŋ
dau ti si gêŋ hoŋ. Magoc akêŋ nem ŋalôm sambuc têŋ Ŋalau Dabuŋ bu nem
mac ahuc. 19 Ma bocdinaŋ asôm yom ŋayham-ŋayham têŋ daôm tu apuc
daôm dôŋ-ŋga, tôm mac atap sa yêc Buku Wê-ŋga ti Wê Dabuŋ ma wê naŋ
Ŋalau dau kêŋ têŋ mac. Anem wê, ma gauc nem wê tu ampiŋ Pômdau-ŋga
yêc nem ŋalôm tôm bêc hoŋ. 20 Ma gêŋ hoŋ naŋ Damaŋ Anötö kêŋ têŋ mac,
naŋ anem daŋge iŋ ŋapaŋ, tu yac neŋ Pômdau Yisu Kilisi ndê ŋaê-ŋga.
21 Asôc nem asidôwai ŋapu tu bu atôc asê bu mac atoc Kilisi sa-ŋga.

Pol to yom pi lauwhê ma ŋgac

22 Mac lauwhê tigeŋ-tigeŋ asôc nem ŋgaci ŋapu tôm asôc Pômdau dau
ŋapu. 23 Ŋahu bu lauŋgac sêti lauwhê si ŋagôlôŋ, ŋalêŋ tigeŋ tôm Kilisi ti
gôlôwac dabuŋ naŋ iŋ gêm ŋac si ma sêti iŋ ndê ŋandô, naŋ si ŋagôlôŋ.
24 Bocdinaŋ tôm gôlôwac dabuŋ sêsôc Kilisi ŋapu, dec mac lauwhê asôc
nem ŋgaci ŋapu tu gêŋ hoŋ-ŋga. 25 Ma mac lauŋgac, atac whiŋ nem
awhêi, ŋalêŋ tigeŋ tôm Kilisi tac whiŋ gôlôwac dabuŋ dec kêc ndê dac
siŋ ma mbac ndu tu ŋac-ŋga. 26 Iŋ kôm gêŋ dau tu bu êŋgwasiŋ ŋac si
sac hoŋ su e sêti lau dabuŋ, ma busaŋgu ti Anötö ndê yom kôm gêŋ dau
ŋandô sa. 27 Ma iŋ bu kêŋ gôlôwac dabuŋ sêlhac iŋ aŋgô-ŋga tôm lau
dabuŋ ti ŋawasi atu, naŋ giso me mêtê sac me yom daŋ yêc ŋac-ŋga dom.
28 Ŋalêŋ tigeŋ dinaŋ mac lauŋgac atac whiŋ nem lauwhê andic ŋawaê.
Atac whiŋ ŋac tôm mac atac whiŋ daôm nem ŋamlic. Asa naŋ tac whiŋ
ndê awhê, naŋ gitôm iŋ atac whiŋ dau. 29-30 Bu ŋamalac daŋ oc tec iŋ
dau ndê ŋamlic dom, magoc yob ti gêm yaom ŋapep tôm Kilisi kôm têŋ
yac lau naŋ dati iŋ ndê ŋandô, naŋ gôlôwac dabuŋ. 31 Anötö sôm yom pi
lauwhê ma ŋgac, tôm sêto yêc bocdec bu:

> Tu dinaŋ-ŋga dec ŋgac daŋ oc hu damba lu dinda siŋ, ma sap iŋ
> nawhê dôŋ, ma iŋlu sêti gêŋ tigeŋ. *[Gen 2:24]*

32 Yom pi lauwhê ma ŋgac, aö gam dôhôŋ whiŋ yom pi Kilisi ma
gôlôwac dabuŋ, ma yom dau ŋahu sip ŋalôm gi. 33 Magoc aö wasôm têŋ
mac lauŋgac tigeŋ-tigeŋ, bu atac whiŋ nem awhêi tôm mac atac whiŋ
daôm. Ma mac lauwhê hoŋ atoc nem ŋgaci sa.

Damba ti dindai ma balêkoc si yom ŋatô

6 1 Mac balêkoc, daŋam wambu dinam ti damami tu Pômdau-ŋga, bu
lêŋ dau iŋ lêŋ gitêŋ. 2 Bu Anötö ndê yomsu naŋ sôm bu, "*Toc damam
lu dinam sa,*" naŋ yomsu ŋamata-ŋga naŋ Anötö gic bata yom daŋ whiŋ
bocdec bu, 3 "*Kôm bocdinaŋ, dec aö wanem mbec am nem lêŋ hoŋ, ma
wandic têku nem têm mbo tamli yêc nom-ŋga.*"
4 Mac dambai, ayob daôm bu akôm nem balêkoc atac ŋandê dom.
Magoc tôm têm hoŋ naŋ sêmbo sêwhiŋ mac, naŋ andôhôŋ ti anem la ŋac
ŋalêŋ solop naŋ gic Pômdau ndê lau ŋawaê, e sêtiatu.

Lau akiŋ ma ŋadaui si yom

5 Mac lau akiŋ, daŋam wambu nem ŋadaui nom-ŋga, ma atoc ŋac sa
ti asôc ŋac ŋapu ŋapep. Akôm ti nem ŋalôm sambuc, tôm mac am akiŋ
Kilisi dau. 6-7 Ma gauc nem bu akôm tu bu nem ŋadaui sêlic mac ŋayham-
ŋga ŋambwa lec dom. Mba. Mac nem ŋadaui bu sêmbo sêwhiŋ mac, me
sêmbo dom, magoc anem akiŋ ŋapep eŋ. Anem akiŋ ŋac ti nem ŋalôm
sambuc, bu Anötö tac whiŋ bu mac akôm bocdinaŋ. Akôm tôm mac am
akiŋ Kilisi dau, ma tôm mac am akiŋ lau nom-ŋga tawasê dom. 8 Bu mac
aŋyalê su, bu lau hoŋ oc sêtap si ŋagêyô sa yêc Pômdau, tu gêŋ ŋayham
bocke naŋ sêkôm-ŋga. Lau naŋ sem akiŋ ŋadaui, ma lau naŋ sêkôm
gweleŋ tu dau-ŋga, naŋ sêwhiŋ.
9 Ma mac ŋadaui, ayob nem lau akiŋ ŋalêŋ ŋayham eŋ. Asôm yom
matôc-ŋga tu bu akac nem lau akiŋ tu sêkôm gweleŋ-ŋga, naŋ dom. Bu
mac aŋyalê su bu Pômdau, naŋ ti mac nem Ŋadau ma ŋac si Ŋadau whiŋ,
naŋ mbo undambê, ma iŋ oc toc ŋamalac daŋ sa hôc gêlêc daŋ dom, iŋ
oc êŋsahê yac hoŋ ŋa saê tigeŋ.

Dandic siŋ ti Anötö ndê ŋaclai

10 Aneŋ yom ŋambu-ŋga bocdec. Tamkwê Pômdau ti ndê ŋaclai atu bu
puc mac dôŋ alhac ŋaŋga. 11 Asôc Anötö ndê wapa siŋ-ŋga hoŋ sa, dec
oc tôm bu mac alhac ŋaŋga ma aku Sadaŋ ndê lêŋ tasaŋ ti saê hoŋ dulu.
12 Bu yac lau dakêŋ whiŋ-ŋga neŋ ŋacyo dec ŋamalac nom-ŋga dom. Mba!
Yac tac siŋ têŋ gôliŋ ti ŋaclai hoŋ naŋ sêmbo Sadaŋ ŋapu. Yomandô! Yac
tac siŋ têŋ Sadaŋ ma têŋ iŋ ndê ŋalau sac naŋ sêmbo umboŋ ŋasawa, ma
sem gôliŋ lau sac têŋ têm ŋasec-ŋga dindec. 13 Tu dinaŋ-ŋga asôc Anötö
ndê wapa siŋ-ŋga hoŋ sa, bu alhac ŋaŋga ma andic siŋ têŋ ndoc mac
nem ŋacyo sac hôc asê mac. Ma ŋalêŋ dinaŋ ŋacyo dau ndê lêŋ daŋ oc
tôm dom bu kôm mac aku sa. 14 Bocdinaŋ alhac ŋaŋga. Asap yom ŋandô
dôŋ ŋapaŋ bu puc mac dôŋ, gitôm piŋkap naŋ lau siŋ-ŋga sêkic pi ŋac si
ŋampêbalê. Ayob daôm bu asa lêŋ gitêŋ eŋ, gitôm lau siŋ-ŋga sêyob si
ŋabapo ŋa wapa siŋ-ŋga. 15 Amasaŋ daôm ŋapep tu ahoc ŋawaê ŋayham
yom malô-ŋga asê, tôm lau siŋ-ŋga sêsôc atapa sa bu sêmasaŋ dau tu
sêŋsêlêŋ-ŋga. 16 Ma asap nem akêŋ whiŋ dôŋ ŋaŋga tôm têm hoŋ, bu yob
mac têŋ Sadaŋ, gitôm lau siŋ-ŋga si lautuc naŋ tiŋ ŋac, ma si ŋacyo si sôp
ti ya hoŋ ndu. 17 Gauc nem ŋapaŋ bu Anötö gêm mac si su, ma yom dau
oc yob mac nem gauc gitôm guluŋ ain naŋ lau siŋ-ŋga sêuŋ tiŋ ŋagôlôŋ.
Ma Anötö ndê yom tidôŋ yêc mac, bu yom dau ti Ŋalau Dabuŋ ndê bieŋ
baliŋ bu andic siŋ-ŋga. 18 Akôc wapa siŋ-ŋga hoŋ dinaŋ, ma ateŋ mbec
têŋ Anötö ti Ŋalau Dabuŋ ndê ŋaclai, ma andac iŋ bu nem mac sa tôm
têm hoŋ. Anem ali, alhac ŋaŋga, ma ateŋ mbec tu lau dabuŋ-ŋga tôm bêc
hoŋ.

19-20 Ma ateŋ mbec tu aö-ŋga whiŋ. Anötö kêyaliŋ aö sa bu wahoc
ŋawaê ŋayham asê pi iŋ ndê lêŋ nem lau si-ŋga, naŋ muŋ-ŋga yêc siŋ
dau. Ateŋ mbec bu Anötö puc aö dôŋ ma kêŋ yom ti gauc têŋ aö bu
wawhê ŋawaê dau ŋahu sa ŋapep eŋ, ma ti neŋ atac pa su, tôm iŋ ndê
atac whiŋ. Kwahic dec aö gandöc gapocwalô tu aö neŋ gweleŋ ŋawaê
ŋayham-ŋga dinaŋ.

Pol gic bata ndê yom

21 Tikikus, yac neŋ asidôwa atac whiŋ-ŋga, ma Pômdau ndê ŋgac akiŋ
ŋandô, naŋ oc têŋ mac loc, bu ndic miŋ aneŋ yom ti gweleŋ ŋawaê hoŋ
têŋ mac. **22** Aö waŋkiŋ iŋ têŋ mac loc, tu bu ndic miŋ yac mba yom hoŋ
têŋ mac, ma bu êŋgilí mac bu alhac ŋaŋga.
23 Damaŋ Anötö lu Pômdau Yisu Kilisi sêpuc mac asidôwai hoŋ dôŋ, bu
asap mêtê atac whiŋ ti akêŋ whiŋ-ŋga dôŋ ŋaŋga, ma ambo ti yom malô.
24 Anötö ndê mwasiŋ nem mac lau hoŋ naŋ atac whiŋ yac neŋ Pômdau
Yisu Kilisi, naŋ ahuc tôm têm hoŋ ndi.

Pol ndê bapia têŋ lau Pilipai-ŋga

Yom whê bapia dindec sa-ŋga

Pol gic lau naŋ sêmbo malac Pilipai kêsi ma hoc ŋawaê ŋayham asê têŋ ŋac, tôm dasam yêc Aposel 16:12-40. Tiŋambu iŋ ndöc gapocwalô yêc malac Rom, ma têŋ ndoc dinaŋ iŋ to bapia dindec têŋ lau naŋ sêkêŋ whiŋ Yisu yêc malac Pilipai.

Malac Pilipai iŋ malac tiwaê, ma lau Rom-ŋga daêsam sêndöc dinaŋ tu sênem gôliŋ gameŋ Masedonia-ŋga. Luk whê sa yêc Apo 16:13 bu têŋ ndoc Pol bu hoc ŋawaê ŋayham asê yêc malac Pilipai, naŋ iŋ gauc gêm bu tap lau naŋ sêtoc Anötö sa yêc malac dau ŋamakê. Tu dinaŋ-ŋga lau ŋatô gauc gêm bu mboe lau Israel-ŋga si lôm wê-ŋga daŋ kalhac malac Pilipai têŋ têm dinaŋ dom, bu Pol sôc lau Israel-ŋga si lôm wê-ŋga yêc malac hoŋ tu bu nem mêtê-ŋga.

Pol to bapia dindec tu bu tôc iŋ ndê atac ŋayham ŋahu asê, ma bu nem daŋge lau Pilipai tu gêŋ naŋ sêkêŋ têŋ iŋ tu sênem iŋ sa-ŋga. Ma iŋ whê iŋ ndê lêŋ naŋ mbo-ŋga, naŋ sa têŋ ŋac, ma gic miŋ pi iŋ ndê gweleŋ. Iŋ kac lau Pilipai bu sêlhac ŋaŋga, ma gêŋ ŋayham me sac bocke bu hôc asê ŋac, naŋ sêmbo ti atac ŋayham ŋapaŋ. Ma iŋ kêŋ puc ŋac pi kêdôhôŋwaga tasaŋ.

Pol gic hu ndê bapia

1 1 Pol lu Timoti, naŋ am akiŋ Yisu Kilisi, ato bapia dindec têŋ mac lau naŋ akêŋ whiŋ Yisu Kilisi yêc malac atu Pilipai. Alu ato têŋ gôlôwac dabuŋ si ŋagôlôŋ, ma têŋ lau naŋ sem akiŋ gôlôwac dabuŋ, ma têŋ Anötö ndê lau dabuŋ hoŋ. 2 Mwasiŋ ti yom malô akêŋ yac neŋ Damaŋ Anötö lu Pômdau Yisu Kilisi têŋ mac.

Pol teŋ mbec ti gêm daŋge Anötö

3 Têm hoŋ naŋ aö gauc gêm mac, naŋ gam daŋge aneŋ Anötö tu mac-ŋga. 4 Tôm bêc hoŋ aö gateŋ mbec têŋ Anötö tu mac hoŋ-ŋga, ma gakôm ti atac ŋayham atu. 5 Ŋahu bu têŋ têm mac akêŋ whiŋ tiwakuc e meŋ têŋ kwahic dec, naŋ mac apuc aneŋ gweleŋ ŋawaê ŋayham-ŋga dôŋ ŋapaŋ. 6 Ma aö gakêŋ whiŋ bu Anötö, naŋ gic hu iŋ ndê gweleŋ ŋayham yêc mac

The New Testament in Bukawa of Papua New Guinea; 1st ed. 2000, Lutheran Bible Translators Australia; web ed. 2013

nem ŋalôm, naŋ oc ndic dabiŋ gweleŋ dau ma puc mac dôŋ e Yisu Kilisi
mbu meŋ. 7 Aö gakôc gauc bocdinaŋ pi mac hoŋ gac ŋawaê, ŋahu bu aö
tac whiŋ mac ma gauc gêm mac ŋapaŋ. Mac awêkaiŋ Anötö ndê mwasiŋ
awhiŋ aö, ma alhac awhiŋ aö ŋapaŋ. Mac alhac awhiŋ aö têŋ têm naŋ
aö gandöc gapocwalô, ma têŋ têm naŋ galhac tu wapuc ŋawaê ŋayham
dôŋ ma wawhê sa bu yom ŋandô-ŋga, naŋ bocdinaŋ. 8 Ma aö wasôm yom
ŋandô yêc Anötö aŋgô-ŋga, bu aö atac whiŋ mac ndu andô, tôm Yisu
Kilisi dau tac whiŋ ti tawalô mac.
9 Ma aö gateŋ mbec bu Anötö kôm mac nem gauc aŋyalê iŋ-ŋga ti
aŋyalê lêŋ ŋayham ma sac-ŋga êŋsôwec tiatu. Ma gauc dinaŋ oc puc mac
nem mêtê atac whiŋ-ŋga dôŋ e êŋsôwec tiatu bocdinaŋ. 10 Ma bocdinaŋ
mac oc atôm bu aŋsahê gêŋ hoŋ ma aŋyalê sac ma ŋayham. Asap ŋayham
dôŋ ŋapaŋ ma bocdinaŋ têŋ Kilisi ndê bêc mbu meŋ-ŋga, naŋ mac oc
atôm bu alhac iŋ aŋgô-ŋga ti nem ŋalôm ŋawasi ma nem giso mbasi.
11 Ma ŋalêŋ dinaŋ dec mêtê gitêŋ oc ti mac nem akêŋ whiŋ Yisu Kilisi
ŋa-ŋandô. Ma mac nem lêŋ gitêŋ dinaŋ oc po Anötö ndê waê sa, ma lau
daêsam oc sêmpiŋ iŋ tu mac-ŋga.

Pol ndê ŋahu mbo tali-ŋga yêc Kilisi

12 O asidôwai, aö atac whiŋ bu mac aŋyalê ŋapep bu ŋawapac naŋ
hôc asê aö, naŋ kalhac ŋawaê ŋayham ahuc dom, magoc gêm gweleŋ
ŋawaê ŋayham-ŋga sa. 13 Bu lau hoŋ naŋ sêmbo Sisa ndê andu kiŋ-ŋga,
ma lau hoŋ yêc malac atu dindec, naŋ sêŋyalê bu aö gandöc gapocwalô
tu Kilisi-ŋga. 14 Ma aö neŋ gandöc gapocwalô puc asidôwai sêkêŋ whiŋ
Pômdau-ŋga daêsam dôŋ bu sêlhac ŋaŋga ma sêhoc Anötö ndê yom asê
ti atac pa su, hôc gêlêc ŋamata-ŋga lê su. 15 Asidôwai ŋatô sêkôc gauc
ŋayham pi aö ma tu dinaŋ-ŋga dec sêhoc Kilisi ndê ŋawaê asê. Ma ŋatô
sêhoc ŋawaê ŋayham asê bu ŋac sem lêmuŋ aö ma sêkôm tu bu sêhôc
gêlêc aö-ŋga. 16-17 Ŋac si ŋahu sem Kilisi ŋawaê sa-ŋga solop dom, ma
sêkôm tu sêpo dau sa-ŋga ma tu sêkêŋ ŋawapac atu têŋ aö, pi sac aneŋ
ŋawapac gapocwalô-ŋga ŋahô. Magoc asidôwai ŋayham sêlhac sêwhiŋ
aö, ŋahu bu ŋac atac whiŋ aö, ma sêŋyalê bu aö gandöc gapocwalô tu
aneŋ gweleŋ wapuc ŋawaê ŋayham dôŋ-ŋga. 18 Aö wasôm sake? Ŋac si
ŋahu sêkôm gweleŋ-ŋga bu ŋayham me sac, naŋ gêŋ atu dom. Tigeŋ aö
galic gêŋ atu daŋ, naŋ bocdec bu, Kilisi ndê ŋawaê tiapa, ma gêŋ dau
kôm aö atac ŋayham atu. Ma aö wambo ti atac ŋayham ŋapaŋ, 19 ŋahu
bu aö kayalê tidôŋ bu Yisu Kilisi ndê Ŋalau, ma mbec naŋ mac ateŋ, naŋ
lu-lu oc sênem aö sa yêc ŋawapac gapocwalô-ŋga. 20 Aö tac whiŋ ma
gakêŋ bataŋ bu aö oc mayaŋ tu gêŋ daŋ-ŋga dom, magoc aö bu walhac
ti neŋ atac pa su, ma wapo Kilisi ndê waê sa, tôm aö gakôm ŋapaŋ e meŋ
têŋ kwahic dec. Aö bu wambo taŋli me aö bu wambac ndu, magoc gêŋ
atu tigeŋ yêc, naŋ bu wapo Kilisi ndê waê sa. 21 Aö bu wambo taŋli, dec

wambo tu wapo Kilisi ndê waê sa-ŋga eŋ, ma bu wambac ndu, dec wandi
wambo wawhiŋ iŋ, naŋ oc êmwasiŋ aö êŋlêc. 22 Magoc aö bu wambo
taŋli, dec oc nditôm bu gweleŋ naŋ iŋ kêŋ sip aö amaŋ, naŋ oc ŋandô sa.
Aö galic seŋ lu dinaŋ, magoc kayalê lêŋ bu wasa-ŋga, naŋ dom. 23 Seŋ
lu dinaŋ kôm aö neŋ ŋalôm gi lu. Aö tac whiŋ bu wahu nom dindec
siŋ, wandi wambo wawhiŋ Kilisi. Seŋ dau ŋayham kêlêc. 24 Tigeŋ aneŋ
ŋalôm kac aö bu wanem mac sa, ma bocdinaŋ aö bu wambo taŋli, naŋ
dec oc êmwasiŋ mac êŋlêc. 25 Aö gakêŋ whiŋ bu aö wambo nom wawhiŋ
mac hoŋ tu bu wapuc mac nem akêŋ whiŋ dôŋ, e alhac ŋaŋga ma ti atac
ŋayham atu tu nem akêŋ whiŋ-ŋga. 26 Ma tu gêŋ hoŋ dinaŋ-ŋga, dec mac
oc apo Yisu Kilisi ndê waê sa êŋlêc, ma atac ŋayham atu tu aö wambu
wameŋ ma wambo wawhiŋ mac tiyham-ŋga.
27 Yom atu dec wasôm têŋ mac. Ayob daôm bu asa nem lêŋ hoŋ aŋkuc
lêŋ gitêŋ, naŋ gic lau naŋ sêkêŋ whiŋ Kilisi ndê ŋawaê ŋayham, naŋ
ŋawaê. Ma bocdinaŋ aö bu waloc ma walic mac tiyham, me bu waŋgô
ŋawaê ŋambwa pi mac, goc waŋyalê bu mac hoŋ apiŋ daôm dôŋ, ma
ambo ti nem ŋalôm tigeŋ, ma alhac ŋaŋga tu apuc ŋawaê ŋayham, naŋ
mac akêŋ whiŋ, naŋ dôŋ. 28 Ma aö oc waŋyalê bu mac atöc daôm tu lau
naŋ sêkêŋ kisa mac-ŋga dom. Gêŋ dau oc tôc asê bu mac atap Anötö ndê
mwasiŋ nem mac si-ŋga sa su, ma lau naŋ sêkêŋ kisa mac, naŋ sic waê
bu Anötö seŋ ŋac su sêniŋga. 29 Aŋgô su naŋ. Anötö kêmwasiŋ mac tu
Yisu Kilisi-ŋga. Tu dinaŋ-ŋga dec mac akêŋ whiŋ Yisu, ma gêŋ daŋ whiŋ
bocdec bu, mac ahôc ŋawapac tu iŋ-ŋga whiŋ. 30 Ŋawapac kaiŋ tigeŋ mac
alic aö gahôc muŋ-ŋga, ma kwahic dec mac aŋgô bu gahôc ŋapaŋ gambo,
naŋ kwahic dec tap mac sa su bocdinaŋ.

Lau sêkêŋ whiŋ-ŋga si lêŋ

2 1 Mac ati Kilisi ndê lau, dec gêm mac sa, me mba? Iŋ ndê atac whiŋ
mac-ŋga kêgilí mac bu atac whiŋ nem asidôwai, me mba? Ŋalau
Dabuŋ kêŋ mac nem ŋalôm pitigeŋ, me mba? Mac nem akêŋ whiŋ Kilisi
kêgilí mac bu tamwalô nem asidôwai ti anem ŋac sa, me mba? 2 Bu
bocdinaŋ, dec wandac mac bu ambo ti nem gauc pitigeŋ, ma ti nem
ŋalôm tigeŋ, ma asap mêtê atac whiŋ asidôwai-ŋga dôŋ ŋapaŋ. Ambo
bocdinaŋ, dec mac oc akôm aö atac ŋayham êŋlêc. 3 Mac lau tigeŋ-tigeŋ
gauc nem daôm êŋlêc dom ma atoc daôm sa dom, magoc aŋgwiniŋ daôm
ma atoc nem asidôwai sa hôc gêlêc daôm. 4 Akôc gauc pi lêŋ anem daôm
sa-ŋga ŋapaŋ dom, magoc akôc gauc pi lêŋ anem asidôwai sa-ŋga.

Kilisi kêgwiniŋ dau, ma Anötö toc iŋ sa

5 Akôc gauc kaiŋ tigeŋ dinaŋ bu iŋ kêkuc Yisu Kilisi dau ndê lêŋ. 6 Bu
Kilisi iŋ Anötö ŋandô. Tigeŋ iŋ gauc gêm bu kôc ŋaclai ti ŋawasi atu
tôm Anötö dau ndê, naŋ dôŋ ma mbo gitôm Anötö dau ŋapaŋ dom. 7 Iŋ

gêlic ŋayham bu hu gêŋ undambê-ŋga hoŋ dinaŋ siŋ, ma ti ŋgac akiŋ
ŋambwa. Iŋ meŋ mbo nom, ma lau nom-ŋga sêlic iŋ gitôm ŋac dau si
daŋ. 8 Iŋ kêgwiniŋ dau ma daŋga wambu têŋ Damba e tôm iŋ mbac ndu.
Yomandô. Iŋ mbac ndu pi a gicso dau gitôm ŋgac sac daŋ. 9 Tu iŋ ndê lêŋ
hoŋ dinaŋ-ŋga dec Anötö toc iŋ sa kêlêc, ma kêŋ ŋaê ti waê têŋ iŋ naŋ
hôc gêlêc ŋaê ti waê hoŋ su. 10 Ma tu dinaŋ-ŋga aŋela ma ŋamalac ti gêŋ
hoŋ naŋ sêmbo undambê ma sêmbo nom me nom ŋalôm, naŋ oc sêtoc
Yisu ndê ŋaê sa ma sêpôŋ haduc têŋ iŋ. 11 Ma ŋac hoŋ oc sêhoc yom asê
ma sêsôm asê bu yomandô, Yisu Kilisi iŋ Pômdau. Ma ŋalêŋ dinaŋ ŋac oc
sêtoc Damaŋ Anötö ndê waê sa.

Lau sêkêŋ whiŋ-ŋga sêtôm ŋawê nom-ŋga

12 O aneŋ lau atac whiŋ-ŋga. Têŋ têm aö gambo gawhiŋ mac, naŋ aö
galic bu mac daŋam wambu Anötö ŋapep. Ma kwahic dec aö g ambo
gawhiŋ mac dom, ma gaŋgô ŋawaê bu mac akôm bocdinaŋ hôc gêlêc
ŋamata-ŋga su. Asap nem lêŋ dinaŋ dôŋ ŋapaŋ andic ŋawaê. Atoc Anötö
sa ma atöc iŋ, ma asa nem lêŋ hoŋ tôm iŋ atac whiŋ. Ma ŋalêŋ dinaŋ iŋ
ndê mwasiŋ nem mac si-ŋga, naŋ mac atap sa su, naŋ oc ti gêŋ ŋandô
mbasi-ŋga dom. 13 Bu Anötö dau ndê ŋaclai gêm gweleŋ yêc mac nem
ŋalôm, tu bu kôm mac atac tec lêŋ bocke naŋ so iŋ ndê atac whiŋ. Ma
ŋaclai dau oc nem mac sa bu asa nem lêŋ aŋkuc iŋ ndê atac whiŋ. 14 Gêŋ
hoŋ naŋ mac bu akôm, naŋ ayob daôm bu atucdiŋ me aseŋ daôm pi dom.
15 Ma ŋalêŋ dinaŋ mac oc ambo ti nem ŋalôm ŋawasi ma giso mbasi. Bu
mac ati Anötö atui awhê ma ŋgac, ma ambo nom ambo lau sac naŋ si lêŋ
daŋ solop dom, naŋ ŋalôm. Magoc mac akôm mêtê solop eŋ andic ŋawaê,
bu ambo lau dau ŋalôm atôm ya ŋawê naŋ pô gameŋ têŋ ôbwêc. 16 Ma
ŋalêŋ dinaŋ oc nem lau dau sa tu bu sêŋyalê yom ŋandô naŋ tôc seŋ
dandöc taŋli-ŋga asê, naŋ mac asap dôŋ ambo. Ma tu dinaŋ-ŋga gweleŋ
naŋ gakôm yêc mac-ŋga oc ŋandô mbasi dom, ma têŋ ndoc Kilisi mbu
meŋ, naŋ mac oc ati aneŋ ŋahu wapo dauŋ sa-ŋga. 17-18 Gweleŋ ti sakiŋ
naŋ ti mac nem akêŋ whiŋ ŋa-ŋandô, naŋ gitôm da ŋayham naŋ mac
akêŋ têŋ Anötö. Ma lau Rom-ŋga bu sêkic yom bu sêkêc aneŋ dac siŋ, dec
oc tôm da daŋ tiyham naŋ sêkêc sac mac nem da dau ŋahô. Tigeŋ aö neŋ
atac ŋayham tu mac-ŋga oc pacndê dom, aö oc wambo ti atac ŋayham eŋ.
Ma mac bocdinaŋ, ambo ti nem atac ŋayham awhiŋ aö.

Pol bu êŋkiŋ Timoti têŋ Pilipai ndi

19 Pômdau Yisu bu lic ŋayham, dec gakêŋ bataŋ bu ŋasawa sauŋ aö oc
waŋkiŋ Timoti têŋ mac loc. Aö atac whiŋ bu waŋgô ŋawaê pi mac, oc
kôm aneŋ ŋalôm tigahô. 20 Aö bu waŋkiŋ iŋ, ŋahu bu ŋamalac daŋ tôm
iŋ mbo dom, naŋ kêŋ ndê ŋalôm sambuc tu nem yaom mac-ŋga. 21 Bu
lau daêsam gauc gêm Yisu Kilisi ndê gweleŋ hôc gêlêc dom, magoc gauc

gêm dau si gêŋ hôc gêlêc su. 22 Magoc Timoti ndê lêŋ ti sakiŋ ŋa-ŋandô
ŋayham mac alic su, ma aŋyalê bu iŋ gêm akiŋ aö gitôm iŋ dau damba,
tu puc gweleŋ ŋawaê ŋayham-ŋga dôŋ. 23 Bocdinaŋ têŋ ndoc aö bu walic
seŋ bocke ŋac oc sêkôm têŋ aö, naŋ aö gauc gêm bu waŋkiŋ iŋ têŋ mac
loc ŋagahô. 24 Ma aö gakêŋ whiŋ bu Pômdau dau oc nem aö sa, ma
ŋasawa sauŋ aö dauŋ oc watêŋ mac waloc bocdinaŋ.

Pol sôm bu êŋkiŋ Epaprodaitas têŋ ŋac ndi

25 Muŋ-ŋga mac aŋgô bu aö gandöc ti ŋawapac, dec aŋkiŋ Epaprodaitas
bu nem aö sa. Iŋ gêm gweleŋ whiŋ aö gitôm aneŋ asidôwa ŋandô, ma
kalhac gitôm ŋgac siŋ-ŋga ŋayham tu kôm gweleŋ ŋawaê ŋayham-ŋga.
Kwahic dec aö gauc gêm tidôŋ bu waŋkiŋ iŋ mbu têŋ mac loc ŋagahô.
26 Iŋ tac whiŋ ŋandô bu lic mac hoŋ tiyham, ma iŋ kêyalê bu mac aŋgô
ŋawaê pi iŋ ndê gêmbac, dec kôm iŋ ŋalôm ŋawapac tu mac-ŋga. 27 Bu
gêmbac dau kôm iŋ yham dom, kêpiŋ bu iŋ mbac ndu. Tigeŋ Anötö
tawalô iŋ ma kôm iŋ ŋayham sa. Ma Anötö tawalô aö bocdinaŋ, bu
Epaprodaitas bu mbac ndu ma hu aö siŋ, dec oc kêŋ ŋawapac atu daŋ
tiyham têŋ aö. 28 Tu dinaŋ-ŋga dec aneŋ ŋalôm kac aö bu waŋkiŋ iŋ mbu
têŋ mac loc, ma mac oc atac ŋayham bu alic iŋ tiyham, ma aneŋ ŋalôm
ŋawapac oc tigahô bocdinaŋ. 29 Tu Pômdau-ŋga dec akôc iŋ sa ti atac
ŋayham atu têŋ ndoc iŋ hôc asê mac. Aö wasôm têŋ mac bu atoc iŋ ma
lau naŋ sêtôm iŋ, naŋ sa ŋapep. 30 Bu iŋ kêŋ dau sambuc ma töc dau dom
bu mbac ndu tu Kilisi ndê gweleŋ-ŋga. Bu iŋ gêm akiŋ aö gêm mac hoŋ
aŋôm, e kêpiŋ bu iŋ mbac ndu.

Ŋahu andô dati lau gitêŋ yêc Anötö aŋgô-ŋga

3 1 A neŋ asidôwai, aö bu wasôm yom ŋatô têŋ mac whiŋ bocdec bu.
Ambo ti atac ŋayham ŋapaŋ tu mac ati Pômdau ndê lau-ŋga. Yom
naŋ kwahic dec aö bu wato, naŋ gato kaiŋ tigeŋ têŋ mac muŋ su, magoc
aö galic ŋayham bu wato tiyham, tu bu wapuc mac dôŋ bu yom tasaŋ
kôm mac nem akêŋ whiŋ tisac dom. 2 Ayob daôm ŋapep têŋ lau sac naŋ
sêkac mac bu asôc †pwac sêsê lauŋgac ŋamlic ŋatô su-ŋga ŋapu. Ŋac
sêtôm giam pôm ma atac whiŋ bu sêkôm mac nem ŋamlic tisac ŋambwa.
3 Ŋac gauc gêm bu pwac sêsê ŋamlic-ŋga dinaŋ kôm ŋac sêti Anötö ndê
lau solop. Magoc mba. Pwac dinaŋ ŋa-ŋahu andô hêganôŋ yac lau naŋ
tam akiŋ Anötö tôm Ŋalau Dabuŋ gêm gôliŋ yac. Yac neŋ ŋahu dapo
dauŋ sa-ŋga sip gêŋ naŋ ŋamalac ŋambwa sêkôm têŋ yac ŋamlic, naŋ
dom, magoc sip gweleŋ naŋ Yisu Kilisi kôm yêc yac neŋ ŋalôm-ŋga.

Kilisi tigeŋ ti Pol ndê ŋahu po dau sa-ŋga

4 Lau ŋatô gauc gêm bu Anötö oc kôc ŋac sa tu gêŋ ŋamlic-ŋga. Oc tôm
bu wapo dauŋ sa pi gêŋ kaiŋ dinaŋ whiŋ, ma aö bu wakôm dec aneŋ

ŋahu wapo dauŋ sa-ŋga hôc gêlêc lau hoŋ si su. 5 Bu sêsê aneŋ ŋamlic
ŋatô su têŋ aneŋ bêc ti-8-ŋga kêkuc lau Israel-ŋga si pwac. Aö Israel si
daŋ, naŋ gasa akêŋ Benjamin ndê toŋ. Aö kayalê abaŋi si yom Hibru
ti gêbôm hoŋ. Aö kakuc lau Palêsai si lêŋ sêsôc Moses ndê yomsu hoŋ
ŋapu-ŋga. 6 Aö gakêŋ dauŋ sambuc tu gêŋ bocke naŋ gakôm, tôm naŋ
muŋ-ŋga gakêŋ kisa lau sêkêŋ whiŋ Yisu-ŋga ti neŋ ŋalôm sambuc. Ma
yêc ŋamalac aŋgô-ŋga aö gatôm ŋgac gitêŋ tu kakuc Moses ndê yomsu
hoŋ ŋapep-ŋga.

7 Muŋ-ŋga aö gapo dauŋ sa ma gauc gêm bu Anötö oc kôc aö sa tu
gêŋ dinaŋ-ŋga, tigeŋ kwahic dec aö kayalê Kilisi, dec taŋkwê gêŋ dinaŋ
ŋadaŋ bu nem aö sa tiyham lec dom. 8 Yomandô. Kwahic dec aö gatap
mwasiŋ atu andô sa, tu kayalê Yisu Kilisi-ŋga, ma tu aneŋ Pômdau iŋ-
ŋga. Ma aö taŋkwê iŋ tigeŋ bu nem aö sa. Tu dinaŋ-ŋga dec galic gêŋ
ŋatô hoŋ gitôm gêŋ ŋambwa ma gêŋ ŋagolop, ma gahu siŋ su tu bu Kilisi
tigeŋ ti aneŋ ŋahu gapo dauŋ sa-ŋga. 9 Aö bu wasap Kilisi tawasê dôŋ
ŋaŋga, ŋahu bu Anötö kôc aö sa ma gêlic aö gitôm ŋgac gitêŋ tu gakêŋ
whiŋ Kilisi-ŋga, ma tu kakuc lêŋ yomsu-ŋga dom. Yomandô. Anötö
kêmwasiŋ aö ŋambwa, dec sam aö bu ŋgac gitêŋ tu gakêŋ whiŋ Kilisi-
ŋga. 10 Aö tac whiŋ bu waŋyalê Kilisi ti Anötö ndê ŋaclai atu, naŋ uŋ
Kilisi sa akêŋ lau batê-ŋga. Ma waŋkuc iŋ ndê lêŋ hôc ŋandê ti mbac ndu-
ŋga. 11 Ma aö gakêŋ bataŋ bu oc waŋkuc iŋ ndê lêŋ tisa akêŋ lau batê-ŋga
bocdinaŋ.

Pol yêm dau su ŋandô tu bu êŋkuc Kilisi-ŋga

12 Ŋalêŋ dinaŋ aö tac whiŋ ndu andô bu waŋyalê Kilisi ti waŋkuc iŋ-
ŋga, tigeŋ aö wasôm bu aö gac dabiŋ neŋ lêŋ hoŋ tu waŋkuc iŋ-ŋga su
lec dom. Mba. Magoc Yisu Kilisi kôc aö dôŋ ma gêm aö k wi tu bu wati
iŋ ndê, ma tu dinaŋ-ŋga dec aö gayêm dauŋ su tu bu waŋyalê ti waŋkuc
iŋ ŋapep eŋ, gakôm gitôm ŋgac naŋ kêti ŋaŋga bu tap iŋ ndê ŋaôli sa.
13 Asidôwai, aö kayalê bu aö gac dabiŋ lêŋ dau su dom. Magoc aö gakôm
gêŋ tigeŋ bocdec bu, aö waŋlhiŋ gêŋ naŋ yêc aö dômwêŋ-mbu naŋ siŋ,
ma wakôm ŋaŋga bu wakôc gêŋ naŋ yêc aö aŋôŋ ndö-ŋga, 14 gitôm ŋgac
naŋ kêti ŋaŋga ma gêm neneŋ bu hôc asê batiŋ pacndê-ŋga ma tap ndê
ŋaôli sa. Ma ŋaôli naŋ aö gayêm dauŋ su bu wakôc, ma Anötö kêgalêm aö
sa ma piŋ aö dôŋ gam damiŋ Yisu Kilisi tu bu watap sa-ŋga, naŋ mwasiŋ
dandöc taŋli yêc undambê-ŋga.

Dasa neŋ lêŋ bambaliŋ dom

15 Yac lau naŋ dati gwalam akwa dakêŋ whiŋ-ŋga, naŋ taŋkuc gauc
tigeŋ dinaŋ dandic ŋawaê. Ma mac bu gauc nem yom ŋatô so aneŋ, naŋ
Anötö oc tôc tiawê têŋ mac. 16 Magoc lêŋ naŋ Anötö tôc têŋ yac lau dakêŋ
whiŋ-ŋga su, naŋ dasa dandic ŋawaê. 17 O asidôwai. Aneŋ lêŋ ti mac hoŋ

nem dôhôŋ aŋkuc-ŋga. Ma tamtiŋ lau naŋ sêŋkuc aö neŋ lêŋ, ma aŋkuc
ŋac bocdinaŋ. 18 Aö gasôm yom dinaŋ, ŋahu bu lau daêsam sêsa si lêŋ
bambaliŋ, dec tôc asê bu sêlic Yisu ndê mbac ndu pi a gicso dau gitôm
gêŋ ŋambwa, ma sêtôm ŋacyo yom ŋandô-ŋga. Aö gasôm yom dau têŋ
mac têm ŋatô su, ma kwahic dec wasôm tiyham ti taŋsulu eŋ. 19 Lau kaiŋ
dinaŋ sic waê bu sêniŋga. Ŋac gauc gêm gêŋ nom-ŋga gitôm gêŋ daneŋ ti
danôm-ŋga kêlêc, ma bocdinaŋ dec gêŋ dau ti ŋac si pômdau. Magoc gêŋ
naŋ sêlic bu ŋayham ma sêtoc dau sa pi, naŋ dalic bu gêŋ mayaŋ-ŋga.
20 Yac neŋ malaŋ ŋandô yêc undambê. Ma yac dakêŋ bataŋ ti dahôŋ yac
neŋ †Ŋgac Nem Yac Si-ŋga bu mbu akêŋ undambê meŋ, naŋ Pômdau Yisu
Kilisi dau. 21 Iŋ kôc ŋaclai atu gitôm bu kêŋ gêŋ hoŋ sêsôc iŋ ndê gôliŋ
ŋapu, ma iŋ oc nem yac neŋ ŋamlic waêmba kwi ti ŋamlic wakuc ma ti
ŋawasi atu, ŋa ŋaclai tigeŋ dinaŋ.

Pol gêm la lau Pilipai

4 1 Tu dinaŋ-ŋga dec aneŋ asidôwai, aö wasôm têŋ mac bu alhac
ŋaŋga ti asap nem akêŋ whiŋ Pômdau dôŋ. Aö atac whiŋ mac
ndu andô, ma gakêŋ bataŋ bu walic mac tiyham. Aneŋ gweleŋ ŋa-ŋaôli
ŋayham ti neŋ atac ŋayham ŋahu, naŋ mac daôm.
2 Aö gaŋgô bu mac nem awhê lu, naŋ Yuodia lu Sintike sêseŋ dau. Aö
bu wasôm têŋ iŋlu bu sêmasaŋ yom naŋ yêc iŋlu ŋasawa, ma sêmbo ti
si ŋalôm tigeŋ tu iŋlu sêkêŋ whiŋ Pômdau-ŋga. 3 Ma aneŋ silip ŋayham
Sisigus,[a] aö bu wandac am bu nem awhê lu dinaŋ sa, ŋahu bu muŋ-ŋga
iŋlu sem gweleŋ tu sêpuc ŋawaê ŋayham dôŋ-ŋga sêwhiŋ aö ma Klemen
ti aneŋ asidôwai ŋatô, naŋ si ŋaê hoŋ yêc Anötö ndê Buku Taŋli-ŋga.
4 Tu mac ati Pômdau ndê lau-ŋga dec wasôm têŋ mac bu ambo ti atac
ŋayham ŋapaŋ. Aö wasôm tiyham bu ambo ti atac ŋayham ŋapaŋ. 5 Asap
lêŋ malô dôŋ tu bu lau hoŋ sêŋyalê bu yac lau dakêŋ whiŋ-ŋga neŋ mêtê
dau dinaŋ. Gauc nem bu ndoc kêpiŋ bu Pômdau mbu meŋ.
6 Ahêgo daôm tu gêŋ daŋ-ŋga dom. Ŋawapac bocke naŋ tap mac sa,
naŋ atôc têŋ Anötö sip nem mbec ŋalôm, ma andac iŋ bu nem mac sa. Ma
anem daŋge iŋ tu gêŋ hoŋ-ŋga. 7 Ma Anötö ndê yom malô oc nem mac lau
naŋ iŋ piŋ mac dôŋ am damiŋ Yisu Kilisi, naŋ ahuc, ma nem gôliŋ mac
nem gauc ti ŋalôm. Bu Anötö ndê yom malô iŋ gêŋ atu andô, hôc gêlêc
ŋamalac hoŋ si gauc.
8 O aneŋ asidôwai. Aö wasôm yom daŋ tiyham. Yom bocke naŋ
yomandô, ma gêŋ bocke naŋ gêŋ tiwaê ma gêŋ solop ma ŋawasi, gêŋ naŋ

---

[a] **4:3** Sisigus - yom dau yêc Yom Grik, ma danem kwi bu 'ŋamalac naŋ kôm gweleŋ whiŋ ndê silip.' Lau ŋatô gauc gêm bu yom dau iŋ ŋgac Pilipai-ŋga daŋ ndê ŋaê, ma lau ŋatô gauc gêm bu iŋ ŋaê dom, magoc Pol to yom dau hêganôŋ ŋamalac daŋ naŋ kôm gweleŋ whiŋ iŋ.

gic lau hoŋ tandô ŋayham, ma gêŋ ŋayham datoc sa-ŋga, ma mêtê ti yom
ma gauc hoŋ naŋ gitêŋ eŋ, naŋ wasôm têŋ mac bu gauc nem lhac nem
gauc ŋapaŋ. 9 L êŋ ti sakiŋ bocke naŋ aö kadôhôŋ ti gac dulu têŋ mac,
me mac aŋgô y êc aö me alic aö gakôm, naŋ akôm andic ŋawaê. Ma Yom
Malô Ŋadau Anötö dau oc mbo whiŋ mac.

Pol gêm daŋge lau Pilipai

10 Muŋ-ŋga mac am aö sa, magoc ŋasawa lê e meŋ têŋ kwahic dec,
mac atap seŋ daŋ sa tu anem aö sa tiyham-ŋga dom. Kwahic dec mac
gauc gêm aö ma aŋkiŋ gêŋ tu anem aö sa-ŋga, ma gêŋ dinaŋ kôm aö atac
ŋayham atu, ma kapiŋ Pômdau tu mac am aö sa-ŋga. 11-12 Aö gato yom
dinaŋ tu gapônda dauŋ-ŋga dom. Mba. Aö kayalê têm gapônda dauŋ-ŋga,
ma kayalê têm gandöc mwasiŋ ŋalôm-ŋga. Aö bu neŋ gêŋ mba ma gêŋ
yô aö, me bu neŋ gêŋ daêsam ma waneŋ hôc aö dôŋ, tigeŋ wahêgo dauŋ
dom. Ŋahu bu aö kadôhôŋ dauŋ su bu ŋayham me sac bocke bu tap aö sa,
naŋ aö oc wambo ti atac ŋayham eŋ. 13 Kilisi kêŋ ŋaclai têŋ aö bu wakôm
gêŋ hoŋ, ma tu dinaŋ-ŋga dec aö gatôm bu wambo ti atac ŋayham eŋ.
14 Bocdinaŋ, aö bu wapônda dauŋ, dec wambo ti atac ŋayham eŋ, magoc
mac akôm mêtê ŋayham ma gauc gêm aneŋ ŋawapac dec aŋkiŋ gêŋ tu anem
aö sa-ŋga. 15-16 Mac lau Pilipai-ŋga aŋyalê su bu têŋ ndoc mac aŋgô ŋawaê
ŋayham tiwakuc, ma aö galom malac atu Tesalonika, naŋ mac aŋkiŋ gêŋ tu
anem aö sa-ŋga têm ŋatô. Ma têŋ têm naŋ gahu mac nem gameŋ Masedonia-
ŋga siŋ, naŋ gôlôwac dabuŋ malac ŋatô-ŋga sêkêŋ gêŋ daŋ tu sênem aö
sa-ŋga dom. Mac tamwasêm. 17 Aö tac whiŋ bu mac asap nem mêtê akêŋ
gêŋ-ŋga dinaŋ dôŋ ŋapaŋ. Aö gasôm yom dau tu bu wakac mac bu akêŋ gêŋ
têŋ aö-ŋga lec dom, magoc aö kayalê bu mac bu asap nem lêŋ amwasiŋ aö
ma lau ŋatô-ŋga dôŋ, dec lêŋ dau oc êmwasiŋ mac hôc gêlêc su ô. 18 Kwahic
dec aö gapônda gêŋ daŋ dom. Gêŋ naŋ mac aŋkiŋ têŋ aö ma Epaprodaitas
kêŋ têŋ aö gêm mac aŋôm, naŋ daêsam ŋandô dec gêm aö sa kêlêc. Gêŋ dau
gitôm da ŋamalu ŋayham naŋ Anötö tac whiŋ, ma gic iŋ tandô ŋayham.
19 Anötö, naŋ yob aö ŋapaŋ, iŋ Mwasiŋ ti Ŋawasi atu Ŋadau, ma Yisu Kilisi
ti ŋahu datap iŋ ndê mwasiŋ atu sa-ŋga. Ma aö kayalê bu gêŋ bocke naŋ
mac apônda, naŋ yêc iŋ ndê mwasiŋ atu ŋalôm, ma iŋ oc kêŋ têŋ mac.
20 Bocdinaŋ dapo Damaŋ Anötö ndê waê sa tôm têm hoŋ ndi. Yomandô.

Pol gic bata iŋ ndê bapia

21 Akêŋ aneŋ acsalô têŋ lau dabuŋ hoŋ naŋ sêkêŋ whiŋ Yisu Kilisi yêc
malac Pilipai. Asidôwai naŋ sêmbo sêwhiŋ aö, naŋ sêkêŋ si acsalô têŋ
mac bocdinaŋ. 22 Ma Anötö ndê lau dabuŋ hoŋ naŋ sêmbo malac dindec,
naŋ boc-dinaŋ. Ma lau sêkêŋ whiŋ-ŋga naŋ sem gweleŋ sêmbo Sisa ndê
andu, naŋ gauc gêm mac hôc gêlêc.
23 Mwasiŋ akêŋ Pômdau Yisu Kilisi puc mac nem gatôm dôŋ.

Pol ndê bapia têŋ lau Kolosi-ŋga

Yom whê bapia dindec sa-ŋga

Malac Kolosi yêc gameŋ Esia-ŋga, magoc Pol dau iŋ gêm mêtê yêc malac Kolosi dom. Têŋ ndoc iŋ gêm mêtê mbo malac Epesas, naŋ ŋgac Kolosi-ŋga daŋ ŋaê Epapras ŋgô ma kêŋ whiŋ, ma tiŋambu Epapras mbu gi hoc ŋawaê ŋayham asê yêc ndê malachu Kolosi (1:7; 4:12), ma lau ŋatô sic hu sêkêŋ whiŋ Yisu. Tiŋambu Epapras ndöc gapocwalô whiŋ Pol (Pilemon 23), ma gic miŋ têŋ Pol pi lau sêkêŋ whiŋ-ŋga yêc malac Kolosi.

Pol to bapia dindec ma sôm têŋ lau Kolosi-ŋga bu iŋ gêm daŋge Anötö tu ŋac si sêkêŋ whiŋ-ŋga, ma iŋ tôc lêŋ ŋayham daêsam têŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋga tu sêŋkuc-ŋga. Ma iŋ to yom ŋatô bu whê lau Kolosi si gauc sa pi yom ŋandô. Ŋahu bu lau ŋatô sêŋsôŋ ŋac pi lau nom-ŋga si lêŋ ŋatô (2:4, 8, 16-23), ma ŋac sêtoc Kilisi sa ŋapep dom, ma bocdinaŋ iŋ tôc asê bu Anötö kêŋ gêŋ hoŋ sêsôc Kilisi ŋapu (1:15-20; 2:9-15).

Pol gic hu ndê bapia

1 1 Aö Pol, naŋ gati Yisu Kilisi ndê aposel kêkuc Anötö ndê atac whiŋ,
lu yac neŋ asidôwa Timoti ato bapia dindec. 2 Ato têŋ mac asidôwai
naŋ andöc malac atu Kolosi, mac lau dabuŋ naŋ akêŋ whiŋ Kilisi. Mwasiŋ
ti yom malô akêŋ Damaŋ Anötö têŋ mac.

Pol teŋ mbec tu lau Kolosi-ŋga

3 Tôm bêc hoŋ yac ateŋ mbec têŋ Anötö, yac neŋ Pômdau Yisu Kilisi
Damba, ma am daŋge iŋ tu mac-ŋga. 4 Ŋahu bu yac aŋgô ŋawaê bu mac
akêŋ whiŋ Yisu Kilisi ŋaŋga, ma atac whiŋ Anötö ndê lau dabuŋ hoŋ.
5 Mac nem akêŋ whiŋ ti atac whiŋ ŋahu sip mwasiŋ atu naŋ mac akêŋ
batam ambo, naŋ Anötö po sa gwanaŋ tu mac-ŋga yêc undambê. Yom pi
gêŋ dau mac aŋgô muŋ su, têŋ ndoc sêhoc yom ŋandô ŋawaê ŋayham-ŋga
asê têŋ mac. 6 Ŋawaê ŋayham dau têŋ mac meŋ, ma mac aŋgô ti aŋyalê
yom ŋandô pi Anötö ndê mwasiŋ atu. Têŋ ndoc mac aŋgô tiwakuc e meŋ

The New Testament in Bukawa of Papua New Guinea; 1st ed. 2000, Lutheran Bible Translators Australia; web ed. 2013

têŋ kwahic dec, naŋ ŋawaê ŋayham dau gêm ŋandô ma tiapa yêc mac
nem gameŋ. Ma ŋalêŋ tigeŋ iŋ gêm ŋandô ma tiapa ma gêm gameŋ naŋ
lau Rom-ŋga sem gôliŋ, naŋ ahuc. 7 Ŋawaê dau Epapras kêdôhôŋ têŋ mac.
Iŋ yac neŋ ŋgac atac whiŋ-ŋga naŋ gêm gweleŋ whiŋ yac, ma ŋgac akiŋ
ŋandô naŋ gêm akiŋ Kilisi tu mac-ŋga. 8 Ma iŋ gic miŋ têŋ yac pi mac
nem lêŋ atac whiŋ asidôwai-ŋga naŋ Ŋalau Dabuŋ kêŋ têŋ mac.
9 Tu dinaŋ-ŋga têŋ bêc ŋamata-ŋga naŋ yac aŋgô mac nem ŋawaê e
meŋ têŋ kwahic dec, naŋ yac ateŋ mbec tu mac-ŋga ŋapaŋ. Yac andac
Anötö bu kêŋ gauc têŋ mac e aŋyalê Ŋalau Dabuŋ ndê lêŋ tidôŋ. Ma
ŋalêŋ dinaŋ mac oc aŋyalê lêŋ naŋ Anötö tac whiŋ bu yac dasa-ŋga, naŋ
ŋapep eŋ. 10 Yac ateŋ mbec bu mac asa nem lêŋ gitêŋ, bu tôc asê bu mac
ati Pômdau ndê lau, ma iŋ oc lic mac nem lêŋ hoŋ ndic iŋ tandô ŋayham.
Yac ateŋ mbec bu mac nem akêŋ whiŋ oc nem ŋandô ŋayham yêc gweleŋ
hoŋ naŋ mac akôm, ma bu mac nem gauc aŋyalê Anötö-ŋga êŋsôwec
tiatu. 11 Anötö ndê ŋaclai ti ŋawasi atu kêŋ ŋaŋga têŋ mac bu akôm gêŋ
hoŋ, ma ŋawapac bu tap mac sa, dec mac atôm bu alhac ŋaŋga ma ahôc
ti atac pa su. Ma ambo ti atac ŋayham, 12 ma anem daŋge Damaŋ Anötö,
naŋ gic dabiŋ mac e atôm bu awêkaiŋ iŋ ndê gameŋ ŋawê-ŋga awhiŋ iŋ
ndê lau dabuŋ hoŋ. 13 Iŋ kêgaho yac su yêc ŋaclai ŋasec-ŋga, ma kêŋ yac
dambo iŋ ndê Atu naŋ iŋ atac whiŋ ŋandô, naŋ ndê gôliŋ ŋapu. 14 Ma
Anötö kêmwasiŋ yac, dec gêmlhi yac ti kêgapwêc yac su yêc sakiŋ mêtê
sac-ŋga, ma suc yac neŋ sac kwi. Ma datap mwasiŋ atu dau sa yêc iŋ ndê
Atu dau.

Kilisi ti ndê gweleŋ

15 Lau daŋ sêlic Anötö dom, magoc iŋ Atu Kilisi gêm iŋ aŋgô ma tôc iŋ
asê têŋ yac. Iŋ tiŋamata gêŋ hoŋ naŋ Anötö kêŋ. 16 Bu gêŋ undambê-ŋga
ti gêŋ nom-ŋga hoŋ naŋ Anötö kêŋ, naŋ kêŋ ŋa Kilisi. Gêŋ naŋ dalic ŋa
tanôŋ, ma gêŋ naŋ tôm dom bu dalic ŋa tanôŋ, gitôm aŋela me ŋalau me
gôliŋ ma ŋaclai tidau-tidau, gêŋ hoŋ dinaŋ Anötö kêŋ ŋa Kilisi ma kêŋ tu
Kilisi-ŋga. 17 Iŋ tiŋamata gêŋ hoŋ, ma gêŋ hoŋ si ŋahu sêmbo-ŋga yêc iŋ.
18 Ma iŋ gêm gôliŋ gôlôwac dabuŋ. Iŋ ti ŋagôlôŋ, ma gôlôwac dabuŋ sêti
iŋ ndê ŋandô. Ma iŋ muŋ gôlôwac dabuŋ bu ti ŋgac ŋamata-ŋga bu tisa
akêŋ lau batê-ŋga. Ma bocdinaŋ gêŋ daŋ hôc gêlêc iŋ su dom. 19 Bu Anötö
gêlic ŋayham bu kêŋ dau sambuc sip Atuŋgac ŋalôm ma mbo whiŋ iŋ.
20 Ma iŋ kêkiŋ Atu dau sip nom meŋ bu hê wamba ŋamalac ma gêŋ nom-
ŋga ti gêŋ undambê-ŋga hoŋ têŋ Anötö. Ma kwahic dec ŋamalac sêtôm
bu sêmbo Anötö aŋgô-ŋga ti yom malô, tu Atuŋgac ndê dac naŋ kêc siŋ pi
a gicso-ŋga.
21 Muŋ-ŋga, mac ambo ahê têŋ Anötö. Mac ambo atôm iŋ ndê ŋacyo tu
gauc ti mêtê sac-sac naŋ yêc mac-ŋga. 22 Magoc iŋ dau kêmasaŋ lêŋ bu
Kilisi sip nom meŋ ti ŋamalac ma mbac ndu, tu bu hê wamba mac têŋ

Anötö tiyham. Ma iŋ tac whiŋ bu kêŋ mac alhac iŋ aŋgô-ŋga atôm lau
dabuŋ naŋ nem giso ti yom mbasi. 23 Mac bu alhac ti akêŋ whiŋ ŋaŋga
ma akêŋ batam Anötö ndê mwasiŋ naŋ ŋawaê ŋayham tôc asê têŋ mac,
ma ahu siŋ dom, dec mac oc atap mwasiŋ dau sa. Ŋawaê ŋayham dau
mac aŋgô su, ma sêhoc asê yêc gameŋ hoŋ naŋ yêc lau Rom si gôliŋ ŋapu,
naŋ bocdinaŋ. Ma aö Pol gati ŋgac akiŋ ŋawaê ŋayham dau-ŋga.

Pol whê ndê gweleŋ ŋawaê ŋayham-ŋga sa

24 Ŋandê bocke naŋ aö gahôc tu wapuc mac nem akêŋ whiŋ dôŋ-ŋga, naŋ
gahôc ti atac ŋayham eŋ. Ma aö kayalê bu aö gac waê bu wahôc ŋandê ŋapaŋ,
tu gweleŋ naŋ aö gakôm tu bu wapo Kilisi ndê ŋandô, naŋ gôlôwac dabuŋ
sa-ŋga. M agoc aö oc wahôc e wandic dabiŋ gêŋ hoŋ naŋ Kilisi kêyaliŋ sa bu
wahôc. 25 Aö gakôm gweleŋ gam akiŋ gôlôwac dabuŋ, kakuc lêŋ naŋ Anötö dau
kêmasaŋ dec kêyaliŋ aö sa tu mac-ŋga, ma kêkiŋ aö bu wahoc ŋawaê ŋayham
asê e Anötö ndê yom tiapa yêc gameŋ hoŋ. 26 Têŋ ŋamata-ŋga e meŋ, yom pi
Anötö ndê lêŋ nem lau si-ŋga, naŋ ŋahu yêc siŋ dau têŋ lau nom-ŋga. Magoc
kwahic dec iŋ tôc asê tiawê têŋ iŋ ndê lau dabuŋ. 27 Iŋ tac whiŋ bu lau dabuŋ
sêŋyalê yom naŋ muŋ-ŋga yêc siŋ dau, naŋ bocdec bu. Iŋ bu êmwasiŋ mac †lau
gameŋ apa-ŋga bu atap iŋ ndê ŋawasi atu sa, dec kêŋ Kilisi sip nem ŋalôm. Ma
gêŋ dinaŋ ti mac nem ŋahu akêŋ batam bu atap iŋ ndê ŋawasi sa-ŋga.
28 Yac ahoc Kilisi ndê ŋawaê ŋayham asê, ma Anötö kêŋ gauc ŋayham
têŋ yac bu akêŋ puc ti andôhôŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋga hoŋ. Ma yac akôm
bocdinaŋ tu bu andic dabiŋ ŋac hoŋ e akêŋ ŋac sêlhac Anötö aŋgô-ŋga
sêtôm lau gwalam akwa sêkêŋ whiŋ Kilisi-ŋga. 29 Ma aö gakôm gweleŋ ti
gahôc ŋandê atu, tu bu wakôm gêŋ dau ŋandô sa-ŋga, ŋa Kilisi dau ndê
ŋaclai naŋ gêm gweleŋ ŋaŋga yêc aö neŋ ŋalôm.

2 1 Aö gawhê neŋ gweleŋ sa têŋ mac, ŋahu bu aö atac whiŋ bu mac aŋyalê
bu aö gayêm dauŋ su ŋandô tu mac-ŋga, ma tu lau Laodisia-ŋga, ma tu lau
sêkêŋ whiŋ-ŋga hoŋ naŋ sêlic aö aŋôŋ dom-ŋga, naŋ bocdinaŋ. 2 Aö tac whiŋ
bu mêtê atac whiŋ-ŋga piŋ mac hoŋ dôŋ, ma puc mac dôŋ bu alhac ŋaŋga. Ma
yom pi Anötö ndê lêŋ nem lau si-ŋga naŋ muŋ-ŋga yêc siŋ dau, naŋ aö tac whiŋ
bu mac aŋyalê tidôŋ andô, e kôm mac alhac ti akêŋ whiŋ ŋaŋga eŋ. Yom dau
hêganôŋ Kilisi. 3 Bu yom ti gauc naŋ atu andô ma tôm bu êmwasiŋ yac-ŋga, naŋ
Anötö gêm ahuc yêc iŋ-ŋga.
4 Aö gawhê yom hoŋ dinaŋ sa têŋ mac, ŋahu bu aö gatec bu lau ŋatô
sêmbac yom mac ma sêŋsau mac. 5 Bu aö dauŋ gambo gawhiŋ mac dom,
tigeŋ yêc aneŋ ŋalôm aö gauc gêm mac ŋapaŋ. Ma aö atac ŋayham atu,
bu kayalê bu mac akêŋ whiŋ Kilisi ŋaŋga, ma asa nem lêŋ hoŋ ŋapep.

Dasa neŋ lêŋ tiwakuc tu Kilisi-ŋga

6 Mac akôc Yisu Kilisi sa su ti mac nem Pômdau, dec akêŋ iŋ tiŋamata
nem lêŋ hoŋ. 7 Akôc ŋaŋga yêc iŋ tôm a naŋ ŋawakac gacgeŋ sip nom

ŋalôm gi. Ma iŋ ndê ŋaclai po mac nem akêŋ whiŋ sa bu alhac ŋaŋga,
alhac yom ŋandô naŋ sêndôhôŋ têŋ mac, naŋ ŋahô. Ma yom anem daŋge
Anötö-ŋga nem mac ahuc tôm bêc hoŋ. 8 Ayob daôm ŋapep bu lau tasaŋ
si yom ŋambwa-ŋambwa êŋsôŋ mac nem gauc ma êŋgaho mac su yêc
yom ŋandô e ati lau gapocwalô-ŋga lec dom. Ŋac si yom dau ŋahu kêkuc
abuŋgaci si lêŋ ti mêtê nom-ŋga ŋambwa, ma meŋ akêŋ Kilisi ndê dom.
9 Bu Anötö kêŋ dau sambuc sip Kilisi ŋalôm, ma meŋ mbo nom gitôm
ŋamalac. 10 Kilisi dau iŋ gôliŋ ti ŋaclai hoŋ ŋadau. Ma tu mac nem akêŋ
whiŋ piŋ mac dôŋ am damiŋ iŋ-ŋga, dec Anötö ndê mwasiŋ gêm mac
ahuc. 11 Kilisi kôm lau Israel-ŋga si †pwac sêsê ŋamlic ŋatô su-ŋga ŋandô
sa pi mac lau naŋ ati iŋ ndê. Gêŋ dau hôc asê kêkuc ŋamalac si lêŋ sêsê
ŋamlic-ŋga dom, magoc Kilisi dau kôm gweleŋ yêc mac nem ŋalôm gitôm
iŋ sê mac nem mêtê sac ŋalôm akwa-ŋga su giŋga. 12 Busaŋgu naŋ mac
aliŋ, naŋ piŋ mac dôŋ am damiŋ Kilisi, tôm sêŋsuhuŋ mac awhiŋ iŋ, ma
Anötö uŋ mac sa awhiŋ iŋ. Gêŋ dau ŋandô sa tu mac akêŋ whiŋ Anötö,
naŋ uŋ Kilisi dau sa akêŋ lau batê-ŋga, naŋ ndê ŋaclai.
13 Muŋ-ŋga, mac ambo atôm lau batê tu mac nem sac-ŋga, ma tu mac
asap mêtê ŋalôm akwa-ŋga dôŋ ŋapaŋ-ŋga. Tigeŋ Anötö suc mac nem sac
hoŋ kwi, ma kôm mac ati lau ambo tamli tiyham-ŋga awhiŋ Kilisi. 14 Tu
yac taŋgilì Anötö ndê yomsu-ŋga, dec yac datôm lau naŋ si bapia tôp-
ŋga yêc, ma datôm dom bu dandic tôp dau, dec tac waê bu datap matôc
sa. Magoc Anötö kôc bapia tôp-ŋga dau su yêc yac, ma gic pi a gicso dau
whiŋ Kilisi. 15 Ma Kilisi ndê mbac ndu pi a gicso dau ti lêŋ bu Anötö ku
Sadaŋ ti ndê ŋalau ma ŋaclai sac hoŋ dulu, gitôm ŋgac bata siŋ-ŋga naŋ
kôc ŋacyo si wapa siŋ-ŋga hoŋ su, ma wê ŋac gitôm lau gapocwalô-ŋga
bu tôc asê tiawê bu ŋac si ŋaclai pacndê sambuc.

Yom pi ŋagôliŋ nom-ŋga

16 Tu dinaŋ-ŋga dec lau ŋatô bu sêŋgôliŋ yom pi mac tu gêŋ naŋ aŋ ti
anôm-ŋga, me tu om naŋ lau sêlic tôm wake me ayô me yala-ŋg a, me
tu bêc Sabat-ŋga, naŋ aŋgô ŋac si yom dom. 17 Bu gêŋ hoŋ dinaŋ gitôm
gêŋ ŋagatu ŋambwa naŋ dalic muŋ su, ma tiŋambu ŋandô meŋ hôc asê.
Ma ŋandô dau, naŋ Kilisi. 18 Lau ŋatô sêŋkuc lêŋ ŋalôm akwa-ŋga ma
sêtoc dau sa tu ŋac si lêŋ sem akiŋ Kilisi-ŋga. Ŋac sêsôm bu sêpu dau
ŋandô, ma sem akiŋ aŋela kêkuc gêŋ ŋatô naŋ sêyêc mbê ma sêlic. Lau
kaiŋ dinaŋ b u sêpu mac ma sêsôm bu mac nem a kêŋ whiŋ iŋ gêŋ ŋandô
mbasi-ŋga, dec akôc ŋac si yom sa dom. 19 Bu lau kaiŋ dinaŋ sêsap Kilisi,
naŋ ti gôlôwac dabuŋ hoŋ si ŋagôlôŋ, naŋ dôŋ dom. Iŋ tawasê piŋ yac
hoŋ dôŋ dapitigeŋ, ma gôlôwac d abuŋ kêsôwec ŋa ŋaclai naŋ Anötö dau
kêŋ.
20 Aŋgô su naŋ. Têŋ ndoc ŋamalac d aŋ mbac ndu, naŋ ŋagôliŋ ti ŋaclai
nom-ŋga gêm gôliŋ iŋ tiyham dom. Ma tu Anötö piŋ mac dôŋ am damiŋ

Kilisi-ŋga, dec tôm mac ambac ndu awhiŋ iŋ. Bocdinaŋ tu sake-ŋga mac
ambo atôm lau naŋ sêhêgo dau pi ŋagôliŋ nom-ŋga? 21 Lau kaiŋ dinaŋ sic
yao gêŋ tidau-tidau ma sêsôm bocdec bu, “Akôc dom, aneŋ ti anôm dom,
ma amasec dom.” 22 Yom kaiŋ dinaŋ kêkuc gauc ti ŋagôliŋ naŋ lau nom-
ŋga sêndôhôŋ, ma hêganôŋ gêŋ têm kwahic dec-ŋga naŋ taŋ ti danôm
ma gêŋ dau meŋ giŋga. 23 Lau naŋ sêsôc ŋagôliŋ kaiŋ dinaŋ ŋapu, naŋ
sêŋkuc gauc ŋamalac-ŋga tu lêŋ sênem akiŋ Anötö-ŋga ti sêŋgwiniŋ dau-
ŋga ma lêŋ sêkêŋ wapac pi dau ŋamlic-ŋga. Sêtoc lêŋ dau sa gitôm lêŋ ti
gauc atu, ma gauc gêm bu oc ndic Pômdau tandô ŋayham. Magoc mba.
Lêŋ dau hêganôŋ gêŋ awê-ŋga ŋambwa, ma oc tôm dom bu nem ŋac si
ŋalôm kwi e sêhu lêŋ ŋalôm ŋagalac-ŋga siŋ.

Kilisi ti yac neŋ dambo taŋli ŋahu

3 1 Anötö uŋ mac sa awhiŋ Kilisi, ma kwahic dec iŋ ndöc Anötö ndê
andô-ŋga yêc undambê. Tu dinaŋ-ŋga dec asa nem lêŋ ti tamkwê
gêŋ undambê-ŋga eŋ. 2 Gauc nem gêŋ nom-ŋga êŋlêc dom. Gauc nem
gêŋ undambê-ŋga hôc gêlêc. 3 Bu mac ambac ndu su awhiŋ Kilisi, ma
mac nem ŋahu ŋ andô ambo tamli awhiŋ Kilisi-ŋga, naŋ yêc siŋ dau yêc
Anötö-ŋga. 4 Têŋ ndoc mac nem tamli ŋahu Kilisi dau meŋ hôc asê, naŋ
Anötö oc tôc mac nem lêŋ ambo tamli-ŋga asê tiawê, ma mac oc alhac
awhiŋ Kilisi ti ŋawasi atu.

Lêŋ ŋalôm akwa-ŋga

5 Bocdinaŋ ahu mêtê sac hoŋ naŋ meŋ akêŋ ŋalôm akwa, naŋ siŋ. Mêtê
dau gitôm mac nem ŋacyo daŋ naŋ kalhac seŋ andöc tamli-ŋga ahuc,
bocdinaŋ andic iŋ ndu. Mêtê kaiŋ bocdec ahu hoŋ siŋ, mêtê mockaiŋ-ŋga,
mêtê ŋadômbwi, ma mêtê sac-sac ŋalôm ŋagalac-ŋga. Ma ayob daôm bu
aŋkuc lau naŋ sêkêŋ awa ti wapa nom-ŋga kalhac si gauc ŋamata ŋapaŋ,
naŋ dom. Bu lêŋ dau gitôm ŋac sem akiŋ anötö gwam. 6 Lau hoŋ naŋ sêsa
lêŋ kaiŋ dinaŋ, oc sêtap Anötö ndê atac ŋandê sa. 7 Muŋ-ŋga, mac daôm
akôc gauc tôm ŋac lau dinaŋ sêkôc, ma aŋkuc ŋac si mêtê sac. 8 Magoc
kwahic dec ahu mêtê sac hoŋ siŋ. Atac ŋandê têŋ lau me alic ŋac sac
dom, ŋalôm li sa dom, ma ayob nem whamsuŋ bu asôm yom sac-sac apu
lau-ŋga ti yom mayaŋ-ŋga dom. 9 Ma asôm yom tasaŋ têŋ nem asidôwai
dom. Gauc nem bu mac ahu lêŋ ŋalôm akwa-ŋga siŋ su, dec akôm mêtê
kaiŋ dinaŋ tiyham dom. 10 Ma asa nem lêŋ ti ŋalôm wakuc. Bu Anötö,
naŋ kêmasaŋ ŋamalac bu sênem iŋ aŋgô sêmbo nom, naŋ gêm gweleŋ pi
mac mbo, tu bu mac atiwakuc, ma tu bu mac aŋyalê iŋ ti ndê lêŋ gitêŋ
tidôŋ. 11 Ma yac lau naŋ dasa lêŋ wakuc dinaŋ, naŋ dahêgo dauŋ tu yac
neŋ ŋahu nom-ŋga tiyham dom. Yac bu lau Grik me lau Israel-ŋga, gai me
lau aŋgô batac, lau naŋ taŋkuc pwac sêsê ŋamlic-ŋga me taŋkuc dom, lau
akiŋ ŋambwa me lau naŋ dau sêmbo si gêŋ, naŋ Anötö gauc gêm lêŋ hoŋ

dinaŋ ŋadaŋ hôc gêlêc su dom. Gêŋ tigeŋ naŋ gêŋ atu têŋ iŋ, naŋ Kilisi piŋ yac hoŋ dôŋ dati iŋ ndê.

Lêŋ ŋalôm wakuc-ŋga

12 Anötö tac whiŋ mac ma kêyaliŋ mac sa ati iŋ ndê lau dabuŋ. Tu dinaŋ-
ŋga dec asap mêtê ŋayham bocdec dôŋ gitôm mac asôc ti nem ŋakwê.
Tamwalô lau ma atac apu ŋac ti nem ŋalôm sambuc, aŋgwiniŋ daôm, asa lêŋ
malô, ma akôc nem ŋalôm dôŋ. 13 Asa naŋ ndê asidôwa kôm sac têŋ iŋ, naŋ
kôc ndê ŋalôm dôŋ bu hôc ŋawapac dau, ma suc iŋ ndê sac kwi. Asuc sac naŋ
asidôwai sêkôm têŋ mac naŋ kwi, tôm Pômdau dau suc mac nem kwi. 14 Ma
asap mêtê atac whiŋ-ŋga dôŋ, bu mêtê dau piŋ mêtê ŋayham-ŋayham hoŋ
dôŋ sêpitigeŋ. 15 Kilisi ndê yom malô nem gôliŋ mac nem ŋalôm. Bu Anötö
kêgalêm mac sa bu ati gôlôwac dabuŋ tigeŋ, naŋ yom malô dau piŋ mac dôŋ.
Ma anem daŋge Anötö ŋapaŋ. 16 Kilisi ndê yom ŋandô nem mac nem ŋalôm
ahuc sambuc, dec kêŋ gauc ŋayham têŋ mac bu anem la ti andôhôŋ têŋ
daôm. Anem wê yêc Buku Wê-ŋga, ti wê dabuŋ ma wê ŋatô naŋ Ŋalau Dabuŋ
kêŋ têŋ mac, bu ampiŋ Anötö ma anem daŋge iŋ ti nem ŋalôm sambuc.
17 Gêŋ hoŋ naŋ mac akôm ti yom hoŋ naŋ asôm, naŋ akôm tu Pômdau Yisu
ndê ŋaê-ŋga. Ma anem daŋge Damaŋ Anötö tu Kilisi-ŋga.

Damba ti dindai ma balêkoc si ŋagôliŋ ŋatô

18 Mac lauwhê, asôc nem ŋgaci ŋapu, bu lêŋ dinaŋ gic waê lauwhê naŋ
sêkêŋ whiŋ Kilisi. 19 Ma mac lauŋgac, atac whiŋ nem lauwhê ma atigasec
ŋac dom. 20 Balêkoc, mac daŋam wambu yom hoŋ naŋ dinam ti damami
sêsôm têŋ mac. Bu lêŋ dinaŋ gic Pômdau tandô ŋayham. 21 Mac dambai,
ali nem balêkoc si ŋalôm sa dom. Ayob ŋac ŋapep tu bu ŋac lic ŋakam sa
e sêtec lêŋ ŋayham lec dom.

Lau akiŋ ma ŋadaui si ŋagôliŋ

22 Mac lau akiŋ, asôc nem ŋadaui nom-ŋga si yom hoŋ ŋapu. Anem akiŋ
tu bu mac nem ŋadaui sêlic mac ŋayham-ŋga ŋambwa lec dom. Mba. Mac
nem ŋadaui bu sêmbo sêwhiŋ mac me sêmbo dom, magoc akôm nem
gweleŋ hoŋ ŋapep eŋ. Anem akiŋ ti nem ŋalôm sambuc, ma atôc asê bu mac
atoc Pômdau sa. 23 Akôm gêŋ hoŋ ti nem ŋalôm sambuc eŋ, gitôm mac am
akiŋ Pômdau, ma tôm mac am akiŋ lau nom-ŋga tawasê dom. 24 Mac aŋyalê
su bu mac am akiŋ Kilisi mac nem Pômdau, ma iŋ oc kêŋ mac awêkaiŋ nem
gêŋ lêŋsêm yêc undambê ti mac nem ŋagêyô ŋayham. 25 Magoc asa naŋ kôm
giso, naŋ oc tap ndê ŋagêyô sa. Ma Anötö oc toc ŋamalac daŋ sa hôc gêlêc
daŋ dom. Iŋ oc êŋsahê yac hoŋ ŋa saê tigeŋ.

4 1 Mac ŋadaui, aŋyalê ŋapep bu mac daôm nem Ŋadau mbo
undambê, ma bocdinaŋ ayob nem lau akiŋ ŋapep, ma ŋaôli bocke
naŋ gic ŋac ŋawaê, naŋ akêŋ têŋ ŋac.

Pol gêm la lau Kolosi-ŋga

2 Anem ali ma asap mêtê dateŋ mbec-ŋga ti danem daŋge Anötö-ŋga
dôŋ ŋaŋga. 3 Ma ateŋ mbec tu yac-ŋga whiŋ, bu Anötö lêc gatam su têŋ
yac bu ahoc iŋ ndê yom asê, ma bu awhê yom pi Kilisi naŋ muŋ-ŋga
yêc siŋ dau, naŋ sa tiawê. Tu Kilisi ndê yom dinaŋ-ŋga dec aö gandöc
gapocwalô. 4 Ateŋ mbec bu Anötö puc aö dôŋ bu wakôm neŋ gweleŋ
ŋapep, ma wawhê yom dau sa yêc awê eŋ. 5 Asa nem lêŋ ambo lau sêkêŋ
whiŋ dom-ŋga ŋalôm ti gauc eŋ. Ma aŋsalê lêŋ tu bu atôc Kilisi têŋ ŋac
tôm bêc hoŋ. 6 Akôc gauc ŋapep pi yom asôm-ŋga bu asôm yom êmwasiŋ
lau ti nem ŋac sa-ŋga, ma aô lau si yom ŋalêŋ ŋayham.

Pol sôm bu êŋkiŋ Tikikus lu Onesimus sêtêŋ Kolosi sêndi

7-8 Kwahic dec aö bu waŋkiŋ yac neŋ asidôwa ma ŋgac atac whiŋ-ŋga
Tikikus têŋ mac loc. Iŋ kalhac ŋaŋga ma gêm akiŋ Pômdau whiŋ aö. Aö
waŋkiŋ iŋ loc bu ndic miŋ aneŋ yom, ma asidôwai gameŋ dindec-ŋga si
yom hoŋ têŋ mac. Ma iŋ oc nem malô mac nem ŋalôm. 9 Ma aö waŋkiŋ
Onesimus, naŋ mac nem daŋ ma yac mba asidôwa atac whiŋ-ŋga naŋ kêŋ
whiŋ ŋaŋga eŋ, whiŋ Tikikus têŋ mac loc. Iŋlu oc sêndic miŋ yom gameŋ
dindec-ŋga hoŋ têŋ mac.

Pol kêŋ ndê acsalô têŋ lau ŋatô

10 A ristakus, naŋ ndöc gapocwalô whiŋ aö, naŋ kêŋ ndê acsalô têŋ
mac, ma Banabas ndê têŋgac Mak kôm acsalô têŋ mac bocdinaŋ. Mak
bu hôc asê mac, dec akôm tôm aö gasôm têŋ mac muŋ su, ma akôc iŋ
sa. 11 Ma Jisas, ŋgac naŋ sêsam iŋ ndê ŋaê daŋ bu Justus, naŋ kêŋ ndê
acsalô têŋ mac whiŋ. Ŋac lau tö dinaŋ sêmbo sêwhiŋ aö ma sem malô
aneŋ ŋalôm. Ŋac lau Israel-ŋga naŋ sêkêŋ whiŋ Kilisi, ma sem gweleŋ
sêwhiŋ aö ma yac ahoc ŋawaê pi Anötö ndê gôliŋ asê. Lau Israel-ŋga
daêsam sêmbo sêwhiŋ aö dom, ŋac lau tö dinaŋ solop. 12 Ma Epapras,
Kilisi ndê ŋgac akiŋ, naŋ mac daôm nem daŋ, naŋ kêŋ ndê acsalô têŋ
mac bocdinaŋ. Iŋ tôm bêc hoŋ teŋ mbec tu mac-ŋga bu mac alhac ŋaŋga
atôm lau gwalam akwa akêŋ whiŋ-ŋga, ma asa nem lêŋ hoŋ tôm Anötö
tac whiŋ. 13 Aö wasôm yom ŋandô têŋ mac bu iŋ yêm dau su ŋandô tu
mac-ŋga ŋapaŋ, ma tu lau sêkêŋ whiŋ-ŋga naŋ sêmbo malac Laodisia ma
malac Hierapolis-ŋga bocdinaŋ.
14 Luk, dokta naŋ yac atac whiŋ, lu Demas sêkêŋ si acsalô têŋ mac
whiŋ. 15 Akêŋ yac mba acsalô têŋ asidôwai Laodisia-ŋga, ma têŋ lau sêkêŋ
whiŋ-ŋga naŋ sêkac sa yêc Nimpa ndê andu tu sêlic om-ŋga, ma têŋ
Nimpa dau bocdinaŋ.
16 Têŋ ndoc sêsam bapia dindec têŋ mac su, naŋ akêŋ têŋ gôlôwac
dabuŋ yêc Laodisia bu ŋac sêsam whiŋ. Ma bapia naŋ aö gakêŋ têŋ ŋac,

naŋ sêkêŋ têŋ mac asam bocdinaŋ. **17** Asôm têŋ Akipus bu sap sakiŋ naŋ
Pômdau kêŋ sip iŋ amba, naŋ dôŋ, ma kôm ŋapaŋ e ndic dabiŋ.
18 Aneŋ ŋaê Pol dec, gato ŋa aö dauŋ amaŋ. Aö gacgeŋ gandöc
gapocwalô, dec wandac mac bu gauc nem aö. Anötö ndê mwasiŋ whiŋ
mac hoŋ.

Pol ndê bapia ŋamata-ŋga têŋ lau Tesalonika-ŋga

Yom whê bapia dindec sa-ŋga

Tesalonika iŋ malac atu daŋ naŋ yêc gameŋ Masedonia-ŋga. Pol iŋ ŋgac ŋamata-ŋga bu hoc ŋawaê ŋayham asê yêc Tesalonika (Apo 17:1-9). Iŋ mbo whiŋ ŋac bêc daêsam dom, ma lau Israel-ŋga naŋ sêkêŋ whiŋ Yisu dom yêc malac dau, naŋ sem lêmuŋ iŋ ma sêkêŋ kisa iŋ, dec iŋ kölhö gi. Magoc lau Tesalonika-ŋga naŋ sic hu sêkêŋ whiŋ Pômdau, naŋ sêsap si sêkêŋ whiŋ dôŋ ŋaŋga, e ŋawaê ŋayham gi tiapa yêc gameŋ hoŋ dinaŋ (1:8).

Tiŋambu Pol gauc gêm ŋac ŋapaŋ ma kêkiŋ Timoti bu mbo whiŋ ŋac ma êndôhôŋ ŋac, ma bu lic ŋac sêmbo ŋalêŋ bocke (3:1-5). Ma Timoti mbu têŋ Pol gi tiyham, ma gic miŋ pi ŋac si lêŋ ŋayham (3:6-10). Ŋawaê dau kôm Pol tac ŋayham sambuc, dec iŋ to bapia dindec têŋ ŋac.

Pol to yom ŋatô têŋ lau Tesalonika-ŋga, bu puc ŋac dôŋ bu sêsap mêtê ŋayham dôŋ ma sêtimêtê dau ŋapep. Iŋ whê lau batê si sêtisa ŋalêŋ sa têŋ ŋac, bu nem malô ŋac ma sêtaŋ lau naŋ sêmbac ndu su, naŋ êŋlêc dom. Ma iŋ to yom pi mêtê ŋayham-ŋayham daêsam naŋ gic lau sêkêŋ whiŋ-ŋga ŋawaê.

Pol gic hu ndê bapia

1 1 Aö Pol, ma Sailas lu Timoti, ato bapia dindec têŋ gôlôwac dabuŋ
malac Tesalonika-ŋga, mac lau naŋ akêŋ whiŋ Damaŋ Anötö lu
Pômdau Yisu Kilisi. Pômdau ndê mwasiŋ ti yom malô têŋ mac hoŋ.

Pol tac ŋayham tu lau Tesalonika si mêtê-ŋga

2 Tôm bêc hoŋ yac ateŋ mbec, ma am daŋge Anötö tu mac hoŋ-ŋga.
3 Têm hoŋ yac ateŋ mbec têŋ Damaŋ Anötö, naŋ yac gauc gêm mac nem
mêtê ŋayham. Mac akôm gweleŋ ŋayham tu mac nem akêŋ whiŋ-ŋga, ma
akôm gêŋ daêsam bu anem akiŋ asidôwai, tu mac nem mêtê atac whiŋ
lau-ŋga. Ma mac akêŋ batam bu Pômdau Yisu Kilisi oc mbu meŋ, dec

The New Testament in Bukawa of Papua New Guinea; 1st ed. 2000, Lutheran Bible Translators Australia; web ed. 2013

mac alhac ŋaŋga eŋ. 4 O asidôwai naŋ Anötö tac whiŋ mac ndu andô. Yac
aŋyalê su bu Anötö kêgalêm mac sa ati iŋ ndê. 5 Ŋahu bu têŋ ndoc yac
ahoc ŋawaê ŋayham asê têŋ mac, naŋ yom dau meŋ ŋambwa dom, magoc
meŋ ti Anötö ndê ŋaclai. Ma Ŋalau Dabuŋ puŋ ŋawaê dau dôŋ sip nem
ŋalôm, e mac akêŋ whiŋ ŋaŋga eŋ. Ma mac daôm aŋyalê mêtê naŋ yac
akôm, bu anem mac sa têŋ ndoc yac ambo awhiŋ mac.
6 Ŋawapac daêsam tap mac sa, magoc Ŋalau Dabuŋ puc mac dôŋ, dec
akôc ŋawaê ŋayham sa ti atac ŋayham atu. Ŋalêŋ dinaŋ mac apuc yac
mba waŋaŋ, ma apuc Pômdau ndê waŋga bocdinaŋ. 7 Mac nem lêŋ dinaŋ
ti dôhôŋ ŋayham, bu lau sêkêŋ whiŋ-ŋga yêc gameŋ Masedonia ti Akaya-
ŋga hoŋ sêlic ma sêŋkuc. 8 Ma mac nem lêŋ ŋayham kôm Pômdau ndê
ŋawaê ŋayham tiapa yêc gameŋ Masedonia-ŋga ma gameŋ Akaya-ŋga
tawasê dom. Lau yêc gameŋ hoŋ sêŋgô ŋawaê bu mac akêŋ whiŋ Anötö.
Bocdinaŋ gitôm dom bu yac asôm yom daŋ bu awhê mac nem lêŋ sa têŋ
lau. 9 Lau dau sic miŋ yom hoŋ pi mac nem lêŋ ŋayham. Sic miŋ bu mac
akôc yac sa ŋalêŋ ŋayham, ma mac ahu anötöi gwam siŋ, ma anem daôm
kwi bu anem akiŋ Anötö naŋ Anötö ŋandô, ma mbo tali ŋapaŋ. 10 Ma
kwahic dec mac akêŋ batam iŋ ndê Atu Yisu bu mbu akêŋ undambê meŋ.
Iŋ Yisu naŋ Anötö uŋ iŋ sa akêŋ lau batê-ŋga. Yisu dau dinaŋ dec kêgaho
yac su yêc Anötö ndê atac ŋandê, naŋ oc meŋ sa tiawê têŋ bêc ŋambu-
ŋga.

Pol ndê gweleŋ yêc Tesalonika

2 1 O asidôwai, mac aŋyalê bu yac ac mac kêsi ŋambwa dom, magoc
gweleŋ naŋ akôm têŋ mac, naŋ ŋandô sa su. 2 Mac aŋgô su bu têŋ
ndoc yac ambo malac Pilipai, naŋ lau sêpu ti sêkôm yac ŋayom daêsam.
Ma têŋ ndoc yac ahôc asê mac nem malac Tesalonika, naŋ lau sêkêŋ kisa
yac ŋaŋga bocdinaŋ. Magoc Anötö puc yac dôŋ, dec alhac ŋaŋga ma ahoc
iŋ ndê ŋawaê ŋayham asê têŋ mac. 3 Yac alhac ŋaŋga ma akac mac bu
akêŋ whiŋ Yisu, ŋahu bu yac aŋyalê bu yom naŋ yac ahoc asê, naŋ yom
tasaŋ dom, ma yac ameŋ ambo awhiŋ mac tu bu akôm mêtê sac me aŋsau
mac-ŋga dom. 4 Mba! Yac aŋyalê bu Anötö gêlic yac atôm solop, dec kêŋ
ŋawaê ŋayham sip yac amaŋ. Ma bocdinaŋ yac ahoc ŋawaê ŋayham asê
tu bu lau sêlic yac ŋayham-ŋga dom. Mba! Yac akôm tu bu Anötö, naŋ
kêyalê yac neŋ ŋalôm e pi sa, naŋ lic ŋayham. 5 Mac aŋyalê bu yac ambac
yom mac dom. Ma Anötö dau kêyalê bu yom taŋgatu gêŋ-ŋga daŋ siŋ dau
yêc yac mba ŋalôm dom. 6 Ma yac akôm tu bu mac me lau ŋatô sêtoc yac
mba waêŋ sa-ŋga dom.
7 Kilisi dau kêyaliŋ yac sa ati †aposel, ma tu dinaŋ-ŋga dec gitôm bu
yac oc taŋkwê mac bu akêŋ gêŋ tu anem yac sa-ŋga. Tigeŋ yac atec bu
akêŋ ŋawapac têŋ mac, dec andac mac bu akêŋ gêŋ daŋ têŋ yac dom. Yac
ambo awhiŋ mac ti akôm gêŋ malô, gitôm dinda daŋ yob iŋ ndê balêkoc.

8 Yac atac ŋayham atu bu ahoc Anötö ndê ŋawaê ŋayham asê têŋ mac.
Magoc yac akêŋ gêŋ tigeŋ dinaŋ dom. Yac alic ŋayham bu akêŋ dauŋ
sambuc tu mac-ŋga bocdinaŋ. Ŋahu bu yac atac whiŋ mac ndu andô.
9 O asidôwai, gauc nem gweleŋ naŋ yac akôm yêc mac nem gameŋ. Yac
ambo awhiŋ mac bu ahoc Anötö ndê ŋawaê ŋayham asê, magoc tôm ac ti
ôbwêc yac akôm gweleŋ atu whiŋ, bu akôm kwaŋ dauŋ-ŋga. Yac atec bu
akêŋ ŋawapac têŋ mac, ma tu dinaŋ-ŋga dec yac akôm gweleŋ dinaŋ.
10 Mac lau naŋ akêŋ whiŋ Yisu alic yac mba mêtê hoŋ naŋ akôm têŋ
ndoc yac ambo awhiŋ mac, ma aŋyalê bu yac akôm gêŋ so daŋ dom. Yac
akôm mêtê gitêŋ ti dabuŋ eŋ. Ma Anötö kêyalê yac mba mêtê hoŋ whiŋ.
11 Mac aŋyalê bu yac akôm mêtê ŋayham têŋ mac hoŋ, gitôm damba daŋ
kôm têŋ iŋ ndê balêkoc. 12 Yac am malô mac, ma aŋgilí mac ti ac yomsu
mac bu aŋsêlêŋ ti asa nem lêŋ atôm Anötö ndê lau dabuŋ solop. Bu iŋ
kêgalêm mac sa bu asôc iŋ ndê †gôliŋ ŋapu, ma bu atap iŋ ndê ŋawasi atu
sa.

Lau Tesalonika-ŋga sêhôc ŋawapac magoc sêlhac ŋaŋga

13 Ma yac am daŋge Anötö tôm bêc hoŋ, bu têŋ ndoc mac aŋgô iŋ ndê
yom yêc yac, naŋ mac akôc sa gitôm ŋamalac si yom ŋambwa dom. Mba!
Mac aŋyalê ŋapep bu Anötö ndê yom solop, ma bocdinaŋ dec mac akôc sa.
Ma kwahic dec yac aŋyalê bu yom dau kôm gweleŋ yêc mac nem ŋalôm.
14 Ŋahu bu mac daôm nem lau naŋ sêkêŋ whiŋ dom, naŋ sêkêŋ ŋawapac
daêsam têŋ mac, magoc yac alic bu mac alhac ŋaŋga. O asidôwai, ŋalêŋ
dinaŋ mac aŋkuc Anötö ndê gôlôwac dabuŋ naŋ sêmbo gameŋ Judia-ŋga,
naŋ si lêŋ. Bu ŋac dau si lau Israel-ŋga sêkêŋ ŋawapac têŋ ŋac tu sêkêŋ
whiŋ Yisu Kilisi-ŋga. 15 Aŋgô su naŋ! Muŋ-ŋga lau Israel-ŋga dau sic Anötö
ndê lau propet ndu, ma ŋasawa lec ŋac sic Pômdau Yisu ndu, ma sêsoc
yac su yêc ŋac si gameŋ. Ŋac si lêŋ dinaŋ Anötö gêlic sac. Ma ŋac sêkêŋ
kisa lau yêc gameŋ hoŋ, 16 bu ŋac sêkôm bu sêlhac yac mba gweleŋ ŋawaê
ŋayham-ŋga ahuc e yac atôm dom bu ahoc yom asê têŋ †lau gameŋ apa-
ŋga pi Anötö ndê lêŋ nem ŋac si-ŋga. Bocdinaŋ sac naŋ ŋac sêkôm, naŋ
kêsôwec tiatu ŋapaŋ, ma ŋac sic waê bu sêtap Anötö ndê tac ŋandê atu sa.

Pol tac whiŋ bu lic lau Tesalonika-ŋga tiyham

17 O asidôwai, lau naŋ sêkêŋ kisa yac, naŋ sêkac yac su ambo ahê mac
ŋasawa apê lec. Yac aŋôŋ mba, magoc yac gauc gêm mac ŋapaŋ, ma yac
atac whiŋ kêlêc bu alic mac tiyham. 18 Yac atac whiŋ bu ambu aloc, ma
aö Pol kasahê tidim daêsam bu waloc, tigeŋ Sadaŋ kalhac yac ahuc. 19 O
lauhac! Têŋ ndoc Pômdau Yisu bu mbu meŋ, naŋ yac lau aposel oc akêŋ
bataŋ gêŋ sake? Ma gêŋ sake oc kôm yac atisambuc? Ma ŋaôli ŋayham
bocke oc po yac sa yêc Yisu aŋgô-ŋga? Aö wasôm têŋ mac! Mac lau daôm
dinaŋ. 20 Yomandô! Mac daôm ati yac mba waêŋ ti atac ŋayham ŋahu.

Pol kêkiŋ Timoti têŋ malac Tesalonika gi

3 1 Yac mba ŋalôm kac yac ŋandô bu alic mac. Magoc atap seŋ daŋ
sa dom. Bocdinaŋ yac alic ŋayham bu ambo malac Atens, 2 ma
aŋkiŋ Timoti têŋ mac goloc. Iŋ yac neŋ asidôwa daŋ, naŋ kôm Anötö
ndê gweleŋ ma hoc Kilisi ndê ŋawaê ŋayham asê whiŋ yac. Yac aŋkiŋ iŋ
têŋ mac goloc, bu puc mac dôŋ ma êŋgilí mac bu asap nem akêŋ whiŋ
dôŋ ŋaŋga. 3 Yac ahêgo dauŋ bu mboe ŋawapac naŋ tap mac sa, naŋ oc
kôm mac nem lau ŋatô sêhu si sêkêŋ whiŋ siŋ. Magoc mac aŋyalê su, bu
ŋawapac kaiŋ dinaŋ gic waê yac lau dakêŋ whiŋ-ŋga. 4 Gauc nem bu têŋ
ndoc yac ambo awhiŋ mac, naŋ yac asôm asê têŋ mac tidim daêsam, bu
kisa oc tap yac sa. Ma yac mba yom dinaŋ, kwahic dec ŋandô sa su. 5 Aö
gahêgo dauŋ bu mboe Sadaŋ êntôm mac e gweleŋ naŋ yac akôm têŋ mac,
naŋ oc ŋandô mba. Gauc dinaŋ kôm aö ŋalôm ŋawapac ŋapaŋ, dec kakiŋ
Timoti bu lic mac ma kêŋ ŋawaê têŋ aö bu mac asap nem lêŋ akêŋ whiŋ-
ŋga dôŋ, me ahu siŋ su.

Pol tac ŋayham têŋ ndoc iŋ ŋgô Timoti ndê yom

6 Ma kwahic dec Timoti mbu meŋ hôc asê aö, ma kêŋ puc ŋayham pi
mac nem lêŋ akêŋ whiŋ Pômdau ti atac whiŋ lau-ŋga. Ma iŋ sôm bu mac
gauc gêm yac ti atac ŋayham ŋapaŋ, ma atac whiŋ bu alic yac tiyham,
tôm yac atac whiŋ bu alic mac tiyham bocdinaŋ. 7 O asidôwai. Yac dec
ambo ti ahôc ŋawapac daêsam, ma lau sêkêŋ kisa yac ŋapaŋ. Tigeŋ
kwahic dec yac aŋgô bu mac akêŋ whiŋ ŋaŋga ambo, ma ŋawaê dau puc
yac dôŋ ma kôm yac ŋalôm tigahô. 8 Kwahic dec yac aŋyalê bu mac asap
Pômdau dôŋ ma ahu iŋ siŋ dom, dec ambo ti atac ŋayham sambuc.

Pol teŋ mbec tu lau Tesalonika-ŋga

9 Yac mba atac ŋayham tu mac-ŋga gêm yac mba ŋalôm ahuc têŋ ndoc
yac ateŋ mbec yêc yac neŋ Anötö aŋgô-ŋga. Yac atac whiŋ ŋandô bu
anem daŋge iŋ tu mac-ŋga, madec oc akôm andic ŋawaê. 10 Tôm acsalô ti
ôbwêc yac ateŋ mbec ŋaŋga, ma andac Anötö bu tôc seŋ daŋ têŋ yac bu
alic mac tiyham. Yac atac whiŋ bu atêŋ mac aloc, ma awhê mac nem gauc
sa tiyham pi Anötö ndê yom ŋatô, bu apuc mac nem akêŋ whiŋ dôŋ.
11 Yac andac Damaŋ Anötö lu yac neŋ Pômdau Yisu bu sêmasaŋ seŋ bu
yac atêŋ mac aloc. 12 Ma yac ateŋ mbec tu mac-ŋga bocdec bu. Pômdau
êmwasiŋ mac e mac nem mêtê atac whiŋ asidôwai sêkêŋ whiŋ-ŋga
êŋsôwec tiatu. Ma mac atac whiŋ lau hoŋ bocdinaŋ, e mac nem mêtê atac
whiŋ-ŋga êŋsalê mac ahuc, tôm yac atac whiŋ mac. 13 Ma iŋ puc mac nem
ŋalôm dôŋ bu asa Anötö ndê lêŋ eŋ, e Pômdau Yisu mbu meŋ whiŋ iŋ
ndê aŋela ti lau dabuŋ hoŋ. Bocdinaŋ têŋ ndoc mac alhac Damaŋ Anötö
aŋgô-ŋga, naŋ iŋ oc lic mac bu lau dabuŋ ma mac nem giso mbasi.

Taŋkuc lêŋ naŋ Anötö tac whiŋ

4 [1] O asidôwai, yac mba yom ŋambu-ŋga têŋ mac bocdec. Lêŋ gitêŋ naŋ Anötö gêlic ŋayham, ma yac andôhôŋ têŋ mac su, naŋ mac akôm ambo. Ma kwahic dec yac bu ateŋ mac tu Pômdau Yisu ndê ŋaê-ŋga, bu asap lêŋ dau dôŋ ŋapaŋ, ma akôm tiatu-tiatu ndi. [2] Bu yom hoŋ naŋ yac andôhôŋ têŋ mac am Pômdau Yisu aŋgô, naŋ mac aŋyalê su. [3] Ma lêŋ naŋ Anötö tac whiŋ, naŋ bocdec. Asa nem lêŋ solop e ati lau dabuŋ ŋandô. Ma andic ahê mêtê mockaiŋ-ŋga tidau-tidau. [4] Anötö kêmasaŋ lêŋ ŋayham ma dabuŋ bu awhê lu ŋgac sêmbo sêwhiŋ dau, dec mac lau tigeŋ-tigeŋ ayob daôm bu asa lêŋ dau ŋapep eŋ. [5] Yomandô! Akôm mêtê ŋalôm ŋagalac-ŋga tôm lau sambuc dom, bu ŋac sêŋyalê Anötö dom. [6] Ayob ŋapep bu mac nem daŋ kôm mêtê mockaiŋ-ŋga whiŋ asidôwa daŋ ndê awhê dom. Yac asôm asê ti akêŋ puc mac muŋ su, bu Pômdau oc kêŋ ŋagêyô têŋ lau pi sac kaiŋ dinaŋ hoŋ. [7] Aŋgô! Anötö kêgalêm yac sa bu dasa lêŋ ŋadômbwi dom. Mba! Iŋ kêgalêm yac sa bu dasa lêŋ dabuŋ eŋ. [8] Yom dindec meŋ akêŋ Anötö, naŋ kêŋ ndê Ŋalau Dabuŋ sip mac nem ŋalôm. Bocdinaŋ asa naŋ sôc yom dau ŋapu dom, naŋ tec ŋamalac si yom dom, iŋ tec Anötö dau ndê yom bocdinaŋ.

[9] Anötö dau kêdôhôŋ mac pi mêtê atac whiŋ asidôwai-ŋga, ma bocdinaŋ dec yac gauc gêm bu ato yom têŋ mac pi mêtê dau dom. [10] Bu yac aŋyalê su bu mac atac whiŋ asidôwai sêkêŋ whiŋ-ŋga hoŋ naŋ sêndöc gameŋ Masedonia-ŋga. Kwahic dec yac bu asôm têŋ mac bu asap mêtê dau dôŋ ŋapaŋ eŋ, ma akôm tiatu-tiatu ndi. [11] Akêŋ nem gauc ti atac whiŋ sambuc bu asa nem lêŋ malô. Gauc nem gêŋ naŋ gic mac ŋawaê solop, ma auŋ lau ŋatô si yom sa dom. Ma anem gweleŋ bu akôm kwam daôm-ŋga, tôm yac asôm têŋ mac su. [12] Akôm bocdinaŋ bu akêŋ ŋawapac têŋ lau ŋatô tu sênem mac sa-ŋga dom. Ma lau naŋ sêkêŋ whiŋ Yisu dom, naŋ oc sêlic mac nem mêtê dinaŋ, ma sêtoc mac nem lêŋ sa.

Lau batê oc sêtisa tiyham

[13] O asidôwai, yac atac whiŋ bu awhê mac nem gauc sa pi lau naŋ sêmbac ndu su. Yac atec bu mac ataŋ daŋgibo atu tu ŋac-ŋga, gitôm lau naŋ sêkêŋ whiŋ Yisu dom, naŋ sêtaŋ. Lau dau sêtaŋ daŋgibo atu, ŋahu bu sêkêŋ bata bu lau batê oc sêtisa tiyham dom. [14] Tigeŋ yac dakêŋ whiŋ bu Yisu mbac ndu ma tisa tiyham, ma tu dinaŋ-ŋga dec yac dakêŋ whiŋ bu lau naŋ sêkêŋ whiŋ iŋ ma sêmbac ndu su, naŋ Anötö oc uŋ ŋac sa têŋ ndoc Yisu mbu meŋ. [15] Pômdau dau sôm têŋ yac, ma kwahic dec yac ahoc iŋ ndê yom asê têŋ mac bocdec bu. Têŋ ndoc iŋ mbu meŋ, naŋ iŋ oc kôc yac lau naŋ dambo taŋli, naŋ sa muŋ dom. Iŋ oc kôc lau naŋ sêmbac ndu su, naŋ sa muŋ. [16] Anötö oc ndic atu yom ti ŋaŋga, ma aŋela ŋamata-ŋga oc mbwêc awha atu, ma Anötö ndê dahuc oc taŋ, goc Pômdau oc sip akêŋ

undambê meŋ. Ma lau naŋ sêkêŋ whiŋ Kilisi ma sêmbac ndu su, naŋ oc
sêtisa sêmuŋ. 17 Goc Anötö oc kôc yac lau naŋ dambo taŋli, naŋ sa dapi
lôlôc dandi dawhiŋ ŋac, ma yac hoŋ oc datap Pômdau sa yêc dao ŋalôm.
Ma yac oc dambo dawhiŋ iŋ ŋapaŋ eŋ. 18 Bocdinaŋ, asôm yom dindec têŋ
daôm, bu puc mac dôŋ ma ndic malô mac nem ŋalôm.

Pômdau ndê bêc mbu meŋ-ŋga

5 1-2 O asidôwai. Mac aŋyalê su, bu bêc Pômdau mbu meŋ-ŋga naŋ
ŋapuc mbasi, tôm ŋgac kaŋ naŋ sôc andu têŋ ôbwêc. Bocdinaŋ yac
gauc gêm bu ato yom têŋ mac pi têm ti bêc dom. 3 Lau ŋatô oc sêsôm yom
bocdec bu, “Yac dambo têm ŋayham ma ŋawapac mba.” Ŋac oc sêsôm
yom kaiŋ dinaŋ sêmbo, ma ŋagahô eŋ bêc ŋambu-ŋga dau oc meŋ sa ma
ŋac oc sêniŋga. Lau daŋ oc sêlhö su têm dinaŋ dom. Oc tôm awhê tidaê
naŋ kêlhiŋ dau siŋ, magoc ŋandê tu kôc balêkoc-ŋga meŋ sa iŋ ŋagahô
ŋambwa.

4 Magoc asidôwai, mac aŋyalê yom pi bêc ŋambu-ŋga dau su. Mac
atôm lau naŋ sêmbo ŋasec ŋalôm, naŋ dom. Ma bocdinaŋ oc tôm dom
bu bêc dau hôc asê mac gitôm ŋgac kaŋ e kôm mac asö. 5 Bu mac ati
balêkoc ŋasec ti ôbwêc-ŋga dom. Mac hoŋ ati balêkoc ŋawê ti acsalô-ŋga.
6 Bocdinaŋ dambo datôm lau naŋ sêyêc bêc pu, naŋ dom. Mba! Dambo
ti neŋ gauc ŋawa ma danem ali. 7 Bu lau naŋ sênôm bu ŋaŋga e si gauc
timboloc ma sêyêc bêc pu ŋawahô, naŋ lau ŋasec ti ôbwêc-ŋga. 8 Magoc
yac lau ŋawê-ŋga, ma bocdinaŋ dambo ti neŋ gauc ŋawa. Mêtê dakêŋ
whiŋ-ŋga ma atac whiŋ lau-ŋga, naŋ dasap dôŋ ŋaŋga, gitôm ŋakwê
siŋ-ŋga naŋ dasôc sac yac ŋabapo. Ma yac neŋ dakêŋ bataŋ Anötö ndê
mwasiŋ nem yac si-ŋga ŋa-ŋandô, naŋ gitôm guluŋ ain naŋ lau siŋ-
ŋga sêuŋ. 9 Bu Anötö kêyaliŋ yac sa bu dahôc iŋ ndê tac ŋandê dom. Iŋ
kêyaliŋ yac sa bu datap iŋ ndê mwasiŋ nem yac si-ŋga sa tu Pômdau Yisu
Kilisi-ŋga. 10 Yisu mbac ndu tu yac-ŋga, ma bocdinaŋ yac bu dambac ndu
me dambo taŋli têŋ ndoc iŋ mbu meŋ, naŋ taŋyalê bu yac oc dambo taŋli
dawhiŋ iŋ. 11 Tu dinaŋ-ŋga asôm yom ŋayham-ŋayham têŋ daôm, ma
apuc daôm dôŋ bu alhac ŋaŋga, tôm mac akôm ambo.

Yom ŋambu-ŋga

12 O asidôwai. Yac bu andac mac bu atoc lau bata naŋ sêyob mac sem
Pômdau aŋgô, naŋ sa ŋapep. Ŋac sêkôm gweleŋ atu tu sênem mac sa-ŋga,
ma sem la mac tu bu mac asap lêŋ gitêŋ dôŋ eŋ. 13 Boc-dinaŋ atoc ŋac
sa ma atac whiŋ ŋac tu gweleŋ atu naŋ sêkôm têŋ mac-ŋga. Ma mac hoŋ
ambo awhiŋ daôm ti atac malô eŋ.

14 Asidôwai. Yac bu anem la mac bocdec bu. Akêŋ puc lau oyom bu
sêndöc ŋambwa dom. Lau naŋ maya ti sêtöc dau, naŋ aŋgilí ŋac bu
sêlhac ŋaŋga. Ma anem lau gauc babalê ma lau licwalô mba, naŋ sa. Akôc

nem ŋalôm dôŋ ma akôm mêtê malô têŋ lau hoŋ. 15 Lau bu sêkôm sac têŋ
mac, naŋ dec mac hoŋ ayob daôm bu aô dom. Mac lau akêŋ whiŋ-ŋga
akôm mêtê ŋayham eŋ têŋ daôm, ma têŋ lau hoŋ bocdinaŋ.
16 Tôm bêc hoŋ ambo ti atac ŋayham. 17 Ma ateŋ mbec ŋapaŋ. 18 Anem
daŋge Anötö tu gêŋ wapac me gêŋ ŋayham bocke naŋ tap mac sa-ŋga. Bu
iŋ tac whiŋ bu mac lau naŋ akêŋ whiŋ Yisu Kilisi, naŋ aŋkuc lêŋ dinaŋ.
19 Ma asi Ŋalau Dabuŋ ndê ya ndu dom. 20 Iŋ bu kac lau ŋatô bu sêhoc
yom asê gitôm propet, naŋ dec apu ŋac si yom dom. 21 Aŋsahê gêŋ hoŋ,
ma asap ŋayham dôŋ. 22 Ma andic ahê mêtê sac-sac hoŋ.
23 Yac ateŋ mbec tu mac-ŋga bocdec bu. Anötö Yom Malô Ŋadau ndic
dabiŋ mac ati lau dabuŋ solop. Ma bocdinaŋ têŋ bêc naŋ Pômdau Yisu
Kilisi mbu meŋ, naŋ Anötö oc tap sa bu mac nem giso mbasi, ma lic mac
nem gatôm ti nem ŋalôm ma ŋamlic sambuc bu dabuŋ. 24 Yac akêŋ whiŋ
bu Anötö, naŋ kêgalêm mac sa, naŋ oc ŋgô yac mba mbec ma kôm ŋandô
sa.
25 O asidôwai, ateŋ mbec tu yac-ŋga. 26 Ma akam asidôwai hoŋ anem
yac aŋôŋ tu Pômdau Yisu-ŋga. 27 Yêc Pômdau aŋgô-ŋga, aö wandac mac
bu asam bapia dindec têŋ asidôwai hoŋ naŋ sêmbo mac nem gameŋ.
28 Pômdau Yisu Kilisi ndê mwasiŋ têŋ mac hoŋ.

Pol ndê bapia tilu-ŋga têŋ lau Tesalonika-ŋga

Yom whê bapia dindec sa-ŋga

Pol to bapia tilu-ŋga dindec tu bu puc lau sêkêŋ whiŋ-ŋga naŋ sêmbo malac Tesalonika, naŋ dôŋ-ŋga. Iŋ gêm daŋge Anötö bu ŋac sêsap si sêkêŋ whiŋ dôŋ ŋaŋga, ma tôc asê bu ŋawapac naŋ sêhôc, naŋ oc nem ŋac sa ma puc ŋac dôŋ bu sêlhac ŋaŋga.

Lau tasaŋ ŋatô sêŋsôŋ lau Tesalonika-ŋga, ma sêsôm bu Kilisi mbu meŋ su, ma bocdinaŋ lau ŋatô sêhu si gweleŋ ti gêŋ hoŋ siŋ ma sêhôŋ sêmbo. Bocdinaŋ Pol gêm la lau sêkêŋ whiŋ-ŋga bu sêkôc yom tasaŋ sa dom, ma sêhu lêŋ oyom-ŋga siŋ, ma sêŋkuc iŋ ti lau aposel si lêŋ sem gweleŋ amaŋ-ŋga. Iŋ whê sa bu Kilisi oc mbu meŋ dom e ŋgac sac sambuc naŋ iŋ sam bu ‘wachuc hoŋ ŋadamba,’ naŋ meŋ sa tiawê, ma têŋ ndoc dinaŋ mêtê sac oc êŋsôwec tiatu sambuc yêc nom.

Pol gic hu ndê bapia

1 1 Aö Pol, ma Sailas lu Timoti, ato bapia dindec têŋ gôlôwac dabuŋ
Tesalonika-ŋga, mac lau naŋ akêŋ whiŋ Damaŋ Anötö lu Pômdau Yisu
Kilisi. 2 Mwasiŋ ti yom malô têŋ mac akêŋ Damaŋ Anötö lu Pômdau Yisu Kilisi.

Lau Tesalonika-ŋga sêhôc ŋawapac magoc sêlhac ŋaŋga

3 O asidôwai, tôm bêc hoŋ yac mba ŋalôm kac yac bu anem daŋge
Anötö tu mac-ŋga. Yac alic ŋayham bu akôm bocdinaŋ, ŋahu bu mac
nem akêŋ whiŋ ti mac lau tigeŋ-tigeŋ nem mêtê atac whiŋ asidôwai-ŋga,
kêsôwec tiatu ŋapaŋ. 4 Ma yac ampiŋ mac yêc Anötö ndê gôlôwac dabuŋ
ŋatô aŋgô-ŋga, ŋahu bu yac aŋgô ŋawaê bu mac ahôc ŋawapac daêsam
ma bu lau sêkêŋ kisa mac, tigeŋ mac alhac ti akêŋ whiŋ ŋaŋga.

Anötö oc kêŋ ŋagêyô têŋ lau naŋ sêtec yom ŋandô

5-6 Gêŋ naŋ hôc asê mac, naŋ tôc asê bu Anötö ndê lêŋ êmatôc lau-
ŋga iŋ lêŋ gitêŋ. Bu mac ahôc ŋawapac, ŋahu bu mac am akiŋ Anötö

The New Testament in Bukawa of Papua New Guinea; 1st ed. 2000, Lutheran Bible Translators Australia; web ed. 2013

ma atoc iŋ sa ti mac nem Kiŋ. Magoc mac alhac ŋaŋga, ma tu dinaŋ-ŋga
dec Anötö gêlic mac atôm solop bu ambo iŋ ndê †gôliŋ ŋapu. Ma iŋ oc
kêŋ ŋawapac têŋ lau naŋ sêkêŋ kisa mac, ô ŋawapac naŋ sêkêŋ têŋ mac,
naŋ su. 7 Ma iŋ oc kêŋ mac asê awham su yêc ŋawapac naŋ mac ahôc,
ma yac bocdinaŋ. Têŋ ndoc Pômdau Yisu ti iŋ ndê aŋela ŋaŋga sêsip
akêŋ undambê sêmeŋ, ma sêhoc dau asê ti ya ŋawê atu, naŋ goc Anötö
oc kôm gêŋ hoŋ dinaŋ ŋandô sa. 8 Lau naŋ sêtoc Anötö sa dom ma sêsôc
Pômdau Yisu ndê ŋawaê ŋayham ŋapu dom, naŋ Anötö oc kêŋ ŋagêyô têŋ
ŋac. 9 Iŋ oc êmasuc ŋac su yêc Pômdau, naŋ ndöc undambê ti ndê ŋaclai
ma ŋawasi atu, naŋ aŋgô-ŋga. Ma ŋac oc sêkôc si ŋagêyô naŋ sêmbo sac
ŋapaŋ ma ŋapaŋ. 10 Gêŋ dau oc ŋandô sa têŋ ndoc Pômdau mbu meŋ, ma
lau dabuŋ hoŋ naŋ sêkêŋ whiŋ iŋ, naŋ oc sêtoc iŋ ndê waê sa ti sêmpiŋ
iŋ. Ma mac awhiŋ, oc ambo awhiŋ lau dau, ŋahu bu mac akêŋ whiŋ
ŋawaê ŋayham naŋ yac ahoc asê têŋ mac.

Mbec pi lau Tesalonika-ŋga

11 Yac gauc gêm gêŋ hoŋ dinaŋ dec ateŋ mbec tu mac-ŋga ŋapaŋ. Yac
neŋ Anötö kêgalêm mac sa ati iŋ ndê lau, ma bocdinaŋ dec yac ateŋ mbec
bu iŋ puc mac dôŋ, e andic dabiŋ nem lêŋ ti sakiŋ hoŋ nditôm iŋ ndê atac
whiŋ. Ma yac ateŋ mbec bu lêŋ ti sakiŋ ŋayham hoŋ naŋ mac bu akôm
tu mac nem akêŋ whiŋ Pômdau-ŋga, naŋ Anötö ndê ŋaclai oc nem mac
sa bu akôm ŋandô sa. 12 Ma bocdinaŋ mac oc apo Pômdau Yisu ndê waê
sa, ma mac daôm oc atap nem waêm sa tu iŋ-ŋga. Mwasiŋ akêŋ yac neŋ
Anötö lu Pômdau Yisu Kilisi, naŋ oc kôm gêŋ dau ŋandô sa.

Wachuc hoŋ Ŋadambaoc hoc dau asê

2 1 [a] O asidôwai. Yac ato yom têŋ mac su, pi Pômdau Yisu Kilisi ndê
bêc mbu meŋ-ŋga, naŋ Anötö oc ndic yac hoŋ sa dapitigeŋ, ma
dambo dawhiŋ Yisu. Yac gauc gêm yom dau, ma bu anem la mac bocdec
bu. 2 Lau ŋatô bu sêsôm têŋ mac bu Pômdau ndê bêc dau meŋ hôc asê
su, naŋ goc ahêgo daôm dom me atac lu-lu dom. Lau dau bu sêsôm bu
Ŋalau Dabuŋ kêŋ ŋawaê dau têŋ ŋac, me yac dauŋ asôm me ato têŋ ŋac,
dec akêŋ whiŋ dom. Yom dau yom tasaŋ! 3 Ayob daôm bu lau daŋ sêŋsau
mac dom, bu gêŋ ŋatô oc sêhôc asê muŋ su, naŋ goc Pômdau ndê bêc oc
meŋ sa. Têm daŋ oc meŋ sa, naŋ lau daêsam oc sêhu Anötö ti ndê yom
siŋ. Ma tiŋambu wachuc hoŋ ŋadamba dau oc meŋ sa tiawê. Iŋ ŋgac naŋ
gic waê bu niŋga gacgeŋ. 4 Iŋ oc toc dau sa ma kêŋ kisa Anötö ŋandô ti
gêŋ hoŋ naŋ lau sem akiŋ ti ŋac si anötöi yêc nom, naŋ bocdinaŋ. Ma iŋ

---

[a] **2:1-9** Wachuc hoŋ Ŋadamba - yom naŋ Pol to yêc Yom Grik naŋ danem kwi bu 'ŋgac sôc yomsu ŋapu-ŋga dom,' me 'ŋgac naŋ yomsu mbasi yêc iŋ ndê ŋalôm.' (Yom Inglis: 'lawless one.') Ŋgac dau oc tec Anötö ndê yomsu ma kôm gêŋ hoŋ bambaliŋ tôm iŋ dau atac whiŋ.

oc sôc ndi ndöc Anötö ndê †lôm dabuŋ, ma êŋsau lau bu iŋ Anötö dau.
5 Yom dindec pi ŋgac wachuc, iŋ yom wakuc dom. Gauc nem bu têŋ ndoc
aö gambo gawhiŋ mac, naŋ gasôm têŋ mac su. 6 Ma gêŋ naŋ kwahic dec
kalhac iŋ ahuc dec iŋ meŋ sa tiawê su dom, naŋ mac aŋyalê su. Iŋ oc hôc
asê tôm ŋandoc naŋ Anötö dau kêmatiŋ tidôŋ su. 7 Kwahic dec iŋ ndê
ŋaclai naŋ kêgilí lau bu sêkôm mêtê sac, naŋ kôm gweleŋ yêc siŋ dau.
Ma ŋaclai dau oc kôm gweleŋ bocdinaŋ, e Anötö kôc gêŋ naŋ kalhac
ŋgac dau ahuc, naŋ su. 8 Têŋ dinaŋ wachuc hoŋ ŋadamba dau oc meŋ sa
tiawê. Tigeŋ têŋ têm naŋ Pômdau Yisu mbu meŋ ti ndê ŋawasi ma ŋaclai
atu, naŋ iŋ oc yu wayahô, ma seŋ iŋ su ŋagahô ŋambwa. 9 Têŋ ndoc ŋgac
sac dau meŋ, naŋ Sadaŋ oc kêŋ ŋaclai têŋ iŋ bu kôm gêŋ dalô atu-tu, ma
gêŋ ti ŋaclai, ma êŋsau bu Anötö ndê ŋaclai kôm gêŋ dau. 10 Iŋ oc kôm
gêŋ sac daêsam ma êŋsau lau naŋ sêsa lêŋ sêniŋga-ŋga. Ŋac lau dau sêtec
Anötö ndê yom ŋandô, naŋ tôm bu tôc seŋ dandöc taŋli-ŋga asê têŋ ŋac.
11 Tu dinaŋ-ŋga dec Anötö oc hu ŋac siŋ bu Sadaŋ êŋsôŋ ŋac, e sêkêŋ
whiŋ yom tasaŋ. 12 Ma lau hoŋ naŋ sêkêŋ whiŋ yom ŋandô dom, ma atac
ŋayham atu tu lêŋ sac-ŋga, naŋ oc sêtap si ŋagêyô sac sa, têŋ Anötö ndê
bêc êmatôc lau-ŋga.

Anötö kêyaliŋ iŋ ndê lau sa gwanaŋ

13 O asidôwai naŋ Pômdau tac whiŋ mac ndu andô, yac mba ŋalôm
kac yac bu anem daŋge Anötö tu mac-ŋga tôm bêc hoŋ. Ŋahu bu têŋ têm
ŋamata-ŋga andô iŋ kêyaliŋ mac sa gwanaŋ, bu atap iŋ ndê mwasiŋ nem
mac si-ŋga sa. Ma gêŋ dau ŋandô sa bocdec bu, kwahic dec mac akêŋ
whiŋ yom ŋandô, ma Ŋalau Dabuŋ kôm gweleŋ yêc mac nem ŋalôm bu
êmasaŋ mac ati lau dabuŋ. 14 Anötö kêgalêm mac sa bu awêkaiŋ mwasiŋ
dinaŋ, ma bu atap yac neŋ Pômdau Yisu Kilisi ndê ŋawasi atu sa. Ma mac
atap galem dau sa têŋ ndoc iŋ kêkiŋ yac bu ahoc ŋawaê ŋayham asê têŋ
mac naŋ. 15 Bocdinaŋ asidôwai, alhac ŋaŋga. Yom ŋandô hoŋ naŋ yac
ac dulu têŋ mac ŋa whaŋsuŋ me ato sip bapia, naŋ akôc dôŋ ma aŋkuc
ŋapep.

Pol teŋ mbec pi ŋac

16-17 Yac ateŋ yac neŋ Pômdau Yisu Kilisi lu Damaŋ Anötö bu kôm mac
nem ŋalôm tigahô, ma puc mac dôŋ bu akôm mêtê ti asôm yom ŋayham
eŋ. Anötö dau iŋ tac whiŋ yac ndu andô ma iŋ gic bata mwasiŋ ŋayham
naŋ ŋa-ŋandô dakêŋ bataŋ dambo, ma mwasiŋ dau oc puc yac neŋ ŋalôm
dôŋ tôm bêc hoŋ.

Pol tac whiŋ bu sêteŋ mbec tu iŋ ti ndê lau-ŋga

3 1 Asidôwai, aneŋ yom daŋ yêc bu wandac mac bocdec bu. Ateŋ mbec
tu yac-ŋga, tu bu Pômdau ndê ŋawaê tiapa tôm gameŋ hoŋ-ŋga

ma bu lau sêtoc yom dau sa, tôm mac atoc sa. 2 Ma ateŋ mbec bu Anötö
êŋgaho yac su yêc lau sac amba. Bu lau daêsam sêkêŋ whiŋ Pômdau dom,
ma sêkêŋ kisa yac. 3 Tigeŋ Pômdau oc hu yac siŋ dom. Iŋ oc puc mac dôŋ
ma yob mac tu ŋgac sac Sadaŋ-ŋga. 4 Ma iŋ kôm yac atac pa su pi mac,
dec yac akêŋ whiŋ bu yatu hoŋ naŋ yac akêŋ têŋ mac, naŋ mac asôc ŋapu
kwahic dec, ma oc aŋkuc ŋapaŋ. 5 Yac ateŋ mbec ma andac Pômdau bu
whê mac nem gauc sa, e aŋyalê Anötö ndê mêtê atac whiŋ mac-ŋga tidôŋ.
Ma yac ateŋ iŋ bu nem mac sa, bu alhac ŋaŋga ma ahôc ŋawapac ti nem
atac pa su, tôm Kilisi dau.

Pol kêŋ puc lau oyom dinda

6 Tu Pômdau Yisu Kilisi ndê ŋaê-ŋga, yac bu akêŋ yatu mac asidôwai
bocdec bu. Andic ahê asidôwai oyom hoŋ naŋ sêsôc yom naŋ yac ac dulu
têŋ mac, naŋ ŋapu dom. 7 Têŋ têm yac ambo awhiŋ mac, naŋ yac ambo
ŋambwa dom, magoc akôm gweleŋ tu anem dauŋ sa-ŋga. Ma mac aŋyalê
bu iŋ lêŋ solop bu mac aŋkuc yac mba mêtê dinaŋ andic ŋawaê. 8 Yac
akôc gêŋ daneŋ-ŋga ŋambwa yêc mac dom. Mba! Yac amlhi dec aŋ. Yac
am gweleŋ atu ôbwêc ma ac bu akôm kwaŋ dauŋ, ma bu akêŋ ŋawapac
têŋ mac nem lau tu sêyob yac-ŋga dom. 9 Pômdau ndê yom tôc asê bu
yac atôm bu andac mac bu akêŋ gêŋ puc yac dôŋ-ŋga, ô yac mba gweleŋ
ŋawaê ŋayham-ŋga. Tigeŋ yac akôm kwaŋ dauŋ bu atôc lêŋ ŋayham têŋ
mac bu aŋkuc. 10 Ma gauc nem ŋagôliŋ naŋ yac akêŋ têŋ mac têŋ têm yac
ambo awhiŋ mac, naŋ yêc bocdec bu, “Asa naŋ tec bu kôm gweleŋ, naŋ
neŋ gêŋ dom.”
11 Yac aŋgô ŋawaê pi mac nem lau oyom ŋatô, dec ato yom dinaŋ. Ŋac
lau dau sem gweleŋ amaŋ-ŋga dom, magoc sem gweleŋ whaŋsuŋ-ŋga hôc
gêlêc, ma sêuŋ lau ŋatô si yom sa sêtôm andu. 12 Lau kaiŋ dinaŋ yac bu
akêŋ yatu ti anem la ŋac tu Pômdau Yisu Kilisi ndê ŋaê-ŋga, bu sêhu lêŋ
oyom-ŋga dau siŋ, ma sênem gweleŋ tu sêkôm kwa dau-ŋga.
13 O asidôwai, alhac ŋaŋga ma lic kam sa tu akôm mêtê ŋayham-ŋga
dom. 14 Asa naŋ bu sôc yom naŋ yac ato sip bapia dindec ŋapu dom,
naŋ tamtiŋ iŋ ŋapep. Ambo ahê iŋ, e iŋ êŋyalê iŋ ndê giso ma maya
dau. 15 Alic iŋ gitôm nem ŋacyo dom, magoc akêŋ puc iŋ tôm mac nem
asidôwa daŋ.

Yom ndic bata-ŋga

16 Pômdau whiŋ mac hoŋ. Iŋ Yom Malô Ŋadau dau kêŋ mac nem atac
timalô pi gêŋ hoŋ ma tôm bêc hoŋ.
17 Aö Pol dauŋ gato yom ŋambu-ŋga dindec, bu wakêŋ neŋ acsalô têŋ
mac. Aö gato yom bocdinaŋ ŋa aö dauŋ amaŋ, sip aneŋ bapia hoŋ tôm
aneŋ ŋadôhôŋ.
18 Mwasiŋ akêŋ Pômdau Yisu Kilisi têŋ mac hoŋ.

Pol ndê bapia ŋamata-ŋga têŋ Timoti

Yom whê bapia dindec sa-ŋga

Timoti iŋ ŋgac gameŋ Galesia-ŋga, naŋ ndê malachu Listra. Timoti damba iŋ ŋgac Grik-ŋga, ma dinda iŋ awhê Israel-ŋga naŋ kêŋ whiŋ Yisu (2 Tim 1:5). Têm daêsam Timoti kêsêlêŋ whiŋ Pol ma kôm gweleŋ whiŋ iŋ (Rom 16:21, Apo 16-20). Tiŋambu Timoti yob lau sêkêŋ whiŋ-ŋga yêc malac Epesas, ma Pol to bapia dindec têŋ iŋ têŋ ndoc dinaŋ. Iŋ kêkiŋ bapia dau têŋ Timoti, magoc to yom daêsam naŋ gic lau sêkêŋ whiŋ-ŋga hoŋ ŋawaê.

Pol kêŋ puc Timoti tu kêdôhôŋwaga tasaŋ-ŋga. Iŋ töc bu mboe ŋac oc sêkôm lau si sêkêŋ whiŋ tisac. Iŋ gêm la Timoti bu yob ndê lêŋ ti sakiŋ ŋapep bu lau sêkêŋ whiŋ-ŋga sêlic ma sêŋkuc. Ma iŋ tôc lêŋ ŋayham-ŋayham naŋ gic waê lau bata ti lau naŋ sem akiŋ ti sêyob gôlôwac dabuŋ.

Pol gic hu ndê bapia têŋ Timoti

1 1 Aö Pol, Yisu Kilisi ndê †aposel, gato bapia dindec. Anötö naŋ gêm
yac si, lu Yisu Kilisi sic atu yom ma sêŋyaliŋ aö sa, dec gati aposel.
Yisu dau, iŋ ti gêŋ ŋayham hoŋ naŋ dakêŋ bataŋ, naŋ ŋadau. 2 Aö gato
yom dindec têŋ am Timoti, naŋ aö galic am gitôm aö atuŋgac ŋandô,
tu am nem kêŋ whiŋ-ŋga. Mwasiŋ ti tawalô ma yom malô têŋ am, akêŋ
Damaŋ Anötö lu yac neŋ Pômdau Yisu Kilisi.

Yom pi kêdôhôŋwaga tasaŋ

3 Têŋ ndoc aö gatêŋ gameŋ Masedonia-ŋga ga, naŋ aö gateŋ am bu
gacgeŋ mbo malac Epesas, bu kêŋ yao lau naŋ sêndôhôŋ yom tasaŋ bu
sêhu siŋ. 4 Ma bu sôm têŋ ŋac bu sêhu miŋ akwa ŋambwa-ŋambwa siŋ,
ma yom daêsam naŋ êlêmê sêsôm pi apai ti puŋgaci si ŋaê, naŋ sêhu
siŋ bocdinaŋ. Yom kaiŋ dinaŋ kôm lau atac lu-lu, ma sêhu lêŋ ŋayham
sem akiŋ Anötö ti sêkêŋ whiŋ iŋ-ŋga siŋ. 5 Aö gateŋ am bu ndic yao lau
dau bu sêhu si yom tasaŋ hoŋ siŋ, tu bu lau sêkêŋ whiŋ-ŋga hoŋ sêsap

The New Testament in Bukawa of Papua New Guinea; 1st ed. 2000, Lutheran Bible Translators Australia; web ed. 2013

mêtê atac whiŋ-ŋga dôŋ. Mêtê dau datap sa yêc lau ti ŋalôm ŋawasi, naŋ
sêmbo ti atac pa su tu ŋac si lêŋ gitêŋ-ŋga, ma sêkêŋ whiŋ ŋaŋga. 6 Lau
ŋatô sêhu lêŋ dau siŋ su ma sêsap yom ŋambwa-ŋambwa dôŋ. 7 Ŋac atac
whiŋ bu sêndôhôŋ Anötö ndê yomsu têŋ lau, ma sêkôm gêŋ dau ti licwalô
eŋ sêmbo. Tigeŋ ŋac sêŋyalê yom dau ŋahu ŋandô dom.
8 Yac bu neŋ gauc sa pi Anötö ndê yomsu ŋa-gweleŋ ti ŋahu ŋapep, dec
oc dalic bu yomsu dau iŋ gêŋ ŋayham. 9 Ma taŋyalê bu yomsu naŋ Anötö
kêŋ têŋ Moses, naŋ gic waê lau gitêŋ dom. Magoc iŋ ndê yomsu gic waê
lau kaiŋ bocdec. Lau wachuc dinda naŋ sêtec bu sêsôc yomsu dau ŋapu,
lau naŋ sêtec Anötö ti ndê gêŋ dabuŋ hoŋ, ma sêsap mêtê sac ti mêtê
ŋadômbwi dôŋ. Ma lau naŋ sic dindai ti dambai me lau ŋatô ndu-ŋga.
10 Ma yomsu dau gic waê lau naŋ sêkôm mêtê mockaiŋ-ŋga ti mêtê naŋ
so pwac naŋ Anötö kêmatiŋ tu awhê lu ŋgac sênem dau-ŋga, ma lau naŋ
sêŋgaho lau ma sêkêŋ têŋ lau ŋatô semlhi ŋac sêti lau akiŋ ŋambwa,
lau tasaŋ, ma lau naŋ sêsôm yom tasaŋ yêc lau sêmatôc yom-ŋga aŋgô-
ŋga. Aêc! Anötö ndê yomsu gic waê lau bocke naŋ sêkôm mêtê sac, naŋ
so yom pi lêŋ solop naŋ yac tandôhôŋ. 11 Ma lêŋ solop dau kêkuc ŋawaê
ŋayham naŋ Anötö kêŋ sip aö amaŋ bu wandôhôŋ têŋ lau. Ma ŋawaê dau
tôc iŋ ndê waê ti ŋaclai ma ŋawasi asê têŋ yac.

Pol gêm daŋge Pômdau tu tawalô iŋ-ŋga

12 Aö wanem daŋge yac neŋ Pômdau Yisu Kilisi, naŋ kêŋ ŋaŋga têŋ aö,
bu iŋ gêlic aö gitôm bu wakôm iŋ ndê gweleŋ ŋawaê ŋayham-ŋga, dec
kêyaliŋ aö sa bu wanem akiŋ iŋ. 13 Aö ŋgac naŋ muŋ-ŋga gasôm yom sac
sambuc pi Yisu ti ndê lau sêkêŋ whiŋ-ŋga, ma gakêŋ kisa ŋac ma gac lau
ŋatô. Magoc Yisu Kilisi gêlic bu aö neŋ gauc sa dom, ma gakêŋ whiŋ iŋ
su dom, dec gakôm gêŋ dinaŋ, ma tu dinaŋ-ŋga dec iŋ tawalô aö ma gêm
aneŋ ŋalôm kwi. 14 Yac neŋ Pômdau kêsalê aö ahuc ŋa iŋ ndê mwasiŋ,
dec mêtê dakêŋ whiŋ-ŋga ti mêtê atac whiŋ-ŋga naŋ gic lau naŋ sêkêŋ
whiŋ Yisu Kilisi ŋawaê, naŋ iŋ kêŋ têŋ aö.
15 Yom dec aö bu wasôm, iŋ yom ŋandô ma yom ŋayham bu lau hoŋ
sêkôc sa ma sêkêŋ whiŋ. Ma yom dau bocdec, “Yisu Kilisi sip nom meŋ bu
nem lau naŋ sêkôm mêtê sac, naŋ si.” Yom dau gic waê aö dauŋ solop, bu
muŋ-ŋga aö ŋgac gakôm sac-ŋga gahôc gêlêc lau hoŋ su. 16 Ma bocdinaŋ
dec Yisu Kilisi tawalô aö ŋgac sac dec, tu bu lau hoŋ sêlic ŋalêŋ naŋ iŋ hê
yom malô sa têŋ aö, ma kêŋ ŋasawa têŋ aö bu wanem neŋ ŋalôm kwi. Ma
lau naŋ bu sêkêŋ whiŋ iŋ, ma sêtap seŋ sêndöc tali ŋapaŋ-ŋga sa, naŋ oc
tôm bu sêtap iŋ ndê tawalô sa, ŋalêŋ tigeŋ tôm aö gatap sa.
17 Yac neŋ Anötö iŋ Kiŋ atu naŋ mbo titêm-titêm, ma oc pacndê dom.
Ŋamalac daŋ sêlic iŋ aŋgô su dom, magoc iŋ tigeŋ iŋ Anötö ŋandô. Tu
yom hoŋ dinaŋ-ŋga dec tampiŋ iŋ, ma dapo iŋ ndê waê sa, kwahic dec
ma nditôm bêc hoŋ. Yomandô!

Pol puc Timoti dôŋ bu lhac ŋaŋga

18 Aneŋ balê Timoti. Muŋ-ŋga lau sêkêŋ whiŋ-ŋga ŋatô sêlhac sêtôm
propet ma sêhoc yom asê pi am. Kwahic dec aö bu wanem la am bu gauc
nem lau dau si yom ŋapaŋ, bu puc am dôŋ bu lhac ŋaŋga, ma ndic siŋ
ŋaŋga tu Anötö ndê yom ŋandô-ŋga. 19 Kôc nem kêŋ whiŋ dôŋ, ma atac
pa su tu am nem lêŋ naŋ am sa mbo Anötö aŋgô-ŋga. Lau ŋatô sêtec yom
ŋandô, ma bocdinaŋ dec ŋac si sêkêŋ whiŋ giŋga su, gitôm waŋ naŋ gwêc
gic popoc pi hoc gi. 20 Gauc nem Himeneus lu Aleksanda, ŋgac lu naŋ
sêtec yom ŋandô dec kamasuc iŋlu su sêsip Sadaŋ amba, tu bu sêŋyalê si
giso, ma sêsôm yom sac pi Anötö tiyham dom.

Ŋagôliŋ dateŋ mbec-ŋga

2 1 Gêŋ ŋamata-ŋga aö bu wateŋ am bu êmgilí lau sêkêŋ whiŋ-ŋga pi
lêŋ dateŋ mbec-ŋga. Sôm têŋ ŋac bu sêteŋ mbec tu lau hoŋ-ŋga, ma
sênem daŋge Anötö tu ŋac-ŋga. Gêŋ bocke naŋ sêpônda, naŋ sêndac Anötö,
ma sênem lau ŋatô awha têŋ iŋ. 2 Aö atac whiŋ bu sêteŋ mbec tu kiŋ ma
lau hoŋ naŋ sem gôliŋ yac-ŋga, bu sênem gôliŋ yac ŋapep e dambo ti yom
malô, ma datoc Anötö sa ti dasa neŋ lêŋ hoŋ dabuŋ eŋ. 3 Mbec kaiŋ dinaŋ
iŋ gêŋ ŋayham, ma yac neŋ Anötö naŋ gêm yac si, naŋ gêlic ŋayham. 4 Bu
Anötö tac whiŋ bu lau hoŋ sêŋyalê yom ŋandô pi Yisu, e sêkêŋ whiŋ ma
sêtap Anötö ndê mwasiŋ nem ŋac si-ŋga sa. 5 Yac taŋyalê bu Anötö tigeŋ
dê mbo, ma ŋgac nem siliŋ-ŋga tigeŋ mbo Anötö ma lau nom-ŋga ŋalhu,
iŋ Yisu Kilisi dau. 6 Iŋ ŋgac naŋ kêŋ dau ma mbac ndu bu nemlhi lau hoŋ
si sac ŋatôp, ma êŋgapwêc ŋac su yêc sakiŋ mêtê sac-ŋga. Gêŋ dau meŋ sa
tôm ŋandoc naŋ Anötö kêmatiŋ tidôŋ muŋ su, ma tôc Anötö ndê lêŋ nem
lau si-ŋga asê. 7 Ma iŋ kêyaliŋ aö sa gati iŋ ndê ŋgac aheŋ-ŋga ti iŋ ndê
aposel, bu wandôhôŋ yom ŋandô naŋ yac lau dakêŋ whiŋ-ŋga hoŋ dasap
dôŋ, naŋ têŋ †lau gameŋ apa-ŋga. Aö gasôm yomandô, aö kasau dom.
8 Aö tac whiŋ bu lau sêhôc amba sa ma sêteŋ mbec tôm gameŋ sambob.
Magoc ŋac sêyob dau bu sêsa si lêŋ dabuŋ eŋ. Asa naŋ atac ŋandê têŋ lau
me sôm lau ŋatô, naŋ hôc amba sa ma teŋ mbec dom.

Lauwhê sêkêŋ whiŋ-ŋga si lêŋ

9 Aö tac whiŋ bu lauwhê sêhêgo dau êŋlêc tu ŋakwê ŋayham-ŋayham
bu sêsôc-ŋga dom. Whê ŋac si gauc sa pi ŋakwê ŋaôli atu-tu ma gôlôŋ
ŋayham gitôm gol me kôm, ma pi mêtê sênem bocbiŋ kêclauŋ-ŋga, bu
gêŋ hoŋ dinaŋ iŋ gêŋ ŋambwa-ŋga yêc Anötö aŋgô-ŋga. 10 Awhê asa naŋ
sôm bu nem akiŋ Anötö, naŋ bu kôm mêtê ŋayham, dec mêtê dau gitôm
iŋ ndê ŋakwê ti gôlôŋ ŋayham.
11 Têŋ ndoc lau sêkac sa tu sêlic om-ŋga, naŋ aö tac whiŋ bu lauwhê
sênem dau dôŋ ma sêkêŋ daŋga Anötö ndê yom ŋapep, ma sêsôc lauŋgac

ŋapu. 12 Aö atac whiŋ bu lauwhê sênem dau dôŋ, ma gakêŋ yao bu ŋac
sêndôhôŋ me sênem gôliŋ lauŋgac dom. 13 Bu Anötö kêmasaŋ Adam muŋ,
goc kêmasaŋ Ewa kêkuc iŋ. 14 Ma Sadaŋ kêsau Adam muŋ dom, iŋ kêsau
Ewa e iŋ kêgilì Anötö ndê yom ma kôm sac. 15 Magoc tiŋambu awhê daŋ
kôc Anötö ndê †Ŋgac Nem Lau Si-ŋga, ma oc tôm bu lauwhê sêtap Anötö
ndê mwasiŋ nem ŋac si-ŋga sa tu ŋgac dinaŋ-ŋga, ma tu ŋac sêsap mêtê
dakêŋ whiŋ-ŋga ti atac whiŋ-ŋga dôŋ, ma sem dabuŋ dau ma sêsa si lêŋ
ti gauc ŋayham eŋ.

Yom pi gôlôwac dabuŋ si ŋagôlôŋ

3 1 Yom dindec iŋ yom ŋandô. Asa naŋ tac whiŋ bu ti gôlôwac dabuŋ
si ŋagôlôŋ,[a] naŋ atac whiŋ gweleŋ ŋayham daŋ. 2 Bocdinaŋ ŋgac naŋ
bu yob gôlôwac dabuŋ, naŋ yob dau ŋapep, ma sa ndê lêŋ gitêŋ e lau daŋ
gitôm dom bu sêpu iŋ. Iŋ nem awhê tigeŋ, ma kôm gêŋ hoŋ ti gauc ŋawa.
Alic bu iŋ ŋgac kaiŋ bocdec. Iŋ ŋgac kôc lau sa ti êmwasiŋ ŋac-ŋga, ma
ŋgac ti gauc gitôm bu êndôhôŋ lau. 3 I ŋ ŋgac nôm gêŋ êŋiŋ iŋ-ŋga dom,
ma ŋgac tac ŋandê-ŋga me ŋgac sôm lau-ŋga dom. Iŋ ŋgac malô ma iŋ
atac whiŋ mone kêlêc dom. 4 Ŋgac naŋ bu yob gôlôwac dabuŋ, naŋ yob
dau ndê balêkoc ŋapep e sêsôc iŋ ŋapu ma sêtoc iŋ sa. 5 Ŋamalac daŋ
naŋ tôm dom bu nem gôliŋ iŋ dau ndê gôlôwac, naŋ oc tôm dom bu nem
gôliŋ Anötö ndê gôlôwac bocdinaŋ. 6 Ma ŋgac naŋ gêm dau kwi ma kêŋ
whiŋ ŋasawa apê eŋ, naŋ akêŋ iŋ yob gôlôwac dabuŋ dom. Bu mboe iŋ oc
toc dau sa e Anötö kêŋ ŋagêyô têŋ iŋ, gitôm iŋ kêŋ têŋ Sadaŋ. 7 Alic bu iŋ
ŋgac naŋ gôlôwac dabuŋ ti lau naŋ sêmbo gôlôwac ŋalôm dom, naŋ hoŋ
sêlic iŋ ŋayham. Ma bocdinaŋ gitôm dom bu lau daŋ sêpu iŋ, ma Sadaŋ
oc tôm dom bu ku iŋ dulu.

8 Ma lau naŋ bu sênem akiŋ gôlôwac dabuŋ,[b] naŋ bocdinaŋ. Ŋac lau
naŋ sêsa lêŋ gitêŋ eŋ ma tu dinaŋ-ŋga lau hoŋ sêtoc ŋac sa. Ŋac lau tasaŋ
dom, magoc sêsôm yom ŋandô eŋ. Ŋac lau sênôm gêŋ êŋiŋ ŋac-ŋga dom,
ma lau naŋ sêŋsalê lêŋ daêsam tu sêtap awa sa-ŋga dom. 9 Yom ŋandô
dakêŋ whiŋ-ŋga naŋ ŋahu sip ŋalôm gi, naŋ sêsap dôŋ ŋaŋga, ma sêsa
lêŋ gitêŋ eŋ tu bu sêmbo Anötö aŋgô-ŋga ti atac pa su eŋ. 10 Bocdinaŋ lau
naŋ mac bu akêŋ ŋac tu sênem akiŋ gôlôwac dabuŋ-ŋga, naŋ aŋsahê ŋac
si lêŋ ti sakiŋ muŋ, ma lau naŋ si giso mbasi, naŋ goc sêkôc gweleŋ dau.
11 Yom kaiŋ tigeŋ hêganôŋ lau dau si lauwhê. Ŋac lauwhê ti lêŋ solop naŋ

---

[a] **3:1** Yêc 3:1-7 Pol to yom pi gôlôwac dabuŋ si ŋagôlôŋ. Yêc Yom Grik iŋ to *episkopos,* naŋ danem kwi bu 'ŋgac ŋamata-ŋga' me 'hetman.' Lau ŋatô sem kwi bu 'Bisop.' Bocdinaŋ Pol ndê yom hêganôŋ gôlôwac dabuŋ si ŋagôlôŋ hoŋ gitôm Bisop me Siots Presiden me gêyobwaga. [b] **3:8** Yêc 3:8-13 Pol to yom pi lau bocke naŋ bu sênem akiŋ gôlôwac dabuŋ. Yêc Yom Grik iŋ to *diakonoi,* naŋ danem kwi bu 'lau akiŋ.' Bocdinaŋ yom dau gic waê lau naŋ bu sênem akiŋ gôlôwac dabuŋ, gitôm pasto (ŋgacsakiŋ), ma lau bata (ol elda), ma dabuŋwaga.

lau hoŋ sêtoc ŋac sa. Ŋac sêyob si whasuŋ bu sêsôm yom bambaliŋ pi lau
ŋatô dom, lauwhê gauc ŋawa, m a lauwhê naŋ lau hoŋ sêkêŋ whiŋ bu gêŋ
bocke naŋ sêkêŋ sip ŋac amba, naŋ ŋac oc sêyob ŋapep eŋ. 12 Ŋgac bocke
naŋ bu nem akiŋ gôlôwac dabuŋ, naŋ nem awhê tigeŋ ma nem gôliŋ iŋ
ndê awhê ti balêkoc ŋapep. 13 Lau naŋ sem akiŋ ŋapep, naŋ oc sêtap waê
ŋayham sa, ma ŋac oc sêlhac ŋaŋga ma atac l u-lu dom tu ŋac si sêkêŋ
whiŋ Yisu Kilisi-ŋga.

Pol whê ndê bapia ŋahu sa

14-15 Aö gakêŋ bataŋ bu ŋasawa sauŋ aö oc watêŋ am waloc. Magoc
aö gakôc gauc gi lu gi lu, bu mboe gweleŋ daŋ oc hê aö dôŋ, ma boc-
dinaŋ dec gato bapia dindec têŋ am. Ma gato yom hoŋ dindec bu wawhê
am nem gauc sa pi lêŋ solop tu yac gôlôwac dabuŋ taŋkuc-ŋga. Bu yac
dati Anötö Tali Ŋadau ndê gôlôwac dabuŋ ma yac datôm alhö ŋaŋga bu
tambalaŋ iŋ ndê yom ŋandô.

Yom tampiŋ Kilisi-ŋga

16 Ma yac lau naŋ tam akiŋ Anötö, naŋ dakêŋ whiŋ yom pi Kilisi, naŋ
ŋahu atu ma sip ŋalôm gi. Yomandô! Bu yac dakêŋ whiŋ yom bocdec bu:
Iŋ sip nom meŋ ti ŋamalac.
Ŋalau Dabuŋ whê iŋ sa ma tôc asê bu iŋ ŋgac gitêŋ.
Ma aŋela sêlic iŋ.
Lau sêhoc ŋawaê ŋayham asê pi iŋ yêc nom ŋagameŋ hoŋ.
Ma lau sêkêŋ whiŋ iŋ yêc gameŋ sambob.
Ma Anötö kôc iŋ sa, mbu têŋ iŋ ndê gameŋ ŋawasi-ŋga gi.

Lau oc sêhu yom ŋandô siŋ

4 1 Ŋalau Dabuŋ tôc asê yêc awê bu têŋ têm ŋambu-ŋga, lau ŋatô oc
sêhu yom ŋandô dakêŋ whiŋ-ŋga siŋ. Ma ŋac oc sêŋkuc Sadaŋ ndê
ŋalau sac ti ŋac si yom tasaŋ. 2 Lau tasaŋ oc sêmeŋ ma sêndôhôŋ yom
tasaŋ dau e sêtim lau ŋatô ma sêhu yom ŋandô siŋ. Lau tasaŋ dinaŋ sêkôm
gêŋ dau ti atac pa su, ŋahu bu Sadaŋ pôc ŋac si gauc ahuc e sêŋyalê si giso
dom. 3 Ŋac sêkêŋ yao bu lauwhê ma ŋgac sênem dau dom, ma sic yao ŋac
bu sêneŋ gêŋ daneŋ-ŋga ŋatô dom. Magoc yac lau naŋ dakêŋ whiŋ ma
taŋkuc yom ŋandô, naŋ taŋyalê bu Anötö kêŋ gêŋ daneŋ-ŋga dau bu yac
daneŋ ti danem daŋge iŋ. 4 Bu gêŋ hoŋ naŋ Anötö kêŋ, naŋ gêŋ ŋayham
ma bocdinaŋ datec dom. Dakôc sa ma danem daŋge iŋ. 5 Anötö ndê yom
ma mbec naŋ dateŋ, naŋ gitôm bu kôm gêŋ hoŋ ti dabuŋ.

Pol gêm la Timoti

6 Am bu whê yom hoŋ dindec sa têŋ am nem asidôwai sêkêŋ whiŋ-ŋga,
dec am oc ti Yisu Kilisi ndê ŋgac akiŋ-ŋga ŋayham. Tôm am kôm e meŋ

têŋ kwahic dec, sap yom ŋandô dakêŋ whiŋ-ŋga dôŋ, ma daŋam wambu
yom ŋayham naŋ yac ac dulu têŋ am, bu gêŋ dau oc puc am dôŋ bu lhac
ŋaŋga tôm bêc hoŋ. 7 Ma miŋ ŋambwa naŋ lau andô naŋ sem gauc Anötö,
naŋ sic dulu têŋ lau wakuc, ma yom ŋasawa-ŋga hoŋ, naŋ am tec yêc-
ŋga. Yob daôm nem lêŋ ŋapep, ma timêtê daôm tu bu ti Anötö ndê ŋgac
gitêŋ-ŋga. 8 Lau naŋ sêtimêtê dau ŋamlic tu sêtap licwalô sa tu gêŋ nom-
ŋga-ŋga, naŋ oc nem ŋac sa ŋandô dom. Magoc yac bu datimêtê dauŋ tu
dasa Anötö ndê lêŋ gitêŋ-ŋga, oc nem yac sa ŋandô. Oc nem yac sa têŋ
kwahic dec, ma têŋ têm ŋambu-ŋga bocdinaŋ.
9 Yom dec aö bu wasôm, iŋ yom ŋandô ma yom ŋayham tu lau hoŋ
sêkôc sa ma sêkêŋ whiŋ-ŋga. 10 Anötö Tali Ŋadau kêmasaŋ lêŋ bu nem
lau hoŋ si, ma lau naŋ sêkêŋ whiŋ iŋ, naŋ sêtap lêŋ dau sa su. Bocdinaŋ
yac dakêŋ bataŋ bu oc datap yom dau ŋa-ŋandô sa, dec dalhac ŋaŋga ti
dakôm gweleŋ bu dapuc yom dau dôŋ.
11 Êmdôhôŋ yom hoŋ dindec ma ndic atu lau bu sêsôc ŋapu. 12 Yob
daôm bu kôm nem gêŋ hoŋ ŋapep, ma lau daŋ oc sêpu am bu am balê
wakuc dom. Yob nem lêŋ mbo-ŋga, sôm yom ŋayham eŋ, sap mêtê atac
whiŋ lau ti kêŋ whiŋ-ŋga dôŋ ŋaŋga, ma sa nem lêŋ gitêŋ bu tôc dôhôŋ
ŋayham têŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋga bu sêlic ma sêŋkuc. 13 Kêŋ daôm sambuc
bu nem akiŋ Anötö e tôm aö wahôc asê am. Sam iŋ ndê yom naŋ sêto
yêc, naŋ asê têŋ lau, nem mêtê ŋac, ma êmdôhôŋ ŋac.
14 Muŋ-ŋga, têŋ ndoc lau bata sêkêŋ amba sac am, naŋ ŋac si daŋ tisa
gitôm propet, ma hoc yom asê pi mwasiŋ naŋ Ŋalau Dabuŋ oc kêŋ têŋ
am, tu kôm Anötö ndê gweleŋ-ŋga. Kwahic dec aö bu wapuc am dôŋ bu
kôm nem gweleŋ ŋapaŋ ŋa mwasiŋ dinaŋ ŋa-ŋaclai. 15 Kôc aneŋ yom
dindec sa ma kôm ŋandô sa. Kêŋ nem ŋalôm sambuc tu kôm Anötö ndê
gweleŋ-ŋga, ma lau hoŋ oc sêlic am nem gweleŋ ŋa-ŋandô yêc awê.
16 Yob daôm nem lêŋ ti yom naŋ am kêdôhôŋ têŋ lau, naŋ ŋapep. Sap lêŋ
ŋayham ti yom ŋandô dôŋ ma lhac ŋaŋga, ma am bu kôm bocdinaŋ, dec
am oc tap Anötö ndê mwasiŋ nem am si-ŋga ŋa-ŋandô sa, ma lau naŋ
sêkôc am nem yom sa, naŋ bocdinaŋ.

5 1 Am bu nem la ŋamalac andô daŋ, naŋ goc sôm yom ŋaŋga têŋ iŋ
dom. Sôm yom tôm am bu sôm têŋ am daôm damam. Ma nem la
balêi wakuc tôm am bu kôm têŋ am daôm nem asimi. 2 Lic lauwhê atu-
tu tôm am daôm dinam, ma bawhêi nditôm am lhômwêi, ma kôm mêtê
ŋawasi eŋ têŋ ŋac.

Yom pi lauwhê sawa

3 Lauwhê sawa naŋ si lau mba tu sênem ŋac sa-ŋga, naŋ toc ŋac sa
ŋapep ma nem ŋac sa. 4 Magoc awhê sawa daŋ bu ndê balêkoc me
puŋgaci ti puwêi sêmbo, goc gweleŋ sênem iŋ sa-ŋga yêc ŋac amba.
Ŋalêŋ dinaŋ ŋac si lêŋ sênem akiŋ Anötö-ŋga oc nem ŋandô, ma sêô

sakiŋ naŋ dinda ti dambai ma pui sêkôm têŋ ŋac muŋ su. Ma lêŋ dinaŋ
gic Anötö tandô ŋayham. 5 Magoc awhê sawa daŋ naŋ mbo tawasê ma
pônda lau tu sênem iŋ sa-ŋga, naŋ oc teŋ mbec ôbwêc ma ac, ma takwê
Anötö bu nem iŋ sa. 6 Awhê sawa naŋ êlêmê po dau sa ŋa gêŋ ŋayham-
ŋayham nom-ŋga, naŋ gitôm awhê batê daŋ yêc Anötö aŋgô-ŋga.
7 Am whê yom dindec sa têŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋga hoŋ, bu sêsa si lêŋ
ŋapep e lau daŋ sêtôm dom bu sêŋgôliŋ yom pi ŋac. 8 Asa naŋ sôm bu iŋ
kêŋ whiŋ Yisu, magoc gêm dinda lu damba me iŋ dau ndê lau sa dom,
naŋ tôc asê bu iŋ ndê kêŋ whiŋ iŋ gêŋ tasaŋ, ma kôm mêtê sac sambuc
hôc gêlêc lau naŋ sêkêŋ whiŋ dom, naŋ si mêtê sac su.
9 Mac bu akêŋ awhê sawa daŋ ndê ŋaê sip lauwhê sawa si ŋadênaŋ,[c]
goc gauc nem gêŋ bocdec. Iŋ bu ndê yala hôc gêlêc 60 su, naŋ goc gitôm
bu mac akêŋ iŋ ndê ŋaê sip lauwhê sawa si ŋadênaŋ. Ma alic bu iŋ awhê
naŋ sap iŋ nakweŋ dôŋ ŋapep têŋ ndoc iŋ mbo tali. 10 Ma iŋ awhê naŋ
lau hoŋ sêtoc iŋ sa bu iŋ awhê kôm mêtê ŋayham-ŋga. Iŋ yob ndê balêkoc
ŋapep, iŋ awhê kôc lau sa ti êmwasiŋ ŋac-ŋga, ma iŋ gêm akiŋ lau sêkêŋ
whiŋ-ŋga, gitôm iŋ kêgwiniŋ dau ma kêgwasiŋ ŋac gahi. Ma iŋ awhê
naŋ êlêmê gêm lau ti ŋawapac sa, ma kôm gweleŋ ŋayham daêsam whiŋ
bocdinaŋ. Awhê sawa naŋ ndê lêŋ ŋayham gitôm dinaŋ, naŋ akêŋ iŋ ndê
ŋaê sip lauwhê sawa si ŋadênaŋ.
11 Magoc lauwhê wakuc naŋ sêti lauwhê sawa, naŋ akêŋ ŋac si ŋaê sip
ŋadênaŋ dom. Têŋ ŋamata-ŋga ŋac oc sêkêŋ si atac whiŋ ma sêmatiŋ
pwac bu sênem akiŋ Kilisi, magoc mboe ŋasawa sauŋ ŋac oc ŋalôm pwê
bu sênem ŋgac tiyham. 12 Ŋac bu sêkôm bocdinaŋ, dec tôm ŋac sic si pwac
dinaŋ popoc ma sêkôm giso atu. 13 Ma gêŋ ŋatô whiŋ. Lauwhê sawa wakuc
ŋatô sêsa lêŋ oyom-ŋga e tidôŋ ŋac. Ŋac atac whiŋ bu sêŋsêlêŋ sêlom-
sêlom andu, ma sêsec gameŋ ti sêuŋ lau ŋatô si yom sa. Ŋac sêsôm yom
daêsam so yom ŋayham dasôm-ŋga. 14 Tu dinaŋ-ŋga dec aö êlêmê gakêŋ
ŋagôliŋ têŋ lauwhê sawa wakuc bu sênem ŋgac tiyham, sêkôc balêkoc, ma
sêyob si andu ti si lau. Ma bocdinaŋ oc nditôm dom bu yac neŋ ŋacyo daŋ
sôm yom bu pu yac lau dakêŋ whiŋ-ŋga neŋ lêŋ. 15 Aö gasôm yom dinaŋ,
ŋahu bu lauwhê sawa ŋatô sêhu Anötö siŋ su, ma sêsa Sadaŋ ndê lêŋ.
16 Mac lauwhê naŋ akêŋ whiŋ Yisu, naŋ aŋgô. Awhê sawa daŋ bu mbo
mac nem toŋ, dec mac anem iŋ sa andic ŋawaê. Ma bocdinaŋ oc kêŋ
ŋawapac têŋ gôlôwac dabuŋ dom, ma lauwhê sawa naŋ sêpônda dau
ŋandô, naŋ gôlôwac dau oc tôm bu sênem ŋac sa.

---

[c] **5:9-16** Pol to yom pi lauwhê sawa si ŋadênaŋ, magoc iŋ tôc ŋadênaŋ dau ŋahu tiawê dom. Lau ŋatô gauc gêm bu ŋadênaŋ dau gic waê lauwhê sawa hoŋ naŋ gôlôwac dabuŋ Epesas-ŋga sêyob ti sem sa - alic ŋabatiŋ 16. Ma lau ŋatô gauc gêm bu lauwhê naŋ si ŋaê yêc ŋadênaŋ, naŋ sêkêŋ dau sambuc tu sênem akiŋ Yisu ma gôlôwac dabuŋ-ŋga (ŋabatiŋ 5, 10 ma 11).

Yom pi lau bata

17 Lau bata naŋ sêkêŋ dau sambuc ma sem gôliŋ gôlôwac dabuŋ ŋapep,
naŋ datoc ŋac sa êŋlêc. Ma ŋac naŋ sem mêtê ti sêndôhôŋ lau, naŋ yom
dindec hêganôŋ ŋac solop. 18 Gauc nem Anötö ndê yom naŋ sêto yêc
bocdec bu:

Têŋ ndoc mac akêŋ makao sêkôm gweleŋ bolom-ŋga, naŋ asô ŋac
tôkwa ahuc dom. Sêneŋ bolom ŋatô ô ŋac si gweleŋ. *[Diut 25:4]*

Ma yac neŋ yom daŋ tiyham yêc bocdec, "Asa naŋ bu kôm gweleŋ,
naŋ akêŋ iŋ ndê ŋaôli têŋ iŋ ŋapep." 19 Ŋamalac tigeŋ bu êŋgôliŋ yom
pi ŋgac bata daŋ, naŋ am ŋgô iŋ ndê yom dau dom. Magoc lu me tö bu
sêpuc iŋ ndê yom dau dôŋ, naŋ goc êmatôc yom dau. 20 Am bu tap sa bu
yom ŋandô, dec sôm ŋgac bata dau yêc lau hoŋ aŋgô-ŋga, bu lau sêlic ma
sêtöc dau.

Pol gêm la Timoti

21 Yêc Anötö lu Yisu Kilisi ma aŋela naŋ Anötö kêyaliŋ ŋac sa, naŋ si
aŋgô-ŋga, naŋ wasôm têŋ am bu êmkuc aneŋ yom hoŋ dindec, ma kôm
mêtê ŋayham eŋ têŋ lau hoŋ. Lhac whiŋ lau toŋ daŋ, ma lic toŋ daŋ sac
dom. 22 Am bu êmyaliŋ lau ŋatô sa tu sêkôm gweleŋ-ŋga, dec êmsahê ŋac
si lêŋ muŋ, ma kêŋ amam sac ŋac sep dom. Ma yob daôm bu sa nem lêŋ
ŋawasi eŋ. Ndic ahê lau naŋ sêkôm mêtê sac, bu wêkaiŋ ŋac si sac ŋagêyô
dom.

23 Nôm bu ŋambwa dom. Nôm wain ŋagec tu am ŋatac-ŋga. Ma oc nem
am sa tu am nem gêmbac naŋ kôm am ŋapaŋ-ŋga.

Mêtê hoŋ naŋ lau sêkôm oc meŋ tiawê

24 Lau ŋatô si mêtê sac yêc awê, ma bocdinaŋ ŋac si yom pi undambê
gi su, ma Anötö kêmasaŋ ŋagêyô su bu kêŋ têŋ ŋac têŋ têm ŋambu-ŋga.
Ma lau ŋatô si sac yêc siŋ dau têŋ kwahic dec, magoc oc meŋ sa tiawê têŋ
têm ŋambu-ŋga, ma sêtap si ŋagêyô sa. 25 Ma ŋalêŋ tigeŋ, lau gitêŋ ŋatô
si mêtê ŋayham yêc awê. Ma mêtê ŋayham naŋ kwahic dec yêc awê dom,
naŋ oc tôm dom bu yêc siŋ dau ŋapaŋ. Oc sa meŋ tiawê.

Yom pi lau akiŋ ŋambwa

6 1 Sôm têŋ lau akiŋ ŋambwa naŋ sêkêŋ whiŋ Yisu, bu sêsôc si ŋadaui
ŋapu, ma sêtoc ŋac sa ŋapep. Ŋac bu sêkôm dom, goc lau naŋ sêlic,
naŋ oc sêpu Anötö ndê ŋaê ti yom naŋ yac tandôhôŋ pi iŋ. 2 Ma ŋgac akiŋ
daŋ bu ndê ŋadau kêŋ whiŋ Yisu whiŋ, goc sôm têŋ ŋgac akiŋ dau bu toc
dau sa têŋ iŋ ndê ŋadau bu iŋlu sêti asidôwa tu iŋlu si sêkêŋ whiŋ-ŋga lec
dom. Magoc iŋ nem akiŋ iŋ ndê ŋadau ŋapep eŋ, ŋahu bu iŋ ndê gweleŋ
oc nem ndê asidôwa kêŋ whiŋ-ŋga naŋ Anötö tac whiŋ, naŋ sa.

Puc pi lau naŋ sêndôhôŋ yom tasaŋ

Êmdôhôŋ yom hoŋ dindec têŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋga, ma êmgilí ŋac bu
sêŋkuc ŋapep. 3 Ŋamalac daŋ bu êndôhôŋ yom naŋ so aneŋ yom naŋ
gato sip bapia dindec, me so yom ŋandô naŋ Pômdau Yisu Kilisi dau
kêdôhôŋ, me so yom naŋ tandôhôŋ pi Anötö ndê lêŋ, naŋ tôc asê bocdec
bu. 4 Iŋ ŋgac toc dau sa-ŋga, ma kêyalê gêŋ daŋ ŋapep dom. Iŋ tac whiŋ
yom agwa-agwa ŋambwa, ma yom naŋ kôm lau sêseŋ dau. Tu yom kaiŋ
dinaŋ-ŋga dec lau sem lêmuŋ dau, sic dau, sêsôm yom sac-sac pi dau, ma
sêkôc gauc sac pi si asidôwai. 5 Lau kaiŋ dinaŋ si gauc kêŋsôŋ, ma sêseŋ
dau ŋapaŋ. Yom ŋandô daŋ yêc ŋac si ŋalôm dom. Ŋac gauc gêm bu lêŋ
danem akiŋ Anötö-ŋga ti lêŋ sêtap awa sa-ŋga ŋambwa.

Yom pi lêŋ atac whiŋ mone-ŋga

6 Magoc yac bu danem akiŋ Anötö ma atac ŋayham pi gêŋ bocke naŋ
iŋ bu kêŋ têŋ yac, naŋ gitôm datap awa ŋandô sa su. 7 Bu têŋ têm dinaŋi
sêkôc yac, naŋ dahôc asê amaŋ sawa, ma dambac ndu ti amaŋ sawa
bocdinaŋ. 8 Magoc gêŋ daneŋ-ŋga ti ŋakwê bu yêc yac-ŋga, dec yac atac
ŋayham pi gêŋ dau. 9 Lau naŋ atac whiŋ bu sêti lau ti lêlôm, naŋ si atac
whiŋ dinaŋ oc ti lêŋ Sadaŋ êntôm ŋac-ŋga, ma ŋac oc sêpeŋ ma sêsip iŋ
ndê akô sêndi. Ŋac oc tagatu gêŋ daêsam, ma sêsa lêŋ gauc mbasi-ŋga tu
sêtap gêŋ dau sa-ŋga, e kôm ŋac sêtisac ma sêniŋga. 10 Sac daêsam ŋahu
yêc lêŋ atac whiŋ mone-ŋga. Lau ŋatô sêhu si sêkêŋ whiŋ siŋ su, ŋahu bu
mêtê atac whiŋ mone-ŋga gêm ŋac ahuc sambuc. Ma tu dinaŋ-ŋga dec
ŋawapac daêsam tap ŋac sa.

Pol gic yomsu Timoti

11 O Anötö ndê ŋgac, am ŋgô su naŋ. Ndic ahê mêtê sac hoŋ dinaŋ.
Êmsahê ŋaŋga bu kôm mêtê gitêŋ ma sa Anötö ndê lêŋ eŋ. Sap nem kêŋ
whiŋ ti mêtê atac whiŋ lau-ŋga dôŋ, puc daôm dôŋ bu kôm Anötö ndê
gweleŋ ma lic ŋakam sa dom, ma mbo ti nem lêŋ malô eŋ. 12 Lhac ŋaŋga
ma ndic siŋ têŋ lêtôm hoŋ naŋ bu ku am nem kêŋ whiŋ dulu. Muŋ-ŋga
lê am hoc yom asê yêc lau daêsam aŋgô-ŋga bu am kêŋ whiŋ Yisu Kilisi.
Gêŋ dau tôc asê bu am tap Anötö ndê galem ndöc tamli ŋapaŋ-ŋga sa su.
Bocdinaŋ sap galem dau ŋa-ŋandô dôŋ ŋaŋga eŋ. 13 Yêc Yisu Kilisi, naŋ
sôm ndê yom asê solop têŋ Pontias Pailot, ma yêc Anötö naŋ kêŋ gêŋ hoŋ
sêmbo tali, naŋ aŋgô-ŋga, aö wandic atu am bocdec bu. 14 Yom hoŋ naŋ
aö gac atu am, naŋ êmkuc ŋapep, ma sa nem lêŋ solop ti dabuŋ eŋ, e yac
neŋ Pômdau Yisu Kilisi mbu meŋ hôc asê, 15 têŋ ndoc naŋ Anötö kêyaliŋ
sa su.

Tampiŋ Anötö dandic ŋawaê. Iŋ tigeŋ iŋ gêŋ hoŋ ŋadau. Iŋ kiŋ hoŋ
si Kiŋ, ma pômdau hoŋ si Pômdau. 16 Iŋ mbo titêm-titêm ma oc pacndê

dom. Iŋ ndöc ndê ŋawê atu ŋalôm, tôm dom bu ŋamalac daŋ tigasuc
ŋawê dau me lic iŋ. Iŋ ndê waê ŋayham ti iŋ ndê ŋaclai atu oc yêc ŋapaŋ.
Yomandô!
17 Sôm têŋ lau ti lêlôm bu sêtoc dau sa dom ma takwê ŋac si awa
nom-ŋga bu nem ŋac sa lec dom. Bu awa iŋ gêŋ yêc ŋapaŋ-ŋga dom, oc
niŋga. Ndic atu ŋac bu takwê Anötö naŋ kêmwasiŋ yac ŋa gêŋ daêsam
tu kôm yac atac ŋayham-ŋga. 18 Ma ndic atu ŋac bu sêkôm mêtê ŋayham
eŋ têŋ lau hoŋ, ma bu sêkêŋ si awa ti wapa tu bu sênem lau ŋatô sa, ma
sêmwasiŋ ŋac-ŋga. 19 Sêkôm bocdinaŋ dec ŋac oc sêpo si awa ŋandô sa
yêc undambê tu têm ŋambu-ŋga-ŋga, naŋ ŋac oc sêtap lêŋ ŋandô dandöc
taŋli-ŋga sa.
20 O Timoti. Gweleŋ ti yom ŋandô hoŋ naŋ Anötö kêŋ sip am amam,
naŋ yob ŋapep eŋ. Ndic ahê lau naŋ sêsap yom ŋambwa-ŋambwa dôŋ, ma
sêndôhôŋ yom naŋ so yom ŋandô. Lau dau gauc gêm bu ŋac sêtap gauc
ŋandô sa, magoc mba. 21 Lau naŋ sêkêŋ whiŋ yom tasaŋ dinaŋ, naŋ sêhu
si sêkêŋ whiŋ Yisu siŋ su.
Anötö ndê mwasiŋ têŋ mac.

Pol ndê bapia tilu-ŋga têŋ Timoti

Yom whê bapia dindec sa-ŋga

Pol ndöc gapocwalô ndöc Rom, ma kêsahê bu ŋasawa sauŋ oc sêndic iŋ ndu, dec to ndê bapia tilu-ŋga dindec têŋ Timoti. Pol tac whiŋ Timoti ndu andô, ma to bapia dindec bu puc iŋ dôŋ bu lhac ŋaŋga, ma maya dau me töc dau dom bu hoc ŋawaê ŋayham asê. Iŋ tac whiŋ bu Timoti lhac gitôm Yisu ndê ŋgac siŋ-ŋga ŋayham daŋ. Ma Pol gêm la Timoti bu yob dau tu mêtê sac tidau-tidau naŋ oc êŋsôwec tiatu têŋ têm ŋambu-ŋga, ma kêŋ puc iŋ pi kêdôhôŋwaga tasaŋ.

Pol gic hu ndê bapia

1 1 Aö Pol, naŋ gati Yisu Kilisi ndê †aposel kêkuc Anötö ndê atac whiŋ.
Iŋ gic bata bu lau naŋ sêkêŋ whiŋ Yisu Kilisi oc sêtap seŋ sêndöc tali-
ŋga sa, dec kêyaliŋ aö sa gati aposel, bu wahoc yom dau asê têŋ lau. 2 Gato
bapia dindec têŋ aneŋ atuŋgac tac whiŋ-ŋga, am Timoti. Mwasiŋ ti tawalô
ma yom malô akêŋ Damaŋ Anötö lu yac neŋ Pômdau Yisu Kilisi têŋ am.

Pol puc Timoti dôŋ

3 Aö gam akiŋ Anötö tôm damaŋi sêkôm, ma galhac iŋ aŋgô-ŋga ti atac
pa su tu aneŋ lêŋ-ŋga. Ma tôm ôbwêc ti acsalô, aö gauc gêm am yêc aneŋ
mbec ŋalôm, ma aö gam daŋge Anötö tu am-ŋga. 4 Aö gauc gêm ndoc naŋ
hêclu dahu dauŋ siŋ, ma am taŋ. Tu dinaŋ-ŋga aö tac whiŋ bu walic am
tiyham, oc kôm aö atac ŋayham sa. 5 Ma aö gauc gêm am nem lêŋ kêŋ
whiŋ ŋaŋga-ŋga. Aö kayalê bu am nem pômwê Lois lu dinam Yunis sêkêŋ
whiŋ ŋaŋga, ma gakêŋ whiŋ bu am kêkuc iŋlu si lêŋ. 6 Tu dinaŋ-ŋga dec
aö bu wateŋ am bu gauc nem Anötö ndê mwasiŋ naŋ am kôc têŋ ndoc
aö gakêŋ amaŋ sac am. Lhac ŋaŋga ma kôm gweleŋ ŋa mwasiŋ dau ŋa-
ŋaclai, gitôm am kôm ya golom tiatu. 7 Anötö kêŋ ndê Ŋalau têŋ yac, ma
bocdinaŋ dec datöc dauŋ tu sake-ŋga? Iŋ kêŋ ndê Ŋalau tu kêŋ ŋaclai têŋ
yac, ma tu dambo ti mêtê atac whiŋ lau-ŋga, ma dayob dauŋ neŋ lêŋ-ŋga.

The New Testament in Bukawa of Papua New Guinea; 1st ed. 2000, Lutheran Bible Translators Australia; web ed. 2013

8 Bocdinaŋ mayam daôm tu hoc yom asê pi yac neŋ Pômdau-ŋga dom.
Ma mayam tu aö gandöc gapocwalô tu iŋ-ŋga dom. Mba! Lhac ŋaŋga
whiŋ aö ma hêclu dahôc ŋawapac tu Yisu ndê ŋawaê ŋayham-ŋga, tôm
Anötö dau kêŋ ndê ŋaclai bu puc hêclu dôŋ. 9 Iŋ gêm yac si ma kêgalêm
yac sa bu dasa iŋ ndê lêŋ dabuŋ. Iŋ kôm gêŋ dau tu yac neŋ ŋayham
daŋ-ŋga dom. Magoc iŋ kôm tu iŋ dau ndê mêtê atac whiŋ ti êmwasiŋ
yac-ŋga. Têŋ têm iŋ kêŋ undambê ti nom su dom, naŋ iŋ kêmatiŋ yom
tidôŋ bu êmwasiŋ yac tu Yisu Kilisi-ŋga. 10 Ma yac neŋ †Ŋgac Nem Yac
Si-ŋga Yisu Kilisi meŋ hôc asê nom su, dec Anötö ndê mwasiŋ dau meŋ
tiawê. Ma ŋawaê ŋayham tôc asê bu Yisu Kilisi ku ŋaclai dambac ndu-
ŋga dulu, ma iŋ ti yac neŋ seŋ dandöc taŋli ŋapaŋ-ŋga. 11 Ma tu ŋawaê
ŋayham dau-ŋga, dec Anötö kêyaliŋ aö sa gati ŋgac aheŋ-ŋga ma aposel,
ma kêkiŋ aö bu wandôhôŋ lau. 12 Tu dinaŋ-ŋga dec gahôc ŋawapac
dindec. Magoc aö mayaŋ dauŋ dom, galhac ti atac pa su. Ŋahu bu aö
gakêŋ whiŋ Yisu Kilisi, ma aö kayalê iŋ tidôŋ. Ma gakêŋ dauŋ ti neŋ
gêŋ hoŋ sip iŋ amba, ma gakêŋ whiŋ bu iŋ gitôm bu yob ŋapep e bêc
ŋambu-ŋga.
13 Yom ŋandô naŋ aö kadôhôŋ têŋ am, naŋ kôc dôŋ gitôm dôhôŋ
ŋayham bu êndôhôŋ têŋ lau. Ma lêŋ dakêŋ whiŋ-ŋga ti atac whiŋ
asidôwai-ŋga, naŋ gic lau sêkêŋ whiŋ Yisu Kilisi-ŋga ŋawaê, naŋ am sap
dôŋ ŋaŋga. 14 Ŋalau Dabuŋ naŋ mbo yac lau dakêŋ whiŋ-ŋga neŋ ŋalôm,
naŋ puc am dôŋ bu yob yom ŋandô dakêŋ whiŋ-ŋga naŋ aö gakêŋ sip am
amam su.
15 Am kêyalê bu Pigelas lu Hemogene ma lau Esia-ŋga hoŋ naŋ sêmbo
malac Rom, naŋ sêhu aö siŋ su. 16 Magoc aö wateŋ Pômdau bu tawalô
Onesiporas ti ndê gôlôwac hoŋ, ŋahu bu iŋ gêm aö sa tidim daêsam. Ma
iŋ maya tu aö gandöc gapocwalô-ŋga dom. 17 Têŋ ndoc iŋ hôc asê malac
Rom, naŋ kêsalê aö ŋaŋga e tap aö sa. 18 Ma am kêyalê su bu têŋ ndoc aö
gambo malac Epesas, naŋ iŋ gêm aö sa daêsam. Tu dinaŋ-ŋga aö wateŋ
Pômdau bu tawalô iŋ, ma nem iŋ sa têŋ bêc ŋambu-ŋga.

2 1 Bocdinaŋ aneŋ balê, lhac ŋaŋga tôm Yisu Kilisi ndê mwasiŋ puc
am dôŋ. 2 Yom naŋ aö gahoc asê yêc lau daêsam aŋgô-ŋga, naŋ am
ŋgô su ma kêyalê. Kwahic dec aö bu wasôm têŋ am bu êmyaliŋ lau ŋatô
sa, naŋ sêsap Kilisi ma yom ŋandô dôŋ ŋaŋga, ma êmdôhôŋ yom dau têŋ
ŋac e sêŋyalê tidôŋ, goc sêkôm gweleŋ sêwhiŋ am ma sêndôhôŋ lau ŋatô.
3 Lhac ŋaŋga ma hôc ŋawapac whiŋ yac, tôm Yisu Kilisi ndê ŋgac siŋ-
ŋga ŋayham daŋ. 4 Ŋgac siŋ-ŋga ŋayham kôc gauc pi iŋ ndê gweleŋ ndic
siŋ-ŋga ŋapaŋ, ma hêgo dau tu gêŋ ŋatô-ŋga dom. Ŋahu bu iŋ bu kôm
gêŋ hoŋ tôm iŋ ndê ŋadau tac whiŋ. 5 Ma ŋalêŋ tigeŋ, asa naŋ kêti whiŋ
lau naŋ sênti tu sêhôc gêgêlêc dandi-ŋga, naŋ kêti kêkuc ŋagôliŋ solop.
Iŋ bu êŋkuc ŋagôliŋ dom, dec oc tôm dom bu iŋ kôc ŋaôli naŋ gic waê
ŋgac ŋamata-ŋga. 6 Ma ŋalêŋ solop bu ŋgac gweleŋ andô kôc gêŋ ŋandô

tu neŋ-ŋga yêc ndê ôm tiŋamata. 7 Kôc gauc pi aneŋ yom hoŋ dindec, bu
Pômdau oc whê am nem gauc sa pi yom dau ŋahu.
8 Am bu hôc ŋawapac, dec gauc nem Yisu Kilisi naŋ sa akêŋ Dawid ndê
toŋ, naŋ Anötö uŋ iŋ sa akêŋ lau batê-ŋga. Ŋawaê ŋayham naŋ aö gahoc
asê, naŋ ŋahu iŋ dau. 9 Tu ŋawaê ŋayham dau-ŋga, dec gahôc ŋawapac
ma sêsô aö dôŋ ŋa sen gitôm ŋgac sac daŋ. Ŋac sêsô aö dôŋ, magoc oc
tôm dom bu sêsô Anötö ndê yom dôŋ. 10 Aö galic ŋayham bu wahôc
ŋawapac, tu bu wanem lau naŋ Anötö kêyaliŋ ŋac sa muŋ su, naŋ sa. Aö
bu watôc seŋ têŋ ŋac bu sêtap Anötö ndê mwasiŋ nem ŋac si-ŋga sa tu
Yisu Kilisi-ŋga, ma sêndöc tali ŋapaŋ yêc Anötö ndê gameŋ ŋawê-ŋga.
11 Yom dindec iŋ yom ŋandô solop:
Yac bu dambac ndu dawhiŋ Yisu, oc dambo taŋli dawhiŋ iŋ
bocdinaŋ.
12 Yac bu dalhac ŋaŋga têŋ ndoc ŋawapac tap yac sa, dec yac oc danem
gôliŋ dawhiŋ iŋ.
Yac bu dasôm bu dati iŋ ndê dom ma dasêc iŋ ahuc, dec iŋ oc sêc
yac ahuc bocdinaŋ.
13 Yac bu dakêŋ whiŋ gwalec, tigeŋ Yisu iŋ Yom Ŋandô Ŋadau, ma
yom bocke naŋ iŋ gic bata tu yac-ŋga, naŋ oc kôm ŋandô sa. Ŋahu
bu iŋ gitôm dom bu sêc dau ndê yom ahuc.

Anötö ndê lau gweleŋ-ŋga si lêŋ

14 Yom hoŋ dindec, am kêŋ lhac gôlôwac dabuŋ si gauc ŋapaŋ e tidôŋ
ŋac. Yêc Anötö aŋgô-ŋga kêŋ puc ŋac bu sêseŋ dandi tu yom ŋambwa-
ŋambwa-ŋga dom. Ŋac bu sêseŋ dau, dec oc ŋandô mba, ma oc kôm lau
ŋatô si sêkêŋ whiŋ tisac. 15 Êmsahê ŋaŋga bu kôm nem gweleŋ hoŋ bu ndic
Anötö tandô ŋayham. Ma iŋ oc lic am gitôm ŋgac gweleŋ-ŋga ŋayham naŋ
whê iŋ ndê yom ŋandô sa ŋapep, ma gêŋ daŋ oc kôm am mayam daôm
dom. 16 Ndic ahê lau naŋ sêŋlhiŋ Anötö siŋ ma sem yomgalôm pi gêŋ
ŋambwa-ŋambwa nom-ŋga ŋapaŋ. Bu lau naŋ sêsap yom kaiŋ dinaŋ dôŋ,
naŋ si mêtê sac oc êŋsôwec tiatu ŋapaŋ e sêhu Anötö siŋ gacgeŋ. 17 Ma
yom dau oc tiapa ma kôm lau sêtisac, nditôm gambocbôm sac naŋ gêŋ lau
tidac-tidac. Himeneus lu Piletus sêmbo lau dinaŋ si toŋ ŋalôm. 18 Iŋlu sêhu
yom ŋandô siŋ su. Sêsôm têŋ lau bu ndoc lau sêtisa akêŋ lau batê-ŋga meŋ
hôc asê su. Ma bocdinaŋ sêkôm lau ŋatô si sêkêŋ whiŋ tisac.
19 Magoc Anötö ndê yom ŋandô iŋ gitôm alhö ŋaŋga, naŋ iŋ po iŋ ndê
gôlôwac dabuŋ sa sêlhac ŋahô. Ma iŋ kêŋ yom ŋalhô dinda lu têŋ yac
bocdec bu, “Lau naŋ sêti Pômdau ndê lau, naŋ iŋ kêyalê ŋac hoŋ tidôŋ,”
ma “Lau hoŋ naŋ sêsôm bu sêkêŋ whiŋ Pômdau, naŋ sêhu mêtê sac hoŋ
siŋ maŋ.”
20 Wapa gweleŋ-ŋga tidau-tidau yêc ŋgac ti lêlôm ndê andu ŋalôm.
Ŋatô gic waê gweleŋ tiwaê, ma ŋatô gic waê gweleŋ bambaliŋ. Gêŋ tiwaê

sêmasaŋ ŋa gol ma silba, ma gêŋ waêmba sêmasaŋ ŋa a me nom. 21 Ma
yêc yac ŋamalac bocdinaŋ. Mêtê daêsam yêc tu taŋkuc-ŋga. Asa naŋ
timêtê dau ŋapep ma hu mêtê sac hoŋ siŋ, naŋ gitôm gêŋ naŋ sêmasaŋ ŋa
gol ma silba. Iŋ oc ti ŋgac akiŋ ŋayham ma dabuŋ bu nem akiŋ yac neŋ
Ŋadau, ma iŋ oc tôm bu kôm gweleŋ ŋayham-ŋayham daêsam.
22 Mêtê ŋalôm ŋagalac-ŋga naŋ balêi sêkôm, naŋ hu siŋ gacgeŋ. Ma
êmkuc lêŋ gitêŋ ti mêtê dakêŋ whiŋ-ŋga ti atac whiŋ lau-ŋga ma lêŋ yom
malô-ŋga, tôm lau naŋ sêkêŋ whiŋ Pômdau sêkôm ti ŋalôm ŋawasi eŋ.
23 Lau naŋ sêseŋ dau tu yom gauc mbasi-ŋga, naŋ ndic sôŋ daôm whiŋ
ŋac dom. Bu yom kaiŋ dinaŋ oc li lau sa ma sêkêŋ kisa dandi.
24 Asa naŋ bu ti Pômdau ndê ŋgac akiŋ ŋayham, naŋ ndic ahê yom naŋ kôm
lau sêseŋ dau-ŋga maŋ. Ma iŋ kôc ndê ŋalôm dôŋ ma tac ŋandê ŋagahô tu gêŋ
naŋ lau sêkôm têŋ iŋ-ŋga, naŋ dom. Ŋayham bu iŋ ŋgac tigauc naŋ gitôm bu
êndôhôŋ lau ŋatô, ma iŋ kôm mêtê malô ti ŋayham têŋ lau hoŋ. 25 Lau naŋ bu
sêseŋ Anötö ndê yom ŋandô, naŋ goc iŋ oc êndôhôŋ ŋac ti ndê ŋalôm malô, bu
mboe Anötö oc kêŋ ŋac sênem si ŋalôm kwi, ma whê ŋac si gauc sa e sêŋyalê
yom ŋandô. 26 Ŋac oc sêŋyalê bu muŋ-ŋga sêpeŋ sêsip Sadaŋ ndê akô si, ma sêti
iŋ ndê lau akiŋ ŋambwa naŋ sêkôm tôm iŋ atac whiŋ. Magoc ŋac bu si gauc sa
ma sênem dau kwi, dec oc tôm bu sêhu Sadaŋ siŋ ma sêsa Anötö ndê lêŋ.

Mêtê sac têm ŋambu-ŋga-ŋga

3 1 Aö wasôm têŋ am bu têŋ têm ŋambu-ŋga mêtê sac daêsam oc meŋ sa.
2 Lau oc atac whiŋ dau ma atac whiŋ mone hôc gêlêc, ŋac oc sêpo dau sa
ma sêsôm yom sêtoc dau sa-ŋga daêsam, sêsôm yom sac-sac daêsam, daŋgapêc
têŋ damba ti dindai, sênem daŋge lau naŋ sêkêŋ gêŋ têŋ ŋac-ŋga dom, ma sêtec
mêtê dabuŋ ti mêtê gitêŋ. 3 Ŋac oc atac whiŋ lau dom ma sêsôm yom sac pi ŋac,
ma ŋac oc sêsuc lau ŋatô si yom kwi dom. Ŋac oc sênem gôliŋ dau si lêŋ ŋapep
dom, sêkôm gêŋ hoŋ bambaliŋ tôm si atac whiŋ, sêndic lau ti sêkôm ŋac ŋayom,
ma sêtec mêtê ŋayham ti gêŋ ŋayham hoŋ. 4 Ŋac lau sêpêŋ biakiŋ-ŋga, lau naŋ
si lêŋ saŋsalaŋ, ma lau sêtoc dau sa-ŋga. Ŋac atac whiŋ Anötö dom, tigeŋ ŋac
atac whiŋ gêŋ ŋayham-ŋayham nom-ŋga hôc gêlêc su. 5 Ŋac sêsa si lêŋ gitôm
sem akiŋ Anötö, tigeŋ sêsêc iŋ ndê ŋaclai ahuc. Am mbo ahê lau kaiŋ dinaŋ
hoŋ. 6 Bu ŋac si lau ŋatô sêmbac yom lau e lau dau sêkôc ŋac sa. Ma sêndôhôŋ
ŋac si yom tasaŋ têŋ lauwhê gauc babalê, e lauwhê dau sêsôc ŋac si yom ŋapu.
Lauwhê kaiŋ dinaŋ mêtê sac ti mêtê ŋalôm ŋagalac-ŋga gêm ŋac si ŋalôm
ahuc. 7 Ŋac atac whiŋ bu sêŋgô yom daêsam, ma tac whiŋ bu lau sêndôhôŋ ŋac,
magoc ŋac si gauc sa dom pi yom bocke iŋ yom ŋandô. 8 Kêdôhôŋwaga tasaŋ
dinaŋ sêkêŋ kisa yom ŋandô tôm Yanis lu Yambres sêkêŋ kisa Moses.[a] Ŋac si

---

[a] **3:8** Yanis lu Yambres - ŋgac lu dinaŋ si ŋaê yac oc datap sa yêc Yom Lêŋsêm Akwa dom. Magoc lau ŋatô gauc gêm bu iŋlu ŋgac mbectoma lu naŋ sêkôm gêŋ dalô bu sêhôc gêlêc gêŋ dalô naŋ Moses kôm. Alic Eks 7:11, 22 ma 9:11.

gauc tisac su, ma ŋac si sêkêŋ whiŋ Anötö mbasi sambuc. 9 Magoc ŋac si gweleŋ
oc nem ŋandô dom, ŋahu bu lau tigauc hoŋ oc sêŋyalê bu ŋac si lêŋ iŋ lêŋ gauc
mbasi-ŋga, tôm Yanis lu Yambres si lêŋ.

Pol gêm la Timoti

10 Am daôm kêyalê aö tidôŋ. Am kêyalê yom hoŋ naŋ aö kadôhôŋ, ti
aneŋ lêŋ gambo-ŋga, ma ŋahu bocke dec gakôm gweleŋ, aneŋ lêŋ gakêŋ
whiŋ-ŋga ti atac whiŋ lau-ŋga, ma lêŋ galhac ŋaŋga ma gahôc ŋawapac
ti atac malô-ŋga. 11 Am kêyalê gêŋ hoŋ naŋ hôc asê aö yêc malac Antiok,
malac Aikoniam ma malac Listra, ma ŋawapac ti ŋandê hoŋ naŋ aö
gahôc. Magoc Pômdau kêgaho aö su yêc gêŋ hoŋ dinaŋ. 12 Yomandô
wasôm têŋ am. Lau hoŋ naŋ sêkêŋ whiŋ Yisu Kilisi, ma atac whiŋ bu sêsa
lêŋ gitêŋ, naŋ lau oc sêkêŋ kisa ŋac bocdinaŋ. 13 Ma lau sac ti lau tasaŋ si
lêŋ sac oc tisac sambuc. Ŋac oc sêŋsau lau ma lau oc sêŋsau ŋac.
14 Ma am daôm, yom naŋ am kêdôhôŋ ma kêŋ whiŋ su, naŋ sap dôŋ.
Ŋahu bu lau naŋ sêndôhôŋ am, naŋ am kêyalê ŋac ti ŋac si lêŋ gitêŋ su.
15 Têŋ ndoc am mbo balê, naŋ am kêyalê Anötö ndê yom dabuŋ naŋ sêto
yêc naŋ. Yom dau gitôm bu kêŋ gauc têŋ yac e dakêŋ whiŋ Yisu Kilisi ma
datap Anötö ndê mwasiŋ nem lau si-ŋga sa. 16 Ma Anötö ndê yom hoŋ naŋ
sêto yêc naŋ, iŋ ndê Ŋalau gêm gôliŋ lau dec sêto. Bocdinaŋ yom dau iŋ
ŋayham bu tandôhôŋ têŋ lau, tu datôc lau si giso asê ma tamatôc ŋac-
ŋga, ma tu dawhê Anötö ndê lêŋ gitêŋ sa-ŋga. 17 Yac dakôm bocdinaŋ tu
bu Anötö ndê lau sêŋyalê iŋ ndê yom hoŋ tidôŋ, ma yom dau nem ŋac sa
e sêkôm si gêŋ sambob ŋapep eŋ.

4 1 Am kêyalê bu Yisu Kilisi oc mbu meŋ ti ŋaclai atu bu nem gôliŋ
gêŋ hoŋ, ma iŋ oc êŋsahê lau tali ma lau batê pi ŋac si mêtê. Yêc iŋ
aŋgô-ŋga, ma yêc Anötö aŋgô-ŋga, aö bu wandic yomsu am bocdec bu.
2 Nem mêtê lau, ma whê Anötö ndê yom sa têŋ ŋac tôm têm hoŋ. Kêŋ
puc lau bu sêkôm sac dom, ma ŋac naŋ sêkôm giso, naŋ tôc ŋac si giso
asê e sêkac si ŋalôm kwi. Êmgilí lau hoŋ bu sêlhac ŋaŋga. Puc daôm
dôŋ ma lhac ŋaŋga ti atac pa su. Ma whê gêŋ hoŋ sa yêc awê têŋ lau.
3 Bu têm oc meŋ sa, naŋ lau oc sêtec bu sêŋgô yom ŋandô pi Anötö ndê
lêŋ. Magoc ŋac oc atac whiŋ bu sêŋgô yom naŋ puc ŋac dôŋ bu sêkôm
mêtê sac-sac tôm ŋac dau si atac whiŋ. Tu dinaŋ-ŋga dec ŋac oc sêsap
kêdôhôŋwaga tasaŋ dôŋ, ma sêhê daŋga ŋac si yom ŋapep eŋ. 4 Ŋac oc
sêpôc daŋgasuŋ ahuc têŋ yom ŋandô, ma tac whiŋ bu sêŋgô lau andô si
miŋ ŋambwa-ŋambwa.
5 Magoc am ŋgac daôm ŋgô. Yob daôm bu kôm gêŋ hoŋ ti gauc eŋ. Hôc
ŋawapac ti atac pa su, hoc ŋawaê ŋayham asê têŋ lau, ma kôm am nem
gweleŋ nem akiŋ Anötö-ŋga hoŋ ŋapep ma ti atac whiŋ.
6 Ma aö dauŋ dec, kasahê bu têm meŋ kêpiŋ bu wahu nom dindec siŋ.
Aneŋ têm wambo nom-ŋga gitôm laclhu wain-ŋga naŋ sêkêc pi alta ti da

têŋ Anötö, ma kêpiŋ bu pacndê. 7 Aö galhac ŋaŋga ma gac siŋ tu Anötö
ndê yom ŋayham-ŋga, aö kati e gahôc asê ŋabatiŋ su, ma gakôc aneŋ
gakêŋ whiŋ dôŋ. 8 Pômdau, yac neŋ ŋgac gitêŋ êmatôc yac-ŋga kêmasaŋ
ŋaôli ŋayham bu kêŋ têŋ lau gitêŋ têŋ bêc ŋambu-ŋga. Ma malô aö watap
ŋaôli ŋayham dau sa. Magoc aö taŋwasêŋ dom. Lau hoŋ naŋ sêkêŋ bata
Yisu bu mbu meŋ, naŋ oc sêtap si ŋaôli ŋayham sa bocdinaŋ.

Pol tac whiŋ bu Timoti têŋ iŋ ndi

9 Aö tac whiŋ bu am êmasaŋ daôm ŋagahô ma têŋ aö mweŋ. 10 Bu aö kakiŋ
Kresens têŋ gameŋ Galesia-ŋga gi, ma Taitus têŋ gameŋ Dalmesia-ŋga gi. Ma
Demas hu aö siŋ ma kölhö têŋ malac Tesalonika gi, ŋahu bu iŋ tac whiŋ gêŋ
nom-ŋga hôc gêlêc su. 11-12 Aö kakiŋ Tikikus têŋ malac Epesas gi su, ma Luk
tawasê dec mbo whiŋ aö. Têŋ ndoc am mweŋ, goc kôc Mak whiŋ am, bu iŋ ŋgac
ŋayham bu nem aö sa tu aneŋ gweleŋ-ŋga. 13 Ma kôc aneŋ ŋakwê baliŋ naŋ
gahu siŋ whiŋ Kapus yêc malac Troas, ma kôc aneŋ bapia tilhuŋ. Ma aö tac whiŋ
ŋandô bu am kôc aneŋ bôc ŋamlic ŋatô, naŋ sêto Anötö ndê yom pi, naŋ whiŋ.
14 Aleksanda, ŋgac pec ain-ŋga dinaŋ, iŋ kêŋ kisa aö ma kôm mêtê sac
daêsam têŋ aö. Pômdau oc kêŋ ŋagêyô têŋ iŋ, êŋkuc iŋ ndê mêtê sac.
15 Yob daôm tu iŋ-ŋga, bu iŋ kêŋ kisa yac tu gweleŋ ŋawaê ŋayham-ŋga,
ma kalhac lau ahuc bu sêŋgô dom.
16 Têŋ ndoc ŋamata-ŋga naŋ lau Rom-ŋga sêmatôc aneŋ yom, naŋ
lau daŋ sêpuc aö dôŋ dom, hoŋ sêhu aö siŋ. Magoc aö wateŋ Anötö bu
suc ŋac si giso kwi. 17 Têŋ ndoc dinaŋ Pômdau dau kalhac whiŋ aö ma
puc aö dôŋ, dec gam mêtê hoŋ timala ma †lau gameŋ apa-ŋga hoŋ naŋ
sêmbo andu sêmatôc yom-ŋga, naŋ sêŋgô. Ma iŋ kêgaho aö su yêc layon
whasuŋ.[b] 18 Ma aö gakêŋ whiŋ bu iŋ oc nem aö si yêc gêŋ hoŋ naŋ lau sac
bu sêkôm têŋ aö, ma kêŋ aö wandöc ŋayham yêc iŋ ndê gameŋ undambê-
ŋga. Dahoc iŋ ndê waê asê kwahic dec ma tôm bêc hoŋ ndi. Yomandô!

Yom ŋambu-ŋga

19 Kôm aneŋ acsalô ŋayham têŋ Prisila lu iŋ nakweŋ Akwila ma têŋ lau hoŋ
naŋ sêmbo Onesiporas ndê andu. 20 Erastas gacgeŋ mbo malac Korin, ma gahu
Tropimus siŋ mbo malac Miletus, bu iŋ gêmbac. 21 Aö tac whiŋ bu am mweŋ
ŋagahô, ma hôc asê dindec muŋ su, naŋ goc ndoc uhô-ŋga. Yubelas lu Pudens,
ma Lainas lu Klaudia ma asidôwai gameŋ dindec-ŋga hoŋ sêkêŋ si acsalô têŋ am.
22 Pômdau whiŋ am ma iŋ ndê mwasiŋ puc mac hoŋ dôŋ.

---

[b] **4:17** Pol sôm bu Pômdau gêm iŋ sa bu layon seŋ iŋ dom. Têŋ têm dinaŋ lau naŋ sêkêŋ kisa lau sêkêŋ whiŋ-ŋga naŋ sêkêŋ daêsam têŋ layon seŋ ŋac. Tigeŋ ŋac sic yao bu sêkêŋ lau Rom-ŋga têŋ layon dom. Pol iŋ ŋgac Rom-ŋga (Apo 16:37) ma tu dinaŋ-ŋga lau atu-tu gauc gêm bu Pol ndê yom dinaŋ iŋ gitôm yom gôliŋ, ma lau sac naŋ sêkêŋ kisa iŋ, naŋ iŋ gêm dôhôŋ ŋac pi layon.

Pol ndê bapia têŋ
Taitus

Yom whê bapia dindec sa-ŋga

Taitus iŋ ŋgac Israel-ŋga dom, magoc iŋ ŋgô ŋawaê ŋayham naŋ Pol hoc asê, dec kêŋ whiŋ Yisu Kilisi. Tiŋambu iŋ kêsêlêŋ whiŋ Pol, ma kôm gweleŋ ŋawaê ŋayham-ŋga whiŋ iŋ. Iŋ pi malac Jerusalem whiŋ Pol lu Banabas têŋ têm naŋ iŋlu si sêlic lau aposel yêc dinaŋ (Gal 2:1; Apo 15:2). Pol kêkiŋ Taitus têŋ malac Korin tidim lu (2 Kor 7:6-7; 8:6, 16), ma tiŋambu iŋlu sêkôm gweleŋ sêmbo nduc Krit. Pol hu Taitus siŋ mbo nduc Krit tu yob lau sêkêŋ whiŋ-ŋga naŋ sêmbo dinaŋ (Taitus 1:5), ma tiŋambu iŋ to bapia dindec têŋ Taitus.

Yêc bapia dindec Pol to yom pi lêŋ bu Taitus êŋyaliŋ lau bata sa tu sênem gôliŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋga. Iŋ kêŋ puc Taitus pi kêdôhôŋwaga tasaŋ, ma whê iŋ ndê gauc sa pi yom tu êndôhôŋ têŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋga, ma pi mêtê ŋayham ma lêŋ gitêŋ tu sêŋkuc-ŋga. Yom atu naŋ Pol tac whiŋ bu lau sêkêŋ whiŋ-ŋga gauc nem ŋapaŋ, naŋ bu ŋac sêti lau wakuc ŋa Ŋalau Dabuŋ ndê ŋaclai (2:14; 3:1-8).

Pol gic hu ndê bapia têŋ Taitus

1 1 Aö Pol, Anötö ndê ŋgac akiŋ ma Yisu Kilisi ndê †aposel, gato bapia
dindec. Aö gati aposel bu wapuc lau naŋ Anötö kêyaliŋ ŋac sa, naŋ
dôŋ, tu bu sêkêŋ whiŋ Yisu ŋaŋga, ma sêŋyalê yom ŋandô naŋ tôc Anötö
ndê lêŋ gitêŋ têŋ ŋac tu sêŋkuc-ŋga. 2 Ma lau naŋ sêkêŋ whiŋ ma daŋga
wambu yom ŋandô dau, naŋ sêkêŋ bata mwasiŋ dandöc taŋli ŋapaŋ-ŋga.
Anötö gic bata mwasiŋ dau têŋ yac muŋ su, têŋ ndoc iŋ kêŋ undambê
ti nom su dom. Ma yac taŋyalê bu Anötö gitôm dom bu êŋsau yac, ma
boc-dinaŋ yom bocke naŋ iŋ kêmatiŋ tidôŋ, naŋ oc ŋandô sa. 3 Yac neŋ
Anötö Nem Yac Si-ŋga kêyaliŋ ndoc sa bu yom pi mwasiŋ dau meŋ sa
tiawê, dec kwahic dec gic atu aö ma kêŋ yom dau sip aö amaŋ bu wahoc
asê têŋ lau.

4 Bapia dindec gato têŋ am Taitus, naŋ aö galic am gitôm aö atuŋ
ŋandô tu hêclu neŋ dakêŋ whiŋ-ŋga. Mwasiŋ ti yom malô têŋ am, akêŋ
Damaŋ Anötö lu yac neŋ †Ŋgac Nem Yac Si-ŋga Yisu Kilisi.

The New Testament in Bukawa of Papua New Guinea; 1st ed. 2000, Lutheran Bible Translators Australia; web ed. 2013

Taitus ndê gweleŋ

5 Aö gahu am siŋ mbo nduc Krit, ŋahu bu aö tac whiŋ bu am mbo whiŋ
lau sêkêŋ whiŋ-ŋga ma ndic dabiŋ gweleŋ ŋatô. Ma êmyaliŋ lau bata sa
tôm malac ndi, tôm naŋ gasôm têŋ am muŋ su. 6 Lic bu ŋamalac bocke
naŋ am bu kêŋ ti ŋgac bata, naŋ ndê lêŋ bocdec. Iŋ ŋgac naŋ ndê giso
mbasi, ma iŋ gêm awhê tigeŋ. Iŋ ndê balêkoc sêkêŋ whiŋ Yisu, sêŋgô
yom, ma sêsa si lêŋ malô. Ma bocdinaŋ lau daŋ oc tôm dom bu sêŋgôliŋ
yom pi ŋac. 7 Bu ŋgac naŋ ti gôlôwac dabuŋ si ŋagôlôŋ, naŋ yob Anötö
dau ndê gêŋ, ma bocdinaŋ lic bu iŋ ŋgac naŋ kôm giso daŋ dom. Lau
sêtoc dau sa-ŋga, lau atac ŋandê-ŋga, lau sêndic lau bambaliŋ-ŋga, lau
sênôm gêŋ êŋiŋ ŋac-ŋga, ma ŋac naŋ atac whiŋ mone kêlêc, naŋ si daŋ
oc tôm dom bu ti ŋgac bata. 8 Ŋgac ŋayham bu am kêŋ ti ŋgac bata, naŋ
ŋamalac kôc lau sa ma êmwasiŋ ŋac-ŋga, iŋ atac whiŋ mêtê ŋayham ti
gêŋ ŋayham hoŋ, iŋ ŋamalac gauc ŋawa, ma iŋ sa ndê lêŋ gitêŋ ti dabuŋ
ma timêtê dau ŋapep. 9 Iŋ sap yom ŋandô dakêŋ whiŋ-ŋga tôm aposel
sêndôhôŋ, naŋ dôŋ. Ma bocdinaŋ dec iŋ gitôm bu whê yom sa ŋapep bu
puc lau dôŋ, ma tôc lau naŋ sêseŋ yom ŋandô, naŋ si giso asê.
10 Bu lau sêseŋ yom ŋandô-ŋga daêsam dec sêmbo. Ŋac lau whapaŋ
ŋambwa naŋ sêndôhôŋ yom tasaŋ tu sêŋsau lau-ŋga. Ma mêtê kaiŋ
dinaŋ, lau naŋ sêsap lau Israel-ŋga si †pwac sêsê ŋamlic ŋatô su-ŋga dôŋ,
naŋ sêkôm hôc gêlêc su. 11 Sôm têŋ lau dinaŋ bu sênem dau dôŋ. Bu yom
naŋ sêndôhôŋ, naŋ yom so, ma kêŋsôŋ lau daêsam si sêkêŋ whiŋ. Ma
sêndôhôŋ yom dau tu sêkôc awa-ŋga ŋambwa. 12 Ŋac dau si propet daŋ
hoc yom asê pi ŋac ma sôm, “Lau Krit ŋac lau tasaŋ ma lau siŋsêlêc. Ŋac
lau oyom dinda, ma êlêmê seŋ gêŋ ŋawahô.” 13 Yom dau iŋ yom ŋandô.
Bocdinaŋ sôm yom sêmbalaŋ-ŋga solop têŋ lau Krit naŋ sêndôhôŋ yom
tasaŋ, bu sênem dau kwi ma sêkêŋ whiŋ yom ŋandô. 14 Ma sêhu l au andô
Israel-ŋga si miŋ ŋambwa-ŋambwa hoŋ siŋ, ma sêsôc lau naŋ sêhu yom
ŋandô siŋ, naŋ si ŋagôliŋ ŋambwa ŋapu tiyham dom.
15 Lau naŋ si ŋalôm ŋawasi, naŋ si gêŋ hoŋ oc ŋawasi bocdinaŋ. Magoc
lau ti ŋalôm ŋadômbwi naŋ sêkêŋ whiŋ Yisu dom, naŋ si gêŋ daŋ oc
ŋawasi yêc Anötö aŋgô-ŋga dom. Ŋac si gauc ti ŋalôm ŋadômbwi sa ma
tisac su. 16 Lau kaiŋ dinaŋ sêsôm bu sêŋyalê Anötö, magoc ŋac si mêtê tôc
asê bu sêŋyalê iŋ daŋ dom. Ŋac lau sac sambuc, ma lau daŋgapêc-ŋga. Oc
tôm bu ŋac sêkôm gêŋ ŋayham daŋ dom.

Pol kêŋ yom têŋ Taitus bu êndôhôŋ têŋ lau

2 1 Taitus, êmdôhôŋ lau êmkuc yom ŋandô naŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋga
hoŋ sêŋkuc. 2 Êmdôhôŋ lauŋgac akwa-kwa bu sênôm gêŋ êŋiŋ ŋac-
ŋga dom ma sêmbo gauc ŋawa eŋ, sêtimêtê dau ŋapep, ma sêsa si lêŋ
solop eŋ. Puc ŋac dôŋ bu sêsap yom ŋandô dakêŋ whiŋ-ŋga ma mêtê atac

whiŋ lau-ŋga dôŋ, ma sêlhac ŋaŋga. 3 Ma ŋalêŋ tigeŋ dinaŋ, êmdôhôŋ
lauwhê akwa-kwa bu sêsa si lêŋ gitôm lauwhê dabuŋ andô, sêsôm yom
bambaliŋ pi lau dom, sênôm wain êŋlêc dom, ma sêti kêdôhôŋwaga mêtê
ŋayham-ŋga. 4 Bocdinaŋ ŋac oc sêtôm bu sêndôhôŋ lauwhê wakuc bu atac
whiŋ si lauŋgaci ti balêkoc, 5 sêtimêtê dau ŋapep, sêsa lêŋ ŋayham ma
ŋawasi, sêkôm si gweleŋ andu-ŋga ŋapep eŋ ma ti atac whiŋ, ma sêsôc si
lauŋgaci ŋapu. Ŋac bu sêkôm bocdinaŋ, dec oc tôm dom bu lau naŋ sêkêŋ
whiŋ dom, naŋ sêsu Anötö ndê yom susu.
6 Ma êmgilí balêi wakuc bu sênem gôliŋ si lêŋ ŋapep. 7 Am daôm yob
nem lêŋ hoŋ bu ti dôhôŋ ŋayham bu balêi sêlic ma sêŋkuc. Gêŋ bocke
naŋ am bu êmdôhôŋ têŋ ŋac, naŋ am daôm kôm muŋ, goc ŋac sêlic ma
sêŋkuc. Kôm ti ŋandô ma ti nem ŋalôm sambuc eŋ. 8 Yob nem whamsuŋ
bu sôm yom ŋayham eŋ têŋ ndoc am bu êmdôhôŋ ŋac, ma bocdinaŋ lau
daŋ oc sêtôm dom bu sêpu am nem yom. Ma bocdinaŋ lau naŋ sêkêŋ kisa
am, naŋ oc tôm dom bu sêtap yom daŋ sa bu sêŋgôliŋ pi yac lau dakêŋ
whiŋ-ŋga, ma tu dinaŋ-ŋga ŋac oc maya dau.
9 Sôm têŋ lau akiŋ ŋambwa naŋ sêkêŋ whiŋ Yisu, bu sêsôc si ŋadaui si
yom hoŋ ŋapu, ma sêsôm yom sac daŋ pi ŋac dom. Sênem akiŋ ŋapep,
tu bu si ŋadaui sêlic ŋac ŋayham-ŋga. 10 Ŋac sênem kaŋ si ŋadaui si gêŋ
dom, dec ŋadaui oc atac lu-lu dom bu sêkêŋ gêŋ sip ŋac amba bu sêyob.
Ŋac bu sêkôm si mêtê hoŋ ŋapep, dec lau daêsam oc tac whiŋ bu sêŋgô
yom naŋ tandôhôŋ pi yac neŋ Anötö, naŋ gêm yac si.

Anötö ndê mwasiŋ nem yac si-ŋga ŋa-ŋandô

11 Bu Anötö kêkiŋ Kilisi sip nom meŋ ma mbac ndu tu lau hoŋ-ŋga, ma
bocdinaŋ iŋ ndê mwasiŋ atu nem lau si-ŋga meŋ sa tiawê. 12 Ma mwasiŋ
dau gêm yac sa tu lêŋ dambo nom-ŋga, ma kêdôhôŋ yac bu dapuc
dômwêŋ mêtê sac nom-ŋga hoŋ, ma datimêtê dauŋ bu dasa lêŋ gitêŋ ti
dabuŋ eŋ. 13 Dasap lêŋ dau dôŋ, ma dahôŋ bêc ŋayham naŋ dakêŋ bataŋ
dambo, naŋ yac neŋ Anötö tiwaê ma Ŋgac Nem Yac Si-ŋga Yisu Kilisi, oc
mbu meŋ ti ŋawasi atu. 14 Yisu Kilisi kêŋ dau tu yac-ŋga, bu nemlhi yac
ma êŋgapwêc yac su yêc sakiŋ mêtê sac-ŋga, ma bu kôm yac dati iŋ dau
ndê lau wakuc. Ma iŋ atac whiŋ bu yac dambo ti lêŋ ŋawasi ma dakêŋ
neŋ ŋalôm sambuc tu dakôm mêtê ŋayham-ŋga.
15 Taitus, êmdôhôŋ yom hoŋ dindec têŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋga. Êmgilí ŋac
ti ŋaŋga bu sêsôc yom dau ŋapu, ma lau naŋ sêkôm giso, naŋ êmatôc ŋac
ti ŋaclai bocdinaŋ. Ma yob daôm ŋapep bu lau daŋ sêpu am dom.

Lau sêkêŋ whiŋ-ŋga si lêŋ wakuc

3 1 Whê sa tiyham têŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋga, bu mêtê ŋayham bocdec
gic ŋac ŋawaê. Sêsôc gôliŋwaga ti lau bata ŋapu, ma daŋga wambu
yom ŋapep. Ma ŋac sêhê gauc pi mêtê ŋayham e sêkôm ŋapaŋ. 2 Ŋac

sêsôm yom sac-sac pi lau dom, sêseŋ dau dom, ma sêkôm mêtê malô têŋ
lau hoŋ. Ma sêmbo ti sêŋgwiniŋ dau ma sêtoc lau hoŋ sa ŋapep. 3 Bu
kwahic dec yac dasa neŋ lêŋ tiwakuc. Magoc muŋ-ŋga, yac dakêŋ whiŋ
su dom, ma dasa lêŋ gauc mbasi-ŋga. Yac lau daŋaŋpêc-ŋga, ma mêtê
ŋalôm ŋagalac-ŋga ti mêtê nom-ŋga kôm yac neŋ gauc kêŋsôŋ e tam
akiŋ mêtê sac dau tac ŋawaê. Dambo ti dalic lau ŋatô sac ma tam lêmuŋ
ŋac, ma mêtê atac tec asidôwai-ŋga gêm yac hoŋ ahuc. 4 Tigeŋ tiŋambu
yac neŋ Anötö Nem Yac Si-ŋga ndê lêŋ tawalô ti atac whiŋ yac-ŋga meŋ
tiawê. 5 Iŋ gêm yac si, tu yac neŋ lêŋ ŋayham daŋ-ŋga dom, magoc tu iŋ
dau ndê mêtê tawalô yac-ŋga. Iŋ gêm yac si ŋalêŋ bocdec. Iŋ kêgwasiŋ
yac neŋ mêtê sac hoŋ su dec yac dati lau wakuc, ma Ŋalau Dabuŋ wê yac
dasa neŋ lêŋ tiwakuc. 6 Yomandô. Tu Yisu Kilisi yac neŋ Ŋgac Nem Yac
Si-ŋga, dec Anötö kêmwasiŋ yac kêlêc ma kêŋ Ŋalau Dabuŋ dau sip yac
neŋ ŋalôm. 7 Iŋ kôm boc-dinaŋ dec sam yac bu lau gitêŋ, kêkuc iŋ ndê
lêŋ êmwasiŋ yac-ŋga. Ma kwahic dec yac dawêkaiŋ gameŋ dandöc taŋli
ŋapaŋ-ŋga, naŋ dakêŋ bataŋ dambo. 8 Yom hoŋ dinaŋ iŋ yom ŋandô ma
ŋayham tu dakêŋ whiŋ-ŋga.

Aö tac whiŋ bu am puc aneŋ yom hoŋ dôŋ têŋ gôlôwac dabuŋ, bu lau
hoŋ naŋ sêkêŋ whiŋ Anötö, naŋ sêyob dau ŋapep bu sêkôm mêtê ŋayham
ŋapaŋ. Lêŋ dinaŋ iŋ lêŋ ŋayham ma oc êmwasiŋ lau hoŋ.

9 Am ndic ahê lau naŋ êlêmê sêseŋ dau tu yom gauc mbasi-ŋga, ma tu
yom pi abaŋi si ŋaê-ŋga. Ma ndic ahê lau naŋ sêwhê dau kôc ma sêseŋ
dau pi lau Israel-ŋga si yomsu. Ŋahu bu ŋac si yom hoŋ dinaŋ ŋandô
mba, ma oc nem lau sa dom. 10 Asa naŋ bu kôm mêtê whê lau kôc-ŋga,
naŋ sôm iŋ. Iŋ bu kôm tiyham, goc sôm iŋ tidim lu-ŋga. Ma iŋ bu sôc
ŋapu dom, dec am ti lau sêkêŋ whiŋ-ŋga hoŋ apuc dômwêm iŋ. 11 Am
kêyalê su, bu ŋamalac kaiŋ dinaŋ ndê lêŋ kêŋsôŋ, ma iŋ kôm sac. Iŋ kic
dau ndê yom tu tap Anötö ndê matôc sa-ŋga, ŋahu bu iŋ sap lêŋ naŋ iŋ
kêyalê bu lêŋ so, naŋ dôŋ.

Yom ŋambu-ŋga

12 Malô waŋkiŋ Atemas me Tikikus têŋ am loc, ma têŋ ndoc iŋlu si daŋ
hôc asê am, naŋ êmsalê seŋ bu têŋ malac Nikopolis mweŋ ŋagahô ma
lic aö. Ŋahu bu aö gauc gêm bu wambo malac dindê têŋ ndoc uhô-ŋga.
13 Têŋ ndoc Senas, ŋgac êmatôc yom-ŋga, lu Apolos bu sêhu nduc Krit
siŋ, naŋ goc kôm gêŋ hoŋ bu êmasaŋ iŋlu si seŋ gwanaŋ. Ma bocdinaŋ
iŋlu oc sêpônda gêŋ daŋ dom. 14 Êmdôhôŋ yac neŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋga bu
sêkôm gweleŋ ŋayham tu bu sêkôm kwa dau ma sênem lau naŋ sêpônda
dau, naŋ sa-ŋga. Ma bocdinaŋ ŋac si sêkêŋ whiŋ oc nem ŋandô. 15 Lau
hoŋ naŋ sêmbo sêwhiŋ aö, naŋ sêkêŋ si acsalô têŋ am. Ma aö wandac
am bu kêŋ aneŋ acsalô têŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋga hoŋ naŋ atac whiŋ yac.
Pômdau ndê mwasiŋ whiŋ mac hoŋ.

Pol ndê bapia têŋ
Pilemon

Yom whê bapia dindec sa-ŋga

Pilemon dau iŋ ŋgac kêŋ whiŋ Pômdau-ŋga naŋ ndöc malac Kolosi, ma iŋ ŋgac ti lêlôm. Muŋ-ŋga Pilemon gêmlhi ŋgac daŋ ŋaê Onesimus bu ti iŋ ndê ŋgac akiŋ ŋambwa, magoc malô iŋ siŋ Pilemon ma kölhö gi mbo malac daŋ. Tiŋambu Onesimus ŋgô ŋawaê ŋayham naŋ Pol hoc asê e iŋ gêm dau kwi ma kêŋ whiŋ Yisu. Iŋlu sêmbo sêwhiŋ dau e Pol bu êŋkiŋ Onesimus mbu têŋ Pilemon ndi, dec to bapia dindec têŋ iŋ. Lau Rom-ŋga si yomsu daŋ yêc bocdec bu, ŋgac akiŋ bocke naŋ siŋ ndê ŋadau ma kölhö su yêc iŋ, naŋ tôm bu ŋadau ndic iŋ ndu. Tu dinaŋ-ŋga dec Pol to bapia ma ndac Pilemon bu kôc Onesimus sa ti atac ŋayham, ma lic iŋ tôm ŋgac akiŋ dom, magoc tôm asidôwa kêŋ whiŋ-ŋga daŋ. Bu kwahic dec ŋgac dau kêŋ whiŋ Yisu Kilisi.

Pol whê bapia dindec ŋahu sa

1 Aö Pol, naŋ gandöc gapocwalô tu Yisu Kilisi-ŋga, alu Timoti yac neŋ
asidôwa, ato bapia dindec têŋ Pilemon, alu mba silip ŋayham naŋ kôm
Anötö ndê gweleŋ whiŋ alu. 2 Ma yac ato têŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋga naŋ
êlêmê sêkac sa bu sêlic om sêmbo am nem andu, ma têŋ yac neŋ lhuŋwê
Apia, ma têŋ Akipus yac neŋ asidôwa naŋ kôm gweleŋ whiŋ yac tôm
Anötö ndê ŋgac siŋ-ŋga ŋayham. 3 Mwasiŋ ti yom malô akêŋ Damaŋ
Anötö lu Pômdau Yisu Kilisi, têŋ mac hoŋ.

Pol gêm daŋge Anötö tu Pilemon-ŋga

4 Yêc aneŋ mbec hoŋ ŋalôm, aö gauc gêm am, ma gam daŋge aneŋ Anötö
tu am-ŋga. 5 Ŋahu bu aö gaŋgô bu am kêŋ whiŋ Pômdau Yisu ŋaŋga, ma am
atac whiŋ Anötö ndê lau dabuŋ hoŋ. 6 Aö gateŋ mbec bu mwasiŋ ŋayham hoŋ
naŋ yac datap sa yêc Kilisi, naŋ oc lhac am nem gauc ŋamata tôm bêc hoŋ.
Ma bocdinaŋ am nem kêŋ whiŋ oc nem ŋandô daêsam ma nem lau daêsam

The New Testament in Bukawa of Papua New Guinea; 1st ed. 2000, Lutheran Bible Translators Australia; web ed. 2013

sa. 7O aneŋ asidôwa, ŋawaê pi am nem mêtê atac whiŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋga ti
gêm ŋac sa-ŋga, dec kôm aö atac ŋayham atu ma puc aö dôŋ.

Pol gêm malô Pilemon ndê ŋalôm tu Onesimus-ŋga

8 Aö bu wandac am tu gêŋ daŋ-ŋga. Gitôm bu wandic atu am bu kôm gêŋ
dau tu Kilisi ndê ŋaê-ŋga. 9 Magoc tu mêtê atac whiŋ dauŋ-ŋga, dec wasôm
ŋambwa têŋ am. Am kêyalê aö su, aö ŋgac andô Pol naŋ gandöc gapocwalô
tu Yisu Kilisi-ŋga. 10 Aö bu wanem aö neŋ balê Onesimus awha têŋ am. Iŋ
ŋgô mêtê naŋ aö gahoc asê yêc gapocwalô, ma kêŋ whiŋ dec aö gasam iŋ
bu aö atuŋgac. 11 Muŋ-ŋga iŋ gêm akiŋ am, tigeŋ iŋ hu am siŋ dec am gêlic
iŋ bu ŋgac akiŋ sac. Magoc kwahic dec iŋ ti ŋgac akiŋ ŋayham tôm bu oc
nem alu lu-lu sa. 12 Aö tac whiŋ iŋ ŋandô, magoc kwahic dec waŋkiŋ iŋ
mbu têŋ am loc. 13 Aö gandöc gapocwalô tu gweleŋ ŋawaê ŋayham-ŋga,
ma aö tac whiŋ bu wakôc Onesimus dôŋ gacgeŋ mbo whiŋ aö bu nem aö
sa. Am bu lic ŋayham bu hu iŋ siŋ bu mbo whiŋ aö, dec am oc nem aö sa
ŋandô. 14 Magoc aö gatec bu wakac am bu hu iŋ siŋ têŋ aö. Aö atac whiŋ bu
am kôm tu am daôm nem atac whiŋ-ŋga. Tu dinaŋ-ŋga dec aö oc wakôc iŋ
dôŋ bu mbo whiŋ aö lec dom, bu aö gaŋgô yom gatô yêc am su dom.
15 Mboe Anötö gêlic ŋayham bu Onesimus hu am siŋ ŋasawa apê, tu bu iŋ
tap seŋ ndöc tali ŋapaŋ-ŋga sa, ma bocdinaŋ iŋ oc mbu loc ma mbo whiŋ am
ŋapaŋ eŋ. 16 Ma iŋ oc mbo whiŋ am gitôm ŋgac akiŋ ŋambwa dom. Kwahic
dec iŋ hôc gêlêc ŋgac akiŋ, iŋ ti am nem asidôwa tac whiŋ-ŋga solop. Aö atac
whiŋ iŋ ndu andô, magoc aö kayalê bu am oc atac whiŋ iŋ hôc gêlêc. Ŋahu bu
iŋ am nem ŋgac akiŋ, ma iŋ am nem asidôwa kêŋ whiŋ Pômdau-ŋga whiŋ.
17 Bocdinaŋ am bu lic aö tôm nem asidôwa daŋ, dec kôc iŋ sa tôm am
kôc aö dauŋ sa. 18 Giso me tôp bocke naŋ iŋ kôm têŋ am, naŋ hu siŋ sip
aö amaŋ. 19 Aö Pol gato yom dindec ŋa aö dauŋ amaŋ, ma aö wasôm têŋ
am bu aö oc waô iŋ ndê tôp têŋ am. Magoc gauc nem bu am daôm nem
tôp yêc aö bocdinaŋ, ŋahu bu tu aö-ŋga dec am tap seŋ mbo tamli-ŋga
sa. 20 O aneŋ asidôwa, aö wandac am bu kôc Onesimus sa tu Pômdau
Yisu Kilisi ndê ŋaê-ŋga, dec oc kôm aneŋ ŋalôm tigahô. 21 Aö gato bapia
dindec têŋ am, ma gakêŋ whiŋ bu am oc sôc aneŋ yom ŋapu, ma kôc
Onesimus sa ti atac whiŋ, hôc gêlêc gêŋ naŋ aö gandac, naŋ su.

Yom ŋambu-ŋga

22 Ma gêŋ daŋ tiyham. Aö wandac am bu êmasaŋ am nem andu ŋalôm
daŋ gwanaŋ, tu aö waloc wambo-ŋga. Ŋahu bu aö gakêŋ whiŋ bu Anötö
oc ŋgô mac nem mbec, dec gakêŋ bataŋ bu wahu gapocwalô siŋ ma wati
ŋacleŋ mac. 23 Epapras naŋ ndöc gapocwalô whiŋ aö tu Yisu Kilisi-ŋga,
naŋ kêŋ ndê acsalô têŋ am. 24 Ma Mak lu Aristakus, ma Demas lu Luk naŋ
sêkôm gweleŋ sêwhiŋ aö, naŋ bocdinaŋ.
25 Pômdau Yisu Kilisi ndê mwasiŋ puc mac hoŋ nem ŋalôm dôŋ.

Hibru

Yom whê bapia dindec sa-ŋga

Ŋamalac naŋ to bapia dindec, naŋ to ndê ŋaê dom, magoc iŋ kêyalê lau Israel-ŋga si lêŋ ti sakiŋ akwa, ma yom naŋ sêto yêc Yom Lêŋsêm Akwa, naŋ tidôŋ. Lau ŋatô gauc gêm bu mboe Banabas to, ma ŋatô gauc gêm bu ŋgac daŋ ŋaê Apolos to, tigeŋ yac taŋyalê dom bu asa solop to bapia dau.

Bapia dindec hêganôŋ lau Israel-ŋga naŋ sêkêŋ whiŋ Yisu Kilisi. Lau dau sêtap kisa daêsam sa tu ŋac si sêkêŋ whiŋ-ŋga, dec ŋatô gauc gêm bu sêmbu sêtêŋ si lêŋ akwa sem akiŋ Anötö-ŋga sêndi. Tu dinaŋ-ŋga, ŋamalac naŋ to bapia dindec, naŋ bu puc ŋac si sêkêŋ whiŋ Kilisi dôŋ. Iŋ tôc asê tiawê bu Yisu ndê waê hôc gêlêc Anötö ndê aŋela si, ma hôc gêlêc Moses ndê bocdinaŋ. Ma Yisu iŋ ti dabuŋsiga atu pwac wakuc-ŋga, naŋ hôc gêlêc lau Israel-ŋga si lau dabuŋsiga pwac akwa-ŋga su. Ma Yisu ndê sakiŋ pwac wakuc-ŋga dau, hôc gêlêc dabuŋsiga pwac akwa-ŋga si sakiŋ su bocdinaŋ.

Bapia dindec whê sa bu lêŋ tigeŋ yêc bu lau sêti lau gitêŋ yêc Anötö aŋgô-ŋga, naŋ sêkêŋ whiŋ Yisu Kilisi dau. Tu dinaŋ-ŋga dec ŋamalac naŋ to bapia dindec, naŋ bu êŋgilí lau bu sêsap si sêkêŋ whiŋ Yisu dôŋ ŋaŋga. Iŋ to yom pi lau hoŋ naŋ sêkêŋ whiŋ Anötö têŋ Abraham ndê têm ma meŋ, ma toc ŋac sa ti dôhôŋ ŋayham bu lau têm kwahic dec-ŋga sêŋkuc. Ma iŋ tôc lêŋ ŋayham têŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋga bu sêlhac ŋaŋga têŋ ndoc ŋawapac me kisa tap ŋac sa, ma sêsap mêtê atac whiŋ asidôwai-ŋga dôŋ.

Yisu tôc Anötö ndê ŋawasi asê

1 [1] Muŋ-ŋga Anötö hoc iŋ ndê yom asê têŋ abaŋi Israel-ŋga
tidim daêsam ma ŋalêŋ daêsam, ŋa iŋ ndê lau propet. [2] Magoc
tiŋambu iŋ kêkiŋ iŋ dau Atuŋgac sip nom meŋ, ma Atu dau hoc
Anötö ndê yom asê têŋ yac. Anötö kêŋ undambê ti nom ma gêŋ hoŋ
ŋa Atu dau, ma kêŋ iŋ ti ŋadau bu wêkaiŋ gêŋ hoŋ. [3] Atu dau ndê
yom ŋa-ŋaclai yob gêŋ hoŋ, ma ti ŋac si ŋahu sêmbo-ŋga. Iŋ kôc
Damba Anötö aŋgô solop, ma dalic Anötö ndê ŋawasi atu yêc iŋ.
Iŋ sip nom meŋ ma kêmasaŋ lêŋ bu êŋgwasiŋ yac neŋ mêtê sac ŋ
adômbwi su, goc mbu pi undambê gi ndöc Anötö ŋaclai ti ŋawasi
ŋadau ndê andô-ŋga.

The New Testament in Bukawa of Papua New Guinea; 1st ed. 2000, Lutheran Bible Translators Australia; web ed. 2013

Anötö toc Atu sa hôc gêlêc aŋela su

4 Ŋalêŋ dinaŋ Anötö toc iŋ ndê Atu sa hôc gêlêc aŋela hoŋ su, ma ŋaê ti
waê naŋ Anötö kêŋ têŋ iŋ, naŋ hôc gêlêc aŋela hoŋ si su bocdinaŋ. 5 Gauc
nem yom naŋ Anötö gic bata pi kiŋ naŋ oc wêkaiŋ Dawid ndê pôŋ kiŋ-
ŋga, naŋ sêto yêc bocdec bu:
Acsalô lec am ti aö neŋ atuŋgac solop, ma aö gati am Damam.
[BW 2:7]
Ma sêto yom kaiŋ tigeŋ pi iŋ bocdec bu:
Aö wati iŋ Damba, ma iŋ oc ti aö Atuŋgac. *[2 Sam 7:14]*
Yom lu dinaŋ gic waê Anötö Atu solop, magoc Anötö sôm yom kaiŋ
dinaŋ pi aŋela daŋ dom.
6 Ma têŋ ndoc Anötö kêkiŋ Atu mbêc dau sip nom meŋ, naŋ iŋ sôm yom
pi iŋ tôm sêto yêc bocdec bu:
Anötö ndê aŋela hoŋ sêpôŋ haduc têŋ iŋ ma sêtoc iŋ sa sêndic
ŋawaê. *[Diut 32:43 LXX][a]*
7 Aŋela dau sem akiŋ Anötö, tôm yom naŋ iŋ sôm pi ŋac bocdec bu:
Iŋ kêkiŋ iŋ ndê aŋela bu sênem akiŋ iŋ gitôm mbu ma gitôm ya
ŋawahô. *[BW 104:4]*
8 Magoc iŋ toc iŋ Atuŋgac sa kêlêc, ma sôm yom pi iŋ bocdec bu:
O Anötö, am nem gôliŋ oc yêc titêm-titêm, ma am oc nem gôliŋ am
nem lau ti lêŋ gitêŋ eŋ.
9 Am tac whiŋ lêŋ gitêŋ ma tec lêŋ sac, ma tu dinaŋ-ŋga dec Anötö,
am nem Anötö, toc am sa hôc gêlêc nem asidôwai hoŋ su, ma kêŋ
atac ŋayham kêsalê am ahuc, gitôm iŋ kêc ndip kwi pi am e gêm
am ahuc. *[BW 45:6-7]*
10 Ma sêto yom daŋ tiyham pi Atuŋgac, naŋ yêc bocdec bu:
O Pômdau, têŋ têm ŋamata-ŋga andô, am kêmasaŋ nom ti gêŋ
hoŋ, ma undambê iŋ am amam ŋa-gweleŋ. 11 Nom ti undambê
oc sêniŋga, magoc am oc mbo. Gameŋ lu dinaŋ oc sêtisac gitôm
ŋakwê akwa. 12 Am oc kôc undambê ti nom su, tôm ŋamalac daŋ
kôc ndê ŋakwê akwa su ma kêlhuŋ sa. Tigeŋ am oc nem daôm
kwi dom, ma am nem têm mbo-ŋga oc pacndê dom bocdinaŋ.
[BW 102:25-27]
13 Ma yom daŋ tiyham Anötö sôm gic waê iŋ Atuŋgac bocdec bu:
Am ndöc aö amaŋ andô-ŋga e nditôm aö wakêŋ nem ŋacyo sêsôc am
gahim ŋapu. *[BW 110:1]*

---

[a] **1:6** Yom naŋ sêto yêc Yom Lêŋsêm Akwa, naŋ sêto ŋa Yom Hibru, ma tiŋambu lau Israel-ŋga sem kwi sip Yom Grik, ma sêsam trenslesen dau bu 'Septuagint.' Mac bu alic 'LXX' yêc whiŋ ŋabatiŋ daŋ ŋanamba, naŋ tôc asê bu yom dau meŋ akêŋ Septuagint. Têm ŋatô yom naŋ yêc Septuagint ma yom naŋ yêc Hibru Baibel sêso dau.

Iŋ sôm yom kaiŋ bocdinaŋ pi aŋela si daŋ dom. Mba! 14 Anötö ndê
aŋela ŋac ŋalau naŋ sem akiŋ iŋ, ma iŋ kêkiŋ ŋac bu sênem akiŋ lau naŋ
sêwêkaiŋ mwasiŋ sêndöc tali-ŋga.

Dayob dauŋ bu daso mwasiŋ dandöc taŋli-ŋga dom

2 1 Tu dinaŋ-ŋga dec yom naŋ Anötö ndê Atu hoc asê, ma yac daŋgô
ŋawaê su, naŋ dakôc tidôŋ lhac neŋ gauc ŋapaŋ, bu daso Anötö
ndê mwasiŋ dom. 2 Gauc nem abaŋi Israel-ŋga naŋ aŋela sêhoc Anötö
ndê yomsu asê têŋ ŋac. Yom dau iŋ yom ŋambwa dom. Bu ŋac si asa naŋ
kêgilì yomsu dau ŋadaŋ, me daŋgapêc têŋ Anötö, naŋ tap ŋagêyô sa tu
gêŋ dinaŋ-ŋga. 3 Bocdinaŋ yac lau têm kwahic dec-ŋga bu dapuc dômwêŋ
Anötö ndê mwasiŋ atu naŋ kôm tu nem yac si-ŋga, dec ŋalêŋ mba bu
dalhö su yêc iŋ ndê matôc. Pômdau Yisu hoc yom asê pi mwasiŋ dau su,
ma lau naŋ sêŋgô sa iŋ whasuŋ solop, naŋ sic dulu têŋ yac ma sêpuc dôŋ
bu yomandô. 4 Ma Anötö dau puc yom dau dôŋ bocdec bu. Iŋ kêŋ ŋaclai
têŋ lau naŋ sêhoc yom dau asê bu sêkôm gêŋ dalô ti gêŋ atu-tu tidau-
tidau, ma iŋ puc ŋac dôŋ ŋa Ŋalau Dabuŋ ndê mwasiŋ tidau-tidau, naŋ
gic sam têŋ ŋac tôm iŋ ndê atac whiŋ.

Yisu meŋ ti ŋamalac bu kôm Anötö ndê lêŋ nem yac si-ŋga ŋandô sa

5 Yom pi têm wakuc, naŋ yac asôm asê su. Ma têŋ ndoc dau meŋ sa,
naŋ goc aŋela daŋ oc sênem gôliŋ dom. 6 Magoc gauc nem yom naŋ
ŋamalac daŋ sôm têŋ Anötö, naŋ sêto yêc bocdec bu:

Yac ŋamalac yac sake dec am gauc gêm yac ŋapaŋ?
Ma tu sake-ŋga am yob Adam ndê wakuc yac?
7 Ŋawasi ti waê naŋ am kêŋ têŋ yac, naŋ kêpiŋ bu tap aŋela dau si sa.
8 Ma am kêŋ gêŋ hoŋ sêsôc yac ŋapu. *[BW 8:4-6]*

Yom naŋ sôm bu Anötö kêŋ gêŋ hoŋ sêsôc yac ŋamalac ŋapu, naŋ
hêganôŋ gêŋ hoŋ naŋ Anötö kêŋ. Tigeŋ kwahic dec dalic gitôm gêŋ hoŋ
sêsôc yac ŋapu su dom. 9 Magoc yac dalic Yisu, naŋ Anötö kêkiŋ sip
nom meŋ, dec hu ndê waê naŋ hôc gêlêc aŋela si su, naŋ siŋ, ma meŋ
ti ŋamalac. Ma iŋ mbac ndu tu lau hoŋ si sac-ŋga, kêkuc Anötö ndê lêŋ
êmwasiŋ lau-ŋga, dec Anötö uŋ iŋ sa tiyham, ma kêŋ waê ti ŋawasi atu
têŋ iŋ. 10 Bu Anötö tac whiŋ bu êmasaŋ lêŋ bu lau daêsam sêti iŋ atuŋgaci
ti atuwêi, ma sêtap iŋ ndê ŋawasi sa. Ma lêŋ dau ŋandô sa bocdec bu, Yisu
ti ŋamalac ma hôc ŋandê atu e mbac ndu. Ma ŋalêŋ dinaŋ Anötö gêlic iŋ
gitôm solop bu ti ŋadau nem lau si-ŋga. Anötö kêmasaŋ gêŋ hoŋ, ma gêŋ
hoŋ sêmbo tu iŋ-ŋga, ma bocdinaŋ lêŋ kaiŋ dinaŋ gic iŋ ŋawaê solop.
11 Yisu kêkuc lêŋ dinaŋ bu kôm lau sêti dabuŋ, ma lau naŋ sêti dabuŋ
kwahic dec sêsam Anötö bu ŋac si Damba sêwhiŋ iŋ. Tu dinaŋ-ŋga Yisu
maya dau dom bu sam ŋac bu iŋ ndê asii ti lhuwêi. 12 Tôm yom naŋ sêto
yêc, naŋ sôm bocdec bu:

Aö oc wahoc am nem waêm asê têŋ aö neŋ asidôwai ti lhuŋwêi,
ma wanem wê wampiŋ am-ŋga yêc gôlôwac dabuŋ aŋgô-ŋga.
[BW 22:22]

13 Ma yom daŋ tiyham sôm:
Aö oc wakêŋ whiŋ Anötö. *[Ais 8:17]*
Ma daŋ tiyham yêc bocdec bu:
Alic aö dec galhac gawhiŋ balêkoc naŋ Anötö kêŋ têŋ aö. *[Ais 8:18]*
14 Balêkoc naŋ Yisu sôm yom dinaŋ hêganôŋ ŋac, naŋ ŋamalac ti dac
ma ŋamsôm. Tu dinaŋ-ŋga dec iŋ ti ŋamalac gitôm ŋac, ma mbac ndu
gitôm ŋamalac. Ma iŋ ndê mbac ndu ma tisa akêŋ lau batê-ŋga ŋa-ŋahu
andô, naŋ bu ku Sadaŋ, naŋ ti ŋaclai dambac ndu-ŋga ŋadau, naŋ dulu.
15 Ma lau naŋ sêtöc dambac ndu e gêŋ dau kôm ŋac sêmbo sêtôm lau naŋ
sêndöc gapocwalô ŋapaŋ, naŋ Yisu ndê gweleŋ dinaŋ kêgapwêc ŋac su.
16 Gêŋ dau tôc dau yêc awê bu iŋ kôm tu bu nem aŋela sa-ŋga dom,
magoc iŋ kôm bu nem Abraham ndê wakuc sa. 17 Ŋalêŋ tigeŋ yêc bu Yisu
nem iŋ ndê asii ti lhuwêi nom-ŋga sa ŋapep, ma nem akiŋ ŋac yêc Anötö
aŋgô-ŋga gitôm dabuŋsiga ŋayham naŋ tôm bu tawalô ŋac, ma tôm bu
êmasaŋ lêŋ bu Anötö suc ŋac si sac kwi-ŋga. Ma ŋalêŋ dau bocdec, têŋ
ndoc iŋ mbo nom, naŋ iŋ ti ŋamalac ma mbo gitôm ŋac, ma kêsahê gêŋ
hoŋ gitôm ŋac sêŋsahê. 18 Bu iŋ dau kêsahê ŋawapac lêtôm-ŋga su, ma tu
dinaŋ-ŋga iŋ gitôm bu nem yac lau nom-ŋga sa têŋ ndoc lêtôm tap yac sa.

Yisu ndê waê hôc gêlêc Moses ndê su

3 1 Bocdinaŋ aneŋ asidôwai dabuŋ, naŋ datap Anötö ndê galem
undambê-ŋga sa dawhiŋ dauŋ, akôc gauc pi Yisu. Iŋ têŋ yac meŋ
gitôm aposel gêm Anötö aŋgô, ma ti yac neŋ †dabuŋsiga atu naŋ kalhac
Anötö aŋgô-ŋga tu yac-ŋga, tôm yom naŋ yac dakêŋ whiŋ ti dahoc asê.
Kwahic dec aö bu wasôm têŋ mac bu akêŋ iŋ lhac nem gauc ŋamata.
2 Anötö kêyaliŋ Yisu sa ma iŋ gêm ndê gweleŋ ŋapep e gic dabiŋ, tôm
Moses gêm iŋ ndê gweleŋ ma gêm akiŋ Anötö ndê lau Israel-ŋga ŋapep
eŋ. 3 Magoc Anötö po Yisu ndê waê sa hôc gêlêc Moses ndê su, ma tu
dinaŋ-ŋga dec akêŋ Yisu lhac nem gauc ŋamata. Ŋalêŋ tigeŋ, yac datoc
ŋamalac naŋ kwê andu, naŋ sa hôc gêlêc andu naŋ iŋ kwê, naŋ su. 4 Bu
andu daŋ dau kwê dau dom, ŋamalac kwê-ŋga mbo. Magoc gêŋ hoŋ
ŋahu, naŋ Anötö dau.
5 Moses kôm iŋ ndê gweleŋ hoŋ ŋapep mbo Anötö ndê lau Israel-ŋga
ŋalôm, ma hoc yom asê gwanaŋ pi gêŋ naŋ tiŋambu Anötö oc tôc tiawê.
Iŋ kôm gweleŋ dau gitôm Anötö ndê ŋgac akiŋ ŋambwa. 6 Magoc Kilisi iŋ
Anötö ndê Atuŋgac solop, ma kôm ndê gweleŋ ŋapep ma yob Anötö ndê
lau gitôm ŋac si ŋagôlôŋ. Ma yac bu dasap neŋ dakêŋ whiŋ dôŋ ŋaŋga
ti neŋ ŋalôm pêŋ dôŋ, ma mayaŋ dauŋ dom pi mwasiŋ naŋ taŋkwê bu
datap sa tu Yisu-ŋga, dec yac oc dati Anötö ndê lau solop.

Puc dasap neŋ dakêŋ whiŋ dôŋ-ŋga

7 Tu dinaŋ-ŋga dec akôc gauc ŋapep pi yom naŋ Ŋalau Dabuŋ sôm, naŋ
sêto yêc bocdec bu:
Acsalô lec mac bu aŋgô Anötö awha, 8 naŋ ayob bu asôŋ daŋamsuŋ
ahuc têŋ iŋ dom, tôm lau Israel-ŋga sêkôm têŋ ndoc sêtap lêtôm
sa, ma sêli dau sa têŋ iŋ yêc gameŋ sawa. 9 Yêc dinaŋ mac apami
sêlic gêŋ dalô naŋ aö gakôm têŋ ŋac gitôm yala 40, tigeŋ sêtec aö
ma sêŋsahê aö ŋapaŋ ŋa ŋac si mêtê sac.
10 Tu dinaŋ-ŋga dec aö atac ŋandê têŋ lau têm dinaŋ-ŋga, ma gasôm
têŋ dauŋ, "Ŋac si ŋalôm ŋadandi ŋapaŋ, ma sêsap aö dôŋ dom.
Ma sêsa aneŋ lêŋ dom."
11 Ma tu aneŋ atac ŋandê-ŋga dec kamatiŋ yom tidôŋ bocdec bu, "Ŋac
oc sêtap têm naŋ aö kayaliŋ sa tu sêŋwhaŋ dau-ŋga, naŋ sa dom."
[BW 95:7b-11]
12 Bocdinaŋ aneŋ asidôwai, mac tigeŋ-tigeŋ ayob daôm bu mêtê sac
êŋgalôm nem ŋalôm e akêŋ whiŋ gwalec, ma akac daôm su yêc Anötö
Tali Ŋadau dom. 13 Aŋgilí nem asidôwai hoŋ bu sêsap lêŋ gitêŋ dôŋ ma
sêyob dau têŋ mêtê sac, bu kôm ŋac si daŋ ndê ŋalôm ŋadandi sa e iŋ hu
Anötö ti ndê lêŋ siŋ dom. Akôm bocdinaŋ tôm bêc hoŋ, bu Anötö kêŋ
ŋasawa têŋ yac bu dasôc iŋ ndê yom ŋapu têŋ têm kwahic dec-ŋga. 14 Bu
têŋ têm yac dakêŋ whiŋ tiwakuc, naŋ dalhac ŋaŋga ma taŋkwê Yisu ti
dakêŋ whiŋ iŋ ti neŋ ŋalôm sambuc. Magoc yac bu dakôm bocdinaŋ dom
e dahu nom dindec siŋ, dec oc tôm dom bu dawêkaiŋ Anötö ndê mwasiŋ
atu, naŋ gic lau naŋ sêti Kilisi ndê, naŋ ŋawaê. 15 Gauc nem yom naŋ
Anötö sôm bocdec bu:
Acsalô lec mac bu aŋgô Anötö awha, naŋ ayob bu asôŋ daŋamsuŋ
ahuc têŋ iŋ dom, tôm lau Israel-ŋga sêkôm têŋ ndoc sêli dau sa
têŋ iŋ. *[BW 95:7b-8]*
16 Aŋgô su naŋ! Lau naŋ sêŋgô Anötö awha magoc sêli dau sa têŋ iŋ,
ŋac asa? Ŋac lau naŋ Moses wê ŋac sêsa akêŋ gameŋ Isip-ŋga sêmeŋ.
17 Ma lau naŋ Anötö tac ŋandê têŋ ŋac gitôm yala 40, ŋac asa? Ŋac lau
naŋ sêkôm sac ŋapaŋ, ma sêmbac ndu sêyêc gameŋ sawa. 18 Ma lau bocke
dec Anötö kêmatiŋ yom tidôŋ pi ŋac, ma sôm bu ŋac oc sêtap têm naŋ iŋ
kêyaliŋ sa tu sêŋwhaŋ dau-ŋga, naŋ sa dom? Iŋ sôm yom dinaŋ hêganôŋ
lau naŋ daŋgapêc têŋ iŋ. 19 Yom dau tôc tiawê têŋ yac bu ŋac sêtôm dom
bu sêtap iŋ ndê têm sêŋwhaŋ dau-ŋga sa, ŋahu bu ŋac sêkêŋ whiŋ dom.

Anötö oc kêŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋga sêŋwhaŋ dau

4 1 Yom naŋ Anötö gic bata pi têm tu iŋ ndê lau sêŋwhaŋ dau-ŋga,
naŋ gacgeŋ yêc. Tu dinaŋ-ŋga dayob dauŋ ŋapep bu Anötö lic yac
hoŋ datôm bu datap mwasiŋ dau sa, ma yac neŋ daŋ so gêŋ dau dom.

2 Bu ŋawaê ŋayham pi gêŋ naŋ Anötö gic bata, naŋ yac daŋgô su, gitôm
abaŋi Israel-ŋga sêŋgô yom naŋ iŋ gic bata têŋ ŋac. Ŋac sêŋgô, magoc
sêkêŋ whiŋ dom, ma bocdinaŋ yom dau gêm ŋac sa dom. 3 Bu yac lau naŋ
dakêŋ whiŋ, naŋ datôm bu datap Anötö ndê mwasiŋ taŋwhaŋ dauŋ-ŋga
sa, magoc lau naŋ sêkêŋ whiŋ dom, naŋ oc sêso, tôm Anötö ndê yom naŋ
sêto yêc bocdec bu:

Tu aneŋ atac ŋandê-ŋga dec kamatiŋ yom tidôŋ bocdec bu, "Ŋac oc
sêtap têm naŋ aö kayaliŋ sa tu sêŋwhaŋ dau-ŋga, naŋ sa dom."
[BW 95:11]

Têm dau Anötö kêmatiŋ tidôŋ têŋ ndoc iŋ kêŋ undambê ti nom, ma gic
dabiŋ gêŋ hoŋ. 4 Bu yêc Anötö ndê yom naŋ sêto yêc, naŋ sêto yom daŋ pi
bêc ti-7-ŋga bocdec bu:

Têŋ bêc ti-7-ŋga Anötö ndê gweleŋ hoŋ pacndê, ma iŋ kêwhaŋ dau.
[Gen 2:2]

5 Ma iŋ sôm yom pi lau daŋgapêc, tôm yom naŋ gato yêc ŋahô-ŋga su,
naŋ yêc bocdec bu:

Ŋac oc sêtap têm naŋ aö kayaliŋ sa tu sêŋwhaŋ dau-ŋga, naŋ sa
dom. *[BW 95:11]*

6 Bocdinaŋ Anötö ndê mwasiŋ taŋwhaŋ dauŋ-ŋga gacgeŋ yêc tu bu lau
têm kwahic dec-ŋga sêtap sa-ŋga. Anötö gic bata mwasiŋ dau têŋ abaŋi
Israel-ŋga, ma sêŋgô ŋawaê ŋayham pi gêŋ dau, magoc sêtap sa dom,
ŋahu bu ŋac daŋgapêc têŋ iŋ. 7 Ma tiŋambu yala daêsam giŋga su, goc
Anötö sôm ndê yom sa Kiŋ Dawid whasuŋ, tôm gato su bocdec bu:

Acsalô lec mac bu aŋgô Anötö awha, naŋ ayob bu asôŋ daŋamsuŋ
ahuc têŋ iŋ dom. *[BW 95:7b-8]*

Gêŋ dau tôc asê bu Anötö kêmatiŋ têm wakuc bu lau sêŋgô iŋ awha ma
sêsôc ŋapu, dec sêtap iŋ ndê mwasiŋ sêŋwhaŋ dau-ŋga sa. Ma têm dau, iŋ
bêc dau dindec.

8 Yom hoŋ dinaŋ hêganôŋ têm naŋ Josua wê abaŋi Israel-ŋga sêsôc
gameŋ Kanan-ŋga si dom. Bu bocdinaŋ, dec Anötö oc sôm yom tiŋambu,
pi têm daŋ tiyham tu dakêŋ daŋaŋ iŋ ndê awha-ŋga lec dom. 9 Tu dinaŋ-
ŋga taŋyalê bu Anötö ndê lau si têm sêŋwhaŋ dau-ŋga gacgeŋ yêc, tôm
bêc ti-7-ŋga naŋ Anötö dau kêwhaŋ dau. Ma yac lau têm kwahic dec-ŋga
datôm bu datap têm dau sa. 10 Bu asa naŋ tap Anötö ndê mwasiŋ êŋwhaŋ
dauŋ-ŋga sa, naŋ kêwhaŋ dau yêc iŋ dau ndê gweleŋ,[b] tôm Anötö dau
kêwhaŋ dau têŋ ndoc iŋ ndê gweleŋ kêŋ undambê ti nom-ŋga pacndê.

---

[b] **4:9-10** Lau daêsam gauc gêm bu yom dau hêganôŋ lau sêmbac ndu ma sêŋwhaŋ dau yêc gweleŋ nom-ŋga lec dom. Iŋ hêganôŋ lau naŋ sêtap Anötö ndê mwasiŋ nem ŋac si-ŋga sa, ma sêŋyalê bu iŋ gêlic ŋac tôm lau gitêŋ tu ŋac si sêkêŋ whiŋ-ŋga. Bocdinaŋ sêŋwhaŋ dau yêc gweleŋ naŋ ŋac dau sêkôm muŋ-ŋga, naŋ sêŋsahê bu sêti lau gitêŋ ŋa ŋac dau si licwalô, ma ŋa lêŋ yomsu-ŋga.

11 Tu dinaŋ-ŋga dec taŋsahê ŋaŋga bu datap mwasiŋ dinaŋ sa, ma dayob
dauŋ ŋapep bu yac neŋ daŋ daŋgapêc têŋ Anötö ndê yom, ma peŋ tôm
abaŋi Israel-ŋga dom.
12 Yac datôm dom bu taŋsau Anötö. Bu iŋ ndê yom iŋ gitôm gêŋ tali,
ma kôm gweleŋ ti ŋaclai mbo. Yom dau iŋ ŋamata hôc gêlêc bieŋ ŋamata
daŋga lu-lu su, naŋ gitôm bu kuŋ yac ma sê yac neŋ ŋalôm ŋagêŋ hoŋ
kic-kic. Ma ŋalêŋ tigeŋ Anötö ndê yom gitôm bu êŋsahê yac neŋ gauc ti
gêŋ hoŋ naŋ yêc yac neŋ ŋalôm ma kôm gweleŋ pi yac neŋ gatuŋ. 13 Gêŋ
nom-ŋga me undambê-ŋga daŋ oc tôm bu siŋ dau têŋ Anötö dom. Kwahic
dec iŋ gêlic gêŋ hoŋ yêc awê eŋ, ma têŋ têm ŋambu-ŋga yac tigeŋ-tigeŋ
oc dalhac iŋ aŋgô-ŋga bu dawhê gêŋ hoŋ naŋ dakôm, naŋ sa têŋ iŋ.

Yisu ti yac neŋ dabuŋsiga atu

14 Yac neŋ dabuŋsiga atu mbo, naŋ Yisu, Anötö Atu dau. Iŋ pi undambê
gi su ma kalhac Anötö aŋgô-ŋga. Bocdinaŋ iŋ ŋayham bu yac gauc nem
iŋ ŋapaŋ tu bu puc yac dôŋ ma dasap yom ŋandô naŋ lau sêkêŋ whiŋ-
ŋga sêhoc asê pi Kilisi, naŋ dôŋ ŋaŋga. 15 Bu yac neŋ dabuŋsiga dau
kêsahê lêtôm ti saê hoŋ tôm yac taŋsahê, magoc iŋ kôm sac daŋ dom.
Bocdinaŋ dec iŋ gitôm andô bu tawalô yac ma nem yac sa. 16 Tu dinaŋ-
ŋga datigasuc yac neŋ mwasiŋ ŋadau Anötö ti neŋ atac pa su, tu bu datap
iŋ ndê tawalô sa-ŋga, ma tu datap iŋ ndê mwasiŋ sa bu puc yac dôŋ têŋ
têm bocke naŋ lêtôm me saê tap yac sa.

Yom pi dabuŋsiga nom-ŋga

5 1 Lau Israel-ŋga sêŋyaliŋ lau sa sêti si dabuŋsiga atu-tu bu sênem
akiŋ Anötö sênem ŋac aŋgô, ma bu sêkêŋ da tidau-tidau ma da ya ô
lau si sac ŋagêyô-ŋga. Ma ŋgac bocke naŋ sêŋyaliŋ iŋ sa ti dabuŋsiga atu,
naŋ ŋamalac gitôm iŋ ndê asidôwai Israel-ŋga. 2 Iŋ ndê gauc ti licwalô
gitôm ŋac si, ma bocdinaŋ iŋ gitôm bu tawalô ti kôm mêtê malô têŋ lau
gauc pôc ma lau naŋ sêŋkuc Anötö ndê lêŋ ŋapep dom. 3 Ma tu iŋ gitôm
iŋ ndê asidôwai nom-ŋga, dec iŋ gic waê bu kêŋ da ya ô dau ndê sac
ŋagêyô, ma tu lau si-ŋga bocdinaŋ. 4 Gweleŋ dabuŋsiga-ŋga iŋ gweleŋ
tiwaê, ma oc tôm dom bu ŋamalac daŋ kôc gweleŋ dau sa tôm iŋ dau ndê
atac whiŋ. Anötö bu êŋyaliŋ iŋ sa tôm iŋ kêgalêm ti kêyaliŋ Aron sa, dec
oc tôm bu iŋ ti dabuŋsiga atu.

Kilisi ndê gweleŋ dabuŋsiga-ŋga

5 Ŋalêŋ tigeŋ Kilisi po dau sa bu ti dabuŋsiga atu dom. Magoc Anötö
dau kêyaliŋ iŋ sa, ma sôm yom têŋ iŋ, tôm sêto yêc bocdec bu:

Acsalô lec am ti aö neŋ atuŋgac solop, ma aö gati am Damam.

[BW 2:7]

6 Ma Anötö ndê yom daŋ tiyham naŋ sôm têŋ Kilisi bocdec bu:

Am dabuŋsiga mbo ŋapaŋ-ŋga, naŋ kêkuc dabuŋsiga atu
Melkisedek.[c] *[BW 110:4]*

7 Têŋ ndoc Yisu meŋ mbo nom tôm ŋamalac, naŋ iŋ teŋ mbec daêsam ti
tasulu, ma mbwêc awha atu têŋ Anötö, naŋ ndê ŋaclai yêc tôm bu êŋgaho iŋ su
yêc ŋandê dambac ndu-ŋga. Ma tu iŋ toc Anötö sa ma sôc iŋ ndê yom hoŋ ŋapu-
ŋga, dec Anötö kôc iŋ ndê mbec sa. 8 Yisu iŋ Anötö ndê Atu yomandô, tigeŋ
iŋ meŋ ti ŋamalac, ma ŋandê naŋ iŋ hôc dec kêdôhôŋ iŋ pi lêŋ daŋaŋ wambu
Anötö-ŋga. 9 Lêŋ dinaŋ gic dabiŋ iŋ bu ti lau naŋ daŋga wambu iŋ, naŋ si ŋahu
sêtap Anötö ndê mwasiŋ nem ŋac si, ti sêndöc tali ŋapaŋ-ŋga sa. 10 Ma bocdinaŋ
dec Anötö kêyaliŋ iŋ sa ti lau si dabuŋsiga atu, naŋ kêkuc Melkisedek.

Dayob dauŋ bu dakêŋ whiŋ tôm balêkoc dedec ŋapaŋ dom

11 Yom daêsam yêc tu yac asôm pi Melkisedek lu Kilisi-ŋga, magoc yac alic
bu mac nem daŋamsuŋ kwa ŋaŋga, ma oc tôm dom bu mac aŋyalê yom dau
ŋapep. 12 Bu mac akêŋ whiŋ ŋasawa baliŋ su, ma oc tôm bu mac andôhôŋ yom
ŋandô pi Kilisi têŋ lau ŋatô. Magoc mbasi. Mac nem gauc sa dom pi Anötö
ndê yom naŋ sêndôhôŋ têŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋga wakuc, ma tu dinaŋ-ŋga mac
apônda lau bu sêndôhôŋ mac tiyham. Mac atôm balêkoc dedec naŋ sênôm su
ŋapaŋ, ma sêtôm dom bu sêneŋ gö me bockoc. 13 Ma lau naŋ sêtôm balêkoc
dedec naŋ sênôm su ŋambwa, naŋ sêtôm dom bu sêŋyalê mêtê bocke iŋ mêtê
gitêŋ me mêtê sac. 14 Magoc lau naŋ sêsap Anötö ndê yom dôŋ ma sêndôhôŋ
ŋapaŋ, naŋ sêtôm bu sêŋyalê ŋayham ma sac, ma sêtôm lau atu-tu naŋ sêneŋ
gêŋ daneŋ-ŋga ŋaŋga.

6 1-2 Gauc nem yom pi Kilisi naŋ tandôhôŋ têŋ lau naŋ sêkêŋ whiŋ
tiwakuc. Tandôhôŋ ŋac bu sênem si ŋalôm kwi, ma sêhu mêtê sac
naŋ gic waê bu sêniŋga, naŋ siŋ, ma sêkêŋ whiŋ Anötö. Tandôhôŋ ŋac
pi busaŋgu ma pi mêtê dakêŋ amaŋ sac lau-ŋga, yom datisa akêŋ lau
batê-ŋga, ma yom pi Anötö ndê bêc êmatôc lau-ŋga, naŋ iŋ oc kic ŋac si
yom pi gameŋ bocke bu sêndöc ŋapaŋ-ŋga. Magoc yom hoŋ dinaŋ gic lau
sêkêŋ whiŋ-ŋga wakuc ŋawaê, ma aö tac whiŋ bu dasôm yom kaiŋ dinaŋ
ŋapaŋ dom. Aö tac whiŋ bu dalom yom naŋ gic lau sêkêŋ whiŋ ŋaŋga-
ŋga ŋawaê. 3 Ma Anötö bu lic ŋayham, dec yac oc dakôm bocdinaŋ.

Puc dahu neŋ dakêŋ whiŋ siŋ dom-ŋga

4 Ŋamalac naŋ bu kêŋ whiŋ Yisu, magoc tiŋambu puc dômbwê iŋ,
naŋ dec oc ŋalêŋ ŋawapac bu danem iŋ kwi tiyham. Yomandô. Asa naŋ

---

[c] **5:6** Aron ti lau Israel-ŋga si dabuŋsiga hoŋ sêsa akêŋ Liwai ndê toŋ, magoc Yisu sa akêŋ Juda ndê toŋ kêkuc iŋ apaŋgac Kiŋ Dawid. Melkisedek bocdinaŋ iŋ sa akêŋ Liwai ndê toŋ dom. Iŋ Kiŋ Salem-ŋga (alic Gen 14:18), magoc Anötö sam iŋ bu Anötö Ŋaclai ti Ŋawasi Ŋadau ndê dabuŋsiga. Tu dinaŋ-ŋga dec ŋgac naŋ to Hibru sam Yisu bu dabuŋsiga kêkuc Melkisedek.

kêyalê Kilisi ndê ŋawaê ŋayham tidôŋ su, ma tap mwasiŋ undambê-
ŋga sa, ma kôc Ŋalau Dabuŋ su, 5 ma ŋgô Anötö ndê yom ma kêsahê bu
yom ŋayham, ma gêlic Anötö ndê ŋaclai atu naŋ iŋ oc tôc tiawê têŋ têm
ŋambu-ŋga, 6 magoc tiŋambu tec gêŋ hoŋ dinaŋ ma hu ndê kêŋ whiŋ siŋ,
dec oc ŋalêŋ ŋawapac bu danem iŋ kwi tiyham. Bu iŋ kêsahê mwasiŋ hoŋ
dinaŋ su, magoc tiŋambu puc dômbwê, naŋ tôm iŋ dau bu ndic Anötö
ndê Atu pi a gicso tidim tilu-ŋga, ma su iŋ susu yêc lau hoŋ aŋgô-ŋga. Ma
tu dinaŋ-ŋga dec iŋ gic waê bu niŋga.

7 Ŋamalac naŋ kêsahê Anötö ndê mwasiŋ tidau-tidau, ma sa ndê lêŋ
kêkuc Anötö ndê atac whiŋ, naŋ gitôm ôm naŋ u gic sip ŋapaŋ e gêm
ŋandô ŋayham tu ŋadau-ŋga. Anötö oc nem mbec ŋamalac kaiŋ dinaŋ.
8 Ma ôm naŋ u gic sip ŋapaŋ, magoc kwaŋ ŋakwa-ŋakwa ŋambwa hôc
ahuc, naŋ ôm ŋadau oc lic bu nom sac, ma pucbo iŋ bu tisac, ma kêŋ ya
neŋ su.

9 O yac mba lau atac whiŋ-ŋga, yac asôm yom dinaŋ bu akêŋ puc mac,
magoc yac akêŋ whiŋ bu mac oc asa nem lêŋ ŋapep, ma akôm mêtê naŋ
gic lau naŋ sêtap Anötö ndê mwasiŋ nem ŋac si-ŋga sa su, naŋ ŋawaê.
10 Bu Anötö kôm mêtê gitêŋ eŋ, ma gweleŋ naŋ mac akôm ŋapaŋ am iŋ
aŋgô, tu bu anem akiŋ lau dabuŋ, ma atôc nem atac whiŋ ŋac-ŋga asê,
naŋ iŋ oc tôm dom bu êŋlhiŋ siŋ. 11 Yac atac whiŋ bu mac lau tigeŋ-tigeŋ
asap nem lêŋ ŋayham dinaŋ dôŋ ŋapaŋ. Akôm bocdinaŋ e mac nem têm
ambo nom-ŋga pacndê, dec mac oc atap mwasiŋ atu naŋ mac akêŋ batam
ambo, naŋ sa. 12 Yac atec bu mac lic ŋakam sa e mac nem akêŋ whiŋ
ŋandô mba. Akôc gauc pi lau naŋ sêlhac ti atac lu-lu dom, ma sêsap si
sêkêŋ whiŋ dôŋ e sêtap mwasiŋ atu naŋ Anötö gic bata têŋ ŋac, naŋ sa.
Aŋkuc lau kaiŋ dinaŋ si lêŋ, bu iŋ dôhôŋ ŋayham.

Yom naŋ Anötö gic bata, naŋ tidôŋ su

13 Gauc nem yom naŋ Anötö gic bata têŋ Abraham. Anötö puc yom dau
dôŋ ŋa iŋ dau ndê ŋaê, ŋahu bu ŋaê daŋ naŋ hôc gêlêc iŋ ndê ŋaê su, naŋ
yêc dom. Iŋ gic bata yom têŋ Abraham, tôm sêto yêc bocdec bu:

14 Yomandô aö wanem mbec am, ma wakôm am nem wakuc sêŋsôwec
sêti daêsam ŋandô. *[Gen 22:17]*

15 Ma tiŋambu Abraham kalhac ti atac lu-lu dom, ma hôŋ yom dau ŋa-
ŋandô e iŋ tap sa.

16 Mac aŋyalê lau nom-ŋga si lêŋ sêmatiŋ yom tidôŋ-ŋga. Ŋac oc sêta
ŋamalac naŋ ndê ŋaclai hôc gêlêc ŋac dau si su, naŋ ndê ŋaê asê tu bu
sêpuc si yom dôŋ-ŋga. Ma ŋalêŋ dinaŋ oc tôm dom bu ŋamalac daŋ sêô
ŋac si yom me sêseŋ su. 17 Ma ŋalêŋ tigeŋ Anötö puc yom naŋ iŋ gic bata
têŋ Abraham, naŋ dôŋ ŋa iŋ dau ndê ŋaê. Ŋahu bu iŋ bu tôc asê têŋ yac
lau naŋ dawêkaiŋ yom naŋ iŋ gic bata têŋ Abraham, naŋ ŋa-ŋandô, bu iŋ
gitôm dom bu kac ndê awha kwi-kwi pi lêŋ naŋ iŋ gic bata tu êmwasiŋ

yac-ŋga. 18 Ŋalêŋ dinaŋ Anötö gic bata yom, ma puc yom dau dôŋ. Iŋ
gitôm dom bu seŋ gêŋ lu dinaŋ su, me êŋsau yac. Ma bocdinaŋ yom
dau gitôm bu puc yac lau naŋ datêŋ Anötö ta, ma taŋkwê iŋ bu nem yac
sa, naŋ dôŋ. Dalhac ŋaŋga, ma dahôŋ ŋandô ŋayham naŋ dakêŋ bataŋ
dambo, naŋ ti atac pa su.
19-20 Ŋandô ŋayham naŋ dakêŋ bataŋ dambo, naŋ ŋahu Yisu Kilisi. Ma
yac neŋ dakêŋ bataŋ iŋ gitôm aŋga ŋadehe naŋ ndöc teŋ, ma teŋ yac
dôŋ dalhac teŋ. Ma po aŋga-ŋga sô yac dôŋ tam damiŋ Yisu. Ma tôm lau
Israel-ŋga si dabuŋsiga ŋamata-ŋga sip po baliŋ ŋambu-ŋga yêc Anötö
ndê lôm dabuŋ bu sôc Ŋalôm Dabuŋ Andô ndi, dec Yisu muŋ yac pi
undambê gi su, ma kalhac Anötö aŋgô-ŋga gitôm yac neŋ dabuŋsiga atu.
Bu iŋ ti yac neŋ dabuŋsiga naŋ kêkuc Melkisedek, ma iŋ oc mbo ŋapaŋ.

Yom pi dabuŋsiga atu Melkisedek

7 1 Melkisedek iŋ Kiŋ Salem-ŋga, ma Anötö, Ŋaclai ti Ŋawasi Ŋadau
ndê dabuŋsiga atu. Iŋ tap Abraham sa ma gêm mbec iŋ têŋ ndoc
Abraham ku kiŋ naŋ sêŋgaho iŋ nêsip Lot su, naŋ dulu, ma kêsêlêŋ bu
mbu têŋ iŋ ndê gameŋ ndi. 2 Ma Abraham whê wapa naŋ iŋ kêgaho
su yêc kiŋ dinaŋ amba, naŋ kôc gi toŋ amaŋlu, dec kêŋ toŋ daŋ têŋ
Melkisedek, ma iŋ dau kôc toŋ 9. Ŋaê Melkisedek ŋahu bu Kiŋ Lêŋ Gitêŋ-
ŋga, ma ŋaê Kiŋ Salem-ŋga ŋahu bu Kiŋ Yom Malô-ŋga. 3 Yêc Anötö ndê
yom naŋ sêto yêc, naŋ datap yom daŋ sa pi Melkisedek dinda me damba
me apai si ŋadênaŋ dom. Ma datap yom daŋ sa pi iŋ ndê bêc dinda
kôc iŋ-ŋga me bêc mbac ndu-ŋga dom. Magoc tôm Anötö ndê Atu naŋ
mbo ŋapaŋ, ma iŋ ndê têm oc pacndê dom, naŋ dalic Melkisedek gitôm
dabuŋsiga mbo ŋapaŋ-ŋga.

Melkisedek hôc gêlêc lau dabuŋsiga akêŋ Liwai ndê toŋ, naŋ su

4 Alic gêŋ naŋ tôc asê bu Melkisedek iŋ dabuŋsiga ti waê atu. Abraham
iŋ lau Israel-ŋga hoŋ si damba, magoc iŋ toc Melkisedek sa têŋ ndoc iŋ
whê wapa naŋ iŋ kêgaho su yêc ŋacyo amba, naŋ kôc gi ti toŋ amaŋlu,
ma kêŋ toŋ daŋ têŋ iŋ. 5 Ma gauc nem lau akêŋ Liwai ndê toŋ, naŋ sêti
dabuŋsiga. Lau Liwai dau, ti lau Israel-ŋga hoŋ sêsa akêŋ Abraham,
magoc ŋac si yomsu daŋ sôm tidôŋ bu lau Liwai si asidôwai sêwhê si gêŋ
kôc ndi toŋ amaŋlu, ma sêkêŋ toŋ daŋ têŋ lau Liwai. 6 Magoc Melkisedek,
naŋ sa akêŋ Liwai ndê toŋ dom, naŋ kôc wapa toŋ daŋ yêc ŋac hoŋ
apaŋgac Abraham, ŋgac naŋ Anötö kêmatiŋ pwac whiŋ iŋ. Ma tiŋambu
Melkisedek gêm mbec Abraham. 7 Ma yac hoŋ taŋyalê bu ŋamalac naŋ
gêm mbec lau ŋatô, naŋ ndê waê hôc gêlêc lau naŋ iŋ gêm mbec, naŋ
si su. 8 Ma alic su naŋ. Lau dabuŋsiga akêŋ Liwai ndê toŋ sêkôc wapa
toŋ daŋ yêc ŋac si asidôwai Israel-ŋga, magoc ŋac sêmbac ndu. Magoc
Melkisedek kôc wapa toŋ daŋ yêc ŋac hoŋ si apaŋgac Abraham, ma datap

yom daŋ sa pi Melkisedek ndê bêc mbac ndu-ŋga yêc Anötö ndê yom
naŋ sêto yêc, naŋ dom. 9 Ma gêŋ daŋ whiŋ. Liwai ndê lau wakuc naŋ
sêti dabuŋsiga ma sêkôc wapa toŋ daŋ yêc lau Israel-ŋga, naŋ oc tôm bu
dasôm bu ŋac dau sêtoc Melkisedek sa, ma sêkêŋ wapa toŋ daŋ têŋ iŋ.
Ŋahu bu lau Liwai si apaŋgac Abraham kêŋ wapa toŋ daŋ têŋ Melkisedek
gêm ŋac hoŋ aŋgô. 10 Bu têŋ têm Melkisedek tap Abraham sa, naŋ Liwai
dau yêc Abraham ndê dac dôŋ yêc.

Yisu ndê gweleŋ dabuŋsiga-ŋga hôc gêlêc lau Liwai si su

11 Aron ma lau hoŋ akêŋ Liwai ndê toŋ naŋ sêti dabuŋsiga Israel-
ŋga, naŋ si sakiŋ ŋahu yêc pwac akwa yomsu-ŋga. Magoc sakiŋ dau
gitôm dom bu ndic dabiŋ Anötö ndê lau. Tu dinaŋ-ŋga dec Anötö kêŋ
Yisu ti dabuŋsiga naŋ ndê sakiŋ kêkuc lau Liwai si dom, magoc kêkuc
Melkisedek ndê. 12 Anötö kêŋ sakiŋ wakuc ô lau Liwai si, ma bocdinaŋ
dec iŋ gic waê bu kêŋ yomsu wakuc bu puc sakiŋ wakuc dau dôŋ. 13 Bu
Yisu, naŋ yom dindec hêganôŋ, naŋ sa akêŋ Liwai ndê toŋ dom. Iŋ sa
akêŋ lau Israel-ŋga si toŋ daŋ dau-ŋga, naŋ si daŋ ti dabuŋsiga dom.
14 Mba. Yac taŋyalê su bu yac neŋ Pômdau sa akêŋ Juda ndê toŋ. Ma
Moses to yom daŋ naŋ hêganôŋ lau akêŋ Juda ndê toŋ bu sêti dabuŋsiga-
ŋga lec dom. 15 Magoc Yisu ti dabuŋ-siga kêkuc Melkisedek, dec tôc asê
tiawê bu iŋ dabuŋsiga pwac wakuc-ŋga. 16 Yisu ti dabuŋsiga kêkuc yomsu
naŋ kêŋ gweleŋ dau têŋ Liwai ndê wakuc tawasê, naŋ dom. Magoc iŋ ti
dabuŋsiga tu ŋaclai mbo tali ŋapaŋ-ŋga naŋ Anötö kêŋ têŋ iŋ-ŋga. 17 Bu
Anötö ndê yom whê gêŋ dau sa, tôm sêto yêc bocdec bu:

Am dabuŋsiga mbo ŋapaŋ-ŋga, kêkuc dabuŋsiga atu Melkisedek.
[BW 110:4]

18 Bocdinaŋ yomsu akwa naŋ hêganôŋ lau Liwai si gweleŋ dabuŋsiga-
ŋga, naŋ Anötö seŋ su. Ŋahu bu yomsu dau ndê ŋaŋga mba, ma tôm dom
bu nem lau daŋ sa. 19 Yomandô. Sakiŋ pwac akwa-ŋga dinaŋ gic dabiŋ
gêŋ daŋ me kôm tisolop su dom. Magoc Kilisi ndê sakiŋ dabuŋsiga-ŋga
hôc gêlêc sakiŋ akwa dinaŋ su, ma gêm ŋandô ŋayham tu dakêŋ bataŋ-
ŋga, ma ti lêŋ datigasuc Anötö-ŋga.

20 Ma Anötö sôm tidôŋ bu Yisu oc ti dabuŋsiga bu mbo ŋapaŋ. Iŋ
kêmatiŋ yom bocdinaŋ pi lau dabuŋsiga naŋ sêsa akêŋ Liwai ndê toŋ, naŋ
dom. 21 Magoc iŋ kêmatiŋ yom têŋ Yisu, tôm sêto yêc bocdec bu:

Pômdau sôm yom tidôŋ su, ma iŋ oc seŋ yom dau su dom. Yom dau
bocdec bu, "Am dabuŋsiga mbo ŋapaŋ-ŋga." *[BW 110:4]*

22 Bocdinaŋ Anötö kêmatiŋ pwac wakuc naŋ hôc gêlêc pwac akwa su.
Ma iŋ sôm yom tidôŋ pi Yisu, dec kêyaliŋ iŋ sa ti pwac wakuc dau ŋadau.

23 Dabuŋsiga daêsam sem gweleŋ sêmbo pwac akwa ŋapu, ŋahu bu
daŋ bu mbac ndu, naŋ daŋ oc kôc iŋ ndê mala. 24 Magoc Yisu ndê gweleŋ
dabuŋsiga-ŋga oc yêc ŋapaŋ, ŋahu bu iŋ mbo tali ŋapaŋ. 25 Ma bocdinaŋ

lau naŋ sêtigasuc Anötö tu iŋ-ŋga, naŋ Yisu gitôm andô bu nem ŋac si.
Ŋahu bu iŋ mbo tali ŋapaŋ, ma tôm bu nem ŋac awha têŋ Anötö.
26 Gauc nem yac neŋ dabuŋsiga atu Yisu. Iŋ dabuŋ, iŋ ndê giso mbasi, iŋ ndê
lêŋ ŋawasi eŋ, ma Anötö toc iŋ sa hôc gêlêc lau sac nom-ŋga ma kôc iŋ sa pi
undambê gi. Tu dinaŋ-ŋga dec iŋ †dabuŋsiga ŋayham solop, ma gitôm andô bu
nem yac sa. 27 Dabuŋsiga nom-ŋga h oŋ sêkêŋ da ya tu sac-ŋga tôm bêc hoŋ.
Sêkêŋ tu ŋac dau si sac-ŋga muŋ, goc sêkêŋ tu lau ŋatô si-ŋga kêkuc. Magoc
Yisu iŋ bocdinaŋ dom, bu iŋ dau ndê sac mbasi, ma iŋ kêŋ dau ti da tu lau si
sac-ŋga dim tigeŋ eŋ. 28 Bu Moses ndê yomsu kêyaliŋ lau sa sêti lau Israel-ŋga
si dabuŋsiga atu-tu, naŋ sêpônda gauc ti licwalô, tôm ŋac si asidôwai nom-ŋga.
Magoc Yisu, naŋ tiŋambu Anötö sôm yom tidôŋ dec kêyaliŋ iŋ sa ti yac neŋ
dabuŋ-siga, naŋ Anötö dau ndê Atu. Ma i ŋ gic dabiŋ Anötö ndê lêŋ nem yac
si-ŋga, dec ti dabuŋsiga ŋayham andô, naŋ oc mbo ŋapaŋ.

Yisu iŋ dabuŋsiga pwac wakuc-ŋga

8 1 Yom hoŋ naŋ yac asôm, naŋ ŋahu bocdec. Yac neŋ †dabuŋsiga atu mbo,
naŋ ndöc Anötö Ŋawasi ti Ŋaclai Ŋadau ndê andô-ŋga yêc undambê.
2 Ma iŋ gêm ndê sakiŋ mbo lôm dabuŋ naŋ ŋamalac sêkwê, naŋ dom, magoc
mbo lôm dabuŋ ŋandô naŋ Pômdau dau kwê kalhac undambê. 3 Dabuŋsiga
atu-tu hoŋ naŋ lau Israel-ŋga sêŋyaliŋ ŋac sa, naŋ si gweleŋ bu sêkêŋ da daŋge
ti da ya ô sac-ŋga. Tu dinaŋ-ŋga dec Yisu, naŋ ti yac neŋ dabuŋsiga atu, naŋ
gic waê bu kêŋ da bocdinaŋ. 4 Iŋ bu mbo nom, dec oc ti dabuŋsiga dom, bu
dabuŋsiga nom-ŋga naŋ sêkôm gweleŋ sêkêŋ da-ŋga tôm yomsu sôm, naŋ dec
sêmbo. 5 Ma lôm dabuŋ naŋ dabuŋsiga nom-ŋga sêkôm gweleŋ sêmbo, naŋ
gitôm ŋagatu ŋambwa, naŋ gêm dôhôŋ lôm dabuŋ undambê-ŋga. Bu têŋ ndoc
Moses bu kwê bac dabuŋ sa, naŋ Anötö gic atu ma whê sa têŋ iŋ bocdec bu:

> Yob daôm bu êmasaŋ gêŋ hoŋ êŋkuc ŋagatu naŋ gatôc têŋ am yêc
> Lôc Sainai. *[Eks 25:40]*

6 Magoc sakiŋ naŋ Anötö kêŋ têŋ Yisu, naŋ hôc gêlêc dabuŋsiga pwac
akwa-ŋga si sakiŋ. Bu pwac wakuc naŋ Yisu ti ŋa-ŋgac ŋalhu-ŋga, naŋ
hôc gêlêc pwac akwa su. Ma gêŋ naŋ pwac wakuc gic bata bu datap sa,
naŋ hôc gêlêc pwac akwa ndê su.
7 Aŋgô su naŋ. Pwac ŋamata-ŋga bu ŋa-giso mbasi, dec Anötö oc gauc
nem bu êmatiŋ pwac wakuc dom. 8 Magoc Anötö gêlic ŋagôliŋ pwac akwa-
ŋga bu gitôm dom, dec sôm yom pi pwac wakuc, tôm sêto yêc bocdec bu:

> Pômdau sôm, "Alic su naŋ. Bêc oc meŋ sa, naŋ aö oc wamatiŋ pwac
> wakuc wawhiŋ lau Israel-ŋga ma lau †Juda-ŋga.[d] 9 Oc tôm pwac

---

[d] **8:8** Lau hoŋ naŋ Anötö kêyaliŋ ŋac sa sêti iŋ ndê, naŋ dasam ŋac bu lau Israel-ŋga. Magoc muŋ-ŋga sêwhê dau kôc gi toŋ lu, naŋ sêsam bu Israel ma Juda, ma toŋ tigeŋ-tigeŋ sêŋyaliŋ dau si kiŋ sa tu nem gôliŋ ŋac-ŋga. Alic 1 Kiŋ 11:9-13, 31-39, 12:20-24, Ais 11:12 ma Jer 3:18.

naŋ kamatiŋ gawhiŋ ŋac si apai têŋ ndoc aö amaŋ wê ŋac sêsa akêŋ gameŋ Isip-ŋga sêmeŋ, naŋ dom.
Ŋac sêsôc aö neŋ yom pwac dinaŋ-ŋga ŋapu dom, ma tu dinaŋ-ŋga dec aö Pômdau gasôm bu wapuc dômwêŋ ŋac.
10 Magoc têŋ têm pwac akwa-ŋga pacndê, naŋ aö Pômdau, oc wamatiŋ pwac wakuc wawhiŋ lau Israel-ŋga, naŋ bocdec bu. Aö oc wakêŋ neŋ yomsu sip ŋac si ŋagulu, ma wato sip ŋac si ŋalôm. Aö oc wati ŋac si Anötö, ma ŋac oc sêti aö neŋ lau.
11 Têŋ dinaŋ, oc tôm dom bu ŋamalac daŋ êndôhôŋ iŋ ndê asidôwai me lau meŋpaŋ iŋ-ŋga, ma sôm têŋ ŋac, 'Aŋyalê Anötö ma akôc iŋ sa ti mac nem Pômdau.' Ŋahu bu aö neŋ lau hoŋ oc sêŋyalê aö, lau tiwaê, ma lau waêmba sêwhiŋ.
12 Ma aö oc taŋwalô ŋac, ma wasuc ŋac si giso kwi, ma gauc nem ŋac si sac tiyham dom." *[Jer 31:31-34]*
13 Anötö sam gêŋ dau bu pwac wakuc, ma ŋalêŋ dinaŋ iŋ tôc asê bu pwac ŋamata-ŋga tiakwa su. Ma gêŋ naŋ tiakwa su, naŋ kêpiŋ bu hê su niŋga.

Israel si lôm dabuŋ ŋasakiŋ

9 1 Têŋ têm Anötö kêmatiŋ pwac ŋamata-ŋga whiŋ lau Israel-ŋga, naŋ iŋ kêŋ yomsu pi lêŋ sênem akiŋ iŋ-ŋga, ma pi †bac dabuŋ naŋ sêkwê yêc nom. 2 Ŋalôm lu sêyêc bac dabuŋ ŋalôm. Ŋalôm ŋamata-ŋga sêsam bu Ŋalôm Dabuŋ, ma yakaiŋ ti deŋ da-ŋga ma bolom da-ŋga sêyêc ŋalôm dinaŋ. 3 Ma sêkêŋ po baliŋ d aŋ kêgalêŋ bu whê ŋalôm ŋamata-ŋga ma tilu-ŋga kôc. Ma ŋalôm tilu-ŋga sêsam bu Ŋalôm Dabuŋ Andô. 4 Yêc ŋalôm tilu-ŋga, alta gol naŋ sêkêŋ da ŋamalu ŋayham pi, ma apa pwac yomsu-ŋga sêyêc. Apa dau sêmasaŋ ŋa a, ma sêmpaŋ ahuc ŋa gol. Sêkêŋ lôŋ gol daŋ ti bolom mana, ma Aron ndê tôc naŋ muŋ-ŋga ŋasili puc pi meŋ, ma hoc lu naŋ Anötö to yomsu amaŋlu pi, naŋ sêyêc apa pwac-ŋga dau ŋalôm. 5 Sêmasaŋ aŋela ŋagatu lu naŋ sêsam bu aŋela Anötö ndê ŋawasi-ŋga, naŋ sêlhac apa dau ŋahô. Sêmasaŋ iŋlu ŋamakê galam kêgatöc apa dau ŋampêlhu naŋ sêsam bu Anötö ndê pôŋ suc sac kwi-ŋga, naŋ ahuc. Ma gêŋ daêsam yêc, magoc tôm dom bu yac awhê sa yêc bapia dindec.
6 Têŋ ndoc sêmasaŋ gêŋ hoŋ dinaŋ su, naŋ dabuŋsiga sem si gweleŋ sêsôc sêsa sêmbo ŋalôm ŋamata-ŋga tôm bêc hoŋ. 7 Magoc †dabuŋsiga ŋamata-ŋga tawasê sôc ŋalôm tilu-ŋga, ma sôc tidim tigeŋ yêc yala tigeŋ ŋalôm. Ma têŋ bêc tigeŋ dinaŋ, iŋ sôc gi ma kôc dac tôhôŋ, bu kêŋ ti da tu sac-ŋga. Iŋ kêŋ tu dau-ŋga, ma tu sac naŋ Anötö ndê lau sêŋyalê dom ma sêkôm-ŋga. Iŋ bu kôc dac dom, dec oc tôm dom bu iŋ sôc ndi. 8 Ŋalêŋ dinaŋ Ŋalau Dabuŋ bu whê yom sa têŋ yac pi pwac akwa bocdec bu. Iŋ tôc asê bu ŋalêŋ mba bu lau sêsôc Ŋalôm Dabuŋ Andô sêndi, têŋ têm

dabuŋsiga sêŋkuc sakiŋ pwac akwa-ŋga, ma lôm dabuŋ pwac akwa-ŋga
kalhac dôŋ kalhac.
9 Sakiŋ pwac akwa-ŋga dinaŋ iŋ ti dôhôŋ têŋ yac lau têm kwahic dec-
ŋga. Ma tôc asê têŋ yac bu da daŋge ti da ya naŋ dabuŋsiga sêkêŋ tu
lau-ŋga, naŋ gitôm dom bu kôm lau dau si ŋalôm timalô tu ŋac si sac-ŋga.
10 Bu sakiŋ dinaŋ ti ŋa-yomsu hoŋ hêganôŋ gêŋ daneŋ ti danôm-ŋga, ma
lau Israel-ŋga si lêŋ sêŋgwasiŋ dau ŋawasi sa yêc Anötö aŋgô-ŋga. Ma
gêŋ hoŋ dinaŋ iŋ gêŋ ŋamlic-ŋga ŋambwa, bu yêc e pwac wakuc naŋ
Anötö kêŋ tu nem gôliŋ yac-ŋga, naŋ meŋ sa su naŋ.

Dac Pwac Akwa ma Pwac Wakuc-ŋga

11 Magoc Kilisi meŋ ti dabuŋsiga atu, naŋ ndê sakiŋ ŋa-ŋandô ŋayham
meŋ sa su. Ma lôm dabuŋ naŋ iŋ sôc gi, naŋ ŋayham kêlêc ma hôc gêlêc
lôm dabuŋ naŋ ŋamalac amba sêkwê kalhac nom dindec, naŋ su. 12 Iŋ
gacgeŋ sôc lôm dau Ŋalôm Dabuŋ Andô gi, magoc iŋ kôc makao ŋatu me
naniŋ gapoc si dac bu kêŋ ti da ô sac-ŋga dom. Iŋ sôc gi tidim tigeŋ, ma
kêŋ dau ndê dac tu bu nemlhi yac neŋ sac ŋatôp, dec kêmasaŋ lêŋ dambo
taŋli ŋapaŋ-ŋga.
13 Pwac akwa yomsu-ŋga sôm bu lau Israel-ŋga si dabuŋsiga sêkôc
naniŋ gapoc ti makao gapoc ŋadac, ma sêŋgaluŋ whiŋ makao ŋatu dinda
naŋ sêpec ti da ya naŋ ŋagasi, goc sêmbalip pi lau bu kôm ŋac sêti dabuŋ
ma ŋamlic ŋawasi sa yêc Anötö aŋgô-ŋga.[e] 14 Magoc Kilisi, naŋ ndê giso
mbasi andô, ma kêŋ dau ti da têŋ Anötö tôm Ŋalau mbo ŋapaŋ-ŋga puc
iŋ dôŋ, naŋ ndê dac hôc gêlêc dac pwac akwa-ŋga, ma gêm yac sa ŋandô.
Ŋahu bu iŋ ndê dac kêmasaŋ yac neŋ ŋalôm ŋawasi sa, ma kêgwasiŋ
m êtê sac naŋ gic waê lêŋ dandiŋaŋ-ŋga, naŋ su. Ma bocdinaŋ datôm
bu danem akiŋ Anötö Tali Ŋadau ti atac pa su eŋ. 15 Kilisi kêmasaŋ lêŋ
dinaŋ, ma bocdinaŋ kwahic dec iŋ kalhac Anötö ma lau nom-ŋga ŋalhu
bu ti pwac wakuc ŋadau. Iŋ ndê mbac ndu gêmlhi lau naŋ sêmbo pwac
akwa ŋapu, naŋ si sac ŋatôp, ma kêgapwêc ŋac su yêc sakiŋ mêtê sac-ŋga.
Ma tu dinaŋ-ŋga ŋac oc sêtap gameŋ sêndöc t ali-ŋga naŋ Anötö gic bata
têŋ ŋac, ma kêgalêm ŋac sa bu sêwêkaiŋ, naŋ sa.
16-17 Gauc nem lau nom-ŋga si lêŋ sêmatiŋ pwac pi wapa lêŋsêm-ŋga.
Lau naŋ bu sêwêkaiŋ ŋamalac daŋ ndê wapa lêŋsêm, naŋ oc sêtap gêŋ
daŋ sa dom e sêŋyalê pi ŋandô bu ŋamalac dau mbac ndu su. Iŋ bu mbo
tali, naŋ pwac dinaŋ ŋayom oc gacgeŋ lhac. 18 Tu dinaŋ-ŋga dec pwac
akwa yomsu-ŋga sôm bu lau Israel-ŋga sêndic domba ti makao ndu,
ma ŋadac ti pwac dau ŋahu. 19 Bu Moses to Anötö ndê yomsu pwac-ŋga
hoŋ sip bapia, ma sam asê têŋ lau Israel-ŋga. Goc iŋ kôc makao ŋatu

---

[e] **9:13** Ŋac si mêtê dinaŋ hêganôŋ ŋamalac naŋ kêmasec awhê me ŋgac batê, dec kôm iŋ ŋadômbwi sa yêc Anötö aŋgô-ŋga. Alic Namba 19:1-22 yêc Yom Lêŋsêm Akwa.

[ma naniŋ] ŋadac ma kêgaluŋ whiŋ bu, sô domba ŋamliclhu kokoc pi a
ŋasaŋgac daŋ, goc kêŋ sip dac ti bu ma kêbalip pi bapia dau ma pi lau
hoŋ. 20 Ma sôm, “Pwac naŋ Anötö kêmatiŋ whiŋ mac ma gic atu mac bu
asôc ŋapu, naŋ ŋadac dau dindec.” 21 Ma ŋalêŋ tigeŋ iŋ kêbalip dac pi
lau Israel si bac sênem akiŋ Anötö-ŋga, ma pi dabuŋsiga si lôŋ ti laclhu
sakiŋ dabuŋ-ŋga hoŋ. 22 Yomandô! Moses ndê yomsu pi lau Israel-ŋga si
lêŋ sêmasaŋ dau ŋawasi sa-ŋga, gic atu ŋac bu sêmbalip dac pi gêŋ hoŋ
bocdinaŋ. Ŋac bu sêndic makao ti domba ndu ma sêkêc dac siŋ dom, dec
Anötö oc suc ŋac si sac kwi dom.

Kilisi kêŋ dau ti da dec gêm yac si

23 Lau Israel-ŋga si bac ti gêŋ sênem akiŋ Anötö-ŋga, naŋ gitôm ŋagatu
ŋambwa bu tôc gêŋ ŋandô undambê-ŋga asê têŋ yac. Ma lau Israel-ŋga
sem dabuŋ gêŋ nom-ŋga dinaŋ ma sêkôm gêŋ dau ŋawasi sa yêc Anötö
aŋgô-ŋga ŋa domba ti makao si dac. Magoc Kilisi ndê dac hôc gêlêc dac
dinaŋ su, dec kêŋ ŋawasi atu têŋ gêŋ ŋandô undambê-ŋga. 24 Bu Kilisi sôc
lôm dabuŋ naŋ ŋamalac sêkwê, naŋ dom. Ma lôm naŋ iŋ sôc, naŋ gitôm
gêŋ ŋandô undambê-ŋga ŋagatu ŋambwa dom. Mba. Iŋ sôc undambê dau
gi, ma kalhac Anötö aŋgô-ŋga gêm yac hoŋ aŋôŋ.
25 Ma Israel si dabuŋsiga atu naŋ sôc Ŋalôm Dabuŋ Andô ti yala ti
yala, naŋ kôc dau ndê dac dom. Magoc Kilisi sôc undambê tidim tigeŋ
eŋ, ma kôc dau ndê dac solop. 26 Iŋ kêŋ dau ti da gitôm dabuŋsiga nom-
ŋga sêkêŋ da ŋapaŋ ma ŋapaŋ, naŋ dom. Bu bocdinaŋ, dec têŋ ndoc
Anötö kêŋ undambê ti nom ma meŋ, naŋ iŋ oc hôc ŋandê tidim daêsam
bocdinaŋ. Magoc Kilisi gitôm dabuŋsiga nom-ŋga dom. Iŋ meŋ ma kêŋ
dau ti da tidim tigeŋ, tu bu êŋgaho lau nom-ŋga si sac ŋagêyô su pi dau.
27 Yac lau tigeŋ-tigeŋ tac waê bu dambac ndu tidim tigeŋ, ma tiŋambu
yac oc dalhac Anötö aŋgô-ŋga bu êŋsahê yac. 28 Ma ŋalêŋ tigeŋ Kilisi
mbac ndu tidim tigeŋ eŋ, bu êŋgaho lau daêsam si sac ŋagêyô su. Ma iŋ
oc mbu meŋ tiyham bu hôc ŋandê tu sac-ŋga tiyham dom, magoc tu bu
kêŋ Anötö ndê mwasiŋ gêm lau si-ŋga ŋa-ŋandô têŋ lau naŋ sêkêŋ whiŋ ti
sêkêŋ bata iŋ bu mbu meŋ.

Kilisi gic da lau nom-ŋga tidim tigeŋ eŋ

10 1 Pwac akwa yomsu-ŋga iŋ gitôm ŋagatu ŋambwa bu tôc gêŋ
ŋayham naŋ oc meŋ sa, naŋ asê têŋ yac. Magoc iŋ gêŋ ŋandô dau
dom. Yomsu dau sôm bu lau Israel-ŋga sêkêŋ da tôm yala hoŋ, dec tôc
asê bu da kaiŋ dinaŋ gitôm dom bu seŋ lau si sac su, me ndic dabiŋ ŋac
bu sêtigasuc Anötö. 2 Da kaiŋ dinaŋ bu nditôm bu ndic dabiŋ lau, dec oc
sêkêŋ ŋapaŋ dom. Ma iŋ bu nditôm bu kôm ŋac si ŋalôm ŋawasi sa yêc
Anötö aŋgô-ŋga, dec ŋac oc ŋalôm ŋawapac tu ŋac si giso-ŋga tiyham
dom. 3 Magoc sêkêŋ da dau tôm yala hoŋ, dec kêŋ gauc ŋac bu ŋac si sac

yêc ŋac dôŋ yêc. 4 Ŋahu bu makao gapoc ti naniŋ si dac gitôm dom bu
seŋ sac su.
5 Tu dinaŋ-ŋga dec têŋ ndoc Kilisi meŋ mbo nom, naŋ sôm yom asê têŋ
Anötö, tôm sêto yêc muŋ su bocdec bu:
Am atac whiŋ bu sêndic makao ti domba ma sêkêŋ ti da têŋ am lec
dom. Magoc am kêmasaŋ aö dauŋ neŋ ŋamlic ti ŋandô.
6 Da ya ti da bocke naŋ sêkêŋ tu sac-ŋga, naŋ gic am tanôm dom
bocdinaŋ.
7 Ma aö gasôm bu, "O Anötö, lic aö dec gameŋ bu wakôm am nem
atac whiŋ ŋandô sa, tôm yom naŋ sêto pi aö muŋ su, yêc bapia
tilhuŋ." *[BW 40:6-8]*
8 Moses ndê buku yomsu-ŋga tôc bocdec bu. Sêkêŋ makao ti domba
ti da, ma sêkêŋ da ya ti da tidau-tidau tu sac-ŋga. Magoc Kilisi dau sôm
bu Anötö atac whiŋ bu sêkêŋ da hoŋ dinaŋ dom, ma gic iŋ tandô dom
bocdinaŋ. 9 Ma tiŋambu Kilisi sôm têŋ Anötö bu iŋ dau meŋ su, bu kôm
Anötö ndê atac whiŋ ŋandô sa. Bocdinaŋ dec iŋ seŋ lêŋ akwa da-ŋga su,
ma kêmasaŋ lêŋ wakuc. 10 Ma Anötö ndê atac whiŋ, naŋ Kilisi kôm ŋandô
sa, naŋ bocdec bu. Yisu Kilisi kêŋ dau ti da tidim tigeŋ, dec kêmasaŋ lêŋ
bu dati lau dabuŋ.
11 Dabuŋsiga pwac akwa-ŋga sêlhac ti sem gweleŋ tôm bêc hoŋ, ma
sêkêŋ da kaiŋ tigeŋ ŋapaŋ, naŋ tôm dom bu seŋ sac su. 12 Magoc Yisu,
naŋ ti yac neŋ dabuŋsiga atu, kêŋ dau ti da dim tigeŋ eŋ, tu sac têm
hoŋ-ŋga, goc gi ndöc Anötö ndê andô-ŋga. 13-14 Ŋahu bu da tigeŋ dinaŋ
kêmasaŋ lêŋ bu seŋ lau naŋ iŋ bu kôm ŋac sêti lau dabuŋ, naŋ si sac su,
ma gic dabiŋ ŋac bu sêmbo tali ŋapaŋ. Ma kwahic dec iŋ hôŋ bu Anötö
kêŋ iŋ ndê ŋacyo hoŋ sêsôc iŋ gahi ŋapu.
15 Ma Ŋalau Dabuŋ hoc yom ŋandô asê pi gêŋ dau whiŋ, tôm yom daŋ
naŋ sêto yêc bocdec bu:
16 Magoc têŋ têm pwac akwa-ŋga pacndê, naŋ aö Pômdau, oc wamatiŋ
pwac wakuc wawhiŋ lau Israel-ŋga, naŋ bocdec bu. Aö oc wakêŋ
aö neŋ yomsu sip ŋac si ŋagulu, ma wato sip ŋac si ŋalôm.
[Jer 31:33]
17 Ma tiŋambu iŋ gic têku yom ma sôm yom bocdec:
Aö wasuc ŋac si giso kwi, ma gauc nem ŋac si sac tiyham dom.
[Jer 31:34]
18 Bocdinaŋ, Pômdau sôm bu suc yac neŋ sac kwi, ma tu dinaŋ-ŋga dec
dapônda dabuŋsiga daŋ bu kêŋ da tu sac-ŋga tiyham dom.

Kilisi kêmasaŋ seŋ datigasuc Anötö-ŋga

19 Tu dinaŋ-ŋga asidôwai, datigasuc Anötö ti neŋ atac pa su, gitôm
dasôc Ŋalôm Dabuŋ Andô dandi, tu dac naŋ Yisu kêc siŋ-ŋga. 20 Muŋ-ŋga,
po baliŋ daŋ kêgalêŋ naŋ kalhac lau ahuc bu sêsôc Ŋalôm Dabuŋ Andô

sêndi dom. Magoc Yisu ndê ŋamlic ô po dau su, ma iŋ mbo tali ŋapaŋ,
dec iŋ ti seŋ wakuc datigasuc Anötö-ŋga. 21 Ma iŋ yac neŋ dabuŋsiga
tiwaê, naŋ gêm gôliŋ Anötö ndê lau hoŋ. 22 Iŋ ndê dac kêgwasiŋ yac neŋ
sac hoŋ su, dec dambo ti ŋalôm ŋawapac tu yac neŋ sac-ŋga tiyham dom.
Ma bu ŋawa kêgwasiŋ yac neŋ ŋamlic ŋawasi sa su. Tu dinaŋ-ŋga dec
datigasuc Anötö ti neŋ ŋalôm ŋawasi, ma dakêŋ whiŋ ti neŋ ŋalôm pêŋ
dôŋ.

Puc dalhac ŋaŋga-ŋga

23 Yac lau dakêŋ whiŋ-ŋga dahoc yom asê ma dasôm bu dakêŋ bataŋ
ŋandô ŋayham naŋ Anötö gic bata têŋ yac. Iŋ gitôm dom bu kac ndê
awha kwi-kwi, ma tu dinaŋ-ŋga taŋkwê ŋandô dau ti atac lu-lu dom.
24 Ma dakôc gauc pi lêŋ bu dapuc dauŋ dôŋ bu atac whiŋ asidôwai, ma
dakôm mêtê ŋayham eŋ. 25 Dahu mêtê dapitigeŋ-ŋga siŋ tôm lau ŋatô
sêkôm, naŋ dom. Mba. Dakac sa dapitigeŋ, ma tangilí dauŋ bu dalhac
ŋaŋga. Mac aŋyalê bu Yisu ndê bêc mbu meŋ-ŋga meŋ kêpiŋ su, ma
bocdinaŋ dec akôm asiŋ su eŋ.
26 Aŋgô ŋapep! Yac bu taŋyalê Anötö ndê yom ŋandô tidôŋ su, magoc
tiŋambu dalic sac gitôm gêŋ ŋambwa ma dakôm, dec da daŋ yêc naŋ tôm
bu seŋ yac neŋ sac dinaŋ ŋagêyô su-ŋga, yêc dom. 27 Ŋamalac naŋ sa lêŋ
kaiŋ dinaŋ, naŋ bu ndê gauc sa, dec oc töc dau ŋalêŋ sac pi gêŋ naŋ gic
iŋ ŋawaê bocdec bu, iŋ oc tap Anötö ndê matôc sa, ma sip ya atu naŋ
Anötö kêmasaŋ tu iŋ ndê ŋacyo-ŋga ndi. 28 Gauc nem ŋamalac naŋ kêgilì
Moses ndê yomsu. Ŋamalac lu me tö bu sêpuc si yom dôŋ ma sêtôc asê
bu yomandô bu ŋamalac dau kôm giso, dec yomsu dau sôm bu tawalô
iŋ dom, sêndic iŋ ndu eŋ. 29 Bocdinaŋ mac gauc gêm bocke pi ŋamalac
naŋ kêyalê su bu Kilisi ndê dac pwac wakuc-ŋga kôm iŋ ti dabuŋ, magoc
tiŋambu iŋ pu gêŋ dau ma gêlic gitôm gêŋ ŋambwa? Ŋalêŋ dinaŋ iŋ pu
Anötö ndê Atu, gitôm iŋ kwê iŋ dôŋ yêc iŋ gahi ŋapu gitôm gêŋ ŋapopoc,
ma iŋ pu Anötö ndê Ŋalau êmwasiŋ yac-ŋga whiŋ. Ŋamalac naŋ kôm
bocdinaŋ oc tôm dom andô bu êŋlêc Anötö ndê matôc. Iŋ oc tap matôc
sac sambuc sa. 30 Bu yac taŋyalê Pômdau, naŋ sôm yom bocdec bu:

Gweleŋ sac ŋagêyô-ŋga yêc aö amaŋ, ma aö dauŋ oc wakêŋ.
[Diut 32:35]

Ma sêto yom daŋ whiŋ, naŋ yêc bocdec bu:

Pômdau oc êŋsahê ti êmatôc iŋ ndê lau. *[Diut 32:36]*

31 Oyaê, ŋamalac naŋ sip Anötö Tali Ŋadau amba bu tap iŋ ndê matôc
sa, naŋ töc dau maŋ.
32 Gauc nem têm naŋ mac akêŋ whiŋ tiwakuc, ma akôc ŋawaê ŋayham
sa gitôm ŋawê bu pô nem ŋalôm. Têŋ ndoc dinaŋ, ŋawapac daêsam tap
mac sa tu akêŋ whiŋ Kilisi-ŋga, magoc mac alhac ŋaŋga. 33 Têm ŋatô lau
sêkêŋ kisa mac, ma sêsu mac susu yêc lau hoŋ aŋgô-ŋga. Ma têm ŋatô

mac alhac awhiŋ lau naŋ sêhôc wapac kaiŋ dinaŋ ma apuc ŋac dôŋ. 34 Ma
lau sêkêŋ whiŋ-ŋga naŋ sêkêŋ ŋac sêndöc gapocwalô, naŋ mac tamwalô
ŋac, ma am ŋac sa bocdinaŋ. Ma têŋ ndoc lau sêŋgaho mac nem wapa ti
gêŋ hoŋ su, naŋ mac ambo ti atac ŋayham eŋ. Ŋahu bu mac aŋyalê bu
mac nem awa ŋandô yêc ŋapaŋ-ŋga yêc undambê.
35 Bocdinaŋ asap nem akêŋ whiŋ Pômdau dôŋ, ma atac lu-lu dom, dec
mac oc atap mwasiŋ atu sa. 36 Alhac ŋaŋga ti ŋalôm pêŋ dôŋ, ma akôm
gêŋ hoŋ ŋapep tôm Anötö ndê atac whiŋ. Ma bocdinaŋ mac oc atap
ŋandô ŋayham naŋ iŋ gic bata, naŋ sa. 37 Bu ŋasawa sauŋ eŋ, tôm yom
naŋ sêto yêc naŋ sôm bocdec bu:

Iŋ naŋ dakêŋ bataŋ bu meŋ, naŋ oc meŋ. Ma iŋ oc meŋ ŋagahô eŋ.
38 Ma aneŋ lau gitêŋ oc sêndöc tali tu si sêkêŋ whiŋ-ŋga. Magoc
ŋac naŋ sêhu siŋ, naŋ aö oc walic ŋac sac sambuc. *[Hab 2:3-4]*

39 Magoc yac datôm lau naŋ sêhu si sêkêŋ whiŋ siŋ ma sêmbo seŋ
sêniŋga-ŋga dom. Mba. Yac dalhac ŋaŋga ma dakêŋ whiŋ dandic ŋawaê,
e datap mwasiŋ dandöc taŋli ŋapaŋ-ŋga ŋa-ŋandô sa.

Abaŋi Israel-ŋga si lêŋ sêkêŋ whiŋ-ŋga ti dôhôŋ têŋ yac

11 1 Yac bu dakêŋ whiŋ ŋaŋga, dec yac oc atac lu-lu dom tu gêŋ naŋ
dakêŋ bataŋ dambo, me tu gêŋ naŋ tanôŋ dalic dom-ŋga. 2 Abaŋi
Israel-ŋga sêkêŋ whiŋ ŋalêŋ dinaŋ, ma tu dinaŋ-ŋga dec Anötö toc ŋac
sa. 3 Yac dakêŋ whiŋ, dec taŋyalê bu muŋ-ŋga, gêŋ naŋ kwahic dec tanôŋ
dalic, naŋ ŋadaŋ yêc dom, magoc meŋ hôc asê ŋa Anötö ndê yom.
4 Tu Abel ndê kêŋ whiŋ-ŋga dec Anötö gêlic da naŋ iŋ kêŋ bu ŋayham,
hôc gêlêc Kein ndê su. Ma tu Anötö kôc Abel ndê da sa-ŋga, dec tôc asê
bu iŋ gêlic Abel bu ŋgac gitêŋ. Ma iŋ mbac ndu su, magoc iŋ ndê lêŋ kêŋ
whiŋ-ŋga dinaŋ gacgeŋ kalhac tôm dôhôŋ ŋayham.
5 Ma Inok kêŋ whiŋ, dec sêto yom pi iŋ ma sêsôm bu Anötö gêlic iŋ
ŋayham. Ma tu iŋ ndê kêŋ whiŋ-ŋga, dec Anötö kôc iŋ su yêc nom ti tali,
ma sêlic iŋ tiyham dom. 6 Ŋamalac daŋ bu kêŋ whiŋ dom, dec gêŋ hoŋ
naŋ iŋ kôm, naŋ ŋadaŋ oc tôm dom bu ndic Anötö tandô ŋayham. Bu asa
naŋ bu tigasuc Anötö, naŋ kêŋ whiŋ bu iŋ mbo yomandô, ma kêŋ whiŋ
bu iŋ oc êmwasiŋ lau naŋ sêkêŋ dau sambuc tu sêŋsalê iŋ-ŋga.
7 Ma têŋ ndoc Anötö kêŋ puc Noa pi gêŋ naŋ iŋ tandô gêlic su dom,
magoc tiŋambu oc meŋ hôc asê, naŋ Noa kêŋ whiŋ Anötö, ma toc iŋ sa
ti sôc iŋ ndê yom ŋapu. Iŋ sô waŋ atu daŋ bu nem iŋ ti ndê b alêkoc sa.
Tu iŋ ndê lêŋ kêŋ whiŋ-ŋga dec iŋ tôc lau naŋ sêmbo nom têŋ têm dinaŋ,
naŋ si giso asê tiawê, ma Anötö kêŋ iŋ wêkaiŋ lêŋ dati lau gitêŋ tu dakêŋ
whiŋ-ŋga.
8 Abraham kêŋ whiŋ Anötö têŋ ndoc Anötö kêgalêm iŋ sa ma kêkiŋ
iŋ têŋ gameŋ naŋ iŋ gic bata têŋ iŋ, naŋ gi. Iŋ gêm gauc gameŋ dau,
magoc daŋga wambu Anötö ma gi. 9 Ma yom tigeŋ naŋ Anötö gic bata têŋ

Abraham, naŋ gic Aisak lu Jakob ŋawaê bocdinaŋ. Magoc Abraham, ma
Aisak lu Jakob naŋ sêŋkuc iŋ, naŋ sêti nom ŋadaui dom, sêndöc bac po
gitôm lau apa. Magoc Abraham kêŋ whiŋ yom naŋ Anötö gic bata têŋ iŋ.
10 Ŋahu bu iŋ kêŋ bata bu ndöc malac atu naŋ oc yêc ŋapaŋ, naŋ Anötö
dau kwê sa kêkuc ŋagatu naŋ iŋ dau gauc gêm tidôŋ.
11 Abraham ti ŋamalac andô su, ma iŋ nawhê Sara dau iŋ awhê gapoc,
magoc iŋ kêŋ whiŋ yom naŋ Anötö gic bata têŋ iŋ, dec Anötö kêŋ ŋaclai
têŋ iŋ bu kwê balêkoc asê. 12 A braham ndê têm pacndê su, tigeŋ tu iŋ
kêŋ whiŋ-ŋga, dec lau toŋ atu sêsa akêŋ ŋgac tigeŋ dinaŋ. Iŋ ndê lau
wakuc dinaŋ sêtôm tata umboŋ-ŋga, ma gaŋgac gwêc-ŋga, naŋ gitôm
dom bu dasê sa.
13 Têŋ têm abaŋi Israel-ŋga sêmbo tali, naŋ ŋac si daŋ tap ŋandô naŋ
Anötö gic bata têŋ ŋac, naŋ sa dom. Ŋalêŋ dinaŋ dec sêsa si lêŋ sêkêŋ
whiŋ-ŋga e sêmbac ndu. Tu ŋac si sêkêŋ whiŋ-ŋga dec tôm sêlic gêŋ
ŋandô dau gatuc-gatuc ma sêkêŋ bata bu sêtap ŋandô sa. Ma ŋac sêlic
dandi sêtôm lau naŋ sem apa nom. 14 Ma lau naŋ gauc gêm bu ŋac lau
kaiŋ dinaŋ, naŋ sêtôc asê bu ŋac sêŋsalê si malac ŋandô sêndöc-ŋga.
15 Abaŋi Israel-ŋga bu sêlic gameŋ naŋ sêhu siŋ su tôm si malac ŋandô,
dec oc tôm bu sêmbu sêndi sêndöc dinaŋ. 16 Magoc mba. Ŋac atac whiŋ
malac daŋ, naŋ hôc gêlêc iŋ dindec su. Malac dau yêc undambê, ma
Anötö kwê malac dau sa su tu ŋac-ŋga. Tu dinaŋ-ŋga dec iŋ maya dau
dom bu ŋac sêsam iŋ bu ŋac si Anötö.
17-18 Abraham kêŋ whiŋ Anötö têŋ ndoc iŋ kêsahê iŋ, ma sôm têŋ iŋ
bu kêŋ Aisak ti da têŋ iŋ. Anötö gic bata yom têŋ Abraham muŋ su, ma
sôm bu lau oc sêsam lau wakuc naŋ sêsa akêŋ Aisak, bu Abraham ndê
gôlôwac ŋandô. Magoc iŋ sap ndê kêŋ whiŋ dôŋ dec bu kêŋ ndê atu tigeŋ
dinaŋ ti da. 19 Iŋ gauc gêm bu Anötö gitôm bu oc uŋ lau batê sa. Ma gêŋ
naŋ hôc asê, naŋ gitôm iŋ kôc Aisak mbu akêŋ lau batê-ŋga meŋ tiyham.
20 Ma tiŋambu, têŋ ndoc naŋ Aisak gêm mbec Jakob lu Iso, naŋ dec
kêŋ whiŋ bu Anötö gitôm bu kôm iŋ ndê mbec ŋandô sa. 21 Ma Jakob
bocdinaŋ kêŋ whiŋ Anötö. Têŋ ndoc iŋ kêsahê bu iŋ ndê têm kêpiŋ bu
pacndê, naŋ iŋ gêm mbec Josep atu lu. Ma iŋ gic seŋeŋ dau ŋa ndê tôc
ma kêpiŋ Anötö. 22 Josep kêŋ whiŋ bu Anötö oc êŋgaho lau Israel-ŋga su
yêc gameŋ Isip-ŋga, dec têŋ ndoc iŋ ndê têm kêpiŋ bu pacndê, naŋ sôm
yom asê pi gêŋ dau, ma gic atu ŋac bu sêkôc iŋ ndê ŋakwa whiŋ ŋac, têŋ
ndoc ŋac bu sêlhö sêndi.
23 Ma Moses damba lu dinda sêkêŋ whiŋ Anötö, dec sêsiŋ iŋ gitôm ayô
tö têŋ ndoc dinda kôc iŋ. Ŋahu bu iŋlu sêlic bu iŋ balêkoc ti aŋgô, ma
sêtöc dau tu yom naŋ kiŋ Isip-ŋga gic atu naŋ-ŋga dom. 24 Ma têŋ ndoc
Moses tiatu, naŋ iŋ kêŋ whiŋ Anötö dec tec bu sêsam iŋ bu Parao atuwê
ndê balê. 25 Iŋ tec bu mbo ti atac ŋayham tôm ŋasawa apê tu mêtê sac-
ŋga whiŋ Parao ndê lau, ma gêlic ŋayham bu hôc ŋandê ti ŋawapac whiŋ

Anötö ndê lau. 26 Iŋ gêlic lêŋ mayaŋ-ŋga naŋ gic waê Anötö ndê Mesaya
bu ŋayham hôc gêlêc lau Isip si awa ti gêŋ ŋayham-ŋayham hoŋ su. Ŋahu
bu iŋ takwê ndê ŋaôli ŋayham, naŋ iŋ oc tap sa tiŋambu. 27 Iŋ kêŋ whiŋ,
dec hu gameŋ Isip-ŋga siŋ, ma töc dau tu kiŋ Isip-ŋga ndê atac ŋandê-
ŋga dom. Iŋ puc dau dôŋ ma kalhac ŋaŋga, ŋahu bu iŋ gêlic Anötö, naŋ
lau daŋ sêlic su dom. 28 Iŋ kêŋ whiŋ Anötö dec sôm têŋ lau Israel-ŋga bu
sêmasaŋ Pasowa tôm Anötö sôm, ma sêsê domba ŋadac pi gatam ŋac si
andu-ŋga. Ma ŋalêŋ dinaŋ aŋela naŋ gic balêkoc ŋgac mbêc Isip-ŋga hoŋ
ndu, naŋ kêlêc lau Israel-ŋga si andu hoŋ.
29 Lau dau sêkêŋ whiŋ Anötö naŋ gêlêc Gwêc Koc sa, dec sêlom gitôm
sêŋsêlêŋ sêmbo gameŋ basô si. Magoc têŋ ndoc lau Isip-ŋga bu sêlom
sêŋkuc ŋac, naŋ gwêc kêgatöc ŋac ahuc e sênôm gwêc su ma siŋga.
30 Tiŋambu lau Israel-ŋga sêkêŋ whiŋ Anötö, dec sêŋsêlêŋ sêŋgihi
malac Jeriko tôm bêc 7 e malac dau ŋatuŋbôm ku sa. 31 Magoc Anötö seŋ
awhê mockaiŋ-ŋga Rahab su whiŋ lau daŋgapêc malac dinaŋ-ŋga dom.
Ŋahu bu muŋ-ŋga Rahab dau tôc asê bu iŋ kêŋ whiŋ Anötö, têŋ têm iŋ
kôc lau Israel-ŋga si lau sêtip gameŋ Kanan-ŋga sa ti yom malô.
32 Ma lau sêkêŋ whiŋ ŋaŋga-ŋga daêsam sêmbo, tôm Gideon, Barak,
Samson, Jepta, Dawid, ma Samuel ti Anötö ndê lau propet ŋatô. Magoc
ŋasawa mba bu wasôm yom pi ŋac tigeŋ-tigeŋ. 33 Ŋatô sêkêŋ whiŋ ŋaŋga,
dec sêku kiŋ gameŋ ŋatô-ŋ ga dulu. Ŋatô sem gôliŋ lau Israel-ŋga ti
sêŋgilí ŋac bu sêsa si lêŋ gitêŋ. Ma Anötö gic bata yom têŋ ŋac bu yob
ŋac. Tu lau ŋatô si sêkêŋ whiŋ-ŋga dec Anötö kêgapic layon si whasuŋ
ahuc, 34 ma kêgaho ya ŋa-ŋandê su yêc ŋatô, ma yob ŋatô bu sêlhö su yêc
ŋacyo si bieŋ. Lau ŋatô ŋac lau licwalô mba, magoc tu ŋac si sêkêŋ whiŋ-
ŋga, dec Anötö kêŋ ŋaŋga têŋ ŋac. Ŋac sêti lau siŋ-ŋga ti ŋaclai atu, ma
sêku lau apa si lau siŋ-ŋga dulu. 35 Lauwhê ŋatô sêkêŋ whiŋ Anötö, dec iŋ
uŋ ŋac si balêkoc ŋgac naŋ sêmbac ndu su, naŋ sa sêmeŋ sêmbo sêwhiŋ
ŋac tiyham. Ma lau sêkêŋ whiŋ-ŋga ŋatô, naŋ sic ŋac ŋa sö e sêmbac ndu.
Magoc lau dau sêtec bu sêsêc si sêkêŋ whiŋ ahuc tu bu sênem dau si yêc
ŋandê dinaŋ, ŋahu bu sêkêŋ bata bu Anötö gitôm bu oc uŋ ŋac sa, ma
kêŋ ŋac sêmbo ŋayham eŋ. 36 Ŋatô, lau sêsu ŋac susu, ma sêhi ŋac ŋa sö,
ma ŋatô sêsô ŋac dôŋ ma sêkêŋ ŋac sêndöc gapocwalô. 37 Sêtuc ŋatô ŋa
hoc ndu, sêhê ŋatô ŋa sege kic gi lu, ma ŋatô naŋ lau siŋ sêkuŋ ŋac ndu
ŋa bieŋ baliŋ. Ŋac sêsôc ŋakwê sac-sac naŋ sêmasaŋ ŋa domba ti naniŋ
ŋamlic, sêpônda dau ŋandô, ma lau sêkêŋ kisa ŋac ti sêkôm ŋac ŋayom.
38 Ŋac sêŋgihi sêmbo gameŋ sawa ti gameŋ lôc-ŋga gitôm lau waêmba,
ma sêndöc hoc ŋasuŋ ti suŋ naŋ yêc nom. Magoc tu ŋac si sêkêŋ whiŋ-
ŋga dec Anötö gêlic ŋac ŋayham kêlêc, hôc gêlêc lau nom-ŋga hoŋ su.
39 Ŋawaê pi lau hoŋ dinaŋ si sêkêŋ whiŋ yêc tu bu whê ŋac sa têŋ yac-
ŋga. Magoc ŋac si daŋ gêlic ŋandô naŋ Anötö gic bata têŋ ŋac, naŋ dom.
40 Ŋahu bu lêŋ ŋayham andô naŋ Anötö kêmasaŋ bu êmwasiŋ yac lau têm

kwahic dec-ŋga, naŋ gic waê ŋac lau dau sêwhiŋ. Ma yac hoŋ oc datap sa dawhiŋ dauŋ.

Taŋtiŋ Yisu ma dalhac ŋaŋga

12 1 Lau hoŋ dinaŋ sêmuŋ yac su, ŋac lau toŋ atu andô, ma sêtôc lêŋ dakêŋ whiŋ-ŋga ŋayham têŋ yac tu taŋkuc-ŋga. Tu dinaŋ-ŋga dec dakac dauŋ su yêc gêŋ hoŋ naŋ kalhac yac ahuc tu taŋkuc Yisu-ŋga, ma yêc mêtê sac naŋ bu êntôm yac ma kôm yac dapeŋ. Ma tanti ŋaŋga dapêŋ lêŋ naŋ Anötö gic bata tu tanti daho-ŋga ma dahu siŋ dom. 2 Tanti ma taŋtiŋ Yisu, bu iŋ ti yac neŋ dakêŋ whiŋ ŋahu, ma iŋ oc ndic dabiŋ yac neŋ dakêŋ whiŋ. Iŋ kêyalê bu iŋ ndê mbac ndu oc ti lêŋ atac ŋayham-ŋga tiŋambu, ma tu dinaŋ-ŋga iŋ puc dau dôŋ tu hôc ŋandê a gicso-ŋga, ma hêgo dau tu maya atu naŋ gic lêŋ dinaŋ ŋawaê, naŋ dom. Ma kwahic dec iŋ pi undambê g i ndöc Anötö ndê pôŋ atu ŋa-andô-ŋga. 3 Akôc gauc pi Yisu, ma pi lêŋ kisa-ŋga naŋ lau sac sêkôm têŋ iŋ. Iŋ hôc kisa dau magoc kalhac ŋaŋga, dec tôc dôhôŋ ŋayham têŋ mac bu aŋkuc, ma bu nem mac sa bu kwampac sa ma ahu nem akêŋ whiŋ siŋ dom.

Anötö kêmatôc lau naŋ iŋ atac whiŋ

4 Mac ahôc ŋawapac tu saê ti kisa naŋ lau sac sêkêŋ têŋ mac-ŋga, magoc sêkôm e sêkêc mac nem daŋ ndê dac siŋ su dom. 5 Bocke? Mac aŋlhiŋ Anötö ndê yom, naŋ kêgilí mac bu alhac ŋaŋga, naŋ siŋ, a? Yom dau sam mac bu Anötö atui awhê ma ŋgac, ma sêto yêc bocdec bu:

> Aneŋ balêkoc awhê ma ŋgac, Pômdau bu êmatôc mac, me bu kêŋ ŋawapac têŋ mac bu whê nem gauc sa pi nem giso, naŋ alic tôm gêŋ ŋambwa dom, ma lic ŋakam sa tu aŋkuc iŋ-ŋga dom. 6 Ŋahu bu Pômdau kêmatôc lau naŋ iŋ atac whiŋ ŋac, ma lau naŋ iŋ kôc ŋac sa sêti iŋ ndê balêkoc, naŋ iŋ kêŋ ŋandê têŋ ŋac. *[Prov 3:11-12]*

7 Mac aŋyalê bu dambai nom-ŋga hoŋ sêmatôc si balêkoc tu bu sêndôhôŋ ŋac bu sêŋkuc lêŋ ŋayham-ŋga. Ma bocdinaŋ Anötö bu êmatôc mac, naŋ alhac ŋaŋga. Bu gêŋ dau tôc asê bu iŋ gêlic mac bu iŋ ndê balêkoc solop. 8 Ma Anötö kêŋ ŋawapac têŋ iŋ ndê balêkoc hoŋ tu bu êndôhôŋ ŋac-ŋga. Iŋ bu kêŋ têŋ mac dom, dec oc tôc asê bu mac atôm balêkoc ŋasawa-ŋga, ma Anötö ndê balêkoc solop dom. 9 Ma têŋ ndoc damaŋi nom-ŋga sêmatôc yac, naŋ dalic ŋac sac dom, magoc datoc ŋac sa. Bocdinaŋ dasôc Damaŋ undambê-ŋga ŋapu hôc gêlêc damaŋi nom-ŋga su dandic ŋawaê. Ŋahu bu iŋ ti ŋadau yac neŋ gatuŋ, ma iŋ kêmatôc yac tu bu daso mwasiŋ dandöc taŋli-ŋga dom. 10 Damaŋi nom-ŋga gauc gêm bu sêndôhôŋ yac tu bu dasa lêŋ ŋayham-ŋga, ma ŋac si matôc iŋ gêŋ ŋasawa apê-ŋga eŋ. Magoc A nötö kêyalê gêŋ bocke naŋ oc nem yac sa ŋandô, dec kêmatôc yac tu bu dati lau dabuŋ-ŋga, datôm iŋ dau. 11 Têŋ ndoc yac bu dahôc ŋawapac tu êmatôc yac-ŋga, naŋ oc kôm yac atac

ŋayham dom, magoc oc kêŋ ŋandê têŋ yac. Magoc tiŋambu yac taŋyalê
bu ŋawapac dau gêm yac sa bu dambo ti yom malô, ma kêdôhôŋ yac bu
dasa neŋ lêŋ gitêŋ eŋ.
12 Tu dinaŋ-ŋga dec mac nem lau naŋ si amba tibalê, me gahiduc
tigoloŋ tu wapac naŋ sêhôc-ŋga, naŋ apuc ŋac dôŋ bu sêlhac ŋaŋga
tiyham. 13 Amasaŋ seŋ gahim-ŋga tisolop, bu lau gahi sac naŋ sêŋkuc
mac, naŋ sêpeŋ ma sêtisac dom, magoc ŋayham sa tiyham.

Dayob dauŋ bu daso Anötö ndê mwasiŋ dom

14 Aŋsahê ŋaŋga bu ambo awhiŋ lau hoŋ ti yom malô, ma bu asa nem
lêŋ dabuŋ eŋ. Bu asa naŋ sa lêŋ dabuŋ dom, naŋ oc tôm dom bu lic
Pômdau ma mbo whiŋ iŋ. 15 Ayob daôm ŋapep bu mac nem daŋ so Anötö
ndê mwasiŋ dom, ma bu ŋasili mêtê sac-ŋga lêc tiyham yêc mac-ŋga dom.
Bu mêtê sac dau gitôm gêŋ ŋamakic ma oc kêŋ ŋawapac têŋ lau daêsam,
ma kôm ŋac ŋadômbwi sa yêc Anötö aŋgô-ŋga. 16 Ayob bu mac nem
daŋ sa lêŋ mockaiŋ-ŋga dom, me gauc nem gêŋ nom-ŋga êŋlêc dom, ma
êŋlhiŋ Anötö siŋ gitôm Iso, naŋ hu ndê wapa lêŋsêm ŋgac mbêc-ŋga siŋ,
tu neŋ gêŋ dim tigeŋ-ŋga. 17 Mac aŋyalê su, bu tiŋambu iŋ tac whiŋ bu
wêkaiŋ ndê gêŋ lêŋsêm dau tiyham, dec ndac damba Jakob bu nem mbec
iŋ. Magoc damba tec iŋ dec kôm dom. Iŋ taŋ dau ndu, ma kêsahê ŋaŋga
bu kac damba ndê ŋalôm kwi, magoc tôm dom.

Lôc Sainai ma Lôc Sayon sêti dôhôŋ pwac lu-ŋga

18 Lau Israel-ŋga sêtigasuc Lôc Sainai tu sêtap pwac akwa sa-ŋga.
Magoc lôc naŋ mac atigasuc tu akôc pwac wakuc-ŋga, naŋ lôc kaiŋ daŋ
dau-ŋga. Lôc Sainai dau kalhac nom, ma lau Israel-ŋga sêlic ya atu, ma
ŋasec ti sômôm ma mbu lalahi atu gêm, yêc lôc dinaŋ. 19 Ma ŋac sêŋgô
Anötö ndê dahuc ma iŋ dau ndê awha, e sêtöc dau ma sêteŋ bu sêŋgô
tiyham dom. 20 Bu Anötö gic yomsu ŋac ma sôm bu ŋamalac me bôc
bocke bu meŋ êmpiŋ lôc dau, naŋ sêtuc iŋ ŋa hoc ndu. Lau Israel-ŋga
sêlic bu yomsu dau kêŋ ŋawapac atu têŋ ŋac. 21 Ma Moses gêlic gêŋ hoŋ
dinaŋ ma kôm iŋ töc dau ma kêtitec ŋandô.
22 M agoc tu mac nem akêŋ whiŋ-ŋga dec tôm mac ahôc asê Lôc †Sayon,
naŋ malac Jerusalem wakuc naŋ yêc undambê, ma Anötö Taŋli Ŋadau ndê
malac. Mac ahôc asê aŋela tausen ma tausen naŋ sêkac sa sêmbo gameŋ
dinaŋ ti atac ŋayham atu. 23 Ma mac asôc Anötö ndê gôlôwac dabuŋ
ŋalôm, ma ambo awhiŋ yac lau naŋ iŋ gêlic yac datôm iŋ ndê balêkoc
mbêc, ma to yac neŋ ŋaê sa yêc undambê. Mac atigasuc Anötö dau, naŋ oc
êŋsahê lau hoŋ pi ŋac si mêtê. Ma mac ahôc asê gameŋ naŋ lau gitêŋ naŋ
Anötö gic dabiŋ ŋac, naŋ si gatu sêmbo. 24 Ma mac atigasuc Yisu, naŋ ti
pwac wakuc ŋa-ŋgac ŋalhu-ŋga. Ma mac atap mwasiŋ atu sa, tu dac naŋ iŋ
kêc siŋ tu êŋgwasiŋ mac nem sac su-ŋga. Muŋ-ŋga, Abel ndê dac ta yom pi

têŋ Anötö bu kêŋ ŋagêyô ô iŋ ndê dac. Magoc Yisu ndê dac ti ŋahu datap mwasiŋ sa yêc Anötö-ŋga, dec hôc gêlêc Abel ndê su.

Dalic Anötö ndê puc gitôm gêŋ ŋambwa dom

25 B ocdinaŋ apôc daŋamsuŋ ahuc têŋ yom naŋ Anötö sôm têŋ mac,
naŋ dom. Lau Israel-ŋga sêŋgô Anötö awha kêŋ puc ŋac yêc nom, ma
ŋac naŋ sêtec bu sêŋgô iŋ ndê y om, naŋ sêlhö su yêc iŋ ndê matôc dom.
Bocdinaŋ yac lau naŋ Anötö kêŋ puc yac akêŋ undambê, naŋ bu dapuc
dômwêŋ iŋ, dec oc tôm dom andô bu dalhö su iŋ ndê matôc.
26 Têŋ ndoc Anötö sôm yom yêc Lôc Sainai, naŋ iŋ awha kôm nom
wiwic sa. Ma tiŋambu, têŋ ndoc daŋ tiyham iŋ gic bata yom, tôm sêto yêc
bocdec bu:

Têm daŋ tiyham aö oc waŋwic gameŋ tiyham, magoc waŋwic
gameŋ nom-ŋga tawasê dom, undambê whiŋ. *[Hag 2:6]*

27 Iŋ sôm bu kôm gêŋ dau dim daŋ tiyham, ma yom dau hêganôŋ têm
naŋ iŋ oc êŋwic gêŋ undambê ti nom-ŋga hoŋ naŋ iŋ kêŋ. Ma gêŋ naŋ bu
yêc ŋapaŋ-ŋga dom, naŋ oc wiwic sa e niŋga. Ma ŋalêŋ dinaŋ, gêŋ naŋ
wiwic dom oc gacgeŋ sêlhac.
28 Anötö gic bata têŋ yac bu yac oc dawêkaiŋ gameŋ naŋ oc wiwic ma
niŋga dom. Tu dinaŋ-ŋga dec danem daŋge iŋ, ma danem akiŋ iŋ ŋalêŋ
ŋayham naŋ tôm bu ndic iŋ tandô ŋayham. Dakôm ti datoc iŋ sa ma
datöc iŋ, 29 ŋahu bu yac neŋ Anötö ndê ŋaclai gitôm ya atu, naŋ gitôm bu
neŋ gêŋ sambob su.

Sakiŋ naŋ gic Anötö tandô ŋayham

13 1 Ambo ti atac whiŋ asidôwai ŋapaŋ. 2 Aŋlhiŋ daôm siŋ dom bu
akôc lau aŋgô batac sa ma andic ya ŋac. Ŋahu bu lau ŋatô naŋ
sêkôm bocdinaŋ, dec sic ya aŋela magoc sem gauc. 3 Ma gauc nem lau
sêkêŋ whiŋ-ŋga naŋ sêndöc gapocwalô, ti ŋac naŋ lau sêkêŋ kisa ŋac, ma
anem ŋac sa gitôm mac daôm ahôc ŋawapac dinaŋ awhiŋ.
4 Mac hoŋ atoc lêŋ lauwhê ti ŋgac sênem dau-ŋga sa ŋapep andic
ŋawaê. Awhê ma ŋgac bocke naŋ sem dau sa su, naŋ sêmbo sêwhiŋ dau
ti sêsa lêŋ ŋawasi eŋ. Ŋahu bu lau hoŋ naŋ sêkôm mêtê mockaiŋ-ŋga, me
sêndic sêmbôc-walô kic, naŋ oc sêtap Anötö ndê matôc sa.
5 Ayob daôm bu mêtê atac whiŋ mone-ŋga nem mac nem ŋalôm ahuc
dom. Ambo ti atac ŋayham pi gêŋ bocke naŋ Anötö kêŋ têŋ mac. Bu
Anötö dau sôm bu yob mac, tôm yom naŋ sêto yêc, naŋ bocdec bu:

Aö wahu am siŋ me wapuc dômwêŋ am daŋ dom. *[Diut 31:6, 8]*

6 Tu dinaŋ-ŋga dec ŋalôm pêŋ dôŋ ma dasôm yom asê tôm sêto yêc
Buku Wê-ŋga bocdec bu:

Pômdau oc nem aö sa, ma bocdinaŋ aö oc watöc dauŋ dom. Asa oc
tôm bu kac aö su yêc Pômdau ndê atac whiŋ? *[BW 118:6-7]*

7 Gauc nem mac nem lau bata naŋ sêndôhôŋ Anötö ndê yom têŋ mac. Akôc
gauc pi ŋac si lêŋ ŋayham naŋ sêsap dôŋ e si têm pacndê, ma aŋkuc ŋac si lêŋ
sêkêŋ whiŋ-ŋga. 8 Yisu Kilisi oc kac dau kwi-kwi dom. Ŋalêŋ naŋ iŋ mbo muŋ-
ŋga, naŋ iŋ mbo kwahic dec, ma oc mbo bocdinaŋ ŋapaŋ.
9 Ayob daôm bu yom ti mêtê wakuc naŋ so yom ŋandô, naŋ êŋsôŋ mac
nem gauc e hê mac su yêc Kilisi dom. Tamkwê Anötö ndê mwasiŋ bu puc
nem gatôm dôŋ, ma gauc nem gêŋ daneŋ-ŋga me ŋagôliŋ pi gêŋ daneŋ-
ŋga êŋlêc dom. Bu lau naŋ sêmbo pwac akwa ŋapu ma gauc gêm gêŋ kaiŋ
dinaŋ kêlêc, naŋ gêm ŋac sa bu sêti lau gitêŋ yêc Anötö aŋgô-ŋga dom.
10 Yac tam akiŋ Anötö dambo pwac wakuc ŋapu, ma lau naŋ sem akiŋ
Anötö sêmbo pwac akwa ŋapu, naŋ sêtôm dom bu sêwêkaiŋ pwac wakuc
dindec ŋamwasiŋ. 11 Domba ti makao naŋ dabuŋsiga ŋamata-ŋga Israel-ŋga
kôc ŋadac ma sôc lôm dabuŋ Ŋalôm Dabuŋ Andô gi bu kêŋ ti da ô lau si sac
ŋagêyô, naŋ lau sêkôc ŋamsôm su yêc malac ma sêpec su giŋga yêc gameŋ
ŋamakê-ŋga.[f] 12 Ma ŋalêŋ tigeŋ Yisu hôc ŋandê ma mbac ndu yêc malac
Jerusalem ŋamakê, tu bu kôm lau sêti dabuŋ tu iŋ dau ndê dac naŋ kêc siŋ-
ŋga. 13 Bocdinaŋ dahu lau Israel-ŋga si sakiŋ pwac akwa-ŋga siŋ gacgeŋ, gitôm
yac dasa yêc malac Jerusalem, ma datêŋ Yisu dandi, ma dahôc yom mayaŋ-
ŋga naŋ ŋacyo sêmbaliŋ pi yac tu dakêŋ whiŋ Yisu-ŋga, naŋ dawhiŋ. 14 Ŋahu
bu gameŋ nom-ŋga naŋ kwahic dec ti yac neŋ malac dambo-ŋga, naŋ malac
yêc ŋapaŋ-ŋga dom. Ma yac taŋkwê malac ŋandô naŋ oc meŋ sa tiŋambu.
15 Tu Yisu-ŋga dec tampiŋ Anötö tôm bêc hoŋ. Yac lau hoŋ naŋ dasôm bu
dakêŋ whiŋ Yisu, naŋ tac waê bu tampiŋ Anötö, ma yac neŋ yom tampiŋ iŋ-
ŋga gitôm da daŋge ŋayham. 16 Aŋlhiŋ daôm siŋ dom bu akôm mêtê ŋayham
eŋ, ma bu akêŋ nem gêŋ tu anem lau ŋatô sa-ŋga. Mêtê dau iŋ gitôm da naŋ
Anötö gêlic ŋayham whiŋ. 17 Daŋam wambu lau bata naŋ sêyob mac lau akêŋ
whiŋ-ŋga, ma asôc ŋac ŋapu, tu bu sêkôm si gweleŋ ti atac ŋayham-ŋga. Bu
ŋac sem gweleŋ pi Anötö ndê yom bu sêpuc mac nem gatôm dôŋ, ma tiŋambu
Anötö oc kip ŋac sa ŋapep pi gweleŋ dau. Mac bu daŋam wambu ŋac ŋapep
dom, dec oc kôm ŋac ŋalôm ŋawapac, ma oc tôm dom bu sênem mac sa ŋapep.
18 Ateŋ mbec tu yac-ŋga, bu yac aŋsahê ŋaŋga bu asa mba lêŋ gitêŋ
eŋ, ma yac ambo ti atac pa su pi yac mba lêŋ. 19 Ma ateŋ mbec ŋaŋga bu
Pômdau nem aö sa bu watap seŋ watêŋ mac waloc-ŋga sa ŋagahô.

Yom ŋambu-ŋga

20 Yac neŋ Pômdau Yisu ma ŋgac ŋayham yob domba-ŋga kêc ndê dac
siŋ tu êmatiŋ pwac yêc ŋapaŋ-ŋga, dec Anötö uŋ iŋ sa akêŋ lau batê-ŋga.

---

[f] **13:11** - alic Lev 16:27. Yom pi lau Israel-ŋga si Om Atu Sêkêŋ Da ô Sac Ŋagêyô-ŋga (Day of Atonement), naŋ sêto yêc Lev 16:1-34. Hibru 13:12 bu tôc asê tiawê bu Yisu ndê mbac ndu hôc gêlêc da naŋ dabuŋsiga Israel-ŋga sêkêŋ ti yala ti yala (Hib 7:11–9:18), ma bu êŋgilí lau sêkêŋ whiŋ-ŋga bu sêŋkuc Yisu ti atac pa su eŋ.

Ma aö bu wateŋ Yom Malô Ŋadau, Anötö dau, 21 bu ndic dabiŋ mac bu
akôm mêtê ŋayham eŋ ma asa nem lêŋ hoŋ tôm iŋ ndê atac whiŋ. Ma tu
Yisu Kilisi ndê ŋaê-ŋga, dec aö wateŋ iŋ bu puc yac hoŋ dôŋ tu bu gêŋ
hoŋ naŋ dakôm, naŋ ndic iŋ tandô ŋayham. Datoc Yisu ndê waê sa tôm
bêc sambob. Yomandô.
22 O asidôwai. Aö gato bapia apê dindec bu waŋgilí mac bu asap lêŋ
ŋayham dôŋ ŋapaŋ. Ma kwahic dec aö bu wateŋ mac bu akôc aneŋ
yom hoŋ sa ma asôc ŋapu. 23 Aö wakêŋ ŋawaê têŋ mac bu sêhu yac neŋ
asidôwa Timoti siŋ su yêc gapocwalô. Iŋ bu hôc asê aö ŋagahô, dec alu
oc aloc ma alic mac. 24 Akêŋ aneŋ acsalô ŋayham têŋ mac nem lau bata
hoŋ, ma têŋ A nötö ndê lau dabuŋ hoŋ bocdinaŋ. Ma lau gameŋ Itali-ŋga
sêkêŋ si acsalô têŋ mac whiŋ.
25 Anötö ndê mwasiŋ whiŋ mac hoŋ.

Jems

ndê bapia

Yom whê bapia dindec sa-ŋga

Ŋamalac naŋ to bapia dindec, naŋ ndê ŋaê Jems. Iŋ ŋgac bata naŋ yob lau sêkêŋ whiŋ Yisu-ŋga naŋ sêndöc malac Jerusalem (Apo 15:13). Lau tigauc daêsam gauc gêm bu Jems iŋ Pômdau Yisu asi (Mak 6:3).

Jems to bapia dindec têŋ lau sêkêŋ whiŋ Yisu Kilisi-ŋga naŋ sêndöc babalip yêc lau naŋ lau Israel dom, naŋ si gameŋ. Iŋ sam ŋac bu lau naŋ sêsa akêŋ gôlôwac Israel-ŋga si toŋ 12 (1:1), ma bocdinaŋ lau ŋatô gauc gêm bu mboe iŋ to bapia dindec têŋ lau Israel-ŋga naŋ sêlhö su yêc malac Jerusalem têŋ ndoc lau sêkêŋ kisa ŋac (Apo 8:1; 11:19). Ma lau ŋatô gauc gêm bu bapia dindec gic waê lau sêkêŋ whiŋ-ŋga hoŋ, lau Israel-ŋga, ma lau gameŋ apa-ŋga sêwhiŋ.

Iŋ ndê bapia dau hêganôŋ lêŋ ti sakiŋ ŋayham naŋ gic lau sêkêŋ whiŋ-ŋga ŋawaê. Iŋ bu kêŋ puc ŋac bu sêtôc si sêkêŋ whiŋ ŋandô tiawê, ma bu sêhu mêtê sac-sac hoŋ siŋ. Jems bu tôc asê bu lau si sêkêŋ whiŋ iŋ gêŋ naŋ sêsôm ŋa whasuŋ ŋambwa dom, magoc lau naŋ sêkêŋ whiŋ ŋandô, naŋ si lêŋ ti sakiŋ oc tôc gêŋ dau asê tiawê.

Jems gic hu ndê bapia

1 1 Aö Jems naŋ gam akiŋ Anötö lu Pômdau Yisu Kilisi, gato yom
dindec têŋ mac lau akêŋ whiŋ Yisu-ŋga, naŋ asa akêŋ gôlôwac
Israel-ŋga toŋ 12, mac lau naŋ andöc babalip yêc lau apa si gameŋ.
Acsalô têŋ mac hoŋ.

Dahôc ŋawapac ti atac lu-lu dom

2 O aneŋ asidôwai. Gêŋ wapac me lêtôm bu tap mac sa, naŋ alic nditôm
gêŋ atac ŋayham-ŋga. 3 Mac aŋyalê bu gêŋ bocke naŋ kêsahê mac nem
akêŋ whiŋ, naŋ gêm mac sa bu alhac ŋaŋga. 4 Ma mac bu ati lau alhac
ŋaŋga-ŋga, dec oc ndic dabiŋ mac atôm gwalam akwa akêŋ whiŋ-ŋga, ma
mac oc apônda gêŋ daŋ dom. 5 Magoc mac nem asa bu pônda gauc, naŋ
teŋ Anötö bu kêŋ gauc têŋ am, ma iŋ oc kêŋ. Bu Anötö iŋ mwasiŋ ŋadau,

The New Testament in Bukawa of Papua New Guinea; 1st ed. 2000, Lutheran Bible Translators Australia; web ed. 2013

ma oc lic ŋamalac naŋ teŋ gêŋ têŋ iŋ, naŋ sac dom, iŋ oc kêŋ gêŋ têŋ iŋ
ti atac whiŋ. 6 Magoc têŋ ndoc am teŋ gêŋ dau, naŋ teŋ ti atac lu-lu dom.
Teŋ ti kêŋ whiŋ bu am oc tap ŋandô sa. Asa naŋ teŋ gêŋ ti atac lu-lu, naŋ
gitôm gwêc naŋ mbu gêli sa ma pi sip ŋapaŋ. 7 Iŋ ŋamalac kaiŋ dinaŋ,
gauc nem bu iŋ oc kôc gêŋ daŋ yêc Pômdau dom. 8 Iŋ ŋamalac gauc lu-lu-
ŋga, ma kôm ndê gêŋ hoŋ bambaliŋ.

Dahê gauc pi mone ti wapa ŋapaŋ dom

9 Mac asidôwai naŋ lau waêm mba ma lau ŋalôm sawa, aö wasôm têŋ
mac bu atac ŋayham sa, bu Pômdau gêlic mac atôm lau tiwaê tu mac
nem akêŋ whiŋ-ŋga. 10 Ma mac lau ti lêlôm, Anötö bu êŋgwiniŋ mac,
goc atac ŋayham sa. Ahê gauc pi mac nem mone ti wapa dom. Bu gêŋ
dau oc niŋga gitôm a ŋamlha ŋayham, naŋ 11 ac pi ti ŋandê atu, ma pec
e ŋamlha kêsôlô, dec ŋamlha ŋayham dau pacndê. Ma ŋalêŋ tigeŋ, lau
ti lêlôm naŋ sem gweleŋ ŋapaŋ tu sêtap mone sa-ŋga, naŋ oc sêniŋga
bocdinaŋ.

Lêtôm ti saê

12 Asa naŋ bu lhac ŋaŋga têŋ ndoc iŋ kêsahê lêtôm ti saê, naŋ oc tap
Anötö ndê mwasiŋ sa, bu ŋawapac dau kôm iŋ hu ndê kêŋ whiŋ siŋ dom,
ma Anötö oc kêŋ iŋ ndöc tali ŋapaŋ. Ŋaôli dau dinaŋ Anötö gic bata su
bu kêŋ têŋ lau naŋ atac whiŋ iŋ naŋ.
13 Ŋamalac daŋ bu lêtôm tap iŋ sa, naŋ hê gauc bu Anötö kêŋ lêtôm têŋ
iŋ lec dom. Bu gêŋ daŋ gitôm dom bu êntôm Anötö, ma Anötö dau kêtôm
ŋamalac daŋ dom. 14 Mba! Lêtôm ŋahu sip ŋamalac dau ndê atac galac,
naŋ kêŋ gauc têŋ iŋ ma kêtôm iŋ bu kôm sac. 15 Ma ŋamalac naŋ sôc
atac galac ŋapu, naŋ kôm mêtê sac. Ma ŋamalac naŋ kôm mêtê sac, naŋ
wêkaiŋ seŋ mbac ndu-ŋga.
16 Bocdinaŋ aneŋ asidôwai atac whiŋ-ŋga, ayob daôm bu lau daŋ
sêŋsau mac dom. Lêtôm meŋ akêŋ Anötö dom. Mba! 17 Damaŋ undambê-
ŋga, naŋ kêŋ ŋawê hoŋ sêlhac umboŋ, naŋ mwasiŋ ŋayham hoŋ ŋadau,
ma gêŋ ŋayham hoŋ naŋ datap sa, naŋ meŋ akêŋ iŋ ndê. Tôm bêc hoŋ ac
pi ma sip tiyham, ma ac ŋa-ayuŋ yêc teŋ dom. Magoc Anötö gitôm ac ŋa-
ayuŋ dom. Iŋ kôm gêŋ ŋayham eŋ tu êmwasiŋ yac-ŋga, ma kac ndê awha
kwi-kwi dom. 18 Ma iŋ kêŋ iŋ ndê yom ŋandô sip yac neŋ ŋalôm tu bu
kôm yac dati lau wakuc, datôm gêŋ hoŋ naŋ iŋ kêŋ, naŋ si ŋandô mbêc.

Daŋgô mêtê ti dakôm ŋandô sa

19 O aneŋ asidôwai atac whiŋ-ŋga, aŋgô su naŋ. Atisa ŋagahô tu asôm
daôm nem yom-ŋga dom, magoc akêŋ daŋam lau ŋatô si yom ŋapep muŋ.
Ma ayob daôm bu atac ŋandê ŋagahô dom. 20 Bu ŋamalac si atac ŋandê
kalhac ŋac ahuc e sêso lêŋ gitêŋ naŋ Anötö tac whiŋ. 21 Tu dinaŋ-ŋga dec

aö wasôm têŋ mac bu mêtê ŋadômbwi ma mêtê sac hoŋ naŋ kêsôwec tiatu yêc gameŋ nom-ŋga, naŋ ahu siŋ! Aŋgwiniŋ daôm ma akôc Anötö ndê mêtê naŋ sic dulu têŋ mac su, naŋ sa sip nem ŋalôm e tidôŋ, bu yom dau gitôm bu nem mac si.

22 Mac bu aŋgô Anötö ndê yom ŋambwa, dec oc aŋsau daôm. Aŋgô ma akôm ŋandô sa! 23 Asa naŋ ŋgô mêtê magoc kôm ŋandô sa dom, naŋ gitôm ŋamalac naŋ tôc gwaniŋ sip busunôm bu lic dau aŋgô andô. 24 Iŋ gêlic su, goc sa gi ma ŋagahô kêlhiŋ aŋgô andô siŋ. 25 Magoc asa naŋ tôc gwaniŋ Anötö ndê yomsu ŋandô[a] naŋ kêgapwêc yac su yêc mêtê sac, ma sôc ŋapu ti gauc gêm ŋapaŋ, naŋ Anötö oc nem mbec gêŋ hoŋ naŋ iŋ kôm.

26 Asa naŋ gauc gêm bu iŋ gêm akiŋ Anötö ŋapep, magoc gêm gôliŋ dau ndê êmbala dom, naŋ kêsau dau. Ma gêŋ hoŋ naŋ iŋ kôm bu nem akiŋ Anötö, naŋ gitôm gêŋ ŋambwa ma gic Anötö tandô ŋayham dom. 27 Mac bu anem akiŋ Anötö ŋalêŋ gitêŋ naŋ iŋ oc lic ŋayham, goc akôm gêŋ bocdec. Anem mosibu ti lauwhê sawa naŋ sêhôc ŋawapac, naŋ sa. Ma ambo ahê têŋ mêtê ŋadômbwi nom-ŋga hoŋ.

Datoc lau hoŋ sa

2 1 O aneŋ asidôwai, mac naŋ akêŋ whiŋ yac neŋ ŋawasi ŋadau Pômdau Yisu Kilisi. Atoc lau tiwaê ma lau waêmba hoŋ sa ŋalêŋ tigeŋ. 2 Mboe mac akac daôm sa tu alic om-ŋga, ma ŋamalac lu sêsôc sêmeŋ. Ŋgac daŋ sôc ŋakwê ŋawasi ti gôlôŋ gol, magoc ŋgac daŋ iŋ ŋgac ŋalôm sawa naŋ sôc ŋakwê akwa gweleŋ-ŋga. 3 Mac oc akôm sake? Mboe mac oc atoc ŋgac ti ŋakwê ŋawasi sa, ma asôm têŋ iŋ bu, “Am ndöc pôŋ ŋayham dindec,” a? Ma asôm têŋ ŋgac ŋalôm sawa, “Am lhac ŋambu-ŋga dê,” me “Ndöc nom dindec yêc yac gahiŋ-ŋga,” a? 4 Mac bu akôm bocdinaŋ ma atoc mac nem lau ŋatô sa hôc gêlêc lau ŋatô su, dec mac atôm lau sêmatôc yom-ŋga naŋ si gauc tisac.

5 O aneŋ asidôwai atac whiŋ-ŋga, aŋgô su naŋ. Lau naŋ lau nom-ŋga sêlic bu lau ŋalôm sawa, naŋ Anötö tac whiŋ bu êŋyaliŋ ŋac sa bu sêkêŋ whiŋ ŋaŋga, dec sêti lau ti lêlôm yêc iŋ aŋgô-ŋga. Ma iŋ oc kêŋ ŋac sêwêkaiŋ gameŋ undambê-ŋga naŋ iŋ gic bata bu kêŋ têŋ lau naŋ atac whiŋ iŋ. Yom dau iŋ yom ŋandô. 6 Magoc mac apu lau ŋalôm sawa. Ma lau ti lêlôm naŋ mac atoc ŋac sa, naŋ sêtoc mac sa ô dom. Ŋac sêlic ŋayham bu sêŋgwiniŋ mac, ma ŋac bu sêtap yom daŋ sa pi mac, dec ŋac

---

[a] **1:25** Ŋgac naŋ to Hibru tôc asê bu yomsu amaŋlu gitôm dom bu ndic dabiŋ lau bu sêti lau gitêŋ (7:19; 10:1). Bocdinaŋ lau daêsam gauc gêm bu yom naŋ Jems to pi Anötö ndê yomsu ŋandô, naŋ hêganôŋ yomsu amaŋlu dom, magoc hêganôŋ ŋawaê ŋayham. Bu ŋawaê ŋayham whê sa bu Yisu gic dabiŋ yomsu pwac akwa-ŋga hoŋ (Mat 5:17) ô yac, ma Ŋalau Dabuŋ gêm gôliŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋga ma gêm ŋac sa bu sêsa lêŋ gitêŋ tôm yomsu sôm (Rom 8:2-4).

oc sêwê mac atêŋ lau sêmatôc yom-ŋga andi. 7 Yomandô! Ma têŋ ndoc lau
dau sêŋgwiniŋ mac, naŋ sêpu mac nem ŋadau ndê ŋaê ŋayham whiŋ.
8 Anötö ndê yomsu naŋ sêto yêc bocdec bu, “Atac whiŋ lau meŋpaŋ am-
ŋga gitôm mac atac whiŋ daôm,” naŋ tiŋamata yomsu hoŋ naŋ sêhêganôŋ
ŋamalac si lêŋ sêmbo sêwhiŋ dandi-ŋga ma piŋ ŋac hoŋ dôŋ sêpitigeŋ.
Mac bu daŋam wambu yomsu dau, dec mac oc atoc nem asidôwai sa
ŋapep. 9 Magoc mac bu atoc lau tiwaê sa ma apu lau waêmba, dec mac
akôm sac, ma yomsu dau kêmatôc mac, ma tôc asê bu mac lau aŋgilì
yomsu-ŋga. 10 Aö wasôm têŋ mac, bu asa naŋ daŋga wambu yomsu hoŋ
ŋapep, magoc kêgilì yomsu ŋalhô atêc daŋ, naŋ gitôm ŋamalac naŋ kêgilì
yomsu hoŋ. 11 Anötö dau kêŋ yomsu daŋ bocdec, ‘I’ “Kôm gêŋ mockaiŋ-
ŋga dom,” ma kêŋ daŋ tiyham bocdec, ‘I’ “Ndic ŋamalac ndu dom.” Am
bu kôm mêtê mockaiŋ-ŋga dom, tigeŋ am bu ndic ŋamalac daŋ ndu, naŋ
dec am gitôm ŋamalac kêgilì yomsu hoŋ-ŋga.
12 Mac aŋyalê su bu ŋasawa sauŋ Anötö oc êŋsahê mac, êŋkuc yomsu
naŋ iŋ kêŋ bu êŋgapwêc yac su. Bocdinaŋ dec asôm yom ti akôm nem
mêtê hoŋ ŋapep eŋ. 13 Mac bu tamwalô lau dom, dec Anötö oc tawalô
mac dom têŋ iŋ ndê bêc matôc-ŋga. Tamwalô lau, ma mac oc atap iŋ ndê
matôc sa dom.

Dakôm mêtê ŋayham tôc yac neŋ dakêŋ whiŋ asê

14 O aneŋ asidôwai. Ŋamalac daŋ bu sôm, “Aö gakêŋ whiŋ Yisu Kilisi,”
magoc kôm mêtê ŋayham dom, dec iŋ ndê kêŋ whiŋ ŋandô mba, ma oc
nem iŋ si dom. 15 Mac bu alic awhê me ŋgac kêŋ whiŋ-ŋga daŋ naŋ pônda
ŋakwê ti gêŋ daneŋ-ŋga, dec mac oc akôm sake? 16 Mac bu asôm têŋ iŋ
bu, “Am ndi ti yom malô, ma oc ŋayham bu am tap nem gêŋ daneŋ-ŋga
ti ŋakwê sa,” magoc akêŋ gêŋ daŋ bu anem iŋ sa dom, dec mac nem akêŋ
whiŋ oc ŋandô mbasi. 17 Bocdinaŋ, asa naŋ sôm bu iŋ kêŋ whiŋ, magoc
kôm ŋa-sakiŋ dom, naŋ ndê kêŋ whiŋ gitôm gêŋ batê.
18 Mboe ŋamalac daŋ oc sôm, “Aö gakêŋ whiŋ, dec gitôm,” ma daŋ oc
sôm bu, “Aö gakôm mêtê ŋayham, dec gitôm.” Oyaê! Am bu ŋamalac naŋ
mêtê ŋayham mbasi, dec ŋalêŋ bocke aö oc waŋyalê bu am kêŋ whiŋ
ŋandô? Magoc lic mêtê ŋayham dec aö gakôm gambo, oc tôc aneŋ gakêŋ
whiŋ asê têŋ am. 19 Bocke? Am toc daôm sa bu am kêŋ whiŋ bu Anötö
tigeŋ dê mbo, a? Aluê! Ŋalau sac sêkêŋ whiŋ bocdinaŋ sêwhiŋ, ma sêtöc
dau ŋandô!
20 Am ŋamalac gauc mbasi-ŋga! Am nem kêŋ whiŋ naŋ mêtê ŋayham
mbasi, naŋ ti gêŋ ŋambwa. Gauc nem yom bocdec. 21 Abaŋ Abraham iŋ
bu kêŋ iŋ ndê atu Aisak ti da pi alta, ma tu dinaŋ-ŋga dec Anötö gêlic
iŋ bu ŋgac gitêŋ. 22 Mac hoŋ alic su naŋ. Abraham ndê kêŋ whiŋ ti iŋ
ndê gweleŋ sêpuc dau dôŋ. Ma iŋ ndê gweleŋ ti sakiŋ gic dabiŋ iŋ ndê
kêŋ whiŋ. 23 Yom naŋ sêto yêc naŋ sôm bu, “*Abraham kêŋ whiŋ Anötö*

dec Anötö gêlic iŋ ti ŋgac gitêŋ." Yom dau ŋandô sa pi gêŋ naŋ iŋ kôm, ma Anötö dau sam Abraham bu iŋ ndê silip.

24 Bocdinaŋ mac hoŋ alic! Dakêŋ whiŋ ŋambwa kôm yac dati lau gitêŋ yêc Anötö aŋgô-ŋga dom. Gêŋ naŋ dakôm tu daŋaŋ wambu Anötö-ŋga, ma yac neŋ dakêŋ whiŋ, naŋ lu-lu sêkôm yac dati lau gitêŋ. 25 Ma gêŋ daŋ tiyham. Gauc nem awhê seŋ-ŋga Rahab. Iŋ gêm yaom lau Israel-ŋga naŋ sêtip gameŋ Kanan-ŋga, ma kêmasaŋ ŋac si lêŋ bu sêlhö sêndi. Ma tu dinaŋ-ŋga Anötö gêlic iŋ bu awhê gitêŋ.

26 Ŋamalac naŋ wayahô mbasi, naŋ iŋ gêŋ batê. Ma yac bu dakêŋ whiŋ magoc dakôm mêtê ŋayham dom, dec yac neŋ dakêŋ whiŋ gitôm gêŋ batê bocdinaŋ.

Dayob êmbalaŋ

3 1 Aneŋ asidôwai, aŋgô su naŋ! Têŋ Anötö ndê bêc êmatôc lau-ŋga, naŋ iŋ oc kip yac lau naŋ andôhôŋ iŋ ndê mêtê têŋ lau, naŋ sa ŋapep pi yac mba gweleŋ dau. Tu dinaŋ-ŋga mac nem asa bu ti kêdôhôŋwaga mêtê-ŋga, naŋ kôc gauc pi yom dau muŋ su naŋ. 2 Mêtê sac kôm yac hoŋ dapeŋ ŋalêŋ daêsam. Ŋamalac naŋ gitôm bu yob ndê êmbala e sôm yom so daŋ dom, naŋ ŋamalac gitêŋ, ma gitôm bu nem gôliŋ iŋ ndê ŋamlic ŋagêŋ hoŋ ŋapep.

3 Lau naŋ sêndöc hosi ŋahô, naŋ sêkêŋ ain sôc hosi whasuŋ, bu sênem gôliŋ hosi ma sêkac iŋ kwi êŋkuc ŋac si atac whiŋ. 4 Ma akôc gauc pi waŋ atu-tu. Mbu ŋadinda peŋ lac sac andô, magoc gôliŋ atêc dinaŋ kêŋ iŋ kêti kêkuc ŋgac gôliŋ-ŋga ndê atac whiŋ. 5 Ŋalêŋ tigeŋ, yac êmbalaŋ iŋ gêŋ sauŋ andô daŋ yêc ŋamlic ŋagêŋ hoŋ, magoc iŋ yom datoc dauŋ sa-ŋga daêsam ŋahu. Mac aŋyalê bu ya ŋamsi sauŋ daŋ gitôm bu ti ya atu ma neŋ pwa atu daŋ su. 6 Ma yac êmbalaŋ dau gitôm ya. Yêc yac neŋ ŋamlic ŋagêŋ hoŋ, sac ŋahu yêc êmbalaŋ, ma yac bu dayob ŋapep dom, dec sac oc êŋsôwec e nem ŋamlic sambuc ahuc ma kôm yac neŋ têm dambo taŋli-ŋga hoŋ tisac. Ma sac naŋ ŋahu yêc êmbalaŋ, naŋ meŋ akêŋ ya lambwam-ŋga.

7 Lau ŋatô sêkôc bôc ti mbac ma sêyob e gêŋ dau timalô. Ma gitôm bu sêkôm mboc ma gêŋ gwêc-ŋga timalô bocdinaŋ. 8 Magoc lau daŋ sêtôm dom bu oc sênem malô êmbala. Bu ŋamalac êmbala iŋ gêŋ sac naŋ yêc teŋ dom, ma ŋamalic sac gêm iŋ ahuc. 9 Yac tam daŋge yac neŋ Pômdau ti Damaŋ undambê-ŋga ŋa êmbalaŋ, magoc ŋamalac naŋ Anötö kêmasaŋ bu sênem iŋ aŋgô sêmbo nom, naŋ yac dapucbo ŋac ŋa gêŋ tigeŋ dinaŋ. 10 Aŋgô su naŋ. Mbec ti yom sac, lu-lu sêsa akêŋ whaŋsuŋ tigeŋ. O aneŋ asidôwai, mêtê dau iŋ sac sambuc! 11 Mac gauc gêm bocke? Oc tôm bu gwêc ma bu ŋayham tu danôm-ŋga lu-lu sêsa akêŋ bubata tigeŋ? Mba! 12 O aneŋ asidôwai. Gitôm dom bu datap bu danôm-ŋga sa yêc gwêc ŋalôm. Ma gêŋ daŋ tiyham. Oc datap wa ŋandô sa yêc a kiŋ, me a kiŋ ŋandô yêc wa? Mba.

Lau tigauc sêkôm mêtê ŋayham

13 Mac nem asa iŋ ŋamalac tigauc, naŋ toc dau sa pi ndê gauc dom,
magoc kôm mêtê ŋayham ma sa lêŋ gitêŋ eŋ, tu bu tôc gêŋ dau asê.
14 Tigeŋ mac lau naŋ asa lêŋ atoc daôm sa tu ahôc gêlêc asidôwai-ŋga,
me mêtê lêmuŋ-ŋga bu yêc mac nem ŋalôm, naŋ atoc daôm sa me aŋsau
daôm bu mac lau tigauc lec dom. 15 Bu lau naŋ sêkôm mêtê lêmuŋ-ŋga ti
mêtê sêhôc gêlêc dau-ŋga, naŋ si gauc meŋ akêŋ Anötö ndê dom. Mêtê
dau ŋahu yêc nom, kêkuc ŋamalac nom-ŋga si gauc ŋambwa, ma meŋ
akêŋ Sadaŋ ndê. 16 Mêtê lêmuŋ-ŋga ti ahôc gêgêlêc daôm-ŋga bu yêc mac
nem ŋalôm, dec mac oc apiŋ daôm dôŋ ŋapep dom, ma mêtê sac tidau-
tidau oc nem mac ahuc. 17 Asa naŋ kôc gauc ŋayham yêc Anötö ndê, naŋ
gêŋ ŋamata-ŋga iŋ oc kôm mêtê ŋawasi eŋ. Iŋ oc yob dau bu tac ŋandê
ŋagahô dom, ma iŋ oc ti ŋamalac atac whiŋ lau ti sôc yom ŋapu-ŋga.
Iŋ ŋamalac tawalô lau-ŋga ma ndê gweleŋ oc nem ŋandô daêsam. Iŋ oc
kôm mêtê ŋayham têŋ lau tiwaê ma têŋ lau waêmba sêwhiŋ, ma oc êŋsau
lau daŋ dom. 18 Lau naŋ sêkôm gêŋ malô ma sêhê wamba lau, naŋ sêtôm
lau naŋ sêsô gêŋ ŋawhê ŋayham sip si ôm. Ma ŋac si gweleŋ dau oc nem
ŋandô bu ŋac ma lau daêsam sêtap lêŋ gitêŋ sa.

Lêŋ atac whiŋ gêŋ nom-ŋga-ŋga

4 1 Akôc gauc pi gêŋ naŋ kôm mac atac ŋandê ti asôm daôm. Aö
wasôm têŋ mac, bu mêtê dau meŋ akêŋ mac nem ŋalôm akwa, naŋ
kac mac tu asa lêŋ atac whiŋ gêŋ nom-ŋga-ŋga. 2 Gêŋ naŋ mac atac whiŋ,
naŋ mac atap sa dom, ŋahu bu mac ateŋ têŋ Anötö dom. Mac tamgatu
gêŋ dau ŋapaŋ e mac atac ŋandê sa ti asôm daôm, ma mac oc akôm
mwasac e nditôm bu andic ŋamalac ndu. Magoc mac atôm dom bu akôc
gêŋ naŋ mac atac whiŋ. 3 Ma têm ŋatô mac ateŋ gêŋ têŋ Anötö, magoc
iŋ kêŋ têŋ mac dom. Mac atap sa dom, ŋahu bu mac ateŋ gêŋ dau tu bu
amwasiŋ daôm-ŋga ŋambwa, ma gauc dinaŋ iŋ solop dom.
4 Mac atôm lau mockaiŋ-ŋga, bu mac ahu Anötö siŋ ma asap gêŋ nom-
ŋga dôŋ. Mac aŋgô! Asa naŋ tac whiŋ gêŋ nom-ŋga hôc gêlêc, naŋ Anötö
ndê silip dom, iŋ Anötö ndê ŋacyo. 5 Anötö ndê yom naŋ sêto yêc, naŋ
whê sa bu Ŋalau naŋ Anötö kêŋ mbo yac neŋ ŋalôm, naŋ gêm lêmuŋ yac
neŋ gatuŋ ma tac whiŋ ŋandô bu dasap iŋ dôŋ ŋapaŋ. Gauc nem yom dau
ŋapep, bu iŋ yom ŋambwa dom. 6 Anötö kêŋ ndê mwasiŋ têŋ yac tu bu
puc yac dôŋ pi lêŋ sac-ŋga. Tu dinaŋ-ŋga sêto yom yêc bocdec bu:

> Anötö kêgwiniŋ lau naŋ sêtoc dau sa, magoc kêmwasiŋ lau naŋ
> sêŋgwiniŋ dau. *[Prov 3:34]*

7 Bocdinaŋ asôc Anötö ŋapu. Apuc daôm dôŋ têŋ Sadaŋ bu êntôm mac
dom. Amasuc iŋ su ma iŋ oc lhö su yêc mac. 8 Atigasuc Anötö dec iŋ oc
tigasuc mac. Mac lau naŋ akôm mêtê sac, naŋ aŋgwasiŋ amam ma ahu

mêtê dau siŋ. Ma mac lau naŋ aŋkuc Anötö ti gauc lu-lu, naŋ amasaŋ
nem ŋalôm ŋawasi sa. 9 Anem daôm kwi ma ataŋ tu mac nem sac-ŋga.
Mac nem mbwac nem dau kwi ti daŋgibo, ma mac nem atac ŋayham nem
dau kwi ti atac ŋawapac. 10 Aŋgwiniŋ daôm yêc Pômdau aŋgô-ŋga, goc iŋ
oc toc mac sa.

Aŋgôliŋ yom pi nem asidôwai dom

11 O asidôwai, aŋgôliŋ yom pi daôm dom. Asa naŋ gêm dôhôŋ dau pi
ndê asidôwa daŋ, naŋ gêlic asidôwa dau sac ma sôm yom pu iŋ-ŋga, naŋ
pu yomsu ma gêlic yomsu dau sac whiŋ.[b] Ma am bu pu yomsu, dec am
sôc yomsu dau ŋapu dom. 12 Anötö naŋ kêŋ yomsu, naŋ ndê ŋaclai yêc bu
nem lau si, me seŋ ŋac su. Ma iŋ tawasê oc êŋsahê lau hoŋ pi ŋac si mêtê.
Bocdinaŋ am asa dec gauc gêm bu êmsahê nem asidôwai?

Datoc dauŋ sa dom

13 Aö wasôm yom pi lau naŋ gauc gêm bu sêti ŋadau dau. Mboe
ŋamalac daŋ oc sôm yom bu, "Kwahic dec me laŋsê, aö watêŋ malac atu
daŋ wandi, wanem gweleŋ nditôm yala daŋ sambuc, ma watap mone
daêsam sa." 14 Mac atôm dom bu aŋyalê gêŋ naŋ oc hôc asê têŋ laŋsê.
Mac alic nem têm ambo tamli-ŋga bu iŋ gêŋ atu, a? Mba! Iŋ gitôm
yawalec naŋ puc pi meŋ magoc ŋasawa sauŋ eŋ hê su. 15 Gauc nem bu ati
ŋadau tu amasaŋ daôm nem lêŋ asa-ŋga dom, magoc asôm yom bocdec
bu, "Pômdau bu lic ŋayham, dec yac oc ambo taŋli ma akôm gêŋ bocdec
me gêŋ bocdê." 16 Magoc mac lau wachuc naŋ êlêmê atoc daôm sa, ma
mac nem mêtê dau iŋ mêtê sac. 17 Bocdinaŋ asa naŋ kêyalê lêŋ ŋayham
magoc kôm dom, naŋ kôm sac.

Jems kêŋ puc lau ti lêlôm

5 1 Mac lau ti lêlôm naŋ ac mone ti wapa daêsam sa, naŋ aŋgô! Apuc
daŋgibo sa ma ataŋ pi ŋawapac naŋ gic waê bu tap mac sa têŋ
bêc ŋambu-ŋga. 2 Awa ti wapa ma ŋakwê naŋ mac ac sa tu daôm-ŋga,
naŋ hôc gêlêc su ma yêc ŋambwa e da nôm ma sop seŋ su. 3 Oyaê! Bêc
ŋambu-ŋga meŋ kêpiŋ su, magoc mac akôm bu andic nem awa silba ma
gol sa ŋapaŋ. Mac oc atap matôc sa tu mac nem awa naŋ hêko wêmbwa
e da nôm su. Ma tu gêŋ dinaŋ-ŋga dec mac nem ŋamsôm oc tisac whiŋ,
gitôm ya gêŋ mac. 4 Aŋgô! Mac aŋgamiŋ ŋaôli ŋayham têŋ lau naŋ sêkôm
gweleŋ têŋ mac. Ma Pômdau Ŋaclai Ŋadau ŋgô ŋawaê ma oc êmatôc mac
pi gêŋ dau. 5 Mac ambo nom ti amwasiŋ daôm kêlêc, atôm bôc naŋ seŋ
gêŋ ŋawahô e sêtôp atu, ma sêŋyalê dom bu ŋasawa sauŋ ŋac si ŋadaui

---

[b] **4:11** Lau atu-tu gauc gêm bu Jems kôc gauc pi yomsu tigeŋ bu 'Atac whiŋ nem asidôwai tôm am tac whiŋ daôm,' dec to yom dinaŋ. Yomsu dau yêc Wok Pris 19:18 ma Jems 2:8.

oc sêndic ŋac ndu ma sêneŋ. 6 Mac êlêmê amatôc lau gitêŋ ma akic yom
bu andic ŋac ndu, magoc lau dau sêkêŋ kisa mac dom.

Dahôc ŋawapac ti atac pa su

7 Bocdinaŋ asidôwai, ahôŋ Pômdau ndê bêc mbu meŋ-ŋga ti nem atac
pa su. Lau naŋ sêsô gêŋ sip ôm, naŋ sêhôŋ gêŋ dau bu nem ŋandô. Sêmbo
ti atac pa su ma sêhôŋ u bu ndic ma ac bu pi tôm ŋandoc. 8 Ma mac
bocdinaŋ. Ndoc meŋ kêpiŋ bu Pômdau oc mbu meŋ, dec apuc daôm dôŋ
bu alhac ŋaŋga, ma ahôŋ iŋ ti nem atac pa su.
9 O asidôwai, asec daôm dom. Mac bu asec daôm, dec oc atap Anötö
ndê matôc sa, bu iŋ ndê bêc êmatôc lau-ŋga meŋ kêpiŋ, gitôm iŋ dau meŋ
kalhac mac nem andu ŋagatam.
10 Asidôwai, akôc gauc pi propet akwa-kwa. Ŋac sêhôc ŋawapac daêsam,
magoc sêhoc yom asê sem Pômdau aŋgô ti atac pa su. Gauc nem ŋac si lêŋ
dinaŋ ma aŋkuc. 11 Lau naŋ sêhôc ŋawapac ti atac pa su, naŋ yac tampiŋ
ŋac. Mac aŋgô miŋ pi Job, naŋ hôc ŋawapac daêsam, magoc gêŋ dau ku iŋ
dulu dom, iŋ kalhac ŋaŋga. Ma mac aŋyalê bu tiŋambu Pômdau gêm iŋ sa
tiyham. Yomandô! Pômdau iŋ tawalô yac ma atac apu yac ŋandô.
12 O aneŋ asidôwai, ayob daôm tu gêŋ atu dindec-ŋga. Mac bu akôm
gêŋ daŋ, dec asôm, “Aêc,” ma yom dau gitôm. Mac bu akôm dom, dec
asôm, “Mba,” ma mac nem yom dau gitôm. Atôc amam pi undambê me pi
nom me pi gêŋ daŋ tu bu andic seŋeŋ nem yom-ŋga dom. Mac bu akôm
bocdinaŋ, dec oc atap Anötö ndê matôc sa.

Yom dateŋ mbec-ŋga

13 Mac nem asa bu tap ŋawapac sa, naŋ teŋ mbec. Ma mac nem asa naŋ
atac ŋayham sa, naŋ nem wê ma êmpiŋ Pômdau. 14 Mac nem asa bu gêmbac,
naŋ kêŋ yom têŋ gôlôwac dabuŋ si lau bata sêmeŋ, ma sêteŋ mbec tu iŋ-ŋga
ma sêmbac ndip kwi pi iŋ ŋagôlôŋ sênem Pômdau aŋgô. 15 Mbec naŋ mac
ateŋ ti akêŋ whiŋ, naŋ oc nem ŋamalac gêmbac dau sa. Pômdau oc nem iŋ
sa ma kôm iŋ ŋayham sa tiyham. Ma iŋ ndê sac bu yêc, goc teŋ mbec tu gêŋ
dau-ŋga whiŋ, ma Pômdau oc suc kwi. 16 Bocdinaŋ asa naŋ kôm sac, naŋ
hoc ŋayom asê têŋ asidôwa daŋ, ma asidôwa dau teŋ mbec tu iŋ-ŋga. Akôm
bocdinaŋ, ma ateŋ mbec pi mac nem asidôwai naŋ gêmbac, bu akôm ŋac
ŋayham sa tiyham. Mbec naŋ ŋamalac gitêŋ daŋ teŋ, naŋ mbec ti ŋaclai, ma
oc nem ŋandô. 17 Gauc nem propet Elaija. Iŋ ŋamalac gitôm yac. Iŋ teŋ mbec
bu u ndic dom, dec u gic dom gitôm yala tö ma ayô 6. 18 Goc iŋ teŋ mbec
tiyham, dec Anötö kêŋ u gic ma gêŋ ôm-ŋga sem ŋandô tiyham.

Danem lau naŋ sêhu Anötö ndê lêŋ siŋ, naŋ sa

19 Aneŋ asidôwai. Mac nem daŋ bu hu Anötö ndê lêŋ ti yom ŋandô siŋ,
ma daŋ bu nem iŋ ndê ŋalôm kwi ma kôc iŋ mbu meŋ tiyham, 20 dec

aŋyalê gêŋ bocdec. Asa naŋ gêm ŋamalac sac kwi bu hu mêtê sac siŋ, naŋ kêgaho iŋ su yêc seŋ mbac ndu-ŋga, ma gêm iŋ sa bu tap ŋagêyô sa tu iŋ ndê sac daêsam-ŋga dom.

Pita

ndê bapia ŋamata-ŋga

Yom whê bapia dindec sa-ŋga

Ŋgac naŋ to bapia dindec iŋ Pita, Yisu ndê aposel daŋ. Iŋ to têŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋga naŋ sêmbo babalip tôm gameŋ hoŋ naŋ lau Rom-ŋga sem gôliŋ. Lau dau sêhôc ŋawapac daêsam, ma lau sêkêŋ kisa ŋac tu sêkêŋ whiŋ Yisu-ŋga.

Pita tac whiŋ bu puc ŋac dôŋ, bu sêlhac ŋaŋga ma ti atac ŋayham tu mwasiŋ atu ti ŋawasi atu naŋ Anötö gic bata tu ŋac-ŋga yêc undambê. Tôm Anötö uŋ Yisu sa akêŋ lau batê-ŋga, naŋ oc kôm têŋ ŋac bocdinaŋ. Iŋ to yom pi ŋandê ti ŋawapac daêsam naŋ Yisu hôc têŋ ndoc iŋ mbo nom, ma sôm bu lau naŋ sêŋkuc Yisu, naŋ sêwêkaiŋ iŋ ndê lêŋ dinaŋ. Iŋ whê sa bu ŋawapac tidau-tidau gitôm bu puc ŋac dôŋ, ma tiŋambu têŋ ndoc Pômdau mbu meŋ, naŋ ŋac oc sêtap waê atu sa. Ma Pita to yom pi lêŋ ŋayham ma dabuŋ bu lau sêkêŋ whiŋ-ŋga sêŋkuc.

Pita gic hu ndê bapia ŋamata-ŋga

1 1 Aö Pita, Yisu Kilisi ndê aposel, gato bapia dindec têŋ mac lau naŋ
Anötö kêyaliŋ mac sa, mac lau naŋ ambo nom atôm lau apa, ma
andöc babalip yêc gameŋ Pontus, Galesia, Kapadosia, Esia ma Bitinia-ŋga.
2 Damaŋ Anötö kêyalê gêŋ hoŋ muŋ su, dec kêyaliŋ mac sa bu Yisu Kilisi
ndê dac êŋgwasiŋ mac nem sac hoŋ su, ma bu Ŋalau Dabuŋ kôm mac ati
lau dabuŋ, naŋ daŋam wambu Kilisi ŋapep. Mwasiŋ ti yom malô akêŋ
Anötö êŋsalê mac ahuc.

Yom pi Anötö ndê mwasiŋ atu nem yac si-ŋga

3 Tampiŋ Anötö, yac neŋ Pômdau Yisu Kilisi ndê Damba. Ŋahu bu iŋ
tawalô yac ndu andô, dec kôm yac datiwakuc. Gêŋ dau ŋandô sa bocdec
bu, iŋ uŋ Yisu sa akêŋ lau batê-ŋga, ma piŋ yac dôŋ tam damiŋ iŋ, ma
bocdinaŋ dec yac dakêŋ bataŋ ŋandô ŋayham kêlêc, naŋ bu oc dandöc
taŋli ŋapaŋ. 4 Ma dawêkaiŋ gêŋ lêŋsêm ŋayham, naŋ ndê ŋawasi oc niŋga
dom, ma tôm dom bu tisac me hê su. Anötö po gêŋ dau sa gwanaŋ tu

The New Testament in Bukawa of Papua New Guinea; 1st ed. 2000, Lutheran Bible Translators Australia; web ed. 2013

mac-ŋga yêc undambê. 5 Mac atap Anötö ndê mwasiŋ nem mac si-ŋga sa
su, ma iŋ kêmasaŋ mwasiŋ dau ŋa-ŋandô su ma hôŋ têm bu tôc ŋandô
dau asê tiawê têŋ bêc ŋambu-ŋga. Ma tu mac nem akêŋ whiŋ-ŋga, dec
Anötö ndê ŋaclai oc yob mac e atap ŋandô dau sa.
6 Aö kayalê bu mac ambo ti atac ŋayham atu ŋapaŋ tu Anötö ndê
mwasiŋ hoŋ dinaŋ-ŋga. Magoc aö kayalê bu ŋawapac daêsam tap mac
sa têŋ ŋasawa dindec, dec kôm mac nem ŋalôm ŋawapac whiŋ. Mac ac
waê bu atap gêŋ dau sa, magoc iŋ gêŋ ŋasawa apê-ŋga eŋ. 7 Mac aŋyalê
bu lau sêpec gol tu bu ŋadômbwi niŋga ma gol ŋawasi solop gacgeŋ yêc.
Ma ŋalêŋ tigeŋ, ŋawapac naŋ tap mac sa, naŋ meŋ bu êŋsahê mac nem
akêŋ whiŋ. Anötö gêlic mac nem akêŋ whiŋ bu gêŋ ŋandô, gitôm gêŋ
ŋaôli atu, naŋ hôc gêlêc gol naŋ oc niŋga whiŋ nom dindec, naŋ su. Ma
mac bu ahôc ŋawapac ma asap nem akêŋ whiŋ dôŋ ŋaŋga, dec têŋ ndoc
Yisu Kilisi mbu meŋ têŋ bêc ŋambu-ŋga, naŋ iŋ oc toc mac sa ma kêŋ
waê ti ŋawasi ŋayham têŋ mac. 8 Mac nem daŋ gêlic Yisu pi tandô dom,
têŋ ŋamata-ŋga e meŋ têŋ kwahic dec, magoc mac atac whiŋ iŋ ma akêŋ
whiŋ iŋ ambo. Ma mac nem atac ŋayham tu iŋ-ŋga iŋ gêŋ atu andô, ma
hôc gêlêc ŋamalac si gauc me yom tu awhê sa-ŋga. 9 Ma ndoc meŋ kêpiŋ
bu mac atap Anötö ndê mwasiŋ nem mac si-ŋga ŋa-ŋandô sa, naŋ ti mac
nem akêŋ whiŋ ŋahu.

Propet sêhoc Anötö ndê lêŋ nem yac si-ŋga asê

10-11 Lau propet sêhoc yom asê muŋ su, pi mwasiŋ naŋ mac atap sa su.
Kilisi ndê Ŋalau mbo ŋac si ŋalôm, ma kêgilí ŋac bu sêhoc yom asê pi
Anötö ndê lêŋ nem lau si-ŋga. Ŋalau dau hoc asê têŋ ŋac gwanaŋ su, bu
Anötö ndê Mesaya oc hôc ŋandê, ma tiŋambu tap ŋawasi atu sa. Magoc
ŋac sêŋyalê têm ti ndoc ma ŋalêŋ su dom, ma tu dinaŋ-ŋga dec sêkôm
ŋaŋga bu sêkip ŋahu sa. 12 Ŋalau tôc asê têŋ lau propet bu yom naŋ sêhoc
asê, naŋ tu ŋac dau-ŋga dom, magoc sêhoc asê gwanaŋ tu sênem mac
sa-ŋga. Ma lau naŋ sêhoc ŋawaê ŋayham asê têŋ mac, naŋ sêwhê yom
dau sa ŋa Ŋalau Dabuŋ naŋ Anötö kêŋ sip akêŋ undambê meŋ, naŋ ndê
ŋaclai. Gêŋ hoŋ naŋ propet sêhoc asê, naŋ Anötö ndê aŋela bocdinaŋ tac
whiŋ ndu andô bu sêŋyalê ma sêlic ŋandô.

Dasa lêŋ dabuŋ dandic ŋawaê

13 Tu dinaŋ-ŋga dec akôc gauc ŋapep pi lêŋ bocke iŋ lêŋ solop tu asa-ŋga,
ma ambo ti nem gauc ŋawa. Akêŋ batam ŋapaŋ ti tamkwê mwasiŋ atu
naŋ mac oc atap sa têŋ bêc naŋ Yisu oc hoc dau asê. 14 Mac ati Anötö ndê
balêkoc solop, dec daŋam wambu iŋ ŋapep, ma ahu mêtê sac hoŋ naŋ mac
akôm têŋ ndoc mac am gauc Anötö, naŋ siŋ. 15 Anötö naŋ kêgalêm mac sa
ati iŋ ndê, naŋ iŋ dabuŋ andô. Tu dinaŋ-ŋga dec ayob daôm nem lêŋ hoŋ bu
akôm mêtê dabuŋ eŋ, atôm iŋ dau. 16 Bu sêto Anötö ndê yom yêc bocdec bu:

Aö Anötö dabuŋ, bocdinaŋ asa nem lêŋ dabuŋ eŋ. *[Lev 11:44-45]*
17 Ambo nom atôm lau apa, ma atöc Anötö ma atoc iŋ sa ŋapep. Ŋahu
bu Anötö, naŋ mac ata bu Damaŋ, naŋ oc toc ŋamalac daŋ sa hôc gêlêc
daŋ dom, têŋ ndoc iŋ êŋsahê lau hoŋ pi ŋac si lêŋ. Iŋ oc êŋsahê lau hoŋ
ŋa dôhôŋ tigeŋ. 18 Muŋ-ŋga mac atôm lau akiŋ mêtê sac-ŋga, tu lêŋ gauc
mbasi-ŋga naŋ apami sic dulu têŋ mac. Magoc Anötö gêmlhi ti kêgapwêc
mac su yêc sakiŋ mêtê sac-ŋga dinaŋ. Iŋ gêmlhi mac su, ŋa gêŋ naŋ oc
niŋga whiŋ nom dindec gitôm gol me silba, naŋ dom. Mba. Mac aŋyalê su
bu 19 iŋ gêmlhi mac su ŋa Kilisi ndê dac, naŋ hôc gêlêc gêŋ ŋaôli atu-tu
nom-ŋga hoŋ su. Kilisi kêŋ dau ti da gitôm domba ŋawasi ŋayham naŋ
ŋasac mbasi. 20 Anötö kêyaliŋ iŋ sa têŋ ndoc iŋ kêŋ undambê ti nom su
dom, ma tôc iŋ asê tiawê têŋ têm ŋambu-ŋga dindec, tu mac-ŋga. 21 Ma
tu gêŋ naŋ Kilisi dau kôm tu mac-ŋga, dec mac akêŋ whiŋ Anötö, naŋ uŋ
iŋ sa akêŋ lau batê-ŋga, ma kêŋ ŋawasi atu têŋ iŋ. Bocdinaŋ kwahic dec
Anötö ti mac nem akêŋ whiŋ ŋahu, ma mac akêŋ batam bu atap mwasiŋ
atu naŋ iŋ gic bata têŋ mac, naŋ sa.
22 Mac asôc yom ŋandô ŋapu su, dec ahu lêŋ ti mêtê ŋadômbwi hoŋ siŋ
su, tu bu aŋkuc mêtê ŋandô atac whiŋ asidôwai-ŋga. Bocdinaŋ kwahic
dec aö wateŋ mac bu akêŋ nem ŋalôm sambuc bu akôm mêtê dau ŋandô
sa-ŋga. 23 Bu mac atiwakuc su. Mac atiwakuc ŋahu sip gêŋ nom-ŋga naŋ
gic waê bu niŋga, naŋ daŋ dom. Mba. Mac atiwakuc ŋahu sip Anötö ndê
Yom naŋ gitôm gêŋ tali, ma oc yêc ŋapaŋ eŋ. 24 Tôm yom naŋ sêto yêc
bocdec bu:

Ŋamalac nom-ŋga hoŋ sêtôm kwaŋ, ma ŋac si waê gitôm ŋaola
ôm-ŋga.
Kwaŋ yêc ŋasawa apê ma tibasô, ma ŋaola bocdinaŋ kêsôlô.

25 Magoc Pômdau ndê yom yêc ŋapaŋ. *[Ais 40:6-8]*
Ma Pômdau ndê yom dau, iŋ ŋawaê ŋayham naŋ sêhoc asê têŋ mac su.

2 1 Tu dinaŋ-ŋga dec ahu mêtê sac-sac hoŋ siŋ. Mêtê alic lau sac-ŋga
hoŋ, mêtê aŋsau lau-ŋga, mêtê dasôm yom ŋayham magoc dakôm
ŋandô sa dom-ŋga, mêtê lêmuŋ-ŋga ti lêŋ dapu lau-ŋga tidau-tidau, naŋ
ahu hoŋ siŋ. 2 Akôm ŋaŋga bu akôc Anötö ndê yom sa sip nem ŋalôm
e tidôŋ, ŋalêŋ tigeŋ tôm balêkoc dedec tac whiŋ bu sênôm su. Ma tôm
dinda ndê su gêm balêkoc dedec sa bu sêtiatu, dec Anötö ndê yom oc
kôm mac nem akêŋ whiŋ êŋsôwec tiatu ma alhac ŋaŋga e atap Anötö ndê
mwasiŋ nem mac si-ŋga ŋa-ŋandô sa. 3 Mac aŋyalê Pômdau su ma aŋsahê
su bu iŋ ndê mwasiŋ iŋ ŋayham, bocdinaŋ dec ahu mêtê sac hoŋ siŋ, ma
aŋsalê gêŋ tu puc gatôm dôŋ-ŋga.

Yisu ti hoc ŋamata-ŋga andu-ŋga

4 Atigasuc Pômdau Yisu naŋ gitôm hoc tali naŋ Anötö kêyaliŋ sa ti hoc
ŋamata-ŋga bu kwê ndê andu lhac ŋahô-ŋga. Ŋamalac sêtec iŋ, magoc Anötö

dau kêyaliŋ iŋ sa, ma gêlic iŋ ŋayham kêlêc. 5 Mac bocdinaŋ atôm hoc tali naŋ
Anötö bu kwê sa ti Ŋalau Dabuŋ ndê andu. Ma iŋ kêyaliŋ mac sa ati lau dabuŋ,
bu anem akiŋ iŋ atôm iŋ ndê lau dabuŋsiga. Ma mac nem gweleŋ ŋandô, naŋ bu
akêŋ daôm sambuc atôm da naŋ iŋ oc lic ŋayham, ma kôc sa tu Yisu Kilisi-ŋga.
6 Tôm yom naŋ Anötö sôm pi Kilisi, naŋ sêto yêc bocdec bu:

Alic su naŋ! Aö gakêŋ hoc daŋ kalhac Lôc †Sayon, naŋ aö dauŋ
kayaliŋ sa ma galic ŋayham kêlêc bu ti hoc ŋamata-ŋga andu-ŋga.
Asa naŋ kêŋ whiŋ iŋ, naŋ oc maya dau dom. *[Ais 28:16]*

7 Mac akêŋ whiŋ dec alic hoc dau ŋayham kêlêc. Magoc lau naŋ sêkêŋ
whiŋ dom, naŋ sêtec hoc dau tôm sêto yêc bocdec bu:

Hoc naŋ lau sêkwê andu-ŋga sêtec, naŋ kwahic ti hoc ŋamata-ŋga
yêc andu dau. *[BW 118:22]*

8 Ma yom daŋ tiyham yêc bocdec:

Iŋ hoc naŋ lau daêsam oc sêtiŋ gahi pi ma sêpeŋ. *[Ais 8:14-15]*

Ŋac sêpeŋ, ŋahu bu sêtec yom pi Kilisi, tôm yom naŋ Anötö hoc asê gwanaŋ su.

Anötö ndê lau si lêŋ

9 Magoc Anötö, naŋ kêgalêm mac sa bu ahu ŋasec siŋ ma ambo iŋ
ndê ŋawê atu ŋalôm, naŋ kêyaliŋ mac sa muŋ su ati iŋ ndê, ma bu ati
gôlôwac dabuŋ toŋ tigeŋ, ma anem akiŋ iŋ gitôm lau dabuŋsiga naŋ sem
akiŋ ŋac si Kiŋ. Iŋ kôc mac sa ati iŋ dau ndê lau, tu bu ahoc yom asê pi
gêŋ atu-tu hoŋ naŋ iŋ kôm tu mac-ŋga. 10 Muŋ-ŋga mac Anötö ndê lau
dom, magoc kwahic dec ati Anötö ndê lau solop. Ma muŋ-ŋga mac atap iŋ
ndê tawalô sa dom, magoc kwahic dec mac atap sa su.[a]

11 Aneŋ lau atac whiŋ-ŋga. Nom dindec ti mac nem malam ŋandô dom, magoc
mac ambo atôm lau apa. Aö bu wanem la mac bu akôm mêtê sac-sac ŋalôm
akwa-ŋga ŋandô sa dom. Bu mêtê kaiŋ dinaŋ gitôm ŋacyo naŋ gic siŋ têŋ mac
ŋapaŋ, ma gitôm bu seŋ mac nem gatôm su. 12 Mboe lau naŋ sêkêŋ whiŋ dom,
naŋ oc sêŋgôliŋ yom pi mac, ma sêsôm bu mac lau akôm sac-ŋga. Magoc ambo
awhiŋ ŋac ma ayob bu akôm mêtê ŋayham eŋ, dec ŋac oc sêlic bu mac nem lêŋ ti
sakiŋ hoŋ ŋayham, ma mboe oc ti lêŋ bu sênem dau kwi ma sêkôc Anötö sa ti ŋac
si Pômdau, ma sêmpiŋ iŋ têŋ ndoc iŋ mbu têŋ yac meŋ.

Dasôc gôliŋwaga ti ŋadaui ŋapu

13 Tu Pômdau-ŋga dec asôc lau hoŋ naŋ sem gôliŋ sêmbo nom, naŋ
ŋapu. Asa naŋ ti mac nem kiŋ atu, naŋ asôc iŋ ŋapu. 14 Ma lau naŋ kiŋ

---

[a] **2:10** Pita kôc gauc pi yom naŋ propet akwa Hosea to muŋ su. Anötö sôm têŋ Hosea bu sam iŋ ndê balêkoc daŋ bu 'Aneŋ lau dom' (Hos 1:9; 2:23b), ma daŋ bu 'Lau naŋ aö atac whiŋ ŋac dom' (Hos 1:6; 2:23a). Balêkoc lu dinaŋ sêti dôhôŋ lau Israel-ŋga naŋ daŋgapêc têŋ Anötö. Magoc tiŋambu iŋ tawalô lau Israel-ŋga, dec sam ŋac bu 'Aneŋ lau' (Hos 2:1, 23b) ma 'Lau atac whiŋ-ŋga' (Hos 2:1, 23a).

dau kêkiŋ bu sênem gôliŋ gameŋ ŋatô, naŋ asôc ŋac ŋapu bocdinaŋ. Iŋ
kêkiŋ ŋac bu sêkêŋ ŋagêyô têŋ lau naŋ sêkôm sac, ma bu sêtoc lau naŋ
sêkôm ŋayham, naŋ sa. 15 Bu Anötö tac whiŋ bu mac akôm mêtê ŋayham
eŋ, e lau gauc mbasi-ŋga naŋ sêŋyalê iŋ ti ndê yom dom, naŋ sêŋgapic
whasuŋ ahuc, ma tôm dom bu sêŋgôliŋ yom pi mac. 16 Ambo atôm lau
akiŋ ŋambwa dom, magoc ambo atôm lau naŋ sêti ŋadau dau. Magoc
gauc nem bu yom dau kêŋ ŋasawa têŋ mac bu asa lêŋ sac-ŋga dom. Mba.
Bu kwahic dec mac ati Anötö dau ndê lau akiŋ, dec asa nem lêŋ aŋkuc
iŋ ndê atac whiŋ. 17 Atoc lau hoŋ sa ŋapep, ambo ti atac whiŋ asidôwai
sêkêŋ whiŋ-ŋga hoŋ, atöc Anötö ti asôc iŋ ŋapu ŋapep, ma atoc nem kiŋ
nom-ŋga sa.
18 Mac lau naŋ am akiŋ ŋadaui, asôc ŋac ŋapu ma atoc ŋac sa ŋapep.
Akôm ŋalêŋ tigeŋ têŋ ŋadaui ŋayham naŋ sêyob mac ŋapep, ma têŋ
ŋadaui sac naŋ si ŋalôm apê, naŋ bocdinaŋ. 19-20 Mac bu akôm sac dom,
magoc sêkêŋ ŋandê têŋ mac tu aŋyalê Anötö ma aŋkuc iŋ-ŋga, dec ahôc
gêŋ dau, ma gauc nem bu Anötö gitôm bu êmwasiŋ mac ô ŋandê dinaŋ.
Magoc mac bu akôm sac ma sêndic mac, naŋ tamkwê mwasiŋ daŋ ô
ŋandê dau dom, bu iŋ lêŋ solop bu sêmatôc mac.

Taŋkuc Kilisi ndê dôhôŋ hôc ŋandê-ŋga

21 Bu lau naŋ Anötö kêgalêm ŋac sa, naŋ sic waê bu sêhôc ŋawapac
kaiŋ dinaŋ. Ŋahu bu Kilisi hôc ŋandê tu mac-ŋga bocdinaŋ, dec tôc
dôhôŋ têŋ mac bu aŋkuc-ŋga. 22 Tôm yom naŋ sêto yêc naŋ sôm bocdec
bu:

Iŋ kôm sac daŋ dom, ma sôm yom sac daŋ sa whasuŋ dom. *[Ais 53:9]*

23 Têŋ ndoc lau sêsôm yom sac-sac pi iŋ ti sêpu iŋ, naŋ iŋ sôm yom
sac daŋ ô dom. Ma têŋ ndoc sêkêŋ iŋ hôc ŋandê, naŋ gic ndoc ŋac bu
kêŋ ŋagêyô-ŋga dom. Mba. Iŋ kêŋ dau sambuc sip Anötö amba, naŋ oc
êmatôc gêŋ hoŋ ŋalêŋ gitêŋ. 24 Iŋ hôc yac neŋ sac ŋagêyô pi dau ŋamlic,
têŋ ndoc iŋ mbac ndu pi a gicso dau. Iŋ kôm bocdinaŋ tu bu yac dahu
mêtê sac siŋ gitôm lau batê sêhu gêŋ nom-ŋga siŋ, ma dambo taŋli ti
dasa lêŋ gitêŋ eŋ. Mêtê sac iŋ gitôm gêmbac atu naŋ kôm yac hoŋ, magoc
ŋandê atu naŋ Yisu hôc, naŋ kôm yac ŋayham sa tiyham. 25 Bu muŋ-
ŋga mac akôm mêtê sac tidau-tidau tôm domba naŋ si ŋadau mbasi, ma
sêmbo babalip. Magoc kwahic dec mac ambu atêŋ ŋgac ŋayham yob
domba-ŋga, naŋ yob mac nem gatôm ŋapep eŋ.

Lauwhê ma lauŋgac si lêŋ ŋayham

3 1 Aö bu wanem la mac lauwhê whiŋ bocdec bu, asôc nem akweŋi
ŋapu ŋapep. Ma ŋalêŋ dinaŋ mac naŋ nem akweŋi sêkêŋ whiŋ yom
ŋandô dom, naŋ mboe mac nem lêŋ ŋayham oc nditôm bu nem ŋac kwi
ma sêkêŋ whiŋ. Ŋac oc sênem dau kwi ŋahu sip yom daêsam naŋ mac bu

asôm tu bu anem ŋac kwi-ŋga dom. 2 Mba. Sêkac dau kwi ŋahu sip ŋac
sêlic bu mac atoc Pômdau sa ŋandô, ma asa nem lêŋ ŋawasi eŋ.
3 Mac lauwhê aŋgô. Akôc gauc ŋapep pi gêŋ awê-ŋga tôm anem bocbiŋ
kêclauŋ, me gôlôŋ ŋamlic-ŋga ti ŋakwê ŋaôli atu-tu. Bu gêŋ dinaŋ ŋadaŋ
oc kôm mac ati lauwhê ti aŋôm yêc Anötö aŋgô-ŋga dom, ma bocdinaŋ
gauc nem êŋlêc dom. 4 Gêŋ naŋ kôm mac ati lauwhê ti aŋôm yêc Anötö
aŋgô-ŋga, naŋ lêŋ ŋayham ti lêŋ malô naŋ yêc siŋ dau yêc nem ŋalôm.
Mêtê kaiŋ dinaŋ Anötö tac whiŋ hôc gêlêc, ma oc tôm dom bu niŋga. 5 Bu
lauwhê dabuŋ muŋ-ŋga-ŋga naŋ sêkêŋ whiŋ Anötö, naŋ sêŋkuc lêŋ tigeŋ
dinaŋ. Ŋac sêsôc si ŋgaci ŋapu, dec sêti lauwhê ti aŋgô. 6 Gauc nem Sara,
naŋ sôc iŋ nakweŋ Abraham ŋapu ma sam iŋ bu ndê ŋadau. Ma mac
bu akôm mêtê ŋayham eŋ, ma atöc daôm tu gêŋ daŋ-ŋga dom, naŋ mac
atôm Sara ndê atuwêi.
7 Ma aö bu wanem la mac lau-ŋgac whiŋ bocdec bu. Mac aŋyalê su bu
mac nem lauwhêi si licwalô gitôm mac nem dom. Bocdinaŋ ayob bu asa
lêŋ ti gauc tu ambo awhiŋ ŋac-ŋga, ma bu atoc ŋac sa ŋapep. Ma gauc
nem bu mac hoŋ oc atap Anötö ndê mwasiŋ andöc tamli-ŋga sa awhiŋ
daôm. Mac lauŋgac aŋkuc lêŋ dinaŋ, dec gêŋ daŋ oc lhac mbec naŋ ateŋ
têŋ Anötö, naŋ ahuc dom.

Lêŋ ŋayham bu lau sêkêŋ whiŋ-ŋga hoŋ sêŋkuc

8 Aö bu wasôm yom ŋatô tiyham naŋ gic waê mac hoŋ. Ambo awhiŋ
daôm ti ŋalôm tigeŋ. Tamwalô nem asidôwai naŋ sêhôc ŋawapac, ma
anem ŋac sa bu atôc nem atac whiŋ ŋac-ŋga asê. Ma ahu gauc atoc
daôm sa-ŋga hoŋ siŋ. 9 Lau bu sêpu mac me sêkôm mêtê sac tidau-tidau
têŋ mac, naŋ ayob bu akôm ô dom. Magoc asôm yom ŋayham ma anem
mbec lau dau. Ŋahu bu Anötö kêgalêm mac sa bu atap iŋ dau ndê mbec
ŋamwasiŋ sa. 10 Gauc nem yom naŋ sêto yêc bocdec:

> Asa naŋ tac whiŋ bu mbo ŋayham tôm iŋ ndê têm mbo tali-ŋga, naŋ
> yob whasuŋ têŋ yom sac-sac ma yom tasaŋ hoŋ. 11 Iŋ puc dômbwê
> mêtê sac hoŋ ma kôm mêtê ŋayham eŋ, ma êŋsahê ŋaŋga bu sa
> ndê lêŋ hoŋ malô eŋ.

12 Ŋahu bu Pômdau tatiŋ lau gitêŋ ma kêŋ daŋga ŋac si mbec. Magoc
iŋ atac tec ma aŋgô yaê lau sêkôm sac-ŋga. *[BW 34:12-16]*

Lau naŋ sêsa lêŋ gitêŋ, naŋ oc sêtap kisa sa

13 Mac bu akêŋ nem ŋalôm sambuc tu akôm mêtê ŋayham-ŋga, dec asa
oc kêŋ sac mac? 14 Magoc mac bu ahôc ŋawapac ma atap kisa sa tu asa
lêŋ gitêŋ-ŋga, naŋ atöc daôm ti ahêgo daôm dom, bu mac atap Anötö
ndê mwasiŋ sa su. 15 Apo Kilisi sa ti Pômdau ndöc nem ŋalôm. Akôc
gauc ŋapaŋ pi Anötö ndê mwasiŋ ŋayham naŋ mac tamkwê ambo, dec
têm bocke lau bu sêndac mac pi gêŋ dau, naŋ mac atôm bu awhê gêŋ

dau ŋahu sa têŋ ŋac. 16 Magoc akôm gêŋ dau ti asap lêŋ malô dôŋ, ma
atoc lau hoŋ sa. Ayob daôm bu asa nem lêŋ hoŋ ŋapep eŋ, dec oc tôm bu
ambo ti atac pa su bu mac nem giso mbasi. Ma lau naŋ sêpu lêŋ ŋayham
naŋ mac asa tu akêŋ whiŋ Kilisi-ŋga, naŋ oc maya dau tu ŋac si yom-ŋga.
17 Anötö bu kêŋ ŋasawa têŋ lau bu sêkêŋ ŋawapac têŋ mac tu akôm mêtê
ŋayham-ŋga, naŋ ŋayham, hôc gêlêc sêkêŋ ŋawapac têŋ mac tu akôm
mêtê sac-ŋga.

Kilisi ndê mbac ndu ŋa-ŋandô

18 Bu Kilisi dau mbac ndu tidim tigeŋ tu lau hoŋ si sac-ŋga. Kilisi
iŋ ŋgac gitêŋ, tigeŋ iŋ hôc ŋawapac dau ô yac lau dakôm sac-ŋga, bu
êmasaŋ lêŋ datigasuc Anötö-ŋga. Iŋ mbac ndu gitôm ŋamalac ti ŋamlic
nom-ŋga, magoc Anötö uŋ iŋ sa ti ŋalau. 19 Ma ti ŋalau dec iŋ gi hoc
ndê tisa ŋawaê asê, têŋ ŋalau naŋ sêndöc gapocwalô. 20 Ŋalau dinaŋ,[b]
ŋac daŋgapêc têŋ Anötö têŋ Noa ndê têm. Têŋ têm dinaŋ Anötö kôc ndê
ŋalôm dôŋ, ma hôŋ Noa bu ndic dabiŋ waŋ atu naŋ iŋ sô. Ma waŋ dau
gêm lau 8 solop si têŋ ndoc bu suŋ atu. 21 Bu dau tôm d ôhôŋ tu busaŋgu
naŋ gêm mac lau têm kwahic dec-ŋga si. Busaŋgu dau gêm mac sa bu
kêgwasiŋ ŋadômbwi ŋamlic-ŋga su ŋambwa dom. Magoc bu dau gêm
mac si bu iŋ piŋ mac dôŋ am damiŋ Yisu Kilisi tu iŋ ndê tisa akêŋ lau
batê-ŋga, ma tôc asê bu mac amatiŋ pwac awhiŋ Anötö bu asa nem lêŋ
ŋawasi eŋ ambo iŋ aŋgô-ŋga. 22 Ma Kilisi dau pi undambê gi su, ma ndöc
Anötö ndê andô-ŋga, ma aŋela ma gôliŋ ti ŋaclai hoŋ sêsôc iŋ ŋapu.

Lau sêkêŋ whiŋ-ŋga si lêŋ

4 1 Kilisi hôc ŋandê ma mbac ndu tôm ŋamalac, ma boc-dinaŋ dec
akôc gauc pi iŋ ndê lêŋ dinaŋ, ma amasaŋ daôm bu aŋkuc iŋ. Bu
asa naŋ töc dau dom bu hôc ŋandê tu Kilisi-ŋga, naŋ tôc asê bu iŋ tec lêŋ
mêtê sac-ŋga. 2 Ma boc-dinaŋ mêtê sac ŋalôm ŋagalac-ŋga oc tôm dom bu
nem gôliŋ iŋ tiyham, ma iŋ oc sa ndê lêŋ hoŋ tôm Anötö ndê atac whiŋ,
e iŋ ndê têm mbo tali-ŋga pacndê. 3 Bu têm baliŋ hic su mac akôm mêtê
sac tidau-tidau, tôm lau naŋ sem gauc Anötö, naŋ sêkôm. Lau kaiŋ dinaŋ
sêŋgamiŋ dau têŋ mêtê sac daŋ dom. Sêkôm mêtê ŋalôm ŋagalac-ŋga
ti mockaiŋ-ŋga maya pac, seŋ asam ti sênôm gêŋ êŋiŋ ŋac-ŋga ŋapaŋ,
ma sêkôm mêtê sac tu sênem akiŋ gwam-ŋga. 4 Ma kwahic dec sêlic bu
mac lau akêŋ whiŋ-ŋga ahu ŋac si mêtê wachuc ti lêŋ sêkôm mêtê sac

---

[b] **3:19-20** Yom dau ŋahu yêc awê dom. Lau ŋatô gauc gêm bu ŋalau dinaŋ, ŋac aŋela sac naŋ daŋgapêc têŋ Anötö têŋ Noa ndê têm, dec iŋ kêŋ ŋac sêndöc gapocwalô ŋapaŋ (alic Gen 6:1-3 ma 2 Pit 2:4). Ma lau ŋatô gauc gêm bu ŋac lau nom-ŋga naŋ daŋgapêc têŋ Anötö têŋ Noa ndê têm, naŋ si ŋalau. Ma yom naŋ Yisu hoc asê têŋ ŋalau dinaŋ, naŋ bu tôc asê têŋ ŋac bu iŋ ku ŋac ti iŋ ndê ŋacyo hoŋ dulu, têŋ ndoc iŋ mbac ndu pi a gicso dau ma tisa tiyham.

bambaliŋ-ŋga siŋ su, dec ŋac gauc gêm yom daêsam ma sêmbaliŋ yom
ŋamalic daêsam pi mac, tu sêpu mac-ŋga. 5 Magoc Anötö oc êŋsu lau
dau pi ŋac si mêtê têŋ iŋ ndê bêc êmatôc lau-ŋga. Iŋ kêmasaŋ dau su bu
êŋsahê lau naŋ sêmbo tali ti ŋac naŋ sêmbac ndu su. 6 Tu yom dinaŋ-ŋga
dec sêhoc ŋawaê ŋayham asê têŋ lau. Ma lau naŋ sêmbac ndu su, naŋ si
sêmbac ndu kêkuc lêŋ matôc-ŋga naŋ lau nom-ŋga hoŋ sic waê bu sêtap
sa tu sêkôm sac-ŋga. Magoc tu ŋac sêŋgô ŋawaê ŋayham su-ŋga, dec ŋac
si gatu gitôm bu oc mbo tali whiŋ Anötö.

7 Têm meŋ kêpiŋ su bu gêŋ kwahic dec-ŋga hoŋ oc niŋga. Bocdinaŋ
atimêtê daôm ŋapep ma ambo ti gauc ŋawa tu ateŋ mbec-ŋga. 8 Asap mêtê
atac whiŋ asidôwai-ŋga dôŋ hôc gêlêc mêtê ŋayham hoŋ su. Bu asa naŋ
mêtê atac whiŋ-ŋga gêm iŋ ahuc, naŋ tôm bu suc sac bocke naŋ iŋ ndê
asidôwai sêkôm têŋ iŋ ŋapaŋ, naŋ kwi. 9 Akôc lau sa ti andic ya ŋac, ma
akôm ti atac ŋayham eŋ. 10 Anötö gic sam iŋ ndê mwasiŋ têŋ mac hoŋ bu
akôm gweleŋ tidau-tidau. Akôc mwasiŋ dau sa ŋambwa dom, magoc mac
tigeŋ-tigeŋ anem akiŋ nem asidôwai ŋapep tôm mwasiŋ dau puc mac dôŋ.
11 Am asa naŋ tap mwasiŋ hoc yom asê-ŋga sa, naŋ sôm yom tôm Anötö
dau sôm yom sa am whamsuŋ. Am asa naŋ bu nem akiŋ gôlôwac dabuŋ,
naŋ nem akiŋ tôm licwalô naŋ Anötö kêŋ têŋ am. Ma tu sakiŋ tidau-tidau
naŋ mac hoŋ akôm-ŋga, naŋ dec lau oc sêmpiŋ Anötö tu Yisu Kilisi-ŋga.
Datoc iŋ sa tu iŋ ndê ŋawasi ti ŋaclai-ŋga tôm têm hoŋ ndi. Yomandô.

Lau naŋ sêkêŋ whiŋ Kilisi oc sêtap kisa sa

12 O aneŋ lau atac whiŋ-ŋga. Asö tu ŋawapac ti kisa naŋ kwahic dec
mac ahôc, naŋ-ŋga dom. Alic tôm gêŋ wakuc naŋ am gauc ŋahu, naŋ
dom. 13 Magoc atac ŋayham bu mac awêkaiŋ Kilisi ndê lêŋ hôc ŋandê-
ŋga. Ma bocdinaŋ têŋ ndoc iŋ mbu meŋ, ma lau hoŋ sêlic iŋ ndê ŋawasi
atu, naŋ mac oc atac ŋayham atu bocdinaŋ. 14 Lau bu sêpu mac tu Kilisi
ndê ŋaê-ŋga, naŋ gauc nem mwasiŋ atu naŋ mac atap sa su, bu Anötö ndê
Ŋalau ti ŋawasi atu mbo whiŋ mac.

15 Aö gasôm yom dec hêganôŋ ŋandê ti ŋagêyô naŋ lau sêhôc tu sic
yomsu nom-ŋga popoc-ŋga dom. Mba. Bu mêtê dandic ŋamalac ndu-ŋga,
danem kaŋ gêŋ-ŋga ma taŋgalôm lau daŋ si yom-ŋga, naŋ gic waê lau
sêkêŋ whiŋ-ŋga dom. 16 Magoc mac bu ahôc ŋandê tu aŋkuc Kilisi-ŋga,
naŋ mayam daôm dom, magoc ampiŋ Anötö bu iŋ hê Kilisi ndê ŋaê pi
mac. 17 Bu ŋawapac bocke naŋ tap yac sa têŋ têm kwahic-ŋga, naŋ meŋ
bu êŋsahê Anötö ndê lau yac muŋ. Bocdinaŋ oc ŋalêŋ mba bu lau naŋ
sêkêŋ whiŋ Anötö ndê ŋawaê ŋayham dom, naŋ sêŋlêc saê ti ŋawapac têŋ
têm ŋambu-ŋga. 18 Tôm yom naŋ sêto yêc naŋ sôm bu:

> Lau gitêŋ naŋ sêtap Anötö ndê mwasiŋ nem ŋac si-ŋga sa, naŋ sêŋlêc
> ŋawapac dom. Bocdinaŋ lau naŋ daŋgapêc têŋ Anötö ma sêkôm
> sac ŋapaŋ, naŋ oc sêlhö su dom andô. *[Prov 11:31]*

19 Bocdinaŋ Anötö bu kêŋ ŋasawa têŋ lau bu sêkêŋ ŋawapac têŋ mac
lau naŋ ati iŋ ndê, naŋ gauc nem yom daêsam e ahu mêtê ŋayham siŋ
dom. Magoc akêŋ daôm sambuc asôc iŋ amba ŋapu, bu iŋ kêmasaŋ mac
ti gêŋ hoŋ, ma oc hu mac siŋ dom.

Pita gêm la lau bata ma lau wakuc ti lau hoŋ

5 1 Kwahic dec aö bu wanem la lau bata naŋ sêyob mac. Aö dauŋ ŋgac
bata daŋ, ma aö dauŋ galic Kilisi hôc ŋandê ma mbac ndu. Ma aö oc
wawêkaiŋ iŋ ndê ŋawasi naŋ oc meŋ sa tiawê têŋ bêc iŋ mbu meŋ-ŋga.
2 Mac lau bata, ayob Anötö ndê domba naŋ sêmbo mac nem gôliŋ ŋapu,
naŋ ŋapep. Akôm tu lau sêŋyaliŋ mac sa ti sêkac mac-ŋga dom, me tu
akôc ŋaôli-ŋga dom, magoc ayob ŋac ti atac ŋayham ma ti nem ŋalôm
sambuc tu anem akiŋ Anötö-ŋga. 3 Ma atôc dôhôŋ ŋayham têŋ Anötö
ndê domba naŋ sêmbo mac ŋapu. Mac ŋadau ŋac, magoc atoc daôm sa
me akôm gêŋ ti ŋaŋga têŋ ŋac dom. 4 Ma têŋ ndoc Yisu, naŋ ti lau sêyob
domba-ŋga hoŋ si ŋgac atu, naŋ mbu meŋ, naŋ iŋ oc kôc mac sa ma kêŋ
ŋaôli ŋayham ti ŋawasi atu têŋ mac, naŋ oc niŋga dom.
5 Mac lau wakuc, daŋam wambu ti asôc nem lau bata ŋapu. Ma mac lau
hoŋ akôc gauc daêsam pi daôm me apo daôm sa hôc gêlêc nem asidôwai
dom, magoc ambo ti aŋgwiniŋ daôm. Bu Anötö ndê yom daŋ, sêto yêc
bocdec bu:

> Anötö kêgwiniŋ lau naŋ sêtoc dau sa, magoc kêmwasiŋ lau naŋ
> sêŋgwiniŋ dau. *[Prov 3:34]*

6 Tu dinaŋ-ŋga dec ambo Anötö ndê ŋaclai ŋapu ma aŋgwiniŋ daôm,
ma bocdinaŋ têŋ ndoc naŋ iŋ gêlic ŋayham, dec iŋ oc po nem waêm sa.
7 Gêŋ bocke naŋ kêŋ wapac mac, naŋ akêŋ sip Anötö amba, ŋahu bu iŋ
gauc gêm mac ŋapaŋ, ma tac whiŋ bu nem mac sa.
8 Atimêtê daôm ŋapep ma anem ali, bu mac nem ŋacyo Sadaŋ kêsalê
ŋasawa tu bu êntôm mac-ŋga ŋapaŋ. Iŋ gitôm layon naŋ taŋ atu ma
kêsêlêŋ kêgihi ŋapaŋ ma kêsalê gêŋ tu neŋ-ŋga. 9 Alhac ŋaŋga ma asap
nem akêŋ whiŋ dôŋ bu akêŋ ŋasawa daŋ têŋ Sadaŋ dom, ma amasuc iŋ
su. Ma gauc nem bu mac nem asidôwai sêkêŋ whiŋ-ŋga naŋ sêmbo nom
ŋagameŋ hoŋ, naŋ sêŋsahê ŋawapac kaiŋ tigeŋ tôm mac.
10 Anötö iŋ mwasiŋ hoŋ ŋadau naŋ kêgalêm mac sa bu piŋ mac dôŋ
anem damiŋ Kilisi, ma awêkaiŋ iŋ ndê ŋawasi naŋ oc niŋga dom. Ŋasawa
sauŋ iŋ oc êŋgaho mac su yêc ŋawapac naŋ kwahic dec mac ahôc, ma iŋ
oc ndic seŋeŋ mac ma puc mac dôŋ ŋa iŋ ndê ŋaclai, bu alhac ŋaŋga. 11 Iŋ
ndê ŋaclai atu oc yêc ŋapaŋ. Yomandô.

Pita gic bata ndê yom

12 Sailas naŋ galic gitôm aneŋ asidôwa ŋandô tu puc aö dôŋ-ŋga, naŋ
gêm aö sa dec alu ato bapia apê dindec têŋ mac. Bapia dau bu puc yom pi

Anötö ndê mwasiŋ dôŋ bu gêŋ ŋandô, ma êŋgilí mac bu tamkwê mwasiŋ
dau ŋapaŋ.
13 Lau sêkêŋ whiŋ-ŋga naŋ sêndöc malac Babilon,[c] naŋ Anötö kêgalêm
sa sêti iŋ ndê lau sêwhiŋ mac, naŋ sêkêŋ si acsalô têŋ mac. Ma Mak, naŋ
galic gitôm aneŋ balê, naŋ bocdinaŋ. 14 Akam daôm aŋkuc lau sêkêŋ
whiŋ-ŋga si lêŋ. Yom malô têŋ mac hoŋ naŋ akêŋ whiŋ Kilisi.

---

[c] **5:13** Pita to yom pi malac Babilon, magoc lau daêsam gauc gêm bu yom dau hêganôŋ malac Rom.

Pita

ndê bapia tilu-ŋga

Yom whê bapia dindec sa-ŋga

Pita to ndê bapia tilu-ŋga hêganôŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋga naŋ sêmbo babalip yêc nom ŋagameŋ tidau-tidau. Iŋ to bu kêŋ puc ŋac pi kêdôhôŋwaga tasaŋ daêsam naŋ sêhôc asê. Lau dau sêndôhôŋ lau bu Yisu oc mbu meŋ dom, ma sêsôm bu mêtê sac iŋ mêtê ŋayham.

Pita po lau sêkêŋ whiŋ-ŋga sa tu ŋac si lêŋ ti sakiŋ-ŋga ma kêgilí ŋac bu sêlhac ŋaŋga tu Yisu-ŋga. Iŋ whê sa bu Yisu mbu meŋ ŋagahô dom, ŋahu bu Anötö atac whiŋ bu lau hoŋ sênem dau kwi, ma sêtap Anötö ndê mwasiŋ nem ŋac si-ŋga sa, dec tiŋambu Yisu oc mbu meŋ. Ma iŋ kêŋ puc lau pi ŋagêyô sac naŋ gic waê kêdôhôŋwaga tasaŋ, ma pi lau hoŋ naŋ sêtec yom ŋandô ma sêsap mêtê sac dôŋ.

Pita gic hu ndê bapia tilu-ŋga

1 1 Aö Saimon Pita, Yisu Kilisi ndê aposel ti ndê ŋgac akiŋ, gato bapia
dindec têŋ mac lau naŋ akêŋ whiŋ iŋ. Anötö kêmwasiŋ mac awhiŋ
yac ŋa mwasiŋ ŋayham kêlêc, dec dati lau dakêŋ whiŋ-ŋga. Ma yac dakêŋ
whiŋ bocdec bu, Anötö gêlic yac datôm lau gitêŋ tu Yisu Kilisi, yac neŋ
Anötö ma Ŋgac Gêm Yac Si-ŋga, naŋ ndê lêŋ gitêŋ-ŋga. 2 Yac ateŋ mbec
bu Anötö kêŋ gauc têŋ mac bu aŋyalê iŋlu yac neŋ Pômdau Yisu Kilisi, e
iŋlu si mwasiŋ ti yom malô êŋsalê mac ahuc.

Anötö ndê kêyaliŋ ti kêgalêm yac sa ŋa-ŋandô

3 Anötö kêgalêm yac sa, ŋahu sip iŋ dau ndê ŋawasi atu ti ndê mêtê
gitêŋ. Ma iŋ kêmwasiŋ yac ŋa iŋ dau ndê ŋaclai atu, dec puc yac dôŋ
bu dambo taŋli ti datoc iŋ sa ŋapep ŋa yac neŋ lêŋ hoŋ. Ma yac datôm
bu dakôm bocdinaŋ, ŋahu bu iŋ ndê ŋaclai gêm yac sa bu taŋyalê iŋ
tidôŋ. 4 Ma tu iŋ dau ndê ŋawasi ti mêtê gitêŋ-ŋga, dec iŋ gic bata bu kêŋ
mwasiŋ atu ma ŋayham kêlêc têŋ yac. Ma mwasiŋ dau oc kôm gweleŋ
yêc yac neŋ ŋalôm, tu bu nem yac kwi-ŋga e dasa neŋ lêŋ gitêŋ ti dabuŋ

The New Testament in Bukawa of Papua New Guinea; 1st ed. 2000, Lutheran Bible Translators Australia; web ed. 2013

eŋ ma datôm iŋ dau, ma dalhö su yêc lêŋ dandiŋaŋ-ŋga naŋ gic waê lau naŋ sêsap mêtê ŋalôm ŋagalac-ŋga dôŋ.
5 Tu yom hoŋ dinaŋ-ŋga dec ayob daôm ŋapep bu mac nem akêŋ whiŋ
ti gêŋ ŋandô mbasi-ŋga dom. Asa nem lêŋ akêŋ whiŋ-ŋga ti nem ŋalôm
sambuc, ma asap mêtê ŋayham dôŋ. Ma ati lau tigauc tu lêŋ ŋayham bu
asa-ŋga. 6 Atimêtê daôm ŋapep, ma alhac ŋaŋga eŋ. Asa nem lêŋ hoŋ
ŋapep eŋ, tu bu atôc asê bu mac atoc Anötö sa. 7 Ma asap mêtê atac whiŋ
nem asidôwai-ŋga dôŋ e andic dabiŋ nem lêŋ atac whiŋ lau hoŋ-ŋga.
Ŋalêŋ dinaŋ dec mac nem akêŋ whiŋ oc ti gêŋ ŋandô mbasi-ŋga dom.
8 Mêtê hoŋ dinaŋ bu êŋsôwec tiatu-tiatu ŋapaŋ e tidôŋ mac ŋandô, dec
mac nem gauc aŋyalê yac neŋ Pômdau Yisu Kilisi-ŋga oc ti gêŋ ŋambwa
ma ŋandô mbasi-ŋga dom. 9 Bu asa naŋ sôm bu iŋ kêyalê Pômdau, magoc
kôm mêtê ŋayham-ŋayham dinaŋ dom, naŋ gitôm ŋamalac tandô pec naŋ
gêlic gameŋ dom, ma iŋ kêlhiŋ siŋ bu sac hoŋ naŋ iŋ kôm muŋ-ŋga, naŋ
Anötö suc kwi su ma kêgwasiŋ iŋ ndê ŋalôm ŋawasi sa.
10 Tu dinaŋ-ŋga aneŋ asidôwai, aŋsahê ŋaŋga bu asap mêtê ŋayham
hoŋ dinaŋ dôŋ, tu bu tôc asê bu Anötö kêyaliŋ ti kêgalêm mac sa
ŋambwa lec dom. Ŋahu bu mac bu asap mêtê dau dôŋ, dec oc tôm dom
bu mac apeŋ. 11 Ma bocdinaŋ Anötö oc kôc mac sa atôm lau ti waê atu,
bu ambo gameŋ naŋ yac neŋ Pômdau ti Ŋgac Gêm Yac Si-ŋga Yisu Kilisi
gêm gôliŋ, naŋ oc yêc ŋapaŋ.

Pita tec bu sêŋlhiŋ yom ŋandô siŋ

12 Tu dinaŋ-ŋga dec aö bu wakêŋ puc mac bu gauc nem yom hoŋ
dinaŋ ŋapaŋ. Aö kayalê bu mac akôc yom ŋandô sa ma aŋyalê tidôŋ su.
13 Magoc aö galic ŋayham bu wakêŋ puc mac tôm aneŋ têm wambo taŋli-
ŋga hoŋ bu aŋlhiŋ yom dau siŋ dom. 14 Bu Pômdau Yisu Kilisi hoc asê
têŋ aö bu aneŋ têm wahu nom dindec siŋ-ŋga meŋ kêpiŋ su. 15 Bocdinaŋ
kwahic dec aö tac whiŋ ŋandô bu mac aŋyalê yom hoŋ dindec tidôŋ
sambuc yêc nem ŋalôm, bu têŋ ndoc aö bu wahu mac siŋ, naŋ mac oc
gauc nem yom dindec ŋapaŋ, ma akôm ŋandô sa.

Pita puc lau aposel ti propet si yom dôŋ bu yom ŋandô

16 Yom naŋ yac lau aposel ahoc asê têŋ mac pi Pômdau Yisu Kilisi ndê
ŋaclai ti ndê bêc mbu meŋ-ŋga, naŋ ŋahu sip yom ŋambwa naŋ ŋamalac
gauc kê dom. Mba. Yac dauŋ alic iŋ ndê ŋaclai ti ŋawasi atu su. 17-18 Bu
yac ambo awhiŋ Kilisi yêc lôc dabuŋ, ma aŋgô iŋ Damba Anötö Ŋawasi
Ŋadau ndê awha naŋ sa akêŋ undambê. Anötö dau toc Kilisi sa, ma po
iŋ ndê waê sa têŋ ndoc iŋ sôm yom pi iŋ bocdec bu, “Aö neŋ atuŋgac dau
dindec. Aö galic iŋ ŋayham, ma atac whiŋ iŋ ndu andô.”
19 Gêŋ hoŋ naŋ yac alic ti aŋgô, naŋ puŋ yom naŋ propet akwa-kwa
sêhoc asê ti sêto muŋ su, naŋ dôŋ têŋ yac. Bocdinaŋ atôc gwaniŋ yom

dau ŋapep, bu whê nem gauc sa pi yom ŋandô, gitôm ya ŋawê naŋ pô
gameŋ ŋasec. Ma asap yom dau dôŋ e Kilisi mbu meŋ, ma tôc gêŋ hoŋ
tiawê têŋ mac, gitôm Têtênda bêbêc-ŋga pi meŋ ma bêc wakuc meŋ sa.
20 Ma aŋyalê gêŋ atu daŋ bocdec bu, yom hoŋ naŋ Anötö ndê propet sêto,
naŋ ŋadaŋ ŋahu yêc ŋac dau-ŋga dom. 21 Bu yom naŋ propet sêhoc asê,
naŋ ŋahu yêc ŋamalac dom, magoc sêhoc Anötö dau ndê gauc ti yom asê
tôm Ŋalau Dabuŋ kac ŋac.

Kêdôhôŋwaga tasaŋ oc sêmeŋ

2 1 Magoc propet tasaŋ sêmbo lau Israel-ŋga ŋalôm, sêwhiŋ Anötö ndê
propet ŋandô, ma ŋalêŋ tigeŋ kêdôhôŋwaga tasaŋ oc sêtisa yêc mac
lau akêŋ whiŋ-ŋga nem toŋ ŋalôm bocdinaŋ. Ŋac oc sêŋsau bu sêndôhôŋ
yom ŋandô, magoc yom dau iŋ yom tasaŋ, ma gitôm bu tim lau e sêniŋga
gacgeŋ. Yom ŋandô pi Pômdau naŋ gêmlhi ŋac su, naŋ ŋac oc sêsêc ahuc,
ma bocdinaŋ dec têŋ bêc ŋambu-ŋga, Anötö oc tiŋ ŋac su sêniŋga ŋagahô
eŋ. 2 Ŋac oc sêtim lau daêsam naŋ sêkêŋ whiŋ gwalec, e sêŋkuc ŋac ma
sêkôm mêtê mayaŋ-ŋga tidau-tidau tôm ŋac dau sêkôm. Ma tu ŋac si lêŋ
dinaŋ-ŋga, dec lau ŋatô oc sêpu yac lau dakêŋ whiŋ-ŋga neŋ lêŋ yom
ŋandô-ŋga. 3 Ŋac lau atac whiŋ mone-ŋga, dec ŋac oc gauc kê miŋ tu
sêndôhôŋ mac-ŋga, ma sêmbac-sêmbac yom mac bu anemlhi ŋac. Magoc
yom matôc-ŋga naŋ Anötö kêmatiŋ tidôŋ muŋ su tu sêniŋga-ŋga, naŋ hôŋ
ŋac gitôm ŋacyo naŋ yêc bêc dom, magoc gêm neneŋ ŋac mbo.

Lau sac oc sêwê Anötö ndê matôc sa dom

4 Akôc gauc pi yom dindec. Aŋela naŋ sêkôm sac, naŋ Anötö hu ŋac si
yom siŋ dom, magoc kêŋ ŋac sêndöc gapocwalô lambwam-ŋga, bu sêndöc
ŋasec ŋalôm e tôm bêc matôc-ŋga hôc asê. 5 Ma lau naŋ sêkôm sac têŋ têm
ŋamata-ŋga, naŋ Anötö hu ŋac si yom siŋ dom bocdinaŋ. Mba. Iŋ kêŋ bu
suŋ atu ma seŋ lau sac hoŋ su siŋga, magoc Noa naŋ tôc lêŋ gitêŋ ti ndê
gôlôwac 7, naŋ Anötö gêm ŋac sa. 6 Ma gauc nem malac atu Sodom ma
Gomora ti lau hoŋ naŋ sêndöc dinaŋ, naŋ Anötö kêŋ ya gêŋ su e ŋadaê
ŋambwa yêc. Gêŋ dau tôm dôhôŋ pi gêŋ naŋ lau naŋ sêsap mêtê sac dôŋ,
naŋ oc sêtap sa têŋ bêc ŋambu-ŋga. 7 Têŋ ndoc dinaŋ Anötö kêgaho Lot
su yêc malac Sodom, bu iŋ ŋgac gitêŋ naŋ ŋalôm ŋawapac ŋandô tu lau
sac malac dinaŋ-ŋga si mêtê ŋadômbwi tidau-tidau-ŋga. 8 Yomandô. Lot
iŋ ŋgac gitêŋ ma ndê ŋalôm ŋawasi. Ma mêtê sac naŋ iŋ ŋgô ti gêlic yêc
malac dinaŋ tôm bêc hoŋ, naŋ kêŋ wapac iŋ ndê ŋalôm. 9 Yom hoŋ dinaŋ
tôc asê bu lau naŋ sêsap Anötö ti ndê lêŋ dôŋ, naŋ Pômdau gitôm bu nem
ŋac si yêc ŋawapac ti saê naŋ tap ŋac sa. Ma iŋ gitôm bu hê lau sac si yom
dôŋ e iŋ kêŋ ŋagêyô têŋ ŋac têŋ bêc ŋambu-ŋga. 10 Ma iŋ oc kêŋ ŋagêyô sac
sambuc têŋ lau naŋ sêŋkuc mêtê ŋalôm akwa-ŋga naŋ kôm ŋac ŋadômbwi
sa yêc iŋ aŋgô-ŋga, ma sêtec bu sêsôc Pômdau me lau daŋ ŋapu.

Kêdôhôŋwaga tasaŋ si lêŋ

Kêdôhôŋwaga tasaŋ naŋ sêmbo sêwhiŋ mac, naŋ sêtoc dau sa ma sêkôm gêŋ hoŋ yêc lau aŋgô-ŋga ti maya pac. Ŋac sêtöc dau dom tu sêsôm yom sac-sac pi Anötö ndê lau ti ŋawasi.[a] 11 Anötö dau ndê aŋela naŋ si ŋaclai ti ŋaŋga hôc gêlêc ŋac lau dau si su, naŋ sêŋgôliŋ yom me sêsôm yom sac daŋ pi lau ti ŋawasi yêc Pômdau aŋgô-ŋga dom. 12 Magoc kêdôhôŋwaga tasaŋ dinaŋ sêsôm yom sac-sac daêsam pi Anötö ndê gêŋ naŋ sêŋyalê ŋahu dom. Ŋac sêtôm bôclai naŋ sêŋyalê lêŋ malô ti gauc ŋayham daŋ dom, naŋ lau sêlô sip huc ma sic ndu. Ma tôm bôclai sic waê bu sêniŋga, dec kêdôhôŋwaga tasaŋ dinaŋ oc sêniŋga bocdinaŋ.

13 Anötö oc kêŋ ŋagêyô sac têŋ ŋac ô sac naŋ sêkôm têŋ lau. Ŋac atac whiŋ mêtê sênôm ti sêneŋ asam-ŋga, ma maya mbasi dec sêkôm têŋ acsalô eŋ. Têŋ ndoc sêndöc ti seŋ gêŋ sêwhiŋ mac, naŋ sêhu si mêtê sac siŋ daŋ dom, ma bocdinaŋ sêkôm mac nem waêm ŋayham tisac. 14 Ŋac lau tagatu mockaiŋ-ŋga, naŋ si ŋalôm ti gauc sap mêtê sac dôŋ ŋapaŋ. Ŋac sêtim lau naŋ si sêkêŋ whiŋ babalê, ma sêhê ŋac bu sêkôm sac sêwhiŋ ŋac. Ma ŋac lau gwalam akwa tu tagatu lau si gêŋ-ŋga. Bocdinaŋ dec sic waê bu sêtap Anötö ndê atac ŋandê sa. 15 Ŋac sêhu lêŋ solop siŋ gacgeŋ, ma sêŋkuc Beo atuŋgac Balam ndê lêŋ. Ŋgac dau atac whiŋ mone hôc gêlêc, dec kôm sac tu tap awa sa-ŋga. 16 Ma tu iŋ ndê lêŋ dinaŋ-ŋga dec Anötö kêŋ doŋki daŋ sôm iŋ. Doŋki dau iŋ gêŋ sôm yom-ŋga dom, tigeŋ Anötö kôm iŋ sôm yom tôm ŋamalac, bu lhac propet dau ndê lêŋ gauc mbasi-ŋga ahuc.

17 Lau dinaŋ sêtôm bubata naŋ tibasô ma yawalec naŋ mbu oc soc su niŋga ŋagahô eŋ. Anötö kêmasaŋ gameŋ ŋasec atu daŋ tu ŋac sêndöc-ŋga. 18 Ŋac sêsôm yom ŋambwa-ŋambwa tu sêtoc dau sa-ŋga. Ma sêŋsahê bu sêtim lau sêkêŋ whiŋ-ŋga wakuc bu sêmbu sêtêŋ lêŋ sac-ŋga naŋ ŋasawa apê eŋ sêhu siŋ su, naŋ sêndi. Ŋac sêŋgilí lau kaiŋ dinaŋ bu sêsa lêŋ ŋalôm ŋagalac-ŋga, naŋ meŋ akêŋ ŋalôm akwa. 19 Ŋac sêndôhôŋ lau dau bu yao daŋ yêc dom, dec sêtôm bu sêkôm gêŋ tôm si atac whiŋ. Magoc ŋac dau ŋac lau akiŋ ŋambwa ma mêtê sac ti ŋac si ŋadau. Tôm mac aŋyalê su, gêŋ sake naŋ ndê ŋaclai gêm gôliŋ yac, naŋ ti yac neŋ ŋadau ma tam akiŋ iŋ. Tu mêtê sac dinaŋ-ŋga, dec sic waê bu sêniŋga.

20 Bu lau naŋ sêŋyalê yac neŋ Pômdau ma Ŋgac Gêm Yac Si-ŋga Yisu Kilisi, naŋ sêhu lêŋ sêniŋga-ŋga siŋ su. Magoc ŋac bu sêmbu sêtêŋ lêŋ sac-ŋga dau tiyham, goc mêtê sac ku ŋac dulu. Ŋac sêkôm dandi sêtisac sambuc, hôc gêlêc ŋamata-ŋga su. 21 Ŋac bu sêŋyalê lêŋ gitêŋ daŋ su

---

[a] **2:10** Lau ti ŋawasi - yêc ndê bapia, Pita to yom tigeŋ naŋ 'ŋawasi.' Lau ŋatô gauc gêm bu yom dau hêganôŋ aŋela, magoc lau ŋatô gauc gêm bu yom dau hêganôŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋga, me lau sêkêŋ whiŋ-ŋga si lau bata.

dom, naŋ oc ŋayham hôc gêlêc sêŋyalê su ma sêhu siŋ, ma sêpuc dômbwê
Pômdau ndê yomsu dabuŋ naŋ aposel sic dulu têŋ ŋac. 22 Gauc nem yom
gôliŋ lu naŋ lau sêsôm bocdec bu, “Giam daŋ guluc ma kac dau kwi gi
gêŋ tiyham,” ma “Bôc naŋ sêŋgwasiŋ ŋawasi sa, naŋ mbu gi gic matob
tiyham.” Yom gôliŋ lu dinaŋ hêganôŋ lau tasaŋ dinaŋ solop. Ŋahu bu
sêŋyalê Pômdau su, magoc sêmbu sêtêŋ lêŋ sac-ŋga tiyham.

Pômdau ndê bêc mbu meŋ-ŋga

3 1 O aneŋ lau atac whiŋ-ŋga, kwahic dec aö gato bapia tilu-ŋga têŋ
mac. Bapia lu-lu bu sêpuc yom ŋandô naŋ akôc sa su, naŋ dôŋ yêc
nem gauc ŋapaŋ, ma bu êŋgilí mac bu akôc gauc ŋayham eŋ. 2 Aö tac
whiŋ bu mac akôc gauc tiyham pi yom naŋ propet dabuŋ sêhoc asê muŋ
su, ma pi yom naŋ yac neŋ Pômdau ma Ŋgac Gêm Yac Si-ŋga gic atu ma
kêŋ têŋ lau aposel bu sêndic dulu têŋ lau.
3 Gêŋ atu naŋ aö bu wakêŋ puc mac pi, naŋ bocdec bu. Gauc nem bu
têŋ têm ŋambu-ŋga lau oc sêmeŋ naŋ sêkôm gêŋ hoŋ tôm ŋac dau si
atac whiŋ, ma sêsu mac susu ma sêpu Anötö ndê lêŋ. 4 Ŋac oc sêsôm,
“Yisu sôm bu oc mbu meŋ ma kôm gêŋ hoŋ tiwakuc, a? Iŋ mbo nde? Têŋ
ndoc damaŋi sêmbac ndu ma meŋ têŋ kwahic dec, naŋ dalic bu gêŋ daŋ
tiwakuc dom, ma gêŋ hoŋ yêc tôm têm ŋamata-ŋga andô, têŋ ndoc nom
ti gêŋ hoŋ sêhôc asê ma kêsêlêŋ meŋ.” 5 Lau naŋ sêsôm yom kaiŋ dinaŋ,
sêsêc Anötö ndê ŋaclai, naŋ sêŋyalê su, naŋ ahuc. Bu ŋac sêŋyalê su bu
wandêc daŋ su Anötö sôm yom ŋa whaŋsuŋ ŋambwa ma undambê hôc
asê, ma iŋ sôm bu bu lêc dau sa ndi poc dau-ŋga, e gameŋ tibasô yêc bu
ŋasawa. 6 Ma tiŋambu iŋ kêŋ bu dau dinaŋ suŋ e seŋ nom ti gêŋ hoŋ su
siŋga. 7 Ma Anötö kêmatiŋ yom tidôŋ whiŋ, bu ya oc neŋ undambê ti nom
kwahic dec-ŋga su, têŋ bêc naŋ iŋ oc êmatôc lau hoŋ, ma seŋ lau sac su
sêniŋga.
8 O aneŋ lau atac whiŋ-ŋga. Aŋlhiŋ siŋ dom bu Pômdau gêlic bêc tigeŋ
gitôm yala 1,000, ma yala 1,000 gitôm bêc tigeŋ. 9 Lau ŋatô sêlic bu
Pômdau mbu meŋ ŋagahô dom, dec sêkôc gauc so ma sêsôm bu yom ŋatô
naŋ iŋ gic bata su, naŋ iŋ oc kôm ŋandô sa ŋagahô dom. Magoc mba. Iŋ
kôc ndê ŋalôm dôŋ tu mac-ŋga, ŋahu bu iŋ tec bu lau daŋ sêniŋga, magoc
tac whiŋ bu lau hoŋ sênem si ŋalôm kwi ma sêhu sac siŋ. Tu dinaŋ-ŋga
dec iŋ mbu meŋ ŋagahô dom.
10 Magoc Pômdau ndê bêc mbu meŋ-ŋga oc hôc asê ŋapuc mbasi tôm
lau kaŋ si ndoc sêmeŋ-ŋga. Undambê oc hê su ti ŋakêcsia atu, ma ya oc
neŋ nom ti gêŋ hoŋ naŋ yêc nom ti umboŋ ŋapu, naŋ su sêniŋga. 11 Akôc
gauc ŋapep. Gêŋ hoŋ oc sêniŋga ŋalêŋ dinaŋ, ma bocdinaŋ dec mac gauc
gêm bu lêŋ bocke solop gic waê yac lau dakêŋ whiŋ-ŋga bu taŋkuc? Solop
bu mac asa lêŋ dabuŋ, ma akôm mêtê naŋ Anötö tac whiŋ eŋ. 12 Ahôŋ
Anötö ndê bêc ŋambu-ŋga ti aŋkuc lêŋ bocdinaŋ, ma akôm gêŋ hoŋ tu

bu bêc dau hôc asê ŋagahô-ŋga.[b] Têŋ bêc dinaŋ ya oc neŋ gêŋ undambê-
ŋga ti gêŋ nom-ŋga hoŋ su. 13 M agoc Pômdau gic bata nom ti undambê
wakuc têŋ yac, naŋ oc ti lau gitêŋ si gameŋ sêmbo-ŋga. Kwahic dec yac
taŋkwê bu dambo dinaŋ, ma dahôŋ bu gêŋ dau hôc asê.
14 Aneŋ lau atac whiŋ-ŋga, mac akêŋ batam gêŋ dau ambo, ma tu
dinaŋ-ŋga dec akêŋ nem ŋalôm sambuc bu asa nem lêŋ hoŋ gitêŋ eŋ, e
bêc ŋambu-ŋga hôc asê. Ma bocdinaŋ dec Pômdau oc tap giso daŋ sa yêc
mac-ŋga dom. Iŋ oc lic bu mac nem lêŋ hoŋ ŋawasi, ma mac oc atôm bu
ambo iŋ aŋgô-ŋga ti yom malô. 15 Aŋyalê bu Pômdau gic têku iŋ ndê têm
mbu meŋ-ŋga ma kôc ndê ŋalôm dôŋ, tu bu kêŋ ŋasawa têŋ lau daêsam
bu sênem dau kwi ma sêtap iŋ ndê mwasiŋ nem ŋac si-ŋga sa. Anötö kêŋ
gauc ŋayham têŋ yac neŋ asidôwa atac whiŋ-ŋga Pol, dec iŋ to yom kaiŋ
tigeŋ têŋ mac. 16 Yêc iŋ ndê bapia hoŋ iŋ to yom pi gêŋ hoŋ dindec. Yom
ŋatô naŋ iŋ to sip ndê bapia, naŋ ŋahu sip ŋalôm gi, ma lau gauc babalê
naŋ sêkêŋ whiŋ gwalec, naŋ sêŋsôŋ Pol ndê yom ŋatô ma sêŋsôŋ Anötö
ndê yom naŋ sêto yêc, naŋ ŋatô bocdinaŋ. Tu ŋac si lêŋ dinaŋ-ŋga dec
ŋac oc sêniŋga.
17 O aneŋ lau atac whiŋ-ŋga naŋ asap Kilisi dôŋ ambo. Aö gakêŋ puc
mac gwanaŋ su, ma bocdinaŋ dec ayob daôm ŋapep bu lau naŋ sêsôc
Anötö ndê yom ŋapu dom, naŋ sêŋsôŋ mac, me sêkac mac su yêc Kilisi
dom. 18 Asap yac neŋ Pômdau ma Ŋgac Gêm Yac Si-ŋga Yisu Kilisi ndê
mwasiŋ dôŋ, bu nem ŋandô daêsam yêc mac nem ŋalôm, ma mac nem
gauc aŋyalê iŋ-ŋga êŋsôwec tiatu-tiatu ndi e ati gwalam akwa akêŋ whiŋ-
ŋga. Datoc iŋ ndê waê sa kwahic dec ma tôm bêc sambob. Yomandô.

---

[b] **3:12** Yêc ŋabatiŋ 9 Pita sôm bu Pômdau gic têku iŋ ndê têm tu mbu meŋ-ŋga bu kêŋ ŋasawa têŋ lau bu sêkac si ŋalôm kwi. Ma yêc Matyu 24:14 Yisu sôm bu bêc ŋambu-ŋga oc hôc asê dom e ŋawaê ŋayham nem nom ŋagameŋ hoŋ ahuc. Pita gêm la lau dau bu sêsa lêŋ gitêŋ eŋ, tu bu lau sêlic ma sêkêŋ whiŋ Yisu-ŋga. Yac dakôm bocdinaŋ, ma dateŋ mbec ti dapuc gweleŋ ŋawaê ŋayham-ŋga dôŋ, dec bêc ŋambu-ŋga dau oc hôc asê ŋagahô.

Jon

ndê bapia ŋamata-ŋga

Yom whê bapia dindec sa-ŋga

Ŋgac naŋ to bapia dindec, naŋ whê dau sa yêc bapia dau ŋalôm dom, magoc lau tigauc daêsam sêsôm bu Jon, Yisu ndê aposel naŋ to Jon ndê ŋawaê ŋayham, naŋ to bapia dindec whiŋ. Iŋ to bapia dindec gic lau sêkêŋ whiŋ-ŋga hoŋ ŋawaê. Lau ŋatô gauc gêm bu Jon to bapia dindec têŋ ndoc iŋ ti ŋamalac andô ma ndöc malac Epesas, ma bocdinaŋ iŋ to bu lau gameŋ Esia-ŋga sêsam muŋ.

Jon kêŋ puc lau sêkêŋ whiŋ-ŋga pi kêdôhôŋwaga tasaŋ naŋ sêsôm bu ŋamalac si ŋamlic ma gêŋ nom-ŋga hoŋ tisac su. Bocdinaŋ sêsôm yom pi Anötö ndê Atu (Mesaya) bocdec bu, oc tôm dom bu iŋ sip nom ma mbo tôm ŋamalac. Ma sêsôm bu Yisu iŋ ŋamalac ŋambwa, ma sêkêŋ whiŋ dom bu iŋ Anötö ndê Atu me Anötö ŋandô. Ŋac sêtoc lau si gauc sa kêlêc ma sêsôm bu datap gauc sa, dec tôm bu dambo dawhiŋ Anötö. Ma sêlic ŋamalac si lêŋ gitôm gêŋ ŋambwa, dec sêhêgo dau pi mêtê atac whiŋ-ŋga dom, ma gauc gêm bu oc tôm bu lau sêkêŋ whiŋ-ŋga sêkôm mêtê sac ŋapaŋ.

Jon kêŋ puc iŋ ndê lau bu sêsôc yom tasaŋ kaiŋ dinaŋ ŋapu dom, ma sêsap yom ŋandô pi Yisu Kilisi ma mêtê atac whiŋ-ŋga dôŋ ŋaŋga.

Anötö ndê Atu meŋ mbo nom ti ŋamalac ŋandô

1 1-2 Yac bu ahoc yom ŋandô asê têŋ mac, pi Yisu naŋ dasam bu ‘Yom
Taŋli-ŋga.’ Iŋ yac neŋ dambo taŋli ŋapaŋ-ŋga ŋahu, naŋ mbo whiŋ
Damaŋ Anötö têŋ têm ŋamata-ŋga andô, ma tiŋambu hoc dau asê têŋ
yac. Iŋ meŋ mbo nom whiŋ yac, dec yac alic iŋ pi tanôŋ, amasec iŋ ŋa
amaŋ, ma aŋgô iŋ dau ndê yom. Ma bocdinaŋ dec yac bu apuc yom pi
taŋli ŋahu dau dôŋ bu yom ŋandô. 3 Aêc! Yac ahoc yom asê têŋ mac, pi iŋ
naŋ yac alic ti aŋgô su. Yac atac whiŋ bu mac akôc yom dau sa, dec yac
hoŋ oc dapiŋ dauŋ dôŋ ti dasap yom ŋandô pi Yisu dôŋ. Ma yom ŋandô
dau oc piŋ yac hoŋ dôŋ danem damiŋ Damaŋ Anötö lu iŋ ndê Atu, Yisu
Kilisi. 4 Yac ato yom dindec têŋ mac, ma akêŋ bataŋ bu mac oc akôc sa,
dec oc kôm yac hoŋ datisambuc.

The New Testament in Bukawa of Papua New Guinea; 1st ed. 2000, Lutheran Bible Translators Australia; web ed. 2013

Taŋsêlêŋ dambo Anötö ndê ŋawê ŋalôm

5 Ŋawaê naŋ Yisu dau gic dulu têŋ yac, naŋ yac ahoc asê têŋ mac
bocdec bu, Anötö iŋ Ŋawê Ŋadau, ma mêtê ŋasec-ŋga daŋ yêc iŋ-ŋga dom.
6 Bocdinaŋ yac bu dasôm bu dati Anötö ndê lau, tigeŋ dasa lêŋ ŋasec-ŋga,
goc yac lau tasaŋ, ma taŋkuc yom ŋandô dom. 7 Magoc yac bu dasa neŋ lêŋ
dambo ŋawê ŋalôm gitôm Anötö dau mbo ŋawê ŋalôm, dec ŋawê dau piŋ
yac dôŋ dawhiŋ dauŋ, ma iŋ ndê Atuŋgac Yisu ndê dac oc êŋgwasiŋ yac
neŋ sac hoŋ su. 8 Yac bu dasôm bu yac neŋ sac mbasi, dec oc taŋsau dauŋ,
ma yom ŋandô yêc yac neŋ ŋalôm dom. 9 Magoc yac bu dapu dauŋ ma
dahoc neŋ sac asê têŋ Anötö, dec dakêŋ whiŋ bu iŋ oc suc yac neŋ sac kwi,
ma êŋgwasiŋ yac neŋ ŋalôm ŋawasi sa tiyham. Bu Anötö kôm gêŋ gitêŋ eŋ,
ma dakêŋ whiŋ bu gêŋ bocke naŋ iŋ kêmatiŋ tidôŋ bu kôm, naŋ iŋ oc kôm.
10 Yac bu dasôm bu yac neŋ sac mbasi, naŋ tôc asê bu dalic Anötö ndê yom
gitôm yom tasaŋ, ma iŋ ndê yom ŋandô daŋ yêc yac neŋ ŋalôm dom.

Yisu gêm yac awhaŋ têŋ Damaŋ

2 1 O aneŋ balêkoc, aö atac whiŋ bu mac ahu mêtê sac siŋ gacgeŋ, ma
tu dinaŋ-ŋga dec aö gato yom dindec têŋ mac. Tigeŋ yac neŋ daŋ bu
kôm sac ma pu dau, goc yac neŋ ŋgac nem yac awhaŋ-ŋga mbo bu nem
yac sa. Iŋ ŋgac gitêŋ Yisu Kilisi, ma iŋ oc lhac ŋalhu ma nem yac awhaŋ
têŋ Damaŋ. 2 Iŋ kêŋ dau ti da ma mbac ndu ô yac, ma gêmlhi yac neŋ sac
ŋatôp su. Magoc iŋ kôm gêŋ dau tu yac taŋwasêŋ-ŋga dom, iŋ gêmlhi lau
nom-ŋga hoŋ si sac ŋatôp bocdinaŋ.
3 Yac bu daŋaŋ wambu iŋ ndê yomsu, dec oc tôc asê bu taŋyalê iŋ
tidôŋ. 4 Asa naŋ sôm bu, “Aö kayalê iŋ tidôŋ,” tigeŋ daŋga wambu iŋ ndê
yomsu dom, naŋ kôm tasaŋ, ma yom ŋandô yêc iŋ ndê ŋalôm daŋ dom.
5 Magoc asa naŋ kôc Anötö ndê yom sa ma daŋga wambu, naŋ Anötö ndê
mêtê atac whiŋ-ŋga gêm ŋandô su yêc iŋ ndê ŋalôm. Ma yac taŋyalê bu
dati Anötö ndê lau ŋalêŋ bocdec. 6 Yac bu dasôm bu dati iŋ ndê lau, naŋ
goc dasa lêŋ gitêŋ tôm Kilisi dau maŋ.

Yisu ndê yomsu pi mêtê atac whiŋ-ŋga

7 Aneŋ lau atac whiŋ-ŋga. Aö bu wapuc yomsu naŋ mac akôc su têŋ
ndoc mac akêŋ whiŋ tiwakuc, naŋ dôŋ, magoc aö bu wato tôm yomsu
wakuc dom. Iŋ yomsu akwa naŋ mac aŋgô têŋ ndoc lau sêhoc yom pi
Yisu asê têŋ mac. 8 Magoc kwahic dec aö bu wato yomsu dau tiwakuc
tiyham têŋ mac. Yisu ndê lêŋ hoŋ tôc yomsu ŋa-ŋandô asê, ma mac nem
lêŋ wakuc kôm yomsu dau ŋandô sa bocdinaŋ. Bu têm ŋasec-ŋga kêpiŋ
bu pacndê, ma ŋawê ŋandô dau po asê su.
9 Asa naŋ sôm bu iŋ mbo ŋawê ŋalôm, tigeŋ atac whiŋ iŋ ndê asidôwai
dom, naŋ gacgeŋ mbo ŋasec ŋalôm. 10 Magoc asa naŋ tac whiŋ iŋ ndê

asidôwai, naŋ mbo ŋawê ŋalôm, ma tu dinaŋ-ŋga gêŋ daŋ oc kôm iŋ peŋ
dom. 11 Aö wasôm tiyham, bu asa naŋ gêlic iŋ ndê asidôwa sac, naŋ mbo
ŋasec ŋalôm. Iŋ kêsêlêŋ mbo ŋasec, ma ŋasec dau kôm iŋ tandô tipec e iŋ
kêyalê gameŋ naŋ iŋ kêsêlêŋ mbo, naŋ dom.
12 O aneŋ balêkoc, aö gato yom dindec têŋ mac, ŋahu bu Anötö suc
mac nem sac kwi su tu Yisu ndê ŋaê-ŋga. 13 Ma aö gato yom têŋ mac lau
andô, bu mac aŋyalê iŋ naŋ mbo têŋ têm ŋamata-ŋga ma mbo ŋapaŋ.
Ma aö gato yom têŋ mac lau batac, bu mac aku Sadaŋ dulu su. O aneŋ
balêkoc, mac aŋyalê Damaŋ tidôŋ su, dec aö gato yom têŋ mac. 14 Mac
lau andô, mac aŋyalê iŋ naŋ mbo têŋ têm ŋamata-ŋga, ma mbo ŋapaŋ,
ma bocdinaŋ dec aö gato yom têŋ mac. Ma mac lau batac, mac alhac
ŋaŋga ma daŋam wambu Anötö ndê yom naŋ tidôŋ yêc nem ŋalôm, ma
mac aku Sadaŋ dulu su. Tu dinaŋ-ŋga dec aö gato yom dindec têŋ mac.

Dasap gêŋ nom-ŋga dôŋ dom

15 Asa naŋ tac whiŋ gêŋ nom-ŋga, naŋ Damaŋ Anötö ndê atac whiŋ yêc
iŋ ndê ŋalôm dom. Bocdinaŋ atac whiŋ nom ti gêŋ nom-ŋga dom. 16 Ŋahu
bu lau naŋ atac whiŋ gêŋ nom-ŋga kêlêc, naŋ sêsa lêŋ ŋalôm ŋagalac-ŋga,
ŋac tagatu gêŋ, ma sêtoc dau sa tu ŋac si gêŋ nom-ŋga-ŋga. Mêtê kaiŋ
dinaŋ iŋ mêtê nom dindec-ŋga ŋambwa, naŋ ŋadaŋ meŋ akêŋ Damaŋ
Anötö dom. Mba! 17 Ma nom dindec ti mêtê nom dindec-ŋga gic waê bu
niŋga, tigeŋ asa naŋ sap Anötö ti iŋ ndê lêŋ gitêŋ dôŋ, naŋ oc niŋga dom,
iŋ oc mbo tali ŋapaŋ.

Kilisi ndê Ŋacyo[a]

18 O aneŋ balêkoc atac whiŋ-ŋga, têm kwahic dec-ŋga ti têm ŋambu-
ŋga. Mac aŋgô su bu Kilisi ndê ŋacyo oc meŋ, ma kwahic dec Kilisi ndê
ŋacyo daêsam sêhôc asê yac su. Ma bocdinaŋ dec taŋyalê bu têm ŋambu-
ŋga dau dindec. 19 Lau dinaŋ muŋ-ŋga sêmbo sêwhiŋ yac lau dakêŋ
whiŋ-ŋga, magoc sêhu yac siŋ, dec taŋyalê bu ŋac yac neŋ lau solop dom.
Ŋac bu yac neŋ lau solop, oc sêhu yac siŋ dom.
20 Tigeŋ Yisu kêŋ Ŋalau Dabuŋ sip mac nem ŋalôm su, ma mac hoŋ
aŋyalê su bu yom bocke iŋ yom ŋandô. 21 Aö gato bapia dindec têŋ mac
tu wawhê yom ŋandô sa têŋ mac-ŋga dom. Mba! Mac aŋyalê yom ŋandô
su, ma yom tasaŋ daŋ meŋ akêŋ Yom Ŋandô Ŋadau Anötö dom. 22 Aö bu
watôc ŋgac tasaŋ-nda asê têŋ mac. Asa naŋ sôm bu Yisu iŋ †Mesaya dom,
naŋ Kilisi ndê ŋacyo, ma sêc yom ŋandô pi Damaŋ Anötö lu Atu ahuc.
23 Bu asa naŋ sôm bu Yisu iŋ Anötö ndê Atu dom, naŋ ti Damba ndê gêŋ

---

[a] **2:18** Kilisi ndê ŋacyo - yêc Yom Grik sêto 'anti-kristos.' Yom dau danem kwi bu 'Iŋ naŋ bu kôc †Mesaya (Kilisi) ndê mala,' ma yom dau hêganôŋ lau tasaŋ naŋ sêŋsau lau bu ŋac Mesaya dau, ma sêsêc yom ŋandô pi Yisu ahuc. Jon to yom ŋatô pi ŋac yêc 1 Jon 4:1-6.

dom. Magoc asa naŋ kêŋ whiŋ bu Yisu iŋ Anötö Atu, naŋ ti Damba ndê
gêŋ. 24 Ayob daôm ŋapep bu yom ŋandô naŋ mac aŋgô têŋ ndoc mac akêŋ
whiŋ tiwakuc, naŋ tidôŋ yêc nem ŋalôm ŋapaŋ. Yom dau bu yêc nem
ŋalôm ŋapaŋ, dec yom dau piŋ mac dôŋ am damiŋ Atuŋgac ma piŋ mac
dôŋ am damiŋ Damba whiŋ. 25 Ma bocdinaŋ mac oc atap mwasiŋ dandöc
taŋli ŋapaŋ-ŋga sa, tôm iŋ gic bata têŋ yac su.
26 Aö gato yom dindec bu wakêŋ puc mac pi lau naŋ bu sêŋsau mac.
27 Aŋgô su naŋ! Ŋalau naŋ gêm gôliŋ lau tasaŋ dinaŋ, iŋ Ŋalau Dabuŋ
dom. Magoc Yisu kêŋ Ŋalau Dabuŋ têŋ mac su, ma iŋ Ŋalau Yom Ŋandô-
ŋga. Ma iŋ mbo nem ŋalôm ŋapaŋ bu êndôhôŋ mac pi gêŋ hoŋ. Tu
dinaŋ-ŋga mac apônda lau tu sêndôhôŋ mac-ŋga dom. Bocdinaŋ aŋkuc
yom naŋ Ŋalau Dabuŋ kêŋ têŋ mac, ma asap Yisu dôŋ ŋapaŋ.

Anötö ndê Balêkoc

28 Aneŋ balêkoc, aö wasôm têŋ mac bu asap Kilisi dôŋ. Ma boc-dinaŋ
têŋ ndoc iŋ mbu meŋ ma hoc dau asê, naŋ yac oc dalhac iŋ aŋgô-ŋga ti
atac pa su ma mayaŋ dauŋ dom. 29 Mac aŋyalê su bu iŋ ndê lêŋ hoŋ iŋ lêŋ
gitêŋ eŋ, ma bocdinaŋ aŋyalê bu lau hoŋ naŋ sêsa lêŋ gitêŋ, naŋ Anötö
kôm ŋac sêtiwakuc sêti iŋ ndê balêkoc su.

3 1 Alic su naŋ. Damaŋ Anötö tac whiŋ yac ndu andô, dec sam yac
bu iŋ ndê balêkoc. Ma yac dati iŋ ndê balêkoc su yomandô. Magoc
lau nom dindec-ŋga sêŋyalê yac bu Anötö ndê balêkoc dom, ŋahu bu
ŋac sêŋyalê iŋ dom boc-dinaŋ. 2 O aneŋ lau atac whiŋ-ŋga, kwahic dec
yac taŋyalê su bu dati Anötö ndê balêkoc, magoc ŋalêŋ bocke naŋ yac
oc dambo têŋ têm ŋambu-ŋga, naŋ Anötö tôc asê têŋ yac su dom. Tigeŋ
têŋ ndoc Yisu mbu meŋ, naŋ yac oc dalic iŋ ndê ŋawasi ti lêŋ naŋ iŋ dau
mbo, ma taŋyalê bu yac oc dambo ŋalêŋ kaiŋ tigeŋ. 3 Ma lau hoŋ naŋ
sêkêŋ bata gêŋ dinaŋ, naŋ sêmasaŋ dau si ŋalôm ŋawasi sa, ma sêsa lêŋ
ŋawasi tôm iŋ dau.
4 Asa naŋ kôm sac, naŋ kêgilì Anötö ndê yomsu. Bu sac ŋahu sip yac
dakôm gêŋ naŋ so Anötö ndê yomsu. 5 Magoc mac aŋyalê bu Yisu sip meŋ
bu kôc yac neŋ sac su. Ma iŋ dau ndê sac mbasi. 6 Bocdinaŋ asa naŋ sap
Yisu dôŋ, naŋ hu mêtê sac siŋ ndic ŋawaê. Magoc asa naŋ kôm sac ŋapaŋ,
naŋ ndê gauc sa pi Yisu dom, ma kêyalê iŋ dom.
7 Aneŋ balêkoc, ayob daôm bu ŋamalac daŋ êŋsau mac pi mêtê sac
dom. Asa naŋ kôm mêtê ŋayham, naŋ ti ŋamalac gitêŋ kêkuc Yisu dau
ndê lêŋ gitêŋ. 8 Magoc asa naŋ kôm sac, naŋ ti Sadaŋ ndê. Bu Sadaŋ dau
kôm sac têŋ têm ŋamata-ŋga andô ma kôm ŋapaŋ e meŋ. Anötö ndê
Atu sip nom meŋ naŋ ŋahu bocdec bu, tu bu seŋ Sadaŋ ndê gweleŋ su.
9 Ŋamalac bocke naŋ Anötö kôm iŋ tiwakuc, naŋ puc dômbwê mêtê sac.
Ŋahu bu Anötö ndê yom yêc iŋ ndê ŋalôm gitôm gêŋ ŋawhê ŋayham.
Yomandô! Gitôm dom bu iŋ sap mêtê sac dôŋ, ŋahu bu Anötö kôm iŋ

tiwakuc su. 10 Tu dinaŋ-ŋga dec taŋyalê yêc awê lau bocke naŋ sêti Anötö
ndê balêkoc, ma ŋac naŋ sêti Sadaŋ ndê. Lau naŋ sêsap lêŋ gitêŋ dôŋ
dom, ma ŋac naŋ sêtec si asidôwai, naŋ sêti Anötö ndê balêkoc dom.

Mêtê atac whiŋ asidôwai-ŋga

11 Yom atu naŋ sêhoc asê têŋ mac têŋ ndoc mac akêŋ whiŋ tiwakuc,
naŋ bocdec bu, yac atac whiŋ neŋ asidôwai sêkêŋ whiŋ-ŋga dandic
ŋawaê. 12 Aŋkuc Kein dom, bu iŋ kêkuc lêŋ atac whiŋ-ŋga dom. Iŋ Sadaŋ
ndê atu, ma gic asi Abel ndu. Ŋahu bu iŋ dau ndê lêŋ sac, ma iŋ gêm
lêmuŋ Abel ndê lêŋ solop.
13 O asidôwai. Lau nom-ŋga bu sêtec mac, naŋ ahêgo daôm dom. 14 Yac
taŋyalê bu dahu seŋ dambac ndu-ŋga siŋ, ma dambo seŋ dandöc taŋli-ŋga.
Ŋahu bu yac atac whiŋ asidôwai. Lau naŋ atac whiŋ asidôwai dom, naŋ
gacgeŋ sêmbo seŋ sêmbac ndu-ŋga. 15 Asa naŋ atac tec iŋ ndê asidôwa, naŋ
Anötö gêlic iŋ gitôm ŋgac ndic ŋamalac ndu-ŋga. Ma mac aŋyalê su bu asa
naŋ gic ŋamalac ndu, naŋ wêkaiŋ gameŋ dandöc taŋli ŋapaŋ-ŋga dom.
16 Yac taŋyalê mêtê atac whiŋ-ŋga ŋahu bocdec bu. Yisu Kilisi dau
mbac ndu tu yac-ŋga. Bocdinaŋ dakêŋ dauŋ sambuc tu danem asidôwai
sa-ŋga e tôm dambac ndu tu ŋac-ŋga. 17 Asa naŋ gêlic asidôwa daŋ pônda
dau, ma ndê gêŋ yêc tu nem iŋ sa-ŋga, magoc tawalô iŋ ma gêm iŋ sa
dom, naŋ tôc asê bu Anötö ndê mêtê atac whiŋ-ŋga yêc iŋ ndê ŋalôm
dom. 18 O aneŋ balêkoc, yham dom bu dasôm bu yac atac whiŋ asidôwai
ŋa yom ti whaŋsuŋ ŋambwa. Danem ŋac sa, goc tôc asê bu yac atac whiŋ
ŋac yomandô.

Dalhac ti atac pa su yêc Anötö aŋgô-ŋga

19-20 Bocdinaŋ, yac bu atac whiŋ neŋ asidôwai, goc taŋyalê tidôŋ bu
taŋkuc lêŋ yom ŋandô-ŋga. Magoc yac bu ŋalôm ŋawapac yêc Anötö
aŋgô-ŋga tu mêtê ŋatô naŋ dakôm-ŋga, naŋ goc gauc nem yom bocdec bu.
Anötö kêyalê yac neŋ ŋalôm ti gêŋ hoŋ, ma iŋ ndê tawalô iŋ gêŋ atu. Ma
yom dau gitôm bu kôm yac ŋalôm pêŋ dôŋ. 21 O aneŋ lau atac whiŋ-ŋga,
yac bu ŋalôm lu-lu tu neŋ lêŋ-ŋga dom, dec oc tôm bu datigasuc Anötö ti
atac pa su. 22 Ma taŋyalê bu gêŋ naŋ dateŋ, naŋ iŋ oc kêŋ têŋ yac. Ŋahu
bu yac dasôc iŋ ndê yomsu ŋapu, ma dakôm mêtê naŋ iŋ gêlic ŋayham.
23 Ma iŋ ndê yomsu dau bocdec bu. Dakêŋ whiŋ iŋ ndê Atu Yisu Kilisi, ma
atac whiŋ neŋ asidôwai tôm iŋ gic atu yac. 24 Lau hoŋ naŋ daŋga wambu
Anötö ndê yomsu, naŋ sêmbo iŋ ŋalôm, ma iŋ mbo ŋac ŋalôm. Ma
taŋyalê bu iŋ mbo yac ŋalôm, tu Ŋalau Dabuŋ naŋ iŋ kêŋ têŋ yac-ŋga.

Taŋsahê ŋalau hoŋ

4 1 O aneŋ lau atac whiŋ-ŋga, akêŋ whiŋ lau hoŋ naŋ sêsam dau bu
Anötö ndê propet, naŋ dom. Mba! Ayob daôm ŋapep, bu propet

tasaŋ daêsam sêhôc asê su. Bocdinaŋ aŋsahê ŋac si yom, tu bu alic bu
Anötö ndê Ŋalau gêm gôliŋ ŋac, me mba. 2 Ma mac oc aŋyalê Anötö ndê
Ŋalau ŋalêŋ bocdec. Asa naŋ sôm bu Yisu Kilisi meŋ ti ŋamalac ŋandô
ma mbo nom, naŋ Anötö ndê Ŋalau gêm gôliŋ iŋ. 3 Tigeŋ lau hoŋ naŋ
sêsêc yom ŋandô pi Yisu ahuc, naŋ sêkôc Anötö ndê Ŋalau dom. Ŋalau
naŋ gêm gôliŋ ŋac, naŋ Kilisi ndê ŋacyo ndê. Mac aŋgô su bu Kilisi ndê
ŋacyo oc meŋ, ma iŋ meŋ hôc asê nom su.
4 Aneŋ balêkoc, mac ati Anötö ndê, ma mac aku ŋac lau tasaŋ dinaŋ
dulu su. Ŋahu bu Anötö ndê Ŋalau naŋ mbo mac nem ŋalôm, naŋ hôc
gêlêc Sadaŋ, naŋ mbo lau nom-ŋga si ŋalôm, naŋ su. 5 Lau tasaŋ dinaŋ si
ŋahu yêc nom, ma sêsôm yom nom-ŋga ŋambwa. Ma lau nom-ŋga sêkôc
ŋac si yom sa. 6 Magoc ŋac sêkôc yac mba yom sa dom, ŋahu bu ŋac sêti
Anötö ndê lau dom. Yac ati Anötö ndê, ma lau hoŋ naŋ sêŋyalê Anötö,
naŋ sêkôc yac mba yom sa. Ŋalêŋ dinaŋ dec yac taŋyalê lau asa naŋ
Anötö ndê Ŋalau Yom Ŋandô-ŋga gêm gôliŋ ŋac, ma lau asa naŋ Sadaŋ
ndê ŋalau yom tasaŋ-ŋga gêm gôliŋ ŋac.

Mêtê atac whiŋ-ŋga ŋahu Anötö dau

7 O aneŋ lau atac whiŋ-ŋga, yac atac whiŋ neŋ asidôwai dandic ŋawaê,
bu mêtê atac whiŋ-ŋga meŋ akêŋ Anötö dau. Lau hoŋ naŋ atac whiŋ
asidôwai, naŋ Anötö kôm ŋac sêtiwakuc, ma ŋac sêŋyalê iŋ tidôŋ. 8 Asa
naŋ tac whiŋ ndê asidôwai dom, naŋ kêyalê Anötö dom, bu Anötö iŋ
mêtê atac whiŋ-ŋga ŋahu. 9 Ma iŋ tôc iŋ ndê mêtê atac whiŋ yac-ŋga yêc
awê bocdec bu. Iŋ kêŋ iŋ ndê Atu tigeŋ sip nom meŋ, bu yac datap seŋ
dandöc taŋli-ŋga sa yêc iŋ. 10 Yac neŋ mêtê atac whiŋ Anötö-ŋga naŋ ti
mêtê atac whiŋ-ŋga ŋa-ŋahu andô dom. Tigeŋ Anötö ndê mêtê atac whiŋ
yac-ŋga, naŋ mêtê atac whiŋ-ŋga ŋa-ŋahu andô. Bu iŋ kêŋ ndê Atu sip
nom meŋ, ma kêŋ dau ti da bu nemlhi yac neŋ sac ŋatôp.
11 O aneŋ lau atac whiŋ-ŋga, Anötö tac whiŋ yac ndu andô, ma
bocdinaŋ yac atac whiŋ neŋ asidôwai dandic ŋawaê. 12 Ŋamalac daŋ gêlic
Anötö su dom, tigeŋ yac bu atac whiŋ neŋ asidôwai ŋandô, dec Anötö
mbo yac neŋ ŋalôm, ma iŋ ndê mêtê atac whiŋ-ŋga gêm ŋandô su yêc yac
neŋ ŋalôm.
13 Yac taŋyalê bu dambo iŋ ŋalôm ma iŋ mbo yac ŋalôm, tu Ŋalau
Dabuŋ naŋ iŋ kêŋ têŋ yac-ŋga. 14 Damaŋ Anötö kêkiŋ ndê Atu sip
nom meŋ bu nem lau nom-ŋga si. Yac alic su, dec ahoc asê têŋ lau bu
yomandô. 15 Ma asa naŋ kêŋ whiŋ ma sôm asê bu Yisu iŋ Anötö ndê
Atu, naŋ mbo Anötö ŋalôm ma Anötö mbo iŋ ŋalôm. 16 Yac taŋyalê ti
dakêŋ whiŋ su, bu Anötö atac whiŋ yac ndu andô. Bu Anötö iŋ mêtê atac
whiŋ-ŋga ŋahu, ma asa naŋ sap mêtê atac whiŋ-ŋga dôŋ, naŋ mbo Anötö
ŋalôm, ma Anötö mbo iŋ ŋalôm. 17 Ma ŋalêŋ dau dinaŋ iŋ ndê mêtê atac
whiŋ-ŋga gic dabiŋ dau yêc yac neŋ ŋalôm, ma yac dasa neŋ lêŋ gitôm

iŋ ndê, tôm yac neŋ têm dambo nom-ŋga hoŋ. Tu dinaŋ-ŋga dec yac oc
dalhac ti atac pa su têŋ bêc Anötö êmatôc yac-ŋga. 18 Têŋ ndoc Anötö ndê
mêtê atac whiŋ-ŋga gic dabiŋ dau su yêc yac neŋ ŋalôm, naŋ yac datöc
dauŋ tiyham dom. Magoc asa naŋ töc dau tu Anötö ndê bêc matôc-ŋga,
naŋ tôc asê bu Anötö ndê mêtê atac whiŋ-ŋga gic dabiŋ dau yêc iŋ ndê
ŋalôm su dom.
19 Yac taŋkuc mêtê atac whiŋ-ŋga, ŋahu bu Anötö atac whiŋ yac muŋ
su. 20 Asa naŋ sôm bu, "Aö atac whiŋ Anötö," tigeŋ tec iŋ ndê asidôwa,
naŋ kôm tasaŋ. Ŋahu bu asa naŋ tec asidôwa naŋ iŋ gêlic su, naŋ gitôm
dom bu tac whiŋ Anötö naŋ iŋ gêlic su dom. 21 Ma Anötö gic yomsu yac
bocdec bu, "Asa naŋ atac whiŋ aö, naŋ atac whiŋ iŋ ndê asidôwai maŋ."

Dakêŋ whiŋ Yisu Kilisi, Anötö Atu

5 1 Lau hoŋ naŋ sêkêŋ whiŋ bu Yisu iŋ Mesaya dau, naŋ Anötö kôm
ŋac sêtiwakuc sêti iŋ ndê balêkoc. Ma asa naŋ tac whiŋ Damba, naŋ
tac whiŋ lau naŋ sêti iŋ ndê balêkoc, naŋ sêwhiŋ. 2 Ma yac datôc asê bu
yac atac whiŋ Anötö ndê balêkoc ŋalêŋ bocdec bu, yac atac whiŋ Anötö
dau, ma dasôc iŋ ndê yomsu ŋapu. 3 Yomandô! Yac atac whiŋ Anötö ŋalêŋ
bocdec bu, daŋaŋ wambu iŋ ndê yomsu. Ma iŋ ndê yomsu kêŋ wapac yac
dom. 4 Lau hoŋ naŋ Anötö kôm ŋac sêtiwakuc, naŋ sêku ŋaclai sac nom-
ŋga dulu. Ma gêŋ naŋ ku ŋaclai sac nom-ŋga dulu, naŋ yac neŋ dakêŋ
whiŋ. 5 Seŋ tigeŋ yêc bu daku ŋaclai sac nom-ŋga dulu, naŋ dakêŋ whiŋ
bu Yisu iŋ Anötö ndê Atu.

Gêŋ naŋ sêpuc yom ŋandô pi Yisu dôŋ

6 Yisu Kilisi sip nom meŋ, ma bu ti dac whê iŋ sa bu Anötö Atu. Bu
ŋambwa dom, magoc bu ma dac whiŋ. Ma Ŋalau Dabuŋ, naŋ Ŋalau Yom
Ŋandô-ŋga, naŋ puŋ yom ŋandô pi iŋ dôŋ bocdinaŋ. 7 Boc-dinaŋ, gêŋ tö
sêwhê iŋ sa, 8 naŋ Ŋalau, bu, ma dac. Ma gêŋ tö dinaŋ sêpuc dau dôŋ.
9 Yac dakôc yom naŋ lau sêhoc asê pi Yisu, naŋ sa, ma bocdinaŋ yom
bocke naŋ meŋ akêŋ Anötö, naŋ dakôc sa eŋ, bu Anötö ndê yom hôc
gêlêc ŋamalac si yom. Ma Anötö kêŋ gêŋ tö dinaŋ tu bu whê iŋ ndê Atu
sa têŋ yac. 10 Asa naŋ kêŋ whiŋ Anötö ndê Atu, naŋ kôc Anötö ndê yom
pi iŋ ndê Atu sa sip iŋ ndê ŋalôm. Magoc asa naŋ kêŋ whiŋ Anötö dom,
naŋ tôc asê bu iŋ gêlic Anötö ndê yom gitôm yom tasaŋ. Ŋahu bu iŋ kêŋ
whiŋ gêŋ naŋ Anötö kêŋ bu whê iŋ ndê Atu sa, naŋ dom.

Mwasiŋ dandöc taŋli ŋapaŋ-ŋga

11 Ma yom naŋ Anötö hoc asê têŋ yac naŋ bocdec bu. Iŋ kêmwasiŋ yac
ŋa mwasiŋ dandöc taŋli ŋapaŋ-ŋga, ma datap mwasiŋ dau sa yêc iŋ ndê
Atu. 12 Asa naŋ kêŋ whiŋ Anötö ndê Atu, naŋ tap seŋ ndöc tali-ŋga sa.
Tigeŋ asa naŋ kêŋ whiŋ iŋ ndê Atu dom, naŋ tap seŋ ndöc tali-ŋga sa dom.

13 Mac lau naŋ akêŋ whiŋ Anötö ndê Atu. Aö gato yom dindec, ŋahu
bu aö atac whiŋ bu mac aŋyalê tidôŋ bu mac atap mwasiŋ andöc tamli-
ŋga sa su. 14 Bocdinaŋ têŋ ndoc naŋ yac bu dateŋ mbec têŋ Anötö, naŋ
dateŋ ti atac pa su. Ma yac bu dateŋ gêŋ naŋ gi tap iŋ ndê atac whiŋ sa,
naŋ yac taŋyalê bu iŋ oc ŋgô yac neŋ mbec. 15 Ma yac bu taŋyalê bu iŋ
kêŋ daŋga yac neŋ mbec su, goc taŋyalê bu gêŋ naŋ dateŋ, naŋ iŋ oc kôm
ŋandô sa.

Dateŋ mbec pi lau naŋ sêkôm sac

16-17 Mac bu alic nem asidôwa daŋ kôm sac, goc ateŋ mbec têŋ Anötö
bu nem iŋ kwi e iŋ mbu meŋ mbo seŋ dandöc taŋli-ŋga tiyham. Mêtê hoŋ
naŋ so Anötö ndê lêŋ, naŋ mêtê sac, ma iŋ gêlic bu gêŋ ŋambwa dom.
Magoc sac hoŋ gic waê lambwam dom. Ateŋ mbec tu lau naŋ sêkôm sac
kaiŋ dinaŋ-ŋga. Mêtê sac daŋ yêc, naŋ gic waê lambwam solop.[b] Ateŋ
mbec tu lau naŋ sêkôm sac kaiŋ dinaŋ-ŋga dom, bu oc nem ŋac sa dom.

Yom ŋambu-ŋga

18 Taŋyalê bu lau hoŋ naŋ Anötö kôm ŋac sêtiwakuc su, naŋ sêhu mêtê
sac siŋ. Anötö ndê Atu yob ŋac ŋapep ma Sadaŋ gitôm dom bu êmasec
ŋac. 19 Ma yac taŋyalê bu yac dati Anötö ndê balêkoc su, magoc lau hoŋ
naŋ sêkêŋ whiŋ dom, naŋ sêmbo Sadaŋ ndê gôliŋ ŋapu. 20 Ma yac taŋyalê
bu Anötö ndê Atu sip nom meŋ ma whê yac neŋ gauc sa bu taŋyalê Anötö
Yom Ŋandô Ŋadau. Ma yac dambo iŋ ŋalôm, ma dambo iŋ ndê Atu, Yisu
Kilisi ndê ŋalôm bocdinaŋ. Iŋ dau Anötö ŋandô, ma ti yac neŋ dandöc
taŋli ŋahu.
21 Aneŋ balêkoc, ayob daôm ŋapep bu anem akiŋ anötöi gwam dom.

---

[b] **5:16-17** Lau ti gauc mêtê-ŋga gauc gêm bu Jon ndê yom pi sac naŋ gic waê lambwam solop, naŋ ŋahu bocdec bu. Lau naŋ sêkôm mêtê sac ŋapaŋ ma sêlic bu gêŋ ŋambwa, naŋ gitôm sêpuc dômbwê Anötö ti iŋ ndê yom, ma sêpu Yisu ndê mbac ndu tu ŋac si sac-ŋga (Hib 6:4-6; 10:29-31). Tu ŋac si sac dinaŋ-ŋga dec ŋac sic waê bu sêsip lambwam sêndi. Ŋac si ŋalôm ŋadandi sa su, ma yac bu dateŋ mbec tu ŋac-ŋga, dec oc nem ŋac sa dom. Alic yom naŋ Yisu sôm pi sac naŋ Anötö oc suc kwi dom (Mat 12:31 ma Mak 3:29).

Jon

ndê bapia tilu-ŋga

Yom whê bapia dindec sa-ŋga

Lau tigauc daêsam sêsôm bu Jon, naŋ Yisu ndê aposel daŋ, naŋ to bapia dindec, magoc iŋ sam dau bu 'ŋgac bata' daŋ, ma to dau ndê ŋaê dom. Iŋ to bapia dindec têŋ awhê daŋ ti ndê balêkoc (1, 4-5), ma yêc bapia dau ŋambu-ŋga, Jon kêŋ acsalô têŋ awhê dau akêŋ iŋ dôwawê daŋ ndê balêkoc (13). Lau daêsam gauc gêm bu yom pi awhê lu dinaŋ hêganôŋ gôlôwac dabuŋ toŋ lu, ma yom pi iŋlu si balêkoc, naŋ hêganôŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋga naŋ sêmbo gôlôwac dau ŋalôm.

Jon to bapia dindec tu puc ŋac dôŋ bu sêsap yom ŋandô ma mêtê atac whiŋ-ŋga dôŋ. Iŋ kêŋ puc ŋac pi lau naŋ sêndôhôŋ yom tasaŋ, naŋ sêsêc yom ŋandô pi Yisu ahuc, ma sêsôm bu Yisu iŋ Anötö ndê Atu dom. Jon sôm têŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋga bu sêmbo ahê lau kaiŋ dinaŋ hoŋ.

Jon gêm mbec lau

1 Aö ŋgac bata dec, gato yom têŋ am awhê naŋ Anötö kêyaliŋ am sa su,
ma têŋ am nem balêkoc. Yac hoŋ dasap yom ŋandô dôŋ, ma tu dinaŋ-
ŋga aö tac whiŋ mac kêlêc. Aö taŋwasêŋ dom, lau hoŋ naŋ sêŋyalê yom
ŋandô, naŋ atac whiŋ mac sêwhiŋ. 2 Ŋahu bu yom ŋandô yêc yac neŋ
ŋalôm, ma oc yêc yac ŋalôm ŋapaŋ. 3 Damaŋ Anötö lu iŋ ndê Atu Yisu
Kilisi si mwasiŋ ti tawalô ma yom malô whiŋ yac lau naŋ dasap yom
ŋandô ti mêtê atac whiŋ-ŋga dôŋ.

Yom ŋandô ma mêtê atac whiŋ-ŋga

4 Aö gatap mac nem balêkoc ŋatô sa, ma aö galic bu ŋac sêsa lêŋ yom
ŋandô-ŋga sêŋkuc yomsu naŋ Damaŋ Anötö kêŋ têŋ yac. Tu dinaŋ-ŋga
aö atac ŋayham atu. 5 O awhê ŋayham, kwahic dec aö bu wateŋ mac bu
asap yomsu dau dôŋ ŋapaŋ. Yac hoŋ dakôc yomsu dau sa, têŋ ndoc yac
dakêŋ whiŋ tiwakuc. Ma bocdinaŋ dec aö gato tôm yomsu wakuc dom.
Ma yomsu dau bocdec bu, yac atac whiŋ neŋ asidôwai dandic ŋawaê.

The New Testament in Bukawa of Papua New Guinea; 1st ed. 2000, Lutheran Bible Translators Australia; web ed. 2013

6 Ma mêtê atac whiŋ-ŋga ŋahu bocdec bu, yac dasa neŋ lêŋ ti daŋaŋ
wambu Anötö ndê yomsu. Yomsu dau mac aŋgô têŋ ndoc mac akêŋ whiŋ
tiwakuc, ma yêc bocdec bu, asa nem lêŋ ti asap mêtê atac whiŋ-ŋga dôŋ.
7 Lau tasaŋ daêsam sêmbo nom, naŋ sêsôm bu Anötö ndê Mesaya
meŋ mbo nom ti ŋamalac ŋandô dom, ma bocdinaŋ sêsêc yom ŋandô pi
Yisu ahuc. Asa naŋ sôm yom dinaŋ, iŋ tasaŋ dinda ma Kilisi ndê ŋacyo.
8 Bocdinaŋ ayob daôm ŋapep bu sêŋsau mac e aso ŋandô ŋayham naŋ
mac am gweleŋ atu bu atap sa-ŋga, naŋ dom. Alhac ŋaŋga, tu bu atap
ŋandô dau sa. 9 Bu asa naŋ kêdôhôŋ yom naŋ so yom ŋandô pi Yisu Kilisi,
naŋ meŋ akêŋ Anötö ndê dom. Magoc asa naŋ sap yom ŋandô pi Yisu
dôŋ ŋapaŋ, naŋ ti Damba ndê, ma ti Atu ndê gêŋ whiŋ. 10 Asa naŋ bu têŋ
mac meŋ, magoc êndôhôŋ yom ŋandô pi Yisu dom, naŋ akôc iŋ sa pi nem
andu dom, ma akam iŋ dom. 11 Bu asa naŋ kôc ŋamalac kaiŋ dinaŋ sa,
naŋ wêkaiŋ iŋ ndê gweleŋ sac dinaŋ whiŋ.

Yom ŋambu-ŋga

12 Yom daêsam yêc bu wakêŋ têŋ mac, tigeŋ aö bu wato sip bapia
dindec dom. Aö gakêŋ bataŋ bu wandic mac kêsi, goc danem yom-galôm
aŋôŋ andô pitigeŋ. Ma boc-dinaŋ yac oc datisambuc. 13 Am dôwamwê
naŋ Anötö kêyaliŋ sa yêc gameŋ dindec, naŋ ndê balêkoc sêkôm acsalô
ŋayham têŋ mac.

Jon

ndê bapia titö-ŋga

Yom whê bapia dindec sa-ŋga

Ŋamalac naŋ to bapia dindec, naŋ sam dau bu ‘ŋgac bata’ daŋ, tôm ŋamalac naŋ to 2 Jon. Iŋ to bapia dindec têŋ ŋgac kêŋ whiŋ-ŋga daŋ ŋaê Gaius.

Jon kêkiŋ lau aheŋ-ŋga ŋatô sêsa si bu sêkôm gweleŋ sêwhiŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋga toŋ daŋ yêc gameŋ Esia-ŋga. Magoc ŋgac daŋ ŋaê Diotrepe kêŋ kisa Jon ndê lau, ma kêmasuc lau naŋ sêkôc lau dau sa, naŋ su yêc gôlôwac dabuŋ dinaŋ. Jon to bapia dindec tu puc Gaius dôŋ ma kêpiŋ iŋ bu iŋ puc lau aheŋ-ŋga dau dôŋ.

Jon to yom têŋ iŋ ndê silip Gaius

1 Aö ŋgac bata dec, gato yom dindec têŋ Gaius, aneŋ silip. Hêclu dasap
yom ŋandô dôŋ, ma tu dinaŋ-ŋga dec aö atac whiŋ am kêlêc. 2 Aneŋ ŋgac
atac whiŋ-ŋga, aö gateŋ mbec têŋ Anötö bu yob am bu mbo ŋayham
eŋ, ma bu nem mbec am nem gweleŋ hoŋ, tôm iŋ yob am gatôm ŋapep.
3 Asidôwai ŋatô sêhôc asê aö, ma sêsôm asê bu am sa nem lêŋ kêkuc yom
ŋandô ŋapaŋ, ma gêŋ hoŋ naŋ am kôm, naŋ puc yom ŋandô dôŋ. Ŋac si
yom dinaŋ kôm aö tac ŋayham atu. 4 Têŋ ndoc aö gaŋgô ŋawaê bu aneŋ
balêkoc ŋatô sêŋsêlêŋ ti sêsap yom ŋandô dôŋ, goc aö atac ŋayham kêlêc.

Jon kêpiŋ Gaius ndê mêtê nem lau sa-ŋga

5 O aneŋ ŋgac atac whiŋ-ŋga, am gêm asidôwai naŋ sem gweleŋ ŋawaê
ŋayham-ŋga, naŋ sa ŋalêŋ ŋayham eŋ. Am kêyalê lau dau muŋ su dom, magoc
têŋ ndoc ŋac sic am kêsi, naŋ am yob ŋac ŋapep. 6 Ŋac sic miŋ têŋ gôlôwac
dabuŋ yêc gameŋ dindec, pi am nem mêtê atac whiŋ-ŋga. Ŋayham kêlêc bu
am toc lau kaiŋ dinaŋ sa gitôm Anötö ndê lau akiŋ, ma gêm ŋac sa ŋa gêŋ
tu puc ŋac dôŋ têŋ ndoc sêŋsêlêŋ-ŋga. 7 Lau dau sêsa tu Yisu ndê ŋaê-ŋga bu
sênem mêtê, ma ŋac takwê lau sambuc bu sênem ŋac sa dom. 8 Ma tu dinaŋ-
ŋga yac lau dakêŋ whiŋ-ŋga danem lau mêtê-ŋga kaiŋ dinaŋ sa dandic ŋawaê.
Dakôm bocdinaŋ dec tôm yac dakôm gweleŋ yom ŋandô-ŋga dawhiŋ ŋac.

The New Testament in Bukawa of Papua New Guinea; 1st ed. 2000, Lutheran Bible Translators Australia; web ed. 2013

Diotrepe ndê mêtê sac

9 Aö gato yom pi lau aheŋ-ŋga dinaŋ têŋ am nem gôlôwac dabuŋ su,
tigeŋ Diotrepe, ŋgac naŋ toc dau sa bu ŋgac ŋamata-ŋga, naŋ kôc aneŋ
yom sa dom. 10 Bocdinaŋ aö bu watêŋ mac waloc, goc wasôm iŋ ndê mêtê
sac asê yêc lau sêkêŋ whiŋ-ŋga hoŋ aŋgô-ŋga. Iŋ kêgôliŋ yom sac pi yac,
ma tec bu kôc asidôwai sa. Ma lau naŋ atac whiŋ bu sêkôc asidôwai sa,
naŋ iŋ kalhac ŋac ahuc, ma kêmasuc ŋac su yêc gôlôwac dabuŋ.

Anötö ndê lau sêkôm mêtê ŋayham

11 O aneŋ ŋgac atac whiŋ-ŋga, kôm mêtê ŋayham eŋ, ma êmkuc lau
naŋ sêkôm mêtê sac, naŋ dom. Asa naŋ kôm mêtê ŋayham, naŋ meŋ akêŋ
Anötö ndê, magoc asa naŋ kôm mêtê sac, naŋ kêyalê Anötö dom. 12 Lau
hoŋ sêsôm yom ŋayham pi Dimitrias, ma iŋ ndê mêtê gitêŋ tôc asê bu
iŋ kêkuc yom ŋandô. Ma yac bocdinaŋ bu apuc iŋ dôŋ têŋ am bu ŋgac
ŋayham, ma am kêyalê bu yac mba yom iŋ yom ŋandô.

Yom ŋambu-ŋga

13 Aneŋ yom daêsam yêc bu wakêŋ têŋ am, tigeŋ aö gatec bu wato
têŋ am. 14 Aö gakêŋ bataŋ bu ŋasawa sauŋ aö oc walic am, ma hêclu
dasôm yom aŋôŋ pitigeŋ. 15 Yom malô whiŋ am. Am nem asidôwai naŋ
sêmbo dec, naŋ sêkôm acsalô ŋayham têŋ am. Ma ŋac sêndac am bu sam
yac mba asidôwai naŋ sêmbo dinaŋ, naŋ si ŋaê, ma kôm acsalô têŋ ŋac
bocdinaŋ.

Jud

ndê bapia

Yom whê Jud ndê bapia sa-ŋga

Jud sam dau bu ‘Jems asi.’ Lau daêsam gauc gêm bu Jems dau iŋ Yisu asi (Mat 13:55; Mak 6:3), naŋ ti lau sêkêŋ whiŋ-ŋga Jerusalem-ŋga si ŋagôlôŋ (Apo 15:13; Gal 1:19). Jud to bapia dindec têŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋga, magoc gameŋ ti malac bocke naŋ ŋac sêmbo, naŋ iŋ tôc asê yêc bapia dindec dom.

Iŋ to bapia dindec tu bu kêŋ puc lau sêkêŋ whiŋ-ŋga pi kêdôhôŋwaga tasaŋ naŋ sêŋsôŋ yom pi Anötö ndê mwasiŋ, ma sêndôhôŋ lau bu gitôm bu sêkôm mêtê sac daêsam, ma Anötö oc suc kwi. Iŋ bu puc lau sêkêŋ whiŋ-ŋga dôŋ bu sêlhac ŋaŋga ma sêkôc yom tasaŋ dinaŋ sa dom.

Jud ndê yom ŋamata-ŋga

1 Aö Jud, Yisu Kilisi ndê ŋgac akiŋ ma Jems asi. Aö gato bapia dindec
têŋ mac lau naŋ Damaŋ Anötö tac whiŋ mac ndu andô, ma kêgalêm
mac sa ati iŋ ndê, ma piŋ mac dôŋ am damiŋ Yisu Kilisi tu yob mac-ŋga.
2 Anötö ndê tawalô, ti yom malô ma iŋ ndê atac whiŋ nem mac hoŋ ahuc
êŋlêc.

Jud kêŋ puc ŋac pi lau naŋ sêndôhôŋ mêtê tasaŋ

3 O aneŋ lau ŋayham, aneŋ ŋalôm kac aö bu wato yom têŋ mac pi
Anötö ndê lêŋ nem yac si-ŋga, naŋ tap yac sa su. Magoc kwahic dec aö
galic bu ŋawapac daŋ hôc asê, ma tu dinaŋ-ŋga dec gato yom dindec
hêganôŋ ŋawapac dau. Aö bu wapuc mac dôŋ bu alhac ŋaŋga ma asap
Anötö ndê yom ŋandô dakêŋ whiŋ-ŋga dôŋ. Iŋ kêŋ yom dau têŋ iŋ ndê
lau dabuŋ bu sêyob ŋapep. 4 Ŋawapac dau hêganôŋ lau sac ŋatô naŋ sêtec
Anötö ndê lêŋ, naŋ sêsôc mac nem gôlôwac dabuŋ ŋalôm sêmeŋ sêsiŋ
sêmbo, ma sêndôhôŋ mêtê tasaŋ. Ŋac sêsôm gitôm bu dakôm mêtê sac
ŋapaŋ, ma Anötö oc suc kwi. Bocdinaŋ sêŋsôŋ yom pi Anötö ndê tawalô,
ma sêsêc yac neŋ Ŋadau tigeŋ, Pômdau Yisu Kilisi ahuc. Lau kaiŋ dinaŋ,

The New Testament in Bukawa of Papua New Guinea; 1st ed. 2000, Lutheran Bible Translators Australia; web ed. 2013

ŋac Anötö ndê lau dom, ma muŋ-ŋga iŋ ndê propet sêto yom pi ŋagêyô naŋ iŋ oc kêŋ têŋ ŋac.

Ŋagêyô naŋ Anötö kêŋ têŋ lau sac

5 Yom pi ŋagêyô dinaŋ mac aŋyalê su, tigeŋ aö wasôm tiyham bu mac
gauc nem ŋapep. Muŋ-ŋga Pômdau kêgaho lau Israel-ŋga su yêc gameŋ
Isip-ŋga. Magoc tiŋambu ŋac si lau ŋatô sêkêŋ whiŋ iŋ dom ma sêli dau
sa têŋ iŋ, dec iŋ seŋ ŋac su. 6 Ma gauc nem aŋela naŋ daŋga wambu
Anötö dom, ma sêhu gameŋ naŋ Anötö kêŋ tu ŋac-ŋga yêc undambê, naŋ
siŋ. Bocdinaŋ iŋ sô ŋac dôŋ ŋa sen ŋaŋga bu sêmbo gameŋ ŋasec-ŋga
ŋapaŋ, e sêtap matôc sa têŋ bêc atu naŋ oc meŋ sa tiŋambu. 7 Ma gauc
nem lau naŋ muŋ-ŋga sêndöc malac Sodom ti Gomora ma malac ŋatô naŋ
sêyêc malac lu dinaŋ ŋamakê. Ŋac sêkôm mêtê ŋalôm ŋagalac-ŋga ma
mêtê mockaiŋ-ŋga tidau-tidau, ma tu dinaŋ-ŋga Anötö seŋ ŋac su. Gêŋ
dinaŋ ti dôhôŋ ma kêŋ puc yac pi ŋagêyô naŋ lau sac oc sêtap sa yêc ya
naŋ sa ŋapaŋ.
8 Ma lau tasaŋ naŋ sêmbo mac nem gôlôwac dabuŋ ŋalôm, naŋ sêsa
lêŋ sac-ŋga gitôm lau ŋamata-ŋga dinaŋ. Lêŋ sêkôm sac-ŋga kalhac ŋac si
gauc ŋapaŋ, ma ŋac si mêtê sac kôm ŋac ŋadômbwi sa yêc Anötö aŋgô-
ŋga. Sêtoc dau sa ma sêsôc Anötö ma lau bata ŋapu dom, ma sêsôm yom
sac bu sêŋgwiniŋ Anötö ndê lau ti ŋawasi.[a] 9 Magoc gauc nem Anötö
ndê aŋela ŋamata-ŋga Maikel. Têŋ ndoc iŋlu Sadaŋ sêseŋ dau pi Moses
ndê ŋamlaŋ, naŋ iŋ yob dau ndê whasuŋ bu sôm yom sac pi Sadaŋ dom.
Magoc iŋ sôm yom têŋ iŋ bocdec bu, “Pômdau dau goc sôm am.”[b]

Lau tasaŋ si mêtê

10 Magoc lau tasaŋ naŋ sêmbo sêwhiŋ mac, naŋ sêsôm yom sac-sac pi
gêŋ dabuŋ naŋ sêŋyalê dom. Tigeŋ mêtê sac nom-ŋga, naŋ tidôŋ ŋac su,
naŋ sêŋkuc gitôm bôc gapuŋ naŋ gauc mbasi. Ma tu mêtê sac dinaŋ-ŋga
dec ŋac oc sêniŋga.
11 Oyaê! Lau dinaŋ oc sêtisac. Ŋac sêŋkuc Kein ndê lêŋ. Ma ŋac sêkôm
gêŋ tu sêkôc awa-ŋga ŋambwa, ma bocdinaŋ sêŋkuc Balam ndê giso. Ma
ŋac sêli dau sa têŋ Anötö ti iŋ ndê lau bata, ma bocdinaŋ ŋac oc sêniŋga
gitôm Kora.
12 Têŋ ndoc mac lau akêŋ whiŋ-ŋga akac sa bu aneŋ gêŋ ma ateŋ mbec,
naŋ ŋagahô lau sac dinaŋ sêsôc sêmeŋ ma seŋ gêŋ sêwhiŋ mac. Magoc

---

[a] **8** Lau ti ŋawasi - yêc ndê bapia, Jud to yom tigeŋ naŋ ‘ŋawasi.’ Lau ŋatô gauc gêm bu yom dau hêganôŋ aŋela, magoc lau ŋatô gauc gêm bu yom dau hêganôŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋga, me lau sêkêŋ whiŋ-ŋga si lau bata. Pita to yom kaiŋ tigeŋ yêc 2 Pit 2:10. [b] **9** Yom naŋ Maikel sôm têŋ Sadaŋ naŋ sêto yêc Sekaria 3:2. Tigeŋ yom pi Moses dinaŋ yêc Yom Lêŋsêm Akwa dom, magoc yêc lau Israel-ŋga si buku akwa daŋ.

ŋac maya dau tu ŋac si mêtê sac-ŋga dom, ma bocdinaŋ ŋac sêkôm
gôlôwac dabuŋ si ŋaê ŋayham tisac. Ŋac sêmwasiŋ dau ma gauc gêm lau
ŋatô dom. Ŋac lau sêhôŋ-sêhôŋ ŋambwa sêtôm yawalec naŋ puc pi meŋ
ma mbu soc su giŋga. Ma ŋac sêtôm a naŋ gêm ŋandô tôm ŋandoc dom
dec lau sêlêŋ su, ma bocdinaŋ a dau gitôm a naŋ mbac tidim lu. 13 Ŋac
si lêŋ gitôm gwêc ŋadinda, ma ŋac si mêtê mayaŋ-ŋga gitôm ŋapwic naŋ
gwêc ŋampoŋ dau hu pi baö. Magoc ŋac maya dau dom. Ma ŋac sêtôm
tata naŋ sêlhac si mala solop dom, ma bocdinaŋ Anötö kêyaliŋ ŋac si
mala sa yêc gameŋ ŋasec-ŋga bu ŋac sêmbo ŋapaŋ.
14 Ŋgac ŋamata-ŋga Adam ndê apaŋgac ti-7-ŋga naŋ sêsam bu Inok,[c] naŋ
hoc yom asê muŋ su pi lau sac dinaŋ bocdec bu, “Alic su naŋ. Pômdau oc
meŋ whiŋ iŋ ndê aŋela dabuŋ tausen ma tausen. 15 Iŋ oc êŋsahê lau hoŋ pi
ŋac si mêtê, ma lau hoŋ naŋ sêtec Anötö ndê lêŋ, naŋ iŋ oc kêŋ ŋagêyô atu
têŋ ŋac tu ŋac si mêtê sac-ŋga, ma tu yom sac naŋ sêsôm pi iŋ-ŋga.”
16 Lau tasaŋ dinaŋ êlêmê sêtucdiŋ tu gêŋ hoŋ-ŋga, ma sêpu lau ŋatô.
Ma sêkôm mêtê sac tidau-tidau gitôm ŋac dau si atac whiŋ. Sêsôm yom
sêtoc dau sa-ŋga, ma sêmbac-sêmbac yom lau bu sêkêŋ gêŋ têŋ ŋac.

Jud to yom puc ŋac dôŋ-ŋga

17 O aneŋ lau, gauc nem yom naŋ Pômdau Yisu Kilisi ndê lau †aposel
sêhoc asê gwanaŋ su. 18 Ŋac sêsôm têŋ mac bocdec bu, “Têŋ têm ŋambu-
ŋga, lau oc sêtisa, naŋ sêtaŋ b ôlê lau sêkêŋ whiŋ-ŋga, ma sêkôm mêtê sac
sêŋkuc ŋac dau si ŋalôm naŋ tec Anötö ndê lêŋ.” 19 Yom dau hêganôŋ lau
dinaŋ, naŋ sêwhê mac n em gôlôwac dabuŋ kôc, ma sêŋkuc mêtê nom-ŋga
ŋapaŋ sêtôm lau gauc mbasi-ŋga. Bu Ŋalau Dabuŋ mbo ŋac si ŋalôm dom.
20 Tigeŋ mac lau ŋayham. Akôm bocdinaŋ dom. Asap yom dabuŋ dakêŋ
whiŋ-ŋga dôŋ, bu puc mac dôŋ ma alhac ŋaŋga. Ma ateŋ mbec ŋa Ŋalau
Dabuŋ ndê ŋaclai. 21 Ambo ti Anötö ndê mêtê atac whiŋ-ŋga nem mac
ahuc, ma akêŋ batam Pômdau Yisu Kilisi ndê tawalô naŋ yac oc datap sa
têŋ ndoc iŋ kôc yac sa dandöc taŋli ŋapaŋ yêc undambê.
22 Tamwalô lau naŋ atac lu-lu, ma anem ŋac sa. 23 Mac nem lau ŋatô
sêsip mêtê sac ŋalôm su, dec sic waê bu sêsip ya lambwam-ŋga sêndi.
Akôm bu anem ŋac si ŋalôm kwi, dec oc nditôm mac aŋgaho ŋac su yêc
ya dau. Tamwalô lau naŋ sêkôm sac ma akôm bu anem ŋac sa, magoc
atöc ŋac si sac ma ayob daôm ŋapep bu sac dau kôm mac apeŋ dom.

Jud gic bata iŋ ndê yom

24-25 Tu yac neŋ Pômdau Yisu Kilisi-ŋga, tampiŋ yac neŋ Anötö ŋandô
tigeŋ naŋ gêm yac si. Iŋ gitôm bu yob mac ma nem mac sa bu apeŋ dom.

---

[c] **14** Inok ndê miŋ sêto yêc Gen 5:18-24. Yom naŋ iŋ sôm naŋ sêto yêc Yom Lêŋsêm Akwa dom, magoc yêc lau Israel-ŋga si bapia akwa daŋ.

Iŋ kêgwasiŋ mac nem sac hoŋ su, dec mac atôm bu alhac aŋôm sawa ma atac ŋayham atu yêc iŋ aŋgô-ŋga ti iŋ ndê ŋawasi atu. Dapo iŋ ndê waê sa, bu iŋ ndê ŋawasi ti ŋaclai ma ŋaŋga atu andô. Ma iŋ mbo bocdinaŋ têŋ têm ŋamata-ŋga, kwahic dec, ma oc mbo ŋapaŋ. Yomandô.

Revelesen

(Gêŋ naŋ Yisu hoc asê têŋ Jon)

Yom whê bapia dindec sa-ŋga

Lau tigauc sêsôm bu Jon, naŋ to bapia dindec (1:1-2, 4), naŋ iŋ ŋgac tigeŋ naŋ to Jon ndê ŋawaê ŋayham ma Jon ndê bapia tö. Têŋ ndoc iŋ to bapia dindec, naŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋga sêtap kisa atu ti ŋawapac daêsam sa. Ŋacyo sêkêŋ Jon dau ndöc nduc Patmos tu iŋ ndê gweleŋ ŋawaê ŋayham-ŋga. Jon to bapia dindec, tu bu puc lau sêkêŋ whiŋ-ŋga dôŋ bu sêlhac ŋaŋga ma sêhu si sêkêŋ whiŋ siŋ dom.

Gêŋ daêsam naŋ Jon to sip bapia dindec, naŋ iŋ sôm bu Ŋalau Dabuŋ kôm iŋ ndê gatu kaiŋ daŋ sa, ma Anötö hoc asê têŋ iŋ gitôm gêŋ ŋagatu. Mac oc alic bu Jon to namba 7 ma namba 12 tidim daêsam yêc bapia dindec ŋalôm. Lau Israel-ŋga sêlic namba 12 bu gêŋ atu, ma hêganôŋ lau Israel-ŋga si toŋ 12. Ma namba 7 hêganôŋ gêŋ naŋ ŋayham sambuc, ma ŋac sêsôm bu Anötö ndê namba.

Yom daêsam hêganôŋ gêŋ naŋ oc meŋ sa têŋ têm ŋambu-ŋga. Sadaŋ oc kôm gweleŋ ŋaŋga bu êntôm lau nom-ŋga, magoc tiŋambu Anötö oc êŋgwiniŋ iŋ ti lau hoŋ naŋ sêŋkuc iŋ, ma seŋ ŋac su. Ma lau sêkêŋ whiŋ-ŋga naŋ sêlhac ŋaŋga ma sêhu si sêkêŋ whiŋ siŋ dom, naŋ oc sêtap mwasiŋ atu sa, ma Anötö oc kôc ŋac sa sêndöc malac Jerusalem wakuc.

Yom ŋamata-ŋga

1 [1] Yom dindec ŋahu Yisu Kilisi, naŋ hoc asê têŋ Jon. Yom dau hêganôŋ gêŋ hoŋ naŋ kêpiŋ bu hôc asê. Anötö kêŋ yom dau têŋ Yisu Kilisi bu tôc asê têŋ lau naŋ sem akiŋ iŋ. Ma Yisu kêkiŋ iŋ ndê aŋela daŋ bu hoc yom dau asê têŋ iŋ ndê ŋgac akiŋ Jon. [2] Ma Jon to yom dindec pi gêŋ hoŋ naŋ iŋ gêlic, ma puc yom dau dôŋ bu yom ŋandô naŋ meŋ akêŋ Anötö lu Yisu Kilisi dau.

[3] Yom naŋ yêc bapia dindec, naŋ bu tôc gêŋ naŋ oc hôc asê têŋ têm ŋambu-ŋga, naŋ asê, gitôm yom naŋ propet akwa-kwa sêhoc asê muŋ su. Ma ndoc meŋ kêpiŋ bu gêŋ hoŋ dau ŋandô sa. Bocdinaŋ lau naŋ sêsam yom dindec asê, ma lau naŋ sêŋgô ma sêkôc sa tidôŋ sip ŋac si ŋalôm, naŋ hoŋ oc sêtap Anötö ndê mwasiŋ sa.

The New Testament in Bukawa of Papua New Guinea; 1st ed. 2000, Lutheran Bible Translators Australia; web ed. 2013

Jon kêkiŋ yom têŋ gôlôwac dabuŋ toŋ 7

4 Aö Jon, gato yom dindec têŋ Kilisi ndê gôlôwac dabuŋ toŋ 7 naŋ
sêmbo gameŋ Esia-ŋga. Mwasiŋ ti atac malô têŋ mac akêŋ Damaŋ Anötö
naŋ mbo têŋ ŋamata-ŋga, kwahic dec mbo, ma oc meŋ tiŋambu-ŋga, ma
akêŋ ŋalau 7 naŋ sêlhac iŋ ndê pôŋ kiŋ-ŋga ŋa-ndö-ŋga, 5 ma akêŋ Yisu
Kilisi. Yisu iŋ ŋgac ŋamata-ŋga bu tisa akêŋ lau batê-ŋga, ma iŋ gêm
gôliŋ kiŋ nom-ŋga hoŋ. Iŋ kalhac ŋaŋga bu hoc yom ŋandô asê pi Anötö.
Ma iŋ tac whiŋ yac, dec kêc ndê dac siŋ bu êŋgapwêc yac su yêc yac
neŋ sac. 6 Ma iŋ kôc yac sa datôm lau toŋ tigeŋ naŋ dambo iŋ ndê †gôliŋ
ŋapu, ma datôm lau dabuŋ-siga bu danem akiŋ iŋ ndê Damba Anötö. Iŋ
ŋaclai ti ŋawasi ŋadau, dec dahoc iŋ ndê waê asê tôm bêc hoŋ. Yomandô!
7 Alic su naŋ. Iŋ oc sip whiŋ dao meŋ, ma lau hoŋ oc sêlic iŋ. Aêc, ma lau
naŋ sic iŋ ndu, naŋ oc sêlic iŋ sêwhiŋ. Lau nom-ŋga hoŋ oc sêtaŋ atu tu
iŋ-ŋga. Yomandô andô!
8 Pômdau Anötö sôm, "Aö Ŋaclai Ŋadau. Têŋ ŋamata-ŋga aö gambo,
kwahic dec aö gambo, ma aö oc wambu wameŋ tiyham. Aêc, aö gac hu
gêŋ hoŋ, ma wandic dabiŋ gêŋ hoŋ."

Yisu hoc dau asê têŋ Jon

9 Aö Jon, mac nem asidôwa gato yom dindec. Yac dati Yisu ndê lau,
ma dambo iŋ ndê gôliŋ ŋapu. Tu dinaŋ-ŋga lau sêkêŋ kisa yac, magoc
tamasaŋ dauŋ bu dalhac ŋaŋga. Muŋ-ŋga lau sêmasuc aö ma sêkêŋ aö
gandöc nduc naŋ sêsam bu Patmos. Ŋahu bu aö galhac ŋaŋga ma gapuc
Anötö ndê yom dôŋ, ma gahoc yom ŋandô asê pi Yisu. 10 Aö gandöc
Patmos, ma têŋ lau sêkêŋ whiŋ-ŋga si bêc sênem akiŋ Pômdau-ŋga daŋ,
Ŋalau Dabuŋ kôm aö gatuŋ kaiŋ daŋ sa. Ma aö gaŋgô awha atu daŋ
gitôm dahuc taŋ yêc aö ŋambu-ŋga. 11 Ma awha dau sôm, "Gêŋ naŋ am
oc lic, naŋ to sip bapia, ma êmkiŋ têŋ gôlôwac dabuŋ toŋ 7 naŋ sêndöc
malac 7, naŋ Epesas, Smena, Pegamam, Tayatira, Sadis, Piladelpia ma
Laodisia."
12 Aö gaŋgô yom dau, goc gakac dauŋ kwi bu walic bu asa sôm yom
dau. Ma aö galic yakaiŋ 7 naŋ sêmasaŋ ŋa gol. 13 Ma yêc yakaiŋ 7 dau
ŋalhu aö galic ŋgac daŋ gitôm Ŋamalac ndê Atu. Iŋ sôc ŋakwê baliŋ naŋ
sip têŋ iŋ gahi, ma kic po naŋ ŋawasi gitôm gol kêgihi iŋ ŋabapo. 14 Iŋ
kêclauŋ sêp sambuc, ma iŋ tandô ŋawê gitôm ya. 15 Iŋ gahiapa ŋawasi
gitôm ain yaŋyaŋ ŋaê brons naŋ sêpec sa ya ma ŋamsic. Ma iŋ awha
ŋakêcsia gitôm bu naŋ hêc atu. 16 Iŋ aŋgô andô ŋawasi atu gitôm ac
ŋawê. Yêc iŋ amba andô-ŋga iŋ kôc tata 7, ma bieŋ baliŋ ti ŋamata yêc
daŋga-daŋga sa akêŋ iŋ whasuŋ.
17 Têŋ ndoc aö galic iŋ aö gahu dauŋ gasip nom gayêc iŋ gahi-ŋga
gitôm ŋgac batê daŋ. Magoc iŋ kêŋ amba andô-ŋga sac aö, ma sôm, "Töc

daôm dom. Aö gati ŋamata gêŋ hoŋ, ma aö gati ŋambu gêŋ hoŋ. 18 Aö
Anötö naŋ gambo taŋli. Muŋ-ŋga aö gambac ndu, tigeŋ lic! Kwahic dec
aö gambo taŋli, ma wambo taŋli ŋapaŋ. Ma aö gakôc ki gatam-ŋga bu
waŋgapwêc lau su yêc lambwam ma yêc lau batê si gameŋ.
19 "Bocdinaŋ to yom pi gêŋ naŋ am gêlic su, pi gêŋ naŋ kwahic dec
ŋandô sa, ma pi gêŋ naŋ oc ŋandô sa tiŋambu. 20 Tata 7 naŋ yêc amaŋ
andô-ŋga, ma yakaiŋ gol 7 naŋ aö wawhê ŋahu sa têŋ am. Tata 7 dinaŋ
sêti dôhôŋ aŋela 7 naŋ sêyob gôlôwac dabuŋ toŋ 7, ma yakaiŋ 7 sêti
dôhôŋ gôlôwac dabuŋ toŋ 7 dinaŋ-ŋga."

Jon to yom têŋ gôlôwac dabuŋ yêc malac Epesas

2 1 Ma iŋ sôm têŋ aö, "To yom têŋ aŋela naŋ yob gôlôwac dabuŋ
Epesas-ŋga bocdec bu:
Yom dindec meŋ akêŋ iŋ naŋ kôc tata 7 yêc amba andô-ŋga, ma
kêsêlêŋ mbo yakaiŋ gol 7 ŋalhu. 2 Mac lau Epesas-ŋga. Aö kayalê
mac nem mêtê hoŋ su, ma mac akôm gweleŋ atu ayêm daôm su,
ma mac alhac ŋaŋga tu ahôc ŋawapac-ŋga. Ma aö kayalê bu mac
atac tec lau sac ma amasuc ŋac su. Ma lau naŋ sêŋsau ma sêsam
dau bu aposel, naŋ mac aŋsahê ŋac, ma aŋyalê ŋac bu lau tasaŋ.
3 Mac alhac ŋaŋga ma ahôc ŋawapac ti kisa tu aneŋ ŋaê-ŋga,
magoc mac kwampac sa dom. Gêŋ hoŋ dinaŋ mac akôm ŋayham.
4 Tigeŋ mac nem mêtê so daŋ yêc naŋ aö galic yham dom. Ŋamata-
ŋga mac atac whiŋ aö ŋandô. Tigeŋ kwahic dec mba! 5 Bocdinaŋ
gauc nem mac nem mêtê ŋamata-ŋga dinaŋ, naŋ kwahic dec mac
ahu siŋ su. Ma anem nem ŋalôm kwi ma akôm mêtê ŋayham
gitôm ŋamata-ŋga. Bu mba, dec aö watêŋ mac wameŋ, ma wakôc
mac nem yakaiŋ su.
6 Magoc aö galic ŋayham bu mac atac tec Nikolai[a] ndê lau si lêŋ sac,
gitôm aö dauŋ gatec.
7 Asa ndê daŋgasuŋ yêc, naŋ ŋgô yom dindec naŋ Ŋalau Dabuŋ sôm
têŋ Anötö ndê gôlôwac dabuŋ. Lau hoŋ naŋ sêlhac ŋaŋga ma sêku
sac dulu, naŋ wakêŋ ŋac sêmbo Anötö ndê †Paradais ma sêneŋ
ŋandô yêc A Taŋli-ŋga.

Jon to yom têŋ gôlôwac dabuŋ yêc malac Smena

8 "Ma to yom têŋ aŋela naŋ yob gôlôwac dabuŋ Smena-ŋga bocdec bu:
Yom dindec meŋ akêŋ iŋ naŋ tiŋamata gêŋ hoŋ ma tiŋambu gêŋ
hoŋ, iŋ naŋ mbac ndu ma tisa ma mbo tali tiyham. 9 Aö kayalê bu
mac lau Smena-ŋga ahôc ŋawapac atu, ma mac andöc nom atôm

---

[a] **2:6** Nikolai kêdôhôŋ lau bu sêlic mêtê sac gitôm gêŋ ŋambwa. Iŋ sôm bu Kilisi ndê lau gitôm bu sênem akiŋ anötöi gwam, ma sêkôm mêtê mockaiŋ-ŋga.

lau ŋalôm sawa. Tigeŋ yêc Anötö aŋgô-ŋga mac ati lau ti lêlôm.
Aö kayalê yom hoŋ naŋ lau naŋ sêsap lau Israel-ŋga si sakiŋ akwa
dôŋ, naŋ sêsôm pi mac. Ŋac lau dau sêtoc dau sa bu ŋac lau Israel-
ŋga naŋ Anötö kêyaliŋ ŋac sa sêti iŋ ndê lau. Tigeŋ mba! Ŋac
Sadaŋ ndê lau solop. 10 Atöc daôm dom pi ŋawapac naŋ oc meŋ.
Aŋgô! Sadaŋ tac whiŋ bu êŋsahê mac, ma iŋ ndê lau oc sêkêŋ
mac nem lau ŋatô sêndöc gapocwalô. Tigeŋ mac oc ahôc ŋawapac
tôm bêc 10 ma pacndê. Mac bu ahôc ŋawapac e tôm lau sêndic
mac ndu, magoc alhac ŋaŋga ma ahu aö siŋ dom. Ma bocdinaŋ aö
wakêŋ mac andöc tamli ŋapaŋ, naŋ ti mac nem ŋaôli.
11 Asa ndê daŋgasuŋ yêc, naŋ ŋgô yom dindec naŋ Ŋalau Dabuŋ sôm
têŋ Anötö ndê gôlôwac dabuŋ. Lau hoŋ naŋ sêlhac ŋaŋga ma sêku
sac dulu, naŋ oc sêtap ŋandê sa têŋ bêc naŋ lau sêmbac ndu tidim
tilu-ŋga,[b] naŋ dom.

Jon to yom têŋ gôlôwac dabuŋ yêc malac Pegamam

12 "Ma to yom têŋ aŋela naŋ yob gôlôwac dabuŋ Pegamam-ŋga bocdec
bu:
Yom dindec meŋ akêŋ iŋ naŋ hôc bieŋ baliŋ naŋ ŋamata yêc daŋga-
daŋga. 13 Aö kayalê mac lau Pegamam-ŋga nem gameŋ, naŋ lau
daêsam sêmbo Sadaŋ ndê gôliŋ ŋapu. Tigeŋ mac asap aö dôŋ
ŋapaŋ, ma ahu nem akêŋ whiŋ aö-ŋga siŋ su dom. Yêc Sadaŋ ndê
malac dinaŋ, lau sic aneŋ ŋgac akiŋ Antipas ndu. Ŋahu bu iŋ hoc
yom ŋandô asê pi aö, ma sêc aö ahuc dom. Ma mac bocdinaŋ, têŋ
ndoc dinaŋ aö galic bu mac ahu aö siŋ dom.
14 Tigeŋ mac akôm gêŋ ŋatô naŋ aö galic bu solop dom. Mac nem lau
ŋatô sêŋkuc Balam ndê yom. Têŋ têm ŋamata-ŋga Balam kêdôhôŋ
lau Israel si ŋgac bata Balak bu êntôm lau Israel-ŋga bu sêkôm
mêtê sac. Ŋac seŋ gêŋ daneŋ-ŋga naŋ lau sêkêŋ ti da têŋ anötö
gwam. Ma sêkôm mêtê sac mockaiŋ-ŋga whiŋ. Ma kwahic dec
mac nem lau ŋatô sêŋkuc mêtê kaiŋ dinaŋ. 15 Ma gêŋ daŋ tiyham.
Mac nem lau ŋatô sêŋkuc yom naŋ Nikolai kêdôhôŋ têŋ lau.
16 Bocdinaŋ anem daôm kwi. Bu mba, dec ŋasawa sauŋ aö watêŋ
mac waloc, ma wandic lau naŋ sêsa lêŋ kaiŋ dinaŋ ŋa bieŋ baliŋ
naŋ sa yêc aö whaŋsuŋ.
17 Asa ndê daŋgasuŋ yêc, naŋ ŋgô yom dindec naŋ Ŋalau Dabuŋ sôm
têŋ Anötö ndê gôlôwac dabuŋ. Lau hoŋ naŋ sêlhac ŋaŋga ma sêku
sac dulu, naŋ wakêŋ ŋac sêneŋ gêŋ daneŋ-ŋga naŋ kwahic dec

---

[b] **2:11** Bêc naŋ lau sêmbac ndu tidim tilu-ŋga - bêc naŋ Anötö oc êmatôc lau hoŋ, ma lau sac oc sêsip ya atu naŋ sa ŋapaŋ sêndi bu sêhôc ŋandê ŋapaŋ. Alic yom ŋatô yêc Rev 20:14 ma 21:8.

yêc siŋ dau yêc undambê, gitôm gakêŋ †mana têŋ lau Israel-ŋga seŋ yêc gameŋ sawa. Ma aö wakêŋ hoc sêsêp tigeŋ-tigeŋ têŋ ŋac tôm ndi. Yêc hoc tigeŋ-tigeŋ aö wato ŋaê wakuc pi, naŋ lau daŋ sêŋyalê dom. Asa naŋ kôc hoc dau ŋadaŋ, naŋ oc êŋyalê.

Jon to yom têŋ gôlôwac dabuŋ yêc malac Tayatira

18 "Ma to yom têŋ aŋela naŋ yob gôlôwac dabuŋ Tayatira-ŋga bocdec bu:

Yom dindec meŋ akêŋ Anötö ndê Atu, iŋ naŋ ndê tandô ŋawê gitôm ya ŋawahô, ma gahi gitôm brons naŋ ŋawasi atu. 19 Aö kayalê mac lau Tayatira-ŋga nem mêtê hoŋ su, bu mac akêŋ whiŋ aö ŋaŋga, ma asap mêtê atac whiŋ-ŋga dôŋ. Aö kayalê bu mac alhac ŋaŋga ma am akiŋ aneŋ lau. Ma kwahic dec mac akôm gêŋ dinaŋ hôc gêlêc ŋamata-ŋga su.

20 Tigeŋ mac nem mêtê daŋ aö galic yham dom. Awhê sac daŋ mbo mac nem gôlôwac dabuŋ ŋalôm, naŋ gitôm kwin sac Jesebel. Iŋ sam dau bu aneŋ propet awhê daŋ, magoc iŋ kêdôhôŋ aneŋ lau bu sêkôm mêtê mockaiŋ-ŋga, ma bu sêneŋ gêŋ daneŋ-ŋga naŋ lau sêkêŋ ti da têŋ anötöi gwam. Iŋ kôm mêtê sac bocdinaŋ, magoc mac asoc iŋ su yêc mac nem gôlôwac dabuŋ dom. 21 Aö gakêŋ ŋasawa têŋ iŋ bu nem dau kwi, tigeŋ iŋ sap iŋ ndê mêtê sac dôŋ ŋapaŋ. 22 Alic su naŋ! Kwahic dec aö wakêŋ ŋandê atu têŋ iŋ, ma têŋ lau naŋ sêkôm mêtê mockaiŋ-ŋga sêwhiŋ iŋ, naŋ bocdinaŋ. Ŋac bu sênem dau kwi dom, dec ŋac oc sêhôc ŋawapac atu. 23 Ma aö oc wandic iŋ ndê balêkoc ndu sêwhiŋ. Tu dinaŋ-ŋga dec Kilisi ndê lau hoŋ oc sêŋyalê bu aö kayalê ŋamalac si gauc ti ŋalôm hoŋ. Ma aö wakêŋ ŋagêyô têŋ mac hoŋ tôm ndi, êŋkuc mêtê naŋ mac lau tigeŋ-tigeŋ akôm.

24 Mac lau Tayatira-ŋga ŋatô asôc awhê sac dinaŋ ndê yom ŋapu dom. Ma yom naŋ sêsam bu Sadaŋ ndê yom naŋ yêc siŋ dau, naŋ mac akip sa dom. Bocdinaŋ aö oc wakêŋ ŋawapac wakuc têŋ mac ahôc dom. 25 Gêŋ tigeŋ aö atac whiŋ, naŋ asap mêtê ŋayham naŋ mac akôm ambo, naŋ dôŋ e wambu wameŋ.

26 Asa naŋ bu lhac ŋaŋga ma ku sac dulu, ma sôc aneŋ yom ŋapu e bêc ŋambu-ŋga, naŋ wakêŋ ŋaclai têŋ iŋ bu nem gôliŋ lau sambuc, 27 gitôm Damaŋ kêŋ ŋaclai têŋ aö dauŋ. Tôm yom naŋ sêto yêc naŋ sôm bocdec bu:

Iŋ kôc tôc kiŋ-ŋga bu nem gôliŋ lau sambuc ti ŋaclai atu, ma iŋ oc ku ŋac dulu gitôm ŋgac daŋ tuc lôŋ andô daŋ popoc. *[BW 2:9]*

28 Ma asa naŋ bu lhac ŋaŋga, naŋ aö dauŋ oc wambo wawhiŋ iŋ ti ŋawasi atu gitôm tata bêbêc-ŋga. 29 Asa ndê daŋgasuŋ yêc, naŋ ŋgô yom dindec naŋ Ŋalau Dabuŋ sôm têŋ Anötö ndê gôlôwac dabuŋ.

Jon to yom têŋ gôlôwac dabuŋ yêc malac Sadis

3 1 "Ma to yom têŋ aŋela naŋ yob gôlôwac dabuŋ Sadis-ŋga bocdec bu:
Yom dindec meŋ akêŋ iŋ naŋ mbo whiŋ Anötö ndê ŋalau 7 ma kôc
tata 7. Aö kayalê mac lau Sadis-ŋga nem mêtê hoŋ. Lau ŋatô gauc
gêm bu mac alhac ŋaŋga ma akôm Anötö ndê gweleŋ. Tigeŋ mba!
Mac atôm lau batê! 2 Yêc aneŋ Anötö aŋgô-ŋga aö galic bu mac ac
dabiŋ mac nem gweleŋ ŋapep dom. Bocdinaŋ tampo sa ma atisa!
Mac nem akêŋ whiŋ kêpiŋ bu oc pacndê. Bocdinaŋ apuc nem
akêŋ whiŋ dôŋ maŋ. 3 Gauc nem yom hoŋ naŋ mac aŋgô ti akôc
sa su. Ma anem nem ŋalôm kwi ma daŋam wambu yom dau. Mac
bu anem ali dom, dec wambu wameŋ gitôm ŋgac kaŋ, ma mac oc
aŋyalê ndoc wameŋ-ŋga dom.
4 Magoc aö kayalê lau Sadis-ŋga ŋatô naŋ sêkôm mêtê sac dom, dec
galic ŋac tôm lau ti ŋakwê ŋawasi. Aö oc wakêŋ ŋakwê sêsêp têŋ
lau dinaŋ sêsôc, bu aö galic ŋac ŋayham, ma ŋac oc sêmbo sêwhiŋ
aö ŋapaŋ. 5 Ma lau ŋatô naŋ sêlhac ŋaŋga ma sêku sac dulu, naŋ
wakêŋ ŋakwê sêsêp têŋ ŋac bocdinaŋ. Ma yêc Damaŋ ti iŋ ndê
aŋela aŋgô-ŋga, aö wasam ŋac si ŋaê asê, ma watôc asê bu sêti
aneŋ lau solop. Ma ŋac si ŋaê oc yêc Buku Taŋli-ŋga[c] ŋapaŋ.
6 Asa ndê daŋgasuŋ yêc, naŋ ŋgô yom dindec naŋ Ŋalau Dabuŋ sôm
têŋ Anötö ndê gôlôwac dabuŋ.

Jon to yom têŋ gôlôwac dabuŋ yêc malac Piladelpia

7 "Ma to yom têŋ aŋela naŋ yob gôlôwac dabuŋ Piladelpia-ŋga bocdec
bu:
Yom dindec meŋ akêŋ ŋgac dabuŋ naŋ sôm yom ŋandô eŋ. Iŋ kôc
Kiŋ Dawid ndê ki gatam-ŋga, ma gatam bocke naŋ iŋ gêlêc su,
naŋ lau daŋ sêtôm bu sêndic ahuc dom. Ma gatam naŋ iŋ gic
ahuc, naŋ lau daŋ sêtôm bu sêkac sa dom. 8 Mac lau Piladelpia-
ŋga. Aö kayalê mac nem mêtê hoŋ su. Mac lau ti licwalô atu dom,
tigeŋ aö kayalê bu mac daŋam wambu aneŋ yom, ma asêc aneŋ
ŋaê ahuc dom. Bocdinaŋ alic su naŋ! Kwahic dec aö walêc gatam
daŋ su bu wanem mac sa-ŋga, ma lau daŋ oc sêtôm dom bu sêndic
ahuc. 9 Lau naŋ sêsap lau Israel-ŋga si sakiŋ akwa dôŋ, naŋ sêtoc
dau sa bu ŋac lau Israel-ŋga naŋ Anötö kêyaliŋ ŋac sa. Magoc
mba. Ŋac lau tasaŋ, ma Sadaŋ ndê lau ŋac. Aö waŋgwiniŋ ŋac e

---

[c] **3:5** Buku Taŋli-ŋga - lau hoŋ naŋ sêkêŋ whiŋ Yisu ma sêtap Anötö ndê mwasiŋ dandöc taŋli ŋapaŋ-ŋga sa, naŋ si ŋaê yêc Buku Taŋli-ŋga dau. Buku ŋatô sêyêc undambê, naŋ sêto yom yêc ŋalôm pi gêŋ ŋayham ma sac hoŋ naŋ yac tigeŋ-tigeŋ dakôm (Rev 20:12-13). Sêto yom pi Buku Taŋli-ŋga dau yêc Pil 4:3, Rev 13:18, 17:8, 20:12, 15 ma 21:27.

sêtêŋ mac sêmeŋ ma sêhu dau sêyêc mac gahim-ŋga. Ma têŋ ndoc
dinaŋ ŋac hoŋ oc sêŋyalê tidôŋ bu mac lau naŋ aö atac whiŋ mac
ndu andô.
10 Mac apuc daôm dôŋ ma alhac ŋaŋga têŋ ndoc ŋawapac ti kisa tap
mac sa, tôm aö gac atu mac muŋ su. Bocdinaŋ aö wayob mac
têŋ ndoc ŋawapac-ŋga naŋ oc hôc asê bu êŋsahê lau nom-ŋga
hoŋ. 11 Ndoc meŋ kêpiŋ bu aö wambu wameŋ. Bocdinaŋ akôc
yom ŋandô dôŋ ma ayob ŋapep, bu lau daŋ sênem kaŋ nem ŋaôli
ŋayham dom. 12 Lau naŋ sêlhac ŋaŋga ma sêku sac dulu, naŋ aö
wakêŋ ŋac sêndöc aneŋ Anötö aŋgô-ŋga ŋapaŋ tôm alhö ŋaŋga
naŋ sêlhac iŋ ndê lôm dabuŋ. Lau dinaŋ oc sêmbo sêwhiŋ Anötö
yêc malac Jerusalem wakuc, naŋ iŋ oc kêŋ sip akêŋ undambê
meŋ, dec aö oc wato aneŋ Anötö ndê ŋaê ma iŋ ndê malac wakuc
dau ŋaê pi ŋac. Ma aö wato aö dauŋ neŋ ŋaê wakuc pi ŋac whiŋ.
13 Asa ndê daŋgasuŋ yêc, naŋ ŋgô yom dindec naŋ Ŋalau Dabuŋ sôm
têŋ Anötö ndê gôlôwac dabuŋ.

Jon to yom têŋ gôlôwac dabuŋ yêc malac Laodisia

14 "Ma to yom têŋ aŋela naŋ yob gôlôwac dabuŋ Laodisia-ŋga bocdec bu:
Yom dindec meŋ akêŋ Yom Ŋandô Ŋadau. Iŋ sôm yom ŋandô eŋ,
ma bocdinaŋ yac dakêŋ whiŋ iŋ ndê yom ma atac lu-lu dom.
Ma iŋ gêm gôliŋ gêŋ hoŋ naŋ Anötö kêŋ. 15 Aö kayalê mac lau
Laodisia-ŋga nem mêtê hoŋ. Mac asôm bu akêŋ whiŋ aö, tigeŋ
mac akêŋ whiŋ aö ti nem ŋalôm sambuc dom. Mac lau tasaŋ! Mac
bu ahu aö siŋ gacgeŋ, me akêŋ whiŋ aö ti nem ŋalôm sambuc,
dec oc ŋayham. 16 Tigeŋ mba! Mac aŋsau bu aŋkuc aö. Bocdinaŋ
oc waseŋ mac su tôm ŋgac naŋ kêsahê gêŋ sac yêc iŋ whasuŋ
dec kêlôwê sa. 17 Mac asôm bu mac ati lau ti lêlôm ma lau tiwaê
naŋ apônda gêŋ daŋ dom. Tigeŋ mac aŋyalê dom bu yêc Anötö
angô-ŋga mac atôm lau ŋalôm sawa, ma lau tandô pec, ma lau
ŋakwê mbasi. 18 Bocdinaŋ aŋgô aneŋ yom dindec. Mac bu ati lau
ti lêlôm, dec atêŋ aö ameŋ, ma aö wakêŋ gol ŋandô ŋayham têŋ
mac anemlhi. Ma anemlhi ŋakwê sêsêp asôc-ŋga bu ambo ŋamlic
ŋambwa dom ma mayam pac. Ma anemlhi malasin bu aŋgwasiŋ
tanôm e tanôm ŋawa sa.
19 Lau naŋ aö atac whiŋ, naŋ bu sêkôm gêŋ giso, dec aö wasôm ŋac ma
wamatôc ŋac tu bu sêhu mêtê sac dau siŋ. Boc-dinaŋ aŋgô aneŋ
yom. Anem daôm kwi ma akôm ŋaŋga bu aŋkuc aö. 20 Alic! Aö
gatôm mac nem silip daŋ naŋ meŋ kalhac am nem andu ŋagatam
ma kêmati gatam mbo. Ma bocdinaŋ asa naŋ ŋgô aö awhaŋ ma
gêlêc gatam dau su têŋ aö, naŋ aö oc wasôc watêŋ iŋ wandi, ma
alu aneŋ gêŋ awhiŋ dauŋ.

21 Aö gaku ŋaclai sac-ŋga hoŋ dulu, dec Damaŋ kôc aö sa gandöc
gawhiŋ iŋ yêc iŋ ndê pôŋ kiŋ-ŋga. Ma ŋalêŋ tigeŋ lau hoŋ naŋ
sêlhac ŋaŋga ma sêku sac dulu, naŋ wakôc ŋac sa bu sênem gôliŋ
sêwhiŋ aö yêc aneŋ pôŋ kiŋ-ŋga.
22 Asa ndê daŋgasuŋ yêc, naŋ ŋgô yom dindec naŋ Ŋalau Dabuŋ sôm
têŋ Anötö ndê gôlôwac dabuŋ.”

Jon gêlic gêŋ atu undambê-ŋga

4 1 Dinaŋ su, goc aö galic gatam daŋ naŋ kac sa su yêc undambê. Ma
awha naŋ aö gaŋgô muŋ su gitôm dahuc taŋ, naŋ sôm têŋ aö bu, “Pwi
mweŋ, ma gêŋ naŋ oc hôc asê tiŋambu-ŋga, naŋ watôc têŋ am.” 2 Têŋ dinaŋ
Ŋalau Dabuŋ kôm aö gatuŋ kaiŋ daŋ sa, ma aö galic pôŋ kiŋ-ŋga daŋ kalhac
undambê, ma pôŋ ŋadau ndöc ŋahô. 3 Ma iŋ naŋ ndöc, naŋ ndê ŋawasi atu,
gitôm †hoc ŋayham lu naŋ sêsam bu jaspa ma kanelian. Ma gasuŋ bu êp naŋ
ŋadalô ŋayham ma ŋawasi gitôm hoc ŋayham emerel, naŋ kêgihi pôŋ atu
dau ahuc. 4 Ma aö galic pôŋ 24 sêlhac sêŋgihi pôŋ atu, ma lau bata 24 sêndöc
ŋahô. Ŋac sêsôc ŋakwê sêsêp, ma sanem gol yêc ŋac si ŋagôlôŋ tôm gi.
5 Ma aö galic sickac, ma gaŋgô wapap gic ti ŋakêcsia atu sa akêŋ pôŋ
atu. Ma lam ti ŋawê atu 7 sêlhac pôŋ ŋa-ndö-ŋga. Lam 7 dinaŋ Anötö ndê
ŋalau 7. 6 Ma yêc pôŋ dau ŋa-ndö-ŋga aö galic gêŋ ŋawasi atu poc gitôm
bugictoŋ, ma ŋawa gitôm glas.
Ma aö galic aŋela atu hale sêlhac sêŋgihi pôŋ atu. Ŋac sem gêŋ tali
ŋatô aŋgô, ma tandô daêsam sêyêc ŋac ŋabapo ti ŋadômbwê. 7 Aŋela hale
dinaŋ aŋgô andô bocdec. Aŋela ŋamata-ŋga ndê aŋgô gitôm layon, tilu-ŋga
gitôm makao, titö-ŋga gitôm ŋamalac, ma aŋela tihale-ŋga ndê aŋgô gitôm
macmpoŋ naŋ hu mbo lôlôc. 8 Ŋac tigeŋ-tigeŋ si ŋamakê 6, ma tandô daêsam
sem ŋac ahuc, yêc ŋamakê ŋapu-ŋga whiŋ. Ma ŋac sêmpiŋ Anötö ma sêsôm,
“O Pômdau Anötö, Ŋaŋga Ŋadau, am dabuŋ, dabuŋ, ma dabuŋ eŋ. Am mbo
têŋ ŋamata-ŋga, kwahic dec am mbo, ma tiŋambu am oc mbu mweŋ.” Ŋalêŋ
dinaŋ ŋac sêmpiŋ iŋ acsalô ma ôbwêc hoŋ, sêŋwhaŋ dau dom.
9 Têm bocke naŋ aŋela hale dinaŋ sêsôm yom dinaŋ sêmpiŋ iŋ naŋ
ndöc pôŋ atu ma mbo tali ŋapaŋ, ma sem daŋge iŋ ti sêtoc iŋ ndê waê sa,
goc 10 lau bata 24 sêhu dau sêsip nom ma sêpôŋ haduc têŋ iŋ. Ma sêkêŋ
ŋac si sanem sêyêc pôŋ atu ndö-ŋga, ma sêsôm yom bocdec bu, 11 “O
Pômdau yac mba Anötö. Am gêŋ hoŋ ŋadau. Am kêmasaŋ gêŋ hoŋ ma
kêŋ gêŋ hoŋ sêmbo tali, tôm am daôm tac whiŋ. Tu dinaŋ-ŋga dec am
ŋayham kêlêc, ma gic waê bu yac ampiŋ am ti apo nem waêm sa, ma atoc
am sa tu am nem ŋawasi ti ŋaclai atu-ŋga.”

†Anötö ndê Domba ma bapia tilhuŋ

5 1 Aö taŋhê iŋ naŋ ndöc pôŋ atu, ma galic bapia tilhuŋ daŋ yêc iŋ
amba andô-ŋga, ma yom yêc bapia dau daŋga lu-lu. Bapia dau

sêŋlhuŋ sa, ma sêkêŋ gêŋ ŋabalêp 7 pi ŋadali bu kôc dôŋ.[d] 2 Ma aö galic
aŋela ŋaŋga daŋ, naŋ mbwêc awha atu bocdec bu, “Asa iŋ ŋamalac gitêŋ,
gitôm bu kôc gêŋ ŋabalêp su ma kac bapia dau sa?” 3-4 Iŋ mbwêc yom
dinaŋ asê, tigeŋ yêc undambê, ma yêc nom ma nom ŋapu-ŋga, sêtap
ŋamalac gitêŋ daŋ sa dom, naŋ gitôm bu kac bapia dau sa ma sam. Têŋ
ndoc aö galic bu sêtap ŋamalac gitêŋ daŋ sa dom, naŋ aö gataŋ atu andô.
5 Magoc lau bata 24 si daŋ sôm têŋ aö, “Am taŋ dom! Lic su naŋ. Ŋamalac
gitêŋ daŋ mbo, naŋ ku ŋaclai sac-ŋga ti ŋaclai dambac ndu-ŋga dulu su,
ma iŋ gitôm bu kôc gêŋ ŋabalêp 7 su, ma kac bapia dau sa. Iŋ naŋ sêsam
bu ‘Layon naŋ sa akêŋ Juda ndê toŋ,’ ma ‘Dawid ndê Wakuc,’ naŋ gitôm.”
6 Têŋ dinaŋ aö galic Domba daŋ naŋ ŋa-aŋgô gitôm sic iŋ ndu su,
magoc mbo tali tiyham. Iŋ kalhac ŋalhu kêpiŋ pôŋ atu, ma aŋela hale
ti lau bata 24 sêŋgihi iŋ ahuc. Iŋ ndê ŋapo 7, ma tandô 7, naŋ sem
dôhôŋ Anötö ndê ŋalau 7 naŋ iŋ kêŋ ŋac sêsa sêtêŋ nom ŋabatiŋ hoŋ.
7 Ma Domba dau gi kôc bapia dau su yêc iŋ naŋ ndöc pôŋ atu ndê amba
andô-ŋga. 8 Iŋ kôc sa su goc aŋela hale ti lau bata 24 sêpôŋ haduc têŋ iŋ.
Yêc ŋac hoŋ si amba sêkôc gêŋ wê-ŋga naŋ sêsam bu hap,[e] ma sùc naŋ
sêmasaŋ ŋa gol, naŋ sêkêŋ gêŋ ŋamalu ŋayham sip e meŋhu. Gêŋ ŋamalu
dinaŋ, naŋ mbec hoŋ naŋ Anötö ndê lau dabuŋ sêteŋ têŋ iŋ. 9 Ma ŋac sem
wê wakuc daŋ bocdec, “Am gitêŋ andô, gitôm bu kôc bapia ma kac gêŋ
ŋabalêp su. Ŋahu bu lau sic am ndu, ma am nem dac gêmlhi lau su sêti
Anötö ndê lau. Am gêmlhi lau yêc nom ŋagameŋ hoŋ, ma yêc lau titoŋ-
titoŋ ma awha têŋtêŋ hoŋ naŋ sêmbo nom. 10 Ma am kôm ŋac sêti lau toŋ
tigeŋ, bu sênem akiŋ yac neŋ Anötö sêtôm lau †dabuŋsiga, ma ŋac oc
sênem gôliŋ sêmbo nom.”
11 Têŋ dinaŋ aö galic ti gaŋgô aŋela daêsam ma daêsam ma daêsam, oc
tôm dom bu dasê sa. Ŋac sêŋgihi pôŋ atu ma aŋela hale ti lau bata ahuc.
12 Ma ŋac sem wê ŋa awha atu bocdec bu, “O Domba ŋayham kêlêc, am
naŋ lau sic am ndu. Yac ampiŋ am, bu am gêŋ hoŋ ŋadau, ma am nem
ŋaclai, ti gauc, ma licwalô, ma waêm ti ŋawê ma ŋawasi atu hôc gêlêc
su.”
13 Têŋ dinaŋ aö gaŋgô gêŋ tali hoŋ naŋ sêmbo undambê ti nom ma nom
ŋapu-ŋga, ma naŋ sêmbo gwêc. Ŋac hoŋ sem wê bocdec bu, “Kwahic dec,
ma tôm bêc hoŋ, yac ampiŋ iŋ naŋ ndöc pôŋ atu, ma yac ampiŋ Domba.
Bu iŋlu si waê, ti ŋawê ma ŋawasi, ma ŋaclai atu andô!” 14 Ma aŋela hale
sêsôm, “Yomandô!” Ma lau bata hoŋ sêhu dau sêyêc nom ma sêmpiŋ iŋlu.

---

[d] **5:1** Têŋ têm Jon to bapia dindec, naŋ lau naŋ bu sêkêŋ bapia daŋ têŋ lau ŋatô, naŋ sêkêŋ gêŋ ŋabalêp gitôm lêlêp me nomdac pi bapia dau bu sêsap dôŋ. Ma bocdinaŋ lau bambaliŋ gitôm dom bu sêkac bapia dau sa ma sêsam e hôc asê ŋamalac naŋ bapia dau gic iŋ ŋawaê.
[e] **5:8** Hap - gêŋ gitôm gita ti wac daêsam, naŋ lau sêndic têŋ ndoc sênem wê-ŋga. Alic Rev 14:2 ma 15:2.

Anötö ndê Domba kac bapia tilhuŋ sa

6 1 Dinaŋ su, goc aö galic Anötö ndê Domba dau kôc gêŋ ŋabalêp
ŋamata-ŋga su yêc bapia tilhuŋ. Ma aŋela hale si daŋ ta yom ŋa
awha atu gitôm wapap, ma sôm, “Mweŋ!” 2 Dec aö taŋhê gameŋ, ma galic
hosi sêsêp daŋ. Ma aö galic ŋgac naŋ ndöc hosi ŋahô, naŋ kôc bakôc sôp-
ŋga daŋ. Anötö kêŋ sanem daŋ têŋ iŋ, goc iŋ sa ti ŋaclai atu bu ku ŋacyo
dulu.
3 Goc Anötö ndê Domba kôc gêŋ ŋabalêp tilu-ŋga su, ma aö gaŋgô
aŋela tilu-ŋga sôm, “Mweŋ!” 4 Ma hosi kokoc daŋ sa meŋ. Anötö kêŋ bieŋ
baliŋ daŋ têŋ ŋgac naŋ ndöc hosi ŋahô, ma kêŋ ŋaclai têŋ iŋ bu kôc yom
malô su yêc lau nom-ŋga, bu kôm ŋac sêndic dandi ndu.
5 Goc Anötö ndê Domba kôc gêŋ ŋabalêp titö-ŋga su, ma aŋela titö-ŋga
sôm, “Mweŋ!” Dec aö taŋhê gameŋ ma galic hosi yeyec daŋ. Ma ŋgac naŋ
ndöc hosi ŋahô kôc gêŋ danem dôhôŋ gêŋ-ŋga yêc iŋ amba. Gêŋ kaiŋ
dinaŋ dakôc bu danem dôhôŋ gêŋ bu ŋadehe me lolo. 6 Ma awha daŋ sa
akêŋ pôŋ atu naŋ kalhac aŋela hale ŋalhu, naŋ sôm, “Kêŋ tôbôm sa bu
lau nom-ŋga sêpônda gêŋ sêneŋ-ŋga, ma ŋac oc sênem dôhôŋ gêŋ bu lau
sênemlhi gêŋ daneŋ-ŋga ŋagec-ŋagec ŋa ŋaôli atu. Tigeŋ kôm ôm a †olib-
ŋga ti ôm wain-ŋga tisac dom.”
7 Têŋ dinaŋ Anötö ndê Domba kôc gêŋ ŋabalêp tihale-ŋga su, ma aŋela
tihale-ŋga sôm, “Mweŋ!” 8 Goc aö taŋhê gameŋ, ma galic hosi yaŋyaŋ
daŋ. Ma ŋgac naŋ ndöc ŋahô, naŋ sêsam iŋ ndê ŋaê bu ‘Mbac Ndu,’ ma
daŋ tiyham, naŋ ndê ŋaê ‘Lambwam’ kêkuc iŋ. Ma Anötö kêkiŋ iŋlu bu
sêwhê lau nom-ŋga hoŋ kôc ndi toŋ hale, ma sêndic toŋ daŋ ndu. Iŋlu oc
sêŋgilí siŋ, ma sêkêŋ tôbôm ma gêmbac atu ma bôclai bu sêseŋ lau toŋ
tihale-ŋga dinaŋ su.
9 Têŋ ndoc Anötö ndê Domba kôc gêŋ ŋabalêp ti-5-ŋga su, naŋ galic lau
ŋatô si gatu sêmbo Anötö ndê alta ŋapu. Lau dinaŋ, muŋ-ŋga lau nom-ŋga
sic ŋac ndu, ŋahu bu sêkêŋ whiŋ Anötö ndê yom, ma sêhoc iŋ ndê yom
asê. 10 Ma ŋac sêta awha atu têŋ iŋ, “O Pômdau Dabuŋ ma Yom Ŋandô
Ŋadau. Têŋ bêc bocke am oc êmatôc lau sac nom-ŋga, ma kêŋ ŋagêyô
têŋ ŋac ô yac mba dac naŋ ŋac sêkêc siŋ su?” 11 Sêsôm yom dinaŋ su, ma
Anötö kêŋ ŋakwê sêsêp baliŋ têŋ ŋac tôm gi. Ma iŋ sôm têŋ ŋac bu, “Mac
nem asidôwai ŋatô sem akiŋ aö sêmbo, naŋ lau nom-ŋga oc sêndic ŋac
ndu gitôm ŋac sic mac ndu. Bocdinaŋ ahôŋ malô e gêŋ dinaŋ pacndê su.”
12 Aö taŋhê Anötö ndê Domba ma iŋ kôc gêŋ ŋabalêp ti-6-ŋga su, goc
tiyhô atu gêm, ma aö galic ac tiyec gitôm sêcyaê, ma ayô tikoc gitôm
dac. 13 Ma tata umboŋ-ŋga sêpeŋ sêsip nom gitôm mbu puc atu ma kêwic
ahi goc ŋalôwê sêpeŋ sêsip nom si. 14 Ma umboŋ giŋga tôm mbu soc po
daŋ su, ma lôc ti nduc hoŋ siŋga bocdinaŋ. 15 Tu dinaŋ-ŋga lau hoŋ naŋ
sêkêŋ whiŋ Yisu dom, naŋ sêtöc dau ŋandô, ma sêŋsalê gameŋ bu sêsiŋ

dau. Kiŋ ma lau bata, ma lau siŋ-ŋga, ma lau ti lêlôm ma lau ti licwalô
atu, ma lau naŋ sem akiŋ ŋadaui ti lau naŋ sêmbo ŋambwa, naŋ hoŋ
sêlhö bambaliŋ. Ma sêŋsalê mala sêsiŋ dau kwi-ŋga sêsôc hocsuŋ ti hoc
naŋ sêyêc gameŋ lôc-ŋga, naŋ ŋapu. 16 Ma ŋac sêta yom têŋ lôc ti hoc
bu êŋgatöc ŋac si e iŋ naŋ ndöc pôŋ atu, naŋ oc tôm dom bu lic ŋac,
ma bocdinaŋ ŋac oc sêtap Anötö ndê Domba ndê atac ŋandê sa dom.
17 Sêkôm gêŋ dinaŋ, ŋahu bu bêc dinaŋ ti bêc sêtap ŋandê sa tu ŋac si
sac-ŋga, ma lau sac daŋ oc sêtôm dom bu sêŋlêc Anötö ndê matôc.

Sêpuc ŋadalô pi lau Israel-ŋga 144,000

7 1 Dinaŋ su, goc aö galic aŋela hale naŋ sêyob mbu. Ŋac sêlhac nom
ŋabatiŋ hale ma sêkôc ŋaclai bu sêlhac mbu nom-ŋga hale ahuc,
tu bu sêpuc ŋadinda e sêkôm nom me gwêc me a tisac dom. 2 Anötö
kêŋ ŋaclai têŋ ŋac bu sêyob mbu e tiŋambu sêhu mbu nom-ŋga siŋ bu
kôm nom ma gwêc tisac. Ma aö galic aŋela daŋ tiyham naŋ sa akêŋ
gameŋ ac pi-ŋga meŋ, ma yêc iŋ amba iŋ kôc Anötö Taŋli Ŋadau ndê
gêŋ dapuc ŋadalô-ŋga.[f] Iŋ mbwêc ŋa awha atu têŋ aŋela hale dinaŋ ma
sôm, 3 "Akôm nom ti gwêc ma a tisac dom, e yac apuc yac neŋ Anötö ndê
ŋadalô pi iŋ ndê lau akiŋ si sêcbala su."
4 Iŋ sôm yom dinaŋ su, goc aö gaŋgô lau naŋ sêpuc ŋadalô pi ŋac si
sêcbala, naŋ si namba, naŋ gitôm 144,000. Ma lau dinaŋ sêmeŋ akêŋ
lau Israel-ŋga si gôlôwac toŋ 12. 5 Yêc Juda ndê toŋ, sêkeŋ ŋadalô pi lau
12,000, ma pi lau 12,000 yêc Ruben ndê, 12,000 yêc Gad ndê, 6 12,000
yêc Aser ndê, 12,000 yêc Naptali ndê, 12,000 yêc Manase ndê, 7 12,000
yêc Simeon ndê, 12,000 yêc Liwai ndê, 12,000 yêc Isaka ndê, 8 12,000
yêc Sebulun ndê, 12,000 yêc Josep ndê, ma pi lau 12,000 yêc Benjamin
ndê toŋ.

Lau daêsam sêmpiŋ Anötö

9 Tiŋambu aö taŋhê gameŋ ma galic lau daêsam andô, gitôm dom bu
lau daŋ sêsê ŋac sa. Sêmeŋ akêŋ nom ŋagameŋ hoŋ, ma akêŋ lau titoŋ-
titoŋ hoŋ, ma akêŋ lau awha têŋtêŋ. Ma sêlhac pôŋ atu ti Anötö ndê
Domba aŋgô andô-ŋga. Ŋac hoŋ sêsôc ŋakwê sêsêp, ma sêhôc tômtôm
ŋalauŋ. 10 Ma sêmbwêc ŋaŋga bu, "Yac tampiŋ yac neŋ Anötö naŋ ndöc
pôŋ atu, ma iŋ ndê Domba, bu mwasiŋ nem lau si-ŋga yêc iŋlu."
11 Ma aŋela hoŋ naŋ sêlhac sêŋgihi pôŋ atu ti aŋela hale ma lau bata
ahuc, naŋ sêhu dau aŋgô sip nom sêyêc pôŋ atu ndö-ŋga. Ma sêmpiŋ
Anötö, 12 ma sêsôm, "Yomandô! Yac neŋ Anötö ndê ŋawasi ti gauc ma

---

[f] **7:2** Têŋ têm dinaŋ lau sêkêŋ gêŋ ŋabalêp gitôm lêlêp me nomdac pi bapia bu sêsap dôŋ, ma sêpuc ŋadalô daŋ pi lêlêp dau bu tôc asê bu ŋac sêti bapia dau ŋadau. Sêmasaŋ gôlôŋ amaŋatu-ŋga (ring) me gêŋ daŋ naŋ sênôŋ ti kôm bu sêpuc ŋadalô dau.

waê ti ŋaclai ma licwalô hôc gêlêc gêŋ hoŋ su. Bocdinaŋ tampiŋ iŋ, ma danem daŋge iŋ kwahic dec ma tôm bêc hoŋ. Yomandô!”

13 Têŋ dinaŋ lau bata si daŋ meŋ ma ndac aö bocdec bu, “Lau ti ŋakwê sêsêp dindê, ŋac lau asa, ma sêmeŋ akêŋ nde?” 14 Ma aö gaô iŋ ndê awha ma gasôm, “O ŋgac atu, am daôm kêyalê.” Dec iŋ sôm têŋ aö, “Lau dinaŋ sêmbo nom têŋ ndoc ŋawapac atu hôc asê, ma kwahic dec sêmeŋ sêmbo lec. Sêŋgwasiŋ si ŋakwê sip Anötö ndê Domba ŋadac, ma ŋakwê dau sêp sambuc. 15 Tu dinaŋ-ŋga sêlhac Anötö ndê pôŋ atu ndö-ŋga yêc iŋ ndê lôm dabuŋ, ma sem akiŋ iŋ acsalô ma ôbwêc. Ma iŋ naŋ ndöc pôŋ atu, naŋ oc mbo whiŋ ŋac ma yob ŋac. 16 Tôm dom bu sêpônda gêŋ sêneŋ-ŋga ti sênôm-ŋga tiyham. Ma ac oc pec ŋac dom, ma gêŋ ŋandê daŋ oc tap ŋac sa dom. 17 Ŋahu bu Anötö ndê Domba naŋ mbo pôŋ atu ŋalhu, naŋ oc ti ŋac si ŋgac yob ŋac-ŋga, ma wê ŋac sêsa bu sênôm bu yêc bubata taŋliŋga. Ma Anötö dau oc puŋ ŋac tasulu su yêc ŋac tandô.”

Anötö ndê Domba kôc gêŋ ŋabalêp ti-7-ŋga su

8 1 Têŋ dinaŋ Anötö ndê Domba kôc gêŋ ŋabalêp ti-7-ŋga su yêc bapia, ma gameŋ undambê-ŋga ŋaŋeŋ sa gitôm acgatu ŋasawa daŋga. 2 Ma aö galic aŋela 7 naŋ sêlhac Anötö aŋgô-ŋga, ma iŋ kêŋ dahuc têŋ ŋac hoŋ tôm gi. 3 Ma aŋela daŋ tiyham meŋ kalhac alta gol kêpiŋ pôŋ atu. Iŋ kôc lôŋ gol daŋ, ma sêkêŋ gêŋ ŋamalu ŋayham daêsam têŋ iŋ. Goc iŋ kêgaluŋ whiŋ Anötö ndê lau dabuŋ si mbec yêc lôŋ dau, ma kêc pi alta ti da têŋ Anötö. 4 Ma ŋawasu akêŋ gêŋ ŋamalu ti lau dabuŋ si mbec, sa akêŋ lôŋ naŋ yêc aŋela amba, ma pi têŋ Anötö aŋgô-ŋga. 5 Pacndê, goc iŋ kôc ya ŋanda akêŋ alta, ma kêŋ sip lôŋ gêŋ ŋamalu-ŋga e meŋhu, ma tuc sip gameŋ nom-ŋga gi. Ma aö gaŋgô ŋakêcsia atu, ma sickac ti wapap gic ma tiyhô gêm.

Aŋela hale sêyu dahuc

6 Têŋ dinaŋ aŋela 7 naŋ sêkôc dahuc, naŋ sêmasaŋ dau bu sêyu. 7 Aŋela ŋamata-ŋga yu iŋ ndê, ma sêmbaliŋ u ŋalhuc gitôm ais, ma ya naŋ sêŋgaluŋ whiŋ dac naŋ sip nom gi. Ma ya dau gêŋ gameŋ nom-ŋga ti a daêsam su. Aö galic gitôm sêwhê gameŋ nom-ŋga ti a hoŋ kôc gi ŋatoŋ tö, ma toŋ daŋ ya gêŋ su, ma lu sêyêc ŋayham. Ma kwaŋ batac-batac, naŋ ya gêŋ hoŋ su.

8 Goc aŋela tilu-ŋga yu dahuc, ma sêmbaliŋ gêŋ daŋ gitôm lôc atu ti ya sip gwêc gi. Ma tiyham aö galic gitôm sêwhê gwêc kôc gi toŋ tö, ma toŋ daŋ gêm dau kwi ti dac, ma toŋ lu sêyêc ŋayham. 9 Ma i ti gêŋ tali hoŋ naŋ sêmbo gwêc ti dac, naŋ sêmbac ndu. Ma waŋ naŋ sêpoc gwêc bocdinaŋ, toŋ daŋ siŋga su, toŋ lu sêpoc ŋayham.

10 Têŋ ndoc aŋela titö-ŋga yu ndê dahuc, naŋ tata atu daŋ peŋ sip akêŋ umboŋ. Tata dau ŋawê atu, ma peŋ sip nom ma kôm bu ti bubata daêsam

sêtisac. Aö galic gitôm sêwhê bu ti bubata hoŋ kôc gi toŋ tö, ma toŋ
daŋ tisac. 11 Sêsam tata dau ŋaê bu 'Ŋamakic.' Ma yêc bu nom-ŋga hoŋ,
toŋ daŋ ŋamakic sa ma toŋ lu sêyêc ŋayham. Ma lau hoŋ naŋ sênôm bu
ŋamakic dinaŋ, naŋ sêmbac ndu.
12 Goc aŋela tihale-ŋga yu ndê dahuc, ma ac ti ayô ma tata ŋatô sêtisac.
Tu dinaŋ-ŋga têŋ acsalô, ac pô gameŋ gitôm acgatu ŋasawa 8, ma ŋasec
sa gitôm acgatu ŋasawa hale. Ma têŋ ôbwêc bocdinaŋ, ayô ti tata ŋawê
mba gitôm acgatu ŋasawa hale.
13 Aö galic gêŋ hoŋ dinaŋ su, ma aö gaŋgô macmpoŋ daŋ naŋ hu mbo
umboŋ, ma taŋ ŋa awha atu bocdec bu, "Oyaê! Oyaê! Oyaê! Aŋela hale
sêyu dahuc su, ma aŋela tö sêmbo dôŋ sêmbo. Bocdinaŋ mac lau nom-
ŋga oc atap ŋawapac sa tiyham."

Aŋela ti-5-ŋga yu dahuc

9 1 Goc aŋela ti-5-ŋga yu ndê dahuc, ma aö galic tata daŋ peŋ yêc
umboŋ sip nom gi. Ma Anötö kêŋ ki têŋ iŋ bu yob suŋ baliŋ sac naŋ
sêsam bu Abis,[g] naŋ ŋagatam. 2 Goc iŋ gêlêc gatam dau su, ma yawasu pi
akêŋ suŋ baliŋ dinaŋ meŋ. Yawasu dau atu andô, gitôm yawasu têŋ ndoc
lau sêkêc pwa atu daŋ. Yawasu dau gêm ac ahuc ma kôm umboŋ ŋasec
sa. 3 Ma aö galic wakô sêsip akêŋ yawasu sêmeŋ. Ŋac si ŋaclai gitôm
gapiŋgap bu sêkêŋ ŋandê atu têŋ lau nom-ŋga. 4 Magoc Anötö gic yao ŋac
bu sêkôm kwaŋ ma gêŋ batac-batac ma a tisac dom, ma sêkôm lau naŋ
aŋela sêpuc Anötö ndê ŋadalô pi ŋac sêcbala su, naŋ sêtisac dom. Magoc
lau ŋatô, naŋ wakô dinaŋ oc sêkôm ŋac sêtisac. 5 Ŋac sêkôc ŋaclai bu
sêkêŋ ŋandê atu têŋ lau dinaŋ gitôm ayô 5, magoc ŋac oc sêndic ŋac ndu
dom. Ma ŋandê dau gitôm gapiŋgap seŋ lau. 6 Têŋ ndoc dinaŋ lau oc sêtec
bu sêmbo tali. Ŋac oc tac whiŋ bu sêmbac ndu, tigeŋ ŋac oc sêmbo tali
ma sêhôc ŋandê ŋapaŋ.
7 Aö galic wakô dinaŋ sêtôm hosi naŋ sêmasaŋ tu sêndic siŋ-ŋga. Gêŋ
gitôm guluŋ gol sac ŋac si ŋagôlôŋ, ma ŋac si aŋgô gitôm ŋamalac. 8 Ŋac
si kêclauŋ baliŋ gitôm lauwhê si, ma ŋac si ŋalhô atu gitôm layon si.
9 Ma yêc ŋac si ŋabapo aö galic gêŋ ŋaŋga gitôm lautuc ain. Ma têŋ ndoc
ŋac sêhu sêmbo lôlôc, ŋac si ŋamakê ŋakêcsia atu gitôm hosi daêsam
sêhê kaleta ma sênti bu sêndic siŋ. 10 Ŋac si ŋaŋguc gitôm gapiŋgap si
ŋaŋguc bu sêtìŋ ŋamalac. Ŋaclai atu yêc ŋac si ŋaŋguc, bu sêkêŋ ŋandê
têŋ lau gitôm ayô amaŋdaŋ. 11 Ŋac si kiŋ iŋ aŋela sac suŋ baliŋ-ŋga. Yêc
Yom †Hibru sêsam iŋ ndê ŋaê bu Abadon, ma yêc Yom Grik sêsam iŋ bu
Apolion.[h] 12 Ŋawapac dinaŋ ti ŋawapac ŋamata-ŋga. Ma ŋawapac lu sêyêc
dôŋ sêyêc.

---

[g] **9:1** Ŋaê 'Abis' (Abyss) kêkuc Yom Grik. Suŋ baliŋ dinaŋ ti ŋalau sac si gapocwalô.
[h] **9:11** Abadon ma Apolion - ŋaê lu dinaŋ ŋahu tigeŋ. Danem kwi bu 'Ndic Ndu' me 'Seŋ su.'

Aŋela ti-6-ŋga yu dahuc

13 Têŋ dinaŋ aŋela ti-6-ŋga yu ndê dahuc. Ma aö gaŋgô awha daŋ
sa akêŋ alta gol naŋ kalhac Anötö aŋgô-ŋga. Ŋapo hale sêyêc alta dau
ŋakêcsu hale, ma awha dau sa akêŋ ŋapo dau ŋalhu, 14 ma ta yom têŋ
aŋela naŋ yu dahuc bocdec bu, "Sa têŋ aŋela hale naŋ sêsô ŋac dôŋ
sêmbo bu atu Yupretes, naŋ ndi, ma êmgapwêc ŋac su." 15 Muŋ-ŋga Anötö
kêyaliŋ ndoc daŋ sa bu aŋela hale dinaŋ sêndic lau sac ndu, ma ŋac
sêhôŋ ndoc dau sêmbo Bu Yupretes. Goc aŋela dau sa gi ma kêgapwêc
aŋela hale dinaŋ su, bu sêwhê lau nom-ŋga kôc ndi toŋ tö. Ma toŋ daŋ
ŋac oc sêndic ŋac ndu, ma toŋ lu sêhu ŋac siŋ.
16-17 Têŋ dinaŋ aö galic gêŋ ŋagatu daŋ, lau siŋ-ŋga daêsam kêlêc
sêndöc hosi ŋahô. Ma awha daŋ sam ŋac si namba asê têŋ aö, naŋ gitôm
200 milien. Ma aö galic lautuc ŋaŋga sêyêc ŋac ŋabapo. Lautuc dinaŋ
ŋadalô kokoc gitôm ya, ma ŋamayaŋ gitôm umboŋ, ma yaŋyaŋ gitôm gêŋ
ŋandê ŋaê †solpa. Ma aö galic hosi si ŋagôlôŋ gitôm layon si, ma ya ti
yawasu ma solpa sa akêŋ ŋac si whasuŋ. 18 Gêŋ tö dinaŋ, ya ti yawahô ma
solpa, naŋ sêsa hosi whasuŋ naŋ tôm ŋawapac atu bu seŋ lau nom-ŋga
ŋatô su. Lau toŋ daŋ oc sêmbac ndu, magoc toŋ lu oc sêmbo tali. 19 Hosi
dinaŋ sêkôc ŋaclai atu yêc ŋac si whasuŋ, ma yêc ŋac si ŋaŋguc whiŋ. Bu
ŋac si ŋaŋguc gitôm mboc ŋagôlôŋ bu seŋ lau ma kôm ŋac sêtisac.
20 Ŋawapac tö dinaŋ kôm lau toŋ daŋ sêmbac ndu. Ma lau ŋatô naŋ
sêmbac ndu dom, naŋ sêlic su, magoc sem si ŋalôm kwi dom. Mba! Ŋac
sêsap ŋac si mêtê sac dôŋ ŋapaŋ. Ŋac sem akiŋ ŋalau sac ma anötöi
gwam naŋ sêmasaŋ ŋa gol ti silba ma brons ti hoc ma ŋa a. Gwam hoŋ
dinaŋ gitôm dom bu sêlic gameŋ me sêŋgô yom, ma sêŋsêlêŋ dom, tigeŋ
lau nom-ŋga sem akiŋ ŋac ŋapaŋ. 21 Ma ŋac sêkôm mêtê sac daêsam tôm
sic ŋamalac ndu, sêpec balö, sêkôm mêtê mockaiŋ-ŋga, ma sem kaŋ gêŋ.
Ŋac sêlic ŋawapac dau, magoc sem dau kwi dom, ŋac sêsap si mêtê sac
dinaŋ dôŋ ŋapaŋ.

Aŋela kêŋ bapia sauŋ daŋ têŋ Jon

10 1 Têŋ dinaŋ aö galic aŋela ŋaŋga daŋ sip akêŋ undambê meŋ. Iŋ
ndê ŋakwê gitôm dao, ma gasuŋ bu êp daŋ yêc iŋ ŋagôlôŋ ŋahô-
ŋga. Iŋ ndê aŋgô andô ŋawasi gitôm ac, ma iŋ gahi gitôm alhö ti ya. 2 Ma
iŋ kôc bapia sauŋ daŋ naŋ kac sa su, yêc iŋ amba. Iŋ sip gi ma kêŋ gahi
gasê-ŋga kalhac nom, ma gahi andô-ŋga kalhac gwêc. 3 Ma iŋ mbwêc
ŋaŋga, gitôm layon daŋ taŋ. Têŋ ndoc iŋ mbwêc, naŋ aö gaŋgô awha 7
sêta yom, naŋ ŋakêcsia gitôm wapap gic. 4 Aö gaŋgô awha 7 dinaŋ su,
ma bu wato ŋac si yom sip bapia, tigeŋ awha daŋ akêŋ undambê sôm têŋ
aö bu, "To yom naŋ am ŋgô akêŋ awha wapap-ŋga 7, naŋ dom. Mba! Kôc
dôŋ ma sêc ahuc yêc am-ŋga."

5 Goc aŋela naŋ kalhac nom ti gwêc, naŋ tôc iŋ amba andô-ŋga pi
undambê. 6 Iŋ bu sôm yom ma puc dôŋ ŋa Anötö ndê ŋaê, dec sôm, “Aö
wasôm yom ŋandô yêc iŋ naŋ mbo tali ŋapaŋ, naŋ aŋgô-ŋga, iŋ naŋ kêŋ
undambê ma nom ti gwêc, ma gêŋ hoŋ naŋ sêmbo gameŋ dinaŋ. Dahôŋ
têm daŋ tiyham dom, 7 bu gêŋ hoŋ naŋ Anötö kêmatiŋ tidôŋ muŋ su, ma
yêc siŋ dau e meŋ têŋ kwahic dec, naŋ oc meŋ sa tiawê. Têŋ bêc naŋ
aŋela ti-7-ŋga yu dahuc, naŋ gêŋ hoŋ dinaŋ oc ŋandô sa tôm iŋ hoc asê
gwanaŋ su têŋ lau propet naŋ sem akiŋ iŋ.”
8 Dinaŋ su, goc awha akêŋ undambê naŋ aö gaŋgô su, naŋ sôm yom
têŋ aö tiyham bocdec bu, “Am sa têŋ aŋela naŋ kalhac nom ma gwêc,
naŋ ndi, ma kôc bapia naŋ kac sa yêc iŋ amba, naŋ su.” 9 Bocdinaŋ aö
gatêŋ aŋela dau ga, ma gandac bapia sauŋ dinaŋ. Ma iŋ sôm têŋ aö, “Am
kôc su, ma neŋ. Yêc whamsuŋ am oc êmsahê ŋaganda gitôm lêp. Tigeŋ
bapia dau oc kôm am nem ŋatac yham dom.” 10 Aö gakôc bapia sauŋ dau
su yêc iŋ amba, ma gaŋ. Yêc whaŋsuŋ aö kasahê bu ŋaganda gitôm lêp,
tigeŋ tiŋambu sip aö ŋatac gi ma kôm aö ŋatac yham dom. 11 Goc Anötö
sôm têŋ aö, “Am oc hoc yom asê tiyham gitôm propet, ma sôm yom pi lau
daêsam, pi lau titoŋ-titoŋ ma lau awha têŋtêŋ, ma pi kiŋ sêwhiŋ.”

Anötö ndê propet lu

11 1 Dinaŋ su, goc Anötö kêŋ gakoc baliŋ daŋ têŋ aö bu wanem
dôhôŋ gêŋ. Ma iŋ sôm têŋ aö, “Am ndi, ma nem dôhôŋ aneŋ lôm
dabuŋ, ma alta naŋ kalhac dê. Ma lau naŋ sêtoc aö sa ma sêteŋ mbec têŋ
aö sêmbo dindê, naŋ sê ŋac sa. 2 Tigeŋ nem dôhôŋ gameŋ yêc lôm dabuŋ
ŋabatêmndö dom, bu aö gakêŋ gameŋ dinaŋ têŋ lau sambuc ti ŋac si
gameŋ. Ma ŋac oc sênem gôliŋ aneŋ malac dabuŋ, ma sêŋgwiniŋ aneŋ
lau gitôm ayô 42. 3 Magoc aö wakêŋ ŋaclai têŋ aneŋ propet lu, dec iŋlu oc
sêsôc ŋakwê yeyec ma sêsôm aneŋ yom asê gitôm bêc 1,260.”
4 Propet lu dau sêlhac Pômdau, naŋ gêm gôliŋ nom sambuc, naŋ
aŋgô-ŋga, sêtôm a olib lu, ma sêtôm yakaiŋ lu. 5 Lau naŋ bu sêkôm iŋlu
ŋa yom, naŋ oc sêmbac ndu ŋalêŋ bocdec. Ya oc sa yêc iŋlu whasuŋ ma
neŋ ŋac su. 6 Ma têŋ ndoc sêhoc Anötö ndê yom asê, naŋ sêkôc ŋaclai bu
sêsôm u ndic dom yêc umboŋ. Ma sêkôc ŋaclai bu sênem bu kwi ti dac,
ma bu sêkêŋ ŋawapac tidau-tidau têŋ lau nom-ŋga têŋ ndoc bocke naŋ
iŋlu atac whiŋ naŋ.
7 Têŋ iŋlu si têm sêhoc Anötö ndê yom asê-ŋga pacndê su, naŋ aö galic
bu gêŋ sac daŋ pi akêŋ suŋ baliŋ sac dinaŋ meŋ, ma gic siŋ têŋ iŋlu. Ma
iŋ ku iŋlu dulu ma gic iŋlu ndu. 8 Ma iŋlu si ŋamlaŋ sêyêc ŋambwa sêyêc
malac atu dau ŋa-malac lôm. Yêc malac atu dau lau sic iŋlu si Pômdau
ndu pi a gicso dau, ma bocdinaŋ lau ŋatô sem malac dau ŋaê kwi ma
sêsam bu Sodom ma Isip. 9 Têŋ dinaŋ, lau akêŋ nom ŋagameŋ hoŋ, ma
akêŋ lau titoŋ-titoŋ ma awha têŋtêŋ hoŋ tahê iŋlu si ŋamlaŋ gitôm bêc

tö ma ŋadaŋga. Ma ŋac sêkêŋ yao bu lau daŋ sêŋsuhuŋ iŋlu dom. 10 Lau
sac nom-ŋga sêtisambuc bu iŋlu sêmbac ndu, ma ŋac sêkêŋ gêŋ ŋayham-
ŋayham têŋ dandi ti atac ŋayham atu. Ŋahu bu muŋ-ŋga propet lu dinaŋ
sêkêŋ ŋawapac têŋ ŋac.
11 Aö galic bu iŋlu sêyêc boc-dinaŋ tôm bêc tö ma ŋadaŋga, goc Anötö
kêŋ iŋ ndê wayahô tali-ŋga têŋ iŋlu dec sêtisa tiyham ma sêlhac. Ma lau
hoŋ naŋ sêlic, naŋ sêtöc dau ŋandô. 12 Ma aö gaŋgô Anötö ta yom awha
atu têŋ iŋlu ma sôm bu sêpi sa sêtêŋ iŋ sêmeŋ. Goc dao daŋ kôc iŋlu sa
sêpi undambê si, ma iŋlu si ŋacyo sêlic. 13 Têŋ têm dinaŋ tiyhô atu gêm,
ma malac atu dau ŋagameŋ ŋatô sêtisac. Gitôm sêwhê malac dau kôc ti
gameŋ 10, ma gameŋ 9 sêyêc ŋayham, ma gameŋ ti-10-ŋga tisac. Ma lau
7,000 sêmbac ndu. Gêŋ dau kôm lau naŋ sêmbo tali, naŋ sêtöc dau atu,
ma sêtoc Anötö undambê-ŋga ndê waê ti ŋaclai atu sa.
14 Dinaŋ ti ŋawapac tilu-ŋga, ma titö-ŋga kêpiŋ bu hôc asê.

Dahuc ti-7-ŋga taŋ

15 Têŋ dinaŋ aŋela ti-7-ŋga yu dahuc, ma aö gaŋgô awha daêsam sêta
yom ŋaŋga yêc undambê bocdec bu, “Kwahic dec yac neŋ Pômdau lu iŋ
ndê Mesaya sem gôliŋ nom ŋagameŋ sambuc. Ma gôliŋ dau oc pacndê
dom.”
16 Ma lau bata 24 naŋ sêndöc ŋac si pôŋ yêc Anötö aŋgô-ŋga, naŋ sêhu
dau aŋgô sip nom, ma sêmpiŋ iŋ, 17 ma sêsôm, “O Pômdau Anötö Ŋaclai
Ŋadau, am naŋ mbo têŋ ŋamata-ŋga, ma kwahic dec mbo. Yac bu anem
daŋge am bu am gêm gôliŋ nom ti am nem ŋaclai atu. 18 Lau nom-ŋga
atac ŋandê sa, magoc kwahic dec ŋac oc sêŋsahê am nem atac ŋandê.
Ndoc meŋ su, bu am êmsahê lau naŋ sêmbac ndu su. Ma am oc kêŋ
ŋagêyô ŋayham têŋ lau hoŋ naŋ sem akiŋ am, lau propet ti am nem lau
dabuŋ, ma têŋ lau hoŋ naŋ sêtoc nem ŋaê sa, lau tiwaê, ma lau waêmba
sêwhiŋ. Tigeŋ lau naŋ sêkôm nom tisac, naŋ am oc seŋ ŋac su.”
19 Ŋac sêmpiŋ Anötö su, goc gatam yêc Anötö ndê lôm dabuŋ undambê-
ŋga kac sa, ma aö galic apa Anötö ndê pwac dabuŋ-ŋga yêc lôm dabuŋ
ŋalôm. Ma sickac ti wapap gic, ma aö gaŋgô ŋantiŋ atu, ma tiyhô gêm ma
u gic ŋalhuc atu ma ŋaŋga gitôm ais.

Awhê daŋ, ma Akô

12 1 Têŋ dinaŋ gêŋ dalô atu daŋ hôc asê yêc undambê, ma kôm aö
gasö. Aö galic awhê daŋ, ma ac kêgihi iŋ ahuc gitôm ŋakwê. Ayô
yêc iŋ gahi ŋapu, ma tata 12 sac iŋ ŋagôlôŋ gitôm kiŋ si sanem. 2 Awhê
dau daê, ma iŋ ndê ndoc kôc balêkoc-ŋga meŋ sa. Tu dinaŋ-ŋga dec iŋ
kêsahê ŋandê atu, ma taŋ asê. 3 Ma gêŋ dalô daŋ tiyham hôc asê yêc
undambê. Aö galic gêŋ kokoc atu gitôm akô daŋ. Iŋ ndê ŋagôlôŋ 7, ma
ŋapo 10. Ma sanem kiŋ-ŋga 7 sac iŋ ndê ŋagôlôŋ 7. 4 Ma iŋ ndê ŋaŋguc

gic tata umboŋ-ŋga daêsam sa, ma kêbalip ŋac sêsip nom si. Tata toŋ lu
gacgeŋ sêlhac umboŋ, ma toŋ daŋ iŋ kêbalip sip nom gi. Goc iŋ gi kalhac
awhê dau aŋgô-ŋga, ma hôŋ bu iŋ kôc balêkoc su, goc iŋ neŋ.
5 Ma awhê dau kôc balêkoc ŋgac[i] daŋ. Iŋ ŋgac naŋ oc nem gôliŋ
lau nom-ŋga hoŋ ti ŋaclai atu, gitôm iŋ kôc tôc kiŋ-ŋga ain tu êmatôc
ŋac-ŋga. Akô tac whiŋ bu neŋ balêkoc dau, tigeŋ gitôm dom. Ŋahu bu
sêŋgaho balêkoc dau su pi undambê gi, bu mbo whiŋ Anötö naŋ ndöc
pôŋ atu. 6 Ma balê dinda kölhö kêti gi mbo gameŋ sawa. Anötö kêyaliŋ
gameŋ sa gwanaŋ yêc dindê, bu yob awhê dau gitôm bêc 1,260.
7 Têŋ dinaŋ aö galic siŋ atu yêc undambê. Anötö ndê aŋela ŋamata-ŋga
Maikel ti iŋ ndê aŋela sic siŋ têŋ akô, ma akô ti ndê aŋela sac sic siŋ ô.
8 Magoc akô ndê ŋaclai gitôm dom, dec iŋ ti ndê aŋela sac si mala sêmbo
undambê-ŋga mba. 9 Anötö ndê aŋela sêsoc ŋac su ma sêmbaliŋ ŋac sêsip
nom si. Iŋ akô akwa dinaŋ, naŋ dasam iŋ ndê ŋaê bu Sadaŋ me ŋgac
yeyec. Iŋ êlêmê kêsau lau nom-ŋga ma kêtôm ŋac bu sêkôm mêtê sac.
10 Têŋ ndoc dinaŋ aö gaŋgô awha atu daŋ yêc undambê, naŋ sôm,
"Kwahic dec Anötö ndê ndoc bu nem gôliŋ nom sambuc-ŋga, naŋ hôc
asê su, ma iŋ tôc iŋ ndê ŋaclai asê yêc awê. Iŋ ndê gweleŋ nem lau si-ŋga
kwahic dec ŋandô sa, ma lau hoŋ oc sêlic †Mesaya ndê ŋaclai. Têŋ ŋamata-
ŋga Sadaŋ kalhac Anötö aŋgô-ŋga têŋ acsalô ma ôbwêc hoŋ, ma kêgôliŋ
yom pi yac neŋ asidôwai. Magoc kwahic dec Anötö kêmasuc iŋ su yêc
undambê. 11 Dac naŋ Anötö ndê Domba kêc siŋ, naŋ puc yac neŋ asidôwai
dôŋ, ma sêhoc Anötö ndê yom ŋandô asê. Ma tu dinaŋ-ŋga ŋac sêku Sadaŋ
dulu. Sêlhac ŋaŋga ma sêtöc dau dom bu lau sêndic ŋac ndu. 12 Bocdinaŋ
mac lau undambê-ŋga, atac ŋayham ma atisambuc. Tigeŋ ŋawapac atu gic
mac lau nom ti gwêc-ŋga ŋawaê. Oyaê. Sadaŋ sip têŋ mac meŋ, ma iŋ tac
ŋandê atu andô. Ŋahu bu iŋ kêyalê bu iŋ ndê têm tiapê su."
13 Têŋ ndoc akô gêlic bu sêsoc iŋ su sip nom gi, naŋ iŋ gic hu kêbulu
awhê naŋ kôc balêkoc ŋgac naŋ. 14 Tigeŋ Anötö kêŋ ŋamakê lu têŋ awhê
dau gitôm macmpoŋ atu daŋ ndê, bu hu sa ndi mbo iŋ ndê mala naŋ
Anötö kêyaliŋ sa su yêc gameŋ sawa. Yêc dinaŋ Anötö oc yob iŋ tôm yala
tö ma ayô 6, bu akô dau kôm iŋ tisac dom. 15 Têŋ dinaŋ akô kac whasuŋ
sa ma guluc bu atu sa bu hêc awhê dau su. 16 Magoc Anötö gêm awhê
dau sa ma kôm nom hôc kôc, e bu naŋ sa akêŋ akô whasuŋ naŋ sip nom
ŋalôm gi. 17 Têŋ dinaŋ akô tac ŋandê têŋ awhê dau, ma hu iŋ siŋ sa gi, bu
ndic siŋ têŋ iŋ ndê lau wakuc ŋatô. Ŋac lau naŋ daŋga wambu Anötö ndê
yomsu ti sêsap Yisu ndê yom ŋandô dôŋ. 18 M a akô dau gi kalhac kêpiŋ
gwêc ŋadali.

---

[i] **12:5** Awhê dinaŋ iŋ ti dôhôŋ Anötö ndê lau. Ma balê dau Yisu. Ma akô dinaŋ iŋ ti dôhôŋ Sadaŋ. Iŋ kêsahê bu seŋ Yisu su magoc gitôm dom. Dec tiŋambu iŋ kêŋ kisa Yisu ndê lau, magoc Anötö yob ŋac.

Gêŋ sac atu daŋ pi akêŋ gwêc ŋalôm meŋ

13 1 Ma aö galic gêŋ sac atu daŋ pi akêŋ gwêc ŋalôm meŋ. Iŋ ndê
ŋagôlôŋ 7, ma ŋapo 10, ma sanem 10 sac ŋapo ŋahô tôm gi. Ma
aö galic ŋaê sac sambuc 7 sêyêc iŋ ndê ŋagôlôŋ 7 dinaŋ. 2 Gêŋ sac dau ŋa-
aŋgô gitôm pôsip pôm atu ŋaê lepat, ma gahi gitôm bea ndê, ma whasuŋ
atu gitôm layon ndê. Ma akô naŋ kalhac gwêc ŋadali, naŋ kêŋ ndê ŋaclai
ti licwalô têŋ gêŋ sac dinaŋ, bu nem gôliŋ lau sac nem iŋ aŋgô. 3 Aö galic
gamboc atu yêc gêŋ sac ndê ŋagôlôŋ daŋ, naŋ gitôm sic iŋ ndu su, magoc
gêŋ dau tisa ma ŋayham sa tiyham. Lau sac nom-ŋga hoŋ naŋ sêlic gêŋ
dau, naŋ sêhêdaê ma sêŋkuc gêŋ sac dau. 4 Ma sêlic bu akô kêŋ iŋ ndê
ŋaclai têŋ gêŋ sac, dec ŋac sêtoc akô sa ma sem akiŋ iŋ, ma sem akiŋ gêŋ
sac dau whiŋ. Ma sêsôm têŋ dandi, “Aluê! Gêŋ sac dinaŋ hôc gêlêc gêŋ
hoŋ su. Ŋamalac daŋ gitôm dom bu ndic siŋ têŋ iŋ!”
5 Gêŋ sac dau kôc ŋaclai bu sôm yom toc dau sa-ŋga ma yom sac-sac
gitôm ayô 42. 6 Dec gêŋ sac dau kac whasuŋ sa bu sôm yom sac s ambuc
pi Anötö, ma pi iŋ ndê ŋaê, ma pi undambê, ma pi lau naŋ sêndöc
undambê whiŋ. 7 Ma iŋ kôc ŋaclai bu ndic siŋ têŋ Anötö ndê lau dabuŋ
ma ku ŋac dulu. Iŋ kôc ŋaclai atu bu nem gôliŋ lau hoŋ, lau akêŋ nom
ŋagameŋ hoŋ, ma akêŋ lau titoŋ-titoŋ, ma awha têŋtêŋ. 8 Ma lau nom-
ŋga hoŋ naŋ si ŋaê yêc Buku Taŋli-ŋga dom, naŋ oc sêtoc gêŋ sac sa ma
sênem akiŋ iŋ. Anötö ndê Domba yob Buku Taŋli-ŋga dau. Iŋ Domba naŋ
nom dindec mbasi eŋ, ma Anötö kêyaliŋ iŋ sa ma kêyalê bu tiŋambu, lau
oc sêndic iŋ ndu.
9 Asa ndê daŋgasuŋ bu yêc, naŋ ŋgô yom dindec. 10 Yomandô! Ŋawapac
daêsam oc sêhôc asê. Lau ŋatô sic ŋawaê bu sêndöc gapocwalô, ma ŋatô
oc sêndic ŋac ndu ŋa bieŋ baliŋ. Bocdinaŋ mac lau dabuŋ, alhac ŋaŋga
ma ahu nem akêŋ whiŋ siŋ dom.

Gêŋ sac tilu-ŋga pi sa akêŋ nom ŋalôm

11 Têŋ dinaŋ aö galic gêŋ sac daŋ tiyham pi sa akêŋ nom ŋalôm meŋ.
Iŋ ndê ŋapo sauŋ lu, gitôm domba ŋatu daŋ ndê. Magoc iŋ ndê awha
atu gitôm layon ndê. 12 Gêŋ sac ŋamata-ŋga naŋ sic iŋ pi ŋagôlôŋ magoc
ŋayham sa tiyham, naŋ kêŋ ndê ŋaclai atu têŋ gêŋ sac tilu-ŋga dinaŋ,
dec iŋ gêm gôliŋ gêm iŋ aŋgô, ma kêgilí lau nom-ŋga hoŋ bu sênem akiŋ
gêŋ sac ŋamata-ŋga dinaŋ. 13 Ma gêŋ sac tilu-ŋga kôm gêŋ dalô atu-tu.
Iŋ sôm, ma ya sip akêŋ undambê meŋ, ma lau hoŋ sêlic. 14 Iŋ kôc ŋaclai
bu kôm gêŋ dalô nem gêŋ sac ŋamata-ŋga aŋgô, gêŋ sac naŋ sic iŋ ŋa
bieŋ baliŋ, magoc mbo tali. Bocdinaŋ iŋ kôm gêŋ dalô ma kêsau lau
nom-ŋga naŋ sêkêŋ whiŋ Yisu dom, ma kêŋ yatu têŋ ŋac bu sêmasaŋ gêŋ
sac ŋamata-ŋga ndê ŋagatu. 15 Ma iŋ kôc ŋaclai bu yu wayahô sôc gêŋ
ŋagatu, dec gêŋ dau sôm yom asê. Ma lau naŋ sem akiŋ gêŋ ŋagatu dom,

dec iŋ gic ŋac ndu. 16 Iŋ kac lau hoŋ ma sôm ŋaŋga bu sêkôc ŋadalô daŋ
pi ŋac si amba andô-ŋga me pi ŋac si sêcbala. Lau tiwaê ma lau waêmba,
lau ti lêlôm ma lau ŋalôm sawa, lau naŋ sem akiŋ ŋadaui ti lau naŋ
sêmbo ŋambwa, lau hoŋ iŋ kac ŋac bu sêkôc ŋadalô dinaŋ. 17 Ma iŋ gic
yao bu asa naŋ kôc ŋadalô dom, naŋ gitôm dom bu nemlhi gêŋ, ma gitôm
dom bu kêŋ gêŋ têŋ lau bu sênemlhi. Ma ŋadalô dau dinaŋ, iŋ gêŋ sac
ŋamata-ŋga ndê ŋaê me ŋaê ŋanamba.
18 Gêŋ sac ŋanamba dau ŋahu yêc siŋ dau. Asa naŋ ŋamalac ti gauc
atu, naŋ êŋsahê bu kip namba dau ŋahu sa. Namba dau iŋ ŋamalac daŋ
ndê namba, ma iŋ ndê namba 666.

Jon gêlic Anötö ndê Domba ti iŋ ndê lau

14 1 Tiŋambu aö galic Anötö ndê Domba kalhac Lôc †Sayon. Ma lau
144,000 naŋ iŋlu damba si ŋaê kalhac ŋac si sêcbala, naŋ sêlhac
sêwhiŋ iŋ. 2 Ma aö gaŋgô awha daŋ sa akêŋ undambê. Awha dau gitôm
bu hêc ŋakêcsia, ma gitôm wapap naŋ gic atu, ma gitôm hap naŋ lau
wê-ŋga sic. 3 Lau 144,000 dinaŋ sêlhac pôŋ atu, ti aŋela atu hale ma lau
bata 24 si aŋgô-ŋga, ma sem wê wakuc daŋ. Anötö gêm lau dinaŋ si yêc
ŋamalac nom-ŋga hoŋ ŋalôm, ma ŋac tawasê sêŋyalê wê dau. 4 Ŋac lau
dinaŋ sem dabuŋ dau ŋapep, ma mêtê sac naŋ kôm ŋamalac ŋadômbwi sa
yêc Anötö aŋgô-ŋga,[j] naŋ sêkôm daŋ dom. Gameŋ bocke naŋ Anötö ndê
Domba bu ndi, naŋ ŋac sêŋkuc iŋ. Domba dau gêmlhi ŋac su yêc ŋamalac
nom-ŋga, ma kêŋ ŋac sêlhac iŋlu Anötö aŋgô-ŋga gitôm gêŋ ŋandô mbêc.
5 Ŋac sêsôm yom tasaŋ daŋ dom, ma ŋac si giso mbasi.

Aŋela tö si yom

6 Aö taŋhê gameŋ tiyham ma galic aŋela daŋ hu mbo umboŋ, naŋ kôc
ŋawaê ŋayham bu hoc asê têŋ lau yêc nom ŋagameŋ hoŋ, ma têŋ lau
titoŋ-titoŋ ma awha têŋtêŋ hoŋ. Ŋawaê ŋayham dau oc yêc ŋapaŋ, ma oc
pacndê dom. 7 Iŋ sôm ŋa awha atu, “Atoc Anötö sa ma anem akiŋ iŋ, bu
iŋ kêŋ undambê ti nom, ma gwêc ti bubata hoŋ. Ma kwahic dec iŋ ndê
ndoc êmatôc lau-ŋga meŋ sa su. Bocdinaŋ atöc iŋ, ma apo iŋ ndê waê sa.”
8 Dinaŋ su, ma aŋela tilu-ŋga meŋ ma sôm, “Malac atu Babilon[k] tisac
su. Aŋgô su naŋ! Babilon tisac sambuc. Iŋ hu Anötö siŋ ma kôm mêtê sac,
ma hê lau daêsam sêsa iŋ ndê lêŋ sac sêŋkuc iŋ, e ŋac si gauc timboloc
tôm lau naŋ sênôm wain ma kêŋiŋ ŋac.”

---

[j] **14:4** Jon to yom ma sôm bu lau dau sêyêc sêwhiŋ lauwhê dom, dec sêmbo ŋawasi yêc Anötö aŋgô-ŋga. Magoc lau tigauc daêsam gauc gêm bu yom dau hêganôŋ mêtê sac tidau-tidau naŋ kôm ŋamalac ŋadômbwi sa yêc Anötö aŋgô-ŋga. Awhê lu ŋgac naŋ sem dau su, naŋ bu sêyêc sêwhiŋ dau, dec Anötö oc lic sac dom. [k] **14:8** Tiŋambu Jon to yom pi malac atu Babilon, ma gêm dôhôŋ iŋ pi awhê mockaiŋ-ŋga daŋ. Asam yêc Rev 17-19, ma alic footnote yêc 17:1.

9 Ma aö galic aŋela titö-ŋga meŋ kêkuc aŋela lu dinaŋ, ma iŋ sôm ŋa
awha atu, “Mac lau hoŋ naŋ atoc gêŋ sac ma iŋ ndê ŋagatu sa, ma akôc
iŋ ndê ŋadalô pi nem sêmbalam me amam, naŋ aŋgô. 10 Mac oc aŋsahê
Anötö ndê atac ŋandê. Yomandô! Iŋ ndê atac ŋandê atu gitôm wain ŋaŋga
naŋ iŋ kêc sip laclhu bu mac anôm. Mac oc alhac Anötö ndê Domba ma
aŋela dabuŋ aŋgô-ŋga, ma atap nem ŋagêyô sac sa. Gêŋ ŋandê solpa ma
ya oc kêŋ ŋandê atu têŋ mac. 11 Y omandô! Lau hoŋ naŋ sem akiŋ gêŋ sac
me iŋ ndê ŋagatu, ma sêkôc iŋ ndê ŋaê ŋanamba pi ŋac si ŋamlic, naŋ
oc sêtap ŋawapac atu dinaŋ sa. Gameŋ naŋ ŋac sêmbo, naŋ yawasu oc pi
ŋapaŋ, ma oc pacndê dom. Ŋac oc sêŋsahê ŋandê atu dau tôm acsalô ti
ôbwêc hoŋ, ma ŋac oc sêŋwhaŋ dau dom.”
12 Yom dec kêŋ puc mac lau naŋ daŋam wambu Anötö ndê yomsu ma
akêŋ whiŋ Yisu. Alhac ŋaŋga, ma ahu nem akêŋ whiŋ siŋ dom!
13 Dinaŋ su, goc aö gaŋgô awha daŋ sa akêŋ undambê, naŋ sôm têŋ aö
bu, “To yom bocdindec. Têŋ kwahic dec ma ndi, lau hoŋ naŋ sêsap si sêkêŋ
whiŋ Pômdau dôŋ e sêmbac ndu, naŋ oc sêtap Anötö ndê mwasiŋ atu sa.” Ma
Ŋalau Dabuŋ sôm, “Yomandô! Ŋac oc sêŋwhaŋ dau yêc gweleŋ naŋ sêlhac
ŋaŋga ma sêkôm. Ma ŋac si gweleŋ ŋa-ŋandô oc êŋkuc ŋac pi undambê ndi.”

Anötö ndê aŋela sic gêŋ ŋandô nom-ŋga sa

14 Têŋ dinaŋ aö galic dao sêsêp daŋ, ma ŋamalac daŋ gitôm Ŋamalac ndê
Atu ndöc dao ŋahô. Sanem gol daŋ sac iŋ ŋagôlôŋ, ma iŋ kôc bieŋ mbwê-alö
ma ŋamata sac andô. 15 Ma aŋela daŋ sa akêŋ Anötö ndê lôm dabuŋ, ma ta
yom awha atu têŋ iŋ naŋ ndöc dao ŋahô bocdec bu, “Kwahic dec ôm nom-
ŋga ŋandô sa, ma gêŋ hoŋ tilôwê su. Bocdinaŋ dec kôc nem bieŋ sa ndi, ma
ndic gêŋ ŋandô sa pitigeŋ.” 16 Dec iŋ naŋ ndöc dao ŋahô, naŋ sip têŋ nom gi,
ma tim gêŋ ŋandô nom-ŋga ŋa iŋ ndê bieŋ dinaŋ, goc gic hoŋ sa sêpitigeŋ.
17 Ma aŋela daŋ tiyham sa akêŋ lôm dabuŋ undambê-ŋga meŋ, naŋ kôc
bieŋ mbwê-alö daŋ ŋamata sac andô. 18 Ma aŋela daŋ tiyham naŋ yob ya
yêc Anötö ndê alta, naŋ sa meŋ, ma mbwêc awha atu têŋ aŋela naŋ hôc
bieŋ ŋamata bu, “Kôc nem bieŋ, ma sôc ôm wain-ŋga naŋ yêc nom, naŋ
ndi, ma ndic wain ŋandô sa. Bu wain ŋandô kwahic dec ŋalôwê sa su.”
19 Dec aŋela dau sip nom gi ma tim wain ŋandô nom-ŋga ŋa iŋ ndê bieŋ.
Ma iŋ gic sa pi gameŋ sênem kiŋ wain ŋakwi-ŋga. Gêŋ dinaŋ ti dôhôŋ
Anötö ndê atac ŋandê pi lau sac nom-ŋga. 20 Ma aö galic bu sem kiŋ wain
ŋandô nom-ŋga dinaŋ yêc malac atu ŋamakê. Ma dac atu sa meŋ, ma hêc
sa ŋasawa baliŋ gitôm 300 kilometa, ma suŋ ŋagapoŋ atu. Ŋagapoŋ dau,
hosi daŋ bu lom, dec oc meŋ têŋ iŋ tôkwa.

Aŋela 7 ma ŋawapac 7

15 1 Dinaŋ su, ma aö galic gêŋ dalô atu daŋ tiyham yêc undambê,
dec gasö ŋandô. Aŋela 7 sêkôc ŋawapac atu 7 bu sêkêŋ pi lau

sac nom-ŋga, naŋ ti ŋawapac ŋambu-ŋga naŋ Anötö oc kêŋ. Bu ŋawapac
7 dinaŋ oc ndic dabiŋ iŋ ndê atac ŋandê pi lau nom-ŋga e nom ŋatêm
pacndê. 2 Ma aö galic gêŋ daŋ gitôm gwêc naŋ ŋawa gitôm glas, ma
ya yêc ŋalôm. Ma lau naŋ sêku gêŋ sac atu d ulu, naŋ sêlhac gwêc dau
ŋamakê. Ŋac lau naŋ sêtec bu sênem akiŋ gêŋ sac dau me sêtoc iŋ ndê
ŋagatu sa, ma sêkôc iŋ ndê ŋaê ŋanamba dom, ma ŋalêŋ dau dec sêku
iŋ dulu. Ŋac sêkôc gêŋ wê-ŋga ŋaê hap naŋ Anötö dau kêŋ têŋ ŋac. 3 Ma
ŋac sem Anötö ndê ŋgac akiŋ Moses ndê wê ma Anötö ndê Domba ndê
wê. Ŋac sem bocdec, "O Pômdau Anötö Ŋaŋga. Am kôm gêŋ atu-tu ti
gêŋ ŋayham daêsam. O Kiŋ atu, naŋ gêm gôliŋ nem lau tôm têm hoŋ,
am nem lêŋ iŋ lêŋ ŋandô ma gitêŋ eŋ. 4 O Pômdau, am tigeŋ dabuŋ.
Bocdinaŋ solop bu lau hoŋ sêtöc am, ma sêtoc am nem waêm sa. Lau
akêŋ gameŋ hoŋ oc sêmeŋ ma sênem akiŋ am, bu kwahic dec sêlic yêc
awê bu am kôm gêŋ hoŋ ŋalêŋ gitêŋ eŋ."

5 Dinaŋ su, ma aö galic lau Israel-ŋga si †bac dabuŋ ŋagatam kac sa yêc
undambê. Bac dau ti lau Israel-ŋga si lôm dabuŋ yêc gameŋ sawa, naŋ
sêkêŋ Anötö ndê yomsu yêc ŋalôm. 6 Ma aŋela 7 sêsa akêŋ lôm dabuŋ
dau sêmeŋ, ma sêkôc ŋawapac atu 7. Ŋac sêsôc ŋakwê ŋawasi sêsêp, ma
sêkic po gol kêgihi ŋac ŋabapo. 7 Ma aŋela atu hale si daŋ kôc sùc 7 naŋ
sêmasaŋ ŋa gol, ma kêŋ têŋ aŋela 7 dinaŋ. Anötö naŋ mbo tali ŋapaŋ,
naŋ kêŋ ŋawapac tidau-tidau naŋ tôc iŋ ndê atac ŋandê asê, naŋ sip sùc 7
dinaŋ e meŋhu. 8 Têŋ dinaŋ yawasu atu naŋ meŋ akêŋ Anötö ndê ŋawasi
ti licwalô, naŋ gêm lôm dabuŋ ŋalôm ahuc. Ma tu dinaŋ-ŋga gitôm dom
bu lau daŋ sêsôc lôm dabuŋ sêndi e aŋela 7 sêndic dabiŋ si gweleŋ sêkêŋ
ŋawapac 7-ŋga dinaŋ pacndê.

Sùc ŋawapac-ŋga 7

16 1 Têŋ dinaŋ aö gaŋgô awha atu daŋ yêc lôm dabuŋ ta yom têŋ
aŋela 7 dinaŋ bocdec bu, "Andi, ma ŋawapac tôc Anötö ndê atac
ŋandê asê-ŋga naŋ yêc mac nem sùc, naŋ atac sa sip nom ndi."

2 Dec aŋela ŋamata-ŋga tisa ma pô iŋ ndê sùc tuc, ma kêŋ ŋawapac daŋ
sip nom gi. Ma lau naŋ sêkôc gêŋ sac ndê ŋadalô ma sêpôŋ haduc têŋ iŋ
ndê ŋagatu, naŋ gamboc andô gêm ŋac ahuc ma sêŋsahê ŋandê atu.

3 Goc aŋela tilu-ŋga pô iŋ ndê sùc tuc sip gwêc, ma gwêc gêm dau kwi
ti dac yeyec gitôm ŋgac batê daŋ ndê dac. Ma gêŋ tali gwêc-ŋga hoŋ
sêmbac ndu.

4 Aŋela titö-ŋga pô iŋ ndê sùc tuc sip bu ti bubata, dec sêti dac. 5 Ma aö
gaŋgô aŋela naŋ yob bu, naŋ sôm, "O Pômdau dabuŋ ŋandô, am naŋ mbo
têŋ ŋamata-ŋga, ma kwahic dec mbo. Am kêmatôc lau, ma kêŋ ŋagêyô
têŋ ŋac ŋalêŋ gitêŋ. 6 Ŋahu bu lau dinaŋ sêkêc am nem lau propet ti lau
dabuŋ si dac siŋ. Ma kwahic dec am kêŋ dac têŋ ŋac sênôm. Ŋagêyô dau
gic ŋac ŋawaê solop." 7 Iŋ sôm yom dinaŋ su, goc aö gaŋgô awha daŋ sa

akêŋ alta, naŋ ô yom ma sôm, “Aêc, Pômdau Anötö Ŋaclai Ŋadau. Am
kêkuc yom ŋandô ma kêmatôc lau, ma kêŋ ŋagêyô solop têŋ ŋac.”
8 Têŋ dinaŋ aŋela tihale-ŋga pô iŋ ndê sùc tuc pi ac, dec ac pec lau nom-ŋga
gitôm ya gêŋ ŋac. 9 Ŋac sêŋsahê ŋandê atu ma sêtisac ŋandô. Magoc ŋac si
ŋalôm ŋadandi ma ŋac sem dau kwi dom, ma sêtoc Anötö naŋ kêŋ ŋawapac
dau têŋ ŋac, naŋ sa dom. Mba! Ŋac sêsôm yom sac sambuc pi iŋ ndê ŋaê.
10-11 Goc aŋela ti-5-ŋga pô iŋ ndê sùc tuc pi gêŋ sac ndê pôŋ atu, ma
gameŋ hoŋ naŋ gêŋ sac gêm gôliŋ, naŋ ŋasec sa. Gamboc sac daêsam sem
lau sac nom-ŋga ahuc, ma sêŋsahê ŋandê atu e kôm ŋac sêseŋ êmbala.
Magoc ŋac sem dau kwi ma sêhu si mêtê sac siŋ dom. Sêsôm yom sac-sac
pi Anötö undambê-ŋga bu iŋ kêŋ ŋawapac dinaŋ têŋ ŋac.
12 Ma aŋela ti-6-ŋga pô iŋ ndê sùc tuc sip bu atu Yupretes, dec bu dau
pa. Bocdinaŋ kiŋ naŋ sêmeŋ akêŋ gameŋ ac pi-ŋga, naŋ si seŋ yêc bu
sêlom bu dau. 13 Ma aö galic ŋalau sac tö, naŋ sêtôm pocwê. Daŋ sa akêŋ
akô whasuŋ, ma daŋ sa akêŋ gêŋ sac whasuŋ. Ma ŋalau sac titö-ŋga sa
akêŋ propet tasaŋ[1] whasuŋ. 14 Sadaŋ ndê ŋalau sac tö dinaŋ sêkôm gêŋ
dalô atu-tu. Ma sêsa si bu sêndic kiŋ nom-ŋga hoŋ sa, bu sêndic siŋ têŋ
têm Anötö Ŋaclai Ŋadau ndê bêc atu hôc asê. 15-16 Ma ŋac sic kiŋ hoŋ sa
sêmbo gameŋ naŋ yêc Yom Hibru sêsam bu Amagedon.
Pômdau sôm yom bocdec, “Ayob daôm ŋapep! Aö wakêŋ puc pi ndoc
wameŋ-ŋga dom, aö wameŋ gitôm ŋgac kaŋ. Mac lau naŋ anem ali
ma amasaŋ daôm ŋapep ambo, mac oc atac ŋayham tu atap Anötö ndê
mwasiŋ sa-ŋga. Tigeŋ lau naŋ sêmasaŋ dau dom têŋ bêc aö wambu
wameŋ, naŋ ŋac oc maya dau atu, gitôm lau naŋ sêmbo ŋamlic ŋambwa.”
17 Têŋ dinaŋ aŋela ti-7-ŋga pô iŋ ndê sùc tuc pi umboŋ. Ma awha atu daŋ
akêŋ pôŋ atu yêc lôm dabuŋ ta yom ma sôm, “Gêŋ hoŋ pacndê su!” 18 Ma
sickac ti wapap gic ti ŋakêcsia atu, ma tiyhô gêm. Tiyhô dau atu andô. Têŋ lau
ŋamata-ŋga si têm e meŋ têŋ kwahic dec, tiyhô daŋ gêm atu gitôm iŋ dinaŋ
dom. 19 Anötö gauc gêm malac atu Babilon ndê lau si mêtê sac, dec kêmatôc
ŋac gitôm iŋ kêŋ iŋ ndê tac ŋandê atu sip laclhu daŋ ma kêŋ têŋ ŋac bu
sênôm. Ma tu dinaŋ-ŋga tiyhô atu dau gêm e gic malac atu Babilon kôc gi toŋ
tö. Ma lau nom-ŋga si malac hoŋ sêtisac bocdinaŋ. 20 Ma nduc ti lôc hoŋ siŋga.
21 Ma u ŋalhuc ŋaŋga gitôm hoc ais sip meŋ tuc lau. Ais dinaŋ atu sac ma
ŋadehe gitôm 40 kilogram tôm gi. Gêŋ dau kêŋ ŋawapac atu têŋ lau nom-ŋga,
ma sêsôm yom sac sambuc pi Anötö.

Awhê mockaiŋ-ŋga ma gêŋ sac

17 1 Ma aŋela naŋ sêkôc sùc 7, naŋ si daŋ têŋ aö meŋ ma sôm,
“Mweŋ ma lic! Ŋagêyô naŋ Anötö oc kêŋ têŋ lauwhê mockaiŋ-

---

[1] **16:13** Jon sam gêŋ sac tilu-ŋga naŋ sa akêŋ nom ŋalôm (13:11-18) bu propet tasaŋ. Ŋahu bu iŋ kôm gêŋ dalô atu-tu bu êŋsau lau nom-ŋga. Alic 19:20.

ŋga hoŋ ŋadinda,[m] naŋ ndöc gameŋ naŋ bu daêsam sêpoc, n aŋ aö bu
watôc têŋ am. 2 Kiŋ nom-ŋga daêsam sêtêŋ awhê mockaiŋ-ŋga dinaŋ si,
ma sêkôm mêtê mockaiŋ-ŋga sêwhiŋ iŋ. Ma lau nom-ŋga sêŋkuc iŋ ndê
mêtê sac sêwhiŋ, e ŋac si gauc timboloc gitôm lau naŋ sênôm wain ŋaŋga
ma kêŋiŋ ŋac."
3 Têŋ dinaŋ Ŋalau Dabuŋ kôm aö gatuŋ kaiŋ daŋ sa, ma aŋela dau
kôc aö gasa gameŋ sawa ga. Ma yêc dindê aö galic awhê daŋ ndöc gêŋ
sac kokoc ŋahô. Gêŋ sac dinaŋ ndê ŋagôlôŋ 7, ma ŋapo 10, ma aö galic
ŋaê sac-sac gêm iŋ ŋamlic sambuc ahuc. 4 Awhê dau sôc ŋakwê ŋayham
dadalô kokoc ma ŋamayaŋ. Ma iŋ kêgôlôŋ dau ŋa gol, ma hoc ŋayham,
ma ŋa gêŋ ŋawasi gwêc-ŋga naŋ sêsam bu pearl. Sùc gol daŋ yêc iŋ
amba, ma iŋ ndê mêtê sac ti mêtê ŋadômbwi atu naŋ iŋ kôm, naŋ sip sùc
dau ŋalôm e meŋhu. 5 Ma iŋ ndê ŋaê naŋ ŋahu yêc siŋ dau, naŋ sêto pi iŋ
sêcbala bocdec bu:

Malac atu Babilon.
Lauwhê mockaiŋ-ŋga ma mêtê ŋadômbwi nom-ŋga hoŋ
Ŋadinda.

6 Iŋ awhê naŋ kêgilí lau nom-ŋga bu sêndic Anötö ndê lau dabuŋ naŋ
sêhoc yom asê pi Yisu, naŋ ndu. Ma aö galic bu dac naŋ sêkêc siŋ, naŋ
kôm awhê dinaŋ ndê gauc tisac, gitôm iŋ nôm wain ŋaŋga. Aö galic iŋ
ma gasö ŋandô.
7 Goc aŋela ndac aö bocdec bu, "Bocke dec am sö? Kêŋ daŋam aö, dec
oc wawhê gêŋ sac ti ŋagôlôŋ 7 ma ŋapo 10, ma awhê naŋ ndöc gêŋ sac
dau ŋahô, naŋ ŋahu sa têŋ am. 8 Gêŋ sac dinaŋ iŋ mbo muŋ-ŋga, magoc
kwahic dec iŋ aŋgô mba. Ma tiŋambu iŋ oc pi sa akêŋ suŋ baliŋ sac ma
Anötö oc seŋ iŋ su niŋga gacgeŋ. Ma lau nom-ŋga oc sêhêdaê ŋandô têŋ
têm sêlic gêŋ sac dau. Ŋahu bu ŋamata-ŋga gêŋ sac dau mbo, ma kwahic
dec aŋgô mba, tigeŋ tiŋambu oc mbu meŋ tiyham. Anötö kêyalê lau sac
nom-ŋga dinaŋ gwanaŋ su, têŋ ndoc iŋ kêŋ undambê ti nom, dec iŋ to
ŋac si ŋaê sip Buku Taŋli-ŋga dom.
9 "Lau naŋ sêkôc gauc ŋapep, naŋ oc sêŋyalê gêŋ dau ŋahu. Gêŋ sac
ndê ŋagôlôŋ 7 sem dôhôŋ lôc 7 naŋ awhê dau ndöc. 10 Ma sem dôhôŋ kiŋ
7 whiŋ. Kiŋ amaŋdaŋ si ndoc pacndê su, ma kwahic dec kiŋ ti-6-ŋga gêm
gôliŋ mbo, ma kiŋ ti-7-ŋga ndê ndoc yêc dôŋ yêc. Tiŋambu kiŋ dau oc
meŋ, magoc iŋ oc nem gôliŋ ŋasawa baliŋ dom. 11 Ma gêŋ sac naŋ muŋ-

---

[m] **17:1** Yêc 17:5 Jon whê sa bu yom naŋ iŋ to pi lauwhê mockaiŋ-ŋga ŋadinda, naŋ hêganôŋ malac Babilon, ma 18:1-24 tôc ŋalêŋ naŋ Anötö oc kêŋ ŋagêyô têŋ iŋ, naŋ asê. Lau ŋatô gauc gêm bu iŋ to yom dau pi malac Rom. Ma lau ŋatô sêŋyalê bu yom dau gitôm yom gôliŋ daŋ, ma hêganôŋ lau hoŋ naŋ sêtec bu sêsôc Anötö ŋapu ma sêkêŋ kisa iŋ ndê lau, tôm lau Babilon-ŋga sêkôm têŋ lau Israel-ŋga muŋ su. Mêtê mockaiŋ-ŋga ti dôhôŋ pi mêtê sac naŋ lau kaiŋ dinaŋ sêkôm (alic Ais 23:16-17 ma Nah 3:4). Jon sôm bu awhê mockaiŋ-ŋga ndöc kêpiŋ bu daêsam, tôm malac Babilon dau (Jer 51:13).

ŋga mbo, ma kwahic dec aŋgô mba, naŋ oc ti kiŋ ti-8-ŋga. Iŋ oc mbo
whiŋ kiŋ 7 si toŋ, magoc iŋ gic waê bu Pômdau oc seŋ iŋ su niŋga. 12 Ma
ŋapo 10 naŋ am gêlic, naŋ sêti dôhôŋ kiŋ 10 naŋ si ndoc sênem gôliŋ-ŋga
yêc dôŋ yêc. Tigeŋ têŋ ndoc gêŋ sac mbu meŋ bu nem gôliŋ, naŋ kiŋ 10
dinaŋ oc sênem gôliŋ sêwhiŋ iŋ. Magoc ŋac si ndoc dau oc apê eŋ. 13 Ŋac
hoŋ oc sêpiŋ dau dôŋ, ma sêkêŋ ŋac si ŋaclai têŋ gêŋ sac ma sêsôc iŋ
ŋapu. 14 Ma ŋac oc sêndic siŋ têŋ Anötö ndê Domba ti iŋ ndê lau. Tigeŋ
Domba dau oc ku ŋac dulu. Ŋahu bu Anötö ndê Domba iŋ kiŋ hoŋ si Kiŋ,
ma iŋ pômdau hoŋ si Pômdau. Ma iŋ ndê lau oc sêlhac sêwhiŋ iŋ. Ŋac lau
naŋ iŋ kêyaliŋ ŋac sa sêti iŋ ndê, ma kêgalêm ŋac sa, ma sêsap si sêkêŋ
whiŋ iŋ dôŋ ŋapaŋ."

15 Ma aŋela dau gic têku yom ma sôm têŋ aö, "Am gêlic bu daêsam
naŋ awhê mockaiŋ-ŋga ndöc. Bu dinaŋ sem dôhôŋ lau titoŋ-titoŋ ma lau
awha têŋtêŋ, ma lau akêŋ nom ŋagameŋ hoŋ. 16 Ma am gêlic gêŋ sac ti
iŋ ndê ŋapo 10 naŋ sêti dôhôŋ kiŋ sac 10 dinaŋ. Ŋac oc sêkêŋ kisa awhê
mockaiŋ-ŋga dau, ma sêkôm iŋ tisac. Ŋac oc sêkôc iŋ ndê ŋakwê su,
sêneŋ iŋ ndê ŋamsôm, ma sêkêŋ ya neŋ iŋ su. 17 Ŋac oc sêkôm bocdinaŋ,
ŋahu bu Anötö dau kêŋ gauc sip ŋac si ŋalôm bu sêkêŋ si ŋaclai têŋ gêŋ
sac ma sêsôc iŋ ŋapu, ma sêkêŋ kisa awhê mockaiŋ-ŋga. Anötö k êyaliŋ
ŋagêyô dinaŋ sa gwanaŋ su, ma kiŋ sac dinaŋ oc sêkôm iŋ ndê yom
ŋandô sa. 18 Awhê mockaiŋ-ŋga naŋ am gêlic su, iŋ ti dôhôŋ malac atu
naŋ kiŋ nom-ŋga hoŋ s êsôc iŋ ndê ŋagôliŋ sac-ŋga ŋapu."

Babilon tisac

18 1 Dinaŋ su, ma aö galic aŋela daŋ tiyham sip akêŋ undambê meŋ.
Iŋ ndê ŋaclai atu, ma iŋ ndê ŋawê ti ŋawasi atu pô nom. 2 Ma iŋ
mbwêc awha atu, "Malac atu Babilon tisac su. Aêc, tisac su ma tigasaŋ.
Kwahic dec lau daŋ oc sêndöc malac dau tiyham dom, ma oc ti ŋalau sac
si gameŋ, ma mbac naŋ seŋ gêŋ ŋasu, naŋ si gameŋ. 3 Malac dau tisac,
ŋahu bu iŋ wê lau nom-ŋga sêsa seŋ sac-ŋga gitôm awhê mockaiŋ-ŋga
daŋ. Kiŋ nom-ŋga sêkôm mêtê sac sêwhiŋ iŋ, ma lau nom-ŋga bocdinaŋ.
Ŋac sêŋkuc iŋ ndê mêtê sac e ŋac si gauc timboloc tôm lau naŋ sênôm
wain ma kêŋiŋ ŋac. Ma lau sêtidulu gêŋ-ŋga sêtap awa atu sa tu iŋ ndê
mêtê êmwasiŋ dau ŋa gêŋ ŋayham-ŋayham-ŋga."

4 Ma aö gaŋgô awha daŋ tiyham akêŋ undambê naŋ sôm yom bocdec,
"O aneŋ lau. Aŋgô! Alhö su yêc malac dinaŋ ma ambo awê, mboe mac
aŋkuc iŋ ndê mêtê sac ma atap ŋawapac atu sa tôm iŋ dau. 5 Alhö su,
ŋahu bu iŋ ndê sac pi e gi suŋ undambê sa, ma Anötö gauc gêm mêtê
sac hoŋ dinaŋ. 6 Kwahic dec sac naŋ malac dau kôm têŋ lau, naŋ oc sêô
tidim lu mbu têŋ iŋ. Iŋ oc êŋsahê ŋawapac atu, naŋ hôc gêlêc ŋawapac
naŋ iŋ kêŋ têŋ lau, naŋ su. Oc nditôm iŋ nôm gêŋ yêc dau ndê laclhu
ŋawapac-ŋga naŋ iŋ kêŋ têŋ lau sênôm. 7 Têŋ ŋamata-ŋga iŋ toc dau

sa, ma kêmwasiŋ dau ŋa gêŋ ŋayham-ŋayham. Tigeŋ kwahic dec iŋ oc
êŋsahê ŋawapac ti ŋandê atu ô gêŋ ŋayham dinaŋ su. Tôm ŋasawa baliŋ
lec iŋ sôm yom pi dau bocdec bu, ‘Aö gambo gatôm kwin, ma oc wambo
ŋayham eŋ. Wataŋ daŋgibo gitôm awhê sawa daŋ dom.’ 8 Tu dinaŋ-ŋga,
yêc bêc tigeŋ ŋalôm, ŋawapac daêsam oc nem iŋ ahuc. Iŋ ndê lau oc
sêpônda gêŋ daneŋ-ŋga, daêsam oc sêmbac ndu ma daêsam oc sêtaŋ
daŋgibo, ma Pômdau Anötö oc kêŋ ya neŋ iŋ su. Anötö iŋ Ŋaclai Ŋadau,
ma iŋ oc êmatôc iŋ, ma kêŋ ŋawapac hoŋ dinaŋ têŋ iŋ.
9 “Ma kiŋ nom-ŋga naŋ sêkôm mêtê sac sêwhiŋ iŋ, ma sêpo dau sa ŋa iŋ
ndê gêŋ ŋayham-ŋayham, naŋ oc sêlic yawasu atu naŋ sa akêŋ iŋ. Ma ŋac
oc sêtaŋ atu pi iŋ. 10 Ŋandê naŋ iŋ hôc, naŋ oc kôm ŋac sêtöc dau atu, ma
ŋac oc sêlhac ahê ma sêtaŋ bocdec bu, ‘Oyaê, Oyaê! O malac atu Babilon.
Muŋ-ŋga am malac ti ŋaclai atu! Tigeŋ acgatu ŋasawa tigeŋ lec am tisac,
ma gacgeŋ giŋam su!’
11 “Ma lau sêtidulu gêŋ-ŋga bocdinaŋ. Ŋac hoŋ oc sêtaŋ atu tu iŋ-
ŋga. Ŋahu bu iŋ giŋga su, ma lau mba bu sênemlhi ŋac si wapa tiyham.
12 Muŋ-ŋga lau Babilon-ŋga semlhi ŋac si gêŋ kaiŋ gitôm gol, silba, ma
†hoc ŋayham-ŋayham, pearl, ma po ŋawasi ti ŋadalô ŋayham-ŋayham.
Ma semlhi a ŋayham tidau-tidau, ma gêŋ daêsam naŋ lau sêmasaŋ ŋa a
ŋayham-ŋayham, ma ŋa elepan ŋapo ti ain, brons, ma hoc ŋawasi. 13 M a
semlhi gêŋ naŋ dakêŋ sip gêŋ daneŋ-ŋga gitôm msê, ma semlhi a ŋakwi
ti gêŋ ŋamalu ŋayham ŋaôli atu-tu, wain, olib ŋakwi, bolom ma plawa.
Ma semlhi makao, domba, hosi, ma kaleta. Ma semlhi lau ŋatô tu bu sêti
ŋac si lau akiŋ ŋambwa-ŋga.
14 “B ocdinaŋ lau wapa-ŋga dinaŋ oc sêsôm, ‘Gêŋ ŋayham-ŋayham hoŋ
naŋ am tac whiŋ, naŋ kwahic dec giŋga su. Am nem mone ti ŋawasi hoŋ
pacndê sambuc.’ 15 Lau naŋ sêtidulu gêŋ dau ma sêtap mone daêsam sa
yêc Babilon, naŋ oc sêlhac ahê ti sêtöc dau atu, ma sêhu daŋgibo atu asê
ti sêtaŋ. 16 M a ŋac oc sêmbwêc, ‘Oyaê, Oyaê, malac atu! Ŋamata-ŋga
am nem lau sêsôc ŋakwê ŋayham gitôm kiŋ si. Ma g ol ti pearl ma hoc
ŋayham-ŋayham daêsam ti nem gôlôŋ atu. 17 Tigeŋ acgatu ŋasawa tigeŋ
ma gêŋ ŋayham hoŋ dinaŋ siŋga su.’
“Ma lau naŋ sem gôliŋ waŋ atu gwêc-ŋga, ma lau naŋ sêkôm gweleŋ
sêmbo waŋ, ma lau naŋ sêpi waŋ sêsôc sêsa tu sêtap awa sa-ŋga, naŋ hoŋ
oc sêlhac ahê ma tahê. 18 Têŋ ndoc sêlic yawasu atu naŋ pi akêŋ malac dau,
naŋ ŋac oc sêsôm, ‘Malac daŋ hôc gêlêc malac atu dinaŋ su dom. Yomandô!’
19 Ŋac si ŋalôm oc ŋawapac atu e sêkêŋ kop pi ŋac ŋagôlôŋ. Ma ŋac oc sêtaŋ
atu ti sêmbwêc bocdec bu, ‘Oyaê, Oyaê, malac atu! Ŋamata-ŋga iŋ malac
ti lêlôm. Ma waŋ ŋadau hoŋ naŋ sêkôc wapa sêsôc sêsa ŋapaŋ, naŋ sêtap
mone atu sa yêc iŋ. Magoc acgatu ŋasawa tigeŋ lec ma iŋ giŋga su.’ ”
20 Ma aö gaŋgô awha daŋ sôm yom bocdec bu, “Mac lau undambê-ŋga
hoŋ atac ŋayham atu! Anötö ndê lau †aposel, ti lau propet, ma lau dabuŋ

ŋatô, mac hoŋ atisambuc! Kwahic dec Anötö kêŋ ŋagêyô têŋ malac atu
Babilon, ô mêtê sac naŋ Babilon kôm têŋ mac.”
21 Têŋ dinaŋ aŋela ŋaŋga daŋ hôc hoc atu daŋ sa, goc tuc sip gwêc gi,
ma sôm, “Ŋalêŋ tigeŋ Anötö oc tôc iŋ ndê ŋaclai asê ma seŋ malac atu
Babilon su. 22 Lau daŋ oc sêmbo malac dau ŋalôm tiyham dom. Oc tôm
dom bu daŋgô lau wê-ŋga sêyu gasuc me dahuc ma sêndic hap tiyham.
Ma lau naŋ sêkôm gweleŋ tidau-tidau me lau naŋ sêmasaŋ bolom, naŋ
si daŋ oc sêmbo tiyham dom. 23 Lam daŋ oc ŋawê sa dom, ma lauwhê ti
ŋgac oc sênem dau tiyham dom. Muŋ-ŋga lau Babilon-ŋga naŋ sêtidulu
gêŋ, naŋ sêti lau tiwaê nom-ŋga. Ma Babilon ndê mêtê sac gic wasu lau
hoŋ e ŋac si gauc kêŋsôŋ ma wê ŋac sêsa seŋ sac-ŋga. 24 Ma yêc malac
dau, lau sêkêc Anötö ndê lau propet ti ndê lau dabuŋ si dac siŋ, tôm ŋac
sic Anötö ndê lau ŋatô ndu yêc nom ŋagameŋ hoŋ.”

Lau undambê-ŋga sêmpiŋ Anötö

19 1 Têŋ dinaŋ aö gaŋgô ŋ akêcsia atu yêc undambê g itôm lau
daêsam sêmbwêc bocdec, “Haleluya! Tampiŋ yac neŋ Anötö, bu
iŋ ndê ŋaclai ti waê ma ŋawasi atu, ma mwasiŋ nem lau si-ŋga yêc iŋ
tawasê. 2 Tampiŋ iŋ, bu iŋ kêmatôc lau ŋalêŋ gitêŋ ma ti yom ŋandô.
Bu malac atu Babilon iŋ gitôm awhê mockaiŋ-ŋga daŋ, ma iŋ ndê mêtê
sac tidau-tidau kôm gameŋ nom-ŋga hoŋ sêtisac. Ma kwahic dec Anötö
kêmatôc malac dau ma kêŋ ŋagêyô atu ô iŋ ndê lau akiŋ si dac.” 3 M a
ŋac hoŋ sêmbwêc tiyham ma sêsôm, “Haleluya! Yawasu atu oc pi akêŋ
Babilon ŋapaŋ.” 4 Ma lau bata 24 ti aŋela atu hale sêpôŋ haduc ma
sêmpiŋ Anötö naŋ ndöc ndê pôŋ atu. Ma sêmbwêc bocdec, “Yomandô!
Haleluya!”
5 Têŋ dinaŋ aö gaŋgô awha daŋ s a akêŋ pôŋ atu, naŋ sôm, “O Anötö
ndê lau akiŋ! Mac lau hoŋ naŋ atoc iŋ sa ma asôc iŋ ŋapu, mac lau tiwaê
ma lau waêmba hoŋ ampiŋ yac neŋ Anötö!” 6 Ma aö gaŋgô awha daêsam
sêmbwêc yom tiyham. Ŋakêcsia dau gitôm bu hêc atu, ma gitôm wapap
gic. Ma sêsôm, “Haleluya! Yac neŋ Pômdau, Anötö Ŋaclai ŋadau, gêm
gôliŋ gêŋ hoŋ. 7 Datoc iŋ ndê waê sa ti atac ŋayham atu! Bu ndoc meŋ
sa bu Anötö ndê Domba nem iŋ ndê awhê.[n] Awhê dau kêmasaŋ dau su,
8 ma Anötö kêŋ ŋakwê ŋayham ma ti ŋawasi atu têŋ iŋ bu sôc.” Ŋakwê
ŋayham dinaŋ gêm dôhôŋ mêtê gitêŋ hoŋ naŋ Anötö ndê lau dabuŋ
sêkôm.
9 Goc aŋela dinaŋ sôm têŋ aö, “To yom dindec, ‘Atac ŋayham mac lau
hoŋ naŋ Anötö kêgalêm mac sa bu aneŋ Domba ndê mwasiŋ nem awhê-
ŋga.’ ” Ma iŋ gic têku yom ma sôm, “Yom dindec iŋ Anötö ndê yom

---

[n] **19:7** Awhê naŋ Domba oc nem, naŋ gêm dôhôŋ lau hoŋ naŋ sêkêŋ whiŋ Yisu, naŋ sêti iŋ ndê gôlôwac dabuŋ.

ŋandô.” 10 Aö gaŋgô yom dinaŋ su, goc gahu dauŋ gayêc iŋ gahi-ŋga bu
wampiŋ iŋ. Magoc iŋ kalhac aö ahuc ma sôm, “Mba! Kôm bocdinaŋ dom!
Bu aö ŋgac akiŋ ŋambwa, gitôm am, ma gitôm am nem asidôwai hoŋ naŋ
sêsap yom ŋandô pi Yisu dôŋ. Pôŋ hamduc têŋ Anötö ma nem akiŋ iŋ
tigeŋ! Bu yom ŋandô naŋ lau sêhoc asê pi Yisu, naŋ ti lau propet si yom,
naŋ ŋahu andô.”

Siŋ atu têŋ bêc ŋambu-ŋga

11 Têŋ dinaŋ aö galic undambê kac sa, ma hosi sêsêp daŋ kalhac aö
aŋôŋ-ŋga. Ma ŋgac naŋ ndöc hosi dau ŋahô, naŋ sêsam iŋ ndê ŋaê bu
“Ŋgac sôm yom ŋandô ti kôm ndê yom ŋandô sa-ŋga.” Iŋ kêmatôc yom
ma gic siŋ têŋ lau ŋalêŋ gitêŋ. 12 Iŋ tandô gitôm ya ŋawê, ma sanem
kiŋ-ŋga daêsam sac iŋ ŋagôlôŋ. Ma ŋaê naŋ Anötö to pi iŋ, naŋ ŋamalac
daŋ sêŋyalê dom. Iŋ tigeŋ kêyalê. 13 Aö galic ŋakwê baliŋ naŋ iŋ sôc, naŋ
dac hi ahuc.º Sêsam iŋ ndê ŋaê bu, “Anötö ndê Yom.” 14 Ma lau siŋ-ŋga
undambê-ŋga sêndöc hosi sêsêp, sêsôc ŋakwê sêsêp ŋawasi ŋayham, ma
sêŋkuc iŋ. 15 Aö galic bieŋ ŋamata sa yêc iŋ ndê whasuŋ bu ndic lau sac
nom-ŋga, ma iŋ kôc tôc kiŋ-ŋga ti ŋaclai atu bu êŋgwiniŋ ŋac ma ku
ŋac dulu. Anötö Ŋaclai Ŋadau iŋ tac ŋandê atu pi lau nom-ŋga, ma ŋgac
dinaŋ oc kwê ŋac dôŋ, gitôm lau sêkwê wain ŋandô dôŋ e ŋakwi sa. 16 Ma
aö galic bu sêto ŋaê daŋ pi iŋ ndê ŋakwê, ma pi iŋ apuhu bocdec bu, “Kiŋ
hoŋ si Kiŋ, ma pômdau hoŋ si Pômdau.”
17 Têŋ dinaŋ aö galic aŋela daŋ kalhac ac ŋahô. Ma iŋ mbwêc awha atu
têŋ mbac hoŋ naŋ sêhu sêmbo lôlôc bocdec bu, “Akac daôm sa ameŋ, bu
aneŋ mwasiŋ atu naŋ Anötö kêmasaŋ. 18 Ameŋ ma aneŋ lau sac nom-ŋga
si ŋamsôm. Kiŋ ti lau bata siŋ-ŋga ma lau atu-tu, ma lau siŋ-ŋga ti ŋac si
hosi, lau akiŋ ti lau naŋ sêmbo ŋambwa, ma lau tiwaê ma lau waêmba,
lau hoŋ dinaŋ mac ameŋ aneŋ ŋac si ŋamsôm.”
19 Ma aö galic gêŋ sac ŋamata-ŋga, ma kiŋ nom-ŋga, ma ŋac si lau
siŋ-ŋga hoŋ sêkac dau sa bu sêndic siŋ têŋ iŋ naŋ ndöc hosi sêsêp ŋahô
ti iŋ ndê lau. 20 Magoc sêkôc gêŋ sac dau dôŋ, ma propet tasaŋ whiŋ.
Propet tasaŋ dinaŋ, iŋ gêŋ sac tilu-ŋga naŋ kôm gêŋ dalô atu-tu gêm gêŋ
sac ŋamata-ŋga aŋgô. Iŋ kôm gêŋ dalô dinaŋ ma kêsau lau naŋ gêŋ sac
ndê ŋadalô kalhac ŋac si sêcbala ma sêpôŋ haduc têŋ iŋ ndê ŋagatu. Têŋ
ndoc sêlô gêŋ sac lu dinaŋ dôŋ, naŋ ŋac sic iŋlu ndu dom. Sêmbo tali, ma
sêmbaliŋ iŋlu sêsip sê atu ya-ŋga, naŋ gêŋ ŋandê solpa golom ŋapaŋ. 21 M
a bieŋ ŋamata sa akêŋ ŋgac naŋ ndöc hosi ŋahô whasuŋ, ma gic iŋlu si
lau hoŋ ndu. Ma mbac hoŋ sêhu sêsip ma seŋ ŋac si ŋamsôm. Seŋ ma seŋ
ma seŋ, e sêlic ŋa tandô.

º **19:13** Lau ŋatô gauc gêm bu dac dinaŋ iŋ ndê ŋacyo si dac - alic Rev 14:14-20, ma Ais 63:1-3. Ma ŋatô gauc gêm bu Yisu dau ndê dac, naŋ iŋ ndê ŋacyo sêkêc siŋ.

Yala 1,000

20 1 Ma aö galic aŋela daŋ sip akêŋ undambê meŋ. Iŋ aŋela naŋ kôc
ki bu yob suŋ baliŋ sac ŋagatam. Ma iŋ kôc sen gapocwalô-ŋga
atu daŋ yêc iŋ amba. 2-3 Iŋ sip nom gi ma kôc akô dôŋ, mboc akwa naŋ
dasam bu ŋgac yeyec me Sadaŋ. Iŋ kôc iŋ ma sô iŋ dôŋ ŋa sen dinaŋ, goc
kêbaliŋ iŋ sip suŋ baliŋ gi. Ma iŋ kêlahi gatam ahuc ma sap dôŋ. Sadaŋ
oc ndöc gapocwalô dinaŋ gitôm yala 1,000. Bocdinaŋ oc tôm dom bu iŋ
sa ndi bu êŋsau lau nom-ŋga tiyham e yala 1,000 dinaŋ pacndê su. Ma
tiŋambu Anötö oc êŋgapwêc iŋ su ma iŋ oc sa awê meŋ ma mbo ŋasawa
apê.
4 Aö taŋhê undambê tiyham, ma galic lau naŋ Anötö kêŋ ŋaclai têŋ ŋac
bu sêmatôc lau, naŋ sêndöc si pôŋ atu. Ma aö galic lau ŋatô. Muŋ-ŋga lau
dinaŋ sêlhac ŋaŋga ma sêpuc Anötö ndê yom dôŋ, ma sêhoc yom asê pi
Yisu. Ŋac sêpôŋ haduc têŋ gêŋ sac ma têŋ iŋ ndê ŋagatu dom, ma sêkôc
iŋ ndê ŋadalô pi ŋac si sêcbala me amba dom. Ma tu dinaŋ-ŋga lau ŋatô
sêkêŋ kisa ŋac ma sêtim ŋac si ŋagôlôŋ kic. Magoc kwahic dec Anötö uŋ
ŋac sa sêmbo tali tiyham, bu sênem g ôliŋ sêwhiŋ Yisu gitôm yala 1,000.
5 Dinaŋ ti têm lau ŋamata-ŋga sêtisa-ŋga. Lau ŋatô naŋ sêmbac ndu su,
naŋ oc sêtisa dom e yala 1,000 dinaŋ pacndê. 6 Lau naŋ sêtisa têŋ têm
ŋamata-ŋga dinaŋ, ŋac lau dabuŋ ma sêtap Anötö ndê mwasiŋ atu sa. Ŋac
oc sêti lau dabuŋsiga bu sêlhac Anötö lu Yisu aŋgô-ŋga, ma ŋac oc sênem
gôliŋ sêwhiŋ iŋ gitôm yala 1,000. Ma ŋac oc sêmbo ŋayham têŋ bêc
Anötö êmatôc lau, bêc naŋ lau sêmbac ndu tidim tilu-ŋga.

Sadaŋ ndê têm pacndê

7 Tiŋambu, têŋ yala 1,000 dinaŋ pacndê su goc Anötö oc êŋgapwêc
Sadaŋ su yêc gapocwalô. 8 Ma iŋ oc sa ndi bu êŋsau lau naŋ sêmbo
nom ŋagameŋ hoŋ, ma ndic ŋac sa bu sêndic siŋ têŋ Anötö ndê lau.
Sadaŋ oc ndic lau daêsam andô sa, nditôm gaŋgac gwêc-ŋga, oc dasê sa
nditôm dom. Anötö ndê ŋacyo dinaŋ sêtôm Gog ma Magog.[p] 9 Aö galic
ŋac sêti akêŋ gameŋ hoŋ ma sêŋsêlêŋ tawahô sa e sêhôc asê gameŋ naŋ
Anötö ndê lau sêndöc. Gameŋ dinaŋ malac atu naŋ Anötö tac whiŋ. Ma
sêŋgihi Anötö ndê lau ahuc bu sêndic ŋac, magoc Anötö kêŋ ya sip akêŋ
undambê meŋ gêŋ ŋac hoŋ su. 10 Ma têŋ dinaŋ iŋ kêŋ ŋagêyô atu têŋ
Sadaŋ naŋ kêsau ŋac. Iŋ kêbaliŋ iŋ sip sê atu ya ti gêŋ ŋandê solpa-ŋga,
naŋ muŋ-ŋga sêmbaliŋ gêŋ sac lu propet tasaŋ sêsip si su. Yêc gameŋ
dindê ŋac oc sêŋsahê ŋandê atu andô ŋapaŋ têŋ acsalô ma têŋ ôbwêc, oc
pacndê dom.

---

[p] **20:8** Gog ma Magog - ŋaê lu dinaŋ hêganôŋ lau hoŋ naŋ daŋgapêc têŋ Anötö ma sêkêŋ kisa têŋ iŋ ndê lau. Alic yom ŋatô yêc Ese 38-39.

Anötö oc êmatôc lau batê

11 Dinaŋ su, goc aö galic pôŋ sêsêp atu, ma Pômdau dau ndöc ŋahô. Ma
umboŋ ma nom giŋga su yêc iŋ aŋgô-ŋga, ma pacndê sambuc. 12 Goc aö
galic lau batê hoŋ naŋ sêtisa tiyham. Lau tiwaê, ma lau waêmba sêwhiŋ,
hoŋ sêtisa s êmbo tali tiyham, ma sêlhac Anötö ndê pôŋ atu ŋa-ndö-ŋga.
Muŋ-ŋga, têŋ ndoc lau dinaŋ sêmbo tali, naŋ yom pi ŋac si mêtê, ma gêŋ
hoŋ naŋ sêkôm, naŋ sêto sip buku yêc undambê. Ma kwahic dec Anötö
kac buku hoŋ dinaŋ sa, ma Buku Taŋli-ŋga whiŋ, bu êmatôc ŋac hoŋ
êŋkuc mêtê bocke naŋ sêkôm têŋ têm sêmbo tali. 13 Lau hoŋ naŋ sêmbac
ndu sêsip gwêc si, naŋ sêtisa yêc gwêc ŋalôm. Ma lau batê sêsa akêŋ
gameŋ bocke naŋ sêmbac ndu sêyêc naŋ. Ma Anötö kêmatôc ŋac hoŋ tôm
gi, kêkuc gêŋ bocke naŋ ŋac sêkôm su. 14 Pacndê su, goc iŋ kêbaliŋ iŋ ndê
ŋacyo lu naŋ sêsam bu, "Ŋaclai Dambac Ndu-ŋga" ma "Ŋaclai Lambwam-
ŋga," naŋ sêsip sê atu ya-ŋga ŋalôm si. Ya atu dinaŋ ti gameŋ bu lau sac
sêmbac ndu tidim tilu-ŋga. 15 Ma lau hoŋ naŋ si ŋaê yêc Buku Taŋli-ŋga
dom, naŋ Anötö kêbaliŋ ŋac sêsip ya atu sêwhiŋ.

Malac Jerusalem Wakuc

21 1 Têŋ ndoc dinaŋ aö galic undambê wakuc, ma nom w akuc,
bu nom ti gwêc ŋamata-ŋga ma undambê ŋamata-ŋga siŋga su.
2 Ma aö galic malac dabuŋ Jerusalem wakuc, naŋ Anötö kêŋ sip akêŋ
undambê meŋ. Iŋ kêgôlôŋ malac wakuc dau ŋa gôlôŋ ŋayham kêlêc,
gitôm sêŋgôlôŋ awhê daŋ tu bu nem ŋgac-ŋga. 3 Ma aö gaŋgô awha atu
daŋ sa akêŋ pôŋ atu meŋ, naŋ sôm, "Kwahic dec Anötö ma iŋ ndê lau oc
sêmbo sêwhiŋ dau. Iŋ dau oc ndöc whiŋ ŋac ti ŋac si Anötö, ma ŋac sêti
iŋ ndê lau. 4 Ŋawapac têm akwa-ŋga hoŋ pacndê su. Anötö oc puŋ tasulu
su yêc iŋ ndê lau tandô. Ma ŋac oc sêmbac ndu me sêhôc ŋandê tiyham
dom, ma ŋac oc tasulu sa me sêtaŋ daŋgibo tiyham dom."
5 Ma iŋ naŋ ndöc pôŋ atu, naŋ sôm têŋ aö, "Kwahic dec aö oc wamasaŋ gêŋ
hoŋ tiwakuc. Am to yom naŋ aö wasôm têŋ am, bu aneŋ yom iŋ yom ŋandô,
ma am to sip bapia bu lau sêsam ma sêkêŋ whiŋ." 6 Goc iŋ sôm têŋ aö, "Aö gac
hu gêŋ hoŋ, ma wandic dabiŋ gêŋ hoŋ. Aêc, aö gati ŋamata gêŋ hoŋ, ma aö
gati ŋambu gêŋ hoŋ. Ma kwahic dec gêŋ hoŋ ŋandô sa su. Lau hoŋ naŋ bu yô
ŋac, naŋ wakêŋ bu têŋ ŋac sênôm yêc Bubata Taŋli-ŋga. Aö wakêŋ bu dau têŋ
ŋac ŋambwa. 7 Lau hoŋ naŋ sêlhac ŋaŋga ma sêku sac dulu, naŋ oc sêwêkaiŋ
gêŋ wakuc hoŋ dindec. Aö wati ŋac si Anötö, ma ŋac oc sêti aneŋ balêkoc
awhê ma ŋgac. 8 Tigeŋ lau naŋ sêtöc dau ma sêsêc si sêkeŋ whiŋ Yisu ahuc,
ma lau naŋ sêkeŋ whiŋ dom, lau naŋ sêkôm mêtê sac ti mêtê mockaiŋ-ŋga,
ŋac naŋ sic ŋamalac ndu, lau m bectoma, lau naŋ sem akiŋ gwam, ma lau naŋ
sêkôm tasaŋ, lau kaiŋ dinaŋ hoŋ oc sêwêkaiŋ gameŋ ya-ŋga, naŋ ya sa ŋapaŋ,
ma gêŋ ŋandê solpa oc tuŋ ŋac. Gêŋ dinaŋ ti ŋac si sêmbac ndu tilu-ŋga."

9 Aö gaŋgô yom dinaŋ su, goc aŋela daŋ têŋ aö meŋ. Iŋ aŋela 7 naŋ
sêkôc sùc ŋawapac ŋambu-ŋga-ŋga, naŋ si daŋ. Ma iŋ sôm têŋ aö bu,
"Mweŋ, ma lic! Aö watôc têŋ am, awhê naŋ Anötö ndê Domba oc nem."
10 Goc Ŋalau kôm aö gatuŋ kaiŋ daŋ sa, ma aŋela dau kôc aö sa ma kêŋ
aö galhac lôc atu daŋ ŋahô. Ma malac dabuŋ Jerusalem, naŋ Anötö kêŋ
sip akêŋ undambê meŋ, naŋ iŋ tôc têŋ aö. 11 Anötö ndê ŋawasi gêm malac
dau ahuc. Ma malac dau ŋawasi sa gitôm hoc ŋayham jaspa ma ŋawa
gitôm glas. 12 Aö galic tuŋ baliŋ daŋ kêgihi malac dau, ma gatam 12, ma
aŋela 12 naŋ sêyob gatam. Ma yêc gatam 12 aö galic ŋaê 12. Lau Israel-
ŋga si gôlôwac toŋ 12 si ŋaê dinaŋ. 13 G atam tö sêyêc tuŋ têŋ ac pi-ŋga,
gatam tö têŋ ac sip-ŋga, gatam tö yêc ŋamakê daŋga, ma gatam tö yêc
daŋga. 14 Tuŋ dau sêkwê sac hoc atu 12 ŋahô. Ma aö galic Anötö ndê
Domba ndê lau aposel 12 si ŋaê sêyêc hoc 12 dinaŋ.
15 Aŋela naŋ sôm yom dau têŋ aö, naŋ kôc gêŋ danem dôhôŋ gêŋ-ŋga
daŋ naŋ sêmasaŋ ŋa gol, bu nem dôhôŋ malac, ma tuŋ ti gatam. 16 Iŋ gêm
dôhôŋ malac, ma tap sa bu malac ŋa-baliŋ-ŋga gitôm dôŋ 12,000, ma gic
pôc-ŋga gitôm dôŋ 12,000, ma pi lôlôc-ŋga gitôm dôŋ 12,000.[q] 17 Ma iŋ
gêm dôhôŋ tuŋ dau ŋadandi, naŋ gitôm dôŋ 144.[r] Iŋ kêkuc dôhôŋ naŋ
ŋamalac sênem dôhôŋ gêŋ-ŋga, ma gêm dôhôŋ malac dau. 18 Tuŋ dinaŋ,
sêmasaŋ ŋa hoc ŋawasi jaspa. Ma malac dau sêmasaŋ ŋa gol ŋawasi atu
ma ŋawa gitôm glas. 19-20 Ma hoc atu-tu 12 naŋ tuŋ sac ŋahô, naŋ sêŋgôlôŋ
ŋa †hoc ŋayham-ŋayham. Sêŋgôlôŋ hoc ŋamata-ŋga ŋa hoc ŋayham naŋ
sêsam bu jaspa, ma hoc tilu-ŋga sêŋgôlôŋ ŋa sapaya, ma hoc titö-ŋga e têŋ
hoc a tu ti-12-ŋga, naŋ sêŋgôlôŋ ŋa aget, emerel, oniks, kanelian, krisolait,
beril, topas, krisopras, yasint, ma ametis. 21 Ma gatam 12 dinaŋ sêmasaŋ
ŋa gêŋ ŋawasi gwêc-ŋga 12 naŋ sêsam bu pearl. Ma seŋ atu naŋ gic malac
dau kôc, naŋ sêmasaŋ ŋa gol ŋawasi atu, ma ŋawa gitôm glas.
22 Aö taŋhê malac, ma galic bu Anötö ndê lôm dabuŋ daŋ kalhac dom.
Ŋahu bu Pômdau Anötö Ŋaclai Ŋadau, lu iŋ ndê Domba sêndöc malac
dau ŋalôm, ma lau malac-ŋga sêpônda lôm dabuŋ daŋ tu bu sênem akiŋ
Anötö-ŋga dom. 23 Ma ac ti ayô mba, ŋahu bu Anötö dau ndê ŋawasi pô
malac, ma iŋ ndê Domba ndê ŋawê ti lam malac-ŋga. 24 Lau akêŋ gameŋ
hoŋ oc sêŋsêlêŋ sêmbo ŋawê atu naŋ sa akêŋ malac dau. Ma kiŋ nom-
ŋga oc sêsôc malac dau sêndi ti ŋac si waê ti ŋawasi tôhôŋ. 25 Ôbwêc ti ŋ
asec pacndê sambuc, ma tu dinaŋ-ŋga oc sêsêc gatam ahuc dom. 26 Gêŋ
ŋawasi ma gêŋ tiwaê akêŋ nom ŋagameŋ sambob, naŋ Anötö oc kôc sa
sôc malac dau ndi. 27 Magoc gêŋ ŋadômbwi daŋ oc sôc ndi dom. Lau naŋ
sêkôm mêtê sac ma lau tasaŋ daŋ oc sêsôc sêndi dom. Lau naŋ si ŋaê yêc
Anötö ndê Domba ndê Buku Taŋli-ŋga, naŋ tawasê oc sêsôc sêndi.

---

[q] **21:16** Dôŋ dinaŋ sêsam bu 'Stedia,' ma stedia 12,000 dinaŋ gitôm 2,200 kilometa.
[r] **21:17** Dôŋ dinaŋ sêsam bu 'Kyubit,' ma kyubit 144 gitôm 65 mita.

Bu Taŋli-ŋga

22 1 Goc aŋela dinaŋ tôc Bu Taŋli-ŋga têŋ aö, naŋ ŋawa gitôm glas.
Bu dau hêc sa yêc Anötö ma Domba si pôŋ atu, 2 ma k eseleŋ
kêkuc seŋ atu naŋ gic malac dau kôc. Ma A Taŋli-ŋga kalhac bu dau
ŋamakê daŋga lu-lu, ma gêm ŋandô tôm ayô hoŋ. Ma lau nom-ŋga hoŋ
naŋ sêndöc malac Jerusalem wakuc, naŋ oc gêmbac kôm ŋac dom, bu
A Taŋli-ŋga dau ŋalauŋ oc kôm ŋac ŋamlic ŋayham ŋapaŋ. 3 Têŋ têm
ŋamata-ŋga Anötö pucbo nom tu ŋamalac si sac-ŋga, tigeŋ têŋ têm
ŋambu-ŋga ŋawapac dau oc pacndê sambuc. Anötö lu Domba si pôŋ kiŋ-
ŋga oc lhac malac lôm, ma iŋ ndê lau oc sênem akiŋ iŋ yêc dindê. 4 Ŋac
oc sêlic iŋ aŋgô andô, ma iŋ ndê ŋaê oc yêc ŋac si sêcbala. 5 Gameŋ oc
ŋasec sa tiyham dom, bu ôbwêc pacndê, ma lau oc sêpônda lam ŋawê ti
ac ŋawê dom. Ŋahu bu Pômdau Anötö ndê ŋawê oc pô ŋac. Ma lau dinaŋ
oc sêmbo ti sênem gôliŋ sêtôm kiŋ ŋapaŋ.

Pômdau Yisu oc mbu meŋ

6 Aö galic gêŋ hoŋ dinaŋ su, goc aŋela dau sôm têŋ aö, "Yom hoŋ
dindec iŋ yom ŋandô, ma yom ŋayham tu lau hoŋ sêkêŋ whiŋ-ŋga.
Pômdau Anötö naŋ kêŋ iŋ ndê Ŋalau puc lau propet dôŋ, naŋ kwahic dec
kêkiŋ iŋ ndê aŋela bu tôc gêŋ hoŋ dindec asê têŋ iŋ ndê lau akiŋ. Ma gêŋ
dau kêpiŋ bu oc ŋandô sa."
7 Ma Yisu sôm, "Aŋgô! Kêpiŋ su oc wambu wameŋ. Asa naŋ kôc yom
naŋ Anötö hoc asê gwanaŋ yêc buku dindec, naŋ sa ma daŋga wambu,
naŋ oc tap Anötö ndê mwasiŋ atu sa."
8 Aö Jon gaŋgô ma galic gêŋ hoŋ naŋ gato sip bapia dindec. Ma têŋ
ndoc aŋela tôc gêŋ hoŋ dau asê têŋ aö su, naŋ aö gahu dauŋ gayêc iŋ
gahi-ŋga bu wampiŋ iŋ. 9 Tigeŋ iŋ sôm têŋ aö, "Kôm bocdinaŋ dom! Pôŋ
hamduc têŋ Anötö ma êmpiŋ iŋ tigeŋ! Aö ŋgac akiŋ ŋambwa, gatôm am,
ma gatôm am nem asidôwai lau propet, ma gatôm lau naŋ daŋga wambu
yom hoŋ naŋ yêc buku dindec."
10 Goc iŋ sôm têŋ aö, "Ndoc meŋ kêpiŋ. Bocdinaŋ yom naŋ Anötö hoc
asê yêc buku dindec naŋ, siŋ kwi dom, magoc kêŋ yêc lhu bu lau sêsam.
11 Lau naŋ sêsap mêtê sac ma mêtê ŋadômbwi dôŋ, naŋ oc sêkôm sêmbo
e Yisu mbu meŋ. Magoc lau naŋ sêsa lêŋ gitêŋ ma lêŋ dabuŋ, naŋ sêsap si
lêŋ ŋayham dau dôŋ maŋ e Yisu mbu meŋ."
12 Ma Yisu sôm, "Am ŋgô! Kêpiŋ su oc wambu wameŋ, ma wakêŋ
ŋagêyô ŋayham me sac têŋ lau hoŋ êŋkuc mêtê naŋ ŋac sêkôm.
13 Ŋamata-ŋga têŋ gêŋ hoŋ, ma têŋ gêŋ hoŋ ŋambu-ŋga, aö dec gambo.
Aêc, aö gati ŋamata gêŋ hoŋ, ma gati ŋambu gêŋ hoŋ. Aö gac hu gêŋ hoŋ,
ma wandic bata gêŋ hoŋ. 14 Mac lau naŋ ambo ahê mêtê sac hoŋ, dec tôm
mac aŋgwasiŋ nem ŋakwê ŋawasi sa, naŋ oc atap Anötö ndê mwasiŋ atu

sa. Iŋ oc kêŋ mac aneŋ ŋandô yêc A Taŋli-ŋga, ma mac oc asôc malac
Jerusalem wakuc ŋagatam andi. 15 Magoc lau sac oc sêsôc sêndi dom. Lau
mbectoma, lau naŋ sêkôm mêtê mockaiŋ-ŋga, ŋac naŋ sic ŋamalac ndu,
ma lau naŋ sem akiŋ anötöi gwam, ti lau naŋ sêkôm tasaŋ ma ŋac naŋ
atac whiŋ mêtê tasaŋ, lau hoŋ dinaŋ oc gacgeŋ sêmbo awê gitôm giam
pôm.

16 "Aö Yisu dec, kakiŋ aneŋ aŋela bu hoc yom hoŋ dindec asê têŋ mac,
bu andic dulu têŋ Anötö ndê lau dabuŋ hoŋ. Aö Dawid ndê Ŋahu, naŋ
gambo gamuŋ iŋ, ma Dawid ndê Wakuc bocdinaŋ. Ma aö gatôm Têtênda,
tata bêbêc-ŋga naŋ ŋawasi atu."

17 Ŋalau Dabuŋ, lu awhê naŋ oc nem Anötö ndê Domba, naŋ sêsôm bu,
"Mweŋ!" Ma am asa naŋ ŋgô yom dindec, naŋ sôm, "Mweŋ!" Am asa naŋ
bu yô am, naŋ mweŋ, ma nôm Bu Taŋli-ŋga naŋ am oc kôc sa ŋambwa,
ŋaôli mba. 18 Tigeŋ aö wapuc yom hoŋ naŋ Anötö hoc asê gwanaŋ yêc
buku dindec, naŋ dôŋ. Ŋamalac daŋ bu ndic têku yom dindec ŋa iŋ
dau ndê yom, dec Anötö oc kêŋ ŋawapac hoŋ naŋ gato ŋayom sip buku
dindec, naŋ têŋ iŋ. 19 Ma ŋamalac daŋ bu kôc yom ŋalhô daŋ su yêc yom
naŋ Anötö hoc asê gwanaŋ yêc buku dindec, dec Anötö oc seŋ iŋ su
bocdinaŋ, ma iŋ oc so gêŋ ŋayham-ŋayham naŋ buku dindec tôc asê. Iŋ
oc wêkaiŋ ndê mala yêc malac dabuŋ dom, ma neŋ ŋandô yêc A Taŋli-
ŋga dom.

20 Iŋ naŋ hoc yom ŋandô asê pi gêŋ hoŋ dindec, naŋ sôm, "Yomandô!
Kêpiŋ su aö oc wambu waloc."

Yomandô! Mweŋ Pômdau Yisu!

21 Pômdau Yisu ndê mwasiŋ ndi têŋ Anötö ndê lau hoŋ. Yomandô!

YOM ŊATÔ ŊAHU (Glossary)

Mac bu alic ŋadalô gitôm: † kalhac whiŋ yom daŋ yêc buku dindec ŋalôm, naŋ tôc asê bu mac atôm bu atap yom dau ŋahu sa yêc buku ŋatêku dindec.

ANÖTÖ NDÊ DOMBA (Lamb of God)
Jon, Ŋgac Kêku Lau-ŋga, sam Yisu bu 'Anötö ndê Domba' (Jon 1:29, 36). Yêc pwac akwa ŋapu, lau Israel-ŋga sic domba daêsam ndu ma sêkêŋ ti da ya ô lau si sac ŋagêyô. Yisu iŋ Anötö ndê Domba pwac wakuc-ŋga naŋ kêŋ dau ti da dim tigeŋ, dec kêmasaŋ lêŋ bu Anötö suc lau si sac kwi-ŋga. Tiŋambu Jon to yom daêsam pi Anötö ndê Domba yêc Revelesen (Rev 5:6; 7:10, 17; 14:4, 10; 15:3; 19:9; 21:22-23; 22:1, 3).

ANÖTÖ NDÊ GÔLIŊ / GAMEŊ UNDAMBÊ-ŊGA (Kingdom of God)
Yêc Yom Lêŋsêm Wakuc, Yom Inglis 'Kingdom of God' naŋ ŋahu tigeŋ dom.

1. Têm ŋatô 'Kingdom of God' hêganôŋ undambê - gameŋ naŋ Anötö dau mbo, ma gameŋ naŋ Anötö ndê lau gitêŋ oc sêndöc têŋ têm ŋambu-ŋga. (Alic Mat 7:21; Luk 13:28-29; 1 Kor 6:9-10; 15:50; Gal 5:21; Epe 5:5; 2 Tim 4:18 ma 2 Pit 1:11.) Bocdinaŋ yac am kwi bu **Gameŋ undambê-ŋga** me **Anötö ndê gameŋ undambê-ŋga.**
2. Têm ŋatô 'Kingdom of God' hêganôŋ bêc naŋ Pômdau Yisu oc mbu meŋ ma êŋsahê lau hoŋ. (Mat 13:24-30, 41; 13:47-49; 20:1-16; 22:1-14; 25:1-13, 14-30.)
3. Têm daêsam 'Kingdom of God' hêganôŋ gameŋ daŋ me têm daŋ dom. Yom dau hêganôŋ Anötö ndê ŋaclai tu nem gôliŋ-ŋga. Iŋ ndê gôliŋ dinaŋ iŋ gêŋ têm kwahic dec-ŋga ma hêganôŋ gweleŋ naŋ iŋ kôm yêc ŋamalac si ŋalôm. Asa naŋ kêŋ whiŋ ma sôc Anötö ŋapu, naŋ mbo Anötö ndê gôliŋ ŋapu su. Yom kaiŋ dinaŋ danem kwi bu **Anötö ndê gôliŋ.** (Alic yom ŋatô yêc Mat 3:2; 6:33; 12:28; 13:44-46, Luk 16:16; 17:20-21, Rom 14:17, 1 Kor 4:20 ma Kol 1:13.)

The New Testament in Bukawa of Papua New Guinea; 1st ed. 2000, Lutheran Bible Translators Australia; web ed. 2013

APA PWAC YOMSU-ŊGA (Ark of the Covenant)
Têŋ ndoc lau Israel-ŋga sêmbo gameŋ sawa, naŋ Anötö sôm têŋ ŋac bu sêmasaŋ apa daŋ ŋa a, ma sêmpaŋ ahuc ŋa gol (Eks 25:11-22). Apa dau sêkêŋ yêc †bac dabuŋ ŋalôm dabuŋ andô. Hoc lu naŋ Anötö to yomsu amaŋlu (pwac akwa) pi, naŋ sêkêŋ yêc apa dau ŋalôm. Ma sêkêŋ Aron ndê tôc ti †mana ŋatô yêc ŋalôm whiŋ (Heb 9:4-5).
Têŋ ndoc lau Israel-ŋga sêkwê lôm dabuŋ kalhac Jerusalem, naŋ sêkêŋ apa dau yêc ŋalôm dabuŋ andô (1 Kiŋ 8:1-13 ma 2 Kr 35:3). Magoc tiŋambu lau Israel-ŋga si ŋacyo sêseŋ gameŋ ma apa dau giŋga. Jon to yom pi apa dau yêc Rev 11:19.

APOSEL (Apostle)
Ŋaê dau ŋahu bu 'Lau naŋ sêŋkiŋ ŋac sêsa si.' Yom 'misineri' yêc Yom Inglis naŋ ŋahu kaiŋ tigeŋ.
Têm ŋatô ŋaê aposel hêganôŋ †ŋgacsêŋomi 12 (Mat 10:1-4; Mak 3:13-19; 6:30 ma Luk 6:12-16; 24:10). Ŋac sêti lau sêkêŋ whiŋ-ŋga si lau bata, ma sêkôm gêŋ dalô ma gêŋ ti ŋaclai daêsam (Apo 2:42-43). Ma têm ŋatô yom dau hêganôŋ lau naŋ sêmbo ŋgacsêŋomi 12 si toŋ dom, gitôm Matias (Apo 1:26), Pol lu Banabas (Apo 14:4, 14; Rom 1:1), ma lau ŋatô (Rom 16:7).

BAC DABUŊ (Tabernacle)
Têŋ têm Moses wê lau Israel-ŋga sa akêŋ gameŋ Isip-ŋga, ma sêmbo gameŋ sawa, naŋ Anötö sôm têŋ Moses bu êmasaŋ bac po tu sênem akiŋ iŋ-ŋga (Eks 25:8-9; 26:1-37). Alic bac dau ŋagatu daŋ yêc p 250.

BELSEBAL - Alic **Sadaŋ.**

BUKU TAŊLI-ŊGA (Book of Life)
Lau hoŋ naŋ sêkêŋ whiŋ Yisu ma sêtap Anötö ndê mwasiŋ dandöc taŋli ŋapaŋ-ŋga sa, naŋ si ŋaê yêc Buku Taŋli-ŋga yêc undambê. Alic yom ŋapu-ŋga (footnote) yêc Rev 3:5.

DABUŊSIGA (Priest)
Anötö dau kêyaliŋ Aron ti ndê lau wakuc naŋ sêsa akêŋ †Liwai ndê toŋ, naŋ sa bu sêti lau Israel-ŋga si dabuŋsiga (Eks 28:1). Ŋac si gweleŋ bu sênem akiŋ Anötö, sêyob lau Israel-ŋga si gêŋ dabuŋ, ma bu sêkêŋ da tidau-tidau ma da ô lau Israel-ŋga si sac ŋagêyô-ŋga.
Sêŋyaliŋ dabuŋsiga atu-tu ŋatô sa bocdec bu:

DABUŊSIGA ŊAMATA-ŊGA (High Priest / Chief Priest)
Tôm yala tigeŋ-tigeŋ, lau Israel-ŋga sêŋyaliŋ dabuŋsiga daŋ sa bu ti dabuŋsiga ŋamata-ŋga. Iŋ tawasê gitôm bu sôc ŋalôm dabuŋ andô yêc lôm dabuŋ bu kêŋ da dim tigeŋ yêc yala tigeŋ ŋalôm. Têm ŋatô dasam iŋ bu **Dabuŋsiga Atu.**

DABUŊSIGA ATU-TU (Chief Priests)
Lau Israel-ŋga sêsam ŋac si dabuŋsiga ŋatô bu dabuŋsiga atu-tu. Ŋac lau naŋ muŋ-ŋga sêŋyaliŋ ŋac sa sêti dabuŋsiga ŋamata-ŋga, ma dabuŋsiga tiwaê ŋatô.

DAWID NDÊ ATU (Son of David)
Lau Israel-ŋga sêkêŋ bata bu †Mesaya oc sa akêŋ Dawid ndê wakuc, ma tu dinaŋ-ŋga sêsam Mesaya bu Dawid ndê Atu.

DENARIAS
Lau Rom-ŋga si mone silba daŋ. Lau semlhi gêŋ ŋa mone dinaŋ yêc gameŋ naŋ lau Rom sem gôliŋ. Têŋ Yisu ndê têm, lau naŋ bu sêkôm ŋgac daŋ ndê gweleŋ ôm-ŋga me domba-ŋga têŋ bêc tigeŋ naŋ oc nemlhi ŋac ŋa denarias tigeŋ-tigeŋ. Ŋaê denarias hêganôŋ mone tigeŋ. Mone lu me daêsam sêsam bu 'denarii.'

GAMEŊ APA-ŊGA - Alic **Lau Gameŋ Apa-ŋga.**

GAMEŊ UNDAMBÊ-ŊGA - Alic **Anötö ndê gameŋ.**

HEROD
Yêc Yom Lêŋsêm Wakuc dasam yom pi kiŋ hale naŋ si ŋaê Herod. Ŋac hoŋ sem gôliŋ gameŋ ŋatô sêmbo †Sisa ndê gôliŋ ŋapu.

1. **Kiŋ Herod (Herod the Great)** - alic Mat 2:1-22 ma Luk 1:5.
   Iŋ kiŋ ti waê atu naŋ gêm gôliŋ gameŋ Judia ma Galili-ŋga têŋ ndoc Yisu dinda kôc iŋ. Iŋ ŋgac dau dinaŋ naŋ kôm bu ndic Yisu ndu têŋ ndoc iŋ balêkoc dedec. Iŋ mbac ndu têŋ yala 4BC.
2. **Herod Antipas** - alic Mak 6:14-29 ma Luk 23:6-12.
   Iŋ Kiŋ Herod ndê atu naŋ gêm gôliŋ gameŋ Galili ma Perea-ŋga têŋ ndoc Yisu gêm mêtê ti kôm gêŋ dalô mbo gameŋ dinaŋ. Iŋ ŋgac dau dinaŋ nawhê Herodias naŋ sôm bu sêtim Jon (Ŋgac Kêku Lau-ŋga) kachu kic.
3. **Herod Agripa 1** - alic Apo 12:1-23.
   Iŋ Herod Antipas nêsip naŋ gêm gôliŋ gameŋ Galili-ŋga, ma tiŋambu gameŋ Samaria ti Judia-ŋga whiŋ. Iŋ kêŋ kisa ti kêmatôc lau ŋamata-ŋga naŋ sêkêŋ whiŋ Yisu. Iŋ ŋgac naŋ gic Jon ndê asidôwa Jems ndu.
4. **Herod Agripa 2** - alic Apo 25:13–26:2 ma 26:19.
   Iŋ Herod Agripa 1 ndê atu. Iŋ gêm gôliŋ ndöc Sisaria Pilipai, ma kêmatôc Pol ma kêkiŋ iŋ têŋ Rom gi bu Sisa êmatôc iŋ ndê yom.

HIBRU (Hebrew)
Têm ŋatô sêsam lau Israel-ŋga bu 'Lau Hibru,' ma ŋac si awha naŋ sêsam bu 'Yom Hibru' whiŋ. Ŋaê dau meŋ akêŋ ŋac si apaŋgac daŋ ŋaê Eber (Gen 10:21).
Yom naŋ sêto yêc Yom Lêŋsêm Akwa naŋ sêto ŋa Yom Hibru ŋandô. Yom Hibru naŋ lau Israel-ŋga sêsôm têŋ Yisu ndê têm, naŋ sêsam yêc Inglis

translesen ŋatô bu 'Yom Aramaik.' Yom dau kêpiŋ bu tap Yom Hibru ŋandô sa, magoc iŋ yom ŋasaê daŋ dau-ŋga.

HOC ŊAYHAM-ŊAYHAM (Jewel)
Yêc Rev 21:19-20 Jon to yom pi hoc ŋayham-ŋayham ma ŋaôli atu naŋ gêlic yêc malac Jerusalem wakuc. Hoc tigeŋ-tigeŋ dinaŋ bocdec bu:

HOC JASPA (Jasper) - hoc ŋadalô batac-batac me ŋawa (green or clear).
HOC SAPAYA (Sapphire) - hoc ŋadalô ŋamayaŋ (blue).
HOC AGET (Agate) - hoc ŋadalô tidau-tidau.
HOC EMEREL (Emerald) - hoc ŋadalô batac-batac (bright green).
HOC ONIKS (Onyx) - hoc ŋadalô yeyec (black).
HOC KANELIAN (Carnelian) - hoc ŋadalô kokoc (bright red).
HOC KRISOLAIT (Chrysolite) - hoc ŋadalô yaŋyaŋ.
HOC BERIL (Beryl) - hoc ŋadalô batac-batac me ŋamayaŋ (green/blue-green).
HOC TOPAS (Topaz) - hoc ŋadalô yaŋyaŋ.
HOC KRISOPRAS (Chrysoprase) - hoc ŋadalô ŋamayaŋ (milky or grey).
HOC YASINT (Jasinth) - hoc ŋadalô ŋamayaŋ me batac-batac (blue/green-ish-blue).
HOC AMETIS (Amethyst) - hoc ŋadalô kokoc (purple-blue).

ISRAEL
Ŋaê Israel hêganôŋ Jakob, naŋ Aisak lu nawhê Rebeka si balêkoc lu dinaŋ ŋadaŋ. Anötö dau kêŋ ŋaê wakuc Israel têŋ iŋ (Gen 32:28). Ŋaê dau sêhê pi lau toŋ atu naŋ sêsa akêŋ Jakob, naŋ sêsam ŋac bu †lau Israel-ŋga.
Ma ŋaê dau hêganôŋ gameŋ naŋ lau Israel-ŋga sêndöc, naŋ sêsam bu 'Israel' me 'Palestine.' Muŋ-ŋga sêsam gameŋ dau bu 'Gameŋ Kanan-ŋga.'

JAKOB (Jacob) - Alic **Israel.**

JUDA (Judah)
Jakob ndê atui 12 si daŋ iŋ Juda, ma sêsam lau Israel si toŋ 12 ŋadaŋ kêkuc iŋ ndê ŋaê. Têŋ ndoc lau Israel sêmbu akêŋ gameŋ Isip-ŋga ma sêndöc gameŋ Kanan-ŋga, naŋ Juda ndê toŋ sêwêkaiŋ gameŋ naŋ sêsam bu Judia. Malac Betlehem yêc gameŋ dinaŋ (Mat 2:6).
Yisu sa akêŋ Juda ndê toŋ, ma Jon sam iŋ bu 'Layon naŋ sa akêŋ Juda ndê toŋ' yêc Rev 5:5.
Muŋ-ŋga lau Israel-ŋga sêwhê dau kôc gi toŋ lu, naŋ sêsam bu 'Lau Israel-ŋga' ma 'Lau Juda-ŋga.' Toŋ lu dinaŋ sêŋyaliŋ dau si kiŋ sa tu nem gôliŋ ŋac-ŋga. Alic yom ŋapu-ŋga (footnote) yêc Hib 8:8.

KÊDÔHÔŊWAGA YOMSU-ŊGA - Alic **Skraib.**

KILISI (Christ)
Alic **Mesaya.**
Yom ŋalhô 'Kilisi' meŋ akêŋ Yom Grik *kreistos,* ma yom ŋalhô 'Mesaya' meŋ akêŋ Yom Hibru. Ŋaê lu dinaŋ ŋahu tigeŋ, ma danem kwi bu 'ŋamalac naŋ sêkêc gêŋ ŋakwi pi iŋ.' Muŋ-ŋga lau naŋ Anötö kêyaliŋ ŋac sa bu sêti lau Israel-ŋga si kiŋ, naŋ sêkêc olib ŋakwi pi ŋac, bu tôc asê bu ŋac kiŋ. Alic 1 Sam 16:12 ma 2 Kiŋ 9:6.
Yom Grik *kreistos* yêc Yom Lêŋsêm Wakuc, naŋ ŋahu lu. Têm ŋatô yom dau hêganôŋ Yisu ndê gweleŋ nem lau si-ŋga, ma bocdinaŋ yac am kwi bu †Mesaya, ma têm ŋatô yom dau iŋ Yisu ndê ŋaê daŋ, ma bocdinaŋ yac am kwi bu Kilisi.

LAU GAMEŊ APA-ŊGA (Gentiles)
Yom Inglis 'Gentile' heganôŋ lau hoŋ naŋ lau Israel dom. Lau Israel-ŋga ŋatô sêtoc dau sa bu Anötö kêyaliŋ ŋac sa sêti iŋ ndê lau, ma bocdinaŋ sêpu lau gameŋ apa-ŋga hoŋ naŋ lau Israel dom, ma sêsam ŋac bu 'lau sac,' ŋahu bu ŋac sêŋkuc Moses ndê yomsu dom (Gal 2:15). Magoc lau gameŋ apa-ŋga daêsam sêkêŋ whiŋ Yisu sêhôc gêlêc lau Israel-ŋga su.
Lau gameŋ apa-ŋga naŋ daŋgasuŋ sambuc ŋawaê ŋayham ma sêsap lêŋ sac-sac nom-ŋga dôŋ ŋapaŋ, naŋ têm ŋatô dasam ŋac bu 'lau sambuc.'

LAU ISRAEL-ŊGA (Jew / Hebrew / Israelite)
Lau Israel-ŋga naŋ sêsa akêŋ †Jakob, naŋ sêsam ŋac yêc Yom Inglis bu 'Jew' ma 'Hebrew' ma 'Israelite.'

LAU SÊTIM YOM LAU-ŊGA (Hypocrite)
Yom Inglis 'hypocrite' kêkuc Yom Grik *hypocriteis* ma hêganôŋ lau naŋ sêsôm yom ŋayham-ŋayham tu bu lau ŋatô sêlic ŋac ŋayham-ŋga, magoc ŋac dau sêŋkuc yom dau dom, ma sêkôm ŋandô sa dom. Têm daêsam Yisu pu lau †Palêsai ma lau †Skraib, ŋahu bu ŋac si mêtê dau dinaŋ.

LEPRASI (Leprosy)
Ŋaê leprasi hêganôŋ gêmbac ŋamlic-ŋga. Lau ŋatô gauc gêm bu gêmbac naŋ sêsam bu leprasi têŋ Yisu ndê têm, naŋ gitôm gêmbac naŋ dasam bu leprasi têŋ têm kwahic dec-ŋga dom.
Lau Israel-ŋga sêmbo ahê lau ti gêmbac leprasi ma sêyob bu sêmasec ŋac dom, bu oc kôm lau ŋadômbwi sa yêc Anötö aŋgô-ŋga. Anötö kêŋ gweleŋ têŋ lau dabuŋsiga bu sêŋsahê lau si gêmbac ŋamlic-ŋga (Lev 13:1-46; 14:1-32).

LIWAI (Levi)
Liwai iŋ †Jakob ndê atui 12 si daŋ, ma sêsam lau Israel si toŋ 12 ŋadaŋ kêkuc iŋ ndê ŋaê.
Ma ŋgac daŋ ŋaê Liwai, iŋ Yisu ndê ŋgacsêŋom daŋ naŋ sêsam iŋ ndê ŋaê daŋ bu Matyu (Mat 9:9-13).

LAU LIWAI (Levites)

Anötö kêyaliŋ Liwai ndê lau wakuc sa bu sênem akiŋ iŋ yêc †bac dabuŋ ma †lôm dabuŋ, ma bu sênem lau †dabuŋsiga sa (Nam 1:47-53; 18:2-6 ma Diut 10:8-9). Anötö sôm bu lau Liwai sêwêkaiŋ nom yêc gameŋ Kanan-ŋga dom. Lau naŋ sêmbo lau Israel si toŋ 11, naŋ sêwhê si gêŋ hoŋ kôc gi toŋ 10, ma sêkêŋ toŋ daŋ têŋ lau Liwai tu yob ŋac ti ŋac si gôlôwac-ŋga (Nam 18:21-24). Lau naŋ sêti lau Israel-ŋga si dabuŋsiga, naŋ sêŋyaliŋ ŋac sa yêc Aron ndê wakuc naŋ sêsa akêŋ Liwai ndê toŋ (Hib 7:5-10).

LÔM DABUŊ (Temple)
Têm ŋatô sêsam lôm dabuŋ Jerusalem-ŋga bu Anötö me Pômdau ndê Andu. Lau Israel-ŋga sêteŋ mbec ti sêlic om tôm ŋac si malac yêc ŋac si †lôm wê-ŋga. Magoc ŋac bu sêkêŋ da ya me da ŋatô, naŋ sêtêŋ lôm dabuŋ Jerusalem-ŋga si, ma lau dabuŋsiga sêmbo tu sêkêŋ lau dau si da. Ma ŋac sêlic om atu-tu yêc lôm dabuŋ dau.

LÔM WÊ-ŊGA (Synagogue)
Yom Inglis 'Synagogue' meŋ akêŋ Yom Grik daŋ, naŋ ŋahu bu 'gameŋ sêkac sa-ŋga.' Yom dau hêganôŋ andu naŋ lau Israel-ŋga sêkac sa sêmbo têŋ ndoc Sabat-ŋga bu sêsam ti sêŋgô Pômdau ndê yom, ma sênem wê ti sêteŋ mbec têŋ iŋ. Lau Israel-ŋga sêkwê lôm wê-ŋga sêlhac tôm ŋac si malac atu-tu ti sauŋ-sauŋ hoŋ gi. Ma yêc lau apa si gameŋ naŋ lau Israel-ŋga daêsam sêmbo, naŋ sêkwê si lôm wê-ŋga tu sêlic om-ŋga bocdinaŋ. Têŋ ndoc Pol kôm gweleŋ yêc lau apa si gameŋ, naŋ êlêmê gêm mêtê yêc lôm wê-ŋga naŋ sêlhac gameŋ dinaŋ.

MANA (Manna)
Têŋ ndoc Moses wê lau Israel-ŋga ma sêmbo gameŋ sawa gitôm yala 40, naŋ Anötö gôlôm ŋac ŋa bolom kaiŋ daŋ naŋ sêsam bu 'Mana.' Yom dau iŋ Yom Hibru daŋ, ma danem kwi bu 'iŋ dinaŋ gêŋ sake?' Bu lau Israel sêsôm yom dau têŋ ndoc ŋamata-ŋga naŋ sêlic bolom dau (Eks 16:15).

MESAYA (Messiah/Christ)
Anötö gic bata têŋ lau Israel-ŋga bu êŋkiŋ Mesaya naŋ oc nem ŋac si ma puc †Anötö ndê gôliŋ dôŋ. Yom Grik *kreistos* bu hêganôŋ Yisu ndê gweleŋ dinaŋ, dec yac am kwi bu Mesaya.
Alic **Kilisi** whiŋ.

MWASIŊ / OM ATU (Festivals / Feasts)
Lau Israel sêlic om atu-tu ŋatô tôm yala hoŋ, bu gauc nem Anötö ti gêŋ atu-tu naŋ iŋ kôm tu nem ŋac sa-ŋga.

MWASIŊ BOLOM YIST MBA-ŊGA (Unleavened Bread)
Alic Mat 26:17, Mak 14:1, Luk 22:7, Apo 12:3 ma 20:6. Pômdau gic hu Mwasiŋ Bolom Yist Mba-ŋga têŋ ndoc lau Israel-ŋga sêmbo gameŋ Isip-ŋga - alic Eks 12:15-20. Mwasiŋ dau yêc tôm bêc 8, ma Pômdau gic yomsu ŋac bu sêkôc yist hoŋ su yêc ŋac si andu, ma sêneŋ gêŋ ti yist dom e mwasiŋ ŋatêm dau pacndê. Têŋ mwasiŋ dau ŋabêc ŋamata-ŋga ŋa-ôbwêc, naŋ ŋac seŋ Mwasiŋ Pasowa-ŋga.

MWASIŊ LÔM BAC-ŊGA (Tabernacles)
Alic Jon 7:2-52. Lau Israel-ŋga sêndê Mwasiŋ Lôm Bac-ŋga têŋ ndoc sic bata si gweleŋ sêndic bolom ŋandô sa-ŋga tôm yala hoŋ. Ŋac sêkwê bac, ma sêkac dau sa gitôm bêc 7, ma gauc gêm têm naŋ ŋac si apai sêndöc andu bac yêc gameŋ sawa. Ma ŋac sem mbec gêŋ ŋandô ôm-ŋga yêc wake dinaŋ ŋalôm (Lev 23:33-43; Diut 16:13-15 ma Sek 14:16-19).

MWASIŊ PASOWA-ŊGA (Passover)
Lau Israel-ŋga seŋ Mwasiŋ Pasowa-ŋga tu bu gauc nem ndoc naŋ Anötö kêgaho ŋac su yêc lau Isip-ŋga amba (Eks 12). Yom Inglis 'Passover' naŋ danem kwi bu 'êŋlêc têŋ ŋahô-ŋga,' ma hêganôŋ têm naŋ Anötö ndê aŋela naŋ gic balêkoc ŋgac mbêc Isip-ŋga hoŋ ndu, naŋ kêlêc lau Israel-ŋga si andu.

MWASIŊ PENTIKOS-ŊGA (Pentecost)
Alic Apo 2:1, 20:16 ma 1 Kor 16:8. Ŋaê 'Pentikos' ŋahu bu 'bêc 50.' Lau Israel-ŋga seŋ Mwasiŋ Pasowa, ma tiŋambu bêc 50 pacndê su goc sêlic om atu daŋ naŋ sêsam bu Pentikos. Têŋ ndoc dinaŋ ŋac sem daŋge Anötö tu bolom wit naŋ sic sa-ŋga, ma gauc gêm têm naŋ Anötö kêŋ yomsu amaŋlu têŋ Moses yêc Lôc Sainai. Alic yom pi Om Pentikos yêc Lev 23:15-16, Diut 16:10 ma Nam 28:26-30.
Kwahic dec, lau sêkêŋ whiŋ Yisu-ŋga gauc gêm Om Pentikos naŋ Ŋalau Dabuŋ gêm lau aposel ahuc (Apo 2:1).

MWASIŊ SIC GAWI LÔM-ŊGA (Temple Dedication)
Têŋ yala 167BC lau Siria-ŋga sic siŋ têŋ lau Israel-ŋga ma sêŋgaho malac Jerusalem ti ŋac si lôm dabuŋ su, ma sêkêŋ si anötö gwam daŋ kalhac alta. Magoc tiŋambu, têŋ yala 165BC, Judas Makabias kôc gêŋ sac dau su, ma lau Israel-ŋga sic gawi lôm bu ŋawasi sa tiyham. Bocdinaŋ tôm yala hoŋ lau Israel-ŋga sêndê Mwasiŋ Sic Gawi Lôm-ŋga bu gauc nem gêŋ dau (Jon 10:22).

ŊAMALAC NDÊ ATU (Son of Man)
Têŋ têm ŋamata-ŋga, propet Daniel sôm yom pi ŋamalac naŋ Pômdau kêkiŋ bu nem lau sa yêc si sac hoŋ, ma sam iŋ bu Ŋamalac ndê Atu. Ŋaê dau iŋ ŋahu tigeŋ gitôm †Mesaya.
Yisu sam dau bu Ŋamalac ndê Atu, bu whê sa bu iŋ ŋamalac naŋ Pômdau kêkiŋ, ma iŋ kôc ŋaclai ti ŋawasi atu meŋ akêŋ Anötö dau. Iŋ meŋ mbo nom gitôm ŋamalac, tigeŋ iŋ Anötö dau.
Yêc Yom Hibru, ŋaê 'Adam' ŋahu bu 'ŋamalac.' Bocdinaŋ oc tôm bu danem ŋaê 'Ŋamalac ndê Atu' kwi bu 'Adam ndê wakuc.' Tu dinaŋ-ŋga lau ŋatô gauc gêm bu ŋaê dau ŋahu bu Yisu dau iŋ ŋamalac ŋandô gi tap Adam sa têŋ ndoc Pômdau kêmasaŋ iŋ, ma iŋ kôm sac su dom. Têm ŋatô Pol to yom pi Yisu ma sam iŋ bu 'Adam wakuc' (1 Kor 15:45).

ŊGAC NEM LAU SI-ŊGA (Saviour)
Dasam Yisu bu 'Ŋgac Nem Lau Si-ŋga,' ŋahu bu iŋ gêm lau si bu sêtap ŋagêyô naŋ gic ŋac ŋawaê tu sêkôm sac-ŋga, naŋ dom. Bu Yisu dau hôc lau hoŋ si sac ŋagêyô pi dau. Asa naŋ kêŋ whiŋ Yisu, naŋ Anötö suc iŋ ndê sac kwi, ma gêlic iŋ bu ŋamalac gitêŋ tu iŋ ndê kêŋ whiŋ Yisu-ŋga.

ŊGACSÊŊOM (Disciple)
Ŋaê dindec meŋ akêŋ Yom Grik *mathetes,* naŋ sem kwi yêc Yom Inglis bu 'disciple.' Yom Grik dau ŋahu hêganôŋ lau kwapuc, me lau naŋ sêndôhôŋ gêŋ. ŋaê dau hêganôŋ lau naŋ sêŋkuc Yisu ma sêŋsêlêŋ sêwhiŋ iŋ ti sêkêŋ whiŋ iŋ.
Yêc Yom Lêŋsêm Wakuc, ŋaê **ŋgacsêŋom** hêganôŋ lauŋgac 12 naŋ Yisu kêyaliŋ ŋac sa bu sêŋkuc iŋ. Magoc lau toŋ atu naŋ sêŋkuc Yisu, naŋ lauŋgac hoŋ dom, lauwhê sêwhiŋ sêŋkuc iŋ (Luk 8:1-3). Bocdinaŋ yac asam ŋac bu 'sêŋomi.' Ŋaê sêŋomi dau sêsôm pi lau naŋ sêŋkuc Yisu, ma lau naŋ sêŋkuc Jon, Ŋgac Kêku Lau-ŋga (Mat 8:25), ma lau Palêsai si sêŋomi (Mak 2:18).

OLIB (Olive)
A olib iŋ a kaiŋ daŋ naŋ sêpo ŋapep yêc lau Israel-ŋga si gameŋ. U bu ndic dom tôm ŋasawa baliŋ, magoc a olib oc sêlhac ŋayham.
Lau Israel-ŋga seŋ a olib dau ŋandô, ma sêkôc ŋandô tu sêmasaŋ olib ŋakwi-ŋga. Sêkôm gweleŋ daêsam ŋa olib ŋakwi, sêkêŋ sip gêŋ daneŋ-ŋga, sem oso lau ŋa olib ŋakwi, ma sêkêŋ sip ŋac si lam gitôm buya.
Lôc daŋ ŋaê Lôc Olib kalhac kêpiŋ malac Jerusalem. Malac Betani ma Betpagi sêyêc dinaŋ.

PALÊSAI (Pharisee)
Lau Israel-ŋga si toŋ daŋ. Ŋac ti lau †Skraib si gweleŋ ŋandô naŋ bu sêŋyalê Moses ndê yomsu ŋapep eŋ, ma sêndôhôŋ ti sêwhê sa têŋ lau. Magoc Lau Palêsai sêndôhôŋ yomsu ti ŋagôliŋ daêsam whiŋ, naŋ kêkuc ŋamalac ŋambwa si gauc. Ŋac sêŋsahê ŋaŋga bu sênem dabuŋ dau, sêhu gêŋ daneŋ-ŋga siŋ tu sêteŋ mbec ma sêtoc Anötö sa-ŋga, ma sêwhê si gêŋ hoŋ kôc gi toŋ 10 ma sêkêŋ toŋ daŋ ti da (Mat 23:23; Luk 18:12). Magoc têm daêsam ŋac sêtoc dau sa bu ŋac gauc gêm bu ŋac lau gitêŋ sêhôc gêlêc lau Israel-ŋga ŋatô su. Ma sêmbo ahê lau naŋ sêŋkuc Moses ndê yomsu ŋapep dom.
Yisu pu Lau Palêsai ma sam ŋac bu †lau sêtim yom lau-ŋga (hypocrites), ŋahu bu ndoc daêsam ŋac sêsôm ti sêndôhôŋ yom ŋayham, magoc ŋac dau sêŋkuc yom dau me sêkôm ŋandô sa dom. Tu Yisu ndê yom dinaŋ-ŋga, dec lau Palêsai daêsam sêkêŋ kisa Yisu ma sêŋsalê lêŋ tu sêndic iŋ ndu-ŋga.

PARADAIS (Paradise)
Paradais ŋahu bu 'ôm ŋayham.' Têm ŋatô sêsam gameŋ undambê-ŋga bu 'Paradais' (Luk 23:43; Rev 2:7).

PASOWA - alic **Mwasiŋ/Om Atu Pasowa-ŋga.**

PWAC SÊSÊ LAUŊGAC ŊAMLIC-ŊGA (Circumcision)
Lau Israel-ŋga sêsê ŋac si balêkoc ŋgac hoŋ si ŋamlic ŋatô su têŋ ŋac si bêc ti-8-ŋga, sêŋkuc pwac naŋ Anötö kêmatiŋ whiŋ Abraham (Gen 17:9-14). Têŋ ndoc lau aposel sêhoc ŋawaê ŋayham asê tiwakuc, naŋ lau Israel-ŋga ŋatô gauc gêm bu †lau gameŋ apa-ŋga naŋ sic hu sêkêŋ whiŋ Yisu, naŋ bu sêŋkuc lau Israel-ŋga si pwac akwa dinaŋ dom, dec Anötö oc nem lau apa dau

si dom. Tigeŋ Pol ma aposel ŋatô sêlhac ŋaŋga ma sêwhê sa bu Anötö gêm lau si tu ŋac si sêkêŋ whiŋ-ŋga, ma tu sêŋkuc pwac akwa yomsu-ŋga dom.

RABAI (Rabbi)
Lau Israel-ŋga sêsam ŋac si lau bata ti kêdôhôŋwaga bu 'Rabai.' Lau bocke naŋ si gauc atu ma ŋayham naŋ sêkêŋ ŋaê Rabai pi ŋac. (Ŋaê **Raboni** naŋ Maria sam Yisu (Jon 20:16), naŋ ŋahu tigeŋ.)

ROM (Rome)
Malac ŋamata-ŋga yêc gameŋ naŋ sêsam bu Itali. Lau Rom-ŋga sic siŋ ma sêkêŋ gameŋ daêsam sêsôc ŋac si gôliŋ ŋapu. Ŋac sem gôliŋ lau Israel-ŋga si gameŋ whiŋ, têŋ têm Yisu meŋ mbo nom.
Lau Rom-ŋga hoŋ si kiŋ atu naŋ sêsam iŋ bu †Sisa. Iŋ gêm gôliŋ gameŋ Rom-ŋga sambob têŋ têm dinaŋ, ma kêyaliŋ lau ŋatô sa gitôm Herod ma Pailot, bu sênem gôliŋ gameŋ tidau-tidau sêmbo iŋ ŋapu.

SABAT (Sabbath)
Lau Israel-ŋga si bêc sêlic om-ŋga, kêkuc bêc naŋ Anötö gic bata ndê gweleŋ kêŋ undambê ti nom-ŋga, ma kêwhaŋ dau. Anötö sôm bu lau hoŋ sêkôm gweleŋ tôm bêc 6 yêc wake daŋ ŋalôm, ma bêc ti-7-ŋga naŋ ŋac sêŋwhaŋ dau ma sêtoc iŋ sa.
Lau Israel-ŋga si yomsu ti ŋagôliŋ daêsam hêganôŋ bêc Sabat-ŋga. Ŋac sêsôm bu lau sêkôm gweleŋ tidau-tidau têŋ bêc dinaŋ dom. Lau bata Israel-ŋga tac ŋandê têŋ Yisu tidim daêsam, ŋahu bu iŋ kôm lau gêmbac ŋayham sa têŋ bêc Sabat-ŋga.

SADAŊ (Satan)
Sadaŋ iŋ ŋalau sac si ŋadau. Iŋ kêŋ kisa Anötö, ma bu êŋgilí lau bu sêkôm mêtê sac.
Sêsam Sadaŋ ndê ŋaê ŋatô bu 'Belsebal,' 'Belial,' ma 'nom dindec ŋadau' (Jon 12:31, 14:30 ma Eph 2:2). Yêc Yom Inglis sêsam iŋ bu 'Devil.'

SADIUSI (Sadducee)
Lau Israel-ŋga toŋ daŋ naŋ sêmbo têŋ Yisu ndê têm. Ŋaê dau kêkuc dabuŋsiga têm ŋamata-ŋga-ŋga daŋ ndê ŋaê 'Sadok' (1 Kr 16:39). Lau Sadiusi daêsam ŋac lau dabuŋsiga, ma ŋatô ŋac lau tiwaê. Ŋac sêndôhôŋ ti sêkac lau hoŋ bu sêŋkuc yomsu amaŋlu naŋ Anötö kêŋ têŋ Moses, ma yomsu naŋ Moses dau to sip iŋ ndê buku. Ŋac lau kaiŋ tigeŋ gitôm lau †Palêsai, tigeŋ lau Sadiusi ma lau Palêsai sêseŋ dau pi yom ŋatô. Lau Palêsai sêkêŋ whiŋ bu lau naŋ sêmbac ndu su, naŋ oc sêtisa têŋ bêc ŋambu-ŋga, magoc Sadiusi sêkêŋ whiŋ iŋ dinaŋ dom. Ma sêkêŋ whiŋ bu aŋela ti ŋalau daŋ sêmbo dom (Apo 23:8).

SAINAI
Lôc daŋ ŋaê. Yomsu amaŋlu naŋ Anötö kêŋ têŋ iŋ ndê lau Israel-ŋga, naŋ kêŋ têŋ Moses yêc Lôc Sainai.

SAMARIA
Gameŋ daŋ ŋaê. Gameŋ dau yêc gameŋ Galili ma Judia-ŋga ŋasawa, ma yêc Bu Jordan ŋadali têŋ gameŋ ac sip-ŋga.
Lau Samaria-ŋga sêsa akêŋ apai Israel-ŋga, magoc ŋac sem lauwhê apa, ma tu dinaŋ-ŋga lau Israel-ŋga sêlic ŋac gitôm lau Israel-ŋga ŋandô dom. Sêlic ŋac gitôm lau ŋambwa me lau apa.

SANEDRIN (Sanhedrin)
Lau bata naŋ sem gôliŋ lau Israel-ŋga, naŋ sêsam ŋac si toŋ bu 'Sanedrin' (yêc Yom Inglis sêsam toŋ dinaŋ bu 'Council'). Lau dabuŋsiga ti lau bata ma kêdôhôŋwaga yomsu-ŋga gitôm 71 sêmbo toŋ dau ŋalôm. Lau Rom-ŋga sêkêŋ ŋasawa têŋ ŋac bu sênem gôliŋ ti sêmatôc lau Israel-ŋga si gêŋ ŋatô, magoc ŋac sêtôm dom bu sêkic ŋamalac daŋ ndê yom bu sêndic iŋ ndu. Tu dinaŋ-ŋga dec sêkêŋ Yisu sip lau Rom-ŋga amba (Jon 18:31-32).

SAYON (Zion)
Sêkwê malac Jerusalem kalhac lôc ŋatô ŋahô, ma lôc dau ŋadaŋ sêsam bu 'Lôc Sayon.' Iŋ gameŋ naŋ lau Israel-ŋga si lôm dabuŋ kalhac têŋ Yisu ndê têm. Têm ŋatô ŋaê 'Sayon' hêganôŋ malac Jerusalem ma têm ŋatô ŋaê dau hêganôŋ lau Jerusalem-ŋga (Mat 21:5, Rom 9:33, 11:26 ma 1 Pit 2:6).

SELOT (Zealot)
Ŋaê 'Selot' ŋahu 'lau naŋ sêyêm dau su tu sêkôm gêŋ-ŋga.' Lau Israel-ŋga si toŋ daŋ sêsam bu 'Lau Selot' - ŋac lau naŋ sêtec bu lau Rom-ŋga sênem gôliŋ gameŋ Israel-ŋga, ma sêtec bu sênemlhi takis têŋ kiŋ Rom-ŋga. Têm ŋatô lau Selot sêli dau sa, ma sic siŋ têŋ lau Rom-ŋga. Ŋgac Galili-ŋga Judas (Apo 5:37) iŋ lau Selot si ŋgac bata daŋ.
Yisu ndê †ŋgacsêŋom daŋ ŋaê Saimon sêsam bu 'Ŋgac Selot' (Mat 10:4, Mak 3:18, Luk 6:15 ma Apo 1:13). Lau ŋatô gauc gêm bu muŋ-ŋga iŋ mbo Lau Selot si toŋ, ma ŋatô gauc gêm bu iŋ ŋgac naŋ yêm dau su tu kôm ndê gweleŋ, ma tu dinaŋ-ŋga dec lau sêsam iŋ bu 'Ŋgac Selot.'

SÊŊOMI (Disciples) - Alic **Ŋgacsêŋom.**

SISA (Caesar)
Ŋaê Sisa dau hêganôŋ kiŋ atu naŋ gêm gôliŋ gameŋ †Rom-ŋga hoŋ.

SKRAIB (Scribe)
Yom ŋalhô 'skraib' meŋ akêŋ Yom Inglis 'scribe,' naŋ danem kwi bu 'ŋamalac to yom-ŋga.' Bapia hoŋ naŋ Pol to, naŋ iŋ kôc ŋamalac daŋ (scribe) bu nem iŋ sa tu to ndê yom-ŋga, ma iŋ dau to yom apê tu bu ndic bata bapia tigeŋ-tigeŋ-ŋga (Rom 16:22; 1 Kor 16:21 ma Gal 6:11). Esra iŋ skraib ŋamata-ŋga daŋ (Esra 7:6-10).

LAU SKRAIB (Scribes / Teachers of the Law)
Lau Skraib ŋac lau Israel-ŋga si toŋ daŋ naŋ lau ti gauc tu sêsam ma sêto yom-ŋga. Ŋac si gweleŋ atu naŋ bu sêwhê Moses ndê yomsu sa ti sêndôhôŋ

têŋ lau. Lau Skraib daêsam sêmbo lau Palêsai ti lau Sadiusi si toŋ. Têm ŋatô dasam ŋac bu **lau naŋ sêndôhôŋ yomsu** me **kêdôhôŋwaga yomsu-ŋga.**

SOLPA (Sulphur)
Têm ŋatô sêsam solpa bu 'hoc ti ya' (Yom Inglis: brimstone). Iŋ gêŋ yaŋyaŋ naŋ ŋamalic ŋaŋga. Yêc Revelesen Jon to yom daêsam pi solpa naŋ hêganôŋ ŋawapac ti ŋandê naŋ oc tap lau sac sa (Rev 9:17-18; 14:10) ma sê atu ya-ŋga naŋ lau sac oc sêsip têŋ ndoc sêtap matôc sa têŋ bêc ŋambu-ŋga (Rev 19:20; 20:10 ma 21:8).

YISU (Jesus)
Yêc Yom Hibru sêsam ŋaê dec bu 'Josua' ma ŋaê dau ŋahu bu 'Anötö gêm lau si' (Mat 1:21). Ŋaê ŋatô naŋ hêganôŋ Yisu, naŋ bocdec: 'Yisu Kilisi,' 'Anötö Atu,' 'Ŋamalac ndê Atu,' ma 'Dawid ndê Atu.'